

Григорій Аркушин

Словник західнополіських говірок

Західноукраїнський очолює - гіалектронічний центр

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Західнополіський ономастико-діалектологічний центр*

Григорій Аркушин

СЛОВНИК

ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ТОВІРОК

А – Я

*Видання друге.
перероблене, виправлене і доповнене*

Луцьк – 2016

УДК 811.161.2'282.3(477.8)(038)

ББК 81.411.1-45

А 82

Рецензенти:

Гриценко П. Ю., доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України, завідувач відділу діалектології;

Мойсієнко В. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Чижевський Ф., доктор габілітований, професор, керівник Закладу української філології Університету Марії Кюрі-Склодовської (Люблін, Республіка Польща).

Аркушин Г. Л.

А 82 Словник західнополіських говірок. А–Я. – Вид. 2-ге переробл., випр. і доп. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2016. – XXIV + 648 с.

ISBN

Друге видання “Словника західнополіських говірок” виправлено і доповнено новими записами говіркових слів зі всіх складових частин Західного Полісся – Волинського Полісся, Берестейщини та Пінщини (Республіка Білорусь) і Підляшшя (Республіка Польща), а також частково з перехідних зон. У цій лексикографічній праці 18 000 словникових статей, що вміщують також зафіксовані фонетичні варіанти реєстрових слів, які окремими статтями не подані. Як ілюстрації, крім речень зі зв’язного мовлення, використані прислів’я, приказки, загадки, повір’я, уривки з обрядових пісень та ін.

Для мовознавців, фольклористів, етнографів, а також усіх, хто цікавиться народною мовою.

УДК 811.161.2'282.3(477.8)(038)

ББК 81.411.1-45

Передмова до першого видання Словника

Західним Поліссям здавна цікавляться різні вчені: фольклористи, етнографи, діалектологи, археологи та ін. На думку відомого українського діалектолога Й. О. Дзензелівського, цей край один із найцікавіших українських регіонів у мовному відношенні уже хоча б тому, що ця територія, ймовірно, входила до складу прабатьківщини слов'ян, а говірки контактували з говірками інших мов, зокрема з польськими і білоруськими.

Західнополіський говір формувався під впливом двох факторів: по-перше, певної ізоляції цієї поліської території (чому сприяли великі пущі і непрохідні болота, а отже, тут “законсервувалися” деякі найдавніші мовні риси); і, по-друге, сильного впливу південно-західного наріччя, насамперед у фонетиці (з прибуттям сюди переселенців); не можна оминати також впливу польської мови та значно менше білоруської.

Цікаво, що, крім народних говірок, на Західному Поліссі функціонувала (подекуди ще й тепер факультативно використовується) штучна таємна мова, яка належить до різних арготичних систем. Так, проф. Й. Дзензелівський у селах Любомльського району зафіксував арго лірників (Арго волинських лірників // *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*. – Warszawa, 1977. – Т. 16. – S. 179–216), кожухарів (Арго нововижвівських кожухарів на Волині // *Studia Slavica Hung.* XXIII. – Budapest : Akademia Kiado, 1977. – С. 289–333) та кравців (Колківське кравецьке арго на Волині // *Зборник за филологію и лінгвістику*. – XXIX / 1. – Нови Сад, 1986. – С. 68–81); автором цих рядків записано арго каліпних – сліпців: “Старицька мова (Арго сліпців-жебраків Західного Полісся) // *Slavia Orientalis*. – Т. XIV. – Nr 2. – Rok 1996. – S. 229–236; Словник арготизмів мови сліпців-жебраків Західного Полісся // *Slavia Orientalis*. – Т. XIV. – Nr 2. – Rok 1996. – S. 267–277). Частково ще збережена мова лаборів – арго збирачів пожертв на будівництво нових церков і ремонт діючих (містечко Янув, тепер районний центр Іваново Брестської області Республіки Білорусь).

Та найбільше багатство краю – це місцеві говірки, які ще не сповна зафіксовані, а значить, і досліджені.

Стан дослідження західнополіських говірок

На жаль, зведеного словника західнополіських говірок немає. Лексичні матеріали з цієї території вміщені у різних збірниках, видано декілька атласів, дослідженню різних тематичних груп присвячено кандидатські дисертації, до яких додано словнички та лінгвістичні атласи (у більшості недруковані).

Цікавий матеріал для порівняння з трьох населених пунктів сучасної Волинської області містить праця К. Михальчука “Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины” (Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. – СПб., 1872. – Т. 7. – С. 453–512) – із сіл Городок Маневицького, Голоби Ковельського та Велика Глуша Любешівського районів. Варто звернути увагу і на публікацію В. Камінського “Отчет о поездке по Вольнскому Полесью” (Известия Отделения русского языка и словесности Академии наук. – Т. XIX, кн. 2. – СПб., 1914).

Матеріали із Західного Полісся подано в атласі польського дослідника Ю. Тарнацького “*Studia porównawcze nad geografią wyrazów (Polesie – Mazowsze)*” (Warszawa, 1939. – 101 s. + 185 map) та в його статті “*Podział językowy Polesia na podstawie faktów leksykalnych*” (Warszawa, 1936).

Багато цінного матеріалу містять збірники, які видавав акад. М. Толстой: “*Полесьє: Лингвистика. Археология. Топонимика*” (М., 1968), “*Лексика Полесья*” (М., 1968), “*Полесский этнолингвистический сборник*” (М., 1983), а також колективна праця “*Лексика Палесся ў прасторы і часе*” (Мінск, 1971).

Окремі шари західнополіської лексики, в основному з території України, досліджували такі вчені: О. Євтушок (Народна будівельна лексика Західного Полісся. – Рівне, 1990. – 145 с.), Г. Аркушин (Мисливська лексика західнополіського говору (Матеріали до “*Лексичного атласу української мови*”) // Дослідження з української діалектології. – К. : Наук. думка, 1991. – С. 181–225); видані атласи: *Євтушок О.* Атлас будівельної лексики Західного Полісся. – Рівне, 1993. – 133 с.; *Пономар Л.* Назви одягу Західного Полісся. – К., 1997. – 182 с.; надруковані окремі лінгвогеографічні карти Ф. Бабія (Лексичні карти // Атлас Волинської області. – М., 1991. – С. 42), Західне Полісся скартографовано в АУМ (Атлас української мови. – Т. II. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. – К. : Наук. думка, 1988. – 103 с. + 407 карт); крім цього, захищені кандидатські дисертації: *Козачук А.* Сельськохозяйственная лексика говорів Волини : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1971; *Громик Ю.* Прислівники відзайменникового походження у західнополіських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1999. А. Залеський надрукував дослідження “*Структура й ареальна диференціація говорів Волині*” (Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомлень II Волин. конф. – Ч. II. – Луцьк, 1988. – С. 190–193). Лексичні матеріали з цієї території подані також у працях: *Куриленко В.* Лексика тваринництва поліських говорів. – Суми, 1991. – 124 с.; *Бабий Ф.* Бытовая лексика говорів середнього басейна Горыни (названия одежды, обуви и головных уборов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Ужгород, 1985; *Мойсієнко В.* Номінація в поліській народній медицині та лікувальній магії : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1994; *Никончук О.* Ареалогія північного наріччя української мови за даними лісової лексики // Дослідження з української діалектології. – К. : Наук. думка, 1991. – С. 61–81; *Конобродська В.* Вербальний компонент традиційного поховального обряду в поліських говорах : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 1999; перехідну лексику подає у своєму словнику М. Корзонюк (Матеріали до словника західноволинських говірок // Українська діалектна лексика. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 62–267) та ін. Західнополіську лексику українських говірок з території Берестейщини та Пінщини в основному досліджували білоруські мовознавці, серед яких найактивніший уродженець цих місць Ф. Климчук, добре знала його праця “*Гаворкі Заходняга Палесся (Фанетычны нарыс)*” (Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 127 с.), а також його діалектні словнички, опубліковані в різних збірниках. Детальний огляд праць, що стосуються говірок Берестейщини і Пінщини, зробив Я. Самуйлик (З гісторыі вывучэння гаворак выганаўскага Палесся // Жывое народнае слова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1992. – С. 219–228). Частково лексику західнополіського говору української мови подає “*Дыялектны слоўнік Брэстчыны*” (Мінск : Навука і тэхніка, 1989. – 294 с.), а також п’ятитомний “*Лексічны атлас беларускіх народных гаворак*”. Окремі говірки описали українські дослідники:

О. Горбач (Західньо-поліська говірка с. Остромичі кол. повіту Кобринь // *Горбач О. Зібрані статті.* – Т. V. Діалектологія. – Мюнхен, 1993. – С. 269–330); Й. Дзендзелівський (Традиційна сільськогосподарська лексика говірки села Залісся Кобринського району на Берестейщині // *Літвєжа (поліська) штудійно-прахтыцька конфырэнцыя: Тэзы проказэж.* – Пынськ, 1990. – С. 78–80; продовження у збірнику: *Полісся: етнікос, традиції, культура.* – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. – С. 200–210), П. Лизанець (Морфологічні особливості деяких говірок Пінщини (БРСР) // *Українська діалектна морфологія.* – К. : Наук. думка, 1969. – С. 187–191) та інші. І. Сидорук досліджував українсько-білоруську межу (Проблема українсько-білоруської межі // *Праці Інституту слов’янознавства УВАН.* – Авгсбург, 1948. – 23 с. + 2 мапи). Генезі цих говірок присвячена робота О. Скопненка (див.: *Скопненко О. Генеза берестейсько-пінських говірок : автореф. дис. ... канд. філол. наук.* – К., 1997). 3 різних українських етнічних земель уміщені тексти у збірнику “Говори української мови” (К. : Наук. думка, 1977); тут подані тексти і з Західного Полісся, зокрема з Берестейщини (С. 526–548).

Українські говірки Холмщини та південного Підляшшя в основному вивчають професори Люблінського університету Марії Кюрі-Склодовської. Так, добре знане дослідження М. Лесіва “Українські говірки у Польщі” (Варшава : Укр. архів, 1997. – 492 с.), що спершу друкована частинами в українській газеті “Наше слово” (Варшава). У різних збірниках опубліковані діалектні словнички, наприклад: *Czyżewski F., Sajewicz M. Słownictwo ludowe ukraińskiej gwary wsi Ochoża koło Chełma // Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce.* – *Rozprawy Slawistyczne.* 12. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1997. – S. 45–87. Цінне видання текстів Ф. Чижевського та С. Вархола (див.: *Czyżewski F., Warchol S. Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny.* – *Rozprawy Slawistyczne.* 9. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1998. – 497 s.). Багато що по-новаторському подав Ф. Чижевський в атласі околиць Влодави (див.: *Czyżewski F. Atlas gwar polskich i ukraińskich okolic Włodawy.* – *Rozprawy Slawistyczne.* 2. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1986. – XXXIX s. + 230 s.). Цей же автор зробив огляд лінгвогеографічних досліджень зі східної Польщі (*Czyżewski F. Z historii badań atlasowych nad ukraińskimi gwarami Pobuża (1926–1988) // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim.* – Białystok, 1995. – S. 19–32). Легко вицленовуються українські говірки і в такому багатотомному атласі, як “Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny” (Т. I–VII. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1980–1999). Окремі говірки південного Підляшшя досліджували О. Горбач та Я. Закровська.

Як бачимо, зроблено багато, однак і досі відсутнє діалектографічне видання, у якому була б представлена лексика з усього Західного Полісся.

Реєстр словника

Деякий діалектний матеріал із Західного Полісся зберігається на кафедрах української мови вищих навчальних закладів Луцька, Рівного та Житомира, особливо велика поліська картотека в Житомирському педагогічному університеті ім. І. Франка, тут готують до видання великий словник. Варто згадати і працю П. Лисенка “Словник поліських говорів” (К., 1974), але у ньому, на жаль, відсутня саме західнополіська лексика.

Пропонований “Словник західнополіських говірок” не претендує на вичерпність. У ньому вміщена лексика, зафіксована автором протягом 1980–1999 років; про існування більше ста оригінальних діалектизмів автор дізнався від студентів Волинського державного університету імені Лесі Українки (реферати, курсові та дипломні роботи), але в реєстр словника вони внесені тільки після детальної перевірки та уточнення їхнього значення. Записи зроблені у понад півтисячі населених пунктах з дещо ширшої (на схід і південь) території, ніж загальноприйняті межі західнополіського говору (див.: Атлас української мови. – Т. 2. – Карта IV), причому ще автор свідомо використовував діалектні слова з Холмщини і Підляшшя, хоч не всі дослідники відносять говірки з цих територій до західнополіських. Отже, найповніше представлені говірки з території Волинської області – з-понад 400 населених пунктів, із західної та північно-західної частини Рівненської області – з 88, з Берестейщини та Пінщини – з 25, з південного Підляшшя – з 5. Крім цього, вміщені також діалектні слова, записані від переселенців з Холмщини, яких на Волині називають *збужанами*; при них позначка *холм.* і вказівка на сторінку (див.: *Аркушин Г.* Деякі діалектизми в мові переселенців з Холмщини // *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce. – Rozprawy Slawistyczne.* 12. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1997. – S. 33–38).

За повнотою записів говірки представлені по-різному: з деяких населених пунктів – до десяти лексем (але автор не міг їх оминати), а з інших – понад сотню діалектизмів (у таких селах автор бував декілька разів у різний час і записував від багатьох респондентів за різними питальниками (напр., с. Сильне Ківерцівського району Волинської області, с. Білин Ковельського району Волинської області, с. Підманево Шацького району Волинської області, с. Мокрани Малоритського району Брестської області Республіки Білорусь). Реєстр словника постійно поповнювався, про що свідчить і список населених пунктів з порушеним алфавітним порядком (перший варіант словника був підготовлений 1995 року).

Пропонований словник диференційного типу: у ньому вміщені слова, відсутні в сучасній українській літературній мові. Багатозначні лексеми подані тільки тоді, коли серед усіх значень хоч одне відрізняється від нормативного літературного, при цьому першими наведені загальноповживані значення (без паспортизації та ілюстрацій); подібно подані й омоніми. Зрозуміло, що в реєстрі переважають лексичні та семантичні діалектизми, хоча зрідка вміщені ступені порівняння якісних прикметників і прислівників, якщо при їх творенні відбулися якісь фонетичні зміни (напр., БЛИКШИ ‘ближчий’, ЛУЧЧ ‘краще’), різні форми інфінітива (БІГТІ, БІГЧИ, БІХЧИ, БІШТІ), зрідка фонетичні варіанти широковживаних слів (КЕНЬ і КУНЬ ‘кінь’, КВЕШКА і КУШКА ‘кішка’, СНИВ і СНИЙ ‘сніг’); як виняток, наведені форми непрямих відмінків займенників (НИКОГУСІНЬКІ ‘нікого’).

Авторові вже робили зауваження, що він використав деякі так звані “нецензурні” лексеми, на що відповімо словами Й. Дзендзелівського: “Діалектні словники складаються для наукового вжитку. Сороміцькі та інші чомусь не зовсім “естетичні” слова в переважній більшості є дуже давніми; також лайки всіх рангів – це частина давньої фразеології. Все це мовні факти, і вони поряд з іншими мали б також вивчатися. Зупиняюся на цьому навмисно, бо, гадаю, що це має принципове значення при визначенні реєстру діалектних словників” (*Дзендзелівський Й.* Дослідження лексики українських говорів (стан і перспективи) // *Записки Наукового Товариства імені Т. Шевченка.* – Т. ССХХІ. Праці філологічної секції. – Львів, 1990. – С. 253).

Структура словникової статті

Автором зафіксовано значну кількість фонетичних варіантів західнополіських лексем. У першій редакції словника кожен варіант був поданий окремою словниковою статтею, однак це надмірно розширювало кількість реєстрових слів і збільшувало обсяг словника. Тому в остаточній редакції фонетичні варіанти слів, як правило, уміщені в одній словниковій статті (якщо це результат регулярних фонетичних процесів).

Словотвірні діалектизми послідовно подані окремими словниковими статтями.

Кожна словникова стаття побудована так: реєстрове слово, набране великими літерами за нині чинним правописом; далі в квадратних дужках запис транскрипцією з позначенням наголосу; граматичні ремарки; потім, як правило, ілюстрація; у кінці – числа, що відповідають порядковому номеру села у спискові населених пунктів, причому першим подано той населений пункт, у якому записана ілюстрація, всі інші номери в зростаючому порядку. Зрозуміло, що остання вказівка не претендує на повний реєстр населених пунктів і не може свідчити про територіальне поширення окремої лексики (це завдання лексичних атласів), – просто автор має дані тільки з цих говірок.

Для ілюстрацій використано уривки зі зв'язного мовлення, у більшості записані на магнітофонну стрічку, тому інколи не повністю розкрита семантика слів і часто “неправильно” побудовано речення, однак автор відмовився від внесення коректур; як ілюстрації подані також різні повір'я, прислів'я та приказки, загадки, уривки з народних пісень (переважно – обрядових).

Ремарки біля слів містять такі вказівки:

для іменників – закінчення родового відмінка однини і вказівка на рід (*ч., ж., с.*); для іменників, що мають тільки форму множини або вживані переважно в множині, – *мл.*;

для прикметників та дісприкметників – закінчення жіночого і середнього роду в називному відмінку однини;

для дієслів – закінчення першої і другої особи однини теперішнього часу (для безособових дієслів закінчення 3 особи однини; це ж закінчення при тих дієсловах, які практично не вживані з першою особою) і вказівка на вид (*док., недок.*);

для інших частин мови лише їхні назви: *займ., числ., присл., прийм., спол., част., виг.*

*

* *

Автор висловлює щире вдячність усім жителям Волинського Полісся, Берестейщини і Підляшшя, хто терпляче відповідав на наші запитання та питання, встановлюючи значення говіркових слів та тлумачачи їх.

Особливо гарні слова подяки докторам філологічних наук професорам Йосипові Олексійовичу Дзензелівському, Ярославі Василівні Закревській та Павлу Юхимовичу Гриценкові за рецензування і цінні поради та зауваження, що сприяли покращенню цього словника.

Умовні скорочення

<i>безос.</i> – безособове дієслово	<i>найвищ. ступ.</i> – найвищий ступінь порівняння
<i>бот.</i> – ботаніка (назва рослини)	<i>нак.</i> – наказовий спосіб
<i>вж.</i> – вживається	<i>нар.</i> – народний
<i>в зн.</i> – в значенні	<i>недок.</i> – недоконаний вид
<i>виг.</i> – вигук	<i>незм.</i> – незмінний
<i>вищ. ступ.</i> – вищий ступінь порівняння	<i>н. п.</i> – населений пункт
<i>див.</i> – дивіться	<i>н. пп.</i> – населені пункти
<i>дит.</i> – дитячий, дитяче слово	<i>одн.</i> – одна
<i>дієс.</i> – дієслово	<i>орн.</i> – орнітологія (назва птаха)
<i>док.</i> – доконаний вид	<i>ос.</i> – особа
<i>евф.</i> – евфемізм	<i>пас.</i> – пасивний
<i>ент.</i> – ентомологія (назва комахи)	<i>перев.</i> – переважно
<i>жарт.</i> – жартівливе	<i>перен.</i> – переносний
<i>займ.</i> – займенник	<i>пестл.</i> – пестливий
<i>запереч.</i> – заперечний	<i>підсил.</i> – підсилювальний
<i>збір.</i> – збірний	<i>пор.</i> – порівняйте
<i>зруб.</i> – зрубілий	<i>прийм.</i> – прийменник
<i>зменш.</i> – зменшений	<i>прикм.</i> – прикметник
<i>зн.</i> – значення	<i>присл.</i> – прислівник
<i>знев.</i> – зневажливий	<i>присв.</i> – присвійний
<i>ім.</i> – іменник	<i>протист.</i> – протиставний
<i>ін.</i> – інший	<i>реліг.</i> – релігійний (назва християнського свята)
<i>ірон.</i> – іронічний	<i>с.</i> – середній рід
<i>і т. ін.</i> – і таке інше	<i>спол.</i> – сполучник
<i>іхт.</i> – іхтіологія (назва риби)	<i>ствер.</i> – стверджувальний
<i>кулін.</i> – кулінарія (назви харчових продуктів, страв і напоїв)	<i>та ін.</i> – та інше, та інші
<i>лайл.</i> – лайливий	<i>тс</i> – те саме (значення)
<i>мед.</i> – медичний (назва хвороби)	<i>ч.</i> – чоловічий рід
<i>мин. ч.</i> – минулий час	<i>част.</i> – частка
<i>мн.</i> – множина	<i>числ.</i> – числівник

Передмова до другого видання

Від часу першого видання “Словника західнополіських говірок” пройшло вже 15 літ. За цей час автор зібрав декілька тисяч лексем для доповнення реєстру, особливо багато доповнень узято з таких збірників текстів: “Голоси з Волинського Полісся” (Луцьк, 2010), “Голоси з Берестейщини” (Луцьк, 2012) та “Голоси з Підляшшя” (Луцьк, 2007), які значно розширили реєстр словника. Наявна також відеотека з розповідями діалектоносіїв, що не була ще опублікована.

У цьому виданні виправлені недогляди, уточнено фонетику, семантику та ін. Послідовно представлені омоніми, особливо, якщо однозвучні лексеми належать до різних частин мови.

По-новому подані покликання на населені пункти (записи із 794 н. пп.), при цьому першим стоїть той н. п., з якого взята ілюстрація, а далі ті (переважно від двох до п’яти), у яких була зафіксована ця заголовна лексема. Такі покликання не свідчать про територіальне поширення діалектизмів на Західному Поліссі; деякі відомості про це можна почерпнути з лінгвогеографічних праць автора – “Атлас мисливської лексики Західного Полісся” (Луцьк, 2008) та “Атлас західнополіських фаунономів” (Луцьк, 2008), а також, крім лінгвогеографічних праць, названих у передмові до першого видання Словника, з “Атласу західнополіських назв лікарських рослин” Р. Омельковець (Луцьк, 2003) та “Атласу ентомологічної лексики Західного Полісся” Л. Чирук (Луцьк, 2010).

Оскільки більшість доповнень узято зі зв’язного мовлення діалектоносіїв, то й більш повно розкрито семантику багатьох лексем, тлумачення доповнено виявленими новими значеннями, довгі ілюстрації мають скорочення (<...>). Окремими статтями подані не часто вживані в західнополіських говірках дієприслівники, а також вміщені прикметники та прислівники вищого та найвищого ступенів порівняння, якщо вони мають значні відмінності від літературних форм.

У цьому виданні частину ілюстрацій подано двічі, а то й тричі, що залежить від кількості наявних діалектизмів.

Прізвиська вміщені лише ті, що характеризують особливості мовлення окремих груп носіїв. Ономастична лексика, як правило, представлена лише народними назвами релігійних свят та варіантами власних особових імен, що перейшли в апеллятиви.

Доповнення до списку умовних скорочень

<i>анат.</i> – анатомічна назва людини і тварини	<i>означ.</i> – означення
<i>вст. сл.</i> – вставне слово	<i>оказ.</i> – окаянізм
<i>давн.</i> – давніше	<i>присудк. сл.</i> – присудкове слово
<i>етн.</i> – етнографізм	<i>рідк.</i> – рідко
<i>збільш.</i> – збільшене	<i>сл.-параз.</i> – слово-паразит
<i>зменш.</i> – зменшене	<i>співч.</i> – співчутливе значення
<i>незмін.</i> – незмінне слово	<i>уж. вж.</i> – вживають
<i>нейтр.</i> – нейтральне значення	<i>фаун.</i> – фауноном (назви тварин як диких, так і домашніх; для птахів позначка – <i>орн.</i>)
<i>обряд.</i> – обрядовий	

**Умовні скорочення назв населених пунктів,
з говірок яких виписані діалектизми
(за адміністративним поділом на 01.01.2015 р.)**

(у круглих дужках номери тих н. пп.,
діалектизми з яких подані в першому виданні словника)

- A-1 Амбуків Володимир-Волинського району Волинської області (1)
 A-2 Антонівка Володимирецького району Рівненської області (2)
- B-1 Бабин Гощанського району Рівненської області (3)
 B-2 Баїв Луцького району Волинської області (486)
 B-3 Бережки Дубровицького району Рівненської області (4)
 B-4 Березина Млинівського району Рівненської області (5)
 B-5 Березичі Любешівського району Волинської області
 B-6 Березна Воля Любешівського району Волинської області (7)
 B-7 Березне Березнівського району Рівненської області (8)
 B-8 Березовичі Володимир-Волинського району Волинської області (6)
 B-9 Березолуки Рожищенського району Волинської області (9)
 B-10 Берестечко Горохівського району Волинської області
 B-11 Берестівка Володимирецького району Рівненської області (10)
 B-12 Берестовець Костопільського району Рівненської області (524)
 B-13 Берестя Дубровицького району Рівненської області
 B-14 Берестяни Ківерцівського району Волинської області (11)
 B-15 Береськ Рожищенського району Волинської області (12)
 B-16 Бихів Любешівського району Волинської області (13)
 B-17 Біла Дубровицького району Рівненської області (14)
 B-18 Білашів Ковельського району Волинської області (15)
 B-19 Білин Ковельського району Волинської області (16)
 B-20 Білопіль Локачинського району Волинської області
 B-21 Більська Воля Володимирецького району Рівненської області (17)
 B-22 Бірки Любешівського району Волинської області (18)
 B-23 Бірки Любомльського району Волинської області (19)
 B-24 Бобли Турійського району Волинської області (20)
 B-25 Бобринці Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь
 B-26 Боголюби Луцького району Волинської області
 B-27 Борисковичі Горохівського району Волинської області (21)
 B-28 Борова Зарічянського району Рівненської області
 B-29 Боровичі Маневицького району Волинської області (22)
 B-30 Боровно Камінь-Каширського району Волинської області (23)
 B-31 Бортяхівка Рожищенського району Волинської області (25)
 B-32 Борохів Ківерцівського району Волинської області (24)
 B-33 Борочиче Горохівського району Волинської області
 B-34 Борщівка Костопільського району Рівненської області (26)
 B-35 Брани Горохівського району Волинської області (27)
 B-36 Брище Луцького району Волинської області (28)
 B-37 Бродниця Зарічянського району Рівненської області (29)
 B-38 Бронники Рівненського району Рівненської області (30)
 B-39 Брунетівка Старовижівського району Волинської області (485)
 B-40 Бубнів Локачинського району Волинської області (512)
 B-41 Будераж Дубенського району Рівненської області
 B-42 Бужани Горохівського району Волинської області (31)
 B-43 Бужанка Іваничівського району Волинської області (32)

- Б-44 Буцинь Старовижівського району Волинської області (33)
Б-45 Бучин Любешівського району Волинської області (34)
Б-46 Буяни Луцького району Волинської області (35)
Б-47 Бодячів Ківерцівського району Волинської області
Б-48 Брониця Камінь-Каширського району Волинської області
Б-49 Боремель Демидівського району Рівненської області
Б-50 Баківці Луцького району Волинської області
Б-51 Боратин Луцького району Волинської області
Б-52 Білосток Луцького району Волинської області
Б-53 Бузаки Камінь-Каширського району Волинської області
Б-54 Біле Володимирецького району Рівненської області
Б-55 Богущі Березнівського району Рівненської області
Б-56 Борзова Старовижівського району Волинської області
- В-1 Варковичі Дубенського району Рівненської області (508)
В-2 Велика Глуша Любешівського району Волинської області (36)
В-3 Велика Любаша Костопільського району Рівненської області (37)
В-4 Велика Осниця Маневецького району Волинської області (38)
В-5 Велике Млинівського району Рівненської області (39)
В-6 Великий Обзир Камінь-Каширського району Волинської області (40)
В-7 Великий Окорськ Локачинського району Волинської області (41)
В-8 Великі Озера Дубровицького району Рівненської області (42)
В-9 Великі Селища Березнівського району Рівненської області (43)
В-10 Великі Телковичі Володимирецького району Рівненської області (44)
В-11 Великі Цепцевичі Володимирецького району Рівненської області (529)
В-12 Великорита Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь (45)
В-13 Велимче Ратнівського району Волинської області (46)
В-14 Велицьк Ковельського району Волинської області (47)
В-15 Величковичі Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
В-16 Вельямовичі Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь
В-17 Верба Володимир-Волинського району Волинської області (48)
В-18 Версток гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка
Польща
В-19 Верхи Камінь-Каширського району Волинської області (49)
В-20 Веснянка Ківерцівського району Волинської області (50)
В-21 Ветли Любешівського району Волинської області (51)
В-22 Видерта Камінь-Каширського району Волинської області (52)
В-23 Видраниця Ратнівського району Волинської області (53)
В-24 Видричі Камінь-Каширського району Волинської області (54)
В-25 Вилиця Шацького району Волинської області (55)
В-26 Винімок Камінь-Каширського району Волинської області (530)
В-27 Вирикі гміни Вирикі-Полуд повіту Влодава Люблінського воєводства, Республіка
Польща
В-28 Високе Любомльського району Волинської області (56)
В-29 Вичівка Зарічнлянського району Рівненської області (57)
В-30 Вишеньки Рожищенського району Волинської області (58)
В-31 Вишнів Любомльського району Волинської області (59)
В-32 Вівчицьк Ковельського району Волинської області (60)
В-33 Вігуричі Луцького району Волинської області (61)
В-34 Відово гміни і повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка
Польща

- В-35 Відомля Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
- В-36 Війниця Локачинського району Волинської області (62)
- В-37 Вільхівка Горохівського району Волинської області (63)
- В-38 Вірка Сарненського району Рівненської області (64)
- В-39 Вітово гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
- В-40 Вітоніж Рожищенського району Волинської області (65)
- В-41 Вовковий Демидівського району Рівненської області (66)
- В-42 Вовничі Млинівського району Рівненської області (67)
- В-43 Вовчецьк Маневицького району Волинської області (68)
- В-44 Воєгоща Камінь-Каширського району Волинської області (69)
- В-45 Войнівка гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
- В-46 Волиця Камінь-Каширського району Волинської області (488)
- В-47 Володимирець Володимирецького району Рівненської області (70)
- В-48 Волосківці Острозького району Рівненської області
- В-49 Волошки Ковельського району Волинської області (71)
- В-50 Воля-Любитівська Ковельського району Волинської області (72)
- В-51 Воля-Свійчівська Володимир-Волинського району Волинської області (73)
- В-52 Воля-Угруська гміни Воля-Угруська повіту Влодава Люблінського воєводства, Республіка Польща
- В-53 Ворле Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
- В-54 Ворокомле Камінь-Каширського району Волинської області (74)
- В-55 Ворончин Рожищенського району Волинської області (75)
- В-56 Вощиничі Пружанського району Брестської області, Республіка Білорусь
- В-57 Воютин Луцького району Волинської області (76)
- В-58 В'яз Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь
- В-59 Волиця-Лобачівська Горохівського району Волинської області
- В-60 Ватин Горохівського району Волинської області
- В-61 Висоцьк Дуровицького району Рівненської області
- В-62 Волиця Іваничівського району Волинської області
- В-63 Височне Ратнівського району Волинської області
- В-64 Вужиськ Ратнівського району Волинської області
- В-65 Вільшанка Шацького району Волинської області
- В-66 Вижтів Любомльського району Волинської області
- Г-1 Галина Воля Старовижівського району Волинської області (77)
- Г-2 Гать Луцького району Волинської області (78)
- Г-3 Гірки Любешівського району Волинської області (79)
- Г-4 Гірники Ратнівського району Волинської області (80)
- Г-5 Глинськ Здолбунівського району Рівненської області (81)
- Г-6 Глухи Старовижівського району Волинської області (82)
- Г-7 Годомичі Маневицького району Волинської області (83)
- Г-8 Голоби Ковельського району Волинської області (84)
- Г-9 Головно Любомльського району Волинської області (85)
- Г-10 Голядин Шацького району Волинської області (86)
- Г-11 Горбаків Гощанського району Рівненської області (87)
- Г-12 Горішне Горохівського району Волинської області
- Г-13 Горвата Іванівського району Брестської області, Республіка Білорусь (489)
- Г-14 Городині Рожищенського району Волинської області (88)
- Г-15 Городище Дубровицького району Рівненської області (89)

- Г-16 Городище Ківерцівського району Волинської області (90)
Г-17 Городище-1 Луцького району Волинської області (91)
Г-18 Городище-2 Луцького району Волинської області (92)
Г-19 Городок Камінь-Каширського району Волинської області
Г-20 Городок Луцького району Волинської області (93)
Г-21 Городок Маневицького району Волинської області (94)
Г-22 Горостита гміни Вирикі-Полуд повіту Влодава Люблінського воєводства,
Республіка Польща
Г-23 Гороховище Любомльського району Волинської області (95)
Г-24 Гор'янівка Ківерцівського району Волинської області (96)
Г-25 Гоща Гощанського району Рівненської області (97)
Г-26 Грабовець гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства,
Республіка Польща (515)
Г-27 Грабово Шацького району Волинської області (98)
Г-28 Градя Маневицького району Волинської області (99)
Г-29 Градиськ Маневицького району Волинської області (100)
Г-30 Гранатів Локачинського району Волинської області (509)
Г-31 Грем'яче Ківерцівського району Волинської області (101)
Г-32 Грибовиця Іваничівського району Волинської області (483)
Г-33 Грив'ятки Ковельського району Волинської області (525)
Г-34 Грудки Камінь-Каширського району Волинської області (102)
Г-35 Грушів Іваничівського району Волинської області (523)
Г-36 Гряди Іваничівського району Волинської області
Г-37 Губин Горохівського району Волинської області
Г-38 Губин Локачинського району Волинської області (103)
Г-39 Гупали Любомльського району Волинської області (104)
Г-40 Гута Ратнівського району Волинської області (479)
Г-41 Гута-Лісівська Маневицького району Волинської області (105)
Г-42 Гуща Любомльського району Волинської області (106)
Г-43 Гораймівка Маневицького району Волинської області
Г-44 Грабове Старовижівського району Волинської області
Г-45 Грузятин Маневицького району Волинської області
Г-46 Галузія Маневицького району Волинської області
Г-47 Гектари Горохівського району Волинської області
- Д-1 Данці гміни Ганна повіту Влодава Люблінського воєводства, Республіка Польща
Д-2 Датинь Ратнівського району Волинської області (107)
Д-3 Даші гміни Клішчелі повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
Д-4 Демидівка Демидівського району Рівненської області (108)
Д-5 Деражно Костопільського району Рівненської області (481)
Д-6 Деревок Любешівського району Волинської області (109)
Д-7 Дивин Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь (110)
Д-8 Дідичі Ківерцівського району Волинської області (111)
Д-9 Дідовичі Ківерцівського району Волинської області (112)
Д-10 Діхтів Володимир-Волинського району Волинської області (113)
Д-11 Добре Камінь-Каширського району Волинської області (114)
Д-12 Добривода гміни Черемха Підляського воєводства, Республіка Польща (519)
Д-13 Довга Нива Камінь-Каширського району Волинської області (115)
Д-14 Довгів Горохівського району Волинської області
Д-15 Довжиця Маневицького району Волинської області (116)
Д-16 Дольськ Любешівського району Волинської області (117)

- Д-17 Доманово Ратнівського району Волинської області (118)
 Д-18 Домашів Ківерцівського району Волинської області (119)
 Д-19 Дорогиничі Локачинського району Волинської області (120)
 Д-20 Доросині Рожищенського району Волинської області (121)
 Д-21 Доротище Ковельського району Волинської області (122)
 Д-22 Древині Іваничівського району Волинської області (123)
 Д-23 Даничів Корецького району Рівненської області
 Д-24 Добрятин Млинівського району Рівненської області
 Д-25 Дольськ Турійського району Волинської області
 Д-26 Духче Рожищенського району Волинської області
 Д-27 Дроздні Ковельського району Волинської області
 Д-30 Друхова Березнівського району Рівненської області (124)
 Д-31 Дубечно Старовижівського району Волинської області (125)
 Д-32 Дубичі-Тофіловці гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
 Д-33 Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща (516)
 Д-34 Дубище Ківерцівського району Волинської області (126)
 Д-35 Дубище Рожищенського району Волинської області (127)
 Д-36 Дубівка Володимирецького району Волинської області (128)
 Д-37 Дубова Ковельського району Волинської області
 Д-38 Дуліби Турійського району Волинської області (129)
 Д-39 Дядьковичі Рівненського району Рівненської області (130)
- Є-1 Єльонка гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
- Ж-1 Жабка Ківерцівського району Волинської області (131)
 Ж-2 Жабче Горохівського району Волинської області
 Ж-3 Жашковичі Іваничівського району Волинської області (132)
 Ж-4 Жидичин Ківерцівського району Волинської області (133)
 Ж-5 Жидче Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь (134)
 Ж-6 Жиричі Ратнівського району Волинської області (135)
 Ж-7 Жирчичі гміни Нурець повіту Сем'ятичі Підляського воєводства, Республіка Польща (517)
 Ж-8 Жмудче Ковельського району Волинської області (136)
 Ж-9 Жобрин Рівненського району Рівненської області (137)
 Ж-10 Жовтневе Володимир-Волинського району Волинської області (138)
 Ж-11 Жорнище Ківерцівського району Волинської області (139)
 Ж-12 Жуківець Горохівського району Волинської області
 Ж-13 Журавець Локачинського району Волинської області (140)
 Ж-14 Журавичі Ківерцівського району Волинської області (141)
 Ж-15 Журавлине Старовижівського району Волинської області (142)
 Ж-16 Журавники Горохівського району Волинської області
- З-1 Заболоття Любомльського району Волинської області (143)
 З-2 Заболоття Ратнівського району Волинської області (144)
 З-3 Заболотці Іваничівського району Волинської області (145)
 З-4 Забороль Луцького району Волинської області (146)
 З-5 Заброди Ратнівського району Волинської області (147)
 З-6 Забужжя Любомльського району Волинської області (148)
 З-7 Забужки Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь

- 3-8 Завидів Іваничівського району Волинської області (149)
- 3-9 Залаззя Любешівського району Волинської області (150)
- 3-10 Залібівка Здолбунівського району Рівненської області (151)
- 3-11 Залізниця Любешівського району Волинської області (152)
- 3-12 Залісоччє Ківерцівського району Волинської області (153)
- 3-13 Залісся Камінь-Каширського району Волинської області (538)
- 3-14 Залісся Шацького району Волинської області (154)
- 3-15 Залісці Турійського району Волинської області (155)
- 3-16 Залужжя Дубровицького району Рівненської області (156)
- 3-17 Залужжя Рівненського району Рівненської області (533)
- 3-18 Залухів Ратнівського району Волинської області (487)
- 3-19 Залюття Старовижівського району Волинської області (157)
- 3-20 Замлиння Любомльського району Волинської області (158)
- 3-21 Замостя Маневичького району Волинської області (159)
- 3-22 Замшани Ратнівського району Волинської області (160)
- 3-23 Запруддя Камінь-Каширського району Волинської області (161)
- 3-24 Зарічне Заріччяньського району Рівненської області (162)
- 3-25 Заріччя Володимир-Волинського району Волинської області (163)
- 3-26 Зарудчє Любешівського району Волинської області (164)
- 3-27 Затурці Локачинського району Волинської області (165)
- 3-28 Зачернеччя Любомльського району Волинської області (166)
- 3-29 Збураж Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь (167)
- 3-30 Згорани Любомльського району Волинської області (168)
- 3-31 Здітово Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
- 3-32 Зелене Володимирецького району Рівненської області (169)
- 3-33 Зимно Володимир-Волинського району Волинської області (170)
- 3-34 Зміїнець Луцького району Волинської області
- 3-35 Золотилин Костопільського району Рівненської області (520)
- 3-36 Золочівка Демидівського району Рівненської області
- 3-37 Зоря Володимир-Волинського району Волинської області (171)
- 3-38 Зубачі гміни Черемха повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща
- 3-39 Зубильно Локачинського району Волинської області (172)
- 3-40 Зубово гміни і повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща
- 3-41 Завітне Ківерцівського району Волинської області
- 3-42 Залішани Дубровицького району Рівненської області
- 3-43 Заозерне Любомльського району Волинської області
- 3-44 Зносичі Сарненського району Рівненської області
- 3-45 Зелена Горохівського району Волинської області
- 3-46 Заліси Ратнівського району Волинської області
- 3-47 Заставне Іваничівського району Волинської області
- 3-48 Залав'я Млинівського району Рівненської області
- 3-49 Запілля Любомльського району Волинської області
- 3-50 Здомишель Ратнівського району Волинської області
- I-1 Іванівка Рожищенського району Волинської області (173)
- I-2 Іваново Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь
- I-3 Іванчі Володимирецького району Рівненської області
- I-4 Ізов Володимир-Волинського району Волинської області (174)
- I-5 Іваничі Іваничівського району Волинської області
- I-6 Іванчиці Рожищенського району Волинської області

- К-1 Калинівка Маневицького району Волинської області (175)
К-2 Камінь Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь (490)
К-3 Кам'янка Березнівського району Рівненської області (176)
К-4 Карасин Камінь-Каширського району Волинської області (177)
К-5 Карасин Маневицького району Волинської області (539)
К-6 Карасин Сарненського району Рівненської області (178)
К-7 Карпилівка Ківерцівського району Волинської області (179)
К-8 Карпилівка Сарненського району Рівненської області (180)
К-9 Качин Камінь-Каширського району Волинської області (181)
К-10 Каченники Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
К-11 Кисилин Локачинського району Волинської області (182)
К-12 Кияж Рожищенського району Волинської області (183)
К-13 Ківерці Ківерцівського району Волинської області (від переселенців із Холмщини)
К-14 Клевань Рівненського району Рівненської області (184)
К-15 Клевецьк Турійського району Волинської області (185)
К-16 Клейники гміни і повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка
Польща
К-17 Клепачів Ківерцівського району Волинської області (186)
К-18 Клесів Сарненського району Рівненської області (187)
К-19 Клітицьк Камінь-Каширського району Волинської області (526)
К-20 Клубочин Ківерцівського району Волинської області (188)
К-21 Кнориди гміни і повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка
Польща
К-22 Кобилівка Пружанського району Брестської області, Республіка Білорусь
К-23 Кобче Рожищенського району Волинської області (189)
К-24 Козлиничі Маневицького району Волинської області (190)
К-25 Козлів Локачинського району Волинської області
К-26 Койли гміни Чижі повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка
Польща
К-27 Колки Дубровицького району Рівненської області (191)
К-28 Колки Маневицького району Волинської області (192)
К-29 Колмів Горохівського району Волинської області (193)
К-30 Колодежі Горохівського району Волинської області
К-31 Колодія Маневицького району Волинської області
К-32 Колодниця Ковельського району Волинської області (194)
К-33 Колона Іванічівського району Волинської області (195)
К-34 Колядичі Пружанського району Брестської області, Республіка Білорусь
К-35 Комарово Маневицького району Волинської області (536)
К-36 Конище Ратнівського району Волинської області
К-37 Конопелька Ківерцівського району Волинської області (196)
К-38 Копилля Маневицького району Волинської області
К-39 Коритниця Локачинського району Волинської області (197)
К-40 Корсині Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (491)
К-41 Корсині Рожищенського району Волинської області (198)
К-42 Кортеліси Ратнівського району Волинської області (199)
К-43 Корчин Костопільського району Рівненської області (200)
К-44 Коршів Луцького району Волинської області (201)
К-45 Костомлоти гміни Кодень Люблінського воєводства, Республіка Польща
К-46 Костюхівка Маневицького району Волинської області (202)
К-47 Костянтинівка Сарненського району Рівненської області (203)
К-48 Краска Ратнівського району Волинської області (204)

- К-49 Красів Горохівського району Волинської області
К-50 Красна Воля Любомльського району Волинської області (205)
К-51 Красне Млинівського району Рівненської області (206)
К-52 Краснилівка Камінь-Каширського району Волинської області (207)
К-53 Красноволя Маневицького району Волинської області (208)
К-54 Красносілля Володимирецького району Рівненської області
К-55 Красностав Володимир-Волинського району Волинської області (209)
К-56 Кривоверба гміни Вирикі-Полуд повіту Влодава Люблінського воєводства,
Республіка Польща
К-57 Кримно Камінь-Каширського району Волинської області (210)
К-58 Кримно Старовижівського району Волинської області (211)
К-59 Кроватка Рожищенського району Волинської області (212)
К-60 Кропивники Шацького району Волинської області (213)
К-61 Крохиничі Локачинського району Волинської області (222)
К-62 Крупа-Границя Луцького району Волинської області (214)
К-63 Крушинець Любомльського району Волинської області (215)
К-64 Кукли Маневицького району Волинської області (216)
К-65 Кукуріки Старовижівського району Волинської області (217)
К-66 Куликовичі Маневицького району Волинської області (218)
К-67 Кульчин Ківерцівського району Волинської області (219)
К-68 Купичів Турійського району Волинської області (220)
К-69 Курашево гміни Чижі повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства,
Республіка Польща
К-70 Куснище Любомльського району Волинської області (221)
К-71 Кутин Зарічянського району Рівненської області (222)
К-72 Кухарі Ковельського району Волинської області (223)
К-73 Комарово Старовижівського району Волинської області
К-74 Козлиничі Ковельського району Волинської області
К-75 Котів Ківерцівського району Волинської області
К-76 Кременець Рожищенського району Волинської області
К-77 Кульчин Турійського району Волинської області
К-78 Козятин Горохівського району Волинської області
- Л-1 Лаврів Луцького району Волинської області (224)
Л-2 Ласки Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь
Л-3 Липинки Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь (238)
Л-4 Липно Ківерцівського району Волинської області (225)
Л-5 Литовеж Іваничівського району Волинської області (226)
Л-6 Личани Ківерцівського району Волинської області (227)
Л-7 Личини Камінь-Каширського району Волинської області (228)
Л-8 Лище Луцького району Волинської області (229)
Л-9 Лісняки Старовижівського району Волинської області (230)
Л-10 Лісове Маневицького району Волинської області (231)
Л-11 Лісополь Костопільського району Рівненської області (232)
Л-12 Лобачівка Горохівського району Волинської області
Л-13 Лудинь Дубровицького району Рівненської області (233)
Л-14 Луки Рожищенського району Волинської області (234)
Л-15 Луків Турійського району Волинської області (235)
Л-16 Луковичі Іваничівського району Волинської області (236)
Л-17 Луково Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь
Л-18 Лучичі Ратнівського району Волинської області (237)

- Л-19 Любешів Любешівського району Волинської області
 Л-20 Люблинець Ковельського району Волинської області (239)
 Л-21 Любомль Любомльського району Волинської області
 Л-22 Любохини Старовижівського району Волинської області (240)
 Л-23 Любче Рожищенського району Волинської області (241)
 Л-24 Люб'язь Любешівського району Волинської області (242)
 Л-25 Лютинськ Дубровицького району Рівненської області (243)
 Л-26 Ляховичі Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (492)
 Л-27 Лемешів Горохівського району Волинської області
 Л-28 Локітки Любомльського району Волинської області
 Л-29 Любахи Володимирецького району Рівненської області
 Л-30 Липляни Ківерцівського району Волинської області
 Л-31 Ловище Турійського району Волинської області
- М-1 Майдан-Липно Маневицького району Волинської області (540)
 М-2 Мала Ведмежка Маневицького району Волинської області (244)
 М-3 Мала Глуша Любешівського району Волинської області (245)
 М-4 Мала Осниця Маневицького району Волинської області (246)
 М-5 Мала Яблулька Маневицького району Волинської області (247)
 М-6 Малево Демидівського району Рівненської області (248)
 М-7 Малий Окорськ Локачинського району Волинської області (513)
 М-8 Малий Омеляник Луцького району Волинської області (249)
 М-9 Малі Сади Дубенського району Рівненської області (504)
 М-10 Малорита Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь
 М-11 Мальоване Млинівського району Рівненської області (514)
 М-12 Марків Горохівського району Волинської області
 М-13 Марковичі Локачинського району Волинської області (250)
 М-14 Маркостав Володимир-Волинського району Волинської області (251)
 М-15 Мар'янівка Горохівського району Волинської області
 М-16 Мар'янівка Костопільського району Рівненської області (252)
 М-17 Машів Любомльського району Волинської області (253)
 М-18 Маюничі Володимирецького району Рівненської області (493)
 М-19 Маяки Луцького району Волинської області (254)
 М-20 Межиліс гміни Тучна повіту Біла-Підляска Люблінського воєводства, Республіка
 Польща
 М-21 Межисить Ратнівського району Волинської області (255)
 М-22 Мельник гміни Мельник повіту Сем'ятичі Підляського воєводства, Республіка
 Польща
 М-23 Мельники Шацького району Волинської області (258)
 М-24 Мельники-Мостиські Камінь-Каширського району Волинської області (256)
 М-25 Мельники-Річицькі Ратнівського району Волинської області (257)
 М-26 Мельниця Ковельського району Волинської області (259)
 М-27 Менчичі Іваничівського району Волинської області
 М-28 Мизово Старовижівського району Волинської області (260)
 М-29 Миків Ківерцівського району Волинської області (261)
 М-30 Миколаєво Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
 М-31 Микуличі Володимир-Волинського району Волинської області (262)
 М-32 Мильськ Рожищенського району Волинської області (265)
 М-33 Мильці Старовижівського району Волинської області (267)
 М-34 Мильча Дубнівського району Рівненської області (266)
 М-35 Миляновичі Турійського району Волинської області (263)

- М-36 Милячі Дубровицького району Рівненської області (264)
М-37 Михайлин Рожищенського району Волинської області (268)
М-38 Михайлівка Радивилівського району Рівненської області (269)
М-39 Михлин Горохівського району Волинської області
М-40 Мідне Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь (270)
М-41 Мізоч Здолбунівського району Рівненської області (271)
М-42 Мовчанів Локачинського району Волинської області
М-43 Мокрани Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь (272)
М-44 Молодово Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь
М-45 Морочно Заріччянського району Рівненської області (273)
М-46 Мостище Камінь-Каширського району Волинської області (274)
М-47 Мотикали Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь
М-48 Мотоль Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (494)
М-49 Мохро Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (275)
М-50 Мощаниця Ківерцівського району Волинської області (276)
М-51 Мощона-Крулевська гміни Мельник повіту Сем'ятичі Підляського воєводства, Республіка Польща
М-52 Мульчиці Володимирецького району Рівненської області
М-53 Мукошин Любешівського району Волинської області (277)
М-54 Міжгайці Любешівського району Волинської області
М-55 Малин Млинівського району Рівненської області
М-56 Мовники Іваничівського району Волинської області
М-57 Мирин Ковельського району Волинської області
М-58 Мала Любаша Костопільського району Рівненської області
М-59 Мокре Старовижівського району Волинської області
М-60 Малі Дорогостаї Млинівського району Рівненської області
М-61 Мирне Горохостаї Волинської області
М-62 Матейки Маневицького району Волинської області
М-63 Милятин Іваничівського району Волинської області
- Н-1 Невір Любешівського району Волинської області (278)
Н-2 Незвір Рожищенського району Волинської області (505)
Н-3 Немир Рожищенського району Волинської області (279)
Н-4 Несвіч Луцького району Волинської області (280)
Н-5 Нехолсти Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь
Н-6 Низкиничі Іваничівського району Волинської області
Н-7 Ниці Старовижівського району Волинської області (281)
Н-8 Нова Вишва Старовижівського району Волинської області (501)
Н-9 Нова Руда Маневицького району Волинської області (283)
Н-10 Новаки Володимирецького району Рівненської області (282)
Н-11 Новий Двір Турійського району Волинської області (284)
Н-12 Новий Загорів Локачинського району Волинської області (285)
Н-13 Новий Мосир Ковельського району Волинської області (286)
Н-14 Нові Березичі Любешівського району Волинської області (287)
Н-15 Нові Червища Камінь-Каширського району Волинської області (288)
Н-16 Новоріччя Заріччянського району Рівненської області (289)
Н-17 Новосілки Маневицького району Волинської області (290)
Н-18 Новоугрузьке Любомльського району Волинської області (528)
Н-19 Новоукраїнка Млинівського району Рівненської області (291)
Н-20 Нудиже Любомльського району Волинської області (292)
Н-21 Нуйно Камінь-Каширського району Волинської області (293)

- Н-22 Ничогівка Маневицького району Волинської області
 Н-23 Нехвороща Володимир-Волинського району Волинської області
 Н-24 Невель Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь
 Н-25 Навіз Рожищенського району Волинської області
 Н-26 Новосілки Горохівського району Волинської області
 Н-27 Новосілки Турійського району Волинської області
 Н-28 Новий Корець Корецького району Рівненської області
 Н-29 Нири Турійського району Волинської області
 Н-30 Новостав Горохівського району Волинської області
 Н-31 Новосілки Демидівського району Рівненської області
- О-1 Обеніжи Турійського району Волинської області (294)
 О-2 Огово Іванівського району Брестської області, Республіка Білорусь (495)
 О-3 Одереди Ківерцівського району Волинської області (295)
 О-4 Оженіно Острозького району Рівненської області
 О-5 Озеро Ківерцівського району Волинської області (296)
 О-6 Озеряни Луцького району Волинської області
 О-7 Озютичі Локачинського району Волинської області
 О-8 Оконськ Маневицького району Волинської області (297)
 О-9 Олександрія Рівненського району Рівненської області (298)
 О-10 Оленівка Рожищенського району Волинської області (299)
 О-11 Оленіно Камінь-Каширського району Волинської області (300)
 О-12 Олеськ Любомльського району Волинської області (301)
 О-13 Олика Ківерцівського району Волинської області (302)
 О-14 Олтуш Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь (303)
 О-15 Ольшанка Шацького району Волинської області (304)
 О-16 Омельно Ківерцівського району Волинської області (305)
 О-17 Ополь Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (496)
 О-18 Орв'яниця Дубровицького району Рівненської області
 О-19 Оржів Рівненського району Рівненської області (306)
 О-20 Оріхово Ратнівського району Волинської області (307)
 О-21 Оса Турійського району Волинської області (308)
 О-22 Осекрів Турійського району Волинської області (309)
 О-23 Осова Дубровицького району Рівненської області (310)
 О-24 Осовці Камінь-Каширського району Волинської області (311)
 О-25 Острів Дубенського району Рівненської області (312)
 О-26 Острівок Камінь-Каширського району Волинської області (313)
 О-27 Островок Володимир-Волинського району Волинської області (315)
 О-28 Островок Зарічянського району Рівненської області
 О-29 Островськ Зарічнянського району Рівненської області (480)
 О-30 Острів'я Любомльського району Волинської області (314)
 О-31 Острожець Млинівського району Рівненської області (316)
 О-32 Остромічі Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь
 О-33 Осьмиговичі Турійського району Волинської області (317)
 О-34 Охитники Турійського району Волинської області (318)
 О-35 Охлопів Горохівського району Волинської області
 О-36 Ольшани Столинського району Брестської області, Республіка Білорусь
 О-37 Осереби Турійського району Волинської області
 О-38 Озерці Володимирецького району Рівненської області
 О-39 Осівці Камінь-Каширського району Волинської області

- П-1 Павловичі Іваничівського району Волинської області (537)
П-2 Пальче Ківерцівського району Волинської області (319)
П-3 Пари Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь (497)
П-4 Перевали Турійського району Волинської області (320)
П-5 Перевісса Турійського району Волинської області (321)
П-6 Перемиль Горохівського району Волинської області
П-7 Переспа Рожищенського району Волинської області (322)
П-8 Петьки Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь
П-9 Пехи Любомльського району Волинської області (323)
П-10 Пилипки гміни і повіту Більск-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща
П-11 Підбороччя Камінь-Каширського району Волинської області (324)
П-12 Підгірне Рожищенського району Волинської області (325)
П-13 Підгір'я Ратнівського району Волинської області (507)
П-14 Піддубно Пружанського району Брестської області, Республіка Білорусь
П-15 Підманево Шацького району Волинської області (326)
П-16 Підріжжя Ковельського району Волинської області (327)
П-17 Підріччя Камінь-Каширського району Волинської області (328)
П-18 Підсинівка Старовижівського району Волинської області (329)
П-19 Підцир'я Камінь-Каширського району Волинської області (330)
П-20 Піски Горохівського району Волинської області
П-21 Піски-1 Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь
П-22 Пісочне Ковельського району Волинської області (506)
П-23 Піща Шацького району Волинської області (331)
П-24 Піщане Камінь-Каширського району Волинської області (332)
П-25 Плоске Шацького району Волинської області (333)
П-26 Пнівню Камінь-Каширського району Волинської області (334)
П-27 Повіть Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь
П-28 Повурськ Ковельського району Волинської області (335)
П-29 Погиньки Ковельського району Волинської області (336)
П-30 Погулянка Любешівського району Волинської області (337)
П-31 Погулянка Маневицького району Волинської області (484)
П-32 Полапи Любомльського району Волинської області (338)
П-33 Полиці Володимирецького району Рівненської області (339)
П-34 Полиці Камінь-Каширського району Волинської області (340)
П-35 Поліське Старовижівського району Волинської області (341)
П-36 Полічна гміни Кліщелі повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
П-37 Положево Шацького району Волинської області (342)
П-38 Полоне Володимирецького району Рівненської області
П-39 Полонка Луцького району Волинської області
П-40 Поріччя Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь
П-41 Постійно Костопільського району Рівненської області (343)
П-42 Привільне Дубенського району Рівненської області
П-43 Привітне Локачинського району Волинської області
П-44 Прилісне Маневицького району Волинської області (344)
П-45 Прилуцьке Ківерцівського району Волинської області (345)
П-46 Прип'ять Шацького району Волинської області (346)
П-47 Промінь (Пілганів) Луцького району Волинської області (347)
П-48 Прохід Ратнівського району Волинської області (348)
П-49 Проходи Любешівського району Волинської області (349)
П-50 Пулемець Шацького району Волинської області (350)

- П-51 Пульмо Шацького району Волинської області (351)
 П-52 Пустомити Гощанського району Рівненської області (352)
 П-53 П'ятидні Володимир-Волинського району Волинської області (353)
 П-54 Поздимир Радехівського району Львівської області
 П-55 Поповичі Ковельського району Волинської області
 П-56 Печихвости Горохівського району Волинської області
 П-57 Покащів Ківерцівського району Волинської області
 П-58 Пляшева Радивилівського району Рівненської області
 П-59 Патрики Кобринського району Брестської області, Республіка Білорусь
 П-60 Половлі Володимирецького району Рівненської області
 П-61 Поничів Володимир-Волинського району Волинської області
 П-62 П'ятигори Здолбунівського району Рівненської області
 П-63 Підгородно Любомльського району Волинської області
 П-64 П'ятикори Локачинського району Волинської області
 П-65 Павлівка Іваничівського району Волинської області
- Р-1 Радошин Ковельського району Волинської області (357)
 Р-2 Радовичі Іваничівського району Волинської області
 Р-3 Радовичі Турійського району Волинської області (354)
 Р-4 Радомишль Луцького району Волинської області (355)
 Р-5 Радостів Дрогичинського району Брестської області, Республіка Білорусь (356)
 Р-6 Радухівка Рівненського району Рівненської області (358)
 Р-7 Радянське Млинівського району Рівненської області (359)
 Р-8 Райки гміни і повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка
 Польща
 Р-9 Раків Ліс Камінь-Каширського району Волинської області (360)
 Р-10 Раковичі Іваничівського району Волинської області (364)
 Р-11 Расна Каменецького району Брестської області, Республіка Білорусь
 Р-12 Растів Турійського району Волинської області (361)
 Р-13 Ратнів Луцького району Волинської області (362)
 Р-14 Рафалівка Володимирецького району Рівненської області (363)
 Р-15 Рев'ятичі Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
 Р-16 Ржищів Горохівського району Волинської області
 Р-17 Риболи гміни Заблудів повіту Білосток Підляського воєводства, Республіка Польща
 Р-18 Риковичі Іваничівського району Волинської області
 Р-19 Рівне Любомльського району Волинської області (365)
 Р-20 Річиця Зарічянського району Рівненської області
 Р-21 Річиця Ратнівського району Волинської області (366)
 Р-22 Річиця Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
 Р-23 Рогізно Демидівського району Рівненської області (367)
 Р-24 Роговичі Локачинського району Волинської області
 Р-25 Розничі Маневицького району Волинської області (368)
 Р-26 Рокита Старовижівського району Волинської області (369)
 Р-27 Рокитне Рокитнівського району Рівненської області (370)
 Р-28 Романів Луцького району Волинської області (371)
 Р-29 Ромашківка Ківерцівського району Волинської області (372)
 Р-30 Ростань Шацького району Волинської області (527)
 Р-31 Рудка Володимирецького району Рівненської області (373)
 Р-32 Рудка-Червинська Камінь-Каширського району Волинської області (374)
 Р-33 Рудники Маневицького району Волинської області (375)
 Р-34 Рудня Рожищенського району Волинської області (376)

- Р-35 Ружин Турійського району Волинської області (377)
 Р-36 Руснів Володимир-Волинського району Волинської області (378)
 Р-37 Русино-Берестечко Демидівського району Рівненської області
 Р-38 Радехів Любомльського району Волинської області
 Р-39 Рудка-Козинська Рожищенського району Волинської області
- С-1 Садів Луцького району Волинської області (379)
 С-2 Самари Ратнівського району Волинської області (380)
 С-3 Самійличі Любомльського району Волинської області (381)
 С-4 Сапово гміни Чижі повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща
- С-5 Сваринь Дорогочинського району Брестської області, Республіка Білорусь (498)
 С-6 Сварищевічі Дубровицького району Рівненської області (382)
 С-7 Свинарин Турійського району Волинської області (383)
 С-8 Світязь Шацького району Волинської області (384)
 С-9 Світязькі Смолярі Шацького району Волинської області (385)
 С-10 Седлище Любешівського району Волинської області (386)
 С-11 Секунь Старовижівського району Волинської області (387)
 С-12 Селець Дубровицького району Рівненської області (388)
 С-13 Селець Турійського району Волинської області (389)
 С-14 Сенкевичівка Горохівського району Волинської області
 С-15 Сереховичі Старовижівського району Волинської області (390)
 С-16 Серхів Маневицького району Волинської області (391)
 С-17 Сильно Ківерцівського району Волинської області (392)
 С-18 Сильно Любомльського району Волинської області (393)
 С-19 Синово Старовижівського району Волинської області (394)
 С-20 Ситниця Маневицького району Волинської області (395)
 С-21 Ситовичі Ковельського району Волинської області (396)
 С-22 Сільце Горохівського району Волинської області
 С-23 Скулин Ковельського району Волинської області (397)
 С-24 Словатичі Ківерцівського району Волинської області (398)
 С-25 Смідин Старовижівського району Волинської області (399)
 С-26 Смолярі Старовижівського району Волинської області (534)
 С-27 Собіщиці Володимирецького району Рівненської області (400)
 С-28 Соболи Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
 С-29 Сокиричі Ківерцівського району Волинської області (401)
 С-30 Сокіл Рожищенського району Волинської області (402)
 С-31 Соловичі Турійського району Волинської області (403)
 С-32 Солов'ї Старовижівського району Волинської області (404)
 С-33 Соснина Іваничівського району Волинської області
 С-34 Соснівка Камінь-Каширського району Волинської області (499)
 С-35 Сосновичі Пінського району Брестської області, Республіка Білорусь (405)
 С-36 Сошично Камінь-Каширського району Волинської області (406)
 С-37 Спорово Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
 С-38 Ставище гміни Черемха повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща (518)
- С-39 Ставки Турійського району Волинської області (510)
 С-40 Ставок Ківерцівського району Волинської області (407)
 С-41 Ставок Костопільського району Рівненської області (408)
 С-42 Ставочки Любомльського району Волинської області (521)
 С-43 Стара Вижва Старовижівського району Волинської області (409)

- C-44 Стара Гута Старовижівського району Волинської області (410)
C-45 Стара Рафалівка Володимирецького району Рівненської області (411)
C-46 Стара Тебра Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
C-47 Старий Брус гміни Старий Брус повіту Влодава Люблінського воєводства, Республіка Польща
C-48 Старий Корнін гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
C-49 Старий Чорторійськ Маневицького району Волинської області (412)
C-50 Старі Кошари Ковельського району Волинської області (413)
C-51 Старі Червища Камінь-Каширського району Волинської області (414)
C-52 Старомлини Дрогичинського району Брестської області, Республіка Білорусь
C-53 Степань Сарненського району Рівненської області (415)
C-54 Стобихва Камінь-Каширського району Волинської області (416)
C-55 Стобихівка Камінь-Каширського району Волинської області (417)
C-56 Столенські Смолярі Любомльського району Волинської області (418)
C-57 Столин Столинського району Брестської області, Республіка Білорусь (419)
C-58 Страдечі Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь (420)
C-59 Стрельна Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь (500)
C-60 Стрільськ Сарненського району Рівненської області (421)
C-61 Струмівка Луцького району Волинської області
C-62 Судче Любешівського району Волинської області (422)
C-63 Сукачі Старовижівського району Волинської області (423)
C-64 Суськ Ківерцівського району Волинської області (424)
C-65 Суховоля Володимирецького району Рівненської області (425)
C-66 Суходоли Володимир-Волинського району Волинської області (511)
C-67 Студині Рожищенського району Волинської області
C-68 Скобелка Горохівського району Волинської області
C-69 Степангород Володимирецького району Рівненської області
C-70 Сомин Турійського району Волинської області
C-71 Старосілля Маневицького району Волинської області
C-72 Сморгів Рівненського району Рівненської області
C-73 Сопачів Володимирецького району Рівненської області
C-75 Седлище Старовижівського району Волинської області
C-76 Сьомаки Луцького району Волинської області
C-77 Смородськ Дубровицького району Рівненської області
- T-1 Теклино Камінь-Каширського району Волинської області (426)
T-2 Тинне Сарненського району Рівненської області (427)
T-3 Тихотин Рожищенського району Волинської області (502)
T-4 Тишковичі Івановського району Брестської області, Республіка Білорусь
T-5 Тоболи Камінь-Каширського району Волинської області (428)
T-6 Томашгород Рокитнівського району Рівненської області (429)
T-7 Топільно Рожищенського району Волинської області (430)
T-8 Торчин Луцького району Волинської області (431)
T-9 Тростень Рожищенського району Волинської області (432)
T-10 Тростянець Ківерцівського району Волинської області (433)
T-11 Троянівка Маневицького району Волинської області (434)
T-12 Тумин Локачинського району Волинської області (532)
T-13 Тупали Турійського району Волинської області (435)
T-14 Тур Ратнівського району Волинської області (436)
T-15 Турівка Володимир-Волинського району Волинської області (437)

- Т-16 Туропин Турійського району Волинської області (438)
Т-17 Теслугів Радивилівського району Рівненської області
Т-18 Тофіловці гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
Т-19 Твориничі Локачинського району Волинської області
Т-20 Тростянка Рожищенського району Волинської області
Т-21 Турія Турійського району Волинської області
Т-22 Турійськ Турійського району Волинської області
Т-23 Туричани Турійського району Волинської області
- У-1 Угнін гміни Дубова Колода повіту Парчев Люблінського воєводства, Республіка Польща
У-2 Угриничі Любешівського району Волинської області
У-3 Угринів Горохівського району Волинської області (439)
У-4 Удрицьк Дубровицького району Рівненської області (440)
У-5 Ужинець Млинівського району Рівненської області (441)
У-6 Ужова Рожищенського району Волинської області (442)
У-7 Ужово Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь
У-8 Уїздці Млинівського району Рівненської області (503)
У-9 Уляники Рожищенського району Волинської області (443)
У-10 Уманці Горохівського району Волинської області (444)
У-11 Усичі Луцького району Волинської області (445)
У-12 Уховецьк Ковельського району Волинської області (446)
- Ф-1 Федори Столинського району Брестської області, Республіка Білорусь (447)
Ф-2 Федорівка Володимир-Волинського району Волинської області
Ф-3 Федьковичі Жабинковського району Брестської області, Республіка Білорусь
Ф-4 Франівка Гощанського району Рівненської області (448)
Ф-5 Фалемичі Володимир-Волинського району Волинської області
- Х-1 Хворостів Володимир-Волинського району Волинської області (449)
Х-2 Хворостів Любомльського району Волинської області (535)
Х-3 Хмелівка Володимир-Волинського району Волинської області (450)
Х-4 Хобултова Володимир-Волинського району Волинської області (451)
Х-5 Холоневичі Ківерцівського району Волинської області (452)
Х-6 Холонів Горохівського району Волинської області (453)
Х-7 Холопичі Локачинського району Волинської області (454)
Х-8 Хорова Пружанського району Брестської області, Республіка Білорусь
Х-9 Хорохорин Луцького району Волинської області (455)
Х-10 Хотешів Камінь-Каширського району Волинської області (456)
Х-11 Хотислав Малоритського району Брестської області, Республіка Білорусь
Х-12 Хоцунь Любешівського району Волинської області (482)
Х-13 Хрисо Березовського району Брестської області, Республіка Білорусь
Х-14 Хром'яків Ківерцівського району Волинської області (457)
Х-15 Хряськ Маневицького району Волинської області (458)
Х-16 Хорлупи Ківерцівського району Волинської області (переселенці з Холмщини)
Х-17 Хрінники Демидівського району Рівненської обл.
- Ц-1 Цегів Горохівського району Волинської області (459)
Ц-2 Цміни Маневицького району Волинської області (460)
Ц-3 Цумань Ківерцівського району Волинської області (461)

- Ц-4 Цир Любешівського району Волинської області
Ц-5 Цевеличі Локачинського району Волинської області
- Ч-1 Чаруків Луцького району Волинської області (462)
Ч-2 Череваха Маневицького району Волинської області (463)
Ч-3 Черемошна Воля Любомльського району Волинської області (464)
Ч-4 Черемха-Село гміни Черемха повіту Більськ-Підляський Підляського воєводства, Республіка Польща
Ч-5 Черськ Брестського району Брестської області, Республіка Білорусь (465)
Ч-6 Черче Камінь-Каширського району Волинської області (466)
Ч-7 Черчичі Володимир-Волинського району Волинської області (467)
Ч-8 Четвертня Маневицького району Волинської області (468)
Ч-9 Чехи-Орлянські гміни Дубичі-Церковні повіту Гайнівка Підляського воєводства, Республіка Польща
Ч-10 Човниця Ківерцівського району Волинської області
Ч-11 Чорниж Маневицького району Волинської області (469)
Ч-12 Чорніїв Турійського району Волинської області (470)
Ч-13 Чорноплеси Любомльського району Волинської області
Ч-14 Червища Камінь-Каширського району Волинської області
Ч-15 Черськ Маневицького району Волинської області
- Ш-1 Шацьк Шацького району Волинської області (471)
Ш-2 Шепель Луцького району Волинської області
Ш-3 Шклинь Горохівського району Волинської області (472)
Ш-4 Шкроби Старовижівського району Волинської області (473)
Ш-5 Шлапань Любешівського району Волинської області (474)
Ш-6 Штунь Любомльського району Волинської області (475)
Ш-7 Шепетин Дубенського району Рівненської області
- Щ-1 Щедрогір Ратнівського району Волинської області (476)
Щ-2 Щетинська Воля Ратнівського району Волинської області (531)
Щ-3 Щенятин Іваничівського району Волинської області
Щ-4 Щурин Рожищенського району Волинської області
- Я-1 Янівка гміни Словатичі повіту Влодава Люблінського воєводства, Республіка Польща
Я-2 Яревище Старовижівського району Волинської області (477)
Я-3 Ясенівка Рожищенського району Волинської області (478)
Я-4 Ягідне Турійського району Волинської області
Я-5 Якушів Ратнівського району Волинської області
Я-6 Яцьковичі Березнівського району Рівненської області
Я-7 Яковичі Володимир-Волинського району Волинської області

А а

А¹ [а] **1.** спол. протист. Уживають для протиставлення дій, ознак, якостей і т. д. *Хоче, а ни може.* С-17. *А вин з бл'ахойу с так'ейу, думав, шо набире [чорниць], а порожна.* Р-25. **2.** спол. єднальн. Уживають для поєднання однорідних членів речення. *Мижн л'ісом а багном зроб'іл'і так'у крий'уфку.* У-1. [До собаки:] *Чог'о ти хаз'айіна к'енув а пришов?* П-51. *Наробіли ми л'уд'ам да великого жал'у, да не так же тим л'уд'ам, йак рудному бат'ку а чужому свекратку.* (Весільна пісня). В-58. **3.** спол. єднальн., вж. між повторюваними ім., прик., дієсл., присл., указуючи на вищу міру якості, дії і т. ін. *На кол'ушину тра така а така погода, шоб йейі висушити.* С-17. Пор. ще: *добре а добре; карт'опл'а а карт'опл'а; так а так; сушити а сушити; чир'вони а чир'вони.* С-17. *В криниці чіста а чіста вода.* З-1. *І там спивайут...* *Було хороше а хороше.* П-36.

А² [а] част. Підсилює значення наступного слова. *А вун ни хоче йти!.. А шоп тиб'е...* С-17. *Говорат а так'о, йак йа говор'у, – нев'ід'-йак.* Ч-4.

А³ [а:] виг. **1.** Передає сильний біль. *А; болит серце йак рана.* Г-16. **2.** Уживають, пригадавши що-небудь. [Що то за горб піску перед селом?]. *А! гор'е так'е бул'е... гор'е... ну-ну...* О-26. *Йак то звати кв'іткі?* [Волошки]. *А! вол'ошк'і...* З-23. **3.** Передає зневагу до висловленого. *А! снілос'а шо, то й пошл'о.* Н-5.

АБЕМЕ [аб'еме] част. ствер. Так, авжеж. К-64.

АБИ [аб'і] спол. **1.** Щоб. *Абі л'уде не говоріли.* С-17. *Абі вт'єрти носішче.* П-36. **2.** Якби. *Абі було шо йісти, то не прийшов би до бат'ка.* З-33.

АБИШО [аб'ішо] займ. у зн. ім. Непотрібна людина. С-5; [аб'ішчо] С-5; [абишч'о]. *Абишч'о – то ниг'одний л'уде.* М-49.

АБНО [ábно] спол. Однак. *Вчілас'і добре, абно бат'кі не мали озможен':а послат'и.* С-68.

АБО¹ [аб'о] спол. **1.** Або. *Йіс'т' аб'о пл'аче.* С-17. **2.** Бо. *А то так в хату зайдут', аб'о клубу не було, потанц'уйут', спивайут'.* В-54.

АБО² [аб'о] част. Хіба, чи. *Аб'о йа знайу, де вони л'аз'ат?* С-17.

АВКАТИ [ávкати] *3 ос. одн. авкайе, недок.* Подавати голос (про лисицю). К-27, М-36.

АВО [áво] присл. Ось тут. М-3; [ав'о]. *Аво де д'іти пок'алі твою л'ошку.* С-17.

АВОРЕЦУ [авор'єцу] виг. Виражає здивування (?). Б-3.

АВСТРИЙСЬКЕ [австр'ійс'ке] -ого, с., бот. Лобода; Chenopodium. *Либид'а в нас австр'ійс'ке називай'єц':а. Австр'ійак'и йак стойали, то вон'о осталос'а.* Р-33.

АВСТРИЯКА [австр'ійака] -и', ч., знев. Житель Австрії. Р-33.

АВТОБУСНА [авт'обусна] -ойі, ж. Зупинка автобусів. К-33.

АВТОМАТ [автом'ат || аўтом'ат] -а, ч. **1.** Ручна скорострільна автоматична зброя (всі н. пп.). **2.** Мисливська рушниця, яка сама викидає вистрілену гільзу і подає новий патрон. *Теп'єр купл'айут автомати до охоти.* Г-15, А-2, І-1, Р-13.

АВТОМАТИЧНИЙ [автомат'ічний] -а, -е. Про мисливську рушницю, яка сама викидає гільзу і подає новий патрон. Б-21, З-39, О-9, У-10.

АВТОМАТИЧЕСКИЙ [автомат'іческі] -а, -е. Те саме, що АВТОМАТИЧНИЙ. В-10, З-32.

АВТОМАТКА [автом'атка] -и, ж. Те саме, що АВТОМАТ-2. О-5.

АВТОМАТНИ [автом'атни] -а, -е. Те саме, що АВТОМАТИЧНИЙ. *Автоматна стр'єл'ба.* Б-34.

АВТОРАК [автор'ак] -а, ч., мед. Катаракта. В-13.

АГА [ага] част. **1.** ствер. Так. *Ти ш там був? – Ага, був. Ну і шо?* С-17. [Чи

були українські школи “за німців”?)
Ага́, ага́... По-вкраї́нськи вчи́ли. Х-11.
 2. Передає злорадство. *Ага́! вихо́д! ц'їлу́їс'а з і́йм.* О-5.

АГА-ГА-ГА [ага-га-га́!] *виг.* Передає сміх людини. [На скільки літ хватало постолá?] *Ага-га-га́! На ск'їл'ко л'їт?! Моро́за ну́їдиш на л'їд'м, то за ден' і́йх ві́ковзайеш.* Р-33.

АГАКАТИ [ага́кати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Повторювати АГА. *Ти мин'ї ни ага́каї, а робу́!* С-17.

АГАТИ [ага́ти] 3 *ос. одн.* ага́йе, *недок.* Подавати голос (про зайця). С-50.

АГИ¹ [а́ги] *присл.* Он там. *А́ги сто́їт' хло́пцї' наш.* Т-14.

АГИ² [а́гї] *част.* Так. С-59.

А-ГУЛЯ [а-гу́л'а] *виг.* Уживають для відганяння гусей. Л-16.

АГУЛЯТИ [агу́л'ати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Відганяти гусей за допомогою вигука А-ГУЛЯ. П-15.

А ДЕ ТАМ [а де́ там!] *незм.* Те саме, що ДЕ ТАМ. [А німці відрізали жінкам груди?] *А де́ там! Та́йя но пропага́нда билá.* П-10.

АДЮЧИНА [ад'учина́] -і́, *ж.* Гадюка. *Всад'ї ад'учину́ в ствол і в'їстр'їл', то руж:о́ бу́де стр'їл'ат', і́ак змея́.* (Повір'я). М-36.

АЖАЖАЖ [ажажáж] *част.* У великій мірі, дуже сильно. *Так хочу і́їсти, шо ажажа́ж.* С-17.

АЖЕ [ажé] *част.* Адже. *Аже́ робо́ти ни́хто ше не^н переробі́в!* С-17. *Аже́ од Руздва́ до Трох Кру́л'ув то вже ба́рзо бул'ї с'ваті́йе вечора́.* В-45.

АЖНИ [ажні́] *част.* Аж. С-17; [ажн'ї́]. *В свикру́х'ї булá до́брейу а́жн'ї тї́жден', а там посварі́лиса.* С-17.

АЖ ТАК [аж так] *у зн. присл.* Дуже часто. *І́а на вечорні́цї а́ж так ни ході́ла, бо і́а ро^нсла́ без ма́тер'ї.* Р-25.

АЗА [а́за] -и, *ж.* Ваза для квітів. Ч-6.

А-ЗУЦ [а-зу́ц] *виг.* Те саме, що А-КАЗУЦ. С-17.

АЗУЦАТИ [азу́цати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Проганяти kota за допомогою вигука А-ЗУЦ. *Та́йя ба́ба вес' ден' азу́цайе на котá... а́ж^н гобрі́дло.* С-17.

АЙ¹ [а́ї] *виг.* 1. Виражає різні емоції. *І́шла-їшла́, ду́майу – аї́ верну́с'а до́дому.* Х-11, С-17. *Аї́! Де ти там пов'їсис'а!* Р-2.

2. Передає значення ‘відчепись’. *Аї́! да́йте мин'ї спо́куї.* С-17.

АЙ² [а́ї] *част.* Так. *Пра́з'н'їк, о, проїшо́в вже наш.* [На яке свято?] *Дес'ата пї́ятн'їца по́сл'е Па́ск'ї.* [Десятуха?] *Аї́, і назива́йеу':а де^нс'ату́ха.* Л-17.

АЙКАТИ [а́їкати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* 1. Часто повторювати вигук АЙ. С-17.
 2. Подавати голос, переслідуючи зайця (про мисливського собаку). Б-24.

АЙКО [а́їко] -а, *с., дит.* Яйце. *Да́йте л'а́л'ї а́їко.* Г-21.

А Й МА [а ї ма || аї ма] *виг.* Ой ма́мочко. *А хло́пцї'ї шче ї куде́л'ку не рас спа́л'ат'.* *А ї ма!* О-32.

АЙ НУ [аї ну || аїну́] *част. запереч., вж. в зн. виг.* Ні. *Аїну́, то́го виршї́ не ві́вчу...* Д-4.

А-КАЗУЦ [а-казу́ц] *виг.* Уживають для відганяння котів. *Ко́ту, а-казу́ц зві́цї.* С-17; [а-кузу́ц] С-17.

АКАЗУЦАТИ [аказу́цати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Проганяти kota вигуком А-КАЗУЦ. *Аказу́цаї, ни мовчі́, на то́го хол'є́рного котá.* С-17.

А-КИ [а-кі́] *виг.* Уживають для відганяння теляти. К-64.

А-КИШ [а-кіш] *виг.* Уживають для відганяння курей. С-17.

АКИШКАТИ [акі́шкати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Проганяти курей за допомогою вигука А-КИШ. *Йо́го старá с:а́мого ра́н':а вже акі́шкайе на горо́дови.* С-17; [к'їшкати]. *К'їшкаї́ на куре́ї, по́к'ї сиді́иш пуд ві́шин'о́йу.* С-17.

А-КОТА [а-кота́] *виг.* Те саме, що А-КАЗУЦ. С-17.

АКУРАТ [акура́т] *присл.* Якраз; саме стільки. *Гроше́ї хопі́ло акура́т на два*

А-ЛА-ЛА брусси-Порного хл'їба. С-17, М-6; [йакурат]. Йакурат було двана́цят' годін. С-17. Кос'ц'ум йакурат по м'їри. Д-21.

А-ЛА-ЛА [а-ла-ла] виг. Наслідування чийогось мовлення, крику. Ма́ма с ха́ти – а-ла-ла! У-10.

АЛЕ¹ [алé] спол. протист. Але (у всіх н.п.); [áл'і]. Ал'і ми бул'е вил'к'і. К-13. За кі'мс'а то б́ду спи'ва́ти, ал'і сама́ то вже н'і. П-36.

АЛЕ² [алé] част. ствер. Так. То пра́вда? Алé? М-3, Б-11, В-54, 3-32, П-48, С-2; [ал'é] Н-16, П-34, Т-5. Така́ ха́та бу́ла, и там у́же воне́ ходéли, ал'é. В-54. [Ви одні в батьків?] Узу. [То ви були багатою невісткою?] Ну ал'é. Р-15; [áл'е] Г-26; [áл'і]. Ої чи попл'іву́, чи не попл'іву́, ал'і йа не^в втопл'ус'а. П-36.

АЛЕ-АЛЕ [алé-алé] част. Те саме, що АЛЕ². Ти бу́ла в це́ркви? – Ал'é-ал'é! 3-5.

АЛЕЙ [áлеі] спол. протист. Те саме, що АЛЕ¹. Але́ї ти говорі́ши з ба́т'ком!.. С-17; [áліі] Л-4.

АЛЕКАТИ [алéкати] -а́йу, -а́йеш, недок. Твердо вимовляти звукосполюки [ле], [ли]. За ста́нційейу́ йе Ставі́шча. Там алéка́йут, там на алé. <...> А в нас ал'é – ході́л'і, робі́л'і. Ч-4; [галéкати]. То в Ставі́шчах галéка́йут. Ч-4.

АЛЕКАЧІ [алéкач'і] -ув, мн. Призвисько частини жителів Підляшшя, які твердо вимовляють але. Ї́х назива́л'і алéкача́ми, бо але́, а ми ка́жем ал'é. В-18.

АЛЄ [ал'é] присл. Дуже. Ал'é дб́р'ї́ боршч! Р-27.

АЛКА [áлка] -и, ж. Те саме, що ГАЛКА. А́лки робі́в пе́ред гру́бойу. 3-16.

АЛКОГОЛЬ [алкогóл'] -а, ч. П'яниця, алкоголік. А йа ше пе́рше поду́мав – е́то ш алкогóл' йа́кііс' вже набра́вса горі́л'ки да вже і́де. В-29.

АЛОП [алóп] -у, ч. Галоп. К-27.

А-ЛУС [а-лу́с] виг. Уживають для відганяння гусенят. Д-8.

А-ЛУЧА [а-лу́ча] виг. Уживають для відганяння телят. А-лу́ча, ану́ в ку́чу. С-17.

А-ЛУЧКА [а-лу́чка] Г. виг. Зменш. до А-ЛУЧА. С-17. 2. у зн. ім. Телятко. Ти ж мо́й а-лу́чка хоро́шен'ка. С-17; [лу́чка]. С-17.

АЛЬ [ал'] спол. Але. Ал' вонá [рі́чка] вже в Ка́менці назива́йец':а Пол'іча́нка, о. П-36.

АЛЬБО [áл'бо] спол. Або. Прихо́дит' ча́сто брат а́л'бо си́стра. Ж-5, Д-6, М-48, О-17. То звáл'і Голготу́ха а́л'бо Бага́ти ве́чур. Д-32.

АЛЬГАНСЬКЕ [ал'га́нс'ке] -ого, с. Гарний, красивий, елегантний (про одяг). Д-22.

А-ЛЮ [а-л'у́] виг. Уживають для відганяння голубів. Д-8.

А-ЛЮСКІ [а-л'у́ск'і] виг. Те саме, що А-ЛУЧА. Д-21.

АМБАРА [амба́ра] -и, ж., бот. Ревінь хвилястий; Rheum undulatum L. Їду, д'іточки, ві́рву вам амба́ри. П-12.

АМНЬ [ам'ін' || а́мін' || а́м'ін'] незм. 1. Кінцеві слова молитви, що у перекладі означає так, правда, нехай станеться (у всіх н. п.). 2. перен. Закінчення церковної служби. Йа на ка́м'ін' – л'у́ди "А́м'ін'". П-54. 3. перен. Смерть. Тут то́бі і́ а́мін' бу́де! С-17.

АМРА [áмра] -и, ж. Милиця. К-70.

АНДАРАК [андара́к] -а, ч. Ткана спідниця з кольорових шерстяних ниток. С-59; [гандара́к] Л-26, О-17; [андера́к] П-21; [ондара́к]. Ондара́к'і, поперéчк'і, йа́к назива́л'і, то́ж'е в по́лску тка́ннйе. Р-15.

АНДАТРА [андáтра] -и, ж., фаун. Ондатра; Ondatra zibethika. В-9, М-49, О-9, С-6, Ч-5; [андáта] В-10; [андра́та] 3-1, П-33; [анта́нра] П-15; [áндра] 3-2.

АНДИГУР [андигу́р] -а, ч., орн. Те саме, що АНДИК. Наш андигу́р бі́ец':а. П-15.

АНДИК [анді́к] -а, ч., орн. Індик свійський; Melagris domestica. 3-22, С-15.

АНДИЧКА [анді́чка] -і, ж., орн. Самка індика. 3-22.

АНДИЧКА [ándичка] *присл.* Ось тут. *Андичка була хата.* В-13.

АНДРЄЙОВЕ СТОЯННЄ [а°ндр'ейове **АНДРІЙКО** *стопаннє*] -ого -їя, с., *реліг.* Свято, яке відзначають під час Великого посту. *А°ндр'ейове стойán'їє билó. <...> Триста чи кұл'к'ї поклóнув одоб'їт'ї <...>. Прóс'ат Бóга Андр'ейа прис'н'їц':а тої хлóпец', што ти вже мáйеш вїт'ї за їйóго [заміж].* С-4.

АНДРІЙКО [андр'їко] -а, ч. **1.** Варіант імені (< Андрій). Ж-14; [Гандрїйко]. *Наш Гандрїйко грав на трубі, пóк'ї відув вс'ї зуби.* С-17. **2.** *ент.* Те саме, що БЕДРИК. С-12.

АНДРУСИТИ [андрúсити] *оказ.* Відзначати свято Св. Андрося. *Не варвáрити, ни андрúсити, а на сорóчку кундúсити.* Б-43; [гандрóсити]. *Варвáри ни варвáрити, Сáви ни сáвити, Микóли ни микóлити, Гандрóси ни гандрóсити, а кундéл'ї кундóсити.* Р-30; [андрúшити]. *Ни сáвити, ни варвáрити, ни андрúшити, а сорóчку скундúшити.* П-15.

А НЕВЖЕ Ш [а невжé ш] *част.* Так. [Сорочки могли ткати?] *А невжé ш.* М-48.

АНИШ [ániш] -у, ч., *бот.* Кмин звичайний; *Сagum carvi* L. *Був хліб з áнишом пахн'ушчи.* К-70.

АНО¹ [анó] *част.* Лише, тільки. *На коровайú анó своїй булі – чужіх ни клікали.* С-17. *А булó вс'їх [дітей] дванáцит', анó вігодовалос' вóс'меро.* Р-25.

АНО² [анó] *спол.* Якщо. *Анó втóписа – додóм ни прихóт'!* (Жарт). С-17.

АНТОШКА [антóшка] -и, ч. **1.** Варіант імені Антон (у багатьох н. пп.). **2.** Ромашка без'язичкова; *Matricaria discoidea* DC. С-68.

АНУ [анú] *виг.* Уживають для спонукання щось зробити. *Анú пос'адáйте мин'ї и помовч'їте.* С-17. *Анú! скажїé тип'їру так, їак ти казáла.* З-23, П-51.

АНУЖБА [анúжба] *виг.* Уживають для відганяння корови. В-13.

АНУ-НО [анú-но] *виг.* Те саме, що АНУ. *Анú-но давáйти-но своїй гúзликї.* С-17.

АНУ ПУШЛА [анú пушлá] **АХТІ** *виг.* Те саме, що АНУЖБА. С-17.

А-ПУШЛА [а-пушлá] *виг.* Те саме, що АНУЖБА. С-17.

АНЬО [án'о] *присл.* Тільки що, щойно. *Ан'о пришóв.* Р-27.

АПЕЛЬ [ápел'] -а, ч. Сигнал з мисливського рїжка. *Загóниччики почúють áпел' і їдут по л'їсу.* С-17.

АПРЕЛЬКА [áпрéл'ка] -и, ж. Порода диких качок, які прилітають у квітні. П-33.

А-ПУШОВ [а-пушóв! || а-пушóў!] *виг.* Уживають для відганяння собаки. С-17.

АПЧИХАТИ [áпчихáти] -áйу, -áйїш, *недок.* Чхати. *Апчїх да апчїх – апчихáйе зрán':а. Дес' вїпїе... С-17. О! то не на вóду апчихáйе.* С-17.

АРАЧЕ [арачé] *присл.* Гаряче. *Надворї арачé, бо сóнце пече.* Б-11.

АРКУШ [áркуш] -а, ч., *реліг.* Невеликий папір зі священними написами, який дають у церкві на Провідну неділю. *Зарáйали нам вз'áти свачéній áркуш.* В-54.

АРХА [áрха] -и, ж. Машина для віяння зерна. З-11.

АРЦАБИ [арцáби] -у, *мн.* Стовпи у стіні будівлі, до яких кріплять двері. С-17; [варцáби] С-17.

АРЦАБОВЕ [арцáбóве] -ого, с. Частування з нагоди зведених АРЦАБІВ. *Їак постáвимо арцáби, то пїéмо арцáбóве.* С-17.

АСТРІЯК [áстр'їйáк] -á, ч., *знев.* Те саме, що АВСТРИЯКА. К-13.

АСЬО¹ [ас'ó] *част.* Ось це. В-9.

АСЬО² [ас'ó] *виг.* Те саме, що А-КИШ. З-25.

АТОК [атóк] -ткá, ч. Гребля, якою бобри перегороджують річку. З-16.

АТЧЕМ [атчém] -а, ч. Вітчим. О-17.

АХКАТИ [áxкати] 3 ос. одн. áхкайе, *недок.* Подавати голос (про лисицю). К-57, П-4.

АХТІТИ [axт'ít'í || axт'ít'] 3 ос. одн. axт'ít, *недок.* Подавати голос, переслідуючи звіра (про собаку). *Соба́ка axт'ít, бо ба́чит за́йца.* М-36.

А-ЦІВА [а-ц'íва] *виг.* Уживають для відганяння пугенят. С-6.

А-ЦІПА [а-ц'íпа] *виг.* Те саме, що А-ЦЮРА. С-17.

А-ЦЮРА [а-ц'ýра] *виг.* Уживають для відганяння курчат. С-17.

А ЧОМ НЄ [а чом н'е?] у зн. част. Так. [А на бабках 'лепесі' хліб пекли?] *А чом н'е? На бапках то йак на бапках пекл'ї.* Р-8; [а чом ї н'ї?]. [Чи давали бабі-повитусі щось?] *А чом ї н'ї? Вже ї хусточку кúпйат чи фартушка.* П-36.

А ЧОРТЬ ЙОГО ЗНАЄ [а чорт' йогó зна́є] *вж.* у *запереченні.* Не знаю. [То по-якому ви говорите?] *Казав кол'їс' дурній, стойав на шос'ї, казав: а чорт' йогó зна́є.* К-21.

АШЕЙКА [ашéйка] -и, ж. Місце, де спить заєць. *Зáйец' вигр'їба́є аше́йку і л'ага́є.* О-13.

А ШО [а шо!] част. Те саме, що А НЕВЖЕ Ш. [А постоли ви вмiли робити?] *А шó! а шó!* Б-29.

А ШО Ж [а шо ж^ш] част. Те саме, що А НЕВЖЕ Ш. *І хлóтци сид'ят'. – Ус'ї рáзом? – Ну а шо ж^ш? Хлóтци сид'ят'.* С-69.

А ШО Ж НИ [а шо ж ни?] част. Те саме, що А НЕВЖЕ Ш. Л-4.

А Я ВІДАЮ [а йа в'їда́ю?] **А-Я-ЯЙ** *вж.* у *запереченні.* Не знаю. [Помагало?] *Зна́йте, с'этого на соб'їе не м'їела... Госпóд' йогó в'їда́є.* С-4.

АЯГЖЕ [айáгже] част. Так. *То в нас булó по три с'імїї в хáти.* [Ви їх пускали?] *Ну айáгже!* Р-33.

А Я ЗНАЮ [а йа зна́ю?] *вж.* у *запереч.* Те саме, що А Я ВІДАЮ. [По-якому говорите?] *А йа зна́ю?* Х-11. [А чому блудять у лісі?] *А йа зна́ю, чогó йа заблуділа?* П-51; [а, думайте, йа зна́ю?] [Чому називається село Ласки?] *А, думайте, йа зна́ю, ч'огó?* Л-2.

А-Я-ЯЙ [а-йа-йáї] *виг.* 1. Уживають для присоромлення кого-небудь. *А-йа-йáї, йак тобї не^ш стїдно – в тибé сорóчку відно!* С-17. 2. Виражає різні емоції. *А то ш, а-йа-йáї!.. Бижїт' д'їт до минé... З-23. Дас'т' [німець] тобї кач'ёлком гúмовим по спїни, то тїл'ко крич'їш' – а-йа-йáї! а-йа-йáї!* С-2.

Б 6

Б

БАБА¹ [ба́ба] -и, ж. **1.** Жінка, яка має внуків (всі н. пп.). **2.** Буд-яка стара жінка. (всі н. пп.). **3.** Дружина. *А твої́а ба́ба вдо́ма? Вона́ ни бойи́ц'а тако́го чоловї́йка, йак ти?* С-17, Б-14, Г-16, П-37. **4.** знев. Дівчина. *К'їровн'їчка хо́че нас в трєт'ому посади́ти з баба́ми.* С-17.

БАБА² [ба́ба] -и, ж., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Йак гра́ли в ба́бу? Одїн кому́с' го́лову кладе́ на ру́к'ї, одну́ своєю́ ру́ку за спи́ну. От його́ по руц'ї хтос' ві́тне, і пита́ють, хто ві́т'ав?* Н-10.

БАБА³ [ба́ба] -и, ж. кулін. Терта картопля, розлита на деко і спечена в печі. *Ба́бу тра́ба спечи́.* О-17.

БАБА⁴ [ба́ба] -и, ж. Частина димоходу на горищі. Б-33, П-6.

БАБА⁵ [ба́ба] -и, ж., обряд. Весільне деревце. *Ше викупо́вуйут' ба́бу. А ба́ба – то йе такє де́риво с фрукто́вого де́рива, обмоту́ють його́ такєйу ла́точкойу нове́йу і нач'їпл'а́ють на ту ла́тку цвїткі́ така́, шо вис'їл'никам прич'їпл'у́ють.* З-2.

БАБА-БАЛА [ба́ба-бала́] -и - -ї, ж. Страховисько. *Пуднима́ли ру́к'ї вго́ру, завї́язували про́стин' і руби́ли ба́бу-балу́. Хто ни ба́чив, то л'ака́ли.* М-1.

БАБА-ЖАБА [ба́ба-жа́ба] -и - -и, ж., знев. Слова, які використовують внуки, дражнячись із бабою. *А ти ба́ба-жа́ба.* С-17.

БАБА ЖИЛІЗНА [ба́ба жил'їзна] -и -оїї, ж. Страшна потвора, якою лякали дітей. *Ба́ба жил'їзна в коло́д'азї сидї́т.* В-39.

БАБАЗДРЕНЬКА [бабаздрє́н'ка] -ї, ж., знев. Стара страшна баба. *Ти вже ни жу́нка, а бабаздрє́н'ка – не гонору́ї. В ц'у́ї ху́сци ти йак та́йа бабаздрє́н'ка.* С-17.

БАБАРОЛІ [бабаро́л'ї] -їв, мн. Послід лісових козуль. М-45.

БАБАХ [баба́х!] виг. Звуконаслідування кинутого предмета. *Хтос' приїшо́в, то в'їн тої́ цу́кор в макаро́ниє баба́х!* Р-2.

БАБА-ШКРАБА [ба́ба-шкра́ба] -и - -и, ж., знев. Те саме, що БАБА-ЖАБА. П-8.

БАБЕГА [бабе́га] -и, ж., згруб. Те саме, що БАБЕРА. З-25.

БАБЕЛА [бабе́ла] -и, ж., згруб. Те саме, що БАБЕРА. Б-40, Г-43.

БАБЕРА [бабе́ра] -и, ж., згруб. Товста жінка. *Такá гла́д'ма ста́ла, спра́вжн'а тоби́ бабе́ра.* С-17.

БАБЕРНА [бабе́рна] -и, ж. Те саме, що БАБЕРА. С-38.

БАБЕХА [бабе́ха] -и, ж., знев. Те саме, що БАБ'ЄСКА. К-35.

БАБЕЦА [бабе́ца] -и, ж., згруб. Те саме, що БАБЕРА. Л-4.

БАБ'ЄСКА [бабийе́ка] -и, ж., знев. Стара жінка. Г-21.

БАБЗНО [бабзно́] -а́, с., згруб. Баба. *Тє́йе бабзно́ знов с'уда́ суне́.* С-17, В-38, Х-7.

БАБИ [ба́би] -їв, мн, етн. Те саме, що ПАНАС-2. М-21.

БАБИЄ [бабийе́] -їа́, с. Те саме, що БАБЗНО. П-15.

БАБИНА [бабийе́на] -и, ж. Жінка. *Дирє́ктор приї́хала... То така́ ку́цен'ка бабийе́на бу́ла.* М-24.

БАБИНЕ ЛІТО [ба́бине л'їто] -ого -а, с. **1.** Теплі дні на початку осені. **2.** Павутиння, що літає на початку осені. *Ба́бине л'їто в ко́сах заплу́талос.* С-17. **3.** бот. Пізні квіти, які цвітуть синім (?). Б-19.

БАБИЦІ [ба́биц'ї] -иц, мн., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *А ше гра́ли ба́биц'ї. Гра́ли так: годно́му па́рупку вїаза́ли го́ч'ї ху́стк'їйу, шо́б ловї́в дру́г'їх.* Ч-8, Н-3, С-64, Т-7; [ба́биц'ї] С-64.

БАБИЧНИК [ба́би́чник] -а, ч. Той, що упадає за чужими жінками. *Гє́то ба́би́чник, а ниє́ хл'опи́ц'.* Т-5, С-51.

БАБИЯ [бабийа́] -ї, ж., згруб. Те саме, що БАБЗНО. Б-44.

БАБІР [баб'їр] -а, ч. Те саме, що БАБИЧНИК. Г-42.

БАБЩА [баб'іща] -и, ж., згруб. Те саме, що БАБЗНО. С-30.

БАБКА¹ [ба́бка || ба́пка] -і та -и, ж. Коваделко для клепання коси. *Мойá мн'а́ка ба́пка – гет' ви́шчербилас.* С-17.

БАБКА² [ба́бка || ба́пка] -і, ж., бот. Гриб підберезник; *Boletus scaber.* *Вз'ала́ па́ру ба́бок і сирі́їжо́к трóх'і.* С-17.

БАБКА³ [ба́бка || ба́пка] -і, ж., бот. Пишна жовта квітка на високому стеблі; сонцевик; Геліопсис шорсткий. *Кáл'а коло́д'аза расту́т жо́вти бабк'і.* С-17.

БАБКА⁴ [ба́бка || ба́пка] -и, ж., бот. Айстра; *Aster.* Р-6.

БАБКА⁵ [ба́б'ка] -и, ж., бот. Подорожник; *Plantago L.* *Ба́б'ку прикладі́ до ра́ни.* С-2.

БАБКА⁶ [ба́бка || ба́пка] -і, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Зимóйу в ха́ти гра́ли ба́нку.* С-17. *Бапкі́ гра́ли – заві́язували во́чи о́дному, а в'ін му́с'ів луві́ти.* Г-37.

БАБКА⁷ [ба́бка] -и, ж., кулін. 1. Запіканка з сиру. Ч-2. 2. Дерун. Д-6, О-20. 3. Те саме, що БАБА³. Б-30, К-40. 4. Тістечко. З-2. 5. Корж із гречаного борошна. П-15.

БАБКА⁸ [ба́бка] -и, ж. 1. В'язка з 5–10 сніпків льону чи конопель. Р-35. 2. Кладка з 10 снопів. *Снопі́ склада́ли в нас в ба́бки – с'ім ста́вили, а трома́ накрива́ли.* В-13.

БАБКА⁹ [ба́бка] -и, ж. Сорт груш. П-15.

БАБКИ [бабкі́ || бапк'і] -бо́к, мн., бот. Те саме, що ЛЕПЕХ. *Бабкі́ в во́кнах поста́вл'ат' на Трійці́у.* Г-26, Ж-7. *Бапк'і так'і́е-о, што расту́т, рва́лос'о і посипа́лос'о, і в ха́т'і трóху.* Р-8. *Баб'к'і паху́шчи.* В-39.

БАБНИК [бабні́к] -а́, ч. Те саме, що БАБИЧНИК. *Колі́с' вун був до́брим бабні́ком.* С-17.

БАБОДУР [бабоду́р] -а, ч. Те саме, що БАБИЧНИК. Б-40.

БАБОЙКА [ба́бойка] -и, ж., пестл. Бабуся. С-5. **БАГАТІЙ**

БАБОНЬКА [бабо́н'ка] -і, ж., вж. переважно в мн. **БАБОНЬКІ** [бабо́н'к'і] -о́н'ок. Пісні-веснянки, які виконували на Великдень. М-13.

БАБОЧКА [ба́бочка] -и, ж., пестл. Те саме, що БАБОЙКА. Г-26.

БАБОХА [бабо́ха] -е, ж., згруб. Те саме, що БАБЗНО. К-9, П-15, П-18.

БАБОШИЦЯ [бабо́шиц'а] -і, ж., знев. Те саме, що БАБЗНО. Т-5.

БАБСЬКІ [ба́пс'к'і] -а, -е. 1. Такий, що належить бабі (у багатьох н. пп.). 2. Такий, що належить жінці. *Ц'о ба́пс'ка марина́рка.* С-17. 3. у виразі **БАБСЬКИЙ ВУЗЛИК** [ба́пс'ку́ї ву́злик]. Те саме, що ГУЗЛОМ. Б-44.

БАБУЛЬКА [бабу́л'ка] -и, ж., пестл. Те саме, що БАБОЙКА. О-32.

БАБУЛЯ-ГОРБУЛЯ [бабу́л'а-горбу́л'а] -і -і, ж., знев. Те саме, що БАБА-ЖАБА. П-21.

БАБУНКА [бабу́нка] -и, ж., пестл. Те саме, що БАБОЙКА. *То на кор'ва́ї пшева́жн'е кл'ікал'і так'і́х-о бабу́нок.* Д-3.

БАБУНЯ [бабу́н'а] -і, ж. 1. пестл. Те саме, що БАБОЙКА (у багатьох н. пп.). 2. Баба-повитуха. Х-7.

БАБУРОК [бабу́рок] -рка, ч. Пагорб. *За бабу́рком сто́йела́ стара́ ха́та.* В-21.

БАБУХА [бабу́ха] -и, ж., знев. Те саме, що БАБЗНО. П-15, С-38.

БАБУША¹ [бабу́ша] -і, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Заві́язу́ють' платко́м о́ч'і, роскру́чуют' і ло́виг'.* Д-11, С-54.

БАБУША² [бабу́ша] -и, ж. Страховисько, яким лякають дітей. *Ц'і́хо, д'іти, бо пре́йде бабу́ша і заб'і́ре.* Р-30.

БАБУШІ [бабу́ш'і] -уш, мн., етн. Те саме, що ПАНАС-2. Д-11.

БАБУШКА [бабу́шка] -и, ж. 1. рідко. Те саме, що БАБОЙКА. *Ма́ти и чолов'і́к, д'іти, вс'і́ вну́к'і – ба́бушка Лу́с'а* [називають]. П-45. 2. ент. Метелик. П-51.

БАВИЛЕНКА [бавил'єнка] -и, ж. Велика тепла хустка. К-70.

БАГАТУХА [багат'уха] -и, ж., реліг. Вечір перед Новим роком (13 січня). Д-20.

БАГАТІЙ [багат'ій] -ійá, ч. Багатир, **БАГАЦІНЬ** багач. К-58.

БАГАЦІНЬ [багац'ін'] -і, ж. Велике багатство. Г-4.

БАГАЦЬКО [багац'ко] присл. Багато. Тут багац'ко псив. П-46, О-16, С-17.

БАГНЕТ [багнєт] -а, ч. 1. Штик біля рушниці' (у багатьох н. пп.). 2. Великий саморобний ніж. Такого майу ножá! багнетом шо хоч переріж. Ж-14, Ш-6.

БАГНО [багно] -а, с. 1. бот. Багно звичайне; *Ledum palustre* L. Йак зацвитє багно, то аж^м голова морóчиц:а. С-17, Г-16, К-7, К-20. 2. Заболочене місце, болото. Корові повлазили в багно и ни мóна вігнати. С-17, Г-16.

БАГНОВИЙ ЛИС [багновій лис] -óго -а, ч., фаун. Лис, який живе серед болота (в багнах); у нього шерсть темно-коричневого кольору. Д-21.

БАГНЮК [багн'ук] -á, ч., бот. Гриб, що росте біля болота. В-18.

БАГНЮКА [багн'ука] -і, ж. Перезволожений ґрунт. В такуї багн'уци х'ібá кап'уста віросте?.. С-17.

БАГОН [багон] -у, ч. 1. бот. Те саме, що БАГНО¹. В-23, О-23. 2. Те саме, що БАГНО². В-23, О-23.

БАГОННИК [багон:ик] -а, ч., бот. Те саме, що БАГНО-1. В бор'у ростє багон:ик. П-46, К-58. Вже багон:ик там цв'ітє. М-23.

БАГУВЕЛЬНИК [багувєл'ник] -а, ч., бот. Те саме, що БАГНО-1. 3-14.

БАГУН [багун] -á, ч., бот. Те саме, що БАГНО-1. Багун називáйец':а... То в л'іси так'є б'ілими цв'ітáме. <...> Піут' чаї з йóго. Т-5, О-17.

БАДАННС [бадан':є] -н':а, с., мед. Обстеження лікарем стану здоров'я

кого-небудь. От тóго бадáн':а ше бул'и заслáбла. С-17.

БАДАТИ [бадáти] -áйу, -áйиш, недок., мед. Перевіряти стан здоров'я у лікарні (про хворого). Таку стару дохтор'ї бадáти не хóче. С-17. **БАЙКА**

БАДВА [бадва] числ. Обидва. Йідєн конєц' [плата, намітки] дóви'и, то такó закрут'увала с'уді' гет', в'ісли бáдва куниц'ї наперєт. Г-19.

БАДИЛІЄ [бадил':є] -а, с., збір. Високі стебла будь-якої рослини. Порá вже картóплу копáти – баділ':є посóхло. С-17.

БАДИЛЯКА [бадил'áка || бадил':áка] -і, ж. Високе стебло будь-якої рослини без листків. Бадил'áк'ї тонó з лебеді' стирчáт на бурака́х. С-17.

БАДРАК [бадрáк] -а, ч. Наймит. К-68.

БАДРАЧКА [бадрáчка] -и, ж. Наймичка. К-68.

БАДРІЧОК [бадр'ічок] -чка, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. Д-22.

БАДУНЯ [бадун'а] -і, ж. Саджавка (викопана яма), яку заповнює вода тільки навесні. 3-33.

БАЖАНТ [бажант] -а, ч., орн. Фазан; *Phasianus*. Бажантєрийа – єто когда-то бажáнти там жили. Бажáнти – єто фазáни^є. В-15.

БАЖАНТЕРИЯ [бажантєрийа] -и, ж. Місце, де розводили фазанів. Бажантєрийа – єто когда-то бажáнти там жили. В-15.

БАЖУР [бажур] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Складáв с'іно пуд бажур. К-17.

БАЗАРНИЙ [базáрний || базáрни] -а, -е. 1. Такий, що стосується базару. В нас гувтóрок базáрни ден'. С-17. 2. Крикливий; такий, що й на хвилину не замовкає. Ти гет' йак тáйа бáба базáрна. С-17, П-1.

БАЗІ [бáз'і] -ів, мн., бот. Вербові котики. В-27.

БАЙБАРДЗИ [байбáрзи] присл. Те саме, що БАЙБАРЗО. 3-10.

БАЙБАРЗО [баїбарзо] присл. Байдуже. Дошч іде, а мен'і байбарзо. Ш-6.

БАЙДУР [баїдур] -а, ч., знев. Чоловік високого росту. М-7.

БАЙКА¹ [баїка] -і, ж. Бавовняна тканина. Набрала баїкі на бл'уску. Г-16, К-20, С-17 (та в інших н. пп.).

БАЙКА² [баїка] -і, ж. 1. Мовлення; розповідь. Ду чо с'а твуйа баїка? Л-4. 2. Говірка. У Гóрн'іках баїка наравиц':а. Г-4. В нас баїка наїхор'ішча. М-21.

БАЙКА³ [баїка] -і, ж. Небилиця; неправда. Ни росказуї мин'і своїїх байок. С-17, Б-19. І то ни баїка – тїко правда билá. М-51.

БАЙКАР [баїкар] -á, ч. Той, що розповідає небилиці; обманює. От баїкар баїкі росказуїе... Б-19.

БАЙКИЙ [баїкий] -а, -е. 1. Прийнятний; такий, що може бути; звичайний. Та хороша д'івка, а та баїка. Д-32. 2. Гарний; упорядкований. В Дубичах баїк'і мógилки. Д-33.

БАЙКІ [баїк'і] незм. 1. Хороший, гарний. Баїк'і тáйа д'івчина. П-36. Д'івчина така баїк'і. В-45. [А не кажуть: дівчина байка?] Ни, дівчина баїк'і. П-36. 2. Не зле, але й вже недобре; посередньо. [Як здоров'я?] Ше баїк'і здоров'я. В-18. С'ітóго рóку картохл'і баїк'і. Є-1.

БАЙКОВАТИ [баїковати] -а, -е. Посереднє: і не добре, і не погане. Жіц'е билó байковате билó би. К-21.

БАЙЛИВИ [баїливи] -а(-аїа), -е(-еїе). Говіркий; такий, що любить поговорити. То баїливи хлóпиц, ни тáйак муї нэмтур. Л-4.

БАЙЛО [баїлó] -а, ч. і с. Неповоротка людина. Б-46.

БАЙСТР [баїстр] -а, ч. Те саме, що БАЙСТРУК-1. С-32; [баїстир] К-73.

БАЙСТРУК¹ [баїстру́к] -а, ч. 1. Позашлюбний син. Хаї баїстру́к, абї з дóбрїх рук. К-53, К-20, С-17; [бастру́к]

В-27. 2. Неслухняний син. Йéйї син йак баїстру́к. С-17.

БАЙСТРУК² [баїстру́к] -á, ч. Перекладаина, за допомогою якої скріплені крокви. С-21.

БАЙСТРУЧКА [баїстру́чка] -і, ж. Позашлюбна дочка. К-20, К-53, С-17.

БАК [бак] -а, ч. Бакенбард. Позавóдиў ба́к'і нїхорóш'і. К-70. **БАЛАКАЛО**

БАКАСЮР [бакас'ю́р] -а, ч., орн. Бекас; Capella gallinago. Д-22.

БАКІ [ба́к'і] у виразі **ЗАБИТИ БАКІ** [забі́ти ба́к'і]. Затуманити, заговорити; спантеличити. Пришли́ купці, забіли мин'і ба́к'і, шо ї не знáла, йак продава́ти. С-17.

БАКЛАЖАН [баклажа́н] -а, ч., бот. 1. Баклажан; Solanum melongena (усі н. пп.). 2. рідк. Помідор; Lycopersicum. К-58, М-6, М-37.

БАКУН [баку́н] -á, ч., бот. Тютюн; Nicotiana. Тра пупасинкува́ти – баку́н бу́де крéпшиї. Г-42, П-15, С-56, Ш-6, К-39.

БАКУС [баку́с] -а, ч. Русалчин великдень. В-17.

БАКУТЕ [баку́те] -у^е, ж. 1. Палиця. Йак ваз'му́ баку́ту, йак дам!.. В-13. 2. перен. Неповоротка, вайлувата людина. В-13.

БАЛАБАХА [балаба́ха] -и, ж. М'ячик, який робили пастушки з коров'ячої шерсті. Д-34.

БАЛАБАШКА [балаба́шка] -и, ж. Зменш. до БАЛАБАХА. Д-34. 126.

БАЛАБЕНИТИ [балабе́нити] -éну, -éниш, недок., знев. Базікати. Стáла ї балабе́нит зу мно́йу, а йа ни ма́йу ча́су. С-17.

БАЛАБУХ [балабу́х] -а, ж. кулін. Те саме, що БАЛАБУШОК. Балабу́ха д'івча́та пиклі на Андрéйа. Р-28.

БАЛАБУШКА [балабу́шка] -и, ж. Облита лоем сильна отрута, яку мисливці втикали у м'ясо-приманку для лисів. Л-11.

БАЛАБУШОК [балабу́шок] -и́ка, ч., кулін. Пампушечка; невеличка паляничка.

Над дитиною викручуйт' балáбушок хл'ба і дайт' соба́ци. К-17.

БАЛАГАН [балага́н] -а, ч. Легка споруда для худоби під час її випасання далеко від села. К-70.

БАЛАЙКА [бала́йка] -и, ж. Балалайка. *Йак йа йшла за́муш, то вже [була] скріпка, бала́йка, г'іта́ра.* П-21.

БАЛАК [бала́к] -лка, ч. Те саме, що БАЛЬОК. В-13.

БАЛАКАЛО [бала́кало] -а, с., знев. ~~БАЛАКУР~~ Г-42.

БАЛАКУР [балаку́р] -а, ч., знев. Те саме, що БАЛАКАЛО. П-19.

Б

БАЛАНДА [баландá] -и, ж. **1.** Пійло для телят. *Вару тил'атови баланду́ з л'ону.* С-17. **2.** кулін., знев. Несмачна страва. *Наваріла йак'ейіс' баланді ди і бйрі йіш^ж.* С-17.

БАЛАНДІТИ [баланд'іти] -йіу, -йіш, недок., знев. Те саме, що БАЛАБЕНІТИ. Б-24.

БАЛАХОН [балахóн] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Б-42.

БАЛВАН [балва́н] -а, ч. **1.** Сніговик. *Д'іти зробіли балва́на с с'н'ігу.* К-70. **2.** лайл. Дурень. *Ходиш, йак тої балва́н низага́н'ани.* С-17.

БАЛЕБА [бале́ба] -и, ч. і ж., оказ. Якийсь нерозумний чоловік. *Виле́к'йї до не́ба – дурне́й йак бале́ба.* С-25.

БАЛЕЙБУШОК [бале́йбушок] -шка, ч., кулін. Картопляний пиріжок. З-33.

БАЛИ [ба́ли] -ів, мн., знев. Очі. *Ба́чили ба́ли, шо куп'а́ли – ййште хоч пувилáз'те!* Б-32.

БАЛІЯ [бал'йя] -і, ж. **1.** Велика посудина з клепок різного призначення. *І вже тод'ї кладé тейе полотно́ в йаку́-не́бут'... Коліс' в нас назива́ли бал'йя.* Ф-3. **2.** [бал'йя] -і, ж. Велика металічна посудина різної форми, призначена для прання білизни; у ній також милися. *Нали́а воді́ в ба́л'йю і поста́вила на со́нци – хаї грійе́ц:а.* С-17.

3. [бал'йя]. Цементний круг колодязя. В-27.

БАЛО [ба́ло] присл. Колись, бувало. *Ба́ло і тейе кувáло, а тупéр і зо'зу́л'а ни хо́че.* С-17, В-54, М-43, С-44.

БАЛОМ [ба́лом] присл. Те саме, що БАЛО. *Ба́лом натóм'іс'а за ден', шо них ни чу́йеш...* Н-1.

БАЛОН [балóн] -а, ч. **1.** Скляна або металева посудина циліндричної форми для зберігання рідини чи газу. *Балóн з га́зом вже ко́нчивс'а.* (у багат'вох н. пп.). ~~БАЛЮВАТИСЯ~~

2. Скляна трилітрова банка. *На штахе́тин'і ві'с'ів чістий балóн.* Г-9.

БАЛУЗКА [балу́з'ка] -и, ж. Довга лозина. С-15.

БАЛУХІ [балу́х'і] -ів, мн., знев. Те саме, що БАЛІ. В-17.

БАЛФА [балфа́] -і, ж. **1.** Нитки для вишивання. Г-21; [балхва́]. *І тка́л'а... і так трóшки' понатика́л'а тако́ балхво́йу чирво́нийу, поназна́чувал'а пу ку́нц'ех.* Г-19. *Ран'іш каза́ли балхва́, а тупéр нитки́.* Г-4, В-23, К-9, М-43, С-43. **2.** Поперечна кольорова смуга на зітканій тканині. П-15.

БАЛЬБАРЗО [бал'ба́рзо] присл. Добре, хороше. *С'уго́ ро́ку садóк вруді́в бал'ба́рзо.* Б-48.

БАЛЬБАТИЙ [бал'ба́тиї] -а, -е. Такий, що має великі очі; витрішкуватий. З-2.

БАЛЬЗАМ [бал'за́м] -у, ч. **1.** мед. Мазь, виготовлена з лікарських рослин (у багат'вох н. пп.). **2.** бот. Кадило мелісолісте; *Melittis melissophylus* L. *На бал'за́м'і в нас гор'ілку насто́йуйут'.* В-54.

БАЛЬКА [бал'ка] -и, ж. Балка у перекритті хати. *Го́лку з нітк'йю і вбива́йут' в потоло́к, в ба́л'ку там <...> і запáл'уйут'.* (Гадання дівчат). П-8.

БАЛЬОК [бал'о́к] -л'ка, ч. **1.** Те саме, що БАЛЬКА. *Ха́та стара́ – аш ба́л'к'і попрог'іна́лис.* С-17, Г-16. **2.** Стеля хати. З-18.

БАЛЬОН [бал'о́н] -а, ч. **1.** Надутий сечовий міхур свині як дитяча іграшка. *Ба́ло діт'ам робі́ли бал'о́ни с:вин'а́чого*

цикунá. С-17. **2.** М'яч. О-33. **3.** Повітряна куля. *Дитинка л'юбит гратиса бал'онами, но бойиц'а, йак лопне.* С-17.

БАЛЬОНІК [бал'он'ік] -а, ч. Те саме, що БАЛЬОН-2. Н-21.

БАЛЬСАН [бал'сан] -а, ч., бот. Рослина, подібна до кропиви, але не жалка (?); використовують для миття посуду. С-59.

БАЛЬТЮКОМ [бал'т'уко́м] у зн. присл. Спосіб знімання шкури з убитого звіра без поздовжнього розрізу. М-53.

БАЛЮВАТИСЯ [бал'ува́тис'а] -у́йс'а, **БАМБАЛКА** Бенкетувати. М-6.

БАМБАЛКА [бамба́лка] -і, ж. **1.** Дерев'яний пристрій, яким ударяють у бубон. *Мн'ів грати – бамба́лкою то по бубнови б'є, то по тал'ірци.* С-17. **2.** знев. Голова. *Дес' в тибé вже ниé ва́рит тво́я бамба́лка...* С-17.

БАМБЕТ [бамбе́т] -а, ч. Лава для сидіння зі спинкою. Т-9.

БАМБОР [ба́мбор] -а, ч. Знахар, ворожбит. *Ба́мбор зна́є, йак спали́ти рожу.* 3-19, Д-31; [ба́мбур] *Так ба́мбур йім зроби́в.* П-46, 3-1.

БАМБУЛА¹ [бамбу́ла] -и, ж. Гуля на тілі. *На лобу́ віскочила бамбу́ла.* Ч-6.

БАМБУЛА² [бамбу́ла] -и, ч. і ж. Тюхтій, нездара. *То так'і бамбу́ла, шо сам ни го́жéниц'а.* С-17.

БАМБУЛЬКА [бамбу́лка] -и^е, ж., бот. Пуп'янок квітки. *Йе бамбу́лка – бу́де цв'істи́ ча́чка.* 3-1, П-15, П-48.

БАМЕЦЬ [ба́мець] -мц'а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. 3-47.

БАНДА [ба́нда] -и, ж. **1.** Угруповання злочинців (н. пп. Волинського Полісся і частини Берестейщини). **2.** Черета корів. *Там ба́нду би́дла пасé.* В-27.

БАНДЕРІВЩИНА [бандер'івщина] -и, ж. Період визвольних змагань українського народу в роки другої світової війни. *Коліс' ше ото́ бу́ла бандер'івщина, о. Ото́ йе така́ карта, – за н'і́мц'ів йа ше ба́чив.* Р-4.

БАНДЗАЛИГ [банзали́г] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Л-27.

БАНДИНА [ба́ндина] -и, ж. Поперечна балка між кроквами. *Почипл'ала пла́т':е на горі́ на ба́ндини – ха́й со́хне.* С-17.

БАНДОХА [бандо́ха] -е, ч. і ж. **1.** Сезонний робітник. *Прихо́дев бандо́ха до нас наїма́тис'а молоти́'ти.* Х-7, П-53. **2.** Поліщук; поліщучка. Х-7, П-53.

БАНДУРА¹ [банду́ра] -и, ж. Музичний інструмент (у всіх н. пп.).

БАНДУРА² [банду́ра] -и, ж. і ч. **1.** Велика неохайно **БАЛКА ЖИДІВСЬКА** *йаку́с' банду́ру, а не" скрін'ку.* С-17. **2.** перен. Нерозумна людина. *Ой ти банду́ро! Помовч л'і́нше!* С-17.

БАНДЮРКА [банду́рка] -и, ж. Бляшана баночка. Ф-2.

БАНЕГА [банéга] -и^е, ж. Велика банка. 3-25.

БАНСК [бан'éк] -а́, ч. Чавунний горшок будь-якої місткості. С-56, Х-10; [бан'ак]. *Ц'ілого бан'ака́ картонл'і наварі́ла – ха́й д'іти йи́д'ат.* С-17, Г-16, Б-14, К-7, К-20.

БАНКА [ба́нка] -и, ж. **1.** Будь-яка посудина циліндричної форми (у всіх н. пп.). **2.** Скляний слоїк. *Закрути́ла де́сит' ба́нок гурку́.* С-17, Г-16. **3.** Металева посудина циліндричної форми, у якій охолоджують молоко для отримання сметани. *Мойа́ ба́нка тичé, дно гет' заг'іржа́вило.* С-17.

БАНО [ба́но] незм. Дивися-но; бачно. В-61.

БАНЬКА [ба́нка] -и, ж. **1.** рідк. Те саме, що БАНКА-1. **2.** Глиняна посудина для води з вузьким горлом. *На по́ле бра́ли ба́н'ку з водо́йу.* К-17. **3.** Те саме, що БАНКА-3. К-70. **4.** Скляна ялинкова прикраса. *Га́рнийі ба́н'ки пові́сили.* Л-1.

БАНЯ [ба́н'а] -і, ж. **1.** Лазня (у всіх н. пп.). **2.** Те саме, що БИТОН¹-2. *Студн'а на два́цит' бан'.* Ж-7, Д-12, Є-1. *С'ем бан' в коло́д'азі.* В-18.

БАПКА¹ [ба́пка] -и і -і, ж. **1.** Жінка, яка лікує людей лікарськими травами та молитвами. *Тра гон'юку висті́ дес' до ба́нк'і, бо все гури роби́ц:а.* С-17. **2.** Баба-повитуха. *А ше в нас така бу́ла ба́пка, шо вона́ одби́рала д'їети.* В-27.

БАПКА² [ба́пка] -е, ж., бот. Те саме, що БАБКА⁵. С-2.

БАПКА³ [ба́пка] -и, ж., кулін. **1.** Великодна паска. З-24. **2.** Картопляне поре. П-51. **3.** Те саме, що БАБА³. *А ба́нку пи́клиї на ц'їлу бл'єху.* С-2, К-67. **ТЕРТА БАПКА.** П-51. **4.** в.ж. переважно в мн. **БАПКИ** [ба́пки] -бок. Деруни. М-6.

БАПКА ЖИДІВСЬКА [ба́пка жид'ївс'ка] -и, ж., кулін. Те саме, що **БАБА**⁴. Ж-16.

БАРАБАН [бараба́н] -а, ч. **1.** Ударний музичний інструмент (всі н. пп.). **2.** Склепіння печі. Г-21.

БАРАБАНЧИК [бараба́нчик] -а, ч., бот. Глечики жовті; *Nuphar lutea* (L.) Smith. П-26.

БАРАН¹ [бара́н] -а́, ч. **1.** Самець вівці (у всіх н. пп.). **2.** перен., лайл. Нерозумна людина. *Пра́вду ка́жут – шо Іван, то бара́н.* С-17, Г-16. **3.** бот. Гриб спарасис кучерявий. З-6.

БАРАН² [бара́н] -а́, ч. **1.** Вал у колодязному коловороті. П-15. **2.** Фуганок. Б-16.

БАРАН³ [бара́н] -а, ч., етн. Гра на вечорницях. *Ше удна́ гра – бара́н. В кружо́к стайу́т' пу дво́йе, а бара́н плєши́че поу́ руках.* Ц-3.

БАРАНИЦЯ [бара́ниц'а] -і, ж. Тушковане м'ясо барана. *Бара́ниц'і нату́шат', мн'аса нава́рат', ма́ти хл'їба напи́че...* З-31.

БАРБАР [барба́р] -а, ч., бот. Те саме, що БАРБАРЕС. Б-43, З-34.

БАРБАРЕС [барбарэ́с] -а, ч., бот. Ревінь; *Rheum*. Б-19.

БАРГА [ба́рга] -і, ж. перев. в мн. **БАРГІ** [ба́рг'і] -ів. Те саме, що БАК. Г-21.

БАРДА [ба́рда] -и, ж., кулін. Страва з конопляного насіння, яку споживали переважно під час Великого посту. В-46.

БАРДАК [барда́к] -а́, ч., знев. **1.** Дім розпусти. *В клуб'і то́же те́не́р, йак тої каза́в, та́йяк в бардаку́ йако́му.* Л-4. **2.** перен. Безладдя. *Хо́ж би пудме́ла, а то барда́к в ха́ти заве́ла.* С-17, Ц-3.

БАРДЗО [ба́рзо] присл. **1.** Дуже. *Так хороше́ бу́ло ба́рзо.* Я-1; [ба́рзо]. *Ба́рзо до́брий хло́пиц'.* К-70, З-6. **2.** Забагато чогось; понад міру. *Шо йе ба́рзо, то незда́ло.* Л-15.

БАРЕТІЯ [барет'ї́а] -її, ж., збірн. Група дівчат, які колись замість хусток ходили в беретах. *За По́л'и ~~ВАСИЛИЦА~~ бу́ла мо́дна, ході́ла в баретови́ з барет'ї́ейу.* С-17.

БАРИШ [барі́ш] -а́, ч. Горілка і закуска, які виносять на весіллі незапрошеним гостям. *Бари́ши дл'а сту́йки вино́с'ат.* С-38.

БАРИХ [ба́р'іх] -їга, ч. Пасовище. Д-22.

БАРЛАДІЯ [барла́д':а] -а, с., збір. Сміття. *Нак'їдали д'їти барла́д':а.* О-5.

БАРЛИГ [барлі́г] -о́га, ч. Місце ночівлі оленів. Т-8.

БАРЛО [ба́рло] -а, с. Вода, у якій варили вареники. *...А вона́ ка́же, шо в'ін [домовик] просі́в у не́йї ба́рла, то довело́с'а да́ти.* С-33.

БАРЛУГ [барлу́г] -о́га, ч. **1.** Місце зимівлі ведмедів. С-56; [бирло́ў] -о́ва, ч. Ж-10. **2.** Місце, де спить у соломі домашня свиня. *Бу́де хо́лод – свин'а роби́т барлу́г.* Д-39; [бирлі́г] С-50. **3.** перен. Неохайна постіль. *Диви́с, йако́го барло́га зроби́ли д'їти на лу́шкові...* С-17, Д-39.

БАРМАКИ [бармакі́] -ів, мн. Залізні вила з густими і тупими на кінцях ріжками. Ж-15, У-12; [бармак'е́] М-54.

БАРОК [ба́рок] -рка, ч. Дерев'яний валок, до якого прикріплюють посторонки

кінської упряжі. Т-5; [бóрок] *А то у нас óрчик назива́ють, а там бóрок.* П-36.

БАРХА [ба́рха] -и, ж. Проста лляна тканина. К-9.

БАРХАНКА [барха́нка] -и, ж. Спідниця. Ш-6, Б-43. Спідниця з купованої тканини. К-70. Тепла спідниця. Г-42. Саморобна спідниця. Н-6.

БАС¹ [бас] -а, ч. Низький чоловічий голос (усі н. пп.).

БАС² [бас] -а́зу, ч., бот. Бузок; *Syringa vulgaris* L. З-9.

БАС³ [бас] -а, ч., знев. Живіт. *Од Спа́са рукави́ці аж до ба́са.* Г-1, С-44. *Запа́с ни т'єгне за бас.* В-25.

БАСАБОЛИТИ [басабо́лити] -лу, -лиш, недок. Те саме, що БАЛАБЕНИТИ. Т-5.

БАСАЛИГА [басали́га] -и, ч. і ж. **БАСАМЕН** лінива людина. Т-5.

БАСАМЕН [басаме́н] -а, ч. Смужка кольорової тканини, пришита як оздоба до спідниці. *Спудни́ца з ба́саменами.* В-13.

БАСАМИГА [басамі́га] -и, ж. Смуга від удару на шкірі тварини. Д-38.

БАСНЯ [бас'на] -і, ж. Пліткування. *Знов на бас'ні ходи́ли?* В-54.

БАСТРЬОХА [бастр'о́ха] -и, ж. Те саме, що БАЙСТРУЧКА. В-27.

БАСЬ-БАСЬ [бас'-бас'] виг. Уживають для підкликання ягнят. К-64.

БАСЬТА-БАСЬТА [бас'та-бас'та] виг. Те саме, що БАСЬ-БАСЬ. Щ-1.

БАСЮ-БАСЮ [бас'ю-бас'ю] виг. Уживають для прикликання оленів у заповідниках. *Вин клі́кав оле́ні, сло́во таке в їх бу́ло – бас'ю! бас'ю!* Ж-14.

БАТАРЕЙКА [батарей́ка] -і, ж. 1. Кишеньковий ліхтарик. *Прис'вити́ батарейко́у в с'ін'ах.* Г-16, С-17.

2. Елемент живлення в кишеньковому ліхтарику чи в інших побутових приладах. *Помин'а́й батарейку, бо ни с'вітит.* С-17.

БАТЕЙКО [ба́тейко] -а, ч. 1. *пестл.* Батечко. С-5; [ба́ти́ко] С-2. 2. *знев.* Подібний до батька, особливо характером. *То вес' ба́тейко злиде́н:иї.* С-17.

БАТЕНЬКО [ба́тен'ко] -а, ч., *пестл.* Те саме, що БАТЕЙКО-1. О-17; [ба́те́н'ко]. *В мо́го ба́те́нка вс'о́го мно́го...* (Весільна пісня). Ф-3.

БАТОЖІЛО [бато́ж'іло] -а, с. Держак батога. З-6; [бату́жило] Г-42.

БАТОН¹ [ба́то́н] -а, ч., кулін. Білий хліб продовгуватої форми (у всіх н. пп.).

БАТОН² [ба́то́н] -а, ч. Занавіска на вікно. *То вони́ говори́ли не за́нав'є́ск'і, а ба́то́ни.* В-4.

БАТУНЬО [ба́ту́н'о] -а, ч., *знев.* Батько. *О! то на́ту́роу ба́ту́н'о!* С-17; [ба́ту́н'о] О-2.

БАТУРА [ба́ту́ра] -и, ж. Відьма. *Ба́ту́ра йе – то в'є́д'ма по коро́вах.* М-6.

БАТУРАТИ [ба́ту́рати] -а́йу, -а́йей, недок. Відьмувати. *А знав, шо вона́ шос' бату́раїе.* *В'є́д'ма, де по ко́ров'ах.* М-6.

БАТЬО [ба́т'о] -а, ч. Те саме, що БАТЕЙКО-1. *Ба́т'у, не сварі́ мине́.* В-54, Г-34.

БАТЬКОВНА [ба́т'ку'вна] -ейі, ж. Жіночий патронім (ім'я по батькові), що використовують, коли достеменно невідомо, як звали батька. С-17.

БАТЬКОВИЧ [ба́т'кович] -а, ч. Чоловічий патронім (ім'я по батькові), що використовують, коли достеменно невідомо, як звали батька. С-17.

БАТЬКО ХРИЩОНИ [ба́т'ко хри́що́ни] -а -ого, ч. Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. П-8.

БАТЮСЬО [ба́ту́с'о] -а, ч. Те саме, що БАТЕЙКО-1. *Ої то ба́ту́с'о! Все йак ба́т'ко ка́же.* Х-7, В-54; [ба́ту́с'о] С-17.

БАХ [бах!] виг. 1. Уживають для звуконаслідування удару. *А тої́ Ганті́нко то́го чоло́віка бах!, то́го Сiméна, в:о́ду.* Б-16. *Пос'ла́ дас' вз'ало́с' – бах! Ше не всп'іли л'ю́де оди́ті, у йійі́ [у копу жита] тра́хнув гр'ім і спале́в.* Б-6. 2. Звуконаслідування впалого предмета.

Н'їмци їдут', тергочут'... Ну бах! по... по снїгу попадали. Л-17. **3.** Звуконаслідування пострілів. *Їдем. Бах! бах!, о, вже блїс'ко нас. <...> Приїшлє до тех стрїл'ц'їв.* Ш-6.

БАХАЛЕЇ [бахалєйї] -єйу, *мн.* Сперма. С-17.

БАХАТИ [бахати] -айу, -айеш і -айиш, *недок.* **1.** Стріляти з рушниці (у багатьох н. пп.). **2.** Ударяти одним предметом об другий, видаючи голосні звуки. *Так'ї прач спеціал'но зрбл'ат'* [для прання полотняного одягу] і *бахайє – пр'є, називали прє.* Ф-3.

БАХНУТИ [бахнути] -хну, -хнеш, *док.* **1.** Вистрілити з мисливської рушниці. В-23. **2.** Голосно звільнитися від газів. С-17. **3.** Спалахнути, раптово загорітися. *За годїну шоб так полум'я бахнуло – и вс'о!* Л-1.

БАХОР [бахор] -а, ч. **1.** Те саме, що БАЙСТРУК. В-27. **2.** Коханець. *Старá, и те соби бахора заве^млá.* Ч-6.

БАХОТИТИ [бахот'їти] -чú, -тїиш, *недок.* Жартувати, веселитися. *Хлòпц'и бахот'єт', п'їднáл'ат' куж'їлку та ї горїт', та ї причвор'єйут' комєд'їйу.* С-23.

БАХТИЛЄСТИ [бахтил'єсти] -л'єйу, -л'єйеш, *недок.* Бовтати чим-небудь у воді. Г-42.

БАХУР [бахур] -á, ч. **1.** Те саме, що БАЙСТРУК. М-23, П-15, Г-26. **2.** *знев.* Хлопець. *Бахур'ї см'єйц'а.* М-51. **3.** Шибайголова. *Вечорáми з бахурáми б'їгав грúши крáсти.* В-15.

БАХУРКА [бахурка] -є, *жс.* Те саме, що БАЙСТРУЧКА. М-23, П-15.

БАЦ¹ [бац!] *виг.* Наслідування звука впалого металічного предмета (у багатьох н. пп.).

БАЦ² [бац] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БАБА³. Б-43; *вж. переважно в мн.*

БАЦИ [бáци] -ив. Р-35.

БАЦАБАЛЬ [бацабáл'] -а, ч. Нешвидкий собака, невитривалий, якого не рекомендують брати на полювання. З-39.

БАЦОН [бацòн] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Б-8, Д-19, З-33, Н-15, Х-3.

БАЦУЛКА [бацúлка] -и, *жс.* Велика торба. *Чим ти рузупхáла туйу бацúлку?* Л-4.

БАШМАК [башмáк] -á, ч. Чобіт. *Кєрес тóйє [хату] башмакá перекидáли.* Л-17.

БАШТЕ [бáште] *вст. сл.* Передає впевненість у висловленій думці. *Ну хто достóйниї, мójж'є, хто йогó знáйє, мójж'є, бáч'ив [святїх]. Кол'ус', бáш'те, л'удє негр'їшни бул'їє.* С-2.

БАЮВКА [байúвка] -и, *жс.* Те саме, що НАКИДУХА. Г-26.

БАЮРА [байúра] -и, *жс.* Калюжа. В-25, С-17; [бал'ура] С-17.

БАЮР'Є [байур'їє] -а, с., *збір.* Калюжі; ями з водою на дорозі. *По дорóзи самє байур'їє, фúрманкойу не проїїдиш.* Г-2; [байúр'їє] С-17.

БАЯТИ [байати] -áйу, -áйеш, *недок.* **1.** Говорити, розмовляти. *Стáли на дорóзи и байут.* К-27, Б-11, Б-21, В-29, Г-4, ~~Ф-1~~

та ін. **2.** Розповідати. *Вонá про своїє хаз'áйство байала.* К-24, Л-4, С-6; [байат'] *Будут' байат' л'удє про єто.* Л-13.

3. Проказувати слова молитви. *Мулєлис' Бóгу, байале Чинáш, шоб врудєло.* З-9.

БВУ-У-У [бву:] *виг.* Наслідування голосного звільнення від газів. *Пуднóсит' нóгу – бву:! <...> Йєще мójжна? – Мójжна. – А вин – фву:!* Ш-6.

БЕБАХ [бєбах] -а, ч. Нутрощі тварини. Л-9, Н-21, П-24.

БЕБИХ [бєбїх] -а, ч. Шлунок тварини. Н-4.

БЕБЕХІ [бєбєх'ї] -їв, і -у, *мн.* **1.** Те саме, що БЕБАХ. Л-11, М-34, О-25; [бєбєхи] В-9. **2.** *перен.* Будь-як розкидані речі. *На лúж^мкови д'їти наробїли бєбєху.* С-17.

БЕБУХ [бєбух] -а, ч. Те саме, що БЕБАХ. *Бєбуха дайú собáкам.* С-62.

БЕВКАТИ [бєўкати || бєвкати] *3 ос.* *одн.* бєвкайє, *недок.* Видавати звуки

(про лося). *Лос' бевкайе, йак ('ніби') стогне.* О-22.

БЕДЗ [без] -а, ч., бот. Те саме, що БАС². В-10.

БЕДЗЬ [без'] виг. Те саме, що БЕТ-ЦЬОВ. *На волі казав без', а ни беч, то ї прозвали Бэз'ом.* С-17.

БЕДРЕЦ [бедрѐц] -а, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. О-16.

БЕДРИК [бѐдрик] -а, ч., ент. Сонечко семикрапчате; Coccinellidae. *Бѐдрику, бѐдрику, скажї, де муїа хатка? Чи там, чи там, чи там?* Х-7, О-16, С-17; [бѐздрик] Ш-3; [бѐїздрик] М-56; [бадрик] Б-43; [баїздрик] Д-22.

БЕДРОНКА [бедрѐнка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. Ж-7.

БЕДРЯНО [бѐдр'ано] присл. Ясно, сонячно. Ш-6.

БЕДЬКАТИ [бѐд'кати] -айу, -айеш, недок., знев. Пити (про алкогольні напої). *Йака йому робота? Йому бѐд'кати.* Б-48.

БЕЗ¹ [без] -у, ч., бот. Те саме, що БАС². *Бїлли без зац'вїв.* С-17, Г-16.

БЕЗ² [без] прийм. **1.** Указує на відсутність кого- або чого-небудь. *Живу без грошїє (у всіх н. пп.); [биз] А миї бат'ко – рѐзув цв'їт, од:ав замуж биз л'їт.* (Народна пісня). П-37. **2.** Указує на напрямок дії, що відбувається уперек чого-небудь; через. *Скѐчив без р'їв.* Г-38, Б-43, Д-20. *Без плечѐ сума довга.* Г-26; [бевз]. *Бевз дорѐгу їди.* Б-10; пор.: *Валком крутїл'ї [сир], бо то типѐр мѐжем без машинку.* Д-3. **3.** Указує на джерело почутих новин. *Без рад'їво казали.* М-15. **4.** вж. у прийменникових словосполученнях, що відповідають літ. безприйменниковим. *Без трох рѐк їв мучус'а.* Три роки. Б-40. *Без л'їто бїдло пасла, без вѐсну.* Літо і весну пасла. Я-1. [А як вони на вас кажуть?] *На нас вониє йак тудї без Гацѐвичи, то єте кажут'...* *Ої йа забўла!* Т-4.

БЕЗГОЛОВ'Я [безголожїа || безголожїа] -а, с. Нещастя, біда. *Хаї тобї на безголожїа, а мен'ї на здорѐвїа.* Б-34.

БЕЗДАНКА [безданка] -и, ж. Військова гвинтівка, яку використовували для полювання, збільшивши діаметр каналу ствола. В-10.

БЕЗДАРМА [бѐздарма] присл. Безплатно, задарма. *Бѐздарма ничѐго не даїут, тра купл'ати.* С-17.

БЕЗЕСЛИХУ [бѐзѐслиху] присл. Невідомо куди; не вибираючи дороги. *Бижїт безѐслиху с хати.* Л-4.

БЕЗИК [бѐзик] -а, ч., бот. Те саме, що БЕЗ¹. Г-36.

БЕЗНА [бѐзна] -и, ж. **1.** Болото, непрохідне місце. В-54. **2.** Лісова гущавина. В-19.

БЕЗОВИ [бѐзови] -а, -е. Фіолетовий. *Ниє хватїло бѐзових нитѐк, то ї макатку не кѐнчила вишивати.* С-17.

БЕЗРУКАВЕЦЬ [безрукавѐц'] -вц'а, ч. Верхній одяг без рукавів. С-8, Х-7.

БЕКАР [бѐкар] -а, ч., етн. Те саме, що ПЕКАР. *В бѐкара йак грале, то тра булѐ палици йакус' поставїте, а дрўгоїу збивате.* Н-12, Ш-6.

БЕКАТИ [бѐкати] недок. **1.** 3 ос. одн. бѐкайе, рїдше бѐче, недок. Подавати голос (про лося). *Там лос' бѐче.* С-64, Б-1. **2.** -айу, -айїш, недок., перен. Невміло читати. *Тѐто наш гучен' бѐкайе... ниїак гучїтис ни хѐче.* С-17.

БЕКЕКАТИ [бекѐкати] 3 ос. одн. бекѐкайе, недок. Подавати голос (про лісову козулю). *Бекѐчут кѐзи в л'їс'ї.* О-5, В-3, К-3.

БЕКЕША [бекѐша] -и, ж. Куртка. *Чѐгѐ тўїу бекѐшу год'їла? Так нигарно.* М-55.

БЕКІЛЬ [бѐк'їл'] -ол'а, ч., кулін. Те саме, що БАБА³. 3-5.

БЕКОТІТИ [бекот'їти] 3 ос. одн. бекѐче, недок. Те саме, що БЕКАТИ-1. С-50.

БЕКСАТИ [бэксати] 3 ос. одн. бэксайе, *недок.*, *знев.* Плакати, рюмсати. К-62.

БЕЛЕЧАТИ [белечати] 3 ос. одн. белечйт', *недок.* Подавати голос (про маля лісової козулі). Д-16.

БЕЛИЦ [бэлиц] -а, ч. Дійниця. С-32.

БЕЛЛІС [бэл'л'е] -а, с., *збір.* Листя картоплі. У-12.

БЕЛЬГІЙКА [бел'г'ійка] -и, ж. 1. Жителька Бельгії. 2. Мисливська рушниця, виготовлена в Бельгії. Б-38, П-46; [бел'г'івка]. *Тулка не так бйе, йак бел'г'івка.* Т-8.

БЕЛЬКОМ [бел'кóm] у *зн. присл.* Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. *Зайц'а бел'кóm л'упл'ат'.* Р-5.

БЕНДА [бэнда] -и, ж. Стрічка, яку дівчата вплітають у коси. Г-42; [б'энда] 3-6, С-56; [бінда] 3-6, М-6.

БЕНДЕРА [бендэра] -и, ч. Бандерівець. *Казав стрібók, шо повивóзит на Сибір черес те, шо ми бендэру передэржуйем.* І-3.

БЕНЗЕЛЬ [бэнзел'] -нзл'а, ч. Те саме, що ПЕНЗЕЛЬ. Р-35; [бэнзил'] 3-1.

БЕНУТИ [бэнути] -у, -иш, *док.* Стати, розміститися. *Стул'к'і сміт':а – нима де бэнути.* С-17.

БЕРВА [бэрва] -и, ж. 1. Стовбур д'ерсва. *Коліс' г'рузко вэйми булó, то бэрву клáli тóвстуйу.* Г-40. 2. Кладка через річку. П-15; [б'ірва] К-67; [бэра]. *І перейіóв в'ін вже керес т'уйу бэру...* Х-11. 3. Пристосування для прання білизни на річці. П-19.

БЕРВЕНО [бервенó] -а, с. Те саме, що БЕРВА-1. М-36.

БЕРДАНКА [берд'анка] -и, ж. Те саме, що ДУБЕЛЬТУВКА. С-60; [берд'анка] Д-39.

БЕРДЯ [бэрд'а] -і, ж. Посудина на мед (?). *Свátко, бері бэрд'у, – ої дайте нам меду...* (Весільна пісня). П-37.

БЕРЕЖИ БОЖЕ [бережі Бóже] *виг., незм.* Побажання, щоб Бог оберігав (у багатьох н. пп.).

БЕРЕЖНИ [бережні] -á, -é. Про чоботи з довгими халявами. *Мáйу бережні чóботи, з дóвгими хал'áвами.* С-60.

БЕРЕЖОК [бережók] -жкá, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Р-1.

БЕРЕЗИСЬКО [берэис'ко] -а, с. Те саме, що БЕРЕЗНЯК. М-7.

БЕРЕЗНЯК [берез'н'ák] -á, ч. Частина лісу, де ростуть берези. М-49, П-15; [бериз'н'ák] М-48.

БЕРЕЗЯНЕ [берез'áne] -án, *мн.* Рід молодого на весіллі. К-27.

БЕРЕМНЄ [берэмн'е] -а, с. Оберемок чого-небудь. *Зачерпнэш тих дров берэмн'е – ну вже несеш до хати.* Ч-9.

БЕРЕМ'ЯЧЬКО [берэмйач'ко] -а, с. Невеликий оберемок чого-небудь. *Принесé одна берэмйач'ко дров, другáйа, і знов п'утк'інут, і знов тáйа купалá горіт'.* Р-22.

БЕРЕСТОК¹ [берестók] -сткá, ч. Молодий берест; *Ulmus foliacea.* *Тепэр в нашому л'іси не знайдеши ни старóго бэреста, ни бересткá.* С-17.

БЕРЕСТОК² [берестók] -сткá, ч. Березова кора. *З бересткá ми робіли кúбаха.* Д-15.

БЕРЕХ [бэрех] -ега, ч. 1. Узбережжя озера чи річки (у багатьох н. пп.). 2. Сінокіс (не конче біля озера чи річки). Н-4; [бэрих] Пасовище в низині. Б-40.

БЕРИЛО [бe'р'іло] -а, с. Коловорот колодязя. В-19.

БЕРИЩАТИ [беришчати] 3 ос. одн. беришчйт', *недок.* Подавати голос (про лісового козла). О-12.

БЕРКО [бэрко] -а, ч. 1. Єврейське ім'я. 2. *етн.* Дитяча гра, коли один ловить інших учасників гри. *На пóплави д'іти грáli бэрка.* С-17, В-39.

БЕРЛИВИЙ [берлівій] -а, -е. Беручий до роботи. Р-21.

БЕРЛИГ [берліг] -óгá, ч. 1. Те саме, що БАРЛИГ. 3-21; [берліх] 3-32, О-9, С-65. 2. Місце, де спить в соломі домашня свиня. В-3. 3. Зроблене свинею

місце із соломи перед опоросом. *Берлога робит свин':а – буде поросітиса.* С-6.

4. Місце, де сплять вовки. *Там воўчий берліг.* П-15. **5.** Гніздо їжаків. К-17. **6. перен.** Неохайне житло. В-3.

БЕРЛІ [берл'і] -*єї, мн., кулін.* М'ясна страва, яку давніше готували на весілля. *Наваріли ц'їлу міску тих берл'єї с костомáхами.* Х-6.

БЕРЛІГ [берл'іг] -*ога, ч.* Грязюка, бруд. К-59.

БЕРЛО [берл'о] -*а, с.* **1.** Те саме, що **БАРЛУГ-1.** Д-30, Т-2. **2.** [б'ерло]. Місце, де ночують домашні свині. *Б'ерло у свин'єї.* Д-30, Т-2.

БЕРЛОГ [берл'ог] -*а, ч.* Підстилка із соломи для домашніх свиней. *Вкїн' свїн'ам берлога, бо м'окро.* В-4.

БЕРЛОГА [берл'ога] -*и, ж.* **1.** Те саме, що **БАРЛУГ-1.** *Берл'ога – то медв'єже логовіло.* М-49, П-23; [берлогá] Р-28. **2.** Те саме, що **БЕРЛО-2.** В-8, 3-28, 3-29. **3. перен.** Те саме, що **БАРЛУГ-3.** В-8, 3-28, 3-29.

БЕРЛОГИЩЕ [берл'огішче] -*а, с.* Місце ночівлі диких свиней. В-8.

БЕРЛОЖОК [берлож'ок] -*жкá, ч.* Логовисько зайця в снігу. О-9.

БЕРЛУГ [берл'уг] -*ога, ч.* **1.** Те саме, що **БАРЛУГ-1.** Ж-9, К-3, М-16, М-36. **2.** Місце ночівлі всякого дикого звіра. **БЕРЛУИ**

БЕРЛУЙ [берл'уй] -*а, ч.* **1.** Те саме, що **БАРЛУГ-1.** Б-11. **2.** Те саме, що **БЕРЛО-2.** *Берлá наробїла свин'á.* Б-11.

БЕСЕДА [бес'еда] -*и, ж.* Гостювання з нагоди народин, хрестин, весілля і т. ін. *На бес'еду колїс' гет ус'є своїє бул'о, не купл'єли.* Р-26, С-17.

БЕСЕДНИЙ [бес'еднїй] -*а, -е.* Такий, що стосується якогось обряду. *Співáла бáло бес'едни пис'н'ї.* М-43.

БЕСКУРКІВКА [бескурк'їўка] -*и, ж.* Мисливська рушниця без курка. Б-19, К-59; [бескурк'овка] Б-14, Ж-14; [бескурк'ўка] Р-29.

БЕСКУРНИ [беск'урни] -*а, -е.* Не джерельний (про воду). *Беск'урна наб'їгáла водá тут.* П-36.

БЕСЛИХУ [бес'лиху] *присл.* Те саме, що **БЕЗЕСЛИХУ.** *Їак ти мен'ї гобрїд'! Їди ти бес'лиху, не морочї голові.* С-17.

БЕСПЕЧНИЙ [бесп'ечнїй || бе"сп'ечнї] -*а, -е.* **1.** Такий, що нічого не боїться. *Вун с'еред н'очи сам їде по л'їсу – так'ї бе"сп'ечнї.* С-17. **2.** Обережний. Ш-6.

БЕСПЕЧНИЙ [беспечн'їй] *присл.* *вищ. ступ.* Безпечніше. *Туп'ер беспечн'їй горїлку робїти, їак кол'їс'.* В-54.

БЕСПЕЧНИК [бесп'ечн'їк] -*а, ч.* Запобїжна металїчна планка біля курка мисливської рушниці. П-4.

БЕСПЕШНИ [бесп'ешнї] -*а, -е.* Те саме, що **БЕСПЕЧНИЙ-1.** *Твуй гон'ук бесп'ешнї – до вс'їх на р'ук'ї їде.* С-17.

БЕСПЕШНО [бесп'ешно] *присл.* Не лякаючись, не боячись. *Їа по л'їсу и вночі їду бесп'ешно.* С-17.

БЕТКА [б'етка] -*и, ж.* Вигране яйце-крашанка на Великдень. Х-7.

БЕТКИ [б'етки] *у виразї:* **ГРАТИ В БЕТКИ** [г'рати в б'етки]. Великодня гра крашанками; виграє той, у кого крашанка не поб'ється. Х-7.

БЕТКІ [б'етк'ї] -*ув, мн.* **1.** *бот.* Загальна назва грибів. Н-18. **2.** *кулін.* Смажені гриби. *На вич'єру б'етк'ї зробл'ї Б'ЕЛКА назбирáв грибїв.* В-25.

БЕТТЄ [б'ет'є] -*а, с., збір.* Стебла і листя гарбуза. К-64. Листя буряків. Н-16; [б'ет':а]. Стебла картоплі. П-33.

БЕТ-ЦЬОВ [бет-ц'оў || бет-ц'ов] *виг.* Уживають, щоб спинити запряжених волів. З-6.

БЕЦА [б'еца] -*и, ж., кулін.* Те саме, що **БЕЦЬ.** Б-46.

БЕЦІКІ [б'ец'їк'ї] -*ів, мн., етн.* *У виразї:* **ГРАТИ БЕЦІКІ** [г'рати б'ец'їк'ї]. Дитяча гра з камінцями. Б-8.

БЕЦЬ [б'ец'] -*ц'а, ч., кулін.* Дерун. Г-38; [б'ец] -*ца, ч.* З-27, М-19, Х-7; [бач]

Б-41; [баз], *мн.* [бáз'і] 3-8; [баз'] Ж-3; [баз'] І-5.

БЕЧ [беч] *виг.* Те саме, що БЕТ-ЦЬОВ. С-17.

БЕЧКА [беч'ка] *-и, ж., вж. перев. в мн.* **БЕЧКІ** [беч'к'і] *-ч'ок, мн.* Кितिці. *В с'її хус:ци хурóши бéчки!* Б-48, П-51; [бечк'і]. Х-3.

БЕЧОК [бечок] *-чка, ч.* Кितिця. *Хустка з бéчками.* П-34; [бечок]. Х-3.

БЕЧКА [бечка] *-чки, ж. рідк.* Те саме, що БЕЧОК. П-34.

БЕШПЕТ [бешпет] *-у, ч.* Бешкетування. *Д'їти, тїко не роб'їт' бéшпету.* 3-1.

БЕШТАТИ [бештати] *-айу, -айїш, недок.* Сварити, ляяти. *О! вже нáша сус'їтка з'áт'а бéштаїе.* С-17.

БЕЖЕНСТВО [б'эженство] *-а, с.* Евакуація населення Західного Полісся у глибину Росії перед наступом німецько-австрійських військ 1915 року. П-10.

БЕЛАШ [б'э'лаш] *-а, ч., бот.* Галінсога дрібноквіткова; *Galinsoga partiflora* L. Б-19.

БЕЛИЧКА [б'елічка] *-и, ж., фаун.* Білка; *Sciurus*. М-53; [биличка] 3-21, К-4, Н-21, Р-35, О-29.

БЕЛКА¹ [б'елка] *-и, ж., фаун., рідк.* Те саме, що БЕЛИЧКА. Г-16.

БЕЛКА² [б'елка] *-и, ж.* Мисливська рушниця, у якої один ствол шістнадцятого калібру, а другий – меншого. В-5.

БЕЛОРУСЦИ [б'елорусци] *-ив, мн.* Білоруси. *Б'елорусци інáчеї гóвóрат, їак ми.* К-21.

БЕЛОХВОСТА КАЧКА [б'елохвóста качка] *-ойї -и, ж., орн.* Порода великих білих качок з білим хвостом. 3-16.

БЕЛУК [б'елук] *-а, ч., фаун.* Самець білки. *Б'елка вонá, а в'їн б'елук.* М-49.

БЕНДОЧКА [б'эндочка] *-и, ж.* Зменш. до БЕНДА. Г-42.

БЖИНИ [бжї'ни] *бжин, мн., бот.* Ожина сиза; *Rubus caesius* L. Н-21.

БЖИНКИ [бжїнки] *-нок, мн.* Обжинки. Д-22; [бжѐнке] Р-32.

БЖУК [бжук] *-á, ч., ент.* Травневий хрущ; *Melolontha*. *Бжук'э л'этайут'* вже. Г-42.

БЗА [бза] *-и, ж., бот.* Бузина чорна; *Sambucus nigra* L. П-47.

БЗИКАТИ [бзікати] *3 ос. одн.* бзікаїе, *недок.* Те саме, що БЗИКАТИСЯ. *Стáток бзікав.* В-54.

БЗИКАТИСЯ [бзікатис'а] *3 ос. одн.* бзікаїец'а, *недок.* Гедзатися, втїкати від укусів гедзів (про худобу). Щ-1; *пор.* **БЗИЧКИ БІГАЮТЬ** [бзічки б'їгаїут']. Худоба гедзається. Т-5.

БЗІК [бз'ік] *-у, ч., перев. в мн.* **БЗІКІ** [бз'ік'і]. 1. Роздратування. *Абї шос' ни так – зáре бз'ік'ї нападáїут.* С-17. 2. Вередування. *И тейе купї, и тейе купї – самї в те'бэ бз'ік'ї.* С-17, Т-5. 3. Те саме, що БЗІКАЛО. С-17.

БЗІКАЛО [бз'ікало] *-а, ч. і с., знев.* Дратівлива людина. *А тóму бз'ікалови ничóго ни гóворї, шó купїла.* С-17.

БЗІКАТИ [бз'ікати] *-айу, -айїш, недок.* Сердитися, дратуватися. *Чогó бз'ікаїїш? Гóворї тїхо.* С-17.

БЗІКОВАТИЙ [бз'іковáтїї] *-а, -е.* Такий, що швидко сердиться. Х-7, Ж-7; [бз'ікувáтї] *Аї бз'ікувáтого мáїу гонўка!.. Ничóго прóти ни скажї – росэрдїц'а.* С-17.

БЗОМ-БЗОМ [бзом-бзóm!] *виг.* Уживають пастушки для наслідків звуків гедзів, щоб корови погедзалися і втекли з пасовиська додому. С-17.

БЗУК [бзук] *-а, ч., бот.* Те саме, що БАС². Б-20, Ж-3, Р-36.

БЗЬДЮРКА [бз'д'урка] *-и, ж.* Прімітивний пристрій для освітлення; каганець. *То такáїа но назівáл'ї бз'д'урка... Назівáл'ї, е... Скла не накладáл'ї, онó тóїе... Такá шáпочка, і вонá чут'чут'... В-45.*

БЗЮК [бз'ук] *-á, ч.* Шматок гілочки, яку використовували біля штанів замість гудзика. П-15.

БИ¹ [би] *формотв. част.* Уживають при творенні умовного способу дієслів. *Знайшов би ти грощі... (всі н.пп.).*

БИ² [би] *спол.* **1.** Ніби, немов. *Зайець би баран.* В-29, С-27, Ф-1. **2.** Якби. *Би смерті!..* З-14. **3.** Як би. *Запалив снопа... да тим кон'ам би пуд ноги.* В-58.

БИБ [биб] *бóбу, ч., бот.* **1.** Горох; *Pisum sativum L. Биб пол'овий.* П-37. **2.** Квасоля; *Phassolus vulgaris L. Биб тичковий^еї.* П-37, Б-19, В-54, Т-5.

БИГ [Биг] *-óга, ч. Бог.* *Хаї Биг тебе майє.* С-43; [Бих]. *Хто рано встає, тому Бих дає.* Ч-6.

БИГАТИ [бігати] *-айу, -айеш, недок.* **1.** Те саме, що БІГАТИ-1 (всі н. пп.). **2.** Відвідувати. *Ду Хулма худіла, ду цєрки би'гала.* К-13. **3.** Виявляти статевої потяг (про свиней). *Свин'а бігає.* С-53.

БИГЕНЬКО [бігєн'ко] *присл.* Швидко, бігом. *Бигєн'ко с'уді! тонó не^м впаді.* Г-16.

БИГМО [бігмо] *присл.* Швидко. *Бігмо іді с'уді – трєба матири посóбити.* Г-44.

БИГУВНИК [бігувнїк] *-á, ч.* Місце біля самої річки, яке не належало хазяям, а було громадським випасом. Д-21.

БИГУН [бігун] *-á, ч.* Пристосування, за допомогою якого вчили дітей ходити: прибіта до балки жердина, до якої кріпилася чотирикутна рама, насаджена дитині під руки. *Постáвл'у хлопца в биду и хаї гучиц'а ходіти.* С-17.

БИДА [бидá] *-і, ж.* **1.** Горе (у всіх н. пп.). **2.** *перен.* Самогон. *Ц'їлу нуч не^м спав – знав туйу биду.* С-17.

БИДА ЙОГО ЗНАЄ [бидá його знає] *у зн. займ.* Нічого не знати. *А бидá їх знає, йак вони хód'ат!* Л-4. *Тиск [кров'яний] віз'мец':а... Де в'ін берєц':а, бидá його знає? Прості, Бóже, гр'іха... О-11.*

БИДЛО [бїдло] *-а, с., збір.* Велика рогата худоба. *Женé бїдло на насовіс'ко.* С-56, З-1, П-4, П-51, Р-35, Х-4.

БИДЛУВАТИ [бидлувáти] *3 ос. одн.* бидлуйє, *недок.* Виявляти статево охоту (про корову). *Рабá корóва бидлуйє.* П-53.

БИДЛЯ [бїдл'а] *-і, ч. і ж.* Вередун. В-54.

БИДЛЯ [бидл'á] *-і, ж., збір.* Те саме, що БИДЛО. Г-26.

БИЖЕНЦІ [бижєнц'ї] *-ів, мн.* **1.** Виселення в Росію жителів Полісся в роки першої світової війни. *Прийїхала с тих бижєнц'їв, а хáти не^мма.* К-17. **2.** Люди, що були виселені перед наступом австрійців у роки першої світової війни. К-17; [біженці] С-17.

БИЗ [биз] *бóза, ч., бот.* Те саме, що БАС². П-15.

БИ-ЗАБИ [би-забі] *незм.* Уживають для характеристики впертого і неслух-Оняного хлопця. *А гонук ни минé, ни д'їда – би-забі – ни слухайє.* С-17.

БИЗМІНА [бизм'їна] *-и, ж.* Ручна вага; безмін. В-19.

БИКОВЕ МОЛОКО [біковé молоко] *-ого -á, с., кулін.* Біла рідина як страва, виготовлена з розтертого конопляного насіння. П-15.

БИКОТАТИ [бікотáти] *3 ос. одн.* бікоче, *недок.* Те саме, що БЕКАТИ-1. К-57.

БИЛА КИТИЦА [біла кїтица] *-ойї -и, ж., перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. М-3.

БИРКУЛЬОЗНИЙ **БИЛЄ-ЯКІ** [бил'є-йак'ї] *займ.* Будь-який; який-небудь. *Шкóла бил'є-йак'ї ни^ема, нимá в нас вóгол'ї.* П-36.

БИЛИЦЯ [би'лиц'á] *-і, ж.* Те саме, що БЄЛИЧКА. *Кóжна биліц'а своїм хвостóm хваліц'а.* Р-38, Б-44, Д-31, З-1, Х-10; [биліца] Б-21.

БИЛИЧАТИ [биличáти] *3 ос. одн.* билічїт', *недок.* Подавати голос (про козла). П-26.

БИЛО [билó] -а, с. 1. Висока боковина дерев'яного ліжка. *Бало билó в луж^{ку}кови вирізували, щоб було фаїн'ї.* С-17. 2. Щабель у драбині. М-49.

БИЛЬ-БИЛЬ-БИЛЬ [бил'-бил'-бил'!] виг. Уживають для підкликання телят. О-16.

БИЛЬ-ЯКИЙ [бил'-йакіі] займ. Будь-який. *Тронок то муг бути з бил'-йакóго дёрва – и л'іскóви, и бирóзови...* Є-1.

БИНАМНЕ [бинáмне] присл. Байдуже; не помічаючи кого- або чого-небудь. *А йа й бинáмне, шо стоїу на хвасту.* В-13, Т-14.

БИНДРА [біндра] -и, ж. Дерев'яна заготовка для виготовлення спиць до колеса воза. *Хавáлис' од пол'áку. Йа складала біндри пуд пійч.у.* С-17.

БИНЬО [бін'о] -а, ч., дит. Бичок. Р-34.

БИРВАНЕЦЬ [бірванец'] -нц'а, ч. Обірванець. Г-32.

БИРДАНКА [бірда́нка] -и, ж. Мисливська рушниця, яка сама викидає гільзу і подає новий патрон. Л-9, П-24.

БИРИГОВИЙ [бириговіі] -а, -е. Той, хто живе не у воді, а на суші. *Говорілі, шо йе русалк'е вод'анііі, биригові. Вод'анііі живут' п'ід водоюу, а бириговііі дес' пу пул'áх вод'ац':а.* З-6.

БИРИЗНЮК [биризн'ук] -а, ч., бот. Гриб підберезник; *Lessinum scabrum.* Н-18.

БИРИХ [бірих] прийм. Коло, біля. *Бірих хати пос'їяла траву.* В-13.

БИРКУЛЬОЗ [биркул'óз] -óзу, ч., мед. Туберкульоз. *З биркул'óзу вун і мєр.* С-17.

БИРКУЛЬОЗНИЙ [биркул'óзніі] -а, -е. 1. Хворий туберкульозом. *Йогó бат'ко був биркул'óзніі, і вун так'і сáми.* **БИРЛО** 2. Хворобливий; худющий. З-37.

БИРЛО [бирлó] -а, с. Те саме, що БАРЛУГ-1. Л-1.

БИРТЬ [бирт'] -а, ч. Насип над водою або дорогою. *Повихóдили корові на бирт' та і пасуц':а.* М-23.

БИРУСКА [бируска] -и, ж., бот. Березка польова; *Convolvulus arvensis L.* В-18, В-45.

БИСЕДА [біседа] -и, ж. Весільні гості в молодого. *В молодóго збирец':а біседа.* В-54.

БІСКОВИЙ [біскóвіі] -а, -е. Те саме, що БЕЗОВИ. В-54.

БИСТАРКА [бістарка] -и, ж. Тачка. М-25.

БИСТРИЙ [бістриіі] -а, -е. 1. Швидкий. *Бістриі до б'ігу собáка.* Х-4, С-17. 2. у виразі **БИСТРАЯ СОКІРА** [бістрайа сок'іра] -оїі -и, ж. Гостра сокира. Х-4.

БІСХОДИМИ [бісход'іми] -а, -е. Про звіра, який перейшов з іншого лісу; перехідний. *Бісход'іми звіри гэто приїшли до нас.* Н-14.

БІСШЕРСНИ [бісшєрсни] -а, -е. Такий, що має коротку шерсть (про тварину). *Бісшєрсни соубáка.* А-2.

БИТИЙ [бітиі || біти] -а, -е. 1. Розбитий; нецілий. *Дівіса – пуд ногами біте шкло.* С-17. 2. Покараний. *Ої будиш біти!* Г-16. 3. Досвідчений; такий, що все бачив у своєму житті. *Ц'а д'івка біта – скруз' вівєрниц':а.* С-17. 4. перен. Кований (?), справжній (?). *Спомагáї, батен'ку, спомагáї, мат'унко, червóними червóнцáми, бітими дол'áрами.* (Весільна пісня). Ч-9.

БИТИ КОРАЛЯ [біти корал'á] незм., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Корáл' – то стайє хлóпец' такó, а тут по дўни йогó л'іпл'ат'. Так біти корал'á.* Ч-4.

БИТИ [біт'і] теп. час є, недок. Бути. *Йа до тóго в'єл'м'і не брáлас'а, коб'н хаз'áйкоюу біт'і.* К-26.

БИТКА¹ [бітка] -і, ж. 1. Станок для первинної обробки льону. Х-10, Ч-6. 2. Бурякорізка. *В нас кáжут **БІЧЕЛНО** битка, а в л'удєї бурякоріска.* С-17.

БИТКА² [бітка] -и, ж., збір. Зелене листя цибулі. С-15.

БИТКИ¹ [биткі́] -то́к, мн. Те саме, що БИТКА². *Не^ашчпáй бито́к мен'і да сáла.* В-13, К-9.

БИТКИ² [бі́тки] -ток, мн., етн. Гра великодніми крашанками (випробування на міцність). С-17.

БИТО [бі́то] спол. Ніби. *Бі́то луч ста́ло ві́дно.* Ш-5, О-2. *Дес' і́ак'іс' куст чи штос', то коп ме́рлії... па́л'ц'ом ме́рлого (так чу́ла йа) доткнү́вс'а, то бі́то не бу́де, о.* С-4. *А в'ін о́ндо ка́же <...>, бі́то проз зу́би.* О-2.

БИТОН¹ [бі́тон] -у, ч. **1.** Будівельний матеріал, виготовлений з суміші камінців і цементу. *Біто́ном зали́а стéшку.* С-17. **2.** Колодязний круг з цементу і щебеню. *Коло́д'аз на с'ім біто́ну.* С-17.

БИТОН² [бі́тон] -а, ч. Бідон. *Ц'ої́ біто́н на молоко́, а ц'ої́ на во́ду.* С-17.

БИТОШКИ [бі́тошки] -шок, ч., етн. Те саме, що БИТКИ². О-2.

БИТУХЄ [битү́х'е] -а, с. Те саме, що ТЕРНИЦЯ-1. *Так'е́ битү́х'е – бі́ли л'он, і так'е́ робі́ли.* С-36.

БИТУЧИЙ [біту́чий] -а, -е. Такий, що б'ється. *Битү́ча ва́ша коро́ва.* Ж-15.

БИТУШКИ [біту́шки] -шок, ч., етн. Те саме, що БИТКИ². Л-26.

БИЦЬО [бі́ц'о] -а, ч., дит. Те саме, що БИНЬО. С-17.

БИЦЮ-БИЦЮ [бі́ц'у-бі́ц'у!́] виг. Уживають для підкликання телят. С-17.

БИЦЯ [бі́ц'а] -і, ж. дит. Корова; телятко. *Не чпáй бі́ц'у, а то сунé ро́гом.* С-17.

БИЧАТИ [біча́ти] 3 ос. одн. бичі́т', недок. Те саме, що БИЛИЧАТИ. В-2, Д-19, Ч-5, Ш-6.

БИЧЕ МОЛОКО [бі́че молоко́] -ого -а́, с., ку́лін. Те саме, що БИКОВЕ МОЛОКО. М-19.

БИЧЕЛНО [бі́челно || бич'е́лно] -а, с. Те саме, що БАТОЖІЛО. В-19, Г-34, П-15, Т-5.

БИЧЕТИ [бич'е́ти] 3 ос. одн. бич'е́т', недок. Подавати голос (про козу і вівцю). *Увэ́чка і куза́ бич'е́т'.* С-56, З-6, С-9; [бич'і́ти] П-15; [бичі́ти]. *То і́акáс' л'áл'ка круті́лас'а от, то ч'áсом ба́ран бичі́:т'.* Б-25.

БИЧИК [бі́чик] -а, ч., пестл. Те саме, що БИЧОК². П-44.

БИЧКИ¹ [бичкі́] -чо́к, мн. Кінці ниток основи тканини, які не можна доткати. Г-32.

БИЧКИ² [бичкі́^е] -чо́к, мн., збір. Великодні крашанки. *Дéхто ка́же бичкі́^е, дéхто крашанкі́^е.* Х-7.

БИЧОК¹ [бі́чок] -чка, ч. Щиголь; удар зігнутим пальцем по лобі. *Тобі́^е бі́чка да́ти по ло́бу?* П-15.

БИЧОК² [бі́чок] -чка́, ч. Самець корови (всі н. пп.).

БИЧОК³ [бі́чок] -чка́, ч. Недокурок. *Учин'і́к'і збира́йут бичк'і́ і ку́рат, і́ак старі́.* С-17.

БИЧУВНИК [бичувні́к] -а́, ч. Те саме, що БИГУВНИК. *Па́сли коро́ві в бичувнику́.* Д-21.

БИШИХА [биші́ха] -и, ж. Те саме, що РОЖА². *Биші́ха кулі́с' л'ү́де каза́ли – не ро́жа.* Ж-14, З-41.

БИШТИ [бі́шт'і́] бижү́, бижі́иш, недок. Бігти. У-4.

БИ-ЯКІ [бі-йáк'і́] займ. Будь-який. *Вс'о бі-йáк'і́ ваго́ни бил'і́.* М-22; [бі-йáк'і́] М-22.

БИЯНКА [бийáнка] -и, ж. **1.** Посудина для збивання масла. *Бийáнка збивáти ма́сло.* Л-18, Д-11, К-70, О-2, П-15; [б'і́я́нка] Р-21; [б'і́я́нка] П-51, С-5, С-38. **2.** Те саме, що БИТКА-2. Д-21.

БИЯТИ [бі́яти] бі́йайу, бі́йайеш, недок. Бігати. *Зáйец ко́лесом бі́йав.* Б-11.

БІБ [б'і́б] бо́бу, ч., бот. **1.** Те саме, що БИБ². В-13. **2.** Грубозерниста квасоля. Ш-6. **3.** перен. Послід зайця і лісової козулі. С-19.

БІБКА [б'ібка] -и, ж., вж. перев. в мн. **БІБКИ** [б'ібки] -бок. Те саме, що БІБ-3. 3-28, К-58, О-22, П-32, С-60.

БІБЛІШОК [б'ібл'ішок] -шка, ч., вж. перев. в мн. **БІБЛІШКІ** [б'ібл'ішк'і] -ів. Те саме, що БІБ-3. П-15.

БІБЛЯХ¹ [б'ібл'ах] -а, **Б** Зелений плід на стеблах картоплі після цвітіння. С-56. **2.** Те саме, що БІБ-3. С-56. **3. перен.** Тварина невисокого росту. *Корова йак б'ібл'ах.* С-56.

БІБЛЯХ² [б'ібл'ах] -а, ч. Те саме, що БІБ-3. *Б'ібл'ах коз'єчи.* С-50, О-12, Ш-6.

БІБУЛА [б'ібула] -и, ж. Кольоровий папір, з якого виготовляли штучні квіти. *В'інóчк'і шче роб'іл'і з б'ібу́ли.* К-69.

БІГАТИ [б'ігати] -айу, -айеш, недок. **1.** Швидко пересуватися на ногах (у багатьох н. пп.); [б'ійати]. *Зáйец ко́лесом б'ійав.* Б-11. **2.** Виявляти статеву охоту (про корову). *Коро́ва б'іга́є – виді́ до буга́йá.* П-28, П-34, Т-7. **3.** Те саме, що БІГАТИ-2. Ж-14. **4.** Паруватися (про зайців). Д-15.

БІГЕЙКО [б'іге́йко] присл. Бігом; швидко. 3-30.

БІГМА [б'ігма] незм. Їй-богу (переважно у мовленні жінок). П-17, С-5; [б'ігме] П-51; [б'ігме́] Р-30; [б'огме] Г-26; [б'угма] Б-16; [б'угме́ правда] В-27.

БІГОМ ДЮРКНУТИ [б'іго́м д'уркнóти] у зн. присл. Швидко побігти. *Б'іго́м д'уркні́ до хáти.* В-37.

БІГЧИ [б'ігчи || б'іхчи] -жу́, -жі́ши, недок. Бігти. П-15; [б'ішти] Д-33.

БІД [б'ід] -у, ч. **1.** Обід. Б-19. **2.** Поминальний обід. *Жа́лобні́ б'ід.* 3-29.

БІЗ¹ [б'із] прийм. **1.** Те саме, що БЕЗ²-1. *Вл'із б'із ву́кно́.* П-32, С-56. **2.** Упродовж. *А в нас во б'із два ро́к'і <...> в нас йе за́вйас' на жі́т'і.* Х-7.

БІЗ² [б'із] у виразі: *Б'із ко́нц'а до́бре – 'дуже добре'.* С-10.

БІЗ³ [б'із] **1.** бóзу, ч., бот. Те саме, що БЗА. Х-1. **2.** бзу, ч., бот. Те саме, що БАС². Ж-10, П-53.

БІЙКА [б'і́йка] -и, ж. **1.** Завдання ударів один одному (всі н. пп.). **2.** Те саме, що БИЯНКА-1. М-49, Т-5, К-40, **БІЛА КОЛЯДА**

БІЛА КОЛЯДА [Б'іла Коу́л'ада́] -ойі -і́, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. *Казáли Б'іла Коу́л'ада́... на б'і́лому коу́н'і йі́хав.* Б-19.

БІЛЕНЬКІ [б'і́лен'к'і] -а, -е. **1.** пестл. Білий (у багатьох н. пп.); [б'ійлен'к'і] С-17. **2.** Дорогий, високоповажний. *Го́стон'к'і б'і́лен'к'і, го́стон'к'і ми́лен'к'і, про́симо вас – за́жійте в нас.* (Весільна пісня). П-36.

БІЛИЙ [б'і́лий] -а, -е. **1.** Який має колір снігу (всі н. пп.); [б'ійли] С-17. **2. пор.** у виразах: **БІЛА СТУПА** [б'іла ступá] -ойі -і́. Снігова дорога. Н-19. Зимове полювання. Н-19.

БІЛИЙ БОРЩ [б'і́лий боршч] -ого -у́, ч., ку́лін. Борщ зі свіжої капусти. Х-7.

БІЛИЧКА [б'і́личка] -и, ж., фаун. **1.** Те саме, що БИЛИЦЯ. В-2, В-54, П-26. **2.** Білчєня. М-43, П-23, П-44, Р-5, Х-10. **3.** Ласка, хижий звір; *Mustela nivalis.* С-2.

БІЛИЦЯ [б'і́лиц'а] -і, ж., фаун. **1.** Те саме, що БИЛИЦЯ. В-23. **2.** Те саме, що БІЛИЧКА-3. *Б'і́лиц'а – то б'і́ла ла́ска.* В-23.

БІЛІЙО [б'і́л'ійо́] -á, с., збір. Білизна. [Молодому] *му́сила бу́ти ру́ба́шка ну́ і б'і́л'ійо́ спуд'н'е, о.* Ч-9.

БІЛКА¹ [б'і́лка] -и, ж., фаун. Невелика лісова тварина, яка живе на дереві; *Sciurus* (у багатьох н. пп.); [б'ій́лка] В-3, М-16, С-17.

БІЛКА² [б'і́лка] -и, ж. Породілля, яка до трьох місяців не повинна була виходити з хати. Х-7.

БІЛКО [б'і́лко́] -á, с. Білок яйця. Г-21.

БІЛЬМАЙ [б'і́л'ма́й] -áйа, ч. **1.** згруб. Той, хто має великі випуклі очі. *То́й б'і́л'ма́й тоно́ ві́тришчи́ц'а и мовчи́т.* С-17. **2. перен., фаун.** Заєць. К-59.

БІЛЬМАКЄ [б'і́л'мак'е́] -і́в, мн., згруб. Очі. Г-42.

БІЛЬМО [б'іл'мó || би'л'мó] -а, с. 1. мед. Катаракта. С-17. 2. згруб. Око. *Вж. перев. в мн. БІЛЬМА* [би'л'ма] -ей. *Вітришчив своїй біл'ма, йак баран на нові ворота.* Г-16, С-17.

БІЛЬШИЧКИЙ [б'іл'шичкиї] -а, -е, нестл. Більший. *Де хата б'іл'шичка, там дёрли д'івчата п'іря.* М-39.

БІТКА [б'ітка] -е, ж. Тачка; маленький візочок для перевезення різних вантажів. П-15.

БІХЧИ [б'іхчи] *біжу́, біжіиш, недок.* Те саме, що БИШТИ. З-1.

БІШ [б'іш] *присл.* Більш. *Тої д'ят'ко б'іш дóбрий.* Р-25.

БІШІ [б'іш'і] -а, -е, вищ. ступ. Більший. О-11.

БІШКИ [б'ішкі^е] у зн. *присл.* Бігом. Б-8.

БЮЧКА [б'іўчка] -и, ж. Те саме, що ТЕРНИЦЯ. В-19.

БІЯК [б'ія́к] -а, ч. Деталь ціпа, якою вдаряють по колосках. *І вже тої б'ія́к мўсит' бўти дубóви і т'а́шк'і, і мóцне дёрво.* Є-1.

БІЇГАТИ [бйігати] -айу, -айиш, недок. 1. Те саме, що БІГАТИ-1. Г-16, С-17. 2. Гуляти; нічого не робити (переважно в розмові про дітей). *Врóк'і ни гўчит, тоно́ ц'іли Бóжи ден' бйігайе.* С-17. 3. Те саме, що БІГАТИ-2. *Йак корóва бйігайе, то на пáшу ни виган'а́ї.* С-17.

БІЇГОМ [бйігóм] *присл.* Те саме, що БІГМА. *Принисі́ бйігóм воді!* С-17.

БІЇДНИ [бйідни] -а, -е. 1. Небагатий. *Чогó бйідни? – Бо дурні. – Чогó дурні? – Бо бйідни.* С-17. 2. у зн. ім. Бідняк. *Бйідни ма́йе помагáти бйідному.* С-17. 3. у виразі **БУДИШ БІДНИ** [бўдиш бйідни]. Будеш покараний. *Ни зрбйиш до вёчора – ої бўдиш бйідни.* С-17.

БІДНЯЧОК [бйідн'ачóк] -чка, ч. Бідняк. *Йак вмер бйідн'ачóк, то пришóв пйáни д'ачóк, а йак вмер багáти, то пришло́ все силó хавáти.* С-17.

БІЛЕНЬКЕ [бйілен'ке] -ого, с., бот. Те саме, що ЗОЛОТУШНИК. С-17.

БЛАВА [блáва] -и, ж. Облава; полювання групою мисливців. З-23.

БЛАВАТ [блáват] -а, ч., бот. Волошка синя; *Sentaurea cyanus.* К-57; [блавáт] **БЛАВАТКА** *Видок з блавáту.* Н-21; [блавйáт] С-8.

БЛАВАТКА [блáватка] -и, ж., бот. Те саме, що БЛАВАТ. *Йа стáла блáватки^е рвати на лану́.* З-23.

БЛАВАТОВИЙ [блавáтовій] -а, -е. Синьо-фіолетовий. Б-40.

БЛАВАТОК [блáвато́к] -тка, ч., бот. Те саме, що БЛАВАТ. Б-19.

БЛАВІЩИННЄ [блав'ішчин':е] -а, с., реліг. Благовіщення (7 квітня). *Ба́ба старéйка бу́ла, то вона́ на Блав'ішчин':е пичé там пампушечк'і.* К-38.

БЛАГИЙ [благйі] -а́йа, -éйе. Худий. *То благáйа д'ў́ка.* О-17.

БЛАГОВІСНИК [благов'існик] -а, ч. Наступний день після Благовіщення, тобто 8 квітня. *Благов'існик – зл'існик.* В-31.

БЛАМАТИСА [бламáтиса] 3 ос. одн. мин. ч. бламáвса, док. Обламався. Л-4.

БЛАНКА [блáнка] -и, ж. 1. Будь-якого призначення дерев'яна планка. Г-16. 2. Частина приклада мисливської рушниці знизу ствола. С-56.

БЛЕКАТИ [блéкати] 3 ос. одн. блéкайе, недок. Те саме, що БИЛИЧАТИ. Р-28.

БЛЕЯТИ [блéйати] 3 ос. одн. блéйіт, недок. Подавати голос (про козу). *Нагада́ї козі́ смерт', то ї́ бўде блéйати.* С-17.

БЛЄКАВКА [бл'е́кавка || бл'е́каўка] -е, ж. Те саме, що БЛИСКАВИЦА. Г-42.

БЛЄХА [бл'е́ха] -и, ж. 1. Жерсть. П-46. 2. Деко для випікання пирогів. С-2, П-46. 3. *перен., знев.* Погана мисливська рушниця. П-46.

БЛЄЧИТИ [бл'е́чйті] 3 ос. одн. бл'е́чйт', недок. Те саме, що БИЛИЧИТИ. З-29.

БЛЄШИЧКА [бл'е́шичка] -и, ж. Бляшана посудина з вузьким горлом для гасу. З-11.

БЛЄШКА¹ [бл'єшка] -и, ж. Пляшка. 3-14, П-15.

БЛЄШКА² [бл'єшка] -и, ж. 1. Зменш. до БЛЄХА-1, 2. О-24. 2. Скородо. О-24.

БЛЄЯТИ [бл'єят'і] 3 ос. одн. бл'єйе, недок. Те саме, що БИЛИЧАТИ. С-57.

БЛИВАТИ [блівати] -а́йу, -а́йеш, недок. Обливати. *Хло́пци в'іно́сили ц'іху надв'ір і блівали водо́йу.* Н-21.

БЛИВУЗАТИ [блівуза́ти] **Б** недок. Вигадувати. *Такéйе блівуза́йе, шо св'іт ни чув.* Б-16.

БЛИЗНА [близна́] -и, ж. Недолік полотна – недостатньо прибита нитка. К-70, П-15, П-37.

БЛИЗНЮЧКИ [близ'н'учк'і] -у, мн. Те саме, що БЛИЗНЯТА-1,2. С-17.

БЛИЗНЯТА [близ'н'ата] -а́т, мн. 1. Двоє дітей, які одночасно народилися в однієї матері (всі н. пп.). 2. Два зліплені горшки з однією ручкою. *В го́дін горшо́к бра́ли боршч, в дру́г'і ка́шу і так близ'н'ата не^мсли́ на по́ле.* С-17. 3. обряд. Дві спарені булочки, які клали на весіллі перед молодими. Д-18.

БЛИКШЕ [блікше] присл. вищ. ступ. Ближче. *Сто́йу. Стук-стук!, стук-стук! Вже бли́кше. Вже мин'і стра́шно...* М-23, С-17.

БЛИМАЛО [блімало] -а, с. Каганець. Д-8.

БЛИСКАВИЦА [бліскавица] -и, ж. Блискавка. М-48; [бліскаві́ц'а] С-38; [бл'іскаві́ц'а] Г-26.

БЛИСКОТИ [бліскоти́] -о́т, мн., збір. Дуже часті блискавки. *Гримоти и блискоти́.* С-17.

БЛІЗІР [бл'із'ір] у виразі: **ДЛЯ БЛІЗІРУ** [дл'а бл'із'іру] незм. Про людське око. *То́ї охот'нік но́сит' ружжі́о дл'а бл'із'іру.* Ш-6, С-17.

БЛІН [бл'ін] -а́, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. *Бл'ін картоп'ови.* К-40, М-21, М-43, С-38; [блин] *Бли́на тра сп'ікті́ рано́.* Б-19; [бл'ун] К-9.

БЛІНЧИК [бл'інчик] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. С-2.

БЛІСКАВНЯ [бл'іскавн'а] -і, ж. Те саме, що БЛИСКАВИЦА. С-56; [бліска́вн'а] Б-40.

БЛІШКА [бл'ішка] -и, ж. Те саме, що **БЛІЩАЧИ**. *Купів бл'ішку води́.* Ж-6.

БЛІЩАЧИ [бл'ішча́чи] -а, -е. Блискучий. *П'ят' зло́тих біло́ зел'ізни так'і́е б'і́ли, аж бл'ішча́чи.* М-51.

БЛОХ [блох] -і, ж., ент. Блоха; Arhaniaptera. *Чорна блох йак вку́сит, то аж запече́.* С-17.

БЛОХАТНІК [блохатн'ік] -а, ч., знев. Старий одяг. *Зни́мі вже сву́ блохатн'ік хоч в ха́ти.* С-17.

БЛОШНИК [бл'ошник] -а, ч., бот. Парило звичайне; Agrimonia eupatoria L. 3-11.

БЛУД [блуд] -у, ч. Блукання; втрата орієнтації. *В ц'о́му л'іси на л'уде́й блуд напада́йе.* С-17.

БЛУДИТИ [блудіти] -жу́, -ши, недок. 1. Блукати. *Блудів пувдн'а по л'іси, по́к'і на до́рогу вішов.* С-17. 2. Змушувати блукати. *Бува́ло ба́ба ка́же: “Зна́йте, д'ітки, йе́сл'і вас шо-нибу́т' блудит' тако́йево, в'іте за́вжди не^ре^хрис'т'ітес'а”.* П-21. 3. Забувати (про старих людей). *Д'ід наш блудів, не^ре^ходив на дит'а́чи ро́зум.* С-17.

БЛУДНЯ [блудн'а] -і, ж. Марення уві сні. С-30.

БЛУКАТИСА [блукатиса] -а́йуса, -а́йіса, недок. Тинятися; ходити без мети. *Блукайі́тса по сло́ви, йак те́йе тил'а́ низага́н'ане.* С-17.

БЛУСКА [блуска] -и, ж., ент. Блощиця; Hemiptera. *Роздуші́ блу́ску – о́ї смерді́т!* Ш-6.

БЛЬ-БЛЬ-БЛЬ [бл'-бл'-бл'] виг. Звуконаслідування голосу тетерука. *Титиру́к то бул'боти́т' – бл'-бл'-бл', бл'-бл'-бл', а тите́ра йі́дні́м го́лосом.* О-22.

БЛ'ОВАХІ [бл'овах'і] -ів, *мн.* Блвовотиння. К-70.

БЛ'ОВКОТУН [бл'овкотун] -а́, *ч.* Зпсоване яйце; бовтун. Ж-15, С-25.

БЛ'ОНТАТИСЯ [бл'онтатис'а] -айус', -айес'а, *недок.* Плентатися; плутатися. *Матирі д'івч'ет ни пускайт', кричат', кажут' – понучи будите бл'онтатис'а по' вўл'іц'і, ну дуроб'і.* З-6.

БЛ'ОХАТИ [бл'охати] *3 ос. одн.* бл'охайе, *недок.* Подавати голос (про собаку). *За хатойу собака бл'охайе.* С-49.

БЛ'ОМКАТИ [бл'умкати] *3 ос. одн.* бл'умкайе, *недок.* Подавати голос (про індиків). К-58.

БЛ'ОН [бл'ун] -а́, *ч., кулін., вж.* переважно в *мн.* **БЛ'ОНИ** [бл'уні]. Те саме, що БЕЦЬ. Я-5.

БЛ'ОНЕЦЬ [бл'унец'] -нц'а́, *ч., кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Напекла бл'унц'ів і йїжте.* Г-4.

БЛ'ОСКА [бл'уска] -і, *ж.* Жіноча блузка. *За с'іном д'ви бл'уск'і здерла.* С-17; [бл'устка] -и, *ж.* М-19.

БЛ'ОСКАТИ [бл'ускати] -айу, -айеш, *недок.* Кліпати очима. П-15.

БЛ'ОТКО [бл'утко] -а, *с.* Блюдце. В-17.

БЛ'ЯВУЗИТИ [бл'авузити] -узуйу, -узайеш, *недок.* Обманювати. К-64.

БЛ'ЯВУСКАЛО [бл'авускало] -а, *ч. і с.* Базикало. *К'еп ше с'е бл'авускало де пушло с'ц'ул'а.* Л-4.

БЛ'ЯД [бл'ад] -а, *ч.* Верхня дошка стола, кришка стола. С-15.

БЛ'ЯДОК [бл'адок] -тк'а́, *ч.* Бердо ткацького верстата, що нагадує гребінь у рамці. С-17; [бл'аток] Х-7.

БЛ'ЯК [бл'ак] -а, *ч.* Коротка частина щіпа, яким ударяють об колоски зернових; бияк. Р-33.

БЛ'ЯСК [бл'аск] -у, *ч.* 1. Те саме, що БЛ'ИСКАВИЦА. К-58. 2. Сонячне проміння, відбите блискучими предметами. *Од йўстра бл'аск, шо ни мона дивїтиса.*

С-17. 3. Електричне світло, яке видно здалеку. *З наїших в'ікон в'єчери видно бл'аск в'окнах україїнських хатї.* М-10.

БЛ'ЯХА [бл'аха] -і, *ж.* 1. Листове залізо. *Ше за Пóл'ши покрїли хату бл'ахойу.* С-17. 2. Деко. *Три бл'ах'і напекла коржў.* С-17. 3. Банка для відбирання сметани з молока. *А вин з бл'ахойу с' так'їу, дўмав, шо набирє БЛ'ЯШАНИК [борпнц'я], и порожна.* Р-25. 4. *перен.* Всякий поганий металічний виріб. *Ни коса́, а бл'аха – нат' з росойу ни косит.* С-17.

БЛ'ЯШАНИК [бл'ашаник] -а, *ч., кулін.* Те саме, що БАБА³. Г-7.

БО¹ [бо] *спол.* Тому що; бо (у всіх н. пп.). *Ни вмирайу, бо дóрого хавати.* С-17.

БО² [бо!] *виг.* Уживають, щоб зупинити запряжених волів. В-13.

БОБЕРКО [боберко] -а, *ч.* Швидкий танець, який давніше танцювали на вечорницях. В-54.

БОБИВНИК [бобівник] -а́, *ч., бот.* Лікарська рослина (?). В-13.

БОБИР [бобир] -а, *ч., фаун.* Бобер; Castor fiber. П-46; [бобйор] М-49, С-57, Ф-1; [бобор] Д-16, Н-14, С-65.

БОБКА [бобка] -и, *ж., бот.* 1. Пуп'янок квітки. В-44, В-54; [бобка] В-22. 2. Брунька на гілці дерева. С-5.

БОБКІ [бобк'і] -ів, *мн.* 1. *бот.* Зелені плоди на картоплі після цвітіння. П-34, Х-10. 2. Послід зайців. Л-1, Х-4, Х-10. 3. Послід лісових козуль. Б-19, П-34, Х-4.

БОБЛОТЕНЬ [боблотен'] -т'н'а, *ч., знев.* Базика. Ж-6.

БОБЛОЧЄТИ [боблоч'єти] *3 ос. одн.* боблоче, *недок.* Токувати (про тетеруків). *Боблочут' тетерукї – аж с'удї чути.* Ж-6.

БОБЛЮХ [бобл'ух] -а, *ч., збір.* Те саме, що БОБКІ-3. К-6.

БОБЛЯХ [бобл'ах] -а, *ч., збір.* 1. Те саме, що БОБКІ-2. В-32, К-59, П-53, С-53,

С-64. **2.** Те саме, що БОБКІ-3. Д-21, З-2, Л-5, С-21. **3.** бот. Пуп'янок квітки. *Раз бобл'ахи – кв'ітка росц'в'ітє.* М-21, Ш-3. **4.** Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. П-19.

БОБЛЯХА [бобл'аха] -и, ж., бот. Те саме, що БОБКА-1. С-5.

БОБЛЯХІ [бобл'ах'і] -ів, мн., бот. Те саме, що БОБКІ-1. Р-29, С-21.

БОБЛЯШКИ [бобл'ашки] -шок, мн., бот. Зменш. до БОБЛЯХІ. О-5.

БОБЛЯШОК [бобл'ашок] -шку, ч., збір. Те саме, що БОБКІ-2. У-10.

БОБОВИННЄ [бобовін'є] -а, с., бот., збір. Листя і стебла квасолі. Т-5.

БОБОНУТИСЬ [бобонутис'] -ус', -ис'а, док. Упасти і вдаритися. Р-21.

БОБРИНЮК [бобрин'ук] -а, ж., фаун. Молодий бобер. *Бобрин'ук і бобєр на хвос'т'і майут луску, йак в карас'а.* С-6.

БОБРИХА [бобрі'а] -и, ж., фаун. Самка бобра. Г-15, М-16, С-53; [бобр'і'а] -і, ж. М-36.

БОБРИЦЯ [бобрі'ця] -і, ж., фаун. Те саме, що БОБРИХА. Д-30, К-43, Н-14; [бобрі'ця] -и, ж. В-8, В-9, М-2.

БОБРИЧИНЯ [бобрин'я] -ати, с., фаун. Те саме, що БОБРИНЮК. *Бобєр, бобрі'а і бобрин'я.* Ж-9.

БОБРИЧКА [бобрі'чка] -и, ж., фаун. Те саме, що БОБРИХА. С-19.

БОБРОВИСКО [бобровіско] -а, с. Місце, де живуть бобри. *Бобрі майут своїє бобровіско.* С-6.

БОБРОЧКА [боброчка] -и, ж., фаун. Те саме, що БОБРИХА. С-19.

БОВБУН [бовбун] -а, ч. Те саме, що БЛОВКОТУН. З-11.

БОВВАНИ [боўвані || бов:ані || був:ані] -ів, мн. **1.** Білі купчасті хмари. *На нєбе буліє боўвані.* З-23. **2.** Хвилі на озері. *Йак бур'а така крєпка, то вже бов:ані, аж б'іли так'і – то був:ані.* З-14; [буўвані] П-51.

БОВДУР¹ [бóвдур] -а, ч. Дурень (у багатьох н. пп.).

БОВДУР² [бóвдур] -а, ч. Димар. *Л'їжїт-л'їжїт в тїй сол'ї [м'ясо], а потóm вїїмут і трóшку в бóвдур всад'ат, в печі йак горїт.* Ч-4, М-24.

БОВКАЛО [боўкало || бóвкало] -а, с. Рибальська снасть заганяти рибу в сітку. Д-8.

БОВКАТИ [боўкати] *3 ос. одн.* боўкає, недок. Те саме, що БИЛИЧАТИ. Б-24.

БОВТАЧКА [бовтачка] -и, ж. Те саме, що БОВКАЛО. П-37.

БОВТОК [бовто́к] -тка, ч. Те саме, що БЛОВКОТУН. З-11.

БОВТУН [боўту́н || бовту́н] -а, ч. **1.** Те саме, що БЛОВКОТУН. *Бовтуна́ кладу́ за по́клада.* С-17. **2.** перен. Базика. *То так'і бовту́н, шо ни замовка́є вес' ден'.* С-17. **3.** перен. Брехлива людина. О-12.

БОГАТО [бога́то] присл. Багато. *Вана́ бога́то роска́зувала про во́їну.* В-13.

БОГАЧКА [бога́чка] -и, ж., реліг. Те саме, що БАГАТУХА. С-38.

БОГ В ПОМОЧ [Бог в по́моч!] незм. Привітання в праці. *Бог в по́моч! – Спас'їбо за до́бре сло́во!* П-37; [Бох в по́муч]. *Бох в по́муч! – Бог'ї каза́ли, шоб ви нам помага́ли.* (Жартівлива відповідь). С-17.

БОГМЕ [бо́гме] незм. Те саме, що БІГМЕ. Г-26.

БОГОВІСЦІЛЬНО ВОСКРЕС [богов'іс'ці'лно воскрес!] виг. Те саме, що БОГОЇСТІЛЬНИ ВОСКРЕС. З-30.

БОГОВНИЦЯ [боговні'ця] -і, ж., реліг. Стрітення (15 лютого). І-6.

БОГОЇСТІЛЬНИ ВОСКРЕС [богойіс'т'іл'ни воскрес!] виг. Відповідь на великоднє привітання “Христос воскрес!” – “Богойіс'т'іл'ни воскрес!” П-37.

БОГОЛЬОДИЦЯ [богол'оди'ця] -і, ж. Те саме, що ГОЛОЛЬОДИЦЯ. Б-24.

БОДАЙ [бодай] част. **1.** ствер. Так, авжеж. *Пойідеш у Брєст? – Бодай.* М-40, П-23, П-50, С-18, Ч-5. **2.** нит. Невже. *Бул'ба йак голова́. – О! бодай?*

П-15, П-46. **3. формотвор. част.** Нехай. *А бодаї тибé кáчка кóпнула!* С-17. **4. вст. сл.** Мабуть. *Вже, бодаї, погна́ли корові.* П-51.

БОДАЙЖЕ [бодáйже] *част.* Те саме, що БОДАЙ-1. [Купаються в озері?] *Бодáйже! О:ї, на виходній то там і": нема́ ї де.* Л-17, М-43.

БОДАЙНІ [бодáйн'і] *част.* Те саме, що БОДАЙ-1. *Картóпл'у копáли? – Бодáйн'і.* П-51.

БОДАЙНО [бодáйно] *част.* Те саме, що БОДАЙ-3. П-15.

БОДАЙ ЧИ НЄ [бодáй чи н'є] *част.* Чому ж ні? Так. В-31.

БОДАЙШО [бодáйшо] *част.* Те саме, що БОДАЙ-1. *Отó вкусіла! – Осá? – Бодáйшо!* П-15.

БОДЕНЬКА [бóден'ка] *-і, ж.* Зменш. до БОДНЯ-2. С-17.

БОДКИ [бодкíє] *-дóк, мн.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. М-49.

БОДНЯ [бóдн'а || бóд'н'а] *-і, ж.*
1. Бочка для зберігання одягу. Н-21, Т-5.
2. Бочка, в якій зберігали засолене сало. *На дн'і сáла в бóд'н'і гостáло.* С-17.

БОСЦЬ [бойéц'] *боїц'á, ч.* **1.** Воїн (у багатьох н. пп.). **2.** Механізм у мисливській рушниці, що спричиняє постріл; бойок. *Бойéц' стрéл'би.* З-3.

БОЖА КОРОВКА [бóжа корóвка] *-ойі -и, ж., ент.* Те саме, що БЕДРИК. Х-7.

БОЖАЯ РОСА [бóжайа росá] *-ойі -і, ж., бот.* Лікарська рослина (?). *Кру́глен'ке з'іл':ачко, на йому́ росá... Казáли бóжайа росá... То гóчи мочіли...* О-17.

БОЖЕ ДО ПОМУ [Бóже до пому] *виг.* Те саме, що БІГМЕ. О-17.

БОЖЕ ДРЕВКО [бóже дрéвко] *-ого -а, с., бот.* Звіробій; *Nuregium perforatum* L. *Бóже дрéвко – то так звут ну... з'уравéц', о.* В-39.

БОЖЕ ЗБАВ [Бóже збав] *виг.* Уживають для застереження проти чогось поганого. *Бóже збав, кáже, не" би'ри' нич'óго.* С-2.

БОЖИЙ ПАЛИЦЬ [бóжий пáлиц'ц'] *-ого -л'ц'а, ч.* Коричневий довгастий камінець, подібний до пальця, що, як вважають, падає з неба, коли гримить. П-15.

БОЖИТИ [божіти] *-жу́, -иш, недок.* Молитися; замовляти молитвою. *Зна́хурка бóжит'.* П-15.

БОЖИТИСА [божітиса] *-уса, -иса, недок.* Присягатися іменем Бога. *И ни божіс – іа тобі ни пові́ру.* С-17.

БОЖНИЦЯ [божніц'а] *-і, ж., реліг.* Синагога. В-18.

БОЗ [боз] *-у, ч., бот.* Те саме, що **БОЗОВИЙ**, П-51.

БОЗОВИЙ [бóзовий] *-а, -е.* Синьо-фіолетовий. *Бóзовий – то такі'ї іак б'із цв'ітé.* Х-7, П-15.

БОЗЮНКА [боз'юнка] *-и, ж., бот.* Те саме, що ПОЗЮМКА. Ш-6.

БОЗЮНЮ [боз'юну] *виг., незм.* Те саме, що БІГМА. С-67.

БОЇСКО [бойіско] *-а, с.* Майданчик для фізкультури біля школи “за Польщі”. *На бойіску ми маршува́ли.* С-17.

БОЙ [бої] *част.* Хай, нехай. *Бої ти там збóхло!* З-22.

БОЙКА [бóйка] *-и, ж.* Те саме, що БИЯНКА-1. П-37, Р-33.

БОЙНЦА [боїн'ца] *-и, ж.* Молоточок у пристрої загонича для підняття звірів із лігва. С-2.

БОЙНЯ [бóйн'а] *-і, ж.* **1.** Битва. *Був на бóйн'і да заг'інув муж на во́йн'і.* М-48. **2.** Приміщення, де вбивають тварин. *Визі вже своїу́ стару́ корóву на бóйн'у, то хоч іаку́ коп'їку полóчиш.* С-17.

БОКІ [бóк'і] *-ів, мн.* Мисливська рушниця з двома вертикально розміщеними стволами. *Бóк'і – то вертика́л'найа рушніц'а.* М-2.

БОКОВИЦА [боковіца] *-и, ж.* **1.** Те саме, що БИЛО-1. С-17. **2.** Частина капкана у формі півдуги, яка хапає звіра за ногу. Б-14.

БОЛБОТУХА [болботу́ха] *-и, ж., знев.* Жінка-базіка. Г-26.

БОЛВАНИ [болвані] *-ів, мн.* Хвилі на озері. *В'їт'ор женé болвані до бéрига.* 3-14.

БОЛЕСЬ [бол'ес'] *-ез'н'ї, ж.* Хвороба; захворювання. *Бол'ес' утравілас' на курéї.* Р-5.

БОЛБОН [бол'ібон] *-а, ч., іхт.* Піскар. Г-20.

БОЛОТНИЦЯ [болотниц'а] *-ї, ж., бот.* Хрящ-молочник неїстівний. 3-6.

БОЛОТТЯ [болот':а] *-а, с., збір.* Болота. *Їти болот':а вс'ї чістен'к'ї, до риц'ї вікошани.* С-52.

БОЛОТЦЕ [бол'отце] *-а, с., змени.* Невелике болото. *Недал'єчко бул'о бол'отце.* Ф-3; [болвётце] С-77.

БОЛОТЯНКА [болот'анка] *-и, ж., бот.* Те саме, що ЛАТАЙ. Р-28.

БОЛТИХАТИСЯ [болтихатис'а] *3 ос. одн.* болтихайец':а, *недок.* Тр [ ] **Б** татися. *Забигайут' вони [до вшальника] — то тéпл'ін'ке і ше болтихайец':а, ше живойе... Вони йогó зн'али.* О-32.

БОЛЬКОТУН [бол'котун] *-а, ч.* Те саме, що БЛ'ОВКОТУН. К-70.

БОЛЯКА [бол'ака] *-и, ж., мед.* 1. Рана на тілі. *Бол'аками, ранами т'іло вкріте.* Р-28. 2. Нарив під рукою. П-37.

БОЛЯЧКА [бол'ачка] *-ї, ж.* 1. *мед.* Будь-яка хвороба; захворювання. *Дес' дитіна набрала бол'ачок и типér слаба.* С-17. 2. *перен., вж. у виразі: И ЯКЕЇ ТОБИ БОЛЯЧКИ ТРА?* [и йакéйї тобі бол'ачки' тра?] Що ти ще хочеш? С-17.

БОМБИ [бóмби] *-ів, мн.* Велике скляне намисто. С-15; [бóнби]. *Купі-но мен'ї, сїну, бóнби.* С-15.

БОМБОЧКА [бóмбочка] *-ї, ж.* Скляна ялинкова прикраса. *Забр'авса кут пуд йалінку — ажн'ї три бóмбочк'ї побів.* С-17, С-48, К-14.

БОМБ'ЯГА [бомб'яга] *-и, ж., згруб.* Розривний снаряд; бомба. *Йак нич, так' і білис'а... Де бомб'ягу к'їнут...* К-38.

БОМК [бомк] *-а, ч., ент.* Гедзь; Tabanidae. 3-8, 3-25; [бóмок] *-мка, ч.* Н-4.

БОМКАТИ [бóмкати] *3 ос. одн.* бóмкайе, *недок.* 1. Наслідування дії удару одного металічного предмета об другий. *От ни мн'їйе звоніти в звони — ни звонит, а бóмкайе.* С-17. 2. Те саме, що БИЛИЧАТИ. Б-18. 3. Нерозбірливо говорити. *Шос' бóмкайе собі пуд нус...* С-17.

БОМКИ [бóмки] *-ів, мн., бот.* Суцвіття цибулі. *Посаділа цибул'у на бóмки [щоб зібрати насіння].* 3-14.

БОМУК [бóмук] *вж. у виразі ПР'ЯНИЙ ЯК БОМУК* [п'яніи йак бóмук]. У стані сильного алкогольного сп'яніння. Д-14.

БОРЖОК [боржók] *-жк'а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. К-17; [борожók] М-28, С-50.

БОРЗИ [бóрзи] *-а, -е.* Швидкий, меткий. *Ди'єві-но, йака ти ше бóрза!..* 3-32.

БОРИДКА [борідка] *-и, ж.* 1. Зменш. до БОРОДА-1 (всі н. пп.). 2. Шерсть, що звисає з підборіддя у цапа. С-17. 3. Вовна, приготовлена для прядіння на гребені. С-3.

БОРНА [бóрна] *-и, ж.* Дерев'яний туалет, прибудований до хліва. С-25.

БОРОВИ [борові || боровіи] *-а, -é.* 1. Трава, яка росте в бору. *Борову траву товар ни вéл'ми йіс'т'.* С-17. 2. Заєць, який живе в лісі. *Знай, шо боровіи зійец б'іл'їши.* В-3.

БОРОДА [бородá] *-ї, ж.* 1. Волосся, що росте на нижній частині обличчя у чоловіків (всі н. пп.). 2. Підборіддя. *Вімазав бóроду в гліну — вітри.* Т-5, Г-16, С-17. 3. Звисаюча шерсть із підборіддя в самців оленя, лося та ін. 3-29, Л-13, Н-14; [бордá] *-ї, ж.* В-8. 4. Пропуск при косінні. Т-5. 5. Непарна кількість стебел жита, пов'язана стрічкою, які залишають на полі в кінці жнив. *Йак дожинайут', то кéдайт' бóроду.* Х-7, В-13. 5. Низ куделі, приготовленої для прядіння. К-2.

БОРОДАЧ [бородáч] -á, ч. 1. Чоловік із бородою. С-17. 2. *перен.* Лось. С-53.

БОРОДІД [бород'ід] -а, ч., *знев.* Дід з бородою. *Наш д'ід^м – то бород'ід^м.* Ш-1.

БОРОДКА [бород'ка] -и^е, ж. Прядиво на гребені. П-37.

БОРОДЯВКА [бород'ávка] -и, ж., *мед.* Бородавка. *На руках máйє бород'ávки.* Р-5; [бород'ánка] З-11.

БОРОЗЕННИК [борозén:ик] -а, ч., *ент.* Личинка хруща. З-8; [буризéник] М-19; [бурузéник] Р-34.

БОРОЗНИ [бóрозни] -зен, *мн.* 1. Заглибини на полі, прокладені плугом (усі н. пп.). 2. Наріз у середині ствола гвинтівки. С-50.

БОРОЗНЯК [борозн'ák] -á, ч., *ент.* Те саме, що БОРОЗЕННИК. *Гон скул'к'і бороз'н'аку – тóто хрущчú бúде.* С-17.

БОРОК¹ [борóк] -рка, ч. Молодий сосняк. Д-8.

БОРОК² [бóрок] -рка, ч. Орчик, до якого кріпляться посторонки кінської упряжі. *А то у нас óрчик називáють, а там бóрок, а то так'ї на páру кóнеї.* П-36, В-45, К-70; [бáрок] Д-22.

БОРОНИ [бóрони] -óн, *мн.*, *етн.* Гра. *Грáли в бóрони. То хлóц'і брáлис'а за рúки і намагáлис'а в бóрони зловíти д'івчáт.* Б-33.

БОРОХ [борóх] -óга, ч. Те саме, що ОБОРОГ. М-43.

БОРОШОК [борошóк] -шкá, ч., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. К-19.

БОРСИНЯ [борсин'á] -н'áти, с., *фаун.* Маля борсука. Т-8.

БОРСОВИНЯ [борсовин'á] -н'áти, с., *фаун.* Те саме, що БОРСИНЯ. К-17.

БОРСУЧИНЯ [борсучин'á] -н'áти, с., *фаун.* Те саме, що БОРСИНЯ. О-5.

БОРСУЧИХА [борсуч'íха] -и, ж., *фаун.* Самка борсука. І-1, О-22, У-10; [борсоч'íха] Б-19.

БОРСУЧИЦЯ [борсуч'íц'а] -і, ж., *фаун.* Те саме, що БОРСУЧИХА. Н-21; [бурсуч'íц'а] П-34.

БОРСУЧКА [борсуч'ка] -и, ж., *фаун.* Те саме, що БОРСУЧИХА. Т-7.

БОРТОВИ у виразі: **БОРТОВА МИШ** [бортовá миш] -éйї -и, ж. Миша із темною смугою на спині, яка живе в снопах. М-16.

БОРТУВАТИ [бортувáти] -у'їу, -у'їеш, *недок.* Розширювати калібр ствола рушниці. *Бортувáли винтóвку, а пóт'ім зробíли одр'éz.* Д-16.

БОРТЯНКА [борт'ánка] -и, ж. Миша з пухнастим хвостиком, яка залізає в борть (вулик). О-29.

БОРУШОК¹ [боурушóк] -шкá, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Р-9; [бурушóк] З-9, З-23.

БОРУШОК² [борушóк] -шкá, ч., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. П-17.

БОРЩ [боршч] -у, ч., *кулін.* Перша страва з овочів та м'яса; різновиди борщу: білий, зелений, колядйй, червоний, чорий, холодний (див. словникові статті).

БОСАК [босáк] -á, ч. 1. Пристрій для витягування затонулих відер. Р-33. 2. Гак із гострим зубом. Г-34.

БОСИК [бóсик] -а, ч., *кулін.* Картопляний пиріг з квасолевою начинкою. *З':іж ше днóго бóсика.* Ч-6, С-17.

БОСОНОЧ [босóноч] *присл.* Босоніж. *Ходів босóноч в чобóт'ах и намúл'ав нóг'і.* С-17.

БОСЯЧКОМ [бос'ачкóм] *присл.* Те саме, що БОСОНОЧ. *Бáч'те, йак хóд'ат', а ми бос'ачкóм ходíл'и.* В-15.

БОТВА [ботвá] -і, ж., *збір.* Листя буряків. *Ботвá – а то бурачкí пудростáють йак'ї н'ебол'ш'én'к'і.* П-21, О-17; [бутвá] Н-14, Т-5; [батвá] З-7.

БОТВЕННЕ [ботвén':е] -а, с., *кулін.* Те саме, що БОТВИННЕ ХОЛОДНЕЄ. П-15.

БОТВИННЕ [ботвín':е] -а, с., *кулін.* 1. Страва з березового посоленого соку і зеленого листя цибулі. Г-40. 2. Страва з води та оцту, куди добавляли кришені огірки, буряки, цибулю і часник. Г-9.

БОТВИННЕ ХОЛОДНЕЄ [ботвін'нє холóднеїе] -а -ого, с., кулін. Страва з вареного шавлю, куди після охолодження додавали кришені огірки, цибулю, варені яйця, зрідка ковбасу. О-17.

БОТКИ [боткі^с] -óк, мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-15.

БОГ ЙОГО ЗНАЄ [Бог його знаїє] у зн. займ. Бозна-хто. [У вас була школа?] *Не! Мусит', не було... А Бог^х його знаїє, чи...* Т-4. *Зара Бог його знаїє, де вони.* К-40; [Бох^г їх знаїє] Т-4.

БОХАНЕЦЬ [боханец'] -нц'а, ч., кулін. Хлібина, з якою йдуть весільні гості на весілля (замість короваю). Х-10; [бохóнец'] К-9; [бохóнец] С-8; [бохунец'] Б-10, В-54.

БОХУН [бохун] -а, ч., кулін. 1. Паляниця. О-17, С-59. 2. Те саме, що БОХАНЕЦЬ. С-5.

БОЦУНС [боцун'є] -éти, с., орн. Маля лелеки. Б-43.

БОЦУНИХА [боцуніха] -и, ж., орн. Самка лелеки. Б-43; [боц'аніха] Р-35; [боц'уні^сха] О-12; [боц'еніха] К-13.

БОЦВІН [боц'в'ін] -а, **Б** саме, що БОЦЮН-1. Р-23.

БОЦЬОЛИХА [боц'олиха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. Щ-4.

БОЦЮН¹ [боц'ун] -а, ч., орн. Лелека; Сісонія. *Йак лет'учий боц'ун, то будеш шмітк'її.* П-15, Б-35, Г-38, О-22; [бóцун] О-12, Р-29; [бóц'ун]. *Бóц'ун пуднáлит' хáту, йак кублó роскідати.* П-53, С-42; [боцун]. *Боцун з буцуніхойу.* Б-43; [боц'ан] Н-13, Р-35, Ж-7; [боц'он] С-50; [боц'он] 3-4.

БОЦЮН² [боц'ун] -а, ч., бот., перев. в мн. **БОЦЮНИ** [боц'уни] -у. Буяхи; *Vaccinium uliginosum* L. *Набáчила за товáром боц'уну, то тра їти брати, хоч на кампóт бóдут.* С-17.

БОЦЮН³ [боц'ун] -а, ч. Напрядений починок. *За ден' напр'єла боц'уна.* Г-4.

БОЦЮН⁴ [боц'ун] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Р-9.

БОЦЮН⁵ [боц'ун] -а, ч. Перерослий кабачок. Б-19.

БОЧЕЧКА¹ [бочечка] -и, ж. Зменш. до БОЧКА-1. С-17.

БОЧЕЧКА² [бочечка] -и, ж. Те саме, що ЖАБКА². Х-10.

БОЧИНОЧКА [бочіночка] -и, ж. Зменш. до БОЧКА-1. *Так'ї бочіночки були порóбл'ани – то жлúкта.* П-37.

БОЧИТИС [бочітис] 3 ос. одн. бóчиц:а || бочіц:а, недок. Підступати боком, щоб ударити рогами (про корову). *О! ц'áа корóва вже бочіц:а... Би палóйу!* С-17.

БОЧКА [бочка] -и, ж. 1. Дерев'яна посудина з клепок для зберігання зерна чи борошна. *На ц'уї боц:и гобрúч лóпнув.* С-17, Г-16, Т-5. 2. Цементний колодязний круг. *Бочка до колóд'аз'а.* С-15. 3. Заросле травною болото; коли по ньому йти, то воно піднімається під ногами і котиться перед людиною, ніби бочка. В-13. 4. *перен.* Товста людина. *Твоїá бочка пáт' тубóйїхти линуїц:а.* С-17.

БОЧКАЇ [бочкаї] -й'у, мн. Дуже великі бочки. *Д'ви бочкаїї пишніци насінав.* С-17.

БОЧКОЮ [бочкою] у зн. присл. Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. П-46.

БОЧНИ [бочни] -а, -е. Боковий. *Бóчна норá лис'ача.* С-17.

БОЧОНОК [бочонок] -нка, ч. Зменш. до БОЧКА-1. П-37.

БРАЖКА¹ [бражка || брашка] -і, ж. 1. Спиртний напій. *Віпив брашк'ї ї гóчи посоловіїли.* С-17. 2. Відходи горілчаного виробництва. *Потрóшку л'у браж^мку свін'ам.* С-17, Г-16.

БРАЖКА² [бражка || брашка] -і, ж., знев. Компанія, група людей. *Хóдит по се^млóви, зобráв собі бражку так'їх, йак ї сам.* С-17; [брашка] Л-1.

БРАЗКАЛО [браз'кало] -а, с. Спеціальний пристрій загонича для підняття звірів з лігва. Р-29.

БРАЗКОТУН [бразкотун] -á, ч. Те саме, що БРАЗКАЛО. 3-1.

БРАЗОК [бразо́к] *-ска́, ч.* Ікона звичайного розміру, яку вішали в хаті. *Бразо́кціє в кутку́ булиє.* З-23, В-13.

БРАКІВА [брак'іва] *-и, ж., бот.* Те саме, що ПРОКЕВА. К-2.

БРАКОДІЛ [бракод'ёл] *-а, ч.* Те саме, що БРАКОНЬОР. С-19; [бракод'ёр] Б-44.

БРАКОНЬОР [бракон'ёр] *-а, ч.* Браконьєр. К-53, М-53, П-32, С-64; [брака́рйєр] Р-6; [брако́йєр] В-54; [брако́рйєр] Н-19; [брики́н'єр] Н-14.

БРАКУВАТИ [бракува́ти] *3 ос. одн.* браку́йє, *недок.* Не вистачати. *В його́ бу́ло шє́стєро* [дітей], *то хл'є́ба бракува́ло.* Д-33.

БРАМКА¹ [бра́мка] *-и, ж.* 1. Дверцята в огорожі; хвіртка. *Зачин'є́ї бра́мку, бу́зуси нал'ізут'.* Г-42, Г-34, Т-5. 2. Ворота. *Закри́й бра́мку – ха́й во́зом не йіде.* В-54.

БРАМКА² [бра́мка] *-и, ж.* Пристрій, на якому кріпився пістон у старовинних мисливських рушницях. Ж-5.

БРАНА БАБА [бра́на ба́ба] *-оїї -и, ж.* Баба-повитуха. С-40.

БРАНЄРСТВО [бран'єрство] *-а, с.* Браконьєрство. О-13.

БРАНКА [бра́нка] *-и, ж.* 1. Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і шротом. М-49. 2. Те саме, що БРАМКА². Д-16.

БРАННЄ [бран':є] *-а́, мн.* Суконні штани. *Д'їт насадів но́виє́йї бран':є.* В-54.

БРАНСЬКА [бра́нс'ка] *-єйї, ж., у зн. ім.* Людина, яка чимось відрізняється від навколишніх. *Начипл'ала на себе спудніц, йак та́йя бра́нс'ка.* С-17.

БРАНТКА [бра́нтка] *-и, ж.* 1. Те саме, що БРАМКА-2. Б-24, З-29, М-49, М-53. 2. Те саме, що БРАНКА-2. *Бра́нтка – то само́д'є́лка.* О-14.

БРАНТКОВИЙ [бра́нтковий] *-а, -є.* Про мисливську рушницю, ствол якої набивали порохом і шротом. *Мав бра́нткову рушніц'у.* О-14.

БРАТ [брат] *-а, ч.* 1. Рідний брат (всі н. пп.). 2. Товариш молодого на весіллі. К-40, О-32, Ф-3.

БРАТАН [братáн] *-а, ч.* Те саме, що БРАТ-1. Д-15, Ч-6; [бра́тан] К-48.

БРАТАНЕЦЬ [братáнец'] *-нц'а́, ч.* 1. Те саме, що БРАТ-1. К-58. 2. Двоюридний брат. В-13, О-26, С-2, Х-10, Щ-1. 3. [братáнец'] *-нца, ч.* Племянник. М-48.

БРАТЕЛИЦЯ [брателі́ц'а] *-ї, ж.* Те саме, що БРАТИХА. К-57.

БРАТИ [бра́ти] *беру́, берє́ш, недок.* 1. Охоплювати руками що-небудь; перемищати (всі н. пп.). 2. В'язати теплі речі за допомогою гачка або спиць. *І с'в'ї́дри бра́ла.* М-48.

БРАТИСЯ [бра́тис'а] *беру́с'а, берє́с'а, недок.* Намагатися щось зробити. *Йа до того́ в'є́л'м'ї не бра́лас'а, коб'н хаз'а́йкою́ біт'ї.* К-26.

БРАТИХА [бра́ти́ха] *-ї, ж.* Братова дружина. *То на́ша бра́ти́ха так ка́зала.* С-17, О-32.

БРАТИК [бра́т'ік] *-а, ч., пестл.* Брат. П-8.

БРАТКО [бра́тко] *-а́, ч.* 1. Те саме, що БРАТ-1. Т-5, К-2. 2. *пестл.* Братик. *Во́ні ходá знáли во́вч'ї, то бра́тко́ сра́зу пере́б'їх <...> і с'їв на його́ [вовка] до́рози.* Р-25, Т-5; [брутко́] О-20. 3. *незм.* Уживають при звертанні чоловіка до чоловіка. *Бра́тко, помо́жї ко́сити!* К-57.

БРАТОВА [бра́това] *-и, ж.* Те саме, що БРАТИХА. К-45; [братова́] *-єйї, ж.* *Ої ти, мо́йя бра́това, по́зич мє́н'ї батогá...* (Народна пісня). С-17.

БРАТОК [бра́то́к] *-тка́, ч., пестл.* Те саме, що БРАТКО-2. О-17, П-21.

БРАТУН [бра́ту́н] *-а́, ч.* Те саме, що БРАТ-1. П-24.

БРАТУХ [бра́тух] *-а, ч.* Те саме, що БРАТ-1. *То м'ї́ бра́тух ста́рший.* К-57; [бра́тух]. *Ка́же бра́тух: “Вже́ далє́ко їти”, – в'їн так ка́же.* П-27.

БРАТУХА [бра́ту́ха] *-и, ч.* 1. Те саме, що БРАТ-1. Х-10, С-38. 2. Те саме, що БРАТАНЕЦЬ-2. П-15.

БРАТУХНА [братухна] -и, ч. Те саме, що БРАТ-1. С-59.

БРАЦІХ [брац'іх] -а, ч., нестл. Те саме, що БРАТКО-2. К-9, П-24, С-2; [брац'іх] К-13.

БРАЦЮ [брац'ю] незм. Уживають при звертанні жінки до чоловіка. К-57.

БРАЧКА [брачка] -и, ж. Пристрій у формі совка з гребінкою зривати ягоди чорниць. *Воз'мі брачку до ліса.* Г-9, В-25.

БРАЩЕТИ [бращ'єти] -у, -іши, *недок.*, *знев.* Базикати. *Ни брашчі м'ін'ї пуд вухом.* Г-42.

БРЕГ [брег] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. К-43; [брек] А-2, В-3, К-43, М-16, О-9.

БРЕДИНЬ [брєдин'] -д'н'а, ч. 1. Рибальський невід. *Вз'али брєд'н'а і поїхали на рі'єбу.* Г-9. 2. Невелика сітка, яку тягнуть два рибалки. С-56.

БРЕЖНІ [брєжн'ї] -ів, *мн.* Те саме, що БРИЖИ-1. Д-22.

БРЕЗЕЛЬ [брєзел'] -з'л'а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. М-40; [брєнзел'] -нз'л'а, ч. М-2, С-58.

БРЕЗКА [брєз'ка] -и, ж. Пліснява на різних квашеннях; напр., на квашеній капусті, засолених огірках та ін. К-70.

БРЕНЗИ [брєнз'ї] -ів, *мн.* Китиці біля хустки, скатертини чи рушників. К-64, С-45.

БРЕХ [брех] -а, ч. Гавкіт лисиці. *В ліса хріпк'ї брех.* М-2.

БРЕХАТИ [брєхати] -шу', -шиши, *недок.* 1. Гавкати (про собаку). *Іді-но гл'ан' – шос' собака брєше.* (всі н. пп.). 2. Подавати голос (про лисицю). Б-34, Д-21, З-17, Н-21. 3. Те саме, що БИЛИЧАТИ. З-16, М-45. 4. *перен.* Обманювати. *От брєше – дівци:а в гóчи и кáже, шо ни брала.* С-17.

БРЕХЛЯ [брєхл'а] -і, ж. Обманщиця. Т-5.

БРЕХУН [брєхун || брихун] -а́, ч. Обманщик (всі н. пп.).

БРЕХУНЕЦЬ [брєхунєц'] -н'ц'а́, ч. 1. Маленький обманщик. С-17. 2. *перен.*

Гучномовець; проводовий радіоприймач. *По бре'хунц'ови казали, шо буде морос.* Г-16.

БРЕХУШНО [брєхушно́] -а́, ж., ч. і с., *згруб.* Обманщик, брехун. *Тото брєхушно́! Шо ни ступит, то збрєше.* С-17.

БРЕТИ [бр'єти] беру́, берєш, *недок.* Те саме, що БРАТИ-2. *Ш'ідєлком бр'єли курунку.* Я-3.

БРИЖИ [брїжи || брїж'ї] -ив, *мн.* 1. Пришиті в складки кольорові стрічки, які молодиця прикладала на лоб, пов'язуючи плат (намітку). С-41. 2. Внутрішній свинячий жир від кишок. І-1, К-3, К-43.

БРИЖИТИ [брижіти] 3 ос. *одн.* брижіт', *недок.* Битися швидше, стукотіти (про серце). *Йа трóшке заді'хавс'а, брижіт' мн'ї сєрце...* П-15.

БРИЖІКІ [брїж'ік'ї] -ів, *мн.* Зменш. до БРИЖИ. *Чепєц', а там так'її брїж'ік'ї.* В-45.

БРИЗУВАТИ [брїзувати] -уйу, -уйєш, *недок.* Чистити картоплю; знімати шкірку картоплі ножем. В-19.

БРИК [брик] *виг.* 1. Уживають на позначення стрибка. *А лошá брик! да ногáми в коріто.* С-17. 2. *вж.* у прокльоні: ~~БРИКАТИ~~ **БРИК** [шоб ти брик] К-52.

БРИКАТИ [брикати] -а́йу, -а́йіши, *недок.* Бігати підстрибуючи (переважно про тварин). *Наш бичок брика́є по горóдови.* С-17.

БРИКНУТИ [брїкнути || брєкнути] -у, -ши, *док.* 1. Упасти. С-17. 2. Лягти відпочити. *Там в:од'ї коло хати обмівс'а да ї знов хуч'ї брїкнути.* О-32. 3. Зомліти. *Йшла и брїкнула сєред дорóг'ї.* С-17. 4. Померти. *До йуго чолов'ік прїйде <...> або прїйде конєм, то в'ін зрóbит', шо к'ін' брєкне.* З-23, Г-16, С-17.

БРИНДЖІ [брінж'ї] -ів, *мн.* Короткі вантажні сани. Т-10.

БРИНДЗЕЛЯ [брінзєл'а] -і, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Вунá загла́жувала брінзєл'ї.* Г-7.

БРИНЗЕЛЬ [бринз'ел'] -*ел'а, ч.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Бринз'ел'і одорва́лис' од ху́стки.* О-16.

БРОНЗОВА КУНА [бронзо́ва кунá] -*ойі -і, ч., фаун.* Лісова куниця. *Знаішо́в гн'іздо́ на сосн'і, і от там вин став гоні́т', і там бу́ла кун'ец'а л'ісовáйа – в нас їй називáють' бронзо́ва кунá.* П-15.

БРИНИТИ [брин'іти] 3 *ос. одн.* брині́т', *недок.* Текти дзюркочучи (про струмок, річечку). *По́над г'і́р'їу сн'і́гі лежа́т', попу́д г'і́р'їу р'і́чкіє брин'áт'.* (Веснянка). П-37.

БРИСКИТЛИВО [брискі'ітливо] *присл.* Холодно і волого. Л-4.

БРИТВАНКА [бритва́нка] -*и, ж.* Форма для випікання хліба. М-56.

БРИХЛЮ [брихло́] -*а, ч., ж. і с., згруб.* Те саме, що БРЕХУШНО. *А муї то таке́ брихло́, шо йа йо́му и не" вї́ру.* С-17.

БРИЦЯ [бри́ц'а] -*и, ж., бот.* Польовий бур'ян – плоскуха; *Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv. Л-1, Ц-1.

БРИШКА [бри́'шка] -*и, ж.* Пряжка на поясі. З-8.

БРИШТАН [бри́штан] -*а, ч.* Пустун. Д-8.

БРИГ [бр'іг] -*ога, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. *В бр'іг кла́ли с'іно.* П-28; [бр'ік] -*ока, ч.* К-68.

БРОВАРАЧ [бровара́ч] -*а, ч.* Пивний завод; броварня. В-41.

БРОВАРІЙА [броварі́йа] -*ийі, ж.* Розгардіяш. *Ха́ту так і не" заме"ла́ – така́ броварі́йа в ха́ти.* С-17.

БРОГА [бро́га] -*и, ж.* Те саме, що ОБОРОГ. П-41.

БРОДИ [бро́ди] -*ив, мн.* Чоботи з довгими халявами. *Боло́тн'і чо́боти називáли бро́дами.* Р-13.

БРОДИТИ [броді́ти] 3 *ос. одн.* броді́т', *недок.* Не триматися одного місця, увесь час змінювати місце проживання. *А йак бу́дете броді́ти, то ничо́го з їйх не вї́де.* З-14.

БРОК [брок] -*а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. *Ц'о́го ро́ку накла́в пувбро́ка с'іна, а вторі́к був ц'і́ли брок.* С-17, Б-18, В-4, М-50, С-65.

БРОКЕВА [броке́ва] -*и, ж., бот.* Те саме, що ПРОКЕВА. Б-6; [бро'кі́ва] К-1; [брок'і́ва] С-5; [брукі́ва] М-49, С-6.

БРОНЕЦЬ [брон'ец'] -*нц'а, ч., ент.* Те саме, що БЕДРИК. *Брон'ец', брон'ец', де муї молод'ец'?* В-39.

БРОНЗОВИ [бронзо́ви] -*а, -е.* Коричневий. В-27.

БРОНЗОВКА [бронзо́ўка] -*и, ж.* Жовтодушка, куниця лісова; хижий звір з роду ссавців; *Martes.* *Бронзо́ўка – то кунá л'ісова́.* П-15.

БРОНКА [бро́нка] -*и, ж., ент.* Те саме, що БЕДРИК. *Бро́нка, бро́нка! Де тво́йá сестро́нка? Чи в том боку́? Чи в том? Г-26. Бро́нка, бро́нка, де мо́йá сестро́нка? Чи в то́му конці́, чи в то́му? Г-26; [бру́нка] Д-33.*

БРОНОЧКА [бро́ночка] -*и, ж., ент.* Зменш. до БРОНКА. *Бро́ночка, бро́ночка, де мо́йá сестро́ночка? В-39.*

БРОО! БРООК! [бро:! бро:к!] *виг.* Наслідування звуку кроків лося по болоту. *Коли́ чу́йу – по боло́то гру́ско бро:! бро:*! бро:к!* В-29.

БРОСТЬ [брос'т'] -*и, ж.* Те саме, що БРЕЗКА. П-15.

БРОШОК [бро́шок] -*шка, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. Я-6.

БРУБОК [бру́бок] -*бка, ч.* Те саме, що ЛОБОК-2. Т-5.

БРУГ [бруг] -*ога, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. В-44, Н-21.

БРУДАС [бру́дас] -*а, ч.* Брудна людина. *Ти не хлопчик – ти бру́дас.* М-19.

БРУК [брук] -*а, ч.* Залізний гак в одвірку, на який чіпляють завіси дверей. С-56.

БРУКАЛКА [бру́калка] -*и, ж.* Дитяча іграшка – дзига. Р-18.

БРУЛЬЙОН [брул'йон] -а, ч. Товстий учнівський зошит. *Можже, ѓе ше хот' одін брул'йон?* М-23.

БРУС [брус] -а, ч. 1. Обтесана чотиригранна колода, яку використовують у будівництві. *Шеїдис'ат брусу пошло на хату.* С-17, Г-16. 2. Спеціальний камінь для гостріння ножа, коси і т. ін. *Брусом ни гостріі косіі, бо кл'іп зїїдайеу:а.* С-17; [обрус] Г-4. 3. Довгаста чотиригранна хлібина. *На рубел' купіла шис' брусу чорного хл'їба.* С-17, Г-16, Ж-14. 4. перен. Черствий хліб. *Хл'їб черствїї, ѓак брус.* М-45, Г-15, Н-14.

БРУСЛИНА [брусліна] -и, ж., бот. 1. Те саме, що БРУСНИЦЯ¹. Г-28. 2. Ягоди цієї рослини. Г-28.

БРУСЛЯК [брус'л'як] -а, ч., бот. Те саме, що БРУСНИЦЯ¹. 3-1.

БРУСНИК [бруснік] -а, ч. Посудина для бруска, яку косарі чіпляють до пояса. Б-8.

БРУСНИЦЯ¹ [брусніц'а] -і, ж., бот. 1. Напівкущова вічнозелена рослина; *Rhodococcum vitis-idaea* (L.) Avror. Г-16; [брухліца] -и, ж. К-58. 2. Ягоди цієї рослини. Г-16, С-17; [брухліца] К-58.

БРУСНИЦЯ² [брусніц'а] -і, ж. Те саме, що БРУСНИК. Б-46.

БРУСОК¹ [брусок] -ска, ч. 1. Зменш. до БРУС-1. *З брусуку хата.* С-53. 2. Зменш. до БРУС-2. *Вз'ав би брускá да нагострїв ножá.* С-17.

БРУСОК² [брусок] -ска, ч. Скатертина. В-30, П-56; [бруцок] К-17.

БРУСОНІНА [брусоніна] **Б** Соняшнікова насінина. Б-19.

БРУСОННЄ [брусон'є] -а, с., збір. Соняшникове насіння. Б-19.

БРУССЄ [брус'є] -а, с., збір. Обтесані колоди, які використовують у будівництві для зведення стін. *Хвátит' брусс'а, а ше трéба крокви.* Г-16, В-9, Г-15, С-17, С-56.

БРУЧ [бруч] -а, ч. Обруч. Б-19, Г-42, Р-35.

БРУШНЯК [брушн'як] -а, ч., мед. Черевний тиф. Б-8.

БРУШТИНА [бруштїна] -и, ж., бот. Те саме, що БРУСНИЦЯ¹-1, 2. К-8.

БРУШТИНОК [бруштїнок] -нка, ч. Залізний обідок на маточині колеса у возі. С-15.

БРЮХО [бр'ухо] -а, с. Живіт; черев. *Тримáї брухо в гóлоди, нóги в тил'ї – бóдеи жити в добр'ї.* Ч-6.

БСМАЛОК [бсмáлок] -лка, ч. Осмалене поліно; головешка. Д-6.

БУБ [буб] бóбу, ч., бот. Те саме, що БИБ-2. В-18, К-9, П-36; [бу°б]. *Бу°б ѓе сидун і тичковї.* Г-26.

БУБАХ [бубах] -а, ч. 1. бот. Пуп'янок квітки. Х-5. 2. перев. в мн. **БУБАХИ** [бубахи] -ів, мн. Послід зайців і лісових козуль. Л-13.

БУБАШКІ [бубашк'ї] -шóк, мн. Те саме, що БУБАХ-2. *Коз'єч'ї бубашк'ї.* В-8, В-29, С-6.

БУБАШОК [бубашок] -шка, ч. Те саме, що БУБАХ-1. С-65.

БУБЕН [бубен] -бна, ч. Ударний музичний інструмент; бубон. *Кáл'а бубна ѓе тал'їрка і бамбáлка.* С-17, В-2, Ч-1; [бубин] К-70.

БУБИШОК [бубишок] -шка, ч. Те саме, що БУБЛЯШОК-1. К-2.

БУБКА [бубка] -и, ж. 1. Те саме, що БУБАХ-1. Д-6. 2. дит. Ягода. П-43.

БУБЛЕНЯ [бубле^н'я] -áти, с., орн. Пташеня, в якого ще не відросло пір'я. **БУБЛИК** *В кубл'є си°д'їли бубле^н'ята.* С-17.

БУБЛИК¹ [бублик] -а, ч., рідк. Калачик. *Принислá дїрочку год бублика.* С-17.

БУБЛИК² [бублик] -а, ч. Те саме, що БІБЛЯХ¹-1. С-64.

БУБЛЯХ [бубл'ах] -а, ч. 1. Те саме, що БІБЛЯХ¹-1. *Д'їти к'їдайуу:а бубл'ахами с картóпл'ї.* С-17, Т-8. 2. Малі плоди будь-якої рослини. *Вродїли не гурк'ї, а самї бубл'ах'ї.* С-17. 3. перен. Малий, кущий. *Вáша корóва збіла рóга*

Хартінінуї. Так'ї бубл'ах, а до боїк'ї йакá! С-17. **4.** Те саме, що БУБАХ-2. В-3, Ж-14, М-49, С-65.

БУБЛЯХА [бубл'аха] -и, ж. Те саме, що БУБАХ-1. Р-23.

БУБЛЯШОК [бубл'ашок] -шка, ч. **1.** бот. Пуп'янок квітки. Ш-5, О-17. **2.** Зменш. до БУБЛЯХ-4. Б-34, К-3.

БУБНО [бубно] -а, с. Те саме, що БУБЕН. Скріпка була, бубно було, та і така музика. Т-9, Ж-11, П-23.

БУБУН [бубун] -á, ч. Людина, яка невиразно говорить. З-8.

БУБУЧКА [бубучка] -и, ж., бот. Зменш. до БУБКА-1. Д-6.

БУВИТИ [був'іти] -ііє, недок. Розвиднятися. Був'ііє, хутко буде св'іт. Г-26.

БУГАЄЦЬ [бугай'ец'] -іц'á, ч. Річний бичок. Г-42.

БУГАЙ¹ [бугáй] -айá, ч. **1.** Некастрований племінний бик (усі н. пп.). **2.** перен., зруб. Пристаркуватий парубок. А твої бугáй ше ни жинівса? С-17.

БУГАЙ² [бугáй] -айá, ч., бот. Грубозерниста квасоля. Л-8.

БУГМА [бугма] виг. Те саме, що БІГМЕ. Б-16.

БУГОР¹ [бугóр] -грá, ч. Купа землі, яку наточив кріт. На с'інокóсах сáми бугрú. П-34, К-27, С-60.

БУГОР² [бугóр] -грá, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Н-13, П-26, Р-36.

БУГОРОК [бугорóк] -рká, ч. Потовщене місце на пряденій нитці. Ч-6.

БУДА [бúда] -и, ж. **1.** Шалаш з гілляк. Д'іти на вігоні зробіли собі бúду. С-17, Б-44, Т-7. **2.** Тимчасове накриття для весільних гостей. Бúда на весél':е. Т-7, Б-44, Г-16, З-28. **3.** перен. Стара хата. Б-44, З-28, С-17.

БУДИК [бúдик] -а, ч. Дитячий нічний горщик. С-30.

БУДИНКОВА КУНИЦА [будінкова куніца] -ойі -и, ж., фаун. Куниця, яка живе в будівлях. Т-2, Ф-4.

БУДКА [бúд'ка] -и, ж. **1.** Зменш. до БУДА-1. С-17. **2.** Невелика споруда для сторожа. С-17. **3.** Невеличка будівля для собаки. В так'ї хóлот собáка і нóса ни покáже з бúд'кú. С-17, Г-16. **4.** перен., знев. Повне обличчя. Бач йакú бúд'кú найів на жу́нчиних харчáх!.. С-17.

БУДКИ¹ [буд'кí || будк'í] -дóк, мн. Декілька шалашів. С-17.

БУДКИ² [буд'кí || будк'í] -дóк, мн. **1.** Те саме, що ГАЛИЦЯ. Р-35, С-15. **2.** Хвойна гілка. Принесі будóк, і будкáми напáлим пич. Д-37.

БУДНІ-ЯКІ [бúдн'і-йак'і] займ. Будь-який. Бúдн'і-йак'і, кáже, пойáв'іц':а прорóк... пойáв'іц':а мес'ііа, кáже, і бúде йіздити в скрín'ц'і. П-10.

БУДУЛАГА [будула́га] -и, ж., етн. Товста палиця, якою маршалок стукає в балку стелі, викликаючи гостей отримати шматок короваю. П-8.

БУДЬБИТО [бúд'бито] спол. Ніби. Ни бре^иши! Бúд'бито ти не знáла. С-17.

БУДЬКИ [буд'кí] -д'óк, мн. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Греблá буд'кí на йáму (вкривати картоплю). Б-19.

БУДЬТАБИ [бúд'таби] спол. Те саме, що БУДЬБИТО. Адін хтос' пл'ушчив, а дрúгий раздавáв прис'т'ін'á бúд'таби кáжному, алі аставл'ев в кагóс' аднóга. В-13.

БУДЮХ [бу°д'у́х] -а, ч. Колочка на їжакові. М-49.

БУЖЕНЯ [буж'ен'á] -і, ж. Знахарка. С-56.

БУЖИСЬКО [бужіс'ко] -а, с. Старе русло річки Західний Буг. А йе бужіс'ко такéйе, коліс', шо... Коліс' був Буг^с. В-52.

БУЗ [буз] бóзу і бúзу, ч., бот. Те саме, що БАС². Г-7, Д-35, М-23.

БУЗАВКА [бузáўка] -и, ж., ент. **1.** Тарган; *Blatta germanica* L. Г-34. **2.** Те саме, що БЕДРИК. П-19.

БУЗЕНА [бузéна] -и, ж. Те саме, що БАС². В-25.

БУЗИХА [бузі́ха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. П-42.

БУЗІМКА [буз'імка] -и, ж. Річна телиця. Б-19.

БУЗНИК [бузнік] -а, ч., бот. Те саме, що БАС². Ж-16, П-6.

БУЗОВИ [буз'ови] -а, -е. Фіолетовий. П-37.

БУЗУВАТИС [бузува́тис] 3 ос. мн. бузу́йц:а, недок. Дражнитися, проказуючи різні дражнилки (про дітей). Б-3.

БУЗЯ [бу́з'а] -і, ж., дит. Губа. *Мовчі, бо заробіши по бу́з'і.* З-25.

БУЗЬКО [бу́з'ко] -а, ч., орн. Те саме, що БОЦЮН¹. Б-21, Д-16, М-36; [буз'к'о] М-53.

БУЄН [бу́й'єн] -а, ч. Те саме, що БУГАЙ-1. С-6, Х-10.

БУЙДА [бу́йда] -и, ж. Неправда, брехня. *Таку́ пустіла бу́йду на все село... И йак йу́ пові́рили?* С-17.

БУЙКА [бу́йка] -и, ж. Те саме, що БИЯНКА-1. К-2.

БУЙМА [бу́йма] незм. Те саме, що БІГМЕ. М-43; [буїме́] Д-8.

БУКЕТ [бук'єт || бук'єт] -а, ч. 1. Пучок зірваних і складених до купи квітів (усі н. пп.). 2. перен. Про багато захворювань одного людського організму. *Ма́йу бук'єт бол'ачо́к.* С-17. 3. у виразі БУКЕТ ЗАДНІ [бук'єт за́дн'і] -а -н'ого, ч. Те саме, що ГАЗЕТА-2. В-9.

БУКНУТИСЬ [бу́кнутис'] -ус', -ис'а, док. Ударитися об що-небудь. *Бу́книс' лобом в с'т'єнку, то за́йуц' перек'інец'а.* (Жартівлива порада). Ш-6.

БУЛАНИ [була́ни] -а, -е. Сіро-жовтої масті (про коня). С-17.

БУЛАН [бу́лан] -а, ч. Кінь сіро-жовтої масті. *Ви́жин' з горо́да то́го була́на.* С-17.

БУЛКА [бу́лка] -и', ж., кулін. 1. Хліб із пшеничного борошна. *До́брих бу́лок напикла́ на с'ва́то.* С-17. 2. Хлібчик, паляниця. *Купі́ годну́ бу́лку - торнесо́ хл'ба.* С-17. *Пієт' бу́лок хл'ба́ ма́йу.* С-38.

БУЛОЧНИК [бу́лочник] -а, ч. Житель Волині, не-Полісся. *Бу́лочник'і, бо в і́йх пше́ниц'а ро́дит'.* К-66.

БУЛЬБА [бу́л'ба] -и, ж. 1. бот. Картопля. *Ше бу́л'би ми не ві́копали.* Х-5, С-36, Ч-11. 2. етн. Гра, при якій ведучий ніби дає кожному учасникові маленьку картоплину, а один повинен вгадати, в кого вона. *Тогд'і гра́ли бу́л'бу ми.* М-21.

БУЛЬБАВКА [бу́л'бавка] -и, ж. Те саме, що БІБЛЯХ-1¹. *Бу́л'бавки на бу́л'би, йак пириц'в'іме́.* К-57.

БУЛЬБАН [бул'ба́н] -а, ч., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. З-47.

БУЛЬБАНАЯ КАША [бул'бана́я ка́ша] -ойі -и, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. К-2.

БУЛЬБАНИК [бул'ба́ник] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Х-5, К-2, З-35; [бул'бе́ник] Д-31.

БУЛЬБАНОВИЙ [бул'ба́новий] -а, -е. Виготовлений з картоплі. *Блині бул'ба́нови.* Б-19.

БУЛЬБА ПОМНЄТА [бу́л'ба помн'є́та] -и -ойі, ж. Те саме, що ТУВМАЧИ. М-23.

БУЛЬБАХА [бу́л'баха] -и, ж. Те саме, що БУБЛЯШОК-1. М-48.

БУЛЬБАШ [бул'ба́ш] -а́, ч. 1. Воїн армії Тараса Бульби-Боровця (Поліська Січ). *Там, гово́рат', тійі́ бул'баши́ булі ра́н'ше.* Б-25 (та ін. н. пп.). 2. перев. мн.

БУЛЬБАШИ [бул'ба́ши] -у́. Учасники визвольних змагань 1942–1950 рр. *Вун був в бул'ба́шах, а його́ дочка́ зйасков'є́йу.* С-17, В-23.

БУЛЬБИСКО [бу́л'биско] -а, с. Поле з-під картоплі. Р-35, Ш-4.

БУЛЬБОВИННЄ [бул'бо́ви'н':є] -а, с. Те саме, що БУЛЬБИСКО. П-15; **БУЛЬБОВЕН** [бул'бо́ви'є] П-37.

БУЛЬБОВЕЦ [бул'бо́вец] -вца, ч. 1. Те саме, що БУЛЬБАШ-2. С-69. 2. перен., ент. Колорадський жук. С-69.

БУЛЬБОВИСКО [бул'бо́виско] -а, с. Те саме, що БУЛЬБИСКО. З-23, С-16, К-2; [бул'бо́в'іс'ко] П-32.

БУЛЬБОВИЩЕ [бул'бóвищче] -а, с. Те саме, що БУЛЬБИСКО. К-9, Р-9, Р-21, Х-10.

БУЛЬБОВНИК [бул'бóвник] -а, ч., кулін. 1. Те саме, що БЕЦЬ. В-2, П-15; [бал'бóвник] В-2. 2. Вареник круглої форми з квасолевою начинкою. П-19.

БУЛЬБОВЦІ [бул'бóвці] -ів, мн. Те саме, що БУЛЬБАШ-2. Бул'і, йак то кажут', ці бул'бóвці у нас – українці бул'і. Б-29; [бул'бóвці] -ув, мн. Булі бул'бóвці в нас, українці булі, о, і булі пол'аки. Б-29.

БУЛЬБОТАТИ [бул'ботáти] 3 ос. одн. бул'бóче, недок. Токувати (про тетеруків). Б-34, В-9, Н-16, С-6; [бул'ботáт'] Л-13, М-36.

БУЛЬБОТІТИ [бул'бот'іти] 3 ос. одн. бул'ботіт', недок. Те саме, що БУЛЬБОТАТИ. Титирук то бул'ботіт' – бл'-бл'-бл', бл'-бл'-бл', а титєра йіднім гóлосом. О-22.

БУЛЬБОЧКЄ [бул'бочк'é] -и^с, ж. Те саме, що БУЛЬБА-2. Щ-1.

БУЛЬЙОНА [бул'йóна] -и, ж., кулін. Бульйон. В-17.

БУЛЬКОТАТИ [бул'котáти] 3 ос. одн. бул'кóче, недок. 1. Те саме, що БУЛЬБОТАТИ. Там титирукі бул'кóчут'. П-52, В-32, С-27. Бул'кот'ет' те^сте^срукі. С-19, П-46; [бул'котáти] Ф-1. 2. Стукати, вдаряти. В-18.

БУЛЬМОТУН [бул'мотóун] -á, ч. Буркiтливий чоловік. Р-33.

БУЛЬШ [бул'ш] присл. вищ. ступ. 1. Бiльше. Вуз'мі соб'і бул'ш, а мин'і хаї менш бóде. С-17. 2. Іншим разом. Бул'ш ни дам, – рожна полóчиши. М-40, С-8. 3. Ще. Йак кабан прикусів йазіка (коли колють), то бóде бул'ш. М-36.

БУЛЯНКА [бул'áнка] -и, ж., кулін. Картопляний суп з квасолею. В-13; [бул'áнку] В-21.

БУМАЖИНА [бумáжина] -и, ж. Шматок паперу. В-2.

БУМ-БУМ [бум-бóум] незм., вж. у виразі **НИ БУМ-БУМ** [ни бум-бóум] незм. Нічого не знати (про учня), нічого не розуміти. А тої гóчен' в нагуци ни бум-бóум. С-17.

БУМШАТИСЬ [бóумшатис'] 3 ос. мн. бóумшац':а, недок. Проситися (?). Зайшли в село та йакраз до тєйї хáти бóумшац':а. С-8.

БУНА [буна] -і, ж. Те саме, що БУРА². Йак віт'ор, то на гóзер'і бунá така... Б-19.

БУНДА [бóунда] -и, ж. 1. Верхній одяг. Ше ткáли бóунду. Такá, йак зáраз гос'ін':е пал'тó. Г-33. 2. Жіноче плаття; сукня. Г-8, В-11.

БУНЕЧКА [бóунечка] -и, ж. Невеликий глечик. О-32.

БУНОВАТИ [буновáти] -йіу, -йіеш, недок. Жартувати, веселитись. Хлóпци ничóго ни робєли, тiко буновáли. 3-5.

БУНЬКА [бóун'ка] -и, ж. 1. Глечик для молока. О-32. 2. Глечик з вузеньким горлом. Бóун'ка булá на вóду. Н-20, О-17. 2. Резервуар газової лампи. К-70.

БУНЯ [бóун'а] -і, ж., пестл. Бабуня. О! бóун'а Кат'а встáла рáно. М-6.

БУОБ [бу^сб] бóба, ч., бот. Те саме, що БИБ. Бу^сб йє сидún і тичкóви. Г-26.

БУРА¹ [бóура] -и, ж. Буря (всі н. пп.).

БУРА² [бóура] -и, ж. Хвилі на озері. На вóзер'і бóура до бєрега булá, а тепєр бóура до Пулємц'а. П-51, 3-14, К-57.

БУРАК [бура^к] -á, ч. 1. бот. Буряк; Beta (всі н. пп.). 2. етн. Гра на вечорницях. То буракá грáли так. Просів: “Позіч мен'і буракá!” – “Йакóго?” – “Червóного.” – “Вірви соб'і сам!” І тої ідє рве – абó видирвє йеднóго [учасника], абó удирвá вс'іх, йак некрєпко тримаюц'а. П-58.

БУРАКВИЩЕ [бураквiщче] -а, с. Поле з-під буряків. По бураквiщчу дóбре ростє картóпл'а. С-17.

БУРАКІВ'Є [бурак'іўйє] -а, с. Те саме, що БУРАКВИЩЕ. Р-21.

БУРАКОВИ [бурако́ви] -а, -е. 1. Те саме, що БУРАЧНИЙ. *Бурако́ви борщ.* С-17. 2. Темно-бордовий колір. *С'уді до ц'єїї квітки тра додати ше бурако́вих ниток.* С-17.

БУРАКОВИНИСЬКО [бурако́ві-нис'ко] -а, с. Те саме, що БУРАКВИЩЕ. В-23.

БУРАХ [бу́рах] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Д-21.

БУРАЧАНКА [бурача́нка] -и, ж. Самогон з цукрових буряків. *Од бурача́нки головá ни бо́літ, но вѐлми смирдíт.* С-17, Г-16.

БУРАЧИЛО [бурача́ло] -а, ч., збільш. Те саме, що БУРАЧИСКО-2. *От йа коліс' бу́ла да побáчила бурака́ великого: "Ох, йакій бурача́ло".* Р-33.

БУРАЧІНИСЬКО [бурача́ніс'ко] -а, с. Те саме, що БУРАКВИЩЕ. П-51, Р-35, Х-7.

БУРАЧИСКО [бурача́ско] -а, с. 1. Те саме, що БУРАКВИЩЕ. С-38. 2. збільш. Великий буряк. *Ц'ім бурача́ском то коро́ва найісца хоч.* С-17.

БУРАЧКОВИЙ [бурачка́вий] -а, -е. Те саме, що БУРАКОВИ-2. Х-7; [бурачка́ви] С-17.

БУРАЧНИЙ [бурача́нний] -а, -е. Зварений із буряків. *Навару́ бурача́ного борщю́.* З-14, Б-40, К-58, П-15; [бурача́нни] М-23.

БУРАЧНИСЬКО [бурача́ніс'ко] -а, с. Те саме, що БУРАКВИЩЕ. П-51, Р-35, Х-7.

БУРДА [бурда́] -і, ж., кулін. 1. Те саме, що БИКОВЕ МОЛОКО. Ж-15. 2. перен. Несмачна страва або каламутний напій. *То ни кампóт, а йакáс' чо́рна бурда́.* С-17.

БУРЖНІ [буржн'і] присл. вищ. ступ. Швидше. *Принисіє буржн'і вуде́.* П-24.

БУРИ [бу́ри] -а, -е. 1. Темно-коричневий. С-17. 2. евф. Вовк. Б-29, С-17.

БУРИЛОМ [бурило́м] -а, ч. Те саме, що ПОВАЛ. П-37, Б-40; [бу]

БУРКА [бу́рка] -и, ж. 1. Верхній довгополий чоловічий одяг із сукна. *Ба́ло чоловік'і все ходіли в бу́рках.* С-17. 2. Ткана спідниця з вовняних ниток. *Бу́рка – то спудніц'а, тка́ли з во́ўни.* Т-5, К-70, П-15.

БУРКАВКА [бу́ркаўка || бу́рківка] -и, ж. Пристрій нагонича для підняття звіра з лігва. П-44.

БУРКАЛО [бу́ркало] -а, с. Те саме, що БУРКАВКА. Б-1, О-13.

БУРКАТИ [бу́ркати] -аїу, -аїе, недок. 1. Видавати характерні звуки за допомогою БУРКАВКИ. Б-1, О-13, П-44. 2. Сердито і нерозбірливо говорити або відповідати на запитання. *Ни го́ворит – тоно́ бу́ркаїе.* С-17. 3. Муркотати (про kota). Т-5.

БУРЛО [бурло́] -а, с. 1. Барліг ведмедя. К-27. 2. Розширене місце в лисячій норі, де спить виводок. Д-21.

БУРЛОГ [бурло́г] -а, ч. 1. Те саме, що БУРЛО-1. К-59. 2. Місце, де ховається звір. К-59.

БУРМАКИ [бурмакі́] -ів, мн. Те саме, що БАРМАКИ. Б-19, Ж-15.

БУРОГ [бу́рог] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Л-28.

БУРОК [бу́рок] -рка, ч., перев. в мн. **БУРКІ** [бу́рк'і] -рок. Шиті з сукна валянки. *Нам' л'ітом ходит в бу́рках.* С-17.

БУРСИНЯ [бурсин'á] -áти, с., фаун. Маля борсука. П-34.

БУРСИЦЯ [бурси́ц'а] -і, ж., фаун. Самка борсука. *Бурси́ц'а і бо́рсин'áтко в нору́ схавáлис'.* Д-21.

БУРУБ'ЯХИ [буру́б'яхи] -ів, мн. Овечий послід. К-64.

БУРУНИТИ [буруні́ти] -н'у́, -ниш, недок. Забороняти. *Буруні́ли доу́ це́ркви їти.* Г-16.

БУРЧАК [бурча́к] -а, ч. Прокисле **БУРЩУВЕЙ** МОЛОКО. К-2.

БУРЩУВЕЙ [бурщувéй] -а, -é. Такий, що для борщу. *Бурищувéй бу́рак – то чирво́ний.* З-6.

БУСАК [бусак] -а, ч. **1.** Болт. 3-25. **2.** Довга жердина з гачком для витягання води з колодязя. С-56. **3.** Гак на довгій жердині, що використовували при гасінні пожежі. В-54.

БУСЕЛ [бусел] -сла, ч., орн., у мн. **БУСЛИ** [бусли] -у і -ів. **1.** Те саме, що БОЦЮН¹. Бусел на стовпови робит кубло. С-17, Ж-9, М-2, Т-7; [бус'ел'] -с'л'а, ч. С-19; [бус'ол'] -с'ла, ч. В-45, Д-33, П-36. **2.** Велика пляшка з довгою шийкою; бутель. П-15.

БУСЕЛКА [буселка] -и, ж. Гніздо лелек. С-36.

БУСЕНИХА [бусен^нніха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦЮНИХА. М-39.

БУСЕНЬ [бусен'] -с'н'а, ч., у мн. **БУСНІ** [бус'ні] -ів. **1.** орн. Те саме, що БОЦЮН¹. В-2; [бусин']. Бусин' чүйе нешчас'т'а. Д-7, П-23, Ч-5; [бусин] -сна. Х-10; [бус'ін] К-45; [бус'ан] П-50; [бусан'] К-42; [бус'он] -с'на. В-27, С-58, Щ-1; [бус'он] М-40. **2.** Колодязний журавель. В-21.

БУСЕНЯ [бусен'я] -ати, с., орн. Те саме, що БУСІНЮК. У-7.

БУСИЛЬ [бусил'] -с'л'а, ч. у мн. **БУСЛІ** [бус'лі] -ів. **1.** орн. Те саме, що БОЦЮН¹. В-13, В-23, К-4, Л-1, Н-21; [бусил'] -сил'а, ч. От йатбі мин'ї побачити першого бусил'а, щоб в'ін лит'ів... Т-5. **2.** Те саме, що БУСЕНЬ-2. То той, бусил', шо ставл'ат' коло колод'аз'а воду т'агнути. К-63.

БУСІ [бус'і] незм., дит. Впасти. Не л'із' туди – там бус'і. С-17.

БУСІНЮК [бус'ін'ук] -а, ч., орн. Маля лелеки. С-6.

БУСЛИК [буслик] -а, ч., **1.** орн. Те саме, що БУСІНЮК. До голóдного року їде, шо бусел ск'їнув буслика с кублá. С-17. **2.** кулін., етн. Обрядовий корж, печений на Благовіщення. І пичé там пампушечк'і, і робит, йак сажáла в п'іч, то вз'алá так нуж'ем раз^с, раз^с –

розр'їзала <...> крил'ц'ї. Так'і буслик'і пиклá. К-38. **3.** бот. Айстра. П-57.

БУСЛИКИ [буслики] -ів, мн., бот. Ряст, рослина родини руткових; Fumariaceae. Там цв'їло багáто фáйних буслик'ів. С-54.

БУСЛИХА [буслїха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦЮНИХА. С-17; [бус'л'їха] Н-16.

БУСЛИЦЯ [буслїц'я] -і, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. Г-16; [буслїца] -и, ж. В-9, С-17.

БУСЛОВА ЛАПА [буслова лапа] -оїї -и, ж., кулін., етн. Те саме, що БУСЛИК-2. Вз'меш т'їста, розрїзуйеш, зробиш пїет' пáл'цїв і кладеш на бл'áху. Брál'ї йїл'ї. П-36.

БУСЛЯВКА [бусл'аўка || бус'л'авка] -и, ж. Те саме, що БУСЕЛКА. Бус'л'авка в нас на хáти. К-58, С-36.

БУСНИХА [буснїха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. В-54; [буснѐха] К-42.

БУСНЯВКА [бус'н'авка] -и, ж. Те саме, що БУСЕЛКА. Ж-6; [бус'н'авка] -ї, ж. Гр'їх роскидáти бус'н'авку. Ж-6. В нас на сарáйєви булá бус'н'авка. У-7.

БУСЧИХА [бусчиха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. Г-15; [бусчїха] С-10; [бус'чѐха] Б-22; [бушчїха] Б-16, Г-3, Б-40; [бушчиха] С-60.

БУСЧУК [бусчук] -а, ч., орн. Те саме, що БУСІНЮК. С-6; [бушчук] О-29.

БУСЬКО [бус'ко] -а, ч., орн. Те саме, що БОЦЮН¹. Йак летїт' бус'ко (перший раз навесні), то трѐба спїноўу до дѐрева притулїтис'. У-4, М-49; [бус'кó] -а, ч. К-3, Л-13.

БУСЬЛЄ ГАВНО [бус'л'є гавно] -е -а, ч., бот. Порхавка; гриб з групи гастеромїцетів. С-28.

БУСЬЛІВЕ КОЛІНО [бус'л'їве кол'їно] -ого -а, с., бот. Те саме, що ГОРЧАК. Б-19.

БУСЬЛЮЧИХА [бус'л'учі́ха] -и, ж., орн. Те саме, що БОЦУНИХА. *Бус'ко і бус'л'учі́ха рóбл'ат' кублó.* М-45.

БУСЬЛЯНКА [бус'л'я́нка] -и, ж. Те саме, що БУСЕЛКА. *Бус'л'я́нку ни роск'іда́йут'... ни мо́на...* П-15.

БУСЬОК [бус'о́к] -с'ка, ч., орн. Те саме, що БОЦЮН¹. *Бус'о́к мо́же хату запалі́т'.* Б-34; [бус'о́к] -с'ка, ч. *Бус'о́к прил'іта́є сам, а по́т'ім його́ па́ра.* Т-2, Б-22, В-3, В-54; [бузо́к] П-42.

БУСЬОЛ [бус'о́л] -с'ла, ч., орн. Те саме, що БОЦЮН¹. 3-14, М-28, Д-33; [бус'о́л'] -с'ла́, ч. Б-11.

БУСЮЛОК [бус'юло́к] -лка́, ч. Те саме, що БРУС-2. 3-6, С-56.

БУСЯК [бус'я́к] -а, ч., орн. Те саме, що БОЦЮН¹. *Бус'я́к і буслі́ця на кубл'і.* Д-5.

БУТ [бут] -а, ч. Чобіт. *Вуружі́ли – бу́ти ста́вл'али йі́д'о́н за дру́ги'м.* Я-1.

БУТАТИ [бу́тати] -а́йу, -а́йеш, недок. Часто повторювати сполучник бу 'бо'. *Кутóк в сел'і́ Бу́тавка, бо ча́сто бу́тали: бу́ так, бу́ шо, бу́ їди, бу́ н'і...* П-53.

БУТВИНЄ [бутві́н'є] -а, с., кулі́н. Страва з огірків, кропу, солі і води. *Ба́бо, зру́б'іте ми́н'і бутві́н'а – хо́чу йі́сти.* 3-6.

БУТВИННЄ [бутві́н':є] -а, с., збір. Те саме, що БОТВА. К-2; [бутве́н':є] 3-11; [буту^ові́н':є] В-54.

БУТЕЛЬ [бу́тел'] -т'л'а, ч. Скляна посудина з високою шийкою, міскістю 2–5 л. *Закопа́ла бу́т'л'а с:амого́нкоюу, а вун ло́пнув.* С-17; [бу́тол'] Б-19; [бу́т'ол'] -т'л'а, ч. Г-21, П-15.

БУТЕЛЬКА [бу́тел'ка] -и, ж. Пляшка. *Од па́на мав бу́тел'ку во́дк'і.* Т-11, Б-30, 3-27; [буте́йка] Т-7; [бути́лка] (у багатьох н. пп.).

БУТЕЛЬОК [бу́тел'ок] -л'ка, ч. Пляшка. [На вечорниці] *бу́тел'ок хло́пц'і принесе́т гор'ї́лк'і, е.* В-34, С-4.

БУТИК [бу́тик] -а, ч. Тапок. В-54.

БУТИЛЕНА [бутиле́на] -и, ж. Пляшка з горілкою. *Вунá платі́ла йім бутиле́ноюу.* В-2.

БУТИЛЬКОВІЙ [бутил'ко́в'і́] -а, -е. Півлітровий. 3-6.

БУТИЛЯШКА [бутил'а́шка] -и, ж. Те саме, що БУТЕЛЬКА. *Побі́в бутил'а́шку з вино́м.* П-46.

БУТИР'Є [бути́р'є] -йа, с., збір. Сміття. У-11.

БУТЬТО [бу́т'то] спол. Те саме, що БУДЬБИТО. *Коп со́нц'є не зйі́шло, помі́т'іс'а дес' в:од'іе <...>, од хворóби бу́т'то [помагає], ка́жут.* С-4. *Ка́жут', шо бу́т'то зло́вит' [русалка], заг'іл'га́є, заду́шит'.* Л-4.

БУХ¹ [бух] виг. Звуконаслідування удару або падіння. *Дити́нка на́ша бух зробі́ла.* С-17.

БУХ² [бух] -а, ч. Обух у сокирі. Б-19.

БУХАН [бу́хан] -а, ч. Стусан. Ж-15.

БУХАНЕЦ [бухане́ц] -нцá, ч., кулі́н. Хлібина, яку перед випіканням декілька разів змочували водою, а потім ще змочували і після випікання. *Буха́нці виро́бл'а́ли без мук'і, вони́ пухк'іши за пал'ані́цу.* С-17; [бухане́ц'] -нцá, ч. М-23.

БУХАНКА [буха́нка] -і, ж., кулі́н. Хлібина. *Шті́ри буха́нк'і купі́.* С-17, О-32; [боха́нка] Ф-3.

БУХІКАЛО [бух'ікало] -а, ч. і с., знев. Той, хто надривно кашляє. *Те́йє бух'ікало спа́ти ни да́йє.* С-17; [бугі́кало] П-6.

БУХІКАТИ [бух'ікати] -а́йу, -а́йиш, недок., знев. Надривно кашляти. *Ц'ї́лу нуч бух'іка́є, сам не спит і дру́г'ім не^о да́йє.* С-17; [бугі́кати] П-6.

БУХМАРКА [бу́хмарка] -и, ж. Хмаринка. О-20.

БУХТИ [бу́хти] -ив, мн., кулі́н. Пирогови особливої форми з маковою начинкою. В-40.

БУЦ [буц] -а, ч. Удар зігнутих пальцем; щиголь. *Дав бу́ца, шо на ло́бови гу́л'а віскочила.* С-17.

БУЦА [бу́ца] -и, ж. **1.** Грудка глини. *Велику гру́тку гли́ни зва́ли бу́цц'ю.* Б-44.

2. Великі краплини, шматки чого-небудь. *Кабаніє пий а с кабанá бу́цями.* П-15.

БУЦАТИСЯ [бу́цатис'а] *3 ос. одн.* бу́цайец':а, *недок.* Битися за допомогою рог (про велику рогату худобу). В-17.

БУЦЕНЬКА [буце́н'ка] -и, ж. Липова кора, складена у формі вісімки для довгого зберігання (потім з неї виготовляли постолі). Б-44.

БУЦІ [бу́ц'і] -ів, *мн.* Плетена з лози рибальська снасть. *Рибакі ста́вили бу́ц'і на рі́чці.* Х-7.

БУЦКА [бу́цка] -и, ж. Кусок, шматок чого-небудь. *Там куп'іла бу́цку м'я́ла.* С-9, В-25, П-15. *Бу́цка гли́ни.* В-27.

БУЦЬ [буц'] -а, ч. Дуля. В-21.

БУЦЯХИ [бу́ц'ахи] -ів, *мн., бот.* Те саме, що БОЦЮН². Г-31, Д-34, Б-12; [буц'ах'і] Г-28; [буц'ахі] П-30, С-16, Х-15.

БУЧА [бу́ча] -и, ж. **1.** Дитяче бешкетування. Д-20. **2.** Сварка. *За ўну́чу зробі́ли бу́чу.* Т-5. *Малі д'іти – малі*

кло́пунт, пудрусу́т – бу́чу пуднесу́т. К-20. **3.** Бійка. Д-20.

БУЧНИЙ [бу́чний] -а, -е. Норовистий (про коня). *Бу́чний к'інь в'о́дд'єт.* В-29.

БУЯН [буя́н] -а, ч. Бик-плідник. В-13, Ж-15, С-15.

БУЯТИ¹ [буя́ти] *3 ос. одн.* буйа́йе, *недок.* Швидко рости, маючи довгі та тонкі стебла (про рослину). *Ни сади́ картóпл'у пуд і́аблун'о́йу, бо бу́де буя́ти.* С-17.

БУЯТИ² [буя́ти] *3 ос. одн.* буйа́е, *недок.* Подавати голос (про зубра). *Зубр буйа́е – бу-у-у...* Б-14.

БЦЬОПУВАТИ [бц'о́пувати¹] -айу, -айеш, *недок.* Робити первинний обробіток льону – ламання стебел соломки на терниці. *Л'он суши́єл'і, а тод'і бц'о́пувал'і на ц'о́панці'і.* З-6.

В в

В [в] *прийм.* 1. Указує на розміщення чого- або кого-небудь у середині чогось. *Живé в гóроди. Сидíт || сидíт' в хáти || у хáт'і* (в усіх н. пп.). 2. Указує на час дії. *То було в нед'ілу* (в усіх н. пп.).

ВАБ [ваб] -у, ч. Приваблювання мисливцем звірів і птахів. *Хочу на ваб поїти.* Ж-5.

ВАБИК [ва́бик] -а, ч. Манок для приманювання звірів і птахів. Д-22, М-53, Ф-1; [ва́б'ік] С-57.

ВАБИННС [ва́бин':е] -а, с. Те саме, що ВАБ. *Охóтн'ік на ва́бин':е пушо́в.* Б-14.

ВАБНИК [ва́бник] -а, ч. Мисливець, який голосом приваблює звірів. Ж-14; [вабні́к] -а́, ч. П-15.

ВАВКА [ва́вка] -и, ж. 1. Невеличка рана. *Ва́вка мо́же бу́ти са́ма по со́бі.* К-59. 2. Рана, яка почала загоюватися. *Защера́є ра́на – то́ ї ва́вка.* С-64, В-4, С-17. 3. Прищ. К-59.

ВАД [вад^т] *ва́да*, ч., ент. Овід; *Tabanus bovinus* L.; *Hypoderma bovis* L. В-54.

ВАЖНА [важна́] -і, ж., анат. Те саме, що ВАЖНА ПЕЧЕНЯ. *Їе в л'удіни лёхке і важні... пéчин' – то важна́.* Б-19.

ВАЖНА ПЕЧЕНЯ [важна́ пе^ччén'а] -о́йі -і, ж., анат. Печінка. К-70.

ВАЖНЕНЬКІ [важнén'к'і] -а, -е. Важливий. *Малéнке, да важнén'ке.* Г-16; [важнéїк'і]. *Хоч малéїке, но важнéїке.* Д-18.

ВАЖНИ [важні́] -іх, мн., анат. Те саме, що ВАЖНА ПЕЧЕНЯ. *Лéхке і важні́.* Б-19.

ВАЖНИЙ [важні́ї] -а́, -é. 1. Тяжкий. *Одін на́їмит ни вітримав жи́зн'і важнэ́її.* Г-6. *Поне"д'ілок – то важні́ї де"н'.* Б-19; [ва́жний]. *Зра́зу ш'е мн'і робо́ту ва́жну не дал'і.* М-48. 2. [ва́жний] Складний для виконання. *Чиновáте полотно́ ткут' – то ва́жне д'іло.* П-37.

ВАЖНО [ва́жно] *присл.* 1. Тяжко. *По сн'ігу ва́жно їти.* 3-2. 2. Важко. *Коліс' ва́жно робіли л'уди.* С-18. 3. Дуже. *Їа ва́жно втоми́вс'а.* П-34. 4. Погано. *Так ва́жно йїхати... трасé...* В-6, В-13, С-36. 5. Недобре; не рекомендовано щось робити; заборонено. *Жижóк – с'в'áто, воно́ такóїе... ва́жно на ње робéти, воно́ кара́є.* С-10. *Те зна́ймо, шчо воно́ [свято], е, такéїе, шо... ва́жно на ње шоб робéти.* Б-6.

ВАСРКА [вайéрка] -и, ж. Одне кільце в конфорці плити. Д-8; [во́йэрка] С-40.

ВАЙЛАХ [ва́їлах] -а, ч. Товсте сукно; войлок. К-59.

ВАКШЕЙ [ва́кшеї] *присл. вищ. ступ.* Важче. *Тод'і т'áшко було́, и за́ри ва́кшеї.* С-17, Г-16.

ВАЛ¹ [вал] -а́, ч. 1. Високий насип землі (у багатьох н. пп.). 2. Купка сіна, яку згрібають, щоб з неї зручно було робити оберемки для складання копиці; також сіно з розкиданої для просушування копиці. *Їак дас'т' дошч в валі́, то с'іна недосу́шиса.* С-17.

ВАЛ² [вал] -у, ч. 1. Нитки в мітках, з яких потім мотають клубки. С-17. 2. Товсті нитки, переважно з відходів прядива. Ж-15.

ВАЛАКУВАТИ [валакува́ти] -у́їу, -у́їеш, недок., знев. Повільно їсти. *От валаку́їе св'їж'і пиро́гі.* С-64.

ВАЛАХ [ва́лах] -а, ч. 1. Неповороткий чоловік. Ж-15. 2. Повільний лінивий кінь. Ж-15.

ВАЛАХУВАТИЙ [валахува́тиї] -а, -е. Нешвидкий і неміцний собака. В-23; [вал'ахува́тиї] Н-13; [вал'ухова́тиї] Р-33.

ВАЛЕЦ [ва́лец] -л'ца, ч. Вальс. *Ва́лец то ше гул'áїе, а пол'к'і ни мн'їїе.* С-17; [ва́л'іц]. *Коліс' танц'увáли ва́л'іц.* В-54; [ва́л'ец] С-28.

ВАЛЄЖ [вал'éж] -а, ч. Повалене бурею дерево. *Їак тири́деш чіри́з вал'éж, то блу́диш.* К-67; [вал'їж] Г-21.

ВАЛЄЖНИК [вал'єжник] -а, ч. 1. Лінива людина. *Вал'єжник тіко-но вал'єйец':а, а не" рóбит'*. Б-19, К-68; [вал'єз'н'ік]. *То не" бáт'ко и не" тат'ус', то вал'єз'н'ік.* Д-21. 2. Бешкетник. Р-35.

ВАЛЄЖНИКУВАТИ [вал'єжн'ікува́ти] -ку́йу, -ку́йеш, *недок.* Ледарювати. К-68.

ВАЛИТИ¹ [валі́ти] -л'у́, -лиш, *недок.*

В 1. Сукати мотузки з валу. *На к'ізлах пра́диво валі́ли, робі́ли шнуркі.* С-19. 2. Те саме, що ВАЛЯТИ. Р-25. 3. Падати, іти (про густий сніг чи дощ). *Он йак'і с'н'іх ва́лит!* *Надворі́ ничо́го ни ви́дно.* С-17. 4. Викидати. *Ці́ган за плут сво́йє ва́лит, а хва́лит.* Г-16. 5. Іти, широко ступаючи. *Жі́то, ка, кв'іту́йє, а по жі́т'і пове́рха к'іт ва́літ'*. М-6.

ВАЛИТИ² [валі́ти] 3 ос. одн. валу́йє, *недок.* Подавати низький протяжний голос (про собаку). *Соба́ка валу́йє вноч'і, то недóбре.* Р-35.

ВАЛКОВАТИ [валковáти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Скачувати полотняний одяг за допомогою рубля і качалки; своєрідне прасування. *Сорóчку валковáл'і валко́м.* Ж-7.

ВАЛКУВНИЦЯ [валкувн'іц'а] -і, ж. Пристосування (рубель) для скачування і випростування полотняного одягу. *Полотно́ колі́с' качáли валкувн'іц'ами.* З-7. *Йє ва́лок і валкувн'іц'а.* Г-26.

ВАЛО [валó] -а, с. Гніздо (кубло) мишей. *Мише́ї наплóділос – самі́ ва́ла.* Б-21.

ВАЛОВАТИ [валовáти] -л'у́йу, -л'у́йиш, *недок.* Обробляти сукно в ступі, щоб було густішим. С-17.

ВАЛОВЕЦЬ [валове́ц'] -вц'а́, ч., *част. в мн.* **ВАЛОВЦІ** [валовці́] -ів. Спеціально виплетені постолі з валу – товстих ниток. Ж-15.

ВАЛОК¹ [ва́лок] -лка, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. Г-26; [валóк] -лка́, ч. Ж-7, К-13.

ВАЛОК² [ва́лок] -лка, ч. Біла глина, якою намащують шкіру звіра під час

вичинки. *П'іс'л'а обжіро́вки шку́ру ліса су́шат' і зма́зуйут' ва́лком.* С-62.

ВАЛЬ-ВАЛЬ-ВАЛЬ [вал'-вал'-ва́л'] *виг.* Звуконаслідування шахтної породи, яка обвалюється. *Трах! – упáла ме́л' с'удиво́ у́гол'. <...> Вал'-вал'-ва́л' – обвал'і́лос' на тії́ з'емл'і.* П-10.

ВАЛЬНУТИ [вал'ну́ти] -у́, -еш, *док.* Кинути щось від себе. *Йак мо́лода́ вихо́дит с це́ркви, то йак тих дру́бн'ако́в вал'ну́т...* Г-26.

ВАЛЬЦ [вал'ц] -а, ч. Пристрій для розмелювання зерна. Г-32; *перев. мн.*

ВАЛЬЦИ [ва́л'ци] -у. С-17.

ВАЛЬЦОВАНИ [вал'цо́вани] -а, -е. Те саме, що ВАЛЬЦОВИЙ. *Вал'цо́вана мука́ б'і́л'йша.* С-17.

ВАЛЬЦОВИЙ [вал'цо́вий] -а, -е. Бо-рошно спеціального помолу на вальцях. Х-7.

ВАЛЮГА [вал'у́га] -и, ч. Нешвидкий і невитривалий собака. П-23.

ВАЛЮЗИТИ [вал'у́зити] -л'у́жу, -л'у́жиш, *недок.* Тинятися без роботи. З-6.

ВАЛЮША [вал'у́ша] -и, ж. Майстерня валяти сукно. *На дру́гому чи трéт'ому сил'і бу́ла йакáс' вал'у́ша, і валі́ли те сукно́ сво́йєйі́ робóти.* Р-25.

ВАЛЯТИ [вал'áти] -áйу, -áйеш, *недок.* Збивати домотканне сукно, щоб було густішим. *Вал'áйут' йак? Беру́т' намóчвайут' і в йак'ус'а ступи́ його́ товку́т', йак по-сво́йєму, по-домáшн'ому робі́ли, і вонó вже тако́йє збі́те прóсто.* О-32.

ВАЛЯТИС [вал'áтис] 3 ос. одн. вал'áйец':а, *недок.* 1. Лежати в непризначеному для цього місці (про будь-який предмет). *Чого́ тво́йá ху́стка вал'áйец':а пуд сто́'лóm?* С-17. 2. [вал'áтис']. Купатися в калюжі (про свиней). Д-22, І-1.

ВАНДРИК [ва́ндрик] -а, ч., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Д-17.

ВАНИТИ [ва́нити] -н'у́, -ниш, *недок.* Ткати полотно зі спеціальним візерунком,

що утворений певним розташуванням ниток. В-19.

ВАНКІР [ванк'ір] -а, ч. 1. Бічна кімнатка, відокремлена від великої. Ш-6; [ван'к'ір] Г-42. 2. Спальня. С-23.

ВАНТАР [вантáр] -á, ч. Бурштин. К-18.

ВАНТУХ [вántух] -а, ч. Великий мішок. З-4; [лántух] С-17.

ВАПНА [вáпна] -и, ж. Вапно. *Хáту вáпну вáпноу*. С-17.

ВАПАР [вáпар] -пра, ч. Вепр, кабан. *Наш вáпар двáри вáпар*. (Складанка, що характеризує мовлення жителів деяких н. пп. Камінь-Каширського та Ратнівського районів); [вапр] С-43.

ВАР [вар] -у, ч. Узвар із сушених груш. Д-34.

ВАРАБЕЛЬ [варабéль] -бл'á, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. В-13.

ВАРАБЛИХЄ [варабл'іх'є] -и, ж., орн. Самка горобця. В-13.

ВАРАБУХ [варабúх] -а, ч., орн. Горобець; Passer. *На прóсо налет'іли варабúхи*. П-46, О-14, Ч-5.

ВАРАБУШОК [варабушóк] -шкá, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. З-2.

ВАРАЖИК [варáжик] -а, ч. ?. *Хто кудá, а йа на варáжик*. С-50.

ВАРАКУЗИТИС [варакузитис || варакузитиса] -úжуса, -úжиса, недок. Неспокійно сидіти чи лежати; вертітися. *Повилáзли д'іти на лúжок і пувдн'á варакузатца*. С-17, Л-4.

ВАРАНИЦІ [варан'іц'і] -ніц', мн., кулін. Зварені кусочки порізаного тіста, засмачені салом або маком з медом. Р-28.

ВАРАНИЦЯ [варан'іц'á] -і, ж., бот. Айстра; Aster. Ч-1.

ВАРАНИЧКА [варан'ічка] -и, ж., бот. Зменш. до ВАРАНИЦЯ. Б-35, В-7, М-6, Ч-1.

ВАРАПЦЮХ [варапц'úх] -а, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. З-6.

ВАРАШКА [варáшка] -и, ж. Те саме, що ВАРЕХА. Р-36.

ВАРВАРИТИ [варвáрити] *оказ*. Святкувати день Великомучениці Св. Варвари (17 грудня), який народ вважає присвятком. *Булó ни сáвити^е, ни варвáрити^е, а сорóчку спрáвити^е*. Ч-6. *Варвáри ни варвáрити, Сáви ни сáвити, Микóли ни микóлити, Гандрóси ни гандрóсити, а кундéл'і кундóсити*. Р-30.

ВАРГАТИЙ [варгáтий] -а, -е. 1. З великими випуклими губами. С-30. 2. Такий, що має верхню роздвоєну губу. О-35.

ВАРГАЧ [варгáч] -а, ч., знев. Губатий чоловік. С-30.

ВАРГЕНЯ [варгéн'á] -і, ж., знев. Губата жінка. С-30.

ВАРГИ [вáрги] -ив, мн., знев. Губи. С-30; [вéрги] З-8.

ВАРГІНЯ [варг'ін'á] -і, ж., бот. Жоржина; Dahlia. С-6; [варгéн'á] Г-40.

ВАРГЕЛА [варгéла] -гéл, мн., знев. Губи людини. У-3; [верг'éла] Н-4.

ВАРГІ [вáрг'і] -ів, мн., знев. Те саме, що ВАРГЕЛА. Г-42.

ВАРЕХА [варéха] -и, ж. Черпак. В-30, З-27, К-17, М-19.

ВАРЕЧКИ [варéчки] -чок, мн. Саморобне взуття із сукна. *Шили варéчки такийі сукн'áни*. Ф-3.

ВАРЕШКА [варéшка] -и, ж. Зменш. до ВАРЕХА. Г-32, Л-12, О-7.

ВАРИВО [вáриво] -а, с., збір. Овочі і зелень для страви. *В нас гурудá тут слабійі в л'уз'іі – от шос' з вáрива, бо: слабійі гур... слабáйа зéмл'а <...>. В нас слáбійі зéмл'і, так*. Ж-7.

ВАРИШОК [варішóк] -шкá, ч. Горщик. *К'ідал'и' до хáти варишк'і с пóпелом*. В-27.

ВАРИНИК [вар'іник] -а, ч., кулін. Вареник. М-13.

ВАРОБУЦЬКА [варобúц'ка] -и, ж., орн. Те саме, що ВАРАБЛИХЄ. П-50.

ВАРОНИЙ [варóній] -а, -е. Варений. Л-18.

ВАРТИЙ [вáртий] -а, -е. 1. Такий, що відповідає своїй вартості. *Тáйа тил'ічка*

тих грошеї варты. С-17. **2.** Здатний виконувати якусь роботу. *І йа варты косіти.* 3-14. *Вона до робóти ни варты.* С-17.

ВАРТО¹ [в'арто] *присл.* Добре; так, як потрібно. *Ти не варты зробів... перероб'ї...* 3-14.

ВАРТО² [в'арто] *присудк. сл.* Треба. *Варты купіти туйу л'ампу.* С-17.

ВАРТОВНИК [вартовн'ік] -а, ч. Вартовий. К-6.

ВАРТАГ [варт'ага] -и, ж. Те саме, що **ВАРТАКА**. О-17.

ВАРУВАТИСЯ [варуватис'а] -руйус'а, -руйес'а, *недок.* Соромитися. *Д'їук'є спучатку варувалис'а, ч'їрвун'їли, а пòс'л'а йшли танц'уватис'е.* Б-16, В-13.

ВАРУВКИЙ [варувкій] -а, -е. Недобрый, мстивий. *Іван варувкій* (про свято весняного Івана). Т-5.

ВАРХ [варх] -а, ч. Стеля будівлі. Р-36.

ВАРШАВ'ЯНКА [варшав'янка] -и і -ї, ж. **1.** Жителька Варшави (у багатьох н. пп.). **2. бот.** Те саме, що **ВАРАНИЦЯ**. *В нашуї вйòци називал'ї [айстри] варшав'янк'ї, мусит', з Варшави привезл'ї.* В-39.

ВАСАЖОК [васажòк] -жк'а, ч. Верхня частина воза; кузов. П-6.

ВАСЕРВАГА [васе'рвага] -и, ж. Прилад для перевірки горизонтального розташування предметів; ватерпас. *Прикладї васе'рвагу до пудвали і zobачши, чи рúвно.* С-17.

ВАТРА [в'атра] -и, ж. **1.** Рештки згорілих дров чи трісок. *Багато нагорит' чогòс' і зрòбиц'а така ватра... Так горіло і ватра зрòбилас'а.* Х-7. **2.** Залишки перегорілої соломи. 3-27.

ВАЦОК [вацòк] -цка, ч. Наполовину заповнений мішок; клунок. *Визла два вацк'ї бул'би.* П-15.

ВАЦЬ-ПА [вац'-па] *виг.* Уживають для повертання запряжених волів ліворуч. В-13.

ВАЧКА [вачка] -у, ж., *фаун.* Вівця, овечка. П-23; [в'чка]. *Вовк заїде – в'чку з'їс'т'.* П-23.

ВАЧОК [вачòк] -чка, ч. Мішок. *Хвали'вс'а д'їд, шо накопав сто вачкув бул'би ше і кошалку.* В-23.

ВБЕРНУТИ [вберн'ути] -у', -'єш, *док.* Перекинути, скинути. *Дурн'а де ни пустав, то св'їчку вб'єрне.* Л-4.

ВБИГИ [вбиг'ї] *присл.* Дуже швидко. *Соб'ака побиг вбигі.* С-65.

ВБИРОК [вбїрок] -рка, ч. Невеликий сїнокіс біля городу. Л-4.

ВБИТИС [вбїтис] *3 ос. одн.* вбїєц'а, *док. 1.* Загинути. *Вбївса на моцикл'єти.* С-17. **2.** Запам'ятати. *Бул'а мал'а, а тої пòхорон вбївса мин'ї в гòлову.* С-17, 3-23. *Тої в'єршик вбївс'а в гòлову.* Ч-6.

В БІГАХ БУТИ [в б'їгах б'ути] *незм.* Утекти в інше місце. *В б'їгах булі в Бран'ах, путòм з Бран наз'ад повирн'улис'а в Буж'ани.* Б-42.

ВБОРА [вбòра] -и, ж., *збір.* Одяг. *Дорога вбòра.* В-25, П-37. *Тих молодїх л'удеї вс'ї грòши на вбòри їдут.* Ц-3.

ВБОРИГ [вбор'їг] -òга, ч. Те саме, що **ОБОРОГ**. Р-19; [вбур'їх] С-56; [вбур'їх] П-32.

ВБРОДЬ [вбрòд'] -ї, ж. Вузечка без вудил для прив'язування коня. Т-10.

ВБУТИС [вб'утис] -дус, -диса, *док.* Перебувати у якомусь місці. *З ни'їйскоїу ни мòжу вб'утис в годнуї хати.* С-17.

ВВЕДЕННЄ [в:еден':є] -н':а, с., *релїг.* Свято Введення в храм Пресвятої Богородиці (4 грудня). *В:еден':є – с'ват наведé.* С-17.

ВВЕЧОРА [в:єчора] *присл.* Увечері. *Вїдут в:єчора да йак застив'аїут!* К-38. *Там и вден' булі, там и в:єчора булі.* Б-40.

ВВИНУТИС [в:ин'утис || в:ин'утиса] -ус, -єса, *док.* Устигнути виконати якусь роботу. *Ви нас не прос'їте, анò нам нос'їте [їсти], йак б'уде'те прос'їти – не*

в:инетес носіти. (Весільна пісня). С-17, Д-18.

ВВОД [в:од] -у, ч., *реліг.* Уведення в церкву породіллі з дитиною. *Ж'інка до в:оду за ш'іс'т' нид'іл' іде, бат'ушка виходит' і забирає.* П-37.

В ВУЛА [в:ула] *незм., етн.* Гра на вечорницях. *В:ула грали. Удін каже: "Йа зарізава вула. Шо ти кўпиши?" Тої каже – рогі, гін'ч'її – ногі чи купіта. Давали за те фанти.* Р-1.

ВГАНУТИ [вганути] -ў, -эш, *док.* Передбачити, вгадати. *От йак йа погоду вганула!* З-14.

ВГАР [вгар || ўгар] -у, ч. Нагар у стволі мисливської рушниці після пострілу. О-22.

ВГІРОК [вг'ірок] -рка, ч. Огірок; Cucumis. X-6.

ВГРАЗИТИ [вгразіти] -ажу, -азиш, *док.* Доторкнутися до рани, завдаючи болю. *Вгразів вавку, шо в гочах потимн'ло.* С-17.

ВГРЕДИ [вгр'єди] у зн. *присл.* Спосіб садіння картоплі, коли спершу орали, а потім зверху клали картоплину і присипали землею. Г-4, З-2.

ВГРИШИЦА [вгришіц:а] З ос. *одн. мин. ч.* вгришівса, *док.* З'їсти будь-що. *Ти зранку вгришілася чи знов беш гулодна ціли ден'?* Л-4.

ВГУСИНІ [вгусин'і] *присл.* Восени. Ж-13.

ВДАВЛЕНИК [вдаўленик] -а, ч. Той, хто повісився; вішальник. Н-21.

ВДАЖА [вдажа] -е, ж. Одяг, одежа. Р-36.

ВДАРНИЙ [вдárний] -а, -е. Працьовитий. З вóвка *виризували вóвче гóрло і пропускали риї, то бóде вдárна симйá* [бджіл]. (Повір'я). П-44.

ВДАТИСЯ [вдátис'а] З ос. *одн.* вдас'ц'а, *док.* 1. Бути подібним до когонебудь характером чи зовнішніми рисами. *Гет' бат'ун'ко... От вродіс'а і вдаіс'а.* Г-16. 2. Бути роботящими і слухняними

(про дітей). *Хл'іб ни вдавс'а – роз'ідец'а, абі д'іти вдаліс'а, шоп л'ўд'ам даліс'а.* К-16. 3. Бути смачним (про хліб і страву). *Ц'ої боршч тобі вдавса.* С-17.

ВДАТНИЙ [вдátний] -а, -е. Умілий. *В'ін вдátний мислівец'.* С-9.

ВДАЧНО [вдáчно] *присл.* Удало, щасливо. *То бóде вдáчно на охóт'і.* М-45.

ВДВОЙНЄ [вдвоін'є] *присл.* Удвічі (більше). *Зразу ни купіла, а тип'єричка вдвоін'є мўшу платіти.* С-17.

ВДЕКОРУВАТИ [вдекорува́ти] -ўїе, -ўїеш, *док.* Заквітчати, прикрасити. *Так, значит, уберут його* [коровай], *вдекоруўут.* Ч-9.

ВДЕНЬКИ [вдén'ки || ўдén'ки] -н'ок, *мн.* Зібрання дівчат і молодичь для роботи вдень. П-11.

ВДЖОРИТИ [вз́орити] -ру, -риш, *док.* Ударити. Т-5.

ВДИНАЦИТЬ [вдина́цит' || ўдина́цит'] -і. Одинацять. Л-4; [динáнцит'] Л-18.

ВДИРИТЬ [ўд́ирит' || вд́ирит'] -ру, -ши, *док.* Те саме, що ВДЖОРИТИ. М-33.

ВДЛУЧИТИ [вдлучіти] -ў, -ши, *док.* Відлучити (теля, щоб не ссало корову; дитину від грудей матері). Г-32.

ВДМІНУ [вдм'іну] *присл.* Бути дуже п'яним. *Був п'яни вдм'іну.* С-17; *рідко* [вдим'іну] С-17.

В ДОБРУ ПОРУ СКАЗАТИ, А В ЛИХУ ПОМОВЧАТИ [в дóбру пóру сказáти, а в лихú помовчáти] *незм.* Так приказують, щоб ніхто не зурочив. *Ц'є помогло мин'і, шо вона згавáрувала, в дóбру пóру сказáти, а в лихú помовчáти. Хаї бóде так.* К-38.

ВДОВИНА [вдові́на] -и, ж. Удова. *Кудé литéш, бидó? – А то на вдовéну, а то на сиротéну.* С-15.

ВДОВИЦА [вдові́ца] -и, ж. Те саме, що ВДОВИНА. *Так' і гостáла Гán'а вдовіцоўу...* С-17.

ВДОВШКІ [вдоўшк'і || вдовшкі] *присл.* Уздовж. *Хатно вдоўшк'і дэсит' мэтру.* С-17.

В ДОРОЗІ [в дорóз'і] **1.** Перебувати під час поїздки. *В дорóз'і до сіна була два дн'і.* Х-7. **2.** перен. Діти, що мають народитися. *Ма́йу трóйє правнук'ів, а двóйє ше в дорóз'і.* Х-7.

ВДОСВЕТКА [вдóсветка] присл. Уранці. Г-16.

ВДОСИТИ [вдóсити] -шу, -сиш, док. Зустріти. *Їкавко, брікавко, їди до воді, когó вдóсиш, тогó нападі.* (Замовляння). В-13.

ВДОСИТИСЯ [вдóситис'а] -шус'а, -сис'а, док. Зустрітися. *Їа йшла ї вдóсила с:истро́йа.* В-13; [вдасітис']. *Вдасі́вс'е там з ба́бою.* М-24.

ВДОХРЩЕ [вдóхр'ішче || ўдóхр'ішч'е] -а, с., реліг. Водохреща. С-56.

ВДРЕБЕЗКИ [вдрéбез'к'і || вдрéбез'і] присл. Зовсім побитися, розлетітися на маленькі шматочки. *Побі́в тал'ірку вдрéбез'і.* С-17.

ВДУХ [вдух] присл. Дуже швидко. *К'еп хоч хто пому́г', то вдух гра́д'ку докопа́ли п.* С-17.

ВЕБРИКІ [вéбрик'і] -ів, мн. Пустощі. Б-8.

ВЕВИРТЕНЬ [вéвиртен'] -т'н'а, ч. Те саме, що ВИВОРОТЕНЬ. З-6.

ВЕВС [вевс] -а, ч., бот. Те саме, що ВЕС. *А ба́т'ко уврé, с'ї́є на сву́йєму полі, л'он с'ї́є, вевс с'ї́є.* П-26.

ВЕГАР [вéгар] -а, ч. Невелика западина від талої води з крутими берегами. Ш-6.

ВЕГЛЯДИ [вéгл'ади] -ів, мн., етн. Обряд знайомства батьків молодого з батьками молодої; оглядини. П-23.

ВЕГУН [вегу́н] -а, ч. Вигін. Р-21.

ВЕДМЕДЖА [ведмежа́] -ати, с., фаун. Маля ведмедя. О-12.

ВЕДМЕДИНА [ведме́дина] -и, ж., бот. **1.** Ожина несійська; *Rubus nessensis* W. Hall. *Ожїна то самó, а ведме́дина то дру́ге.* О-9, Ч-5. **2.** Ожина сиза; *Rubus caesius* L. Б-19. **3.** Ягоди цієї рослини.

Видме́дини чирво́н'і, а по́т'ім ста́йу́т чо́рн'і. З-28.

ВЕДМЕДИЦЯ [ведме́диц'а] -і, ж., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 3. Х-7; [ведме́дица] -и. Д-5.

ВЕДМЕДІ [ведмед'і] -ів, мн., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 3. П-15; [видмид'і] Ш-6.

ВЕДМЕДКА [ведме́дка] -и, ж., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 2. С-15.

ВЕДМЕДНИК [ведме́дник] -а, ч., бот. **1.** Зарості ВЕДМЕДИНИ-1. П-15; [ведмиді́н:ик] З-23. **2.** Стебла ВЕДМЕДИНИ-1. П-15.

ВЕДМЕЖИЙ [ведме́жий] -а, -е. **1.** Такий, що належить ведмедеві. А-2, В-3. **2.** бот. Неїстівні ягоди з твердими зернятками-насінинами. *Ведме́жи йя́годи не беру́т.* А-2, В-3. **ВЕЛИКИЙ ИВАН**

ВЕДМЕЧИНЯ [ведме́чин'а] -ати, с., фаун. Те саме, що ВЕДМЕДЖА. Б-38.

ВЕДРИК [вэ́дрик] -а, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. П-35; [вандрик] Д-17.

ВЕДРО [вэ́дро] -а, с. Луна. *Стрі́лив – аж ве́дро йако́йє пошло́ по л'іси.* М-43, В-23, Ж-6, З-2, Р-5; [ві́дро] Д-7.

ВЕЗ [вез] во́за, ч. Віз. С-49.

ВЕЗЬ [вез'] виг. Уживають для нацькування собаки на звіра. Б-43.

ВЕЙМАНКА [вэйманка] -и, ж. Ширінька в чоловічих штанах. З-11.

ВЕКАТИ [вэ́кати] -айу, -айеш, недок. **1.** Звертатися на “ви” до співрозмовника (у багатьох н. пп. півночі і північно-західної частини Волинської обл.). **2.** Вибльовувати рештки їжі з вигуком *ве.* С-17. **3.** Подавати голос (про маля козулі). Д-21.

ВЕЛ [вел] во́ла, ч., фаун. Віл. С-49.

ВЕЛИКА П'ЯТНИЦЯ [велі́ка пйáтниц'а] -ойі -і, ж., реліг. П'ятниця напередодні Великодня. Х-7.

ВЕЛИКА ХАТА [велі́ка хата] -ойі -и, ж. **1.** Хата великого розміру (всі н. пп.). **2.** Найбільша кімната в будинку;

світлиця. *Їд'іте в:е"ліку хату, а то в к'ухн'і не" пове"рнутис.* С-17.

ВЕЛИКДА [великда || вилигда] -і, ж. і ч. Високого росту людина. П-15.

ВЕЛИКДУРА [велигд'ура] -и, ч. і ж., знев., з деяким відтінком пестл. Дівчина, яка зробила що-небудь по-дитячому, що не відповідає її вікові. *Ої ти, велигд'уро, йакім боком нож'а держ'іши?* З-23, В-54, М-49, С-2, Х-10, Ш-1. *Ти йакійс'а велигд'ура.* О-32; [вилигд'ура] Х-7.

ВЕЛИКДУРКА [ве"лигд'урка] -и, ж., знев. Те саме, що ВЕЛИКДУРА. Л-26.

ВЕЛИКДУРОК [велигд'урок] -рка, ч., знев. Те саме, що ВЕЛИКДУРА. О-17.

ВЕЛИКИЙ [велікий] -а, -е. 1. Який виділяється своїми розмірами (у багатьох н. пп.); [вилік'і] С-17; [в'ел'ік'і] С-4. 2. Знаючий, умілий. *Велікий такій знахур був.* Х-11.

ВЕЛИКИЙ ІВАН [Велікий Іван] -ого -а, ч., реліг. Різдво Предтечі та Хрестителя Господнього Іоана (7 лinya). *Казали, шо, е... на Велікого Івана вс'о говоріли <...> от ёто приходить' змийа.* Л-17.

ВЕЛИКОДНЕ [великодне] -ого, с. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. М-2, П-20.

ВЕЛИЦЬОЗНИЙ [велиц'озний] -а, -е. Величезний. Р-9, Ч-6.

ВЕЛИЧНИ [велічни] -а, -е. Те саме, що ВИЛИЦЬОЗНИЙ. О-16.

ВЕЛИЧНИЙ [велічний] -а, -е. Святковий. *Тут моїа велічна од'ежа.* Х-10.

ВЕЛИЧНО [велічно] присл. Святково; по-святковому. *В нид'іл'у велічно од'агалис'.* Х-10.

ВЕЛІН [в'ел'ін] -л'она, ч. 1. Фата молодої. Д-5. 2. перен. Те саме, що ЗДЮР. Д-5; [в'ел'ун] З-28, З-37.

ВЕЛКА [в'елка] -и, ж. Те саме, що ВИДЕЛЬЦЯ. З-2.

ВЕЛМИ [в'ел'ми] присл. Дуже. *В'ел'ми ти мин'і тр'еба!* С-17; [в'ал'ми]. *В'ал'ми хорошіі.* Н-14, О-17; [в'аїме].

В'аїме то'вста баба. К-42; [в'еїми]. *В'еїми до'бре було.* Ж-15, С-2; [в'ел'мо] Б-3, Б-32.

ВЕЛМУСИ [в'ел'муси] -ів, мн. Прізвисько місцевих жителів с. Маяки Луцького району Волинської області, дане переселенцями з-за Буга за часте вживання слова ВЕЛМИ. М-19.

ВЕЛОН [в'ел'он] -а, ч. 1. Те саме, що ВЕЛІН-1. *Б'ало молод'а в'ел'она ма'ла по п'іати.* С-17. 2. перен. Те саме, що ЗДЮР. Б-38, Д-30.

ВЕЛОРНИ [в'ел'орни] -а, -е. Те саме, що ВЕЛИЦЬОЗНИЙ. *Так'і чо'боти купів вел'орни...* С-17.

ВЕМПИТИ [в'емпिति] -пл'у, -пиш, недок. 1. Жаліти за кимось або чимось. *Б'удиш ти ше за сїном і нивіскоїу в'емпिति!* С-17. 2. Боятися, щоб чогось поганого не трапилося. *Лед' доб'р'алася по'ночи йак'ейус' машиноїу, а то вже в'емпила, шо б'уду в л'іси ночув'ати.* С-17.

ВЕН [вен] йог'о, займ. Він. *Вен назив'авс'а Микол'аї.* С-49.

ВЕНГЕРУВАТИ [венгерувати] -а, -е. **ВЕРБИУ** Про сало з крупцями і зрощеннями. *Не" да'аї свін'ам гар'ачого, бо сало б'уде венгерув'ате, не в'грзеш тод'і.* С-17; [венг'рувати]. *Йак свин'а ви'маїе йазік, то в'ін венг'руватий.* К-59.

ВЕНГРИ [в'енгри] -у, мн. Крупинки завбільшки з горошину на салі (вірять, що в них усередині є щось живе, ніби черв'ячок). П-33.

ВЕНДИТИСА [в'ендитиса] -д'ус, -диса, недок. Бути без роботи, нудьгувати. *Ц'ілий ден' в'ендитса, к'учит'.* Ч-11.

ВЕНТРОБИ [вентроби] -у, мн. Нутроці тварини. Г-15, З-32, Р-19; [вонтроби]. *Соб'ака йіс'т' вонтроби заїца.* Д-5; [онтроби] Б-35.

ВЕНЮКАТИСА [вен'укатиса || ве"н'укатис] -аїуса, -аїїса, недок. Баритися, гаятися. *П'уїдиш на шл'ах, то не" ве"н'ук'аїса, бо по'рати тра.* С-17.

ВЕНЬ [вен'] незм., ч. Марне гаяння часу. *Туди" вен', с'уди" вен' – так і пр'уїде вес' ден'.* Ч-6.

ВЕПАЦЬКАНИЙ [вѣпац'каний] -а, -е. Забруднений, вимазаний. *Он вѣпац'каний с крувл'о́у.* М-13; [вѣпац'каний] С-17.

ВЕПЕР [вѣпер] -пра, ч., фаун. Дикий кабан; вепр. *Старій вѣпер живѣ одін.* Б-21, О-25, Х-10.

ВЕПРИК [вѣприк] -а, ч., фаун. Кабанчик. *Нáшого вѣприка давнó вже чѣстити порá.* С-17.

ВЕПРУК [вѣпрук] -á, ч., фаун. 1. Самець домашньої свині. *Вік'ідаї гнуї з вепрукá.* С-17. 2. Дикий кабан. *Дікиї вепрук.* Б-11.

ВЕРАТИ [вѣрати] -айу, -айеш, *недок.* Говорити що-небудь погане або невлад. *І шо ти там вѣрайеш?* М-28; [вѣру вѣрати]. Обманювати. *Твойá старá вѣру вѣрає – хоч і не слухáї.* Б-19.

ВЕРАХА [вѣраха] -и, ж. Вайлувата жінка. Б-8.

ВЕРАШИСЬКО [вѣрашис'ко] -а, ж. Те саме, що ВЕРАХА. Б-8.

ВЕРБИЧ [вѣрбѣч || вѣрб'іч] -а, ч., *реліг.* Те саме, що ВЕРБНИЦЯ. *Вѣрбѣч – ку́жуха тербѣч.* С-17. *Вѣрбу́ вѣрб'іч, а ку́жуха териб'іч.* Н-17.

ВЕРБІВКА [вѣрб'івка] -и, ж., *іхт.* Невелика прісноводна риба – плітка; *Rutilus rutilus.* С-30.

ВЕРБНИЦЯ [вѣрбниц'а] -і, ж., *реліг.* Вербна неділя, що припадає за тиждень до Великодня. Г-16, К-20; [вѣрбница] -и, ж. *На Вѣрбницу в цѣркви с'вát'ат вѣрбу́.* С-17.

ВЕРБОВКА [вѣрбóвка] -и, ж. Добровільне вербування для виїзду. *В сóрок пѣ́тому бу́ла вѣрбóвка [холмщаків], а в сóрок шóстому вже киш!* І-3.

ВЕРБОЧКА [вѣрбочка] -и, ж., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Ш-6.

ВЕРБУХ [вѣрбух] -á, ч., *орн.* Те саме, що ВАРАБУХ. *Не забій вѣрбухá, не трѣба.* В-12; [вѣребух] П-51; [вѣребл'ух] Н-1.

ВЕРВА [вѣрва] -и, ж. Те саме, що БЕРВА. *Канáвка і клáтка – вѣрва*

лиж'ѣла, і перейшóв в'ін вже керес ту́у беру. Х-11.

ВЕРВЕЧКА [вѣрвѣчка] -и, ж. Вѣрвовка. *Порвáлас' вѣрвѣчка, і с'іно попáдало.* Н-21.

ВЕРВЕШКА [вѣрвѣшка] -и, ж. Мотузка, за допомогою якої гойдають колиску. Д-20; [вѣрв'ічка] Л-8.

ВЕРГУНИ [вѣргуні] -ів, *мн., кулін.* Шматочки тіста смажені в кип'яченому смальці. Р-28.

ВЕРГІЛО [вѣргіло] -а, ч. Здоровань. 3-4.

ВЕРДИК [вѣрдик] -а, ч. Кільце (ланка) ланцюга. М-19.

ВЕРЕБЕЙ [вѣребѣї] -бѣ́д, ч. 1. *орн.* Те саме, що ВОРАБ². 3-43. 2. *етн.* Дитяча гра. *Киш, киш, вѣребѣї, не кл'уй конопѣл'.* *Мойї конопѣл'ки – др'ібн'ї, зеленѣн'ки.* 3-43.

ВЕРЕНСКАТИ [вѣрен'єкати] -айу, -айіш, *недок.* Базікати. Б-16; [варн'акати] С-17.

ВЕРЕНЬ [вѣрѣн'] -а, ч. Те саме, що ВЕРЕНЬКА-2. *Нас'м'іхáвс'а кошѣл' з вѣрѣн'а, а обóє плѣт'ани.* Г-16.

ВЕРЕНЬКА [вѣрѣн'ка] -и, ж. **ВЕРТУХА** зина з лозових прутів. П-26. 2. Виплетена сумка з липової кори. В-29, Ж-5, 3-24, К-71, С-27.

ВЕРЕНЯ [вѣрѣн'а] -і, ж., *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2.

ВЕРЕСНЯК [вѣрес'н'ак] -á, ч., фаун. Зайчєня, народжене в жнива. Р-13.

ВЕРЕСОВИ [вѣресові] -á, -ѣ. Заєць, народжений у вересні. П-24.

ВЕРЕТА [вѣрѣта] -и, ж. Невелике підвищення серед болота. *На вѣрѣти току́ют' титирукі.* К-71.

ВЕРЕТІЯ [вѣретійá] -ийї, ж. Поле серед заболоченої місцевості. Х-12.

ВЕРЕТЬОНО [вѣрет'óно] -а, с. Веретєно. Р-33; [вирит'óно] К-38; [виритинó] -á, с. О-2; [вѣратнó]. *А хлопц'ї збѣт'ї робѣли – то вѣратнó забѣра, то гóлку.* Л-16.

ВЕРЕЧАТИ [веречáти] -чу́, -чіш, недок. Пронизливо кричати; верещати. Р-33.

ВЕРМЯЧКА [верм'áчка] -и, ж. (?). *Кучер'áвий п'іч вим'іта́йє, верм'áчка в п'іч загл'ада́йє* – у шчаслівому м'іс'ц'і коро́в'їу с'істи. (Весільна пісня). Щ-1.

ВЕРСНИК [вѣрсник] -а, ч. Ровѣсник. 3-6.

ВЕРТИКАЛКА [вертикáлка] -и, ж. Мисливська рушниця з двома вертикально розташованими стволами. *Мав двоство́лку... то бу́ла вертикáлка. От бі́ла!* М-45, Л-5, П-26; [вертикáлка] Д-21; [верт'іка́лка] Р-13, С-21.

ВЕРТИНО [вертинó] -á, с. Вертикальна вісь у жорнах. М-19.

ВЕРТИХА [вѣртиха] -и, ж. Велика миска. *Пекл'і галк'і так 'її, кра́йал'і і в чорну таку́їу вѣртиху, м'іску.* С-48; [вѣрт'іха] Ч-9; [вѣрц'іха]. *Мі́аса наварáт, поста́їят вѣрц'іху того́ мі́аса.* Ч-9.

ВЕРТУЛЯ [верту́ла] -і, ж. і ч. Непосидюча вертлява дитина. К-68.

ВЕРТУН [верту́н] -á, ч. Те саме, що ВЕРТУЛЯ. Л-26.

ВЕРТУХА [верту́ха] -и, ж., кулін. Білий хліб; книш. *Кума́ принесла́ до́бру верту́ху.* П-51.

ВЕРТЯЛО [вѣрт'ало] -а, ч., ж. і с. 1. Те саме, що ВЕРТУЛЯ. С-17. 2. Той, хто спить неспокійно, повертаючись з боку на бік. *За ц'ім вѣрт'алом ни мо́жу засну́ти.* С-17; [вѣрц'ало] С-17.

ВЕРТЯХ [вѣрт'ах] -а, ч. Те саме, що ВЕРТЯХА. М-48.

ВЕРТЯХА [вѣрт'аха] -и, ж. Макітра. *Вѣрт'аха би вели́ка ладі́шка... ші́рша кро́ху.* Л-26, С-59.

ВЕРХОЛЬОД [верхол'óд] -у, ч. Льодове покриття на поверхні снігу після відлиги. Р-35; [вирхол'óд] Ж-14, Ч-2.

ВЕРХОЛЬОДНИЦЯ [верхол'óдниц'а] -і, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Ж-9, І-1; [верхол'óдниця] -и, ж. Б-14.

ВЕРЦИМАК [вѣрцима́к] -а, ч. Товкачик розтовкувати варену картоплю. Д-6, Ц-4; [вирц'ума́х] Д-9; [вѣрц'ома́х] П-29; [в'ірцима́к] Б-16.

ВЕРЦІХ [вѣрц'іх] -а, ч. Те саме, що ВЕРТИХА. *Поста́їят вѣрц'іх того́ мі́аса.* Ч-9.

ВЕРЦЯШКА [вѣрц'ашка] -и, ж. Глиняна посудина для молока у вигляді широкої миски. К-41.

ВЕРЦЬОХ [вѣрц'óх || вирц'óх] -а, ч. 1. Те саме, що ВЕРЦИМАК. *Шо музі́ци да́ти, шо не хо́че гра́ти? Чи горóху, чи бо́бу, вирц'óха по ло́бу?* (Весільна пісня). 3-19, В-2, Г-34, Д-20; [вѣрц'ох] Б-22, П-4; [вѣрц'ух] В-17; [ва́рц'ух] Д-22, Р-36; [ва́рцух] Б-43; [вирц'úх] Н-4; [в'ірц'ох] Р-35. 2. Товкач у ступці. Г-34. 3. *перен.* [вѣрц'ух] -а, ч. Непосидюча мала дитина. К-58.

ВЕРЦЬОХИ [вѣрц'óхи] -ів, мн. Підніжки у ткацькому верстаті. В-17.

ВЕРЦЬОШОК [вѣрц'óшок] -шка, ч. Зменш. до ВЕРЦЬОХ-1. Ж-5, Щ-1.

ВЕРЧ [верч] -а, ч. Скручене лико у вигляді цифри 8 для зберігання (з нього опісля плели постолі). *Ти кру́чани, йак лі́кув верч.* Г-16, С-17.

ВЕРЧИКОМ [вѣрчикóм] **ВЕСІЛЬНИК** Зав'язати шнурки так, що їх не можна розв'язати. І-1.

ВЕРША [вѣрша] -і, ж. Рибальська снасть з лозових прутів. П-37.

ВЕРШКА [вѣршка] -и, ж. Те саме, що ВЕРША. Б-19.

ВЕРШНЯ [вѣршн'а] -і, ж. Те саме, що ВЕРША. В-19.

ВЕРЩАК [вершчáк] -á, ч., кулін. Страва з вареного м'яса з додаванням цибулі і лаврового листя. 3-32.

ВЕС [вѣс] -у, ч., бот. Овес; *Arepa satya L. Карто́плу са́дит' чи там вѣс пос'ї́є.* О-11, Б-19, В-2, В-54, 3-6; [в:ас] 3-9.

ВЕСЕЛА [вѣсѣла] -і, мн. Те саме, що ГАЛИЦЯ. 3-2.

ВЕСЕЛИЙ¹ [весéлий] -а, -е. Радісний (більшість н. пп. Західного Полісся); [вес'облий] (н. пп. півночі Волинського Полісся); [висéли] (н. пп. східної частини Волинського Полісся).

ВЕСЕЛИЙ² [весéлий] у зн. ім., -ого, ч. Нечистий дух, сатана, що шкодить на весіллі. *Весéлий пудмóвиу на вес'іл':і.* К-57.

ВЕСЕЛИЦЯ [весéлиц'а] -і, ж., ент. Гуси́нь на капусті. Ж-15.

ВЕСЕЛУХА [веселу́ха] -и, ж. Райдуга. 3-1.

ВЕСЕНЧУК [весенчу́к] -а́, ч. Заєць, народжений навесні. С-57.

ВЕСЕЛО [вес'елó] присл. Весело. *То так'її бул'і прадк'і. То було так вес'елó!* В-45; [вис'óло] Я-1; [весéло]. *Така́ наша жиз' була́. И весéло було́...* П-19.

ВЕСИЛІЄ [весіл'є] -л':а, с.
1. Весілля (у багатьох н. пп.); [весéл'є]. *Тепéр нелéкко весéл'є зробіти.* С-36; [вис'іл':є] С-17; [висéл':є] Б-19, С-55.
2. перен. Група собак під час парування; тічка. *Соба́че весіл':є по по́лу б'ігало.* Д-7, О-20, С-2.

ВЕСІЛЬНИК [вес'іл'ник] -а, ч., перев. у мн. **ВЕСІЛЬНИКИ** [вес'іл'ники] -ів. Учасники весілля (у багатьох н. пп.); [висіл'ник]. *На дорóзи мо́же сто́йати стуле́ц' с хл'їбом і сіл':у і з водо́йу, і вже висіл'ники ни мо́жуть обихóдити то́го стул'ц'є.* 3-2, М-23, П-37, О-2; **ВЕСІЛЬНИЦЯ** [вес'іл'ниця] М-48; [вис'іл'ник] Л-6.

ВЕСІЛЬНИЦЯ [вес'іл'ниця] -и, ж. Учасниця весілля. М-48.

ВЕСІЛЛЯНИ [вес'іл':яни] -я́н, мн. Те саме, що **ВЕСІЛЬНИКИ**. У-3.

ВЕСКАТЬ [вэ́скаг'] присл. Риссю. Б-8.

ВЕСНА [весна́ || ве"сна́] -і́, ж.
1. Пору року (між зимою та літом) (всі н. пп.). 2. Пісня-веснянка. *Д'ївкі спувáли ве"снóу.* К-40, М-50, Л-26.

ВЕСНО [весно́] присл. Навесні, весною. С-25.

ВЕСНОВИЙ [ве"снові́й] -а, -е. Весняний. *Ве"сновáйя Мико́ла два́цят'*

дру́гого ма́йя. Д-32. *Веснові́йй п'ес'н'і – то ро́з'ул'ки.* В-45.

ВЕСНУВАТЯ [ве"снува́г'а] -а, с., збір. Веснянки на обличчі. В-7.

ВЕСОЧ [вэ́соч] -а, ч. || [вэ́соч] -і, ж.

1. Людина високого зросту. [Про дівчину:] *Ви́гналас така́ вэ́соч, йак клубучі́нска вэ́жа.* С-17; [в'э́соч] Т-10. 2. Будь-який високий предмет. С-17.

ВЕСНОВИЙ [веснові́й] -а́, -е́. Те саме, що **ВЕСНЯНСЬКИ**. *Бул'і веснові́йй так'її спеці́ял'ни пис'н'і – вс'о, вс'о надворі́ вихóдил'і спивáл'і, ро́з'ул'к'і так на́зва.* В-45.

ВЕСНЯНСЬКИ [веш'я́н'с'ки] -а, -е. Весняний. *Заї́чата весн'я́н'с'к'і.* В-4.

ВЕСТИ [вешті́] -еду́, -éш, недок.
1. Водити кого-небудь. *Веді́ дит'а́ за ру́ку, шоп ни впáло.* С-17. 2. Нести померлого на кладовище. *О так у нас покóйн'ик помрэ́ – веду́т його́ чéрес селó і завóд'ат' до тих крижю́.* Г-26.

ВЕСЬ [веш'] вс'і, ж. Село. *На Петра́ і Павли́ шчору́к в нас вес', зна́чит, о, в'ел'к'і прáзник.* Д-33.

ВЕТРИШКА [вэ́тр'ішка] -и, ж., бот. Будяк кучерявий; *Carduus crispus* L. Г-3.

ВЕХА [вэ́ха || в'э́ха] -і, ж. 1. Довга тичка, зверху якої прив'язують жмут сіна як позначку, що це сінокіс і тут не можна випасати корів. *Зрóду тут на́сли това́р, а те"пéр хтос' в'э́ху* **ВЕЧОРКИ** *От ніко́ли йїх тим с'їном ни нагоду́йїш!..* С-17. 2. Гілки для позначення межі на сінокосі. *Налама́й гол':ак да б́удимо межу́ вивóдити, да вéх'і роби́ ве"лік'і.* С-17, Г-16. 3. бот. Омела біла; *Viscum album* L. С-17.

ВЕЧЕРОЙКА [вечэ́роїка] -и, ж., пестл. Вечеря. *Ой гукну́ йа, неха́й вдóма почу́ють, неха́й мен'і вечэ́роїку готу́ють'.* (Народна пісня). В-13.

ВЕЧИРНІЙ [вечі́рн'ій] -а, -е. Такий, що стосується вечора. *Вечі́рн'є молоко́ кэ́сне.* П-15; [веч'і́рний]. *Веч'і́рне молоко́.* С-38.

ВЕЧІРИШНІЙ [веч'і́р'ішн'і́й] -н'а, -н'е. Те саме, що ВЕЧИРНІЙ. Х-1; [вечі́ришн'і́]. *Вечі́ришн'е молоко́ скі́сло.* П-37, С-17; [веч'і́ришн'і́] Х-7; [вечі́ришн'і́й] М-49, С-5; [в'і́чіришн'і́й] О-17.

ВЕЧІРКИ [веч'і́рки] -рок, мн. Вечорниці. Р-19, К-13; [вечо́рки || вечо́рк'і́] М-43, П-15, П-51, О-17; [в'і́чу́рк'і́] К-13; [в'і́чірки] Р-19; [в'і́чірк'і́] Г-42, Ш-6.

ВЕЧКА [вечка] -и, ж., фаун. Овечка, віцьця; *Ovis agies.* До Мико́ли ни стри́жі в'ечки, до Бори́са ни с'і́ї гр'ечки. Ч-6, Ш-6.

ВЕЧОР [вечор] -а, ч. 1. Вечір (у багатьох н. пп.). П-21; [вечур] С-17. 2. Увечері. *Ра́но ста́вимо* [посуд під березою], *вечор забира́ймо.* П-21. 3. [вечур]. Гостина з нагоди одруження, що робили як весілля, але “за скороченою програмою”. *Ба́т'ко ни схот'ів розв'е́д'аному робі́ти вис'і́л'є, то зробі́ли вечур.* С-17.

ВЕЧОРИ [вечори] присл. Те саме, що ВЕЧОР-2. *В ка́рти гра́л'і вечори.* С-28.

ВЕЧОРИНИ [вечоріни] -рін, мн. Те саме, що ВЕЧІРКИ. Т-8.

ВЕЧОРИНКА [вечорі́нка] -и, ж. 1. Гостювання з нагоди проведів хлопця на службу в армію. *Ка́жут' про́води, а́ли бол'шинство́ вечорі́нка.* П-37. 2. [веч'орі́нка] ент. Сходина дівчат увечері до своєї подружки перед весіллям. Х-7.

ВЕЧОРИНКИ [вечорі́нки] -нок, мн. Те саме, що ВЕЧІРКИ. С-38.

ВЕЧОРКИ [вечоркі́ || вечорк'і́] -р'ок, мн., ент. Те саме, що ВЕЧІРКИ. *До нас за́йше прихо́дили д'івча́та на вечорк'і́.* С-17, С-53, Ж-7; [вечо́рки] В-27, Ф-3; [вечоркі́] В-54; [вечурк'і́] С-17; [вечурк'е́] 3-9.

ВЕЧОРНИЧНИК [вечорні́чник] -а, ч. 1. Учасник вечорниць. *Схо́дилис'а в так'і хати́, де бу́лі ра́ди ве"чорні́чника́м.* Л-23. 2. Хлопець, який уже ходить на вечорниці. *А наші вечорні́чник спит до гобі́йда.* С-17, Д-21; [вечорні́шник] С-17.

ВЕЧОРОВИЙ [вечорові́й] -а́, -е́. Те саме, що ВЕЧИРНІЙ. *Вечорове́ молоко́.* П-15, М-23; [вечорові́й]. *Вечорове́ молоко́.* В-27; [вечоро́вий] П-37.

ВЕЧОРОВКА [вечоро́вка] -и, ж. Вечі́рня шко́ла. *І́а ма́йу с'і́м кл'ас, і́а по́т'ім вечоро́вку зробі́л'а.* В-27.

ВЕЧУР [вечур] -чора, ч. 1. Вечір. *Ма́ри до ха́ти, бо вже́ вечур!* С-17, Б-14, Г-16. 2. Те саме, що ВЕЧОР-3. *Весі́л'а не бу́ло с чо́го робі́ти, то зробі́ли вечур.* С-17, Г-16.

ВЕШКА [вешка] -и, ж. Те саме, що ВИШКИ. Ш-6.

ВЕДЬМЕСТВО [в'е́д'мество] -а, с., ент. Відьмування, ворожіння. *То не м'і́г вмерті́, то сказа́в, шоб кобі́лу привелі́ до ха́ти. За́в те в'е́д'мество на ту кобе́лу.* П-51.

В'ЄЗИ [в'йе́зи || ўйе́зи] -ив, мн. 1. Те саме, що В'ЯЗИ. Н-21. 2. ?. *До́бри в'йе́зи пузна́йт' і в лих'і́й сирн'е́зи.* Л-7.

ВЕЛІКІ ЧЕТВЕР [в'ел'і́к'і́ четве́р] -ого -рг'а́, ч., реліг. Те саме, що СТРАСТЬ. *В'ел'і́к'і́ четве́р <...>, іду́т ра́но, ко́п шче до... ко́п со́нц'е не зийшо́ помі́т'іс'а дес' в:од'і́є.* С-4.

ВЕНЦЕЙ [в'е́нце́й] присл. Більше. *По́тім пови́рну́л'іс'а, и то вже́ закла́да́л'і свої́ роді́ни, и вже́ знайшо́с'а в'е́нце́й роді́нуф.* К-56.

ВЕРКА [в'е́рка] -и, ж. 1. Варіант жіночого імені (у багатьох н. пп.); [Вй'і́рка] С-17. 2. ент. Те саме, що БЕДРИК. Б-16, Ц-4.

ВЗИМИ
ВЕРОЧКА [в'е́рочка] -и, ж. 1. Варіант жіночого імені (у багатьох н. пп.); [Вй'і́рочка] С-17. 2. ент. Те саме, що БЕДРИК. Б-16.

ВЕРУЮЩИ [в'е́руйущи] у зн. ім., -ого, ч. Член релігійної протестантської секти. *Йі́хали в'е́руйущи на со́бра́н'і́є.* Г-4, Г-16, С-17; [в'е́руйущий] П-37.

ВЕСІЛЛЄЧКО [в'ес'і́л'є́чко] -а, с. Весілля. *То́й дом звесел'і́ти, в'ес'і́л'є́чко зробі́ти.* (Весільна пісня). П-37.

В'ЕТАР [в'йетар] -а, ч. Ятір. 3-6.

В'ЕТИ [ўйети] 3 ос. одн. ўйе, недок. Подавати голос (про оленя). *Їак олен' ўйе, то далёко чу́ти.* Б-14.

ВЕТКА [в'етка] -и, ж., бот. Колосок проса. Р-35; [в'ітка]. *В про́си в'ітки, ни́е колоскі.* С-15, Т-5.

ВЕТЬОР¹ [в'ет'ор] -тру, ч. Вітер. В-8.

ВЕТЬОР² [в'ет'ор] -а, ч. Те саме, що В'ЕТАР. С-56.

ВЖИТИ [вж'іти] -иву́, -ивеш, док. Ожити. *Комар вжив.* В-54.

ВЖИЩЕ [вж'ішче] -а, с. Вірьовка, за допомогою якої кріплять рубель на возі з сіном. Т-5.

ВЖОРИ [вж'орі] -ів, мн. Сильна іржа, що з'являється у стволі мисливської рушниці. *Завеліс'а вж'орі в стрел'би.* Т-7.

ВЗАВТРИ [вз'автр'і] присл. Наступного дня; узавтра. *Вз'автр'і йа приїду́, поб'а́йу до зоре́й... Їа за́втра вам приїду́ і скажу́.* Б-21.

ВЗАРА [вз'ара] присл. Зараз. *Вза́ра то вже на тих кап'ро́нових [пляшках] усе ро́бл'ат'.* П-21.

ВЗВИШЬ [взв'иш'] присл. Заввишки. *Чирот ж'ети... Такó йак мойа́ хати́на зввиш'.* С-2.

ВЗДРЕННЯ [взд'рен':а], уж. у сполученні **ПОЗА ВЗДРЕННЯМ** [п'оза вздрен':ам] незм. Поза селом. *П'оза вздрен':ам ба́чили його́ там.* Т-5.

ВЗДУХІ [взд'ух'і] -у, мн. Місце у верхній частині тіла тварини між ребрами і черевом. *В мейі корóви шос' взд'ух'і позапа́дали.* С-17.

ВЗИМІ [взим'і] присл. Взимку. **ВЗИМУ** *Отло́нку проруба́йиш і взим'і там с'т'іра́йиш.* П-37, С-8. *Кол'іс' возіли гн'ї́ взим'і.* П-51; [взим'і] Б-31.

ВЗИМУ [взіму] присл. Те саме, що ВЗИМІ. Ш-5.

В ЗНАКЕ [взнак'е] в зн. присл. Спосіб садіння картоплі по зораному. Ч-5.

ВЗЯТКА [вз'атка] -и, ж., перен. Допомога, користь. *Їак'і д'атки, так'і вз'атки.* Б-10.

ВИБИРАТИ [вибир'ати] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Виймати щось із чогось (всі н. пп.). 2. В'язати светр чи шкарпетки за допомогою спиць або гачка. 3 *во́вни старе́йї ви́брала те́пли рукави́ци.* С-17.

ВИБИТКИ [в'ібитки] -ток, мн. Те саме, що БИТКИ². *Д'іти гра́лис'а на ви́битки, котóрі крéпше, то його́.* М-7; [в'іби'тки'] Ж-7, Д-32.

ВИБОЙ [в'ібо́й] -йа, ч. Яма на дорозі, вибита автомашинами. *Зай'хав кун'ми в вибо́й і перек'інувса с'і́ном.* С-17.

ВИБОЙКА [в'ібо́йка] -и, ж. Те саме, що ВИБОЙ. Д-20.

ВИБОРТОВАНИЙ [в'ібортовані́й] -а, -е. Просвердлений. *Маў ви́бортовану рушні́цу з винто́вки.* Д-16.

ВИБРАСУВАТЕЛЬ [в'ібра́сувател'] -т'л'а, ч. Пристрій у мисливській рушниці, який сам викидає гільзу і засилає новий набій. Л-5.

ВИБРАТИСА [в'ібр'атиса] -еруса, -ериса, док. 1. Перебратися в інше місце; виїхати. С-17. 2. у наказі: **ВИБИРСА** [в'іби'рса]. Утікай, іди геть. *Ану́ ви́би'рса за́ре с хати́!* С-17.

ВИБРИКИ [в'і'брики'] -ів, мн. Примхи, забаганки. Ч-6.

ВИБУХТИ [в'ібухти] мин. ч. одн. вибухла, док. 1. Розірватися (про всякий вибуховий пристрій) (у багатьох н. пп.). 2. Початися (про бойові дії). *І са́ме вибухла во'їна́.* В-18.

ВИВЧИНЕ

ВИВАРКА [в'іварка || в'і'варка] -и, ж. 1. Посудина, у якій виварюють білизну. Г-16, С-17. 2. Посудина, у якій тримають їжу для свиней. С-17, Ч-6.

ВИВЕР [в'івер] -а, ч. Те саме, що ВИВОРОТЕНЬ. *Бу́ра ліс полам'ала, ви́вери лежа́т.* Т-2.

ВИВЕРНУТИ [віве^нрнути] -у, -еш, док. 1. Перевернути що-небудь з одягу внутрішньою стороною назовні. *Віверни майку.* С-17. 2. Перекинути що-небудь, розлити. *Віве^нрнув крушечку молока.* Г-16, С-17. 3. перен. Вийти гуртом. *Вс'ї Гуд'ушчини к'ури віве^нрнули на бурак'ї.* С-17.

ВИВЕРТЕНЬ [вівертен'] -т'н'а, ч. Те саме, що ВИВОРОТЕНЬ. Щ-1.

ВИВИШЕНЬ [вівишен'] -ин'а, ч., бот. Весняний гриб, що росте на берестових колодах; глива. *Б'ало все вівишин'ї б'рали, а тин'ер не^н відно.* С-17.

ВИВІРКА [вив'ірка] -и, ж., фаун. Те саме, що БЄЛИЧКА. З-37, С-58; [в'ів'ірка] Г-15; [вівирка] М-40; [ваўйурка] М-17, О-9, О-22, У-10.

ВИВОД [вівод] -а, ч. Пташка з виведеними малятами. *К'ачка з віводом.* Ж-10, М-45, П-41.

ВИВОДОК [віводок] -дка, ч. Те саме, що ВИВОД. *К'в'очка з ус'ім вівотком в рос'ади.* *Жині й'ейі!* С-17, П-41.

ВИВОЗ [вив'оз] 1. -у, ч. Вивезення, виселення. *Й'ак назвіс'ко? – і запис'ав до вив'озу.* Я-1. 2. [вивоз] -а, ч. Спуск з пагорба. *І вони с так'ейі г'ірк'ї, с тако́го вив'оза спускай'уц':а.* К-13.

ВИВОЛОЧ [віволоч] -а, ч., знев. Поганий син. П-21.

ВИВОРОТ [віворот] -а, ч. Те саме, що ВИВОРОТЕНЬ. *Вівороти на х'ату не^н бе^нр'ут* (для будівництва хати). С-17, Г-16, Л-26, Г-26; [вівурот] Д-6; [віворот'] -т'ї, ж. *Переступів ч'ерес так'у віворот' і заблудів.* С-6.

ВИВОРОТЕНЬ [віворотен'] -т'н'а, ч. Вивернуте бурею дерево. *Пуд віворот'н'ом вовчица кубло зробила.* С-17; [вівротен'] С-38.

ВИВЧИНЄ [вівчин'є] -н'єти, с., фаун. Вовчєня. П-26.

ВИГИЦУВАТИ [вигіцувати || виг'іцувати] -уїу, -уїїш, недок.

1. Підстрибувати. *Д'їти на пружин'ому матраси виг'іцуй'ут.* С-17. 2. Підкидати дитину на руках угору. С-17.

ВИГІБТИ [віг'ібти || віг'іпти] 3 ос. одн. віг'ібне, док. Померти, загинути. *Віг'ібло свин'єї, шо ї ну!* С-53.

ВИГІНЯНИ [віг'ін'ани] -а, -е. Вигнутий. *Ц'у р'єїку тра справити – годнім б'оком віг'ін'ана.* С-17.

ВИГЛЄ [вігл'є] -л'а, с., збір. Вугілля з перепалених дров. П-33.

ВИГЛЯДКА [вігл'адка] -и, ж. Дзеркало. *Дивч'єта віг'л'адку пост'авл'ат' та ї даваї хорошиї'тис'.* В-23, Р-21, С-2; [вігл'едке] -е, ж. В-13; [вігл'адок] -дка, ч. В-12.

ВИГЛЯДКО [вігл'адко] -а, с. Те саме, що ВИГЛЯДКА. *Д'айте віг'л'адко – подивл'ус'а на сиб'є.* Б-16.

ВИГЛЯДКИ [вігл'адки] -ів, мн. Те саме, що ВИГЛЯДКА. Г-21.

ВИГЛЯНУТИСЬ [вігл'анутис'] -нус', -нис'а, док. Подивитися, глянути. *Й'ак в'роки, то віг'л'анутис' на пор'ози криз но́ги.* (Повір'я). Р-19.

ВИГНАТИС [вігнатис] -женус, -женуса, док. 1. Вибігти. *Вс'ї д'їти вігналис на дор'огу.* С-17. 2. перен. Вирости. *Вігнавса до ст'ол'ї, а р'озуму ни набр'авса.* С-17.

ВИГODOВАТИСЬ [вігодоватис'] мин. ч. мн. вігодовалис', док. Зрости. *В б'ат'ка дит'єї було... в нас вігодовалос' в'ос'меро, а було вс'їх дван'ац'ит'.* Р-25.

ВИГРАШКА [віграшка] -и, ж. 1. Грашка. *Гр'ай'уц':а віграшками.* П-17. 2. Гра. *То дит'ача віграшка.* П-24. 3. у виразі **ЗА ВИГРАШКУ** [за віграшку] незм. Легко і приємно виконувати якусь важку роботу. *Й'ом'у кос'їти п'оплава за віграшку.* С-17.

ВИГУКНУТИ [вігукнути] -у, -иш, док. Голосно гукнути. *Та в'їшов на дв'ір – вігукнув, с'їв на кон'а* **ВИДИДИЧА** (Народна пісня). Б-19.

ВИГА [віга] -и, бот. Вика; *Vicia*. К-70.

ВИГАХУВАТИСЯ [вігахуватися] -уїус', -уїес'а, док. Вирядитися, зібратися. *Кудá ти вігахувавс'а?* Ж-3.

ВИГІМЕСИ [виг'імесі] **В** Говірка, яка різко відрізняється від інших говірок. *У Велімче то йак'іс' виг'імеси, говорат', шо не поїмеш.* В-23.

ВИД [вид] віда, ч. Обличчя. *Вона гáрна на виду.* С-17.

ВИДАВАТИ [видава́ти] -аїу́, -аїеш, недок. **1.** Те саме, що ВИДАТИ-1. *Сво́му студéнту ко́жного тїжн'а видаїе по п'ідис'ат грівн'у.* С-17. **2.** Те саме, що ВИДАТИ-2. **3.** Те саме, що ВИДАТИ-3. С-17. **4.** Здаватися. *Вона на твару́ видаїе молідше.* О-26.

ВИДАТИ [вїдати] -аїу, -аїеш, док. **1.** Віддати, передати щось комусь (усі н. пп.). **2.** Виставити один предмет поперед іншого; нерівно скласти речі. *Дрóва крѣпко відав на гóлицу, і вс'а шїхта рúхнула.* С-17. **3.** Одружити. *От ниййáк нáши сус'їди ни мóжуть дочку́ відати зáмуш.* С-17.

ВИДЕЛЬЦЯ [видѣл'ц'а] -лец', мн. Виделка. Б-30, Б-40; [видѣлца] -лец, мн. *Ни давáї дитїни видѣлца, бо ше вкóлиць:а.* С-17; [в'ідѣл'ц'а] Г-42.

ВИДЕНЬКИ [вїден'ки] -н'ок, мн. Те саме, що ВДЕНЬКИ. *Д'їучáта ходїли на дóсв'їдки, а ми по об'їди на вїден'ки.* С-8, Г-32; [вїденки] Б-19, Г-8; [в'ідѣн'к'ї] З-6; [в'ідáнк'ї] Р-35.

ВИДЕР [вїдер] -дра, ч., фаун. Самець видри. С-17.

ВИДИБАСИ [вїдїбаси] -ив, мн. Петлі, які утворює заець, утікаючи від собаки. В-10.

ВИДИХАТИ [вїдїхати] -аїу, -аїїш, док., уж. у виразі **ЛЕХКО ВИДИХАЙ** [лѣхко вїдїхай]. Відповідь на подяку за обід. С-17.

ВИДЛУПОК [вїдлупок] -нка, ч. Картоплина чи буряк, із яких миші виїли середину. В-3.

ВИДМИДІЧА [вїдмїд'їча] -и, ж., **ВИДМИДЯ** [вїдмїд'я] Самка ведмедя. Д-19.

ВИДМИДЯ [вїдмїд'я] -д'áти, с., фаун. Те саме, що ВЕДМЕДЖА. Д-19.

ВИДМИЖИХА [вїдмїжїха] -и, ж., фаун. Те саме, що ВИДМИДІЧА. В-17.

ВИДНИ [вїдни] -а, -е. Винуватий. *Мувчї! Раз вїдни, то тирпї.* С-17.

ВИДНО¹ [вїдно] присл. Видно. *Тобї видно тут?* К-8. *Прáли коло тóго д'їда, коло тих дрáнок, шоб булó крóхи видно́, да покúл' стáли л'áмпи єти.* Х-13.

ВИДНО² [вїдно] вст. сл. Мабуть. *Хмáра збирáїец:а, вїдно, бúде дошч.* С-17.

ВИДОЇНОК [вїдойїнок] -нка, ч. Свіжовидосне молоко. Б-51.

ВИДРИХА [вїдриха] -ї, ж., фаун. Видра (самка); *Lutra lutra*. С-17.

ВИДСЄЧКА [вїдс'єчка] -и, ж. Осїчка в мисливській рушницї. М-2.

ВИДУЛОБОК [вїдуло'бóк] -бкá, ч. Те саме, що ВИДЛУПОК. Б-14, Р-29.

ВИДУМЛЯТИ [вїдумл'áти] -áїу, -áїеш, недок. Видумувати. *Такóїе вс'áчину, о, вїдумл'áли.* Л-17. *Н'е, ни чúла – не^е хóчу вїдумл'áти.* О-32.

ВИДУМОК [вїдумок] -мка, ч. Прїзвисько. Л-4.

ВИДУН [вїдúн] -á, ч., бот. Невитка квасоля. С-63.

ВИДУРИТИ [вїдурити] -ру, -риш, док. Виманити, випросити. *Вáша д'ївка вїдурила в нáшого хлóпца цук'єрка.* С-17.

ВИДУШИТИ [вїдушити] -у, -иш, док. **1.** Видавити. *Хóчу сїру, тонó дóбре вїдуши сирóватку.* С-17. **2.** перен., знев. Зробити, вигнати (про самогон). *Вчóра вїдушила слóйїк самогóнк'ї, то вже ничóго не^е рóбит, а попівáїе.* С-17.

ВИДЬОН [вїд'óн] незм. Такий, що добре видно. *Нáт:о мнїго пóл'а в йїх бул'ó, да йїм с^{тм} вит не вїд'óн був.* М-48.

ВИДЮХ [вїд'úх] -у, ч., бот. Мак дикий самосїйний; *Papaver rhoeas* L.

Кал'а колод'аза чи то сам нас'їавса, чи хто нас'їав вид'їх... С-17.

ВИЖЕЙ [віжей] присл. вищ. ступ. Те саме, що ВИКШЕЙ. *Котóри віжейé св'їечку тримáйе [під час вінчання], то бóде жóнд'ит'ї над тим.* К-16.

ВИЗ [виз] вóза, ч. 1. Віз чотири-колісний (у багатьох н. пп.); [вуз] Б-14, Г-16, К-7, К-20; [вез] С-49. 2. Сузїр'я Велика Ведмедиця. П-37.

ВИЗВАТИ [візвати] -у, -еш, док. 1. Викликати. *Вїзвали йейі с хáти.* С-17. 2. Прозвати; вигадати прїзвисько. *Був д'áт'ко нивілік 'ї, е, <...> а йогó вїзвали Шивч'єнком.* П-46.

ВИЗИВАТИ [визивáти] -áйу, -áйеш, недок. Недок. до ВИЗВАТИ-2. *То так типér то визивáйт' єти молодїйї.* С-62.

ВИЗІР [виз'їр] -а, ч. Лісова просїка. *Пáна на пол'увáн'ї стáвили на виз'їрах.* Ж-6.

ВИЙДЕНО [війдено] безособ. дієсл. форма, вж. перев. у запереч. Передає значення 'не вийшли'. *Дес' тут нас не зл'ублено, шо до нас не вїйдено.* (Весільна пісня). В-13.

ВИЙМА [війма] -и, ж. Наткана між двома пропусканнями основи частина полотна. *За ден' наткáла тїл'ко триé вїйми.* Х-10.

ВИЙМО [віймó] -á, с. Вим'я корови. Д-38.

ВИКАБЕЛЮВАТИС [викабел'уватїс] -л'уйуса, -л'уйїса, недок. 1. Чванитися чимось. *Викабел'уйїц:а пéред хлóпцáми, на ден' по три рáзи бе"рэ плáт':е.* С-17. 2. Робити щось тїльки після довгого впрохування. *Да вїти ц'у стóнку, не" викабел'уйса.* С-17.

ВИКАДИТИ [вікадити] -ажу, -адиш, док. 1. Викарити звіра за допомогою диму. *Трéба вікадити ліса з норї.* Д-21. 2. перен. Вигнати когось звідки-небудь. *Ни вікадити тебé с хáти на робóту.* С-25.

ВИКАПАНИ [вікапани] -а, -е. Дуже подібний до когось. *Син теуї вікапани Ходóс'.* С-17.

ВИКАРАБКАТИСА [вікараб"катиса] -áйуса, -áйїса, док. Видертися, видряпатися на що-небудь. *Лет' на дéрво ВИКАРАБУНИТИСЬ*

ВИКАРАБУНИТИСЬ [вікарабу-нитис'] -нус', -нис'а, док. Переповзти, перелізти. *Йáкос' зв'їти вікарабунилас' пуд хáту.* Р-25.

ВИКИДАЙЛО [викидаїло] -а, с. Те саме, що ВИБРАСУВАТЕЛЬ. Л-5.

ВИКОЛОТОК [віколоток] -тка, ч. Сніп з рівно вимолоченою соломою. М-49, Т-5.

ВИКОТ [вікот] -а, ч. Те саме, що КАЧАЛО. Д-31.

ВИКРЕБЧУВАТИ [викребчувати] -уйу, -уйеш, недок. Вишкрїбати. *Кроў с пáстки тре викребчувати.* П-15.

ВИКРИЧАТИ [вікричати] -у, -иш, док. Накричати, насварити когось. *Вїкричав на йейї.* С-8.

ВИКРУТАС [викрутáс] -а, ч. 1. Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. Б-14. 2. Крутий поворот дороги. *Йáк пройїхала тїми викрутáсами, то ї головá заморочїласа.* С-17.

ВИКУБАСИТИ [вікубасити] 3 ос. одн. вікубасит, док. Вигребти. *Кўрка кўбаха вікубасила.* О-2.

ВИКШ [викш] присл. вищ. ступ. Те саме, що ВИКШЕЙ. *То тó вже так викиш, отáк, йáк тамó, то кáжут' – на зїр'кү.* К-38.

ВИКШЕЙ [вікшеї] присл. вищ. ступ. Вище. *Л'їсти вікшеї бойїц:а, то ї сливк'ї не гобирвáв.* С-17.

ВИКШИ [вікши] -а, -е, прикм. вищ. ступ. Вищий. Б-38; [вékшеї] В-25.

ВИЛАЗИТИ [вилáзити] -áжу, -áзиш, недок. 1. Підніматися вгору, лізучи по чомусь. *Тої хлóпец, йáк кот'áра, на дéрво л'ўбит вилáзити.* С-17, Г-16. 2. Виходити з автобуса. *Вилáз' вже с:войїми сумкáми!..* Б-14, К-8, К-20. 3. Випадати

(про пір'я птахів під час линяння). П-46.
4. Сходити (про рослини). *Боронами волочимо, йак чут'-чут' зачинайут вилізати* [картоплі]. Є-1.

ВИЛИЗТИ [в'илиз'ти] *3 ос. одн.* в'илизе, *док.* Утратити свій колір від прання (про тканину). *Краска вилізла з матер'її.* С-60.

ВИЛИЦА [в'илица] *-и, ж.* Паща вовка. М-49.

ВИЛИШАТИ [в'илишати] *-у, -иш, док.* Викаструвати вбитого дикого кабана, щоб м'ясо було без запаху. *В...*

ВИЛНИТИСЬ [в'ил'нитис'я] *3 ос. одн.* вил'ниці'а, *док.* Випасти (про пір'я птахів). Д-7.

ВИЛПУТ [вил'п'ут] *-а, ч.* Людина малого росту. В-13.

ВИЛЦА [в'ил'ца] *-и, ж., збір.* Соснове гілля. К-6.

ВИЛКА [в'илка] *-лок, мн.* Вила. *Йе картопл'ови вилка і бурак'ови вилка.* С-15, В-18.

ВИЛКІ [вилк'і] *-лок, мн.* **1.** Вила до гною. *Рвав гнуї вилка́ми, шо зуби погну́в.* Г-16, С-17. *Чотириро́жн'ови вилк'і.* С-60.
2. Рогачі до печі. М-49, С-17; [вилк'і] П-24.

ВИЛОВИД [вилов'ід] *-а, ч.* Мотузка, якою налигують худобу за роги. Д-8.

ВИЛОГА [в'илога] *-и, ж., орн.* Іволга; Oriolus. К-58.

ВИЛОЧНИК [в'илочник] *-а, ч.* Держак вил. Н-4.

ВИЛЬГОСТЬ [в'ил'гос'т'] *-і, ж.* Волога. *В ц'уї хати така вил'гос'т', шо аш с'т'єни мо́кри.* С-17; [в'ил'гос'т'] В-32.

ВИЛЬГОТНИ [вил'г'отни] *-а, -е.* Вологий. *Вил'г'отне с'їно не кладі на ко́пцю, а дес' збо́ку.* С-17.

ВИЛЬОРНИ [вил'орни] *-а, -е.* Величезний. *И нашо ц'о ти так'і вил'орни штані далá гон'укови?* С-17.

ВИЛЬОТНІЙ [вил'от'н'їй] *-а, -е.* Увесь. *Вил'от'н'а родіна.* К-70.

ВИЛЯТИ [вил'ати] *-айу, -айиш, недок.*
1. Крутити хвостом. *Соба́ка вил'айе*

хвостом. С-17. **2.** Робити петлі, утікаючи від собаки (про зайця). Д-15. **3.** Відбрихуватись. С-17.

ВИМЕТАЧ [вим'єтач] *-а, ч.* Віхоть сіна чи соломи для підмітання припічка. *Помелом хату замита́ти, а вим'єтач до п'єч'ї.* М-21; [в'им'єтач] В-13, Г-4.

ВИМИНСЬ [в'имин'є] *-і, с.* Те саме, що **ВИМИНЮВАТИ**. К-58.

ВИМИНЮВАТИ [вимин'ювати] *-уйу, -уйеш, недок.* Переганяти під час змагань. *А в мене́ коби́лка бул'а гер'оїска́я, не́кого́ йа вс'їх вимин'увал'а <...>, жен'єш йїї на вс'ї пар'а.* М-48.

ВИМІНЯ [вим'ин'а] *-мен', мн.* Те саме, що **ВИЙМО**. *Вим'ин'а так'її-о – по дв'ї в'їдр'ї молока́ ка́жда корова́ дас'т'.* М-30.

ВИМОЛОТИ [в'имолоти] *-л'у, -лиш, док., перен.* З'їсти страву швидко, з апетитом. *То́то проголода́вса! Вес' холо́дни боршч в'имолов.* С-17.

ВИНГОРОХ [винг'орох] *-у, ч., бот.* Горох посівний. О-16.

ВИНДА [в'инда] *-и, ж.* Те саме, що **КРУЖІЛКА**. Д-33.

ВИНИЛИТИСЬ [винилитис'я] *3 ос. одн.* вінилиці'а, *док.* Вилиняти; утратити стару шерсть (про тварин). *Винилас' шерс'т' з бичка́.* К-58.

ВИННИ [вин'ни] *-а, -е.* Кислий; кисло-солодкий. *Вин'ни йа́бличка луч' вісуши – на пиро́г'ї б'удут.* С-17.

ВИНІСОК [вин'ісок] *-ска, ч.* Останнє найменше яйце, знесене куркою восени. *Ц'ої він'ісок трима́ї на Па́ску – вс'ї йа́йца поб'їєш.* С-17.

ВИНЕЦЬ [вин'єц'] *-нц'а, ч., обряд.* Вінчання. *Од'їж:а́йе, на котору́ годіну там вже ба́т'ушка ска́же вин'єц'.* Ч-9.

ВИНОК [вин'ок || вин'нок || в'ін'ок] *-нка, ч.* **1.** Квіти, сплетені в коло для прикрашання голови (у всіх н. пп.). **2.** Букет квітів. *На Спа́са с'ва́т'ат винкі шовко́вейї трави́.* С-17. **3.** Квіти, прикріплені до кроков як знак новобудови;

після чого хазяї готують вгощення для майстрів, родичів та сусідів. Т-5. **4. обряд.** Те саме, що ВІНКИ-2. *Ган'а просіла на винók.* О-2. **5.** [в'інók] -нка, ж. Фата молодої. С-43.

ВИНОЧКИ [винóчки] -ив, мн., обряд. Зменш. до ВІНОК-4. П-21.

ВИНЦІДЛА [винцідла] -дел, мн. Вудила в кінській збруї. Г-42; [в'інцідл'е] 3-6.

ВИПАКОВКА [випакóвка] -и, ж. Уставка в чоловічій сорочці. Д-8.

ВИПАС [вйпас] -у, ч. Пасовище. Г-32.

ВИПАСА [випасá] -ї, ж. Те саме, що ВИПАС. Ж-15.

ВИПАСТИ [вйпасті] -аду, -адеш, док. **1.** Упасти з чогось. *Стирижі, шоб дитина ни вйпала с кол'аск'і.* С-17. **2. перен.** Забути. *Те з гулуві мин'і вйпало.* Н-25.

ВИПЕКТИС [вйпектис] 3 ос. одн. вйпечец:а, док. Утратити свій колір від сонячного проміння (про тканину). *Хустка вйпеклас, вйлин'ела.* С-6.

ВИПИВШИ [вйпивши] незм., у ролі означ. Будучи в стані алкогольного сп'яніння. *Йак на дрúгу нуч... нид'іл'у пришов [хлопець на вечорниці] оййáт' пйа... вйпивши, знáчит' йому дайút' бойкóт.* П-21. *Йак прійде вйпивши, то не пускайут на тáнци.* П-21.

ВИПИРИТИС [вйпиритис] 3 ос. одн. вйпириц:а, док. Утратити старе пір'я (про птахів). Ф-1.

ВИПИСУВАТИ [вйпйсувати] -суйу, -суйеш, недок. **1.** Купляти якусь річ у господарстві, де працює робітник, за вартість якої потім вираховують із заробітної платні. *Вйписала в колгóспі миш'ечок говсá.* С-17; [вйпйсвати] О-2. **2.** Купляти. *В л'ісхóзи вйписала кúб'ік дров.* С-17.

ВИПІТКА [вйп'ітка] -и, ж. Випивка, п'янка. Ж-7.

ВИПЛЕСТИ [вйпле^нсти] -ету, -етеш, док. **1.** Плетучи, виготувати якісь виріб (напр., вінок). *Вйплили с колóс':а винк'і.*

С-17. **2.** Вигадати; обманути. *И то и трéба комúс' вйплести, шо сус'ід вмер!* С-17.

ВИПРАВА [вйправа] -и, ж. Вичинання шкури звіра. *Не оплáтиц':а шкурá за вйправу.* Д-19; [вйправа]. *Не стóйит' мйáсо за вйправу.* Д-39.

ВИПРАВИТИ [вйправити] -вл'у, -виш, док. Вичинити шкуру звіра в спеціальному розчині. Б-18, М-53, Т-7; **ВИПРИГВАТИ** [вйпригвати] -вйу, Ф-4.

ВИПРИГВАТИ [вйпригвати] -вйу, -вйеш, недок. Підстрибувати. *Собáка вйпригвайе.* В-29.

ВИПРИШЧИТИ [вйпришчити] -у, -еш, док. Покропити, зволожити. *Тийі мýтки трéба вйпришчити, о, горóнчойу водóйу попришчити, коб вони прóсти бул'і.* Д-33.

ВИПРІНЬГОВУВАТИ [вйпр'ін'-гóувати] -уйу, -уйеш, недок. Мережити; робити мереживо. Б-31.

ВИПУСТОК [вйпусток] -стка, ч. Теля, яке першого року виганяють з коровами на пасовище. *Виган'ела корóву і вйпустка.* Ж-6, 3-2, Т-5; [вйпусток] 3-2.

ВИР¹ [вир] -у, ч. Місце в річці з круговим стрімким рухом води. С-17, Ц-3.

ВИР² [вир] -у, ч. Вирій. *Пташкй^е полет'іли у вир.* О-14.

ВИРАДИТИ [вйрадити] -ажу, -адиш, док. Послати когось. *И в'ін остáвс'а, а сéна вйрадив до мéне додóму.* П-15.

ВИРАЖАНКА [вйражáнка] -и, ж. Проводи юнака в армію. *Колі вáшого вйражáнка?* Р-26.

ВИРАЖСТИ [вйраж'єти] -єйу, -єйеш, недок. Робити гостину з нагоди проводів юнака на армійську службу. *Коліс' так не^н вйраж'єли, йак типér.* Д-31, Р-26.

ВИРАПНІСТІЙ [вйрапн'істій] -а, -е. Витрішкуватий. П-51.

ВИРБИНА [вйрбинá] -ї, ж., збір. Зарості верби. Д-20.

ВИРВА [вйрва] -и, ж. Яр. Ж-1.

ВИРВАТИСА [вірватиса] -ус, -иса, док. Раптово з'явитися. *Дес' вірваліса хлѡнци – тарáх! йáйца в корѡнци.* (Коровайна пісня). С-17.

ВИРДАНКА [вирданка] -и^е, ж. Те саме, що ВИРАЖАНКА. В-13.

ВИРЕНИК [виренік] -а, ч. Вареник. П-26; [в'іренік] 3-11.

ВИРИВАТИС¹ [вириватис] 3 ос. одн. -áйец:а, недок. Виполоватися з корінням. *Не^н ли бул'и воді, бо помидѡри бѹдут вириватис с корін':ем.* С-17.

ВИРИВАТИС² [вириватис] 3 ос. одн. -áйец:а, недок. 1. Починати йти (про дощ або сніг). *Бач, йак нахмѹрило, і сн'іг^х виривáйец:а.* С-17. 2. Вирушати в дорогу. *Не^н виривáса в дорѡгу гѡли.* С-17.

ВИРІКАТИСЯ [вирікати́ся] -áйіс'а, недок. Відмовлятися від чогось. *Бáрзо булѡ мѡкро. Вже л'ѹде вир'ікаліс'а те м'ісце, де вода тикла.* В-27.

ВИРІЯ [вір'ія] -іі, ж. Те саме, що ВИР². Б-18, Д-31, П-4.

ВИРОБИТИС [віробитис || віробитиса] -л'ус, -биса, док. 1. Утратити силу, тяжко працюючи. *Зáмолоду віробивса, то типѣр хѡдит горбáти.* С-17, Ц-3. 2. перен. Підрости, вилюдніти. *Он йак'і кавал'ѣр віробивса, а булѡ и так'ѣ задріпане...* С-17, Г-16. 3. Забруднитися. *В шо вже віробилас? Не настáчити тобі чістейі годѣжи.* С-17.

ВИРОБЛЯТИ [виробл'ати] -л'áйу, -л'áйіи, недок. 1. Робити що-небудь, приглядаючи, часто перевіряючи. С-17. 2. Формувати (про хлібину). *Почина́й пask'і виробл'ати.* С-17. 3. Вичиняти (шкуру, хутро). *Шкѹру лисіци виробл'али – намѡчували в квáсови.* Ж-14, К-20. *А ми́ бат'ко був чимбáр – овчіни виробл'áв.* М-48. 4. перен. Бешкетувати (про дітей). *Дивіноса, шо тво́йі д'іти виробл'áют!* С-17.

ВИРОБНИК [віробник || ві^еробник] -а, ч. 1. Наймит. *Ви^еробник, бо в'ін заробл'áв.* Х-7. 2. Людина, яка не мала своєї хати. Х-7.

ВИРОД [вірод || вирѡд] -а, ч., знев. Погана дитина в сім'ї. *Нема́ рѡду без вирѡду.* К-39.

ВИРОДИНА [виродіна] -и, ч., ж., с., оказ. Те саме, що ВИРОД. *Нима́ родіни без виродіни.* О-5.

ВИРОДОК [віродок] -дка і -тка, ч., знев. Те саме, що ВИРОД. *Р'ід^м не без віротка.* Л-5. *В с'імн'і ни биз віротка.* С-17.

ВИРОСТОК [віросток] -стка, ч. 1. орн. Дикий птах, який ще не залишає свого гнізда. В-4. 2. Ріг оленя, який **ВИРОЩАК** тільки почав рости. К-17.

ВИРОЩАК [виросчáк] -á, ч. Підліток. Н-24.

ВИРСТАТЬ [вирстáт'] -і, ж. Ткацький верстат. *Вирстáт' у хáти стуйáла, шо ткáти... крѡсна ткáти.* С-69.

ВИРХУН [вирхун] -á, ч. Той, хто поспішає виконати якусь роботу. Т-5.

ВИРЦЮМАХА [вирц'умáха] -и, ж. Палиця. *Вирц'умáха одган'ѣти собáк.* Т-5.

ВИРШУЛЯ [виршѹл'а] -і, ж. Те саме, що ОБОРОГ. Х-5.

ВИСВИСНУТИ [вісвиснути] -у, -еи, док. Голосно свиснути. *Та в'йшов на дв'ір – вігукнув, с'ів на кон'á – вісвиснув.* (Народна пісня). Б-19.

ВИСИЛІЙ [висил'іі] вищ. ступ. присл. Веселіше. *Коліс' висил'іі булѡ, йак топ'ір.* Х-7, С-17.

ВИСИЛЛЯНЕ [висил':áne^н] -л':áн, мн. Те саме, що ВЕСІЛЬНИК. Х-7, К-2.

ВИСИПАТИСЬ [вісипатис'] 3 ос. одн. вісипиц':а, док. 1. Сиплючись, випадати з чого-небудь. *Цѹкор с тѡрби вісипавс'а.* Г-16, К-20. 2. З'явитися, вирости (про рослину). *Вже ї кѡлос вісипиц':а на Йѹрйа.* В-54.

ВИСІЛНИ [вис'ілни] в зн. ім., -их, мн. Те саме, що ВЕСІЛЬНИК. *Вис'ілни стѡйáли за молодѹхойу.* К-40, М-49.

ВИСКОРКА [віскорка] -и, ж. Шкварка з печеного сала. О-13.

ВИСКОЧЕНЬ [віскочен'] -чн'а, ч., бот. Гриб (?). *Віскочн'і збира́ють, так'її сівиє, сівиє. Віскочн'і пшева́жн'е робачл'їви.* Д-3.

ВИСНЯНИК [висн'анік] -а, ч. Те саме, що ВЕСЕНЧУК. Д-21.

ВИСОЛОПИТИ [вісолопити] -пл'у, -пиш, док. Висунути назовні. *Соба́ка мл'ївиї – аж вісолопив йазі́ка.* С-6.

ВИСОТОЮ [висотойу] присл. Завишки. *Ха́та висотойу три ме́три.* С-17.

ВИСПА¹ [віспа] -и, ж., мед. 1. Гнійний висип на шкірі та слизових оболонках (всі н. пп.). 2. Шрам на місці запобіжного щеплення від цієї хвороби. *На пра́вуй руц'ї в його́ д'ви віспи.* С-17.

ВИСПА² [віспа] -и, ж. 1. Нанесений річкою пісок, де росте верболіз. Т-2. 2. Дорога. Б-35.

ВИСПІВУВАТИ КАЛАЧІ [вис'п'і-увати калач'і] незм. Частина весільного обряду – прихід матері молодого до свахи з весільним калачем, під час якого виконують спеціальні пісні. Б-19.

ВИСТАРЧИТИ [вістарчити] 3 ос. одн. вістарчит', док. Вистачити. *Мен'ї на все гроше́ї не вістарчит'.* С-53.

ВИСТИГАТИ [вистига́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Прошивати краї комірців та рукавів; зарублювати. *Миє куме́рци вистига́л'ї.* З-6.

ВИСТИСЯ [вистіс'а] 3 ос. одн. ведец'а, недок. Жити господарюючи. *Тако́ ми жили́ в По́лшч'ї, і він жив, і то тре́ба було́ нам вистіс'а.* К-13.

ВИСТІГОВИ [вист'іго́ви] -а, -е. 1. Стрункий, поставний. *Мойа́ гону́ка висо́ка, вис'т'іго́ва...* С-17; [вис'ціго́ви] С-17; [в'іс'т'іго́ви] Б-32. 2. Худий. С-17.

ВИСТРИЛ [вістрил] -у, ч. Постріл з рушниці. *Вістрили по л'їсу – охот'н'їк'ї хо́д'ат'.* Д-21, К-27, М-45; [вістрел] Б-14, З-32, К-59.

ВИСТРИЛИК [вістрилик] -а, ч. Твердий насінний пагін редьки. З-25.

ВИСТРИЛИТИ [вістрилити] -л'у, -лиш, док. 1. Зробити постріл з рушниці

(усі н. пп.). 2. Передчасно з'явитися (про насінний пагін рослини). *Цибу́л'ї ну́ буду́ ма́ти – мойа́ с'їянка вістрилила.* С-17.

ВИСТУПЕЦЬ [віступец'] -ц'а, ч., перев. в мн. **ВИСТУПЦІ** [віступці] -ц'ів. Тапочки. Ш-1.

ВИСХНУТИ [вісхнути] 3 ос. одн. вісхне, док. Висохнути. *Іде́ дошч, іде́ дошч – вже́ ростала́ глі́на. <...> Тод'ї вона́ вісхне, йаќ буде́ пого́да.* (Народна пісня). П-37.

ВИСЬ! ВИЗЬ ЙОГО! [віс'! виз' його́!] виг. Уживають для нацькування собаки на звіра. М-40.

ВИСЬ-ВИСЬ [вис-віс'!] виг. Уживають для прикликання собаченяти. С-17.

ВИСЬТЬОПКА [вис'т'опка] -к'ї, ж. Те саме, що СТЕБКА. *Ма́ц'їк у вис'т'опц'ї.* В-61; [в'іс'т'опка] З-44.

ВИ-ТЕ [ві-те́] займ. 2 ос. мн., ужив. як пошанний. Ви. *Ну на́шо ви-те́ його́, ма́лого, пускaíйте?* Г-34, П-34, О-2; [ві-те]. *То ві-те студéнту тут привезлі?* К-45; [в'ете]. *Така́йа було́ силó. Мо́же, в'ете́ в'еда́йте?* К-56; [ви-та́] О-17, Р-35; [в'і-те́] Г-23, П-32; [в'і-те]. *В нас ка́жуть в'і-те – не в'і-те́.* Ф-3, В-27, В-25, Ж-7, П-8; [в'іе-те] Г-26.

ВИТЕРТИ [вітерти] -тру, -треш, док. 1. Робити що-небудь сухим або чистим, витираючи поверхню (всі н. пп.). 2. Зносити щось з одягу, протерти дірку. *Вітер ковн'іра́ в руба́шци.* С-17. 3. Вичистити сажу з димаря. *Гра́ба са́ж'у вітерти.* З-14, З-1.

ВИТЕР [віт'ер] -тру, ч. Вітер. Б-21, З-21; [віт'ір] Ж-10; [віт'ор] В-2, З-17, М-49, Ч-5; [віт'ур]. *Віт'ур така́ї хо́лодні́.* Ч-11.

ВИТИ¹ [віти] 3 ос. одн. вйіе і ўйіе, недок. Подавати протяжні звуки (про вовка, собаку). *Там соба́ки ўйіут'.* С-19. *Во́йут' вовкі́ в л'їси.* К-72, П-44, С-56. *Воу́кі в'їіат'.* С-60. *Лис ўйіе йаќ соба́ка.* Б-14.

ВИТИ² [віти] -йу, -йеш, *недок.* 1. Плести вінок з квітів. *Прóсим винок віти.* О-2. 2. Робити мотузки. *І волóк'і бат'ко вив.* Л-29.

ВИТИНАТИ [вिति́нати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* 1. Вирізати. *Пиж'і з ва́л'анка витина́ли.* О-12. 2. *перен.* Дорікати, дотинати. *Свирóха нив'ісци куско́м хл'іба витина́йе.* В-25.

ВИТИЦЯ [вिति́ця] -і, *ж., бот.* Те саме, що ВЕТКА. С-30.

ВИТЛУМАЧИТИ [вітлума́чити] -у, -иш, *док.* Зрозуміло пояснити. *Йа вже вам то́го не вітлума́чу.* П-36.

ВИТОК [вито́к] -ткá, *ч.* Місце, де ростуть чорниці. *Вито́к йа́год на́йшла́.* Ж-6.

ВИТРАК [вitráк] -а́, *ч.* 1. Вітряк (усі н. пп.). 2. Дошка, прибіта до кінців лат двосхилого даху з фронтонами, щоб вітер не зривав покрівлі. С-17.

ВИТРАЧОК [вitraчо́к] -чка́, *ч.* 1. Дитяча іграшка у вигляді ві [redacted] **В** 2. Спеціальний пристрій загонича для підняття звірів з лігва. Р-29.

ВИТРЕПАТИ [вітрепа́ти] -а́йу, -а́йиш, *док.* 1. Витрусити щось від пилу. *Вітрепа́ти год'я́ло, а то д'іти з нога́ми ла́з'ат по лу́ж'кóви.* С-17. 2. Обірвати край тканини так, що звисають нитки різної довжини. *Вітрепа́у в ма́ринáрци рукаві́, самі́ страпа́л'áси.* С-17, Г-16. 3. *перен.* З'їсти з апетитом усю страву. *Ц'ілу мі́ску хо́лдо́ного бори́чу́ вітрепа́в.* С-17, К-8.

ВИТРИБЕНЬКІ [витрибе́н'к'і] -е́н'ок, *мн.* 1. Примхи, забаганки. *Тво́й витрибе́н'к'і йа не збира́юс робі́ти.* С-17. *Коб така́йа до робо́ти, йак на витрибе́н'ки...* (Народна пісня). Ф-3. 2. Зайві речі (переважно про прикраси). *На витрибе́н'к'і грóши йе, а на порос'áта – то нимá.* С-17, К-8.

ВИТРИПАН [витрипа́н || витропа́н] -а, *ч., нар. етим.* Літак, аероплан. *Маха́йе*

рук'іма, йак витропа́н крі́глами. С-17; [йаропла́н] С-17.

ВИТРИТИ [вітри́ти] 3 *ос. одн.* вітри́т', *недок.* Обнюхувати навколишнє повітря, шукаючи безпеку (про звіра). Б-34, П-15.

ВИТРИШКА [вітри́шка] -и, *ж.* 1. *уж. част. в мн.* **ВИТРИШКИ** [вітри́шки] -шок, *бот.* Черета трироздільна; *Bidens tripartita* L. *Йак ба́ба до му́кі, так ві́тп'ішка до ру́кі.* Д-15. 2. Людина з випуклими очима. С-17. 3. Той, хто вперто дивиться комусь в очі. *Ну чо́го дівиса, ві́тп'ішко? Шо – йа то́бі шос' ві́н'и?* С-17. 4. Роззякувата людина. Г-16, С-17.

ВИТРОПОЛЬ [витропо́ль] -л'а, *ч., фаун.* Невеликого росту вовк, який живе **ВИТРУВКА** побли́же в полі. Д-30.

ВИТРУВКА [вitraу́вка || витру́ўка] -и, *ж., перев. в мн.* **ВИТРУВКІ** [вitraу́вк'і] -вок. Босоніжки. *В таку́ жару́ гобува́ла п витру́вк'і, а не ту́хл'і.* С-17, Б-32.

ВИТРУГАН [вitraгáн] -а, *ч., згруб.* Сильний вітер. *Зорва́вс'а витругáн.* Ц-3.

ВИТТЯ [віт'а] -а, *с., збір.* Протяжні звуки, що подають вовки та собаки. *Во́ўче віт'а.* П-15.

ВИТУЛУБИТИ [вітулуби́ти] -бу́у, -биш, *док.* Вигризти, виїсти. *Сама́ тулу́ба оста́лас' – вітулуби́ли ми́ши бура́к.* В-23.

ВИТЬОР¹ [віт'ор] -тру, *ч.* Те саме, що ВИТЕР (у багатьох н. пп. півночі).

ВИТЬОР² [віт'ор] -тра, *ч.* Ятір. *Віт'ор в ме́не з дрóту був... Настáвив, а хтос' забра́в...* Б-19.

ВИТЮГ [віту́г] -а́, *ч.* Праска. К-70.

ВИТЮШКИ [вітушкі́] -шо́к, *мн.* Гілки фруктового дерева, встромлені в коровай як прикраса. П-36.

ВИТЯГЧИ [віта́гчи] -гну, -гнеш, *док.* Витягти. Г-4.

ВИТЯЖКИ [віта́жки || віта́ж'к'і] -жок, *мн.* Чоботи спеціального крою – суцільновикроєний перед і халяви. *Д'ід*

маў *віт'ажки*... *хал'ави доўг'і були*. В-10, К-47, Т-8; [віт'ажки] С-21.

ВИТЯЖНИЙ [віт'ажній] *-áйа, -éйе*. Протяжний, сумний (про мелодію). *Диўч'эта сп'івáли частушки, сп'івáли і вит'ажнійі п'іс'н'і*. С-36.

ВИТЯТИ¹ [віт'ати] *вітну, вiтнши*, док. Ударити чим-небудь по комусь або по чомусь. *Вiт'ав по руці – хаї дўл'і не тiче*. С-17; [віт'ат']. *Трéби вiт'ат' по кол'ни к'iйом, iяк хоч зáйца...* (Жартiвлива порада). Д-5.

ВИТЯТИ² [віт'ати] *вітну, вiтнеш*, док. Вирубати. Г-26.

ВИТЯТИЙ [віт'атий] *-а, -е*. Вирубаний. *Злeмб – то вiт'атий л'іс*. Г-26.

ВИТЯТИС [віт'атис || вiт'атиса] *-нус, -ниса*, док. Ударитися. *Не^в грáйса так крéпко – вiтниса голово́йу в стину́*. С-17.

ВИТЯХТИСА [віт'ахтиса] *-т'агнуса, -т'агниса*, док. 1. Витягнутися на всю довжину (про людину чи тварину). *Вiт'ахса на лўжкови і лижiт до гобiйiда*. С-17. 2. *перен.* Померти. *Не шáстайте грóшеі, бо iяк вiт'агнус, то не бўде за шо загрeптiй*. С-17.

ВИФКУВАТИ [виф'ікувати] 3 *ос. одн.* виф'ікуйе, *недок.* Подавати звуки (про бiлку). Б-14.

ВИХА [вихá] *-iй, ж.* Віник для чищення димоходу. *Виху́ робiли з бe^врэзoвoгo прут'а*. Г-34.

ВИХАРАШАТИ [вiхарашати] *-шайу, -шайеш*, док. Викаструвати. *Дiка свин'á ничóгo, а кабанá трéба вiхарашати* [як уб'ють]. Н-13, М-2, С-17.

ВИХОДИТЬ [вiхóдит'] *вст. сл.* Отже, отож. *Вихóдит', шо вонá пирик'идáлас'а в субáку і прихóдила до'йiти корóву*. Н-8.

ВИХОДНЄ [вiхóдн'é] *-iй, ж.* Ополонка, через яку виймають рибальську сiтку. *Вихóдн'é – то полóнка здорóва, там нéвуд вихóдит*. Г-34.

ВИХОДОК [вiхóдок] *-дка, ч.* Дерев'яний туалет, прибудований до господарської будiвлi. К-58, К-70, Г-26.

ВИХОПЕНЬ [вiхóпен'] *-пн'а, ч., кулiн.* Хлiб, спечений перед полум'ям. К-7.

ВИХОР [вiхóр] *-хру, ч.* Вiзерунок. *Понарáвивс'а мин'i так тої вiхóр на рушнику́*. П-12.

ВИХРИСТИТИ [вiхристити] *-ишчу, -истиш*, док. 1. Охрестити iновiрця (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Вигадати комусь прiзвисько. *Старiй чолов'iк, а вiхристит' iяк хоч*. Я-2.

ВИХРИТИС [вiхрiтис] *-ўса, -ўса, недок.* Гратися, бешкетуючи. *Д'iти так вихрiлис, шо син'ак'i мáйут на голоўiй*. С-17.

ВИХРО [вiхрó] *-á, с.* Смуга довгої шерсті на хребті дикого кабана. Р-29.

ВИЦЄЧКА [виц'эчка] *-и, ж.* Учнівська екскурсія в школах “за Польщі” (1920–1939 рр.). *Тудi нас водiли на вицэчку*. С-16.

ВИЦЯПАТИ [вiц'япати] *-айу, -айиш*, док., *знев.* Видоїти корову. *Так рука болiт, лeд^{тм} корóву вiц'япала*. С-17.

ВИЧАХНУТИ [вiчaxнути] 3 *ос. одн.* вiчaxне, док. Догоріти (про вогнище). *Пóк'i в грóби не вiчaxне, не закрúчу́, а то вчáд'iйиш*. С-17.

ВИЧИСТИТИ [вiчистити] *-ишчу, -стиш*, док. 1. Зробити щось чистим (всі н. пп.). 2. Те саме, що ВИХАРАШАТИ. *Забiли кабанá і зрáзу вiчистили*. П-15, П-28.

ВИЧИТ [вiчит] *-у, ч.* Голосіння за померлим. *Вонá придáна до вiчиту*. К-9.

ВИЧИТАТИ [вiчитати] *-áйу, -áйиш*, док. 1. Голосити за померлим. *Мáло йшло за покóйником, нixтó ї не^в вичитáв*. С-17, Х-10. *Вичитáйут' – ої мойá дружiнoн'кo, чо́гo ти на менé нагн'iвас'а?* Ф-3. 2. *перен.* Плакати (про дiтей). *Цит'! Чoгó вичитáйиш?* С-17.

ВИЧПКА [в'іч'іпка] -и, ж. Одна з чотирьох мотузків, на яких вішають колиску. Г-21.

ВИЧОРОВА ЗІРКА [Вичорова з'ірка] -ойі -и, ж. Планета Венера після заходу сонця. П-37.

ВИЧУРЕНКИ [вичур'єнки] -ів, мн. Те саме, що ВЕЧІРКИ. С-18.

ВИЧУРКУВАТИ [ви'чуркува'ти] -у'ю, -у'їши, недок. Перебувати на вечорницях. *Посходимос собі до когос' і' вичурку'їмо.* С-17.

ВИЧУРНЕЧИТИ [вичурн'єчити] -'єчу, -'єчиш, недок. Те саме, що ВИЧУРКУВАТИ. *В суботу пр'осто вичурн'єчили – ни ш'єли, ни пр'али.* Г-32.

ВИШАДЛО [вишад'ло] -а, с. Те саме, що ВИШАК-1. В-31.

ВИШАК [вишак] -'а, ч. 1. Вішалка. *Зробів з рог'ів козла вишак.* С-21, С-17; [в'їшак || у'їшак]. *На нашому в'їшаку п'овно вс'акейі год'єжи в'їсит.* С-17. 2. Петелька біля коміра, за допомогою якої вішають одяг. С-17.

ВИШАЛКИ [в'їшалки] -лок, мн. Пристосування зі стовбура молодій сосни, на якому просушували глечики. П-24.

ВИШАЛОК [в'їшалок] -лка, ч. Те саме, що ВИШАК-1. *В'їшалок дл'а шапок.* О-5.

ВИШЕЙ [в'їшеї] присл. **В** Вище. *Їа стр'ілив в'їшеї, йак тр'єба.* С-21.

ВИШЕР [виш'єр] -у, ч., бот. Болотяна осока, листя якої восени набуває червоного кольору; *Carex vesicaria* L.; *Carex acufiformis* Ehrh. Р-5.

ВИШ'ЄЙ [виш'єї] -'єю, ч. Стара перезимована трава, яку косять на підстилку худобі. З-13.

ВИШИБИСТИЙ [вишиб'істий] -а, -е. Те саме, що КЛИШАВИ. К-70.

ВИШИНИ [вишин'ї] в зн. присл. Заввишки. *Д'їу'уса – стойт така'їа-о б'чка вишин'ї і така'їа ширин'ї.* П-36.

ВИШИНЬКА [в'їшин'ка] -и, ж.

1. бот. Молоде плодове дерево із соковитими темно-червоними плодами; *Cerasus vulgaris* Mill. (всі н. пп.). 2. Ягода цього дерева (всі н. пп.). 3. етн. Гра на вечорницях – виграє та пара, яка одночасно поверне голови в один бік. *С'ад'їут' сп'їнами хл'опиц' і д'івчина і тр'єба повиртати г'олову. То така в'їшин'ка.* С-10.

ВИШКА [в'їшка] -и, ж. 1. Горище в хліві. Б-30. 2. Прилаштована на високих стовпах споруда для засідки мисливців. Б-14, В-4, С-60.

ВИШКАРКА [в'їшкарка] -и, ж. Те саме, що ВИСКОРКА. *Д'їти не йід'ят вишкаркі.* Ж-9, Д-8.

ВИШЕЙ [виш'єї] -'єю, ч. Те саме, що ВИШЕР. С-9.

ВИШКИ [в'їшки || в'їшк'ї] -шок, мн. Те саме, що ВИШКА-1. *П'овни в'їшк'ї с'їна наклали, дух'їю, шо хв'ятит.* С-17, Б-21, Г-16.

ВИШКРЕБОК [в'їшкребок] -бка, ч. 1. Невеликий хліб із залишків тіста, вишкребаного зі стінок діжі. В-38. 2. перен., зруб. Остання дитина в сім'ї. **ВИШНУРУВАТИСЯ**

ВИШНУРУВАТИСЯ [в'їшнуру-ватис'а] -ру'юс'а, -ру'їс'а, док., оказ. Трапитися, статися. *В'їшнурувалас'а, к'аже, така'їа, е..., велика траг'єд'їїа л'уд'єї.* К-13.

ВИШН'ОВИ [вишн'ови] -а, -е. 1. З ягід вишні. *Надушила вишн'ового соку.* С-17. 2. Близький до кольору стиглої вишні; темно-червоний. *Наткала вишн'ових к'їл'їмку.* С-17.

ВИШОЛОПИТИ [вишолоп'їти] -пл'у, -їш, док. Висунути язик (про собаку); висолопити. *Собака втомівса – аж йазіка вишолопів.* С-60.

ВИШУГАТИ [в'їшугати] 3 ос. одн. в'їшугає, док. Видути, охолодити (про вітер). *В'їтер в'їшугав хати – гон йак холодн'о.* С-17.

ВИЩАТИ [вищчáти] 3 ос. одн. вищчít і вищчít', *недок.* 1. Пищати. *А ми всі смийémса, дивчáта вищчát'.* С-69. 2. Подавати жалібні звуки (про собаку). Д-30, М-16; [в'ішчáти] О-25.

ВИЩЕТИ [ви'шч'éти] 3 ос. одн. вищч'ét', *недок.* Іржати (про коня). *Ваш кин' вишч'ét'.* К-58.

ВИЩИГАНІЙ [вишчигáний] -а, -е. Гордий. *Йакá мáти вишчигáна, такú ї дóчку годувáла.* В-5; [вишчикáний]. *Йакá мáма вишчикáна, такú дóну виховáла.* Д-14.

ВИЩІРКА [в'ішч'ірка] -и, ж., бот. Щириця; *Amaranthus retroflexus* L. Р-34; [в'ішчерка]. *Кóл'иц'а вишчерка.* В-18.

ВИЯТИ [в'ійати || в'ійати^е] -йу, -йéш, *недок.* 1. Очищати зерно. *Бáло ми в'ійалкоу очишчáли жéто, крутіли так'éйу рúчкоу.* С-17. 2. Нюхати повітря, слід (про собаку). *Почáв собáка в'ійати сл'ідá.* П-33.

ВІВСА [в'івсá] *незм., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *В'івсá такá гра булá. Обиртáйец':а д'івка до столá, і йї вдарáйут' по руц'і.* Р-23.

ВІВСИСЬКО [в'іўсис'ко || в'івсис'ко] -а, с. Поле з-під вівса. П-51; [в'іўсéско] Г-28; [в'іўсиско] Ш-6; [в'івсис'ко] П-37, Т-5; [óвсис'ко] Ж-7; [в'івч'іс'ко] Р-19.

ВІВСИЩЕ [в'івсишче] -а, с. Те саме, що ВІВСИСЬКО. С-5; [в'івсишче] Х-10.

ВІВЧИННИЙ [в'івч'ін:ий] -а, -е. Вівсяний. *В'івч'ін:а солóма.* Р-19.

ВІДАЙ [в'ідаї] *вст. сл., незм.* Напевно. *Воні пон'імáйут' усé, в'ідаї, а сáми говóрат' по-руск'і.* С-52.

ВІДАТИ [в'ідати] -аїу, -аїеш, *недок.* Знати. *А йа в'ідаїу, йак там спувáли?* В-54, З-14, К-57.

ВІДГОРА [в'ідгóра] -и, ж. Недоорані кінці ниви. Г-32.

ВІДНИК [в'ідник] -а, ч. Віник. *Он в'ідник у видрї з водóйу.* Р-7.

ВІДЬМА¹ [в'ід'ма] -и, ж. 1. Чаклунка (у всіх н. пп.). 2. Стара негарна баба. *А*

та від'ма за грóши все од:áс'т', нат' дочкú. С-17.

ВІДЬМА² [в'ід'ма] -и, ж. 1. *ент.* Усякий метелик; *Lepidoptera.* *Ої багáто в'ід'ми с'адáйут', то прóсо бúде йадринé.* С-15, З-23. 2. *ент.* Метелик з червоними крилами. В-13. 3. *ент.* Нічний метелик. З-23, К-9.

ВІДЬМОЧКА [в'ід'мочка] -и, ж., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Ж-15.

ВІЗДЕЧКИ [в'іздечки] *присл.* Ось тут. Д-6.

ВІЙМО [в'іймо] -а, с. Те саме, що ВИМИНС. *Говáче в'іймо.* Б-8.

ВІК [в'ік] 1. -у, ч. Роки життя. *В'ік прожів, а рóзуму ни набрáвса.* С-17. 2. *у зн. присл.* Постійно. *Онде такá хáта булá, такї'ї д'ім^о харóшиї, то вун ни... Там в'ік збирáлис'* [на вечорниці]. Л-17.

ВІЛЯ [в'іл'ія] -йї, ж., *реліг.* Вечір напередодні Різдва або Водохреща. Р-34.

ВІЛЬЧАР [в'іл'чár] -á, ч., *фаун.* Собака вовчої породи. *Коліс' мав гóнчого і в'іл'чár був.* Д-19.

ВІНГОР [в'інгóр] -а, ч., *іхт.* Вугор; *Anguilla anguilla.* В-13.

ВІНИК [в'іник] -а, ч. 1. Зв'язаний жмут стебел для замітання долівки (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Негарний букет квітів. *Вікин' же тої в'іник с:толá.* ~~Вічки.~~ *етн.* Гра на вечорницях. *В'іника грáли. Тан'ц'уїе, тан'ц'уїе і тóго в'іника к'іне куму. Вже дрúг'ї тан'ц'уїе.* Ж-13.

ВІНКИ [в'інкі] -ів, мн. 1. Мн. до ВИНОК-1 (всі н. пп.). 2. *обряд.* Вечірка у молоді напередодні весілля. В-2; [винкі] Б-19.

ВІНОК [в'інóк] -нкá, ч. 1. Те саме, що ВИНОК-1, 2, 3. 2. Те саме, що КОРОНА-3. *Ну говóр'иц':а в'інóк так'і... так'і в'ерш <...>, молодáйя вклон'áйец':а, і там і мúзика ігрáйе.* З-40.

ВІНОЧОК [в'інóчок || виночок] -чка, ч. 1. Зменш. до ВИНОК-1 (всі н. пп.). 2. Букет квітів і житнього колосся, який освячують на Спаса. *Коліс' вс'е д'ічч'éта*

св'етіли в'іноч'ки^e. С-8; [винóчок] С-17. **3.** Заплетена і закручена на голові жіноча коса. П-15.

ВІНТ [в'інт] -á, ч. Наріз у каналі гвинтівки. Д-39, Л-1, Л-9.

ВІНТОК [в'інтók] -ткá, ч. Корок закривати пляшку. С-53.

ВШПРЕНДЖУВАТИСЯ

[в'іпрéнжуватис'а] -уйус'а, -уйес'а, недок. Чванитися чим-небудь, вихвалитися. Кóжна дівка в'іпрéнжуйец'а, пóке молодá. Б-8.

ВІРАТИЯ [в'іра́тйя] -ийі, ж. Вигін. Н-14.

ВІР'Є [в'і́рйе] -йа, с. Те саме, що ВИР². М-19.

ВІРОК [в'і́рók] -рká, ч. **1.** Те саме, що ОБОРОГ. М-54. **2.** Спеціальна підстилка під стіг снопів чи сіна. З-11.

ВІРУЧ [в'і́руч] незм., ч., етн. Дитяча гра у хованки. С-15.

ВІРЧИК [в'і́рчик] -а, ч. (?) *Мойї конопéл'ки – др'ібн'і, зеленéнк'і у в'ірчики вй'уц':а, сам'і не беруц':а.* (З дитячої гри). З-43.

ВІСИНЬ [в'і́син'] -ен'і, ж. Осінь. *Та в'ісин' холодна.* П-17.

ВІСИНЮ [в'і́син'у] присл. Восени. *В'ісин'у не купáйуц'а в:óзир'і.* З-14.

ВІСТА [в'і́ста] виг. Уживають для повертання запряжених коней ліворуч. В-17.

ВІСТЕ [в'і́сте] ?. *Не^мá в'істе, шо сказáти.* О-32.

ВІСТРО [в'і́стро] -а, с. **1.** Кінець леза ножа. *Кінув ножá і зламáв в'істро.* Т-7. **2.** Будь-який гострий предмет. Т-7.

ВІСУЩИЙ [в'і́сущй] -ий, Б. Висячий. *В нас хáта в'іл'éка і л'áмпа в'ісушча.* З-6.

ВІТАЙТЕ [в'і́тáйте!] незм. Обов'язкова відповідь хазяїна на привітання, що означає запрошення зайти до хати. П-37; [ви'тáйте ж до нас]. – *Дóбри ден' в:áшиї хáти! – Дóброго здорóйя! Ви'тáйте ж до нас!* П-37.

ВІТЄ [в'і́т'е] -а, с., збір. Віти, гілки. *Вирбу́ тим с'в'áт'ат', шо кідали в'іт'е пуд нóги! Ісусов'і.* Б-19.

ВІТРА [в'і́тра] -и, ж. Те саме, що В'ЄТАР. К-58.

ВІТРАНКА [в'і́транка] -и, ж. **1.** Вітряна віспа (всі н. пп.). **2.** Те саме, що ВИТРАК-2. З-6.

ВІТРОВАЛЕЦЬ [в'і́тровáлец'] -л'ц'а, ч. Бурелом. С-30.

ВІТРОГОН [в'і́трогóн] -а, ч. **1.** Те саме, що ВИТРАК-2. К-70. **2.** Той, хто не всидить на одному місці. С-17.

ВІТСУНУТИ [в'і́тсунути] -у́ну, -у́неш, док. **1.** Соваючи, перемістити що-небудь в інше місце (всі н. пп.). **2.** Відімкнути замок. *В'ітсун' хáту.* Т-14.

ВІТЮШКІ [в'і́т'ушк'і] -шóк, мн. Гілки фруктового дерева, обплетені тістом як прикраса короваю. *На рогал'і казал'і в'іт'ушк'і.* П-36.

ВІТЬОР [в'і́т'ор] -тру, ч. **1.** Те саме, що ВИТЕР. З-29, Л-9, М-36. **2.** мед. Гостре запалення шкіри в людини і деяких тварин. З-11.

ВІХЛИЦЯ [в'і́хлиця] -і, ж. Метелиця. У-3.

ВІХОТЬ [в'і́хот'] -хт'а, ч. **1.** Пучечок хвощу або кропиви для миття посуду. Х-7. **2.** Ганчірка для миття посуду. К-67.

ВІХТИК [в'і́хтик] -а, ч. Те саме, що ВІХОТЬ-2. Ж-12, С-59.

ВІХТІ [в'і́хт'і] -ів, мн. Гніздо гусениць на дереві. Б-40.

ВІХТЬО [в'і́хт'о] -т'а, с. Те саме, що ВІХОТЬ-2. О-15.

ВІЦІ [в'і́ці] присл. Звідси. М-43.

ВІЧИТИ [в'і́чити] -чу, -чиш, недок. Вікувати. *Шоб ти недóўго в'ічиў!* (Прокльон). Т-11.

ВІЧОРНИЧИТИСЬ [в'і́чорнічитис'] мин. ч. мн. в'ічорнічилис', недок. Те саме, що ВИЧУРНЕЧИТИ. *В ш'існа́цит' рók'ів вже ми гул'али такó-о, в'ічорнічилис'.* З-27.

ВІШАЛОК [в'ішалок] -лка, ч. Довга жердина, яку вішали перед піччю для рушників та одягу. Б-19, К-70.

ВІШАННС [в'ішан':е] -а, с. Надання кому- або чому-небудь всячого положення. *Зибра́лис'а на вечорні́ц'і ди і ка́жут', е, ну за в'ішан':е.* Р-2.

ВІШАР [в'іша́р] -у, ч. Сіно із заболоченої місцевості, яке звичайно використовують як підстилку худобі. С-62.

ВІШНИЧКА [в'ішничка] -и, ж. Хвіртка в огорожі. Г-7.

ВІШНИЧКЄ [в'ішничк'є] -чок, мн. Те саме, що ВІШНИЧКА. З-11.

ВІШТА [в'ішта] виг. 1. Уживають для повертання запряжених коней ліворуч. Г-42, С-56. 2. Уживають для поганання запряжених коней. П-15.

ВІЯ [в'і́я] -йі, ж. 1. *перев. в мн. ВІ́Й [в'і́йі] в'і́й.* Волосини на краю повік (у багатьох н. пп.). 2. [в'і́я] -йі, ж. Одна волосина на краю повіки. *В'і́я загорну́лас і ко́ле го́ко.* С-17. 3. Повіка. П-15.

ВІЯНКА [в'і́янка] -и, ж. 1. Лопатасовок для віяння зерна. Д-20. 2. Сільськогосподарська машина-віялка. *Пу́зн'є́й бул'і в'і́янк'і так'і́йі.* Є-1.

В ІДНО ВРЕМНЯ [в і́дно вре́мн'а] в зн. присл. Про свята, які відзначають в одну і ту саму дату. *В на́шому сил'і с'ватку́ють' в і́дно вре́мн'а Жи́жок' і Жи́щич'а.* Б-6.

ВІЇЖНО [вйі́жно] присл., оказ. Коли є що їсти. *Не вйі́жно, то хоч вл'і́жно.* О-32. *В го́род'і не вйі́жно, но вл'і́жно.* П-28; [вйе́жно]. *Хот' не вйе́жно, але вл'е́жно.* С-48.

ВІЇТИ [вйі́т'і] мин. ч. одн. вйів, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. *І не зна́йу, хто-то чи́ вйів, чи вона́ захвор'їла от:о́го, чи́ што.* С-4.

ВІЇХАТИ [вйі́хати] -йіду, -йідиш, док. Проїхати. *Ску́л'к'і вбйеш, сту́л'к'і вйідиш.* С-17.

ВІШНИЦИ [вйі́шници || ўйі́шници] -шниц, мн. Невеликі легкі ворота з жердин або тонких дощок. *Пок'їнула*

вйішници, то чи́с' соба́ка з'їв ку́раче. С-17.

ВЙО [вйо] виг. 1. Уживають для підгання коней (у всіх н. пп.). 2. Уживають, щоб заставити когось вирушити в дорогу. *Вйо, бо дошч!* (Жарт). Г-16, С-17.

ВЙОСКА [вйо́ска] -и і -і, ж. Село. *В на́шу́ї вйо́сци назива́л'і [айстри] ва́ришаві́анк'і, му́сит', з Ва́ри́ави привезл'і.* В-39.

ВКАЛЄТИСЬ [вквал'є́тис'] -л'у́с'а, -лис'а, док. Забруднитися. *В'ін вквал'є́с'а в гли́ну.* Т-5.

ВКАЛЧИТИСЬ [вквал'і́читис'] -ус', -ис'а, док. Отримати рану; поранитися. *Ма́ти пока́зувала, йек се́рна трима́ти, шоб ни вквал'і́чилас'.* Ч-6.

ВКИНУТИ [вкйі́нути] -у, -еш, док. 1. Кидати що-небудь в середину (у багатьох н. пп.). 2. Дати їсти домашнім тваринам. *Вкин' поро́с'атам йі́сти.* Ч-1.

ВКІДАЛНИЦЯ [вк'і́далниц'а] -і, ж. Те саме, що ПУДКІДАЛНИЦА. С-24.

ВКЛЕВАТЬ [вклє́ват'] -айу, -айеш, док. Одужати після хвороби. *Йа ше ц'їли тї́ждин', се́стручко, пруму́чилася, по́к'і вклє́вала.* Л-4.

ВКЛЯКАТИ [вкл'а́кати] -а́йу, -а́йеш, недок. Ставати на коліна. *Ма́ти ростила́йе кі́лим, кладе́ по́душку, і молода́ вкл'а́ка́йе на кол'їна.* Х-6.

ВКОКНУТИ [вкокну́ти] -кну́, -кнеш, док. Проковтнути. К-68.

ВКОЛОТ [вколóт] -а, ч. Обмоло-
В КОПЦІ [в копці́] в зн. присл. Спо-

сіб садіння картоплі по зораному полю (клали картоплину, на яку нагортали землю). Д-38.

В КОСИ [в ко́си] в зн. присл. Те саме, що ВГРЕДИ. Щ-1.

В КОСИЧКИ [в косі́чки] в зн. присл. Спосіб ткання рушників. К-2.

ВКОЧИ [вкóчи || ўкóчи] *присл.*
1. Коли. *Вкóчи в'і-тє н'ідете в магазін?*
К-70, П-15, П-37. 2. Немає часу (?). К-70.

ВКОЧИСЬ [вкóчис' || ўкóчис'] *присл.*
Тепер. *Отó ї булі гудєнки, вкóчис'*
такіх ни рóбл'ат'. Ш-3.

ВКРАВКЄ [вкрáвк'є] -*вок, мн.* Онучі
з волоками (?). *Пошла б їа танц'увáте,*
та чóботе пранцувáте, а в постол'ох ни
хóч'иц':а, бо вкарáвк'є волóцац':а. 3-11.

ВКРАДКИ [вкрáд'ки] *присл.* Крадь-
кома, таємно. *Вкрáдки стáв'ит' гáпл'і.*
С-6; [вкрáтк'і]. *Носіла сїнови вкрáтк'і*
сáло, шоб нивіска ни бáчила, да не
догодїла. С-17, Б-14, К-59.

ВКРАЇНКА [вкрайїнка] -*и, ж.*
1. Жителька України (всі н. пп.). 2. Со-
рочка з вишитими вставками, купленими
на базарі. 3-23. 3. Жіноча вишита
сорочка. *Д'івкою мáла три вкрайїнки.*
Д-21; [україїнка] Б-19.

ВКРАТКОМ [вкрáтком] *присл.* Те
саме, що ВКРАДКИ. *Д'їти вкрáтком*
ходїл'и' в садóк. В-54.

ВКРУГОВУЮ [вкругову́ю] *присл.*
Навкруги. *Тут болóто-болóто вкругову́ю.*
С-52.

ВКУНЬОК [вкун'ók] -*н'ка, ч., іхт.*
Невеликий окунь; *Perca fluviatilis.* С-56.

ВКУСКИ [вкúски] *вж. у виразі*
ПРИЙТИ НА ВКУСКИ [прийтї на
вкúски]. Запізнитися на гостину. Д-6.

ВЛАСКА [влáска] -*и, ж. і ч.* Про-
нирлива людина. М-19.

ВЛИГТИ [влїг'ти] 3 *ос. одн. мин.*
часу влиг, *док.* Утихнути; перестати йти
(про дощ). *Шєно пєред вєчором дошч*
влиг'. С-17.

ВЛІЖНО [вл'їжно] *присл., оказ.*
Можливість полежати; ледарювання. *Не*
війєжно, то хоч вл'їжно. О-32. *В гóрод'і*
не війєжно, но вл'їжно. П-28; [вл'їжно].
Хот'не війєжно, ал'є вл'їжно. С-48.

ВЛІЇ [вл'її || ўл'її] -*ї* **В**
Г-3, П-17; [влїїї] О-24.

ВЛІЙ [вл'її] -*їя, ч.* Те саме, що
ВЛІЇ. Б-22.

ВЛІТИ [вл'їти] *присл.* Влітку. Г-27.

ВЛІТО [вл'їто] *присл.* Те саме, що
ВЛІТИ. *Дивч'єта вл'їто по се'лу пидúт'*
і вс'о шúт'ат'. 3-2, Ш-5, К-4. *Худїли пу*
хатах, а вл'їто надвур'ї. С-69.

ВЛІТОМ [вл'їтом] *присл.* Те саме,
що ВЛІТИ. Д-6.

ВЛІТЮС [вл'їт'ус] *присл.* Вторік.
Л-25; [вл'їт'ус']. *Йїздила в Адєс до*
брáта вл'їт'ус'. М-43, С-2.

ВЛІТЮСЯ [вл'їт'ус'а] *присл.* Те
саме, що ВЛІТЮС. Б-16, П-34.

В ЛІТЯХ [в л'їт'ах] у *зн. присл.*
Будучи у поважному віці. *Бирї довшу*
студнїцу – ти не д'ївка, а бáба в л'їт'ах.
С-17.

ВЛЬОТ¹ [вл'от] -*а, ч.* Отвір у стволі
мисливської рушниці, куди вкладають
патрон. К-17.

ВЛЬОТ² [вл'от] *присл.* 1. Швидко.
В'їн вл'от знаїшóв пл'áшку [з горїлкою].
Д-15, М-38. 2. У цю ж мить; одразу ж.
Знаїдєш і вл'от виртáїса. С-17.

ВМАТУВАТИ [вмáтувати] *уж.*
перев. в наказі: ВМАТУЙ [вмáтуї]. Іди
геть. *Анұ вмáтуї с хáти!* С-17.

ВМИСЕЛНО [вмисєлно] *присл.* На-
вмисне. *Вмисєлно шáнку покї'нув.* Л-4.

ВНА [вна] *займ.* Вона. *А вна стоїт*
за корч'єм. В-54; [вни]. *А вни кáжут' –*
поростúт' д'їти да бúдут' робїти. М-48.

ВНАЛІТКУ [внал'їтку] *присл.* Мати
готівку. *Скотїну продавали, тод'ї грóш'и*
булі, а так внал'їтку не булó. Л-2.

ВНИК [вник] -*а, ч.* Петля для лову
диких качок. Ж-7.

ВНИКИ [внїки] -*ів, мн.* Петля з
дроту для лову звірів. *Стáвили то на*
внїк, то на зáїц'а внїки. Ш-6.

ВНИЧ [внич] *присл.* Уночі. *Ходїли*
туйу солóму внич крáсти. П-21.

ВНУЧКА¹ [внúчка] -*и, ж.* Доччина
або синова дочка (у багатьох н. пп.).

ВНУЧКА² [внúчка] -*и, ж.* Онуча в
постоли або чоботи. П-34.

ВНЬОТ [вн'от] присл. Те саме, що ВЛЬОТ². С-17.

ВО¹ [во] присл. **1.** Ось тут. *Во зóшит. Ни бáчиш чи шо?* Г-26, Д-19, С-17. *Кажу́: "А... а де тóтка Пул'мó?" А в'ін кáже: "А во́ Пул'мó".* П-51. **2.** Ось як (було). *Ишóв охóт'н'ик, ну шов бес стр'іл'би, во.* 3-29.

ВО² [во] прийм. Об. *Гр'éнув во зéмл'у.* Ч-6.

ВОБОРОЧАТИСЯ [воборочáтис'а] **3 ос. одн.** воборочáйец':а, недок., етн. Обирати подобу когось; перетворюватися в когось. *Воборочáйец':а ёто вона́ йак зм'ййéйу, там тáйя знáхурка.* Л-17.

ВОВЕС [вовéс] -вса́, ч., бот. Те саме, що ВЕС. П-15, П-51.

ВОВК¹ [вовк || воўк] -а, ч., фаун. Хижак родини собачих; *Canis lupus* (у всіх н. пп.).

ВОВК² [вовк || воўк] -а, ч., перев. у мн. **ВОВКИ** [воўкі || вовкі́] -у́, бот. Те саме, що ВИТРИШКА-1. *Позривáй вовк'і с итану́.* Г-16, П-37, С-17.

ВОВКАТИЙ [вовка́тій || воўка́тій] -а, -е. Похмурий, насуплений. 3-6.

ВОВКОВАТИЙ [вовкова́тій] -а, -е. Необжитий, необроблений. *То кол'он'йя така́йя була́ <...>, вовкова́тій тéрен.* М-20.

ВОВКОВНЯ [вовковн'á || воўкоўн'á] -і, ж. Пастка для лову вовків, виплетена з лозових прутів. П-24, О-29.

ВОВКОДАВЕЦЬ [воўкода́вец'] -вц'а, ч., фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. У-10.

ВОВКОЛАП [воўкола́п] -а, ч., фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. С-17.

ВОВКОПАДІЛШЦЕ [вовкопад'іл'шче] -а, с. Викопана на звіриній стежці і прикрита гіллям яма-пастка. К-59.

ВОВКОСПАЛИЩЕ [вовкоспа́лищче] -а, с. Місце, де сплять вовки. В-2.

ВОВКОТЕЧА [вовкотéча] -и, ж., збір. Група вовків. *Вовкотéча расплоділас' у нас.* Р-5.

ВОВКУВНЯ [вовкувн'á] -і, ж. Те саме, що ВОВКОПАДІЛШЦЕ. П-24.

ВОВКУЛАК [вовкула́к] -а, ч. **1.** етн. Людина, яку відьма (знахур) перетворила у вовка. Д-16, М-16, О-12; [вовкоула́к] П-33. **2.** Багата людина. С-60. **3.** Жадібна людина. Л-1. **4.** Людина, яка нікого не любить; себелюбець. Н-19.

ВОВКУЛАКА [вовкула́ка] -и, ч. **1.** етн. Те саме, що ВОВКУЛАК-1. Д-15, К-3. **2.** фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. *Мав вовкула́ку і два гóнчих.* 3-16.

ВОВКУЛАТИ [вовкула́ти] -а, -е. Мовчазний. К-3.

ВОВКУЛАЧ [вовкула́ч] -а, ч., етн. Те саме, що ВОВКУЛАК-1. 3-21.

ВОВНА [вóвна] -и, ж. **1.** Волосняний покрив овець і кіз (всі н. пп.). **2.** Підшерсток у собаки. Б-35, К-53, Л-9.

ВОВНАТИЙ [вовна́тій] -а, -е. Такий, що має довгу шерсть (про собаку). *Вовна́тій соба́ка – то кудла́тій, а не гла́дк'йй* ('короткошерстий'). Ч-5.

ВО-ВО [во-во́] присл. Тільки що, щойно. *Сті́ни во-во́ по'ма́зани.* К-74.

ВО-ВО-ВО [во-во-во́] част. Так. *Там у нас на є, так, йак в Л'áховиц'ах говóрат'.* [Теле?]. *Да, во-во-во́.* М-43.

ВОВСЕЙКА [вовсе́йка] -и, ж., збірн. Те саме, що ГОВСЯНИЦА. Б-24.

ВОВЧА БУДКА [вóвча будка] -ойі -и, ж. Пастка для лову вовків з двох лозяних загорож, куди заходить вовк, а повернутися назад не може. В-3.

ВОВЧАК¹ [вовча́к] -á, ч., фаун. **1.** Напівдорослий вовк. Б-14, І-1. **2.** Те саме, що ВІЛЬЧАР. Б-19, Г-5, 3-28.

ВОВЧАК² [вовча́к] -á, ч., перев. в мн. **ВОВЧАКІ** [вовчак'і] -ів, бот. Те саме, що ВИТРИШКА-1. Т-5.

ВОВЧАР [вовча́р] -а, ч., фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. Б-21, В-9, П-4.

ВОВЧАРИК [вовча́рик] -а, ч., фаун. **ВОВЧАРКА** [вовча́рка] -и, ж., фаун. Самка ВІЛЬЧАРА. Ж-5, 3-28, О-5.

ВОВЧАРКА [вовча́рка] -и, ж., фаун. Самка ВІЛЬЧАРА. Ж-5, 3-28, О-5.

ВОВЧА ЯМА [вóвча йáма] -ейі -и, ж. Те саме, що ВОВКОПАДІЛШЦЕ. Ми

вóвчу йáму копáли на з'їка. П-53, В-29, Р-35.

ВОВЧИК¹ [вóвчик] -а, ч., фаун. 1. Те саме, що ВОВЧАК¹-1. С-17. 2. Те саме, що ВІЛЬЧАР. Б-1.

ВОВЧИК² [вóвчик] -а, ч., перев. в мн. **ВОВЧИКИ** [вóвчики] -у, бот. Те саме, що ВИТРИШКА-1. Г-16.

ВОВЧИНЮК [вовчин'у́к] -а, ч., фаун. Напівдорослий вовк. Д-16, С-6.

ВОВЧИХА [вовч'ї́ха] -и, ж., фаун. Самка вовка. Була вовч'ї́ха з вовчин'áм. Л-11, Б-18, Д-7.

ВОВЧИЦЬК [вовч'ї́ц'к] -а, ч. Те саме, що ВОВКОПАДІЛШЦЕ. Копáли йáмі – вовч'ї́ц'ка, то ї се"лó нáше Вовч'ї́ц'к. В-32.

ВОВЧИ ЯГОДИ [вóвчи йáгоди] -их йáгуд^м, мн., бот. Всякі неїстівні ягоди на кущах багатьох рослин. Да в л'їси ни йїште хоч вóвчих йáгуд^м, а то вóвком стáните. С-17.

ВОВЧОК [вовчóк] -чкá, ч. 1. фаун. Те саме, що ВОВЧИНЮК. В-23, М-16, Н-21. 2. Те саме, що ГУЧОК. Вовчóк – то так називáли гучкá. С-65.

ВОВЧУК [вовч'у́к] -á, ч., фаун. 1. Те саме, що ВОВЧИНЮК. Вже цимáли вовч'у́к. Р-5, В-10, Ж-5. 2. Те саме, що ВІЛЬЧАР. М-53.

ВОВЧУР [вовч'у́р] -а, ч., фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. М-34.

ВОГЛОБЛІ [воглобл'ї́] -бéл', мн. Оглоблі. Л-18.

ВОГНИВО [вóгниво] -а, с. Стальна пластинка в кремневій рушниці, яка спричиняє підпал заряду. Ф-1.

ВОГНИЩЕ [вóгнишче] -а, с. Місце, на якому декілька разів палили вогонь. Т-7.

ВОГНЬОВИЙ [вогн'óвий] -а, -е. Темно-жовтий. Вогн'óвими ниткáми шїла. П-15.

ВОГОЛІ [вóгол'ї́] присл. Узагалі. Шкóла бил'é-йак'ї ни"мá, нимá в нас вóгол'ї́. П-36.

ВОД [вод] прийм. Від. Вже там бóде де схавáтис'а вод дошчú – коп'їци йїс'а. П-46.

ВОДЕ [вóде] присл. 1. Те саме, що ВО¹. Вóде лежїт' хúстка. П-17, Ш-6. 2. У цьому н. п. Вóде так ни робїли. П-37.

ВОДЕВО [водевó] присл. Те саме, що ВО¹. А óде то булó... Сїч'їки називáлис'а водевó. В-16, З-14.

ВОДЕНКІ [во'дéнк'ї́] -нок, мн. Те саме, що ВИДЕНКИ. К-68.

В ОДИН СЛІД [в одїн сл'їд] у зн. присл. Спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним рядком. Ж-5.

ВОДИТИ [вод'ї́ти] 1. -ожу́, -óдиши, недок. Узявши за руку, проводити когось. Водї дитїну – хаї гúчиц'а ходїти. С-17; -од'у́, -óдиши, недок. Вод'у́ стару́ на горóд. Ч-11. 2. З ос. одн. вóдит', недок., етн. Заставляти ходити одним місцем тих, хто заблукав. Знáйте шо? Йá дúмайу, то нечїсте вóдит', чéсноїе слóво. П-21.

ВОДИЦЯ [вод'ї́ц'я] -ї, ж., пестл. Вода. О-17; [водиц'á] -ї, ж. Прїїде Вáн'їчка водиц'у́ брáти – за ведéрц'а вчéпл'ус'а. (Народна пісня). П-36.

ВОДІЙ [вод'ї́й] -їйá, ч. 1. Звір, який іде попереду стада. М-41, С-56. 2. Шофер (у багатьох н. пп.).

ВОДНАЯ КОЛЯДА [Вóднайá Кол'адá] -ойї -и, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. Г-26.

ВОДОПІЙ [водоп'ї́й] -óйу, ч. Місце в лісі, де дикі звірі п'ють воду. В-32, Г-5, Л-5; [водопї́й] Ж-6; [водопóй] К-27, М-45, О-12.

ВОДЯНА КОЛЯДА [Вод'анá Ко'л'адá] -ойї -и, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. Щ-1.

ВОДЯНА КУНИЦА [вод'анá куницá] -ойї -и, ж., фаун. Куніца попелястого колвору, яка може жити у воді. Б-14.

ВОДЯНИЙ [вод'анї́й] -а, -е. 1. Харчові продукти, у яких великий вміст води. Йак'їс' вод'анї́ помидóри, то ї бес

смаку. С-17. **2.** Дошовий. *И дошч' звэрху' іде... А вѣл'ми рик вод'аній' був ійдѣн попав.* С-2. **3.** Той, хто живе у воді. *Говоріл'і, шо іе русалк'ѣ вод'анійі, биригові. Вод'анійі живут' н'ід водоіу, а бириговійі дес' ну пул'ах вод'ац':а.* З-6.

ВОДЯНУХА [вод'ану́ха] -і, ж., реліг. Водохреще (19 січня). *На Вод'ану́ху був морос з гочіма.* С-17, Д-8, М-49.

ВОЖАК [вожа́к] -а, ч., фаун. Те саме, що ВОДІЙ. *То за́вше іе оді́н каба́н вожак... водит' вс'іх...* О-9, Л-11, Р-28.

ВОЖНЯ [во́жн'а] -і, ж. Віжки в кінській упряжі. *За во́жн'у воз'мѣш, за в'ішки, і воні́ [коні] в́же напра́во.* К-13.

ВОЗВИНЕННЄ [возвинѣ́н':є] -а, с., реліг. Воздвиження Чесного Хреста Господнього (27 вересня). В-4.

ВОЗИРО [во́зиро] -а, с. Озеро. *В нас во́зиро чисте.* П-51, В-25, С-8; [го́зеро]. *В нас ка́л'а брига́ди, ка́жут, колі́с' було́ го́зеро.* С-17, Г-16.

ВОЗОВИЦЯ [возові́ц'а] -і, ж. Нижня дошка у возі (дно). Г-34.

ВОЗОВНЯ [возо́вн'а] -і, ж. Повітка для возів. Т-5.

ВОЗЬМІ [воз'м'і] вст. сл. *А до шкóли ж, воз'м'і, н'ем'ець вс'іє шкóли пороск'іда́в – н'е билó шкóл.* С-4.

ВОЙ [во́й] виг. **1.** Ой. *Во́й йак горі́т!..* М-43. **2.** [°о́й]. Звуконаслідування голосу лося. *И от:уда іде [дось] и все °о́й, °о́й.* В-29.

ВОЙ-ВОЙ-ВОЙ [во́й-во́й-во́й] виг. Уживають, коли пригадують якісь факти. *В йакóму то сил'і? <...> А! в то́му... Во́й-во́й-во́й!.. В До'вго'шійах.* Л-4.

ВОЙЛОК [во́йлок] -у, ч. Товсте сукно; збита шерсть валянка. *З во́йлоку охóт'н'іки робі́ли тиж'і.* П-28, Л-5, П-4.

ВОЙЛОЧНИЙ [во́йлочний] -а, -е. Такий, що виготовлений з войлоку. О-25; [во́йлошний]. *Робі́в во́йлошн'і тиж'і.* П-23.

ВОЙСКО [во́йско || во́йс'ко] -а, с. Військо; армія. *Пор. у виразах: ДО ВОЙСКА* [до во́йска] *незм.* На військову службу. **ПО ВОЙСКУ** [по во́йску] *незм.*

Після військової служби. Теу́ї кавал'ѣр по во́йску, а ма́йє дит'а́чи ро́зум. С-17, Б-14, Г-16, К-7. **3 ВОЙСЬКА** [з во́йс'ка] *незм.* *З во́йс'ка верну́вс'а с'м'уді́, а с'ц'ул' пуйі́хав ше раз'.* К-45.

ВОКНО [вокно́] -а, с. **1.** Вікно. Г-34; [окно́] К-20; [гокно́] || [гукно́], *мн.* [гукна] || [г'ікна]. *Погочин'а́й гукна – ха́й с'ві́жи дух в ха́ту іде.* С-17. **2.** Підвіконня. Г-34; [гокно́]. *Положі́ гарбуск'і на гокно́, шоп просиха́ли.* З-1.

ВОЛЕНИЦЬ [волѣ́ниц'] -ни́'а, ч. Житель Волині, не-Полісся. Р-21.

ВОЛЕНКА [волѣ́нка] -и, ж. Жителька Волині, не-Полісся. Р-21.

ВОЛИК¹ [во́лик] -а, ч., фаун. Невеликий віл. *Колі́с' Без' на свої́іх во́лик'ів ка́зав без, а не беч.* С-17.

ВОЛИК² [во́лик] -а, ч. Невелика рибальська сітка; волок. С-6.

ВОЛИНЯК [волин'а́к] -а, ч. Те саме, що ВОЛЕНИЦЬ. *І ми'є в́же волин'а́ками ста́ли.* П-39.

ВОЛИНЯКА [волин'а́ка] -и, ж., *знев.* Те саме, що ВОЛЕНИЦЬ. П-28.

ВОЛИНЯЧКА [волин'а́чка] -и, ж., *знев.* Те саме, що ВОЛЕНКА. П-28.

ВОЛІЙ [вол'і́й] -і́йа, ч. Те саме, що ВЛІЙ. М-23, П-51.

ВОЛОВІД [волов'і́д] -во́да, ч. Мотузка, якою налігують корову за роги. П-15.

ВОЛОДАТИ [воло́дати] *з ос. одн.* володає, *недок.* Володіти. *Бо́га ни'є ба́чила, а́ле шóс'-то воло́дає св'ітом, о.* Л-1.

ВОЛОК¹ [во́лок] -а, ч. Борона. Ч-7.

ВОЛОК² [во́лок] -у, ч. **1.** *бот.* Лобода біла; *Chenopodium album* L. Г-14, Ж-16. **2.** *кулін.* Страва з вареної лободи, засмачена салом. Б-40. **3.** *кулін.* Страва з листя буряків. *Ма́ма наварі́ла во́локу.* У-6, К-30.

ВОЛОКОННЄ [волоко́н':є] -н':а, с., *збір.* Приймочки кукурудзи. Ш-6; [волоко́н':а] К-68.

ВОЛОС [вóлос] -у, ч., збір. **1.** Волосся. *В ба́би во́лос до́вг'ї, а ро́зум корóтк'ї.* С-17. **2.** Те саме, що ВОЛОСІНЬ. *Во́лос кúн'с'к'ї.* М-16, К-27, С-9. **3.** мед. Гнійна пухлина під нігтем пальця. *Колóс':ам вивóд'ат во́лос... зговáруйут' і́акос'.* С-17.

ВОЛОСИНА [волосі́на] -и, ж. **1.** Ниткоподібний роговий утвір на шкірі людини (у всіх н. пп.). **2.** збір. Те саме, що ВОЛОСІНЬ. Б-21, Д-16, Р-5; [волосі́н'а] -і, ж. Ж-3, К-53.

ВОЛОСІНЬ [волосі́н'] -і, ж., збір., бот. Болотяна трава, з якої роблять шітки білити хату. С-65, Т-2.

ВОЛОСІНКА [волосі́нка] -и, ж. **1.** Петля для лову качок і зайців; сильце. С-21. **2.** орн. Синиця; *Parus.* К-57.

ВОЛОСІНЬ [волосі́н'] -і, ж., збір. Волосся з кінського хвоста. *З волосі́н'ї робі́ли пéтл'ї на горобі́у.* С-17; [волосі́н] С-21; [волосі́н']]. *З волосі́н'ї петéл'к'ї на пташо́к.* К-3; [волосі́н'а] Ж-3, К-53; [волоши́н'а] С-56.

ВОЛОСТЕ [волóс'т'е] -а, с., збір. Те саме, що ВОЛОСІНЬ. 3-29, Ч-5.

ВОЛОСЮК [волосі́ук] -а́, ч., іхт. Те саме, що ЩУПАК. *Або́ і́ак-то ше в нас каза́ли?.. Не шчу́пáк, а... а волосі́ук.* П-37.

ВОЛОТОК [волотóк] -ткá, ч. Те саме, що ВЕТКА. С-17.

ВОЛОХ [вóлох] -у, ч., бот. Квасоля; *Phassolus vulgaris* L. *Тої во́лох тич'ковéї.* 3-14, М-23, С-8; [вóлух] 3-6; [вуло́х] В-52.

ВОЛОХАЧ [волоха́ч] -а, ч., бот. Гриб-дошовик їстівний, шипастий. 3-6.

ВОЛОХИНИ [волохі́ни] -і́н, мн., бот. Те саме, що БОЦЮН². К-13.

ВОЛОХОВИЙ [волохо́вій] -а, -е. Такий, що зварений з квасолі. *Варі́ла волохо́ву і́ушку.* М-23. *Меш і́єсти волохо́ву і́ушку?* П-15, П-51.

ВОЛОЧЕБКА [волочéбка] -и, ж. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. К-55.

ВОЛОЧЕБНЕ [волочéбне] у зн. ім., -ого, с., обряд. Подарунок хресних своїм хресникам на другий день Великодня.

Волочéбне принесла́ мен'ї хрэсна́ ма́ти. Ж-6, К-70, Г-26; [волочéбно] С-38; [волчéбне] М-2; [волочéвне] П-15, П-51, Щ-1; [вулучéўне] П-23; [волочéвне] П-50; [волочéдне] Р-5; [вулучéдни] В-44; [волочéне] В-2, К-4; [волочéн:е] С-21; [волочі́льне] В-9, К-27; [волочі́лно] Б-1, Д-30, О-23; [волочі́льне] Г-15; [волочнéйе] Н-19; [волочу́льне] Г-5; [волочу́лно]. *На́шуї Окса́нци прине́сли волочу́лно, то вона́ не́ отхóдила од хрэсних.* С-17, Б-34; [вилічéбне] Ф-3; [олочéбниї] О-20.

ВОЛОЧЕБНИК [волочéбник] -а, ч., обряд. **1.** Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. 3-21, К-59; [волочéвник]. *Зане́су́ волочéвник хрешчо́ному.* М-21; [волочéдник] С-5; [вулучéбник] М-32. **2.** Другий день Великодня, коли хресні батьки розносили подарунки своїм хресникам. О-16, Р-21; [волочéдник] С-5.

ВОЛОЧЕРНИК [волочéрник] -а, ч. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. В-54.

ВОЛОЧИЛНИК [волочі́льник] -а, ч. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. 3-32.

ВОЛОЧИТИ¹ [волочі́ти] -у́, -иш, недок. Боронувати ріллю. *Бо́ронами воло́чимо, і́ак чут'-чут' зачина́йут вилáзити [картоплі].* Є-1, П-37, С-15, Щ-1.

ВОЛОЧИТИ² [волочі́ти] -у́, -иш, недок., етн. Вітати з Великоднем. *А на Ве́лі́дін' і́де хришчо́ниї до ма́тер'ї волочі́ти.* П-15.

ВОЛОЧИТИСЬ [волочі́тис'] -у́с', -ис'а, недок. **1.** Тягтися за чим- або ким-небудь. *Вéл'он був до́вг'ї, аш по зе́мл'ї волочі́вс'а.* Г-16. **2.** знев. Тинятися, бродити, мандрувати по світу. *Дес' воло́щиц':а по сéлах, а во́бма не робит.* К-20, С-17. **3.** Гостювати, гоститися. *І́ак вчо́ра вам волочі́лос'а в кúма?* Г-39.

ВОЛОЧІЛНА [волочі́лна] -и, ж., обряд. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. В-4.

ВОЛОЧОК [волочóк] -чкá, ч. Рибальська сітка, яку також використовували для лову птахів. С-60.

ВОЛОШЕК [волош'і'єк] -а, ч., бот. Те саме, що ВОЛОХ. В-27; [волош'і'єк].
ВОЛОШКОВИ [волóшкови] -а, -е. Усе ложи в борі посадила волош'і'єка. М-6.

ВОЛОШКОВИ [волóшкови] -а, -е. Такий, що має колір волошки; фіолетово-синій. *Ни хватіло волóшкових ниток дошити бл'уску.* С-17; [волошкови] Г-16.

ВОЛОЩУК [волощ'ук] -а, ч., бот. Те саме, що ВОЛОХ. П-50.

ВОЛУХ [вóлух] -у, ч., бот. Молода лобода; *Chenopodium album* L. Г-35.

ВОЛЧИНЯ [волчин'я] -ати, с. Те саме, що ВОВЧИК¹-1. С-62.

ВОЛЬНІШЕ [вол'н'іше] присл. вищ. ступ. 1. Менш тісно (у багатьох н. пп.). 2. Повільніше. *Та вол'н'іше говоріте.* П-51.

ВОЛЬХОВКА [вол'хóвка] -и, ж., бот. Боровик жовтий; *Voletus impolitus*. Г-10.

ВОНДИЧКИ [вóндички] присл. Те саме, що ВО¹. Ш-3.

ВОНЯХА [вóн'аха] -и, ж., ент. Чорна мурашка, у якої виростають крильця. П-15.

ВОНЯЧЕ [вон'аче] присл. Погано. *Не йід', там тобі буде вон'аче.* В-12.

ВОНЯЧИЙ [вон'ачий] -а, -е. Поганий. В-12.

ВООБРАЗИ [вообразі] -ей, мн. Ікони. С-43.

ВОПАДЬ [вóпад'] -і, ж. Легкий сніг навесні. З-6.

ВОПАЛИ [вóпали] присл. Не роздивившись добре, не зрозумівши. *Почув заїц'а собака і вóпали поб'іх.* В-23.

ВОПУДАЙЛО [вóпудайло] -а, с. 1. Опудало на городі. З-5; [гопудало] С-17; [впудало] О-33. 2. Стара людина у завеликому одязі. *Ц'аїа баба йак год'агниц'а – ну справжн'е гопудало.* С-17.

ВОПУХОЛЬ [вóпухол'] -і, ж. Пухлина. З-6.

ВОРАБ¹ [вóраб] -а, ч., бот. Горобина; *Sorbus aucuparia* L. *То бат'ко посади'є вóраба.* З-6.

ВОРАБ² [вóраб] -а, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. З-29.

ВОРАБКА [ворабка] -и, ж., орн. Самка горобця. О-29; [гарабка] С-6.

ВОРВАТИ [ворва́ти] -у, **ВОРОБЧА** Нарвати (хоч трішки). *Нимá де з'іл'а ворва́ти свин'а́ци.* Р-33.

ВОРГУЛЯ [воргу́л'а] -і, ж. Гуля. З-2.

ВОРГУЛЬ [воргу́л'] -л'а, ч. Те саме, що ВОРГУЛЯ. *Покусали му́хи за но́ги^е, то так 'ійі воргу́л'і булі^е...* С-2, Р-21.

ВОРЕЧОК [воре́чок] -чка, ч. Те саме, що ВОРОК. В-25.

ВОРИХ [ворі́х] -а, ч. Горіх; плід ліщини. М-23.

ВОРКА [вóрка] -и, ж. Торбина, яку вішали через плече. В-54.

ВОРОБЕЙ [воробей] -бий, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. В-10, Г-11, З-28; [ворабей]. *Одін ворабей, а вс'і ворабці.* О-29; [горобей]. *Горобей купайіц'а в писк'у, йак к'урка.* С-17; [гарабей] Ж-5, С-60; [оробей] Б-11, М-36; [орабей]. *Орабий рóбл'ат' к'убла.* В-29, З-32; [воробейл'] -бл'а, ч. В-13, В-54, Ж-7; [вурубейл'] Б-30, В-44; [вурубал'] Б-22, З-9.

ВОРОБЕЦЬ [воробец'] -бц'а, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. З-29, М-17, П-23; [оробец'] З-1.

ВОРОБ'ІХА [воробійа] -и, ж., орн. Те саме, що ВОРАБКА. В-10; [оробійа] З-17, М-36; [воробліа] В-13, В-54; [гороб'іа] Г-5; [горобчіа] А-2, Л-11; [горобійа] Б-38, П-52; [горобл'іа] В-3.

ВОРОБІЙОВЕ МОЛОКО [воробійове молоко] -ого -а, с., кулін. Те саме, що БИКОВЕ МОЛОКО. Д-33.

ВОРОБЛІЧКА [вороблічка] -и, ж., орн. Те саме, що ВОРАБКА. П-35; [горобічка] З-4.

ВОРОБЛЮХ [воробл'ух] -а, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. С-32, Ш-6; [воробл'ух] Х-10; [воробійух]. *Воробійухи в стр'іси' рóбл'ат' гниздо.* Б-44, Г-3; [гараб'ух] М-23, П-15.

ВОРОБУХА [воробуха] -и, ж., орн. Те саме, що **ВОРАБКА**. М-53; [горобійуха] Г-7; [гарабійуха] С-60.

ВОРОБЦЮХ [воробц'ух] -а, ч., орн. Те саме, що **ВАРАБУХ**. З-2; [горобц'ух] В-25, С-18; [гарабц'ух] Ш-1.

ВОРОБЧА [воробчá] -áти, с., орн. **ВОРОБЧИНЯ** [воробч'ин'я] -áти, с., орн. Те саме, що **ВОРОБЧА**. Б-21.

ВОРОБЧИНЯ [воробч'ин'я] -áти, с., орн. Те саме, що **ВОРОБЧА**. З-39.

ВОРОЖОК [ворожók] -жкá, ч. Те саме, що **ОБОРОГ**. С-55.

ВОРОК [вóрок] -а, ч. 1. Торбинка для віддавлення сиру. *Вóроки с полотнá шийли*. Х-7, Д-19. 2. Кількість сиру, яку можна вмістити в таку торбинку. *Два вóроки сiру завезлá в Луцк*. Ж-4. 3. Частина рибальської сітки, натягнутої на обруч, куди попадає риба. К-17. 4. [вóрук]. Капюшон. *Насадí вóрка, бу в'iтер*. Х-6.

ВОРОКИ [ворók'i] -iв, мн., етн. Те саме, що **ВРОКИ**. *Рóжа од простúди i од ворók'iв*. С-45.

ВОРОНИ¹ [воронí] -á, -é. Чорний (про масть коня). С-17.

ВОРОНИ² [воронí] -ý, мн. Збиті дві палиці, які накладали на верх солом'яної покрівлі. Т-2.

ВОРОНЯКА [ворон'áка] -и, ж., знев., орн. Ворона; *Corvus corone*. *Ворон'áк'и крáчут на дошч*. С-17; [ворон'éка] Г-21, Л-7.

ВОРОСКА [ворóска] -и, ж. Те саме, що **ВЕРВЕШКА**. В-25, П-15.

ВОРОТА [воротá] *ворót*, мн. Ворóта. Ж-5.

ВОРОТИЛО [воротíло] -а, с. 1. Верхній вал у ткацькому верстаті, на який навивають основу полотна. В-13, Д-21, З-6. 2. Вал, на який навивають виткане полотно. П-37.

ВОРОЧАТИСА [ворóчатиса] - айуса, -айiса, *недок*. Вертатися. *Не ворóчайса назáд у хáту*. А-2, С-6; [ворóчатис'а] -айуса, -айiса, *недок*.

Пóсл'и нiмец став ворóчатис'а... Пóвне селó булó тих нiмц'ув. С-48.

ВОРУБ'ЯХ [воруб'йах] -а, ч., збірн. Те саме, що **БОБКИ**-3. Ж-3.

ВОРУШИТИ [воруш'ити] -ý, -иш, *недок*. 1. Злегка рухати чим-небудь. *Ни мóже воруш'ити пáлцями*. С-17. 2. Перевертати сіно, щоб сохло. *Трéба йти вóх воруш'ити*. З-14.

ВОРЧАТИ [ворчáти] -ý, -иш, *недок*. 1. Сварливо говорити; бурчати. *Тво́йá старá знов шос' ворчiт*. С-17. 2. Подавати звуки (про куницю). Д-16.

ВОСЕННЮ [вóсен'у] *присл*. Восени. В-19.

ВОССВО [вос'евó] *присл*. Те саме, що **ВО**¹. С-3.

ВОСИНА [во'синá] -и, ж., бот. Те саме, що **ОСИНА**-1. Ц-4.

ВОСІНСЬКІ [вос'ін'с'к'і] -а, -е. Осінній; такий, що народився восени. *Зáйец' вос'ін'с'к'i*. Р-5.

ВОСКРЕСУВАТИСЯ [воскрéсуватис'а] *з ос. одн*. *воскрéсуец'а, недок*, *обряд*. Вітатися на Великдень. В-22.

ВОСОК [восók] -скá, ч. Віск. С-59; [вóсок] -ску, ч. *То́й вóсок ростáне, и тодi вже на вóду вил'iвал'i, i дiвиц'а, йакáйа ф'iгурка вiйде*. (Дівоче гадання). Ч-9. *Купл'áл'и вóсок i на Ал'екс'ейá рóб'iм св'еч'и*. К-26.

ВОСТРУВ [вóструв] -ова, ч. Підвищене місце на болоті. С-5; [гóструв] С-17.

ВОСУХ [вóсух] -а, ч. Те саме, що **ЛОБОК**-2. П-51.

ВОСЬ [вос'] *част*. Ось. М-43.

ВОСЬМИРУЧКА [вос'мирúчка] -i, ж. Коса завдовжки 80 см (сільського-сподарське знаряддя). *Нáша т'óтка мáла вос'мирúчку i дóбре косiла*. С-17.

ВОСЬОЄ [вос'ойе] *част*. Ось це. *Вос'ойе вóзеро Рáдожач*. Г-4.

ВОСЬТЯХ [вос'т'áх] -а, ч. 1. Остюк на колоскові жита, пшениці, ячменю. К-70, П-15. 2. Колючка на їжакові. П-46.

ВОСЯНКА [вос'áнка] -и, ж., збірн. Те саме, що **ГОВСЯНИЦА**. К-58.

ВОТАК [вотак] присл. Ось так. *Миє тримали руки вотак.* П-46.

ВОТ-БО [вот-бо] виг. Їй-богу. К-57.

ВОТ БОЖИ [вот Бóжи] виг. Те саме, що ВОТ-БО. В-44; [вуд Бóже] О-11.

ВОТКА [вóтка] -і, ж. Горілка. *Хлòтці вóтк'і, а ми закúск'і знисемо.* В-34. *Л'ітер вóтк'і вінїє.* Є-1.

ВОХ [вох] виг. Ох. *Вох йак типєра збóйшу, то см'їшно стайє.* П-26.

ВОХМОЛОСТ [вóхмолост] -а, ч. Прут, лозина. *Йак воз'мú вóхмолоста та йак спаріишу, то бóдиш ти в мєне сїєни.* В-23.

ВОЧКО [вóчко] -а, с. 1. анат. Мале око дитини. П-26. 2. Середина сильця. Р-5; [вочкó] -а, с. П-24. 3. Отвір (дірочка) у ремені, ошийнику і т. ін. *Зробі ше однє вóчко в шітику.* П-34, П-26, Р-5.

ВОШ [вош || вош'] -и', ж. 1. ент. Воша. *Вóши' йак грóши' – то вони йє, то йїх нимá.* С-17. 2. бот. Насінина шипшини. Ч-6.

ВОШАТНИК [вошáтник] -а, ч., знев. Те саме, що БЛОХАТНИК. С-17.

ВОЮН [войун] -а, ч., іхт. В'юн; *Misgurnus fossilis.* К-48.

ВПАДНІЙ [впадн'ї] -а, -є. Останній (?). *Шоб на тебе впадн'а годїна!* [Прокльон].

ВПАДОВЖ [впадóвж] прийм. Упродовж, протягом. *Впадóвж л'їта булá погóда.* В-13, М-56.

ВПАЗДЕРИТИ [впаздєрити] -у, -иш, док., зруб. Ударити. *Шє разє п'їдиш купáтиса, то зловл'у і палóйу впаздєру.* С-17.

В ПАМ'ЯТКУ [в пámйатку] в зн. присл. Запам'ятатися. *Тєйє вес'їл':є так' і дóси в пámйатку.* С-2.

ВПАРАЗНУТИ [впаразнóти] -у, -єш, док. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Йак впаразнó рúз'койу, то скрúтиса.* С-17; [впаризнóти] Г-16.

ВПАРИТИ [впáрити] -у, -иш, док. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Коліс' учітел' йак л'ін'єїкойу впáрит'! кáнтóм по руц'ї!* Р-4.

ВПЕКНУТИ [впе^нкнóти] 3 ос. одн. впекнє, док., зруб. Ужалити, вкусити. *Ни тич пáлца, бо гóсá впе^нкнє.* С-17.

ВПЕКТИ [впектї] -чú, -чєш, док. Обрізати, вкоротити. *Вп'їк в'інтóвку і зробів вп'їканку.* Б-21.

ВПЕКТИС [впектїс || впектїса] 1. 3 ос. одн. мин. ч. пїкс'а, док. Спектися. *Йак короваї впїкс'а, тоді вїмут, ч вжє розїїжáйуц:а гóсти.* Ч-9. 2. -ечус, -ечєса, док., перен., знев. Набриднути, остогиднути. *Ну і впеклáса ти ме^н'ї с тим плачóм!* С-17.

ВПЕРУЧ [впєруч] присл. Насамперед. *Бат'ушкі одрáзу вс'о впєруч повїїїж:áл'ї.* Ч-9.

ВПЕРШ [вперш] присл. Давніше, колись. *А вперш вжє збирáлос'а мнїго бап^б.* О-32.

ВПИВАТИ [впивáти] -áйу, -áйїш, недок. Завидувати, заздрити. *“Ої шо ти мойú та ї гол'івку нав'їку втопїла?” – “Йа не втопїла, йа не втопїла. Не на стан, не на врóду, а йа впивáла та ше ї казáла, шо в'їчн дóброго рóду”.* Д-18.

ВПИН [впин] -у, ч. Намагання заспокоїти кого-небудь; зупинити бешкетування (уж. перев. із запереченням не). *Тим дїт'ам не^{ма} впїну.* С-17.

ВПИНИТИ [впинїти] -н'у, -ниш, док. Зупинити; заставити виконувати свої накази. С-17.

ВПЕНЬОК [впєн'ок] -н'ка, ч., бот., вж. перев. в мн. **ВПЕНЬКИ** [впєн'ки] -ув, мн. Опеньок, опеньки; *Armillariella mellea.* *Впєн'ки і сушїти дóбре.* Л-4, Н-1.

ВПИНЬОХА [впин'óха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. Т-5.

ВПИРОТ [впирóт] присл. 1. Попереду. *Їди впирóт!* С-2. 2. Колись, давніше. *Миє впирóт жилї на хúтори.* С-2; [впирїт]. *Йакá там шкóла! То ш ходїла, áл'є впирїт такїїї шкóли булó?* Я-1.

ВПИРІД [впир'їд] присл. Насамперед, найперше. *Чийú пампúшку субáка вуз'ме*

[під час гадання], *та впр'їд замуж нуїде*. Р-33.

ВПКАНКА [вп'іканка] -и, ж. Військова рушниця з укороченим стволем, яку використовували мисливці. Б-21.

ВПІЛ [вп'іл] -ола, ч. Бокова дошка від розпилювання колоди; обапіл. З-6; [впол] З-6.

ВП'ІРИТИ [вп'їрити] -у, -иш, док., зруб. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Цит', бо йак вп'їру, то зразу зац'їпит.* **ВПЛАЧ**

ВПЛАЧ [вплач] присл. Почати плакати. *Мати кїнулас'а вплач.* Ч-6.

ВПЛІН [впл'ін] -она, ч. Широкий рухомий брус з двома ручицями на передку воза; оплін. Т-10.

ВПЛОДИТИСЯ [вплодітис'а] 3 ос. одн. вплодиц'а, док. Укоренитися, розростися (про рослину). *На вгородіє вплоділас'а сіволока.* Ч-6.

ВПОВАТИ [вповати] -аїу, -аїеш, док. Розраховувати; сподіватися. *На своїу сілу йа вже не вповаїу.* Т-5.

ВПОЛУДНІ [вполудн'ї] присл. Опівдні. *Вонї [русалки] вполудн'ї їдут', і йатбі ви йшли, то б вонї залоскотали.* В-7, М-7.

ВПОРАНУ [впорану] присл. Удосвіта. *Йа вставала молодойу впорану.* П-15.

ВПОРОЖНІ [впорожн'ї] присл. 1. З порожніми відрами. *Йак впорожн'ї переїде баба, то буде нешчас'т'е.* П-4, С-17. 2. Без нічого; нічого не несучи. *До д'їтїї ни хочу їти впорожн'ї.* С-17.

ВПОСЛІ [впос'л'ї] присл. Потім. *Йа мала вичкі, йа йїх пасвила, впос'л'ї стрїгли.* Ш-5.

ВПОСЛЯ [впос'л'я] незм. Опісля. С-2.

ВПРАБУСЦЬ [впрабус'ц'] присл. Те саме, що НАБОСОНОЧ. П-6.

ВПРИГОЖУВАТИСЬ [впригожуватис'] -уйус'а, -уйес'а, недок. Прихорошуватися; завітчуватися. *Д'ївчата винками впригожувалис'а.* С-59.

ВПРИГТИ [впригті] -жу', -жеш, док. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Отїїу лупатуїу, каже, заре йак вприжу'!*. Л-4.

ВПРИЖИТИ [вприжити] -ї', -їш, док., зруб. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. Л-4.

ВПРИКУСКУ [вприкуску] у зн. присл. 1. Пити несолодкий чай, відкушуючи по шматочку цукру. *Бало ми все тили чай вприкуску.* С-17. 2. перен. Садити картоплю під лопату по невгноєному полю, коли гній потрохи підкладають під картоплину. З-2. **ВРЕКТИ**

ВПРИТИК [впритік] присл. Підходить якраз, хоч трішки затісно. *Дочка вз'ала мойє д'ївоцк'є плат':е, то йї воні впритік.* С-17.

ВПРИШОК [впрішок] -шка, ч. Дратівлива людина. Л-4.

ВПРОТИ [впроти] присл. Навпроти. *Квачика грали – становілис'а по двіє обїдв'ї нари йїднї впроти другиїї, і посе'ридиїни ше йїдиєн ставав. Тодї приказувалиє: “Йа квачика ни бойус'а – за дєриво очил'ус'а” і втикали.* Д-31.

ВПУВНІ [впувн'ї] присл. З відрами, повними води. *Добре бїде, йак хто не'ре'їде дорόгу впувн'ї.* Т-8, С-17.

ВРАБИШОК [врабішок] -шка, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. С-5.

ВРАДЕТИСЬ [врадєтис'] -дїс', -дїс'а, док. Упоратися; зробити всю роботу по господарству. *Баба старїяа ни справл'їїц':а, шоб йакос' врадєтис'.* С-10.

ВРАЖАТИ [вражати] -аїу, -аїїш, недок. Те саме, що ВГРАЗИТИ. Г-32.

ВРАЗ [враз] присл. Поблизу; поруч. *То так'є силі враз з наїшим.* С-36.

ВРАЛЮХЄ [в рал'ух'є] в зн. присл. Те саме, що ВГРЕДИ. С-56.

ВРАНО [врані] присл. Уранці. *На Миколїаа клали дїт'ом лїзки пуд подїушкї і врані казали, шо Миколїа лїзку поклав, і бїли.* У-12.

ВРАТИ [врати] вру, вреш, недок. Орати. З-23, Ч-6.

ВРЕД [врéd] -á, ч. Шкода, збитки. *То то хтос' шос' комус' пришів робіти вред на полі.* X-11; [вр'ед] 3-14.

ВРЕДНИ [врédни] -а, -е. 1. Недисциплінований, бешкетливий. *Так їх врédних д'ітєй їа ше не бáчила.* С-17. 2. [врédни]. Поганий, злий. *По'ло'віна селá о'т хáти до хáти спал'їл'и, так'ї врédни.* Б-29; [вр'édни]. *Так – пишлá л'удї'на, а так тїко – от вр'édнайá л'уд'є.* 3-14.

ВРЕКТИ [врєктї] -ч'у, -ч'єш, док. Поглядом зробити так, що людині стає погано; накинути вроки, наврочити. *Шоб не врєклї, трéба кусáти чо́колотки.* Д-19, М-21, П-53. *А хтос' вр'їк, шоб в'їн силá вт'їк.* Ж-2; [врєкти]. *Врòк'ї врєкла та ж'їтка.* Б-8; [врактé] 3-9.

ВРЕМЕННА [врэмен:а] -е. Вагітна. *Пушлá з нáми ж'єти жїнка однá, врэмен:а... О-26, С-17.*

ВРЕМЖИТИ [врэмжити], частіше в запереч. **НЕ ВРЕМЖИТИ** [на врэмжити] -у, -иш, док. Не мати часу для виконання якоїсь роботи; не втерпіти. *Пудождї трòх'ї, от нїйáк не^в врэмжшш.* С-17.

ВРЕЧИ [врєчі] док. Те саме, що ВРЕКТИ. Б-33.

ВРИДІТЄЛЬ [врид'їт'єл'] -л'а, ч. Те саме, що БРАКОСР. Д-22.

ВРИДНОТА [вриднóта || ври^єднóта] -и, ч. і ж. Збитошник. *Ої ти, ври^єднóта малá! Нáшо вóду розливáйшш?* С-17.

ВРИДЮЧИ [врид'ўчи] -а, -е. Те саме, що ВРЕДНИ. *Нáшос' диржáт такóго врид'ўчóго пїівн'а, шо бїєц'а.* С-17; [вридн'ўчи] С-17.

ВРИЗОК [врїзок] -ска, ч. Те саме, що ВРИЗАНКА. М-16, С-27; [вр'їзок] В-3, 3-29.

ВРИЗАНКА [врїзанка] -и, ж. Військова гвинтівка з укороченим стволом, яку використовували мисливці під час полювання. Б-34, В-4; [вр'їзанка] Б-21.

ВРИК [врик] -ока, ч., етн. Те саме, що ВРОКИ. *Згавóрувати врик ходéли до бáби.* В-13.

ВРИЧЧЕ [врич:é] -á, -с., етн. Зурочення; насилання хвороби магічним поглядом. Р-18.

ВРІЗАТИ [вр'їзати] -їжу, -їжеш, док. 1. Відрізати частину чого-небудь від чогось іншого. *Вр'їзати дўло стрéл'би.* Л-1. 2. Трохи порізати що-небудь, напр., дров. *Врї'жмо хоч нáру пол'їн.* С-17. 3. *перен.* Вистрілити з рушниці. *Вр'їзав з двох ствол'їв.* 3-28. 4. *перен.* Голосно звільнитися від повітря. С-17.

ВРІХ [вр'їх] -а, ч. Горіх. Ч-6.

ВРІЧЛИВИЙ [вр'їчливиї || врòчливиї] -а, -е. 1. Такий, якого можна швидко зурочити. *Хорóша л'удїна завше вр'їчлива.* К-40. 2. Той, хто сам може когось зурочити. *Дитїна бўде вр'їчлива, о, їєс'л'ї дрўгїй рас при... прилòжшц'а до мáми [свати груди], врòчливиї бўде.* П-8.

ВРОБИТИС [вробїтис] -бл'ўса, -биса, док. Те саме, що ВИРОБИТИС-3. *Вробївса в гнуї і хóдит смирдїт.* С-17.

ВРОДІ [врòд'ї] незм. Ніби. *Наїблїшч [мова; їхнє мовлення] врòд'ї до украинс'кшї.* Ф-3.

ВРОДІБИ [врòд'їби] незм. Те саме, що ВРОДІ. *Гéто пр'їйехал'ї с'удї н'їк'є, ну врòд'їби вонї учáц'а.* X-8.

ВРОДІБИТО [врòд'їбито] незм. Те саме, що ВРОДІ. *О, врòд'їбито там вс'ї бул'ї.* 3-6.

ВРОДЛИВЕЦЬ [вродлївец'] -вц'а, ч. Красень. Н-4.

ВРОДЛИВИЙ [вродлївиї] -а, -е. 1. Гарний (про будь-який предмет). *Мáйу вродлїв'ї глад'óлуси.* 3-14. 2. Урожайний. *Вродлїве жїто – то їадринé.* С-38.

ВРОЗГОНЮ [врозгóн'у] у зн. присл. Спосіб орання грядки від країв до середини. *Ц'у грáдку згорéмо в розгóн'у, бо горбáта.* С-17.

ВРОКИ¹ [врòки || врòк'ї^и] -у і -їв, мн. Шкільні завдання; уроки. *Порóбимо врòк'ї гл'а багáтого, а в'їн нам дáс'т' п'їрог'їв.* Г-9.

ВРОКИ² [врѠки || врѠк'і^н] -у і -ів, мн., етн. Наслання поглядом хвороби кому-небудь. *Хтос' на дитіну нак'інув врѠк'і.* С-17, Г-16; [гурѠк'і]. *Нак'інули гурѠк'і, трѠба їти до когѠс' і зб'їяти.* В-4.

ВРОЧИСТВО [врѠчиство] -а, с. чи ж. (?). Те саме, що ВРОЧИЩЕ. *Плашч назив'ївс'а. Плашч – мой'а врѠчиство.* З-31.

ВРОЧИЩЕ [врѠчишче] -а, с. Урочище. З-16.

ВРУЗКЄД [вруз'к'Ѡд] присл. Те саме, що ВРОЗГОНІЮ. З-6.

ВРУНО [врѠно] -а, с. Сходи озимини. *На врѠн'і пасѠц'а з'їц'і.* Ж-9.

ВРУЧНУ [вручнѠ] присл., вж. у виразі **ІТИ ВРУЧНУ** [ітї вручнѠ]. Пішки. С-15.

ВСЕ¹ [все || усѠ] *вс'ѠгѠ, займ.* Усе (у багатьох н. пп.); [вс'Ѡ || ус'Ѡ] С-17, Г-16.

ВСЕ² [все || усѠ] присл. Постійно, завжди. *СвинобѠї сви'жину' все м'їе.* К-4. *Й'аблука і гру'ш'і свет'іт'і нос'іл'і все.* С-4. *Де т'Ѡт'а? (Все зв'їли т'Ѡтеїу так'і-о збѠку, ч'уж'її).* Г-19.

ВСЕДНАК [вседн'ак] присл. Все одно. К-18.

ВСЕЄ [всѠє] займ. Те саме, що ВСЬО¹. *ТанѠ'ов'їли всѠєє, шо вм'їли, тѠєє танѠ'ов'їли.* М-49.

ВСЕЄДНО [всѠєєднѠ] присл. Те саме, що ВСЕДНАК. *Й'агбї було всѠєєднѠ, то л'їди ходїли п чѠрез гѠкнѠ, а так хѠд'ат чѠрез двѠри.* С-17; [все їднѠ] Г-16; [всѠєєднѠ] С-17.

ВСЕНОШНА [всѠношна] -ейї, ж. 1. релїг. Ніч із суботи на недїлю перед Великоднем, коли не можна спати. *Й'ак на ВсѠношну й'ас'н'ї зѠр'ї, то бѠдут' грибї.* С-9, С-17; [Всїночн'а] Х-7; [Вс'Ѡночн'а] М-49. 2. перен. Ніч, упродовж якої не спали. *Наш гонѠк с'Ѡд'н'ї зробїв нам всѠношну.* С-17.

ВСЕНЬКІЙ [всѠн'к'її] -а, -е, займ. Увесь. *Клїкали всѠн'ку руднѠ.* К-17, М-28, П-51; [всѠїкїї]. *О й'ак й'а їїї брав – та ї на всѠїке силѠ.* (Народна пїсня). П-37,

Н-21; [вс'їкїї]. *Прийїхала вс'їка рудѠна.* З-9.

ВСЕРЕДОК [всерѠдок] -Ѡка, ч. Центр (середина) села. М-43.

ВСЄНКА [всѠєнка] -и, ж., збір. Те саме, що ГОВСЯНИЦА. С-21; [вус'єнка] С-8; [вувс'їнка] Г-26; [вус'єнка] З-19, К-70; [вус'їнка] М-43.

ВСИКА [всїка] -и, ж., бот. Осика; *Populus tremula* L. *Всїка дѠбре ростѠ.* В-54, Д-6.

ВСИКУВ [всїкув] -а, -е. Осиковий; з осики. *Всїкув колѠк.* В-54.

ВСИПКА [всїпка] -и, ж. Наволочка подушки з густѠї тканини для пїр'я. К-68.

ВСІДИ [вс'їдї] присл. Завжди. *Вс'їдї було так.* М-43; [вс'їдї] С-25.

ВСІДА [вс'їда] присл. Те саме, що ВСІДИ. *Вж'є вс'їда подав'їл'є [кв'їт'є] сацїю за працю в Нїмеччинї, тї'ко Самар'ї Ѡст'їл'єс'а.* С-2; [вс'їда]. *Ст'їл'ї бат'ушк'їє вс'їда трѠбувати мис'ц'ї своїї.* С-30.

ВСІДИ [вс'їдї] присл. Скрїзь. *Ше вс'їди сн'їг.* М-28.

ВСІЛЄК [вс'їл'єк] присл. Всїляко; по-всякому. Ч-4.

ВСКЛАД [всклад] у зн. присл. СпѠсїб орання грядки від середини до країв. С-17.

ВСКОБЛІЙ [вскѠблїї] -а, -е. Поганий. *ДѠбриї, й'ак соб'їка вскѠблїї.* Н-14.

ВСЛІД [всл'їд] присл. Зразу ж; одразу. *Прийїдиш і всл'їд прихѠд' до нас.* С-17.

ВСОБНО [всѠбно] присл. Окремо. *Спл'їв д'їд хливѠц' на чѠтверѠ говѠц'а, а пї'їта всѠбно.* (Вїдгадка: рукавїця). Т-3.

ВСОВИСЬКО [всѠвис'ко] -а, с. Хвороба корів, коли розпухає вим'я. *ВсѠнулос' всѠвис'ко в корѠву.* Б-19.

В СРАКУ СОБАКУ [в ср'їку соб'їку] незм. ЖартївливѠ побажання на чїсь чихання. С-17.

ВСТИД [встїд] -ї, ч. Те саме, що СТИД. К-68.

ВСТИДЛИВИЙ [встидлі́вий] -а, -е. Сором'язливий. *Встидлі́вому* буде *встидно*. Ж-15, К-68, Л-1.

ВСТРІЄГТИ [встр'і́єгті] 3 ос. одн. встр'і́єг, док. Загрузнути в болоті. *Кол'іс' на Гра́барці'і куон' встр'і́єг*. К-21.

ВСТУПИТИСА [вступі́тиса] -пл'уса, -писа, док. Поступитися місцем. *Пришла́ знов дру́г'і рас – то́же ш ни дав, ни вступі́вса*. Л-4.

ВСУКОРКА [всу́корка] -и, ж. Полотно, тканине візерунками. 3-6.

ВСУНУТИ [всу́нути] -у, -иш, док. Всилити нитку в голку. *Всун' нитку в го́лку – заши́йу дірку*. С-17.

ВСЦЯТИСЯ [вс'ц'я́тис'а] -ц'ус'а, -іс'а, док. 1. Не втримати сечі (у багатьох н. пп.). 2. [вс'ц'я́тиса]. Зменшитися, ослабнути (про мороз). *С'од'ні' морос вс'ц'я́вса*. С-17.

ВСЬО¹ [вс'о] займ. Все. *Так'і шче́риц', а ті́ко спе́ка – вс'о горі́т'*. 3-1, В-45, Г-16. *Була́ така́ торбе́на, шоб не **ВСЬО** італо вс'о*. Т-19.

ВСЬО² [вс'о] част. 1. Ось і кінець розмови; спілкування закінчено. *Бул'ш ни ма́йу, шо ка́зати... Вс'о... їду дудба́ми*. С-17. 2. Смерть. *Ц'і́ле ста́до вовк'ів напада́йє <...>, ного́йу йак дас'т'! [лось], так вс'о... В-29. *Йіс'л'і парт'іза́н ни стрел'ів би, нам бу́ло б вс'о!* 3-31.*

ВСЬОЄ [вс'о́йє] займ. Те саме, що ВСЬО¹. *А в н'є́м'ца то вс'о́йє било́ ба́рзо го́йє*. К-21.

ВСЬОЙ [вс'о́й] займ. Увесь. *Шо то в лу́зи за ка́ліна, шо вс'о́й луг за́красі́ла?* (Народна пісня). К-46, П-15, С-17, С-5.

ВСЬОРАВНО [вс'ора́вно] присл. Все одно. *Вс'ора́вно зроби́у, йак хо́чу*. С-17; [вс'орва́но]. *Вс'орва́но пуска́ли до ха́ти, так'і до́бр'і луд'а́*. Л-17; [с'орва́но] Л-17.

ВСЮДО [вс'у́до] присл. Те саме, що ВСІДИ. *Вс'у́до, де ни бу́ло це́ркви, поста́вил'і*. С-30.

ВСЮ ДОРОГУ [вс'у до́рогу] у зн. присл. Увесь час. *Вс'у до́рогу ле́жу' в луж'кови... вже три нид'ілі' слаба́*. С-17.

ВСЮНОЧНИЦЕ [вс'уно́чнице] -и, ж. Безсоння у малих дітей. В-13.

ВСЮТЕНЬКО [вс'уте́н'ко] займ. Те саме, що ВСЕНЬКІЙ. *По́лотно́ йако́йє вс'уте́н'ко бу́ло, уд'о́жа, і в'ін те́йє вс'уте́н'ко на се́бе нак'інув*. В-16.

ВСЮТКО [вс'у́тко] присл. Скрізь. *Тепе́р вс'у́тко недо́бре, бо вс'у́тко йє вел'і́ка роспу́ста*. С-48, Д-32.

ВСЯК [вс'а́к] присл. Те саме, що ВСЯКО. *Ну вс'а́к пришло́с', т'а́шко бу́ло жи́ти*. М-43, К-45.

ВСЯКА ВСЯЧИНА [вс'а́ка вс'а́чина] -оїі -и, ж. Різноманітні предмети, дії та ін. *То йа и косі́ла, и гура́ла, и вс'а́ку вс'а́чину роу́біла*. Р-33.

ВСЯКО [вс'а́ко] присл. Всіляко; по-різному. *Бу́ло вс'а́ко ми́н'і*. О-26.

ВСЯНИЙ [вс'а́ний] -а, -е. Вівсяний. *То вс'а́на соло́ма*. 3-26.

ВСЯЧИНА [вс'а́чина] -и, ж. Усе, що можливе; що може бути. *Ха́й йо́му вс'а́чина!* (Прокльон). С-17. **ВТЯГНУТИС**

ВТАКРИК [втакрі́к] присл. Уторік. С-56; [фтакр'і́к] К-13.

ВТЕРУСИТИ [втерусі́ти] -иу́, -сіш, док. Кинути вогонь. *Л'іс вели́кий бу́в, йак ото́ втерусі́ли вогну́, і то́й торх загорі́в'са*. С-2.

ВТЕЧИ [втечі́] -у́, -єш, док. Утекти. *А тут, ка́же, нам до́вше бу́де втечі́*. П-10.

ВТИКАЧА [втикача́] присл. Навтіки. *С то́го сад'ка́ д'іти втикача́ пошлі́*. С-17.

ВТИРИБИТИС [втирибі́тис] -бл'уса, -биса, док., знев. Забруднитися, влізши у щось. *Коро́ва пра́мо г'і́мн'єм втирибі́лас, тра до́бре мі́ти*. С-17.

ВТИХНУТИ [вті́хнути] -у, -и́ш, док. Затихнути, заспокоїтися. *Ану́ вті́хни!* М-43.

ВТИРАЛЬНИК [вті́ра́л'ник] -а, ч. Рушник. *Тка́ла хоро́ший вті́ра́л'ник'і*. К-17; [втира́л'ник] П-37; [утира́л'ник] Р-13.

ВТИРАХ [вті́рах] -а, ч. Те саме, що ВТИРАЛЬНИК. *Ветри́й ру́к'і вті́рахом*. В-25, М-23.

ВТОК [вток] -а, ч. Поперечні нитки тканини. В-13, 3-6, П-15.

ВТОНАТИ [втонати] -а́йу, -а́йеш, док. Тонути. *На болóти втона́йе копи́ца.* С-15.

ВТОЧЕ [втóче] присл. Тоді. *Втóче бу́ло зі́мно.* 3-14; [втóчи] 3-1, К-70, П-15; [втóч'і] Ш-6.

ВТРАВІТИС [втраві́тис || утраві́тис] -в'л'уса, -виса, док. Унадитись. *Втраві́лас т'óтка до нас по трі́ну да все но́сит і но́сит.* С-17. *Бол'ес' утраві́лас' на куре́й.* Р-5.

ВТРОЙНЄ [втрой́н'е́] присл. Утричі (більше). С-17.

ВТУДІ [втуд'і́] присл. Те саме, що ВТОЧЕ. О-27.

ВТУЛЕЦЬ [втуле́ц'] -л'ц'а́, ч. Пастка на тхорів. С-21.

ВТЯГНУТИС [вт'агн'утис] -ну́са, -ниса, док. Поступово опановувати якусь роботу; звикнути до чого-небудь. *Покосі́в, то ре́бра бу́дут бол'іти знеприві́чк'і, от ха́йно вт'а́гниса, то ничо́го.* С-17. *Вт'а́гниса, то ї смо́лу бу́дуть ти́ши.* С-17.

ВУБМАНЩИК [вубма́ншчик] -а, ч. Обманщик. 3-6.

ВУВКУВНЄ [вувкувн'е́ || вуўкуўн'е́] -і, ж. Місце, де водиться багато вовків. *Там в л'іси йе вувкувн'е́, вноч'і не їдут' туді́.* П-26.

ВУВСЮК [вувс'у́к] -а́, ч., бот. Вівсюг; *Avena fatua*. Ш-6; [вус'у́к] К-70.

ВУВЧАК [вувча́к] -а́, ч., фаун. Те саме, що ВСЛБЧАР. 3-37.

ВУВ'ЯЗЬ [в'ув'яз'] -і, ж. Мотузок, яким щось зв'язують. С-15.

ВУГАР [в'угар] -а, ч. Низьке заболочене місце. *А там так болóто <...>, вугар'і вели́к'і, воді́ бага́то, і грибі́ росли́.* В-29.

ВУГІЛЬ [в'уг'іл'] -ол'а, ч. Вугілля. К-13; [у́гол'] Г-16.

ВУГІЛЬЦЄ [вуг'іл'ц'е́] -а́, с. 1. Шматок деревного вугілля. Ч-13. 2. *етн.* Гра

на вечорницях – угадування, в чийх долонях шматочок вугілля. Ч-13.

ВУГЛАК [вугла́к] -а́, ч. Одвірок, до якого кріпляться двері. П-15.

ВУГНЕВЦЬ [вугне́вц'] -а, ч. Те саме, що ОГНИВО. С-56.

ВУДКАТИ [в'удкати] 3 *ос. одн.* в'удкайе, *недок.* Подавати голос (про диких качок). Н-14.

ВУДМІНОК [вудм'інок] -нка, ч. 1. *етн.* Перевертень, тобто знахар, що може втілитися у жабу чи вужа. В-54. 2. Неслухняне дитя. *Ой ти, вудм'інку! Му́вчі!..* В-54.

ВУДЬОР [вуд'о́р] -о́ра, ч., мед. Кір. Г-42.

ВУЖАК [вужа́к] -а́, ч. Те саме, що ВОДІЙ-1. Б-34.

ВУЖИНА [вужі́на] -и, ж., бот. Ожина сиза; *Rubus caesius* L. С-5.

ВУЖИНИК [вужі́ник || вужі́н:ик] -а, ч., збір. Місце, де росте ожина. С-5.

ВУЖИЩЕ [вужі́щче] -а, с. Сплетене мотуззя, яким прив'язують рубля на возі з сіном чи соломою. *Маз'у́вши́на до́си йе вужі́щче на горі́.* Б-19, В-19, Г-34.

ВУЖОВЕ МОЛОКО [вужо́ве молоко́] -ого -а́, ж., бот. Молочай; *Euphorbia* L. С-5.

ВУЖОВИЩЕ [вужо́вищче] -а, с. Шкура вужа, яку він скинув навесні. С-60.

ВУЗДЕЧКА [вудзэ́чка] -и, ж. 1. Ремені з вудилами та поводками, які надівають коневі на голову (у багатьох н. пп.); [гуздэ́чка] С-17. 2. Спеціально пошитий ошийник на собаку, коли один ремінь проходить під передніми лапами. О-5.

ВУЗДИР [вудзі́р] -а, ч. Нижня товста частина снопа. *Ста́вили сно́пі вудзі́рами на зéмл'у.* О-16; [узі́р] К-70.

ВУЗДРО [вудздрó] -а́, с. Те саме, що ВУЗДИР. 3-11.

ВУЗЛЄМ [в'уз'л'ем] у *зн. присл.* Зав'язати шнурки так, що їх важко розв'язати. Д-30.

ВУЙЄ [вуййе́] -я́, с. Дишель у воловому возі. П-15.

ВУЙТ [вуйт] -а, ч. Сільський староста; керівник гміни “за Польщі”. В нас ву́йтом за́вше по́л'ак був. С-17.

ВУК [вук] -а, ч. Те саме, що ВЕДРО. С-16.

ВУКРАЇНА [вукрайі́на] -и, ж. Україна. М-26.

ВУКШЕ [вукше] присл. вищ. ступ. Вужче. В к'и́нци́ ствола́ йе тро́хи ву́кше. С-50.

ВУКШИ [вукши] -а, -е, вищ. ступ. Вужчий. Г-16, С-17.

ВУЛ [вул] вола́, ч. Віл. Вола́ми то́же тра мн'іти й́хати. С-17, Б-14, Г-16, Ц-3.

ВУЛОХАЙЛО [вулоха́йло] -а, ч., ж. і с., оказ. Негарна людина з розпатланим волоссям. Ду Миха́їла пушла́ б за вулоха́йла. З-6.

ВУЛЬ-ВУЛЬ [вул'-вул'!] виг. Уживають для підкликання гусенят. С-6.

ВУЛЬХОВИЙ [вул'хóвий] -а, -е. Вільховий; із вільхи. Вул'хóва скрин'ка. П-15; [гул'хóви] С-17.

ВУЛЬШИНА [вул'ші́на] -и, ж. **1.** бот. Вільха клейка; *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. В-54. **2.** збір. Вільховий ліс. С-21; [вул'шинá]. Там чо́рний л'іс, де вул'шинá. З-21, П-34.

ВУМНЄ [вумн'е́] -а, с. Вим'я (корови, кози). П-15.

ВУН [вун] займ. Він. Б-14, Г-16, С-17; [вун']. Був так'ї́ чолов'і́к, шо вун' у па́на охóтивс'а. З-29; [вон]. На дво́ре гра́йут' пл'ушчанку – заві́язвал'і́ о́чи, все ховáл'і, а вон потóм шука́в. Р-27; [вун'н]. Подгáжібек так'і́ подóбни до правд'івка <...>, тíл'ко так в́же тíйі спудспод пáл'ц'ом – ву́н посин'йіе. С-47; [вун'н]. І ву́н пошóв п'ехóтої. К-21.

ВУНУЧА [вуну́ча] -и, ж. **1.** Те саме, що ВНУЧКА². Ж-4. **2.** Ганчірка будь-якого призначення. Ж-4.

ВУРГІНІЯ [вург'ін'йіа] -і, ж., бот. Те саме, що ВАРГІНЯ. С-6.

ВУРЕЧОК [вур'е́чок] -е́чка, ч. Чоловічий піджак. На марина́рку тут бóдут казáти ву́речок, а ту д'і́журо́к. Ч-4.

ВУРКАТИ [вуркати] 3 ос. одн. вурка́йе, недок. **1.** Подавати звуки (про куницю). С-64. **2.** Подавати звуки (про зайця). К-59.

ВУРКОТИТИ [вуркот'і́ти] 3 ос. одн. вуркоті́т', недок. Подавати голос під час токування (про тетеруків). Тетеруки́ вуркот'е́т'. В-23.

ВУРОНКА [вурóнка] -и, ж. Ширінька в штанях. З-6.

ВУРЧАТИ [вурча́ти] 3 ос. одн. вурчі́т', недок. **1.** Подавати звуки (про зайця). В-54, К-53. **2.** Подавати звуки (про вовка). М-2.

ВУРЧЕТИ [вурч'е́ти] -у́, -і́ш, недок. Сваритися; сварливо говорити. Мо́йá ж'і́нка вурчі́т'. П-15.

ВУСА [вўса] вус, мн. **1.** Волосняний покрив над верхньою губою у чоловіків. С-56; [гўси] С-17; [гўса] Г-16. **2.** Приймочки кукурудзи у вигляді пучка кіс. С-56.

ВУСАДОК [вўсадок] -дка, ч. Посаджений коренеплід, щоб отримати насіння; висадок. С-6.

ВУСЕЛА [вусéла] -и, ж., ент. Гусениця. Г-42.

ВУСЕНИЙ [вус'е́ний] -а, -е. Те, що стосується вівса. Вус'е́на соло́ма. П-19.

ВУСЕНКА [вус'е́нка] -и, ж. Вівсяна солома. С-8.

ВУСИЛКА [вўсилка] -и, ж. Один з чотирьох мотузків, на яких підвішують колиску. В-13, К-58, Р-21; [вўс'і́лка] Г-34.

ВУСЛПНЕЦЬ [вус'л'і́нец'] -ни́'а, ч. Ослінчик. Т-10.

ВУСОВИЙ [вусóвий] -а, -е. Осиковий. Вусóве дéрево. С-5.

ВУСТАВКА [вўставка] -и, ж. Сорочка з тканим візерунком з червоних ниток. За мéйі пáмн'ат'і вўстáвки в́же не тkáли... Вс'і́ нашивáла... Б-19.

ВУСТЄ [вус'т'є] -а, с. Місце, яким дим виходить з печі в димар. Б-30.

ВУСЯЛКА [вус'алка] -и, ж. Петля з дроту для лову зайців. Н-9.

ВУТ БОЖЕ [вут Бже] незм. Те саме, що БІГМЕ. В-44.

ВУТКАЧ [вуткач] -а, ч., орн. Одуд; Урира ерорс. М-23.

ВУТЮГ [вут'уг] -а, ч. Праска. Р-34.

ВУТЮК [вут'ук] -а, ч., орн. Напівдоросла дика качка. С-6; [вут'ух]. *Вут'ух не ле^тт'ит', в'ін нудлиток.* В-29.

ВУ-У-У [вў:] виг. Наслідування звуків бомбардувальників. *Вже вечор'їє, а тї'їє самол'оти ано ву:.* В-34.

ВУХАНЬ [вухан'] -а, ч., евф. Те саме, що ВУХАТИЙ. О-4.

ВУХАТИЙ [вухатий] евф. Заєць. Н-13.

ВУХАЧКА [вухачка] -и, ж. Шапка-вушанка. Ш-6.

ВУХКАТИ [вухкати] 3 ос. одн. вухкає, *недок.* Подавати звуки (про диких свиней). С-56.

ВУХО [вўхо] -а, с. 1. Вух людини (у багатьох н. пл.); [гўхо] Г-16, С-17. 2. Вух лопати, куди вставляють держак. С-6.

ВУХТІЙ [вухт'їй] -а, ч., знев. Те саме, що КАПЛАВУХИЙ. Д-31.

ВУШАК [вушак] -а, ч. Одвірок. П-15; ~~вушак~~ С-17.

ВУШИВИ [вушіви] -а, -е. Такий, що має воші. С-17; [вушіви] С-56.

ВУШИВИ ДОЩ [вушіви дощ] -ого -ў, ч., перен. Мжичка. С-56.

ВУШКО [вушкó] -а, с. Зменш. до ВУХО-2. С-6.

ВХВАТИ [вхвати || вх'вати] *вхват, мн.* Вила для виймання горшків з печі. П-4.

ВХИДЩИНА [вхидщина] -и, ж., *етн.* Перехід у нову хату; новосілля. П-30; [вх'іщина] С-65, Ч-8.

ВХОДИНИ [входини] -дин, *мн., етн.* Те саме, що ВХИДЩИНА. В-10; [входине] Б-43; [входене] С-62.

ВХОПИТИ [вхопіти] -пл'ў, -пиш, *док.* Отримати покарання. *Посід', злід'ну, посід', бо побач, шо вхопиш.* К-39.

В ХРЕСТИКИ [в хрестики] в зн. *присл.* Спосіб садіння картоплі. Б-44.

ВЦАЛІ [вцал'ї] *присл.* Цілком. *Вже в'їс'ім м'їс'ац'у вцал'ї пєнциїї ни дай'ут'.* С-30.

ВЦВАЛИ [вцвали] *присл.* Учвал. С-30; [вчвали]. *Дуже швидко бігти (про тварин). Собака вчвали їде.* М-45, О-29.

ВЧАРАШНИЙ [вчарашний] -а, -е. Учорашній. В-13.

ВЧАЩАТИ [вчашчати] -аїу, -аїиш, *недок.* Часто приходити чи приїжджати. *Вчашчái, вчашчái, мойá дбнен'ко, до мене, бо їє в мене бóчка мєдон'ку длá тебе.* (Народна пісня). Д-18.

ВЧЕСНИ [вчєсни] -а, -е. Ранній. *Жїто вже такóє [6 травня, на Юрія], часом весна вчєсна, – вже колос'їє.* М-22.

ВЧИМ [вчим] -а, ч. Вігчим. М-23, П-50.

ВЧИНАШ [вчинаш] незм., *реліг.* Отче наш (початок молитви). Р-35.

ВЧОРАЙШИЙ [вчорайший] -а, -е. Учорашній. *Вчорайше молоко.* В-27.

ВШВЕРИТИСЯ [вшверитис'а] -р'ус'а, -р'ис'а, *док. 1.* Забруднитися чим-небудь. Т-5. 2. Унадитися. *Вшвер'имвс'а ходїти с'удїє і ходит'.* Т-5.

ВШЕЙНИК [вшейник] -а, ~~вшєнати~~ для собаки. З-9.

ВШЕСТЄ [вшєс'т'є] -а, с., *реліг.* Вознесіння (40-й день після Великодня). С-17.

ВШИВАТИСЬ [вшиватис'] -аїус', -аїєс'а, *док.* Утікати. *Панás, вшиваїс' хўтко од нас!* С-26; [вшиватиса] С-17.

ВШІЙНО [вшійно] *присл.* Обов'язково; терміново. *Дєс' тиб'ї вже с'од'н'а вшійно в тої л'їс пєртиса?* Л-4.

ВШИПУЛИТИ [вшипулити] -ўл'у, -ўлиш, *док.* Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Сердїта вшипўлила гонўка.* Ж-11.

ВШИРЄМИТИСЬ [вшир'ємитис'] -ємл'ус', -ємис'а, *док.* Те саме, що ВШВЕРИТИСЯ-1,2. *Вшир'ємилас' д'ївка в граз'ўку.* Т-5.

ВШУБКЕТИ [вшубкети] -ейу, -ейеш, док. Те саме, що ВШУРБАТИ. В-13.

ВШУРБАТИ [вшурбати] -айу, -айиш, док. Тепло одягнути. *Вшурбали дитину, що не може повенутис.* С-17.

ВЩУХНУТИ [вшчухнути] 3 ос. одн. вщчухне, док. Те саме, що ВЛИГТИ. *Цілу нуч л'є дошч и ни вщчухне.* С-17.

В'ЮГА [вйуга] -и, ж. Сильний вітер. *М'єс'єц такійі в'єтру, – н'є, то, знайте, вйуги.* П-10.

В'ЮШКА [вйушка] -и, ж., бот. Витка квасоля. *На меж'ї садимо вйушку.* З-7.

В'ЯДА [вйада] -и, ж. Якась хвороба, біда. *А наї тибє вйада з'ме!* (Прокльон). Л-4.
ГА

Г г

ГА [га] част. 1. пит. Уживають для перепитування. *Га? Шо-шо кáжши?* С-17.

2. підсил. *Ну то тепєр там тєйє га... А л'є шос' тóго стáршии покол'ін'є знáчит то... вони офйáри у сєлах не давáл'ї.* Р-17. *Д'ївчáтá, хлóпци с:умкáми їдут' у л'єс.* *Га? Ёто а хто бúde на йїх робїти?* Л-2.

ГАБЕЛОК [габєлок] -лка, ч., знев. Малого росту тварина. *То не корóва, а йак'їс' габєлок.* К-17.

ГАБЛИК [габлїк] -á, ч. Гаплик (в одязі). Р-35.

ГАБУН [габун] -á, ч. 1. Будь-яка палиця. *Тобї габунá тїл'ко дáти.* П-15, К-58. *Йак дам габунóм!..* М-28, В-13. 2. Палиця пастуха. С-25. 3. Палиця, якою поправляли солому, коли смалили свиню; ожог. К-58.

ГАБУНЯКА [габун'áка] -и, ж., зруб. Те саме, що ГАБУН-1. В-13, Ш-1.

ГАБУНЯРА [габун'áра] -и, ж., зруб. Те саме, що ГАБУН-1. М-28.

ГАВА [гáва] -и, ж. і ч., дит. Собака. *Нем чипáї гáву, а то ше вкúсит.* С-17.

ГАВКА [гáўка || гáвка] -и, ж. Те саме, що ГАЛКА². М-36.

В'ЯЗАННЄ [вйазán'є || ўйазán'є] -а, с., збір. Стовпи, балки, крокви, які потрібні для зведення будівлі. *Нем робл'ў хливá – ше не мáйу вс'óго вйазán'á.* С-17.

В'ЯЗИ [вйáзи] -у, мн., анат. Шийні хребці; верхня частина хребта. *Ни лас' по вїшн'ї, бо йак впадєш, то вйáзи скрúтиш.* С-17.

В'ЯЗІК [вйáз'їк] -а, ч., іхт. Різновид риби – маленький язь (?). *От вже вйáз'їк – багатó кос'т'єї,* е. Б-29.

В'ЯЛИЦА [вйáлицá] -и, ж. Всохле дерево. О-38.

В'ЯНЧАТИ [вйанчáти || ўйанчáти] 3 ос. одн. вйанчїт, недок. Подавати звуки (про вовка). *Вовк вйанчїт, йак йїхн'є вес'їл'є.* З-21. **ГАДЮЧНИК**

ГАВКАТИ [гáвкати] 3 ос. одн. гáвкáйє, недок. 1. Подавати уривчасті звуки (про собаку) (всі н. пп.). 2. Подавати звуки (про козла). В-3, Д-30, М-36. 3. знев. Базікати. *Не гáвкáї хоч ти мен'ї!* Г-16, С-17. 4. зруб. Надривно кашляти. *Цілу нуч гáвкáйє, що ни мóна спáти.* С-17, Ц-3.

ГАВНЕЧКО [гавнєчко] -а, перен., пестл. Малюк. *Нáше гавнєчко ї собї зуби чїстит.* С-17.

ГАВНО¹ [гавнó] -á, с. 1. Екскременти (у багатьох н. пп.); [говнó] Г-16; [гувнó] С-17. 2. перен. Малюк, підліток. *Ти ше гавнó мин'ї вкáзувати.* С-17.

ГАВНО² [гавнó] у зн. присл. Мало; нічого. *Йїште, бáт'ушечко, йїште! – Йїм, йїм. – Гавнó ви йїстє.* С-17.

ГАВСТРИКА [гáвстрика] -ї, ж., бот. Те саме, що ВАРНИЦЯ. *На гурóд'ї гáвстрик'ї.* Б-15.

ГАВЧЄСТИ [гавч'єти] 3 ос. одн. гавч'єт', недок. 1. Те саме, що ГАВКАТИ-1. П-15. 2. Подавати голос (про лисиць). Л-9. 3. Подавати специфічний голос, переслідуючи дикого кабана (про мисливського собаку). Л-9, П-46.

ГАГА [гагá] -ї, ж., дит. Гуска. Ж-3.

ГАД [гад] -а, ч. 1. Різноманітний плазун (у багатьох н. пп.). 2. перен.

Погана людина. *Ни л'убит гад гада, д'е л'уд'єй громада, а йак л'уде розійдуц'а, то гад з гадом зійдуц'а.* М-22. **3.** Пор. гру слів. *Ти так все вгадуєш, видно, шо добри гад.* С-17.

ГАДАЛКІ [гадалк'і] -лок, мн. Дівочі гадання. *І перед Новим годом гадал'і гадалк'і.* Р-22.

ГАДАТИ [гадати] -аїу, -аїиш, недок. Передбачати майбутнє. *Ходіли по силу циганки гадали.* С-17, Г-16, Д-15.

ГАДКА¹ [гадка] -к'і, ж. Розмова, розповідь. *Такá гад'мка була миж сус'ідами.* С-17.

ГАДКА² [гадка] вст. сл., незм. Мабуть. *Гад'мка, взавтра буде дошч.* З-6.

ГАДКА³ [гадка] спол. Ніби. *Цеглові заїчик'і гадка стéхли на стин'і.* Ш-1.

ГАДСТВО [гадство] -а, с., збір. Гаддя. *В'ін там шос' н'іс в мишкóви... Госпóд' назби'рав, ну, гадства вс'акого.* П-37; [гатство]. *Ви'н йому напускáв гатства в сирéдину – ну, йаишчурка мóже бóти... йаишчурк'і чи жабé.* П-51.

ГАДУН [гадун] -а, ч., етн. Знахар, ворожбит. *А наші д'івкí ходіли до гадунá гадати.* Д-15.

ГАДУХА [гадуха] -и, ж., знев. Жінка-базіка. К-13.

ГАДЮГА [гад'юга] -и, ж. Гадюка. *Побáч'ив, шо вй'есит' гад'юга, поч'упл'анайа до гол'єк'і.* П-51.

ГАДЮЧНИК [гад'ючник] -а, ч., етн. Весняний день після Благовіщення (свято Гурга), коли вилазять на поверхню вужі та гадюки. *На гад'ючника випувзáйут' вс'і гад'юк'і, вуж'і пóсл'а зимóвуй спл'áчк'і.* З-6; [гад'юшник] П-12.

ГАЗЕТА [газéта] -и, ж. **1.** Періодичне друковане видання (всі н. пп.). **2.** перен. Білий знак ззаду в лісової козулі. А-2.

ГАЗІВКА [газ'івка] -и, ж. Невелика жіноча хустина з тонкої тканини. Р-34; [газівка] Ж-3; [газівка]. *Штунди вс'і, йак одна, в газівках на собрáн'їе прихóд'ат.* С-17.

ГАЙ [гаї] -у, ч. **1.** Лісок. *Хлóтци н'ішли до гаїу.* Л-1. **2.** Ліс. Л-1. **3.** Великий старий ліс. *Бойáлис' гоніти худóбу в гаї, то пáсли на пóли.* Б-24.

ГАЙ-ГАЙ [гаї-гаї] виг. Передає швидкий політ пташки. *Одному далá, другóму далá, трéт'ому далá – гаї-гаї поле'т'іла.* (Дитячий вірш). Б-19.

ГАЙДАМАКА [гайдамака] -и, ч. і ж. Високого росту людина. С-38.

ГАЙДАР [гайдáр] -а, ч. Підпасич. З-6.

ГАЙКА [гаїка] -и, ж. Якийсь одяг (?). *Збирáйтеса хлóтци пу грóшу, куп'ім' мин'і гаїку хурóшу.* Л-4.

ГАЙМАНЕЧА [гаїманéча] -и, ж., збір. **1.** Купа мурах. *Пуд'м столóм завелáс гаїманéча мура́х.* С-17. **2.** Велика кількість чого-небудь. *Тут гаїманéча д'итéй бйгаїе.* С-17.

ГАЙНИСТИЙ [гаїністий] -а, -е. Високий, розлогий. *Там гаїніста гол'уіна ростé.* О-26.

ГАЙНО [гаїно́] -а, с. Мурашник. *Пуд дубом було гаїно́.* Г-21.

ГАЙОВИ [гайóви] у зн. ім., -ого, ч. Лісник. *За Пóл'ши вун служив гайóвим.* Г-16, К-20, С-17; [гайóвий] З-1, С-8.

ГАЙ-ТА [гаї-та] виг. Уживають для повертання запряжених коней праворуч. С-56.

ГАК [гак] -а, ч. **1.** Металевий стрижень, у якому гострий кінець вбивається у що-небудь, а другий загнутий угору (всі н. пп.). **2.** Знаряддя з ручкою виривати гній. *Вчора гáком гно́йу йа попорвáв.* К-17, К-53. **3.** Те саме, що ГАКЕ. Б-35. **4.** Дорога з поворотами, закрутами. С-17. **5.** Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. В-2. **6.** у виразі З ГАКОМ [з гаком] незм. Позначає більшу кількість, ніж названо числівником. *Прошóв дэсит' к'іло́метру з гаком.* С-17, Р-29.

ГАКА [гака] -и, ж. Сапка. М-48.

ГАКАТИ [гакати] З ос. одн. гакаїе, недок. Подавати звуки (про лисицю). О-23.

ГАКЕ [гакé] -ів, мн. Сапка з трьома зубами. Б-43, Н-6; [гакі] Ж-16.

ГАЛАВИ [гáлави] -а, -е. 1. Бешкетливий. Його д'іти гáлави – все грудка́ми к'іда́ють в го́кна. Г-16, Т-5. 2. Роззявкуватий, недоумкуватий. Тої Йу́ра гáлави – по́к'і приде́ с шко́ли, то все заб'уде. С-17.

ГАЛАЙКО [галайко] -а, ч. Криклива людина. Б-8, 3-25.

ГАЛАКАЛО [галакало] -а, ч. і ж. Те саме, що ГАЛАЙКО. Г-16.

ГАЛАКАТИ [галакати] -айу, -айиш, недок. 1. Базікати. З са́мого ра́нку вже галака́є і галака́є. С-17, Г-16. 2. Говорити нерозбірливо. Запе́рло́ п тобу́! Шо́с' пуд нус собу́ галака́є, шо́ і не́ пуїме́ш. С-17.

ГАЛАПУЦИ [галапу́ци] -а, -е. Те саме, що ГОЛОПУЗИЙ. В-32, Л-1.

ГАЛДІТИ [галд'іти] 3 ос. одн. галд'іт', недок. 1. Подавати голос, переслідуючи зайця (про мисливського собаку). Соба́ка ца́вка́є і галд'іт', йак за́йца́ ба́чит'. М-41. 2. знев. Те саме, що КВАНДІТИ. С-17.

ГАЛЕ [га́ле] спол. Але. Хт'ів йі́йі бра́ти, га́ле ма́ти ни да́ла. Ч-6.

ГАЛЄГАТИ [гал'єгати] -айу, -йеш, недок. Те саме, що ГІЛБІАТИ. К-41, К-72.

ГАЛЄРЄТКА [гал'єр'єтка] -и, ж. Фруктове желе; густий кисіль. Б-31.

ГАЛИЦЯ [га́лиц'а] -і, ж., збір. Опала хвоя. К-41, Т-7.

ГАЛІГАТИ [гал'ігати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГІЛБІАТИ. М-21.

ГАЛІШКАТИ [гал'ішкати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГІЛБІАТИ. К-41, К-72.

ГАЛКА¹ [га́лка] -и, ж., орн. Птах з родини воронових; *Corvus monedula*. Воро́на то йі́дно́, а га́лка то дру́г'е. С-17.

ГАЛКА² [га́лка] -и, ж., кулін. 1. Страва з тіста. С то́го са́ме т'іста некл'і галк'і так'і́йі – кра́йал'і і в чо́рну таку́йу ве́ртиху, м'іску. Йак ві́мут с пе́чі і йак тоді́ зал'і́ють шкварка́м'і,

зно́в в п'іч. С-48. Оті́йі то галк'і бул'і до́бри. Або́ в пе́чі пеку́т, або́ на пате́л'ні. С-48. 2. Те саме, що ПИЗИ. А с:и́рїх [картохель] то трут, ви́душуйут і тоді́ вже ро́біят, то в нас не галк'і ка́жут – пізи. С-48. 3. Прісний корж. С-48.

ГАЛКА³ [га́лка] -и, ж. Сильна отрута, яку обливали лоем і затикали в м'ясо-приманку для лисів. Га́лки робі́ли в рукави́цах. Ф-1, М-34, О-22; [га́лка] Т-8; [га́вка] М-36.

ГАЛКА⁴ [га́лка] -и, ж. Круглий викачаний шматок білої глини для білення стін хати. Д-33.

ГАЛО [га́ло] -а, с. Те саме, що ГАЛЬ. За́йец' ви́б'іг на га́ло. М-16, Х-5.

ГАЛОШ [гало́ш] -а, ч. Калоша. Дес' на з'ва́ха розорва́в пра́вого гало́ша. С-17; [гало́ш] Д-20; [кало́ш] Г-16.

ГАЛСТИК [галстик] -а, ч. Галстук, крават. Б-32, С-17.

ГАЛУЗКИ [галуз'кі] -зо́к, мн. Гілки, які застормлювали в коровай як прикрасу. З-37.

ГАЛУШКА [галу́шка] -и, ж. 1. Рваний шматочок прісного тіста, зварений в молоці чи воді (всі н. пп.). 2. Те саме, що ГАЛКА². Лис зра́зу здо́хне, йак галу́шку вхо́пит'. Р-35, З-1, О-14. 3. перен. Послід зайця. Б-14.

ГАЛЬ [гал'] -і, ж. 1. Лісова галявина. Така́ трава́ бу́ла на гал'і, да коро́вами спа́сли. С-17. 2. Рідколісся. Лед' ві́гнала това́р на гал', де са́мі бе́ре́зи. С-17.

ГАЛЬКА¹ [га́лка] -и, ж. 1. Нижня жіноча сорочка. Тепе́р ж'інкі́ вже не но́с'ат' га́лку. П-21, К-44. **ГАМЕРИКА** полотняна спідниця, вишита і мережана внизу, яку вдягали під верхню коротшу спідницю. Коли́с' вс'і д'іва́чата носі́ли га́лки°. Х-7.

ГАЛЬКА² [га́лка] -и, ж., кулін. Кусочки тіста зварені в молоці. В-3.

ГАЛЬОВКА [гал'о́вка] -и, ж. Кільце домашньої ковбаси. О-17.

ГАЛЬОНКА [гал'онка] -и, ж. Згин коліна. *Гал'онка – то сустави кол'он:ийе.* С-57.

ГАЛЬОПА [гал'опа] -и, ж. Литка ноги. *Завойї булі на гал'опу, бо подреш ноги.* 3-14.

ГАЛЬОЦА [гал'оца] -и, ж. Те саме, що ГАЛЬОПА. Ф-1.

ГАЛЬЧИННС [гал'чін':е] -а, с., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. 3-14.

ГАЛЯВА [гал'ава] -и, ж. Місце, де ростуть чорниці. *Гал'ава йаг'ідника.* Б-35, М-9, П-20.

ГАЛЮПА [гал'упа] -и, ж. ? *Бус'н'у, бус'н'у, на тоб'ї гал'упу – даї мин'ї жїїта копу.* 3-18.

ГАЛЯКАТИ [гал'акати] -айу, -айеш, недок., знев. Базікати. С-16.

ГАЛЯНДРА [гал'андра] -и, ж. Стегно. Г-21.

ГАМ [гам] незм. 1. дит. Їжа. *На, дитинко, тобї гам.* С-17 (і в багатьох н. пп.). 2. дит. Те саме, що ГАМАТИ. *Зари будиш каишку гам.* С-17. 3. З'їсти. *И сам ни гам, и другому ни дам.* С-17.

ГАМАЛИГА [гамалїга] -и, ж. Те саме, що БАБА³. Ж-12.

ГАМАТИ [гамати] -айу, -айиш, недок., дит. Їсти. *Гамаї, гамаї, то будиш вилїк'ї ростї.* С-17.

ГАМАШІ [гамаш'ї] -аш, мн. Калоші. Г-32.

ГАМЕРИКА [гамерика] -и, ж. 1. Американський континент (у багатьох н. пп.). 2. Сполучені Штати Америки. *В Гараймовци двоїе вирнулоса з Гамерика.* Ч-11. 3. перен. Добро, багатство. *Нї подббалос' мин'ї [на шахтах в Сибїру]! Ми там думал'ї, шо там гамерика, чи ГАМРА* *там говорат.* М-22.

ГАМРА [гамра] -и, ж., перев. в мн. **ГАМРИ** [гамри] -ів. 1. Милиці. Ш-6. 2. Високі палиці, за допомогою яких діти ходили болотом; ходулі. П-15.

ГАНАВИЦІ [ганавїци] -віц, мн. Те саме, що НАГАВЕЦІ. В-27; [ганавїц'ї] -віц', мн. М-27.

ГАНДЕЛИК [ганделїк] -а, ч., знев. Кюск. *В ганделїк привезлі хл'їб и горїлку.* Г-9.

ГАНДИК [гандїк] -а, ч., орн. Індик свійський; *Meleagris domestica.* *Тої гандїк бїец':а.* Г-21, К-70; [гендєк] 3-2.

ГАНДЛЯР [гандл'ар] -а, ч. Торговець; перепродувач товарів. *А з'їс' у вс'о по с'олах йїз'д'ат тїїї гандл'арї.* Є-1.

ГАНДРЕЇТИ [гандреїти] недок., оказ. Святкувати день Св. Андрія Первозванного (13 грудня). *Сави ни савити, Гандрейа ни гандреїти, а трабуло кундєл'ку кундєл'їти.* К-20.

ГАНДРЕЯ [Гандреїа] незм., релїг. День Св. Андрія Первозванного (13 грудня). В-23; [Гандрїйа]. *На Гадрїйа д'ївчата гадали, чи вїйдут замуш.* С-17.

ГАНЕБИТИ [ганєбити] -бл'у, -биш, недок. Ганьбити. Р-33.

ГАНІТІЛЬ [ган'їт'їл'] -л'а, ч., перен. Футболїст. В-13.

ГАННОЧКА-ПАННОЧКА [ган:очка-пан:очка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. Г-3.

ГАНУЧА [гануча] -и, ж. 1. Шматок тканини, яким укутують ноги, взуваючи постолї чи чоботи (у багатьох н. пп.); [гонуча] К-20; [гунуча] С-17. 2. перен., знев. Те саме, що ЛАХІ. *Їти лахи не теплі [митники] – інструмент шукали, о... А гєти ганучи н'є.* О-2.

ГАНУЧАР [ганучар] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. П-56.

ГАНУЧИР [ганучїр] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. 3-25. **ГАРАФІН**

ГАНЯТИ [ган'ати] -айє, -айє'иш, недок. 1. Гуляти. *Л'їтом дїт'ам добре – ган'айут ди ї все.* С-17. 2. Ледарювати. *Врок'ї не гучит, тоно ган'айє вес' ден'.* Г-16, С-17. 3. [ган'єти]. Паруватися (про

свиней). Б-43. **4.** Паруватися (про зайців). Т-2.

ГАНЬБА [гáн'ба] -и, ж. Гандж; недобрі слова. *То був позóр! Гáн'ба!* В-45. *Мойім грибáм гáн'би нихтá ти дáв'т!* П-15.

ГАНЬБИТИ [гáн'бити] -бл'у, -биш, недок. Лихословити. Т-5.

ГАПЕЛЬКА [гáпéл'ка] -и, ж. **1.** Петелька (проріз) в одязі на гудзик. *Гáпéл'ка велі́ка – гúз'ік вилáзит.* М-45. **2.** Петля з дроту на звірів; сило. *Зробі́в гáпéл'ку на козлá.* Ж-5, Ф-1.

ГАПКА [гáпка] -и, ж. Дротяна петелька гаплика. Г-42, П-15.

ГАПЛІЄ [гáпл'є || гáпл'є́] -і, ж. Те саме, що ГАПЕЛЬКА-2. *Вин в гáпл'і лóвиг зáйца.* С-6.

ГАПЛИК [гáпл'і́к] -á, ч. **1.** Те саме, що ГАПКА. С-17; [гáбл'і́к] Р-35. **2.** перен. *Смерть. Гáпл'і́к тоб́і бúде!* С-17.

ГАПЛИЧКА [гáпл'і́чка] -и, ж. Те саме, що ГАПКА. К-70, Т-5.

ГАПЛЮК [гáпл'ю́к] -á, ч. Металева застібка біля одягу; гаплик. Г-42, С-56.

ГАПОНЧИК [гáпóнч'і́к] -а, ч., кулін. Виріб з дріжджового тіста, зварений в олії; пончик. *Гáпóнч'і́ки з йáгуд'мі.* С-17.

ГАПТУВАТИ [гáпт'увáти] -у́йу, -у́йиш, недок. **1.** Прикрашати одяг кольоровими нитками. С-17. **2.** Робити мережку на одязі. С-17.

ГАР [гáр] -у, ж. Запах пригорілого чи горілого. *Гáр'ю чу́ти на кúхн'і.* П-23.

ГАРАБИНА [гáраб'і́на] -и, ж., бот. Те саме, що ВОРАБ¹. *Ай́р нóс'ат і гáраб'і́ну ё́то внóс'ат в хáту* [на Трійцю]. К-40.

ГАРАБИНКА [гáраб'і́нка] -и, ж., бот. Те саме, що ВОРАБ¹. К-40.

ГАРАЖ [гáраж] -á, ч. **1.** Легка споруда для автомобіля (у всіх н. пп.). **2.** перен. Те саме, що ШАЛАБУДА-1. Ж-3, Л-1.

ГАРАФІН [гáраф'і́н] -а, ч. Графин. Т-10.

ГАРАХАТИЙ [гáраха́тиї] -а, -е. Кучерявий. С-51.

ГАРАХИ [гáрахи] -ів, мн. Кучері. К-58; [гáрах'і] 3-2, К-70; [гáрах'і́] С-51; [гáрас'і́] Г-21; [гáрахи] С-59.

ГАРАХУВАТИЙ [гáрахува́тиї] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. *Наш Ступáн такі́й гáрахува́тиї, йáк жид.* Г-42; [гáраховáти] К-70, М-49.

ГАРАЧА ПОРА [гáрача порá] -ойі -и, ж. Час, коли багато роботи. *Ха́й йáка гáрача порá, а в нид'ілу ни робі́ли.* Х-7, С-17.

ГАРАЧКА [гáрачка] -и́, ж. **1.** Висока температура тіла. *Тáка гáрачка – аж вс'а горі́т.* С-17. **2.** Пор. у виразі: **ПОРОТИ ГАРАЧКУ** [порóти гáрачку]. Гарячкувати; робити що-небудь передчасно. *Охóт'н'і́к впорóв гáрачку і ни попáв.* С-17.

ГАРАШКОВАТИЙ [гáрашкóва́тиї] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. О-17, С-59.

ГАРБУЗ [гáрбу́з] -á, ч. **1.** бот. Городня сланка рослина з великими круглими плодами; Cucurbita pepo L. П-47. **2.** етн. Гра на вечорницях: якщо дівчина показувала руками гарбуза, то хлопець ішов від неї і не цілував. П-47.

ГАРБУЗА [гáрбуза́] -і́, ж., бот. Те саме, що ГАРБУЗ-1. *Пуд^м сáмим плóтом поса́дила гáрбу́зи, то годна́ бу́ла гáрбуза́ йáк видрó.* С-17.

ГАРБУЗИК [гáрбу́зик] -а, ч., вж. перев. в мн. **ГАРБУЗИКИ** [гáрбу́зики] -ів. **1.** Насінина гарбуза. О-2. **2.** Насінина гарбуза і соняшника. Т-5.

ГАРБУЗКА [гáрбу́зка || гáрбу́з'ка] -і, ж. **1.** Те саме, що ГАРБУЗИК. *Гáрбузо́к насуши́ла то́рбу.* Г-16, С-17. **2.** бот. Зменш. до ГАРБУЗА. С-17.

ГАРГАРА [гáргáра] -и, ч. і ж., знев. Висока людина. Д-22.

ГАРГЕНЯ [гáргéн'я] -і, ж., знев. Високоросла жінка. Д-11.

ГАРДЕБОША [гардебóша] *-і, ж., кулін.* Кишка, начинена картоплею з салом. Р-9.

ГАРЕЧ [гáреч] *-і, ж., обряд.* Поминальний обід. Т-5.

ГАРСЧИЙ [гар'éчий] *-а, -е. 1.* Який має високу температуру. П-23. **2.** Свіжий (про слід звіра). *По гар'éчому сл'їду вóвка.* П-23.

ГАРКІЙ [гарк'їй] *-а́, -é.* Такий, що кусається (про собаку). *Ваш соба́ка гарк'їй.* Л-8.

ГАРКУШ [га́ркуш] *-а, ч., реліг.* Те саме, що АРКУШ. *Кла́лі га́ркуш ото́ї... Йе Хо́мина па́ска, то йї́ї рїзали.* В-54.

ГАРЛЬ [гарл'] *-і, ж.* Те саме, що ГАР. *Га́рл'у чу́тно... горі́т одéжа...* Ж-9.

ГАРМУЗИТИ [гарму́зити] *3 ос. одн.* гарму́зит', *недок.* Тошнити, нудити. *Менé гарму́зит'.* В-6, В-54.

ГАРНШЕЙ [гарн'їше́й] *присл. вищ.* ступ. Краще. *Йї́м здайе́ц':а, шо в йї́х гарн'їше́й.* Р-33.

ГАРЦАБА [гарца́ба] *-и, ж.* Те саме, що КОЛОДКА-10. П-46.

ГАРЧЕТИ [гарч'éти] *3 ос. одн.* гарч'éт', *недок. 1.* Створювати низькі погрозливі звуки (про собаку). С-8; [гарча́ти] С-17. **2.** Галасувати. *От д'їти гарч'éт'.* С-8.

ГАРШЕЛНИК [гарше́лник] *-а, ч.* Отрута, яку використовували мисливці. К-43.

ГАСЛО [га́сло] *-а, с. 1.* Відповідь на сигнал з мисливського рїжка. *Подáв га́сло с корчу́й.* Б-14. **2.** Голос, який подають тварини. *Вартові́ журавéл' подайе́ га́сло.* Б-43. *Зáйцї́ пи́шчат', дайу́т га́сло.* Л-1. **3.** Те саме, що ВЕДРО. *Га́сло полет'їло л'їсом.* П-46, К-17.

ГАТА¹ [гата́] *-і, ж.* Гребля, якою бобри перегорджують річку. *Гато́йу перегати́ли рі́чку.* С-53.

ГАТА² [га́та] *займ.* Ця. *В га́ту во́йну́ нас вивóзил'и.* С-62. *А́ле на мо́йу симну́ мал'а́ га́та ха́та.* Г-19.

ГАТИЙ [га́тий] *займ.* Цей. *Зна́йу, шо га́тий Городо́к, а то́ї дру́ге се"ло́ – Сосні́вка, а га́ти Во́л'иц'а.* Г-19.

ГАТКА [га́тка] *-и, ж.* Те саме, що ~~ГАТОК~~. М-34, С-6.

ГАТОК [гато́к] *-тка́, ч.* Те саме, що ГАТА¹. *Бобéр гато́к загаті́в.* К-71.

ГАТТЯ [гат'á] *виг.* Уживають для повертання запряжених коней праворуч. С-17.

ГАТЬ¹ [гат'] *-і, ж.* Те саме, що ГАТА¹. Ф-1.

ГАТЬ² [гат'] *виг.* Те саме, що ГАТТЯ. С-17; [гет'] Б-39.

ГАЦУКИ [гацу́кі] *-ів, мн.* Жителі містечка Гацевичі Брестської області і навколишніх сіл. Т-4.

ГАЦЯКАТИ [гац'áкати] *-айу, -айеш, недок.* Те саме, що ГЕЦЯТИ. *Там пуд гран'їцейу са́мейу трóшку ни так [говорять]. Чим не так? Бо там гац'áкайут.* М-51.

ГАЧКУВАТИ [гачкува́ти] *3 ос. одн.* гачку́йе, *недок. 1.* В'язати одяг чи шкарпетки за допомогою в'язального гачка. *Ході́ли на вечорні́ці – то вишивáли, то гачкува́ли, то п'ї́рїа дéрли.* Н-26. **2.** Виготовляти мереживо; мережити. *Лáмпу поста́вим на сту́л'ї, і крушкá сту́ла д'ївча́та пус'їда́йут' – вишивáйут', гачку́йут' чи... чи хто шо.* Л-30.

ГАЧКУР [гачку́р] *-а, ч.* Очкур. П-15.

ГАЧОК [гачо́к] *-чка́, ч.* Те саме, що ГАК-4. Т-7.

ГАЮВКА [гайу́вка] *-и, ж.* Хатинка лісників у лісі ("за Польщі"). *За гайу́вкой поса́д'ку сади́ли.* С-17.

ГБА [гба] *-и, ж.* Міра довжини витканого полотна (?). *Ві́тчу губ три палатна́.* В-13.

ГВОЗДИТИ [гвозді́ти] *-зж'у́, -діт, недок.* Збивати масло у маслобійці. *Берé тлу́чку і гвозді́т ма́сло.* Г-26.

ГВОЗДІКИ [гвóз'д'їк'ї] *-ів, мн., бот.* Нагідки лікарські; *Calendula officinalis* L. М-49.

ГВОЗДОК [гвоздо́к || гвуздо́к] -здка, ч. Пвях. *Гвоздо́к погну́вс'*. Г-15, Б-19. *Йек В:еден':е мостіт мусткіе, а Мико́ла забива́йе гвусткіе, то л'у́та зимá бу́де.* (Повір'я). Ч-6.

ГВОЙЗДЬ [гво́йз'д'] -д'а, ч. Те саме, що ГВОЗДОК. З-6.

ГВУЗДИР [гвуздýр] -а, ч. Те саме, що ГАРЦАБА. С-21.

ГЕ¹ [ге] част. ствер. Так. *Тут до́бре? Чи ге?* М-48.

ГЕ² [ге] присл. 1. Так. *Ге вже дичка́ла дно́го м'і за́ре шчел'не* [Г] *ге стива́ли – не йа́г би йак.* В-58. 2. Те саме, що ЗАДАРМА. *Спува́ли, і тогó... грóши ге л'у́де кла́ли на базáри.* Т-4.

ГЕБИ [гéби] спол. Ніби. *Гéби дошч і́де.* М-48.

ГЕГЕР [гéгер] -а, ч. Єгер. П-26.

ГЕДЕ [гéде] присл. 1. Там. З-14, Ш-1; [гéнде] К-70; [г'іде] Я-5. 2. Ось тут. *Ми́ син гéде живé.* П-37.

ГЕКАТИ [гéкати] 3 ос. одн. гéкайе, недок. Подавати голос (про лісову козулю). З-39.

ГЕКТОР [гéктор] -а, ч. Гектар. *Ма́ла гéктор зимл'і, то так йа вз'ав йéйі [заміж].* П-36.

ГЕЛГОТАТИ [гелготáти] 3 ос. одн. гелго́че, недок. Подавати голос (про гусей). Ф-4; [гелготáти] С-17.

ГЕЛОШКАТИ [гело́шкати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ПЛЬГАТИ. Ж-8; [г'іл'о́шкати] Ж-8.

ГЕЛЬКА [гéл'ка] займ. Стільки. М-48; [гéл'ко]. *Йо́му п'йет'?* – *Мо́же, гéл'ко і не ма́йе ше л'іт.* М-49, К-40.

ГЕЛЬКАТИ [гéл'кати] -айу, -айіш, недок. Те саме, що ПЛЬГАТИ. Д-18.

ГЕЛЬО [гéл'о] ч. Використовують як звертання до молодих хлопців. *Гéл'о! ход'і с'уда́.* Б-3.

ГЕМБЕЛЬ [гéмбел'] -б'а, ч. Рубанок. *Тра гéмбл'ом до́шку прочістити.* С-17.

ГЕМБЛИК [гéмблик] -а, ч. Те саме, що ГЕМБЕЛЬ. К-70, Ш-6.

ГЕМБЛЮВАТИ [гембл'увáти] - бл'уйу, -бл'уйеш, недок. Обчищати дошку за допомогою рубанка. С-17.

ГЕМБЛЬОВАНИ [гембл'овани] -а, -е. Виструганий рубанком. *Ц'а́йа до́шка парши́во гембл'ована – самі зади́рікочи* ~~ГЕМБЛЬОВАНИ~~. С-17, Г-16.

ГЕМЕЛЬ [гéмел'] -а, ч. 1. Інй. Д-6, З-8; [гéм'іл'] І-5. 2. Легкий сніг на деревах. Д-22.

ГЕНДЕГЕ [гендегé] присл. Те саме, що ГЕДЕ-1. С-3, С-8; [гендегéн] В-31; [гендег'і] С-8.

ГЕНДЕЧКИ [гéндечки] присл. Те саме, що ГЕДЕ-1. В-13.

ГЕНИЙ [гéній] -ийу, ч. Те саме, що ГЕМЕЛЬ-1. К-70.

ГЕНТАМ [гента́м] присл. Он там. К-48.

ГЕНЧИЙ [гéнчий] -а, -е, займ. Інший. Х-7; [гéнчи] О-29; [г'éнч'ий]. *На г'éнч'і пул'а нийéк ни ка́жут.* П-12; [гінчий] Г-4; [гé"нший]. *Гé"нше ка́жут', шо показувал'ис'а [русалки], а гé"нше ка́жут', шо то, мо, так говóрат'.* П-51.

ГЕНШАЙ [гéншаї] присл. Інакше; по-іншому. *Ми так йак по-сво́йому [говоримо], по-билору́ски то трéба гéншаї.* Ч-4.

ГЕРШКО [гéршко] -а, ч. 1. Те саме, що ГОНУЧНИК. Ш-6. 2. Несерйозна людина. Л-8. 3. Бешкетник. *Ти гéршку тої!..* В-54.

ГЕРШУН [гéршун] -а, ч., ент. Шершень; Vespa. З-8; [г'ершúн] Б-8; [г'іршúн] У-3.

ГЕСЬМАН [гéс'ман] -а, ч., бот. Садовий жасмин; Philadelphia. *За гукно́м рустé гéс'ман.* Б-15.

ГЕТ¹ [гет] виг. Висловлює наказ відійти, піти звідси. *Гет мен'і з двора́!..* П-15, В-13, С-16; [гет'] Г-16, С-17, Ц-3.

ГЕТ² [гет] присл. Зовсім, повністю. *Гет обма́зав штани́.* О-22, К-58; [гет']. *Йа в:уд'і фа́йно вемóчуйу гет'* [внутрішне сало], *то сма́лец' б'ілий.* М-13, С-17; [гит] К-58.

ГЕТ³ [гет] присл. Де-небудь, десь далеко, у невизначеному місці. *Гет там... за лісом...* П-28.

ГЕТАК [гэтак] присл. Так. *То тепэр зус'ім не гэтак... тепэр невес'бло молодім.* С-28.

ГЕТАЛИ [гэтали] -ив, мн. Прізвисько тих підляшуків, переважно білорусів, які вживають у своєму мовленні **гэто**. *Оде в нас іна́чэі [говорять] нигде́, бо там б'елору́си, гэтали.* К-21.

ГЕТ-ГЕТ [гет-гет] **1.** присл. часу. Значно пізніше. *То було гет-гэт п'ос'л'е т'ого.* З-23. **2.** присл. місця. Аж там. *Арэшт [приміщення] був гет-гэт на са́мому кунц'ови [села].* К-56.

ГЕТЕЄ [гэте́е] незм. Уживають, пригадуючи щось. *То вона́ вже... гэте́е...* Х-8.

ГЕТИЙ [гэти́] -а, -е, займ. Цей. *Гэти́ д'ід не на́ш'і.* З-2, З-11; [га́ти́] Г-3, О-17; [гэто́і] Ш-5.

ГЕТО¹ [гэто́] -а, с., займ. Це. *Ма́мо! Шо гэто? шо гэто?* К-8, О-2, С-62; [гэте́] З-16. *Ви зна́йе́те, гэтого вам ни скажу́.* П-21.

ГЕТО² [гэто́] присл. Недавно. *Гэто пр'і́ехал'і с'уді́ н'ік'е́, ну вр'од'іби вони́ уца́:а.* Х-8.

ГЕТО³ [гэто́] -а, с. Загорожа для домашньої птиці. Л-8; [гэто́]. *Зажині качкі в гэто.* М-28.

ГЕТЬ [гет'] підсил. част. Те саме, що ГЕТ². *Ну гет' здур'ів.* С-68. *А в'ін був го́лиї, йак ма́ти^е наро́ді^ела, наро́ді^ела... гет' го́лиї.* Б-16.

ГЕТЬ ЧИ [гет' чи] у зн. спол. Те саме, що ГЕТЬЧИДЕ. *Гет' чи пок'о́їни йо́го д'ит'.* С-17.

ГЕТЬЧИДЕ [гет'чиде́] спол. Ніби, наче, як. *Тої Івані́с'ко х'одит по се'л'і гет'чиде́ приморо́чани, все горі́лку шука́йе.* С-17.

ГЕЦЬО [гэц'о] част. Не виражає якогось певного значення. *Гэц'о ж вун прих'одив до мене́.* Р-27.

ГЕЦЯКИ [гэц'аки] -ив, мн. Те саме, що ГЕТАЛИ. В-18.

ГЕЦЯТІ [гэц'ат'і] **3** ос. одн. гэц'айут, *недок.* Вимовляти м'який [т'] як [ц'] (про білорусів на Підляшші). *Там, туді́ за Нарэ́вку, то там гэц'ачки – то так'о гэц'айут так.* П-36.

ГЕЦЯЧКИ [гэц'ачки] -ив, мн. Те саме, **ГЕ** ГЕТАЛИ. *Там, туді́ за Нарэ́вку, то там гэц'ачки – то так'о гэц'айут так.* П-36.

ГЄ [г'е] у зн. част. Дивись. *Г'е, бр'а, хоц' са́н'і розб'іл'і, хоц' кон'а́ утоп'іл'і, а́л'е ї гр'о́хнуло!* О-36.

ГЄЛЬГАТИ [г'ел'га́ти] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Те саме, що ПІЛЬГАТИ. Х-15; [г'ел'ка́ти] Д-18; [г'ел'ка́ти]. *Ви́шли ж:і́та руса́лк'і ди ї ста́ли йе́йе́ г'ел'ка́ти.* Ц-2.

ГЕТАЧКИ [г'эта́чки] -ив, мн. Те саме, що ГЕТАЛИ. Г-26.

ГИ-ГИ-ГИ [ги-ги-гі!] виг. Звуко-наслідування реготу. *Йа ї са́ма до се́бе заригот'іла – ті́ко ги-ги-ги!* М-23.

ГИГОТАТИ [гигота́ти] **3** ос. одн. гиготі́т', *недок.* Те саме, що ГІРЖАТИ. Ш-1.

ГИДЗУНКА [гизу́нка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. С-71.

ГИДИТИСЬ [гиді́тис'] -жу́с', -ді́с'а, *недок.* Уживати непристойні слова. *Гиді́ц'а – то коли́ св'ари́ц'а ги'о́к'еми слова́ми.* О-17.

ГИДКИЙ [гидкі́й] -а́, -е́. Поганий, непристойний. *Йа такі́х гидкі́х п'ісе́н' ніколи́ ни сп'іва́ла і с'о́го́дн'і ни бу́ду.* П-37; [гидке́й] О-17; [гиткі́й]. *В гитко́го хлив'а́ гитка́ за́чинка.* Т-14.

ГИДКО [гідко́] присл. Погано. *І гідко, і с'л'а́кот' – вс'орвн'о пуск'али до ха́ти.* Л-17.

ГИДОТА [гидота́] -и, ж. Усе, що погане, неприйнятне. *То така́ гидота́, шо ни мо́на удурва́те д' р'ота.* (Про горілку). Ч-6; [г'ідота́]. *Така́ г'ідота́, шо не годорве́ш год р'ота.* (Про гарбузове насіння). Г-16.

ГИЖАВКА [гíжавка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. М-38.

ГИКЛО [гиклó] -а́, с. Ікло дикого кабана. Д-16; [г'ікло] К-17; [г'іклó]. *Г'іклó йе ніжн'е і йе вєрхн'е.* Б-14, Б-29, М-49.

ГИКОЛ [гíкол] -кла, ч. Те саме, що ГИКЛО. Ф-1; [г'ікол]. *В кабанá тил'ко низу г'ікла.* В-10, К-6.

ГИЛЄРЧИК [гил'єрчик] -а, ч. Назва якогось відпочивальника біля озера, який ловив жаб за допомогою дротини і їв. Х-7.

ГИЛНИЦА [гил'ніца] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Нагре^бла гил'ніци – буде чим йáму за [Г*

[г'ілиця] М-4; [г'іл'ница] Н-10.

ГИМЗА [гíмза] -и, ж. і ч. Плакса. К-58.

ГИМЗАТИ [гíмзати] -айу, -айиш, недок. Довго плакати. *Тáйа гíмза все гíмзайе.* К-58.

ГИНИ [гíни] -а, ч. Візерунки на шибці від морозу. П-4.

ГИНИЙ [гíний] -ийа, ч. Те саме, що ГЕМЕЛЬ. Б-8, О-22.

ГИНТАМГЕ [гинтамгé] присл. Ось там. З-2.

ГИРА [гíра] -и, ж., знев. Голова людини. *От нат'єг и'єнку на гíру.* В-13.

ГИРАВА [гíрава] -ойі, ж., знев. Весільна молода, яка ще довго вдягається, хоч гості вже на порозі. *Пóке гíрава вíчешец'а, то бойáре мет з'ід'єт'.* Ч-6.

ГИРАВИЙ [гíравий] -а, -е. Те саме, що КИРШАВИЙ. *Пок'ірне тил'átkо дв'і мáтки с:е, а кíршаве, гíраве одну не з'іс:є.* К-68.

ГИСТИК [гíстик] -а, ч. Лопатка на довгому держаку для очищення полиці плуга від землі. Н-4.

ГИТАЛКА [гíталка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАШКА. М-50.

ГИЦАТИ [гíцати] -айу, -айиш, недок. 1. Підстрибувати, не відриваючи ніг від землі. С-17. 2. Підкидати дитину вгору,

не випускаючи її з рук. *Муї гонук л'убит, шоб йогó гíцали.* С-17.

ГИЦ-ГИЦ [гиц-гиц!] виг. Уживають, коли дитину почали ГИЦАТИ. С-17.

ГИЦЕЛЬ [гíцел'] -ц'л'а, ч. 1. Той, хто колись відловлював бродячих псів. *Гіц'л'і собáк ловіли стрічко́ю.* Б-34; [г'іцел'] С-17. 2. перен., знев. Безпутний, ледарюватий чоловік. *Ої ти, гíц'л'у, и як ти собі думáйиш дáл'ше жíтти?* С-17.

ГИЦЯВКА [гíц'авка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАШКА. С-32.

ГИЧКА¹ [гíчка || гíч'ка || гíчка || гíчка] -и, ж. 1. Листя буряків. *Накрши́ла гíчк'і свíн'ам.* С-17. 2. Стебла і листя картоплі. Т-5. 3. бот. Те саме, що ДЖАРКА. З-1.

ГИЧКА² [гíчка || гíчка] -и, ж. Верхня частина наповненого мішка, яку зав'язують мотузком. *Бирі́ мишкá за гíчку, а йа за рóги.* С-17; [г'ічка] В-31.

ГИБЕЛЬ [г'ібел'] -і, ж. 1. Велика смертність серед тварин. А-2. 2. вж. у виразі **ДО ГИБЕЛІ** [до г'ібел'і] у зн. присл. Дуже багато. *Шчуру́ до г'ібел'і в хливі́, де порос'áта.* С-17.

ГИБЛЮВАТИ [г'ібл'увáти] -уйу, -уйеш, недок. Те саме, що ГЕМБЛЮВАТИ. Ш-6.

ГИВЕР [г'івер] -а, ч. Чоловіків брат; дiвер. *Г'івер – дóбра л'удíна.* П-51.

ГИВИНА [г'івина] -и, ж. Верба козяча; *Salix caprea* L; верба біла; *Salix alba* L. *Тóто вже дождáла дрóва палíти за вас! Саму́ г'івину привизлі́.* С-17.

ГИВСИСКО [г'івсіско] -а, с. Те саме, що ВІВСИСЬКО. К-67; [г'івсиско] М-49; [г'івсис'ко] Б-43.

ГИГОТАТИ [г'іготáти] -очу́, -отіиш, недок. Те саме, що ГЕЛГОТАТИ. Д-20.

ГІДУН [г'ідун] -а́, ч., знев., вж. переважно в мн. **ГІДУНИ** [г'ідуні] -ів. Прізвисько частини жителів Берестейщини, які твердо вимовляють звукосполучення [ди], [ли], [не] та ін. *Г'ідуні́ ёто с'уді́ дáл'є́й крíшкку за Дорогíчен' <...>, вже не так гóвóрат – хóдє́ле, рóбє́л'є.*

С-28; [г'едуні]. Там вж'є г'едуні назива́ють. Ну там мо́ва совс'єм друга́йа. В нас ка́жут кол'і, а там колі. От:ако́йе. Вс'о то в нас зм'агч'єн'а, а там тверд'іше. Р-15.

ГІДЗІЛЬ [г'із'іл'] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Ш-1.

ГІЗИ [г'ізі] -ів, мн., ент. Гедзі. Б-46.

ГІКАВКА [г'ікавка] -і, ж. Мимовільне ікання. Г'ікавко, г'ікавко, їди до води́, на когò хоч нападí... (Замовляння). С-17.

ГІКНО [г'ікно́] -а, с., мн. **ГІКНА** [г'ікна] -кон. Вікно. К-38, С-65; [гукно́], мн. **ГУКНА** [г'укна] -кон. Г-16, С-17.

ГІЛКА [г'ілка] -и, ж. **1.** Невеликий боковий відросток дерева (у багатьох н. пп.). **2.** перен. Відросток на рогах оленя, козла. В-32.

ГІЛЬОШКАТИ [г'іл'ошкати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГІЛЬГАТИ. М-57.

ГІМЖИТИ [г'імжіти] 3 ос. одн. г'імжіт', недок. Іти (про дрібний дощ); мжичити. Р-33.

ГІМЖИЧКА [г'імжічка] -и, ж. Дрібний густий дощ; мжичка. Почалас'а г'імжічка. О-16, Р-33.

ГІМНЄ [г'імн'є] -мен'і, с. Те саме, що ВІМИНС. Г'імн'є набра́кло, низдо́йана коро́ва їде на па́шу. С-17.

ГІМПИТ [г'імпит || г'імпе^т] -а, ч. Могутня, але незрима сила; раптовий порив. Г'імпи^том двéри зачинíло. Г-16. Ої йак крѣпко вогон' горíт, ба́шино, йак'і г'імпит. С-17.

ГІМПИТОМ [г'імпи^том] у зн. присл. Сильно і раптово, ніби струмом (про біль). Рук'і те́рпнут, а по нога́х шос' йак г'імпи^том б'є. С-17.

ГІНАК [г'інак] присл. Інакше. К-70.

ГІНДЕ [г'інде] присл. Те саме, що ГЕДЕ. С-43; [г'індо] Н-7; [гиндо́] К-4.

ГІНДИК [г'індік] -а, ч., орн. Те саме, що АНДИК. С-17; [йандік] О-10.

ГІНЕЛЬ [г'іне́л'] -у, ч. Те саме, що ГЕМЕЛЬ. На ші́тці г'іне́л'. Б-35, П-20.

ГІНЄ [г'ін'є] **1.** присл. Те саме, що ГІНАК. П-34. **2.** займ. Інше. П-34.

ГІНЧИЙ [г'інчий] -а, -е. Такий, що настійливо гонить звіра (про мисливського собаку). Г'інчий соба́ка у ме^не́. О-22.

ГІРГІНА [г'ірг'іна] -и, ж., бот. Те саме, що ВАРГІНЯ. О-10.

ГІРЖАТИ [г'іржіти] 3 ос. одн. г'іржіт, недок. Подавати голос (про коня); іржати. Жеребе́ц г'іржіт до ко́бзлі. С-17, Г-16.

ГІРИЙ [г'ірій] -ийа, ч. Те саме, що ВІР². Д-15; [гірій] Ж-5.

ГІРКА [г'ірка] -и, ж. **1.** Невелике підвищення на рівнині. Горо́д в когò ніско, то до́бре. А йак в когò г'ірка?.. З-14. В нас в'ітр'ак був на г'ірци. П-37; [г'урка]. Ми о́ндито на гості́нці сид'іли – он на ту́й з'у́рці. Х-13. **2.** Сходина дівчат і хлопців для спільного ночування (поширено було в с. Нуйно Камінь-Каширського району). Дивкі прихóди^{ли} с ц'іхо́у на г'ірку і спáли на прим'усту. Н-21. Вони там на вичорні́ц'ох і спáти л'ага́ють', бо вже в йіх так'є... і по́с'т'іл' йіхн'а... Ото́ г'ірка. С-36.

ГІРКАТИ [г'іркати] -айу, -айе, недок. **1.** знев. Сварливо говорити. И чо́гò ти до ме^не́ г'ірка́йш? С-17. **2.** Подавати звуки (про куріпку). Б-29.

ГІРТУВАТИ [г'іртува́ти] -й'у, -й'еш, недок. Гартувати (про ковальські вироби з заліза). Г-21.

ГІР'Я [г'іря] -а, с., збір. Горби, гори. Пона́д г'іря́у сн'ігі лежа́т', попу́д г'іря́у р'ічки брин'а́т'. (Веснянка). П-37.

ГІТ [г'іт] ч. (?). А то по́лка, а то г'іт, хóдит' по́лка без чо́'іт. (Народна пісня). В-13.

ГІША [г'іша] виг. Те саме, що ГЕТ¹. Г'іша, сорок'є, с хáти! Го́ди вам шч'іб'іта́ти. Р-30.

ГЛАБКИ [глаб^к'кі^є || грабк'і] -бо́к, мн. Пристрій над косою у вигляді граблів з довгими зубами для того, щоб рівно лягали скошені стебла зернових. С-15.

ГЛАВАР [глава́р] -а́, ч. Те саме, що ВОДІЙ-1. Ж-14, С-60; [голова́р] К-3.

ГЛАВНЕ [гла́вне] незм. Головне. *А гла́вне, шоб ба́т'ко ни ба́чив, бо забі́е.* Р-33.

ГЛАДИТИ [гла́дити] -а́жу, -диш, недок. 1. Ласкаво проводити долонею по комусь або по чомусь. *Л'убит гла́дити го́н'ку по голові́.* С-17, Г-16. 2. Прасувати. *Тра марина́рку гла́дити, но́к'і не^н пи́рисо́хла.* С-17.

ГЛАДИШ [глади́ш] -а, ч. Те саме, що ГЛАДИШКА-2. К-2.

ГЛАДИШКА [глади́шка] -и, ж. 1. Глечик без ручки. Щ-1; [гладе́шка] В-25. 2. Будь-який глечик. *Повну глади́шку к'ісло́го мо́лока́ ві́пив по́с'л'е хри́сти́н.* С-17, Б-14, Г-16.

ГЛАДИШНИК [глади́шник] -а, ч. Пристосування зі стовбура ма [REDACTED] Г на яке вішають глечики для просушування. М-43, Р-33.

ГЛАДИЩЕ [глади́щче] -а, с. Те саме, що ГЛАДИШКА-1. В-13.

ГЛАДИЩИК [глади́щик] -а, ч. Те саме, що ГЛАДИШКА-1. М-48; [глади́шик] К-2, М-48.

ГЛАДКІ [гла́дк'і] -а, -е. 1. Товстий, жирний. *Зако́лоли гла́дкого каба́на, а з:д'ору́ на́топи́ли ви́дрó смáлу.* С-17. 2. Такий, що має коротку блискучу шерсть (про тварин). *Наш соба́ка не^н ко́шлати, шерс'т' гла́дка, мале́йка.* С-17, Д-30.

ГЛАДОХА [гладо́ха] -і, ж., знев. Товста жінка. *То́то знашо́в гладо́ху – в две́ри не^н вл'і́зе.* С-17.

ГЛАДОШКИ [гладо́шки] -шок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Гра́ли гладо́шки – ста́вили взат ру́к'і, і хло́пц'і бе́ли. По́тим вга́дували.* Г-38; [гладо́шки] О-3.

ГЛАДУН¹ [гладу́н] -а́, ч. Товста людина. *Наш Ва́н'ка гладу́н.* С-17.

ГЛАДУН² [гладу́н] -а, ч., бот. Парило звичайне; *Agrimonia eupatoria* L. В-13.

ГЛАДУНКА [гладу́нка] -и, ж. Те саме, що ГЛАДИШКА-2. Ж-7, С-48; [глуду́нка] Г-26.

ГЛАДУШНИК [гладу́шник] -а, ч., бот. Те саме, що ГЛАДУН². В-13.

ГЛАНДАТИ [гланда́ти] 3 ос. одн. гланді́т', недок., знев. Випрошувати цигарку. *Ко́жного дн'а гланді́т', сво́го ниє ма́йе.* О-22.

ГЛАПКУВАТИ [глапкува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Класти рівно скошені стебла зернових за допомогою коси, до якої прикріплені ГЛАБКИ. *Вин хороше гла́пк'у́је грéчку.* С-15.

ГЛАС [глас] -у, ч. Те саме, що ВЕДРО. *Гука́йе, і глас і́де.* Б-38, П-52.

ГЛАЩИК [гла́щик] -а, ч. Те саме, що ГЛЕЧОК. Ж-6.

ГЛЕДІЛКИ [гле́ділки] -лок, мн. Розглядини. *Вес'і́л':е йшло, то ба́бі повихо́дили на гле́ділки.* Г-7.

ГЛЕЙ [гле́й] -е́йу, ч. Жовта та коричнева глина. *В нас гли́на тоно́ бй́ла, а жо́вта – то гле́й.* С-17; [гл'і́] К-70; [гл'і́] Б-44.

ГЛЕЦЯ [гле́ця] -і, ж. Знаряддя для в'язання рибальської сітки. П-37.

ГЛЕЧОК [глечо́к] -чка́, ч. Глечик. *Глечо́к на мо́локо́.* Б-30.

ГЛЕЙ [гле́й] -е́йу, ч. Глинистий ґрунт серед піскового поля. В-29.

ГЛИБКА [гли́бка || гли́б'ка] -и, ж. Яма; ставочок. *Ви́копай гли́бку.* М-31.

ГЛИВАШ [глива́ш] -а́, ч., кулі́н. Глевкий недопечений хліб. М-13.

ГЛИЗАВИЙ [глиза́вий] -а, -е. Глевкий (про хліб). М-13; [глиз'ави́] Б-19; [глиз'ави́] С-5.

ГЛИНА [гли́на] -и, ж. Тільки глина білого кольору (пор. ГЛЕЙ). Г-16, С-17.

ГЛИНИЩЕ [гли́нище] -а, с. Місце, де копають білу глину. С-5.

ГЛИНКА [гли́нка] -и, ж. Те саме, що ГЛИНА. *Ма́жут ха́ту гли́нкою́, а гли́на – то руда́.* З-29, С-5.

ГЛИНКИ [глі́нки] -нок, мн. Місце, де гончарі копають глину. Р-26.

ГЛИПТЯК [глипт'ак] -а́, ч. Те саме, що ГЛИВАШ. Д-8.

ГЛИСЬКИЙ [гліс'кі́й] -а́, -е́. Те саме, що ГЛИЗАВИЙ. Д-8.

ГЛИЦІ [глі́ці] -иц', мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-43.

ГЛИЦЯ [глі́ця] -і, ж. 1. Плескатий шабель у драбині. Г-34, П-48. 2. Пристосування, що замінює човник при тканні ряден та хідничків. В-13, Х-10.

ГЛІНУТИ [глі́нути] -у́, -е́ш, док. Ковтнути. *Гліну́в води́ пришо́в, на то́му л'їшу* [де] *спав*. Г-19.

ГЛОТАТИ [глотати́] -а́йу, -а́йеш, недок. Ковтати. *Діте́й годувáте – шо кáм'ін' глотáте*. Б-5.

ГЛУБОК [глубо́к] -бо́ка, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. Н-4.

ГЛУДИНА [глюді́на] -и, ж., бот. Глід одноматочний; *Crataegus monogyna* Уасг. О-16.

ГЛУМИТИ [глумі́ти] -мл'у́, -миш, недок. Псувати. *То така́ мод'їстка, шо тоно́ мате́рїю мн'ї́е глумі́ти*. С-17.

ГЛУП [глуп] -а, -е. Нерозумний. *Хто скуп, тої со́бі ни глуп*. М-48.

ГЛУПИЙ [глу́пий] -а, -е. 1. Те саме, що ГЛУП. *Хто ск'упи́й, тої ни глу́пий*. В-25. 2. Нецензурний, вульгарний (про слово). *То ми́е зна́йїм б'їл'ш глу́пи'х, е, сл'їв, чим ро'з'умних*. Н-8.

ГЛУПОТА [глупо́та] -и, ж. Дурість. *Глупо́та ру́зна в тих л'удіс'к*. Г-26.

ГЛУХА КАЧКА [глуха́ качка] -о́йї -и, ж., орн. Порода великих диких качок. С-6.

ГЛУХАРЕЦЬ [глухарéц'] -рц'а́, ч., орн. Маля глухаря. *Глуха́р, глуха́рка і глухарéц'*. П-41; [глухарéц] К-6.

ГЛУХАРИХА [глухарі́ха] -и, ж., орн. Самка глухаря. Б-34, Ж-9, П-52.

ГЛУХАРКА [глуха́рка] -и, ж., орн. Те саме, що ГЛУХАРИХА. В-9, Д-5.

ГЛУХИНЯ [глухин'а́] -а́ти, с., орн. Те саме, що ГЛУХАРЕЦЬ. П-41.

ГЛУХИНЯТКО [глухин'átkо] -а, с., орн. Те саме, що ГЛУХАРЕЦЬ. З-32.

ГЛУХІ [глух'і] -а́, -е́. 1. Такий, що не чує або недочуває. *Глуха́ ба́ба недочу́їе, то ві́думайе*. С-17. 2. перен. Поганої якості, негостра (про сокиру). *Ма́йу таку́ глуху́ сок'їру, шо не" хо́че рубáти*. С-17.

ГЛУХІ ДУП [глух'і дуп] -о́го -у́ба, ч., бот. Дуб-нелинь. *Їак воні́ називáйуц':а? Глух'і дуп*. *Отак'і невели́к'і дупк'і булі́ і лист п'їзно опада́їе*. І-3.

ГЛУХІНИ [глух'іні] -ін, мн., бот. Те саме, що ЛОХІНИ. К-17.

ГЛУХМАЇСКО [глухмайіско] -а, ч. ~~ж., знев.~~ Те саме, що ГЛУШМАН. М-19.

ГЛУХМАЙ [глухма́й] -а́йа, ч., знев. Те саме, що ГЛУШМАН. К-68.

ГЛУШАТКО [глуша́тко] -а, с., орн. Те саме, що ГЛУХАРЕЦЬ. О-29.

ГЛУШЕЦ [глуше́ц] -иц'а́, ч., орн. Глухар звичайний; Tetrao. В-29, Л-13; [глуше́ц'] -иц'а́, ч. *Глуши́ці – то йак до́бра к'урка... Біл'ши за к'урку*. О-22.

ГЛУШИЦА [глуши́ца] -и, ж., орн. Те саме, що ГЛУХАРИХА. *Глуши́ца бу́л'ша за тетерука́*. М-16, Т-2, В-8.

ГЛУШНЬ [глу́ш'ін'] -а, ч., знев. Те саме, що ГЛУШМАН. К-70.

ГЛУШКА [глу́шка] -и, ж., знев. Те саме, що ГЛУШМАН. Г-42.

ГЛУШМАЙ [глушма́й] -а́йа, ч., знев. Те саме, що ГЛУШМАН. Д-20.

ГЛУШМАН [глу́шман] -а, ч. Той, хто не чує або недочуває. *До на́шого глу́шмана говорі́ йак до стині́...* С-17, Г-16.

ГЛУЩЬ [глушч'] -а, ч., орн. Те саме, що ГЛУШЕЦЬ. О-22.

ГЛЯ [г'ля] прийм. 1. Для. *Ростé берéза г'ля хáти*. О-1, П-31; [гла]. *Ми тувáр па́сли гла жи́та*. Л-4. 2. Прийменникова конструкція з г'ля замінює безприйменникове словосполучення з ім. чи займ. у Д. в. одн. *Порóбимо врóк'і г'ля багáтого, а в'ін нам да́с'т'п'їрог'ів*.

Г-9; [гл'а]. Скажé гл'а нáйї 'скажи їй'. Х-1, Р-6.

ГЛЯДІЛКА [гл'ад'ілка] -и, ж. Те, чого "глядаються" – остерігаються. *А так вот, кáжут', ни мóна ничóго на миж'ї – то та гл'ад'ілка.* П-37.

ГЛЯДІТИ [гл'ад'іти] -жу́, -дiш, *недок.* 1. Дивитися. *Тут скриз' мóна гл'ад'іти.* К-58. 2. Доглядати, нянчити дітей. *Гл'ад'іла сiнових д'ітеї, бо гобóйе на робóти.* С-17, Г-16. 3. Щупати курку, перевіряючи, чи буде цього дня нестися. *Не^ч гл'ад'іла кúрк'ї, дúмала квóчка і посаділа пуд корóбку, а вона зне^чслáса.* С-17.

ГМ [гм] *виг.* Передає розмірковування. *Гм! Шó то, Гандр'їко, бóде? – шо йа чув, шо бóде с'в'іт дротáми опснóванїї.* 3-23.

ГМІНАР [гм'інар] -а, ч. Листоноша. Р-34.

ГНАДИ [гнади] -а, -е. Такий, що має темно-коричневу масть ([ ] Г гнідий. П-15.

ГНАТИ [гна́ти] *жену́, женéш, недок.* 1. Змушувати рухатися в певному напрямку. *Л'убит дóвго спáти, а корові гна́ти ни л'убит.* С-17, К-7. 2. Робити самогон. *Кастру́лу бра́шк'ї гна́ла два вéчори.* Г-16, К-20, С-17. 3. Виготовляти смолу. *Там кол'іс' смолу́ гна́лі – то смол'érн'а.* В-18.

ГНАТИНА [гна́тіна] -и, ж. Те саме, що НАТИНА. С-29.

ГНЕП [гнеп] -а, ч. Гостра частина леза. К-12.

ГНИВО [гніво] -а, с. Те саме, що ОГНИВО. *Кáжут' гніво і кáжут' кресіло.* В-54, П-24.

ГНИВЦЕ [гнівце] -а, с. Те саме, що ОГНИВО. Б-19, Д-21.

ГНИЗДИШКО [гниздишкó] -á, с. Гніздечко. *Бúс'ол литiт' на те сáме гниздишкó прилитáйе.* К-45.

ГНИЛИЦА [гниліца] -и, ж. Плід груші-дички. *Попáв гниліцо́у в го́ко.* С-17.

ГНИЛИЧКА [гнилічка] -і, ж. Зменш. до ГНИЛИЦА. *Назбирáї гнилічок да вісуши в пе^чї.* С-17.

ГНИЛКА [гнілка] -и^е, ж. Те саме, що ГНИЛИЦА. 3-25.

ГНИЧАВКА [гнічавка] -и, ж. Замерзла калюжа з потовченим льодом. Ш-6.

ГНИЗДЕЧКА [гн'іздечка] -и, ж. Вуздечка. Г-21; [гнуздéчка] Д-38, С-30.

ГНИЗДИТИСЯ [гн'іздітис'а] 3 ос. *одн.* гн'іздіц'а, *недок.* 1. Робити гнізда (про птахів). П-32. 2. Гребтися, купатися в піску (про курей). *Гн'іздіц'а квóчка в цибу́лі.* Б-29.

ГНИЗДУВАТИСЬ [гн'іздуватис'] 3 ос. *одн.* гн'ізду́йец'а, *недок.* Те саме, що ГНИЗДИТИСЯ. В-4.

ГНИЗДО [гн'іздо́] -á, с. 1. Влаштоване птахами місце для виведення пташенят. Б-43, Ш-3. 2. Місце, де несуться кури. Х-7; [гниздо́] М-48. 3. Вигребане куркою місце на грядці. М-48. 4. Місце, де живуть або ночують звірі. Г-38, О-29; [гниздо́] Б-18, В-2. 5. Місце, де сплять домашні свині. Б-35. 6. Частина ствола мисливської рушниці, куди вкладають патрон. Ж-14. 7. Окреме відділення для патрона в патронташі. *Булі патрóни у вс'їх гн'іздах.* А-2, М-45.

ГНИЗДРА [гн'іздра] -дер, *мн.* Ніздрі. К-59, У-3.

ГНІТ [гн'іт] -а, ч. Камінь, яким при-давлюють кружки в бочці з квашеною капустою. В-13, В-19; [гн'іт] Л-8.

ГНОБЛЯ [гнóбл'а] -і, ж. Голобля. Т-5.

ГНОЙНИЦЯ [гноїніц'а] -і, ж. Одна з двох дощок, яку використовують у возі замість драбин під час перевезення гною. *Виз з гноїніц'ами.* К-70; [гнуїне́ц'а] Г-42.

ГНОЙОВЕЛА [гнойовéла] -вéл, *мн.* Ви́ла для гною. 3-11, П-26; [гну́йувéли]. *А там стуйéли гну́йувéли...* П-26; [гнiйовiла] Д-16.

ГНОЮВКА [гноу́вка] 1. -і, ж. Сечовина з-під свиней. *Гноу́вкою лили між радка́ми бураку́.* С-17. 2. -и, ж., бот. Печериця; *Agaricus.* Г-26.

ГНОЯКИДИ [гноякі́ди] -і́д, мн. Те саме, що ГНОЙОВЕЛА. *Бері́ гноякі́ди да їди викида́т' гни́.* З-35.

ГНУЗДИЛО [гнузди́ло] -а, с. Те саме, що ГНІЗДЕЧКА. Х-7.

ГНУЙНИЦИ [гнуї́ници] -ні́ц, мн. Те саме, що ГНОЙНИЦЯ. Г-26.

ГНУТЛЯ [гну́тл'а] -і, ж. Ручка на кісці. Б-46.

ГНЬОТОК [гн'ото́к] -тка́, ч. Те саме, що КНИТ. Х-12.

ГНЮПАТКИ [гн'упатк'і] -ток, мн., бот. Те саме, що ГВОЗДІКИ. О-13.

ГНЮТ [гн'ут] -а, ч. Те саме, що НЮТ. Г-32.

ГО [го!] виг. Передає зневагу до висловленого. *Го, дивкі́ бес:о́висни! їд'іте робі́ти!* Н-5.

ГОБЕЛЬ [го́бел'] -бл'а, ч. Те саме, що ГЕМБЕЛЬ. Г-32.

ГОБИЗЯНЕ [гобиз'я́не || гобиз'я́не] у зн. ім., -ого, с., лайл. Негарна і нерозумна людина; страховисько. *Ти ходи́ш так, гет' і́ак те́йе гобиз'я́не.* С-17.

ГОБИРАТИ¹ [гобiráти] -а́йу, -а́йиш, недок. Обирати одного претендента з декількох. *В нид'і́л'у буди́мо гобира́ти го́лову с'і́л'ра́ди.* С-17.

ГОБИРАТИ² [гобiráти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Обчищати що-небудь від чогось. *Гобирі́ ко́си с качану́.* С-17, Г-16. 2. Чистити картоплю, знімаючи шкірку. *Карто́пл'і гобирі́ да нава́римо то́вмачу́.* С-17.

ГОБ'ІД [гоб'і́д'] -а, ч. 1. Обід; споживання їжі в середині дня. *Гоб'і́д прине"су́ на по́ле, жди.* С-17. 2. Сніданок. *Вмива́йса шві́тше, бо гоб'і́д^м ві́холо́не.* С-17, Г-16. 3. Поминки по вмерлому. *Зробі́ла гоб'і́т по чолові́икови – акура́т рик по́с'л'е по́хорон.* С-17.

ГОБЛИК [го́блик] -а, ч. Те саме, що ГЕМБЕЛЬ. Д-22.

ГОБОД [го́бод] -а, ч. 1. Обід колеса. Г-16. 2. Те саме, що ГАК-2. *За́йец го́боди ро́бит, щоб соба́ка ни на́йшо́в.* С-17.

ГОБОЛОНА [гоболо́на] -и, ж. Верхній, переважно синюватого кольору, німецький шар деревини в сосни. *Ла́ти бу́дут никре́пк'і – сама́ гоболо́на.* С-17.

ГОБРАЗИК [го́бразик] -а, ч. Невелика ікона в хаті. О-17.

ГОБРОТЬ [гоброт'і] -і, ж. 1. Вуздекка в кінській збруї. С-17. 2. Їжакова шкіра з голками, яку прив'язували теляті, щоб не ссало корову. Н-19.

ГОБРУС [гобру́с] -а, ч. Те саме, що БРУС-1. *Ха́та з гобру́су.* Б-43.

ГОБУВ'Є [гобу́в'є] -я́а, с., збір. Взуття. *Гумо́ве гобу́в'є непотре́бне – парит' нег'і.* С-17.

ГОБУВКА [гобу́вка] -и, ж., збір. Те саме, що ГОБУВ'Є. *Вс'і в пуста́лах – г'і́ншо́ї гобу́вк'і ни було́.* Д-15.

ГОБЧАС [гобча́с] -а, ч. Закаблук. *В че"риві́ках гобча́с загну́вс.* С-17.

ГОВ [гов!] виг. 1. Уживають, щоб хтось звернув увагу на щось, переважно на вимовлені слова. *С'і́р'і бі́чки мав, на при́п'ічку за́пр'ага́в: "Гов! Пр-р-р! До йарма́!" Оберну́вс'а – та ї нема́.* Л-23. 2. у виразі **НУ ТО ГОВ** [ну то гов] незм. Досить. *Ну то гов крича́ти!* С-8.

ГОВЕЧИ [говéчи] -а, -е. Овечий. С-17; [говáчій]. *Гова́ча шерс'т'.* Б-8.

ГОВОРЛИВИ [говорлі́ви] -а, -е. Говіркий. *Говорлі́ве дит'а́.* Б-19.

ГОВОРУХА [говоруха] -и, ж. Говірка жінка. В-27.

ГОВОРУЩИЙ [говорухи́й] -а, -е. Те саме, що ГОВОРЛИВИ. *Вона́ говорухи́а болбо́ту́ха.* Г-26, П-15.

ГОВСЯНИЦА [говс'я́ница || гоўс'я́ница] -и, ж. Вівсяна солома. *На говс'я́ну соло́му ка́жут говс'я́ница.* С-17; [вос'я́ниц'а] -і, ж. К-58.

ГОГІЛЬ [góg'íl'] -ол'а, ч. Те саме, що КОК. С-6; [гуг'іл'] З-11.

ГОГОЛІД [гогол'ід] -л'όδу, ч. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Х-10; [гогол'од || гогол'од'] З-23, Н-21.

ГОГОТАТИ [гогот'ати] 3 ос. одн. гоготіт', *недок.* Виконувати пісні на ГОГОТУХУ; щедрувати. *Гоготуха, бо гоготайут тоді ход'ат, кішки прос'ат.* С-38. *О, то було:! Раз зайшли до одного гоготати <...> – ниц ни дав.* В-15.

ГОГОТІТИ [гогот'іти] 3 ос. одн. гоготіт', *недок.* Іржати (про коня). *Гогот'іт' коніе.* П-15.

ГОГОТУХА [гоготуха] -и, ж., *реліг.* Те саме, що БАГАТУХА. *Зберал'іс' на туй Гоготуху, ну зби'рал'іс' такó до хати, о.* Ч-9, В-15.

ГОДБОВЧИТИ [годбóвчити] -у, -иш, *док.* Виставити щось поперед чогось іншого. *Годбóвчит зад і лазит по хати.* С-17.

ГОДЕНКИ [годéнки] -нок, *мн.* Те саме, що ВИДЕНКИ. Х-7.

ГОДЕНОК [годéнок] -нка, ч. **1.** Викладені дрючки або гілля під спід скирди. *На болóти завше робіли годéнк'і пуд копіцу.* С-17. **2.** Нижній і **Г** соломи в копиці. *Замók годéнок, м'ушу вс'у копицу пересушувати.* С-17.

ГОДЗЕЛИНА [гозéлина] -и, ж. Те саме, що ГОБОЛОНА. *Пудлóга з гозéлини – вже шинил'і дойд'айут.* С-17.

ГОДЗЕМОК [гозéмок] -мка, ч. Нижня частина стовбура дерева. *Лед' гозéмка на хуру поклáли.* С-17.

ГОДЗЯ [гóз'а] -і, ж., *кулін.* Страва з грибів і борошна, яку готували на Великдень. Д-23; [гóз'а] Д-23.

ГОДИВНИЦЯ [годивніц'а] -і, ж. **1.** Годівниця з драбинок, куди кладуть сіно звірам. В-4, З-28. **2.** Пристосування, куди кладуть сіль звірам. З-28.

ГОДИНИСЬКО [годініс'ко] -а, с. Година (пора), коли справджується прокльон. *Йе годіна і годініс'ко.* В

годініс'ку кл'асті не" мóна, бо справдиц'а. Н-4.

ГОДИТИСЬ [годітис'] 3 ос. одн. годіц'а, *недок.* Те, що можна виконувати в певний час; те, що дозволено звичаями. *А в нид'іл'у в нас не робіли [весілля], ну не робі'ели – ни годіц'а було, а тип'ер вже годіц'а.* М-23.

ГОДОВАНИ [годовани] -а, -е. Добре кормлений (про домашню тварину). *Хоч наш вепр'ук негодовани, а гл'ад'иш, йак свінка годована.* С-17.

ГОДОВАТИ [годовати] -уйу, -уйеш, *недок.* Те саме, що ГОДУВАТИ-1, 2 (у багатьох н. пп.).

ГОДОВАТИСЯ [годоватис'а] -уйус'а, -уйес'а, *недок.* Виростати; жити змалечку. *На тóму хутори йа годовалас'а.* П-15; [годоватис'а]. *Йа тут годувалас'а, а замуж од'али на д'руге селó.* В-13, С-8. *Мойа м'атера годовалас'а в Колóд'ажни.* **ГОДОВО** *Вона годовалас'е тут, кóло Хулма.* К-13. *Нимá ком'у роб'іт'і – д'ет'і не годууйуц'а.* М-51.

ГОДОВО [годовó] *присл.* Те саме, що ГЕДЕ-1. *Вн'ук'і годовó гондó палили купáлу.* С-52.

ГОДУВАТИ [годувати] -уйу, -уйеш, *недок.* **1.** Давати їсти. *Ти вже году'вала д'іт'ей?* С-17. **2.** Заставляти їсти. *Набирайу в лóшку картóплу, заставл'айу отк'рити рот, і так годууй.* С-17. **3.** Давати кращу їжу (корм) свиням, щоб набирали вагу. *В'еприка ми ше не годуємо... Туді, до Кол'ад... С-17. 4.* Відрощувати волосся, не підрізати. *Вона год'уйе волóс'е, хóче, шоб довге.* М-25.

ГОЖЕ [гóже] *присл.* Добре; чесно; по-божому. *Робі гóже, то ї Бог допомóже.* К-20. *Аї гóже тогді грал'і!* В-34.

ГОЖЕНЬКІ [гóжен'к'і] -а, -е. Гарний. *В нас теп'ер ікóни, гóжен'к'і ікóнки.* К-69.

ГОЖИЙ [гóжий] -а, -е. **1.** Гарний, хороший. *Гóжа св'ашен'ка, гóжа, йак у сáдон'ку рóжа.* (Весільна пісня). В-27.

2. Смячний. *Хлеб гóжси, смáчний.* С-38, Г-26.

ГОЗЬДЕ [гóз'де] *присл.* Те саме, що ГОЗЬДЬО. *Портн'їха вз'алá дїрку [в полотні] мн'ї прор'їзала гóз'де.* Н-5; [гóз'д'е] К-38.

ГОЗЬДКА [гóз'д'їка] *присл.* Те саме, що ГОЗЬДЬО. С-17.

ГОЗЬДЬ [гóз'д'] -á, ч. Те саме, що ГВОЗДОК. Д-7, М-17, М-43; [гóз'д'] М-17, П-15.

ГОЗЬДЬО [гóз'д'ó] *присл.* Ось тут. *Гоз'д'ó поклáла запáлк'ї.* С-17.

ГОЗЬДЬОГО [гóз'д'огó] *присл.* Те саме, що ГОЗЬДЬО. Д-34.

ГОЙДАВКА [гóїдавка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. Ш-1.

ГОЙДАНКА [гóїданка] -и, ж. Пристосування, на якому гойдаються ради розваги; гойдалка. П-15, П-23, Г-26.

ГОЙДАЧКА [гóїдачка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. *А ми^е, дивч'эта, гоїдалис'а – кáл'а нас булá гоїдачка.* Б-16, Б-19, К-9, С-25; [гóїдачка] Д-21.

ГОЙДАШКА [гóїдашка] -и^е, ж. 1. Те саме, що ГОЙДАНКА. В-27, В-54, З-23, С-5; [гóїдашке] В-13. 2. Колиска, підвішена на чотирьох мотузках до стелі. З-11.

ГОЙКО [гóїко] *пит. част., нестл.* Що? Що таке? *Гóїко, син'ун'у, шо ти хоч?* С-17.

ГОЙНИЙ [гóїний] -а, -е. Пристойний, гарний. *А в н'емц'а то вс'óйе билó бáрзо гóїне.* К-21.

ГОЙНЮВАТИ [гóйн'увáти] 3 ос. одн. гóйн'уйе, *недок.* Паруватися (про вовків). С-57.

ГОЙНЯ [гóйн'á] -ї, ж. 1. Вовча згряя під час парування. *Гоїн'á б'эгала.* С-57; [ган'á] С-57; [гон'á] В-8. 2. [гуїн'á]. Група собак під час парування. *Гуїн'á субáк.* Т-20.

ГОЙЦЮ [гóїц'у] *виг.* Уживають для передачі розпуки. *Ої гóїц'у, гóїц'у! Так т'ешко топ'їра...* К-70.

ГОЛАЯ МИШ [гóлайá миш] -ойї -ї, ж., *фаун.* Те саме, що КОРАЖАН. П-34.

ГОЛГОТУХА [гол'готóхa] -и, ж., *реліг.* Те саме, що БАГАТУХА. *То звáл'ї Голготóхa áл'бо Багáти вéчур.* Д-32.

ГОЛЕНЬ [голén'] -н'а, ч. Олень; Cervus. *В нас, в Лóпатн'ї, и голén'ї йе.* Ж-14, Г-16, С-17.

ГОЛЕШИКИЙ [голéшикий] -а, -е. Без пір'я; голенький. *Сид'їло голéшике пташá.* О-29.

ГОЛЕШКА [голéшка] -и, ж. Самка оленя. Д-15.

ГОЛИ [гóли] -а, -е. 1. Який без одягу. *Гóле дит'á зн'али на кáрточку.* С-17, Г-16. 2. Легко вдягнутий. *Так'ї хóлод, а ти вихóдиш гóла надвóр.* С-17, Д-18, К-20.

ГОЛИК [гóлик] -а, ч., *кулін.* 1. Печена терта картопля з сиром. Г-8. 2. Пиріжок з вареної картоплі. Д-13.

ГОЛИКИ [гóлики] -ів, *мн., кулін.* Страва з товченої картоплі. Д-31.

ГОЛИНА [голїна] -и, ж. Вуглина з перегорілих дров. *Забе^рї голїну с пудог^а, бо пропáлит дїрку.* С-17.

ГОЛІНА [гол'їна] -и, ж. Те саме, що ГОЛЛЯКА. *На гол'їни пув'їсили гóйдашку.* Ш-5.

ГОЛІНКА [гол'їнка] -и, ж. Зменш. до ГОЛІНА. Ш-5.

ГОЛІРКА [гол'їрка] -и, ж. Горілка. *Йак вс'óго хл'їба не перейісти, так всéїй гол'їрки не перепїти.* К-39, К-70, Ш-6.

ГОЛІСЬКИЙ [гол'їс'кий] -а, -е, *нестл.* Голісінький. *А в'їн гóлії-гол'їс'кий – йак мáти народїла.* Х-11.

ГОЛКА [гóлка] -и, ж. 1. Тонкий металевий стрижень для шиття (всі н. пп.). 2. Колючка на їжакові. *Йїжáк з голкáми.* Б-29, Д-7, Ч-5. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. Л-9. 4. *вж.* у виразі **ОД ГОЛКІ** [од гóлк'ї] *незм.* Новий (про одяг). *Вз'алá плáт'е од гóлк'ї і вже розорвáла.* С-17; [с-пут гóлки^е] Ч-6.

ГОЛКІ [гол'к'ї] -лók, *мн.* Гілки, які встромляють у коровай як прикрасу. Б-34; [гол'к'ї] Б-34.

ГОЛЛЄ¹ [гол':е] -а, с., збір. Недопа-лені рештки дров; деревне вугілля. *Не^м закручуї груби, ше гол':е йе, ше вчад'їймо.* С-17.

ГОЛЛЄ² [гол':е] -а, с., збір. Гілля. *Гол':е с ц'ейї слівк'ї прáмо в гукно рустé.* С-17; [гул':е] Р-35.

ГОЛЛЯ [гол':á] -і, ж. Те саме, що ГОЛЛЯКА. *Пудупрі чим гол':у; а то од йáблик зламáйц:а.* С-17.

ГОЛЛЯКА [гол':áка] -і, ж. Велика гілка дерева. *Вїітер одламáв гол':áку з вїіин'ї.* С-17, О-5.

ГОЛЛЯЧКО [гол':ачкó] -а, с., збір. Дрібне гілля. П-52.

ГОЛЛЯЧЧЕ [гол':áč:е] -а, с., збір. Те саме, що ГОЛЛЄ-2. С-17; [гол':ач:е]. *Ої ти, вéрбо зеленéнкайа, йак на тоб'ї гол':ач:é гнэц':а.* [Веснянка]. Ф-3.

ГОЛОБИ [гоλόби] -об, мн. Голоблі в однокінній упряжці. С-17.

ГОЛОБУСТЬ [гоλόбус'т'] присл. Взувати взуття без онуч чи шкарпеток. В-13; [гоλόбус'ц'] Г-4; [галóбус'] В-13.

ГОЛОВАЧ [головач] -а, ч. Снопок з обмолоченої прямої соломи для покриття даху. П-15.

ГОЛОВАЧИ [головачі] -ів, мн., бот. Те саме, що ЛОХАЧІ. С-5.

ГОЛОВЕНЬ [голівén'] -і, ж., іхт. Різновид риби, що водиться в Стиру (?). *Вже вїáz'ік багáто кос'т'ей, Г головéн'... головéн' шче гóвóрат' така голова і рот, е, вел'їка така товстá.* Б-29.

ГОЛОВЕНЬКА [голівén'ка] -и, ж. Недогоріле обвуглене поліно; головешка. *Роскїдайеш кúбаха, то бóц'ун принесé головéнку і спáлит' хáту.* С-56, П-15, К-13; [голівán'ка] Д-22; [гулувán'ка] Г-35.

ГОЛОВЕХА¹ [голівéха] -и, ж. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. *Кублá не роскїдаї – бóц'ун голівéху принесé на хáту.* О-12, В-23, Л-23.

ГОЛОВЕХА² [голівéха] -и, ж., згруб.

1. Голова людини. В-23, В-54, С-32.

2. Обличчя людини. Г-34.

ГОЛОВЕЦА [голівéца] -и, ж., згруб. Те саме, що ГОЛОВЕХА²-1. П-37.

ГОЛОВЕШКА¹ [голівéшка] -и, ж. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. *Голівéшкойу шнóра намáзували и так годбівáли знак'ї на колóди.* С-17, Г-16.

ГОЛОВЕШКА² [голівéшка] -и, ж., згруб. Те саме, що ГОЛОВЕХА²-1. *Чи ти дóмайїи шо свéйу голівéшкойу?* С-17.

ГОЛОВИЛО [голівїло] -а, с. Місце, де лежав і качався звір. Н-19.

ГОЛОВИЦА [голівїца] -и, ж., згруб. Велика головка капусти. *Вїросли так'ї голівїци, шо вс'а капу́ста порéпалас.* С-17.

ГОЛОВ'ІСТИЙ [голівїстїй] -а, -е. Такий, що має велику головку (про капусту). *Ої капу́стиц'а голівїстáйа...* (Народна пісня). 3-6.

ГОЛОВНЯ [голівн'á] -і, ж. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Б-35, 3-14.

ГОЛОВОСІЙ [голівос'їй] -їя, ч., реліг. Те саме, що ГОЛОВОСТЕННЕ. **ГОЛОВОСТЕННЕ**

ГОЛОВОСТЕННЕ [голівостén':е] -а, с., реліг. Свято Усічення голови святого Пророка Предтечі й Хрестителя Івана (11 вересня). С-17; [Голостén':е] М-7.

ГОЛОВУШКА [голіву́шка] -и, ж. Саморобна пастка. *Мїшача голіву́шка.* Ч-2.

ГОЛОДУШИЙ [голодúпїй] -а, -е. Те саме, що ГОЛОПУЗИЙ. П-15.

ГОЛОЙОД [голойóд] -у, ч. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Н-14.

ГОЛОЛЬОДИЦЯ [голол'óдиц'а] -і, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Б-1; [голол'óдица] -и, ж. О-23, Р-29; [голол'óдница] Б-29, П-26.

ГОЛОМОРОЖА [голоморóжа] -и^е, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Ж-3.

ГОЛОМОСИНА [голомо́сина] -и, ж. Лисина на голові. Б-40.

ГОЛОМОСКО [голомо́ско] -а, ч. Той, хто з лисиною. Б-40.

ГОЛОНІЖ [голон'іж] *присл.* 1. Те саме, що ГОЛОБУСТЬ. Ч-6; [голоніж] Г-34; [голонуж] Р-21. 2. Те саме, що БОСОНОЧ. *Літом ходіла голон'іж.* Ч-6.

ГОЛОПАЦ [голопа́ц] -а, ч., *орн.* 1. Те саме, що ГОЛОПУЗ. *Голопа́ци роті розкри́ли.* В-23, Д-31, К-58. 2. *перен.* Діти з великими животами. *Самі голопа́ци ка́ла́ о́зира.* К-58.

ГОЛОПАЦИНС [голопа́цин'є] -а́, с., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. *Голопа́цин'є ви́пало с кубла́.* В-25, П-46.

ГОЛОПАЦИК [голопа́цик] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. П-46.

ГОЛОПАЦОК [голопа́цок] -чка, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. П-25, П-37; [голопацок] 3-30; [голопéцок] М-17; [голопі́ц'ок] К-28.

ГОЛОПУЗ [голопу́з] -а, ч., *орн.* Маленьке пташеня в пухові, коли ще не вбралося в пір'я. Б-24, В-2, Л-11, Л-13.

ГОЛОПУЗДРИ [голопу́здри] -а, -е. Те саме, що ГОЛОПУЗИЙ. С-27.

ГОЛОПУЗИЙ [голопу́зій] -а, -е. Такий, у якого ще не виросло пір'я (про пташеня). Б-19, В-8, Р-28.

ГОЛОПУЗИК [голопу́зик] -а, ч., *орн.* Зменш. до ГОЛОПУЗ. А-2, Д-39, П-28; [олопу́зик] К-27.

ГОЛОПУЗИНЯ [голопу́зин'я] -а́ти, с., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗИК. К-3.

ГОЛОПУП [голопу́п] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. Б-35.

ГОЛОПУНЕЦ [голопу́пец] -нца, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. Ж-5, С-65, У-4; [голопу́п'іц'] Ц-4; [голопу́пц] Л-26.

ГОЛОПУПЧИК [голопу́пчик] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗИК. Н-21, С-62.

ГОЛО-ПУСТО [го́ло-пу́сто] *присл.* Абсолютно нічого немає. *В на́шуї купера́тїви тїпéр го́ло-пу́сто.* С-17.

ГОЛОПУХ [голопу́х] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. Б-22.

ГОЛОПУЦ [голопу́ц] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. В-3, К-47, М-2; [галапу́ц] В-13, П-48; [голоцу́п] Б-29.

ГОЛОПУЦИК [голопу́цик] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗИК. Д-15, Д-21, П-26.

ГОЛОПУЦЬКИЙ [голопу́ц'кій] -а, -е. Те саме, що ГОЛОПУЗИЙ. *Пташе́н'є голопу́ц'ке.* 3-21.

ГОЛОПУЦЬОК [голопу́ц'ок] -чка, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗИК. Б-38, О-25; [олопу́ц'ок] 3-32.

ГОЛОС [го́лос] -у, ч. 1. Сукупність звуків, які створює людина за допомогою свого голосового апарата (всі н. пп.). 2. Те саме, що ВЕДРО. *Лісом го́лос йшов – хтос' гука́в. Здо́війло го́лос.* Д-31. 3. Мелодія пісні; мотив. *Йе забу́ла, на йакї́й го́лос спувáти.* К-40, П-37.

ГОЛОСТРАНЦОМ [го́ло́странцом] *присл.* Напівроздягнуто; легко вдягнутим. *Ході́в по дво́рі го́ло́странцом, а те́пéр бух'ікайіш.* С-17.

ГОЛОТУХА [голоту́ха] -и, ж., *реліг.* Те саме, що БАГАТУХА. *А кол'іс' вже називáл'ї та́йя Голоту́ха, то перед Но́вим ро́ком.* Р-8.

ГОЛОШВА [голош́ва] -и, ж. Те саме, що КОЛОШВА. 3-26.

ГОЛОЩЕК [голошч́ек] -у, ч. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. С-62; [голошч'ік] -о́ку, ч. В-3.

ГОЛУБИ [голубі́ || гулубі́] -ів і -у́, *мн.* 1. *орн.* Птахи родини голубиних; Columba (всі н. пп.). 2. *кулін.* Голубці (страва з фаршу і капустиного листя). Б-37, С-43. 3. *етн.* Гра на вечорницях. *Спїно́йу с'їда́йе хлóпец' і д'ївчина. Йак в одну́ сто́рону поверну́ц':а, то ці'лїу́уц':а.* П-21, Г-20.

ГОЛУБКА [гоу́лубка] -и, ж., *бот.* Сироїжка; Russula. К-13; [голу́пка] В-27.

ГОЛУБОВИ [голубо́ві] -а, -е. Голубий, блакитний. *Голубо́вейу кра́ско́йу помал'ува́в воро́та.* С-17.

ГОЛУБОК [голубо́к] -бкá, ч., етн. Гра великодніми крашанками. *От^о голу^нкá ігрáл'і. От шопел'ку воз'м'ут, ко́тиц':а де ййі́це, дру́га ну́с'т'іт'. Йак ст'укне, то вже йго́б то́йе ййі́це.* С-4.

ГОЛУВИ [го́луви] -ув, мн. Частина ліжка, де кладуть подушки під час спання. *В зулува́х кла́ли ме́трики.* Л-4.

ГОЛУПЕЦ [голупе́ц] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗИК. М-57.

ГОЛЬГОТАТИ [гол'готáти] -чу́, -іши, недок. Те саме, що ПІЛЫАТИ. К-43.

ГОЛЬКІ [гол'к'і] -л'о́к, мн., етн. Гілки фруктового дерева як прикраса в короваї. Б-34.

ГОЛЬДИЦЯ [гол'оди́ц'я] -і, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. К-4.

ГОЛЬДОВИЦЯ [гол'одови́ц'я] -і, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Б-43, С-1.

ГОЛЬОНКА [гол'о́нка] -и, ч., кулін. Запечена частина свинячої ноги. *Гол'о́нка ка́жут' і ру́л'ка ка́жут'.* З-25.

ГОЛЬОПА [гол'о́па] -и, ж. 1. анат. Литка ноги. *У гол'опа́тої ж'інки гол'о́па вели́ка.* К-70. 2. анат. Задня нога корови (з м'ясом). Ж-5. 3. перен. Задовгий одяг. М-6.

ГОЛЬПАТИЙ [гол'опа́тиї] -а, -е. 1. Людина з товстою литкою. *Гол'опа́та ж'інка.* К-70. 2. Довгоногий. Р-4.

ГОЛЬОПКА [гол'о́пка] -и, ж., анат. Кістка зі стегна тварини. Д-39.

ГОЛЬОСА [гол'о́са] -и, ж. Низинне місце в лісі, де росте осока. *В на́шому л'іси гол'о́са за гол'о́сой.* В-25.

ГОЛЬОЦА [гол'о́ца] -и, ж. 1. анат. Нога тварини. *Ку́стка з гол'о́ци.* Г-15, Т-2.

2. анат. Нога людини і тварини. Г-15.

3. анат. Кістка ноги без [redacted] Г ку́стка – то гол'о́ца. Д-30, М-10, М-13, [ол'о́ца] Л-13. 4. анат. Стегно свині. *Соба́ка огри́з гол'о́цу.* Н-16, Л-13.

ГОЛЬШИНА [гол'ші́на] -и, ж., бот. 1. Те саме, що ВУЛЬШИНА-1. С-17.

2. Те саме, що ВУЛЬШИНА-2. *На лу́гу тоно́ гол'ші́на росте́.* С-17, О-26.

ГОЛЮН [гол'у́н] -а́, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. З-9.

ГОЛЯ [го́л'я] виг. Уживають для зупинення запряжених коней. Д-20.

ГОЛЯНКА [гол'а́нка] -и, ж. 1. анат. Частина ноги від стопи до коліна. П-15. 2. Стара панчоха без ступні. З-14.

ГОЛЯНЦИ [го́л'анци] -ив, мн., кулін. Те саме, що ГОЛИК-2. С-21.

ГОЛЯР [гоу́л'ар] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. К-1.

ГОМЕЛЬ [го́мел'] -а, ж. Заболочена місцевість, через яку протікає річечка. *Пе́ред се^нло́м бу́ла така́ вода́, го́мел'... то см'уга води́ така́.* О-16.

ГОМОНИТИ [гомони́ти] -н'у́, -ніши, недок. Говорити. *Син гомони́т', шо йе ('я') старá.* С-2; [гомон'іти]. *Хло́пці гомон'е́т' тут.* Б-19.

ГОМРИ [го́мри] -ів, мн. Високі палиці як ходулі, за допомогою яких пастухи переходили болото. С-8.

ГОН¹ [гон] -у, ч. Біг собаки по сліду звіра. *Шві́дк' і гон в на́шого Рэкса.* К-17.

ГОН² [гон] -у, ч. Те саме, що ОХОТА¹-2. *П'ішла́ свин'а́ в гон.* Л-5.

ГОН³ [гон] вказ. част. Он; ось. *А гон де схавáв коп'йк'і.* С-17.

ГОНДЕ [го́н'д'е] присл. Те саме, що ГОНДО-1. *Бу́ла в нас го́н'д'е шко́ла за магаз'іном.* П-21.

ГОНДИВО [гондиво́] присл. Те саме, що ГЕДЕ-1. Ш-5; [г'індуво́] В-2.

ГОНДО [гондо́] присл. 1. Ось тут. *Уї! Сли́пец'... То ш гондо́ ле́жйт пу́шка с помал'іно́й.* С-17. 2. Он там. С-17.

ГОНЕТИ [гонети́] -н'у́, -ниши, недок. 1. Заставляти когось іти у потрібному напрямку; гнати. *Гонéли това́р па́сти.* З-23. 2. Те саме, що ОБГАНЯТИ-2. *Шос' вин роу́бів там, мин'і здайе́с', шо бу́л'бу вин гонéв.* З-23.

ГОНЕЦЬ [гонце́ц'] -н'у́а́, ч. 1. Те саме, що ГУЧОК. Б-29, С-56; [г'іне́ц']. *Там йім бу́ло назна́чано, ск'іл'ко там г'іну́ці́в бу́ти.* У-10, Р-5. 2. Те саме, що ГОНЧАК-1. Ж-6.

ГОНИ [го́ни] -у, мн. Пагони дерева. *3 дѣрева молоді́ го́ни.* Р-29.

ГОНИТИС [гоні́тис || гоні́тис'] -у́с і -у́с'а, -уса і -ус'а, недок. **1.** Гуляти; нічого не робити. *За гурок'і и ни пámк'і, тонó б гоні́вса ц'і́ли ден'.* С-17. **2.** Працювати; постійно поратися по господарству. *В чо́му гон'у́с'а, в то́му Бо́гу мол'у́с'а.* М-32.

ГОНІВО [гон'і́во] -а, с. Те саме, що ОГНИВО. К-6.

ГОНКА [го́нка] -і, ж. **1.** Певна кількість заготовленої бражки для виготовлення самогону, що вміщує спеціальна посудина. *Ц'є́йі бра́жшк'і на д'ви го́нк'і.* С-17. **2.** Процес виготовлення самогону з такої кількості бражки. *С'о́дн'і вночі́ вігна́ла д'ви го́нк'і смерд'у́х'і.* С-17, Г-16.

ГОННИЙ [го́н:и́й] -а, -е. Мисливський собака, який настійно гонить (переслідує) звіра. *М'і́й пєс го́н:и́й.* П-15.

ГОНО [гоно́] присл. Те саме, що ГЕДЕ-1. *Гоно́ зáйец'! Ку́с'і! бері́ його́!* Б-11.

ГОНОРОВИ [гонорóви] -а, -е. Чванливий. *То гонорóви кавал'єр, ха́й йому́ вс'áчина!* С-17; [хонорóвій] К-58; [гонорóви]. *Ц'áйа д'івка тонорóва – он йак го́лову дирé.* С-17; [гонорóв'і́й] Б-8.

ГОНОРОВО [гонорóво] присл. Чваньковито, пихато. С-17; [хонорóво] К-58.

ГОНТАЛЬ [гонта́ль] -а, ч. Цвях, за допомогою якого прибивають підкову до кінського копита. С-17; [гонта́ль] К-70; [гунта́ль] М-19.

ГОНУЧА [гону́ча] -и, ж. **1.** Шматок полотна, яким обмотують ноги, взуваючи постолі або чоботи. *До постолу́ тра дрúг'і гону́чи.* С-17, Г-16; [гну́ча] З-6; [ну́ча] Б-19. **2.** Будь-яка ганчірка. *Помі́йши пудло́гу, то го́ну́чу не^м к'іда́й – пові́с' на плóтові.* С-17.

ГОНУЧКА¹ [гону́чка] -і, ж. Те саме, що ВНУЧКА¹. С-17.

ГОНУЧКА² [гону́чка] -і, ж. Зменш. до ГОНУЧА-2. *Зотрі́ зо столá гону́чко́ю.* С-17; [гуну́чка] Г-28; [гну́чка] К-70, П-32; [вону́чка] П-51; [гану́чка] Г-35.

ГОНУЧНИК [гону́чник] -а, ч. Скупувач ганчір'я. *Позбира́й шма́т'є, то в гону́чника пѣрцу́ кúпиши.* С-17; [гану́чник] О-2.

ГОНЧАЙ [гонча́й] -áйа, ч., фаун. Те саме, що ГОНЧАК-1. Г-38.

ГОНЧАК [гонча́к] -á, ч. **1.** фаун. Мисливський гончий собака. *Сво́го гончака́ вім'ін'ав в старо́го охóт'н'і́ка.* Д-21, З-28, Р-29; [гунча́к] З-1, С-2; [гонч'є́к] Л-9, Ч-5; [гунч'є́к] Ж-6; [г'інча́к] Д-22; [гонча́к] С-64. **2.** Те саме, що ГУЧОК. З-1, П-33, С-2.

ГОНЧАР [гонча́р] -á, ч. **1.** фаун. Те саме, що ГОНЧАК-1. Т-11, Х-10. **2.** фаун. Хорт. П-34. **3.** Найнятий чоловік, який гнав худобу з Ратна до Луцька. Б-44. **4.** Той, хто “гонить” (виготовляє) самогон. *Гонча́р женé горі́лку.* З-29.

ГОНЧАРКА [гонча́рка] -и, ж., фаун. Самка гончого собаки. Д-7, З-39.

ГОНЧЄР [гонч'є́р] -á, ч. Те саме, що ГУЧОК. К-58.

ГОНЧИ [го́нчи] у зн. ім., -ого, ч. **1.** фаун. Те саме, що ГОНЧАК-1. Г-16; [го́нчий] Д-15; [го́нчи] М-43. **2.** Те саме, що ГУЧОК. В-12.

ГОНЧИК [го́нчик] -а, ч. **1.** фаун. Те саме, що ГОНЧАК-1. В-3. **2.** Те саме, що ГУЧОК. В-12.

ГОНЧИР [гонча́р] -а, ч. Гончар. З-37; [гонч'і́р]. *Гонч'і́р л'і́тит' горшкі́.* С-8; [гонча́р] Г-26, Ж-7; [горч'є́р] С-38.

ГОНЩИК [го́нщик] -а, ч. **1.** фаун. Те саме, що ГОНЧАК-1. Н-19. **2.** Те саме, що ГУЧОК. К-6.

ГОНЬ [гон'] гн'у, ч. Вогонь. *Гн'і гор'áт'.* Б-19, Г-21. *А гон' його́ зна́йє, де вун хóдит.* С-17.

ГОНЬ ЙОГО ЗНАЄ [гон' його́ зна́йє! || а гон' його́ зна́йє!] незм. Те саме, що ГОСПОДЬ ЙОГО ЗНАЄ. *То́й в Бо́рно [Боровно] дес' хóдит'... А гон' його́ зна́йє, чо́го.* О-11, С-17.

ГОНЯ [гон'а́] -і, ж. 1. Група собак під час парування. П-43. 2. Група звірів. *Гон'а зайєча.* З-27, С-56.

ГОП [гоп] -а, ч., кулін. Терта картопля, запечена в каструлі. *Натёрти тóже картохёл', и в кастру́л'ку в п'яч. То вже ми звéмо гоп.* С-48.

ГОПАР [гопар] -у, ч., рідко ж. Пара, що здіймається над кип'ячою водою. *В кúхн'і так'і гóпар, то трéба хоч го'кно́ отчиніти.* С-17.

ГОПАРИТИ [гопарити] -у, -иш, док. 1. Обдати що-небудь парою. *Гопари́ла собі́ рúку.* С-17. 2. Ужалити кропивою. *Гопари́в нóг'і жи́шкою, а типéр пла́че.* С-17, Г-16.

ГОПАРИТИС [гопаритис || гопаритиса] -ус, -уса, док. 1. Обдати себе парою чи кип'ятком. *Гопари́вса гарáчейу бра́шкою.* С-17. 2. перен., частіше в запереченні – **НЕ ГОПАРИТИС** [не гопаритис], док. Довго не бути на одному місці. *Шос' в тéшчи до́вго не^м гопари́вса – всл'ід на́зад^м при́їхав.* С-17.

ГОПИК [гопик] -а, ч. Місце під піччю для дров. Т-5; [гоп'ік] Б-8.

ГОПЧОК [гоп'ічок] -чка, ч. Те саме, що ГОПИК. Б-48.

ГОПНУТИ [гопнути] -у, -еш, док. Упасти. *А йа ї гóпнула... От ужé ї тáйя, шо вм'їе рóбит' усé, а: вже на́гла бúде.* М-48.

ГОПУЛОК [го'пúлок] -лка, ч. Один із двох бокових відходів під час розрізання колоди на дошки. *Плóта загородів го'пúлками.* С-17.

ГОПЦА ДРАЛА [гопца дра́ла] незм. ? І до плúга, і до ра́ла, і до хлóтц'а гóпца дра́ла. Ж-16.

ГОРА [гора́] -і, ж. 1. Підвищення на поверхні рівнини. *Йак йїхати до Рóвна, то так'і гóри...* С-17, Г-16. 2. Горище в хаті. *На горú зан'ус горіх'і, хай сúшац'а.* С-17, Б-14, Г-16, Ж-14; [гурá

ГОРАВА [гора́ва] -и, ж. Велика компанія людей; ватага. *Пришла́ до нас на ве^мчурк'і ц'їла гора́ва хлóтцу.* С-17.

ГОРАЛА [горáла] -и, ж. Зоране поле; рілля. *В'ін найів'а і напів'а, на горáлу положів'а.* (Народна пісня). З-6.

ГОРБАК [горба́к] -а, ч. 1. Невелике підвищення серед рівнини; пагорб. *За тим горбакóм наш'і горóди.* Ч-11. 2. Замет снігу. Г-21.

ГОРБУЛЬ [горбу́л'] -а, ч. Те саме, що ГОПУЛОК. Т-5; [гарбу́л'] Б-19.

ГОРБУСЬ [го́рбус'] -а, ч., знев. Людина з горбом на спині. К-70.

ГОРБУШКА [горбу́шка] -и, ж. Те саме, що ЛОБОК-2. Ч-10.

ГОРГОНУТИ [горгону́ти] -у, -éш, док. Кинути. *Йак горгонé йакі́й горшчóк с пóпелом в хату!..* Ж-7.

ГОРГОТУХА [горготу́ха] -и, ж. Те саме, що БАГАТУХА. Ж-7.

ГОРДА [горда́ || гоурда́] -і, ж., кулін. Те саме, що БИКОВЕ МОЛОКО. Б-46.

ГОРДАНЬ [горда́н'] -і, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. *Кут'у варіл'и на Кóл'аду і на Горда́н'.* Б-19; [гурда́н'] Г-12.

ГОРДУН [горду́н] -а, ч. Гордий чоловік. С-29.

ГОРДИНЯ [горди́н'їя] -її, ж., бот. Те саме, що ВАРГІНЯ. *Че^мрво́ни горди́н'її вже зац'вилі.* С-17.

ГОРЕЧ [го́реч] -и, ж. 1. Запах від бродіння квашеної капусти. *Тра, шоб го́реч ви́шла с капу́сти.* С-17. 2. перен. Горілка, самогон. *Х'іба́ то вис'їл':а без го́реч'і?..* П-12.

ГОРЕЧКА [го́речка] -и, ж. Те саме, що ГОРЕЧКА-1. С-28.

ГОРИЙ [горі́й] присл. вищ. ступ. 1. Гірше. *А жи́ти все горі́й...* С-17. 2. Більше, дужче. *Сéрце ста́ло бол'іти горі́й.* С-17.

ГОРИН [го́рин] -а, ч. Піч гончаря для випалювання глиняного посуду. К-67.

ГОРИНЬ [го́рин'] -н'у, ч. Кольорові нитки для вишивання. *Нима́ го́рин'у,*

шоб доіти рушнік. В-13, П-21; [гóрен'] М-49, Щ-1; [гóрин']. *Гэто сп'іц'іáл'но гóрин' кул'áл'и.* М-48, О-2.

ГОРИТЧИК [горітчик] -а, ч. Те саме, що ГОРОДИЦЬ. М-48; [гор'ітчик] О-32; [гор'удчик || гор'уд'чик]. *В гор'уд'чику тоно квитк'і саділа.* С-17; [гор'утчик] К-2.

ГОРИЧ [горіч] -і, ж. Куповані нитки. *Кос'т'уми ткалі сáми так'ійі з горіч'і.* П-10.

ГОРИШНИК [горішник] -а, ч., бот. Ліщина звичайна; *Corylus avellana* L. Л-26, М-48, О-17; [гор'ішник] О-2; [ор'ішник]. *Лишчіна і ор'ішник – те сáме.* С-38.

ГОРИШОК¹ [горішок] -шка, ч. Малий горіх. *Ході, синóчку, дáм горішка.* Г-16, С-17; [гор'ішок] Ж-14.

ГОРИШОК² [горішок] -шка, ч., бот. Конюшина повзуча; *Trifolium repens* L. *Ц'ої горішок паршіво косіти – косі не'мóна с'т'ахті.* С-17; [ор'ішок] Г-26.

ГОРЛОЧКА [гор'ілочка] -и, ж. 1. *пестл.* Горілка. *Ої гор'ілочки йа нап'іу'а!..* Б-9. 2. *бот.* Веснівка дволиста; *Majanthemum bifolium* (L.) F. W. Schmidt. К-68.

ГОРЛУЧ [гор'ілуч] *присл.* Горілиць. В-19.

ГОРІЛЬНИК [гор'іль'ник] -а, ч. Місце, на якому спалювали хмиз. *Грибі дóбре рост'ут' на гор'іль'никах.* З-6.

ГОРІХ¹ [гор'іх] -а, ч. 1. *бот.* Плодове дерево – волоський горіх (грецький); *Juglans regia* L. (всі н. пп.). 2. Плід цього дерева або ліщини (всі н. пп.). 3. *перен.* Послід зайця. К-17.

ГОРІХ² [гор'іх] -а, ч. Пропуск під час орання; огріх. С-15.

ГОРІШОК [гор'ішок] -шка, ч., *перен.* Послід лісової козулі. Ж-14.

ГОРЛАЧ [горлáч] -á, ч., *знев.* Криклива людина. С-17.

ГОРЛАХА [горлáха] -и, ч. і ж., *знев.* Те саме, що ГОРЛАЧ. С-51.

ГОРЛО [гóрло] -а, с. 1. *анат.* Передня частина шиї (всі н. пп.). 2. Шийка пляшки. *О! нима' часу, то з гóрла пйе.* С-17. 3. Місце, де впадає притока в річку. П-32.

ГОРЛОПАНИТИ [горлопáнити] -н'у, -ниш, *недок., зруб.* Кричати, сваритися. *И чо'го ти горлопáниши на вес' кутóк с'áмого рáнку?* С-17; [гурлупáнити] С-30.

ГОРЛЯНКА [горл'áнка] -и, ж. 1. *анат.* Зруб. до ГОРЛО-1. С-17. 2. *анат.* Адамове яблуко на горлі чоловіків. Х-7. 3. *мед.* Ангіна. Т-7, С-17.

ГОРНА КУНИЦЯ [гóрна куніц'а] -ойі -і, ж., *фаун.* 1. Лісова куниця із жовтою шерстю під шиєю. О-29. 2. Куниця, яка живе на горищі будівлі. П-20.

ГОРНАЛ [горнáл] -а, ч. Горщик, подібний формою до чавунного баняка. К-67.

ГОРНАЛИЧОК [горнáличок] -чка, ч. Зменш. до ГОРНАЛ. К-67.

ГОРНАЯ КУНИЦЯ [гóрная куніц'а] -ойі -і, ж., *фаун.* Куниця, що живе в селі. Д-16

ГОРНОСТАЙ [горностáй] -áйа, ч., *фаун.* Хижий ссавець родини куницевих; *Mustera erminea*. *Лáсиц'а крáсна, а горностáй б'ілії гет', хвóстик чóрний.* С-6; [горностáл']. *Горностáл' с чóрним хвóстиком.* Ф-1; [горноспáй] Л-13.

ГОРНОСТАЛИК [горностáлик] -а, ч., *фаун.* Зменш. до ГОРНОСТАЙ. *Лáсичка червóна, а горностáлик б'ілії.* Ж-6.

ГОРНЯТКО [горн'áтко] -а, с. 1. Малецький горщечок. К-67. 2. Чашка. Р-33.

ГОРОБЕЙ [горобéй] -б'я́, ч., *орн.* Те саме, що ВОРАБ². *За гороб'я́ми не'мóжу курчáтам пшонá посіпати.* С-17, Г-16, Ф-1; [горобéл'] Р-32; [го'рубéл'] Ц-4.

ГОРОБ'ІШКА [гороб'йішка] -и, ж., *орн.* Те саме, що ВОРАБКА. Д-30, К-43; [гороб'йушка] Б-1, С-53.

ГОРОБЛИХА [горобл'іха] -и, ж., *орн.* Те саме, що ВОРАБКА. Щ-4.

ГОРОБЛИЧКА [гороблічка] -и, ж., орн. Те саме, що ВОРАБКА. О-4.

ГОРОБНИЦЯ [горобніц'я] -і, ж., орн. Те саме, що ВОРАБКА. П-41.

ГОРОБЦЮХ [горобц'юх] -а, ч., орн. Те саме, що ВОРАБ². В-25.

ГОРОБЧИЦА [горобчица] -и, ж., орн. Те саме, що ВОРАБКА. Д-5; [гарабчіца] С-60.

ГОРОБ'ЮШКА [горобйушка] -и, ж., бот. Щавель кислий; Rumex acetosa L. *Навару боршчу з горобйушки*. Р-27.

ГОРОБ'ЯЧИЙ ГОРОШОК [гороб'ячий горошок] -ого -шка, ч., бот. Вика; Vicia. О-16.

ГОРОД¹ [город] -а і -у, ч. Ділянка землі біля будинку для вирощування овочів. *Вже Труїца швітко, а город ше ни сажани*. С-17, Г-16 (та ін. н. пп.).

ГОРОД² [город] -а, ч. Пастка на вовка у вигляді вузького проходу між високими кілками; звір може йти тільки вперед, повернутися чи йти назад не зможе. *Ставили город і так ловили вовка*. О-14. *Йа зробл'у города, навішу китайок, ше зробл'у ворота*. П-23.

ГОРОД³ [г'ород] -а, ч. Місто. *В город'і не вїїжно, но вл'їжно*. П-28 (та в ін. н. пп.).

ГОРОДИЦЬ [городиц'] -дц'а, ч. Квітник. Ж-15, П-37; [городец'] В-27, Г-26, Д-33.

ГОРОДКА [город'ка] -и, ж. Грядки біля хати для вирощування городини. П-21.

ГОРОДНИК [городник] -а, ч. **1.** Те саме, що ГОРОД¹. *Йак мн'і тайа кобіла... <...> йак вона мн'і з гурка в городник <...> пудорвала!* В-15. **2.** Лопата для копання грядки. *Такá зимл'а твёрда, аж городник поламавс'*. Д-18, В-25, К-59.

ГОРОДНИЧАЛО [городничало] -а, с. Держак лопати (городника). З-8.

ГОРОДНИЩЕ [городнищче] -а, с. Те саме, що ГОРОДНИЧАЛО. П-6.

ГОРОДОВЕЄ ЗИЛІЄ [городовейе зыл':е] -ого -а, с., бот. Те саме, що ЗОЛОТУШНИК. М-49.

ГОРОЖА [горожа] -и, ж. Огорожа. С-51.

ГОРОТЬБА [горот'ба] -і, ж. Огорожа. *Полáдимо горот'бу б'іл'а хати*. З-9, В-13; [гороз'ба] Ч-6, Ш-1.

ГОРОХ [горох] -у, ч., бот. **1.** Городня трав'яниста рослина родини бобових – горох; Pisum sativum L. *Нáши городи дóбре горóх рód'ат*. Г-16, К-7 (та ін. н.п.). **2.** Плоди цієї рослини. *Молодi горóх л'убл'ат йiсти д'iти*. С-17. **3.** Те саме, що ПАСОЛЯ. *Йе горóх сидун i горóх тичкун*. К-70, С-18. *Горóх тичковi*. П-37. **4.** Плоди квасолі; квасоліни. К-70, С-18. **5.** перен. Послід лісової козулі. К-17.

ГОРОХВИНИ [горохвіни] -ін, мн., збір. Листя і стебла квасолі. *Дáй корóви горохвiни с тичкуну*. К-70.

ГОРОХВИННЄ [горохвін':е] -а, с., збір. Листя і стебла гороху. Х-7.

ГОРОХВИСЬКО [горохвіс'ко || горохвіско] -а, с. Поле з-під гороху. С-17.

ГОРОХИВ'ІЩЕ [горохиуйіщче] -а, с. Те саме, що ГОРОХВИСЬКО. К-58.

ГОРОХЛЯНИК [горохл'анік] -а, ч., кулін. Страва з гороху. Р-28.

ГОРОХЛЯНКА [горохл'анка] -и, ж., збір. Те саме, що ГОРОХВИННЄ. С-51.

ГОРУПА [горупа] -и, ж., бот. Суріпиця звичайна; Barbarea vulgaris R. Вг. Ж-1.

ГОРУПКА [горупка] -и, ж., бот. Кормова рослина для годування худоби (?). *Горупка то така... така... похóжа до вiки*. П-45.

ГОРЧАК¹ [горчак] -а, ч., бот. Гірчак перцевий; Polygonum hidropiper L. *Йак горчаку корóва найiстца, то молоко гурке!* С-17; [горч'ек] С-5.

ГОРЧАК² [горчак] -а, ч. Те саме, що ГОРШИК. Д-33.

ГОРЧАР [горч'ар] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. Є-1, Д-33.

ГОРЧЕЦ [горч'ец] -риц', ч., бот. Те саме, що ГОРЧАК. К-2.

ГОРШЕЧНИК [горш'ечник] -а, ч. Гончар, що виготовляє посуд. О-16; [горш'ешник] Б-19; [горшч'ечник] Д-30, К-2, М-48.

ГОРШИК [горш'ик] -а, ч. Глиняна посудина, у якій варять їсти. Г-16, Д-38; [горшч'ик] С-17.

ГОРШКАР [горшк'ар] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. В-13, Л-25, С-14.

ГОРШКІ [горшк'і] -ів, мн., збір. Усі гончарні вироби. *В горно стáвили ш'іс'т' к'ін горшк'ів.* Р-26.

ГОРШКОЛИП [горшкол'ип] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. Я-6.

ГОРШОК [горш'ок] -шк'а, ч. Те саме, що ГОРШИК. С-17.

ГОРЩА [горшч'а] -ати, с. Те саме, що ГОРНЯТКО-2. *Вітїі горшч'а чайу.* Г-5.

ГОРЩАК [горшч'ак] -а, ч. Те саме, що ГОРШИК. *Хорóшийї горшч'акі.* Н-20.

ГОРШЧАН [горшч'ан] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. О-32.

ГОРЩАНИН [горшч'анін] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. Л-26, О-2.

ГОРЩАР [горшч'ар] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. Л-9, О-12, П-15, Ф-3; [горшч'ер]. *Горшч'ер робів д'ім'ам свішч'ики.* М-23, Р-26, С-5; [горшч'ер] П-51; [горшч'ір] Г-34; [горшч'ір] П-37; [горшч'ір] В-27, С-62.

ГОРЩЕРНИК [горшч'ерник] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. П-37; [горшч'ірник] С-8; [горшч'ел'ник] П-16, С-49.

ГОСИПКА [госипка] -и, ж. Те саме, що ГРИС. *Булó м'ішо́к гóсипки поўніі, а то стáло п'іем'ішк'а.* М-6; [гос'іпка] Г-32.

ГОСІНКА [гос'інка] -і, ж. Демі-сезонне пальто. *Купіла малу́й гос'інку на в'есну.* С-17.

ГОСІННЄ [гос'ін'н'є] у зн. ім., -ого, с., бот. Те саме, що ЗОЛОТУШНИК. С-17.

ГОСІНЧАК [гос'інч'ак] -а, ч., фаун. Заець, який народився восени. Г-5; [осенч'ак]. *Зайчик пўзни – осенч'ак.* Г-15; [ос'інч'ак] К-3, С-16.

ГОСЛОН [госл'он] -а, ч. 1. Лава у вигляді довгої дошки на чотирьох ніжках. *В госл'онови лáпи вже трóхи пудгнілі.* С-17. 2. *перев. в мн.* ГОСЛОНИ [госл'они] -у, мн. Високі підставки для ручного розрізання колоди на дошки. С-17.

ГОСОВИЙ [гос'овий] -а, -е. Те саме, що ВУСОВИЙ. О-2.

ГОСПОДАРКА [господ'арка] -и, ж., збір. Господарство. *Господ'арка булá на мни.* Д-33.

ГОСПОДЕ БОЖЕ МИЙ МЕЛИЙ [Г'осп'оде Б'о́же мий м'елій!] виг. Те саме, що О БОЖЕ МИЙ. *Не булó тї́ко хутор'ів, одé хатів було... О Б'о́же мий с'ват'ей їедїнеї! Г'осп'оде Б'о́же мий м'елій!* С-8.

ГОСПОДИНЬКИ [господ'ін'ки^є] -н'ок, *перев. в мн.* Пісні, які виконували під час випікання короваю. О-26.

ГОСПОДИ! ПРАВДА! [Г'осп'оди! правда!] *незм.* Те саме, що БІГМА. П-36.

ГОСПОДЬ ЙОГО ЗНАЄ [Госп'од'т' йог' зна́є] *незм.* Те саме, що ГОСПОТЬ ЙОГО ВІДАЄ. [А яка ж ви білоруска, як по-білоруськи не говорите?] *Госп'од'т' йог' зна́є.* П-21.

ГОСПОТЬ ЙОГО ВІДАЄ [Госп'от'т' йог' в'їда́є] *незм.* Уживають, якщо не знають відповіді на запитання. *А йа в'їда́йу, йак'ойу м'овойу г'ов'оримо? Ої Госп'от'т' йог' в'їда́є!* Х-13. [Помагало?] *Зна́йте, с'это́го на соб'їе не м'ї́єла... Госп'од'т' йог' в'їда́є.* С-4.

ГОСТАВИТИ [гост'авити] -вл'у, -виш, док. Залишити. *Гост'авиш на зáвтра трóшк'і хл'їба.* С-17.

ГОСТЕПИНУТИСА [госте^ппін'утиса] -ўса, -їса, док. 1. Заспокоїтиса. *Ану́ пос'ада́йте! Порá вам вже госте^ппін'утиса.*

ГОСТИ. Стати поважнішим, посоліднішати. *Сóрок л'іт, мýсив би вже госте^нпінúтиса*. С-17.

ГОСТИ [гóсти] -éї, *мн.* 1. Гості. *Найїхала пóвна хáта гостеї*. (у багатьох н. пп.). 2. *обряд*. Гостювання родичів молодого в батьків молоді наступної неділі після весілля, і навпаки – родичів молоді в батьків молодого; тепер буває на другий-третій вечір після весілля. *Пойїдимо до свáх'и в гóсти*. Г-16, С-17. 3. *перен., евф.* Менструація. С-17.

ГОСТИНА [гості́на] -и, *ж.*, *обряд*. 1. Угощення на весіллі чи хрестинах. *Гості́на бу́ла – хресті́ли дит'є́тко*. С-8. 2. Другий день весілля. В-27. 3. Відвідування батьків. *Так'і до ба́теї́ка в гості́ну пої́ду. Ої до ба́теї́ка ої в гості́ної́ку, а до ма́тери на порáдої́ку*. (Народна пісня). С-17.

ГОСТИНЕЦЬ¹ [гості́нец'] -нц'а, *ч.* Подарунок. Г-16; [гості́нец]. *Ни їди до д'ітеї́ без гості́нца*. С-17.

ГОСТИНЕЦЬ² [гості́нец'] -нц'а, *ч.* Широка дорога. *Ми óндито на гості́нцї́ сид'їли он на туї́ гурцї́*. Х-13.

ГОСТИНОЙКА [гості́ної́ка] -ї, *ж.*, *пестл.* Зменш. до ГОСТИНА-2. *Так'і до ба́теї́ка в гості́ну пої́ду. Ої до ба́теї́ка ої в гості́ної́ку, а до ма́тери на порáдої́ку*. (Народна пісня). С-17.

ГОСТИТИС [гості́тис] 3 *ос. мн.* гост'áтса, *недок.* Пригощатись. *С'ада́йут і гост'áтса, їак короваї́ спе^нчúт*. Д-33.

ГОСТИПІ [гос'т'іт'і] 3 *ос. мн.* гóс'т'ат, *недок.* Пригощати. *Хло́нцї́ позб'іра́йцү'а, цук'єрку принесу́т, гóс'т'ат*. В-45.

ГОСТОЙКИ [гóстойки] -ойок, *мн.*, *пестл.* Гості. *Ої свáту, наш свáту, росточі́ нам хáту, росточі́ нам с'їни, шоб вс'і гóстойки с'їли*. (Весільна пісня). Д-18.

ГОСТРАЙ [гостраї́] -айá, *ч.* Гостра частина сокири; лезо сокири. В-9, І-1, К-70.

ГОСТРАК [гостра́к] -á, *ч.* 1. Кінець леза ножа. А-2. 2. Загострений предмет,

яким можна поранитися. С-17; [гостра́к]. *Не л'із' на остра́к*. К-58.

ГОСТРАЧ [гостра́ч] -á, *ч.* Те саме, що ГОСТРАК. Ж-16; [востра́ч] Ж-16.

ГОСТРИВ'Є [гострив'є́] -вїа, *с.* Гостра частина ножа, сокири. Г-2.

ГОСТРИЄ [гострийе́] -ийá, *с.* Те саме, що ГОСТРИВ'Є. П-23, С-17; [острийе́] В-10, 3-6; [óстрие́] 3-2.

ГОСТРИЙ¹ [гóстрий] -а, -е. 1. Який має колючий кінець або ріжучий край (всі н. пп.); [óстрий] 3-2. 2. Про мисливську рушницю, яка влучає в ціль. *Знав би, шо гóстра рушні́ц'а, то купів би*. К-71.

ГОСТРИЙ² [гострї́й] -ийá, *ч.* Те саме, що ГОСТРАЙ. В-2, В-8, Л-5, С-17; [острї́й] М-40, О-23, П-15; [гостр'ї́й] Б-43, П-24.

ГОСТРИЙО [гострийо́] -ийá, *с.* Те саме, що ГОСТРИВ'Є. *Гострийо́м ризну́ла по руці́ – он їак'і шрам знáти*. С-17.

ГОСТРОЛЬОДИЦА [гострол'óди́ца] -и, *ж.* Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. С-6.

ГОТАВА [готáва] -и, *ж.* Молода трава, що виросла після першого укусу. *Ме, порá готáву косі́ти?* С-17, Б-14, Г-16, К-20.

ГОТАВИТИ [готáвити] 3 *ос. одн.* готáвит, *недок.* Погано косити, коли трава скошена тільки зверху; можна полічити, скільки помахів косою зробив косар. *Шос' твої́а косá готáвит – поклепа́ї*. С-17.

ГОТАКІЙ [гóтак'ї́й] -а, -е. Такий. *Вже на вечурк'і гóтак'і хлопчак'і до нас поприхóд'ат*. М-48.

ГОТЕЦ [готéц] -тцá, *ч.* Батько. *Ложів би [в труну] їа гóтца – ї гóтца не год'їтца*. (Народна пісня). К-7, С-17.

ГОТУХА [Готúха] -и, *ж.*, *реліг.* Те саме, що БАГАТУХА. *В нас на Готúху тонó, зна́єте, што роб'їл'ї хло́нцї́? Д'ївчин'атам бромк'ї ск'їдал'ї*. С-4, С-38.

ГОЦКЕ [го́цке] *-цок, мн.* Танці; вечорниці з танцями. *А вéчором – на го́цке.* Т-5.

ГОЦОТ [го́цот] *-цту, ч.* Оцет. *А йа́блико к'ісле, йак го́цот.* С-17; [во́цит] **ГОЧИИ**

ГОЧИЙ [гочі́й] *-ійа, ч., згруб.* Людина з великими очима. С-17.

ГОЧИСЬКО [гочі́сько] *-а, с., згруб.* Велике око. *Гочі́ська – страши́ська, а руки все зрòбл'ат'.* В-59; [очі́ська]. *Очі́ська – страши́ська, а ручі́ська – дурні́ська: все зрòбл'ат'.* П-55.

ГОЧКО¹ [го́чко] *-а, с., анат.* Маленьке око людини. С-17.

ГОЧКО² [го́чко] *-а, с.* 1. Сильце. *Го́чко з волос'ін'і на горобці́в.* Г-38, Д-16; [гочко́] *-а, с.* Д-19. 2. Петля з дроту для лову звіра. Д-16, Д-19. 3. Отвір (дірочка) у ремені, ошийнику і т. ін. Б-18. 4. Вхід для риби в рибальську снасть, що має вигляд кошика. Х-7. 5. Камінець у персневі. *Прис'т'ін' з го́чком.* Т-5.

ГОШЕЙКАТИС [гоше́йкатис] *-айус, -айіса, док.* 1. Виздоровіти. *Пòк'і ле^мжáла слаба́ – було́ тїхо, а гоше́йкалас – і знов свáритца.* С-17. 2. Забути якісь вчинки чи пригоди, відійти від втоми. *Не^м бóду робіти хре^{ст}їни – ше пòс'л'а весі́л':а не гоше́йкалас.* С-17. 3. Утихнути, заспокоїтися. *Лед' гонúка гоше́йкалас, а то не^мма́ впїну.* С-17.

ГОЩИПКА [го́щипка] *-и, ж.* 1. Зелене щіпане листя цибулі. К-7. 2. кулін. Страва з покришеного зеленого листя цибулі, посоленого і присмаченого олією. К-7.

ГРАБАЛЬНИЦЯ [граба́льниц'а] *-і, ж.* Жінка, яка згрібає сіно на сінокосі. К-70.

ГРАБАН [граба́н] *-а, ч.* Знаряддя для викопування картоплі у вигяді лопати з трьома зубами. К-33.

ГРАБАНИ [граба́ні] *-ів, мн.* Сапка з трьома зубами. В-7.

ГРАБАТИ [граба́ти] *-айу, -айеш, недок.* Гребти. *Он іда граба́ти с'іно.* Д-22, М-14, Ч-10; [граба́т']. *С'іно сухé – трéба граба́т'.* Г-5; [граба́ти] Р-13, Р-36; [грїба́ти] О-27; [грéба́ти]. *П'ідéмо в калхòс то вїазáти, то с'іно грéба́ти.* П-5.

ГРАБАЧИ [грабач'і] *-ів, мн.* Те саме, що ГРАБАНИ. Ж-4.

ГРАБАЧКА [граба́чка] *-и, ж.* Те саме, що ГРАБАНИ. К-30, Л-6, Ч-1; [граба́чка] П-6.

ГРАБИЛНО [грабі́лно] *-а, с.* Держак граблів. *К'еп знаїті дòбре грабі́лно, а то ц'е ламáйїц'а.* С-17.

ГРАБИНА [грабі́на] *-и, ж., збір.* 1. Ліс, де ростуть граби. П-15. 2. Грабові дрова. *Привїу́с грабі́ни ц'їлу ху́ру.* С-17.

ГРАБЛОВИСКО [граблòвиско] *-а, с.* Те саме, що ГРАБИЛНО. С-6.

ГРАБРИНА [грабрї́на] *-и, ж.* Те саме, що РАБРИНА. Б-19, Г-7, Д-21, С-60; [грабрéна] З-9.

ГРАБРИНИ [грабрї́ни] *-ін, мн.* Годівниця для звірів у вигляді драбинок. С-60.

ГРАБЧАК [грабча́к || грапча́к] *-а, ч., бот.* Невеликий граб; *Carpinus.* *Нарубáла граб^ччакú до грúби.* С-17.

ГРАВЕР [гра́вер] *-а, ч.* Дрібні камінці як будівельний матеріал; гравій. *З гра́вера дорóга.* С-17.

ГРАДА¹ [града́] *-ї, ж.* Нанесений озером пісок, що утворює підвищене місце. М-23.

ГРАДА² [града́] *-ї, ж.* Пряма вулиця села. О-17.

ГРАДА³ [града́] *-ї, ж., реліг.* Те саме, що ГРАДА КОСТЯНТИНА. П-37.

ГРАДА КОСТЯНТИНА [Града Кос'т'анті́на] *незм., реліг.* Свято, коли в городі нічого не роблять, остерегаючись граду (3 червня). П-37.

ГРАДИСЬКО [градис'ко] *-а, с.* Поле, де були грядки з городиною (цибулею, часником, огірками т. ін.). Х-7.

ГРАДИЩЕ [градішче] -а, с. 1. Поле з-під картоплі. *Жієто с'її на градішч'ї.* Г-4, В-13, П-48; [градешче] 3-5; [градішче] В-23; [гр'єдішче] В-13. 2. Те саме, що ГРАДИСЬКО. К-9.

ГРАДИЩІ [градішч'ї] -ів, мн. Те саме, що ГРАДИЩЕ-1. 3-2.

ГРАДКОВИЩЕ [град'ковішче] -а, с. Те саме, що ГРАДИЩЕ-1. *На градковішчю пос'їю буракі.* М-21, Щ-1.

ГРАДОВИСЬКО [градівис'ко] -а, с. Те саме, що ГРАДИЩЕ-1. Д-6; [градів'іс'ко] Д-6; [градівіско] С-51, Т-5.

ГРАДОВИЩЕ [градівішче] -а, с. Те саме, що ГРАДИЩЕ-1. П-17.

ГРАДЧИНА [градчина] -и, ж. Те саме, що ГОРОДИЦЬ. 3-23.

ГРАЗЮКА [граз'юка] -и, ж. Грязь; розкисла дорога. *Тїїї трахторі розвезлі так, шо чїрис³ дорόгу ни пирийті.* С-17; [раз'юка] С-65.

ГРАЛІ [грал'ї] -ів, мн. Залізні вила з багатьма тупими зубами для набирання буряків та картоплі. К-58, К-70, П-15; [грал'ї] Г-4, Г-21, Б-40.

ГРАМЕНА [грамєна] -и, ж. Невелика кількість, трішечки. *Граме́на боршчу і то не йїс'т'.* С-25.

ГРАМОТІЗ [грамот'із^є] -а, ч., мед. Ревматизм. С-17.

ГРАМУЛЬКА [грамул'ка] -і, ж. Трішечки; зовсім мало. *Даї грамул'ку пєрцу до мн'аса.* С-17.

ГРАНА [гранá] -ї, ж. Границя, кордон. *Отс'уда вієрвавс'а, а там вже за грані, ну, тобто т'еритор'їю України.* Н-8.

ГРАННЄЧКО [гран'єчко] -а, с. Ігри, забавляння. *Чирвоне йайєчко д'їтом на гран'єчко.* (Веснянка). Р-30.

ГРАНЧАК [гранчák] -á, ч. 1. Склянка з гранями місткістю 200 г. Н-4, Ц-3. 2. Кількість горілки, яку вміщує така склянка. *Д'брнув гранчакá и пушóв на рубóту.* С-17.

ГРАНЬ [гран'] -і, ж. Те саме, що ГРАНА. *Бостін' – гран' булá до Рос'її.* М-48.

ГРАТИ [грáти] -áїу, -áїєш, недок. 1. Виконувати що-небудь на музичному інструменті (всі н. пп.). 2. Брати участь у якій-небудь грі (всі н. пп.). 3. Паруватися (про звірів). *Вовкі граїут' зимóу.* В-3, С-50, Ф-1. 4. Токувати (про тетеруків). *Там граїут' тетерукі.* М-17. **ГРЕБА** 5. Мінитися різними кольорами (про сонце). *На Велиде^н' сонце граїє.* Б-19. *Тепєр [на Трійцю] сонце граїє. <...> Ну так... так м'ін'áїєц':а вс'áкого... вс'áкими цв'ітами.* Т-5.

ГРАФКА [графка] -и, ж. Шпилька. *Шоб д'ївка ни втиклá, то причипл'áли графку до к'їл'їмка.* К-44.

ГРАЧКА [грáчка] -и, ж. Сапка. *Бирі грачку і їди в пóле.* С-3.

ГРЕБЕНЬКА [грéбен'ка] -и, ж. Гребінець. *То грéбен'ку зрóбит, пап'їрка і дм'ухіє – му́зика булá, шче ї вихóд'ат танц'уйут.* В-45.

ГРЕБИНЬ [грéбин'] -а, ч. 1. анат. Зубчастий м'ясистий нарїст на голові деяких птахів. *Пїївн'ови змерз грéбин'.* С-17, Г-16. 2. Верх даху, де сходяться дві половини. *Сн'їз' метé чéрез грéбин'.* Г-16, К-17. 3. Ряд високої стерні праворуч покосу. С-15.

ГРЕБІНКА [грéб'їнка] -и, ж. Те саме, що ГРЕБИНЬ-2. *Клáли кóзлики, тод'ї гриб'їнку не скидáло в'їтром.* П-20.

ГРЕБІНЬ [грéб'їн'] -ен'а, ч. 1. анат. Те саме, що ГРЕБИНЬ-1. Ж-14. 2. Тупе ребро ножа. С-50. 3. Те саме, що ГРЕБЛО. С-64.

ГРЕБЛІНКА [грéбл'їнка] -и, ж. Частина пристрою для прядіння, на яку намотують пряжу. С-17.

ГРЕБЛО [грéбло] -а, с. Те саме, що ГРЕБЛО. С-56; [грáбло] С-51.

ГРЕБЛЯ [грéбл'á] -і, ж. 1. Земляний насип, що перегороджує річку чи іншу водойму (всі н. пп.). 2. Висипана дорога. С-17, Т-11.

ГРЕБСТИ [гребсті́] -бу́, -беш, *недок.* Те саме, що ГРАБАТИ. *С'іно буде^ммо гребсті́.* В-2, К-4, С-5, П-36.

ГРЕБ'Я [грéб'я] -бий, *ж.* Гребля, якою бобри перегороджують річку. Р-29.

ГРЕМНЯВА [грéмн'ава] -и, *ж.* Пора, коли блискає і гримить. С-56.

ГРЕСТИ [грéсті́] -ебу́, -ебеш, *недок.* Те саме, що ГРАБАТИ. *Гресті́ с'іно.* 3-14, П-51.

ГРЕХУС [грéхус] -а, *ч.* Жлукто. Г-42.

ГРЕЦА [грéца] -и, *ж.* Те саме, що ГРЕЧКИ. К-70.

ГРЕЦКИЙ [грéцкій] -а, -е. **1.** Такий, що з гречки; гречаний. *Грэ́чка солóма, то і грэ́чка полóва.* 3-11, С-15, Т-5; [грéцкій] С-5. **2.** Волоський (про горіх). С-17.

ГРЕЧАНИЦЯ [грéчаниц'а] -і, *ж.* Солома з гречки. Р-35, С-21; [грéчаница] С-17; [гричáниц'а] О-16, Х-7.

ГРЕЧАНКА [грéчанка] -и, *ж.* Те саме, що ГРЕЧАНИЦЯ. Б-19, М-23, П-15; [грич'énка] 3-6.

ГРЕЧИНКА [грéчинка] -и, *ж.* Те саме, що ГРЕЧАНИЦЯ. Р-19.

ГРЕЧИСЬКО [грéчис'ко] -а, *с.* Поле з-під гречки. С-17; [грéчійско] Г-28; [гричі́с'ко] Ш-5.

ГРЕЧИЦЯ [грéч'и́ц'а] -і, *ж.* Те саме, що ГРЕЧАНИЦЯ. Г-28.

ГРЕЧКІВ'Є [грéчк'ів'йе] -а, *с.* **1.** Те саме, що ГРЕЧИСЬКО. К-58, Р-21; [грéчк'івл'е] Р-19; [грéчк'івл'а] С-56; [грéчк'ів'я] П-51; [грéчк'ув'йе] К-2; [гр'іцк'ів'йе] Т-5; [гр'ичк'ів'йе] С-21. **2.** Те саме, що ГРЕЧАНИЦЯ. М-49, С-2.

ГРЕЧКОВИЩЕ [грéчкóвищче] -а, *с.* Те саме, що ГРЕЧИСЬКО. С-2.

ГРЕЧНИСЬКО [грéчнис'ко] -а, *с.* Те саме, що ГРЕЧИСЬКО. Ж-13.

ГРЕЧУНКА [грéч'унка] -и, *ж.*, *збір.* Те саме, що ГРЕЧАНИЦЯ. В-27.

ГРЕЧУХЕ [грéч'ухе] -и^е, *ж.*, *бот.* Гречка їстівна; *Fagorrum esculentum* Moench. В-13.

ГРЕЧУШНИЙ [грéч'ушній] -а, -е. Те саме, що ГРЕЦКИЙ-1. О-21.

ГРЕЧУШОК [грéч'ушóк] -шкá, *ч.*, *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Гречушкі на ви^ечэру.* Б-51.

ГРИБ [гриб^ч] -á, *ч.*, *бот.* Тільки білий гриб; боровик; *Boletus edulis.* *Грибу́ не^м нашлá, трóх'і бабóк і сирійжóк вз'алá.* С-17.

ГРИБИШОК [грибишóк] -шкá, *ч.*, *ент.* Те саме, що БЕДРИК. *Грибишóк, грибишóк, грибишóк, скажйі, в'як'у́н бóу'і м'ї жéнишóк.* Ч-13.

ГРИБНИЙ КВАС [грибній квас] -óго -у, *ч.*, *кулін.* Страва зі сушених грибів, куди додавали розсіл. М-49.

ГРИБНИК [грибні́к] -á, *ч.* **1.** Той, хто вмiло збирає гриби (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що ГРИБНИЦЯ-1. О-2.

ГРИБНИЦЯ [грибні́ц'а] -і, *ж.* **1.** Місце, де росте багато білих грибів. *Там в л'іску́ грибóвис'ко, грибні́ц'а.* О-13. *Грибні́ц'а – то кублó гриб'ів.* Р-28; [грибні́ца] -и, *ж.* *Чер'ін' гриб'ів – то грибні́ца.* С-60. **2.** Кореневище грибів. П-15, С-7.

ГРИБОВИСЬКО [грибóвис'ко] -а, *с.* Те саме, що ГРИБНИЦЯ-1. *Чер'ін' – то і йе грибóвис'ко.* К-47, О-13, Х-7; [грибóвиско] В-10, 3-2.

ГРИБОВИЩЕ [грибóвищче] -а, *с.* Те саме, що ГРИБНИЦЯ-1. 3-6, Д-5.

ГРИВА [гр'іва] -и, *ж.* **1.** Довге волосся на шиї і хребті деяких тварин (всі н. пп.). **2.** *перен.* Пропуск при косінні. Т-5. **3.** *перен.*, *згруб.* Довге незаплетене волосся. *Нáшо ти сво́юу гр'іву роспу́стїла на вс'у спі́ну?* С-17. **4.** *перен.* Дівоча зачіска, коли частина волосся, що рівно підрізане, спадає на лоб. *Вкороті́ сво́юу гр'іву, а то в гóчи л'їзе.* С-17.

ГРИЗА [гр'изá] -і, *ж.* Те саме, що ГРИЗНЯ. У-3.

ГРИЗНЯ [гр'изн'á] -і, *ж.* Сварка. *В на́ших сус'ід'ів все гр'изн'á.* В-13, О-16.

ГРИЗТИ [грíз'џи] -у́, -џш, *недок.*
1. Роздрібноувати що-небудь тверде за допомогою зубів (всі н. пп.). 2. *перен.* Сварити когось. *Старá д'іда грíзџ ден' и нуч.* С-17.

ГРИЗТИСА [грíз'џтиса || грíстис'а]
3 *ос. мн.* грíзџтџа, *недок., перен.* 1. Бешкетувати, пустувати. *Ск'іко ви бџдџте, д'іти, грíстис'а?* В-1. 2. Сваритися. *В туџ хáти моџі сус'іде грíзџтџа бес концá.* С-17.

ГРИЗУН [грíзџн] -á, *ч.* 1. *фаун.* Тварини-гризуни (у багатьох н. пп.). 2. Один із двох передніх зубів зайця. **БРИМ** Д-39, С-53.

ГРИМ [грим] -óму, *ч.* 1. Грім. *Гриміт грим.* С-17; [грџм] В-18. 2. Блискавка. *Грим вдáрив і запалів хáту.* Л-26.

ГРИМОТИ [гримóти] -óт, *мн., збір.* Те саме, що ГРЕМНЯВА. *Вс'у нуч гримóти и блискóти.* С-17.

ГРИМОТНЯ [гримотн'á] -і, *мн., збір.* Те саме, що ГРЕМНЯВА. Б-40.

ГРИНЧУШОК [гринчџшок] -шка, *ч., кулін.* Те саме, що БЕЦ. Л-8.

ГРИТИ¹ [грíти] -іџу, -іџш, *недок.* Нагрівати. *Грíџе вóду на сóнци.* С-17.

ГРИТИ² [грíти] -іџу, -іџш, *недок.* Стукати, грюкати. *Чогó грíџш в гокнó? Ше шпк'і повибивáџш...* С-17.

ГРИЦАН [грíцáн] -а, *ч., орн.* Болячий птах. *Грíцáн крíчџт' – грíцџу! грíцџу!* В-54.

ГРИЧНИЙ [грíчнџй] -á, -џ. Те саме, що ГРЕЦКИЙ-1. *Грíчнá солóма.* Б-30.

ГРИЧУХА [грíчџа] -и, *ж., кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Г-32.

ГРИЧУШОК [грíчџшок] -шка, *ч., кулін.* Млинець з будь-якого борошна. *Рáно пиклі грíчџшкџ.* Р-35.

ГРИШАНИ [грíшани] -а, -џ. Такий, що вже їв. *Уж. частіше в запереч.*
НИГРИШАНИ [нигрíшани] -а, -џ. Такий, що ще не їв. *Надворі ше нівідно, а ти вже грíшани, а џа с'óдн'і ше нигрíшана.* С-17.

ГРИШИТИ [грíшџти || грí'шџти] -у́, -іџш, *недок.* 1. Чинити гріх; [гр'ішџти] (у багатьох н. пп.). 2. Даремно нарікати на когось або на щось. *Ни грíшџ на свікрџху. Шо п ти зробіла без іџџі?* С-17. 3. Говорити неправду, обманювати. *От ни бџду грíшџџти – скажџ вс'у прáвду.* С-17.

ГРИШИТИСА [грíшџтиса] -џса, -іса, *недок.* Їсти натщесерце. *До полџдн'а ниџ грíшџівса і іџџти ни хóчу.* С-17.

ГРИШНЕ ТІЛО [грíшне т'іло] -ого -а, *с., евф.* Зовнішні статеві органи. *Гуз'мі дрџг'і штані, а то с'вітџш грíшним т'ілом.* С-17. **ГРОМНИЦІ**

ГРІБ [гр'іб] грóбу, *ч.* Яма для покійника; могила. Р-18; [гроб] М-13.

ГРІЄДКА [гр'іџдка] -и, *ж.* Грядка для городніх рослин. Г-21.

ГРИНУТИ [гр'інути] 3 *ос. одн.* гр'іне, *док.* Гримнути, ударити (про грім). *О, топ'іру гр'інув гр'ім.* С-2.

ГРИС [гр'іс'џ] -џв, *мн.* Гріхи. Г-21.

ГРИХ [гр'іх] -á, *ч.* 1. *реліг.* Порушення релігійно-моральних настанов (у багатьох н. пп.); [гр'іх] П-10; [грíх] С-17. 2. *евф.* Те саме, що ГРИШНЕ ТІЛО. *Нагавіц'і подџр, сорóчку подџр... И в нагавіц'ах то вже тоџ гр'іх тр'інайџ.* П-10.

ГРОМАДА [громáда] -и, *ж., збір.* 1. Мешканці одного населеного пункту, об'єднані якоюсь спільністю. 2. Гурт домашніх тварин; отара. *Їак булі д'іти, то:... гџте... та ж:енџт' коровџї громáду.* Х-13.

ГРОМАДИТИ [громáдити] -áжу, -áџш, *недок.* Те саме, що ГРАБАТИ. *Л'џди громáдили с'іно на с'інокóси.* Д-19, К-13; [грумáдити] Р-19, С-56.

ГРОМАТИЗМ [громат'ізм] -у, *ч., мед.* 1. Ревматизм. З-11. 2. Радикуліт. З-11.

ГРОМАТКА [громáтка] -и, *ж.* Купка, кучка чого-небудь. *Полóжат громáтку дров... дров накладџт да запáл'ат.* Р-22.

ГРОМІТНИК [гром'ітник] -а, ч., бот. Рослина, яку використовують у букеті під час освячення на Купала (?). П-21.

ГРОМІШ [гром'іш] -у, ч. Дрібні шматочки каміння та вапняку. *Поле Гром'іш вкріте громі'шом – от і зв'єц':а.* В-41.

ГРОМКИЙ [громкії] -а, -е. Такий, що з громом і блискавкою. *Громке л'іто с'όго року.* Л-4.

ГРОМНИК [громник] -а, ч. Блискавка з громом. *Іак ње бус'кове кубло, то громник не зарве хату.* С-62.

ГРОМНИЦИ [Громніци] -їц, мн., реліг. Стрітєння (15 лютого). П-37; [Гровніци] П-51; [Гроніци] З-14; [Грунєце] К-42; [Грудніци] Т-14; [Груднєц] В-31.

ГРОМНИЧНА СВИЧКА [громнічна св'ічка] -ойі -и, ж., реліг. Те саме, що ГРОМОВА СВИЧКА. П-37; [гроўніча св'ічка] П-51.

ГРОМОВА СВИЧКА [громовá св'ічка] -ойі -и, ж., реліг. Свічка, освячена на ГРОМНИЦИ; вважається, що вона може захистити від грому і блискавки. С-21.

ГРОМОВИЦЯ [громовіц'а] -і, ж., реліг. Те саме, що ГРОМОВА СВИЧКА. В-30.

ГРОШЕНА [грошєна] -у, ж. Невелика сума грошей. *І на д'іток шос' дай'ут', і грошєну дай'ут'.* З-11.

ГРУБА¹ [груба] -и, ж. Піч для опалювання приміщення. *Так натопіла грубу, шо аш покололас.* С-17, Д-22.

ГРУБА² [груба] -ейі, ж., прикм. 1. Вагітна. *Ходит мойá нивійстка груба, мушу самá все робіти.* С-17. 2. Про самку звіра, яка носить плід. *І заїчиха груба, і вовчиц'а груба.* Н-21, О-16.

ГРУБЕР [грубер] -а, ч. Будь-яка стара річ, напр., велосипед. *С'ів на свόго грубєра та ї пуйхав.* З-3.

ГРУБИНА [грубинá] -ї, ж. Товщина будь-якого предмета. С-17.

ГРУБИНОЮ [грубиноўу] в зн. присл. Завтовшки. *Нарізав дошк'ї грубиноўу два цáл'ї.* С-17.

ГРУБЛИК [грублик] -а, ч. Те саме, що РУБЕЛЬ-З. З-8.

ГРУБО СКАЗАТИ [грубо сказáти] незм. Кажучи правду. *Так грубо сказáти, – нема́ до кόго йїхати.* Ч-10.

ГРУД [груд] -á, ч. 1. Підвищене, відносно сухе місце серед болота. *Накосіли госок'ї на Чоботкú, то винóсили вйáсками на груд.* С-17. 2. Сіно з підвищення, не з болота. *Вечором бат'ко внóсит' груда і кол'адú [на Різдово].* Щ-1.

ГРУДА [груда] -и, ж., збір. **ГУБА** грязюка на дорозі. *Такá груда на шл'ахú, шо мόна поламáти нόг'ї.* С-17.

ГРУДКА [грудка] -и, ж. 1. Щільно стиснутий кусок якоїсь речовини. *Дочкá робіла грудкí с кáши, а мáти пирог'ї.* Г-16, С-17. 2. Вим'я корови. П-50.

ГРУДОК [грудок] -дкá, ч. Зменш. до ГРУД. *На грудкú склáла копíцу.* С-17.

ГРУДОМАХА [грудомáха] -и, ж. Велика грудка чого-небудь. *Дошч їде, а вонá розбивáїє на горόди грудомáхи.* Д-18.

ГРУЗ [груз^с] -ўзу, ч. 1. Пісок і глина, якими вимошують долівку хати. С-17. 2. Рештки зруйнованої печі або цегляної будівлі. *Ше тра вівисти груз^с, а тод'ї шос' садíти на хáтнис'ку.* С-17. *Давáї ми груз^с винóсити... Добíлис', шо знов цєрква.* Р-4.

ГРУМИШ [груміш] -а, ч. Грунт зі значним домішком піску. О-16.

ГРУПА [група] -и, ж. Об'єднання дітей одного року для навчання у школі; клас. *Де в когό бíл'ша хáта, групоўу зан'імáлис'а там.* П-21.

ГРУШКА [грушка] -ї, ж., бот. 1. Плодове дерево – груша; *Rugus*

communis L. С-17. **2.** Плід цього дерева (всі н. пп.).

ГРУШНИК [грушнік] -а, ч., кулін. Те саме, що ГРУШОВНИК-1. В-36, С-38.

ГРУШНЯ [грушн'а] -і, ж., бот. Те саме, що ГРУШКА-1. В-43.

ГРУШОВНИК [грушовнік] -а, ч., кулін. **1.** Узвар зі сушених груш. В-36, К-17; [грушовн'ік]. *Комп'от з груш'ок – то груш'овн'ік, с крив'і – то й'ушка.* В-18. **2.** Грушевий кисіль. Д-18.

ГР'ОХНУТИ [гр'охнути] -у, -еш, док. Пролунати (про звук впалого дерева). *Г'е, бр'а, хоц' сан'і розб'іл'і, хоц' кон'а утоп'іл'і, ал'е ї гр'охнуло!* О-36.

ГУБА¹ [губа] -і, ж. Одна з двох шкірно-м'язових рухомих складок, що утворюють краї рота (більшість н. пп.); [губа] Г-16, С-17.

ГУБА² [губа] -і, ж., бот. Гриб-трутовик; Poliporaceae. П-34, Т-2; [губа] ~~3-2~~, С-27.

ГУБА³ [губа] -і, ж. **1.** Міра довжини основи для тканин (близько двох метрів). *Йак мал'а снувніц'а, то тр'еба губу на радн'о.* В-27. **2.** Міра витканого полотна (близько п'яти метрів). *Губа – п'ят' м'етри^е.* М-48.

ГУБАВИЦЕ [губавице] -и, с. Висушений гриб-трутовик, якого використовують при викресуванні вогню. С-56.

ГУБАЙ [губаї] -аїа, ч. Чоловік з великими губами. С-51; [губ'ей] К-70.

ГУБАЙКА [губаїка] -и, ж. Жінка з товстими губами. С-51.

ГУБАТИСЯ [губатис'а] -йус'а, -йис'а, недок. Згинатися; згоргатися “клубочком” (про дитину). *Наш Тарасик губатиц'а в л'ул'ц'і.* В-54.

ГУБИ [губи] -ів, мн., збір. Всякі гриби. *Вч'ора ходіли по губи.* С-15, 3-6, С-43.

ГУБИТИ [губіти] **1.** -бл'у, -иш, недок. Утрачати щось, забуваючи його де-небудь. *Гон'ук вже др'уг'і раз губит*

кл'уч'а. С-17, Г-16. **2.** *3 ос. одн. губит', недок.* Те саме, що ВИЛНІТИСЬ. *Курка пір'іе почал'а губити.* П-33, 3-2. **3.** Про дію, коли в козла старі роги спадають. К-6, К-59.

ГУБКА¹ [губ'ка] -і, ж. Те саме, що ГУБАВИЦЕ. С-17.

ГУБКА² [губ'ка] -і, ж. Міра довжини ниток основи для тканин. С-17.

ГУБОЛЯП [губол'ап] -а, ч., знев. Базика. Р-28, С-2; [губул'ап] Р-34.

ГУБОЛ'СПАЛО [губол'епало] -а, ч., знев. Те саме, що ГУБОЛЯП. Б-16.

ГУБОШЛЯП [губошл'ап] -а, ч., знев. Те саме, що ГУБОЛЯП. М-4; [губошл'оп] Р-1.

ГУБ'ЯКА [губ'яка] -і, ж., частіше в мн. **ГУБ'ЯКІ** [губ'як'і] -б'як, збір. Загальна назва всіх їстівних грибів. *За тов'аром набр'ала губ'як, те^пер суш'у в пичі.* С-17; [губ'які] Т-5.

ГУВАД [гувад] -а, ч., ент. ^{ГУЗЛОМ} Овід, Nupoderma bovis L. Г-42; [говад] С-17.

ГУВЕС¹ [гув'ес] -в'са, ч., бот. Овес; Avena sativa L. *Б'ало баг'ато гув'са с'й'али кон'ам.* С-17, Г-16.

ГУВЕС² [гув'ес] -в'са, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Хл'оц'і гр'али гув'са – вд'арат' ійдн'ого, а тої вг'адуїе, хто.* К-67.

ГУВЕСНИСЬКО [гув'еснис'ко] -а, с. Поле з-під вівса. С-24.

ГУВЕТИ [гув'ети] -ейу, -ейеш, недок. Постити. С-56.

ГУВСЕННИЦА [гув'ен:ица] -и, ж. Те саме, що ГОВСЯНИЦА. С-51.

ГУ-ГУ [гу-гу] виг. Цим словом починаються пісні під час відзначення ГОГОТУХИ. *Гогот'ала, согот'ала: “Гу-гу, даїте тоїе, шо на руг'у!”* Д-33. *Гу-гу, даїте тоїе, же на руг'у, о.* Д-33.

ГУДЕНКИ [гуденки] -нок, мн. Те саме, що НАВДЕНЬКІ. *Вс'і сх'одилис'а на вичурн'іц'і в ійдн'у х'ату – каз'али на гуденки.* Г-37.

ГУДЖА [гу'жа] виг. Уживають для нацькування мисливського собаки на

звіра. В-9, Ж-10; [гўжа] М-34, П-28; [вўжа] Р-28; [вўжа] В-30; [ўжа] Б-1, В-32; [ўжа] С-64; [ўжа] П-23; [гўжа] І-1, Л-11.

ГУДИЛО [гудило] -а, с. Вудило в кінській зброї. Р-33; [гуздéло] В-19.

ГУДКА [гудка] -и, ж. Вудка. *Йа на гудку не ловів рибу.* Б-29, М-49.

ГУЖ¹ [гуж] -а́, ч. Вуж звичайний; Natrix. *Гужі не куса́ютьца.* С-17.

ГУЖ² [гуж] -а́, ч. Одне з двох вух (петель) біля хому́та в кінській упряжі. П-15.

ГУЗДИР [гуздир] -а, ч. 1. Те саме, що ВУЗДИР. С-17. 2. [гўздир] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-7.

ГУЗЕЛ [гузел] -зла, ч. Вузол. *Поробилиса гузли́ на пружка́х, і ни мо́жу розйза́ти.* С-17; [гўзи́л] -зл'а, ч. *Завйза́в гўз'л'ом шнуркі.* Р-29; [гўз'ол] Д-16

ГУЗІР [гузір] -а, ч. Те саме, що ВОРГУЛЯ. М-19.

ГУЗЛОМ [гузлом] присл. Зав'язати шнурки так, що їх не можна розв'язати. М-49, О-16; [гўзлом] С-17; [гўз'л'ом] М-2.

ГУЙДАНКА [гўданка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. С-38.

ГУК [гук] -у, ч. Те саме, що ВЕДРО. В-54, О-9, О-23.

ГУКАТИ¹ [гукати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Подавати протяжні звуки, очікуючи на них відгуку (у лісі). *Хтос' шука́в до́рогу в боло́ти... пла́кав і гукáв.* С-17.

ГУКАТИ² [гукати] 3 ос. одн. гўка́йе, *недок.* Виявляти бажання паруватися (про свиню). *На́ша свин'а гўка́йе.* М-49.

ГУКАТИСЬ [гукатис'] 3 ос. одн. гўка́йец'а, *недок.* Паруватися (про свиней). Б-38, М-45.

ГУЛИВА [гуліва] -и, ж., кулін. Те саме, що ГУЛІЙ. Г-17, Ж-16.

ГУЛИЦА [гуліца] -и, ж. Неширока бокова вулиця. С-17; [гўл'и́ца] З-6.

ГУЛІЙ [гул'ій] -і́йа, ч., кулін. Олія. Г-42, Щ-1.

ГУЛІНКА [гул'інка] -и, ж. Те саме, що КОЛОШВА. З-5, С-56.

ГУЛКА [гўлка] -и, ж. Зменш. до ГУЛИЦА. Л-4.

ГУЛОВАТИ [гулова́ти] -у́йу, -у́йе'иш, *недок.* Змішувати, перемішувати. *Ни гулу́ї же'то с пиане́ційу.* В-25.

ГУЛОЧЕБНЕ [гулоче́бне] -ого, с. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. С-64.

ГУЛУВЕНЬ [гулуве́н'] -вн'а́, ч. Личинка жаби. Р-34.

ГУЛУДОК [гулудо́к] -д'м'ка́, ч., *оказ.* Голод. *Л'ітом в хулуд'м'ку́ – зимо́йу в гулуд'м'ку́.* Л-4.

ГУЛУПАЙ [гулупа́й] -а́йа, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. С-42.

ГУЛУПАЦ [гулупа́ц] -а, ч., *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. С-21.

ГУЛЬКА [гўл'ка] -и, ж. Гілка (дерева). *Гўл'ка бе́зу – гу... ба́пка, гўл'ка бе́зу – ба́пка... Опти́кайем круго́м хату [на Трійцю].* С-4.

ГУЛЬКИ [гўл'ки] -л'ок, мн., *знев.* Гуляння; весело́ці з випивкою і танцями. *Ти знов на гўл'ки і́деи?* Г-16, К-50.

ГУЛЬКИЙ [гул'кі́й] -а́, -е́. Немі́нний і нешвидкий собака. О-29.

ГУЛЬТЕЮВАТИ [гул'т'е́йувати] -у́йу, -у́йе'иш, *недок.* Ледарювати. Д-6.

ГУЛЬХА [гўл'ха] -и, ж., *бот.* Те саме, що ВУЛЬШИНА-1. *Нати́ч з гўл'хи гол'а́чок на гра́дку, то кроті́ ни бу́дут' то́чіти.* П-52, С-17; [г'іл'ха] Т-7.

ГУЛЯНКА [гул'а́нка] -и, ж. Шлюбний політ бджолоїної матки. Р-35.

ГУЛЯТИ [гул'а́ти] -а́йу, -а́йиш, *недок.* 1. Танцювати. *Йак гул'а́ти ни мн'і́йиш, то луч: до клубá ни і́ди.* С-17, Г-16, П-21. *А коли́с' ну́їд'ом на забáву <...>. Самá ни ну́їде гул'а́ти – наві́жеї дв'і д'івчини мо́жут' ну́їті гул'а́ти.* Я-1. 2. Вести розпусне життя. *Чолов'ік до́ма, а вона́ гул'а́йе з музикáнттом.* С-17. 3. 3 ос. одн. гул'а́йе, *недок.* Виявляти статеву охоту (про корову). Б-24, П-4. *Винк'і пліл'і, йак коро́ва не гул'а́йе, накладáл'ї на і́йх.* В-54. 4. Токувати (про тетеруків). З-37, Т-11. 5. Паруватися

(про зайців). К-6, Т-11. **6.** Нереститися (про рибу). *Коліє гул'айе, наприклад, здорова шчўка, то тої шчупак буде зус'ім малейкиї, але вона його приймаїе.* П-37.

ГУЛЯТИСЬ [гул'атис'] **1.** -айус, -айїса, *недок.* Гратися чим-небудь, забавлятися. *Сінку, гул'айса чимс' г'іншим, а ножá ни бири.* Л-26. **2.** *З ос. одн.* гул'айец'а, *недок.* Паруватися (про свиню). Н-13.

ГУМАЧКА [гумачка] -і, ж., кулін. **1.** [гумáчка]. Те саме, що ОМАЧКА-1. *Наставл'али гумáчки, накрайáли пáл'інки.* (Весільна пісня). П-37. **2.** Потовчені чорниці з цукром та сметаною. Н-3.

ГУМЕННИЙ [гумен:ий] -ого, ч. Наглядач на панському полі. *Гумен:ий пушов і віризав палу́зку...* П-51.

ГУМНИЙ [гумний] -а, -е. Розумний. В-10.

ГУМНО [гумно́] -á, с. Господарські споруди (переважно клуня, стодола). *За гумно́м подивїса, чи шчавел' їе.* В-4.

ГУМОЧКА [гумочка] -и, ж., кулін. *Топлене незбиране молоко, розведене сметаною.* В-17.

ГУНА¹ [гуна́] -і, ж. **1.** Те саме, що ГОЙНЯ-1. М-19; [гун'á] З-37. **2.** Те саме, що ГОЙНЯ-2. М-19; [гун'é] Б-43; [гун'а] Н-6.

ГУНА² [гуна́] -і, ж. Те саме, що ВЕДРО. *Гуна́ л'їсом їде.* В-3, Д-30.

ГУНДО [гундо́] присл. Онде, он там. *Гундо́ ше багáто йáблик, но вс'ї чирвіви.* С-17.

ГУНИЩЕ [гунішче] -а, с. Подвір'я. О-23.

ГУПА [гупа] -и, ж., знев. Товста жінка. *Товáр сам же^нне пáсти. Хаї би брав своїу́ гу́пу, хаї би потраслáс трóх'ї.* С-17.

ГУПЛИТКА [гуплитка] -и, ж. Те саме, що КОСНИК. Ж-4.

ГУПУ [гупу] виг. Звуконаслідування тупоту коней. *Гупу, ко́ники, гу́пу, —*

привезлі на двир сту́пу. (Весільна пісня). Д-18.

ГУРА [гурá] **1.** виг. Ура. *На двори́ д'їти все гу́ра́ крича́т, все воїну́ граї́ют.* С-17. **2.** у зн. присл. Разом, гуртом. *На гу́ра і ба́т'ка до́бре бі́ти.* С-3.

ГУРАТИ [гурати] -айу, -айеш, *недок.* Вітати кого-небудь, підкидаючи вгору. *Воло́д'ку на́шого гу́рали з іме^ннінами.* Д-18, С-17.

ГУРБА [гурба] -и, ж. **1.** Наметена кучугура снігу. *Пуд плóтом зу́рби наміло́.* С-17, Р-35. **2.** Купка землі; кротовина. *Гу́рбу земл'ї нато́чила ту́чка ('кріт') серед цибу́л'ї.* М-36, З-24. **3.** перен. Юрба людей. С-17. **4.** перен. Згряя собак. Т-7.

ГУРДИ [гурди] -ив, мн., збір. Листя буряків. *Їду гу́рди нарва́ти.* З-2.

ГУРЕНДА [гуренда] -и, ж. Пісня-веснянка. *Сп'їва́ли весн'áнки д'ївча́та...* *В нас каза́ли гуренди.* О-16.

ГУРЕЧНИК [гуречник] -а, ч., бот. Рослина, листя якої має запах огірків (?). *Гуречник так гурко́м па́хне.* В-18.

ГУРІХОМ [гур'іхом], у виразі **ГУДИ** **ГУРІХОМ** [їде гур'іхом]. Про коня, запряженого ліворуч від борозенного. З-6.

ГУРКАВИЙ [гуркавій] -а, -е. Гіркуватий. *А ол'ї́ був тої́ зи л^нну́, то в'ін таки^еї гурка́виї.* Ч-4.

ГУРЛУПАН [гурлупан] -а, ч., знев. Криклива людина. С-30.

ГУРОК [гуро́к] -рка́, ч. **1.** бот. Огірок; *Cucumis sativa* L. *Шос' в нас ни ро́д'ат гурк'ї.* С-17, Г-16. **2.** Скручене лико для зберігання, з якого взимку виготовлятимуть постолі (чимось нагадує огірка). *В'їртиши лі́ка в гурк'ї і кладеш.* М-43.

ГУРЧЕК [гурч'ék] -á, ч., бот. **1.** Гірчак; *Polygonum* L. *І з нас'ін':ам друс'о́н, йак гурч'ék, но гурч'ék черво́ни.* Д-3. **2.** Бур'ян, що росте серед гречки, подібний до неї, тільки трохи вищий (?). К-58.

ГУС [гус] *виг.* Уживають для відганяння гусенят. К-70.

ГУСАКОМ [гусакóм] *у зн. присл.* Спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним. В-32, Ж-14, О-9.

ГУСАЧКА [гусáчка] *-и, ж., орн.* Зменш. до ГУСКА. *Гусáк і гусáчка.* М-41.

ГУСЕЛА [гусéла] *-и, ж., ент.* Гусениця. П-15.

ГУСЕЛИЦЯ [гуселиц'а] *-і, ж., ент.* Те саме, що ГУСЕЛА. Б-33, Т-16; [гусéлиц'а] С-30; [гусиниця] С-17.

ГУСЕЛКА [гусéлка] *-и, ж., ент.* Те саме, що ГУСЕЛА. Д-4; [гусáлка] Г-32.

ГУСЕНЕТО [гусен'éто] *-éта, с., орн.* Гусенятко. Д-11.

ГУСЕНЬ [гусен'] *-і, ж., ент.* Те саме, що ГУСЕЛА. В-38.

ГУСЄЧИМ СЛІДОМ [гус'ечим сл'ідом] *у зн. присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. *Свіни їдут' йак гуси – гус'ечим сл'ідом.* Ш-6.

ГУСИНА [гусинá] *-і, ж.* Гусяче м'ясо; гусятина. Ж-14.

ГУСИЦЯ [гусиц'а] *-і, ж., орн.* Те саме, що ГУСАЧКА. *Гусáк і гусиц'а.* М-40.

ГУСІН [гус'ін] *-а, -е.* Такий, що стоїть на гусей. *То смáлец' гус'ін.* П-15.

ГУСКА [гуска] *-и, ж.* **1.** *орн.* Великий водоплавний свійський птах; *Anser domesticus* (у багатьох н. пп.). **2.** *бот.* Латагтя біле; *Numphaea alba* L. Г-21, Т-5. **3.** *кулін.* Булочка, прикрашена зверху фігурками гуски або квіточками, якими матері молодого і молоді обдаровують коровайниці. *Мáти вже пороздавала гускі коровайниці'ам.* М-13, П-15. **4.** *кулін.* Виріб із тіста для прикрашування короваю. *Так'і гускі' з т'іста на короваї робіли.* Г-34, П-37. *Саžáл'і [коровай] і так'іми гусками тими' с т'іста робіят так, значит, уберут' його, вдекоруйут.* Ч-9. *Можна було гуск'і так положіти, йак н'е – то крижóm клáл'і.* С-48. **5.** Наріст збоку паляниці. П-37, П-50. **6.** Гілка, обплетена тістом, яку викорис-

товували для прикрашання короваю. *С'одн'і трéба короваї печі і гуски робіти.* К-70.

ГУСТАВКА¹ [густавка] *-і, ж.* Виткана червоними нитками вставка в рукав жіночої сорочки. *Мáйу три сорóчк'і з густавками.* С-17.

ГУСТАВКА² [густавка] *-и, ж.* Те саме, що ГОЙДАНКА. Ж-7.

ГУСТИ [густі] *-уду, -удеш, недок.* **1.** Подавати низькі звуки (про різні механізми, мотори). *Дес' машина загрузла – гон йак гудé.* С-17. **2.** Подавати сигнал за допомогою спеціального пристрою. *Машина гудé, а товáр хож би шо – и не" рухне.* С-17. **3.** Подавати низький протяжний голос (про собаку). *На биду собака почáв густі.* П-4, Т-2. **4.** Подавати звуки (про різних тварин). *Гудé з'ік.* Б-34, В-23. *Зубри гудут'.* С-64. *Вовк гудé.* Б-29, Д-30. *Зáйец' почáв густі.* Л-5; [густ'і] М-36. **5.** Токувати (про тетерука). Ж-9. **6.** Подавати ознаки до парування (про свиню). *Гудé свин'а, в охóту приходит'.* Р-35, Р-28.

ГУСЬ [гус'] *-і, ж., орн.* Те саме, що ГУСКА-1. Б-29, В-29, С-17.

ГУСЬК [гус'к] *виг.* Уживають для нацьковування собак. Л-8.

ГУСЬКОМ [гус'кóм] *у зн. присл.* **1.** Спосіб пересування гусей, коли вони йдуть один за одним. *Зв'іри їдут' радóчком, а гуси гус'кóм.* В-3. **2.** Те саме, що ГУСАКОМ. Д-16, Ж-9; [гускóм] С-53, С-62.

ГУСЬО [гус'ó] *займ.* Усе. Б-52.

ГУСЮ-ГУСЮ [гус'у-гус'у!] *виг.* Уживають для підкликання гусенят. П-15.

ГУСЮК [гус'ук] *-á, ч., орн.* Напівдоросле гусеня. *Гус' з гус'укóм однім.* С-6, Ф-1, К-71.

ГУСЮЧОК [гус'учок] *-чká, ч., орн.* Зменш. до ГУСЮК. *Гус'учок в оснáх.* С-6.

ГУСЯНКА [гус'áнка] *-и, ж.* Те саме, що ГОВСЯНИЦА. К-68, Х-7.

ГУСЯТИЩА [гус'ятишча] -тишч, мн. Місце, де водяться дикі гуси. Ж-14.

ГУСЯТИНА [гус'ят'іна] -и, ж. Топлений жир з гуски. С-62.

ГУТАНКА [г'утанка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. М-49.

ГУТАТИ [г'утати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГУРАТИ. *Заб'їє вóвка, і охóт'н'іка г'утайут'*. П-44.

ГУТАШКА [г'уташка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. М-49.

ГУТВИТИ [г'утвити] 3 ос. одн. г'увтиє, недок. Про верхній шар соснової деревини, який через вологу відокремлюється від серцевини. *Ж'ертка г'увтиє... скóро зогнийє... самá гоболóн'а*. С-17.

ГУТИЛЕНА [гутиленá] -и, ж., знев. Вайлувата жінка. Б-33, У-3.

ГУТЛИ [г'утли] -а, -е. Неміцний, безсилий; вутлий. *Кóни вгосе"ні г'утли, гет' поприставáли*. С-17.

ГУТОК [г'утóк] -ткá, ч. Поперечні нитки тканини. Р-33, С-17.

ГУТОРКА [г'уторка] -і, ж. 1. Мовлення. *Ну ї до чóго твоїá г'уторка?* С-17, Г-16. 2. Говірка. *В іїхн'ому сил'і такá г'уторка, шо ничóго не пуїмєш*. С-17.

ГУТОРОК [гуторóк] -рка, ч. Вівторок. К-38.

ГУХО [г'ухó] -а, с. 1. Вухó людини (н. пп. **ГУЧАНИ** Східних районів); [г'ухó] Щ-1. 2. Ручка біля кварти, глечика, каструлі. *Знов хтось годбїє в крúщи г'ухó*. С-17.

ГУЧАНИ [г'учани] -а, -е. Учений, навчений; такий, що закінчив виш. *Йогó д'іти вс'і г'учани*. С-17.

ГУЧКА [г'учка] -и, ж. і ч. Те саме, що ГУЧОК. Б-18, К-59.

ГУЧКАР [г'учкар] -á, ч. Те саме, що ГУЧОК. *Там ти б'удиш сто'їати, знáчит'... знáчит', сто'їати, а г'учкар'ї їдут'*. У-10, П-20.

ГУЧОК [г'учóк] -чка, ч. Нагонич звірів на мисливця при колективному полюванні. *Г'учóк ішóв і галáкав, тóму і г'учóк*. О-13, Б-14; [г'учок] -чка, ч. Б-34, Ж-3.

ГУШАК [гушáк] -á, ч. 1. Одвірок. *Ст'укнувса пличóм об гушакá*. С-17; [гуш'эк]. *Гуш'эк в дверєї*. В-54. 2. Стовп в огорожі, до якого прикріплюють ворота. Л-8.

ГУШКУВАТИ [гушкувáти] -ўїу, -ўїїш, недок. 1. Говорити щось комусь по секрету (на вухо). *Не" питáї ме"не, питáї їєїї мáтеру, вонá з свáхоїу гушк'ўїє*. С-17. 2. Пліткувати. *Шо, вже гушкувáла? Знов брэхн'ї роспускáла по се"л'у?* С-17.

ГУЩА [г'ушча] -и, ж. 1. Густий ліс; пуща. В-29. 2. Овочі у борщі. Б-16.

ГУЩАК [гушчáк] -á, ч. Те саме, що ГУЩА-1. *Пóс'л'а заїд'у, по гушчакáх позбирáїу [вбиту звірину]*. Ж-5.

ГУЩАР [гушчáр] -а, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. Д-22.

ГУЩІЙ [гушч'її] присл. вищ. **ГУЩІЙ** Густіше. *Їа проїду кáпел'ку – там, кáже, гушч'її і... і скрáїу л'їсу одрáзу*. О-32.

Г г

Г [г] *прийм.* Те саме, що К-1. *Треба гатаватис'є г Риздвѹ.* В-13.

ГАБЛІ [гáбл'і] *-бел', мн.* Виля з багатьма тупими зубами, за допомогою яких навантажували картоплю чи буряки. *Пóвну тáру картóпл'і насіпала тáбл'ами.* С-17, Г-16.

ГАВРОНА [гаврóна] *-и, ж., орн.* Ворона; *Corvus cornix* L. П-37.

ГАВРУН [гавру́н] *-а, ч., орн.* Те саме, що ГАВРОНА. *На дéрев'і сид'ів гавру́н.* З-6.

ГАГА [гáга] *-и, ж., дит.* Гуска. С-30.

ГАГАТИ [гáгати] *3 ос. одн.* гáгайє, *недок.* **1.** Подавати характерні звуки (про гуску). *Гуси гáгали за хáтою.* Ж-15, С-19. **2.** Подавати звуки (про качку). Ч-2.

ГАГАЧАТИ [гагачáти] *3 ос. одн.* гагáче, *недок.* Те саме, що ГАГАТИ. *Гусáк гагáче.* Р-5.

ГАДЗЯЛИ [газ'алі́є] *-ів, мн.* Те саме, що КОЦЛІ. П-25.

ГАЗ [газ] *-у, ч.* Те саме, що ГАЗА. *То шче дóбре, йак булá лампа с тим склом, а йак за нímца же тáзу тóго де купіти [не було].* В-45, Г-26, К-70; [гас] *-зу, ч.* Г-42, С-56.

ГАЗА [гáза] *-и, ж.* Гас для газової лампи. *Не^{мá} типéр тáзи, то сол'арк'і налилá в л'áмпу.* С-17, Т-5; [гáса] П-15.

ГАЗДЕЧКА [газдéчка] *-и, ж.* Те саме, що ГАЗНИЧОК. *Стáвили на стил газдéчку, ту ї вунá свитéла.* П-26.

ГАЗНИЦЯ [газні́ц'а] *-і, ж.* Гасова лампа зі склом. Г-26.

ГАЗНИЧОК [газничóк] *-чка́, ч.* Примітивний світильник, у який наливали гас. *На прі́пичок стáвили газничка́ і так вишивáли.* С-17.

ГАЗНИЦА [газні́ца] *-и, ж.* Те саме, що ГАЗНИЧОК. С-53.

ГАЛАНИ [галані́] *-ів, мн.* Ткані візерунки на полотні. В-13.

ГАЛАПАЙ [галапáй] *-áйа, ч., орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. Б-19.

ГАЛАПШИНС [галапшин'é] *-éти, с., орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. Б-19.

ГАЛАХА [гала́ха] *-и, ж., орн.* Те саме, що ГАВРОНА. *Он гала́х'і полит'іли.* М-28, З-22.

ГАЛГАН¹ [галгáн] *-а, ч.* **1.** Ганчірка для миття посуду. Б-27; [гáлган] Ц-1. **2.** Ганчірка будь-якого призначення. Б-35.

ГАЛГАН² [галгáн] *-а, ч.* Шибеник. *Знов тої галгáн шос' зрубів, бо вт'ік.* Х-9.

ГАЛГАНЕЦЬ [галганéц'] *-нц'á, ч.* Зменш. до ГАЛГАН-1. Б-35.

ГАЛІАТИ [гал'ігати] *-айу, -айеш, недок.* Те саме, що ПІЛІАТИ. Б-19.

ГАЛІЦЯ [гал'іц'ія] *-ійі, ж.* Галичина. Ж-16.

ГАЛІШКАТИ [гал'ішкати] *-айу, -айеш, недок.* Те саме, що ПІЛІАТИ. *Старá гал'ішкайє диті́ну.* С-21, С-25, П-35; [галóшкати] М-32.

ГАЛОША [галóша] *-і, ж.* Те саме, що КОЛОШВА. *Галóша в нагавіц'ах, кал'óш'і на вáл'анки.* Є-1.

ГАЛЬОН [гал'óн] *-а, ч.* **1.** Поперечна кольорова смужка на витканому полотні. Г-32. **2.** Вузька кольорова стрічка як прикраса на одязі. *Спудніц'а з гал'óнами.* С-15, Г-19, Т-5; [галу́н] М-48.

ГАЛЬОНИ [гал'óни] *-óн, мн.* Спідниця, обшита знизу кольоровими стрічками. *На прáзник пувд'івáли ми гал'óни і пушил'і на р'іку́.* Б-16.

ГАЛЬОП [гал'óп] *-у, ч.* Галоп. *К'ін' іде в гал'óп.* Б-18.

ГАЛЬФА [гал'фá] *-і, ж.* Те саме, що БАЛФА-1. О-2.

ГАЛЯНИЦЯ [гал'ані́ц'а] *-і, ж.* Солома, змащена жовтою глиною, яку клали на верх солом'яної покрівлі, щоб не зривав вітер. Б-35.

ГАЛЯРЕТА [гал'арéта] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ХОЛОДНИЦА. *Тепéр гал'арéта, а кол'іс' хутк'і.* З-38, П-36.

ГАМЕГА [гамéга] -и, ж., знев. Голова людини. *Дурна́ тво́я га́мега!*. Б-19.

ГАМРИТИ [гамр́ити] -у́, -іш, недок. **ГАМУЗОМ** проказувати (напр., молитву). *Мне́ навч́ів [молитви]. Йак в́же за си́лом ба́ло їду́ ї гамру́.* М-23.

ГАМУЗОМ [га́музом] присл. Усі разом. М-6.

ГАМУЛА [гаму́ла] -и, ж. і ч. Незграбна опецькувата людина. Ш-6.

ГАМУЛКА [гаму́лка] -и, ж. Те саме, що **МАНДРИЧКА**. В-54, П-19; [гамі́лка] Б-19; [гем'і́лка]. *Гем'і́лку бі́ли молотко́м і водби́у залива́ли і так йі́ли.* 3-13.

ГАНДУЛЯПАТИ [гандул'апати] -а́йу, -а́йеш, недок. Базікати. *Не гандул'апа́ї, помовчи́!* Г-5.

ГАНОК¹ [га́нок] -нка, ч. Прибудова з дахом перед входом у будинок. Г-16, К-20, Ц-3, Ч-11.

ГАНОК² [га́нок] -нка, ч. 1. Насипана купа землі на картоплину при садінні по ораному. *Га́нки вода́ порозмива́ла, бу́дем поправл'е́ти.* 3-2, Г-40. 2. Яма продовгуватої форми, у якій зберігали картоплю на зиму. *Га́нок то там, де бу́л'бу зако́пу́ють' в́же на зи́му.* 3-2, С-43.

ГАНУЧКА [гану́чка] -е́, ж. Ганчірка. *Гану́чкe лежа́ли там.* Г-35.

ГАНЧИТИ [га́нчити] -у, -иш, недок. Підгортати землею кущі картоплі. *В́же поча́ли га́нчити бу́л'бу.* 3-2.

ГАНЯ¹ [га́н'а] -і, ж., орн. 1. Те саме, що **ГАВРОНА**. *С'і́ла га́н'а на опи́н'аку.* С-8, П-15. 2. Галка; *Corvus monedula*. *Воро́ни то на́ч:и, а га́н'а то ме́ншин'ка і чо́рнин'ка.* Х-7.

ГАНЯ² [га́н'а] -і, ж. Пристосування, в яке закріплюють жердку для тесання (невеликий кусок стовбура з вирізом, куди вкладають жердку і закріплюють клинками). К-58.

ГАПА [га́па] -и, ж. і ч. 1. Роззява. *От на́ша га́па прога́пила так'і зару́бок.* С-17, К-70. 2. етн. Гра на уважність, яку грали на вечорницях. Б-2.

ГАПУВАТИ [гапува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Запам'ятати. *То в'е́рша мен'і́ було́ т'е́шко научі́тис'а, а п'і́с'н'у рас пучу́йу, і йа в́же гапува́в.* В-27. **ГАРУНОК**

ГАРА [га́ра] -и, ж. 1. Дощатий ящик на возі для перевезення сипучих речовин, картоплі та ін. *Д'ви га́ри гле́йу приві́йс – хо́чу мул'арку переробл'а́ти.* С-17. 2. Те саме, що **ГАНЯ**². В-2, К-4.

ГАРАГА [гара́га] -и, ж. і ч. Кривоного людина. С-13.

ГАРГАРА [гарга́ра] -и, ж., знев. Будь-який виріб великого розміру і незручний у користуванні. *Купи́в не кри́сло, а йаку́йус' гарга́ру.* Ц-3.

ГАРГОНА [гарго́на] -и, ж., орн. Те саме, що **ГАВРОНА**. С-9, С-56.

ГАРГОЦА [гарго́ца] -и, ж., орн. Те саме, що **ГАВРОНА**. С-56

ГАРДЗЬОЛА [гарз'ола́] -і́, ж., анат. Шия людини. Л-18.

ГАРЛИНА [гарлі́на] -и, ж. Великого розміру сніп зернових. Г-34.

ГАРМОТ [га́рмот] -у, ч. Сильний крик з метушнею і сварками; гармидер. К-58.

ГАРНАГА [гарна́га] -и, ж., знев. Те саме, що **ГАРГАРА**. *Поста́вив гарна́гу, шо проі́ті нема́ де.* О-31.

ГАРНЕЦЬ¹ [га́рнец'] -нц'а, ч. 1. Дерев'яна посудина з клепок для сипких речовин. Х-10. 2. Міра ваги зерна або борошна, що дорівнює близько 4 кг. *Сипне́ш га́рнец' ове́су в с'і́чку, а в'ін [кінь] найі́с'ц'а.* Х-11, Х-10; [га́рниц'] К-58.

ГАРНЕЦЬ² [га́рне"ц'] -нц'а, ч. Страховисько, яким лякали дітей, щоб не топтали жито. *Е́той ге́тот га́рне"ц' сиді́т' в жи́тови з рога́ми, і в'ін вас ско́ле.* П-21.

ГАРНОДА [гарно́да] -и, ж. Мереживо і кольорові стрічки, що використовували як прикрасу біля одягу і рушника. *Пупришива́ли гарно́ди до' рушник'ів.* 3-6.

ГАРОК [га́рок] -рка, ч. Те саме, що **ГОРШИК**. *Воз' на плот'і га́рок.* Х-16.

ГАРУНКА [гару́нка] -и, ж. Те саме, що **КОРУНКА**. *На вичурка́х нашива́ли, при́ли, бра́ли гару́нки*. С-6.

ГАРУНОК [гару́нок] -нка, ч. Те саме, що **КОРУНКА**. *Гару́нок до рушника́*. **ГАРУНОЧОК**

ГАРУНОЧОК [гару́ночок] -чка, ч. Нешироке біле мереживо. К-2.

ГАСКА [га́ска] -и, ж. Те саме, що **ГАЗНИЦЯ**. Д-33.

ГАЦАЛАПИ [гацала́пи] -ап, мн. Те саме, що **ГАМРА-2**. С-27.

ГВАДЗЯТИ [гва́з'яти] 3 ос. одн. гва́з'яйе, *недок.*, *знев.* Повільно їсти. С-68.

ГВАЛТ¹ [гвалт] *виг.* Уживають, щоб люди звернули увагу. *Пожа́р! Л'юди, гвалт!* С-17, Г-16.

ГВАЛТ² [гвалт] *присл.* Дуже, надзвичайно. *Ста́рша пої́хала на робо́ту і ме́нша гвалт собі́ хо́че*. Б-14.

ГВАЛТ³ [гвалт] -у, ч. Сильний крик. *Ц'їли ден' стої́ав гвалт, по́к'ї д'їти под'ї́ли́ли ха́ту*. С-17.

ГВАЛТУВАТИ [гвалтува́ти] -у́ю, -у́йши, *недок.* Кричати, галасувати. *Гра́ли пе́кара, то гвалтува́ли на вс'ої́ ви́гон*. С-17.

ГВАНДА [гванда́] -и, ч. і ж. Буркотлива людина. Д-22.

ГВЕНДЗЯТИСЯ [гвендз'атис'а] -йус'а, -йес'а, *недок.* Повільно виконувати якусь роботу. Г-20.

ГВЕЦАНКА [гве́цанка] -и, ж., кулі́н. Підлива для других страв. *Вку́сна гве́цанка полу́чила́с'*. П-16.

ГВОЗДЬ [гвоз'д'] -а́, ч. Те саме, що **ГВОЗДОК**. А-2, П-23.

ГЕВАТИ [ге́вати] 3 ос. одн. ге́вайе, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. Б-18, І-1, П-4; [ге́вгати] В-32; [ге́вкати] У-4.

ГЕГАТИ [ге́гати] 3 ос. одн. ге́гайе, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. *На вс'ої́ двур ге́гайут гу́си – хо́чут йї́сти*. С-17, Р-29; [ге́н'гати] П-20; [ге́гекати] Д-16.

ГЕГАННС [ге́ган'е] -а, с., *збір.* Звуки, які подає гуска. *Ох й́ак гобри́дло йї́хн'е*

ге́ган'е! Заже́нні гу́си на ви́гон. С-17, П-32; [ге́ган'е] К-59; [ге́рган'е] К-17.

ГЕГОТ [ге́гот] -у, ч., *збір.* Те саме, що **ГЕГАННС**. Б-14; [ге́ргот] Ж-14, М-2.

ГЕГОТАТИ [гегота́ти] 3 ос. одн. гегота́йе, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. Л-1.

ГЕГОТИТИ [гегот'іти] 3 ос. одн. гегоче, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. П-32.

ГЕДЗАТИС [ге́затис] 3 ос. одн. ге́зайетса, *недок.* Утікати від укусів гедзів (про велику рогату худобу). *Това́р с'о́д'н'ї́ бу́де ге́затис – гон й́ака́ за́йїд'*. С-17; [ге́з'атис'а] З-6; [гі́згатис'а] К-68.

ГЕЛЄНИ [гел'єні́] -ів, мн. Виткані з червоних ниток вставки у рукави жіночої сорочки. *Соро́чке з гел'єна́ми*. В-13.

ГЕМБА [ге́мба] -и, ж., *знев.* Губа. *О! вже наду́ла ге́мби – ти́жден' ни бу́де гово́рити*. С-17; [г'е́мба] Д-20.

ГЕРА [ге́ра] -и, ж. Те саме, що **ГАНЯ**². Х-10.

ГЕРГАТИ [ге́ргати] 3 ос. одн. ге́ргайе, *недок.* 1. Те саме, що **ГАГАТИ**. В-3, О-9; [ге́ркати] Б-11. 2. Подавати звуки (про жабу). *Жа́би ге́ргайут'*. С-6.

ГЕРГОТАТИ [гергота́ти] 3 ос. одн. герго́че, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. О-23, Т-8; [гергота́т'] В-8; [гергот'іти] Р-29; [г'і́ргота́ти] М-6; [гелгет'іт']. *На́ш'ї гу́с'ї гелгет'а́т'*. Г-15.

ГЕРГОТИТИ [гергот'іти] 3 ос. одн. герго́че, *недок.* Говорити по-німецьки. *Дохо́димо, ч'у́ю н'ї́мци ї́дут', герго́ч'ут'*. Л-17.

ГЕРГУН [гергу́н] -а́, ч., *орн.* Великий породистий гусак. *На Ко́л'ади заруба́ю одно́го гергуна́*. С-17.

ГЕС [гес] -а, ч. Металічний прут з двома загнутими і загостреними кінцями; використовують у будівництві для з'єднання деревини. *Ге́са в дил' забі́в, а то бру́си поросхо́дили́с*. С-17.

ГЕСТКА [ге́стка || г'е́стка || ге́ска] -ї, ж. Вставка в чоловічій сорочці від плечей

до середини грудей. С-17; [г'ейстка] Л-8; [гездка] Н-4.

ГЕТЕЛЬ [г'етел'] -тл'а, ч., орн. Дятел; Piciformes. Б-40; [гетил'] Б-40.

ГЕТИ [г'ети] *гет*, мн. Загороджене пасовище. Г-26.

ГЕЦ [г'ец] -а, ч., ент. Гедзь; Tabanidae. **ГЕДЗАТИ**

ГЕДЗАТИ [г'езати] -айу, -айиш, *недок.* Жалити кропивою. *Жижаўкою г'езайе по ногах.* Б-21.

ГЕСЛА [г'ела] -и, ж., *знев., вж. перев.* в мн. **ГЕСЛИ** [г'ели]. Те саме, що **ГРЕНДЖА**. *Прими свуйе г'ели з до'роги.* Л-4.

ГЕНСЮР [г'енс'ур] -а, ч. Велика скляна посудина з гранями для горілки. М-6.

ГЕРГОН [г'ергон] -а, ч., орн. Те саме, що **ГЕРГУН**. М-6.

ГЕСТА [г'ета] -и, ж. Те саме, що **ГЕТИ**. П-6.

ГЗИМИЦЬ [г'зимиц'] -мц'а, ч. Частина димоходу, що нависає над плитою. В-25.

ГІГАТИ [г'ігати] 3 ос. одн. г'ігайе, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. Л-13; [г'іґат'і] 3 ос. одн. г'іґа, *недок.* *Г'уска г'іґа.* 3-16, К-27.

ГІГОТАТИ [г'іготати] 3 ос. одн. г'іготіт, *недок.* Те саме, що **ГАГАТИ**. Д-21.

ГІЗИТИСЬ [г'изитис'] 3 ос. одн. г'изіт'а, *недок.* Те саме, що **ГЕДЗАТИС**. *Худоба гизіт'а – напали сл'іпаки.* Т-10.

ГИЛИДЗУВАТИ [гилизувати] 3 ос. одн. гилизуйе, *недок.* Те саме, що **ГЕДЗАТИС**. К-58.

ГИРЛИНА [гирліна] -и, ж. Околіт прямої соломи, призначений для вкривання даху. С-15.

ГІВКА [г'івка] -и, ж. Дівка. В-5.

ГІВЛЯКИ [г'івл'ак'і] -ів, мн. Послід козулі. М-36.

ГІВЧАТА [г'івчата] -ат, мн. Дівчата. В-5.

ГІВЧИНА [г'івчина] -и, ж. Дівчина. *Приходить і каже: “Ти дайеш цу г'івчину чи н'е?”* В-5.

ГІГ [г'іг] *незм.* Удар (?). *А тут трéба поворót, а йа лéйцями г'іг, а вона [кобiлка] г'іг, а йа і гóгнула.* М-48.

ГІГНУТИ [г'ігнути] -у, -иш, *док., знев.* Померти. *Шо – твоїа старá вже г'ігнула?* С-17.

ГІДЗУВАТЬ [г'ізуват'] 3 ос. одн. г'ізуїе, *недок.* Те саме, що **ГЕДЗАТИ**. **ГІДЗИ** К-68; [г'ізувати] М-46.

ГІДЗУН [г'ізун] -а, ч. 1. ент. Гедзь. Х-7. 2. *перен., знев.* Те саме, що **БЗКАЛО**. Л-4.

ГІЗЕЛЬ [г'ізел'] -ел'а, ч. Дизельний поїзд, по-простому – *дизель*; поїзд приміського сполучення. *Колі г'ізел' на Кóвел'?* Р-14.

ГІЗУНИ [г'ізуни] -нив, мн. Призвисько польських селян, зрівняних у правах зі шляхтою. К-21.

ГІЗУНТ [г'ізунт] -у, ч. Сила, міць; здоров'я. *Вже г'ізунту ни хватáйе ми^ен'і.* Л-4.

ГІЛЬ [г'іл'] -а, ч., орн. Пташка, на яку колись полювали (?). *Коліс' пані пól'ск'і пол'ували на пташóк г'іл', но йа такіх ни знайу.* Р-13.

ГІЛЬГАННС [г'іл'ган':е] -а, с. Лоскіт, лоскотання. *Чéрес те г'іл'ган':е дитіна смийáлас і ц'ілу нуч ни спит.* С-17.

ГІЛЬГАТИ [г'іл'гати] -айу, -айиш, *недок.* Лоскотати. *Не^е г'іл'гаї дитіну прóти нóчи, бо не бóде спáти.* С-17; [г'ел'гати] В-4, К-64; [г'іл'кати] Б-19, С-17; [г'ел'кати] Г-28, О-16.

ГІЛЬГОТАТИ [г'іл'готати] -очу і -айу, -óчиш і -áйиш, *недок.* Те саме, що **ГІЛЬГАТИ**. С-8; [гол'готати] П-15.

ГІМНАСТИКА [г'імнастика] -і, ж. 1. Гімнастичні вправи. *Ми тóже робіли в шкóли г'імнастику.* С-17. 2. Тренувальні постріли мисливців. *Стрил'али охóтн'іки, г'імнастику робіли.* Г-38.

ГІРАТ [г'ірат] -а, ч. Кінний привід, який приводить у рух січкарню. С-15.

ГІРГАЛА [г'іргала] -і, ч. і ж., анат. Кадик; адамове яблуко. С-30.

ГІРЛЕГА [г'ірлєга] -и, ч. і ж., знев. Висока людина. 3-33.

ГІШЕХТИ [г'ішєхти] -ув, мн. Секрети. В мойіх сус'їдок одне г'ішєхти. В-25.

ГЛЕЙЦУР [глєйцур] -а, ч. Невеликий складаний ніжик. В-25.

ГЛІГАТИ [гл'ігати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГІЛБІГАТИ. Б-56.

ГЛІЙ [гл'ій] -ійу, ч. Те саме, що ~~ГЛІБАТИ~~. Б-44.

ГЛУБАТИ [глу́бати] 3 ос. одн. глу́байе, недок. Розкривати, продирати. Ран'і пташк'є зуц'і тул'убайут', н'із'н'і – вóчи глу́байут'. Г-35.

ГЛУБАТИСЯ [глу́батис'а] -айус', -айес'а, недок. Колупатися у чомусь. Г-32.

ГЛУБОК [глу́бок] -бка, ч. Те саме, що ЛОБОК-1. Н-4.

ГЛ'ОГАТИ [гл'óгати] -айу, -айеш, недок. 1. Те саме, що ГЛЮВАТИ. Гл'óгайт' пше́ниц'у кúри. Т-8, П-15, П-46. 2. Рубати сокирою. Старá два дн'і гл'óгайе сухú грушу. Д-18.

ГЛ'ОГНУТИ [гл'óгнути] -у, -еш, док. 1. Рубнути сокирою. П-51. 2. Дзьобнути (про птаха). А до хáти понахóдили кúре, і н'ів'ін' прийшов <...>. Одну́ гл'óгнув, дру́гу з'убакóм – ану́ надв'ір! П-51.

ГЛ'ОДЗІ [гл'óз'і] -ів, мн., кулін. Страва з товченої картоплі. П-53.

ГЛЮВАТИ [глу́вати] 3 ос. одн. гл'уйє, недок. Клювати, дзьобати (про птахів). Б-18, Ж-3, П-15; [гл'у́гати] М-2, О-16; [гл'у́мати] К-59.

ГЛЮВАЧ [глу́вач] -á, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. Гл'увáч з до́вгим з'óбом. Ж-3, Д-22.

ГЛЮМА [глу́ма] -и, ж. Дзьоб птаха. Ж-9.

ГЛЮНУТИ [глу́нути] -у, -ниш, док. Цюкнути; рубнути сокирою. Хтос' гл'у́нув сокíрою до поро́га – і дитíна з роздво́йаною губóйу. М-32.

ГМЕДЗЯТИСЯ [гмє́з'атис'а] -йус'а, -йес'а, недок. Те саме, що ГВЕНДЗЯТИСЯ. Г-20.

ГМІНА [гм'іна] -и, ж. 1. Сільський район “за Польщі”. Г-16, С-17. 2. Центр такого району. В на́шому сил'і булá гм'іна, був і постиру́нок. С-17.

ГНОГАЛ [гно́гал] -а, ч. Повільна у роботі людина. 3-25.

ГНОЦЯЛО [гно́ц'ало] -а, ч. і с. Те саме, що ГНОГАЛ. 3-25; [гно́гало] 3-25.

ГНУР [гну́р] -á, ч. 1. Некастрований кабан. Зап'инивс'а йак гну́р. ~~ГРABДЧКА~~ саме, що ДЗІК. Л-5.

ГНЬОПА [гн'óпа] -и, ч. і ж., знев. Жадібна людина. Вун і вунá вбóйе так'йá гн'óпи, шо за куп'йку гóчи відирут'. Л-4.

ГНЬОТ [гн'óт] -у, ч. Гніт у газовій лампі. Ж-13, К-17.

ГОГО [гóго] -а, с. Те саме, що КОК. Д-22, Ж-3.

ГОГОТАТИ [гоготáти] 3 ос. одн. гоготít', недок. Те саме, що ГАГАТИ. С-60.

ГОГУЛЬ [гóгул'] -а, ч. Те саме, що ГОГІЛЬ. Б-46.

ГОГУН [гогу́н] -á, ч. Те саме, що ГЕРГУН. С-15.

ГОДЛО [гóдло] -а, с. Уся сім'я, вся родíна. Йе дру́жне гóдло, а йе зат'áте гóдло. Х-7, Б-19; [кóдло] С-17.

ГОЗДИРЕВОК [гоздирéвок] -вка, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. 3-1.

ГОЗЬДІК [гóз'д'ік] -а, ч. Те саме, що ГВОЗДОК. 3-14.

ГОЗЬДЬ [гóз'д'] -á, ч. Те саме, що ГВОЗДОК. Ч-5.

ГОЙЦЬ [гойц'] -а, ч. Те саме, що ГОГІЛЬ. Р-34.

ГОЛДА [гóлда] -и, ж., знев. Висока худа жінка. С-51.

ГОЛ'ГАТИ [гóл'гати] -айу, -айеш, недок. Пожадливо й багато пити, утворюючи при цьому звуки гол'-гол'. К-70, М-6.

ГОЛЬ-ГОЛЬ [гол'-гóл'] виг. Наслідування звуків пожадливого пиття. К-70, М-6.

ГОНДИЛЬ [г'онзил'] -а, ч. Те саме, що БАБА³. П-19.

ГОРИСТ [г'орист] -а, ч. Верхній теплий одяг без рукавів. *Безрукáвец' і горист – то то́йе са́моїе*. Х-7, Ц-1.

ГОРСЕТ [горс'ет] -а, ч. Вишита безрукавка дівчини чи молодиці. С-59; [г'орсит] Х-6.

ГРАБАТИ [г'рабати] -айу, -айеш, *недок*. Гребти (сіно, солому). П-6, Р-13, Ш-3.

ГРАБАЧКА [г'рабáчка] -и, ж. Те саме, що **ГРАМПУТЕР**. КОПАНКА. Б-20, П-6.

ГРАМПУТЕР [грамп'утер] -у, ч. Посів суміші гороху, вівса і віки. Г-5.

ГРАНДА [г'ранда] -и, ж., *збір*. Те саме, що БРАЖКА². В-31.

ГРАНДЕЛЬОК [гранд'ел'ок] -л'ка, ч. Кухлик для пиття води. Р-34.

ГРАНЖІ [г'ранж'і] -ів, *мн*. Полози саней. Б-8.

ГРАНКУЛЬКА [гранк'ул'ка] -и, ж. Великий заряд з олова чи свинцю в мисливському патроні. З-29.

ГРАСУВАТЬ [г'расувáт'] -й'ю, -й'еш, *недок*. Виполовати бур'яни. Н-28.

ГРАФА [г'рафа] -и, ж. Шпилька. З-14, П-51.

ГРАЦ [грац] -а, ч. Зубата сапка. *Даї мин'і грац д'єрти карт'опл'у*. Г-38.

ГРАЦА [г'раца] -и, ж. Те саме, що ГРАЦ. Г-38, П-8.

ГРАЦИ [г'раци] -ів, *мн*. Те саме, що ГРАЦ. М-38.

ГРАЦКА [г'рацка] -и, ж. Сапка з суцільним лезом (не зубата). В-27.

ГРЕБЛО [г'ребло] -а, с. Залізна скребниця чистити шерсть коней. Д-8; [г'рабло] П-15; [г'р'ібло] З-6.

ГРЕГАТИ [г'регати] 3 ос. *одн*. г'регаїе, *недок*. Те саме, що ГЕРГАТИ-2. Л-9.

ГРЕМБЛІ [г'рембл'і] -л'у, *мн*. 1. Те саме, що ГРЕБЛО. *Пошкріб'і-но гр'ембл'ами кор'овйачого спин'арá*. С-17. 2. Пристрій з дошки, в яку вбиті високі цвяхи; використовували для чесання

волокна. *Сп'єришу на гр'ембл'ах обдирáли прáдиво, а п'от'ім шч'утко'й'ю чисáли*. С-17.

ГРЕМША [г'ремша] -и, ж., *знев*. Неуважна людина. *Ої ти'є, гр'ємио, див'і'с' пуд н'ог'і*. З-6.

ГРЕНДЖА [г'рэнжа] -и, ж., *знев*. Нога людини. *Пороставл'ála гр'энжи, а дит'іна зачип'іласа ди ї в'пáла*. С-17, П-15.

ГРЕНДЗЕЛИ [г'рэнзели] -у, *мн*. Те саме, що ПРЕНЗЛІ. З-21; [г'рэнз'ел'і] В-43.

ГРЕНДЗЕЛИК [г'рэнзелик] -а, ч. Китичка. З-21.

ГРЕНДЗЛІ [г'рэнзл'і] -ів, *мн*. Те саме, що ПРЕНЗЛІ. П-44.

ГРИНДЗЕЛЬ [г'ринз'ел'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНЗЛІ. В-43.

ГРЕЦА [г'реца] -и, ж. 1. Розчин жовтої глини з піском для штукатурення. Ж-15. 2. Цементний розчин. К-70, П-15.

ГРИБСИ [г'рїбси] -ів, *мн*. Те саме, що ГАЛКА². Ш-6.

ГРИГОТАТИ [г'риготáти] 3 ос. *одн*. г'ригот'іт', *недок*. Те саме, що КВАКАТИ-1. У-10.

ГРИНЖІ [г'рінж'і] -ів, *мн*. Довгі вантажні сани для перевезення колод. Д-20; [г'р'інжи] Р-33; [г'рінчи] Л-8.

ГРИНОЖИ [г'риножи] -у, *мн*. Санчата. *А на грин'ожах ми спускáлис' з горбакá*. Ч-11.

ГРИПСИ [г'рїпси] -у, *мн*. Таємні записки з тюрми “за Польщі”. *А с т'урмі ми передавáли дод'ому грїпси, писáли, йак нам тут*. С-17.

ГРИС [грис] -у, ч. Грубі відходи під час розмелювання пшениці, які використовували для згодовування худоби. *Т'ото б'уде сáло, йак год'уйе карт'опл'ой'у без грїсу*. С-17. *З грїсу и с'оли р'обл'ат' заквáску* [вичиняти шкіру]. В-4, Р-13.

ГРОХУВКА [г'рох'увка] -и, ж., *кулін*. Гороховий суп. Х-7; [г'рух'увка] С-30.

ГРУБАР [г'рубар] -а, ч. 1. Культиватор. З-33. 2. Пристрій для обгортання буряків. *В'ін т'агн'ув'є гр'убара миж радкáми*. Б-15.

ГРУНТ [грунт] -а, ч. Міра площі землі. *Грунт – то, мат', дэсун' гектáру, йа дўмаіу.* Б-19.

ГУЛЯ [гўгл'а] -і, ж., кулін., вж. *перев. в мн. ГУГЛІ [гўгл'і].* Вироби з тіста як прикраси для короваю. *Йак вўймун' с пéч'і, отод'і вбирайун' короваі. Вс'ак'і гўгл'і вип'ікуйун' з мук'і, с т'іста.* П-8.

ГУДЗ [гуз] -а, ч. Те саме, що ГУЛЯ-1. К-70.

ГУДЗОЛОК [гуз'олок] -лка, ч. Те саме, що ГУЗЕЛ. Х-6.

ГУДЗЬОЛОК [гуз'óлок] -лка, ч. Мала грудка чого-небудь (перев. їстівного). *В'ізм'і в дорóгу хоч гуз'óлок сўру.* В-62.

ГУЗІК [гўз'ік] -а, ч. Гудзик. *Готóто дит'а – вс'і гўз'ік'і гоборвáло.* С-17; [гўзик] 3-14.

ГУЗІР [гуз'ір] -а, ч. Те саме, що ГУЛЯ-1. К-17, Г-7.

ГУЗКА [гўзка] -и, ж. Гуля на голові оленя, звідки виростатимуть роги. Л-5.

ГУЗОЛ [гўзол] -зла, ч. Те саме, що ГУЗКА. Л-5.

ГУЗЮВАТИ [гуз'увáти] -а, -е. Такий, що має багато сучків (про стовбур дерева). *Гуз'увáте пол'іно.* О-5.

ГУЗЬ [гуз'] -а, ч. **1.** Велика гуля на тілі від удару. *Об стинў далас лóбом – гон йакóго гўз'а набила.* С-17, О-16; [гус'] С-30. **2.** Наріст на стовбурі дерева; сучкувате поліно. *Наўйўз' саміх гўз'у. Хто йїх покóле?* С-17. **3.** Те саме, що ГУЗІК. *Одирвáв маліу гўз'.* Д-15. **4.** Великий гудзик. *Тáйа д'івка гет' обирвáла гўз'і з годéжи.* С-17, 3-21.

ГУЛОЧКА [гўлочка] -и, ж. Відросток заду ноги у вепра. К-3.

ГУЛЬГОТАТИ¹ [гул'готáти || гул'отáти] -очў, -óчиш, док. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. К-38.

ГУЛЬГОТАТИ² [гул'готáти] 3 ос. одн. гул'готáт', недок. Токувати (про тетеруків). П-34.

ГУЛЯ [гўл'а] -і, ж. **1.** Наріст (пухлина) на тілі. Г-16, Ц-3; [гўла] К-58.

2. Сучкувате поліно. К-17. **3.** Те саме, що ГОГІЛЬ. П-15.

ГУЛЯС [гўл'ас] -а, ч., кулін. Запечене м'ясо. М-19.

ГУЛЯСИ [гул'áси] -ив, мн., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Х-16.

ГУЛЬ [гул'] -а, ж. Те саме, що ГУЛЯ-1. П-37.

ГУЛЬГОТАТИ [гул'готáти] 3 ос. одн. гул'гóче, недок. **1.** Подавати голос (про індиків). Т-5; [гул'готáти] Д-20. **2.** Токувати (про тетеруків). П-34.

ГУЛЬ-ГУЛЬ [гул'-гул'] виг. Уживають для підкликання голубів. Г-42.

ГУЛЬКА [гўл'ка] -и, ж. **1.** Зменш. до ГУЛЯ-1. Г-16, С-17; [гўлка] К-58. **2.** анат. Кадик; адамове яблуко. *Йак виліка гўл'ка, то сирдўта л'удїна.* П-37.

ГУЛЬМАГА [гул'мáга] -и, ж., згруб. Те саме, що ГУЗЬ-1. *Гул'мáг'і понабивáв на головїі.* С-17.

ГУЛЬМАН [гул'мáн] -а, ч., згруб. Те саме, що ГУЗЬ-1. *Дитїна набила гул'мáна.* О-5.

ГУМАШ [гумáш] -а, ч., перев. у мн. **ГУМАШІ** [гумаш'і] -ів, мн. Гумові чоботи. Ч-6.

ГУМОВЕЦЬ [гумóвец'] -вц'а, ч. Віз з використаними автошинами. *Прийїхали з'áходу, то гумóвц'а спрáвили і йїздили.* Я-1.

ГУМУВЕЦ [гумўвец] -вца, ч. Те саме, що ГУМАШ. *Цїле л'їто ходїв в гумўвцах – те"пéр нóg'і крўтит на не"гóду.* С-17.

ГУН [гун] -а, ч. Те саме, що ГУЗІК. *В нас кáжунт гун, а вониу гўз'ік.* С-28.

ГУНДЖЕРАВИ [гунжéрáви] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. Г-26; [кучирáви] С-17.

ГУНТАЛЬ [гунтáл'] -а, ч. Великий залізний цвях. Д-20.

ГУРАЛЬКА [гурáл'ка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. *Вд'агáлис' тéплу, замóтувалис' в гурáл'ки і кул'адувáли.* О-35, Б-33, П-6; [гурáл'ка] К-49.

ГУРАЛЬНЯ [гурáл'н'а] -і, ж. Спирто-горілочний завод. *Да де йа тобі гуз'му горілк'і? Шо, в минé гурáл'н'а йе?* С-17.

ГУРГОТАТИ [гурготáти] 3 ос. одн. гурготít', недок. Те саме, що ГАГАТИ. К-53.

ГУЦКА [гúцка] -и, ж. Грудка глини, підготовлена гончарями, з якої вже можна робити горщики. *Гліну трéба мн'éти, шоб стáла гúцка.* Р-26.

Д д

Д [д] прийм. Від, од. *Д рósкоше кучери^е вйўц'а, а д гóра сичўц'а.* Ч-6, Н-21. *То такá гидóта, шо ни мóна удурвáте д рóта* (про горілку). Ч-6.

ДА¹ [да] спол. єднальний. Та; і. *Бáт'ко да мáти.* С-17; [да і]. *Пришлá да ї кáже – даї і все...* С-17.

ДА² [да] спол. протистав. Але; та. *Купів би силó, да д'єн'ег голó.* С-17.

ДА³ [да] част. підсилювальна. *Да де ти вз'алá грóши?* С-17.

ДА⁴ [да] присл. Де. *Да ти ходéла?* Б-8.

ДАВАЙ¹ [даваї] незм. **1.** Наказовий спосіб дієслова *давати*. *Даваї вс'ім по дис'áтци.* С-17. **2.** Допоміжне дієслово в дієсл. складен. присудку. *І даваї вона б'іхти, і даваї ве'ртáтис'а...* К-39. *І тут даваї вже роживáтис'а, йак хто м'іх.* З-27 (та ін. н. пп.).

ДАВАЙ² [даваї] виг. Сучасне прощання тих, хто спілкується за допомогою мобільних телефонів (у багатьох н. пп.).

ДАВИТИСЯ [давітиса || давй'тис'а] -вйўс || -вл'ўс' || -вл'ўс, -вис'а || -виса, недок. **1.** Швидко їсти, не пережовуючи. *Йїж^ш помалéйку, ни давіс.* С-17, Ч-6. **2.** Вішатися. Ч-6. **3.** перен. Сміятися. *Вс'і аж давілис'а – так см'йáлис'а.* Ч-6.

ДАВІКИ [дав'і'ки^і] -і'к, мн., мед. Запалення гландів. *Тіко заслаб'йе, і вже дав'і'ки^і, і вже вмирайе, – то глándи напухáйут'.* Б-19.

ДАВКА [дáвка] -и, ж., мед. Хвороба, яка може задавити людину (?). *І дáвка йугó ни задáвит'...* Ш-5.

ДАВНИЙ [дáвний] -на, -не. Давній, старий. *То тáйя цёрквa дáвна.* О-11.

ДАВНИШНИЙ [давнйшнй] -а, -е. Давній. *Давнйшина цёрквa нáша.* М-30.

ДАВУЧИЙ [давучий] -а, -е. Такий, що здавлює (про сильце, яке затягується навколо спійманої жертви). *Давўча питл'á.* С-19.

ДА ДЕ [да де] част. запереч. Ні; зовсім ні. *Да де вун тобі нўйде на хвёрму! А до гобйїда спáти хто бўде?* С-17.

ДА Й [да ї] спол. Та й. *Д'іти пойїхали, а йа самá живу да ї мўчуса.* С-17, Г-19; [де ї]. *Вж'е тудї на стáнційу ни дуйїхали, де і вж'е нучувáли на л'іс'івках.* Р-25.

ДА Й ГОДИ [да ї гóди] незм. Та й все; більш нічого. [Як звати ваш хутір?] *Гéто хўтор да ї гóди.* Р-20.

ДАЙМИ [даїми] незм., вст. сл. Наприклад. *Отáк йак ми, даїми, [говорять] тўтаї в Л'іново.* Р-17.

ДАК [дак || да'к] спол. протистав. Але; проте. *Харóши дивч'єти, да'к трóхи линйви.* В-13.

ДАЛЄЙ [дал'єї] присл. Те саме, що **ДАЛИЙ**. *Г'ідунї [живуть] ёто с'удї дал'єї крїшку за Дорогйчен'.* С-28.

ДАЛЄЙШИЙ [дал'єйшй] -а, -е. Дальший. *Наперёд прós'ат [на весілля] дал'єйших, а в своўм сил'ї в нид'іл'у.* Ч-9.

ДАЛИЙ [дáлий] присл. Далі. *Йак дáлий загородїти, йак водá там?* О-26.

ДАЛБИ [дал'іб'і] виг. Те саме, що **БІГМА**. З-8; [дал'б'і] Л-1; [дал'іби мен'і] Р-19.

ДАЛБУК [дал'ібўк] **1.** виг., незм. Те саме, що **БІГМА**. Ш-5; [дал'ібуг] Д-33; [дал'ібўг] П-36. **2.** -а, ч. Той, хто повторює **ДАЛБУК**-1. *За помáйбу ни п'їду, а дал'ібўк ни прихóдит'.* Ш-5.

ДАЛЬБО [дáл'бо] виг. Те саме, що **БІГМА**. З-42.

ДАЛШЕЙ [дáл'шеї] присл. Далі. *Вона там ростé за тим селóм, тудї дáл'шеї, е.* З-7, В-4.

ДАМСЬКИЙ ВИЛИКДИНЬ [Дáм-с'кйї Вилйгдин'] -ого -дн'а, ч. Те саме, що **МЕРЛИХ ВИЛЕКДИНЬ**. М-7.

ДАНА-ДАНА [дána-дána] виг. Супроводжують підстрибування дітей на місці. С-56.

ДАР [дар] -у, ч. Природне вміння, обдарування. *Отó пчóли – то інтересно.*

Дар в їх як 'іс', ну дар, е, ну природн'ї бар. В-7.

ДАРИННЄ [дарін':е] -а, с. Дарування; подарунки та гроші. *Тод'ї х'їба йакє булò дарін':е на ве'сїл':ї?* Р-33.

ДАРМА [дárма] присл. 1. Даремно. *Дárма спод'ївátиса.* С-17. 2. Безкоштовно. *Дérва нарізал'и тод'ї при н'їмц'ах дárма.* Г-19.

ДАРНИК [дárник] -а, ч. Дерев'яна посудина міряти кількість зерна. Ж-14.

ДАРОМНО [дарóмно] присл. Те саме, що ДАРМА-2. *Ої ми дарóмно в кулòспах пупурубїли!..* О-11.

ДАТИ [дáти] дам, дасї || дасїш, док. 1. Віддати щось комусь. *Далá ц'їлу корòнку гурку́ – бач, йак вродїли.* С-17. 2. Присудити. *Посадїв [суддя] <...>, і далї дéсет' л'їт мин'ї.* М-47. 3. перен. Встановити приблизно, догадатися. *Ну скўл'к'ї л'їт мин'ї дасте? Вгадáйте.* С-17. 4. пор. вж. у виразі **ДАТИ РАДИ** [дáти рáди] незм. Змогти щось робити. *И штахéти такó обїмáйут' [під час дівочого гадання], о, кул'ки даш рáди обїн'áти.* Ч-9. 5. у зн. допоміжного сл. *Даї йак втиктї с хáти од тих тиц'уну... С-17.*

ДАТИСА [дáтиса || дáтис'а] -мса || -мс'а, -сїса || -сїс'а, док. 1. Те саме, що **ВИТЯТИС**. *Далáс головоїу об кант столá – тїпér плáче.* С-17. 2. перен. Бути потрібними. *Хл'їб ни вдáвс'а – роз'їдéц':а, абї д'їти вдалїс'а, шоп л'юд'ам далїс'а.* К-16.

ДАТРА [дáтра] -и, ж., фаун. Ондатра; Ondatra zibethica. Б-1.

ДБАЙЛИВИЦЬ [дбайлівиц'] -івц'а, ч. Той, хто дбає про свою сім'ю і своє господарство. С-30.

ДБИРАТИ [дбирáти] -áйу, -áйеш, недок. Відбирати. *Свашкїе нисут' калач'ї, а на вулиц'ї йїх дбирáют'.* Б-19.

ДВАЙЦТЬ [двáйц'їт'] числ. Двадцять. *Йому́ вже двáйц'їт' л'їт.* К-58; [двáйц'ет'] П-15.

ДВАНАТИРО [дванáтиро] числ. -òх, збір. Дванадцятєро. *Трòтє дèтє'ї, а нуку вòс'меро, а прáнуку дванáтиро.* Б-19.

ДВНАЦИТКА [дванáцитка] -и, ж. Мисливська рушниця дванадцятого калібру. С-53; [дв'їнац'атка] С-17; [двунац'атка] Д-16.

ДВАРИЧНІ [двáричн'ї] -а, -е. Дворічний. *Двáричн'ї бичòк.* Б-35.

ДВАЦЯТКА [двац'áтка] -ї, ж. 1. Монета вартістю 20 копійок. *На к'їно далá дїт'ам д'ви двац'áтки.* С-17. 2. Дівчина, якій виповнилося двадцять років. *Вáша двац'áтка вже мòже зáмушїти.* С-17.

ДВЕРА [двэра] -éї, мн. Двері. *В хáту ширòк'ї двэра.* Б-34, М-45.

ДВЕРЦА [двэра] -рэц, мн. Те саме, що **ДВЕРЧАТА**. К-2.

ДВЕРЧАТА [двэра] -ат, мн. Дверцята. С-50.

ДВИГЕНУТИ [двигéнути] -éну, -éниш, док. Ударити. *Йак двигéну ти'бé!..* Д-6.

ДВИДКА [двїдка] -и, ж. Вузька кольорова смуга між широкими у витканому рядні. Л-4.

ДВИРНІЙ [двирнїй] -а, -е. Такий, що стереже подвір'я (про собаку). З-2; [двóрнїй] В-9, Л-9.

ДВИРНЯК [двирн'áк] -á, ч. Непородистий собака, якого використовують стерегти подвір'я. С-21; [дворн'áк] К-47, П-44; [дворн'áка] З-24, П-33.

ДВИРСЬКІ [дв'їрс'к'ї] -á, -é. Те саме, що **ДВИРНІЙ**. П-28.

ДВІСТА [дв'їста] числ. Двісті. Х-7.

ДВОЄЧКИ [двóйчєкї] -ив, мн. Те саме, що **БЛИЗНЯТА**-2. С-48.

ДВОЙНЄСТИ [двóйн'єсти] -а, -е. Про вила з двома рогами. Г-32.

ДВОЙНЯТКА [двóйн'áтка] -ток, мн. Те саме, що **БЛИЗНЯТА**-2. М-19.

ДВОЙЧЄТА [двóйч'єта] -éт, мн. Те саме, що **БЛИЗНЯТА**-2. Ж-15.

ДВОРАК [дворáк] -á, ч. 1. Наймит у панському дворі. Д-30. 2. Те саме, що ДВИРНЯК. Д-31, П-15.

ДВОРАНИН [дворанін] -а, ч., бот. ~~ДВОРАНИН~~ Те саме, що БЛАВАТ. *Тійі сінен'к'і квіточки вс'о рвал'і <...>. Двораніни, мусит', в нас називал'і йогó.* Г-26.

ДВОРАНИН [дворан'ін] -а, ч. Те саме, що ДВИРНЯК. Л-11, Р-5.

ДВОРАНКА [дворáнка] -и, ж. Те саме, що ДВИРНЯК. Д-30, М-2.

ДВОРЕЦЬ [дворéц] -рц'á, ч. Подвір'я. В-54; [двурéц']. *А йд'іте вже з Бóгом, йд'іте з двурц'á.* Б-25.

ДВОРИДНИЙ [дворідний] -а, -е. Двоюрідний. *Дворідний брат і дворідна сестра жили тут.* О-26; [двохрідний] Р-34; [двохрідни] О-2; [двухрідний] Х-10.

ДВОРИСКО [дворіско] -а, с. Місце, на якому була колись хата. К-70, Ш-4; [двуріско] Ш-5.

ДВОРИЩЕ [дворишче] -а, с. 1. Подвір'я. В-3; [дворишче] П-37. 2. Те саме, що ДВОРИСКО. В-13, П-15; [двурішче] Ш-5.

ДВОРНЯГА [дворн'áга] -и, ч. і ж. Те саме, що ДВИРНЯК. Б-38, К-53, Р-29.

ДВОРНЯЖКА [дворн'áжка] -и, ж. Те саме, що ДВИРНЯК. Л-1, М-49, Т-2; [дворн'áшка]. *Дворн'áшка дла пудвурка.* К-27; [дворн'áчка] Д-39, С-6.

ДВОРНЯЧОК [дворн'ачóк] -чка, ч. Зменш. до ДВИРНЯК. В-3.

ДВОРОВИЙ [дворовій] -а, -е. Те саме, що ДВИРНИЙ. Д-22, О-29.

ДВОРЧАК [дворчáк] -á, ч. Те саме, що ДВИРНЯК. Л-13.

ДВОСТВУЛКА [двоствúлка] -и, ж. Мисливська рушниця з двома стволами. К-27, М-36; [двохствóлка]. *І двохствóлка, і дубел'т'івка – те саме.* С-6, С-2; [двохствúлка] Л-13, Ф-1; [двуствóлка] Д-21, І-1; [двухствóлка] Б-44, Ч-5.

ДВОХДУЛЬНИ [двохдúл'ни] -а, -е. Такий, що має два дúла (стволи). *Двохдúл'на рушниц'а.* Т-2.

ДВОХСТРИННИ [двохстрін'и] -а, -е. Те саме, що ДВОРИДНИЙ. О-17.

ДВОХЧОКОВИЙ [двохчóковій] -а, -е. Мисливська рушниця зі звуженням в отворі ствола. *Двохчóковé руж'ó.* К-58.

ДВОЮРУДНИ [двойурúдни] -а, -е. Те саме, що ДВОРИДНИЙ. К-2; [двойурóдни] С-38.

ДВОЯНЦІ [двойанц'і] -ів, мн. Те саме, що БЛИЗНЯТА-2. *В двойанц'áх носі'ла й'жу.* Г-26.

ДВУЙНСТА [двуйн'ета] -ét, мн. 1. Те саме, що БЛИЗНЯТА-1. К-70. 2. Зрошені разом горіхи або сливи. К-70.

ДВУР [двур] -орá, ч. 1. Подвір'я. *В субóту замиті дво'ра.* С-17. 2. Усе, що знаходиться поза приміщенням. *Бирі дит'á і йди на двур. Хвáтит сид'іти в хáти.* С-17. 3. Панський маєток. Д-32.

ДВУЯН [двуйán] -а, ч. Дерево, у якого з кореня виростає один стовбур, а потім роздвоюється. К-70.

ДДАТИ [д:áти] -ам, -сіи, док. Оддати, віддати. *Йа ни д:ам грошеі, бо ни маіу.* Г-21.

ДЕ¹ [де] присл. 1. Де. *Де твоїй д'іти?* С-17, Г-16. 2. Десь, де-небудь. *Чи немаіе де тут коваля?* С-17. 3. Куди. *А ви'н, лос', здоровé:иї, и вт'ікті нима де.* В-29.

ДЕ² [де] у зн. займ. Те саме, що ВСЯЧИНА. *Хаї тобі де!* С-17.

ДЕ³ [де] сполучне сл. 1. Де. *Зобáчила на полі, де с'ійала бурак'і.* С-17. 2. Куди. *Тоді сказáл'і вже, де йéмо.* Д-33.

ДЕВАТАКИ [деватакі] -ив, мн. Кладка з дев'яти снопів. *Деватакі – то дéв'ит' снопі, а дес'áтиї звéрху.* С-48.

ДЕВИТЬ ДЕСЯТИХ [дéв'ит' де^{с'áтих}] числ. Дев'яносто. Х-7.

ДЕДИК [дéдик] -а, ч. Палиця, яку використовують під час ходьби; ціпок. С-49.

ДЕ ДНЮЄ, ХАЙ ТАМ НОЧУЄ [де дн'ює, хаї там ноч'ює] незм. Так приказують, згадуючи когось із померлих. С-17.

ДЕ Й [де ї] спол. Те саме, що ДА Й. *Ниє тиллі пол'аки* [митники]. *Воні побачили так туді-с'уді – де ї ниє тиллі.* О-2, К-38.

ДЕКА БУЛЬБА [дэка б'ул'ба] -ойі **ДЕЛА**, ж., бот. Топінамбур. М-3.

ДЕЛА [дэла || дэ'ла] -ел, мн. Вудила в кінській упряжі. В-13, Т-5.

ДЕЛКАТНИ [дэ'л'ікатні] -а, -е. Такий, що швидко ламається, псується. *Ни ханай ручішчями – ц'айя машинка вэл'ми дэ'л'ікатна.* С-17; [дил'ікатні] Н-14.

ДЕ-НЕ-ГДЕ [де-не-гдэ] присл. Де-не-де. Г-34; [де-ни-гдэ] Ш-6.

ДЕНИШНИ [дэнішни] -а, -е. Такий, що стосується середини дня. *Дэнішне молоко.* М-49, Л-26; [дэнішн'і] -н'а, -н'е. *Дэнішн'е молоко стойало на сонці и ск'ісло.* С-17.

ДЕНКА [дэнка] -и, ж. Тонка гумова камера в середині велосипедної шини. *Пробів денку на з'ваха.* С-17.

ДЕННИЙ [дэні:ій] -а, -е. Те саме, що ДЕНИШНИ. *Дэні:е молоко.* М-23.

ДЕННИК [дэ'н:ик] -а, ч., збір. Листя і стебла гарбуза. З-6; [дін:ик] К-70, С-15.

ДЕНЧИЩЕ [дэнішчэ] -а, с. Дошка, у яку вставляють гребінь і на яку сідає жінка під час прядіння. П-15.

ДЕНЬ У ДЕНЬ [ден' у дэні'] у зн. присл. Щодня, постійно. *Ми вс'ої час по вігону ходим ден' у дэні'.* С-17.

ДЕНЯ [дэні'а || дэ'н'а] -і, ж., бот. Гарбуз; Cucurbita pepo L. З-6; [дін'а] В-13, Д-33, К-70.

ДЕРВО [дэрво] -а, с. 1. Дерево. *Пуд'м сáмею хáтою насадила дэрва – от и зат'інок.* С-17, П-4, Ч-11, Я-1. 2. збір. Загальна назва будівельного матеріалу з дерева. *Нас'тагав дэрва, шо ї на д'ви хáти хвátит.* С-17. 3. Пов'язані колоди

у плоти для сплавляння рікою. *Плисакі жив'іли там на дэрв'і.* К-45.

ДЕРГА¹ [дэрга] -і, ж. Тертка терти картоплю. М-23.

ДЕРГА² [дэрга] -і, ж. 1. Грубе рядно, яким укривали коня після важкої роботи, щоб повільно охолодав. С-17, Т-10. 2. Ряднина, за допомогою якої переносять бур'ян з городу. *Дэргу рóбл'ат' з раднá, такú рóбл'ат' рад'узу.* З-2, С-10.

ДЕРГАЛКА [дэргалка] -и, ж. Те саме, що ГРЕМБЛІ-2. П-15.

ДЕРГАТИ [дэргати] -айу, -айе'ш, недок. Обробляти волокно перед прядінням спеціальною щіткою. Г-34.

ДЕРГАЧКА [дэргачка] -и, ж. Те саме, що ГРЕМБЛІ-2. Б-19.

ДЕРЕВЦЕ [деревцэ || диривцэ] -ц'а, с. 1. Маленьке дерево (всі н. пп.). 2. Палиця з одним тоншим кінцем для зав'язування перевесла. С-15; [диривцэ]. *Тáто кусів, мáма пудберáла, йа пириvéсла робéла, а Вáс'а вйазáв диривцэм... пáлка такайá... Х-7.*

ДЕРЕВ'ЯКА [дерев'яка] -и, ж., знев. Будь-який кусок дерева або річ, виготовлена з дерева. *Забирі з дорóг'і ту дерев'яку, а то рóвером зачэписа.* С-17.

ДЕРЕВ'ЯКИ [дерев'які] -ák, мн. Взуття з дерев'яними підощвами. В-18.

ДЕРЕВ'ЯНКА [дерев'янка] -и, ж., фаун. Миша з пухнастим хвостиком, яка селиться на дубові. С-6.

ДЕРЕВ'ЯНКИ [дерев'янки] -нок, мн. Те саме, що ДЕРЕВ'ЯКИ. *Коліс' в нас робіли дерев'янки і так ходіли.* П-21.

ДЕРЕВ'ЯШКА [дерев'яшка] -и, ж., вж. перев. в мн. **ДЕРЕВ'ЯШКИ** [дерев'яшки] -áшок. Те саме, що ДЕРЕВ'ЯКИ. *А в:оїну ходіл'і в дерев'яшках.* С-28.

ДЕРЕНАТИЙ [деренáтії] -а, -е. ?. *Ої хорóшії да пригóжії коровайá месіли, а губáтії, деренáтії до оно́ у п'іч загл'адалі.* (Коровайна пісня). В-58.

ДЕРЖАК [держа́к] -а́, ч. **1.** Ручка лопати. К-64. **2.** Ручка ножа. Б-11, В-10; [держ'я́к] Г-38. **3.** Ручка сокири. С-65.

ДЕРЖАЛНО [дэ́ржално] -а, с. Те саме, що ДЕРЖАК-2. Т-8.

ДЕРЖАННЄ [дэ́ржан'є] -а, с. Ручка в невеликій сокирі. *Топори́ско в вели́ку соки́ру, а в малу́ дэ́ржан'є.* С-27.

ДЕРЖАНОК [держано́к] -нка́, ч. Те саме, що ДЕРЖАК-1. Г-42. **2.** Те саме, ДЕРЖАК-2. Т-8. **3.** Ручка сапи. С-56; [держено́к] П-15.

ДЕРЖАТИ [держа́ти] -жу́, -жи́ш, ~~недо́к.~~ **1.** Тримати (всі н. пп.). **2.** Бути одруженим із кимось. *Вин дэ́ржит'и його́ сис́тру.* Ц-3, Г-16, С-17.

ДЕРІВО [дэ́р'иво] -а, с. Те саме, що ДЕРВО-1. З-11.

ДЕРКАВКА [дэ́ркавка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. Д-15, П-41; [дэ́ркалка] Л-5, О-9; [дирка́вка] О-5, Т-7.

ДЕРКАЛО [дэ́ркало] -а, с. Те саме, що БУРКАВКА. Ф-4.

ДЕРКАТИ [дэ́ркати] *з ос. одн.* дэ́ркайе, недо́к. Те саме, що ГЕРГАТИ-2. *Ж'я́ба ква́кайе, дэ́ркайе.* В-54.

ДЕРКАЧ [дерка́ч] -а́, ч. **1.** Те саме, що БУРКАВКА. М-41, О-14. **2.** Віник з березових гілок. В-23, Н-3. **3.** Старий стертий віник з березового гілля. *Бирі́но дерка́ча да ві́мити дво́ра.* С-17. **4.** перен. Закоротка спідниці. *Скин' то́ї дерка́ч, виз'мі́ до́виш.* Н-3.

ДЕРКАЧИК [дерка́чик] -а, ч. Те саме, що БУРКАВКА. Т-2.

ДЕРКАЧКА [дерка́чка] -и, ж., орн. Порода невеликих диких качок. К-3.

ДЕРКУН [дерку́н] -а́, ч. Те саме, що БУРКАВКА. В-9, С-19.

ДЕРКУТКА [дерку́тка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. Д-30.

ДЕРНО [дерно́] -а́, с. Вантаж, яким придавлюють коноплі в мочилі. В-13.

ДЕРНЯК [дерн'я́к] -у́, ч. Поверхневий шар ґрунту з корінням рослин. В-13.

ДЕРТУХА [дерту́ха] -и, ж., кулі́н. Те саме, що БАБА³. П-15.

ДЕРТУШКА [дерту́шка] -и, ж. Те саме, що ДЕРГА-1. П-15.

ДЕРУН [деру́н] -а́, ч. **1.** кулі́н. Млин-нець з тертої картоплі (у багатьох н. пп.). **2.** Шеріш. *Їли з Згор'я́н с це́ркви... Так'ї був де́рун, шо постолі́ порва́лис'.* П-37.

ДЕРУНЕЦЬ [деруне́ць] -н'ця́, ч., кулі́н. Зменш. до ДЕРУН-1. П-37; [дируне́ць] М-23.

ДЕРУНКА [де́рунка] -и, ж. Те саме, що ГРЕМБЛІ-2. В-13. **ДЕГЛИЦЯ**

ДЕРУХА [деру́ха] -и, ж. Те саме, що ГРЕМБЛІ-2. О-26.

ДЕСЬ¹ [дес'] присл. У невизначеному місці. *Дес' схова́ла грóши, а на́йти не мо́же.* С-17.

ДЕСЬ² [дес'] вст. сл. *Мабу́ть. Го́ко свирби́т, дес', пла́кати бу́ду.* С-17, В-8. [По-якому ви говорите?] *А йа зна́йу, по-йако́му гово́рим? По-хохол'с'ку дес'.* Р-8.

ДЕСЬ-НЕБУТЬ [дес'-небу́т'] присл. У невизначеному місці. П-19.

ДЕСЯ [дэ́с'а] присл. Те саме, що ДЕСЬ² (?). *І вона́ [цэрква] була́ до́вго, пото́м вже ййй дэ́с'а <...> спали́ли.* П-21. *Дэ́с'а, шоб вам не зму́тити, в йако́гос' вос'мидес'я́того ййй [цэркву] спали́ли.* П-21.

ДЕСЯТИЙ МІСЯЦЬ [дэ́с'я́ти м'іс'яц'] -ого -а, ч. Жовтень. *Дес'я́того м'іс'яц'а пйа́т'унки́, таке́ с'в'я́то.* С-10.

ДЕСЯТИНА [дэ́с'я́тіна] -и, ж. Міра площі, що дорівнює 1,1 гектара. *За дочко́йу да́лі три дес'я́тіни.* П-37.

ДЕ ТАМ [дэ́ там] у зн. запереч. част. Ні; не так. *Кажу́, пошо́в би на пилора́му. Дэ́ там! Про робо́ту и ни ду́майе.* С-17.

ДЕ-ТО [дэ́-то] присл. **1.** Десь. *Де-то пої́хали.* В-16. **2.** Приблизно. *Е́то в д'ів'іно́сто трэ́т'ем дэ́-то, д'ів'іно́сто ч'іт'о́ртом нача́ли вже стрóйити [цэркву].* М-43.

ДЕЧКО [дэчко] -а, с. Невелика бляшана форма для випікання хліба. Д-8.

ДЕШО [дешо] займ. 1. Дешо. *В нас стул, а вони стил кажут', і там много дешо... Вони вже твёрдо говорат'.* С-52. Пор.: *Ну живём с пёнс'ііі... Ну на хл'іб, на де, на шо [вистачає].* С-52. 2. Щонебудь; щось. *Ти з йейу ни маї д'іла! Вона тоб'і дешо зробит'.* Х-11.

ДЕЯКИЙ [дэякий] займ. 1. Якийсь. *А повёрха застёл'ат' дэякейу тр'анкойу...* П-37. 2. Будь-який; який-небудь. *Музику дэяку там вже хл'опци зробл'ат'.* Н-5. *Штикул'анти пр'інос'іл'і крошку дэякуйу бл'узочку.* В-34.

ДЕГЛИЦЯ [д'еглиц'а] -і, ж., бот. Рослина для годівлі худоби (?). К-39.

ДЕДИНА [д'едина] -и, ж. Дядькова дружина. П-37; [д'една] В-54; [д'ідина]. *То мой'а д'адина. В нас кажут' д'ідина.* Д-1.

ДЕДУШКА [д'едушка] -и, ч., пестл. Те саме, що ДІДКО. *А д'едушка наш й'акос' живій вст'авс'а, а туді дал'ше то забів д'іда, бабу і увечки тубів.* К-38.

ДЕТЛИЙКО [д'етлийко] -а, ч., орн. Зменш. до ДІТЬОЛ. М-23.

ДЕЦКІЙ [д'ецк'ій] -а, -е. 1. Такий, що стосується дітей; дитячий. *Д'ецка годéжа.* С-17. 2. Такий, як у дитини. *Хоч д'ецк'ій р'озум, алі св'ії.* Б-16.

ДЖАГАН [жаган] -а, ч. Великий заряд у мисливському патроні; жакан. *Охотн'ік'і майут' патр'они з жаганом.* С-19.

ДЖАДИК [жадик] -а, ч. Палиця з загнутим кінцем, яку використовують для підпирання під час ходьби. М-19.

ДЖАРИТИ [жарити] -у, -иш, недок. Жалити кропивою. *Не л'із'! Буду жарити кропиво.* В-13, Н-10.

ДЖАРКА [жарка] -и, ж., бот. Кропива жалка; *Urtica urens* L. Н-10.

ДЖАРУШКА [жарушка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Х-5.

ДЖВАЛ [жвал] -у, ч. Чвал. П-15.

ДЖЕРКУХА [жеркуха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. *Вірви жеркуха пуд хатуйу.* О-16.

ДЖЕРЛО [жерло] -а, с. Те саме, що ДЖУРЛО-2. *Файне жерло, бач, добре р'іже.* С-64.

ДЖЕРЧ [жерч] -а, ч., іхт. Дрібна прісноводна риба з колючими плавцями; йорж; *Asepsa serpsa.* С-56; [жорж] З-6.

ДЖИГУН [жигун] -а, ч. Баняк, чавунний горщик. *Півний жигун холоду'у.* М-23, З-2.

ДЖИГА [жіга] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. *Рук'і пун'ік тейу джиг'іу.* С-23.

ДЖИГАВКА [жигавка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. *Слуха' мене, бо нажит'іу жигавкойу.* Р-21, Г-4.

ДЖИГАТИ¹ [жигати] -аіу, -аіеш, недок. Те саме, що ДЖАРИТИ. *Ої буду тебе жигати кропивою.* П-48, Д-31.

ДЖИГАТИ² [жигати] -аіу, -аіеш, недок. Сапати, прополювати. *Жигайу бурак'і в колгосп'і.* Ч-1.

ДЖИГЕТИСЄ [жигетис'е] -ейус', -ейс'е, недок. Гратися з вогнем. *Пиристан' жигетис'а, ба б'ід'а буде.* В-13.

ДЖИГІВА [жиг'іва] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. *жигівойу нажит'іу.* Г-4.

ДЖИГУХА [жигуха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Б-29, У-8.

ДЖИДЖАВКА [жиджавка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. В-13; [жигавка] Ж-7.

ДЖИМАТИ [жимати] -аіу, -аіеш, недок. Прати одяг; оджимати. *Іде жимати хус'т'е.* Б-19.

ДЖИМАЧКА [жимачка] -и, ж. Пральна гофрована дошка. Н-8.

ДЖИМЕРИНИ [жимерини] -ин, мн. Залишки після добування воску з вощини. К-58.

ДЖИНДЖУРА [жинзурá] -і, ч. і ж. Парубок-гультай. *Прийїхала жинзурá до д'ївчїни звечорá...* (Народна пісня). Б-19.

ДЖИРИХАТИЙ [жирихáтиї] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. С-25.

ДЖИРКУХА [жиркúха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. О-16; [з'іркúха] О-16.

ДЖИРО [жирó] -á, с. Те саме, що ДЖУРЛО-3. *В колóд'азї бїе жирó.* М-40; [жирлó] Т-2.

ДЖИЧКА [жичка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Д-31, З-2.

ДЖИРШАВАТИЙ [жиршавáтиї] -а, -е. Задерикуватий, забїякуватий. В-13.

ДЖОЛО [жолó] -á, с. Жало бджоли. Б-34, В-6.

ДЖОРЛО [жорлó] -á, с. **1.** Те саме, що ДЖУРЛО-1. С-65. **2.** Те саме, що ДЖОЛО. *В пчолі жорлó, і в колóд'азї жорлó.* С-65, В-9.

ДЖУЙ [жуї] виг. Уживають для нацькування мисливського собаки на звіра. С-17; [жу] О-25; [з'уї] Г-28.

ДЖУМА [жумá] -і, ч. і ж., знев. Насуплена людина. С-68.

ДЖУМЕР [жумер] -а, ч. Пристрій для катання на льоду: кілок із жердиною, до якої прив'язані санчата. С-8.

ДЖУРЛО [журлó] -á, с. **1.** Жало бджоли чи оси. О-12. **2.** Гостра частина леза ножа, сокири. О-12. **3.** Джерело в колодязі. О-12; [з'урлó] -а, с. *В колóд'азї з'урлó, а в пчолі жолó.* Р-35.

ДЗ-ДЗ-ДЗ-ДЗ [з-з-з-з] виг. Наслідування звуків, які видають гедзі (цих звуків, як і самих гедзів, бояться корови і втікають з пасовища). *Йак в одїн гóлос з-з-з-з, зу-зу-зу – корові поздрочїлис' і поб'їгли додóм.* З-7.

ДЗЕНДЗЬОЛ [зэнз'ол] -а, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. Б-42.

ДЗЕНДЗЬОХ [зэнз'ох] -а, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. Б-42.

ДЗЄГЛИК [з'єглик] -а, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. *А з'єглик довбé дуплó.* Г-38.

ДЗИГА¹ [зіга] -и, ж. **1.** Дитяча іграшка, яка при швидкому обертанні втримується у вертикальному положенні; дзига. Г-16, С-17. **2.** перен. Вертлява дитина. *С'ад' вже посиді, зіго!* С-17.

ДЗИГА² [зіга] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Г-31; [дзіга] Г-31, Д-34.

ДЗИГАВКА [зігавка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Щ-1.

ДЗИКА [зіка] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. К-43.

ДЗИНГИЛЬ [зінгил'] -гл'а, ч. Спусковий гачок мисливської рушниці. С-6.

ДЗИНДЗАЛІЯ [зинзал'їя] -її, ж., бот. Чистотіл; *Chelidonium majus* L. П-16.

ДЗИХ [зих] -ху і -зу, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Ц-3.

ДЗІДЗЬО [з'із'о] -а, ч., **дзвовба** саме, що ДІДКО. Щ-4; [з'ідо] Т-8.

ДЗІДРА [з'ідра] -и, ж. Людина, яка понад міру чепуриться. Б-8.

ДЗІК [з'ік] -а, ч. Дикий кабан. *На з'ікови шерс'т' взóру стирчїт.* С-17, Б-38, П-15; [зик] Г-5 [з'іг] О-14, С-58; [дик] М-49; [д'ік] Г-15, З-27.

ДЗІКИ [з'іки] -ів, мн., збір. Дикі свині. Г-5, О-25; [з'ік'і] -у і -ів, мн. *Гундó з'ік'і гет' с'їнокóс порїли.* С-17, П-15; [д'ік'і] П-44.

ДЗІР [з'ір] з'óру, ч. Те саме, що ЗДІР. К-30.

ДЗІСЯЙ [з'іс'ай] присл. Сьогодні. С-30, С-56; [д'іс'а] Г-23, С-56.

ДЗІЧИНЯ [з'ічин'á] -áти, с. Напівдоросле дике поросля. П-53.

ДЗІЧИХА [з'ічїха] -и, ж. Самка диких свиней. П-53, С-17.

ДЗУ-ДЗУ-ДЗУ [зу-зу-зу] виг. Те саме, що ДЗ-ДЗ-ДЗ-ДЗ. *Йак в одїн гóлос з-з-з-з, зу-зу-зу – корові поздрочїлис' і поб'їгли додóм.* З-7.

ДЗЬВАХ [з'вах] -а, ч. Цвях. *Дóшку не" привїáзуї, а прибії з'вáхом.* С-17, Ч-11; [з'вїах] В-37.

ДЗЬВАХИ [з'ва́хи] -у, *мн.* Пристосування у вигляді забитих цвяхів у дошку, на якому очищали прядиво. *На тійіі з'ва́хи л'он дирáли, дирáймо.* К-38.

ДЗЬОБ [з'об] -а, *ч.* **1. анат.** Покрита рогівкою ротова частина у птахів. Б-14, Д-18, К-20; [з'овб] Ж-5, Л-13. **2.** Те саме, що ДЗЮБ-2. *Вколóв рúку з'óбом.* В-4, В-32, О-13.

ДЗЬОБАК [з'обáк] -á, *ч.* Те саме, що ДЗЮБ-1. Д-39, Р-35; [з'овбáк] Г-5.

ДЗЬОБАН [з'обáн] -á, *ч.* Те саме, що ДЗЮБ-1. В-19, Л-9.

ДЗЬОБАТИ [з'обати] -айу, -айиш, *недок.* **1.** Їсти дзьобом. Г-16, С-17; [з'овбáти] Ж-9, С-27. **2.** Те саме, що ДЗЬОГАТИ. *Бúду з'обати буракіé.* В-17.

ДЗЬОБАХ [з'обáх] -а, *ч.* Те саме, що ДЗЮБ-1. Б-43.

ДЗЬОБКА [з'обка] -и, *ж.* Гостріший кінець яйця. Р-35.

ДЗЬОБОК [з'обóк] -бká, *ч.* Кінець коси (для косіння трави). Д-20.

ДЗЬОВБА [з'овба] -и, *ж.* Те саме, що ДЗЬОБ-1. М-36.

ДЗЬОГАТИ [з'óгати] -айу, -айеш, *недок.* Знищувати бур'яни за допомогою сапки. З-33.

ДЗЬОРСЬКІ [з'óрс'к'і] -а, -е. Швидкий, але боязливий (про коня). *То з'óрс'к'і к'ін'... не їди блíz'кó.* Н-21.

ДЗЮБ [з'уб] -а, *ч.* **1. анат.** Дзьоб пташки. Д-16, К-13, К-59. **2.** Кінець леза ножа. Д-5, С-6.

ДЗЮБА [з'уба] -и, *ж.* Те саме, що ДЗЮБ-1. П-15, С-57.

ДЗЮБАК [з'убáк] -á, *ч.* **1. анат.** Те саме, що ДЗЮБ-1. *Бúсин', бúсин', клекотун, уз'áv бáбу за ковту́н. Бáба йогó кулакóм, а вин бáбу з'убакóм.* Р-30. П-4, П-33, С-17. **2.** Те саме, що ДЗЮБ-2. З-37, П-34.

ДЗЮБАН [з'убáн] -а, *ч.* **1. анат.** Те саме, що ДЗЮБ-1. *Прі́йдут' так'é пташк'é <...> з:ал'ізними з'убанáми, і вониé бúдут' убивáтиé л'удéй.* З-23, В-13,

В-54, С-51. **2.** Те саме, що ДЗЮБ-2. В-54. **3. орн.** Те саме, що ГРИЦАН. В-54.

ДЗЮБАНЧИК [з'убáнчик] -а, *ч., орн.* Маленьке пташеня. *Жóвти́й з'убáнчик.* С-19.

ДЗЮБАХ [з'убáх] -а, *ч., анат.* Те саме, що ДЗЮБ-1. О-12, У-12.

ДЗЮБКА [з'уб'ка] -и, *ж., анат.* Те саме, що ДЗЮБ-1. Б-11, К-58.

ДЗЮБКАТИ [з'убкати || з'упкати] -айу, -айиш, *недок.* Дорікати комусь чимось. *Все з'уб'кайе ме'н'і за хату. А йак'é тво́йé д'іло? То бáт'кова хата.* С-17.

ДЗЮБНУТИ [з'убну́ти] -у, -éш, *док.* Те саме, що ДЗЮГНУТИ. С-17; [з'убну́т'і] Р-22.

ДЗЮБОК [з'убóк] -бká, *ч.* Те саме, що ДЗЮБ-2. Д-16, П-53.

ДЗЮБЧИК [з'уб'чик] -а, *ч.* Те саме, що ДЗЮБ-2. *В ножá з'уб'чик, кунчик.* С-53.

ДЗЮГНУТИ [з'угнути] -у, -еш, *док.* Дзьобнути; ударити дзьобом. **ДЗЯВУЛИТИ** [з'яву́лити] -у, -еш, *док.* *п'івен' минé з'угнув.* К-38.

ДЗЮДЗЬОК [з'у́з'ок] -з'ка, *ч.* **1.** Ніс собаки. О-12. **2.** Передня частина голови свині. О-12; [з'óз'ок] В-25.

ДЗЮНДЗЯ [з'ун'з'я] -і, *ч. і ж., знев.* Буркотлива людина. Г-4.

ДЗЮРА [з'ура́] -і, *ж.* **1.** Дірка. *Он з'ура́ в пидлóз'і.* Б-43, Б-35, Ж-3; [д'ура́]. *Д'ура́ в пал'т'і збо́ку.* О-25; [д'ура] О-25. **2.** Нора. М-9, М-34, О-25, Х-4.

ДЗЮРАВЕЦЬ [з'уравéц'] -вц'á, *ч., бот.* Те саме, що БОЖЕ ДРЕВКО. *Бóже дрéвко – то так звут ну... з'уравéц', о.* В-39.

ДЗЮРАВИЙ [з'ура́вій] -а, -е. Такий, що має дірки. *Вже старá цира́та, з'ура́ва.* Х-7.

ДЗЮРИТИ [з'урити] -у, -иш, *недок.* **1.** Литися (про воду). *Водá с кати́жá так і з'урит.* С-17. **2.** Мочитися. К-7, С-17.

ДЗЮРКА [з'урка] -и, *ж.* **1.** Зменш. до ДЗЮРА. Б-35, Б-43. **2.** Вимурувана

ніша під піччю. *Під п'єчейу вімурували така з'урка*. П-6. **3.** перен. Жіночий статевий орган. *Даруйімо к'урку, шоб мулудії добре загладав в з'урку*. (Весільне побажання). Х-7.

ДЗЮРКОТУН [з'уркотун] -а, ч., ент. Цвіркун; Gryllodea. С-15.

ДЗЮРКУН [з'уркун] -а, ч., евф. Статевий орган хлопчика. Х-7.

ДЗЯБАТИ [з'абати] -айу, -айиш, недок. Обробляти сапкою городні рослини. Г-32, З-25, К-41.

ДЗЯВКАННС [з'авкан':е] -а, с., збір. Гавкіт лисиць. Б-14, О-13.

ДЗЯВКАТИ [з'авкати] 3 ос. одн. з'авкає, недок. **1.** Те саме, що ДЗЯВУЛИТИ-1. Л-11; [з'авкат'] Л-13. **2.** Подавати голос (про лисиць). Б-14, В-3. **3.** Подавати голос (про борсука). *Борсуки свин'ачоїї породи хрукайт', а собачоїї з'авкайт'*. О-13.

ДЗЯВУЛИТИ [з'авуліти] 3 ос. одн. з'авуліт', недок. **1.** Подавати голос, переслідуючи звіра (про мисливського собаку). Т-7; [з'аваліти]. *Жук [кличка собака] з'аваліт' дес'*. Д-5. **2.** [з'авліти] 3 ос. одн. з'авліт', недок. Подавати жалібний голос; скавуліти (про собаченя). *Шчен'а з'авліт' за сучкоюу*. З-39, П-52; [з'авуніти] У-10. **3.** Те саме, що ДЗЯВКАТИ-2. Т-7.

ДЗЯГЛИТИ [з'агліти] 3 ос. одн. з'агліт', недок. Те саме, що ДЗЯВУЛИТИ-1. Б-29.

ДЗЯДЗЬО [з'аз'о] -а, ч., нестл. Дядько. Ж-7.

ДЗЯЛКА [з'алка] -и, ж. **1.** Ділянка просапних, яку наміряли колгоспникам для обробітку. *За тіжден' обробіла ц'ілу з'алку буракуу*. С-17, Г-16, Д-18; [д'алка] М-49. **2.** Сінокіс, виділений колгоспникам для косіння. *Не кошу – з'алка в:од'і стоїт*. С-17.

ДЗЯЛОХАЛО [з'алохало] -а, с., знев. Базікало. *От з'алохало – з'алохайе і з'алохайе ц'іли ден'*. С-17.

ДЗЯЛОХАТИ [з'алохати] -айу, -айиш, недок., знев. Базікати. С-17.

ДЗЯРАМАТИ [з'арамати] -айу, -айиш, недок., знев. Те саме, що ДЗЯЛОХАТИ. *Йак нуїдиш до Гуд'ушк'і, то не" не"ре"слухайиш т'єї м'ови – з'арамайе бес конц'а*. С-17.

ДИ [ди] спол. Те саме, що ДА Й. *Ше занисі видр'о й'агот ди тод'і прод'овжат [квита]*. С-17. *І вже за стил, почуд'ат' тр'ох'і ди вже с'ад'айут'*. Л-4.

ДИБАКИ [дибакі] -ів, мн. Те саме, що ГАМРИ-2. С-2.

ДИБАТИ [д'ібати] -айу, -айиш, недок. **1.** Почати ходити (про дитину). *Мой'а вже д'ібайе по х'ати*. С-17. **2.** Ледве йти. *Стар'а тон'о д'ла х'ати ше й'акос' д'ібайе*. С-17.

ДИБИ¹ [д'іби] -ів, мн. **1.** Те саме, що ГАМРИ-2. В-9, З-29, М-40. **2.** у виразі НА ДИБИ [на д'іби] у знач. присл. На пальці (піднятися). В-3. **3.** Пристрій із дерева, у який заковували злочинців. М-49.

ДИБИ² [д'іби] -ів, мн. Сорт груш. Б-19, П-4.

ДИБКИ [д'ібки] -бок, ч. Те саме, що ГАМРИ-2. Б-34, С-53.

ДИБОМ [д'ібом] присл. Сторч. *На кабан'ови шерс'т' д'ібом най'їжилас'*. П-15.

ДИБОЮ [д'ібою] присл. Те саме, що ДИБОМ. *Шчот'іна д'ібою ст'ала*. К-47.

ДИВАН¹ [див'ан] -а, ч. Вид великих м'яких меблів (всі н. пп.).

ДИВАН² [див'ан] -а, ч. Тканий килим. П-26; [д'іван] -а, ч. *Вс'у зіму т'калі дивані*. В-2, В-54, Д-6.

ДИВИТИРУЧКА [дивитиручка] -і, ж. Сільськогосподарська коса завдовжки 90 см, що відповідає ширині дев'яток долонь. С-17.

ДИВНИЦЯ [дивніц'а] -і, ж., оказ. Диво. *Не дивніц'а, шо на Р'ізд'во метеліц'а*. З-25.

ДИВО [д'іво] -а, с. **1.** Щось неймовірне; якесь чудо (у багатьох н. пп.).

2. *вж.* у вислові **ДИВО, ШО ТАК** [дiво, шо так] *незм.* Дiйсно, справдi. *Дево, шо так – сп'iвале вс'i.* 3-11.

ДИВОЙКА [дiвоiка] *-и, жс.* Дiвчина. *Сид'ет' дiвоiки i хлiпцив ждуть.* 3-2.

ДИВОСНУБЕ [дiвоснубе] *-уб, мн.* Заручини. *В нас iе пiрши дiвоснубе, iе дрyги, а пот'iм весiл'е.* Г-26; [дiвоснуби]. *Пiрши дiвоснуби то иче не актуал'ни, а вже iак дрyги дiвоснуби^е <...>, ну то вже вс'о – вже висiл':а вже iде.* Ч-9. *На дiвоснуби iде марш'елок i товариш молодiго.* С-38, В-27.

ДИВОШЛЮБИ [дiвошл'уби] *-iв, мн.* Обряд знайомства батькiв молодого з господарством своїх майбутнiх сватiв. К-70.

ДИВЧЕТА [дiвчeта || дiвч'eта] *-ет, мн.* Дiвчата (у багатьох н. пп. пiвночi i заходу); [дiвчeте] Р-21.

ДИВЧИНА [дiвчина] *-и, жс.* Дiвчина. С-38.

ДИВЧИНЯ [дiвчин'а] *-ати, жс., нестл.* Дiвчинка, пiдлiток. *Дiвчин'ата незамужн'i.* Г-26, В-45, П-36. *Дiвчин'ата закуску несл'i, хлiпци горiлку.* С-48.

ДИВЧУК [дiвчyк || диўчyк] *-а, жс.* Найвдiоросла дiвчина. Г-26, С-38.

ДИВ'ЯТИ МИСЯЦЬ [диўйати мiс'ац'] *-ого -а, ч.* Вересень. *Ч'ислo то iа знайу, шо дис'ате, а: мiс'ац' то:... от буде диўйати.* С-10.

ДИДУГА [дидуга] *-i, ч., зруб.* Дiд. В-27, П-15.

ДИДУГЕН [дидугeн] *-а, ч., зруб.* Те саме, що ДИДУГА. С-38.

ДИДУНЬО [дидyн'o] *-а, ч., нестл.* Дiд. К-39, Н-14, П-15.

ДИДУРА [дидyра] *-и, ч., зруб.* Те саме, що ДИДУГА. О-2.

ДИЖА [дижа] *-i, жс.* Те саме, що ДИЖКА-1. О-2.

ДИ Й [ди i] *спол.* Те саме, що ДА Й. *Никiли не^е заходила в хату, а то пришла ди i питайе горiлк'i.* С-17. *З дiрва саночкиⁱ робiли ди i спускалис'а, казали – iдем ни зiрк'i.* К-38.

ДИК [дик] *-а, ч.* Те саме, що ДЗiК. *Собака бреше на дiка.* М-49, Ж-5, Л-26; [д'iк]. *Д'iк порiв зeмл'у.* Г-15.

ДИКЕ МНЕСО [дiке мн'есо] *-ого -а, с. 1.* Нарiст (м'ясо) на руцi без шкiри. 3-37; [дiке мн'асо] С-17. **2.** *перен.* Печена капуста. Р-35. **3.** *перен., жарт.* Опеньки. Р-35.

ДИКI БУРАК [дiк'i бурак] *-ого -а, ч., бот.* Рiзновид бур'яну (?). *Дiк'i бурак чирвiони так'i.* В-52.

ДИКТА [дикта] *-и, жс.* Фанера. *Дiкти на крiшкy не хватiло.* С-17; [дiхта]. *Ц'oi iашчик з дiхти.* С-17.

ДИЛ [дил] *-у, ч.* Яма для покiйника; могила. П-9.

ДИЛЕКИЙ [дилeкий] *-а, -е.* Далекий. *Вс'а родiноiка лyба – i блис'кайа i дилeкайа.* (Весiльна пiсня). П-37.

ДИЛЕКО [дилeко] *присл.* Далеко. Г-21, 3-2.

ДИЛЬ [дил'] *-л'у, ч., збiр.* Дерев'янi бруси, з яких роблять стiни будiвлi. *На дил' пошло три сiсни.* С-17. *Запрагуть мн'i кобiлу, полiжат дил'yу чи полана.* В-15.

ДИЛЮВАТИ [дил'yвати] *дин'ца* *-л'yйеш, недок.* Зводити стiни будiвлi з ДИЛЮ. *А вун сам дил'yйе с'ц'iни.* С-17.

ДИЛЯНИЦЯ [дил'анiц'а] *-i, жс.* Доля. *З:а горi в'iтер в'iйе, там мат'онка жiто с'iйе, с'iйе жiто ше i пишаниц'y на дiбру дил'анiц'y.* (Народна пiсня). Б-19. *Мат'онка об'хожайе, жiтечком об'сипайе, жiтечком-пишаницею, ичас'там-дил'анiцею.* (Весiльна пiсня). Д-18.

ДИЛЯНКА [дил'анка] *-и, жс.* **1.** Видiлений сiнокiс кожному членовi колгоспу. К-4; [д'iл'анка] П-37. **2.** Вирiзана частина лiсу, де насадженi молодi деревця. *Хожу в дил'анкy чiстити дiрова.* С-17, Г-16.

ДИМАР [димар] *-а, ч. 1.* Дошана труба для вiдведення диму з печi. *З дiшок димар, його обмазували глeйом, а*

с цегли – *кóмин*. С-17. **2.** Пристрій з міхом для обкурювання бджіл. С-17. **3.** Пристосування, за допомогою якого дим спрямовують у лисячу нору. *Шоб вікурити ліса, робл'ат' димарá*. С-60.

ДИМИНИЦЯ [димин'ніц'а] -і, ж. Те саме, що ДИМАР-2. Г-4.

ДИМКА¹ [д'імка] -и, ж., збір., бот. Задимлена однорічна цибуля для висаджування (у багатьох н. пп.).

ДИМКА² [д'імка] -и, ж. Зібрана у фалди спідниця домашньої роботи. М-19.

ДИН [дин] *днóго, числ.* Один. *Дин другого ни доженé*. Ч-6, Н-1; [д'ін]. *Ну ї там, кáжут', д'ін чолов'ік, хаз'аїїн с хаз'аїкоїу, оженіли сіна*. Х-11.

ДИНЕНЦЯТЬ [динен'ц'ат'] -ати, числ. Одинадцять. Б-19.

ДИНИК [д'інік] -а, ч. **1.** збір. Стебла і листя гарбузів. Р-21. **2.** Гарбузова насінина. *Зимóйу д'інік'е йіли*. Д-6; [д'ін:ик] О-32.

ДИНИЧНИК [диніч'нік] -а, ч., збір. Те саме, що ДИНИК-1. Г-4.

ДИНОВИННЄ [диновін'н'є] -а, с., збір. Те саме, що ДИНИК-1. Ш-6.

ДИНУШИННЄ [динушін'н'є] -а, с., збір. Те саме, що ДИНИК-1. В-54.

ДИНЧА [динч'а] -ати, с. Дитинча. **ДИНЧАК**

ДИНЧАК [динч'ак] -а, ч. Свердло. О-16; [дин'ч'ак] О-16.

ДИНЧИСЬКО [динчіс'ко] -а, с. Те саме, що ДЕНЧИЩЕ. К-70.

ДИНЬ [дин'] -а, ч., бот. Те саме, що ДЕНЯ. *Одін дин' вилік'її*. В-54. *Дин' вірос, і з дін'а йáдра*. Г-26.

ДИНЬКА [д'ін'ка] -и, ж. **1.** Зменш. до ДЕНЯ. В-24, Г-4, С-15. **2.** Те саме, що ДИНИК-2. *Дин'кé сіпали в мишоло́вку*. К-70, П-24.

ДИНЬКИ¹ [дин'кі'є] -н'ók, мн. Сходини заміжніх жінок для спільної роботи вдень. *Жинкі́ все схóдилис' на дин'кі'є до нас*. В-13, Р-21; [дин'к'і || дин'н'к'і]. *Пришли́ на дин'к'і́ і багáто напр'єли*. К-70, Д-38, П-23.

ДИНЬКИ² [дин'кі'є] -н'ók, мн. **1.** Гарбузи. П-15. **2.** Гарбузове насіння. П-15.

ДИНЬКОВИННЄ [дин'ковін'н'є] -а, с. Те саме, що ДИНИК-1. К-58.

ДИНЮРАТ [дин'урат'] -а, ч. Домкрат. З-25.

ДИНЮХА [дин'уха] -и, ж. Те саме, що ДИНИК-2. В-27.

ДИНЮШИНЯ [дин'ушін'а] -а, с., збір. Те саме, що ДИНИК-1. Г-34.

ДИРАТИ [дирати] -аїу, -аїїш, *недок.* Обдирати. *На тійї з'вахи л'он дирáли, дирáїїмо*. К-38.

ДИРАЧ [дир'ач] -а, ч. Машина, за допомогою якої зерно обдирають на крупи. С-30.

ДИРВА [дирв'а] мн. Дрова. *Накладі́ дирв'а в грóбу*. К-70; [дрив'а] К-57.

ДИРДА [д'ірда] -и, ж., *знев.* Висока худа жінка. Г-32.

ДИРЖАНОК [диржан'ок] -нкá, ч. Ручка рогача, що біля печі. Г-42.

ДИРЖАТИ [дирж'ати || дирж'єти] -у, -їш, *недок.* **1.** Тримати (всі н. пп.). **2.** Бути одруженим з кимось. *Вун дирж'ят' йогó систру́*. С-17.

ДИРЖИК [диржік] -а, ч. Те саме, що ДЕРЖАНОК-3. С-6.

ДИРЗА [дирз'а] -і, ж., бот. Вісоконець звичайний; *Avena fatua* (L.). Ж-15.

ДИРИВЕНА [дирив'єна] -и, ж. Дерево. З-26.

ДИРИВ'ЯНИ [дириў'яни || дирив-л'яни] **1.** -а, -е. Зроблений з дерева. *Коліс' і бóрони булі дириў'янийї*. Г-16, С-17. **2.** у зн. ім., -йаного, ч., *дит.* Дитяча гра, коли один учасник ловив інших; урятуватися можна, доторкнувшись до дерева. С-17.

ДИРИНЯК [дирин'ак] -у, ч. Те саме, що ДЕРНО. Д-21.

ДИРК [дирк] *виг.* Звуконаслідування роботи будь-якого двигуна. С-17.

ДИРКА [д'ірка] -и || -і, ж. **1.** Дірка; отвір у чому-небудь. *Дірка в кухв'яци*. Ф-1, Б-11, Д-16. **2.** Одне вікно, одні

двері як міра лічби у столярстві. *Тото диру́т грóши! За годну́ дірку шéїдис'ат рубл'у!* С-17.

ДИРКАТИ [дірка́ти] *3 ос. одн.* дірка́йе, *недок.* Видавати характерні звуки під час роботи (про різні механізми). *Пуд гокно́м тра́ктор ц'іли ра́нок дірка́йе.* С-17.

ДИРКНУТИ [діркну́ти] *3 ос. од.* діркне. Док. вид до ДИРКАТИ. С-17.

ДИРКОТАВКА [диркота́вка] *-и, ж.* Те саме, що БУРКАВКА. О-29.

ДИРКОТУХА [диркоту́ха] *-и, ж.* Те саме, що БУРКАВКА. О-29.

ДИРНО [дирно́] *-а, с.* Поверхневий шар ґрунту, вкритий травою. Г-21.

ДИРОН [ди́рон] *-рну́, ч.* Те саме, що ДИРНО. Р-35.

ДИРТУН [дирту́н] *-а, ч., кулі́н.* Те саме, що БЕЦЬ. Я-6.

ДИРУХА [диру́ха] *-и, ж.* Те саме, що ГРЕМБЛІ-2. Б-19.

ДИРУЧИЙ [диручи́й] *-а, -е.* Такий, що не має жирних шматків (про м'ясо). Д-30, З-28; [диру́шчий]. *Йіс'т' тоно́ диру́шче мн'асо, жи́рного – сохра́н' Бо́же.* С-17.

ДИРУШКА [диру́шка] *-и^е, ж.* Домо-ткане рядно. Г-42.

ДИСЯТОК [дис'а́ток] *-тка, ч.* Десять однорідних предметів. *На коро́ві зане^нсла́ ру́вно два дис'а́тк'і йайе́у.* С-17. **2.** 11-15 штук розсади (капуста, помідори, перець) для продажу. *Ск'іл'ки пе́рц'у у ва́шому дис'а́ткови?* П-47. **3.** Поставлені вертикально снопи для просихання на полі. *То йак пе́рши жнут', то вонó ше трóхи сирóйе, то ста́вл'ат' дис'а́тке.* Х-7.

ДИСЯТУХА [дис'ату́ха] *-и, ж., релі́г.* **1.** Свято, що припадає на першу п'ятницю після Великодня. С-17. **2.** Десятий тиждень після Великодня. *На Дис'ату́ху дис'ата́ йаго^нда сп'і́е.* Л-4.

ДИТВА [дитва́] *-і, ж., збір.* Дітвора. *В йіх було́ бага́ц'ко дитві́.* Г-16.

ДИТВУРЕЧА [дитвурéча] *-и, ж., збір.* Те саме, що ДИТВА. В-2.

ДИТИ [ді́ти] *-éї, мн.* Діти. *Мої́ ді́ти йі́здил'і до Печáйова.* В-45.

ДИТЬОНКА [дит'о́нка] *-и, ж.* Те саме, що ДІТКО. *То ш то́ конéц', дит'о́нко, с'в'іта.* С-8.

ДИТЮК [дит'у́к] *-а, ч.* Дитя; підліток. *Тої́ дит'у́к вил'ікува́ти.* Г-26, Г-34, П-49. *Кол'іс', йак ми ше бул'і мал'іми дит'ука́ми, спуска́л'и сик з бе^нре́зи.* В-27.

ДИТЯТКО [дит'а́тко] *-а, с. 1.* *пестл.* Те саме, що ДІТКО (у багатьох н. пп.). **2.** *етн.* Дитяча гра. *Гра́ли дит'а́тко. Става́ли пу дво́йе в кружо́к і пирихóдив уді́н о́дного.* Ш-3.

ДИТЯЧА ШАПКА [дит'а́ча ша́пка] *-оїі -и, ж. 1.* Шапочка для дитини (всі н. пп.). **2.** *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. Д-39.

ДИТЯЧИЙ [дит'а́чий || дит'а́чи] *-а, -е.* **1.** Призначений дитині. *Дит'а́ча годéжа.* С-17. **2.** Отриманий за народження дитини. *А вонá вже рострін'кала вс'і дит'а́чи грóши.* С-17. **3.** *оказ.* Такий, що має дитину. *Жінка дит'а́ча, коби́ла лоши́а́ча, то ї робóта смирд'а́ча.* С-17; [дит'éчий]. *Йак ма́ти дит'éча, то ї робóта см'ірд'éча.* В-17.

ДИХАВЕЦЯ [дихавé^нц'а] *-и, ж., мед.* Задишка; грудна жаба. Г-42.

ДИХАВЕЦЬ [дихавéц'] *-вц'а́, ч., мед.* Те саме, що ДИХАВЕЦЯ. В-19.

ДИХАВИЦЯ [дихави́ц'а] *-і, ж., анат.* Адамове яблуко (в чоловіків). П-36.

ДИХАВКА [дихавка́] *-и, ж., анат.* **1.** Тім'я дитини. У-3. **2.** Місце у верхній частині тіла тварини між ребрами і черевом. К-70, Ш-6. **3.** Ніздрі на дзьобі птаха. І-1.

ДИХАЛО [дихало́] *-а, с.* Сонячне сплетіння. *Йак дам в дихало, то пе^нре^нвeрниса.* С-17.

ДИХЛЯТИНА [дихл'а́т'іна] *-и, ж.* Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА. А-2.

ДИХТИТИ [дихт'іти] -хчу́, -хтіиш, *недок.* Стукати, грюкати. *Шос' дихтіт' на горі, на хати.* Х-7.

ДИЧИНА [дичина́] -і, *ж.*, *збір.* Усі звірі, що живуть у лісі. І-1, Л-9, Р-29.

ДИЧИХА [дичі́ха]-и, *ж.* Те саме, що ДЗІЧИХА. О-29.

ДИЧКА [ді́чка] -и, *ж.*, *бот.* 1. Дика яблуня. Г-16, М-19, С-17. 2. Плід такої яблуні. Г-16, М-19, С-17.

ДИЧОК [дичо́к] -чка́, *ч.* Напівдоросле дике поросля. О-29.

ДИШЕЛЬ [ді́шел'] -ил'а, *ч.* 1. Жердина біля воза, яку використовують, запрягаючи пару коней (у багатьох н. пп.). 2. Дошка у пристрої для прядіння, на яку сідає прядильниця. *Одін [парубок] с'аде ко́ла з гэтого бо́ку, йак... йак прадéш, а дру́г'її на ді́шел', на ді́шл'ї с'и́аде... М-48.*

ДИШО [дишо́] у *зн. присл.* Трішки. *Йак дишо́ примéрзне, бу́де ши́руш.* З-30.

ДІВАР [ді́ва́р] -а, *ч.* Чоловіків брат. Р-33; [ді́вер || ді́ве"р]. *Мужика́ брат мин'ї в'ін прихóдиц'а ді́ве"р.* П-21, Г-16, С-17; [ді́вер] К-45; [ді́в'ір] С-38.

ДІВИЧКА [ді́вичка] -и, *ж.*, *пестл.* Те саме, що ДІВОЧКА. С-49.

ДІВКУВАТИ [ді́вкүва́ти] -йіу, -йіеш, *недок.* Бути незаміжною; дівувати. *А йак ді́вкүва́ла? То, Бо́же, то ни то́, шо ді́во! Г-45.*

ДІВО [ді́во] *присл.* Те саме, що ГОЗЬДЬО. *Ну де ми йі́йе попод'ї́ємо? Полож'і́мо ді́во.* П-51.

ДІВОЧИТИ [ді́во́чити] -у, -иш, *недок.* Бути дівкою; дівувати. Г-32.

ДІВОЧКА [ді́вочка] -и, *ж.* Мала дівчина. *Йшли ді́во́чкиє додóму.* О-17.

ДІВЦСТА [ді́вц'э́та] -éт, *мн.* Дівчата. О-27.

ДІВЧИНИНА [ді́вчині́на] -и, *ж.* Дівчина. Б-40.

ДІВЧУК [ді́вчу́к] -а́, *ч.* Напівдоросла дівчина. Х-7, Б-40.

ДІД [ді́д || ді́д' || ді́т] -а, *ч.* 1. Чоловік, який має внуків (у багатьох н. пп.); [ді́ед'] С-4; [дїед'] С-48. 2. Старий чоловік. *Д'ід"м лед' йшов по до́рози.* С-17. 3. Жебрак. *Цит', бо ді́д"м забирé в то́рбу.* Х-7, Б-40, К-39. 4. Опудало на городі. *Зробі́-но ді́да на пше"ніц'у.* С-15, Б-46. 5. *перен.* Інй від морозу. *Гон йак'ї ді́ді по кутка́х – топі́ чи не топі́.* С-17. 6. Цвіль на продуктах. *Наск'іда́ла з варéн'а ді́ду ц'ілу мі́ску.* Л-4. 7. *бот.* Лопух; *Arctium lappa* L. С-40. 8. [дїед'] *бот.* Будяк; *Carduus crispus* L. В-39; [дїед'] С-48. 9. Міхоноша в колядників. *Колі́с' на йóго каза́ли ді́т, нисé то́рбіну таку́.* Х-7. 10. [ді́ед']. Сніп жита, поставлений у кутку кімнати на Різдвяні свята. С-4. 11. Примітивний світильник. *Дра́ли дра́нкї, ста́вили ді́ї па́ліли, ді́ї пра́ли ко́ло то́го ді́да.* Х-13.

ДІДА Й БАБУ [ді́да і ба́бу] *незм., етн.* Гра подібна до ПАНАС-2. *Пол'убл'а́ли ді́да і ба́бу, йім завй́азували о́чи. Одін був ді́дом, а ба́б'ї дава́ли в ру́ки зво́ника, і ді́д лові́в ба́бу.* У-3.

ДІД-БОРОДІД [ді́д-боро́дід] -а -а, *ч., знев.* Дідуган. Ж-15; [ді́т-боро́діт] К-2.

ДІДИЩЕ [ді́дішче] -а, *ч., знев.* Дідуган. М-23.

ДІДКО [ді́дко] -а, *ч., пестл.* Дідусь. Б-32.

ДІДО [ді́до] -а, *ч., пестл.* Те саме, що ДІДКО. *Йа каж'у, ш'о потóмство – то ді́до.* М-48, Г-34, Х-7.

ДІДОВА СУБОТА [ді́дова субо́та] -ої́ -и, *ж., реліг.* Субота, коли поминають померлих предків. Т-5.

ДІДОЙКО [ді́дої́ко] -а, *ч., пестл.* Те саме, що ДІДКО. С-5.

ДІДОЧКО [ді́до́чко] -а, *ч., пестл.* Те саме, що ДІДКО. Л-24.

ДІД ПАНАС [ді́д Па́нас] -а -а, *ч., етн.* Те саме, що ПАНАС-2. *В ді́да Па́наса. Ко́мус' па́рубкү завй́азували о́чи, в'ін ході́в по хат'ї лові́в ді́вчат.* П-18.

ДІДУГАН [д'ідуган] -а, ч., знев. Те саме, що ДИДУГА. С-17.

ДІДУНЬО [д'ідун'о] -а, ч., пестл. Те саме, що ДІДКО. *Д'ідун'о казали, що то страшний був чоловік*. Ч-1.

ДІДУХ [д'ідух] -а, ч. Те саме, що ДІД-4. Л-8.

ДІДУХА [д'ідуха] -и, ч. Те саме, що КОЛЯДА-2. П-26.

ДІЖКА [д'іжка] -и, ж. 1. Дерев'яна посудина з клепок, у якій готують тісто на хліб. Б-14, Г-16. 2. Низька бочечка для зберігання сала. Т-5; [д'іж^жка] П-37.

ДІЖУРОК [д'іжурок] -рка, ч. Чоловічий піджак. *На маринарку тут будуть казати вур'єчок, а ту д'іжурок*. Ч-4.

ДІЛО [д'іло] -а, с. Справа; будь-які зв'язки. *Ти з йейу ни маї д'іла! Вона тоб'і д'єшо зробит'*. Х-11.

ДІРЄВНЯ [д'ір'євн'а] -і, ж. Сільський населений пункт. *А в наш'ї д'ір'євн'і не була [церква]*. Т-4.

ДІСНА [д'існа] -сен, мн. Ясна. Д-8.

ДІСЬ [д'іс'] присл. Те саме, що ДЗІСЯЙ. *Ої, забулас'а, каже, йа д'іс' русавкам, е, того... пуста́в'іти в'іч'єру*. 3-6. *Діс' то того вже не робіа́т'*. В-27, Є-1.

ДІТКО [д'ітко] -а, с. Дитятко. *Йакé д'ітко малéйе, а вже ходит'*. С-2.

ДІТЬКО [д'іт'ко] -а, ч. Батьків чи материн брат; дядько. В-27.

ДІТЬОЛ [д'іт'ол] -т'ла, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. *Стук-стук! Д'іт'ол – ~~д'іт'ок~~ ол*. М-23.

ДІТЮК [д'іт'ук] -а́, ч. Підліток (про хлопчика і дівчинку). *Йїї трéба трóху пил'нува́т'і то́го д'іт'ука́*. М-51.

ДІТЯТКО [д'іт'атко] -а, с. Те саме, що ДІТКО. *Наше малéйе д'іт'атко*. Б-19; [д'іт'ат'ко] П-21.

ДІЩИНА [д'ішчина] -и, ж. Те саме, що ДІЖКА-1. *В кутку́ в нас д'ішчина сто́йіт'*. В-13, К-13, Р-21.

ДІЩИНКА [д'ішчинка] -и, ж. Зменш. до ДІЩИНА. К-9.

ДЛЮБАН [длубан] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. О-10.

ДЛЮБАТИСА [длубатиса] -айуса, -айіса, недок. 1. Колупатися в носі. *Ни мо́жу диві́тиса, йак вун длубайіц'а в ніздрах*. С-17. 2. Вовтузитися. С-17. 3. Повільно виконувати якусь роботу. *Мойа́ старá до пудн'а́ длубайіц'а дла́ п'єчи*. Г-16, С-17.

ДЛУПАЛО [длупало] -а, с., знев. 1. Повільна людина. С-17. 2. Лінькувата людина. С-17.

ДЛУПАТИСА [длупатиса] -айуса, -айіса, недок. Те саме, що ДЛЮБАТИСА-2, 3. С-17.

ДЛУПАХ [длупах] -а, ч. Буряк чи картоплина, у яких середину виїли миші. *Откопа́ла йáму карто́пл'і, а там самі́ длу́пах'і – гет' мішии пе^ртрубіли*. С-17, Ж-14.

ДЛЯ [дл'а] прийм. 1. Для. *Скажі́ дла́ н'єйі 'скажи йї'*. В-54, С-25. 2. Біля, коло. *Дла́ ха́ти росла́ калі́на*. Д-7, П-34, С-17. 3. З (кимось жити). *Ма́ти жи́ла́ дла́ д'а́т'ка*. *Йїх бу́ла́ с'іміа́, і в нас с'іміа́*. В-4.

ДЛЯ ТОГО [дл'а то́го] спол. Тому, що. *Дла́ то́го так ка́жут', шо в'ін там жи́в'є*. Х-7; [дл'а то́го]. *Бусин' дла́ то́го збира́йе [плазунів], по́ки ви́збира́йе*. К-45.

ДЛЯ ТОГО ЖЕ [дл'а то́го же] спол. Те саме, що ДЛІА ТОГО ШО. *Т'єраз, зна́йіте, сла́бійе р'і́чки, бо дла́ то́го же не́ма́ болото́в^ф*. Ж-7. **ДОБИЧА**

ДЛЯ ТОГО ШО [дл'а то́го шо] спол. Тому що. *С'в'а́т'ат' дла́ то́го, шо йак л'уді́на помре́, то тійі́ кв'і́ткі́ кла́ли пуд го́лову*. Х-7. *Т'єраз, зна́йіте, сла́бійе р'і́чки, бо дла́ то́го, же не́ма́ болото́в^ф*. Ж-7.

ДМИТЕР [дмітер] -тра, ч. 1. Власне чоловіче ім'я. *Дмі́тер давнó вже сла́буйе*. Г-16; [дміт'ор] М-48. 2. реліг. Те саме, що ДМИТРА. С-17.

ДМИТРА [дмітра] *ч., реліг.* День Св. Великомученика Димитрія (8 листопада), яким завершуються сватання. *До Дмітра дівка хітра, а по Дмітри хот' сраку вітри.* Т-18; [гмітра]. *До Гмітра дівка йак тил'а – то луч пирискочу, а пóc'л'а Гмітра – а-кац!, бо впаду.* З-4.

ДНА [дна] -ойі. Одна. *Дне́йу руко́йу в доло́ниє ни заплéшчеш.* Ч-6.

ДНА ДНУЙ [дна днуї] *незм.* Одна одній. *Дивча́та шос' розка́звайут дна днуї.* К-8.

ДНЕСТИ [днесті] -у, -еш, *док.* Віднести. *Ти дн'ис грóши?* П-17.

ДНИЩЕ [днішче] -а, *с.* Те саме, що ДЕНЧИЩЕ. С-17, Ч-6.

ДНІТИ [дн'іти] *з ос. одн.* дн'іє, *недок.* Світати. В-13.

ДНО [дно] -а, *с.* **1.** Нижня частина якоїсь посудини. *В бо́ц:и дно зогнило́, тра на шос' ста́вити, а не на зе́мну.* С-17, Г-16, К-20. **2.** Земля у водоймі. *Дав н'урку і голово́йу достав дна.* С-17. **3.** Фон картини чи вишивки; тло. *Жóвте дно в карт'іни.* Т-8. *Сін'а кв'ітка на вишн'óвому дн'і.* Ц-3.

ДНЬОВИЙ [дн'овій] -а, -е. Те саме, що ДЕНИШНИ. *Дн'овé молоко́.* П-15.

ДНЮВАТИ [дн'увати] *з ос. одн.* дн'у́є, *недок.* Перебувати день. *Де дн'у́є, хаї там ночу́є.* (Так приказують, згадуючи когось із померлих). С-17.

ДОБИТОК [добіток] -тка, *ч.* Домашні тварини. *До́ма посве́тиц':а, і добі́ток све́тиц':а те́йу свешчо́н:о́йу водóйу.* Р-8. *В нас ба́йк'і добі́ток.* С-48.

ДОБИЧА [добіча] -и, *ж.* Упольований звір. *Коза́ – то добра добі́ча.* М-17, С-65, Ф-1.

ДО БОЛЮ [до бол'у] *незм.* Прокльон. *А нехаї́ йі́едут до бол'у!* П-10.

ДОБРА ПОРА [добра порá] -ойі -і, *ж.* Час, коли все добре. *Ц'е помогло́ мин'і, шо вона́ згаварувала, в до́бру по́ру сказа́ти, а в лиху́ помовча́ти. Хаї́ буде так.* К-38.

ДОБРАТИС [добрáтис] -еру́с, -ерéса, *док.* Дійти або доїхати до якогось пункту. *Лед' на ра́нок добра́лас пішк'і додо́ми.* С-17.

ДОБРЕ Є [дóбре йе] *присл., незм.* Виражає згоду. Г-16, К-20, С-17.

ДОБРИ [дóбри] -а, -е. **1.** Доброзичливий. *Ма́йу до́брих сус'іду.* Г-16, С-17. **2.** Смачний. *Тобі́ вдаліс пиро́г'і – до́бри вішлї.* С-17. **3.** Великий. *Мойа́ капуста́ як до́бра голова́.* С-17. *Пок'інец':а [на полі] трóха жи́та жме́ну до́бру.* Р-8. *Йа́йц'а [глухаря] то́ йа здиба́в на земл'і, так'е́ йак ку́рач'і, до́бри йа́йц'а ку́рачи.* О-22. **4.** Велика кількість чогось (переважно про гроші). *Гро́ш'і то в'ін до́бр'і заробл'ав.* К-13. **5.** Указує на більшу кількість, ніж названо числівником. *До селá йти до́брих д'ви годі́ни.* Ц-3. [Є десять літ церкві?] *Де́сит' то до́брих йе.* М-47. **6.** Досвідчений. *О! то до́бри ба́бник. А тої́ до́бри зло́диї.* С-17. **7.** Пор. “цитуння”. *А в тійї “до́бри” к'е́пс'к'і часі, шо то ход'і́л'і... ба́нда та́йа ход'і́ла (в нас так ба́рзо не́ ход'і́л'і), то попириб'іра́л'іс'а, зара́зи.* М-51.

ДОБРИНЯ [добрин'á] -і, *ж.* Щось добре. *Е́то ж йака́ добрин'á – е́то ж не пра́сти.* С-28; [добрин'е́]. *Типэ́рика добрин'е́ жи́єти настойа́шче.* М-17.

ДОБРИТИС [добрі́тис] *з ос. одн.* добрі́ц:а, *недок.* Сприяти у чому-небудь; бути добрим (про час, пору, здоров'я). *Йак бу́де добрі́ц:а, то пойі́ду в нид'і́лу до Лу́цка.* С-17.

ДОБРИЦА [добрі́ца] -и, *ж.* Те саме, що ДОБРИНЯ. *Йа и тебе́, мол'ода́йа Ма́н'оч'ка, до́бро́м осипа́йу, до́бро́м-до́бро́м, добрі́цеїу, коб була́ мол'ода́йа.* **ДОВЖЕЛЕЦЬ!** (Весільна пісня). В-58.

ДОБРИВКА [добр'івка] -и, *ж., бот.* Лісова рослина, що цвіте рожевим цвітом, стебла якої плетуться по землі (?). *Колі́с' панáм рва́ли добр'івку на букéти.* К-17.

ДОБРИШИ [добр'іш'і] *незм.* Більш дорослі. *П'ітбол'іши да стал'і вже так'ім'і добр'іш'і девчатам'і.* В-8.

ДОБРОДУШНИЙ [добродушний] -а, -е. Щедрий. *То добродушина ж'інка, не жал'їє н'ічого.* Х-7.

ДОВБЕШКА [довбешка || доубешка] -і, *жс.* 1. Великий дерев'яний молот. *Колка забі довбешкоюу, бо гобух розколе.* С-17. 2. *перен., згруб.* Голова. *Ну ї дурна твоїа довбешка.* С-17.

ДОВБНЯ [дóвбн'а] -і, *жс.* 1. Те саме, що ДОВБЕШКА-1. С-17. 2. Те саме, що ГАНЯ². В-32. 3. Вулик-дуплянка. *Мав ї лежачу дóвбн'у.* Б-33.

ДОВГА ЛОЗА [дóвга лоза] -оїі -и, *жс., етн.* Дитяча гра. *Ше дóвгойі лозі грали – беруц':а за рúки, а тамт'і заду б'їжат' н'їд рукамі.* 3-45.

ДОВГЕНЯСТИЙ [довген'астий] -а, -е. Продовгуватий. 3-14.

ДОВГЛЯЦКІ [довг'іл'áцк'і] -а, -е. Те саме, що ДОВЖЕЛЕЦКІ. С-17.

ДОВГОТЄ [довгот':é] -а, *с., збір.* Заготовлені дрова цілими стовбурами. *Наклáли дров – самé довгот':é... кúча здорова... К'еб митрóви, то мени булó н.* С-17.

ДОВГОШЕРСНИ [довгошёрсни] -а, -е. Такий, що має довгу шерсть (про тварину). *Наш собáка довгошёрсни.* А-2.

ДО ВЕСІЛЛЯ ЗАЖИВЕ [до вес'іл':а заживé] *незм.* Утішання дитини, яка плаче через біль якої-небудь ранки. *Ну чо́г ривéш? Замо́вч! До вес'іл':а заживé...* С-17.

ДОВЖБА [довжба́] -і, *жс.* Глибока оранка. Ж-15.

ДОВЖЕЛЕЦКІ [довже^лéцк'і] -а, -е. Дуже довгий. *Довже^лéцк'і гратк'і єрку на́ш шала, а то́лку ма́ло.* С-17.

ДОВЖЕНЬКО [довжén'ко] *присл.* Довго. *Довжén'ко ду́мав, по́ки наду́мав.* Р-13.

ДОВЖИНОЮ [довжинóйу] *присл.* Завдовжки. *Хатно́ довжинóйу дéсит' мэтру.* С-17, Г-16.

ДОВЖИНЬ [довжін'] -і, *жс., збілши.* Довжина. *Там така́ довжін' на Софійувици [сінокосу], шо ко́сиши и конця́-кра́йу ни відно.* С-17.

ДОВЖИТИ [дóвжити] -у, -иши, *недок.* Глибоко орати. Ж-15.

ДОВЖІЗНИЙ [довж'ізний] -а, -е. Дуже довгий. *Була́ бус'н'авка, то прин'іс [бусел вужа] тукó:го навздовшикі довж'ізного...* У-6.

ДОВІДКИ [дов'ідки] -док, *мн.* Провідування породіллі родичами і сусідами. *На дов'ідки ходіли с хл'їбом.* М-48; [дов'ітки^е] О-17.

ДОВКІ [дóвк'і] -ів, *мн., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. Д-15.

ДОВШ [довш] *присл.* Не так давно (?). *Бáт'ко миї то ше довш'мер, а ма́ти то вмерла́ такéйу молодéйу, нас пок'їнула сéмеро.*

ДОГОРІЛИЧА [догор'ілича] *присл.* Горілиць. 3-11.

ДОДА [дóда] -и, *жс., знев.* Товста неповоротка жінка. *Твоїа дóда по́к'ї повёрнец':а, то ї смёркне.* С-17.

ДОДОМИКА [додóмика] *присл.* Додому. Ц-2.

ДОЖИНКІ [дож'ічнк'і] -ів, *мн.* Обжинки. К-70; [дужінк'і] Б-16.

ДОЇЛКА [дойілка] -и, *жс.* Посудина для доїння корів; дійниця. С-6.

ДОЇТИ [дойіти] -їу, -їиши, *недок.* 1. Надавлюючи на дійки, видушувати молоко з вимені (всі н. пп.). 2. *перен.* Їсти (тільки в наказовому способі). *Дуї! не^н кладі лóж^нк'і.* С-17. 3. *перен.* Постійно вимагати щось для себе. *И скúл'к'і вже бóдиши свої́х бат'ку дойіту? И де вже набрáтиса тих грбшеї?* С-17.

ДОЙДА [дóйда] -и, *жс., дит.* Соска. 3-33.

ДОЙКА [дóйка] -и, *жс.* Те саме, що ДОЇЛКА. С-56.

ДОЙНИЦЯ [доїниц'а] -і, ж. Те саме, що ДОЇЛКА. 3-27, М-19.

ДОЙОНКА [дойонка] -і, ж. Те саме, що ДОЇЛКА. *Надойіла півну дойонку – пастух добре напас коровеї.* С-17, Г-16.

ДОЙТИ [доїті] -ду, -деш, док.
1. Наблизитися до визначеного пункту. *До вечора лет' дойшла до Цуман'а.* С-17.
2. перен. Померти. *То ти ще живеш? Ше не дойшла?* С-17. **3.** Досохнути. *Готáva сирувата, хаї на вішках доїде.* С-17.

ДОКАЗУВАТИ [доказувати] -уйу, -уйиш, недок. Доносити комусь на когось. *Муй сус'ід доказав лисникові за дрóва.* С-17.

ДОКАЗУВАТИСА [доказуватиса] -уйуса, -уйіса, недок. Дразнитися, називаючи когось на прізвисько або проказуючи якусь дразнилку (про дітей). *Ни доказуйса, бо вітну по голоуйі.* С-17.

ДОКАЩИК [докашчик] -а, ч. Той, хто доніс комусь на когось. *Йа докашчиком ніколи не^м був.* С-17.

ДОКМАЧІ [докмач'і] -ів, мн. Те саме, що ТУВМАЧІ. *На вечеру наваріла докмач'і.* П-17.

ДОКУЛЯ [докул'а] присл. Доки; до яких пір. *Докул'а йа буду терп'іти?* Р-27.

ДОЛА [дóла] -и, ж. Те саме, що ДИЛ. К-70.

ДОЛЖОН [должон] присл. Повинен. *Бат'ко хришчони должон на вес'іл':і распоражатис'.* О-2.

ДОЛИНА [доліна] -и, ж. Низьке заболочене місце на полі чи сінокосі (всі н. пп.).

ДОЛІНА [дол'іна] -и, ж. Маленьке озеречко. К-8.

ДОЛІНЬКА [дóл'ін'ка] -и, ж., нестл. Те саме, що ДОЛЯНИЦЯ. П-36.

ДОЛОНЧИК [долончик] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. С-8.

ДОЛОНЬКИ [долон'ки] -н'ок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. В-1.

ДОЛЮДНИЙ [дол'удний] -а, -е. Удатний, здалий (?). *Дол'удна и до тани'а, и до ружани'а.* В-27.

ДОЛЯ [дóл'а] -і, ж. **1.** Життєвий шлях (всі н. пп.). **2.** етн. Дві парні булочки, які кладуть на столі перед молодими на весіллі. *Йак їдут' до шл'убу, то мулудá тримаєє пуд рукóйу дóл'у.* Х-7, 3-27. **3.** Те саме, що ЛОБОК-2. Б-33. **4.** Борошно, яйця та ін., що несуть жінки, ідучи місити коровай. *Схóд'ац'а жинки^е, нисут' дóл'у. Йакú дóл'у? Мужú нисут', йайічка, сметану... Вс'і разом тим своїм рочин'айут' короваї.* 3-27.

ДОЛЯНИЦЯ [дол'аниц'а] -і, ж., нестл. Те саме, що ДОЛЯ-1. *Матушка охожайє, житечком оспіайє, житечком, пиеніцеїу, шчас'там, дол'аницеїу.* (Весільна пісня). Д-18.

ДОМА [дóма] -и, ж. **1.** Хата. *Пришов зарано з дóми на роботу.* С-17. *Одна хата єта Карагúлка там йе в л'іси. Коло дóми трéба блудити^е!* П-21. **2.** Домашнє господарство. *Дóми ни булó, хатів ни булó. Трéба вс'ім йіхати [із заходу Польщі] до тейі дóми, а йій нимá.* Я-1. **3.** Рідне село. *Зáвтра пойдú до дóми.* Г-16, Д-18, С-17. **4.** Вітчизна. *Україна – то твоїа дóма.* С-17. **5.** перен. Труна, могила. *Скóро вже перебирúс до тейі друг'ейі дóми [‘помру’].* С-17.

ДОМАШНІЙ [домáшн'і] -н'а, -н'е. **1.** Який стосується дому. *Поробл'ú домáшн'у роботу і їду на пóле.* С-17 (і всі н. пп.). **2.** Те саме, що ДВИРНІЙ. Б-24, 3-29, С-58. **3.** у зн. ім. Члени родини, що проживають в одному домі. *Булі вс'і домáшн'і, чужіх не булó.* С-17.

ДОМАШНЯЯ КУНИЦЯ [домáшн'айа куніц'а] -ойі -і, ж., фаун. Те саме, що БУДИНКОВА КУНИЦЯ. 3-37.

ДОМІКИ [дóм'іки] -ів, мн. Будинки, побудовані в колгоспах Білорусі за вказівкою О. Лукашенка, заселені молодими сім'ями. *Гéто дóм'іки, шо настроїли, позасил'áлиса, то тóтаї йес'т' і с кол'áсками, кáжут', крóхи.* П-40.

ДОМКА [дóмка] -и, ж. **1.** Варіант жіночого імені Домна (у багатьох н. пп.). **2.** ент. Те саме, що БЕДРИК. *Дóмка, дóмка, скажи, де ми́ буде женишо́к?* К-58.

ДОМОВАЯ КУНИЦЯ [домова́йя куніц'а] -ойі -і, ж., фаун. Те саме, що БУДИНКОВА КУНИЦЯ. В-12, О-22.

ДОМОВИЙ [домові́й] -а́, -е́. **1.** Те саме, що ДОМАШНІЙ-1. Г-16. **2.** Те саме, що ДВИРНИЙ. *Йа [ ] Д брав на охóту.* П-46.

ДОМОВИК [домові́к || до'мо'вік] -а́, ч. **1.** етн. Дух, що живе в домі. *В нас домові́к жив на горі́ хати.* Х-7. **2.** фаун. Те саме, що ДВИРНЯК. *Мав два охóтні'цк'і соба́ки і одно́го домовика́.* П-34; [думуві́к] П-34. **3.** Дикий звір, що живе на одному місці, держиться своєї «домівки». *До'мо'вік живе́ на одно́му м'ісци.* Н-19.

ДОМОВИНИ [домові́ни] -ин, мн., етн. **1.** Заручини. Ф-3. **2.** Обрядова вечірка у молодої напередодні весілля, куди приходять і батьки молодого. М-23, П-15, П-37; [домо́в'іни] П-23.

ДОМОЧКА [дóмочка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. П-32.

ДОМУВАТИ [домува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Перебувати вдома. *На́ша ма́т'інка дому́йе, нам вече́роїку готу́йе.* (Народна пісня). В-13.

ДОНЕСТИ [донесті́] -у́, -е́ш, док. **1.** Несучи, доставляти щось у призначене місце (всі н. пп.). **2.** Повідомляти кому-небудь якусь таємницю. *Вун голові донесе́ на вс'іх сус'іду.* С-17. **3.** Дістати пострілом якоїсь цілі. *Така́ стрéл'ба не донесе́ набóйя далéко.* С-6.

ДОНОСИТИСЬ [донóситис'] 3 ос. одн. доноси́ц'а, недок. Бути подібним до чогось. *До украї́нськи на́ша мо́ва [говірка] до... до... доноси́ц'а до украї́нськїй.* Х-11.

ДОПАСОВАНИЙ [допасо́ваний] -а, -е. Удало дібраний, щоб було зручно

користуватися. *Допасо́вана до охóтн'ика стрéл'ба.* К-17, В-4.

ДОПІР [доп'і́р] присл. Тепер. Р-21; [дуп'і́р] О-16.

ДОПРА [до'п'і́ра] присл. Те саме, що ДОПІР. В-13.

ДОПРО [доп'і́ро] присл. Те саме, що ДОПІР. *Д'іти доп'іро в Бр'ес'т'іе мойі.* В-15.

ДОПРУ [доп'і́ру] присл. Те саме, що ДОПІР. *Йа доп'іру ни ма́йу сі́ли.* П-15, Ч-6.

ДОПКАТИ [допка́ти] -нчу́, -нчиш, недок. Топтати. *Д'іти с'іно до́пчут', йак привизéм.* З-14; [топка́ти] С-17.

ДОПЧИТИ [до́пчити] -у, -иш, недок. Бгати (про тісто). *Бо то одна́ м'ісцт корова́ї, одна́, а вже тїйї стоїа́т дивл'ац'а, до́пчит трóху.* Ч-9.

ДОРОГА [дорóга] -и, ж. **1.** Смуга землі, по якій їздять і ходять (всі н. пп.). **2.** у виразі **ПІТИ НА ДОРОГУ** [п'і́ті на дорóгу]. Піти надвір гуляти. П-32. **3.** у виразі **ПОКАЗАТИ ДОРОГУ** [показа́ти дорóгу]. Почати робити щонебудь (у більшості – негативне), що стає прикладом для наслідування. *Ни колупа́ї гру́би, ни пока́зуї дїт'ам дорóгу.* С-17.

ДОРОГА ПТАШИНА [дорóга пташі́на] -и -ойі, ж. Чумацький Шлях. З-2.

ДОРОДНИЙ [дорóдні́й] -а́йа, -е́йе. **1.** Гарний, хороший. *Д'івчина така́ хорóша, дорóдна́йа, га́рна́йа.* С-2. **2.** [дорóдні́й] -а, -е. Урожайний. *Дорóдне жи́то. В нас дорóдни гру́ши.* Г-26.

ДОРОЖ [дóрож] незм. Дорожнеча. *Дóрож вс'о – ни кúпи'ш.* О-17.

ДОРОЖИНА [дорóжина] -и, ж. **1.** Дорога. С-25. **2.** Неширока дорога; доріжка. *Їд'іте дорóжїно́у до л'ісу.* Д-34; [дорóжина] К-9.

ДОРОЖКА [дорóж'ка] -і, ж. **1.** Те саме, що ДОРОЖИНА-2. Г-16, С-17. **2.** Тканий килим, яким застеляють підлогу. *Познима́ї дорóж'к'і да повибива́ємо, а*

йа помійу пудлогу. С-17. **3.** Вишивка прямокутної форми, яку навскіс вішали на стіні. За ц'їу зиму вішила три дорож^к'і. С-17.

ДОРОЖНИК [дорожнік] -а, ч., бот. Гриб зонтик великий. З-6.

ДОРОСТАТИ [доростати] -аїу, -аїеш, недок. Виростати. Йак шче йа доростала, так ужé чула. К-69.

ДОСИ [доси] присл. До цих пір; досі. В мене маслобійна доси йе. Б-19.

ДОСПИНИЙ [доспінній] -а, -е. Пронирливий, хитрий. То доспінна л'удіна. В-17.

ДОСКА [доска] -и, ж. Дошка. П-44.

ДО СКОКУ [до скоку] незм. Весільні пісні, які виконували, пританцювуючи. Кол'ис' ідут' ж'інкі по круж^к'у і так сп'івайт' до скоку. П-37.

ДОСЛАТИСЯ [дослатис'а] дошл'ус'а, дошл'ес'а, док. Послати для виконання якоїсь роботи. Нев'істочко мойа, кориснічко мойа, поки тебе дошл'ус'а – сама с'ім раз верн'ус'а. (Весільна пісня). Д-18.

ДО СОРОМА [до соромá] незм. Весільні пісні сороміцького змісту. Б-19; [до соромі] Б-19.

ДОСОЧКА [досочка] -и, ж. Дошечка. Досочка з ровц'ами. В-23; [ддосточка]. Пастка майе досточку і спрунжїну. О-17, Ц-3.

ДО СПУЛКІ [до спулк'і] у зн. присл. Спільно. Купіли хату до спулк'і, а потóm не полáдилис', то сплатів половїну. О-32.

ДОСТОЙНИЙ [достóїній] -а, -е. Такий, що удостоївся бачити когось (напр., святих чи русалок). Ну хто достóїній, мój'е, хто йогó знаїе, мój'е, бáч'ив. Кол'ис', бáш'те, л'уде негр'їшнї бул'іе. С-2. Ну то, кáже, достóїному трéба бúти, шоб бáч'ити^е русáвки^е. З-14.

ДО СЮЛЬ [до с'ул'] у зн. присл. До цих пір; до цієї межі. До с'ул' нúсто булó. Д-32.

ДОТЕРТИ [дотéрти] мн. мин. ч. дотéрл'і, док. Доїхати, добратися. Н'єкотори аж на Сиб'їр дотéрл'і, о. Д-32.

ДОТИКАТИ [дотикати^е] -аїу, -аїеш, ~~недок.~~ **ДОТИЛЬ** ^{е саме, що ДОТИНАТИ.} Ч-6.

ДОТИЛЬ [дóтил'] присл. До цих пір. К-40.

ДОТИНАТИ [дотина́ти] -аїу, -аїїш, недок. Дорікати комусь чимось. Йїд'те, йїд'те, перезвáne додóму, – йак будете ночувáти, бúде свекрúха дотина́ти. (Весільна пісня). С-17.

ДОТКНУТИСЯ [доткнúтис'а] -ус'а, -нєс'а, док. Доторкнутися. Дес' йак'іс' куст чи штос', то коп мєрлї... пáл'ц'ом мєрлого (так чула йа) доткнúвс'а, то бїто не бúде, о. С-4.

ДОТОЧИТИ [доточїти || дотоу́чїти] -у́, -иш, док. **1.** Приєднанням чоґо-небудь подовжити якийсь предмет. До студніци трéба доточїти л'єнту, то бúде вона дóвша. С-17. **2.** перен. Розказати, повідати. Тóлком і ше не дотоу́чу, шо булó кулєс'. Р-3. **3.** Вигадати, збрехати. Скажї слóво, а до йогó ше дотóчат – от брихн'á і готóва. С-17.

ДОХЛИЙ [дóхлий] -а, -е. **1.** Мертвий (про тварину). З-27; [здóхлий] Г-16, С-17. **2.** Худий, хворобливий. З-27.

ДОХЛЯТИНА [дохл'атїна] -и, ж. Мертва тварина. Смердїт' дохл'атїна за рóвом. Б-27, Р-35; [дохл'атїна] К-53.

ДОХНА [дóхна] -и, ж. Дочка. Весилїс', дóхна, зу вс'їмá л'уд'мї дóбримї!.. С-2, Д-31; [дохна] -ї, ж. Б-16, З-22, П-48, С-59.

ДОХОДНИЙ [доходній] -á, -é. Такий, що швидко помре. Доходна́йа корóва ва́ша. П-46.

ДОХОЛЄРИ [дохол'єри] у зн. присл. Дуже багато. На родїни позно́сили дохол'єри пал'ух і год'їйáл. С-17.

ДОХОТИТИ [дохот'їти] -óчу, -óчеш, док., оказ. Здїйснити своє хотіння (бажання). Хто шо хóче, тої дохóче. К-45.

ДОХТОР [дóхтор] -а, ч. Лікар. *Гу́чиц'а за до́хтора*. С-17.

ДОХТОРИЦЯ [дохтори́ц'а] -і, ж. Лікарка. *Ході́ла, шоб дохтори́ц'а йако́го порошкá од голо́ві далá*. Г-16.

ДОХТОРКА [дóхторка] -і, ж. Те саме, що ДОХТОРИЦЯ. С-17.

ДОЧАНИЦЯ [дочани́ц'а] -і, ж. Братова дочка. С-59.

ДОЧУХНА [дочу́хна] -и, ж. Дочка. *Ну, дочу́хна то так ка́жут'*. П-36, П-8.

ДОШИЧКА [дóшичка] -і, ж. Те саме, що ДОСОЧКА. *Прибі́ доши́чку з'ва́хом*. С-17.

ДОШКІ ПОСКАКАТИ [дóшк'і поскака́ти] *незм., етн.* Гра, коли дошку клали на поліно і з двох боків на неї ставали й підстрибували. Л-██████████ Д

ДОЩИНА [дóшчина] -и, ж. Те саме, що ДОСОЧКА. К-59; [дошчи́на] І-1; [душчи́на] Б-43.

ДОЩИНКА [дошчи́нка] -и, ж. Зменш. до ДОЩИНА. *Су́мка бу́ла така дири́віана, збі́та з дошчи́нок*. С-25.

ДОЩКА [дóшчка] -и, ж. Те саме, що ДОСКА. *Ва́ш'і дошчи́к гни́ють'*. Г-4.

ДОЩОВИК [дошчови́к] -á, ч. 1. Легка накидка від дощу (всі н. пп.). 2. *бот.* Гриб дощовик їстівний. З-6.

ДО ЯРМА [до йарма́!] *виг.* Уживають під час запрягання волів. *С'ір'і бі́чки мав, на при́п'ічку за́пр'агáв: "Гов! Пр-р-р! До йарма́!" Оберну́вс'а – та ї не́ма*. Л-23.

ДРАБ [драб] -а, ч. Щось лихе, яким лякали малих дітей; домовик у вигляді старого діда. *Драб живе́ за ко́мином на гор'і*. П-15.

ДРАБИНЄ [драбин'е́] -á, ч. Те саме, що ДРАБИНЯК. Г-26.

ДРАБИНКА [драби́нка] -и, ж. 1. Маленька драбина (у багатьох н. пп.). 2. Годівниця для лісових звірів у вигляді горизонтальних драбинок. Д-19, П-46, С-1.

ДРАБИНЯК [драбин'áк] -á, ч. Віз з високими драбинами. Г-5.

ДРАБІЛКЕ [драб'ілке] -и^е, ж. Те саме, що БИТКА¹. В-13.

ДРАБРИНА [драбри́на] -и, ж. Драбина. К-27, У-4.

ДРАВЛЄНИЙ [дравл'е́ний] -а́йа, -о́йе. Дерев'яний. *Дно вста́вив дравл'е́нойе*. М-53.

ДРАГВА [драгва́] -і, ж. Іржаве болото. В-13.

ДРАГЛІ [драгл'і́] -ів, *мн., кулін.* Те саме, що ХОЛОДНИЦА. К-13, О-11, П-4; [драгл'і́] Ж-13; [драхл'і́] З-6; [дра́гл'і́] З-26.

ДРАГЛЯ [драгл'я́] -і, ж. Грузьке заболочене місце, поросле травою і мохом. Р-33.

ДРАГА [дра́га] -і, ж. Будь-яка колючка, загнана в тіло; заноза. *Загна́ла дра́гу пуд^м са́ми н'о́гот*. С-17.

ДРАЗА [драза́] -і, ж. Тріска. *Худа́ ж'інка йак драза́*. О-25.

ДРАЗУ [дра́зу] *присл.* 1. Відразу, негайно. *Ти дра́зу ни же́де уда́че*. З-9, З-11. *Сорочки́е то тре́ба дра́зу поши́ти, йак іде́ за́муж*. Б-19. 2. Близько. *Вона́ пушл'а оту́т-о за ха́тоюу дра́зу*. Г-19.

ДРАКАВКА [дра́кавка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. К-43.

ДРАЛА [дра́ла] *вж. у виразі ДАТИ* **ДРАЛА** [да́ти дра́ла] *незм.* 1. Утекти. *Бі́лиса, то вун с клубá дав дра́ла*. С-17. 2. Покарати когось, відлупцювати. *Та́йа коби́лка н'іде́ раз йак утекл'а од ме́не, а йа йак п'ішлá да йак злові́л'а, да йак с'іл'а, да йак дал'а йі́ї дра́л'а, да... да бі́у-бі́у*. М-48.

ДРАНИК [дрáник] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. У-3; [дрáн'ік]. *Дра́н'ік'і круго́м назива́йуц'а*. С-46, Д-17, Д-31, О-2.

ДРАНКИ [дранкі́] -ів, *мн., кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. З-15.

ДРАННИЙ [дрáн:ий] -а, -е. Поганий, недобрый. *Така́ дра́н'а жи́тка!* О-26.

ДРАНО [дра́но] *присл.* Погано. *Сид'іти тут дра́но*. Х-10. *Дра́но засп'іва́в і вт'ік*. М-46, П-11.

ДРАНТИК [дрантик] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. 3-14.

ДРАПАК [драпак] -а, ч. 1. Культиватор. *К'єп драпакóm пройтиса по ц'бму тирийу...* С-17. 2. Те саме, що КУКУРУЗНИК. *Шос' драпак лѣтав над л'їсом.* С-17. 3. Те саме, що ДРАПАЧ-2. Ж-7.

ДРАПАКІ [драпак'ї] -у, мн., бот. Ожина; *Rubus caesius* L. К-3.

ДРАПАНКА [драпанка] -и, ж. Щітка для чесання волокна. Д-21.

ДРАПАХА [драпаха] -и, ж. Те саме, що ГЕМБЛО-2. С-15.

ДРАПАЧ [драпач] -а, ч. 1. Віник з березового гілля. *Д'їд зробів новóго драпача.* С-22, У-11. 2. Старий зметений віник. Б-18, П-15, С-17.

ДРАПАЧИ [драпач'ї] -ів, мн. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. П-8.

ДРАПАЧКА [драпачка] -и, ж. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. П-6.

ДРАПУЗЗЄ [драпúz':є] -а, с., збір. Кігті хижих звірів. О-23.

ДРАПУЗЬ [драпúz'] -а, ч. 1. Кіготь дикого птаха. С-6; [драпúz] К-3, К-72. 2. Пазур хижого звіра. *У вóвка лапа з драпуз'ами.* В-29.

ДРАСКА [драска] -і, ж. Скіпка дерева. *Не" шуруї по дóшци – заже"нѣш драску в долон'у.* С-17.

ДРАТАНКИ [дратанки] -нок, мн. Те саме, що КАЛЬДОВКА. *Дратанки – то коли одін дратайє, а вс'ї ховайцї':а.* К-28.

ДРА-ТА-ТА [дра-та-та] виг. Уживають під час гри у хованки, повідомляючи, що знайшов когось з інших учасників; проказуючи ці звуки, треба вдаряти в те місце, де “спав”, тобто жмурився. С-17.

ДРАТАТИ [дратати] -айу, -айєш, недок. Шукати учасників гри у хованки. К-28.

ДРАЧ [драч] -а, ч. 1. Тесляр. Т-5. 2. Машина для виготовлення крупів. В-19.

ДРАЧКА [драчка] -і, ж. 1. Те саме, що ДРАЧ-2. С-17. 2. Дошки, розрізані вручну. Л-11, П-34.

ДРАЧОК [драчók] -чка, ч. Зіниця ока. Р-34.

ДРАЧУВАТИ [драчувати] -уйу, -уйєш, недок. Розрізати вручну колоди на дошки. М-19.

ДРАЩ [дращ] -а, ч. Те саме, що ДРАСКА. *Віми мин'ї дращча з ногі.* Л-4.

ДРАШЧИК [дращик] -а, ч. Робітник, який вручну розпилює колоду на дошки. Т-5.

ДРЕЖКА [дрѣжка] -и, ж., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. 3-11.

ДРЕЛЬ [дрел'] -і, ж. Полотно з візерунками. Д-22.

ДРЕМУН [дремун] -а, ч. Хвіст свині. *Будєш спати, іак зйісі дремун.* (Повір'я). М-36.

ДРЕНИК [дрѣник] -а, ч. Те саме, що ДРАПАЧ-2. О-8.

ДРЕЧЕНИК [дречѣник] -а, ч. Те саме, що БАБА³. Т-9.

ДРЕПКА [др'ѣпка] -и, ж. Те саме, що ТЕРТУШКА. 3-6.

ДРИВА [дрива] дрив, мн. Дрова. *С'ої столѣц' дрива ризати.* 3-1, К-58, П-15.

ДРИГВА [дригва] -ї, ж., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. К-2.

ДРИГІЧА [дриг'їча] -и, ж., бот. Те саме, що ДРИГІАВКА. П-21.

ДРИГІЧКА [дриг'їчка] -и, ж., бот. Те саме, що ДРИГІАВКА. *Дриг'їчка та такаїа йак' би травка, і отак'її... Воно такоїє кругл'їн'ке, і воно йак' би... йак' би од в'їтру вона [дрижить].* 3-7, О-32, П-21.

ДРИГЛЯ [дригл'а] -і, ж., кулін., знев. Дуже густий кисіль. *Такá дригл'а, шо і ну...* Л-4.

ДРИГОТИ [дриготи] -от, мн. Дрижання, тремтіння тіла, коли нездоровиться. *Шос' менѣ так дриготи берут...* С-17.

ДРИГ¹ [дриг] виг. Передає здригання від ляку. *Ти кашл'анув, а наш хлопчик зробів дриг.* С-17.

ДРИГ² [дриг] -у, ч. Швидка реакція на якийсь рух, переважно на кинутий предмет. *О! ше йе в те^мбé дриг, ше мн'ачá зловів.* С-17.

ДРИГ³ [дриг] -у, ч. Бажання. *Ну шо вони́ б́удут' помагáти, йак вони́ до тóго ни мáйут' дрíгу?* К-45.

ДРИГАВКА [дригáвка] -и, ж., бот. Трава, яку освячують у церкві на ЗЕЛЕНЕЦЬ; трясу́чка середня; *Břiza media* L. *О, дрíгáвка то такáйа вона́ ростé на лóнци.* В-39.

ДРИГУШКА [дригúшка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. Л-11.

ДРИДІНА [дрид'іна] -и, ж. Те саме, що РОВЕР. 3-6.

ДРИЖАНОК [дрижанóк] -нкá, ч. Держак (ручка) коцюби. С-56.

ДРИЖІНОК [дриж'іно́к] -нкá, ч. 1. Те саме, що ДРИЖАНОК. С-56. 2. Держак рогачів. С-56.

ДРИЖУХА [дрижúха] **Д** саме, що ДУБАР. Д-20.

ДРИКАВКА [дри́кавка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. К-59.

ДРИЛЬОВАНИЙ [дрил'óваний] -а, -е. Такий, що має різьбу. *Винтóвка в ствол'і дрил'óвана.* К-53.

ДРИЛЬОВКА [дрил'óвка] -и, ж. Наріз у стволі гвинтівки. К-53.

ДРИМА [дримá] -і́, ж. Дрімота. *І сиді́т', і сиді́т', і дримá напáла – спáти схот'і́лос'а.* Х-11.

ДРИМАТИ [дримáти] -áйу, -áйе'иш, недок. 1. Починати засинати (всі н. пп.). 2. Спати, раз у раз прокидаючись. С-17. 3. 3 ос. одн. дрíмл'е, недок. Цвісти (про льон). *Вже л'он дрíмл'е.* М-48. 4. Зав'язуватись у головки (про льон після цвітіння). С-59.

ДРИМИЗА [дримизá] -и, ж. Дрібне будь-що; дрібнота. *Вс'у дримизú ту вікопати, вічистити...* В-18.

ДРИМКОТИТИ [дримкот'і́ти] -чу́, -ті́иш, недок. Тремтіти. *Затоплú в гру́би – йа дримкот'і́ти од хóлоду не б́уду.* С-17.

ДРИМЛЯ [дрíмл'а] -і, ж. Той, хто дрíмає. П-35.

ДРИМОТА [дримóта] -и, ж. Дрімання. *Йак нападé дримóта, то не^н іде́ нийáка робóта.* С-17.

ДРИН¹ [дрин] -а, ч. Велика палиця. *Бирі́ дрíна на тих д'ітє́ї!* С-17, М-6, У-9.

ДРИН² [дрин] виг., дит. Передає звуки мотоцикла, який починає працювати. *Дрин-дрин-дрін, пойдó моцикл'э́том.* С-17.

ДРИПАЛО¹ [дрі́пало] -а, с. Той, хто розбризкує воду. *Ни л'óпáйса водб́іу, ~~дріпало~~ т́е́е.* С-17.

ДРИПАЛО² [дрі́пало] -а, с. Мала дитина, що дріботить ноженятами. *О́ї ти, нáше дрі́пало! Помалé́ку би́жі, не спотикні́са.* С-17.

ДРИПАТИ¹ [дрі́пати] 3 ос. одн. дрі́пáйе, недок. Накрапати (про дощ); бризкати. *Накрíї картóпл'у – дошч починáйе дрі́пати.* С-17.

ДРИПАТИ² [дрі́пати] -áйу, -áйіш, недок. Дріботіти. *Нáше дрі́пало в́же помáлу дрі́пáйе до столá.* С-17.

ДРИПАХ [дрипáх] -á, ч. Те саме, що ДЕРКАЧ-3. 3-6.

ДРИПАЧ [дри'пáч] -á, ч. Те саме, що ДРАПАЧ-1. 3-6.

ДРИСТАЧКА [дристáчка] -і, ж. Розлад шлунка; понос. *В тибé йак не срáчка, то дристáчка.* С-17.

ДРИСТУНЧИК [дристúнчик] -а, ч. 1. пестл. Те саме, що СИРУНЧИК. С-17. 2. бот. Весняний опеньок. *Анйáта е́т'і вот вес'н'áнийе, а в нас називáйут дристúнчик (бáба називáла), е́то потómú, шо йі́х кúчка́м'і.* С-28.

ДРИШКА [дрі́шка] -и, ж. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. Б-21, С-27; [дрéшка] 3-11.

ДРИЩІ [дрі́щч'і] -ів, мн. Дріжджі. К-42; [дрóжжа] Д-34; [дрóщч'і] С-17; [дру́щч'і] Г-16.

ДРІБНЯЖОК [др'і́бн'áжок] -жска, ч., збір. Молоді тварини меншого, ніж

звичайно, розміру. *Задні їдут' – то др'ібн'ажок.* С-64.

ДРІК [др'ік] -оку, ч., ент. Те саме, що БОМК. Г-34.

ДРІМАЧ [др'імач] -а, ч. Кінчик свинячого хвоста. Л-13.

ДРІМКА [др'імка] -и, ж. Те саме, що ДРІМАЧ. *Даї д'ім'ам др'імку, шоб др'імали.* (Повір'я). Г-15.

ДРІМУЛЬКА [др'імул'ка] -и, ж. Те саме, що ДРІМАЧ. *Д'іти, йїжте др'імул'ку.* Р-35.

ДРОБИВКА [дробівка] -и, ж. Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і дробом; шоб вистрілити, її потрібно підпалити. *М'її д'ід ходів шче з дробівкоюу.* К-4; [дроб'івка] Н-21, С-19; [дробівка] В-8; [дробу́вка] Д-30, П-15.

ДРОБОВИК [дробовік] -а, ч. Те саме, що ДРОБИВКА. Ж-3, З-2.

ДРОБОКАТКА [дробокатка] -и, ж. Пристрій для викачування дробу в домашніх умовах. *Ўлово качали дробокаткою... І так робіли дриб.* П-53.

ДРОБОЛЄЙКА [дробол'ейка] -и, ж. Пристрій, за допомогою якого виготовляли мисливський дріб у домашніх умовах. *Ўлово л':али на дробол'ейку, а потім викачували др'іб.* Б-34.

ДРОВАРНЯ [дроварн'а] -і, ж. Те саме, що ДРОВУТНЯ. В-13, Л-8.

ДРОВІТНЯК [дров'ітн'ак] -а, ч. Те саме, що ДРОВУТНЯ. *Порубали др'ова і поскладали в др'ов'ітн'ак.* Ц-2.

ДРОВНЯ [др'овн'а] -і, ж. Те саме, що ДРОВУТНЯ. *А в старшого свата обд'ерта хата і в др'овні пол'на...* (Весільна пісня). К-16.

ДРОВНИК [дровнік] -а, ч. Те саме, що ДРОВУТНЯ. В-18.

ДРОВУТНЯ [дровутн'а] -і, ж. Приміщення для дров. *Ц'ілу дровутн'у накл'ав дров.* С-17.

ДРОТУВАТИ [дротувати || дротувати] -у́йу, -у́йиш, недок. 1. Обплітати дротом гончарні вироби для кращого зберігання.

Коліс' по сел'і ходіла жиду́вка і дротувала горик'і. С-17. 2. Пробивати дротом рило свині і зав'язувати так, шоб вона не могла рити. *Тра дроу́увати свин'у – ради не'ма.* С-17.

ДРОТУВКА [дроту́вка] -и, ж. Саморобна мисливська рушниця, зроблена з дроту. Л-5.

ДРОТЯНКА [дрот'анка] -и, ж. Пастка з дроту для лову кротів. С-57.

ДРОЧИТИ [дрочіти] -у́, -иш, недок. Дражнити, називати когось на прізвисько. *Його Гусак'ом дрочат'.* К-4.

ДРОЧИТИСЬ [дрочітис'] 3 ос. одн. дрочіт'а, недок. Те саме, що ГЕДЗАТИСЬ. **ДРОЩА**

ДРОЩА [дрощча] -и, ж., кулін. Дріжджі. Р-28; [дрощчи] Г-16, С-17.

ДРУБИШКА [друбішка] -и, ж. Шматочок, крихточка. *Ну даї друбішку хл'їба.* Р-23.

ДРУБНИЙ [друбній] -а, -е. Дрібний. *Ої шоб в'ітри ни шум'їли, д'рубни дошчи ни крапали.* (Народна пісня). Ш-1, С-17.

ДРУБНЯКІ [друбн'ак'і] -о́в, мн. Дрібні монети. *Йак молодá виходит с ц'єрки, то йак тих д'рубн'ак'о́в вал'нут...* Г-26.

ДРУГА КВАТИРА [д'руга кватіра] -ийі -и, ж. Друга чверть місяця. *Пириход'ат [в нову хату] перед пуд'овнийу на д'ругі кватіри або на старіх дн'ах, йак вже читв'єрта кватіра.* Н-25.

ДРУГА КОЛЯДА [д'руга Кол'ада] -ойі -и, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. *То було на Д'ругу Кол'аду, шо христі р'обл'ат'... Ше ж йе Д'руга Кол'ада.* П-37; [Д'руга Кол'ада] Б-19.

ДРУГА МАТИ [д'руга ма́ти] -ойі -ер'і, ж. Мачуха. *Наш р'одич' по ма́тер'і, по ти'ї д'руг'їй ма́тер'і р'одич'...* С-25.

ДРУГАН [д'руган] -а, ч. Друг. П-46.

ДРУГІ ДИВОСНУБИ [д'руг'і дивосну́би] -іх -ув, мн., обряд. Заручини, після яких уже весілля. *П'осл'е д'руг'їх дивосну́був то за тїжден' вес'їл'е.* Г-26.

ДРУГІ РАЗ [дру́г'і раз] у зн. присл. Інколи. *Прóсто мин'і нис руз... рузб́ра́нке так'і дру́г'і раз^с <...> – ну йак вавк'і стай'ут.* К-38.

ДРУГІ САВСТИ [дру́г'і сав'эти] -іх -у, мн. Представники радянської влади від закінчення другої світової війни і до початку дев'яностих років (у багатьох н. пп.).

ДРУГОСТРИДНІ [другостри́дн'і] -н'а, -н'е. Троюрідний. С-8.

ДРУЖАЛІК [дружа́л'ік] -а, ч., пестл. Друг. Д-15.

ДРУЖБА¹ [дру́жба] -и, ж. Довірливі стосунки між друзями (всі н. пп.).

ДРУЖБА² [дру́жба] -и, ч., обряд. Головний розпорядник на весіллі. *В нед'іл'у вес'іл'а, там м'її брат б'уде дру́жбойу.* Х-7, Б-19, Ш-6.

ДРУЖБАНТ [дружа́нт] -а, ч., обряд. Товариш молодого. *Ну то в'їнци'ї над головám'ї [тримали] ста́рши дружа́нт му'ї ста́рши дружа́нт його.* З-40.

ДРУЖБИНА [дружа́б'їна] -и, ж., обряд. Дружина ДРУЖБИ², головного розпорядника на весіллі. *Жі... Д... вона кушóлку несé до цéркви. мого́рич... То все дружа́б'їна ро́бит'.* З-27.

ДРУЖЕЛЮБНИЙ [дружел'у́бн'ї] -а, -е. Такий, що допоможе; щирий. *Коліс' л'уде булі дружел'у́бни... дружел'у́бни... Ф-3.*

ДРУЖИНОНЬКА [дружа́нон'ка] -и, ж. Чоловік для дружини (у похоронних плачах). *Вичита́йт' – ої мо́йá дружа́нон'ко, чо́го ти на мене нагн'ївав'а?* Ф-3.

ДРУЖКА [дру́жка || дру́шка] -и, ж., обряд. Одна з подруг нареченої, яка бере участь у весільному обряді; вирізняють старшу або першу дружку (всі н. пп.).

ДРУЖКЕ [дружкé] -жóк, мн., обряд. Обрядова вечірка у молодой напередодні весілля. Р-32.

ДРУЖКО [дружкó] -á, ч., обряд. Те саме, що ДРУЖБА². *Дружкó ведé*

молодо́го і молоду́... В'їн оже́н'аниї. П-37, П-23; [друшкó] З-23, О-32, П-50.

ДРУЖОК [дружóк] -жка́, ч., обряд. Те саме, що ДРУЖБА². С-59.

ДРУЗЯ [дру́з'а] дит. Друга. *Покажі мен'ї дру́з'у ру́ц'у. А дру́з'у но́з'у?* С-17.

ДРУСЬОН [друс'óн] -а, ч., бот. Польовий бур'ян (?). *Друс'óн так'і са́ми ростé, йак л'ебодá, і з нас'їн':ам друс'óн, йак гурч'ék, но гурч'ék черво́ни.* Д-3.

ДРУХНА [дру́хна] -и, ж., обряд.

1. Те саме, що ДРУЖКА. З-6, К-13, С-56.
2. Дівчата на весіллі як гості молодой. К-13.

ДРУЧЧЕ [дру́ч'е] -а, с., збір. Гілляки з сучками. *То вже дро́в при́й'у́с – са́ме ДРУШКА-ПЕРША*

ДРУШКА ПЕРША [дру́шка перша] -и -оїї, ж., обряд. Те саме, що СТАРША ДРУЖКА. Л-26.

ДРУШКИ [друшк'ї] -жóк, мн., обряд. Заручини. П-21.

ДУБ [дуб] -а, ч. 1. бот. Дуб звичайний; *Ueercus robur* L. (всі н. пп.).
2. перен. Нерозумна людина. *Йéїї син дуб ду́бом – ну ничó ни пон'їма́є.* С-17, Г-16.

ДУБАР [ду́бар] -á, ч. Сильний мороз. В-13, С-25, Я-2.

ДУБАРІНА [дубар'їна] -и, ж. Збільш. до ДУБАР. Н-25.

ДУБЕЛЬТУВКА [дубил'ту́вка || дубел'ту́вка] -и, ж. 1. Мисливська рушниця з двома стволами. Б-14, П-15; [дубел'т'івка] З-24, З-37; [дубил'ту́йка] П-15. 2. Всяка мисливська рушниця. *Так! дубе'л'ту́вка мо́же бу́ти і з одні́м стволóм.* Л-1, С-17; [дубил'ту́вка]. *Їшли охóтн'їк'ї з дубил'ту́вками.* П-15.

ДУБЕЦЬ [дубéц'] -ц'á, ч., бот. 1. Пагін будь-якого дерева. О-16.
2. Гілка дерева; прут. *Кошил'ї плит'ут' з лозóвих ду́ц'у.* Г-16, С-17.

ДУБИЛЬТОМ [ду́би'л'том] у зн. присл. Вистрілити одночасно з двох

стволів мисливської рушниці. *Дуби^лтом стрілив на кабанá.* Н-13.

ДУБИЛЬТУВАТИ [дубил'тува́ти] -у́їу, -у́їєш, *недок.* Вистрілити одночасно з двох стволів мисливської рушниці. *На куніц'у не^д дубил'ту́ї – рознесé.* О-22.

ДУБИТИ [дубі́ти] -бл'у́, -иш, *недок.* Вичиняти шкуру тварини. *И дубі́ли, и виробл'áв шкуру'ї гéти.* О-32.

ДУБИ [дуб'і́] *виг.* Уживають для заохочування дітей ставати на ноги. С-56.

ДУБИНА [дуб'і́на] -и, *ж.* Те саме, що ДУБАР. Т-20.

ДУБІТИ [дуб'і́ти] -і́їу, -і́їїш, *недок.* Мерзнути. *Гóсин', а вона́ дуб'і́є, топі́ти не^д хóче.* С-17.

ДУБЛИТИ [дублі́ти] -л'у́, -лі́ш, *недок.* Вичиняти шкуру звіра, намочуючи в спеціальному розчині з дубовою корою. В-4; [дубл'áти] К-53.

ДУБЛКАТ [дубл'і́кáт] -а, *ч.* Два одночасні постріли з мисливської рушниці. М-2.

ДУБЛО [дубл'о́] -á, *с.* Дупло. Г-42.

ДУБЛЯК [дубл'áк] -á, *ч.* Те саме, що ДУБЛКАТ. *По лісови дав дубл'акá і промáзав.* В-4.

ДУБНИК [дубні́к] -á, *ч., збір.* Насадження молодих дубів. М-49, Р-34.

ДУБОВИСЬКО [дуб'овис'ко] -а, *с.* Місце, де ростуть дуби. М-7.

ДУБОК [дуб'о́к] -бкá, *ч., бот.* Хризантема; *Chrysanthemum.* Г-17.

ДУБУВНИК [дубувн'і́к] -á, *ч., збір.* Те саме, що ДУБНЯК. К-2.

ДУБЧИК [дуб'чик || дуп'чик] -а, *ч.* 1. Зменш. до ДУБ-1. С-17. 2. Те саме, що ДУБЕЦЬ-2. С-17.

ДУГОЮ [дуг'о́йу] *у зн. присл.* Спосіб полювання, коли мисливці йдуть півколом. З-39.

ДУДАР [дудар] -а, *ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. *Обскúбт'і кúрку і повирива́т' дудар'і.* М-36, Л-13; [дудéр] М-36.

ДУДКА [дудка] -и, *ж.* 1. Музичний інструмент у вигляді трубки, напр.,

сопілка, флейта. С-17. 2. Ствол мисливської рушниці. Д-7. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. Л-11, М-49; [дутка] З-16.

ДУДЛИТИ [дудліти] -дл'у, -дліш, *недок., згруб.* Жадібно пити. *Дудлит самогон'áру ди ї все.* С-17.

ДУДУКАТИ [дудука́ти] 3 *ос. одн.* дудука́є, *недок.* Подавати голос (про терука). Р-5.

ДУДУЛОЧЧЕ [дудулоч:е] -а, *с., збір.* Те саме, що КОЛОДКА-10. Ч-5.

ДУЖЕНЬ [дужен'ь] -жн'а, *ч.* Силач; богатир. В-19.

ДУЖИК [дужик] -а, *ч., кулін.* Хлібець, спечений першого тижня Великого посту. Л-4.

ДУЖІНЬКО [дуж'ін'ко] *присл.* Дуже багато. *Ікони дуж'ін'ко йе тепéрка [в церкві].* К-26.

ДУЖКА [дужка || ду́шка] -і, *ж.* Ручка з товстої дротини біля відра. *Годорва́лас ду́шка з гу́шком... Типéр видро́ хоч вик'іда́ї.* С-17.

ДУЖО [дужо] *присл.* 1. Дуже. *Кулі́ стимн'іло дужо, приходили хл'о́пц'і.* З-4, Я-1. 2. Багато. *Дужо йе мас'т'е́ї в соба́к.* Х-4, П-53, К-13. *Дужо йе, шо повмира́ли.* Я-1, П-36.

ДУЗДРИТИ [дуздри́ти] -і́їє, -і́їєш, *док.* Дозріти, досягнути. *Вже йáблика дуздри́ли^е.* В-25.

ДУЗДРІВАТИ [дуздр'іва́ти] -áїє, -áїєш, *недок.* Те саме, що ДУЗДРИТИ. З-6.

ДУЗУБ [дужуб] -а, *ч.* Димар. 3 *дужуба йшов ди^ем.* К-58.

ДУЙНЕЧКА [дуйне́чка] -и, *ж.* Те саме, що ДОЇЛКА. Б-30.

ДУЛПА [дул'па] -и, *ж.* Вуха лопати, куди забивають ручку (держак). П-15.

ДУЛЯ [ду́ля] -і, *ж.* 1. Стулена в кулак рука так, що великий палець просувається між вказівним і середнім (всі н. пп.). 2. *у виразі ДАТИ ДУЛЮ* [да́ти ду́лю] *незм.* Нічого не дати (не позичити); відмовити у проханні. С-17.

ДУЛЬКА [дўл'ка] -и, ж. 1. Зменш. до ДУЛЯ (всі н. пп.). 2. Сорт маленьких грушок. *Дул'к'е ц'ого року мицно вродели.* В-23.

ДУНАЙ [дунáй] -áйа, ч., перен. Далекий нерідний край. *Забíлас' за дунáй – додóму не гадáй.* П-48.

ДУНАЙОК [дунайóк] -йкá, ч. Якась річечка. *Ой да ї зирвú ж йа тої вишн'óви листочóк, ой да пошл'ú ж йа на бистр'ейк'и дунайóк.* (Народна пісня). С-17.

ДУНДА [дўнда] -и, ж., дит. Соска. Б-8.

ДУНДИР [дўндир] -а, ч., ент. Те саме, що ЖЕРШ-2. Б-45.

ДУПА [дўпа] -и, ж. 1. Зад людини. *Не л'із', бо бúду бíти по дўпи.* С-17, Г-16. 2. перен. Нижня товста частина снопа. 3-6, С-56. 3. перен. Тупий кінець яйця. Г-34.

ДУПАК [дупáк] -á, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Грáли в дупакá. Наг'ináйиц'а і запл'úичуйе вóчи. Вéйде одін і стúкне.* 3-1.

ДУПЕЛЬ [дўпел'] -пл'а, ч. Цвяшок, яким прибивають підкову до кінського копита; ухналь. О-16.

ДУПИЛЬ [дўпил'] -пл'а, ч. Те саме, що ДУБЛКАТ. 3-37.

ДУПР [дуп'ір] присл. **Д** ТОПР-1. О-16.

ДУПКА [дўпка] -и, ж. 1. Зменш. до ДУПА-1. *Ай дам в дўпку!* С-17. 2. Зменш. до ДУПА-3. К-70, П-15.

ДУПЛЕТ [дупл'ет] -а, ч. Те саме, що ДУБЛКАТ. К-53, Л-5.

ДУПЛЕТОМ [дупл'етом] у зн. присл. Те саме, що ДУБИЛЬТОМ. О-25.

ДУПЛИСТИЙ [дуплістий] -а, -е. Такий, що має дупло. *Дуплісте дéриво.* П-15.

ДУПЛО [дуплó] -á, с. 1. Порожнина в стовбурі дерева (всі н. пп.). 2. Порожнина у хворому зубові. *Бол'ат зúби з дўплами.* Г-16, С-17. 3. Виїдена мишами середина картоплини чи буряка.

Тóто мiши бурак'и сточiли – самi дўпла. С-17.

ДУПЛОВА МИШ [дуплова миш] -óйй -и., фаун. Миша з довгим пухнастим хвостиком, що живе в дуплах і подібна на білку. Б-29.

ДУПЛУВАТИ [дуплувáти] -а, -е. Те саме, що ДУПЛИСТИЙ. *Гозéмок дуплувáти, а верх ше дóбри.* С-17.

ДУПЛЯК [дупл'áк] -á, ч. Пристрій зі стовбура дерева для заманювання рою бджіл. Б-35.

ДУПЛЯНКА [дупл'áнка] -и, ж. 1. Шпаківня зі стовбура вільхи. Л-11. 2. Пристосування, куди клали сіль для звірів, – пеньок із дуплом. Б-38.

ДУПЛЬОР [дупл'óр] -а, ч. Те саме, що ДУБЛКАТ. Д-21, Р-29.

ДУПЛЬОРОМ [дупл'óром] у зн. присл. Те саме, що ДУБИЛЬТОМ. Д-21, **ДУВНЯК**

ДУПНЯК [дупн'áк] -á, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Одiн держiт пóдушку, а дрúг'и з голово́у л'ага́йе, i бiют. И мáйе вгадáти.* С-48, В-39.

ДУРАЧИН [дурачiн] -а, ч., оказ. Дурень. *Бог не^м дитiна – не^м послúхайе дурачiна.* (Так приказують на чийсь прокльони). С17.

ДУРИЛО [дурило] -а, ч. і ж., знев. Те саме, що ДУРАЧИН. С-17.

ДУРИСВІТ [дурис'в'iт] -а, ч., знев. Шахрай. Р-34.

ДУРИТИ [дури́ти] -у́, -иши, недок. Обманювати. *Не дури́ менé, стару́...* С-17.

ДУРИТИСА [дури́тиса] -у́са, -иса, недок. 1. Вагатися. *Чи купл'áти порос'áта на зiму – самá не зна́йу, дурúса.* С-17. 2. [дури́тис'а] -у́с'а, -ис'а, недок. Перебирати хлопцями; гордувати. *Дури́лас'а хлопц'ами та ї не заму́жем.* Г-21.

ДУРИТИ [дур'iти] -iйу, -iйиши, недок. Жартувати. *Ц'iли вéчор хлопци дур'iли, не давáли прáсти.* С-17, В-47, Р-27.

ДУРИТИСА [дур'iтиса] -iйуса, -iйиса, недок. Жартувати разом з іншими. С-17.

ДУРНЕ [дурне́] *в зн. ім., -ого, с. 1.* Те саме, що ДУРАЧИН. *Наше дурне́ ц'ого не пон'іма́є.* С-17. **2.** Дуроці; все, що непристойне. *Тобі тоно́ дурне́ в голоу́ї.* С-17.

ДУРНИ [дурні́] -а́, -е́. **1.** Нерозумний. *Було́ два бра́ти ро́зумних, а тре́т'ї дурні́ – був гучі́тил'ом.* Г-90. **2.** Дивний, чудний. *Дурні́ – йак да́їут, то би́рі, а йак бі́ут, то втика́ї.* С-17, Г-16. **3.** Дуже великого розміру. *Така́ дурна́ бру́ква поросла́, йак голова́.* С-17.

ДУРНИСКО [дурні́ско] -а, ч., згруб. Те саме, що ДУРАЧИН. Ш-6; [дурні́ско]. *Очу́с'ка – страши́с'ка, а ручі́с'ка – дурні́с'ка: все зробл'ат'.* П-55.

ДУРНОГУБ [дурногу́б] -а, ч., бот. Смердючий гриб з порожниною всередині; фалос смердючий. (При тяжкій простуді через цього висушеного гриба пили кип'ячене молоко; так лікували туберкульоз). С-17.

ДУРОГА [дуро́га] -и, ж. **1.** Те саме, що ДОРОГА-1. О-16. **2.** Недолік на полотні через розірвану нитку основи. О-16.

ДУРУВАТИ [дурува́ти] -а, -е. Дурнуватий, нерозумний. В-2.

ДУТКА [ду́тка] -и, ж. **1.** Цівка, на яку намотували нитки. *Нитке́ намóтували на ду́тку.* Д-21. **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-33.

ДУХ [дух] -а і -у, ч. **1.** Повітря взагалі. *С пирéд'ного́ ко́лиса хтос' дух спусті́в.* Г-16, С-17. **2.** Тепле повітря. *Поочин'а́ї двéри – ха́ї ві́де ва́шк'ї дух.* С-17. **3.** Ширша частина КОШИЦІ – рибальської лозової снасті у формі лійки. Г-34. **4.** Наказ іти геть. *Ану́ шоп тво́го ду́ху тут ни було́!* С-17.

ДУХАТИ [духа́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. Надіятися; покладатися на когось. *Вун духа́їє пири́зимувати́ коро́ву.* С-17.

ДУХЕНКА [духе́нка] -и, ж. Зменш. до ДУХНА. Б-42.

ДУХНА [ду́хна] -и, ж. Жіноче плаття. Б-33.

ДУХОВА [духова́] *у зн. ім., -о́її і -е́її, ж., збір.* Оркестр духових інструментів. *І за По́л'шч'ї була́ духова́... Йак хто бога́тиши́, бога́тир, то на́їма́ли.* П-37, С-17.

ДУЧКА¹ [ду́чка] -и, ж. Те саме, що ДУЖКА. Г-42, К-70.

ДУЧКА² [ду́чка] -и, ж. Отвір у жорнах, куди засипають зерно. К-37.

ДУШАНА КАРТОПЛЯ [ду́шана карто́пл'а] -о́її -і, ж., кулі́н. Те саме, що ТОВМАЧИ. К-13.

ДУШИТИ [душі́ти] -у́, -иш, недок. **1.** Тиснути. *Ни душі́ рук'ї, бо бу́де син'ак.* С-17. **2.** Давити. *Душі́в за го́рло, шо лед'ни задуші́в.* С-17.

ДУШКА [ду́шка] -и, ж. Те саме, що ДУХНА. Б-43.

ДЬОХТИРНИЦА [д'охті́рница] -и, ж. Посудина для дьогтю. С-6.

ДЮДЯ [ду́д'а] -і, ж., дит. Холод.
~~ДЮДЬО~~

ДЮДЬО [ду́д'о] -а, ч., пестл. Те саме, що ДІДКО. Б-27, Г-32, Р-36, С-66; [ду́д'у] Г-35.

ДЮЖИТИ [ду́жити] *з ос. одн.* ду́жит, недок. Лити (про дощ). *Ц'гли ден' д'ужит дошч.* С-17.

ДЯ [д'а] незм. Дякую. В-21.

ДЯЄЛ [д'а́д'ел] -д'ла, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. З-23.

ДЯДЬО [д'а́д'о] -а, ч., пестл. Батьків чи материн брат. *Ше д'а́д'о жили́, ше та́тови бат'кі жили́.* К-13.

ДЯДЮРА [д'ад'у́ра] -и, ч., згруб. Дядько; дорослий чоловік. *Ти вже не" хлопчик, гон йак'ї д'ад'у́ра.* С-17.

ДЯЗУВАТИ [д'азува́ти] *з ос. одн.* д'азу́їє, недок. Те саме, що ГЕДЗАТИСЯ. *Това́р с'ого́дн'а так д'азува́в.* Г-21.

ДЯКУ БОГУ [д'а́ку Бо́гу] незм. Вставне словосполучення, що виражає подяку за щось. *Вони́ [плазуни] йе, а́ле ше, д'а́ку Бо́гу, не... не жа́ловавс' ни́хто́, шо вкусі́ла там гад'у́ка.* У-7.

ДЯКУВАНИ [д'áкувани] -ан, мн., обряд. Частина весільного обряду, коли молода дякує своїм батькам. Х-7.

ДЯКУВАТИ БОГОВИ [д'áкувати Бóгови] незм. Те саме, що ДЯКУ БОГУ. *Вона́ мин'і два ра́зи на ден' згавáрувала, то, д'áкувати Бóгови, йуї <...>, йа зáре ни зна́йу нийáкого врач'á.* Р-25.

ДЯХТЬОЛ [д'áхт'ол] -а, ч., орн. Те саме, що ГЕТЕЛЬ. Г-26.

ДЯЧИХА [д'ачíха] -и, ж. **1.** Дружина дяка (у багатьох н. пп.). **2.** Жінка, яка виконує обов'язки дяка в церкві. М-49, С-17.

Е е

Е¹ [e] спол. А. Дувч'їте прили, е хлѡнци так сид'їли. В-13.

Е² [e] вст. сл. Уживають, коли підшукують або пригадують потрібне слово. Н'їмци ст'али бомбїти, єто вже как єтот... ну... е... Ст'али в сѡрок п'єрвом. М-47. Україїнц'ї, е, однѡго хл'їв'а спалїли. Б-25. Мужїк в мене, е:, їак їа похов'ала, то снївс'а їїжидн'євно. Н-5.

Е³ [e] виг. Уживають при запереченні. Е, де там справдїлос'а... Н-5.

ЄВКАТИ [євкати] 3 ос. одн. євкаїє, недок. Те саме, що ГАВЧЄСТИ-2. Б-21.

ЄГЕ [егѣ] 1. част. ствер. Так. Егѣ, потомїлиса дѡбре. С-17. 2. част. пит. Невже? Справдї? А їа вже докѡпуїу картѡпл'у.– Егѣ? С-17.

ЄГЕЖКЄ [егѣжк'є] част. ствер. Те саме, що ЄГЕ-1. Д-17.

ЄГЕР [єгер] -а, ч. Єгер. В-23, Л-1; [їєгор] О-5, С-17.

ЄДЕГЕ [єдегѣ] присл. Он там. Едегѣ їе л'авѡчка. С-8, З-14.

ЄГУ [егу] част. Те саме, що ЄГЕ-1. Егу, ус'ї нам помаг'али. Г-19.

ЄДОВО [єдовѡ] присл. Тодї; у той час. [Коли почали будувати церкву?] А тут єдовѡ, їак ст'али розв'ал'увати колхѡзи. Н-15.

Е! Е! Е! [e! e! e!] виг. Уживають для спонукання дитини випорожнитися. С-17.

ЄКАТИ [єкати] -айу, -айїш, недок. 1. Часто повторювати е. С-17. 2. Те саме, що БЕКАТИ-1. Б-21, К-58.

ЄКЛО [єкло] -а, с. Ікло. Гѡстри єкла в кабан'а. Г-38, З-21.

ЄКРО [єкрѡ] -'а, с. Литка ноги. П-15.

ЄНДЕ [єнде] присл. Те саме, що ЄДЕГЕ. Ёнде бус'ко летїт'. Ж-5.

ЄНИЙ [єнїй] -у, ч. Те саме, що ГЕМЕЛЬ. В-19, З-21; [єн'їй] В-13; [їєнїй]. Ёнїй с'ад'аїє на дѣрїво. П-15.

ЄНОТ [єнѡт] -а, ч., фаун. Єнѡт. Єнѡти живїт' в нѡрах. З-21, М-49.

ЄНПИТ [єнпит] -у, ч. Запах, дух людини. Зв'їр почуїє єнпит і втечѣ. С-62.

ЄТ [ет!] виг. Передає рїзні негативні емоцїї. Ет! А у нас, шѡб грѡш'ї отѡ не м'їн'алїс'а, лїч:е жилї, їак в Амѣрїци. М-6.

ЄТАК [єтак] присл. Ось так. Ётак стар'ї приказували. В-13. Ётак дѡвго вѡнї жилї. О-2. В єтїх св'їт'н'ах у нас єтак не ходїл'ї. С-28.

ЄТЕ [єте] займ. Це. Т-2.

ЄТО [єтѡ] 1. част. То; це. К-27, Л-13, П-21, У-4. 2. займ. Те саме, що ЄТЕ. Про єтѡ давнѡ б'аїат'. Л-13.

ЄТУЙВО [єтуївѡ] займ. Цей. А вже то був в нас, е, єтуївѡ Антанѡв'їч претсед'ател'ѡм. Т-4.

ЄХ¹ [ex] виг. 1. Передає труднїсть виконання якоїсь дїї. Ех, тѡго мишк'а и двѡм ни пудн'ати. С-17. Бо ш то далѣко, ну ех! С-2. 2. Передає докїр. Ех, б'ат'ку, за шчо ти менѣ бїєш?.. Ж-5.

ЄХ² [ex] част. пїдсил. Пїдсилює значення наступних слїв. А в'їн к'аже: "Ех ти, дурнику, то їди з'ми". В-54.

ЄХЕ-ХЕ-ХЕ [єхе-хе-хѣ] виг. Уживають для наслїдування смїху. Шо ти мин'ї? Ти мин'ї з в'їдрѡ [їжї] принїсї. Ехе-хе-хѣ, – см'їїєц':а. М-6.

Є є

Є¹ [йє] займ. Я. *Йє ходéла, йє робéла, йє кап'ейку зароб'éла.* (Складанка). М-53, В-2. *А йє ше пойдú в гуркíе своїй, а ше ї в чужій вл'izu.* Т-4.

Є² [йє] спол. Як. *Йє прийдúт' сватачі, то ї найдúт' на печі.* Н-21.

ЄБЛИКО [йéбл-ико] -а, с. Яблуко. *Ж'éба йéблико кач'éла в йéмку, йє на ж'éбу наступ'ла, ж'éба ч'éвкнула.* (Складанка). В-54.

ЄБЛИНКА [йéбл-и'нка] -и^е, ж., бот. Яблунька. В-54.

ЄВА [йéва] -и, ж. 1. Власне жіноче особове ім'я (у всіх н. пп.). 2. бот. Те саме, що ГВИНА. Д-21, П-15.

ЄВИНА [йéвина] -и, ж., бот. Те саме, що ГВИНА. З-23.

ЄВДОШИТИ [йéвдошити] оказ. Святкувати день Преподобної мучениці Євдокії (14 березня), який у народі вважається присвятком. *Було не сáвити, не йéвдошити – на кудéлу ковдошити.* З-25.

ЄГОРОК [йегорóк] -рка, ч. Те саме, що ЕГЕР. Х-10.

ЄГИПТА [йегі'пта || йагі'пта] -и, ж. Грязюка; дорога з баюрами; болото. *Кóни по чéриво в ц'уї йегі'пти, нат' колéс не^м відно.* С-17.

ЄДВАР [йедвáр] -а, ч. Шовк. *Плáт':е з йедвáру.* С-17.

ЄДЕН [йéден] йедно́го, числ. 1. Один. *Йéден кáже – йа Мару́с'у л'убл'у.* С-8; [йедéн]. *Йде йедéн за дрúгим.* О-22, С-64; [йідéн]. *Живé сам йідéн.* Б-14, Б-29, Х-7; [йід'án] З-14; [йід'ón] З-14. 2. [йідéн], вж. у виразі **ІДНИМ ГОЛОСОМ** [йідні́м го́лосом] незм. Видавати звуки одним тоном. *Титиру́к то бул'боти́т' – бл'-бл'-бл', бл'-бл'-бл', а титэра йідні́м го́лосом.* О-22.

ЄДИНЯ [йедин'á] -і, ж. Сирота. *Ходіла по мiлостин'у... Тутка ше булá одна йедин'á, і пошлі.* Щ-2.

ЄДРО [йедрó] -á, с. 1. Кісточка вишні, сливи. В-13. 2. Те саме, що ГАРБУЗКА. *Насуши́ла бл'эху йéдер.* С-2, С-5.

ЄДУЧИ [йéдучи] незм. Місцезнаходження чого-небудь по дорозі до чогось. *Там он йест у нас шче одна капл'ичка, на Р'éпн'ик'і йéдучи.* Р-17.

ЄЖ [йеж] -á, ч., фаун. Їжак; Eripaceus. К-27; [йерж]. *Йерж, йержiха і йержен'á.* В-4.

ЄЖИК [йежик] -а, ч., фаун. Те саме, що ЄЖ. Ж-5.

ЄЖИСЬКА [йежис'ка] -и, ж., фаун. Те саме, що ЄЖИЦА. З-16.

ЄЖИЦА [йежіца] -и, ж., фаун. Самка їжака. Г-15; [йіжіц'а] П-46, С-62; [йіжіца] О-14, У-4.

ЄЖУК [йежук] -á, ч., фаун. Маля їжака. В-10.

ЄЗДО [йездó] -á, с. Леговисько зайця в снігу. К-6.

ЄЙНА [йейна] -ойі, займ. присв. Їі. *Йейна ху́стка на стол'е.* С-38. *І булá тутка чéрес до'рогу до'чка йейна.* Д-3

ЄЙ-БОГУ [йей-бо́гу] незм. Те саме, що БІГМЕ. Ж-7.

ЄК [йек] спол. 1. Як, немов, ніби. Ч-6. 2. Якщо, коли. *Йек при́йде маї – с'ї про́со, бу́де йек гаї.* Ч-6.

ЄЛОВИЙ [йелóвий] -а, -е. Ялиновий; виготовлений із ялини. *Йелóвий л'іс там.* Р-4.

ЄЛОВИЦА [йелови'ца] -и, ж. Те саме, що ЯЛУВКА. С-2.

ЄЛОВИЧКА [йеловичка] -и, ж. Те саме, що ЯЛУВКА. Щ-1.

ЄМКА [йémка] -и, ж. Ямка. Н-21; [йémке] Р-21.

ЄМЩУК [йемшчук] -á, ч., фаун. Мисливський собака, який влізає в лисячі або борсучі нори. Т-7.

ЄН [йен] -а, ч., реліг. Свято Івана Предтечі (7 липня). *Купáла шóстого, а Йен с'óмого, а в'ін с'óмого.* К-40.

ЄНОЦИПИ [йенóцип'і] -ів, мн. Недолік у полотні, коли одна нитка основи помилково заведена в дві ничельниці. З-6.

ЄНЧИЙ [й'єнч'ий] -а, -е, займ. Те саме, що ГЕНЧИЙ. С-2; [й'єнч'і]. В'ін не може, а й'єнч'і зразу зробит'. П-15.

ЄНЬ [й'єн'] -у, ч. Те саме, що ГЕМЕЛЬ. На д'єрв'і й'єн', стр'усиш – й'ак с'н'іг іде. П-46.

ЄНЬЧИТИ [й'єн'чити] -у, -иш, недок. 1. Жалібно плакати (про дитину). Даї с'оску, хаї не й'єн'чит. С-17. 2. Стогнати від болно. Зуби бол'іли, вес' час й'єн'чив. Ч-11.

ЄРЖАК [й'єрж'ак] -а, ч., фаун. Те саме, що ЄЖ. Д-30.

ЄРЖАТИ [й'єрж'ати] 3 ос. одн. й'єрж'ат', недок. Іржати (про коня). К-68.

ЄРЖАЧИНЯ [й'єржачин'я] -ати, с., фаун. Те саме, що ЄЖУК. Д-30.

ЄРЖАЧИХА [й'єржачиха] -и, ж., фаун. Те саме, що ЄЖИЦА. Д-30.

ЄРЖЕНЯ [й'єржен'я] -ати, с., фаун. Те саме, що ЄЖУК. В-4, В-9.

ЄРЖИХА [й'єржиха] -и, ж., фаун. Те саме, що ЄЖИЦА. В-9.

ЄРИЦЯ [й'єриц'я] -і, ж., бот. Сорт пшениці. Й'єриц'я така й'ак пиєниц'я, й'ак ж'ито, но така вона дробн'иш'а... на паг'урку такому с'ійал'и. Г-19.

ЄСИНЬ [й'єсин'] -а, ч., бот. Ясен; Fraxinus excelsior L. Ч-6.

ЄСТІ [й'єс'т'і] мн. теп. час дієслова бути. Те саме, що ЄСТЯ. Ну тут кажут' б'айати, ну там так'і й'єс'т'і слова. П-40.

ЄСТИКА [й'єс'т'іка] незм. Те саме, що ЄСТЯ. От у нас т'удека пл'от'н'ік й'єс'т'іка. Х-8.

ЄСТЬ [й'єс'т'] теп. час дієслова бути. Те саме, що ЄСТЯ. То так'є з'іл':е, вон'о і з'арас й'єс'т'. В-54, М-2; [й'єс'ц']. За ётойу ц'єрквойу й'єс'ц' кл'єб'ан'ійа, там вун жив'є. Р-17.

ЄСТЯ [й'єс'т'я] незм., теп. час дієслова бути. Й'єс'т'я пр'авда в св'іти. С-6, В-10; [й'єс'ц'я] Р-20; [й'єс'я] Р-20.

ЄСЬОНКА [й'єс'онка] -и, ж. Те саме, що ГОСІНКА. С-25.

ЄСЬЧІК [й'єс'ч'ік] -а, ч. Дерев'яна посудина круглої форми для зберігання масла. П-48.

ЄСЯ [й'єс'я] незм. Те саме, що ЄСТЯ. Вже там б'уде де схав'атис'я вод дошч'у – коп'ици й'єс'я. П-46. І с'ічас там вон'а й'єс'я. П-14.

ЄТЛИК [й'єтлик] -а, ч., орн. Те саме, що ДЯД'ЄЛ. М-49, С-2.

ЄЧНИЙ [й'єчний] -а, -е. Ячмінний. Й'єчна сул'ома. З-2, С-51, Щ-1.

ЄЧНИСЬКО [й'єчнис'ко] -а, с. Поле, з якого зібрали ячмін'я. Т-5.

ЄЧНИЩЕ [й'єчнишче] -а, с. Те саме, що ЄЧНИСЬКО. Х-10.

ЄЧНЯ [й'єчн'я] -і, ж., кулін. Те саме, що ЄШНИЦЯ. С'ад'айем вс'і за стул веч'ерайем т'уйу й'єчн'у. С-48.

ЄШНИЦЯ [й'єшниц'я] -і, ж., кулін. Ячня. Б-19.

Ж ж

ЖАБА¹ [жа́ба] -и, ж. 1. Невелика безхвоста земноводна тварина; Rana; (н. пп. східної частини досліджуваної території). *Від'ма могла жа́бою стáти*. С-17; [ж'эба] (говірки центру і півночі). 2. *перен., зруб.* Негарна на лиці людина. *Гл'ан' на туйу д'івку – жа́ба жа́бою*. Г-16.

ЖАБА² [жа́ба] -и, ж. 1. Сильна іржа, що з'являється у стволі мисливської рушниці. *Йак жа́ба нападé, то вікин' руж:ó.* В-10. 2. Хвороба корови (?). *Воніе ї худóбу л'чили (от йа не знайу, чи витé пон'іма́єте), жа́ба йак нападé ко'рóву.* П-46.

ЖАБ'ЄЧІ [жабйэч'і] -а, -е. Неістівний (про гриб). П-15.

ЖАБКА¹ [жа́б'ка] -и, ж. Зменш. до ЖАБА¹-1 (н. пп. східної частини досліджуваної території).

ЖАБКА² [жа́б'ка] -и, ж. Один із блочків у ткацькому верстаті, по якому рухаються шнурки, прив'язані до верхніх рейок начиння. *На шнури буліе жа́б'к'э, шче бóчечки казáли.* Х-10.

ЖАБКИ [жа́бки] -бок, мн. Набійки на підошві взуття. П-21.

ЖАБОКОЛ [жабоко́л] -а, ч., жарт. Невеликий складаний ніжик. З-2.

ЖАБОТИННЄ [жаботи́н':є] -а, с., збір., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. С-8.

ЖАБРО [жа́бро] -а, с. Зябра. *В ри́би жа́бра.* О-16.

ЖАБСЬКІ [жа́бс'к'і] -а, -е. Те саме, що ЖАБ'ЄЧІ. *Жа́бс'к'і гри́би не йід'ат'.* О-29.

ЖАБУРИННЄ [жабури́н':є] -а, с., збір., бот. Ряска; Lemna. *Вода́ в ро́йї гет' жабури́н':ем покрита.* С-17.

ЖАВА [жа́ва] -и, ж. Те саме, що ЖАГВА. М-40.

ЖАГАН¹ [жага́н] -а, ч. Великий заряд у мисливській патрон; жакан. Ж-5, Ш-6; [жига́н] С-53; [жа́ган] С-19.

ЖАГАН² [жага́н] -а, ч. Те саме, що КОЖАН. Ж-3.

ЖАГВА [жа́гва] -и, ж., бот. Губка з берези, оброблена певним чином, яку використовували при викресуванні вогню. В-12, М-43; [жі'вга] З-29; [ж'ігва] В-23, К-58.

ЖАГУЧКА [жагу́чка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. В-45, К-68.

ЖАГВА [жа́гва] -и, ж. 1. бот. Грибковий наріст на трухлявому дереві. *Луде, гл'ан'те – приу́йз'э гнилу́ бе'рэзину з жа́гвою на дрóва!* С-17; [ж'эгва] П-15; [жігва] Д-7, Д-31; [жіква] Н-14. 2. *перен.* Їжа, що тягнеться за ложкою (напр., кисіль). С-17. 3. *перен.* Несмачна їжа. *Насма́жила гу́с'ачих йайéц, то не' могла́ йісти – йак жа́гва.* С-17.

ЖАДЄН [жа́д'єн] займ. Інший; жоден інший. *В четвэ́р вже в молодóго пережóвини, ден' че'твэ́р, ни жа́д'єн, но че'твэ́р.* Ч-9.

ЖАДЮГА [жад'ю́га] -и, ж. і ч., зруб. Скупа людина. С-59.

ЖАЖИЛКА [жажі́лка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. К-43.

ЖАВОРОНКА [жаворо́нка] -и, ж., орн. Жайворонок; Alaudidae. Ч-6.

ЖАК [жак] -а, ч. Те саме, що ЖАКІ. *А жак то такéї – чотэ́риэ ка́блукіэ і нат'ага́йут' так.* М-23.

ЖАКАНОВКА [жакано́вка] -и, ж. Те саме, що ЖАГАН¹. О-29.

ЖАКІ [жакі́] -ів, мн. Рибальська снасть у вигляді натягнутої на кілька обручів сітки. К-58.

ЖАЛИВА [жалі́ва] -и, ж., бот. Те саме, що ЖАЛИЦЯ. *А йакі́ то до́бриі боршч зи жалі́воюу...* Н-31.

ЖАЛИЦЯ [жалі́ц'а] -і, ж. Кропива; *Urtica dioica* L. Т-7.

ЖАЛКО¹ [жа́лко] присл. Жаль. *Шо то́бі – жа́лко да́ти сво́йї дити́ни?* С-17.

ЖАЛКО² [жа́лко] -а, с., анат. Жало в комах. *В пчо́лі жа́лко, а в сокі́ри жилó.* Д-7.

ЖАЛОБА

ЖАЛОБА [жалоба] -и, ж. 1. Скорбота за померлим; траур. *Не^д с'тивáй ц'їли рик – носі жалобу.* С-17.

ЖАЛОБНА ВЕЧЕРА [жалобна ве^чера] -ейі -и, ж., обряд. Поминальна їжа після поховання померлого. *Спас'їбо за жалобну ве^черу.* С-17.

ЖАЛОВАТИСЬ [жаловатис'] -уйус', -уйес'а, недок. Жалітисся, скаржитися. *Воні [плазуни] йе, áле ше, д'áку Бóгу, не... не жаловавс' нихтó, шо вкусіла там гад'ука.* У-7.

ЖАНОЧЧИНА [жаноч:ина] -и, ж. Жінка. К-2.

ЖАРАХА [жараха] -и, ж., ент. Те саме, що ПАЛИМОДА. С-59.

ЖАРИВКА [жарівка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Х-5; [жарівка] В-45.

ЖАРИЩЕ [жарішче] -а, с. Велика спека. *Од ц'óго жарішча вс'а росáда пропáла.* С-17; [жар'ішче] Б-36.

ЖАРОВИЙ [жаровий] -а, -е. Оранжевий. *Жáрових нитóк не купі'ла.* Г-40.

ЖАРОВНЯ [жароўн'а || жароўн'а] -і, ж. Те саме, що ПАТЕЛЬНЯ. *Шрит коліс' викáчували в жароўн'і.* Л-9, Д-31.

ЖАРУВКА [жарівка] -і, ж. Електрична лампочка. *Знов жарівка пе^ре^дгоріла, закруні дру́гу.* С-17.

ЖАСТКІ [жастк'і] -а, -е. Дуже брудний; бридкий. *Помі дитіну, а то почипл'áла сопл'і. Фу!.. Така жастка!* С-17.

ЖАШКУХА [жашку́ха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. З-16.

ЖВАКУВАТИ [жвакува́ти] З ос. одн. жваку́йе, недок. Жувати жуйку (про худобу). *Коро́ва жваку́йе жва́чку.* П-15, З-6; [жвакува́ти]. *Бичо́к нездорóвий – не жуваку́йе.* З-6.

ЖВАТИ [жва́ти] З ос. одн. мин. ч. жва́ла, недок. Те саме, що ЖВАКУВАТИ. *Коро́ва не хо́че жва́ти жу́йку.* Г-8, В-13.

ЖВАЧКА [жва́чка] -и, ж. Жуйка; повторне пережовування їжі жуйними тваринами. *Коро́ва жва́ла^е жва́чку.* В-13, С-56.

ЖЕЛАВКА

ЖВИР [жвир] -у, ч. Білий пісок, який залягає на великій глибині. З-32.

ЖВІР [жв'ір] -у, ч. Дрібні камінці, які трапляються на полі. С-15.

ЖГРЕМБЛО [жгрéмбло] -а, с. Те саме, що ГРЕБЛО. О-16; [жгрéмбло] Д-20.

ЖДАНИКІ [ждáник'і] -у, мн., оказ. Те, що очікували. *Ждáли ди і ждáник'і пої'ли.* С-17, Г-16.

ЖДЖАРІ [жжар'і] -ів, мн. Пасовище з непересихаючим джерелом і річечкою. Г-9, Н-20.

ЖДЖЕР [жжер] -а, ч. Те саме, що ЖДЖАРІ. Г-9, Н-20.

ЖЕ [же] спол. *Що. Знав, же так бу́де.* П-53. *Гу-гу, да́йте то́йе, же на ро́гу, о.* Д-33.

ЖЕБ [жеб] спол. *Щоб. Жеб свіни не вивóдилис', трéба шéрс'т' занесті в хл'ів.* (Повір'я). П-53, Б-35, Д-19; [жеп]. *Жеп ти знав!..* Х-1. *...Жеп каца́пс'к'их з'éц'і до шко́ли н'е хоз'іл'і.* Є-1; [жоб]. *Дму́хала, жоб ни пе^дклó.* С-12.

ЖЕБИ [же́би] спол. Те саме, що ЖЕБ. *А по́сл'а то вже воні зробіли калату́шки, же́би зв'іринá навпир'ід тудá [втікала].* У-10.

ЖЕБРА [же́бра] -бер, мн. Паща вовка. В-2.

ЖЕБРАТИ [же́брати] -айу, -айеш, недок. Старцювати; випрошувати милостиню. *Тої цолов'ік же́брати ходів.* З-14.

ЖЕБРИ [жебрі] -ів, мн. Старцювання; випрошування милостині. *Коліс' слип'і по жебру́ ходіли.* В-17.

ЖЕГАЛКА [же́галка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Г-35.

ЖЕЖКА [же́жка] -и', ч. Будь-що гаряче. *А дин такі́й чолов'ік був – дл'а ка́ждого в долóну по же́жки^і [гаряча ковбаса-кров'янка].* С-38; [же́шка]. *Па́ску пеку́ в пйáтниц'у, бо в нас у субóту ба́т'ушка свéт'ит в:ус'ім год'ін, то ба́рзо трéба ра́но, а же́шка, то зна́йте, небáрзо до́бре нес'т'і и́ейі.* С-4.

ЖЕЛАВКА [же́лавка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. К-42.

ЖЕЛІСКО

ЖЕЛІСКО [жел'іско] -а, с. Металічна пастка з пружиною для лову гризунів. *Шчур поіав в жел'іско.* К-17, П-53; [жил'ізко] Т-8.

ЖЕЛНИЙ ЧЕТВЕР [жёлний четвёр] -ого -ргá, ч., реліг. Четвер останнього тижня Великого посту. П-23.

ЖЕЛО [желó] -á, с. Те саме, що ДЖУРЛО-3. 3-24, С-27; [жилó] Ж-5.

ЖЕНИЛО [женіло] -а, ч., знев. 1. Хлопець, якому пора одружуватися. П-8. 2. *евф.* Статеві органи чоловіка. *Чогó ни жéнис'а? – Ше женіло ни віросло.* Ж-14.

ЖЕНИШОК [женишóк] -шкá, ч. Зменш.-пестл. до ЖЕНИХ-1. *Грибишóк, грибишóк, грибишóк, скажй, в йакóму бóц'і м'її женишóк.* Ч-13, К-70.

ЖЕНИХ [жен'іх] -á, ч. 1. Неодружений молодий хлопець. Л-13, П-15; [женіх] 3-27, Н-16; [жиніх]. *А в йóго був син, Цівка звáвс'а, жиніх ужé.* І-3. 2. Парубок, який одружується. П-15. 3. Одружений молодий чоловік. С-5.

ЖЕНЧИК [жénчик] -а, ч., пестл. Жнець. *Благослов'áйу, жéнчики, благослов'áйу. Хаї прійде допомóга в'ід Гóспода Бóга.* В-13.

ЖЕНЮХ [жен'ўх] -á, ч. 1. Те саме, що ЖЕНИХ-1. С-2. 2. Те саме, що ЖЕНИХ-1. Р-21.

ЖЕНЯЧКА [жен'áчка] -и, ж., знев. Одруження. *В нáшого пáрубка тонó жен'áчка в головї.* С-17.

ЖЕРАЛКА [жéралка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Д-22.

ЖЕРДЄ [жéрд'е] -а, с., збірн. Жердини. *Тра гнилé жéрд'е поपालіти.* С-17.

ЖЕРДКА [жéрд'ка] -і, ж. 1. Жердина в огорожі. *Д'іти гет' поламáли жерд'к'і.* С-17. 2. Жердина, підвішена біля печі, для просушування рушників та одягу. *На ц'уї жéрд'ци вже нима де вїїшати мóкрого.* С-17.

ЖЕРЕБУВАТИ [жеребувáти] 3 ос. одн. жеребу́йе, *недок.* Виявляти статеву

ЖИБРУХА

охоту (про кобилу). *Кобїла жеребу́йе, а свин'á кнуру́йе.* М-2.

ЖЕРЕДЮК [жеред'ўк] -á, ч. Пристосування обв'язувати вірвовкою віз зі соломою. Р-17.

ЖЕРЕЛО [жерелó] -á, с. Те саме, що ЖЕЛО. *Бїе жерелó, то ї водá холóдна.* М-36.

ЖЕРЛИВИЙ [жерлівий] -а, -е. Такий, що багато їсть; прожерливий. *О:х, кáже, в'ін [кінь] вас, кáже, вéл'ми жерлівий, кáже.* Х-11.

ЖЕРЛО [же'рлó] -á, с. 1. Те саме, що ЖЕЛО. *Копáли колóд'аз і йакрáзé натрáпили на же'рлó.* С-17, Л-11, Л-13. 2. Найгостріша частина леза ножа чи сокири. *Гострїв сок'їру аж загорнўв же'рлó.* С-17, Ч-2. 3. Жало бджоли, осі. *Вїми же'рлó с пáлца.* С-17.

ЖЕРТИ [жérти] -ў, -éш, знев. Жадїбно і багато їсти (у багатьох н. пп.). *От жирé йак ни в сибé.* С-17.

ЖЕРТИСЬ [жérтис'] 3 ос. мн. жеру́ц'а, *недок.* Те саме, що ГРИЗТИСА-2. *По смéрт'і бáт'ка синї почалїé жéртис'.* Ш-3.

ЖЕРЧИЙ [жérчий] -а, -е. Такий, що не перебирає харчами, добре їсть. *В нас жéрчий кабáн.* К-57.

ЖЕРШ [жерш] -а, ч. 1. *їхт.* Дрібна прісноводна риба з колючими плавцями; йорж. Г-4, К-58. 2. *ент.* Шершень; *Vespa crabro.* 3-2.

ЖЕРШНЬ [жérш'ін'] -ен'а, ч., *ент.* Те саме, що ЖЕРШ-2. С-51.

ЖЕРШУН [жершўн] -á, ч., *ент.* Те саме, що ЖЕРШ-2. *Проверт'їв жершўн стéлу і впав на постéлу.* (Весільна пісня). М-23, П-15.

ЖЄСТКО [ж'э́тко] *присл.* Страшно; неприємно. *Йак гримїт', то ї дорослóму ж'э́тко.* П-15; [жá́тко] С-17.

ЖИБИ [жіби] *спол.* Те саме, що ЖЕБ. *Трéба, жіби хтос' ск'їдáв, хто вм'їе ск'їдáти, врóк'і.* 3-27.

ЖИБРУХА [жибру́ха] -и^е, ж. Жебрачка. Д-22, П-37.

ЖИВАТИ

ЖИВАТИ [жива́ти] 3 ос. одн. жива́йє, *недок.* Те саме, що ЖИВИТИ. *Мойє руж:о жива́йє.* М-40.

ЖИВЕЦЬ [живе́ц'] -вц'а, ч. 1. Гілка плодового дерева, призначена для щеплення (у багатьох н. пп.). 2. Погана мисливська рушниця. *Мойа стрел'ба живе́ц'... живи́т'...* С-57.

ЖИВИЙ [живі́ || живи́й] -а, -е. 1. Який існує, живе (всі н. пп.). 2. Справжній, істинний. *То жива́ пра́вда.* С-17. 3. Подібний на когось. *Жива́ Кацама́ниха тво́йа гону́ка.* С-17.

ЖИВИТИ [живи́ти] 3 ос. одн. живи́т', *недок.* Про дію мисливської рушниці, яка тільки ранив зв'язує, а не вбиває. *Стрел'ба живи́т', ше ни одно́го за́йца не вбив.* Ш-6, В-9, Н-16.

ЖИВИЦЯ [живи́ц'а] -і, ж. Те саме, що ЖИВЕЦЬ-2. *Живи́ц'а – плохе руж:о, вона́ не с'в'іжит'.* С-19, В-3.

ЖИВИТИ [жив'іти] -йіу, -йіеш, *недок.* Жити. *А йіх дво́йє жив'іло в Сивка́х, то йа в йіх годовала́с'а.* В-53. *Плиса́кі жив'іли там на дєрв'і.* К-45.

ЖИВОВНИТИ [живовни́ти] 3 ос. одн. живовни́т', *недок.* Те саме, що ЖИВИТИ. *Живовни́т' ружіо́.* Б-38.

ЖИВОТАТИ [живота́ти] -а, -е. Такий, що має великого живота. *А та́йа ба́ба гон'яка́ живота́та.* С-17.

ЖИВУХА [живу́ха] -ує, ж. Життя. *Така́ мойа живу́ха.* С-2.

ЖИВЦЬОМ [живц'о́м] *присл.* Настійливо, прискіпливо. *Солда́ти вчинили́с'а до ба́т'ка – ну, живц'о́м про́сто.* К-45.

ЖИГАВКА [жи́гавка] -и, ж., *бот.* Те саме, що ДЖАРКА. В-27, К-33; [жи́гафка] К-13; [жи́гавка] В-52; [ж'єгафка] К-13; [жи́гавка] Т-12; [жи́галка] І-5; [жа́галка] Г-32.

ЖИГАЛО [жигало́] -а, с. Розпечений залізний шворінь, яким пропікають дірки в дереві. *Жига́лом дірку пропе́чи.* М-2.

ЖИГУЧКА [жигу́чка] -и, ж., *бот.* Те саме, що ДЖАРКА. Л-6; [жгу́чка] О-32, П-21.

ЖИЖА

ЖИД [жид] -а, ч. 1. Єврей. *В нас жиди́ жили́ на Сохві́йувици... йіх ви́били н'імци.* Г-16, С-17. 2. *перен.* Скупа хитра людина. *Ни йди до то́го жи́да проси́ти – все одно́ ни дас'т'.* С-17. 3. *орн.* Те саме, що ВАРАБУХ. М-39, Т-6. 4. Пропущене місце під час сівби вручну. Л-8.

ЖИДИВКА [жиди́вка] -и, ж. 1. Єврейка (н. пп. півдня і заходу); [жиду́вка] (н. пп. сходу дослідженої території). 2. *бот.* Лисичка (гриб); *Cantharellus cibarius.* *Вчора назб'ірав ц'іли ко́шик жидово́к.* Г-9, Ш-6; [жидо́вка] К-9. 3. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. В-25, 3-30.

ЖИДИВСЬКІ ВОШИ [жиди́вск'і во́ши] -их -ей, *мн.* Те саме, що ВИТРИШКА-1. Х-7.

ЖИДИВСЬКА ЛИПЕХА [жиди́вск'а липе́ха] -ойі -и, ж., *бот.* Рослина, що росте в заболочених місцях і цвіте жовтим або синім цвітом; півники болотні; *Iris psewdacorus* L.; півники сибірські; *Iris sibirica* L. Х-7; [жид'іус'ки́ лєпах] В-17.

ЖИДИВСЬКИЙ [жиди́вск'ий] -а, -е. 1. Такий, що належить євреєві. *Жиди́вск'і пе́си* (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Несправжній, лише подібний до чогось. *Куропатва – то жид'івск'а курка.* Ж-1.

ЖИДИВСЬКА КУРКА [жид'івск'а курка] -ойі -и, ж., *орн.* Те саме, що КУРОПАТА. Ж-1.

ЖИДОК [жидо́к] -д'ка, ч. 1. Молодий єврей (всі н. пп.). 2. Невеликий складаний ніж. Л-9, П-51. 3. *орн.* Те саме, що ЖИД-3. А-2, Ж-8. 4. Пропуск під час косіння. 3-33, М-19. 5. *бот.* Чорнобривець; *Tagetes.* Ж-7.

ЖИДЮЧОК [жид'учо́к] -чка, ч. Те саме, що ЖИДОК-2. Р-21.

ЖИЖА¹ [жі́жа] -и, ж. 1. *дит.* Вогонь; все, що гаряче. *То жи́жа! Не л'із', бо ру́к'і попиче́ш.* С-17. 2. *бот.* Те саме, що ДЖАРКА. Ж-8.

ЖИЖА² [жі́жа] -и, ж. Сеча свиней, зібрана у викопану ямку. *Чоботи ми́с'ац сме́рд'іли, йак вино́сила жи́жу з йа́ми.* С-17, М-3.

ЖИЖАВИЦЯ

ЖИЖАВИЦЯ [жіжавиц'а] -і, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Н-30.

ЖИЖАВКА [жіжавка || жіжаўка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Б-8, Б-19, Х-7; [жіжавк'е] В-13; [жіжалка] О-35.

ЖИЖЕЦЬ [жіжец'] -жц'а, ч. Водорість. Н-15.

ЖИЖЄЙКИ [жіж'єйке] -йок, мн. Прізвисько жителів с. Червища, які відзначають свято ЖИЖОК. Там то тійє л'уде с'ваткуйут' [ЖИЖКА], на йїх все кажут' жіж'єйке. С-10.

ЖИЖКА [жіжка || жіж^мка] -і, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Не^м чипаї, бо попарши р'ук'і жіж^мкойу і будиши рив'іти. С-17; [жішка] С-59; [жешка] С-38.

ЖИЖОК [жіж'ок] -ж^мка, ч., реліг. Свято, яке відзначають 7 серпня жителі деяких н. пп. Любешівського і Камінь-Каширського районів Волинської області. А жіж'ок називаїеу'а тог'о, шо в'ін, е, зжигайє, палит' ус'о. Б-6, Б-5, Л-19, Н-14, С-62, Ч-14.

ЖИЖУХА [жіж'уха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Г-7, Ч-8.

ЖИЖЧИХА [жіжч'їха] -и, ж., реліг. Свято, яке відзначають 8 серпня жителі деяких н. пп. Любешівського і Камінь-Каширського районів Волинської області. Л-19, Н-14, С-62, Ч-14; [жіжч'єха]. А то [було] на жишч'єху, бо вона прот'івн'їша ше за жишк'а. Б-6, Б-5.

ЖИЙВОРОНОК [жійворон'ок] -нка, ч., орн. Те саме, що ЖАЙВОРОНКА. В-17.

ЖИКА [жіка] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Ц-3.

ЖИЛА¹ [жіла] -ї, ж. 1. [жіла || жіла]. Кровоносна судина (всі н. пп.). 2. Джерело. Вод'а д'обра... В кол'од'азі жіла... О-9, Д-5; [жіла] 3-16.

ЖИЛА² [жіла] -ї, ж. і ч., знев. Скупа погана людина. Ну ти ї жіла!.. Л-1; [жіла] С-17.

ЖИЛАВИ [жілави] -а, -е. Міцний, м'язистий, сильний. Ц'ої хл'опец кр'єпк'і, жілави. С-17, Ж-14.

ЖИЛКА

ЖИЛДА [жілда] -ї, ж. і ч., знев. Те саме, що ЖИЛА². Тої сус'їд – то жілда, так, так, жіла. Г-15.

ЖИЛЄТКА¹ [жил'єтка] -и, ж. 1. Безрукавка. Мой'а жил'єтка з в'атойу. Л-1. 2. Верхній жіночий одяг без рукавів, який вдягають поверх вишитої сорочки. П-37.

ЖИЛЄТКА² [жил'єтка] -и, ж. Лезо для гоління. 3-47.

ЖИЛИВКА [жилівка] -и, ж., бот. Те саме, що ЖАЛИЦЯ. 3-27.

ЖИЛИТИ [жиліти] 3 ос. одн. жиліт', недок. Те саме, що ЖИВИТИ. Жиліт' рушніц'а. К-59.

ЖИЛИЦА [жиліца] -и, ж., ент. Те саме, що ПАЛИМОДА. О-2.

ЖИЛІЗНА БАБА [жил'їзна баба] -ойі -и, ж., ент. Страшна баба, яка нібито сидить у колодязі; нею лякають дітей. В-18, М-49; [жи'л'їзна баба]. Говорілі, йак дес' кол'о кол'од'аса: “Не загл'адайте, бо там жи'л'їзна баба сидіт”. Ч-9.

ЖИЛІЗНА МУХА [жил'їзна м'уха] -ейі -і, ж., ент. Кровососка кінська; Hippoboscidae. С-17.

ЖИЛІЗНИК [жил'їзник] -а, ч. 1. давн. Дерев'яна лопата для копання, оббита тонким металом. В-13; [зал'їзник] 3-14. 2. Будь-яка лопата для копання грядки. Н-7, П-8; [зал'їзник] М-53, Х-10; [за'л'їзник] П-15; [зил'їзник] Д-6, К-58.

ЖИЛІЗО [жил'їзо] -а, с. 1. Залізо як метал (у багатьох н. пп.). Селішче Р'удники, бо плавили жил'їзо з руді. Р-33. 2. Те саме, що ЖЕЛІСКО. 3-24, К-47.

ЖИЛІСКО [жил'їско] -а, с. 1. Те саме, що ЖИЛІЗНИК-2. М-43. 2. Те саме, що ЖЕЛІСКО. О-22; [зил'їзко] В-54. 3. Праска. Жил'їском на жар гл'ад'ат' од'єжу. Б-38, Ж-10, Н-19.

ЖИЛКА¹ [жілка] -и, ж. 1. Тонка міцна нитка або дротина, з якої рибалки виготовляють вудку або іншу снасть (всі н. пп.). Перем'етом л'овл'ат' [рибу]. Отак'а жілка нат'агуйут', на жілиц'і

ЖИЛКА

гачкѣ і примѣнку – малѣн'к'і ріпки. М-23.

2. Тонка дротина. Г-5. 3. Сплетене лляне волокно найкращого гатунку. Д-21. Найкращий гатунок прядива. З-6.

ЖИЛКА² [жілка] -и, ж. Вдача людини, певна риса характеру. В охот'ніка така жілка, що т'ягне його на охоту. К-17, А-2.

ЖИЛНИК [жільник] -а, ч., реліг. Те саме, що ЖЕЛНИЙ ЧЕТВЕР. В-2; [жіл'ник]. На жіл'ника треба їти до р'їчк'і вікупатис', чи зімно, чи тепло, покул' ворона ни куп'яє своїх дитєї, – так казал'і. Д-32.

ЖИЛНИКУВАТИ [жилникувати] -у'ю, -у'єш, недок. Не їсти від Страстного четверга до першого дня Великодня. П-8; [жил'никувати] Д-32.

ЖИЛНИЦА [жілниця] -и, ж., реліг. Те саме, що ЖЕЛНИЙ ЧЕТВЕР. П-51, С-2.

ЖИЛО [жилó] -а́, с. Те саме, що ЖЕРЛО-3. Л-11.

ЖИЛУВАТИ [жілувати] -а, -е. Те саме, що ЖИЛАВИ. Наш малі буде крѣпк'і, бо жілувати. С-17.

ЖИР [жир] -у, ч. 1. Масляниста нерозчинна у воді речовина (всі н. пп.). 2. Процес приймання їжі; жирування (про тварин). Зайец пошов на жир. А-2. 3. Місце, де жирують тварини. А-2.

ЖИРИБЕНА [жирибѣна] -а, -е. Про кобилу, в якої має бути лоша. Б-8.

ЖИРИБЛЮЧОК [жирибл'учóк] -чка́, ч. Лоша-самець. С-6.

ЖИРИБ'ЮК [жириб'юк] -а́, ч. Те саме, що ЖИРИБЛЮЧОК. Жириб'юк стуйт' на нуд'їрку. Л-24.

ЖИРЛУВАТИ [жирлувати] 3 ос. одн. жирлує, недок. Те саме, що ЖИРУВАТИ. Качкїє жирлу'ют' на вод'і. З-6.

ЖИРОВКА [жирóвка] -и, ж. 1. Те саме, що ЖИР-2. Зайец' сп'ишїт' на жирóвку. З-28. 2. Те саме, що ЖИР-3. З-28.

ЖИРУВАТИ [жирувати] 3 ос. одн. жирує, недок. 1. Їсти, пастиь (про тварин). Вігнала качкї до водї – хаї

ЖИЧКУХА

там жиру'ют'. М-45, Б-34; [ж'ірувати]. Качкї ж'іру'ют, а зайц'і пасу:а. К-27.

2. Жити в розкоші, нічого не роблячи. Ваш з'ат' все жит':є жирує. С-17.

ЖИСТЬ [жис'т'] -і, ж. Те саме, що ЖИВУХА. Жис'т' нивáжна булá. Л-17.

ЖИТЕЦЬ [жітец'] -тц'а, ч., бот. Те саме, що ПИРИЙ-1. П-65.

ЖИТИ¹ [жіти] -иву́, -ивѣш, недок. Бути живим; існувати (всі н. пп.)

ЖИТИ² [жіти || ж'їти] жну, жнеш, недок. Жати. П'їдемо жїто жїти. П-34.

ЖИТИСКО [жітиско] -а, с. Те саме, що ЖИТНИЦЕ. Л-26.

ЖИТКА [жітка] -і і -и, ж. Те саме, що ЖИВУХА. С так'єйу жіткоюу! Хоч живá в іáму л'їз'! С-17, В-54, О-26, Р-25.

ЖИТНИЙ [жітній] -а, -е. Житній. Жїтній хл'їб. В-13.

ЖИТНИЦА [жітниця] -и, ж. Житня солома. П-32.

ЖИТНИЦЕ [жітницше] -а, с. Поле з-під жита. М-23, С-5.

ЖИТНІК [жітн'ік] -а, с. Зайчєня, народжене в жнива. С-57.

ЖИТНЮВКА [житн'ювка] -і, ж. Самогон із житнього борошна (рідше – пшеничного). Год житн'ювк'і хоч голоvá ни болїт, но нóг'і ни нисут. С-17, Г-16, К-20.

ЖИТНЯНКА [житн'янка] -и, ж. Те саме, що ЖИТНЮВКА. Т-5.

ЖИТУХА [житуха] -и, ж. Те саме, що ЖИВУХА. В-54.

ЖИТТЬО [жит'т'ó] -а́, с. Те саме, що ЖИВУХА. Такé жит'т'ó булó, шоп вунó ни вб'їртáлос'а. О-11; [ж'їт'ó]. Їак'є то ж'їт'ó булó! Тепѣр дóбре жїти. З-11.

ЖИЧКА¹ [жічка] -и^е, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Л-4, П-32.

ЖИЧКА² [жічка] -и^е, ж. Кольорова стрічка, яку вплїтали в коси або пришивали до країв хустки. В косах жічка жóвта. Х-10.

ЖИЧКУХА [жичкуха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Д-34; [жишкуха] В-39, С-48; [жичкуха] Д-33.

ЖИЧКУШКА

ЖИЧКУШКА [жичку́шка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Г-26.

ЖИШУХА [жишу́ха] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. П-8.

ЖЛУКТИТИ [жлукті́ти] -чу́, -ті́ш, недок., знев. Жадібно пити. *От жлукто – жлуктіт горілку и все.* С-17.

ЖЛУКТО [жлукто́] -а, с. 1. Дерев'яна посудина, у якій перед пранням золили одяг. С-17. 2. знев., перен. Людина, яка багато п'є (переважно алкогольні напої). С-17.

ЖМЕНЯ [жме́н'а] -і, ж. 1. анат. Долоня й пальці в зігнутому стані (всі н. пп.). 2. Кількість стебел, які можна захопити однією рукою. *Л'івейу жме́н'у бра́ли, а пра́воїу серпо́м рі́зали. На сні́п іде́ з де́сит' жме́н'.* Х-7. 3. Кількість сипких чи рідких речовин, що вміщаються в зігнуту долоню. *Дода́ї до т'їста ше д'ви жме́н'і мук'і.* С-17.

ЖМЕТИ [жме́ти] жму, жмеш, недок. Прати білизну, віджимати її в руках. Т-5.

ЖМУЙДА [жму́йда] -и, ж. 1. Скупа людина. *Али ш ти жму́йда – ничо́го ни дав.* С-17. 2. збір. Бешкетливі діти. *Тійї д'їти – то така́ жму́йда, шо ничо́го за ї́ми не ві́росте.* С-17.

ЖМУРКИ [жмуркі́] -рók, мн. Піжмурки (дитяча гра). Г-21.

ЖМУТ [жмут] -а, ч. Скупа людина. Б-19.

ЖНИВАК [жнивáк] -á, ч. Те саме, що ЖИТНІК. Б-35.

ЖНИВНИЙ [жнивні́й] -á, -é. Такий, що народився в жнива (про зайця). Д-16; [жнівни]. *Жнівни за́йец.* Б-14.

ЖНИВО [жніво́] -á, с. Жнива. *В їу́л'і міс'аци жніво.* В-15.

ЖНИВОВИ [жнивові́] -á, -é. Те саме, що ЖНИВНИЙ. Б-38.

ЖНИТИ [жні́ти] жну, жнеш, недок. Те саме, що ЖНУТИ. *Пушлá ж'інка вре́мен:а – ни жні́ти ху́тко.* О-26.

ЖНУТИ [жну́ти] жну, жнеш, недок. Жати. *Ход'їмте жну́ти про́со.* Б-16, Б-32, Т-9.

ЖОЛОБАХА

ЖОВТАК [жоʷта́к] -á, ч., бот. Чортів гриб отруйний. З-6.

ЖОВТЄК [жовт'éк] -а, ч., бот. Боровик жовтий; *Boletus imrolitus.* П-37.

ЖОВТИНЯ [жовтин'á] -áти, с., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. З-39.

ЖОВТКО [жовтко́] -á, ч. Жовток яйця. Г-21.

ЖОВТОГУБ [жовтогу́б] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. З-39.

ЖОВТОРОТИК [жовторо́тик] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. К-53, П-33; [жовторо́т'ік] Ж-6, К-71.

ЖОВТУХА [жовту́ха] -и, ж., мед. Те саме, що ЖОВТЯНИЦА. *Ї́ак засла́б син на жовту́ху, то все було́ жовте – го́чи і шку́ра.* Ц-3, Г-16, С-17.

ЖОВТУШКА [жовту́шка] -и, ж., бот. Гриб лисичка. С-28.

ЖОВТЯК [жовт'áк || жоўт'áк] -á, ч. 1. Переспілий огірок; насінневий огірок. *Привизла́ с по́л'а жовт'аку́, то йа́ ї не́ солі́ла... Вік'їдала свін'ам.* С-17, К-51, Р-35. 2. Жовта копійка; монета з жовтого сплаву; дрібні гроші. *Шо́ йа купл'у́ за тійї́ жовт'ак'і?* С-17.

ЖОВТЯНИЦА [жовт'ані́ца] -и, ж., мед. Жовте забарвлення шкіри через захворювання печінки; хвороба Боткіна. Г-21.

ЖОВТЯНИЦІ [жовт'ані́ц'і] -ни́ц', мн., мед. Те саме, що ЖОВТЯНИЦА. *Ма́йе хлóпци' жовт'ані́ц'і.* К-17.

ЖОВТЯНКА [жовт'áнка] -и, ж., мед. Те саме, що ЖОВТЯНИЦА. Б-40, Ш-6; [жуўт'áнка] Г-42, М-36.

ЖОГА [жо́га] -і, ж. Згага. *Найі́вса гарбузо́к, то жо́га не́чэ.* С-17.

ЖОЛИДІЄ [жолід'е́] -а, с., збір. Жолуді. О-17.

ЖОЛО [жоло́] -á, с. 1. Те саме, що ЖАЛКО². Л-13; [жóло] -а, с. Б-18. 2. Те саме, що ЖЕРЛЮ-2. Л-13; [жóло] Б-18, М-2; [жуло́]. *Жуло́ сок'їри.* О-16.

ЖОЛОБАХА [жолоба́ха] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Б-34.

ЖАЛОБЕЦЬ

ЖОЛОБЕЦЬ [жолобѣц'] -бц'а, ч. Маленький жолоб. Зробл'ат дерев'яни жолобѣц', йайічкó клáл'і і стукне. Йак у моїє стукне, то од менé забере. С-48.

ЖОЛОПАТИ [жолопати] -айу, -айиш, недок. Повільно їсти. Дит'а жолопайє собі качанá и мувчїт. С-17.

ЖОЛУД [жолуд] -а, ч., бот. Жолудь. Он йак'і жолуді – буде свїн'ам їсти. Г-4.

ЖОНА¹ [жона] -и, ж. Жінка. Коровáйниц'і, мўжн'ийі жóни, пїйте – не впивáйтес'а. Йак всадїли короваї у п'іч – не забувáйтес'а. (Коровайна пісня). Д-18.

ЖОНА² [жона] -и, ж., мед. Нарив на тілі. Ну то жóна <...>, зди́мє пѣршого л'їпшого камин'ц'а <...>, притїсни т'їсно і скажї: “Де вз'алáс', тудї, е, зні́кни”. И вс'о. 3-6.

ЖОНДІТИ [жонд'їт'ї] 3 ос. мн. жонд'ат, недок. Управляти, керувати. А тепѣрка то вже вун [приймак]... вун жонд'ит ус'їмá, а не йїм жонд'ат. К-16.

ЖОРИН [жорин] -а, ч. Млинок гончарів для перемелювання свинцю. К-67.

ЖОРНОВКА [жорновка] -и, ж. Ручка в жорнах. С-30.

ЖУЖА [жужа] -и, ж., дит. 1. Те саме, що ЖИЖА¹. С-30. 2. Ніж; усе, що гостре. С-30.

ЖУЖАЛКА [жужалка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Б-35; [жужавка] К-19.

ЖУЖАЛНИЦЯ [жужалниц'а] -ї, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Б-35.

ЖУЖЕЛИЦЯ [жужелиц'а] -ї, ж. Попіл. Л-5.

ЖУЖЕЛЬ [жужел'] -л'у, ч. Осад сажї в димарі у вигляді чорної твердої смоли. С-17; [жуж'їл'] Г-21.

ЖУЖІЛЦІ [жуж'їл'їц'ї] -їц', мн. Те саме, що ЖУЖЕЛЬ. Г-42.

ЖУК [жук] -á, ч., ент. 1. Всяка комаха ряду твердокрилих (усї н. пп.).

ЖУЧОК

2. перев. в мн. ЖУКИ [жукї] -ів, ЖУКІ [жук'ї] -у, мн. Колорадський жук; *Leptinotarsa decemlineata*. Ходїла збирáти жук'ї по картóпл'ї, – самé стрибўл':е. С-17 (вж. в усїх н. пп.).

ЖУКОВИНА [жукóвина] -и, ж. Перстень з камінцем. П-21.

ЖУПАН [жупán] -á, ч. 1. Те саме, що МАРИНАРКА. Х-10. 2. Жїноче плаття. Д-34.

ЖУР [жур] -у, ч., кулін. 1. Рїдка страва із запареного житнього борошна. К-17; [жур] С-17. 2. Страва із запареного вївсяного борошна. Д-32, О-17, С-59. 3. перен. Рїдина темно-коричневого кольору. В нáшому колóд'азї вода йак жур. С-17.

ЖУРАВЕЛЬ [журавѣл'] -вл'á, ч. 1. орн. Великий перелїтний птах; *Grus* (всі н. пп.); [журахвѣл'] П-26. 2. перен. Те саме, що ОБОРОГ. О-3.

ЖУРАВКА [журавка] -и, ж. 1. Важіль на зводі колодязного пристрою для витягування відра з водою. С-56. 2. Колодязний журавель. П-8. 3. Кївш з довгою ручкою для зачерпування води з колодязя. 3-7. 4. Один із блочків ткацького верстата, по якому рухаються шнури, прив'язані до верхніх рейок начиння. Ч-6. 5. Брус у ткацькому верстаті, через який натягується полотно. 3-6.

ЖУРАХВИНА [журахвіна] -и, ж., перев. у мн. ЖУРАХВИНИ [журахвіни] -їн, бот. Журавлина; *Oxycoccus palustris* Pers. Набрáла журахвїн на к'їс'їл'. С-17; [журахліна] В-13, П-37.

ЖУРИТИС [журїтис] -ўса, -иса, недок. 1. Засмучуватися, печалитися (всі н. пп.). 2. перен. Голосно звільнятися від повітря. Гондó дитїна нáша йак журитца. С-17.

ЖУЧОК [жучок] -чкá, ч. 1. ент. Зменш. до ЖУК-1 (у всїх н. пп.). 2. Дзига. Л-8.

З з

З [з] прийм. **1.** З, уж. з Р. в. Зорв'ав з вішин'ї. А-2. **2.** З, уж. з О. в. З б'ат'ком їде на роботу. С-17. **3.** Після, уж. з Р. в. По'їду до Луцка з нид'їл'ї. С-17. **4.** Від. А йа їду з вас. П-24. **5.** пор. такі вживання: Міти р'уки з м'їлом. Г-16, С-17 (ї в багатьох н. пп.). Йїсти з л'ожкоїу, йїсти з віл'коїу. Д-4.

ЗА [за] прийм. **1.** За, уж. з О. в. За х'атоїу пос'їяла рос'аду. С-17. **2.** За, уж. із З. в. За б'рата не отв'їч'їю. Г-16. **3.** Через. За дван'ацит' л'їт тод'ї воно перес'їуїеца'а [закопане золото]. В-54. Дерес'їаного хрест'а [на могилі] дес' за р'їк м'їн'їїут'. З-27, П-37. Ж'їнка [породілля] до в'оду [в ц'єрку] за ш'їс'т' нид'їл' їде. П-37. **4.** Через те, що. Ни м'їє ч'асу найїстис за ход'н'оїу. С-17. **5.** Про. Росказ'ала за св'о'го б'ат'ка. Л-29. Зиб'ралис'а на вечорн'їц'ї ди ї к'ажут', е, ну за в'їшан':е. Р-2. **6.** у виразі **ПОБАЧИВ ЗА ТОВАРОМ** [поб'ачив за товаром || наб'ачив за товаром]. Побачив, пасучи корів. Наб'ачила за тов'аром б'оц'уну, то тра їти б'рати, хоч на камп'от б'удут. С-17, Г-21.

ЗААРЛИВИ [за'арливи] -а, -е. Завзятий. Ара'чи ох'отн'їк за'арливи. Б-21.

ЗАБАВА [забава] -и, ж. **1.** Ігри та розваги молоді; гуляння. А в суб'оту ї нед'їл'у бул'а заб'ава. Р-33. Д'ївка ї на вес'їл':ї, д'ївка ї засп'їваїє, д'ївка ї на заб'авах с хл'опц'ами гул'їє. (Весільна пісня) С-17. **2.** Те саме, що ВЕЧОРКИ. А колїс' п'їд'ом на заб'аву – д'ївчина м'ала пувз'єн'е. Я-1, Т-8.

ЗАБАВКА [забавка] -и, ж. Дитяча іграшка. Б-8, С-17.

ЗАБАВЛЯНКА [забавл'анка] -и, ж. Те саме, що ЗАБАВКА. К'ажут' забавл'анка, а хто ч'ачка. О-8.

ЗАБАРДЗО [забар'зо] присл. У значній мірі; забагато. Д-3.

ЗАБАРИТИ [забар'їти] -ї, -їш, док. **1.** Забавити чимось дитину; розважити.

Забар'ї дитїну – хаї ни пл'аче. С-17. **2.** Затримати. Ої б'уде нам, б'уде – забар'їли нас л'уде... (Весільна пісня). Д-18.

ЗАБЕРИГАТИ [забер'їг'ати] -їїу, -їїєш, недок. Обер'їгати, захищати. Г'осподи! Вїзвол' мї'не, забери'г'ї мї'не! С-2.

ЗАБЕСПЕКА [забесп'єка] -и, ж. Запобїжна металїчна планка біля курка мисливської рушницї. П-15.

ЗАБИВНЯ [забивн'ї] -ї, ж. Те саме, що ГАНЯ². Д-21.

ЗАБИЙДАНИЙ [забїйданий] -а, -е. Негострий, щербатий (про сокиру). Забїйдана сок'їра – не вруб'їєш. П-26.

ЗАБИЙНИЦЯ [забїїниц'а] -ї, ж. Те саме, що ГАНЯ². З-28, П-4.

ЗАБИМБЕРАНИЙ [забимб'єраний] -а, -е, знев. П'яний. Р-4.

ЗАБИРАТИСА [забир'атиса] -їїуса, -їїєса, недок. Готуватися; збиратися. На нид'їл'у тр'аба за св'їшку забир'атиса. О-17. **2.** перев. у наказі **ЗАБИРАЙСА** [забир'їса!], недок. Те саме, що ВИБРАТИСА-2. Забир'їса мен'ї гет' с х'ати! С-17.

ЗАБИТЕШНИ [забит'єшни] -а, -е. Забудькуватий. Так'а голов'а забит'єшна – заїду в пукл'їт ї не зн'їю, чог'о пришл'а. С-17.

ЗАБИТИ [заб'їти] -б'її, -б'їєш, док. **1.** Убити. Н'ашого д'їда заб'їло на вуїн'ї. Г-16. **2.** Заколоти (викормлену свиню). Заб'їла кабан'а... Ішл'а... Розлил'а жир. Р-30.

ЗАБІЙНИЦЯ [заб'їїниц'а] -ї, ж. Те саме, що ГАНЯ². Д-7, С-2.

ЗАБІЙНЯ [заб'їїн'ї] -ї, ж. Те саме, що ГАНЯ². Б-19.

ЗАБІЛИТИ [заб'їліти] -л'ї, -ліш, док. Додати у страву сметани. Г-16, С-17.

ЗАБЛОК [заб'їлок] -лка, ч. Сметана. Т-5.

ЗАБЛУДЖАНИ [забл'уджани] -а, -е. Заблуканий. Й'ак їс' пес прл'їт'їв, т'ожє так'ї, п'євне, й'ак йа, забл'уджани. У-1.

ЗАБОБЛЯНИЙ

ЗАБОБЛЯНИЙ [забобл'аній] -а, -е. Недорозвинений, малий. *Тел'а йакес' забобл'ане.* В-4.

ЗАБОВНЯ [забовн'я] -і, ж. Те саме, що ГАНЯ². Ж-10.

ЗАБОЙ [забої] -оїу, ч. 1. Убивання (звірів). *Йадка рушніц'а добра до забоїу.* К-58. 2. -оїа, ч. Те саме, що ГАНЯ². Л-9.

ЗАБОЙКА [забоїка] -и, ж. Пристрій для набивання порошу в гільзу. О-13.

ЗАБОЛЯНИ [забол'ани] -а, -е. 1. Місце на тілі, яке постійно болить. *Плчкó вже забол'ане, прикладайу канупер – не помагає.* С-17. 2. Місце на овочах та фруктах, яке починає гнити. *Годриж тої забол'ани кусочок йаблика.* С-17.

ЗАБОРОНЯНИЙ [заборон'аній] -а, -е. Заборонений. *Тут ухота заборон'ана.* Б-27.

ЗАБОРСАТИ [заборсати] -айу, -айиш, док. Зашнурувати черевики; зав'язати шнурівки. *Заборсаї пружук'і, а то наступит і впадє дитіна.* С-17, Б-43.

ЗАБОРСК [заборск] -а, ч. Те саме, що ЗАБОРСКА. Г-16.

ЗАБОРСКА [заборска] -и, ж. Шнурівка в черевикові. З-2, С-17; [забурска] Р-19.

ЗАБРАКОНЕРИТИ [забраконерити] -у, -иш, док. Убити звіра без дозволу, по-браконьєрськи. *О! то такій! В'ін може забраконерити.* К-59.

ЗАБРЕСКУВАТИСЯ [забрескуватис'а] 3 ос. одн. забрєскаїец'а, док. Запліснявіти. К-70.

ЗАБРОДА [забрóда] -и, ж. Слід по межі на сінокосі. *Добре відно забрóду – можеш косіти.* С-50.

ЗАБРОДЕНЬКА [забрóдєнка] -и, ж. Невелика рибальська сітка. К-58.

ЗАБРОДИ [забрóди] -ів, мн. Чоботи з довгими халявами. *Купів на базар'і забрóди рибал'с'к'і.* З-16, К-6.

ЗАБРОЩЕНИЙ [забрóщєний] -а, -е. Запліснявілий (про квашення). П-15.

ЗАВЕРТИТИ

ЗАБУВНЯ [забувн'я] -і, ж. Те саме, що ГАНЯ². О-22; [забуїн'є] В-23; [забуїн'я] С-19.

ЗАБУГОВЦІ [забугóвц'і] -ів, мн. Католики, переселені в Польщу із Західної України. Я-1.

ЗАБУДОВАНЄ [забудован'є] -а, с., збір. Хата з усіма господарськими приміщеннями. В-27.

ЗАБУЖКОВКА [забужковка] -и, ж. Жителька с. Забужки. *Забужковка кажут', а на менє кажут' пискурка [с. Піски].* П-21.

ЗАБУРСА [забурса] -и, ж. Те саме, що ЗАБОРСКА. П-32; [забурса] З-6.

ЗАБУРУЗЕННИК [забурузєн:ик] -а, ч., ент. Те саме, що БОРОЗЕННИК. Б-46.

ЗАВАБВАТИ [завабвати] -айу, -айиш, док. Приваблювати звіра до себе. *Охот'н'ік завабвайє вóвка.* С-6.

ЗАВАЛА [завала] -и, ж. Усе те, що заважає, що лежить не на місці. *На нашуї гўлиці така завала, шо не" пруйдиш.* С-17.

ЗАВАЛЮХА [завал'уха] -и, ж. Стара напіврозвалена хата. Б-8.

ЗАВАЛЯНИ [завал'ани] -а, -е. Завалений, заставлений різними речами. *В хливі тук завал'ани вс'ак'ім нипóтрибом – поприбирай.* С-17.

ЗАВАЛЯТИСА [завал'атиса] 3 ос. одн. завал'айец'а, док. 1. Річ, яка знаходиться серед інших предметів і про яку забули. *Подивіс, чи не завал'аласа де мочалка.* С-17. 2. Знаходитися, бути в наявності. *В тибє ни завал'алоса пару коп'ійок?* С-17.

ЗАВАРУХА [заваруха] -и, ж. Воєнні дії. *Там знов заваруха.* Щ-1.

ЗАВГІРНО [завг'ірно] присл. Тяжко. *Завг'ірно жилос' л'уд'ам.* С-3.

ЗАВГУДІ [завгуд'і] присл. Заздалегідь. *Хлóтци завгуд'і шукалі му́зику.* Н-1.

ЗАВЕРТИТИ [заверт'іти] -чу́, -тіиш, док. 1. Загорнути що-небудь або когонебудь чимось. *Заверт'іла дитіну год'ійалом.* С-17. 2. Пов'язати, зав'язати.

ЗАВЕСТИ

Коліс' хвату́ зима́ла його́ ма́ти, йак прихóдили до жин'і́ха, тоді́ вже ху́стку заве́рт'ат'. Б-19.

ЗАВЕСТИ [завесті́] -еду́, -едéш, док.

1. Супроводжуючи, допомагати кому-небудь увиходити куди-небудь (всі н. пп.). Ведучи, змусити когось піти кудись. *Помóжеш корóву зависті́ до бика́.* С-17. **2.** Приводити в дію якийсь механізм (всі н. пп.). **3.** Створити сприятливі умови для розведення чого-або кого-небудь. *В таку́ї кúчми ше чо́го до́брого во́шеї заведе́ш...* *Тра путстри́хтис.* С-17. **4.** Не вистрілити (про мисливську рушницю). *Завелá рушні́ця, не спаліла.* Д-30. **5.** перен. Заспівати. *Заведі́ нам рогу́лиц'у.* К-52. Заспівати, узявши високі ноти. *Йак хтос' заведе́, ска́жут': а то́ пйáне, а то́ дурне́.* П-19.

ЗАВЕТИ [заве́ти] мин. ч. одн. завелá, док. Пов'язати особливим способом (про хустку чи намітку). *То вона́ мен'і́ [на весі́ллі] то́го винка́ зн'алá і то́го плáта, плáта то́го (звáл'е пл'ат) завелá.* Г-19.

ЗАВЕДЕНІЄ [зав'ед'ен'і́є || зав'ед'ен'е́] -а, с. **1.** Звичка. *То вонé (в нас то́го не бу́ло зав'ед'ен'і́я)... Вонé конóпл'е с'і́міє прису́ш'уйут', і вона́ такó їде і кідáйе.* П-19. **2.** [зав'ед'ен'е́] -а, с. Як заведено, узвичасно; звичай. *Над д'і́ешкоюу криши то́ї роб'і́вс'а [полум'ям свічки]. Такóйе... Такóйе билó зав'ед'ен'е́.* Р-8.

ЗАВСЯ [зав'ейá] -ейі́, ж. Метелиця. Г-26.

ЗАВЗЯТИЙ [завз'яті́й] -а, -е. Мисливський собака, який настійливо гонить звіра. *Завз'яті́й гóнчі́й.* Т-11; [завз'яті́й] Б-18, К-6; [завз'ятні́й] М-45; [завз'еті́й] Л-9, С-19; [заўз'енті́й] М-49.

ЗАВИВАНЕЦЬ [завіванец'́] -нц'а, ч., кулін. Налисник. Р-34.

ЗАВИВАНИЦЬ [завіваниц'́] -нц'а, ч. Намітка молодиці. С-26.

ЗАВИСИТИСЯ

ЗАВИВАТИ [завивáти] -áйу, -áйеш, недок. Пов'язувати (про хустку). *Йе не завивáла ху́стки "на чубі́".* Х-10.

ЗАВИДУВАТИ [завідувати́] -уйу, -уйеш, недок. Заздрити. *Е́те вро́ки, е́те чолов'і́к завідуйе́.* П-8. *Йа не завідуйу́, бо кажу́: "В чужі́й сторон'і́ и со́нце не в т'ім бо́ц'і схóдит'".* П-27.

ЗАВИДЮЩИ [завид'у́шчи] -а, -е. Хворобливо заздрісний. *Ма́йе го́чи завид'у́шчи, шо не купл'у́ – те́йе собі́ хо́че.* С-17.

ЗАВИЙКИ [завийкі́] -йо́к, мн. **1.** Онучі в постолі, чоботи. Б-44. **2.** Обмотки поверх онуч над постоломи у жінок, щоб не кусали ноги комарі. З-2.

ЗАВИЙОХА [завийо́ха] -х'і́, ж., кулін. Вареник. *То́л'ко в нас називáли не перог'і́, а завийо́х'і́. Е́то вс'о в т'істо закру́чували^е і так вс'о варі́ли.* В-15.

ЗАВИНУТИ¹ [заві́'нути] -у, -иш, док. Захотіти, забажати. *Йак шо заві́'не, то зра́зу те́йе дава́ї.* С-17.

ЗАВИНУТИ² [завину́ти] -у́, -éш, док. Загорнути. *Завині́ дити́ну в пел'у́ху.* С-17.

ЗАВИРУХА [завиру́ха] -и, ж. **1.** Метелиця. *Завиру́ха кáл'а бру́ха.* С-17, Г-16. **2.** Назва танцю. *На вичурні́цях танц'увáли по́л'ку, завиру́ху, обéрок.* З-2. **3.** Те саме, що ЗАВАРУХА. *Булі́ ба́нди, бу́ла завиру́ха.* С-17.

ЗАВИТРИТИ [заві́трити] -у, -иш, док. Те саме, що ЗВИТРИТИ. *Зв'і́р заві́трит' і воро́чайці́.* М-53.

ЗАВДЬМАРИТИ [зав'ід'ма́рити] -áру, -áриш, док. Зробити зло кому-небудь; зурочити. Я-6.

ЗАВІЙ [зав'і́й] -і́йу, ч., мед. **1.** Сильний біль у животі. *Шоб зав'і́й туб'і зайшо́в!* (Прокльон). Б-16; [заві́й] Р-33. **2.** Апендицит. *Тод'і́ каза́ли зав'і́й, а то пенди́ці́т.* Б-19.

ЗАВІЙНИЦЯ [зав'і́йниц'а] -і́, ж., мед. Те саме, що ЗАВІЙ-2. Ш-6.

ЗАВИСИТИСЯ [зав'і́ситис'а] док. Зачепитися за щось і простояти (про пліт на ріці). *Т'аглі́ дéрво, му́сит', вго́ру ду́ Гда́нс'ка і тут зав'і́силис'а.* К-45.

ЗАВ'ЇС

ЗАВ'ЇС [зав'їс] -а, ч. Завіса, на якій кріплять двері. С-17.

ЗАВМАЖИХА [завмажиха] -и, ж. Жінка завідувача магазином. *В'ін завмаг – вона завмажиха.* О-8.

ЗАВОДИ [заводі] присл. Дуже швидкий біг коня. *К'ін' пушов заводі.* С-15.

ЗАВОДИТИ [заводити] -жу, -диш, недок. Голосити за померлим. *На похоронах чолов'їкі не завод'ат.* С-17.

ЗАВОДИТИСА [заводитиса] недок. 1. 3 ос. одн. заводиц:а, недок. Починати кипіти (про рідину). *Пужді трох'ї, вже чай заводиц:а.* С-17. 2. -жуса, -диса, перен. Починати сварку. *О! Пришла з роботи і заводиц:а – даї посваритис и все.* С-17.

ЗАВОЇ [завої] -ів, мн. Те саме, що ЗАВИЙКИ. Б-19, К-70.

ЗАВОЙЩЕ [завоїще] -а, с., мед. Те саме, що ЗАВИЙ-2. *Не ступаї в качав'їло – завоїще буде.* Г-15.

ЗАВОКОННИЦЯ [завокон:ниц'а] -ї, ж. Зовнішня віконниця. Д-20.

ЗАВОЛОЧКА [заволочка] -и, ж. Те саме, що ЗАБОРСКА. Б-8.

ЗАВОРОТКА [заворотка] -и, ж. Дерев'яний брусочок на цвяхові зачиняти двері. В-13, К-58.

ЗАВОЯ [завоїа] -ї, ж. Те саме, що ЗАВИЙКИ. *Кожна ж'їнка маїа завоїї на гал'обу.* З-14.

ЗАВСІ [завс'ї] присл. Завжди. *Св'її свому завс'ї рад.* К-39.

ЗАВСІГДА [завс'їгда] присл. Те саме, що ЗАВСІ. *Вин нас завс'їгда брав с:обойу.* Ч-5.

ЗАВСІДИ [завс'їди] присл. Те саме, що ЗАВСІ. *Вечорніци були завс'їди чи то пист, чи ни пист.* К-38.

ЗАВТІ [завт'ї] у зн. присл. У ті (роки). *Завт'ї часі там була зв'їрофэрма.* М-56.

ЗАВТРАКА [завтрака] присл. Те саме, що ЗАВТРАШКИ. Р-18.

ЗАВТРАШКИ [завтрашки] присл. Завтра. С-2; [завтрашк'ї] З-6.

ЗАВ'ЯСЬ

ЗАВТРИЧКАЙ [завтричкаї] присл. Те саме, що ЗАВТРАШКИ. С-56.

ЗАВТРОНЬКИ [завтрон'ки] присл. Те саме, що ЗАВТРАШКИ. С-56.

ЗАВУЧСТИ [завуч'єти] -у́, -їш, док. Подати низький протяжний голос, наслідуючи вовка. *Зложів охотн'їк кулакї і йак завучїт'... П-15.*

ЗАВУШНИКІ [завушник'ї] -ів, перев. в мн. Те саме, що ЗАВУШНИЦІ. С-40.

ЗАВУШНИЦІ [завушниці] -иц', перев. у мн. Сережки, які підвішували до проколотого вуха. Г-21; [загушници]. *Баїо загушници робїли с царского рубл'а.* С-17.

ЗАВШ [завш] присл. Те саме, що ЗАВШЕ

. *А в'їн йїде конем... Вже бат'ушка нас пудвизе завш.* П-19.

ЗАВШЕ [завше] присл. Завжди. *Вун завше тобї зробит напуперек'ї.* С-17.

ЗАВШЕЙ [завшей] присл. Те саме, що ЗАВШЕ. *Л'уди завшей були нат:о, е', працювати, нат:о робїли мнїга.* М-48, Д-8; [завшиї] Х-5; [заўш'її] Д-20.

ЗАВ'ЯЗАТИСЯ [завйазатис'а] 3 ос. одн. завйажец':а, док. 1. Те саме, що ЗАКЛАДАТИ-2. *В сорук в'ос'муму роц'ї в нас завйазавс'а тої кулг'осп.* Б-42. 2. перен. у виразі ХАЙ САЛО ЗАВ'Я-ЖЕТЬСЯ [хаї сáло завйажец':а]. Вираз уживають, коли хочуть прилягти після ситого обїду. С-17.

ЗАВ'ЯЗКОЮ [завйаз'койу] у зн. присл. Те саме, що ЗАВ'ЯЗОМ. П-53.

ЗАВ'ЯЗОМ [завйазом] у зн. присл. Зав'язати кінці шнурків так, що їх можна легко розв'язати. Г-15, П-33.

ЗАВ'ЯЗУВАТИ [завйазувати] -уйу, -уйеш, недок. 1. Зав'язати. *Прузук'ї завйазуї на черевїках.* С-17. 2. Те саме, що ЗАКЛАДАТИ-2. *Сорок в'ос'мому осин'їу починали вже колг'оспи завйазувати.* Ч-10.

ЗАВ'ЯСЬ [завйас'] -аз'ї, ж., етн. Зв'язані декілька стебел жита на полі,

ЗАГА використовували для насилання нещастя. *А в нас во б'із два рок'і <...> в нас йе завйас' на жит'і.* Х-7.

ЗАГА [zága] -и, ж. 1. Те саме, що **ЖОГА**. К-70. 2. Печія. В-17.

ЗАГАДАНКА [загаданка] -и^е, ж. Загадка. *Хлѳнци загаданк'е казале дивч'етам.* С-10.

ЗАГАДВАТИ [загадвати] -аїу, -аїеш, недок. Загадувати. *Нам загадвали загадки.* Л-25; [загад'вати]. *Ми загад'вали загатки^е.* Б-45.

ЗАГАЙНИК [загаїник] -а, ч. Посадка молодого лісу. Д-39.

ЗА ГАЙОМ [за гаїом] незм. Назва давнього танцю. *Ко'ліс' і на р'еч'ен'к'і, і за гаїом, і... і пол'к'і, вал'с^{чи}.* Р-25.

ЗАГАНУТИ [заганути] -у, -еш, док. Дуже захотіти; сильно забажати. *Заганула йїхати в Луцк і поїїхала.* С-17.

ЗАГАНЯНИ [заган'ани] -а, -е. Загнаний. *Хѳдит силѳм, йак корѳва ни заган'ана.* С-17.

ЗАГАР¹ [загар] -у, ч. Засмаглисть тіла (всі н. пп.).

ЗАГАР² [загар] -а і -у, ч. Бажання щось робити; завзяття. *Йак нимá загара, то сілоїу до робѳти не застáвши.* С-17.

ЗАГАРА [загара] -и, ж. Характер, вдача людини. *Такá загара в чолов'їка.* К-3.

ЗАГАРИСТЬ [загар'іс'т'] -ос'т'і, ж. Те саме, що **ЗАГАР¹**. В-13.

ЗАГАРМУЗИТИ [загармузити] 3 ос. одн. загармузит', док. Занудити. *Шос' загармузило, аш гулува' запаморѳчилас'.* В-6.

ЗАГАРУВАТИСЬ [загаруватис'] 3 ос. одн. загаруйец':а, недок. Загорятися, засвічуватися. *В цѳркв'і вс'ї лампади, вс'ї св'їчи загарувалис'.* Х-7.

ЗАГАТА [загáта] -и, ж. 1. Утеплення стін хати або комори. *Виснѳїу роск'їдаї загáту, шоб міши не плоділис.* С-17. 2. Гребля, якою бобри перегороджують річку. Б-14, Ж-9, Л-11.

ЗАГАТКА [загáтка] -и, ж. **ЗАГОНКА** **ЗАГАТА-2**. В-8.

ЗАГАТЬ [загáт'] -і, ж. Те саме, що **ЗАГАТА-2**. Ф-1.

ЗАГВОЗДИТИ [загвоздіти] 3 ос. одн. загвоздіт, док., перен. Заморозити. *Варвара заварїт, Микѳла загвоздіт, Ганкі зрѳбл'ат санкі.* Н-17.

ЗАГЕНДЕЛИТИ [загенделити] -ел'у, -ел'иш, док., зруб. 1. Засадити або забити що-небудь. *Гон йак загенделив з'ваха, шо навїл'от вішов.* С-17. 2. перен. Випити горїлки понад міру. *Загенделит ц'ѳї кавал'ѳр вѳтк'і і їде до клуба.* С-17, Г-16.

ЗАГИБЕЛЬ [загібел'] -і, ж. Велика смертність серед тварин. *Тепѳр загібел' на заїц'їв.* П-34; [заг'іб'іл'] П-24.

ЗАГИН [загїн] -ѳна, ч. Частина поля. Х-5; [загѳн]. *Лет' тої загѳн докопала.* С-17; [заг'їн] Д-18.

ЗАГІНКА [заг'інка] -и, ж. Вигнання звірів із леговищ і направлення їх на мисливців. *Пѳриє заг'інка тут булá за прáвилами – тїл'ко ішли д'їти.* У-10.

ЗАГЛУШИТИ [заглушіти] -у, -иш, док. 1. Сильними звуками позбавляти здатності чути. *Тїїї д'їтїс'ка своїм кріком заглушіли хáту.* С-17. 2. Вимкнути (радіо, телевізор). *Заглуші рад'їво, а то голова болїт.* Б-14, О-16. 3. перен. Заважати ростові інших рослин, закриваючи їх собою. *Слівка гет' заглушіла бурак'ї.* С-17.

ЗАГНЬОНІЙ [загн'ѳній] -а, -е. Загнутий. *Кул'ба – то загн'ѳній кї.* Ж-15.

ЗАГОВОРАНІЙ [заговѳраний] -а, -е. Наділений певними чарами, закляттям. *І далѳ йакѳгос' там вѳпити йѳму, шос' там заговѳране.* П-51.

ЗАГОДУВАТИ [загодувати] -уїе, -уїеш, док. Відростити, виростити. *Такѳї молодїѳї загодува'в вўси.* З-1, С-21.

ЗАГОНИ [загѳні] -ив, мн. Місце, віддалене від села, де випасали худобу. М-5.

ЗАГОНКА [загoнка] -и, ж. **1.** збір. Група мисливців під час полювання. **ЗАГОНОМ**. **2.** Процес наганяння звірів нагоничами в бік мисливців. *В загoнку йшли загoнчики з нашого села.* П-52.

ЗАГОНОМ [загoном] у зн. присл. **1.** Спосіб полювання групою мисливців. Б-19. **2.** Те саме, що ГУСАКОМ. З-39.

ЗАГОНЧИК [загoнчик] -а, ч. Те саме, що ГУЧОК. П-52; [загoнщик] З-28, П-28.

ЗАГОРА [загoра] -и, ж. Кінець ниви, де повертають плуг. З-6.

ЗАГОРОЧ [загoроч || загoрож] -и, ж. Тин, огорожа. *Над гулицою загoроч повал'алас.* С-17.

ЗАГОТОВІТЕЛЬ [заготов'іт'ел'] -а, ч. Збирач ганчір'я, шкур тварин та ін. *Йійі чоловік заготов'іт'ел'ом, йїздив кобілкою і в йішчику возів то порошок'і, то гoлк'і, то нітк'і, отак'е-о.* І-3.

ЗАГРАЖДЕНІС [загражд'ен'ііе] -ііа, с. **1.** Колочий дріт. С-17. **2.** Огорожа з колючого дроту. *Не лїз' через загражд'ен'ііе – рїк'і подереш.* С-17, О-16, О-25.

ЗАГРІБАК [загр'ібак] -а, ч. Те саме, що ОЖОГ. М-53.

ЗАГРІБАЧКА [загр'ібачка] -и, ж. Те саме, що ОЖОГ. М-49; [загр'ібашка] П-26.

ЗАГУРДА [загурда] -и, ж. **1.** Подвір'я. *Хаз'айін порайїц'а на загурди.* П-26; [загуруда] М-3. **2.** Господарські споруди з усіма прибудовами. *Мати пушла на загурду.* П-26.

ЗАГУСТИ [загустї] З ос. одн. загуло, док. **1.** Почати гудіти (у багатьох н. пп.). **2.** Минутися, пройти. *Шо було, те загуло.* С-17.

ЗАГАНЧУВАТИ [заганчувати] -уйу, -уйе'ш, недок. Насипати землю на картоплю, коли садять по зораному. *Кладут' по бул'бини, потoм заганчуйут'.* Г-40.

ЗАГІЛЬГАТИ [заг'іл'гати] -айу, -айеи, док. Залоскотати. *Кажут', шо бут'то*

зловит' [русалка], *заг'іл'гаїе, задушит'.* Л-4.

ЗАГРАБУВАТИ [заграбувати] -уйу, -уйеи, недок. Загрібати. *Починаїмо с'їно заграбувати.* Л-1.

ЗАГРЕЦАНІЙ [загрєцанї] -а, -е. Забруднений. *Ої йакїї синoк загрєцанїї, замазанїї.* К-59; [заграцанї] Х-1.

ЗАГУЛЬГОТАТИ [загул'готати || загул'отати] -очу, -oчиш, док. Те саме, що ЗАГІЛЬГАТИ. *Вже ни бирїї дитїни у поле, бо русалка вкраде, ни бирї, бо загул'oче, загул'гоче.* К-38; [загил'готати] Р-25.

ЗАДАВЛЕНИК [задавленик] -а, ч. Той, хто повісився; вішальник. Н-21.

ЗАДАРМА [задарма] присл. Безплатно, безкоштовно. *Нема дурнїх робїти задарма.* С-17.

ЗАДАТИСЯ [задатїс'а] -айїс', -айєс':а, недок. Розбігтися, розїгатися. *Вз'еї задавс'а і п'їр'їскoч'їв.* К-19.

ЗАДАЧНИЙ [задaчнїї] -а, -е. Такий, що любить чепуритися. Г-42; [задaчн'її] С-56.

ЗАДВЕРОК [зaдверок] -рка, ч. **1.** Подвір'я. П-32. **2.** [зaдворок]. Частина подвір'я за будинком. С-12.

ЗАДВІРОК [зaдвїрок] -рка, ч. Місце для зберїгання сїльськогосподарського реманенту. П-17.

ЗАДЕНЧАНІЙ [задєнчанїї] -а, -е. Такий, що має вставлене дно. *В'їдрo задєнчанє.* С-27.

ЗАДЕРТИСЬ [задєртїс'] -їс', -єс'а, док. Випогодитися. *Небо задєрлос'.* З-25.

ЗАДИМВАТИ [задїмвати] -айу, -айеи, недок. Задимлювати. *Нору лїса задїмвайут.* З-15.

ЗАДИМЛЮВАТИС [задїмл'уватїс || задїмл'уватїсa] З ос. одн. задїмл'уйец'а, недок. Маленьку цибульку-димку класти біля димаря, щоб на грядці “не постріляла”. *Йак купїш цибул'ку, то тра задїмл'увати.* С-17.

ЗАДИРЕКУС [задирéкус] -а, ч. Те саме, що ЗАДИРИКАЧ. *Задирéкуси на пáл'ц'ах.* Р-36.

ЗАДИРЗА [зáдирза] -и, ж. Те саме, що ЗАДИРИКАЧ. *Зáдирза – то вавкі кружбм нит ув.* П-32.

ЗАДИРИКАЧ [задирíкач] -а, ч. За-дерта шкіра навколо нігтя на пальці. *Не^м сци на триск'ї, бо бóдут задирíкачи.* С-17.

ЗАДИРИКУЗА [задирíкуза] -и, ч. Забіяка. З-25.

ЗАДИРКА [зáдирка] -и, ж. Те саме, що ЗАДИРИКАЧ. К-39.

ЗАДИШКА [зadıшкa] -и, ж., мед. Астма. *Вже задішка задушуйе.* П-36, П-37.

ЗАДНІК [зáдн'ік] -а, ч. Задня частина чобота. *У чобóт'ах висóк'ї зáдн'іки.* В-4, К-53.

ЗА ДНЯ [за дн'á] у зн. присл. Поки ще день, поки видно. *За дн'á прижиніи товáр.* С-17, Л-8.

ЗАДОБРУШКА [зadıбрушкa] -и, ж., орн. Пташеня, у якого ще не відросло пір'я. С-64.

ЗАДОК [зadıк] -дкá, ч. **1.** Те саме, що ЗАДНІК. *Задóк у чобóт'ах, у вóз'ї – зад.* С-64. **2.** Задня частина воза. *Сам с'ів спéреду, а бабéї насадів в задкú.* С-17.

ЗАДОПТАТИ [зadıптáти] -нчú, -нчеш., док. Затоптати. *Шос' далá там [...] і сказáла на ростáн':у дорóгу задоптáти і йе вікинути там.* Ч-4.

ЗАДРА [зáдра] -и, ж. Те саме, що ДРАГА. М-19.

ЗАДРАЗА [зáдраза] -и, ж. Те саме, що ДРАГА. К-70, Ш-6; [зáдриза] К-17, М-19.

ЗАДРИПАНИЙ [зadıрпáний] -а, -е. **1.** Забризканий рідиною. *Ск'ін' туйу задріпану спудніцу.* С-17. **2.** перен. Поганій. *Твоїá мáти булá задріпана, і ти такá сáма.* С-17, М-3.

ЗАДРИПАНКА [зadıрпáнка] -и, ж. Бруднуля. *Задріпанко, йди вмійса!* С-17.

ЗА ДРУГІХ САВÉТУ [за дрúг'іх сав'éту] незм. У період після закінчення другої світової війни і до дев'яностих років. *Ходів до шкóли за пéриших сав'éту, за н'їмцу і за дрúг'іх сав'éту, а кóнчив вс'óго штіри клá* **ЗАЗДРОСНИЙ** *нагука.* С-17.

ЗАДУБІТИ [зadıб'іти] -ійу, -ійиш, док. **1.** Змерзнути. *На ц'óму вйітри йа задуб'їла.* С-17. **2.** Захолонути (про померлого). С-17.

ЗАДУХА [зadıхa] -и, ж. **1.** Важке тепле повітря. С-17. **2.** Сморід. *Гочиніи гокно – хаї задуха віде с хáти.* С-17.

ЗАЄДНО [зайéдно] присл. Постійно, завжди. *Вун зайéдно на ме^нé нападáйе. И шо тобі трéба?* С-18.

ЗАЄЧИЙ [зайéчий] -а, -е. Заячий. *Сл'ід зайéчий.* Л-9; [зайéчи] Ж-6, З-37.

ЗАЖАРУВАТИ [зajúрувати] -уйу, -уйеш, недок. Засмачувати – додавати до страви жир і приправи. К-49, М-13.

ЗАЖИТИ [зajúти] *заживу́, заживéш,* док. Погостювати, поїсти. *Гóстон'к'ї б'їлén'к'ї, гóстон'к'ї милén'к'ї, прóсимо вас – зажуйте в нас.* (Весільна пісня). П-36.

ЗАЖИТІСТЬ [зajúт'іс'т'] -ос'т'ї, ж. Пихатість. М-19.

ЗАЖИТО [зajúто] присл. Пихато, зарозуміло. М-19.

ЗАЖОЛИТИ [зajúліти] -л'у́, -ліиш, док. Неправильно гострячи сокиру чи ножа, загорнути край леза, затупивши його. *Зажолів жоло́, тепér не р'їже.* К-58.

ЗАЗВАТИ [зázвáти] -у́, -éш, док. Запросити; прикликати. *Йак п'інжакі шіти, то вже бáт'ко зазвáв [кравця] ду хáти.* Р-25.

ЗАЗДРА [зázдра] -и, ж. і ч. Заздрісна людина. О-16.

ЗАЗДРЕННИ [зázдрén:и] -а, -е. **1.** Заздрісний. *Нáша сус'їтка такá заздрén:а – все на нáшу цибу́лу завідуйе.* С-17. **2.** Жадібний. *В заздрén:ого д'їда і*

л'оду зимойу не^в віпросиш. С-17, Г-16; [заздрони]. То заздрони чолов'як. З-14; [заздроні]. Мойá т'ітка заздрона і д'ад'ко заздроні. З-2, Г-42; [заздрон'ї] С-56.

ЗАЗДРОСНИЙ [заздросній] -а, -е. Те саме, що ЗАЗДРЕННИ-1. В-18.

ЗАЗЕЛЕПАТИС [зазелепáтис] -áйус, -áйїса, док. Захекатись (про собаку). Зазелепáвс собáка. Т-2.

ЗАЗУБЕНЬ [зázубен'] -бн'а, ч. Пристрій, що з'єднує ствол мисливської рушниці з прикладом. Б-29.

ЗАЇДИ [зáйїди] -у, мн. Запалення куточків рота. Тра чимс' помáзати, а то зáйїди пичúт. С-17.

ЗАЇДЛИВИ [зáйїдливи] -а, -е. Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. М-34.

ЗАЇДНИЙ [зáйїдній] -а, -е. Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. О-12.

ЗАЇДЬ [зáйїд'] -і, ж., ент., збір. Загальна назва кровососних комах (комарів, гедзів і т. ін.). Не^в хóче товáр в л'єси ходіти – такá зáйїд', такá зáйїд'... С-17.

ЗАЇСТИ [зáйїсти] -ім, -йїсіш, док. 1. Закушувати після чогось випитого. Дáй-но гуркá зáйїсти смирд'úху. С-17. 2. Позбавити життя когось, кусаючи; загризти (всі н. пп.). 3. Не вистрілити (про мисливську рушницю). Рушниц'а зáйїла, і зáйї'а не забів. Н-19.

ЗАЇЦЬ [зáйїц'] -йц'а, ч., фаун. Заєць. В-23, Д-7, Ж-5.

ЗАЙ [зáй] -а, ч., фаун. Те саме, що ЗАЇЦЬ. Вт'їк зáй од охóтн'їка. Л-5, Р-35.

ЗАЙВА [зáйва] -и, ж., збір. Зайці. Мойá Л'їда короваї спичé, кáчк'ї, так, ну ї зáйїв налáпайїм дес' там тóйе. М-22.

ЗАЙМАНЕЦ [зáйманец || зáйманец'] -нця || -нц'а, ч. 1. Помічник пастуха, який займає корови в череду. П-15. 2. Пастух, який пас чужі корови за продукти харчування. Р-30. 3. Щоденна їжа пастушкови за зайняті для випасання чужі корови. Пáсла шодéн', і вони мин'ї

зáймац'ї давáли. [Що то таке?] А то мáсла, хл'їба, сáла... Р-30.

ЗАЙМАННИК [зáйма:ник] -а, ч. 1. Те саме, що ЗАЙМАНЕЦ-2. В-31. 2. Те саме, що ЗАЙМАНЕЦ-3. Хтос' дас'т' зáйма:ника – кусóк хл'їба мáслом помáже. І отó булó дóбре. В-31.

ЗАЙМИСТИ [зáймїсти] -а, -е. Такий, що швидко загоряється. Зáймїстїй лучїни нарубáв. С-17.

ЗАЙНО [зáйнó] -á, ч., згруб., фаун. Великий заєць. Отó зáйнó побйїх. С-17.

ЗАЙСКІЙ [зáйск'їй] -а, -е. Заячий. Хвост зáйск'їй. М-49.

ЗАЙТИ [зáйтї] 3 ос. одн. зáйдé, док. 1. Увійти кудись. Зáйдї-но на мин'úтину до менé. С-17. 2. Починатися після вечора (про свято). Вже ни пр'éли в субóту, бо нид'їл'а зáйїлá. П-51.

ЗАЙЦЕГУБ [зáйцегуб] -а, ч. Той, хто має роздвоєну губу. Р-3.

ЗАЙЦИЦЯ [зáйциц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що ЗАЙЧИХА. В-2.

ЗАЙЦІ [зáйци] -їв, мн., етн. Гра дівчат і хлопців. Р-25.

ЗАЙЦЬОВІ СЛИВКИ [зáйц'ов'ї сливкї] -их -вóк, мн., бот. Шипшина; Rosa canina L. Кúло хáти ростúт' зáйц'ов'ї сливкї. З-18.

ЗАЙЧЕЧИЙ [зáйчéчий] -а, -е. 1. Те саме, що ЗАЙСКІЙ. Мен'ї дóбре мн'éсо зáйчéче. П-46; [зáйчéчи] К-58. 2. Неїстівний. Зáйчéчи грибї не берúт'. К-58.

ЗАЙЧИ [зáйчи] -а, -е. Те саме, що ЗАЙСКІЙ. Зáйче мн'áсо. В-10.

ЗАЙЧИНЮК [зáйчин'úк] -á, ч., фаун. Напівдорослий заєць. Зáйїец' і зáйчин'úк. Д-16.

ЗАЙЧИХА [зáйчїха] -и, ж., фаун. Самка зайця. Б-92, С-56.

ЗАЙЧИЦЯ [зáйциц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що ЗАЙЧИХА. О-25, Ч-2.

ЗАЙЧУК [зáйчúк] -á, ч., фаун. Те саме, що ЗАЙЧИНЮК. В-10, З-37.

ЗАК [зак] спол. Як. Зак кулі'єс' казáли^є. Ч-12.

ЗАКАБУТТЯ [закабу́т'а] -а, с., знев. Віддалене місце від центру; глушина. *А дна [дочка] в на́ш'ем райо́н'е, в Дрог'и́ч'енс'к'ім, але в так'ім закабу́т'і, шо вона́ до мене́ ма́ло прийи́жсайе.* С-52.

ЗАКАЛДОВКА [закалдо́вка] -и, ж., етн., дит. Гра у хованки. *А то на ви́турках а́ле в закалдо́вк'е.* Р-32.

ЗАКАЛЕЦЬ [зака́лец'] -л'ц'а, ч. 1. Глевкий хліб. П-15, Х-7; [зака́лиц'] П-37. 2. Тісто на спідній скоринці в недопеченій хлібині. *Зака́лиц' на па́лиц'.* П-37. 3. **ХЛІБ З ЗАКАЛЬЦЬОМ** [хл'і́б з:акáл'ц'ом] Невелика хлібина із залишків тіста. С-56. 4. [зака́л'ц'і] -л'ца, ч. Добре випечений хліб. С-38; [зака́лец] В-27.

ЗАКАЛІСТИ [закал'е́ти] -е́йу, -е́йш, док. Забруднити. *Ни бу́ло кул'е́, а вже закал'е́в ну́вэ нагаве́ци.* В-2.

ЗАКАЛЬОНІЙ [закал'о́ниї] -а, -е. Упертий, затятий. *А нив'і́стка ше ни ра́зу ни бу́ла [тут], вже с'і́мнаци́т' л'і́т, ну, то та́ка закал'о́на.* З-38.

ЗАКАМАРОК [закамáрок] -рка, ч. 1. Зовнішня ніша в печі для зберігання сірників. К-68. 2. Закуток. *Дес' под'і́не гону́чи по закамáрках – з вогн'о́м ни на́йдиш.* С-17.

ЗАКАСОВУВАТИ [закасóвуваг'і] -уйу, -уйеш, недок. Відмовлятися від чогось. *Тепе́р вже, зна́йте, так зроб'і́л'і род'і́т'ел'і – закасóву́ют правосла́вну в'і́ру.* М-51.

ЗАКАТНЕЙ [закатне́ї] -а́, -е́. Такий, що має коренасту поставу. З-25.

ЗАКАУЛОК [закау́лок] -у́лка, ч. Віддалене темне місце. *Там буйа́лис'а там при́тї́, там та́кії закау́лок.* Б-25.

ЗАКАУТОК [закау́ток] -у́тка, ч. Те саме, що ЗАКАУЛОК. *Їдем по тех вс'е́ких закау́тках.* З-11.

ЗАКВАС [заква́с] -у, ч. Те саме, що ЗАКВАСКА-2. З-39.

ЗАКВАСКА [заква́ска] -и, ж. 1. кулін. Розведена солодка вода з дріжджами, з якої після бродіння виготовляють самогон. *Тої п'я́н'у́га полови́ну заква́ск'і*

ві́пив. С-17. 2. кулін. Тісто, залишене на дні діжі, яке використовують для наступного приготування хліба. Х-7.

3. Розчин для дублювання шкур. *То тра зна́ти, йак ту́йу заква́ску робі́ти, а то шку́ру спо́ртиш.* С-17, С-64, С-65.

ЗАКСРШАВІЙ [зак'е́ршав'ії] -а, -е. Такий, що має непривабливу зовнішність. **ЗАКЛАДШИНА** В-17.

ЗАКИЙ [закі́й] -а́, -е́, займ. Такий. *То́же шука́йем заке́ м'е́сто, де нахо́д'ац'а зв'і́ри'.* З-32.

ЗАКИДУШКА [закиду́шка] -и, ж. Рибальська снасть з багатьма гачками, яку ставлять упоперек течії річки. З-8.

ЗАКІДУШКІ [зак'іду́шк'і] -шок, мн. Рибальська снасть з двох навхрест сполучених тичок з прикріпленою на кінцях сіткою і довгим держалком. З-6.

ЗАКІНЯНИЙ [зак'ін'ані́й] -а, -е. Відсталий, мало розвинений. *Тут Бр'ес'т', кр'ішку так'і́е бул'і ентел'еге́нтни л'у́ди, не так'і́е вже зак'ін'ани.* С-28.

ЗАКІПАТИ [зак'іпа́ти] З ос. одн. зак'іпа́е, недок. 1. Починати кипіти (про воду) (всі н. пп.). 2. Вкриватися білим слизом, висохлими слізьми (про повіки). *Промі́ го́чи румн'а́нком, а то зак'іпа́ют шос'.* С-17.

ЗАКІСНИЦЯ [зак'існи́ц'а] -і, ж., обряд. 1. Заміжня жінка, гостя на весіллі від молодого. К-70. 2. Старша дружка. *Зак'існи́ц'а пудві́зу́є молоду́ рушнико́м.* Т-14.

ЗАКЛАД [закла́д] -а, ч. 1. Елемент живлення кишенькового ліхтарика. К-58. 2. [заклад]. Храмовий празник, який установлений у день закладання церкви. *Пра́зник назива́ємо ми за́кладом.* М-47.

ЗАКЛАДАТИ [заклада́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. 1. Починати будівництво якоїсь споруди (у багатьох н. пп.). 2. Організувати, утворювати. *Колго́сп вже в нас заклада́ли, йшли робі́ти.* К-68. *Пóтим пови́рну́л'іс'а, и то вже заклада́л'і свої́ роді́ни, и вже знайшо́с'а в'е́нцє́й роді́нуф.* К-56.

ЗАКЛАДИСТИ [закла́дисти] -а, -е. Ширококоствий; такий, що у зрілому віці буде огрядним. *О! твої́а гону́ка бу́де закла́дисто́ю молоді́цо́ю.* С-17.

ЗАКЛАДШИНА [закладши́на] -и, ж. Початок будівництва нової хати і частування з цієї нагоди. П-15; [закла́тшчина] Х-7; [закла́шчина]. *То вже ви́пиво́ на закла́шчини...* С-17.

ЗАКЛАСТИСЯ [закла́стис'а] мин. ч. закла́в'а, док. Засперечатися щодо виконання якоїсь обіцянки. *Закла́в'а, що пл'а́шку горі́лки ви́пие.* К-38.

ЗАКЛИНУВАТЬ [заклинува́т'] -у́ю, -у́йеш, док. Забити клина в топоріще, щоб сокира не злітала. *Їа заклинувáв сокіру.* М-16, С-27.

ЗАКЛО [за́кло] -а, с. 1. Місце біля закруту дороги. *Кóло до́ро́ги за́кло.* Д-16. 2. Місце біля дороги, на якому стоїть мисливець під час полювання з нагоничами. Д-16.

ЗАКОВЗНЯНИЙ [закóвз'н'ані́й] -а, -е. Загнузданий. *Їак мн'і та́йа коби́ла (була́ не за́ковз'н'анайа), йак вона́ мн'і з гу́рка в го́ро́дник <...> ну́дорва́ла...* В-15.

ЗАКОЛЕСУВАТИ [заколесува́ти] 3 ос. одн. заколесу́йе, док. Те саме, що **ЗАКОЛУВАТИ**. П-15.

ЗАКОЛУВАТИ [заколува́ти] 3 ос. одн. заколу́йе, док. Бігти, утворюючи кола, петлі (про зайця). *За́йец' заколува́в по́лем.* Т-8.

ЗА КОМУНИ [за кому́ни] у зн. присл., незм. У час, коли в Польщі при владі були комуністи. *За кому́ни карто́хлі в нас купл'а́ли з Рос'ї́ї.* Г-26. *Кол'іс', йак за кому́ни, там в шко́лі жа́дних криж'у́в та жа́дного ниц не бу́ло.* Є-1.

ЗАКОН [зако́н] -а́, ч. 1. Правило, яке має найвищу юридичну силу (у всіх н. пп.). 2. Звичай; те, що узвичаєно. *Таке́й зако́н був – ну йак йа́ їду ж'е́ти (йа ш то́же ж'е́ла се́рпом), то пе́рше пи́рисло́ на... на спи́єну, шоб не бол'і́ла.* П-19.

ЗАКОПВАТИ [зако́пвати] -а́ю, -а́йеш, *недок.* Закопувати. *Або́ хова́ли [картоплю] у... у:... зако́пвали в радо́к, а по́сл'і́ увече́ри <...> ході́ла отко́пвати.* Х-13.

ЗАКОС [за́кос] -а, ч. Відросток ззаду ноги у вепра. П-20.

ЗАКОСТАНІТИ [закостан'і́ти] 3 ос. одн. закостан'і́е, док. Укрити **ЗАКІВВАТИ** замерзнути. *Вода́ закостан'і́ла.* П-51.

ЗАКРАЙНІЦ [закра́йн'іц] -а, ч. Те саме, що **ЗАКРАЙНІЦА**. К-27.

ЗАКРАЙНІЦА [закра́йн'іца] -и, ж. Вода, що починає замерзати на ріці біля берега. *Чері́ш – то оді́рвана закра́йн'іца пливé по рі́чч'і.* К-27.

ЗАКРАЙОК [закра́йок] -ї́ка, ч. Куток (частина) села. *Ос'о́ї закра́йок – то самі́ в'е́руйущ'і.* Г-4.

ЗАКРАМ [за́крам] -а, ч. Велика посудина для зберігання зерна. Б-19.

ЗАКРАСА [закра́са] -и, ж. Краса. *Да́й мин'і, Бо́же, і од ква́су закра́су, а тоб'і́ і од ту́ку му́ку.* С-15.

ЗАКРИЖНА [закрі́жна] -о́йі, ж., орн. Порода великих диких качок. Г-15, С-57, Ф-1.

ЗАКРОЄЦЬ [закро́йец'] -йц'а, ч. Окраєць хліба. Т-5.

ЗАКРОПИТИС [закропі́тис || закропі́тиса] -пл'у́с, -писа, док., перен. Випити горілки. *То вже на христі́нах йа́ закропл'у́с.* С-17.

ЗАКРУЖЕНОК [закруже́нок] -нка, ч. Місце, де росте багато чорниць. *Закруже́нок йа́год.* Л-9.

ЗАКРУНЬКА [за́крун'ка] -и, ж. Те саме, що **ЗАВОРОТКА**. К-70, П-15.

ЗАКРУТЕНЬ [за́крутен'] -т'н'а, ч. Поворот дороги; закрут. К-39.

ЗАКРУТІВАТИ [закру́т'іват'і] -а́ю, -а́йеш, *недок.* Повертати що-небудь іншим боком. *Їак к'і́т переб'і́жит, то ша́пку закру́т'івайут [козирком] наза́д.* (Пові́р'я). С-6.

ЗАКРУТЬКА [закру́т'ка] -и, ж. Те саме, що ЗАВОРОТКА. К-58; [закруц'ка] Г-42.

ЗАКРУЧАНЕЦ [закру́чанец] -нца, ч. Закручений свинячий хвіст. П-6.

ЗАКРУЧАНКА [закру́чанка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. П-36.

ЗАКУВАТИ [закува́ти] 3 ос. одн. закуйі́, док., перен. Скувати; заморозити. *Варвара заварит, а Микóла закуйі́, ди ї тубо́у вима́стайі́.* К-20.

ЗАКУДЛАНИ [закуд́лани] -а, -е. Такий, що має нерозчесане волосся. *Не росче́ше свої́ кудли, то ї хóдит заку́длани.* С-17.

ЗАКУМБРОВАНІЙ [закумбро́ваний] -а, -е. Такий, що має закриту металічну кришку (про скляну банку). *Пóвна горá слóйіку* з мн'і́сом закумбро́вана.* С-2.

ЗАКУРИВАТИС [закури́ватис] 3 ос. одн. закури́вайец;а, док. 1. Затягнутися сивою пеленою під час мряки чи дощу. *Зари́и в нас б́уде дошч – гондо́ л'іс вже закури́вавса.* С-17. 2. Закрутитися, запаморочитися (про голову, коли швидко обертається кругом себе). *Курі́вав, курі́вав диті́ну, шо ї сам закури́вавс.* С-17.

ЗАЛАВОК [зала́вок] -вка, ч. Город за селом; десь збоку, не біля хат. С-17.

ЗА ЛАДОМ [за ладóм] у зн. присл. У певному порядку. *Бирі́ с'іно за ладóм, не ку́лупаї́.* С-17.

ЗАЛАНІЙ [зала́ній] -а, -е. Зелений. 3-9.

ЗАЛЄДИТИ [зал'є́дити] -жу, -диш, док. 1. Утомитися. В-13. 2. Зголодніти. *Йіе зал'є́дила за ден'.* В-13.

ЗАЛИВНИЙ [зал'ивні́й] -а, -е. Проливний (про дощ). *Був зал'ивні́й тоді́ дошч.* Б-19.

ЗАЛИЗНЯК [зализ'н'áк] -á, ч. Те саме, що ЖИЛІЗНИК-2. Б-11, М-49; [зализн'ék] С-6; [зал'із'н'áк] К-53; [зал'áзник] С-2.

ЗАЛІЗКО [зал'і́зко || зал'і́ско] -а, с. Те саме, що ЖЕЛІСКО. Б-29, Ф-1.

ЗАЛІЗО [зал'і́зо] -а, с. 1. Твердий ковкий метал срібlistого кольору (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ЖЕЛІСКО. *Зал'і́зо поста́вив на ичурá.* М-16, Б-43. 3. Залізний прут із загнутим кінцем, за допомогою якого поправляють поліна та жар у плиті. *Пригорні́-но зал'і́зом жар блі́кше до кастру́л'і.* С-17.

ЗАЛІСКО [зал'і́ско] -а, ч. 1. Те саме, що ЖЕЛІСКО. *Охóтн'ік ста́вит' зал'і́ска.* С-64. 2. Праска. *Колі́с' зал'і́ска ЗАМА́НКА жар, а тупі́р на л'є́трику.* С-17, Ж-6.

ЗАЛІСЦО [зал'і́сцо] -а, с. Те саме, що ЖЕЛІСКО. М-36.

ЗАЛІШ [зал'і́ш] -ежу, ч. Переліг. М-19.

ЗАЛОГА [залóга] -и, ж. Засідка під час поновання, коли мисливець лежав. *Залóга, бо зал'а́гли.* Ж-14.

ЗАЛОЖАНКА [залóжанка] -и, ж. Складка на одязі. С-40.

ЗАЛОЖИТИ [залóжити] -у́, -иш, док. 1. Закласти. *За годі́ну залóжи́ли с'іно на ві́шк'і.* С-17. 2. Дати обітницю. *Ма́ти на поне^мд'і́лок залóжи́ла пист.* Б-19.

ЗАЛОЗЯ [залóз'а] -і, ж., знев. Повільна людина. В-17.

ЗАЛОЯЧ [залóйач] -а, ч., знев. 1. Брудний одяг, який блищить від жиру (лою). *Ск'і́даї́ свóго залóйача – хаї́ л'у́ди^е не пл'у́йут.* С-17. 2. Той, хто ходить у брудному одязі. *Ц'óго залóйача йа́ ї слухати не^м хóчу.* С-17.

ЗАЛПОМ [зálпом] присл. 1. Одночасно вистрілити з двох стволів мисливської рушниці. *Зálпом йак з двох пáл'нув.* С-53; [зálупом]. *Біе зálупом на во́ука.* М-36, О-12. 2. Випити горілку за один ковток. *Зálпом всуши́в гранчакá.* С-17.

ЗАЛУПАЙКИ [залупáйки] -áйок, мн. Гарбузове насіння. В-6.

ЗАЛУПКИ БІГАТИ [залупки б'ігати] незм. Те саме, що ГЕДЗАТИСЯ. Р-21.

ЗАЛЮШНЯК [зал'ушн'áк] -á, ч. Кільце, за допомогою якого люшня сполучається з полудрабком. Д-20.

ЗАМАЗАНИЙ [замáзаний] -а, -е. Брудний. *Ни думаї, що йа так'єї дурні'єї, йак замáзаний.* С-15; [замáзани] Г-16, С-17.

ЗАМАЗАТЬ [замáзат' || замáзати] -жу, -жиши, док. 1. Забруднити. *Он йак замáзав ру́ки (у багатьох н. пп.).* 2. Заплутати сліди. *За́йец' хо́че замáзат' сл'іді.* Б-38.

ЗАМАЗУРА [замазу́ра] -и, ч. і ж. Бруднуля. *Ої ти, замазу́ро, їди вмійса.* С-17.

ЗАМАНКА [замáнка] -и, ж. 1. Привід, ~~заманник~~ причина. *За́йшов йаку́с' замáнку за́тї в хату.* К-17. 2. Сіно чи кусочки м'яса для приманювання звірини. 3-37, Т-2. 3. Трубка для приманювання качок; вабик. С-65. 4. [зáманка] -и, ж. Іграшка чи який-небудь предмет, яким відволікають увагу дитини. *Даї дитіни за́манку, щоб не^н плакала.* Р-29.

ЗАМАННИК [замáн:ник] -а, ч. Те саме, що ВАБНИК. С-64.

ЗАМАНУТИСЯ [заману́тис'а] 3 ос. одн. замане́ц'а, док. Захотіти; захотітися. *Так заману́лос'а сметáни...* Т-4.

ЗАМАНЧИВА ЙАМА [замáнчива йáма] -ойі -и, ж. Те саме, що **ВОВКОПАДЛІЩЕ**. О-5.

ЗАМАНЩИК [замáншчик] -а, ч. Те саме, що ВАБНИК. О-5, С-17.

ЗАМАНЮВАТИ [замáн'увати] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Вабити звірів кусочками м'яса або сіном, щоб вони підійшли на відстань пострілу. Б-14, С-6.

ЗАМАРАНИ [замáрани] -а, -е. Те саме, що ЗАМУРЗАНИ. С-17.

ЗАМАТКА [зámатка] -и, ж. Те саме, що ЗАМОТАНКА. Б-3.

ЗАМАЧ [замáч] -а, ч. Оберемок. *Набирі́ замáч дров.* К-2; [замáш] К-2.

ЗАМАШНИ [замашні́] -а́, -е́. Зручний у користуванні. *Ц'а́йя па́лка то так'ї замашна́... Йак говизу́ тибé!..* С-17.

ЗАМЕЛЬДУВАТИ [замел'дува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Заявити; повідомити. *Лісничи́ заме^нл'дува́в, шчо тут вже лу́де прийіжэ'єл'і.* К-56.

ЗАМЕТЯНИ [замéт'ани] -а, -е. Заметений. *Де с'ім до́чок, там хата не замéт'ана.* С-17.

ЗАМИЖОК [зáмижок] -жка, ч. Невеликий сінокіс біля хати. Г-4.

ЗАМИКАНИ [замі́кани] -а, -е. Замкнений. *И хл'ув, и кумо́ра замі́кани.* С-17.

ЗА МИКОЛАЯ [за Миколо́яа] у зн. присл., незм. 1. У роки царювання Миколи II (1894–1917). *Коно́вкоюу зва́ли видро́ за Миколо́яа.* К-39. 2. *перен.* Давно. *То було́ ше за Миколо́яа.* ~~ЗАМОРОК~~ С-17.

ЗАМИНАТИ [заминáти] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Розчиняти, місити тісто; бгати. *Д'івча́та пекл'і, хрбсна тїл'ко заминáла, а тїйї вс'і то́йе... пикл'і.* 3-38. *Копáн'ка заминáти тїсто.* Г-26.

ЗАМИТЬ [зámит'] -і, ж. Метелиця. П-15.

ЗАМІЖОК [зám'іжок] -ж^нка, ч. 1. Межа. П-26. Смуга незораної землі на межі між двома полями. Г-19. 2. Незасіяне поле. М-3, Н-1. 3. Пасовище. *Пр'ї́уїазáла тел'ука́ на зám'ішкув'і.* Н-1.

ЗАМІРКОВАТИЙ [зам'іркватий] -а, -е. Дрібний (про збіжжя). *Такé зам'ірквате́ жи́то – малéнке.* С-21.

ЗАМІРСЬКА ВОРОНА [зам'ірс'ка воро́на] -ойі -и, ж., орн. Біла чайка. Н-4.

ЗАМІСЬ [зам'іс'] спол. Ніби. *Зам'іс' йа не ба́чу – сто́йу і сто́йу.* Б-22.

ЗАМК [замк] -а, ч. Замок. *Там коліс' був го́род Че́рвен', і там то́ї замк був.* 3-27.

ЗАМКНЬОНИ [замкн'о́ни] -а, -е. Замкнений. *Тре́ба билó ус'н'е́т'і, коб н'е сту́з'н'іт'іс'а, бо вже двéр'і замкн'о́ни.* В-34.

ЗАМОВКА [замо́вка] -и, ж., оказ. Те саме, що **МОВКА**. *Про во́вка замо́вка, а вун в хат'і.* Д-39.

ЗАМНОГО [замно́го] присл. Забагато. М-51.

ЗАМОК [замо́к] -мка́, ч. 1. Пристрій для замикання дверей (всі н. пп.). 2. З'єднані певним способом дерев'яні

бруси стіни будівлі (всі н. пп.). **3.** Металічна частина мисливської рушниці, яка з'єднує ствол з прикладом. Д-21, З-21. **4.** Переплетені певним чином пальці двох рук. *Вз'ав п'ялиці в зам'ок.* Б-14, К-17.

ЗАМОРИТИСЬ [заморі́тис'] -ру́с', -рис'а, док. Утомитися. Г-38, П-26.

ЗАМОРОЗЬ [за́мороз'] -і, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. К-47, М-17.

ЗАМОРОК [за́морок] -а, ч. **1.** мед. Головний біль, головокружіння. С-40. **2.** Те саме, що БЛУД. *Заблуді́в, бо заморок зайшо́у в го́лову.* Р-21. **3.** Зіпсоване місце. **ЗАМОРОКА**

ЗАМОРОКА [заморо́ка] -и, ж. Морока. Ч-6, З-18.

ЗАМОРОНИЙ [замо́роний] -а, -е. Худющий, заморожений. *Не годуйе, то і соба́ка замо́роний.* П-23.

ЗАМОТАНКА [замо́танка] -и, ж. Велика тепла хустка. Б-8.

ЗАМОТАТИ [замота́ти] -а́йу, -а́йе'иш, док. **1.** Пов'язати (напр., хустку). *Замота́й те́плу ху́стку.* С-44. **2.** Укутувати когонебудь чимось теплим. *Замота́ла дит'а́ в год'я́ло.* С-17.

ЗАМОЧИТИ [замочи́ти] -у́, -иш, док. **1.** Занурити що-небудь у воду (всі н. пп.). **2.** Скріпити згоду горілкою купівлю-продаж. *Вчо́ра замочи́ли поро́с'атка, а с'одн'і ту́хл'і.* С-17.

ЗАМОЧУВАТИ [замо́чувати] -у́йу, -у́йиш, недок. Те саме, що ЗАМОЧИТИ-1, 2. С-17; [замо́чвати] К-2.

ЗАМУДРИТИ [замудр'і́ти] 3 ос. одн. замудр'і́є, док. Прокиснути (про страву). *Борич вже замудр'і́в.* Ч-6.

ЗАМУЖНИЦА [заму́жниця] -и, ж. Дівчина на виданні. М-48.

ЗАМУЗИЧИТИ [замузі́чити] -у, -иш, док. Заграти. *Ой замузі́chte мен'і... Ї́а не ма́йу чолов'і́ка, то позі́chte мен'і.* (Коровайна пісня). Д-18.

ЗАМУРАНИЙ [заму́раний] -а, -е. Те саме, що ЗАМУРЗАНИ. Ж-12, Р-33.

ЗАМУРЗАНИ [заму́рзани] -а, -е. Забруднений. *Ск'ін' заму́рзаного п'ін'чакá і сам вмійса, бо заму́рзани.* С-17.

ЗАНАДА [зана́да] -и, ж. Те саме, що ЗАМАНКА-2. Т-8.

ЗАНАДТО [зана́д'то] присл. Добре; урожайно. *Хто бага́то са́дим', то зана́д'то ро́дит'* [картопля]. В-44.

ЗАНЕНДЖАНИЙ [зане́нжаний] -а, -е. Худий, занедбаний (про домашніх тварин). *Така́ зане́нжана ва́ша коро́ва.* Ч-5.

ЗАНЕСТИ [занести́] -у́, -е́ш, док. **1.** Узявши у руки що-небудь, перенести його в інше місце. *Занеси́ карто́плю в л'ох.* С-17. **2.** Замулитися (про водні об'єкти). *А та рі́чка пропли́вала Заба́ва, ті́ко вже йі́й занесло́.* Р-4. **ЗАПАЛЕНЬКА**

ЗАНЕХАЯТИ [занеха́яти] -а́йу, -а́йєш, док. Забути; не відзначати щось. *Пулло́сту каза́л'і. О! ц'о кол'іс" то то́ к'е́пс'ко опхо́д'і́л'і, д'іс" вже заниха́йут'.* В-27. *Тради́ц'я́ та́йа занеха́йала.* К-45.

ЗАНИКНУТИ [зани́кнути] 3 ос. одн. зани́кне, док. Те саме що ЗАНИКАТИ. *Тепе́р у́же вс'о старо́є зани́кло.* С-4.

ЗА НИМЕЩИНИ [за Ниме́щчини] в зн. присл., незм. Коли територія була окупована гітлерівською Німеччиною (1941–1944 рр.). *За Ниме́щчини вихо́дила за́муш.* В-2.

ЗАНИСКО [зани́ско] присл. Нижче, ніж потрібно. *Пуд но́ги стр'і́лив, зани́ско вз'е́у.* П-23.

ЗА НИЄМЦЯ [за н'і́ємц'а] в зн. присл., незм. Те саме, що ЗА НИМЕЩЧИНИ. *И та́то дес", е, знайшли́ таку́йу за н'і́ємц'а ма́стику розма́йту до то́го вс'ого́.* К-56.

ЗАНИКАТИ [зани́кати] 3 ос. одн. зани́ка́є, недок. Зникати, забуватися. *А тепе́р у́же вс'о зани́ка́є.* К-69.

ЗАНОСИТИ¹ [зано́сити] -ош'у́, -о́сиш, недок. Несучи, щось розмістити де-небудь. *Зано́с' ви́їдра до ха́ти.* С-17.

ЗАНОСИТИ² [зано́сити] 3 ос. одн. зано́сит', недок., перен. Уподібнюватися. *На́ша мо́ва тро́ха зано́сит' до по́л'с'кої́ і до украї́н'с'кей; по-на́шому, йак то ка́жут'. Я-1.*

ЗАНУДЖАНИ [зану́жани] -а, -е. Те саме, що ЗАНЕНДЖАНІЙ. *Зану́жани соба́ка*. Б-34.

ЗАПАДЕНЕЦЬ [западе́нец'] -нц'а, ч., знев. 1. Уродженець Західної України (всі н. пп.). 2. Поліщук. П-7.

ЗАПАДЕНКА [западе́нка] -и, ж., знев. Жін. до ЗАПАДЕНЕЦЬ-1 (всі н. пп.).

ЗАПАДНЯ [запа́дн'я] -і, ж. Те саме, що ЗАМАНЧИВА ЯМА. Ж-14, С-53.

ЗАПАЛ [запа́л] -у, ч. Пристрій у старовинних мисливських рушницях, на якому кріпився пістон. П-23.

ЗАПАЛЕНЬКА [запале́н'ка] -и, ж. Недоторале поліно. М-23.

ЗАПАЛОК [запа́лок] -лка, ч. Сірник. *Не^м дава́ї дит'ам запáлку – хаї не^м бирé запáлка в рот*. С-17.

ЗАПАЛЧИНА [запа́лчина] -и, ж. Те саме, що ЗАПАЛОК. Т-5.

ЗАПАЛЬВАТИ [запа́л'ват'і] -аїу, -аїєш, недок. 1. Запалювати (вогонь). Р-22. 2. Засвічувати. *То́ж'е пускáл'і [свічки] на во́ду, е^м, запáл'вал'і, потóм поту́ш'имо ту́йу с'в'єч'ку. Куди́ дим по́йде, зна́ч'ит, в то́ї бук за́муш' пуйдиши*. Р-22.

ЗАПАЛЬНИК [запа́л'ни́к] -а, ч. Той, хто швидко сердиться. С-38.

ЗА ПАНА [за па́на] в зн. присл. Давно. Д-4.

ЗАПАРКА [запа́рка] -і, ж. Те саме, що ЗАКВАСКА-1. *Вс'у хáту засморóдила запáркою – дрóшчи спóрчани булі*. С-17.

ЗАПАСКА [запа́ска] -и, ж. 1. Фартух поверх спідниці. В-17, М-8. 2. Фартух без нагрудника. З-6.

ЗАПАХИ [за́пахи] -ів, мн. Прянощі. *За́пахи вки́нути в т'істо, то бу́де па́хнути*. У-9.

ЗА ПЕРШИХ САВЕТУ [за пе́рших сав'єту] незм. У період з вересня 1939 по червень 1941 року. *Його́ ба́т'ко за пе́рших сав'єту був м'і́л'ц'и́йáнт*. С-17.

ЗАПИВАННЄ [запівáн'є] -а, с. Те саме, що ЗАПИВКИ. М-48.

ЗАПИВИНИ [запівини] -ин, мн. Те саме, що ЗАПИВКИ. В-27, П-15, Т-14.

ЗАПИВКИ [запівки || запі́в'ки^і] -вок, мн. Заручини. *На ту нид'ілу в На́д'і Бо́йчихи запі́в'ки*. В-23, Г-4.

ЗАПИК [за́пик] -а, ч. 1. Місце біля печі або за піччю для спання. *Сиді́, ба́бо, в за́пику и не^м рíпаіса*. С-17; [зап'ік]. *Ну вже ве́чер'і л'ага́в в за́п'іку спáти*. Р-2. 2. Дерев'яне ліжко, яке ставили біля печі. Т-11.

ЗАПИНКА [запíнка] -и, ж. Те саме, що ЗАПАСКА-1. Р-13.

ЗАПИНАЧКА [запина́чка] -и, ж. Те саме, що ЗАПАСКА-1. Л-4, М-19.

ЗАПИНКА [за́пинка] -и, ж. Завіска на вікні. Г-16.

ЗАПИРЕНЬКА [запирéн'ка] -и, ж. Пристрій у ткацькому верстаті, який затримує зворотний рух навою. Х-10; [зап'ірен'ка] Г-21.

ЗАПИТИЙ [запíтій] -а, -е, обряд. Заручений. *Запíта д'івка, ну, да от вона́ вмерла́, та д'івка, вона́ русáлк'і́у те́йу ста́ла*. М-49.

ЗАПИТКИ [запíтки] -ів, мн. 1. Попереднє домовляння про заручини. П-37. 2. Те саме, що ЗАПИВКИ. *До сус'ідчино́ї д'і́учини і́дут' на запíтки*. П-37.

ЗАПВАЙЛО [зап'іва́йло] -а, ч., ж. і с. Головний співак; заспівувач. *Сп'іва́лі^є <...>. Ї́а на́в'іт' бу́ла за... зап'іва́йлом на́в'іт'*. П-19.

ЗАПКАТИ [зап'іка́ти] 3 ос. одн. зап'іка́є, недок. 1. Пекти в печі до утворення шкуринки на поверхні страви (всі н. пп.). 2. Про дію мисливської рушниці: одразу вбивати звіра. *Добра стрéл'ба зап'іка́є і не живі́т'*. О-14.

ЗАПЛИНА [зап'ілина] -и, ж. Перегородка в хліві, льосі. З-33.

ЗАПЛЛЯ [зап'і́л'а] -а, с. Те саме, що ЗАСТОРОНОК. *Ну це́й... клу́н'а, і там бу́ло зап'і́л'а, так називáлос' зап'і́л'а*. С-72.

ЗАПТАТЬ [зап'іта́т'] -аїу, -аїї^єш, док. 1. Спитати кого-небудь про щось (у

багатьох н. пп.). **2.** Покуштувати страву. *Зап'ята́ї сїру, чи солотк'ї.* Р-27.

ЗАПІЧНИК [зап'ічник] -а, ч., знев. Ледар. Л-4.

ЗАПЛИВО [запливо] присл. Бридко. *Аж^м за́пливо бу́ло диві^етис'а.* З-23.

ЗАПОВЕДНІК [запов'єдн'ік] -а, ч. **1.** Територія, яка перебуває під охороною держави (всі н. пп.). **2.** Єгер. *Запов'єдн'ік ходит по л'їсу ловит бракон'єру.* С-17.

ЗАПОЇНИ [запоїни] -ін, мн. Домовляння про день весілля, що, як звичайно, буває після заручин; частування з цієї нагоди. *Коліс' в нас булі маліїї і вилікийї запойїни.* М-49, З-23, О-32, П-8; [запоїни]. *На запойнах противале хустку* **ЗА ПОЛЬЩИ**

ЗА ПОЛЬЩИ [за Пóл'ши || за Пóл'шчи] незм. **1.** За часів, коли територія Західної України входила до складу Польщі (1920–1939 рр.). *Вона́ за́муш вїшла за Пóл'ши, а дру́г'ї вже за сав'єту.* С-17. **2.** у зн. присл. Давно. *То за Пóл'ши бу́ло, да загу́ло.* Г-16, С-17. **3.** перен. Добре, гарно. *Пого́да пошихувала на с'їно – йак за Пóл'ши.* С-17; [за Пóл'шчи] Б-14, Ж-14; [за Пол'шч'ї] К-7.

ЗАПОМИТУВАТИ [запомітувати] -у́ю, -у́єш, недок. Запам'ятовувати. *Но ви-та́ запоми́туїте і свої́м д'їтка́м роска́зуйте.* О-17.

ЗАПОМНІТИ [запо́мн'їти] -мн'у, -мниш, док. Забути. *Вже́ йа запо́мн'їла старійї н'їс'н'ї.* К-70.

ЗАПОМОГА [запомо́га] -и, ж. Допомога. *С'їм рубл'їв дава́ли запомо́ги.* К-38. *Туді́ ш шче не дава́л'ї ни ре́нти, ни запомо́ги.* В-18.

ЗАПОНА [запо́на] -и, ж. Занавіска на вікні. В-4.

ЗАПОРАНИ [запо́рани] -а, -е. Нагодований (про домашніх тварин). *Со'бирáлиса отó ми ве́чором, коли́ ко'рові́ по'дóйани, свїни запо́рани.* В-47.

ЗАПОРАТИ [запо́рати] -а́ю, -а́йш, док. Нагодувати домашніх тварин. *Скоті́ну запо́рала і л'áжу спа́ти.* Т-14.

ЗАПОРИЖНИ [запорі'їжни] у зн. ім., -их, мн. Те саме, що ЗАПОРОЖЕЦ. С-2, К-41; [запор'їжний] М-49.

ЗАПОРОГА [запо́рога] -и, ж., збір. Те саме, що ЗАПОРОЖЕЦ. *Молода́ дайє́ тїїї гускії' запо́рога.* Г-34.

ЗАПОРОЖЕЦ [запо́рожец] -жца і -ж^мца, ч., вж. частіше в мн. **ЗАПОРОЖЦИ** [запо́рожци || запо́рож^мци] -цу і -цив, мн. Незапрошені гості на весіллі, які не беруть участь у бенкетуванні, а тільки спостерігають. *Запо́рож^мцам то́же вино́сили коро́ваї.* **ЗАПУДЕТИ** С-17; [запорішци] Д-21, С-5; [запор'ішци] П-50; [запор'ішц'ї] О-32; [запо́рохци] В-27.

ЗАПОРОЖНИЦА [запо́рожница] -и, ж. Один з двох укріплених на нижній задній поперечниці шарнірів, з якими з'єднані підніжки ткацького верстата. С-17.

ЗАПОРОЖНЯНИЙ [запо́рожн'аний] -а, -е. Заповнений, наповнений. *Хт'їла во́ду ве́лти у ви́дрó, а воно́ запо́рожн'ане.* В-25. *Тої мишо́к запо́рожн'анїї.* Ш-1.

ЗАПОРУЖНИ [запо́ружни] у зн. ім., -их, мн. Те саме, що ЗАПОРОЖЦИ. Д-33.

ЗАПРАВА [запра́ва] -и, ж. Задня тверда частина чобота або черевика. *Позаг'їна́в запра́ви – типе́р в но́г'ї му́л'а́ют.* С-17.

ЗАПРАГАНИ [запра́гани] -а, -е. Запряжений (про коня). *Ц'їли ден' вуз на сел'ї, і кун' запра́гани.* С-17.

ЗАПРАГТИ¹ [запрагті || запрахті] -ж^у, -ж^{єш}, док. Накласти упряж на коней. *Живе́ в сил'ї, а ко́ни не запраже́.* С-17; [запригті] С-17.

ЗАПРАГТИ² [запрагті || запрахті] -ж^у, -ж^{єш}, док. Засмажити страву; засмачити. *От запраже́у боршч і мо́жете йїсти.* С-17; [запригті] С-17.

ЗАПРАЖКА¹ [запра́жка || запра́шка] *-и, ж., кулін.* Жир зі спеціями для засмачування перших страв. С-17.

ЗАПРАЖКА² [запра́жка || запра́шка] *-и, ж.* Спеціально пошитий ошийник, у якого один ремінь проходить під передніми лапами собаки. Д-7.

ЗАПРАТАТИ [запра́тати] *-áчу, -áтиши, док.* Покласти що-небудь у якесь місце і забути. *І де йа запра́тала туйу сок 'іру?* С-17.

ЗАПРИЖОК [запри́жок] *-жка, ч.* Стрибок звіра вбік, щоб заплутати сліди. А-2.

ЗАПРОТИВИТИСЬ [запроти́витис'ь] *-вл'ус', -вис'а, док.* Розсердитися. *Йак йому сказа́ти д'і́ед, то запроти́вици'а.* Г-26.

ЗАПУДЕТИ [запудéти] *-жу́, -úдиши, док.* Те саме, що ЗАМОТАТИ-1. *Треба хустко́у запудéти, бо зімно.* В-25.

ЗАПУДЮВАТИ [запу́д'ювати] *-у́йу, -у́йиши, недок.* Те саме, що ЗАМОТАТИ-2. *Рóжу [почервоніння тіла] запуд'у́ют' че'рво́ноїу ширс'т'а́ноїу хустко́йу.* С-10.

ЗАПУН [за́пун] *-а, ч.* Те саме, що ЗАПАСКА. К-44.

ЗАПУСКАТИСА [запусkáтиса] *3 ос. одн.* запусkáйец'а, *недок.* Про корову, яка перед отеленням перестає доїтися. *Ше до те'л'áти до́вго, а коро́ва вже не' до́йиц'а – запусті́ласа.* С-17.

ЗАПУСКІ [за́пуск'і] *-сок і -сток, мн., реліг.* Запусти. *На За́пуск'і ма́ла зрóши од'áти, а вже і Па́ска.* С-17.

ЗАПУСКНИЙ ТИЖДЕНЬ [запу́скний тїжден'] *-ого -жн'а, ч., реліг.* Тиждень перед Великим постом. *Запу́скний тїжден' йак вже б́уде н'іст, тод'і сир' і́д'ет', а вже са́ла н'е.* Б-19; [запусні́ тїжден'] Д-32.

ЗАПУСТИ [за́пусти] *-ив, мн.* Те саме, що ЗАПУСКНИЙ ТИЖДЕНЬ. Д-32.

ЗАПУСТИВЕЦЬ [запусти́вец'] *-вц'а, ч.* Зіпсована дійка корови. Л-8.

ЗАПУЧАТИСЬ [запу́чатис'ь] *-айус', -айіс'а, док.* Те саме, що ЗАМОТАТИ-1. *Запу́чаіс'а до́бре!* В-31.

ЗАПУЩОНКА [запушчóнка] *-и, ж.* Рязанка. *В спáране молоко́ сметáну запусkáйут', тод'і скі́снец'а – от і запущóнка.* Б-19.

ЗАП'ЯТОК [запйáток] *-тка, ч.* Відросток ззаду ноги у вепра. М-2.

ЗАП'ЯТТЯ [запйáт'а] *-і, с., збір.* Відростки ззаду ноги у вепра. Д-16.

ЗАРА [за́ра] *присл.* Зараз. С-8.

ЗАРАВО [заравó] *присл.* Те саме, що ЗАРА. С-14; [заривó] С-17.

ЗАРАДИТИС [зараді́тис] *мін. ч. одн.* зараді́вса, *док.* 1. Надавати електричної енергії якомусь приладові (у багатьох н. пп.). 2. Дія, яка буде виконуватися довго. *О! бач, йак доиш зараді́вса – то на тї́жден'.* С-17.

ЗАРАДНІК [зарадн́к] *-а, ч.* Слуга, який мисливцеві-панові заряджав рушницю. О-5.

ЗАРАЗ [за́раз] *присл.* 1. У цю мить (у багатьох н. пп.). 2. Відразу ж. *Ба́т'ко приї́хал'і з Рос'ї́ї – за́раз вмер.* К-21. 3. Дуже близько. *За́раз ко́ло це́рки корчма́.* К-13.

ЗАРАЗА [за́раза] *-и, ж.* 1. мед. Усяка заразлива хвороба (та, що передається від одного до другого). *Так'і прии́чи на мо́рди, то, набу́т', од когóс' набра́вса зара́зи.* С-17. *Ну там истóр'ї́я така́йа. Та́йа зара́за поно́вала, л'уди скрі́лиса на туйу гору́ [Грабарку].* М-20. 2. Погана людина. *А в тї́ї "до́бри" к'е́пс'к'і часі́, шо то ход'і́л'і... ба́нда та́йа ход'і́ла (в нас так ба́рзо не' ход'і́л'і), то потири́б'іра́л'іс'а, зара́зи.* М-51.

ЗАРАЗКЄ [за́разк'е] *присл.* Те саме, що ЗАРАЗ-2. *За́разк'е на́ша салó тут.* Д-17.

ЗАРАННЯ [за́ран'а] *присл.* 1. Дуже рано. *Йа за́ран'а вста́йу.* С-17. *Йа вдо́с'іта вста́вала за́ран'а.* Ц-5. 2. Завчасно, заздалегідь. *За́ран'а ни ка́жі, шо все зрóбиши.* С-17.

ЗАРАСКИ [за́раски^і] *присл.* Те саме, що ЗАРА. *Гліну добре за́раски копати – за зиму перегній, тоді добре виробл'єти [гончарний посуд].* Р-26, В-23.

ЗАРАШНІ [за́рашні^і] *-а, -е.* Теперішній; сучасний. *Ну, може, молод'ожі с'бн':і за́рашні т́анці на́рав'яц':а.* К-22.

ЗАРАЯТИ [за́ра́яти] *-а́йу, -а́йеш, док.* Порадити. *Йому́ за́ра́яли ла́дан вз'а́ти.* В-57.

ЗАРВАТЕ [за́рва́те] *-рв'у́, -рв'е, док.* Ударити. *Йек хоч'іш соба́ку за́рва́те, па́лку за́вше на́їдиш.* З-11; [за́рвати]. *Йак йе б'ус'кове кубло́, то гро́мник не за́рве ха́ту.* С-62.

ЗАРЖЄВЛЯНИЙ [за́рж'є́ул'аний] *-а, -е.* Заіржавлений. С-38.

ЗАРИВАТИСЯ [за́рива́тиса] *-а́йуса, -а́йіса, недок.* 1. Виривши яму, там сховатися. *Миш за́рїла́са в про́со.* С-17. 2. *перен.* Починати сваритися. Г-19.

ЗАРИЖУВАТИСЯ [за́рижува́тис'а] *-а́йуса, -а́йїс'а, док.* Уперто стояти на своєму; наполегливо відстоювати свою думку. Т-5.

ЗАРИ [за́ри] *присл.* Те саме, що ЗАРА. *Тод'і т'а́шко було́, и за́ри ва́кшеї.* С-17.

ЗАРИКА [за́рика] *присл.* Те саме, що ЗАРА. *Ба́ло і те́йе с'пїва́ло, а за́рика і солове́ї не хо́че.* С-17.

ЗАРИКАТИСЯ [за́рика́тис'а] *-а́йуса, -а́йїс'а, недок.* Обіцяти. *За́рика́лас'а жа́ба му́ду ни йї́сти.* С-25; [за́р'іка́тис'а]. *За́р'іка́лас'а свин'а́ хл'їба ни йї́сти.* Т-16; [за́рика́тиса]. *За́рика́ласа свин'а́, шо не бу́де йї́сти гувна́.* С-17.

ЗАРИМЗАТИ [за́римза́ти] *мин. ч. одн.* зари^ємза́ла, *док.* Подати голос (про лосиху). *Колі чу́йу – там дру́г'її сторо́н'ї вона́ [лосиха] обозва́ласа, зари^ємза́ла.* В-29.

ЗАРИСКА [за́риска] *присл.* Те саме, що ЗАРА. *Е́то ла́бор'ї за́риска. О́т е́тот пр'ї́йєжи́ на іва́новца: “Е́то ла́бор”.* І-2.

ЗАРИЧОК [за́ричок] *-чка, ч.* Рукав річки. О-26.

ЗАРИШНЄ [за́ришн'є] *-н'ого, с.* Теперішнє. *Погово́римо про за́ришн'є.* О-2.

ЗАРІПКИ [за́р'іпки] *-ібок, мн.* Заробітки. *Ба́т'ко був колі́с'а в Аме́рици, пої́хав на за́р'іпки.* Л-2.

ЗАРОДИТИСЯ [за́родитис'а] *-жу́с'а, -дис'а, док.* Народитися. *Йак йа за́родїла́с'а, то так се́ло назива́йєц'а.* О-2. *Тил'у́к шви́дко за́родїц'а.* З-11.

ЗАРОК [за́рок] *у зн. присл., незм.* Наступного року. *Даї́, Бо́же, нам вс'ім за́рок дожда́ти!* С-17.

ЗАРОСЬЛЬОНІЙ [за́ро́с'л'онїй] *-а, -е.* Зарослий. *А там од води́^є вже старо́йє се́ло, а́ле воно́ за́ро́с'л'оне.* В-53.

ЗАРУШИТИ [за́ру́шити] *-у́шу, -у́сиш, док.* Заворухити, зачепити. *Хто не́йї за́ру́шит', той пла́кати му́сит'.* (Відгадка: цибуля). З-1.

ЗА САВЄТУВ [за сав'єтув] *у зн. присл.* У період, коли Західна Україна входила в склад Радянського Союзу. *За сав'єтув вун був вели́ким нача́л'ством, а тип'єр зишо́в на пи́шк.* С-17.

ЗАСАД [за́сад] *-а, ч.* Те саме, що ЗАСАДКА. *Охо́тн'їк на за́сад пушо́в.* Л-9.

ЗАСАДА [за́сада] *-и, ж.* Те саме, що ЗАСАДКА. *Сид'їти в за́сади.* О-13, Ф-1; [за́сада] Д-15, Ч-5.

ЗАСАДКА [за́са́дка] *-и, ж.* Засідка мисливця під час полювання. К-53, П-4; [за́с'а́дка]. *За́с'а́дка до міс'аца до́бра [при місячному світлі].* Р-28, О-22.

ЗАСАПАТИСЬ [за́са́патис'ї] *-айус', -айїс'а, док.* Утомитися від швидкого бігу (про собаку). *Йому́ гара́чє, за́са́павс'од б'їгу.* Б-38.

ЗАСЕРДУВАТИ [за́сердува́ти] *-у́йу, -у́йє'ш, док.* Розсердитися, нагніватися. *Йа на тебе́ не за́сердува́ла.* М-43.

ЗАСЄЧКА [за́с'є́чка] *-и, ж.* Осічка під час стрільби з рушниці. Д-21, З-39; [за́с'ї́чка] З-2, Л-11.

ЗАСИРАЧ [засірач] -а, ч., знев.
1. Те саме, що СИРУН-1. С-17. 2. Те саме, що СИРУН-2. С-17.

ЗАСІБ [зас'іб] -у, ч., збір. Усі члени сім'ї; вся родина. *Ц'їлій зас'іб сид'їли за столóm.* Г-21.

ЗАСІДЛА КАЧКА [зас'ідла качка] -оїї -и, ж., орн. Дика качка, яка сидить на яйцях, висиджуючи малят. Ч-5.

ЗАСІК¹ [зас'ік] -а, ч. Саморобна пастка для лову гризунів. Б-24.

ЗАСІК² [зас'ік] -у, ч. Відгороджене місце в коморі, куди зсипали зерно. *В зас'іку завилїса мїши.* С-17.

ЗАСІКА [зас'іка] -и, ж. Те саме, що ЗАСЕЧКА. Ж-3.

ЗАСІСТИ [зас'істи] *зас'аду, зас'адиши, док.* 1. Сісти надовго. *Йак зас'аде зрånку, то до вéчора – хоч с хáти виган'аї.* С-17. 2. *перен.* Посходити густим шаром (про бур'ян). *У горóди гўста моркóвка зас'їла.* (Коровайна пісня). Д-18.

ЗАСКАЛИТИ [заска́лити] -а́лу, -а́лиши, док. Примружити (очі). *Заска́лив о́чи, сєт чибє сòд^м сòнца.* С-17, Р-21.

ЗАСКАЛЮВАТИ [заска́лювати] -а́луйу, -а́луйиши, недок. Додавати до першої страви жир і приправу. К-70.

ЗАСКОК [заско́к] -а, ч. Те саме, що ЗАПРИЖОК. К-17, К-53.

ЗАСЛІТИТИСЬ [засл'ітїтис'я] 3 ос. одн. засл'ітїт'я; док. Про погоду, коли декілька днів підряд іде дощ. *О! вже засл'ітїлос', вже три дн'ї сл'їтá.* Х-7; [заслотїтис'я] В-27.

ЗАСЛОНА [заслóна] -и, ж. Завіска на вікні. *Рáнше казáли заслóна, тепér – ф'їрáнка.* Г-34.

ЗАСЛОНКА [заслóнка] -и, ж. 1. Те саме, що ЗАСЛОНА. Г-34, Р-33. 2. Металічна затулка печі. *Не бири́ гóлийу рук'ейу заслóнку – попичéса.* С-17. 3. *перен.* [заслонка] Те саме, що ГАЗЕТА-2. П-52.

ЗАСЛУВКА [заслувка] -и, ж. Те саме, що ЗАСЛОНКА-2. Р-33.

ЗАСЛЮТИТИСЯ [засл'утїтис'я] 3 ос. одн. засл'утїт'я; док. Те саме, що ЗАСЛІТИТИСЬ. О-16.

ЗАСМАРК [засмарк] -а, ч. Нежить. Д-38.

ЗАСМИК [засмик] -а, ч. Потовщене місце на пряденій нитці. О-26.

ЗАСНІТ [засн'їт] -у, ч., бот. Грибковий паразит у колосках жита; ріжки. В-19.

ЗАСОВКА [засóвка] -и, ж. 1. Рухомий дерев'яний чи металічний пристрій для замикання дверей. К-58. 2. [засóвка] -и, ж. Заслінка для перекривання димоходу. Б-30.

ЗА СПАСІБО [за спас'їбо] у зн. присл. Безплатно; задарма. Г-16.

ЗАСПИ [заспи] -ив, мн. Снігові замети. *А йак заду́їє, то... Тут и ни ви́йдите нигдé, бо так'їїє заспи.* З-38.

ЗАСТАВА [застáва] -и, ж. Те саме, що ЗАСАДКА. В-4, М-2.

ЗАСТАВКА [застáвка] -и, ж. Місце, на якому стоїть мисливець під час полювання із нагоничами. П-24.

ЗАСТАВМА [застáвма] **ЗАСТУКАТИ** Внутрішня віконниця. *Колис' в на́шу лáвци на гўкнах бу́ли застáвми.* С-17.

ЗАСТАВНЯ [заставн'á] -ї, ж. 1. Одна з двох бічних дощок ящика воза. В-13, Ж-15. 2. Дощка замість драбини воза при перевезенні гною. П-15.

ЗАСТАНОВА [застанóва] -и, ж. Те саме, що ЗАСТАВКА. Б-21.

ЗАСТАНОВКА [застанóвка] -и, ж. Прилаштована на високих стовпах будівля для засідки мисливців. *Дл'а пáна робїли застанóвку в л'їси.* П-24.

ЗАСТИЛІЄ [застїл'є] -а, с., збір. 1. Місце за столом. *Вс'ї по застїл'у пїут'-гул'аїут'.* С-2. 2. [застóл'є]. Гостювання. *Повинч'єлис'а і прїїз'д'єт', і вже рóбл'ат' застóл'є.* З-2. 3. Люди, що сидять за столами і вгощаються (на весіллі, хрестинах і т. ін.). *Все застїл'є сп'ївало.* С-50.

ЗАСТИЛНИЦЯ [застїлниц'я] -ї, ж. Те саме, що НАСТИЛНИК. Т-14.

ЗАСТОРОНОК [засторóнок] -нка, ч. Відгороджене місце в клуні для складання снопів і сіна. *Наклáли пóвни засторóнок с'íна, ше топкáти трéба.* С-17.

ЗАСТРАДАТИ [застрáдати] мин. ч. мн. застрадáли, док. Постраждати. *Ми застрадáли м'íчно ї прим'íчно.* Щ-2.

ЗАСТРОЇТИ [застрóйити] -óйу, -óйиш, док. Збудувати. *Там дорóга булá, а то вже застрóйили.* О-32.

ЗАСТРУГАТИ [застругáти] -жý, -жиш, док. Заточити (олівець). *Застружé прóстого гол'івцá.* С-17.

ЗАСТУВАТИ [зástувати] -у́у, -у́иш, недок. Затуляти собою що-небудь. *Ни зástуї! Годийдú од гокнá! С-17. Онó вс'о однá з них: "Открунú ['вiдхили'] гóлову, бо ти ме"н'í зástуїеш".* В-45; [зástувати] В-45.

ЗАСТУКАТИ [застúкати] -а́у, -а́иш, док. 1. Постукати у щось (у деяких н. пп.). 2. Стукати в те місце, де жмурились (під час гри у хованки). *Йак добижúт, де пл'ушчив, – зорá! зорá! И вже вун бóде пл'ушчити, – трéба застúкати.* В-39. 3. перен. Побачити якусь приховану дію. *Його застúкали в хл'івí з íйу.* С-17.

ЗАСТУП [зástуп] -а, ч. Те саме, що ГОРОДНИК. *Зástупом скопáла самá пувгорóда.* Г-16, С-17.

ЗАСТУПИЛЬ [зástупил'] -а, ч. Те саме, що ГОРОДНИК. Б-24.

ЗАСТУПИНЬ [зástупин'] -а, ч. Те саме, що ГОРОДНИК. О-11; [зástуп'ин'] 3-11, М-54.

ЗАСТУПНИК [застúпник] -а, ч. Те саме, що ГОРОДНИК. С-20.

ЗАСУВ [засув] -а, ч. Примітивний пристрій замикає будівлі. *Гуз'мí хáту на засув, шоп нхтó ни вл'íz.* С-17.

ЗАСУВКА [засувка] -í, ж. Жердина, якою перекривають вхід на подвір'я. *Тил'á вiскочило і пе"ре"ламáло засувку.* С-17.

ЗАСУНУТИ [засúнути] -у, -не"ш, док. 1. Сунучи, перемістити щось в інше місце. *Лет' засúнув мишкá на горú.* С-17. 2. Замкнутись у приміщенні за допомогою засува. *Вонí конéчне нас, шоб достáти, а ми засúнули с'íни.* П-8.

ЗАСЦИКАЧ [засцýкач] -а, ч. Те саме, що СЦИКУН-1, 2. С-17.

ЗАСЦИКЕ [засцик'е] -к'ев, мн. Те саме, що САПЛЯ. *Бóде зимá дóвга, бо засцик'е дóвг'е.* Д-6.

ЗАСЬТЬОНИТИСЯ [зас'т'óнитис'а] 3 ос. одн. зас'т'óниц'а, док. Почати вкриватися тонким льодом (про воду). *Зас'т'óнило с'а вóзеро.* Г-4; [зас'т'онітис'а]. *Водá в видрú зас'т'онілас'а.* П-48.

ЗАСЬТЯШКА [зас'т'ашка] -и, ж. 1. Те саме, що БЕНДА. *Спиднúц'а з:ас'т'ашкáми червóна булá.* П-51. *Д'úка бутéлку обйéзує зас'т'ашко [під час сватання].* В-13, К-70; [зас'т'ежка] В-13. 2. [зас'т'áж"ка] -и, ж. Те саме, що ЗАШНУРІВКА. Г-26, Д-33.

ЗАСЯДЧИК [зас'адчик] -а, ч. Мисливець, який полне переважно із засідки. *На зас'адчика не напорiс'.* О-22.

ЗА ТАК [за тák] у зн. присл. **ЗАТЯЖИТИ** що ЗА СПАСІБО. С-17.

ЗАТАРАЩАТИ [затарашчáти] -ú, -úш, док. Видати звуки працюючого двигуна. *Пойавiлис'а тiiй трахторi, д'íz'ел'í тiiй. Йак затарашчáв той д'íz'ел'!..* В-15.

ЗАТАСКУВАТИ [затáскувати] -у́у, -у́иш, недок. Згрібати (сіно, солому). *Бóдем затáскувати с'íно.* К-25.

ЗАТЄТИ [зат'єти] -тнú, -тнéш, док. Ударити. *Поругáвс' чи зат'єú ту ж'íнку.* П-51.

ЗАТЄТИСЬ [зат'єтис'] -тнúс', -тнéс'а, док. Ударитись. *Упáв хлóпчик і зат'євс'а.* М-21.

ЗАТИКІ [затíк'í] -тíк, мн. Червоні смуги по білому полотні. *Так'í затíк'í булі на рукав'í чирвóними ниткáми.* К-38.

ЗАТИЛОК [затíлок] -лка, ч. 1. Клинок, за допомогою якого косу кріплять на

кісці. П-15, Т-5. **2.** Місце поза сільськими дворами. Ж-1. **3.** Тупе ребро леза ножа. П-44. **4.** Пристрій у ткацькому верстаті, який затримує зворотний рух навою. В-13.

ЗА ТИМ [за тим] *спол.* Тому що; бо. *Тепер народу багато по поїздах, за тим йагоду продавати везут'.* С-36.

ЗАТИРКА [затирка] *-і, ж., кулін.* **1.** Рване прісне тісто, зварене у воді чи молоці. *На вечеру наваріла затирк'і.* С-17. **2.** [затірка]. Страва з борошна. К-70; [зат'ірка]. *Зат'ірка – это как просто з муж'і ёту кашу вар'ат, ну.* С-46.

ЗАТИЧКА [затичка] *-и, ж.* Корок пляшки. Б-21, З-21.

ЗАТІНОК [зат'інок] *-нка, ч.* Місце, захищене від променів сонця. *С'ад' в зат'інок, не пичіса на сонці.* С-17.

ЗАТИРУХА [зат'іруха] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ЗАТИРКА-1. М-6.

ЗАТКАЛО [заткало] *-а, с.* Те саме, що ЗАТИЧКА. В-10.

ЗАТКНУТИ [заткнуті] *-у, -ёш, док.* **1.** Затулити отвір чим-небудь. *Ту нуру заткні цёглоу.* С-17. **2.** Пов'язати (про хустку). *Скільки в мене хусток с'огодні йе! А тоді йа не ма́ла хустки на голову заткнуті.* Р-33.

ЗАТМЕНИЦЯ [затмєниц'а] *-і, ж., бот.* Грибковий паразит у колосках жита у вигляді чорно-фіолетового ріжка; *Claviceps purpurea Tul.* Г-4.

ЗАТОВКА [затóвка] *-и, ж.* Те саме, що ЗДІР. Г-15, М-45, Н-14; [затóвка] К-27.

ЗАТОВКАНКА [затовкánка] *-и, ж.* Саморобна мисливська рушниця, яку набивали порохом і дробом, а під час полювання підпалювали. Б-38.

ЗАТОВКТИСЬ [затовктіс'] *3 ос. мин. ч.* затóвкс'а, *док.* Удушитися. *Вун' йому [вовкові] рúку в гóрло <...>, і от вун' так' і затóвкс'а.* З-29.

ЗА ТОЄ [за тóйе] *спол.* Через те; тому. *Там кúз'н'і сто́йал'і вс'о вр'ём'а, за тóйе називáют Ковал'іха [річку].* Р-11.

ЗАТОМНЯНИЙ [затóмн'аний] *-а, -е.* Утомлений. *В с'óлах затóмн'ани лúде, то не ходіл'і до чужіх бабу'в.* Д-32.

ЗАТРАВА [затра́ва] *-и, ж.* Відчуття смаку свіжого м'яса (про мисливських собак). *Дл'а затра́ви соба́кови дайúт' лáпки [зайця].* С-6.

ЗАТРАВИТИ [затраві́ти] *-вл'у́, -иш, док.* Приманити звіра. Н-14.

ЗАТРАВИТИСЬ [затраві́тис'] *-вл'у́с', -вис'а, док.* **1.** Відчутти смак свіжого м'яса (про мисливського собаку). *Шоб соба́ка затраві́вс'а, трéба да́ти лáпки [впольованого звіра].* В-3. **2.** [затраві́тис' || затраві́тиса] *-вл'у́с, -виса, док.* Унадитись до когось по що-небудь. *Те'пєр шул'áк затраві́вса, то вс'і курчáта віно́сит.* С-17.

ЗАТРАВЛЯНИЙ [затравл'аний] *-а, -е.* Мисливський собака, навчений поведінки на полюванні. *Затравл'аного соба́ку бе'ру́ на охóту.* Ж-5.

ЗАТРАВ'ЯНИ [затрав'яни] *-а, -е.* Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. В-3.

ЗАТРУТА [затру́та] *-и, ж.* Отрута. Б-14.

ЗАХОД

ЗАТУГНУТИ [зату́гнути] *3 ос. одн.* зату́гне, *док.* Поступово висохнути (про свіжовиготовлений гончарний посуд). К-67.

ЗАТУЛА [зату́ла] *-и, ж.* Те саме, що ЗАСЛОНКА-2. Д-11, Н-4.

ЗАТУЛКА [зату́лка] *-и, ж.* **1.** Те саме, що ЗАСЛОНКА-2. Б-30; [зату́лка] С-30. **2.** Домотканий фартух. Щ-1. **3.** Фартух із купованої тканини. М-21. **4.** *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. Ш-6.

ЗАТУЛУВАСТИЙ [зату́лувастий] *-а, -е.* Опецькуватий. З-11.

ЗАТУМАНИТИ [затумáнити] *3 ос. одн.* затумáнит, *док.* Вплинути гіпнозом на когось. *Цигáнка так затумáнила гóлову, шо ї не почу́ла, йак зн'алá персн'а.* С-17.

ЗАТЬОН [зат'он] -а, ч. Підрубане місце на дереві. *Друге шос' подставл'аю под той зат'он* [на березі]. Ж-5.

ЗАТЯГОМ [зат'агом] присл. Те саме, що ЗАШМОРГОМ. І-1.

ЗАТЯГТИ [зат'агті || зат'ахті] 3 ос. одн. зат'агне, док. Не вистрілити (про мисливську рушницю). *Нова рушниця зат'агла*. М-49.

ЗАТЯТИ [зат'ати] мин. ч. одн. зат'ав, док. Ударити. *Йак хоч собаку зат'ати, то ї к'їа найдеш*. К-39; [зат'єти]. *Мав ж'їнку и двоїе дитєї. Ну ї шос' там нару... нар... поругавс' чи зат'єу ту ж'їнку*. П-51.

ЗАФІРАНКА [заф'іранка] -и, ж. Те саме, що ЗАСЛОНА. *На вукн'ї вис'єт' хорощ'ї заф'іранк'ї*. З-6, С-3.

ЗАХВАТИТИ [захватіти] -чу, -тиши, док. 1. Ідучи кудись, брати з собою когось або що-небудь (всі н. пп.). 2. Забирати силою що-небудь. *Туїу градку захватіли сус'їде*. С-17. 3. Узяти слід звіра (про мисливського собаку). *Рекс захватів сл'їд і погнав*. К-53, Ж-6.

ЗАХОД [заход] -а, ч. Куток села. *Живє на Брод'атини, то заход такїї*.

ЗАХОДИ

ЗАХОДИ [заходи] -ів, мн. Місце серед болота, де влітку випасали корів і де пастух мав землянку. Б-44, Р-5; [заході] -ів, мн. *Булї заходи, а пот'ім стаї хуторї*. В-13.

ЗАХОДИТИ [заходити] -жу, -диши, недок. 1. Увіходити в яке-небудь приміщення (всі н. пп.). 2. Спускатися за лінію обрїю (про небесні світила) (всі н. пп.). 3. Починатися (про свято). *К'їн' вишивати – с'вато заходит*. С-17.

ЗАХОДИТИС [заходитис] -жус, -диса, недок. Плакати ридма. *Вона, маїти, лижїт собі и ни встане, а дитїна аж заходиц'а*. С-17.

ЗАХОДКА [заходка] -и, ж. Група мисливців під час колективного полювання. С-19.

ЗАХОДОМ [заходом] у зн. присл. Спосіб полювання групою мисливців. Г-11.

ЗАХОЛОД [заходод] -у, ч. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. П-37.

ЗАХОЛОДА [заходода] -и, ж. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. Л-24, М-32; [захулода] Б-16; [захо'лоди] Д-6.

ЗАХОЛОЛИ [заходоли] -а, -е. Старий слід звіра. *Заходоли сл'їд собака не берє*. О-16.

ЗАХОПИТИ [захопіти] -пл'у, -иши, док. 1. Те саме, що ЗАХВАТИТИ-1. Г-16, С-17. 2. Те саме, що ЗАХВАТИТИ-2. М-29. 3. Застати. *Спиши захопіти гавтобуса*. С-17.

ЗАХРАХОСТИТИ [захрахостіти] 3 ос. одн. захрахостіт, док. Подати різкі звуки (про куницю). *Куніц'а захрахостіт, пот'ім буркаїе*. Р-29.

ЗАХРИСТАТИСЬ [захрістатис'] -айус', -айєс'а, док. Застебнути одяг. *Захрістаїс'а, а то холод*. В-54.

ЗА ЦАРА [за царá] у зн. присл. Те саме, що ЗА ПАНА. С-17.

ЗАЦВІТ [зацв'їт] -у, ч., бот. Жасмин; Philadelphia. З-10.

ЗАЦЕНТИ [зац'єнти] **ЗАЦЕНЯЛОВАТИ** упертий. *Мувчїт и не^м гобїзветца, так'є зац'єнте, йак і йогó мат'унка*. С-17; [зац'єнти] О-16; [зац'єнти] С-17.

ЗАЦІПИТИ [зац'іпити] 3 ос. одн. зац'іпит, док., згруб. Заставити мовчати. *А зац'іпило п тобі до завтра!..* С-17.

ЗАЦЬОРНИ [зац'орни] -а, -е. Переконаний, затятий. *А йїє брат був крєпко зац'орни бандєра*. Ч-11.

ЗАЦЯПАНИ [зац'япани] -а, -е, знев. Дуже худий. *Зац'япана д'ївка, йак і зац'япана корова, – нікóму нипотрїбни*. С-17.

ЗАЧАВИТИ [зачавіти] -вл'у, -авиши, док., знев. Заколоти, зарізати (про свиню). *На Пáску свóго вєприка зачавл'у*. С-17.

ЗАЧАСКА [зачаска] -и, ж. Кнопка біля одягу. З-14.

ЗАЧЕРЖИТИСЬ [зачѣржитис'] 3 ос. одн. зачѣржиц':а, док. Задоштитися. Вже зачѣржилос' надбѣго. П-15.

ЗА ЧЕХІВ [за чѣх'ів] у зн. присл. Те саме, що ЗА ПАНА. Д-4.

ЗАЧИНАННЯ [зачинán':а] -а, с. Перший день весілля. С-49.

ЗАЧИНАТИ [зачинáти] -áйу, -áйиш, док. Починати. Бѣронами волѣчимо, йак чут'-чут' зачина́ют вилáзити [картоплі]. Є-1. Ну знов зачина́ї сварітис. С-17.

ЗАЧИНІТИ [зачині́ти] -н'у́, -ниш, док. 1. Прихилити двері чи вікно, перешкоджаючи чиему-небудь доступу (всі н. пп.). 2. Те саме, що ЗАГЛУШИТИ-2. Зачині́ рáд'иво, хаї не бѣмкайе. С-64.

ЗАЧИНКА [зáчинка] -и, ж. Пристрій замикати двері. В гиткѣго хливá гиткá зáчинка. Т-14.

ЗАЧИНЯЄЦЬ [зачин'áйец'] -áйц'а, ч. Те саме, що ЖИДОК-1. Купів в Кѣўках зачин'áйц'а. О-16.

ЗАЧІЛОК [зач'ілок] -лка, ч. Причілок хати. Щ-1; [зашч'ілок] С-2.

ЗАЧРИПЛЮВАТИ [зач'іріпл'увати] -пл'уйу, -пл'уйеш, док. Укладати битий посуд між свіжовиготовленими гончарними виробами під час випалювання, щоб не пропустити сильного вогню. К-67.

ЗАЧУХА [зачу́ха] -и, ч., нове, жарт. Приймак. Зачу́ха – то зав'ідуїучиї чужі́м хаз'áйством. С-17.

ЗАШЕРАТИ [зашерáти] 3 ос. одн. зашерáйе, недок. Гоїтися (про рану). Вже зашерáйе рáна, вже здорѣвиї. С-64.

ЗАШЕРУШИТИ [зашеруші́ти] 3 ос. одн. зашеруші́т, док. Те саме, що ЗАСЬТЬОНИТИСЯ. Зашеруші́ло р'ічку. Д-5.

ЗАШЕРХНУТИ [зашѣрхнути] 3 ос. одн. зашѣрхне, док. Замерзнути зверху (про грязюку). Зашѣрхла граз' на дорѣзи. Д-5, Г-16, С-17.

ЗАШИЛОВАТИ [заші́ловати] -а, -е. Закороткий, укорочений. Свин'á ве'лі́ка, но зад йак 'іс' заші́ловати. С-17.

ЗАШИРІХНУТИ [зашир'іхнути] 3 ос. одн. зашир'іхне, док. Те саме, що ЗАСЬТЬОНИТИСЯ. Вже зашир'іхнуло трѣхи ѳзиро. К-68.

ЗАШМОРГ [зáшморг] -а, ч. Петля з дроту для лову звірів. Ч-5.

ЗАШМОРГА [зáшморга] присл. Те саме, що ЗАШМОРГОМ. Ж-5.

ЗАШМОРГОМ [зáшморгом] присл. Зав'язати кінці шнурків так, що їх можна легко розв'язати, потягнувши за один кінець. Мишк'і заві́язуї зáшморгом, а не гúзлом. С-17, Д-19, У-4; [зáшморг'і́йу] С-6; [зáшморгойу] М-49; [зáшмором] Б-21.

ЗАШМОРГАЧ [зашмѣргач] -а, ч., знев. Той, хто часто шморгає носом через нежить. Ей! Зашмѣргач! Вітри пуд нѣсом! С-17.

ЗАШНУРІВКА [зашнур'івка] -и, ж. Шнурівка біля черевика. К-68; [зашнурѣвка] К-19, Р-9.

ЗАШНУРОВЛЮВАТИ [зашнурѣвл'увати] -уйу, -уйеш, недок. Пов'язувати на нозі волокни постолів. Постолі зашнурѣвл'увал'і, шо с корі́ йакѣйіс'. В-45.

ЗАЩЕНТИЙ [зашчѣнтиї] -а, -е. Злий (про собаку). С-30.

ЗБАН

ЗАЩИПКА [зашчипка] -и, ж. Застібка. Б-11, С-62; [зáшибка] З-32.

ЗАЩІРІТИ [зашчир'і́ти] 3 ос. одн. зашчир'і́т', док. Зазеленіти; вкритися рослинністю. Вже зашчир'ів грудѣк. Г-29.

ЗАЩИТ [зашчít] -а, ч. Бокова стіна даху; причілок. А на зашчít в нас зашчít кáжут', паці́ят. Б-28.

ЗАЩКАТИ [зашч'ікати] -áйу, -áйеш, недок. Застібати гудзик в одязі. С-51; [зашч'ікати] -áйу, -áйеш, док. Застібнути. З-11, Т-5.

ЗАЩІМ [зашч'ім] -а, ч. Те саме, що ГАНЯ². М-43.

ЗАЮШАНИЙ [зайу́шаний] -а, -е. 1. Беручий до роботи. В'ін зайу́шаний

до роботи. В-25. 2. Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. Н-13.

ЗАЮШИТИ [зайушіти] -у́, -иш, док. Те саме, що ЗАМАНЮВАТИ. Ліса зайушів куском мн'єса. Н-21.

ЗАЮШИТИСЬ [зайушитис'] -ус' і -ус', -ис'а, док. Те саме, що ЗАМОРИТИСЬ. За ден' зайушивс'а. С-21.

ЗАЯДЛИ [зайадли] -а, -е. Те саме, що ЗАЯДЛИВИ. Т-8.

ЗАЯДЛИВИ [зайадливи] -а, -е. 1. Завзятий. То зайадливи охотн'ік. В-3, К-71. 2. Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. Ж-14, Ч-2; [зайадл'іви] 3-16, Л-13.

ЗАЯТИНА [зайат'іна] -и, ж. Те саме, що ЗАЯЧАТИНА. М-2.

ЗАЯЦЬ [зайац'] зайц'а, ч. Заець; Lepus. Ж-3, К-58, П-46.

ЗАЯЧАТИНА [зайача́тина] -и, ж. Заяче м'ясо. П-15.

ЗАЯЧИНА [зайачина] -и, ж. Те саме, що ЗАЯЧАТИНА. К-59.

ЗАЯЧИХА [зайачі́ха] -и, ж. Те саме, що ЗАЙЧИХА. Зайачі́ха і зайачин'є разом сид'іли. П-32; [зайачиха] П-15.

ЗБАВИТИ [збавити] вж. у виразі **БОЖЕ, ЗБАВ** [бо́же, збав] незм. Побережи, Боже. Т-8.

ЗБАЇТИ [збайіти] -а́йу, -а́йиш, док. Обманути, збрехати. О-27.

ЗБАН [збан] -а, ч. Глечик із ручкою. **ЗБАНОК**

ЗБАНОК [збано́к] -нка, ч. 1. Те саме, що ЗБАН. Гладішка без гуха, а збанок з гухом. Щ-2, В-13. 2. Глечик без ручки. Х-10. 3. Глиняний кухоль для пиття води. Г-34.

ЗБАНОЧЕК [збаночек] -чка, ч. Невеликий глечик з ручкою. В-13.

ЗБАРИННЯ [збаріч'н'а] -а, ж. Оповіді, перекази. Бу́ле такі́х стар'іших л'уде́й збаріч'н'а. Б-6.

ЗБАЯТИ [збайати] -а́йу, -а́йеш, док. Змовити; відворожити молитвою.

Нак'їнули гурок'ї, трéба їти до когос' і зба́йати. В-4.

ЗБЕЙГОРИТИС [збе́йгоритис] 3 ос. одн. збе́йгориц'а, док. Згинути, пропасти, здохнути (про тварину). [Пастух на корову:] *Куда́ пушла? Шоб' ти збе́йгорилас йому́ до вéчора!* С-17.

ЗБЕРНЯВА [збе́рн'ава] -и, ж. Зібрання. *То вже так са́ме вс'о збе́рн'ава бу́ла.* В-45.

ЗБИВАТИ [збива́ти] 1. -а́йу, -а́йеш, недок. Змушувати падати кого- або що-небудь. *Ві́тер збива́є я́блика.* (всі н. пп.). 2. 3 ос. одн. збива́є, недок. Те саме, що ГУБИТИ-3. Б-21, О-12.

ЗБИГОВИСЬКО [збиго́вис'ко] -а, с., знев. 1. Будь-яке зібрання людей. *Шо там за збиго́вис'ко, шо так л'уде сто́я́т?* С-17. 2. Збори. Г-16, С-17.

ЗБИЖ [збиж] -а, ч., збір. Загальна назва зерна злакових культур. П-15; [зб'їж]. *Калдуб на зб'їж.* С-8.

ЗБИТКІ [збітк'і || збіч'тк'і] -ток, мн. Жарти, що закінчуються якоюсь шкодою. *Кре́пко хло́пц'і л'убі́ли збітк'і рубі́ти: то кра́ли нитк'і, то запл'утували.* К-44, 3-3; [збе́тк'і] Л-16.

ЗБИТОК [збіток] -тка, ч. Те саме, що ЗБИТКІ. *Ми не робі́ли то́го збітку, шо ро́бл'ат' в клуб'і – ку́рат', п'я́нийй.* Б-40. **ЗБРИЖКА**

ЗБІСНКА [зб'і́єнка] -и, ж. Те саме, що БИЯНКА-1. О-20.

ЗБІЖ [зб'їж] -а, ч., збір. Зернові культури. *Ми с'ї́ємо всен'ку зб'їж.* К-45; [збуж^ш] 3-38.

ЗБІЙКА [зб'і́йка] -и, ж. Те саме, що БИЯНКА-1. Б-30.

ЗБІР [зб'ір] -ору, ч. 1. Зібрання людей (у багатьох н. пп); [збор] Г-16. 2. Вгощення родичів з нагоди новонародженої дитини. К-40.

ЗБЛЯКНУТИ [збл'акнути] 3 ос. одн. збл'акне, док. Те саме, що ВИПЕКТИС. *Матері́яа віне́клас, збл'акла.* В-4.

ЗБОЖИНА [збожинá] -і, ж., збір. Посіяні зернові культури. *То йак вл'ізут' д'іти дес' в чужий горód чи чужу́йу збожину́, то л'акáл'и* [русалками]. Ф-3.

ЗБОЇСКО [збóйско] -а, с., знев. Спортивний майданчик біля школи “за Польщі”. *На збóйску ми маршувáли*. С-17.

ЗБОКУ [збóку] **1.** присл. Те, що знаходиться поблизу від чогось. *Вун сто́йáв тóтика, а збóку вонá и плáкала*. С-17. **2.** перен. Ті, що не мають родинних зв'язків. *Де т'óт'а? (Все звáл'и т'óтею так'і-о збóку, ч'уж'ийі)*. Г-19.

ЗБОРИСЬКО [збóрис'ко] -а, с., знев. Те саме, що ЗБІР-1. С-17.

ЗБОРИЩЕ [збóрищче] -а, с., знев. Те саме, що ЗБІР-1. С-17, К-2.

ЗБОРНЯ [збóрн'а] -і, ж. **1.** Те саме, що ЗБІР-1. *На Л'ул'кових колодкáх в нас коліс' збóрн'а булá*. С-17. **2.** Хата, у якій збиралася молодь. *Хлóпци і д'івчáта прихóдили в одну́ хáту... збóрн'а казáли*. С-17, Б-19, В-31, С-66. *Коліс'с' клубá ни булó, то ходіли вс'і на збóрн'у*. Г-9.

ЗБОЧИТИ [збóчити] -у, -иш, док. Повернути вбік. *Пушóв зáйец' наб'ік, збóчив*. О-5, Д-15.

ЗБРЕСАТИ [збресáти] *3 ос. одн.* збресáє, *недок.* Прокисати (про молоко). *Молокó на сóнци' вже збресáє*. Г-26.

ЗБРЕСКЛИЙ [збрéсклії] -а, -е. Прокислий (про молоко). *Збрéскле молокó – то ни квáсне, ни солóдке*. Г-26.

ЗБРИЖКА [збрíжкa] -и, ж. Пряжка на ошійнику собаки. Д-22.

ЗБРІЙНІСТЬ [збр'ійн'іс'т'] -ости, ж., збір. **1.** Бешкетування. *Хлóпци л'екáли д'іучáт, робіли збр'ійности*. Д-20; [збр'ійнос'т'] П-15. **2.** [збр'ійнос'т']. Те саме, що ЗБРУЙ. *Зачін'ат' в цéркви йогó – бері робі збр'ійнос'т'*. М-6.

ЗБРУЙ [збруї] збруї, ч. Збитки, шкода. *Кол'ес' то бул'á козá* [у колядників]. О-! *Йіх ни пускáл'и в хáту, бо воні в хáти збруї робіл'и збруїнос'т'*. *От мóжут' і грóбу розверну́ти*. П-15.

ЗБРУЙНИЦІ [збр'уїниц'і] -иш, мн. Те саме, що ЗБИТКИ. *Кол'ес' воді́ли козу́* [щедрувальники]. *Йіх в хáту не^н пускáл'и^е, бо мóже збр'уїниц' наробі́ти*. П-37.

ЗБУРИТИ¹ [зб'урити] *3 ос. одн.* зб'урит', *док.* Зірвати бурею що-небудь. *На солóму клáли козлі́, шоб вéрха не зб'урило*. К-43.

ЗБУРИТИ² [зб'урити] -у, -иш, док. Скласти спідницю-бурку (складка до складки) і так зв'язати. *Трéба б'урку зб'урити*. С-9.

ЗБ'ЮРКА [зб'й'урка] -и, ж. Сигнал з мисливського рíжка про закінчення полювання. Ж-14, К-43.

ЗВАЖИТИС [звáжитис] -ус, -иса, док. Почати добре косити; набути досвіду косаря. *Паршівó ко́сит, к'ідає грівку*. *Нийáк звáжитис не^н мóже*. С-17.

ЗВАЛЬОК [звáл'ок] -л'ка, ч. Сувій. *В'ел'ік' і звáл'ок полотнá*. С-48.

ЗВАР [звар] -у, ч. **1.** Вода, у якій варили вареники. С-15. **2.** Вода, в якій варили червоні буряки. *На óзир'і вир'ізу́ют' з л'óду христá, звар чирвóні бару́т' і буракóм крас'ат'*. М-7.

ЗВЕДЕНЮК [зведен'у́к] -á, ч. Нерідний син, зведений жити з рідним. М-19; [звидин'у́к] Н-4.

ЗВЕДЕНЯТА [зведен'áта] -áт, мн. Зведені діти кожного з подружжя. П-15; [звидин'éта]. *Звидин'éта ни лáд'ац'á*. П-15, М-23.

ЗВЕДИНКА [звéдинка] -и, ж. **ЗВІРНЯ** Нерідна дочка. М-19.

ЗВЕРЕДУВАТИ [звe^нре^ндувáти] -у́йу, -у́йиш, док. Обстежити стан здоров'я. *Тра дитину́ до доктору́ – хаї́ зве^нре^нду́ют, а то ничóго не^н йіс'т'*. С-17.

ЗВЕРХУ [звe^рху] присл. **1.** На верхній частині чого-небудь. *Звe^рху на бе^нрeзи ліс'т'е пожóвкло*. С-17 (всі н. пп.). **2.** Близько; так, що можна досягти рукою. *Даї молоткá, йак дес' звe^рху лижі́т*. С-17.

ЗВИД [звид] -а, ч. Колодязний журавель. *Звид треба робіти до колод'аза – ц'ої гет' зогнів в зимлі.* С-17, Ч-11; [зв'ід] С-17.

ЗВИЗИТИ [звізити] -жу, -жиши, док. Вистрілити з рушниці вище цілі. П-15.

ЗВИРНУТИС [звирну́ти] -ну́с, -неса, док. 1. Згорнутися калачиком. *Ди ї пишов, звирну́вса і там лжсав.* Л-4. 2. Повернутися вбік, поступитися місцем. *Вин ни звирну́вса и ни дав там місце.* Л-4.

ЗВИСКА [зві́ска] -и, ж. Звезення снопів з поля додому. *Шві́тко почне́у'а зві́ска.* К-70; [ізві́ска] К-58.

ЗВИТРИТИ [зві́трити] 3 ос. одн. зві́трит, док. Почути з вітром пах людини (про звіра). Б-34; [зв'і́трити]. *Вт'ік, бо зв'і́трив, вз'еу́ в'ітру.* З-29, П-15.

ЗВИХНУТИ [звихну́ти] -у́, -еш, док. Зробити вивих; вивихнути. *В нас попростому́ ка́жут – сракопа́д... Їшл́а, посковзу́лас – йак ѓепну! – и звихну́ла но́гу.* С-17.

ЗВИХРАЧ [зві́храч] -а, ч. Непосида, бешкетник. С-17.

ЗВИХРЕНИ [зві́хре^нни] -а, -е. Бешкетливий, непосидючий. *Тої хл́опец так'і зві́хре^нни!..* С-17.

ЗВІЗДА [зв'і́зда] -і, ж. Те саме, що ЗВ'ЯЗДА. П-8.

ЗВІЙНИЙ [зв'і́йний] -а, -е. Енергійний, швидкий. *Та ба́ба ше зв'і́йна.* Т-5.

ЗВІРИЩЕ [зв'і́ришче] -а, с. і ч. Великий звір. С-60.

ЗВІРНЯ [зв'і́рн'а] -і, ж., збір. Звірі. **ЗВІРСЬКИЙ**

ЗВІРСЬКИЙ [зв'і́рс'кий] -а, -е. Такий, що стосується звірів; звірячий. *Зв'і́рс'ка стéжка.* М-16.

ЗВІРУК [зв'і́рук] -а́, ч. Те саме, що ЗВІРИЩЕ. С-50.

ЗВІРУКА [зв'і́рука] -и, ч. і ж., згруб. 1. Те саме, що ЗВІРИЩЕ. К-17, М-49. 2. перен. Погана, зла людина. Г-16, М-49, С-17.

ЗВОДИТИ [звóдити] -óжу, -óдиш, недок. 1. Піднімати що-небудь, надаючи йому вертикального положення (всі н. пп.). 2. Витрачати, тратити що-небудь. *Дарма звóдит' час.* С-6.

ЗВОДЯНИЙ [звóд'аний] -а, -е. Такий, що з частими дощами. *Так'і'ї оді́ен р'ік був звóд'аний, ну.* С-2.

ЗВОЇ [звóйі] -ів, мн. Стовбур дерева чи поліно з сучками. *Не^м можу порубáти ц'і́йі звóйі.* Ж-14.

ЗВОНОЧНИК [звонóчник] -а, ч. Те саме, що ПОЗВОНОЧНИК. *Так впа́в, шо звонóчник зламáвс'.* К-17, Ш-6.

ЗВОНЯК [звон'áк] -а́, ч. 1. Обід колеса до воза, виготовлений не з суцільного дерева, а з частин. В-19. 2. Одна частина такого обода. Г-34.

ЗВОРОТА [зворотá] -ру́т, мн. Кінці грядок біля тину, які не можна зорати плугом. *Гостáлос тоно́ зворотá скопáти – и трóх'і оброби́у́с.* С-17.

ЗВОРОЧАТИ [зворочáти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Змінювати напрямок руху. *Зворочáї з до́рог'і в гу́лицу.* С-17. 2. Перекладати свою вину на іншого. *Вун за́више все на бра́та зворочáйе.* С-17.

ЗВРОЧИТИ [зврочіти] -у, -иш, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. З-14.

ЗВУДТО [звúд'то] присл. Звідти. *На сунк'і звúд'то да на р'ічку.* К-18.

ЗВ'ЯЗДА [зві́язда] -и, ж. Зірка, з якою ходили колядники. *В хирóди н'е [не ходила], тіл'ко з зві́яздойу.* С-47.

ЗГАВАРУВАТИ [згавáрувати] -уйу, -уйеш, недок. За допомогою **МЗПОЛА** відвертати якесь лихо чи позбутися хвороби. *Ц'е помогло́ мин'і, шо вона́ згавáрувала, в дóбру по́ру сказа́ти, а в лиху́ помовча́ти. Хаї́ бу́де так.* К-38. *В мене́ ба́ба бу́ла, то воу́на л'іч'ила лудéї, згавáрувала.* Р-25.

ЗГАНУТИ [згану́ти] -у́, -еш, док. Згадати, споминути. *Зганéш, йак йа вмру.* З-14, В-15. *Ти зганéш мойі слова́.*

С-38. *Бáчте, йа абí-но згану́ла, то ї плáчу.* Ч-4.

ЗГАРОК [згáрок] -рка, ч. 1. Недогоріла свічка. Г-16. 2. Кінець носа в собаки, який не заріс шерстю. В-23.

ЗГЕТИЛЬ [згéтил'] *присл.* Звідси. З-11.

ЗГИБНУТИ [згі́бнути] -у, -еш, док. Згинути. *Йак пушо́в, то ї згиб.* Б-16.

ЗГЛУЗУВАТИ [зглузува́ти] -у́ю, -у́йеш, док. Зробити вільнішою петлю, пояса і т. д. *Па́ска соба́ці треба зглузува́ти – ду́шит' в ші́ю.* Т-8.

ЗГЛУМИТИ [зглумі́ти] -мл'у́, -миш, док. 1. Зіпсувати що-небудь. *Козла́ не забі́в, а козин'е́ зглумі́в.* В-2; [зоглумі́ти] С-17. 2. *перен.* З'їсти що-небудь. *Зглумі́ше одно́го варéника.* С-17; [зоглумі́ти] С-17.

ЗГОВОРИНИ [згóворини] -ин, *мн.* Домовляння про час весілля; вгощення з цієї нагоди. З-6.

ЗГОВОРИТИ [зговорі́ти] -у́, -иш, док. Проказати, повторити. *До л'ісу тре ставáти, пирихристі́тис', зговорі́ти "О́тче наш".* Р-2.

ЗГОДИТИСЯ [згоді́тис'а] -жу́с'а, -дис'а, док. Домовитися; погодитися. *Ск'іко ми згоди́лис'а, йа тоб'і за коро́вку запла́тиў.* М-6.

ЗГОДУВАТИ [згодува́ти] -у́ю, -у́йеш, док. 1. Викормити, вигодувати. *Йа згодува́ла бичка́.* К-70. 2. Виростити, виховати. *То йа йі́ї згодува́ла, ту сву́ю Ма́н'ку (Ма́р'ї́ка звáлас').* Г-19.

ЗГОЛА [згóла] *присл.* Зовсім, повністю. *Ді́т'ам зго́ла нима́ шо гобу́ти.*
ЗГОЛИТИ

ЗГОЛИТИ [зголі́ти] 3 *ос. одн.* зголі́т', док. Лишитися без нічого. *Ото́ зголі́ло – бй́га́йе грóши шука́йе.* С-17.

ЗГОНИНИ [зго́нини] -ин, *мн.* Відходи при віянні зерна. С-56.

ЗГОРИТИ [згорі́ти] -у́, -иш, док. 1. Бути знищеним вогнем (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Виконувати щось з

великим бажанням. *Йак на дурне́, то згорі́т, а на до́бре ни запáлиш.* К-20.

ЗГОРОК [згóрок] -рка, ч. Горбок, невеличкий пагорб. Г-4.

ЗГОРОЧОК [згóрочок] -чка, ч. Зменш. до ЗГОРОК. *Там був та́кий згóрочок кол'іс' – дес' опс'ів згóрочок.* Д-33. *З:гóрочка йáйц'а спуска́лі, вигрва́лі.* В-45.

ЗГОРУВАТИ [згорува́ти] -у́ю, -у́йеш, док. Те саме, що ЗВИЗИТИ. С-17, Т-11.

ЗГРАБНИ [згра́бни] -а, -е. Спритний. *От хло́пец ваш згра́бни – и впаде́, и вста́не, а дочка́ йака́с' низгра́бна.* С-17.

ЗГРЕБЛО [згре́бло] -а, с. Те саме, що ГРЕБЛО. Ж-15; [згра́бло] В-19, Т-5; [згра́бло] П-51; [згре́бло] К-58, К-70; [згриблó] Ш-6.

ЗГРИБНИЙ [згри́бний] -а, -е. Виготовлений з грубого полотна. *Згри́бний фарту́х дл'а з'і́л'а.* Х-7.

ЗГУБА [згубá] -і, ж. Біда, нещастя. *То и то́ї тиск – то згубá (то в йі́ був тиск [кров'яний]).* О-11.

ЗГУК [згук] -а, ч. Те саме, що ВЕДРО. *Згук по л'ісу пошо́в.* М-45, Г-15.

ЗГУРИТИ [згу́рити] -у, -иш, док. Те саме, що ЗВИЗИТИ. *Промáзав... згу́рив... Ото́ охóт'н'ік!* С-6.

ЗГУРОК [згу́рок] -рка, ч. Підвищення на рівнині; пагорб. *Вс'о на згу́рках сто́йáли хати́.* В-15.

ЗГУРОЧОК [згу́рочок] -чка, ч. Зменш. до ЗГУРОК. *Там так'ї́ згу́рочок... згу́рок недалéко.* В-15; [згóрочок]. *Там був та́кий згóрочок кол'іс', дес' опс'ів.* Д-33.

ЗГЛЕМЕЗДАТИ [згле́мэздати] -аю́, -иш, док., *знев.* Погано приготувати страву або спекти глевкий хліб. *Згле́мэздала йу́шку, шо ни́хто́ ни йіс'т'.* С-17; [зглімэздати] С-17.

ЗГРАБНИЙ [згра́бний] -а, -е. Зручний у користуванні (про знаряддя). *Руши́ниц'а згра́бна, до́бре стрі́л'ати.* Б-34.

ЗГРАЯ [згра́я] -і, ж., *збір.* Група собак. *Згра́я псив.* П-32.

ЗДАЄСЬ [здай'єс'] *вст. сл.* Здається. *Шос' вин ро'бів там, мин'і здай'єс', шо бу'л'бу вин гон'єв.* 3-23.

ЗДВИЖЕННЄ [здв'іжен':є] *-а, с., реліг.* Воздвиження Чесного Хреста (27 вересня). Ч-6; [здв'іжин':є] П-50.

ЗДВОЇТИ [здвойіти] *3 ос. одн.* здвойіт', *док.* Про дію рушниці, коли спершу вибухне пістон, а через деякий час порох. *Здвойіла рушніц'а.* П-33.

ЗДЕБАТИ [здєбати] *-бл'у, -биш, док.* Знайти. *Йа на тебе упр'аву здєбл'у!* Г-23.

ЗДЕМУХА [здємуха] *-и, ж.* Драго-вина. 3-11.

ЗДЕРТИ [здєрти] *-у, -єш, док.* 1. Знімати верхній шар чого-небудь (всі н. пп.). 2. Зносити (про одяг). *Др'угу спудніцу здєрла за з'иму.* С-17.

ЗДИБАТИ [здібати] *-айу, -айеш, док.* Те саме, що СТРИТИТИ. *Йакіі йіхав, так'у здібав.* Ж-3; [здибати]. *Йайц'а [глухаря] то йа здібав на земл'і, так'є йак к'урач'і, д'обри йайц'а к'урачи.* О-22.

ЗДИХ [здих] *-у, ч.* Смерть; здихання. *Зв'ір йак тр'іска – п'єред здіхом.* Л-1.

ЗДИХАТИСА [здихатиса] *-айуса, -айіса, док.* 1. Позбутися кого- або чого-небудь. *Лед' здіхаласа т'ого линів'ого кот'а.* С-17, Н-17. 2. Померти. *Тої вже здіхавса.* К-18.

ЗДИХЛИНА [здихліна] *-и, ж.* Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА-1. К-3, Л-11.

ЗДИХЛЯКА [здихл'ака] *-и, ж.* Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА-1. Б-34.

ЗДИХОТА [здих'ота] *-и, ж.* Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА-1. *Здих'ота йак'ас' леж'іт' за дор'огойу.* В-4.

ЗДИВАТИСЯ [зд'іватис'а || здив'атис'] *3 ос. одн.* ~~Зд'иватис'а~~; *здив'атис'а, недок.* Знушатися. *Здив'алис' н'їмци, м'ожно сказ'ати, зд'ів'алис'а.* Л-17.

З ДІДА-ПРАДІДА [з д'іда-прад'іда] *присл.* Споконвіку. К-45.

ЗДІР [зд'ір] *-ору, ч.* Нутрянний свинячий жир. О-16, П-41; [зд'ор] Б-46, М-16, П-15; [здор] В-8; [здур] В-9, Т-2;

[з'д'ур]. *Натопіла шис'т' сл'ойіку з'д'ору... А от к'ішеї ше ї не почин'ала... так тої з'дур мин'і смирд'іт... С-17, К-20, Д-5.*

ЗДМУХУВАТИ [здм'ухувати] *-уйу, -уйеш, недок.* Змовляти (про ВРОКИ²). *Вр'оки тре здм'ухувати.* П-6.

ЗДОБИЧ [зд'обич] *-и, ж.* Упольований звір. *Ох'отн'ік май'є зд'обич.* Т-11, В-29.

ЗДОЇТИ [здойіти] *-й'у, -й'иш, док.* Видоїти. *Р'ано здоїіла кор'ову.* 3-18.

ЗДОЛУВАТИ [здолув'ати] *-уйу, -уйеш, док.* Вистрілити нижче цілі. *То здол'уйе, то гор'ойу стр'ілит'.* М-16, Х-4.

ЗДОЛЬНИЙ [зд'ол'ний] *-а, -е.* Здатний, умілий. *Йа до тис'єн'ни зд'ол'на.* Д-33.

ЗДОРОВАНЬ [здоров'ан'] *-а, ч.* Великого росту сильний чоловік. Н-4.

ЗДОРОВЕЗНИ [здоров'єзни] *-а, -е.* Те саме, що ЗДОРОВЕЦЬКИ. С-17.

ЗДОРОВЕЦЬКИ [здоров'єцк'і] *-а, -е.* Дуже великого розміру. *Здоров'єцк'і бурак'і.* Д-18, С-17.

ЗДОРОВИ [здор'ови] *-а, -е.* 1. Не хворий. *Ти вже здор'ови? Тобі ниш'о ни бол'іт?* С-17. 2. Великого розміру щонебудь. *Д'ви здор'ови гол'овк'і кап'усти віризала на голупці.* С-17. *От'о була здор'ова шч'ука!* П-37.

ЗДОРОВИ ЗНОСИ [здор'ови зносі] *незм., виг.* Побажання тому, хто купив щось з одягу чи взуття. С-17, Ц-3.

ЗДОРОВИЙ [здоров'ій] *присл.* вищ. ступ. Прохолодніше. *С'од'н'і здоров'ій, йак в'ч'ора.* С-17.

ЗДОРОВИЛО [здоров'іло] *-а, ч. і ж.* Те саме, що ЗДОРОВАНЬ. Н-4; [здоров'ідло] П-15.

ЗДОРОВО¹ [зд'ор'ово] *присл.* Прохолодно. *Буде пог'ода, бо надвор'і ст'ало зд'ор'ово.* С-17.

ЗДОРОВО² [зд'ор'ово] *присл.* Сильно, міцно. *Поўх зд'ор'ово кус'айец'а.* Ж-6.

ЗДОРОВУЩИ [здоров'ушчи] *-а, -е.* Міцний, сильний. П-51.

ЗДРАКАЧ

ЗДОХ [здох] -у, ч. Велика смертність серед тварин. *Здох напáв на зв'їрив.* О-16, П-4.

ЗДОХЛИНА [здохліна] -и, ж. 1. Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА-1, 3. З-21, О-29. 2. Хвора слабосила людина. *Нáша здохліна все кáшл'аїе.* С-17.

ЗДОХЛЯК [здохл'ák] -á, ч. Те саме, що ЗДОХЛЯТИНА-1. Д-33, С-21; [здохл'ék] К-58.

ЗДОХЛЯТИНА [здохл'áтина] -и, ж. 1. Мертва тварина. *Дес' чу́ти* ['смердить'] *здохл'áтиноюу.* Т-11, П-32; [здохл'áтіна] С-1; [здихл'áтіна] Б-11, П-52; [здихл'áг'іна] О-9, Ф-1; [здохл'áтина] Д-21, П-24. 2. Худа слабосила людина. Б-14, О-5. 3. Худа тварина. *Здохл'áтина – то худá кон'áка.* П-32, С-56.

ЗДОХЛЯЧИ [здохл'áчи] -а, -е, знев. 1. Хворобливий. *Вун так'ї здохлáчи – все слабúйе, все слабúйе...* С-17. 2. Худющий. С-17.

ЗДРАБИНОВАНИ [зрабинóвани] -а, -е. Такий, що має високі драбини. *Зрабинóвани воу́з.* Г-26.

ЗДРАКАЇ [зракаї] -ів, мн., знев. Очі людини. С-51.

ЗДРАКАТИ [зракáти] -а, -е. 1. Такий, що швидко сердиться. *Здракáта мойá гонúчка – ни с то́го ни с с'óго сёрдиц'а.* С-17. 2. Лякливий (про коня). *Загнуздáї здракáту кобілу.* С-17.

ЗДРАКАТИЙ [зракáтиї] -а, -е. 1. Короткозорий. К-70, М-49; [здрокáтиї] П-15. 2. Недобрий, поганий (про людину). Л-8.

ЗДРАКАЧ [зракáч] -á, ч. Той, хто швидко сердиться. *Рос'ёрдивса наш здракач, тоно гёмби надúв.* С-17.

ЗДРАКУВАТИ [зракувáти] -а, -е. 1. Те саме, що ЗДРАКАТИЙ-1. Л-4; [зраковáтиї] Т-5. 2. Боязкий. *Нáша корóва здракувáта – вс'óго бойúц'а.* С-17.

ЗДРАЦЮВАТИ [зрац'увáти] 3 ос. одн. зрац'úйе, док. Пошкодити посіви, випасаючи на них худобу. Д-21.

ЗДРАЧОВАТИ [зрачовáти] -а, -е. Те саме, що ЗДРАКАТИЙ-1. В-13.

ЗДРИГ [здриг] -а, ч., ент. Те саме, що БОМК. В-13; [здрик] В-13.

ЗДРИЦА [здріца] -и, ж., ент. Те саме, що ПРИЦА. Л-4.

ЗДРІЛИЙ [здр'ілії] -а, -е. Достиглий. *Здр'іле жúто.* С-8.

ЗДРОЧИТИСЯ [здрочітис'а] 3 ос. одн. здрóчиц'а, док. Те саме, що ГЕДЗАТИС. Д-21, К-9.

ЗДУБЕЛЬТУВАТИ [здубел'тувáти] -úйу, -úйеш, док. Вистрілити одночасно з двох стволів мисливської рушниці. В-54, М-49.

ЗДУБИТИ [здубіти] 3 ос. одн. мин. ч. здубів, док. Померти. *Помогло, йак бáб'ї кадúло, коли бáбу здубúло.* О-10.

ЗДУБИТИСЬ [здубитис'] -бл'ус', -бис'а, док., знев. Те саме, що ЗДУБИТИ. Л-18.

ЗДУМАТИ [здúмати] -áйу, -áйеш, док. 1. Згадати. *Звáти Васúл', а йак хвамúл'і́йа – ни мóжу здúмати.* В-54, С-17. 2. Надумати; запланувати. *Никóли ни було, а тепёр здúмали стáвити цёркву.* Р-25.

ЗДУМІТИСЯ [здум'ітис'а] -мл'ус', -мис'а, док. Задуматися. В-13.

ЗДУН [здун] -а, ч. Гончар. Г-42, С-56.

ЗДУПКАТИ [здупкáти] 3 ос. одн. здупкáйе, док. Стоптати, столочити. *Всён'ку гутáву мен'ї здупкáла корóва.* Г-23.

ЗДУПЛІТИ [здупл'éти] -úйу, -úйеш, док. Те саме, що ЗДУБЕЛЬТУВАТИ. П-15.

ЗДУРНАЧИТИ [здурнáчити] -у, -иш, док. Не підтримати чи́хось учинків, по-дружньому виступити проти. ~~ЗБЛЕПАТИ~~ *Менé здурнáчила д'áдина, шо йа продалá хáту.* С-17.

ЗДУХИ [здúхи] -ів, мн., анат. Здухвина тварини. М-19; [здúх'і] -у, мн. С-17.

ЗДЬОРИ [зд'óри] -ів, мн. Місце, продерте ратицями, на якому сплять

дикі кози. *Коз'ячи зд'бри, бо кози здирали ратиц'ами те місце.* О-22.

ЗДБОРНИК [зд'борник] -а́, ч. Те саме, що ЗДІР. Б-14, М-16.

ЗЕВИЙ [зевій] -і́йу і -о́йу, ч., мед. Біль у животі, завій; апендицит. В-13.

ЗЕВУЙКИ [зевуїкі] -йóк, мн. Те саме, що ЗАВИЙКИ. В-13.

ЗЕЛЕЗНЯК [зелезн'ак] -а́, ч. Те саме, що ЖЕЛІЗНИК-2. С-49.

ЗЕЛЕНЕЦЬ [зеленец' || зел'енец'] -нц'а́ і -нц'а́, ч., реліг. **1.** Свято, яке відзначають у четвер наступного тижня після Трійці. *Йак пришов Зеленец, то йармаркови конец.* (Починається робота в полі). Т-18; [з'ел'енец'™]. *На тум тіжн'і, шо Трїйц'а, то ни, оно́ на дру́гим тіжн'і у читвэр, – тогдї́ йе з'ел'енец'™.* В-39; [зил'інец'] В-39. **2.** Різдво Предтечі та Хрестителя Господнього Іоана (7 липня). З-7, О-32. **3.** Трійця. *В нас р'етко́ кáжут' Зеленец', а говор'ат' Трїйц'а.* Ф-3.

ЗЕЛЕНИ БОРЩ [зелєні борщч] -ого -у́, ч., кулін. Щавлевий борщ. К-20, С-17, Х-7.

ЗЕЛЕНИЦЯ [зелєніц'а] -і, ж., бот. Гриб зеленкуватого кольору; *Tricholoma equestre* (Fr.) Quel. З-6; [зилиніц'а] З-1.

ЗЕЛЕНИ СВЕТКІ [зел'єні св'етк'і] -их -óк, мн., реліг. П'ятдесятниця; Трійця. *Ото́ї тїден' по́сл'е Зел'єних св'єтóк називáл'і русáлочним.* З-6.

ЗЕЛЕНЦІ [зелєнц'і] -ів, мн. Те саме, що ЗЕЛЕНЕЦЬ-1. *Вже в нас тих Зелєнц'ів не бáрзо то́го... св'ітк'ї́ут'.* Я-1.

ЗЕЛЕПАТИ [зелепáти] *3 ос. одн.* зелепáйє, недок. Важко дихати (про **ЗЕДЕПУХА**). К-53.

ЗЕЛЕПУХА [зелеп'уха || зе^мле^нп'уха] -и, ж., збір. Зелені недостиглі плоди фруктових дерев. *Не^м йїж^м таку́ зе^мле^нп'уху, а то живóут бóде бол'іти.* С-17.

ЗЕЛЄЗЕНЬ [зєл'єзен'] -з'н'а, ч., орн. Самець дикої качки. М-36; [зел'єз'єн'] В-8.

ЗЕЛЄНКА [зел'єнка] -и, ж., бот. Те саме, що ЗЕЛЕНИЦЯ. *Зел'єнкé такї́йї вонá зел'он... зел'єнайá такáйя.* В-52; [зил'онка]. *Ал'і тупér зил'онкї́ дэкол'і трáпиц'а.* Д-3; [зил'унка]. *Зелункї́ сї́ви, и́ котї́ сї́ви, ал'є котї́ то не йáдáл'ни.* Є-1, В-18.

ЗЕЛІСКО [зел'іско] -а, ч. **1.** Те саме, що ЖЕЛІСКО. Д-19, Л-5. **2.** Те саме, що ЗАЛІСКО-2. Д-22.

ЗЕЛО [зелó] -а́, с., збір. Бур'ян. *На градкáх зелó ростé.* С-17; [зилó]. *Тут дóбре зилó рустé.* П-32.

ЗЕЛЬОНІЙ [зел'онїй] -а́йя, -о́йє. Зелений. З-14, П-51; [зилáній] Р-36.

ЗЕМЛИЦЯ [земліц'а] -і, ж., пестл. Земля. *Но йа не поч'ї́у, бо бóду глї́боко в сирéйї земліц'ї́ лежáт'.* (Народна пісня). К-40.

ЗЕМЛЯ [земл'á] -і, ж. **1.** Грунт (всі н. пп.); [земн'á] Р-5, О-29. **2.** Поле, нивка. *Вун мав багáто земл'ї.* С-17. **3.** Долівка в хаті. *Колїс' зéмл'у робї́ли так – носї́ли глє́, топкáли йогó, збивáли. А кáждєйї субóти змáзували.* С-17. **4.** Бруд. *Повикол'уп'ї́ зéмл'у с-пуд н'óхту.* С-17.

ЗЕМЛЯНА КУНА [зе^мл'анá куна́] -о́йї -и, ж., фаун. Порода куниці. *Зе^мл'анá куна́ живé в нор'ї.* Б-8.

ЗЕМСКІ ВЕЛІГДЕНЬ [зэмск'і вилїгден'] -ого -а, ч., обряд. **1.** Наступні після Великодня дні. *Зэмск'і вилїгден' – то то вмерлім, то^вд'ї́ не^м го^ррут' – ни мóна зим'ї во^рушї́ти.* Б-19. **2.** Русалчин великдень. Б-19.

ЗЕРКАЛО [зэркало] -а, с. **1.** рідко Дзеркало. **2.** перен. Те саме, що **ГАЗЕТА**-2, Л-5, Л-11. **ЗЗЯБНУТИ**

ЗЕРКО [зэрко] -а, с. Зернятко. В-18; [з'арко]. *З'арка слонéчника.* Ж-7, В-52.

ЗЕРНЯТА [зэрн'ата] -ат, мн. Підсмажене гарбузове насіння для лузання. *Д'їти йїли зэрн'ата, то і скруз' нас'митї́ли лушпáйкáми.* С-17.

ЗЕРО [зэро] -а, с. Озеро. Тут йак мал'ірації н'е билó, то зэра бил'і. Ж-7.

ЗЕТУЛЬ [зэтул'] присл. Звідти. Йшов зэтул', з л'ісу. Ж-5.

ЗЕЩИТ [зэшчит] -а, ч. Зошит. Грóши на самі зэшчити дайў. С-17.

ЗЭЛЬНИК [з'эл'н'ік] -а, ч., реліг. 1. Те саме, що ЖЕЛНИЙ ЧЕТВЕР. На с'в'ато З'ел'н'іка в четвэр в'эчери повечэраїе, то тўл'к'і на В'ел'іден' на пэриши аш ден' поснедаїе. Д-32. 2. Те саме, що ЗЕЛЕНЕЦЬ-1. В-52.

ЗЭЛЬНИКУВАТИ [з'ел'н'ікув'ати] -ўйў, -ўйеш, недок. Те саме, що ЖИЛНИКУВАТИ. Ну н'іктўри з'ел'н'ікўйт до... йак поїд'ат, до В'ел'ікод'на не йїд'ат (в четвэр в'эчери повечэраїе). Д-32.

ЗЭЛЬСКО [з'эл'ско] -а, с., збір. Великий бур'ян. М-22.

ЗЕР [з'ер] -у, ч. Жар. О-27.

ЗЕРБА [з'эрба] -ерб, мн. Зябра риби. К-58.

ЗЕТИ [з'эти] жнў, жнэш, недок. Жати. Б-43, О-27.

ЗЕТЬ [з'ет'] -а, ч. Зять. В мэне з'ет', йак в кóго пїет'. З-6.

З ЗАЇДАМИ [з'айідами] незм., орн. Пташеня з жовтими плямами біля дзьобика. Б-1, Г-38.

З-ЗА ТОГО [з:а тóго] спол. Тому що. Поста́ла [назва] Пол'ічна з:а тóго на́ша, когдас' бу́ла тут пол'ана. П-36.

З-ЗА ЧОГО [з:а чо́го] у зн. пит. част. Чому. А з:а чо́го так ка́жут'? В-45.

З ЗИХОДУ [з'іходу] у зн. присл. Зі сходу. Вї́тер з:іходу. С-17.

ЗЗЯБНУТИ [з':абнути] -у, -иш, док. Змерзнути. З':аб на сучóк і їду в хату. **ЗИ** 7.

ЗИ [зи] прийм. Із, зі. Зі споду брав дрóва, то верх обвалївса. С-17. Зи споду ни набираї – там пóвно мўду. С-17.

ЗИГА [зіга] -и, ж. Непосидюче дитя. Т-5.

ЗИГАВКА [зігавка] -и, ж., дит. Дзига. У-3.

ЗИГЗА [зігза] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. З-2.

ЗИГЗАГ [зігз'аг] -а, ч. 1. Повороти дороги. До Сїлна самі зигз'аг'і. С-17. 2. Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. В-32, М-17.

ЗИЗОВОКИЙ [зизовóкий] -а, -е. Косоокий. Ш-6.

ЗИК [зик] -у, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Зїком пуд^мп'ал'увала дрóва. С-17, Б-14.

ЗИКРАТИЙ [зикр'атїй] -а, -е. Такий, що має витрішкувати очі. Ш-6; [з'ікр'атїй] В-17.

ЗИЛИЗНЕСК [зилизн'э́к] -а, ч. Те саме, що ЖИЛІЗНИК-2. М-49.

ЗИЛИНА [зи́ліна] -и, ж. Стебло бур'яну. Хо́ж би бу́ла зили́ну на горóди вірвала!.. С-17.

ЗИЛИНУХА [зи́лину́ха] -и, ж. Жаба-джерелянка. С-29.

ЗИЛНКА [зил'інка] -и, ж., бот. Те саме, що ЗЕЛЕНИЦЯ. Ч-6; [зил'ўнка] В-27.

ЗИЛКИЙ [зі́лкий] -а, -е. Холодний. Год'агніс', а то такé надворі зі́лке... Ч-6.

ЗИЛІЄ [зі́л':е] -а, с., збір. Бур'ян. За зі́л':ем карто́пл'і ни відно. С-17; [з'і́л':е] Г-16.

ЗИЛЬОНИ СВІТКИ [зил'óни св'ітки] -их -ок, мн., реліг. Трійця. Я-1.

ЗИЛЬОНКА [зил'óнка] -и, ж., збір. Городина. То назива́йу зил'óнко́йу: помидóри, огурк'і, па́прика. К-45.

ЗИМА¹ [зим'а] -ї, ж. Найхолодніша пора року; зима (всі н. пп.).

ЗИМА² [зим'а] -ї, ж., анат. Селезінка. По свин'ач'її зим'і вга́ду́йут' **ЗИВОК** П-26, П-46, Т-5.

ЗИМИНА [зимина́] -ї, ж. Озимина. З-6, С-15, Т-10.

ЗИМКОВА [зимкóва] у зн. ім., -ойї, ж. Те саме, що ОЗИМУХА. С-5.

ЗИМНИЙ [зі́мний] -а, -е. Холодний. *Зімний в'іт'ор.* Ш-6.

ЗИМНИЦІ [зі́мниц'і] -ниц', *мн., бот., рідко одн.* **ЗИМНИЦЯ** [зі́мниц'я] -і, *ж.* Те саме, що ЖУРАХВИНА. В-54.

ЗИМНІШЕ [зі́мн'іше] *присл. вищ. ступ.* Холодніше. Б-43, П-51, С-8.

ЗИМНО [зі́мно] *присл.* Холодно. *Хоч соб'ак заган'єї – так зі́мно в х'ати'. Ч-5, З-1, М-6. Ої дівно, нам дівно – у ні́жєйки зі́мно.* (Весільна пісня). П-37.

ЗИМО [зі́мо] *присл.* Зимою; взимку. С-25.

ЗИМУХА [зі́муха] -і, *ж., бот., перев. в мн.* **ЗИМУХІ** [зі́мух'і] -у́х. Те саме, що ЖУРАХВИНА. Д-15.

ЗИРВАНИЙ [зі́рваний] -а, -е. Зляканий (про зайця). *Зі́рваний з'я́ец'.* Л-1.

ЗИРВАТИ [зі́рва́ти] -у́, -є́ш, *док.*
1. Відокремлювати гілку чи квітку від стебла або стовбура (всі н. пп). 2. Зігнати звіра з лігва. *Соб'аки зі́рвали з'я́ец'а.* М-2.

ЗИРИТИ [зі́рити] -у, -иш, *недок., знев.* Прискіпливо дивитися на когось. *Чо́го зі́риши з:а ву́г'ла?* С-17.

ЗИРКАТИ [зі́ркати] -а́йу, -а́йиш, *недок.* Прискіпливо поглядати на когось час від часу. С-17.

ЗИРКИЙ [зі́ркий] -а, -е. Такий, що має підвищення, пагорби (про місцевість). К-38.

ЗИРКУН [зі́ркун] -а́, *ч., знев.* Той, що має витрішкуваті очі. К-70.

ЗИРНИЦА [зі́рниця] -и, *ж.* Ранкова зоря. *Сид'їли на ве"чурка́х, по́к'ї не" з'їде зі́рниця.* С-17.

ЗИРНО [зі́рно] *присл.* Зоряно. *Йак зі́рно, то за́втра бу́де по́го́да.* С-17.

ЗИРОК [зі́рок] -рка, *ч.* Пагорб, згірок. *То то́ вже так вики, ота́к, йак тамо́, то ка́жут' – на зі́рку.* К-38. 3 *де́рва саночкі' робіли ди і спу́скаліс'а, ка́зали – їдем ни зі́рк'ї.* К-38.

ЗИХОД [зі́ход] -у, *ч.* Захід. *А на зі́ход со́нц'а сто"й'ала ци"рков'ц'а...* (Народна пісня). С-8.

ЗИХОДИТИ СПАТИ [зі́ходити спа́ти]. Лягати спати. *Пр'є́муст... От и воне́ там зі́ход'ат' спа́ти.* П-19.

ЗІ-ЗІ [зі'і-зі'] *виг., дит.* Автомобіль. Ж-3.

ЗІКРАЇ [зі'ікраї́] -і́в, *мн., знев.* Очі. У-3.

ЗІЛЛЯКИ [зі'іл'я́ки] -а́к, *мн., збір., бот.* Лікарські рослини. *Вона́ ті́ми зі'іл'я́ками л'ічи́ла.* М-6.

ЗІЛЛЯЧЕ [зі'іл'я́че] -а, *с., збір., бот.* Те саме, що ЗІЛІЄС. *А зі'іл'я́че до́бре росте́.* Б-52.

ЗІМНИ НОГІ [зі'імни но́г'і] -их *нуг, мн., кулін.* Те саме, що ХОЛОДНИЦА. П-36.

ЗИМОВКІ [зі'імо'вк'і] -во́к, *мн., бот.* Те саме, що МОРОЗ-2. *То йе зі'імо'вк'і, вони́ перед са́мим моро́зом заце'їта́йут'.* В-39.

ЗІПНУТИ [зі'іпну́ти] -у́, -є́ш, *док.* Зітхнути. П-47.

ЗІРКА [зі'ірка] -и, *ж.* 1. Самосвітне небесне тіло. *Пташк'ї по зі́рка́х шука́йут ил'ах.* С-17. 2. Планета Сонячної системи. *Йак з'ї́де вичі́рн'а зі́рка, тоді́ с'ада́йут виче́рати на Ко́л'ади.* С-17. 3. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. П-35.

ЗІРКА-П'ЯТИКУТКА [зі'ірка-п'я́тику́тка] -и- -и, *ж., обряд.* Зірка, з якою ходили колядники. *На Ко́л'аду носі́ли зі́рку-п'я́тику́тку, всире́дини св'ічка горі́ла.* П-15.

ЗІРОЧКА [зі'ірочка] -и, *ж.* 1. Те саме, що ЗІРКА-1, 2 (у всіх н. пп.). 2. *бот.* Те саме, що ВАРАНИЦЯ. Д-24.

З'ІДАТИС [зі'їда́тис] -а́йїса, -а́йїуса, *недок.* 1. Пас. до з'їдати. *Кл'їп на косі́ шві́тко з'їда́йец'а од купині́.* С-17 (і в багатьох н. пп.). 2. *перен.* Сваритися. *А свикру́ха з не"війско́у з'їда́йуц'а и з'їда́йуц'а.* С-17.

З'ІДЕЧА [зйідэча] -и, ж. 1. Сварка. *Ц'іли ден' в нашіу хати зйідэча.* С-17. 2. перен. Сварлива людина. *Ої ти, малá зйідэчо!* С-17.

З'ІДКИ [зйідки] -ив, мн. Те саме, що ПЕРЕЇДИ. 3-8.

З'ІДЛИВИ [зйідливи] -а, -е. Сварливий. *Ої ти – зйідлива свикрúха!* С-17.

З'ІСТИ [зйісти] зйім, зйісі, док. 1. Спожити страву чи печені борошняні вироби (всі н. пп.). 2. Випити рідину. *Зйів горцелку, трут'ізни понал'івáв.* В-27.

ЗЛАМАНКА [злáманка] -и, ж. Мисливська рушниця, яку, щоб зарядити, потрібно зігнути – “зламати” **З**

ЗЛАМАТИ [зламáти] -áйу, -áйеш, док. 1. Переламати що-небудь (всі н. пп.). 2. Зігнути мисливську рушницю під час заряджання. *Лáманку трéба зламáти, щоб зарáдити.* Д-15, Л-5.

ЗЛАМКА [злáмка] -и, ж. Те саме, що ЗЛАМАНКА. *Пані́ мáли злáмки, а ми пистонúвки.* М-17, Ж-6.

ЗЛАПАТИ [злáпати] -áйу, -áйеш, док.; рідко 3 ос. одн. злáпат'. Спіймати. *Собáка злáпав кáчку.* Ж-5, С-17. *Казáли – ни їди, бо русáлка злáпат' тибé.* В-27.

ЗЛАПАТИСЯ [злáпатис'а] -áйус'а, -áйіс'а, док. Схопитися рукою за щось, узятися. *Їа злáпалас'а за тійі́ двéри, бо ни дам рáду.* У-1.

ЗЛЕДЕНЬ [злédен'] -дн'а, ч. Той, хто багато й пожадливо їсть. Б-8.

ЗЛЕМБ [злемб] -а, ч. Визначена ділянка лісу для вирубування. *Пуд злемб л'іс назнáчани.* Г-26. *Злемб – то вít'атій л'іс.* Г-26.

ЗЛЄ [зл'е] присл. Погано, недобре. *Їак бóц'ун сиді́т', ту зл'е* [уперше побачити навесні]. 3-6.

ЗЛИВОЧОК [злівочок] -чка, ч. Маленьке горнятко для каші. 3-26.

ЗЛИДЕННИ [злідén:и] -а, -е. Жадібний. *Такá злідén:а, йак і твoйá т'útка, – шкудúйе собі́ йісти купі́ти.* С-17, Т-5.

ЗЛИДЕНЬ [зліден'] -дн'а, ч. 1. Жадібна людина. *В такóго злідн'а і сн'ігу сэред зимі́ не" віпрoсиш.* С-17, М-49, П-34; [зл'іден'] К-8. 2. Надокучлива дитина. Б-35, П-34. 3. Той, що робить шкоду, збитки. *Зліден' занáдиц'а в йáблика, то не стіл'ко зйіс'т', ск'іко зрйіе.* Б-8. 4. Бешкетник. *Тої зліден' вс'і горшкі́ побів.* В-41. *У! ти, злідн'у! Замóвкни!* Р-13. 5. перен. Негода. *Нигóда, нидóбра пугóда – то називáють' зліден', дошчовá пугóда.* Т-20.

ЗЛИДНИЙ [злідни́й] -а, -е. Недобрий, поганий. *Злідна – то врédна диті́на.* 3-30.

ЗЛИДНЯ [злідн'а] -і, ч. і ж. 1. Бідняк. 3-14, П-51, К-13. 2. збір. Бідняки. *Такá злідн'а...* Г-4. 3. Те саме, що ЗЛИДЕНЬ-1. В-13, В-17. 4. збір. Ледарі. *Злі́дн'а лину́йуц':а.* Р-21. *Злідн'а на вс'і трі́ дні́.* Т-4. 5. Те саме, що ЗЛИДЕНЬ-4. *Вої ти, злідн'а малáйа!..* М-43, С-56. 6. збір. Бешкетливі діти. К-17.

ЗЛИНАТИ [злинáти] 3 ос. одн. злинáйе, док. Те саме, що ВИПЕКТИС. *На сóнци злинáла матéр'їйа.* Д-16; [злин'áти]. *Плáт':е злин'áло.* Б-38.

ЗЛІГ [зл'іг] -óгу, ч. Земля, яку свідомо не обробляли кілька років. Г-17.

ЗЛІЗТИ [зл'із'ти] -ізу, -ізеш, док. 1. Спуститися вниз звідкись (всі н. пп.). 2. Вилізти на що-небудь. *Пич гарáче, зл'із на йійі́.* В-13, Т-11. 3. Розтанути (про сніговий покрив). *Кол'іс' с'н'іг зл'ізе – вже ми бос'акóм ходимо.* Ф-3.

ЗЛІСНИК [зл'існик] -а, ч. Той, хто робить зло. *Благóв'існик – зл'існик.* В-31.

ЗЛОБОК [злóбок] -бка, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. 3-25, Х-7.

ЗЛОДІЯН [злoд'ійáн] -а, ч., згруб. Злодій; крадун. *Браті́ чéсни, а тої́ злoд'ійáн.* О-23.

ЗЛОДЮГА [злoд'úга] -и, ч. і ж., згруб. Те саме, що ЗЛОДІЯН. С-17.

ЗЛОДЮЖИСКО [злoд'úжиско] -а, ч., згруб. Те саме, що ЗЛОДІЯН. Т-5.

ЗЛОЖИТИСЯ [зложі́тис'а] *3 ос. одн.* зложі́ц'а, *док.* Те саме, що **ЗВАЖИТИС**. *Така стрéл'ба не мо́же зложі́тис'а бі́ти.* Д-15.

ЗЛОМ [злом] *-а, ч.* 1. Те саме, що **ВИВОРОТЕНЬ**. В-27. 2. Металічна частина мисливської рушниці (замок), що з'єднує ствол з прикладом. С-64.

ЗЛОМАТИ [зломати] *-а́йу, -а́йеш,* *док.* Те саме, що **ЗЛАМАТИ**-2. З-28, Х-4.

ЗЛОТУВКА [злоту́вка] *-и, ж.* Польська грошова одиниця – злот. *Пані заго́ничку платі́ли злоту́вку.* М-43.

ЗЛУПИТИ [злупі́ти] *-пл'у́, -пиш,* *док.* 1. Обдерти шкуру з убитої тварини. 2. *перен.* Зацінити значно дорожче. *Вун за тилі́чку з мене́ злупі́в, йак за руд'н'ого ба́т'ка.* С-17. 3. Побити, відлупцювати. *Йа тебе́ злупл'у́ па́лкою.* П-26.

ЗЛУСТЬ [злус'т'] *-о́с'т'і, ч.* Злість. *Не гово́рит – злус'т' ма́йє на йéйі.* С-17; [злис'т'] Ж-14.

ЗЛЮБИТИ [зл'убі́ти] *-у́, -иш,* *док.* Полюбити. В-13.

ЗЛЮБЛЕНО [зл'убле́но] *пас. до* ЗЛЮБИТИ. *Дес' тут нас не зл'убле́но, що до нас не ви́йдено.* (Весільна пісня). В-13.

ЗЛЮКА [зл'у́ка] *-и, ч. і ж.* Зла людина. *Та ба́ба така́ зл'у́ка, йак га́д'у́ка.* С-17.

ЗМАЛЕНСТВА [змалéнства] *присл.* Змалку. В-17; [змал'éнства]. *Дит'а учи́ змалéнства.* П-20.

ЗМАЛЕНЬКУ [змален'ку́] *присл.* Те саме, що **ЗМАЛЕНСТВА**. *На ху́тори живу́ змален'ку́.* Л-1; [змал'ін'ку́] Д-20.

ЗМАЛЕЧКУ [змале́чку] *присл.* Те саме, що **ЗМАЛЕНСТВА**. Г-16; [змалічкú] С-17.

ЗМАЛЕНЬКОСТІ [змал'én'кост'і] *присл.* Те саме, що **ЗМАЛЕНСТВА**. С-56; [змаленкóс'т'і]. *Йа тако́ змаленкóс'т'і бу́ла в По́льщи.* В-27.

ЗМЕРЗЛЮХА [змерзл'у́ха] *-и, ж. і ч., знев.* Те саме, що **ЗЮЗЯЛО**. Ш-3.

ЗМЕРКНУТИ [змеркнуті] *3 ос. одн.* змеркне, *док.* Смеркнути, звечоріти. ~~**ЗМЕТИЩЕ**~~ *Змеркло́ вже.* Г-26.

ЗМЕТИЩЕ [зметішче] *-а, ч.* Місце, з якого вітер змів (здув) сніг. Р-34.

ЗМИВАК [змі́вак] *-а, ч.* Те саме, що **МИЙКА**. Ж-7, К-13; [змива́к] Б-43, С-38.

ЗМИВАЛЬНИК [змива́ль'ник] *-а, ч.* Те саме, що **МИЙКА**. Ж-7.

ЗМИВАТИСЯ [змива́тис'а] *-а́йус'а, -а́йес'а, недок.* 1. Звільнятися від бруду за допомогою води (у деяких н. пп.). 2. *перен.* Утікати. *Ни вихо́дит' д'іло – тре́ба ж йако́с' змива́тис'а.* Н-8.

ЗМИЛОК [змі́лок] *-лка, ч.* Кусочок мила, який залишається після змивання. *В нас змі́лк'і ма́ти к'ідала вива́рувати рушник'і.* С-17.

ЗМИШЛЕННИ [змишлén:и] *-а, -е.* 1. Догадливий, розумний. *До́бре гучі́вс', був змишлén:и.* Ч-11. 2. Обманливий, брехливий. *Змишлén:ого сус'іда не слуха́йу.* П-53.

ЗМИЮКА [зми́юка] *-и, ж., згруб., перен.* Те саме, що **ЗЛЮКА**. С-17.

ЗМОВИНИ [змо́вини] *-ин, мн., обряд.* Те саме, що **ЗГОВОРИНИ**. Х-7.

ЗМОВИТИ [змо́вити] *-вл'у, -виш,* *док., етн.* Промовити магічні слова, після яких ніякі чари не діють. *Набу́т', в те^чбе́ вро́к'і, тра змо́вити.* С-17.

ЗМОГТИСА [змогті́са || змохті́са] *-жу́са, -жиса, док.* 1. Утомитися. [Бабуся до внучки:] *С'ад' вже посиді́, а то гет' змогло́со, хва́тит бй́гати по ха́ти.* С-17. 2. [змогті́с'а] *-жу́с'а, -жис'а, док.* Знесилитися. *Дит'а пла́кало, аж по́к'і змогло́с'а.* К-17.

ЗМОЙНИК [змо́йник] *-а, ч.* Те саме, що **МИЙКА**. П-50.

ЗМОЛИТИ [змолі́ти] *-л'у́, -иш,* *док.* Вилікувати молитвою. *Тре́ іте ду ба́би ха́й змо́лит'.* Ц-5.

ЗМОРЩИНА [зморшчі́на] *-и, ж.* Зморшка на обличчі. Г-4.

ЗМОРЩКА [змóрщчкa] -и, ж. Те саме, що ЗМОРЩИНА. Змóрщчки пуд очіма. Р-21.

ЗМУТИТИ [змуті́ти] -чу́, -ті́ш, док. 1. Обманути, збрехати. *Йóму змуті́ти, шо рас пл'у́нути.* Ж-5. Дес'а, шоб вам не змуті́ти, в йакóгос' вос'мидес'áтого йі́й [церкву] спалі́ли. П-21. 2. Украсти. Змуті́ли грóши с кишéн'ї. Ж-5.

ЗНАДВОРУ [знадвóру] присл. Ззовні. *Вже Вилі́гден' швідко, а знадвóру хáта немáзана.* С-17.

ЗНАСТЕ [зна́єте] вст. сл. Уживають для загострення уваги слухача. *Вона́ л'агlá спáти, зна́єте, и за нич вмирлá.* О-11. *Ну вже вона́, зна́єте, – (йак сказáти?) вже йі́ рóзуму нимáйе такóго.* Б-25, С-4. *Не бóду йі́сти, пóк'ї вже вона́ [дочка] ни зростé, и, зна́єте, йа подóж^мчала.* Б-19.

ЗНАЙДУК [знайду́к] -á, ч., фаун. Заець, народжений восени. Г-38.

ЗНАЙДУХА [знайду́ха] З знев. Те саме, що БАЙСТРУК. Ж-1.

ЗНАЙТИСЯ [знайті́с'а] -дус'а, -дес'а, док. Виявитися, постати. *Пóтим пови́рну́л'іс'а, и то вже закладáл'ї свої́й роді́ни, и вже знайшлós'а в'енце́й роді́нуф.* К-56.

ЗНАКИ [зна́ки] -ів, мн. 1. Позначки на чому-небудь (всі н. пп.). 2. [знакі́] -ів, мн. Пристосування з планки та чотирьох кілочків-зубів, за допомогою яких розмічають рядки на картоплю при садінні В ГРЕДИ. Г-4. 3. [зна́ки] Позначки для рядків картоплі при садінні В ГРЕДИ. П-32.

ЗНАНИВА [зна́нива] присл. Наново, знову. *Ві́тер зорвáв че^рре^нпíцу, тра зна́нива хливá крíти.* С-17.

ЗНАТИ [зна́ти] -áйу, -áйіш, недок. 1. Мати знання про щось; розуміти (всі н. пп.). 2. Залишати якісь сліди. *Дав по мóрди, аш пáлци зна́ти.* С-17.

ЗНАТИСЯ [зна́тис'а] -áйус'а, -áйес':а, недок. Спілкуватися. *Тої, е, д'áт'ко зна́вс'а з ничі́стим.* Б-26.

ЗНАТЬ НИ ЗНАЮ [знат' ни зна́ю] незм. Уживають як заперечення. *То на́ши силó. А йа тибé знат' ни зна́ю! Ти мин'ї потрíбний?* С-36.

ЗНАХУРСТВО [знахур] -а, ч. Знахар. С-2.

ЗНАХУРСТВО [знахурство] -а, с., збір. Ворожіння. *В'ід'ма так зробі́ла. А йа в такóму знахурств'ї ничóго ни зна́ю... йак одробі́ти.* П-37.

ЗНАХУРУВАТИ [знахурува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Робити знахарство. В-54.

ЗНАЧИТИ [значі́ти] -у́, -і́ш, недок. Робити знаки для картоплі при садінні В ГРЕДИ. В-13.

ЗНАЧИТКА [значі́тка] вст. сл., незм. Значить. *І то вже, значі́тка, запакóвл'у́йе в таку́йу... упакóвл'у́йец':а.* Ч-9. *То вже та́йа [дівка] пéрша пú́де за́муш ужé в с'ум рокóви, значі́тка, о.* Ч-9.

ЗНАЧИТЬ [значі́т'] сл.-параз. *От тетерук'é <...>, значі́т', йі́х збірáйец':а мн'іго, а тет'ірка прил'іта́йе, значі́т', одна́.* В-54

ЗНАЧИЦЯ [значі́ц':а] вст. сл., незм. Те саме, що ЗНАЧИТКА. *Йа вже, значі́ц':а, пол'áчка.* В-27.

ЗНАЧНИЙ [значні́й] -á, -é. Такий, що вирізняється серед однорідних предметів. *Удові́ца йакá вона́ могл'á бúти, йак в йéйі кон'á ї вóза не булó? <...> І заг'ін йі́йі був значні́й.* М-48.

ЗНАЧНИК [значні́к || значн'і́к] -а, ч. Маркер позначати рядки для сіяння городини. Ф-3.

ЗНАШЕНИЦА [знашéница] -и, ж. Дружина чоловікового брата. В-13.

ЗНЕБАЧКІ [знéбачк'і] присл. Добре не роздивившись, не впізнавши. *Здалóса знéбачк'і, шо то Івáнчик.* С-17.

ЗНЕМОГТИСА [знéмогті́са || знимохті́са] -жус'а, -жиса, док. Утомитися. *За пувдн'á малé зне^ммóжец':а сто́йáти в сту́йци и пла́че.* С-17.

ЗНЕПРИВИЧКІ [зне^нпривічк'і] у зн. присл. Без навиків; не привикнувши до нової роботи. *Трощі косів, то зне^нпривічк'і рёбра бол'ят.* С-17.

ЗНЕСЕННЄ [Знесен':є] -а, с., реліг. Вознесення Господнє. Ч-6; [Знесин':є] К-58.

ЗНЕСТИСЯ [знести́са || знести́са] 3 ос. одн. -се́ч':а || -се́ч':а, док. 1. Відкласти яйце (про пташку) (у всіх н. пп.). *Мик'ітка зранку шчупає курей, йакá знесеч':а.* С-17. 2. перен. Здружитися, зійтися на основі якихось інтересів. *Знесла́с'а з бурлака́ми – тила́, гула́ла.* К-45.

ЗНИТЕЙ [знитей'] -ейу, ч., бот. Головня на колосках злакових; *Ustilago tritici* Jens. 3-11.

ЗНОВИ [зно́ви] присл. Те саме, що ЗНОВКА. *На дру́г'її ве́чур зно́ви вони́ туді́ йдут' сход'ац':а.* С-36.

ЗНОВИКА [зно́вика] присл. Те саме, що ЗНОВКА. С-5.

ЗНОВИЧКУ [зно́вичку] присл. Те саме, що ЗНОВКА. В-13, Х-10.

ЗНОВІЧКА [зно́вічка] присл. Те саме, що ЗНОВКА. *Потом прихóд'ат'. Зно́вичка пита́н'а: “Йак назвіс'ко?”* Я-1, Н-1.

ЗНОВКА [зно́вка] присл. Знову. *А ра́но зно́вка сі́ла йе... П-24.*

ЗНОВЛЯ [зно́вл'а] присл. Те саме, що ЗНОВКА. *Зно́вл'а ку́ри в горóд за́йшлэ.* В-25.

ЗНУТИ [зну́ти] -ут, мн. Знущання. *Робла́т' над не́йу зну́ти.* Н-3.

ЗОБАЧИТИ [зобачити] -у, -иш, док. Побачити. *Зобач, йак'ї фа́йни руши́к.* С-17. *Дес' зобачили когó-то.* В-16.

ЗОВЕЦЯ [зове́ц'а] -і, ж. Чоловікова сестра. Х-7; [зови́ц'а] С-17.

ЗОВУХНА [зову́хна] -и, ж. Те саме, що ЗОВЕЦЯ. Щ-1.

ЗОГЛУМИТИ [зоглуміти] -мл'у // -міу, док. 1. Зіпсувати. *Биреш ро́вера, то ни зоглумі.* С-17. 2. перен. З'їсти. *Ну зо́глумі́ ше два ва́реничк'ї.* С-17.

ЗОГНУТИ [зогну́ти] -у́, -эш, док. 1. Зігнути (у багатьох н. пп.). 2. [зогну́т'ї]. Клювати, дзьобати. *Кур'яцу пр'інос'їл'ї в хату, сіпал'ї йої з'ерно́... А йак вже цийу́ першу зогне́, – вс'о, вже пуйдеш в ётом году́ замуш.* Р-22.

ЗОДРИК [зодрик] -а, ч., знев. Розбишака; злодій. 3-33.

ЗОЗВІТИ [зозв'іти] присл. Звідти. Ш-6.

ЗОЗУЛИНІ РУШНИЧКИ [зозу́лин'ї руши́чк'ї] -их -ів, мн., бот. Зозулині черевички; *Listera ovata* В. *Вже зозу́л'ка руши́чк'ї наткала́* ('розцвілі'). К-57.

ЗОЗУЛЯ [зозу́л'а || зузу́л'а] -і, ж. 1. орн. Корисний перелітний птах; *Cuculus canopus* (всі н. пп.). 2. ент. Те саме, що БЕДРИК. П-51.

ЗОЗУЛЬКА [зозу́л'ка || зо́зу́л'ка] -и, ж. 1. орн. Зменш. до ЗОЗУЛЯ-1 (всі н. пп.); [зизу́л'ка] К-13; [зузу́л'ка] В-10. 2. ент. Те саме, що БЕДРИК. *Зозу́л'ко, зозу́л'ко, де м'ї́ молодéц'?* 3-13, П-15; [зо́зо́л'ка] П-37; [зузу́л'ка]. *Зузу́л'ка, зузу́л'ка, чи дошч чи погóда?* В-27, В-10, О-11; [зозу́л'ка] П-15.

ЗОЛА [золá] -у́, ж. 1. Попіл. П-26. 2. Мильна вода. *Намоч'е́ шма́т':е в зол'ї.* 3-33.

ЗОЛОВАТИ [золова́ти] -а, -е. Холодний, морозний, пронизливий (про вітер). *Віі́тер золова́ти – наскру́з'є продима́є.* С-17.

ЗОЛОВАТО [золова́то] присл. Коли холодно, але без морозу (пізньої осені). *С'од'н'ї надвори́ золова́то, йак госині.* С-17.

ЗОЛОВКА [золóвка] -и, ж. Те саме, що ЗОВЕЦЯ. Г-26, С-38; [зулóвка] М-57.

ЗОЛОТКО [зóлотко] -а, с. Те саме, що ЗОЛОТО-3. *Сму́рно блишча́ло зóлотко.* Л-29, В-20, Л-8, П-32; [зóлутко]. *На убраза́х чучу́т' блисц'їло старé зóлутко.* С-68, Г-7, Щ-3.

ЗОЛОТО [зóлото] -а, с. 1. Благородний метал жовтого кольору (всі н. пп.). 2. Золоті вироби. *Пóвни рот зóлота і*

кóл'ца так'і ширóк'і на рука́х. Б-25.
3. Фольга будь-якого кольору. Цук'єрк'і загóрн'ани в зóлото, а ча́й то́же в золоту́ї па́ц:и. С-17, Х-7. **4.** перен. Все, що добре. *Ваше дит'а – то зóлото. Погóда йак зóлото.* С-17.

ЗОЛОТУХА [золоту́ха] -и, ж., мед.
1. Хвороба вух, з яких витікає гній. Х-37; [зулуту́ха] С-5. **2.** Хвороба, при якій червоніють щічки дитини. О-2.

ЗОЛОТУШНИК [золоту́шник] -а, ч., бот. Галінсога дрібноквіткова; Galinsoga parviflora L. *Йак в дити́н'і отó поза ву́шками золоту́ха, отó варити золоту́шника.* П-37.

ЗОМАН [зомáн] -у, ч. Обман. В-19.

ЗОМПИТИ [зóмпити] -пл'у, -пиш, док. Здивуватися, голосно вигукнувши. *Йа аж зóмпила.* Р-35.

ЗОПАЛУ [зóпалу] присл. Те саме, що ВОПАЛЛИ. *Здалóса зóпалу, шо хáта горíт.* С-17.

ЗОРА¹ [зорá] -и, ж. Зоря (у багатьох н. пп.).

ЗОРА² [зорá!] виг. Уживають під час гри у хованки; те саме, що ДРА-ТА-ТА. *Йак доби́жít, де пл'у́шчив, – зорá! зорá! И вже вун бóде пл'у́шчити, – трéба заст'укати.* В-39.

ЗОРВАТИ [зорváти] -у, [зорва́ти] -т, док. Те саме, що ЗИРВАТИ-2. *Собаки зорва́ли за́йца.* В-29, 3-24.

ЗОРВАТИС [зорváтис] 3 ос. одн. зорвэ́ц:а, док. **1.** Відокремитися від чого-небудь (всі н. пп.). **2.** Подавати ознаки до парування (про корову). *Дру́г'і раз' корóва зорва́лас, те"пéр тел'á бóде пу́зно.* С-17.

ЗОРИК [зóрик] -а, ч. Невеликий кишеньковий ніж; цизорик. П-15.

ЗОРИХОМ [зорíхом] у зн. присл. Йти зораним (про коня, що йде обіч борозенного). П-15.

ЗОРНИСТО [зорні́сто] присл. Те саме, що ЗИРНО. С-30.

ЗОСТАТИ [зостáти] -áну, -áне"ш, док. Залишитися. *Вмер ба́т'ко, тiл'ко син зостáв там в А́нгл'її.* О-32.

ЗОХОТИТИ [зохóтити] -óчу, -óтиш, док. Здобути полюванням. П-32.

ЗРАЗИТИ [зразíти] -жу́, -áзиш, док. Щепити дичку. М-19.

ЗРАЗОК [зрáзок] -зка, ч., бот. Живець для щеплення фруктових дерев. Р-21; [зразóк] -ска́, ч. К-58.

ЗРАЗУ [зрáзу] присл. **1.** Відразу; у ту ж мить. *Йак дозна́вса, то зразу́ і пришо́в.* С-17. **2.** Спочатку. *Зразу на ц'у́ гратци ничó ни родíло, а йак вгно́йли, то́ч робити.* С-17.

ЗРАЛЯНИЙ [зрál'аний] -а, -е. Зораний. *Зрál'ане по́ле.* П-15.

ЗРЕШЕТИТИ [зрешет'íти] 3 ос. одн. зрешетíт', недок. Змінити траєкторію руху (про кулю). *Зрешет'íло, бо решéт далó.* К-6.

ЗРИТЕЛЬ [зрítел'] -а, ч. Те саме, що ЗАПОРОЖЕЦ. С-59; [зрít'íл'] О-17.

ЗРИТИ [зрítи] -íйу, -íйеш, док. **1.** Риючи, зробити нерівною якусь поверхню. *Сві́н'і горóд зрíли* (всі н. пп.). **2.** перен. Зіпсувати. *Не стiл'ко зíс'т', ск'íко зрíе.* Б-8.

ЗРИХЛЮВАТИ [зрихл'увáти] -úу, -úйеш, док. Наточити купу землі (про кротів). Р-5.

ЗРОБЛЯНО [зрóбл'ано] незм. **1.** Виконано всю роботу; пороблено. *До Іváна шоб все бу́ло в горóди зрóбл'ано* [до 9 жовтня]. С-17. **2.** Зчаровано. *Ну дóбра корóва, áле, кáже, зрóбл'ано, и хаз'áйн вже молокá не бóдиш и́сти.* М-6.

ЗРОДА [зродá] присл. Зроду. *Зродá чужéйї см'итiнки не зачепiв.* В-54.

ЗРОДА-РОДА [зрóда-рóда] присл. Споконвіку. *Нáше се"ло зрóда-рóда так зве́ц'а.* О-16.

ЗРОДА-РОДИМО [зродá-родимó] присл. Те саме, що ЗРОДА-РОДА. [Чому село так називається?] *Ну ёто зродá-родимó Тiшкович'і.* Т-4.

ЗРОЙОК [зройок] -їка, ч. Дугий рій бджіл з того самого вулика. Ш-6; [зруйок] З-6.

ЗРОК [зрок] -у, ч. Зір. Сорока маїе сіл'ниї зрок. Х-4.

ЗРОСТИ [зрості] -у, -еш, док. Вигодуватися, вирости. А нас бул'о в ма́тера двана́ц'атеро, де́ўй'атеро зросло. Г-19. Йі́дієн [син] зр'іс, пошо́в в а́рм'ію. Б-19.

ЗРОСТОК [зросток] -стка, ч. Відросток, який тільки почав рости на рогові козла. Б-43.

ЗРУБ [зруб] -а, ч. Зведені стіни будівлі без даху. Звє́лі зру́ба, набу́т', до зимі накрі́йут. С-17.

ЗРУЧ [зруч] присл. Своїми руками; вручну. Ко́лієс' і соро́чки нима́! І тре все ж бу́ло зруч на́пр'єсти! На́пр'єсти! М-25.

ЗРУШИТИ [зрушити] -у, -иш, док. 1. Переміщати, зсовувати що-небудь з одного місця в інше (у багатьох н. пп.). 2. Підірвати (про здоров'я). Здо́рово́їа зру́шу, а ві́тити му́шу. К-20.

ЗУБАЇ [зубайі] -ів, мн., зруб. Великі зуби людини. З-2; [зубал'і] Б-16.

ЗУБАКИ [зубакі] -ків, мн. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. Ф-3.

ЗУБАР [зубар] -а, ч., фаун. Зубр; Bison. С-57; [зубер] Б-14, Ф-1; [зубер] Р-29; [зубир] П-41.

ЗУБАТА КОПАНКА [зуба́та копа́нка] -ейі -і, ж. Спеціальна сапка з трьома зубами. Ка́рто́плу плу́гом ві́горайімо, а тоді́ зуба́теїу копа́нкоюу пе́ре'бива́їмо [землю]. С-17.

ЗУБАЧИТИ [зубачити] -у, -иш, док. Побачити. Зу́бач чи́риз г'ікно́. Р-25. Йак йа вже зубачила, йак'і маруса́вк'і булі, то вже втикала. Л-4.

ЗУБАЧКИ [зубачкі] -ків, мн. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. Ф-3.

ЗУБ'Є [зуб'є] -а, с., збір. Зуби (у граблях, бороні та ін.). Вз'а́ла́са не'ві́стка

гре'б'ні́ с'іно, то все зу́б'єе полама́ла. С-17, К-58.

ЗУБИРНА [зубирна] -ей, мн., збір., зруб. Те саме, що ЗУБАЇ. Роз'а́вила ро́та і ві́стала́вила сво́її зубирна́. С-17.

ЗУБІЛКА [зуб'ілка] -и, ж. Молотарка, з-під якої кошмана солома. Д-38.

ЗУБЛЕНЬ [зублен'] -а, ч. Запалена смолиста палиця. Т-2.

ЗУБНА [зубна] -єн, мн., збір., зруб. Те саме, що ЗУБАЇ. В-17.

ЗУБОК [зубок] -бо́ка || -нка́, ч. 1. Зуб у роті дитини (всі н. пп.). 2. Окрема часточка головки часнику (всі н. пп.). 3. Отвір (дірочка) у ремені, ошийнику і т. ін. П-23.

ЗУБРИЙ [зубрії] -їїа, ч. 1. знев. Людина з великими зубами. С-17. 2. бот. М'яточник бур'яновий; *Ballota ruderalis* Sw. Пошла́ ма́ти до жи́та, подивіла́са, ка́же – аї́ кумо! зу́брїї́ ру́кі́ ко́ле. П-37.

ЗУБРИК [зубрик] -а, ч., знев. Те саме, що ЗУБРИЙ-1. С-17.

ЗУБРИЦЯ [зубри́ц'а] -і, ж., фаун. Самка зубра. О-5, П-41.

ЗУВАЛОК [зува́лок] -лка, ч. Сувій (полотна). Зува́лок – то дес' шти́ри ме́три. К-45.

ЗУДОСИТИСЯ [зудосітис'а] -шу́с', -сіс'а, док. Те саме, що СУДОСИТИСЯ. Г-26, С-38.

ЗУЖОНІЙ [зужоні] -а, -е. Звужений. В к'інці́ ствола́ йе зу́жоне. В-10.

ЗУК [зук] -у, ч. Те саме, що ВЕДРО. Зук на по́году чу́т'. М-36.

ЗУКРАЇНСЬКА [зукраї́н'с'ка] присл. По-українськи. То ми говори́ли ба́рз'еї́ зукраї́н'с'ка за́вжде. М-20.

ЗУЛА [зула] -і, ж. Холодний вологий вітер. Вже трéт'ї́ ден' зула́ надвор'ї. П-28, У-12.

ЗУЛОВА [зуло́ва] -и, ж. Жінчина сестра. М-57.

ЗУПА [з'упа] -и, ж. Суп. *Наваріла з'упи на вечеру.* Б-46, Н-4.

ЗУРКА [з'урка] -и, ж. Зірка. *С'адалі вечерати, йак зурка зііде, – перед Рuzдв'ом.* С-4.

ЗУРОЧИТИ [зур'очити] -у, -иш, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. З-14; [звур'очити] М-17; [зувр'очити] М-17.

ЗУСИМ [зус'ім] присл. Зовсім. *Зус'ім не^ма сіли.* С-8. *Живу́ ёто зус'ім пор'ад.* М-10.

ЗУСЮЛЬ [зус'юль] присл. З усіх усюд. *Тут [приїжджають] із:а гран'іців, вс'уди зус'юль.* М-51.

ЗУФА [з'уфа] -и, ч. Диван. *Зуфа новий на коридор'і.* С-30.

ЗУХ [зух] виг. (?). *У зух! Добре!* З-30.

ЗЬДО [з'до] присл. Те саме, що ГОЗЬДО. *З'до був коліс' кол'од'аз.* Г-21.

ЗЬРУДЛО [з'рудло] -а, с. Джерело. *З'рудло, вода б'іж'ит', очішчуйе.* М-20.

ЗЮЗЯ [з'юз'а] -і, ж. і ч., дит. **1.** Холод. *Не^м їди, Боріску, в с'іни, там з'юз'а, буде^ми к'ашл'ати.* С-17. **2.** Будь-який холодний предмет. *Не л'із' до л'б'ду – то з'юз'а.* С-17. **3.** перен. П'яний чоловік. П-44.

ЗЮЗЯЛО [з'юз'ало] -а, ч., с. і ж., знев. Людина, яка дуже боїться холоду. *Знимай рукавици, з'юз'ало!* С-17.

ЗЮМА [з'ума] -и, ж., дит. **1.** Зима. *Вже, д'ітки^е, з'ума.* С-56. **2.** Те саме, що ЗЮЗЯ-2. С-56.

ЗЮНЬКА-ЗЮ-ЗЮ [з'ун'ка-з'у-з'у] виг. Уживають для підкликання телят. Д-21.

ЗЮРАВИЙ [з'уравий] -а, -е. Дірявий. *Кучиравий, йак м'ішо́к з'уравий.* Р-34.

ЗЯБКИ [з'абкі || з'абкі^е] -бо́к, мн., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. *Варіла вч'ора з'абкі^е.* В-13, М-21. [з'аб'к'е́] Щ-1; [з'абкі] Ж-6, П-35; [з'апкі] В-13, Д-31.

ЗЯБКО [з'абко] присл. Холодно, вогко. *В ту нид'іл'у було з'абко.* В-25.

ЗЯБЛЯ [з'абл'а] -і, ж. Поле, виоране восени для сіння ярих культур навесні. С-17.

ЗЯБРА [з'абра] -бер, мн. Вовча паща. П-34, С-65.

ЗЯТЮНЬО [з'ат'ун'о] -а, ч., пестл. Зять. Х-7.

ЗЯТЬОК [з'ат'ок] -т'ка́, ч., пестл. Те саме, що ЗЯТЮНЬО. Х-7.

И и

И¹ [и] *спол.* І. Булі і ба́т'ко, і ма́ти. С-17.

И² [и] *част.* підсил. І. *И* кудá ти їде́ш? С-17.

ИВИНА [íвина] -и, ж., бот. Те саме, що ГВИНА. В-13.

И ВСЬО [и вс'о́] *незм.* Те саме, що И КОНЕЦЬ-1. *За годіну шоб так по́лум'я ба́хнуло – и вс'о!* Л-1.

ИГИ [игі́] *част.* Те саме, що ЕГЕ-1. *Йайе́чка кача́лі, надб'ітку б'іліс'а, игі.* В-34, С-48. *Ну кúрку, порос'átkо крál'і [учасники перезви], што уда́с'ц':а дл'а н'іх уз'át'і, а шиева́жн'е кúрку, шиева́жн'е кúрку, игі.* З-40.

ИДУЧИ [иду́чи¹] у зн. *присл.* Непода́лік. *Корóви р'е́жут тутó, йак иду́чи¹ коло двóра.* К-21.

И КОНЕЦЬ [и конéц'] *незм.* 1. І все; бі́льш нічо́го не сказа́ти, не дода́ти. *Вона́ каза́ла: “Ни! Ни – и конéц’”.* Д-32.

2. [і конéц'] у зн. *присл.* Дуже хочеться чо́гось; і край. *Ничо́го ни бу́ло [там], а дудóму хт'і́лос'а – і конéц'.* Я-1.

ИЛЬЗА [íл'за] -и, ж. Гі́льза в мисливськóму патроні. Б-21, З-16, М-36.

ИМПЕТ [íмпет] -у, ч. Те саме, що ГІМПІТ. *Вона́ [церква] згор'іла, і ту́таї в'іт'ор, імпет то́го пожа́ру, іко́ну зак'... загна́в <...>, аш пригна́в с'уді, на кра́ї селá, о.* Д-33.

И НИ-НИ-НИ [и ни-ни-ні?] *незм.* Уживають як прохання зменшити ціну на якийсь товар під час торгування. *Два́цят' грі́вен' и ни-ни-ні?* С-17.

ИНДИГУР [инди́гур] -а, ч., *орн.* Те саме, що АНДИК. П-15.

ИРЕЙ [іре́й] -ейу, ч. Вирі́й. Б-21.

ИРОДИ [ирóди] -ив, мн., *обряд.* Переодягнені колядники. *По хата́х ході́ли ирóди і робі́ли вистáви.* Х-7; [іро́ди] Б-19.

ИСПАРАЗАТИ [испаразáти] -жу́, -жиши, *док.* Те саме, що СПАРАЗАТИ. С-2.

ИСТІЛКА [іс'т'і́лка] -и, ж. Усті́лка в чобі́т. П-33; [іс'т'о́лка] П-33.

ИЧКО [ічко] -а, с. Клі́тина рибальськóї сі́ті. *Ичко порва́лос'.* К-53.

ИША [іша] *виг.* Те саме, що А-КИШ. М-23.

І і

І¹ [i] *спол.* І (у всіх н. пп.).

І² [i] *част. підсил.* І. *І йак тибé Бох тримáйє на с'віти?! С-17.*

ІВАН [iván] -а, ч. **1.** Власне особове поширене чоловіче ім'я (всі н. пп.); [iван]. *На когó пáлкоїу ни к'ін', то попадéш на Їváна.* Г-16, С-17. **2.** Узагальнена назва радянських керівників, громадян колишнього СРСР. *Ів́ан, гон'ї план!* Г-16. *Ів́ане, не гáйс'а! Рóбиши чи не рóбиши, áле хитáйс'а.* П-55. **3.** *орн.* Те саме, що БОЦЮН¹. *Хлóпци на пól'ї до б́ус'л'а кричáли: "Ів́ане, даї закурїти!"* П-51, В-43, З-1, С-8; [iван]. *В нас на б́ус'л'а кáжут' і́ван... кáжут', чолов'їк був Їван звáвс'а.* П-37.

ІВАН ДОВГИЙ [iván Дóвгий] -а -ого, ч., *реліг.* Свято, що його відзначають у середині травня. Г-16; [iváна Дóвгого] В-49; [Дóвгий Їван]. *Гурк'ї пос'їйїш на Дóвгого Їváна, то б́удут дóвг'ї.* С-17.

ІВАН-ДУРАЧОК [iván-дурачóк] -а-а, ч. **1.** Персонаж багатьох народних казок (всі н. пп.). **2.** *бот.* Кімнатна рослина з довгими виткими стеблами. *В'їн б'їлим др'їбнин'ким цв'їтé, тої ів́ан-дурачóк... плитéц'а так... Х-7.*

ІВАНЕЦЬ [iváнец'] -нц'а, ч., *бот.* Те саме, що ВАРАНИЦЯ. *В горóд'ї пророслі ів́анц'ї.* Г-20.

ІВАНИХА [iváни́ха] -и, ж. **1.** Дружина Івана (у багатьох н. пп.). **2.** *орн.* Самка лелеки. З-1, З-37.

ІВАН-КЛИКОТУН [iván-кликоту́н] -а-а, ч., *орн.* Те саме, що БОЦЮН-1. *Ів́ан-кликоту́н зроби́ў в нас кублó.* Н-20.

ІВАНКО [iváнко] -а, ч. **1.** Варіант імені Іван (у багатьох н. пп.). **2.** *анат.* Шлунок свині. Р-27. **3.** *кулін.* Шлунок свині, натоптаний м'ясом для тривалого зберігання. С-27. **4.** *кулін.* Сальтисон. Р-27. **5.** *орн.* Те саме, що БОЦЮН-1. *Ше бáло кáжут' б́ус'ол Ів́анко. Отó вин*

тим Ів́анко, шо вин іс то́го... [чоловіка]. М-23.

ІВАН КОПАЧ [iván Копáч] -а -á, ч., *реліг.* День Св. Івана Богослова (9 жовтня). Д-32.

ІВАН КУПАЙЛО [iván Купáйло] -а-а, ч., *реліг.* Те саме, що КУПАЙЛО. *На Іváна Купáйла со́нце грáйє.* П-51; [iváна Купáла] Г-16; [iváна Купáла] С-17.

ІВАН КУПАЛНИЙ [iván Купáльний] -а -ого, ч., *реліг.* Те саме, що КУПАЙЛО. Т-5.

ІВАНОВА КРОВ [iváнова кров] -ойі-и, ж., *бот.* Звіробій (?). В-45.

ІВАНЧЕХА [iванчéха] -и, ж., *орн.* Те саме, що БОЦУНИХА. С-8.

ІВАНЧИК [ivánчик] -а, ч. **1.** Те саме, що ІВАНКО-1 (у багатьох н. пп.). **2.** *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Х-10.

ІВСИСЬКО [iвсіс'ко] -а, с. Те саме, що ГУВЕСНИСЬКО. З-11.

ІГАБЕТ [iгабéт] -а, ч. Цукровий діабет. О-16.

ІГЕР [iгéр] -а, ч. Те саме, що ЕГЕР. О-9.

ІГЛИЦА [iглі́ца] -и, ж. **1.** Голка з сосни. *Кáжут ши́га і кáжут іглі́ца.* В-9, С-49; [iглиця]. *Гóлка на йóжикови, іглиця в сосні.* В-29; [iглі́ц'а] Л-11. **2.** *збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-38. **3.** Колочка їжака. С-6.

ІГОЛКА [iгóлка] -и, ж. Те саме, що ІГЛИЦА-3. М-2.

ІГОР [iгóр] -а, ч. **1.** Власне чоловіче ім'я (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що ЕГЕР. Б-38, Д-22, К-58; [iгóр] О-9.

ІГРАТИ [iграти́] -áйу, -áйєш, *недок.* Грати ігри. *Хóваного іграл'ї, так йак корч'ї, пасвіс'ко... Йак когó кол'ї хто наїде.* Ч-9.

ІДЖА [iʒa!] *виг.* Те саме, що ГУДЖА. Г-5.

ІЖ [iж] -á, ч., *фаун.* Їжак; Erinaceus. *Іжі – багáто, одїн – іж.* В-23.

ІЖИК [іжик] -а, ч., фаун. Те саме, що ІЖ. *Іжик, іжиха, іжин'а – то все іжики.* Б-11.

ІЖИНЯ [іжин'а] -ати, с., фаун. ~~ІЖИХА~~ *Малі іжака.* Б-11.

ІЖИХА [іжиха] -и, ж., фаун. Самка іжака. Б-11; [йіжиха] Н-16, О-23.

ІЖОВКА [іжовка] -и, ж. Мисливська рушниця, виготовлена в Іжові (Росія). К-53, Т-8; [іжувка]. *Іжувка луч:а за тұлжу.* Б-34.

ІЗВІНЧАННЯ [ізв'інчán:'а] -а, с. Вінчання молодих у церкві. *Д'івчата вишивали суб'ї рушники на ізв'інчán:'а.* К-39.

ІЗГЛАЗИТИ [ізг'лазити] 3 ос. одн. ізг'лазит, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. *Йе, шчо ізг'лаз'ат – б'уде молоко т'агн'утис.* С-28.

ІЗ-ЗА ТОГО [із:а тóго] спол. Те саме, що З-ЗА ТОГО. *Рувч'ак так'її невел'їк'її був, і вода бул'а <...>, то із:а тóго, шчо струм'ок [назвали село Струмівка].* С-61. *І тут [в с. Мощона-Крулевська] панич'їзни не било, із:а тóго Крул'евс'ка, а та П'анс'ка – то панич'їзна бил'а.* М-51.

ІЗУЩІТЬ [ізушч'їт'] -у, иш, док. Зробити тіснішим, стягнути (напр., ремінь). *Тисн'її папр'ужку тр'еба ізущ'їт'.* М-36.

І! І! І! [і! і! і!] виг. Використовують діти, хвастаючись іграшкою або яким-небудь предметом. *І! І! І! Див'їса, йак'ї в ме"не хв'їни цук'єрок! А в те"бе так'ого ним'а!* С-17.

ІКАВКА [ікавка] -и, ж. Ікання. *Ікавка, ікавка, їди до вод'ї...* Г-16; [г'ікавка]. *Г'ікавка, бр'їкавка, їди до вод'ї. Хто пр'їїде по в'оду, тóго напад'ї.* Т-8, С-17; [йікавка] П-37; [г'єкавка] В-28.

ІКАТИ [ікати || г'ікати] 1. -аїу, -аїиш, недок. Мимовільно видавати горлом короткі уривчасті звуки. *Йак поч'ав г'ікати, то тиб'е хтос' з'аг'дуйе.* С-17, Г-16. 2. [ікати] 3 ос. одн. ікаїе, недок. Подавати звуки (про лісову козу). Ш-6.

ІКЛО [іклó] -а, с., анат. 1. Великого розміру зуб, що виступає з рота назовні у хижого звіра (у багатьох н. пп.); [іклó] С-27; [йіклó] Б-31, Т-2; [к'ло] Д-22, Д-31. 2. Передні зуби зайця. ~~ІКНИ~~ *зайчачи.* В-10.

ІКНА [ікна] ікон, мн.; одн. – УКНО [укно] -а, с. Вікно. *Л'асици на ікнах.* З-32.

ІКОЛ [ікол] ікла, ч., анат. Те саме, що ІКЛО. М-36; [йікол] О-9; [й'ікол]. *У в'оўка і'кол загн'ути.* С-6; [ікул] З-37; [ікел] К-59; [ікл] Р-35; [кел'] Б-35.

ІКОТА [ікóта] -и, ж. Те саме, що ІКАВКА. *Ікóта, ікóта, пири'їди на Фид'óта, потóm на Й'акова, потóm на вс'акого.* Ш-4.

ІЛЦА [іл'їца] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-12.

ІЛКА [ілка || і'їлка] -и, ж., бот. Ялина; *Picea abies (L.) Karsten. Х'ата за і'їлкоу.* В-19; [йілка] В-19.

ІЛЛЯ [іл'я] -і, ч., реліг. День пророка Іллі (2 серпня). *Іл':а – в'їжну і йа.* С-17; [іл'я] -і, ж. *Іл'а нароби'ла гнил':а.* С-49; [іл':а] С-17; [іл':е] Б-30; [іл'їя] П-50.

ІЛНИСКО [ілніско] -а, с. Те саме, що ЛЬНИСКО. О-2; [іл'ніско] Г-26.

ІЛЬШНИК [іл'шник] -а, ч. Те саме, що ВУЛЬШИНА-2. З-11.

ІЛ'ЯШ [іл'яш] -а, ч. 1. Варіант імені Ілля, уживаний у деяких селах Любешівського та Маневицького районів Волинської області. 2. реліг. Те саме, що ІЛЛЯ. Р-8. 3. Назва парафії від назви святого, на честь якого іменована церква. *В нас в ц'єркв'ї прих'от Іл'яша.* Р-8.

ІМАТИ [ім'ати] -аїу, -аїеш, недок. Мати що-небудь. *Вона там ім'аїе х'ату.* Ж-7.

ІМЕННО [імен:о || і'ме"н:о] присл. 1. Саме в цей час. *А тóго хл'опц'а бат'к'їе булі і'ме"н:о в млин'ї.* Х-7. 2. Саме стільки. *П'ара с'їрник'ів – то не імен:о два.* О-5.

ІМЕНЮХА [імен'у́ха] -и, ж. Те саме, що МЕНЮХА. Л-23.

ІМНЄ [імн'є] -а, с. Те саме, що ВИМИНС. Г-21.

ІНАК [інак] присл. Інакше. *Вже в'їїх трóшк'і інак говóрат.* В-15.

ІНІЙ [і'ній] займ. Інший. *Шукаї де ~~інший~~ н. бог мис'у'а.* Ч-9.

ІНШИЙ [іншиї] займ. **1.** озн. Інший (у багатьох н. пп.); [г'інши]. *Даї г'іншого мишкá – ц'ої лих'ї.* С-17. **2.** неозн. Дехо. *Іни'ї казál'ї, шо трéба зостáвити, а іни'ї то казál'ї, шо все попр'єтати.* К-56.

ІОРДАНЬ [Іордán'] -і, ж., реліг. Те саме, що ВОДЯНУХА. Х-7; [Йордán'] С-17.

ІОРДАН [іордán] -а, ч., кулін. Хрестик з тіста, який пекли на Водохреще. *Син не"сє вóду, бáт'ко не"сє іордán. Бáт'ко рас вку́сит', син дру́гий рас – йак обхóд'ат' хаз'áйство на Водóхрешча.* Х-7.

ІРЖАВИНА [іржáвина] -и, ж. Іржа. Д-19.

ІРКАТИ [іркати] 3 ос. одн. іркайе, недок. Те саме, що БЕРИЩАТИ. С-53.

ІСКОНВІКУ [ісконв'іку] присл. Те саме, що ЗРОДА-РОДА. *Ісконв'іку тут булá козац'ка горá.* В-23.

ІСТІНО ПИРИД БОГОМ [іст'іно пірид Бóгом] виг. Те саме, що БІГМА. *В нас штунди ка́жут' – іст'іно пірид ~~ІТИ~~ Бóгом.* С-55.

ІСЦИПОК [ісципóк] -пкá, ч. Щабель у драбині. В-19.

ІСЧУТИ [ісчúти] 3 ос. одн. ісчúйе, док. Те саме, що ЗВИТРИТИ. *Зв'ір ісчúв охóтн'іка.* М-49.

ІСЬ [іс'] част. запереч. Ні. *Їдеи в магазін? – Іс'.* К-64.

ІТИ [іті || їти] -дú, -дэш, недок. **1.** Пересуватися за допомогою ніг (у багатьох н. пп.); [іт'іє] М-51. **2.** перен. Упевнено готуватися до весілля. *Пєриши дивоснúби то иче не актуáлни, а вже йак дру́ги дивоснúби" <...>, ну то вже вс'о – вже висі́л':а вже їде.* Ч-9.

Ї і

Ї [йі] *спол.* Те саме, що І¹. *Ну вс'о: ни^е вівиз йі ни вівиз нórми – ни^е пуд^мчин'айеу':а гoсудáрству.* Х-11.

ЇВДОХИ [йівдóхи] *незм., реліг.* День преподобної мучениці Євдокії (14 березня). Б-43; [Йевдóхи]. *На Йевдóхи рíба хвостóм л'ід розбивáйе.* Р-13.

ЇГОВКА [йігóвка] *-и, ж.* Жінка секти свідків Єгових. В-39.

ЇДЕН ЗА ЇДНИМ [йідén за йіднім] *у зн. присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. Т-11.

ЇДИНАЧКА [йідинáчка] *-и, ж.* Те саме, що ОДИНИЦЯ-2. *Йідинáчка йак ни кúрва, то пийáчка.* П-15.

ЇДИНКА [йідінка] *-и, ж.* Те саме, що ОДИНИЦЯ-1. *Наш гúчен' пóвну сúмку йідінок нисé додóму.* С-17.

ЇДИНОЧКА [йідинóчка] *-и, ч.* Те саме, що ОДИНАК-2. С-65.

ЇДЛО [йідло] *-а, ж.* Їжа. 3-6, П-53.

ЇДНАКОВИЙ [йіднáковий] *-а, -е.* Однаковий; такий, як і всі інші. *В Бóга вс'і дн'і йіднáкови.* Х-7.

ЇДНАКОВО [йіднáкóво] *присл.* Однаково. *Булó дóбре, бо вс'іх йіднáкóво булó.* В-27.

ЇДНОЛІТОК [йіднол'іток] *-тка, ч.* Ровесник. Т-10.

ЇДНОПАЛЬНА [йіднопáлна] *-ойі, ж.* Про мисливську рушницю, ствол якої набивали порохом і дробом. С-65.

ЇДОМИЙ [йідóмиї] *-а, -е.* Їстівний. *То йідóми грибі, в нас йіх берúт'.* П-37.

ЇДУН [йідúн] *-á, ч., знев.* Їдок. *Так'і йідúн, шо все гостайé на стол'і, хоч и ни варі.* С-17, О-17.

ЇДЮН [йідúн] *займ.* Якийсь. *Йідúн цолов'ік так казáв.* 3-14.

ЇЖ [йіж] *йежá і йіжá, ч., фаун.* Те саме, що ІЖ. *Йіж'і живúт' при пасовіс'ку.* 3-6, Б-14.

ЇЖАЧА [йіжачá] *-áти, с., фаун.* Те саме, що ЇЖИНЯ. Л-5.

ЇЖАЧИХА [йіжачíха] *-и, ж., фаун.* Те саме, що ЇЖИХА. Б-34.

ЇЖАЧКА [йіжáчка] *-и, ж., фаун.* Те саме, що ЖИХА. В-8, В-12.

ЇЖАЧОК [йіжачóк] *-чká, ч. 1. фаун.* Зменш.-пестл. до ІЖ. С-17. **2.** Спеціальний намордник для теляти, у який вбиті цвяхи, щоб корова не давала йому ссати. О-12.

ЇЖЕНЄ [йіжен'é] *-éти, с., фаун.* Те саме, що ЖИНЯ. Ж-6; [йіжин'á] У-4.

ЇЖИДНЄВНО [йіжидн'éвно] *присл.* Щоразу. *Мужік в мéне, е:, йак йа поховáла, то снівс'а йіжидн'éвно.* Н-5.

ЇЖИК [йіжик] *-а, ч., фаун.* Те саме, що ЇЖАЧОК-1. 3-2, Н-14.

ЇЖИННИК [йіжин:ик] *-а, ч., збір.* Зарості ожини. О-2.

ЇЖИНЯТКО [йіжин'áтко] *-а, с., фаун.* Те саме, що ЇЖИНЯ. О-23.

ЇЗДО [йіздо] *-á, с.* Гніздо. *Лáстовка своїé йіздо рóбит з раз'і [грязі].* К-6.

ЙЙ-БО [йй-бó!] *виг.* Те саме, що БІГМА. С-17; [йй-бó, йй-бó, йй-бó!] Г-16; [йй-бó мойéму!] С-17.

ЙЙ-БОГУ [йй-бóгу!] *виг.* Те саме, що БІГМА. С-17.

ЙЙЦЕ [ййцé] *-ц'á, с.* Яйце. *От шóпел'ку воз'мúт, кóтиц':а де ййцé, дрúга нýс'т'ит'. Йак стúкне, то вже йогó тóйе ййцé.* С-4; [ййцé]. *Ййцé с'в'ачóне йіли на Пáску.* М-23. *Гускі' с т'іста мáжут ййцém і печúт [на короваю].* Г-34, 3-11.

ЙМ'Я [йім'я] *-а, с., анат.* Те саме, що ВІЙМО. К-53; [йім'я] С-60; [йémн'е] В-29.

ЙНДИК [йіндік] *-á, ч., орн.* Те саме, що АНДИК. К-18; [г'індік]. *Г'індік ни л'убит, йак хто в чирвóному, – зрáзу к'ідайіц':а бітис.* С-17.

ІНШИЙ [йінший] *займ.* Те саме, що ГЕНЧИЙ. *Йінше дэрево так'э смулне.*

ЇРЖ

ЇРЖ [йірж] -а, ч., *фаун.* Те саме, що ІЖ. *Кажут йірж і кажут йо́жик.* Т-2; [йерж] В-4.

ЇРЖАК [йіржа́к] -а, ч. Те саме, що ІЖ. *Йіржа́к, йержіца, йержен'а – отак гово́рат в нас.* В-9.

ЇСТИК [йістик] -а, ч. Те саме, що ОПАЛА. Г-22.

ЇСТИСА [йістиса] 3 ос. *мн.* йід'істи недок. Те саме, що ГРИЗТИСА-2. *Знов свикру́ха з ниві́сткойу йід'ац:а за хату.* С-17.

ЇХИЙ [йіхи́й] *займ.* Їхній. *Йіха дочка́ була́ трóха тут.* Я-1.

Й й

ЙБИ [йби] *спол.* Якби. Їби, *ка́же, не засну́в йа, мо́же б, вона́ і приишла́ б.* Х-11.

ЙВАНОВИ ЙАГОДИ [йва́нови йа́годи] *-их -ід, мн., обряд.* Чорниці, зібрані на Івана (7 липня). *Збира́йут' йа́годи, йва́нови йа́годи... Насто́йку ро́бл'ат'. То вже йак жив'іт бол'іт', то вже піут'. Воно́ помога́йе.* Б-19. *Йак жив'іт бо'літ', то йісти йва́нови йа́годи. Ми йіх су́шимо...* П-15.

ЙВАНЦЕ [йва́нце] *-ув, мн., бот.* Те саме, що БЛАВАТ. *В'ін прин'іс м'ін'і ц'іле нару́че йва́нц'ув.* Ш-1.

ЙВАНЦІ [йва́нц'і] *-ів, мн., бот.* Маслюки; *Suillus luteus.* *Смарка́ти йва́нц'і, йак сопли́в'і д'іти.* Г-39.

ЙДИН [йдин] *ідно́го.* Те саме, що ДИН. *Ми ка́зали йдин дру́гому.* С-50; [йд'он]. *Аз вбра́вс'а, е; йд'он в соло́м'яни́й [капелюх].* Я-1; [йден]. *До с'імдис'ат іден рик дожи́ла.* В-27.

ЙДИ ТИ ПУД ХОЛ'ЕРУ [йди ти пуд хол'еру!] *незм.* Прокльон. [Жебрак:] *“А йа хо́чу ша́:ла!” – ка́же. А ба́ба ка́же: “А йди ти пуд хол'еру!”* К-45.

ЙДИТЕ З БОГОМ [йд'іте з Бо́гом!] *виг.* Уживають при прощанні. *А йд'іте вже з Бо́гом, йд'іте з дву́рц'а.* Б-25.

ЙО [йо] *част., рідк.* Так. Ш-3.

ЙОБКАННЄ [йо́б'кан':є] *-а, с.* Матюки; матюкання. С-17.

ЙОБКАТИ [йо́б'кати] *-айу, -айіш, недок.* Матюкати. *Старі йо́б'кайе сво́ю нив'істку.* С-17.

ЙОБКАТИС [йо́б'катис] *-айус, -айіса, недок.* Матюкатиса. С-17.

ЙОЖ [йож] *-а, ч., фаун.* Те саме, що ІЖ. М-49.

ЙОЖИК [йо́жик] *-а, ч., фаун.* 1. Те саме, що ІЖ. М-45, С-6. 2. Те саме, що ЇЖАЧОК-2. Б-19.

ЙОЖИХА [йо́жіха] *-и, ж., фаун.* Те саме, що ІЖИХА. С-6.

ЙОЖИЦА [йо́жіца] *-и, ж., фаун.* Те саме, що ІЖИХА. С-6.

ЙОЖУК [йо́жук] *-а, ч., фаун.* Те саме, що ІЖИНЯ. С-6.

ЙОЇ-ПАЙОЇ [йо́йі-пайо́йі] *виг.* Використовують при колиханні дитини. С-15.

ЙОЙО [йо́йо] *-і, ж., дит.* Дзига. Д-22.

ЙОЛИНА [йо́ліна] *-и, ж., бот.* Те саме, що ІЛКА. С-38.

ЙОЛКИ-ПАЛКИ [йо́лки-па́лки] *виг.* Прокльон. *Колі́е пудхо́дит' до мене́ с тумана́, а ви́н, лос', здоро́вн:иї!, йо́лки-па́лки.* В-29.

ЙОЛОВИЙ [йо́ловії] *-а, -е.* Ялиновий. *Йоло́вії лис за село́м.* С-38.

ЙОЛОПИ [йо́лопи] *-у, мн., кулін., перен.* Голубці як страва. С-73.

ЙОНКАТИЙ [йонка́тиї] *-а, -е.* Заїкуватий. К-13.

ЙОНО [йоно́] *присл.* Саме тоді; якраз. *Йа мав с'ї́м л'ї́т – то ш йоно́ ма́ла бу́ти зач'є́тис'а шко́ла.* Г-22.

ЙОРЖ [йорж] *-а, ч.* Пристрій для чищення каналу ствола мисливської рушниці. М-34.

ЙОРЖИК [йо́ржик] *-а, ч.* Те саме, що ЙОРЖ. С-65.

ЙОТО [йото́] *част.* Ось це. *Йото́ свир'іпа ка́л'а бу́л'би.* К-58.

ЙОХОВИ [йо́хови] *-их, мн.* Члени секти свідків Єгових. В-27.

К к

К [к] прийм. 1. До. *Блішче к óсен'і.* К-48. *К зим'і їде.* С-10. 2. Для; на. *Сорóчку тримáйу к смёрти.* М-43.

КА [ка] незмін. Каже. *Жіто, ка, кв'іту́йе, а по жит'і поvéрха к'іт валі́т'.* М-6. *О, ка, то нипрáвда.* Г-32.

КАБАБУША [кабабуша] -і, ж., етн. Дитяча гра в піжмурки. С-15.

КАБАН [каба́н] -а́, ч., фаун. 1. Самець домашньої свині (у всіх н. пп.). 2. *перев.* у мн. **КАБАНИ** [каба́ні] -і́в і -у́, мн. Загальна назва диких свиней. *Кабані́ гет' порі́ли картóпл'у.* С-17, Л-9.

КАБАНИХА [каба́ніха] -і, ж., фаун. Самка диких свиней. С-17.

КАБАНИЦЯ [каба́ніц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що КАБАНИХА. К-58.

КАБАНИЩЕ [каба́нішче] -а, ч., фаун. Великий дикий вепр. *Старі́й каба́нішче во́дит свинéї.* К-47.

КАБАНЧИК [каба́нчик] -а, ч., фаун. Напівдорослий самець домашніх свиней. С-17.

КАБАНЧУК [каба́нчу́к] -а́, ч., фаун. Те саме, що КАБАНЧИК. З-24.

КАБАНИОРА [каба́н'ура] -и, ч., фаун. Великий годований самець домашніх свиней. *Зако́лоли тако́го каба́н'уру, шо на вс'у гу́лицу.* С-17.

КАБАНЯ [каба́н'а] -і, ж. 1. Невеликий ставок. *Ходе́ли на каба́н'у купáтис'а.* К-60. 2. Місце в лісі, де купаються дикі свині. З-1.

КАБАРДІНКА [каба́рд'інка] -и^е, ж. Безрога корова. З-6.

КАБАТ [ка́бат] -а, ч. Вид верхнього одягу; піджак. *Накі́н' каба́та на véрха, бо зі́мно.* П-61.

КАБЗУЛЬ [ка́бзул'] -а, ч. Металева накладка на вісь воза, що запобігає витоку мастила. Б-33.

КАБІНЕТ [каб'іне́т || каб'іне́т] -а, ч., евф. Туалет. Л-8.

КАБЛУК [кабл'у́к] -а́, ч. 1. Ручка з лозини біля кошика. *Ко́шик з одні́м каблукóм.* К-70. 2. Обруч у рибальській снасті. *А жак то такéї – чо́те́риє каблукі́є і нат'ага́йут' так.* М-23. 3. Дріт або лозина, прироблені до кісся, щоб скошене жито рівно лягало в покіс. Т-11. 4. Те саме, що ЛУЧКОВКА. Б-19. 5. Пастка з нагнутого дубка, до якого прикріплена петля на звіра. П-20.

КАБЛУЧ [кабл'у́ч] -а́, ч. 1. Те саме, що КАБЛУК-1. С-21. 2. Те саме, що КІМБАЛКА. *Колі́с' в жіно́к був тої́ кабл'у́ч, а типéр нимá.* С-34.

КАБЛУЧОК [кабл'учо́к] -чка́, ч. 1. Пристрій для натягування знятої зі звіра шкури для просушування. Р-28. 2. Запобіжна металева планка біля курка мисливської рушниці. К-4.

КАВАЛ [кава́л || рідше ка́вал] -а, ч. Великий шматок чого-небудь. *Ї́а б за́ри зі́й'у до́бри ка́вал мн'áса...* С-17.

КАВАЛЄР [кавал'е́р] -а, ч. 1. Парубок; неодружений хлопець. *Ну тво́ї ста́риши ві́рус – спра́жн'і кавал'е́р.* С-17. *На́шому кавал'е́ру порá жен'іт'.* К-27, С-6. 2. Залицяльник. *До тве́ї го́н'у́к'і вже йак'і́с' кавал'е́р хо́дит.* С-17. 3. Молодий на весіллі. *Пише́нічнейе т'і́сто йї́хало че́рез мо́сти до кавал'е́ра в го́сти.* (Весільна пісня). С-17.

КАВАЛЄРКА [кавал'е́рка] -и, ж. Гуляння молоді. *Вона́ пошла́ на кавал'е́рку.* Л-25.

КАВАЛІЄ [кава́л':е] -а, с., збір. 1. Шматки будь-чого. *Понак'і́дав на гу́лицу йакóгос' кава́л':а, шо ни прої́ти ни прої́хати.* С-17. 2. Обід колеса до воза, який складається з окремих кусків деревини. П-15.

КАВАЛОК [кава́лок] -лка, ч. 1. Шматок чого-небудь. *Гуз'мі́ тої́ кава́лок бру́са – бу́де ножа́ гострі́ти.* С-17. 2. *перен., лайл. (?)*. *Ої́ ти, кава́лок ду́рн'а!* С-17.

КАВАЛЮХ [кавал'ух] -а, ч. 1. Великий шматок чого-небудь. *Йак зійси кавал'ух куубасі, тоді скажиш, що найвса.* С-17. 2. Сухі екскременти. *А шоп с тибé парунка вишла, шо на самуї стéщици кавал'ухи наклáв.* С-17.

КАВАЛЯХ [кавал'áх] -а, ч. 1. Те саме, що КАВАЛЮХ-1. С-17. 2. Те саме, що КАВАЛЮХ-2. *Вік 'ін' тóго кавал'уха з гóричника – хаї ни смирдіт.* С-17.

КАВДУН [кавд'ун] -á, ч., анат. Нутрощі тварини. К-4.

КАВЕЛЮХ [кавел'ух] -а, ч. Круглий коров'ячий кізяк. С-17.

КАВЕРЗА [каверза] -и, ж. і ч. Вередливе дитя. Р-6.

КАВИЧАТИ [кавичáти] 3 ос. одн. кавичйт', недок. 1. Подавати жалібний голос (про собаку). *Кавичйт' Жўчик, в хату хóче.* Н-13, Б-21, О-25, П-24; [кавучáти] Б-19, В-54, Д-21, З-16, К-4; [кавчáти] С-27. 2. Подавати голос (про лисицю). В-32. 3. Утворювати звуки (про зайця). С-19.

КАВКА¹ [ка́вка] -и, ж., орн. Ворона. Б-42.

КАВКА² [ка́вка] -и, ж. Гострий кусочок каменя, який використовували для викресування вогню; скалка. З-16.

КАВКАННС [ка́вкан':е] -а, с., збір. Гавкіт лисиці. С-64.

КАВКАТИ [ка́квати] 3 ос. одн. кáвкaйе, недок. 1. Подавати голос (про качку). Ж-3, С-2. 2. Подавати голос (про лисицю). С-64.

КАВОНА [кавóна] -и, ж., бот. Кавун; *Citrullus vulgaris* Schrad. Ш-5.

КАВРУК [кавр'ук] -á, ч. 1. анат. Шлунок тварини. Б-21, Т-5. 2. кулін. М'ясо, натопане в свинячий шлунок для тривалого зберігання. Р-31, Т-11.

КАВЧСТИ [кавч'éти] 3 ос. одн. кáвче, недок. Утворювати звуки (про гусей). *Гусáк наш кáвче.* С-2.

КАГАН¹ [кагáн] -á, ч. 1. Баняк; чугун. К-17. 2. Пристрій у човні для розведення

вогню, коли ловили рибу НА ПОСВІТ. Г-15, П-46, С-2, С-21. 3. Дротяна плетінка, яку прив'язують собаці на морду, щоб не кусався. *Зроби каган на собаку, бо кўри порвé.* Д-16, Х-10. 4. Ланцюг прив'язувати собаку. К-6. 5. Капкан для лову звіра. *Тепér кагáн, а коліс' казáли стўпиц'а.* С-2, П-34.

КАГАН² [кагáн] -á, ч. Купа гілля; хмиз, ломачця. *Відри спл'áт' в каганáх.* К-59.

КАГАНЕЦЬ [каганéц'] -ниц'á, ч. 1. Зменш. до КАГАН¹-1. В-32; [каганéц'] Д-30. 2. Те саме, що КАГАН¹-3. Б-24, Д-15, К-70, Л-11. 3. Примітивний пристрій для освітлення. Л-1.

КАГОЛЬ [кагóл'] -л'а, ч. і ж. Алкоголік, алкоголічка. *То дурна кагóл' – горілку п'є і вс'о.* З-1.

КАДКА [кад'ка] -і, ж. 1. Діжа для води. Н-4. 2. [кат'ка]. Колодязний круг. Ч-10.

КАДУБ [кадуб] -а, ч. 1. Посудина з березової кори для зберігання різних продуктів чи зерна. Ф-1. 2. Цементний круг колодязя. *Колóд'аз', мат', с'ім кадубу.* Б-19. 3. Посудина з клепок для зберігання сала. С-17.

КАДУБШЬ [кадуб'іц'] -бц'а, ч. Видовбана зі стовбура дерева посудина для зберігання солі. З-11.

КАДУПИЛЬ [кадупил'] -пл'а, ч., знев. Те саме, що КУРДУПИЛЬ. К-68.

КАДУХА [кадúха] -и, ж. 1. Бочка для соління чи квашення городини. Д-18. 2. перен. Товста жінка. *А н'іс [весільної молодої] йак пал'úха, самá йак кадúха.* (Весільна жартівлива пісня). Д-18.

КАДУШКА [кадúшка] -и, ж. Зменш. до КАДУХА-1. *Накриши́ла кадúшку капúсти.* Ч-11, О-11, Р-25.

КАДУЩИНА [кадúщина] -и, ж. Невеличка бочечка для зберігання заквашеної чи засоленої городини. М-7.

КАЖАН¹ [каж́ан] -а́, ч. Нічний ссавець із довгими крилами; Chiroptera (у багатьох н. пп.)

КАЖАН² [каж́ан] -а, ч. Великий свинцевий заряд для мисливського набою; жакан. Г-38.

КАЖАНЮГА [кажан'у́га] -и, ч. Те саме, що **КАЖАН**¹. О-11.

КАЖДНИЙ [ка́ждний] займ. Кожний. Ч-6.

КАЗАННС [каз́ан':е] -а, с., реліг. Те саме, що **КАЗАНЬ**. Б́ат'ушка два ра́зи каз́ан':е не ка́же. С-17.

КАЗАНСЬКЕ [Каз́ан'с'ке] у зн. ім., -ого, реліг. День ікони Божої Матері Казанської (4 листопада). У-12; [Казéнс'ка]. У нас Казéнс'ку с'в'я́ткүйут'. Г-19.

КАЗАНЬ [каз́ан'] -і, ж., реліг. Церковна недільна проповідь. Шос' с'одн'і каз́ан' вéл'мо жа́ло'сна бу́ла. К-64.

КАЗНА [казна́] -і́, ж. Ліс у власності держави. П-17.

КАЗУП [казу́п] -а, ч. Те саме, що **ДЛУПАХ**. С-56.

КАЗУЦ [казу́ц] виг. Те саме, що **А-КУЗУЦ**. С-17.

КАЗЬОНКА [каз'о́нка] -і, ж. Магазинна горілка. Перш пилі каз'о́нку, а по́т'ім самого́нку. С-17.

КАЙДУБ [ка́йдуб] -а, ч. Цямриння колодязя, видовбане зі стовбура дерева. В-13.

КАКА¹ [ка́ка] -і, ж., дит. 1. Екскременти (у багатьох н. пп.). 2. Усе, що бридке і брудне. Не би́рі ка́ку в ру́ку. С-17.

КАКА² [кака́] -і, ж., дит. Качка; каченя. Б-3.

КАКАРІКАТИ [какар'і́кати] 3 ос. одн. какар'і́кає, недок. Подавати голос, співати (про півня). Пудиві́са, чулув'і́че, чуго́с'п'і́вин' какар'і́че. Л-4.

КАКАТИ¹ [ка́кати] -а́йу, -а́йеш, недок., дит. Звільнятися від екскрементів (всі н. пп.).

КАКАТИ² [ка́кати] 3 ос. одн. ка́кає, недок. Подавати голос (про качку). Г-38, Н-21, О-14, П-41.

КАЛ¹ [кал] -у, ч. 1. Екскременти. 2. Грязюка. М-43. 3. Місце в лісі, де купаються дикі свині. П-23, Ч-5.

КАЛ² [кал] -а, ч., анат. Те саме, що **КАЛАЧУВАТИИ** **ИКЛО**. В каба́на́ кла́, обин' - то́ кал'. П-53, С-2.

КАЛА [ка́ла] прийм. Біля, коло. Ка́ла но́са сопл'а́ в'і́сит. Х-7. Ка́ла го́зера був сид'і́в чолов'і́к. Т-4; [ка́л'а]. Ка́л'а ха́ти гра́йса. С-17, О-16; [ко́л'а] В-29, П-7; [к'éл'е] Р-27.

КАЛАВУРИТИ [калаву́рити] -у, -иш, недок. Охороняти. Хло́пиц' калаву́рит' д'і́вку. 3-5.

КАЛАКУТ [калаку́т] -а, ч. 1. Курка-гермафродит. С-15. 2. перев. в мн. **КАЛАКУТИ** [калаку́ти] -ив, мн. Корінні жителі Підляшшя, які прийняли католицизм. Г-26.

КАЛАТАЛО [калатáло] -а, с. 1. Дзвіночок на шиї корови. Ч'іпл'а́ли калата́ла до шийі́, то коро́ва не згу́биц'а. Х-7. 2. Спеціальний пристрій нагонича для підняття звірів із лігва, що складається з двох дощечок, між якими молоточок. К-59, Д-19.

КАЛАТУШКА [калату́шка] -и, ж. 1. Те саме, що **КАЛАТАЛО**-2. А по́сл'а то вже вони́ зробі́ли калату́шки, же́би зв'і́ринá навпир'і́д тудá [втікала]. У-10, П-33, Р-29. 2. Пристрій з дерева "розкалатувати" варений горох. В-52.

КАЛАЧ [кала́ч] -а́, ч., кулі́н. 1. Бублик. Заплáч, то дам кала́ч. С-17. 2. Спечений борошняний виріб, який передавали родичам як знак запрошення на весілля. На дру́г'і се́ла присила́ли калача́. С-59. 3. Булка, прибрана квітами і стрічками, з якою молода з друзками їде на вечорниці до молодого під час випікання короваю. М-13. 4. Обрядовий хліб на весіллі (замість короваю). Не! Кала́ч -

то був довгий хліб, не^н кру́глий, і такé квіткі повирóбл'яни, понаклáдувани. Б-19.

КАЛАЧИКИ [калáчики] -ів, мн., бот. 1. Настурція. Г-3; [калáчик'е] З-9. 2. Нагідки лікарські; *Calendula officinalis* L. З-18.

КАЛАЧИКОМ [калáчиком] у зн. присл. Спати на боку, згорнувшись так, що коліньми діставати підборіддя. *Наши синóк л'убит спáти калáчиком.* С-17.

КАЛАЧУВАТИЙ [калачу^овáтий] -а, -е. Такий, що має криві ноги. *Калачувáтий парубок.* Л-26.

КАЛДУБ [калдуб || кáлдуб^н] -а, ч. 1. Бочка, витесана зі стовбура дерева для зберігання зерна. *Кáлдуб на зб'їж стоїт' в клún'ї.* С-8; [калдуп] Д-33. 2. Посудина завдовжки 4–7 м, витесана з одного стовбура дерева і призначена для зберігання зерна; встановлюють горизонтально. С-8. 3. Вулик-душлянка, який встановлюють вертикально. С-56. 4. Цементний колодязний круг. *В'їс'ім кáлдуб'ів воді.* К-58, В-25, З-2.

КАЛДУН [калдún] -á, ч., анат. Живіт. П-36.

КАЛДУНАТАЯ [калдунáтайа] -ойі, ж. Вагітна. *Калдунáтайа бáба.* П-36.

КАЛДУНИ [калдуні] -ів, мн., кулін. 1. Борошняні вироби на весілля. К-45. 2. Флячки. К-45.

КАЛДУНИСЬКО [калдуніс'ко] -а, ч., анат. Збільш. до КАЛДУН. *От калдуніс'ко внас, йак...* П-36.

КАЛЕНДАР [кал'эндар] -а, ч. Календар. *Кал'эндар на стинú.* К-20.

КАЛЄТИ [кал'єти] -єйу, -єйеш, недок. Бруднити грязю. Р-35.

КАЛИТА [калітá] -ї, ж., обряд., кулін. Корж із діркою всередині, який використовували під час святкування ГАНДРЕЯ. М-13.

КАЛИТКА [каліт'ка] -и', ж. 1. Гаманець. П-15. 2. Виплетена з липової кори невеличка коробочка. С-17. 3. Торбинка, у якій носили кресало. М-49,

Н-21, С-19, С-58. 4. Жмут дубового листа, на якому пекли пироги. С-23. 5. Спосіб складати святковий одяг для бережного зберігання. *Н'їколи гандарáк складáли в калитки^е.* О-17.

КАЛИЩЕ [калішче || калі^ошче^н] -а, с. Грязюка, бруд. *Пудиві, йакі в тибé нóги в калішчи.* Ш-5, В-24, С-10, Ч-6; [калешче]. *В нáшим кутку се^нлá нипролázне калешче.* В-2.

КАЛБИР [кал'їбир] -бира, ч. Розмір отвору ствола мисливської рушниці; калібр. *Рушниц'а дв'їнацятóго кал'їбра.* П-15, З-37, Л-9.

КАЛІКА [кал'їка] -и і -ї, ч. і ж. 1. Той, у кого відсутня якась частина тіла (у всіх н. пп.). 2. перен. Той, хто неякісно виконує якусь роботу. *Дивіс, йак та кал'їка погорáла грáтку.* С-17. 3. Рана. *Замутáї кал'їку, шоп кров ни йшла.* З-33.

КАЛІСОНИ [кал'їсо́ни] -со́н, мн. Спідні штани; кальсони. *Радно́ було свéйї робóти, кал'їсо́ни – свéйї робóти, марина́рка – свéйї робóти.* В-27.

КАЛІТА [кал'їтá] -ї, ж. Те саме, що КАЛИТКА-3. К-27.

КАЛІТИ [кал'їти] -л'у́, -л'їш, недок. Білити глиною що-небудь. *Весно́йу вїшин'ї бóду кал'їти.* Д-33; [кал'їт'ї]. *Пéнзил' кал'їт'ї хáту.* Ж-7; [кал'їт']. *Хáту кал'їт'.* Л-13.

КАЛІЧ [кал'їч] -а, ч., знев. 1. Каліка. *Ти тáйа кáл'їч нипотрїбна!..* С-17. 2. збір. Каліки. *В хáти самá кáл'їч – нимá кому́ робіти.* С-17.

КАЛНІЙ [калній] -á, -é. Брудний. *Чогó то ти пришо́в такїй калній?* С-34, Б-19.

КАЛНО [калнó] -á, с. Те саме, що КАЛ¹-1. В-13.

КАЛОША [кало́ша] -ї, ж. Холоша штанів. *Однá кало́ша порвáлас'.* З-1, О-31; [коло́ша] П-25.

КАЛУБАХА [калубáха] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. У-3.

КАЛУПИНА [калупина] -и, ж. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. Ш-1.

КАЛХОЗНИК [калхóз'нік] -а, ч. 1. Колгоспник (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що БРЕХУНЕЦЬ. Р-27.

КАЛЬБУК [кал'бук] -а, ч. Пристрій для натягування знятої зі звіра шкіри. К-6.

КАЛЬВАС [кал'вас] -а, ч. Те саме, що КАЛЬВАСА. В-64.

КАЛЬВАСА [кал'васа] -и, ж. Вибоїна на дорозі, наповнена водою. Р-21.

КАЛЬДОВКА [кал'дóвка] -і, ж., етн. Дитяча гра у хованки. *Позбирайуц: а д'іти зу вс'óго куткá і до нóчи грайут кал'дóвка з горшкáми* кал'дóвкy. С-17.

КАЛЬДОВКА З ГОРШКАМИ [кал'дóвка з горшкáми] -і -ами, ж., етн. Хованка з переодяганням з учасниками гри, щоб не могли впізнати. С-17.

КАЛЬДУВАТИ [кал'дувáти] -у́ю, -у́йш, недок. Знаходити учасників гри у хованки і повідомити про це інших вигуками ДРА-ТА-ТА! С-17.

КАЛЬОБЗДИК [кал'óбздик] -а, ч., знев. Те саме, що КОРДУПИЛЬ-1. Р-21.

КАЛЬОША [кал'óша] -і, ж. Те саме, що ГАЛОШ. *Галóша в нагави́ц'ах, кал'óш'і на вáл'анки*. С-1.

КАЛЮГА [кал'юга] -и, ж. Калюжа. *В нас на дорóз'і кал'юга*. Г-23, В-29, З-16, К-68, Л-13; [кал'угá] -і, ж. Г-15, К-3.

КАЛЮЖИТИСЬ [кал'южитис'] 3 ос. одн. кал'южиц':а, недок. Купатись у калюжі (про свиней). Л-11; [кал'ужитис'] Ш-6.

КАЛЮЗА [кал'юза] -и, ж. Те саме, що КАЛЮГА. Ж-5.

КАЛЯ [кал'я] прийм. Коло. *А ми^е, дивч'эта, гоїдалис'а – кáл'а нас булá гоїдачка*. Б-16; [кúло]. *Стойáли кúло хáти*. П-6.

КАЛЯНИЦЯ [кал'ани́ц'я] -і, ж. Снопок прямої соломи, вимашений у рідку жовту глину для покриття даху. Л-1.

КАЛЯТИСЬ [кал'атис'] 3 ос. одн. кáл'айц':а, недок. Те саме, що КАЛЮЖИТИСЬ. М-33; [кал'атис'] Ф-1; [кал'ат'іс] Л-13; [кал'áц:]. *Свин'á кал'іц':а*. Г-15.

КАМЕНИЧКА [камені́чка] -и, ж., бот. Плід дикої груші. *Ти камені́чки не вкúсиш*. В-4.

КАМЕННА КУНИЦЯ [ка́мен:а куні́ц'я] -оїі -і, ж., фаун. Те саме, що ГОРНАЯ КУНИЦЯ. Б-24; [ка́м'ен:айа кун'іца] С-57.

КАМЕНУШКА [камену́шка] -и, ж., бот., бот. Те саме, що КАМЕНИЧКА. В-4.

КАМ'ЯНА КУНИЦЯ
КАМИНЕЦ [каминéц] -ні́ця, ч. 1. Камінець; шматок гірської породи. Г-16, К-20, С-17. 2. бот. Кісточка вишні і сливи. *Йісіш вишн'і, то хоч каминці вк'ідаї*. С-17.

КАМИНЮКА [камин'ю́ка] -і^и, ж., зруб. Камінь завбільшки з кулак. *Камин'юкою к'інув пра́мо в гокно́*. С-17, С-25.

КАМІЗЕЛЬКА [кам'ізел'ка] -и, ж. Верхній теплий одяг без рукавів. М-6, С-10.

КАМІНКА [ка́м'інка] -и, ж., фаун. Куниця, яка живе в сільських будівлях. П-44; [ка́м'інка]. *Кам'інка жи'вэ по сéлах*. Р-29; [ка́мйанка] З-24.

КАМІНЧИКИ [ка́м'інчик'і] -ів, мн. 1. Камінці (всі н. пп.). 2. етн. Гра, при якій учасники підкидали камінці і старалися їх спіймати. С-10.

КАМЙОНКА [ка́мйонка] -и, ж., фаун. Те саме, що КАМІНКА. *Кунá камйонка – попе^ил'áста*. У-10.

КАМЛІЙ [камлі́й] -ійа, ч. Сильний кремезний чоловік. *Йогó жу́нка нисé вйідра, а вун, так'і камлі́й, впорожн'і їде*. С-17.

КАМПРИЗИ [кампрі́зи] -у, мн. Вередування. *Ни пока́зуї свої́ кампрізи на л'уд'ах*. С-17.

КАМПРИЗНИЙ [кампрі́зний] -а, -е.
1. Вередливий. *Тако́го кампрі́зного гону́ка ма́йу, шо ни годи́ди́ од йо́го.* С-17.
2. Такий, що не розуміє жартів. К-70.

КАМПУЗИТИ [кампу́зити] -у́жу, -у́зиш, *недок.* 1. Соромити. *Ни кампу́с'те мин'і дити́ну – хаї́ гово́рит.* С-17.
2. Зневажливо говорити про когось або про щось. *Кампу́з'ат' стрéл'бу, ка́жут' – лу́шин'а.* С-53.

КАМУШКИ [каму́шки] -шок, *мн., етн.* Те саме, що КАМІНЧИКИ-2. *Так'і кул'к'і булі́ кру́лен'к'і, і пудк'іниш ійї́, а дру́гу зла́тиш в ру́ку.* Л-5.

КАМ'ЯНА КУНИЦЯ [камйана́ куні́ц'а] -о́йї -і, *ж., фаун.* Те саме, що КАМ'ЯНИСТА КУНИЦЯ

КАМ'ЯНИСТА КУНИЦЯ [камйані́ста куні́ц'а] -е́йї -і, *ж., фаун.* Те саме, що КАМІНКА. К-53.

КАНАВ [кана́в] -а, ч. Канава. *Лу́ов по́над кана́вом.* В-54.

КАНАВКА [кана́вка] -и, *ж.* Проріз чи заглиблення в дерев'яному брускові. *Вало́к с кана́вками.* Б-34.

КАНАПА [кана́па] -и, *ж.* Лава для сидіння зі спинкою. Г-8, 3-47.

КАНАТЄЛЬ [канат'е́л'] -і, *ж.* Сварки, нерозбериха. *То так, йак по́н'ати, спе́ц'іа́л'но зро́бл'ане бу́ло, коб бу́ла така́йя канат'е́л'.* Ч-9.

КАНДАЛИ [канда́лі] -ів, *мн., перен.* Важкі черевики. *Ті́йї канда́лі такі́йї т'ажкі́йї, шо лед' ног'і п'і́рисо́вуйу.* Г-42.

КАНДИБИ [канді́би] -ив і -у, *мн.* Високі палиці, на сучки яких ставали діти і так ходили болотом; ходулі. В-10, В-29, С-6, С-60.

КАНДИЛЯСИ [кандил'а́си] -ів, *мн., кулі́н.* Печена на деці терта картопля. Т-3.

КАНДУХА [канду́ха] -и, *ж., знев.* Товста жінка. К-58.

КАНИЦЯ [ка́ниц'а] -і, *ж.* Те саме, що КІМБАЛКА. О-17, С-59; [ка́ница] М-49, О-2.

КАНТ [кант] -а, ч. 1. Ребро стола, дошки, ящика і т. д. *Бі́йгав, по́к'і ві́тнувс об кант сто́ла.* С-17. *Колі́с' учи́тел' йак л'ін'е́йко́у впа́рит'! ка́нтом по ру́ц'і!* Р-4. 2. Пруг на штанях від прасування. *Ка́нти на коло́швах.* С-17.

КАНТАР¹ [ка́нтар] -а, ч. 1. Вузечка. *Тримáї кон'а́ за ка́нтар.* С-17. 2. Спеціально пошитий ошийник, у якого один ремінь проходить під передніми лапами собаки. Ж-14, С-53, Ч-2.

КАНТАР² [ка́нтар] -а, ч. Простий пристрій для домашнього зважування; безмін. К-70.

КАНТАРКА [канта́рка] -и, *ж.* 1. Те саме, що КАНТАР¹-2. Л-1. 2. Дротяна плетінка, яку прив'язують до морди собаки, щоб не кусав. Л-1. **КАПАЛЮШ**

КАНТАСТИ [канта́сти] -а, -е. Такий, що має форму, близьку до прямокутника. *Брус – то канта́сти хл'і́б.* Р-29. *Да́йте два бру́си чо́рного хл'і́ба.* С-17.

КАНТИВКА [канти́вка] -и, *ж.* Нарубане кусочками олово, що його використовували як дріб у мисливських набоях. *Канти́вка – не кру́глий ширит.* Ж-5.

КАНТОВАСТИЙ [кантова́стий] -а, -е. Те саме, що КАНТАСТИ. *Сто́жо́к кру́глий, а ск'і́рда кантова́ста.* С-15.

КАНТОВИ [канто́ви] -а, -е. Такий, що має прямокутну форму. С-17.

КАНТУВАТИ¹ [кантува́ти] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Перекидати на ребра важкі предмети прямокутної форми. *Канту́ймо ц'о́го бру́са, не^в пуднимáймо.* С-17.

КАНТУВАТИ² [кантува́ти] -а, -е. Те саме, що КАНТАСТИ. *В йо́го кантува́та голова́.* С-17.

КАНФІНА [канф'і́на] -и, *ж.* Гас. Н-4.

КАНЦЕРВА [канце́рва] -и, *ж.* 1. Консерва (м'ясна, рибна). *До ла́вк'і навизлі́ вс'а́к'іх канце́рв.* Г-16, С-17. 2. Металічна банка з-під консервованої риби; бляшанка. *Грав канце́рво́йу пудбо́л... гет' чо́боти порва́в.* С-17, Р-2.

КАНЦИЛЯРІЯ [канцил'а́р'і́я] -і́йї, *ж.* 1. Відділ установи, який займається

діловодством (всі н. пп.). **2. перен.** Туалет. Ж-1.

КАНЦІРКА [канцірка] -и, ж. Те саме, що КАНЦЕРВА-2. *Лиж'їт', тіко, кáже, канцірку тримáйе коло сéбе, в ту канцірку п'їс'áйе.* П-51, Т-11, Ч-2, Ч-6.

КАНЬ [кан'] -а, ж. Те саме, що КАНЯ. П-44.

КАНЯ [кán'а] -і, ж. Пристосування, в яке закріплювали жердку для тесання. В-54, З-16, К-27, П-53, Р-5.

КАП [кап] виг. Передає одиничне капання рідини. *З нóса кап! – рот хап!* Д-31.

КАПА [káпа] -и, ж. Покривало на ліжку. *Гáрну кáпу купіла в Цу́ман'ї.* Л-4, М-61.

КАПАЛЮШ [капал'уш] -а, ч. **1.** Те саме, що КАПЕЛЮШ-1. П-15. **2. бот.** Головка соняшника. П-15. **3.** Частина димоходу над плитою. П-37.

КАПАРИТИ [капáрити] -áру, -áриш, недок., знев. Тяжко бідувати. *Вес' вїйк капáру, а не^м живу́.* С-17.

КАПЕЛИНКА [капелінка] -и, ж. Невелика частинка чого-небудь. *Капелінку сóли сипні.* С-17.

КАПЕЛЬКУ [капел'ку] у зн. присл. Трішечки. *Йа прої́ду капел'ку – там, кáже, гушч'її і... і скра́йю л'їсу одра́зу.* О-32.

КАПЕЛЮШ [капел'уш] -а і -á, ч. **1.** Капелюх. *С'ї́кув гону́к капел'ушá купів собі.* С-17; [капал'уш] П-15; [капил'уш] С-17. **2.** Бриль. *Насу́нув солóмн'аного капел'уша на сáми гóчи.* С-17. **3.** Верхній сніп на полукипкові. П-15. **4.** [кап'іл'уш] бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. Л-24.

КАПЕЛЮШОК [капел'ушок] -шка, ч. **1.** Зменш. до КАПЕЛЮШ-1. С-17. **2. бот.** Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. *Кругóм клумби нас'ї́ала капел'ушк'ї, то гет' попли́с'.* Г-16. **3. бот.** Те саме, що РОЖА¹. М-58.

КАПИЛЮШИК [капил'ушик] -а, ч., бот. **1.** Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. Р-21;

[капел'уши́к] П-48. **2. бот.** [капел'уши́к]. Те саме, що РОЖА¹. О-13.

КАПИЖ [капіж || капіш] -á, ч. Місце під краєм даху, звідки скапує дощова вода. *Ти, музі́ко, граї, риж – не хováїса пуд капіж.* (Весільна пісня). *По'ста́в пуд^м капіш цéбра – хаї вода скáпує.* С-17; [капійж] С-17.

КАПТИ [кап'іти] **3 ос. одн.** кап'іт', недок. Постійно стежити за кимось. *Свекру́ха кап'іт' над голово́ю... не мо́жу в́же... Л-1.*

КАПЦА [кап'іца || кап'і́ца] -и, ж. Льодова бурулька. *Кáпайе с кáп'ї́ци.* З-14.

КАПЦІЯНА [кап'іц'ї́яна] -и, ж., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛІЯ. М-61.

КАПКАНЩИК [капкánшчик] -а, ч. Мисливець, який користується капканом для лову звіра. К-53, М-2.

КАПКУ [ка́пку] присл. **КАПТРОНОВИ** *Да́йте кáнку сóл'ї.* П-15.

КАПЛАК [каплáк] -а, ч. Відлога у верхньому одязі для захисту голови від негоди. Р-21.

КАПЛАВУХИЙ [каплаву́хи'ї] -а, -е. Такий, що має відстовбурчені вуха. Д-21; [каплову́х'її] В-54; [каплову́шиї] С-49.

КАПЛИГУШИ [каплигу́ши] -а, -е. Те саме, що КАПЛАВУХИЙ. *Попра́в гу́ши пуд^м ша́пку, а то дит'á бу́де каплигу́ше.* С-17.

КАПЛИЧКА [ка́пличка] -и, ж. Невелика споруда без вітваря для молитов. *Цéркви не^е бу́ло, тут бу́ла т'їл'ко старáйа капличка. Ми схóдилис' і мо́лилис'.* Я-1; [капли́чка] М-23.

КАПЛИ [ка́пл'ї] -пел', мн. **1.** Дощові краплини (всі н. пп.). **2.** Рідинні ліки, що відраховують частинками. *На цу́кор биру́ пйат' капел' л'їка́рства.* Г-16, С-17. **3.** Те саме, що КАПЦА. К-67.

КАПЛУН¹ [каплу́н] -á, ч., орн. Кастрований півень. *Запражу́ йа каплу́на та ї ку́рку чубáту...* (Весільна пісня). М-29.

КАПЛУН² [каплу́н] -у́, ч., кулін. **1.** Їжа, приготовлена з розтертої покришеної

зеленої цибулі, засмачена олією та сіллю. *Коліс' вс'і булі здорóви. Найімо́са каплу́ну і ц'іли ден' рóбимо.* С-17. **2.** Покришений хліб доданий до води, у якій варили картоплю. *Водá тáйя с картóфл'у́ и во – накрі́шиши хл'е́ба, и звáл'і каплу́н.* Д-33. **3.** Картопляний відвар, заправлений чорним перцем. С-49. **4.** Страва із сухарів з додаванням цибулі та олії. Ч-4. **5.** Булка з цукром, яку запивають молоком. З-2.

КАПЛУНЕЦЬ [каплунéц'] -нц'а́, ч., кулін. Зменш. до КАПЛУН²-2. *Нава́риши картóхл'у, отц'ідиши, а тáйя картохл'áнка, вода, то вже в міску, и накрі́шиши хл'і́бц'а, и каплу́нец' и'е́л'і.* Д-33.

КАПОЧКА [ка́почка] -и, ж. **1.** Краплиночка. *Коб то́бі ка́почка о́днá дошч'у!..* З-2. **2.** Невелика кількість чогось сипкого. *Добáв ка́почку со́ли.* С-17.

КАПРОНОВИ [капро́нови] -а, -е. **1.** Такий, що виготовлений зі штучного волокна (у багатьох н. пп.). **2.** Пластмасовий. *На во́ду бирі́ капро́нове видрó.* С-17; [капро́новий]. *Вза́ра то вже на тих капро́нових [пляшках] усé рóбл'ат'.* П-21.

КАПСЕТИК [капсе́тик] -а, ч. Гаманець. С-2.

КАПСЕТКА [капсе'э́тка] -и, ж. Торбинка, у якій носили кресало. У-4.

КАПСУЛЮВКА [капсул'у́вка] -и, ж. Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і дробом, а капсуль кріпили на спеціальній підставці. К-17.

КАПТАН¹ [капта́н] -а, ч. Верхній жіночий одяг без рукавів. С-17.

КАПТАН² [капта́н] -а, ч. Металічна пастка з пружиною для лову гризунів. В-8, З-21, О-22; [капта́н] З-1.

КАПТАНЧИКЕ [капта́нч'ік'е] -е, ж. Дитяче платтячко. Д-6.

КАПТУР¹ [капту́р] -а́, ч. **1.** Військо-вий кашкет австрійських солдатів років першої світової війни. *Гавстри́йáк'і на голові́ї ма́ли капту́ри.* С-17. **2.** Стара дірява кепка. *Ск'іда́ї то́го капту́ра, не*

с'миши́ л'уде́ї, – вже л'іто. С-17. **3.** Дитяча шапочка. Г-34. **4.** Беретик (головний убір без козирка). П-15. **5.** перен. Незвично пов'язана хустка. *Зав'язáлас, и́ак капту́ра на го́лову наложи́ла.* С-17. **6.** Карниз печі. Д-11. **7.** Спеціальний навіс із вивідною трубою, під яким палили лучину для освітлення хати. *Лу́чину пали́ли н'ід капту́ром.* Р-28. **8.** перен. Стара людина. *Не^м мо́жу с тим свої́м капту́ром дал'ш жи́ти.* С-17.

КАПТУР² [ка́птур] -а, ч. Широкий залізний обідок на тоншому кінці маточини колеса. З-6.

КАПУСНИЙ [капу́сний] -а, -е. Виготовлений з капусти. *Капу́сний борщ до́бриї.* З-27, Б-19; [капу́с'н'ий]. *Вари́ла капу́с'н'ий борщ.* П-15, Х-7.

КАПУСНИК [капу́сн'ік || капу́с'н'ік] -а, ч., кулін. Пиріг, у якого начинка з капусти. Л-26.

КАПУСНЯК [капу́с'н'а́КАРАБЕРИ кулін. Юшка з квашеної капусти. *В капу́с'н'а́к и́а ше до́дайу́ тиона́.* С-17, Ц-3; [капу́с'н'а́к] С-38.

КАПУСТА [капу́ста] -и, ж. **1.** бот. Городня рослина родини хрестоцвітних; *Brassica oleraceae* L. (у всіх н. пп.). **2.** кулін. Квашена (переважно посічена) головка цієї рослини. *Набра́ла з бо́чки капу́сти до тувмачу́.* С-17. **3.** кулін. Борщ з капусти. *Вари́ла на гобі́ід капу́сту.* С-17. **4.** етн. Гра на вечорницях. *Сид'і́ли це́п'іу, а о́ста́н'і́ї ви́ривáв капу́сту. І чим б'і́л'ше ви́рвиши, то ви́граєш.* У-8.

КАПУСТЕЛІЯ [капу́стел'і́я] -і́ї, ж., бот. Айстра; *Aster*. *Сто́йáв букéт капу́стел'і́ї.* Н-19, М-31; [кумпустел'і́я] Г-12.

КАПУСТИЛЯНА [капу́стил'а́на] -и, ж., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛІЯ. Н-4.

КАПУСТИЦЯ [капу́стиц'а] -і, ж., бот., пестл. Те саме, що КАПУСТА-1. *О́ї капу́стиц'а голові́їстайа...* (Народна пісня). З-6.

КАПУСТЯНКА [капу́с'т'а́нка] -и, ж., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛІЯ. Б-41.

КАПЦЕТИ [капцѣти] *3 ос. одн.* капцѣг', *недок.* Заважати комусь у роботі. *Йакá там рубóта – кавал'ѣр капцѣт' кúлу тóго кулувурóтка* [де пряде дівка]. 3-47.

КАПЧАН [капчáн] *-а, ч.* Примітивне ліжко. Р-33.

КАПЧУК [капчúк] *-а, ч.* Ковпачок у газовій лампі. *Капчúк потемн'ів од чáду.* 3-7.

КАПШУК [капшúк] *-á, ч.* 1. Торбинка для зберігання кресала. I-1, Л-1, С-21, Ч-5. 2. Чохол для ножа. *Капшúк на ножá.* К-6, М-36, О-23.

КАПШУКОМ [капшукóм] *у зн. присл.* Спосіб знімання шкури з убитого звіра без поздовжнього розрізу. П-28.

КАРА¹ [káра] *-и, ж.* Покарання. *То кáра Госпóд'н'а.* (всі н. пп.)

КАРА² [káра] *-и, ж.* Те саме, що КАНЯ. Ж-6, 3-2.

КАРАБЕРИ [карабѣри] *-ів, мн.* Каркас корзини з лозових прутів, який обплітають дротами або мотузками. Б-19.

КАРАБИНКА [караб'інка] *-и, ж.* Карабін. Б-14; [караб'інка] К-59, О-5.

КАРАБИ [кара́би] *-у, мн., у виразі НА КАРАБИ* [на кара́би]. Посадити дитину на спину і так її нести, притримуючи за ноги. *Гуз'мі гонúка на кара́би – так лѣкше нистí.* С-17.

КАРАБКАТИСА [кара́б'катиса] *-айуса, -айіса, недок.* Видряпуватися на щось. *На горú кара́б'кавса, пóк'і ни впав.* С-17.

КАРАВІ [кара́в'і] *-áв, мн.* Віспяний шрам на обличчі. Б-8.

КАРАВИЙ [кара́в'ій] *-а, -е.* Нещасливий. [Спіткнутися на ногу:] *Пра́ва – кара́ва, л'іва – шчаслѣва.* (Повір'я). Х-3.

КАРАЙ МЕНЕ, БОЖЕ! [кара́і менѣ, Бóже!] *виг.* Присягання іменем Бога. О-2.

КАРАК [кара́к] *-а, ч.* Стовбур молодій сосонки із сучками, на яких просушують глечики. Т-5.

КАРАКУЛІ [кара́кул'і] *-ів, мн.* Ямки від іржі в стволі мисливської рушниці. *Ствóл в́же с кара́кул'ами... викида́ї...* О-22.

КАРАПШАТИСЯ [кара́пшатис'а] *-айус'а, -айес'а, недок.* Те саме, що КАРАБКАТИСА. Д-20.

КАРАСІЛКА [карас'ілка] *-и, ж., орн.* Порода диких качок. П-46.

КАРАЧАЙ [карача́й] *-áйа, ч., знев.* 1. Невисока кривонога людина. *Сам карачáй, а йакú собі жу́нку приві́уз'!* С-17. 2. Невисокі криві деревця. *Ма́йу йак'іс' карача́й, а не дрóва. Хто їх порубáйе?* С-17.

КАРБОВАНИЙ [карбóваний] *-а, -е.* Фарбований. *Карбóване йайцѣ.* Г-42.

КАРГУТ [ка́ргут] *-а, ч.* Пліт з товстих стовбурів дерев, які сплавливали Бугом. *Йак зав'ісилис'а, то́й ц'іліи ка́ргут дав то́йе дрéво на цѣркву.* К-45.

КАРДОН [кардо́н] *-а, ч.* Картон. *С кардо́на зрóбиш пу́шку.* С-17, В-4, Х-7, О-17.

КАРДОНОВИЙ [кардо́нов'ій] *-а, -е.* Виготовлений з картону. Х-7.

КАР'ЄР [ка́р'єр] *-а, ч.* 1. Місце, де видобувають камінь. К-18. 2. Ставок на місці вибраного каменю. К-18.

КАР'ЄРНА КУНИЦЯ [ка́р'єрна куніц'а] *-ойі -і, ж., фаун.* Куниця, яка живе в кар'єрах, де видобували камінь. О-25.

КАРИЙ [ка́риі] *-а, -е.* 1. Кінь гнідої масті (всі н. пп.). 2. Кінь жовтої масті. П-15.

КАРКАЙ [карка́й] *-áйа, ч., анат.* Гладка потилиця людини. С-21.

КАРКОВАТИЙ [карковáт'ій] *-а, -е.* Кульгавий. *Карковáта л'удíна.* Н-14.

КАРЛУЩА [карлу́шча] *-и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. О-23.

КАРЛЮК [карл'úк] *-а, ч.* Карлик. Б-40.

КАРОК [ка́рок] *-рка, ч., анат.* Потилиця. *Кричíт – аж ка́рок посин'ів.* С-17.

КАРП [карп] *-á, ч., іхт.* Короп; *Cyprinus carpio.* Ц-3.

КАРПАЧ [карпáч] -ч'е, ч., *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Карпач'е грали... Йіден кладé на поїасніци рýку, а дрýге бйе. То тої мýсит' вгадáти.* Х-1, Ч-13.

КАРПАЧЄ [карпач'е] -ів, *мн., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. Б-44.

КАРПИК [кáрпик] -а, ч., *іхт.* Зменш. до КАРП. *Зрáнку зловів два кáрпики.* Ц-3.

КАРТЄЧ [карт'е́ч] -і, *ж.* 1. Шпріт великого розміру для мисливського набою (у багатьох н. пп.). 2. Послід лісової козулі. А-2.

КАРТЄЧКО [карт'е́чко] -а, с. Свинцевий заряд у мисливському набoї, призначеному для полювання на диких кіз. *Карт'е́чко – то і йе свисту́лка.* Р-5.

КАРТОПЛЬ [карто́п'і́л'] -ел'і, ч., *бот.* Картопля; *Solanum tuberosum* L. *Йе так'і л'ýди, йак'і ни зна́ють', йакі́й карто́п'і́л', на чо́му в'ін росте́.* Т-5, К-67; [картопéл'] Б-11; [картопéл':] Б-11; [карто́х'і́л'] Б-43.

КАРТОПЛИСЬКО [картопліс'ко] -а, с. Поле з-під картоплі. П-51; [картопліско] О-32; [карто́плиско] С-59; [карто́хлиско] В-27; [картохл'іско] **КАРТОПЛЬОВИЙ**

КАРТОПЛЬОВИЙ [картопл'ові́й] -а, -е. Такий, що з картоплі. М-43, М-49, М-48; [картопл'ові]. *Картопл'ови суп.* К-40. *Пе^кла́ ола́дки картопл'ови.* Ф-3, Л-26, М-48; [картохл'ові] Г-26.

КАРТОПЛЬОВИ БЛІН [картопл'ові бл'ін] -ого -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Пе́кла́ картопл'ови бл'іні.* М-43.

КАРТОПЛЬОВИЙ МЛИНЕЦ [картопл'ові́й мліне́ц] -ого -ні́а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. М-49, М-48.

КАРТОПЛЬОВИСКО [картопл'овіско] -а, с. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. Ч-7.

КАРТОПЛЯН [картопл'áн] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Ц-4.

КАРТОПЛЯНЕЦ [картопл'áneц] -ні́а, ч., *кулін.; перев. в мн.* **КАРТОПЛЯНЦИ**

[картопл'áнци] -ив, *мн.* Те саме, що БЕЦЬ. П-7.

КАРТОПЛЯНИК [картопл'áник] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Напе^кла́ картопл'áнику на гол'йах.* С-17, Ж-11, С-59; [картохл'áник] Г-26, Д-33.

КАРТОПЛЯНИСКО [картопл'áниско] -а, с. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. С-59.

КАРТОПЛЯНИК [картопл'áнік] -а, ч. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. *На картопл'áніку нас'йяли жи́тá.* О-17.

КАРТОПЛЯНКА [картопл'áнка] -и, *ж.* 1. *кулін.* Терта картопля з додаванням борошна, яєць, м'яса та грибів і запечена у вигляді коржа. Р-28. 2. *бот.* Жоржина; *Dahlia.* Х-17.

КАРТОПНИСЬКО [картопніс'ко] -а, с. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. Ч-7.

КАРТОФЛЯ [карто́фл'а] -і, *ж., бот.* Те саме, що КАРТОПЛЬ. Б-43; [карто́хл'а] В-18, К-55, Т-8; [карто́фл'і] Ж-7; [карто́хл'і] В-27, Г-26; [карто́хи] В-41.

КАРТОФЛЯК [картофл'áк] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. М-19.

КАРТОФЛЯКІ [картофл'áк'і] -áк, *мн., кулін.* Печена на деці терта картопля. Т-20. **КАСІДЛО**

КАРТОХА [карто́ха] -и, *ж., бот.* Те саме, що КАРТОПЛЬ. З-36.

КАРТОХЛІ МНЯТИ [карто́хл'і мн'áти] -ів -их, *мн., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Г-26, Д-33; [карто́фл'і мйáте] Ж-7.

КАРТОХЛЬОВИ ПЛЯЦОК [картохл'ові пл'áцок] -ого -у́ка, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Йі́ж пл'áцки картохл'ови.* Г-26.

КАРТОХЛЯНА БАПКА [картохл'ána ба́пка] -оїі -и, *ж., кулін.* Те саме, що ГОП. С-48.

КАРТОХЛЯНКА [картохл'áнка] -и, *ж., кулін.* 1. Вода з-під вареної картоплі. *А та́йя картохл'áнка – вода́ с карто́хл'у.* Д-33. 2. Те саме, що КАПЛУН-2. Д-33.

КАРТОЧКА [ка́рточка] -и', *ж.* 1. Невеликий аркуш паперу для записів (всі н. пп.). 2. Фотокартка. *На ка́ртоц'у*

вішов, йак живі. С-17, Б-32, Г-16, К-20, Н-7. **3.** Картка із записаними іменами, яку подають у церкві, щоб священник помолвився за них. *Дай'єц':а карточку за сво'й'у сим'їу, і вин чит'ає, пом'олиц':а.* Я-1.

КАРТУПЛЯНКА [картупл'анка] -и, ж., бот. Те саме, що ВАРГІНЯ. Т-8.

КАРТУС [картус] -а, ч., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛЯ. *Пус'її тут чут' картусу.* Г-7, Ч-8.

КАРТУФЛЯНИК [картуфл'анік] -а, ч., кулін. Спечена на деці терта картопля, яку опісля ріжуть на шматки. О-27.

КАРУК [карук] -а, ч. Сургуч. *Бало корк'ї на пл'ашках каруком заливали.* С-17.

КАРУХ [карух] -а, ч. **1.** анат. Шлунок тварини. В-2, Д-16. **2.** кулін. Сире м'ясо, натоптане у вирізаний шлунок тварини для тривалого зберігання. *Каруха пучнемо то'д'ї, йек будимо купати бул'бу.* В-2; [каруг] Г-34.

КАРЧЄЛО [карч'єло] -а, с., анат., знев. Те саме, що КАРКАЙ. *Он йакє вгодував карч'єло.* В-17.

КАСЕТИК [касєтик] -а, ч. Гаманець. *Вал'а зубєла касєтика.* Р-32; [касєтит] З-18.

КАСІДЛО [кас'ідло] -а, ч., анат., знев. Ніс людини. Д-22.

КАТАМОНІЯ [катамон'їя] -їїї, ж., евф. Жіночі статеві органи. Х-7.

КАТАНКИ [катанки] -нок, мн. Різновид валянок. Є-1.

КАТЕР [к'атер] -теру, ч., мед. Нежить. *Так'ї катер, шо ни дихн'ути.* С-17.

КАТЕРИНКА [кате'рінка] -и, ж. **1.** Варіант власного імені Катерина (у багатьох н. пп.). **2.** ент. Те саме, що БЕДРИК. Х-12.

КАТИВКА [катівка] -и, ж., оказ. Каткування, страждання; м'юка. *Петрівка – катівка, а сп'асувка – мат'унка.* Ч-6.

КАТОЖИЛО [катожіло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. Г-43.

КАТОЛИЩЕ [католишче] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. О-35.

КАХКАТИ [кахкати] 3 ос. одн. кахкає, недок. Подавати голос (про качку). *Кыхкає качка.* У-4.

КАЦА [каца] виг. Те саме, що А-КУЗУЦ. Д-34.

КАЦАВАЛИТИ [кацавалити] оказ. Виконувати всі роботи, в результаті яких мати сорочку (?). *Ни савити, ни варварити, а на сор'очку кацавалити.* М-23.

КАЦАВЕЙКА [кацавєйка] -и, ж. **1.** Безрукавка. М-6. **2.** Замалий одяг. *Купів йак'ус' кацавєйку, шо ни заич'їбайц':а.* С-17.

КАЦАПИ [кацапи] -ив і -у, мн., знев. **1.** Прізвисько росіян (у багатьох н. пп.). **2.** Прізвисько, яким поляки прозивають православних українців Підляшшя. *Воні на нас к'ажут кацапи, а ми на йїх л'ахи.* Є-1, К-21.

КАЦАПСЬКІЙ [кацапс'к'їй] -а, -е, знев. Православний. *...Жеп кацапс'к'їх з'єц'ї до шк'оли н'е хоз'їл'ї.* Є-1.

КАЦИБИ [кациби] -ив, мн. Те саме, що КАНДИБИ. О-14.

КАЦАВЕЛОК [кацавєлок] -лка, ч. Недогоріле поліно. П-19.

КАЧАВИЛО [качавіло] -а, с. **1.** Те саме, що КАЧАЛО. К-2, **КАЧАЛНИК** [качавіло] В-3; [качав'іло] О-23; [качавіло] Л-11. **2.** Місце, де греблася курка. К-2.

КАЧАВИСЬКО [качавис'ко] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. В-9.

КАЧАЙЛО [качаїло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. *Качайло кон'аце.* П-48.

КАЧАЛКА [качалка] -и, ж. **1.** Кругла палиця для розкачування білизни або тіста. *Йак качали сорочк'ї, то брали рубл'а і качалку.* С-17, Г-16. **2.** Палиця вдаряти в бубон. С-17. **3.** бот. Коричневе суцвіття очерету (рогози), що нагадує палицю. *Д'їти с качалок напускали п'уху на вс'у хату.* С-17. **4.** бот. Те саме, що КАПУСТЕЛЯ. Р-18.

КАЧАЛКО [качáлко] -а, с. Те саме, що КАЧАЛКА-1. 3-26.

КАЧАЛО [качáло] -а, с. Місце, де качався кінь. *Не^м ступáї в кáчало, бо б́уде голова́ бол'іти.* С-17, Ж-9; [качáло] Д-39, К-27; [качалó] К-43, Д-5.

КАЧАЛОЧОК [качáлочок] -чка, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. О-2.

КАЧАН [качáн] -á, ч. 1. бот. Кукурудза; *Zae majus* L. *Паршіво* зишли качані. *К'еп йакá хол'єра тих курей́ відушила!* С-17, Г-16. 2. бот. Плід кукурудзи. *Навару́ качану́, то д'іти так йід'ат – аж^м д́ушатса!* С-17, Г-16. 3. Середина головки капусти. *Йак криши́ла капу́сту, то ї качані́ йіла.* С-17. 4. Недоїдений серединний шматок яблука чи груші. Р-35.

КАЧАНИСЬКО [качані́ско] -а, с. 1. бот. Великий плід кукурудзи. С-17. 2. Поле з-під кукурудзи. С-17.

КАЧАНКА [качáнка] -и, ж., обряд. Крашанка, яку скочували з горбика під час Великодніх ігор. *Кáчанки качáли і взрóсли, і д'іти. А тепер́ вже н'є – даї в кáрти грáти. Нима то́го, шо було́...* П-37.

КАЧАТНИК [качáтник] -а, ч. 1. Ферма, на якій розводять качок. С-17. 2. Місце, де водяться дикі качки. К-53, **КАЧАНІЙ** П-34, С-60.

КАЧАЧИЙ [качачий] -а, -є. Качиний. *Жир качачий́ і мн'áсо качаче.* У-10, Т-2.

КАЧВИЩЕ [качвишче] -а, с. 1. Те саме, що КАЧАЛО. *Л'іши́ї нападáйє, йак в качвишче стáнеш.* В-8, М-36, У-4. 2. Місце, де сплять дикі кози. У-4.

КАЧСЛИЧКО [кач'єличко] -а, с. Те саме, що ВЕРЦИМАК. О-17.

КАЧСЛКО [кач'єлко] -а, с. 1. Те саме, що ВЕРЦИМАК. М-49, Д-6. 2. Палиця. *Отакé кач'єлко гумóве, то б́ілчи нас.* С-2.

КАЧСЛОК [кач'єлок] -лка, ч. Палиця поліцяя. *Йек даc't' тобі кач'єлко́м гумóвим по спіни, то...* С-2.

КАЧСЛОЧКО [кач'єлочко] -а, с. 1. Палиця для розкачування тіста. Т-5. 2. [кач'єло^ччко]. Товкачик розтовкувати варену картоплю. Д-6.

КАЧЕЛЯ [кач'єля] -і, ж. Гойдалка. В-2.

КАЧЕР [кач'єр] -а, ч., орн. Самець качки; качур. Г-15, К-17; [качор] Б-19, Н-19, Р-28, С-62, Ж-7.

КАЧИВО [качиво] -а, с. Місце, де лежав і качався звір. К-6.

КАЧИЙ [качий] -а, -є. Те саме, що КАЧАЧИЙ. *Кáче мн'єсо.* Д-16.

КАЧИНЮК [качин'юк] -á, ч., орн. Напівдоросле маля дикої качки. Д-16.

КАЧИЩЕ [качишче] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. 3-9.

КАЧЛО [кач'іло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. *Кач'іло, бо к'ін' кач'івса.* Ч-2.

КАЧІН [кач'ін] -а, -є. Те саме, що КАЧАЧИЙ. *Смáлець кач'ін.* П-15.

КАЧІР [кач'ір] -ора, ч., орн. Те саме, що КАЧЕР. С-6

КАЧКА [качка] -и, ж. 1. орн. Водоплавний свійський і дикий птах; *Anas* (всі н. пп.). 2. бот., вж. перев. в мн. **КАЧКЕ** [качк'є] -чóк, мн. Латаття біле; *Nymphaea alba* L. В-19. 3. перен. Ручка на кіссі. К-64.

КАЧНИСЬКО [качнис'ко] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. Ж-13.

КАЧУК [кач'ук] -á, ч., орн. Те саме, що КАЧИНЮК. Ж-5, 3-32, К-71; [качук] М-2.

КАЧУРКОВИЙ [качуркóвий] -а, -є. Зелений. *Мáйу сайán качуркóвий.* Г-26.

КАЧУХ [кач'ух] -а, ч., орн. Велике каченя. Д-

КАЧЧИЙ [кач:ий] -а, -є. Те саме, що КАЧАЧИЙ. *Мн'єсо кач:є.* П-34.

КАША [каша] -и і -і, ж. 1. кулін. Те саме, що КАШКА-1 (у багатьох н. пп.). 2. Крупа. *Кут'у то робіли іс пше́нічної*

kásh'i i s... c téii... ýachm'ín:oií kásh'i.
К-56. **3.** *обряд.* Обід після хрещення дитини. Д-23.

КАШАНКА [кашáнка] -и, ж., кулін. Ковбаса, начинена крупами з кров'ю. *Кашáнка кáжут в нас, а дес' кроу́йáнка.* Ц-3, 3-2, О-24.

КАШКА [káшка] -и, ж. **1.** дит., кулін. Молочна каша з будь-яких круп (у багатьох н. пп.). **2.** бот. Цвіт коноплів. *Кáже: бáшите, с кунупéл', кáже, кáшка пусúпана. То тóже дл'а чо́гос'-то воно́ посúпана.* Л-4.

КАШЛИНЕ [кашлúне] -а, с. Спеціально виплетена посудина збирати чорниці. В-13.

КАШЛИВИЙ [кашлúвий] -а, -е. Такий, що сильно кашляє. *Чолов'ík старúй кашлúвий.* Т-5.

КАШПЛЯН [кашп'л'áн] -а, ч., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛЛЯ. П-6.

КАШТАЛЯНКА [каштал'áнка] -и, ж., бот. Те саме, що КАПУСТЕЛЛЯ. Т-8.

КАШТАНЕЦ [каштáнец] -нца, ч., фаун. Каштановий жеребець. *Каштáнец за вóзом ýшов.* Ц-3.

КАШУРЕЦЬ [кашурéц'] -рц'á, ч. Рибальська снасть у вигляді вигнутої в півколо довгої лозини з прикріпленням до неї сітчастим мішком та держалном. С-56.

КАЯК [кайáк] -а, ч. Човен (?). *Приб'íгла [сусídка] до мéне, кáже: "Кóл'а кайáком припл'ív".* В-15.

КВАКА [квáка] -і, ж. Жаба. *Ни топчи квáк'і, бо дошч бúde.* С-13.

КВАКАНС [квáкан'е] -а, с., збір. Звуки, що подають качки. К-59; [квáкан':е] О-16, П-32.

КВАКАТИ [квáкати] *3 ос. одн.* квáкає, *недок.* **1.** Подавати голос (про жабу). *Жáба квáкає.* Г-38, М-45, М-49, П-26, Р-35. **2.** Подавати голос (про качку). *Кáчка квáкає.* Б-34, Р-35, С-21; [квáкат'і] 3-16; *3 ос. одн.* квáкче. *Кáчка квáкче.* 3-2; *3 ос. одн.* квáче. *Кáчка квáче.* В-9.

КВАКИТ [квáк'ít] -оту, ч. Те саме, що КВАКАНС. Б-29, О-5.

КВАНДА [квандá] -і, ч. і ж., згруб. Базіка. *А тáйя квандá вúпила, то вже бúde кванд'ítи и кванд'ítи...* С-17; [гвандá] Л-23.

КВАНДІТИ [кванд'ítи] -анжу́, -діш, *недок., знев.* Набридливо говорити про одне і те ж; базікати. *Згубív в л'íси сок'íру, то старá квандít бес концá.* С-17; [гванд'ítи] О-16.

КВАПИЦА [квáпица] -и, ж. Чорна миша. Ф-1.

КВАРТА [квáрта] -и, ж. Кухоль. *Ц'íлу квáрту молокá вúпив.* С-17.

КВАС [квас] -у, ч. **1.** кулін. Кислуватий напій із житнього хліба або фруктів (всі н. пп.). *Запáрувал'і муку́ і робíл'і квас.* В-18. **2.** кулін. Страва з хлібного квасу, у який додають кришені огірки та зелену цибулю. В-45, П-36, С-5. **3.** кулін. Юшка з грибами. Л-26. **4.** Розчин для дублювання шкіри. Ж-5, К-17, М-34, П-24, Т-11. **5.** Кислість. *Холодéц'... Ну с чо́го? Бурачкí вже такí <...>, éт'і ботвú трóшки, до квáсу ичавухú <...>, ну í там окрóпчик, листóк лаврóвий...* П-21, Ж-7, С-38, Ч-4.

КВАСЕЦ [квасéц] -сцá, ч., бот. Щавель; *Rumex acetosa* L. М-48; [квасéц'] Б-35.

КВАСЕЦЬ [квасéц'] -сц'á, ч. Те саме, що КВАС-4. Р-13.

КВАСИТИ [квáсити] -шу, -сиш, *недок.* **1.** Піддавати бродінню, окислювати **КВАС** небудь поживне (всі н. пп.). **2.** Намочувати шкуру звіра в спеціальному розчині. В-29, К-59, Н-14, П-26, С-2.

КВАСНИЙ [квáсний] -а, -е. Кислий (про молоко). *Квáсне молоко́ – то кі́сле.* Г-26; [квасné молоко́] В-27; [квáс'не молоко́]. *І зашóв до к'ýоску, купív бу́лку і там ýакóгос' квáс'ного́ молокá.* Є-1.

КВАСНИК [кваснúк] -á, ч. Діжа для заквашування капусти. В-13.

КВАСНИЦЯ [квасніц'а] -і, ж. Те саме, що КВАСНИК. Т-5.

КВАСНЯК [квасн'ак] -у, ч. Те саме, що КИСЛЯК. Х-7.

КВАСОК¹ [квасок] -ску, ч. Березовий сік. *Квасок з берози.* О-2.

КВАСОК² [квасок] -ску, ч., бот. Те саме, що КВАСЕЦ. К-29.

КВАСТКА [квастка] -і, ж. Невеличка бочечка (діжечка) для зберігання солоного сиру. *Повну квастку сиру наклала.* С-17. *Йакій бат'ко, такий син, – віносили с квастки сир.* Г-7.

КВАТИРА¹ [кватіра] -и, ж. 1. Хата, найнята для проведення вечорниць. *Шукайут' суб'ї кватіру таку, шоб тамика ї нучувати.* Г-7, Ч-8; [кват'іра]. *Ми збірالیс' по хатах – казали кват'іра.* К-38. 2. Вечорниці. *Ну, збірالیс'а коліс' на вичоркі... на кватіру казали.* Ч-8, Г-7.

КВАТИРА² [кватіра] -и, ж. Одна четверта частина місяця; чверть. *Пириход'ат [в нову хату] перед пудпівнийу на другій кватіри або на старіх дн'ах, йак вже читверта кватіра.* Н-25.

КВАТИРКА [кватірка] -і^н, ж. 1. пляшечка місткістю 0,25 літра. *Пійаница кватірку за раз віпїє – і нимá шо.* С-17. 2. Скло у вікні; шибка. *Віт'ор побів кватиркі.* Р-21, М-21.

КВАТИРОЧКА [кватірочка] -и, ж. Те саме, що КВАТИРКА-1. *І ше кватірочку берут' з со'бійу на поле... на Йурія.* Х-7.

КВАЧ [квач] -а, ч. 1. Щітка білити хату. **КВАЧИК** О-20. 2. Ганчірочка для миття посуду. В-13, Р-28. 3. етн. Те саме, що КВАЧИК-2. Р-30.

КВАЧИК [квачик] -а, ч. 1. Те саме, що КВАЧ-2. В-13, В-25, З-5, З-6. 2. етн. Дитяча гра з доганянням. *Квачика грали – становілис'а по двоїє обідв'ї пари йідна впроти другийї, і посе'ридїєни ше йідїєн ставав. Тодї приказували:* “Йа

квачика ни бойус'а – за дєриво очиплус'а” і втикалі. Д-31.

КВАЧОК [квачок] -чка, ч. Те саме, що КВАЧ-2. Г-3, К-9.

КВАША [кваша] -і, ж., кулін. Страва із запареного гречаного борошна. *Знайєте кваша? Грєцка мука, росколоти́ти гар'єчойу водойу і варїти.* Б-19.

КВАШАЛНА [квашална] -и, ж., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. С-59; [квашелна] Г-7, Г-41; [квашелна] Г-7, Ч-8.

КВАШЕЛИНА [квашеліна] -и, ж., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. Г-28, М-49, П-30; [квашел'іна] М-53; [квашил'іна] Ш-5; [квашал'іна] Г-3, М-53; [квашилина] К-64, О-16, О-2.

КВАШИЛИНИ [квашиліни] -ін, мн., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. *Ранше називали квашиліни, а счас холодне.* П-21, Л-24, О-32; [квашел'іни] Ф-3; [квашилини] К-45.

КВАШІ [кваш'і] -ів, мн., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. Р-33.

КВАЩИНА [квашчіна] -и, ж. Посудина з клепок, у якій квасять капусту. Д-11, Ч-6.

КВАЩИНКА [квашчінка] -и, ж. Зменш. до КВАЩИНА. Х-7.

КВЕКАТИ [квєкати] 3 ос. одн. квєкаїє, недок. 1. Те саме, що КВАКАТИ-2. С-19. 2. Подавати голос (про дику гуску). О-14.

КВЕЦАВКА [квєцавка] -и, ж. Те саме, що ХЛЯПАВКА. В-54.

КВЕТКА [кв'єтка] -и, ж., обряд. Залишені і прикрашені останні стебла жита на полі. *Кв'єтку чом не роб'їл? Роб'їл'ї, о. Йак? Пок'їнец'а трόха жїта жмєн'у...* Р-8.

КВИТ [квит] -а, ч. Квитанція про сплату грошей за куплену річ. *Тепєр і на дєрво, і на дрόва то все трєба квїта.* С-17.

КВИТАС [квітас] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Довгі квітаси в хустці.* Б-21.

КВИТИЦЯ [квити́ц'а] -і, ж., бот. Колосок вівса. В-13.

КВИТИТИ [квити́ти] 3 ос. одн. квити́т', *недок.* Квити́вати (про жито). *Скоро́ жито́ буде квити́ти.* К-57, С-21; [кв'іт'іти] П-15.

КВИТКА [кві́тка] -і, ж. 1. бот. Квітка (всі н. пп.). 2. Букет квітів, який прикріплювали до кроков на знак того, що будівля зведена. *Поставили кро́кви і почепіли кві́тку.* Г-16, К-20, С-17. 3. Частування з нагоди прикріплення букета квітів до крокви. *На кві́тці всі пій́ани бу́лі.* С-17. 4. перен. Кінець будь-якої роботи. *Все! К'іда́ймо робо́ту! Кві́тка! Пошл'і додо́ми.* С-17. 5. перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. Д-15.

КВИТКИ [квиткі́] -то́к, мн. 1. Квіти (у багатьох н. пп.). 2. Візерунки від морозу на шибках. Д-22, С-17. 3. *обряд.* Те саме, що ВІНКИ-2. М-49.

КВИЧАТИ [квича́ти] 3 ос. одн. квичі́т', *недок.* Подавати голос (про диких свиней). В-54; [кв'іча́ти] К-4, С-21; [квич'є́ти] 3-29.

КВИЧИТИ [квичі́ти] 3 ос. одн. квичі́т', *недок.* Подавати голос (про домашніх свиней). *Сама́ свин'а м'і́ха дирé, сама́ ї квичі́т'.* Б-39; [кв'ічі́ти] Я-4.

КВІСТИ [кві́сті] 3 ос. одн. кв'і́тіт', *недок.* Те саме, що КВИТИТИ. *Мо́на купа́тис'а – кв'і́сті почало́ жито́.* К-70.

КВИТОЧКОЮ [кві́точкойу] у зн. *присл.* Те саме, що ЗАШМОРГОМ. О-25.

КВОКА [кво́ка] -и, ж., орн. Курка, яка сидить на яйцях, висиджуючи курчат. *Кво́ка дру́гу нид'і́лу сиді́т'.* Б-43, К-13, Л-1, Ш-3.

КВОКАТИ [кво́кати] 1. 3 ос. одн. квóкче, *недок.* Утворювати характерні звуки (про квочку). *Йак квóка́є, то клі́че курча́т.* Г-16. 2. 3 ос. одн. квóка́є, *недок.* Те саме, що КВАКАТИ-2. Д-5.

КВОКЛЯ [кво́кл'а] -і, ж., орн. Те саме, що КВОКА. О-17.

КВОКОТИТИ [квокот'і́ти] 3 ос. одн. квокоті́т', *недок.* Те саме, що КВАКАТИ-2. *Квокот'а́т' качкі́є за боло́том.* П-32.

КВОКТА [кво́кта] -и, ж., орн. Те саме, що КВОКА. К-27, О-20.

КВОКТАЛКА [квокта́лка] -и, ж., орн. Будь-яка пташка, яка сидить на яйцях, висиджуючи малят. П-24.

КВОКТАТИ [квокта́ти] 3 ос. одн. квóкче, *недок.* 1. Те саме, що КВОКАТИ-1. *Шос' ц'о́го ро́ку мойі́ ку́ри не квóкчут.* С-17. 2. Те саме, що КВАКАТИ-2. С-27.

КВОКТУРА [квокту́ра] -и, ж., орн. Те саме, що КВОКА. В-10.

КВОКТУХА [квокту́ха] -и, ж. 1. Те саме, що КВОКА. Г-15, 3-28, М-45, М-49; [квокту́х] К-9; [квоктух'є́] В-13; [квокту́ха] Ш-5; [квохту́ха] 3-24. 2. Підсадна качка, яку використовували мисливці для приманювання селезня. С-62.

КВОКТУШКА [квокту́шка] -и, ж. Те саме, що КВОКА. *І ку́ра, і ка́чка – то квокту́шка.* В-8, С-65.

КВОРОК [кво́рок] -рка, ч. Корок пляшки. Г-42; [кву́рок] Г-15.

КВОЧКА [кво́чка] -и, ж., орн. 1. Те саме, що КВОКА. *Вз'ала́ в Гуд'у́шки квóчку, хо́чу посади́ти на йа́йця.* С-17, І-1, Д-30, П-26. 2. Курка, яка водить курчат, доглядає їх. *Тво́я квóчка с курча́тами гет' мин'і́ с'і́янку ві́грибла.* С-17, Р-35. 3. Курка, качка, гуска та індичка, які сидять на яйцях, висиджуючи малят. *Ку́рка – то квóчка, і ка́чка – то квóчка.* В-3, К-43.

КВУІСТЬ [квуі́с'т' || квуі́с'т'] ко́с'т'і, ж., анат. Кість, кістка. Г-15.

КВУТНИЙ [квутні́й] -а, -е. Про лісову козулю, яка незабаром народить маля. Г-15.

КЕБ [кеб] *спол.* Коли б, якби. *Кеб йа́ те́йє знав!* П-33; [кеп]. *Кеп йа́ бу́ла здо́рова!..* С-17, Б-21, П-33; [к'еп] Д-34; [к'іп] Г-9; [к'єб]. *К'єб д'і́вчі́на до́ро́жк'і*

не знала... (Народна пісня). С-8; [к'эб'і].
К'эб'і ни д'іти – йа не пушлá. С-56;
[коб] В-9, О-23.

КЕБАЛКО [кебáлко] -а, с. Заплетена і
вкладена певним чином на голові
жіноча коса. Ж-1.

КЕДАННИЦЯ [кэдан:иц'а] -і, ж. Те
саме, що ПУДКІДАЛНИЦА. 3-9;
[к'эданиц'а] 3-9.

КЕДИСЬ [кэдис'] присл. Колись.
Кэдис' булó так, вже проїшлó... С-6;
[кед'іс'] Ж-5; [к'эдис'] С-6.

КЕДИСЬНИЙ [кэдис'ниі] -а, -е.
Колишній. Не згадуї кэдис'не жит'і:é.
Ф-1; [к'эдишн'іі] К-2.

КЕЙЦЯХ [кэйц'ах] -а, ч. Те саме, що
ПРЕНДЗЕЛЬ. П-19.

КЕКО [кэко] -а, с., дит. Цукерка.
Ході, синóчку, дам кэка. О-16, С-17.

КЕЛЄ [кэл'е] прийм. Те саме, що
КАЛА. Кэл'е рек'і. В-11. Кэл'е хáти
сид'іт'. С-12.

КЕМЕГА [ке^нмега] -и, **К**
Засолена кістка з м'ясом. Вкен' в боричч
ке^нмегу. М-21.

КЕМПА [кэмпa] -и, ж. 1. бот.
Осока, що росте на підвищенні серед
болота. Де кэмпa, там бобрі живут'.
С-19. 2. Пеньок з порожниною в середині.
Відра у вод'і вхóдит' в кэмпy. Б-14.

КЕЛЕНЬДЮХ [ке^нлєнд'ух] -а, ч.,
анат. Орган травлення жуйних тварин.
С-17.

КЕЛЬБУХ [кэл'бух] -а, ч., анат. Те
саме, що КЕЛЕНЬДЮХ. Г-42.

КЕЛЬО [кэл'о] -а, ч., дит. Те саме,
що КЕКО. С-17.

КЕНДЮХ [кэнд'ух || кэн'д'ух] -а, ч.,
анат. Нутрощі тварини. Ж-6, К-4, К-70;
[к'энд'ух] С-17; [т'энд'ух] Г-21.

КЕНТАРИК [кентáрик] -а, ч. Те
саме, що КАНТАР². Г-27.

КЕПА [кэпа] -и, ж. Картуз. Х-10.

КЕПСЬКИЙ [кэпс'киі] -а, -е. Пога-
ний, недобрий. Ц'ої хлóпец кэпс'киі.

К-20; [к'эпс'к'іі]. Кол'іс' кул'іш був
дóбри, а тепэр зўпа к'эпс'ка. С-48, С-17.

КЕПСЬКО [кэпс'ко] присл.
Недобре, погано. Жіти стáло кэпс'ко.
Р-29; [к'эпско] С-17; [к'эпс'ко] П-36.

КЕРЕС [кэрес] прийм. Через. Кэрес
тóйе [хату] баимакá перекидáли. Л-17;
[кóрос]. І тої вже такó корос полú, е,
вез'мé тої сват [руку]. В-54; [к'ірис].
Переїдеш к'ірис пóле. Ш-3.

КЕРКАТИ [кэркати] 3 ос. одн. кэркайе,
недок. 1. Те саме, що КВАКАТИ-1.
Жáба квáкайе, кúмкайе, кэркайе... К-3.
2. Те саме, що КВАКАТИ-2. 3-24.

КЕРНО [кэрно́] -а, с. Пристрій для
виготовлення знака (вм'ятини), щóб
опісля по ньому зробити отвір свердлом.
С-17.

КЕРУНКИ [керу́нки] -нок, мн. Довгі
китиці біля рушника, що зв'язані між
собою у візерунок. В-13, Х-10.

КЕТ [кет] кота, ч. Кіт; Felis. С-49;
[кит] Ж-141; [кут] Б-14, Г-16, С-17.

КЕТЯШОК [кэт'ашок] -шка, ч. Те
саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Д-11.

КЕХИ [кэхи] -ів, мн., анат. Киші.
Виймáти кэхи 'потрошити'. 3-2; [к'эх'і].
Шоп тоб'і к'эх'і повилáзили! (Прокльон).
Л-18.

КЕЦКІ [кэцк'і] -ів, мн. Те саме, що
ПРЕНДЗЕЛЬ. К-9.

КЕЦЬ-КЕЦЬ [кец'-кец'] виг. Звуко-
наслідування впалої лопати, яка ще
декілька разів підстрибнула. Мн'е шуфл'а з
рук вірвалас'а... І вона кец'-кец'!.. П-10.

КЕЦЯ [кэц'а] -і, ч. і ж., знев. Людина,
яка дуже повільно і неякісно виконує
роботу. Відно, шо кэц'а кэц'ала, бо вс'а
пудлóга зал'áпана. С-17.

КЕЦЯТИ [кэц'ати] -айу, -айиш, недок.
Повільно і неякісно виконувати якусь
роботу. Зобралос'а д'ви кэц'і – кэц'али до
пувнóчи. (Коровайна пісня). Д-18, С-17.

КЕЦЯХ [кэц'ах] -а, ч. Те саме, що
ПРЕНДЗЕЛЬ. Ч-6.

КЕЦЯХИ [к'ец'ахи^е] -ів, мн., бот. Вербові котики. В-13.

КЄБАХ [к'єбах] -а, ч., бот. Мітелка очерету. Г-21.

КЄМБЕЛА [к'ембела] -и, ж. Те саме, що КЕБАЛКО. С-51.

КЄМП [к'емп] -а, ч. Нагорнутий горб землі. Тут к'емп, трахтор нагорнує землі багато. С-9.

КЄМПА [к'емпа] -и, ж. 1. Невеликий пагорб на поверхні. Лисица зробила кубло в к'емпи і там спала. С-17. 2. Горбок на болоті. П-34. 3. Високий пагорб. П-15.

КЄПТО [к'єпто] спол. Коли б то. К'єпто де грошеї вз'ати... С-17.

КЄПСТВО [к'єпство] -а, с. Шкода, збитки. В'ін к'єпства мені нарубив. П-48.

КЄРДА [к'єрда] -и, ч., фаун. Кнур. Свин'а гоніца за к'єрдами 'виявляє статеви охоту'. Г-42.

КЄРЕЗ [к'єрез || к'єрес] прийм. Через. К'єрес тибє дитіна спотикнулас і впала. С-17, С-8; [кіриз || кіриз^е]. Кіриз дорозу. В-13, 3-2, Р-21.

КЄРЯЧИТИ [к'єр'ачити] -у, -чиш, недок. Випивати. В-13.

КЄСЛИЙ [к'єслий] -а, -е. 1. Який має своєрідний гострий смак, подібний на смак оцту. В-54. 2. перен. Засмучений. Вот йакій пушов к'єслий чо'лов'ік. В-54.

КЄТКА [к'єтка] -и, ж., бот. 1. Те саме, що КВИТИЦЯ. 3-6. 2. Колосок проса. С-56.

КЄЦ [к'єц] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К'єци в хустци. Р-9.

КЄЧА [к'єча] -и, ж. 1. етн. Головний убір молодиці: широкий обруч, обмотаний хусткою, один кінець якої звисає ззаду. Бєс к'єчи не годілос' виходити надв'ір. П-15, М-23, П-37. 2. знев. Рука. В-44.

КИБАЛКА [кібалка] -и, ж. Те саме, що КІМБАЛКА. П-8.

КИБАШОК [кібашок] -шка, ч. Заглиблення біля припічка для горщиків. Х-5.

КИБЛЯХ [кібл'ах] -а, ч. Невелика грудочка чого-небудь. Наперш с т'їста так тїи кібл'ах'ї рубіли. Л-4.

КИЗИК [кізік] -а, ч. Овечий послід. Б-46.

КИЗЛА [кізла] -зел, мн. Збиті дві палиці, які накладали на верх солом'яної покрівлі. Ж-9.

КИЙКИ-ПИСАНКИ [кійкі-пісанки] -ів - -нок, мн. Палиці пастушків з вирізаними візерунками. Ч-12.

КИКАВИЙ [кі'єкавий] -а, -е. Такий, що заїкається. Ш-6.

КИКО [кіко] займ. Те саме, що КИЛЬКО. Йа кол'їс'... кіко йа, каже, спивала, Божє! Б-19; [к'іко]. І такó ми (ни'є знáйу к'іко), и в мáрти мiс'аци йогó забрál'и на фронт. Г-19.

КИКОТЬ [кікот'] -а, ч. Те саме, що КІЧКА¹. Г-32.

КИЛЬКО [кіл'ко] займ. 1. пит. Скільки. Кіл'ко годін? Я-1; [к'ул'ко]. К'ул'ко дала за п'інчакá? С-17. 2. неозн. Декілька. Був кіл'ко л'їт в:уїскóвіи шкóли. Я-1.

КИМЕШИСЬКО [кімешис'ко] -а, ч. і ж., знев. Повільна у роботі людина. Ж-15.

КИНДЮХ [кінд'ух || кін'д'ух] -а, ч., знев. Живіт. М-19.

КИНУТИСЯ [кінутис'а || к'інутиса] 3 ос. одн. мин. ч. кінувс'а, док. 1. Стрибнути; впасти. Втикáв и к'інувсá в:óду. С-17. 2. Допоміжне слово в дієслівному складеному присудку; почати. Мáти кінувсá вплач. Ч-6.

КИПІНЬ [кіп'ін'] -ен'у, ч. Кип'яток. Постáвити цєбрика... тод'ї літи тудá кiп'ін'. Б-19.

КИРЗА [кірзá] -і, ж., бот. Бромус польовий; Bromus arvensis L. М-43.

КИРЗИЦЯ [кірзіц'а] -і, ж., бот. Те саме, що КИРЗА. М-43.

КИРНИЧКА [кірнічка] -и, ж. Джерело. Л-4.

КИРУВНИК [кирувнік] -а, ч. Те саме, що ВОДІЙ-1. Д-21.

КИРЧАК [кирчак] -а, ч. Залишок скаліченої руки чи ноги. В-13.

КИРШАВИЙ [кіршавий] -а, -е. Такий, що має поганий вигляд; хворобливий. *Пок'їрне тил'атко дв'ї матки с:е, а кіршаве, гіраве одну не з'їс:е.* К-68.

КИСЕЛИЦЯ [кисе'лиц'а] -і, ж., кулін. Страва з хлібної розчини. *То їек хл'їб, їе рошчіна, то рóbл'ат' кисе'лиц'у. Кисе'лиц'а кіслоґо смаку. Добавл'єли сахар'їна і їїли лóшк'їу.* Б-19.

КИСЛЯК [кисл'ак] -у, ч. 1. Кисле молоко. Д-21. 2. Перекисле молоко. С-2. 3. бот. Сорт кислих яблук. *Дóбре, їак кіс'л'ї їаб'лука їе – кіс'л'акї.* М-6.

КИСЛЬОХА [кисл'óха || кис'л'óха] -и, ж. 1. Те саме, що КИСЛЯК-1. П-15; [к'їс'л'óха] М-23, С-8. 2. Загусле кисле молоко. П-15.

КИСЛЬОШКА [кисл'óшка || к'їс'л'óшка] -и, ж. Те саме, що КИСЛЯК-1. К-9.

КИТАЙКА [китáйка] -и, ж. 1. Шовкова стрічка, яку вплітали дівчата в коси. Г-21, Ш-6. 2. Шматки червоної тканини, які використовували мисливці під час полювання на вовків. *Ї китáйку вєшати кругóм тóго горóда, о.* П-23.

КИТАЧІ [китач'ї] -ів, м. **К** що КИЗЛА. Г-42.

КИТИЦА [кїтица] -и, ж. 1. бот. Декоративна рослина з великими квітками. П-33. 2. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. М-16.

КИТЛИЦА [китліца] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-10; [к'їтл'їца] Г-15.

КИТНИЙ [кїтний] -а, -е. 1. Про вовчицю, яка швидко має народити малят. З-2, К-53; [к'їтний] М-45, О-22, П-26, С-6, Ш-6. 2. Про сучку, у якої мають бути малята. М-45.

КИТЯ [кит'а] -і, ж. *Кутя. Прóс'ат' – морóзе, морóзе, ходї їїсти кит'у з нáми!* П-50.

КИТЯХ [кїт'ах] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Л-6; [кét'ах] Б-21, Д-31, Х-10; [кéц'ах] Б-44, В-13; [к'їт'ах]. *Дл'а рушникá нарóбила к'їт'аху да їїх повїазли – тóто гáрно вїшло.* С-17, Г-28, Р-29; [кїц'ах]. *Кїц'ахи кáл'а портовéнки.* Р-35, М-28.

КИЧАВИЙ [кїчавий] -а, -е. Незграбний. В-13.

КИЧАШКИ [кичáшки] -шок, мн., бот. Те саме, що КЕЦЯХИ. Б-8.

КИЧКА [кїчка] -и, ж. Те саме, що КІМБАЛКА. Ф-3.

КИЧКИ [кичкї] -чóк, мн. Шнурки для зав'язування фартуха. П-21.

КИЧНЯ [кичн'а] -і, ж., збір. Те саме, що ТІКА. О-25.

КИШ [киш] кошá, ч. Корзина для картоплі. Х-5.

КИШЕНЬОВИ [кишен'óви] -а, -е. Кишеньковий. *Кишен'óви нóжик.* П-33.

КИШЕНЯ [кишен'а] -і, ж. 1. Частина одягу у формі торбинки для носіння дрібних речей (у багатьох н. пп.); [к'їшен'а] (на сході досліджуваної території). 2. [к'їшен'а]. Ширінька в чоловічих штаних. М-13.

КИШЕЧНИК [кишéчник] -а, ч. Те саме, що КАШАНКА. Л-26.

КИШИННИЙ [кишін:ий] -а, -е. Те саме, що КИШЕНЬОВИ. *Згубїв нóжá кишін:ого.* П-53.

КИШКА [кї'шка] -и, ж., кулін. 1. анат. Еластична трубка як частина травного тракту (у всіх н. пп.). 2. Ковбаса-кров'янка. Д-33; [к'їшка]. *Перед Нóвим рóком то ход'їл'ї, то вже к'їшку пекúт, тод'ї к'їшку вїнесут, по кускóв'ї дайúт.* Р-8, Ч-10.

КИШКАТИ [кї'шкати] -аїу, -аїш, недок. Те саме, що АКИШКАТИ. *Зрáнку встайé и вс'ої ден' кїшкаїе на курéї!* С-17.

КИШ УЮ [киш' у́йу!] *виг.* Те саме, що А-КИШ. С-2.

КІБ [к'і́б] *стол.* Те саме, що КОБ-1, 2. Ш-1.

КІБАРКА [к'і́барка] *-и, ж.* Те саме, що КІБКА. В-3.

КІБКА [к'і́бка] *-и, ж.* Невеличка ніша біля печі, куди вигрібали жар. *В к'ібку поста́в го́ричника – вода́ бу́де те́пла.* М-45, М-49.

КІБЛА [к'і́бла] *-бел, мн.* Місце, де сплять дикі свині. *Свин'єч'і к'ібла.* Х-10.

КІБЛО [к'і́блo] *-а́, с.* Кубло; гніздо птаха. П-26.

КІВ-КІВ [к'і́в-к'і́в] *виг.* Використовують, щоб присоромити кого-небудь з дітей (при цьому згинали і розгинали вказівний палець). *К'ів-к'ів! Йак тоби́ не^м сті́дно – в тибé сорóчку ві́дно.* С-17.

КІДАТИ [к'і́дати] **1.** *-айу, -айиш, недок.* Махнувши рукою, змушувати летіти (падати) те, що є в руці (у всіх н. пп.). **2.** *-айу, -айиш, недок.* Залишати кого- або що-небудь. *К'іда́ють менé, стару́, саму́.* (у багатьох н. пп.). **3.** *3 ос. одн.* к'іда́є, *недок.* Народжувати малят (про зайчиху). *Корóва те́лиця, а за́йчиха к'іда́є.* С-17.

КІДУХА [к'і́ду́ха] *-и, ж.* Те саме, що ОПИНЬОХА. 3-23.

КІЗЛА [к'і́зла] *-зел, мн.* **1.** Пристосування (підставка) різати стовбур дерева на поліна. В-4. **2.** Високі підставки, на яких розрізали колоду на дошки. В-4. **3.** Те саме, що КИЗЛА. В-4.

КІЗЛИ [к'і́зли] *-ів, мн.* **1.** Те саме, що КИЗЛА-1. Ж-5. **2.** Те саме, що КИЗЛА. Д-15, Ш-4.

КІЗЛИНИ [к'і́злини] *-ин, мн.* Те саме, що КИЗЛА. Б-18, Б-29, О-12, О-22.

КІЗНИЙ [к'і́зний] *-а, -е.* Про лісову козу, яка швидко народить маля. С-6.

КІЗЯ [к'і́з'а!] *виг.* Уживають для прикликання кози. П-15.

КІЗЬ-КІЗЬ [к'і́з'-к'і́з'!] *виг.* Те саме, що КИЗЯ. Д-20.

КІЙ [к'і́й] *-а, ч.* Палиця. В-54, Ж-6, Р-5, С-17.

КІЙОК [к'і́йoк] *-іка́, ч.* Зменш. до КІЙ. *К'і́йoкoм сту́кнув по но́гах.* С-17, В-4, К-4.

КІКА¹ [к'і́ка] *-и, ж., дит.* Сало. О-16.

КІКА² [к'і́ка] *-и, ж., збір.* **1.** Те саме, що ТІКА. К-17, Х-9. **2.** Група вовків під час парування. К-17.

КІКАТИ [к'і́кати] *-айу, -айиш, недок.* Говорити заїкаючись. Г-42.

КІКАТИСЯ [к'і́кати́с'а] *3 ос. одн.* к'і́кайе́ц'а, *недок.* Паруватися (про собак). *Соба́ки к'і́кайу́ц'а.* 3-25.

КІКО [к'і́ко] *займ.* **1.** Скільки. *А к'іко тре́ба грóшеї?* Ш-6, У-12. **2.** Декілька. *К'іко там ден' коно́пл'і до́лжни покі́снути.* П-37.

КІКО-НИБУДЬ [к'і́ко-нибу́д'] *займ.* Скільки-небудь. 3-2.

КІКОТЬ [к'і́кот'] *-а, ч.* Хвороба курей, при якій на кінці язика виростає наріст. *Ку́рка все к'і́к-к'і́к, то й зве́ц'а к'і́кот'.* К-70.

КІЛ [к'і́л] *кола́, ч.* Великий кілок. *Од Мико́ли вже забива́йут' ко́ли* (з 22 травня худобу прив'язують на пасовищі). С-8.

КІЛМОК [к'і́л'імо́к] *-мка, ч.* Рядно, виткане кольоровими нитками. *Дочка́ іде за́муж^м, то ї тче вс'у зі́му к'і́л'імок'і.* С-17, М-8.

КІЛІСЬ [к'і́л'іс'] *присл.* Колись. *Зу́би бу́л'і к'і́л'іс' бу́л'і здо́рови, здо́рови зу́би.* Ч-4.

КІЛШОК [к'і́л'ішо́к] *-шка, ч.* Чарка; невелика склянка. *Ої здайе́ц'а, не^мма́ ді́рк'і, ї не^мма́ в к'і́л'ішку го́рілк'і.* (Весільна пісня). С-17.

КІЛЯ [к'і́л'я] *прийм.* Те саме, що КАЛА. *Ростé к'і́л'я ха́ти ві́шин'а.* П-11.

КІЛЬО [к'і́л'o] *-а, с.* Кілограм. *Д'ви к'і́л'і цу́кру всі́пала в настóйку.* Г-16, К-20, С-17, Ц-3.

КІЛЬОНИК [к'і́л'óник] *-а, ч.* Стержень, який вставляють у вісь колеса, щоб воно не спало. М-19.

КІМБАЛА [к'імбалá] -і, ж. Те саме, що КІМБАЛКА. *Ц'ої коснік вже мин'і голову проснік, к'єб'н мин'і к'імбалá, то б здоров'яа придалá.* Л-4.

КІМБАЛКА [к'імбалка || г'імбалка] -і, ж. Дерев'яний обруч, обтягнений тканиною, який використовували молодіці для укладання волосся. *Нáша старá зóлото хавáла в к'імбалку.* С-17.

КІМЛАЧІ [к'імлач'і] -ів, мн. Пастка на горобців із рибальської сітки. *Стáвили на горобц'ів к'імлач'і.* Б-29.

КІМЛЯ [к'імл'а] -і, ж. Рибальська сітка, менша за невід. *К'імл'а на рíбу, вона мéнша за нéвод.* В-29.

КІНУТИ [к'інуті] -ну, -не^{чи}, док. **1.** Махнувши рукою, примушувати летіти те, що є в руці (всі н. пп.). **2.** Скласти сіно чи соломку. *К'інуті стои^жка на двор'і.* З-14. **3.** перен. Випити. *Д'ви стóпк'і к'інув за гоб'їдом і пої́хав на роботу.* С-17, Г-16.

КІНЦІ [к'інц'і] -ів, мн. **1.** Закінчення чого-небудь (всі н. пп.). **2.** Нитки основи, які не можна доткати. П-37.

КІНЦЯХ [к'інц'áх] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-2.

КІНЬ¹ [к'ін'] кон'á, ч., фаун. Велика свійська однокопитна тварина; Equus caballus (у багатьох н. пп.); [кин'] П-50; [кен'] С-49; [кун'] Б-14, Г-16, К-20, С-17.

КІНЬ² [к'ін'] кон'á, ч. **1.** анат. Хребет свині. *Порубáї свин'áчого кон'á.* М-13. **2.** обряд. Півтораметрова завітчана палиця, з якою ходять просити на коровай. *Молодіц'і мáйт' ко́неї і [ ] К просіти.* М-13.

КІНЬ³ [к'ін'] кон'á, ч. Помилка під час снування основи для ткання. *На тої пáлик ни попаде́ш да на дрúг'її пáлик, ди і вже оснуйéш, і не вихóдит', – отó к'ін'.* К-38.

КІП¹ [к'іп] спол. Те саме, що КЕБ. *К'іп ти засп'івáв!* Г-9.

КІП² [к'іп] -а, ч., фаун. Викаструваний баран. Х-7.

КІПЕЦЬ [к'іпец'] -ця, ч. Те саме, що КИРЧАК. М-19.

КІПЛЄЧИЙ [к'іпл'єчій] -а, -е. Кип'ячий. *К'іпл'єча вода.* П-37.

КІПОТЬ [к'іпот'] -а, ч. Кіготь хижого птаха. К-43.

КІПТЮР [к'іпт'юр] -á, ч., згруб. Те саме, що КІПОТЬ. С-57; [капт'юр] Ф-1.

КІРЗАК [к'ірзак] -á, ч. Кирзовий чобіт. *Ц'і к'ірзак'і нос'у два рóки!* К-7.

КІРЗОНКА [к'ірзóнка] -и, ж. Сучасний кордон між Польщею і тодішнім Радянським Союзом по лінії, яку запропонував англійський політик Керзон. С-38.

КІРИХІ [к'іріх'і] -ів, мн. Грубша нижня частина снопа. *Снопі стáвили к'ірихáми на сп'ід.* Д-20.

КІРІ [к'ір'і] виг. Звуконаслідування голосу куріпок. *Куропáтви кр'ікайт' – к'ір'і! к'ір'і!* П-53.

КІРКАТИ [к'іркати] з ос. одн. к'іркайе, недок. Те саме, що КВАКАТИ-2. С-53.

КІРОК [к'ірок] -рка, ч. Підбор у туфлі. *В туфл'ах к'ірки.* С-6, Л-24; [кóрок] С-17.

КІРПЧИК [к'ірп'ічик] -а, ч. Хлібина прямокутної форми. П-2.

КІРПІЧНИ [к'ірп'ічни] -а, -е. Оранжевий. *К'ірп'ічними ниткáми шíла.* Л-26, М-49; [к'ірп'ічний] П-15.

КІРПІЧНЬОВИЙ [к'ірп'ічн'óвій] -а, -е. Те саме, що КІРПІЧНИ. *К'ірп'ічн'óве плáт':а.* С-13.

КІРУНОК [к'ірунок] -нка, ч. Напрямок. *Йáк'і к'ірунок ви́брав?* С-17.

КІРУХ [к'ірух] -á, ч. Те саме, що КАРУХ-1, 2. *К'ірухá начин'ели мйéсом.* В-6.

КІСЕТИК [к'ісєтик] -а, ч. Те саме, що КАПСЕТКА. Д-21.

КІСЛОТА [к'іслотá] -і, ж. Те саме, що КВАС-4. Б-38, О-13, П-15.

КІСЛЯТИНА [к'іс'л'áтина] -и, ж. Зі смаком надзвичайно кислого. *Накрáли*

йáблик зеленýх и йїд'áт. Йáк мóна йїсти таку к'їс'л'áтину? То ж живýт бýде бол'їти! С-17.

КІСНИЙ [к'їсній] -а, -е. Тісний. К-1.

КІСНО [к'їсно] *присл.* Тісно. В-7, З-1.

КІСТО [к'їсто] -а, с. Тісто. З-1, З-14, К-68, К-70, М-50, С-10, Ш-6.

КІТ¹ [к'їт] *кота́, ч.* Свійська тварина родини котячих; *Felis* (у багатьох н. пп.); *див. також* КУТ, КЕТ.

КІТ² [к'їт] *к'їту, ч.* Віконна замазка. *К'їт на гокн'ї полушчивса.* С-17.

КІТ³ [к'їт] *кота́, ч.* Пристрій для витягування з колодязя затонулі відра. З-5.

КІТАЙКА [к'їта́йка] -и, ж. **1.** Те саме, що КИТАЙКА. П-15. **2.** Шматок червоної тканини. *Шнур с к'їтайка́ми на во́йка.* П-34.

КІТАС [к'їта́с] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. М-49, Н-16, П-26, С-6.

КІТВА [к'їт́ва] -и, ж. Те саме, що КІТ². З-6.

КІТКА¹ [к'їт́ка] -и, ж., бот. Вітка проса. В-27.

КІТКА² [к'їт́ка] -и, ж. Тітка. В-54, П-15; [к'їт́ка] Д-22.

КІТРАТЬ [к'їтра́т'] -і, ж. Зошит. *Ти знов порва́ла к'їтра́т'? На чо́му будиши писáти?* С-17.

КІТУВАТИ [к'їтува́ти] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Віконною замазкою заліплювати щілини між рамою і склом. *Ше зúкна не к'їтува́ла, а вже гóсин'.* С-17.

КІТЯШКІ [к'їт'ашк'ї] -шок, *мн.* Те саме, що КЕЦЯХИ. Д-20.

КІХА [к'ї́ха] -и, ж., *анат.* Кишка. *Вийма́ли к'їхи с свин'ї.* З-2, Г-8.

КІЦАЛОК [к'їца́ло́к] -лка́, ч. Те саме, що ЖИДОК-1. С-44.

КІЦЛЯТИ [к'їц'їл'áти] -áйу, -áйеш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Д-33.

КІЦЬКА [к'їц'ка] -і, ж., *дит.* Котик. С-17.

КІЦЬ-КІЦЬ [к'їц'-к'їц'!] *виг.* Уживають для підкликання котів. С-17.

КІЦЯ [к'їц'я] -і, ж., *дит.* Кіт. С-17.

КІЧА [к'ї́ча] -і, ж., *збір.* Те саме, що ТІКА. Б-40, К-25, М-13.

КІЧКА¹ [к'ї́чка] -і, ж. **1.** Залишок ампутованої руки. *І йáк вун те́йу к'їчко́йу ко́сит?* С-17. **2.** Залишок відірваного хвоста тварини. *Зайїд'áт корóву говадї́ – к'їчко́йу не гобжінéтца.* С-17. **3.** Хвіст зайця. Т-7. **4.** Ніж із наполовину зламаним лезом. *К'їчко́йу гуз'мі горикá вїшкре"би.* С-17.

КІЧКА² [к'ї́чка] -и, ж., *збір.* Те саме, що ТІКА. О-5.

КІЧНЯ [к'їчн'á] -і, ж., *збір.* Група вовків під час парування. О-25.

КІШ [к'ї́ш] *виг.* **1.** Те саме, що А-КИШ. С-17. **2.** [киш!], *перен.* Геть! *В sóрок пїáтому бу́ла вербóвка [холмщаків], а в sóрок шóстому вже киш!* І-3.

КІШАТИ [к'ї́шати] -áйу, -áйиш, *недок.* Те саме, що КИШКАТИ. С-17.

КІШИ [к'ї́ши] -éї, *мн.* **1.** *анат.* Еластичні трубки, що є частиною травного тракту людини або тварини (у багатьох н. пп.). **2.** *анат.* Нутрощі тварини. В-4, Ч-2. **3.** *перен.* Середина гарбуза, де кріпляться насінини. *Повик'їда́ї з гарбузо́к к'їши і вїсип на бл'áху суші́ти.* С-17.

КІШИТИ [к'ї́шити] *з ос. мн.* к'ї́шат, *недок.* Ворушитися (про багатьох невеликих істот). *В гриба́х чéрви аш к'їши́т.* С-17.

КІШКА¹ [к'ї́шка] -и, ж., *фаун.* Самка kota (у багатьох н. пп.).

КІШКА² [к'ї́шка] -и, ж. **1.** Те саме, що КІШИ-1. З-5, Л-8, С-17. **2.** Те саме, що КАШАНКА. З-5, Л-8.

КІЯН [к'ї́ян] -а, ч., бот. Буйна коноплина, що росте окремо. К-68.

КЛА¹ [кла] *кел, мн., анат.* Ікла дикого звіра. В-12, Д-19, М-34, П-23, П-53, Ч-5.

КЛА² [кла] *прийм.* Те саме, що КАЛА. *Вс'ї бу́лі кла хáти.* Ц-3, У-9.

КЛАДИМНЯСА [кладимн'áса] *незмін., етн.* Гра на вечорницях. *Кладимн'áса*

гріали так: вибирали вовка і матку, вовк старався дитя пулувати. Г-7.

КЛАДИТИСЬ [кладітис'] 3 ос. одн. кладіш':а, *недок.* Лягати. Треба кладітис' догори. К-58, М-59.

КЛАДКА [кладка || клатка] -і, *ж.*
1. Дошка, покладена через рів або річку для переходу. Не скачи на кладці – впадеш в воду. С-17. 2. Лава для сидіння. На траву не с'адай – с'ад' на клатку. С-17. 3. Закладка в хустці. Х-10.

КЛАДОЧКА [кладочка] -и, *ж.*
Зменш. до КЛАДКА-2. Сид'ат' л'уде по кладочках. Г-26.

КЛАК [клак] -а, ч., *анат.* Те саме, що КЛО-1. К-47.

КЛАКИ [клáк'і] -ів, *мн.* Найгірший ґатунок пряди. П-15.

КЛАПАВКА [клáпавка] -и, *ж.* Пастка, яка забиває мишей верхньою дошкою. К-59.

КЛАПАК [клапáк] -á, ч. Пастка з решета або сита для лову горобців. П-4.

КЛАПАТИ [клáпати] 3 ос. одн. клáпайе, *недок.* Те саме, що КЛАЦАТИ-2. Д-39, С-62, У-4.

КЛАПОВУХИЙ [клаповухий] -а, -е. Те саме, що КАПЛАВУХИЙ. М-49, Х-7, С-5; [клапауший] Д-6; [клаповухий] В-27, Д-33, О-32; [хлаповухий] К-13.

КЛАПОУХОВАТИЙ [клапоуховатий] -а, -е. Те саме, що КАПЛАВУХИЙ. С-38.

КЛАРБІШЧЕ [клáрб'ішче] -а, с. Кладовище. Х-17.

КЛАСТИ [клáсти^с] -аду́, -аде́ш, *недок.*
1. Розміщувати що-небудь на якійсь поверхні (всі н. пп.). 2. Садити картоплю. Прид'ят' пумуж'ят' картóпл'у клáсти^с. П-26. 3. Розпалювати (розводити) вогнище. На полі клáли вогóн' і так грілиса. С-17.

КЛАСТИСЯ [клáсти^са] **К**
мин. ч. клáлос'а, *недок.* Йшлося, готува-лося. До вис'іл':а клáлос' вже. В-45.

КЛАЦАТИ [клáцати] 1. -айу, -айиш, *недок.* Ударяти одним металічним предметом об інший. Ни клáцай тіми

зал'із'аками – голоvá боліт. С-17. 2. 3 ос. одн. клáцайе, *недок.* Голосно вдаряти верхніми зубами об нижні (про вовка). П-46, С-21, Д-5; [кл'áцати] Л-1.

КЛАЧОК [клячóк] -чка́, ч. Ганчірка для миття посуду. Д-35, Ч-8.

КЛЕЙЦУР [клéйцур] -а, ч. Невеликий складаний ніж. П-15, П-25; [клéйсор] М-23; [глéйцур] П-15.

КЛЕЙЦУРИК [клéйцурик] -а, ч. Зменш. до КЛЕЙЦУР. Ш-1.

КЛЕЙЦУХ [клéйцух] -а, ч. Те саме, що КЛЕЙЦУР. П-15.

КЛЕКІТКА [клек'ітка] -и, *ж.* Те саме, що БУРКАВКА. П-15.

КЛЕКІЧКА [клек'ічка] -и, *ж.*
1. Спеціальний дерев'яний ящик із залізним б'яком, який чіпляли корові на шию, щоб не блукала в лісі. Ж-15. 2. Те саме, що БУРКАВКА. Л-9.

КЛЕ-КЛЕ [кле-клé] *виг.* Звуконаслідування звуків, які видає КЛЕКІЧКА-1. Ж-15, С-17.

КЛЕКОТА [кле"кóта] -и, *ж.* 1. Те саме, що КЛЕКІЧКА-1. Бáло кле"кóти по л'іси – кле-кле. С-17. 2. *перен.* Статеві органи самців деяких тварин, напр., бика. С-17.

КЛЕКОТКА [клекóтка] -и, *ж.* Те саме, що БУРКАВКА. В-4.

КЛЕКОТУН [клекоту́н] -á, ч., *орн.* Те саме, що БОЦЮН¹. Бúсел, бúсел, клекоту́н, уз'áв бáбу за ковту́н. С-17, Д-20. Бúсин', бúсин', клекоту́н, уз'áв бáбу за ковту́н. Р-30.

КЛЕНДА [клéнда] -и, *ж.*, *знев.*
1. Нога. Віклавса в луж'яку, пороск'ідав клéнди в чобóт'ах. С-17. 2. Людина, яка ходить без мети. Знов тáйа клéнда до нас клéндайе. С-17.

КЛЕНДАТИ [клéндати] -айу, -айиш, *недок.*, *знев.* Швендяти; ходити без мети. Клéндайе вздовш се"лóm три рáзи на ден'. С-17.

КЛЕПАЛО [кляпáло] -а, с. Те саме, що БУРКАВКА. Б-34.

КЛЕХА [клéха] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Г-8, У-3, Ч-1, Ч-12.

КЛЕХАТИ [клéхати] -айу, -айеш, *недок.* Іти накульгуючи. Б-8.

КЛЕХВА [клéхва] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. М-19.

КЛЕЦАТИ [клéцати] 3 ос. одн. клéцайе, *недок.* Те саме, що КЛАЦАТИ. Ж-6.

КЛЕЦОК [клéцок] -цка, ч. 1. Невелике поліно; відрізаний кусок стовбура дерева. *Принисé мин'ї клéцкув.* К-63, Г-4; [клéцок] М-59; [кл'бцок] С-17. 2. Льодова бурулька. Б-16. 3. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Б-44, П-35, С-19.

КЛЕЦЬ [клéц'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Довг'ї клéц'ї в партовини.* С-15.

КЛЕЧАЛЬНА СУБОТА [клéчáл'на субóта] -ойі -и, ж., *реліг.* Субота перед Трійцею. *В Клéчáл'ну субóту теж^м пом'іна́йе ба́т'ушка вс'іх помéрлих.* С-4.

КЛЕЧАНЄ [клéчáн'е] -а, с., *реліг.* Те саме, що ЗЕЛЕНЕЦЬ-3. Д-32; [кл'ечáн'е]. *А на Кл'ечáн'е вес'іл'уóв! Ої!* С-4. [кл'ечáн':а] Д-32.

КЛЕШВА [клéшва] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Р-34.

КЛЕШНЯ [клéшн'а] -і, ж. 1. Те саме, що КАЛОША. К-68, М-14, Ш-6; [клáшн'а] Д-19, Р-36. 2. *знев.* Те саме, що КЛЕНДА-1. С-17.

КЛЄБАНІЯ [кл'ебáн'ія] -ійі, ж. Будинок священика. *За ётойу цéркво́у йес'ц' кл'ебáн'ія, там вун живé.* Р-17, В-39.

КЛЄЙ [кл'е́й] -éйу, ч. 1. Клей. Г-16, К-20, С-17, Ц-3. 2. Загуслий сік з кори вишні або сливи; глей. *Не^м йіж^ш кл'е́й, бо к'іши скл'éйац':а.* С-17.

КЛЄМРА [кл'éмра] -и, ж. 1. Пряжка на ремені. К-70. 2. Те саме, що КАНЯ. М-45, Н-14.

КЛЄНЧИК [кл'éнчик] -а, ч. Уставка у вигляді клинка під рукавом сорочки з дотканого полотна. З-6.

КЛЄЩИ [кл'éшчи] -ив, *мн.* 1. Те саме, що КАНЯ. В-8. 2. Розколота палиця, за допомогою якої ловили вужа. Т-2; [кл'ішчи] Д-30. 3. [кл'ешч'і]. Деталь ярма. *Така́йа л'áмец, така́йа подклáдка (так хаму́т устрóйени), там кл'ешч'і.* Є-1.

КЛИ [кли] *клив, мн., анат.* Ікла хижого звіра. *Вóвчи кли мéни'ї йак в з'іка.* П-4, Б-18, К-4, П-15, П-46.

КЛИК [клик] -á, ч., *анат.* Те саме, що ІКЛО-1. Б-19, В-23, Л-5.

КЛИКАТИ [клікати] -ічу, -ічиеш, *недок.* 1. Голосом пропонувати підійти (всі н. пп.). 2. Запрошувати. *А вас тóже клікати на вис'іл':е?* С-17. 3. Називати; іменувати. *Ми квóчку клікали квóка.* К-13.

КЛИКІТКА [клик'ітка] -и, ж. Дзвіночок, який чіпляли на шию корові. **КЛИКОТАТИ** Б-15.

КЛИКОТАТИ [кликотáти] 3 ос. одн. кликóче, *недок.* 1. Видавати переривчасті звуки, вдаряючи частинками дзьоба одна об другу (про лелеку). *На нáшуї клún'ї бúсли кликóчут.* Г-16, К-20, С-17. 2. Те саме, що КВАКАТИ-2. Т-5.

КЛИН [клин || клен] -а, ч. 1. Загострений з одного кінця шматок дерева або металу для розколювання чого-небудь (всі н. пп.). 2. Ворок для сиру. *Ві́йми сир з кліна.* В-21, Д-31, Р-35.

КЛИНАЧ [клина́ч] -á, ч. Те саме, що КЛИН-2. М-49, М-53, К-40.

КЛИНДАТИЙ [клинда́тий] -а, -е. Те саме, що КЛИШАВИЙ. Г-21.

КЛИНЕЦЬ [кліне́ц'] -нц'а, ч. 1. Те саме, що КЛИН-2. К-70, П-51; [клі́ниц'] П-15, П-46, Ш-1. 2. [клинéц'] -нц'а, ч. Зменш. до КЛИН-1. Б-44; [клинц'] З-1.

КЛИНИНА [клинíна] -и, ж., *збір.* Кленові гілки з листям. *На Тр'іц'у вбира́йут' липéхойу, клині́нойу, бирéзинойу.* П-37.

КЛИНОВАЧ [клинóвáч] -а, с. Те саме, що КЛИН-2. Н-10.

КЛИНОК [клинóк] -нкá, ч. 1. Те саме, що КЛИН-1. *Клинко́м коли́ пен'ка́.*

Г-16, К-20, С-17. **2.** Те саме, що КЛИН-2. М-32, Ш-5, Л-26, О-2. **3.** Звуження в кінці отвору ствола мисливської рушниці. К-59.

КЛИНОЧОК [клинóчок] -чка, ч. Те саме, що КЛИН-2. О-17.

КЛИНЧИК [клинчик] -а, ч. **1.** Зменш. до КЛИН-1. *Клинчика забій в ручку – сокіра не спадé.* Н-21, Х-10. **2.** Те саме, що КЛИН-2. С-2, С-5. **3.** кулін. Сир у вигляді піріжка, висушений на сонці для тривалого зберігання. С-2.

КЛИША [кlišа] -и, ч., ж. Той, хто при ходьбі тре ногою об ногу. Г-32, Д-31.

КЛИШАВИЙ [кlišавий] -а, -е. Який при ходьбі тре ногою об ногу. С-5; [кlišави] С-17; [клешавий] Б-19, П-37; [клешавеї] М-23; [клич'авий] М-23.

КЛИШАВИТИЙ [кlišавитий] -а, -е. Те саме, що КЛИШАВИЙ. С-38.

КЛИШАТИ [кlišати] -аїу, -аїш, *недок.* Ідучи, терти ногою об ногу. С-17.

КЛИШОНДРАЙ [кlišондрáй] -áйа, ч., *знев.* Той, хто йде, тручи ногою об ногу. З-11.

КЛИШОНОГИЙ [кlišонóгий] -а, -е. Те саме, що КЛИШАВИЙ. Х-7.

КЛИШУЛАПА [кlišулапа] -и, ч. і *ж., знев.* Те саме, що КЛИШОНДРАЙ. М-7.

КЛІЙОНКА [кл'ійóнка] -і, ж. Фанера. *Робів посілку, а на кришку ни хватіло кл'ійóнк'і.* С-17.

КЛІМРА [кл'імра] -и, ж. Те саме, що КАНЯ. В-29.

КЛІН [кл'ін] **1.** кл'óна, ч., *бот.* Клен; *Aser peatanoides* L. Г-4, П-15, О-2; [кл'он] В-13, Ч-6. **2.** кл'óну, ч. Кленове листя, яким прикрашають оселю на Трійцю. *Кл'óну наламáли і лепéхи нарвáли.* Г-4. *Кл'ін рвáли – лис'т'а од кл'óна.* П-15.

КЛІП [кл'іп] -іпу, ч. Поклепана частина коси. *Не^н гострі бру́сом ко́су, бо кл'іп стреш.* С-17.

КЛІТКА [кл'ітка] -и, ж. **1.** Закрите приміщення для птахів чи тварин з

металевих або дерев'яних прутів (у багатьох н. пп.); [кл'ётка] Г-16, С-17. **2.** Пастка для лову вовків, виплетена з лозових прутів. П-52. **3.** Стара назва крамниці. *Йди до кл'ітк'і со́ли кúтиш.* С-17; [кл'ётка]. Крамниця єврея. Д-33.

КЛІТЬ [кл'іт'] -і, ж. **1.** Комора. *Сході в кл'іт' по бу́л'би.* З-24. **2.** Приміщення для зберігання зерна. К-2.

КЛІЩ [кл'іщ] -á, ч. **1.** *ент.* Маленька членистонога комаха з класу павукоподібних; *Asarina* (всі н. пп.). **2.** Те саме, що КЛЄЩИ-2. Б-44, В-10.

КЛІЩАТИСЬ [кл'іщчатис'] *з ос. мн.* кл'іщчац':а, *недок.* Паруватися (про собак). *Соба́ки кл'ішчац':а – т'іка б'га́йе.* Т-7; [кл'іщчитиса] С-17.

КЛІЩИТИ [кл'іщчити] -ит, *мн.* Роздвоєна на кінці палиця, якою притримували голову спійманої у капкан жертви. Д-21; [кл'áщчата] С-64.

КЛІЩІ [кл'іщч'і] -ів, *мн.* **1.** Металевий інструмент у вигляді щипців із загнутими всередину кінцями для тримання розпеченого металу (всі н. пп.). **2.** Пристосування для виправлення скособоченої стіни будівлі. П-23.

КЛОВЕЦЬ [кловéц'] -вц'á, ч. Те саме, що КЛУДЕЦЬ. П-51.

КЛОВНЯ [кловн'á] -і, ж. Рибальська снасть. П-50, П-51; [кл'івн'á] П-6.

КЛОК [клок] -а, ч. Відходи після чесання прядива. Б-21, М-36, С-56.

КЛОКИ [клóки] -ів, *мн., анат.* Ікла. *Во́уч'і клóки.* В-2.

КЛОМЛЯ [клóмл'á] -і, ж. Те саме, що КІМЛЯ. Г-42, К-27.

КЛОПУВАТИ [клопува́ти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Мати багато клопоту. *Зел'енké [гриби] такі^ейї... вони́ зел'он... То треба багáто клопува́ти.* В-52.

КЛОСОВНИК [клосо́вн'ік || клусо́вн'ік] -а, ч. Браконьєр. *То клосо́вн'ік ста́вит' пéтл'і.* У-10, А-2, Т-8, Ш-6, О-29; [клосо́вн'ік] С-62; [класу́вн'ік]. *Пéтл'і ста́вит' клусу́вн'ік.* Х-4, Х-10; [класо́ўн'ік] А-2, К-17, Л-9, П-23, П-32.

КЛОЦОК [клóцок] *-цка, ч.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Клóцки одирváлис'.* С-15.

КЛОЧАНИК [клочáник] *-а, ч.* Мотузок для прив'язування худоби. Ж-3.

КЛОЧОК [клочóк] *-чка, ч.* Те саме, що КЛОК. Д-15, К-53.

КЛОЧЧЕ [клóч:е] *-а, с., збір.* 1. Те саме, що КЛОК. *С тебе náрубок, йак с клóч:а батúх.* С-17, Г-16, С-27. 2. Найгірший ґатунок прядива. *А поти́м вже клóч':е... Ї́х перечи́н'уйут' і пр'адут' на м'и́шкіє, пр'адут' на р'една, на рад'у́шку.* П-37. 3. Коротша за щетину шерсть на дикому кабанові. П-33, С-60, С-27.

КЛОША [клóша] *-и, ж.* Те саме, що КОЛОШВА. Т-20.

КЛУБ¹ [клуб] *-а, ч.* 1. Бокова кістка таза. *Забі́в клуба об годві́рка.* С-17, Т-5. 2. Круп коня. Б-8.

КЛУБ² [клуб] *-а, ч.* Сільський будинок культури (всі н. пп.); найстарше покоління вимовляє [к'луб].

КЛУБОК [клубóк] *-бка́ і -пка́, ж.* 1. Нитки, намотані у вигляді кулі (у всіх н. пп.). 2. *етн.* Дитяча гра. *Гра́ли клупка́ – то ч'і́пл'áлис' оди́н за одного.* Б-10.

КЛУБУМОТ [клубумóт] *-а, ч.* Те саме, що КЛИШАВИЙ. Г-4.

КЛУБОЧКОМ [клубóчком] *у зн. присл.* Те саме, що КАЛАЧИКОМ. С-17.

КЛУБУК [клубúк] *-а, ч.* Верх гончарної печі для випалювання посуду. К-67.

КЛУДЕЦЬ [клюдéц'] *-дц'а́, ч.* Прутик, на якому крутиться цівка в ткацькому човнику. Х-10; [клидéц'] К-58.

КЛУМАК [клумáк] *-а́, ч.* Те саме, що ВАЦОК. В-17.

КЛУНИЦЯ [клуни́ц'а] *-і, ж.* Люшня біля воза. *В нас д'у́шин'а, е, до во́за, а там клуни́ц'і, клуни́ц'а.* В-18.

КЛУСТИЙ [клу́стий] *-а, -е.* 1. Жирний. *Мн'áсо клúсте.* К-3, О-22, С-53; [тлу́сти] С-17. 2. Товстий (про людину). Б-8, Р-21.

КЛЬОК [кл'ок] *-а, ч., етн.* Те саме, що ПЕКАР. В-39, Є-1.

КЛЬОМБА [кл'óмба] *-и, ж.* Рів навколо якоїсь споруди. *Кл'óмбами покóпано кругóм цéркви.* М-43.

КЛЬОНИК [кл'óник] *-а, ч.* Зменш. до КЛН-1. *У л'іс'і, в л'іс'і на кл'óнику стои́т колі́ска у шовку́.* (Народна пісня). В-13.

КЛЬОНОВИЙ [кл'óновий] *-а, -е.* Кленовий. П-15.

КЛЬОПКА [кл'óпка] *-и, ж.* Те саме, що КЛЯЦАВКА. Г-4.

КЛЬОЦ [кл'оц] *-а, ч.* 1. Те саме, що КЛЕЦОК-1. *Пори́ж туйу гу́лху на кл'óци.* С-17, Г-16. 2. Те саме, що КЛЕЦОК-2. Б-21, К-64, Н-17, С-65. 3. *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Кл'óца гра́ли. Оди́н хтос' ставáв за́дом, а йогó шту́рхали по спі́ни.* С-36.

КЛЬОЦА [кл'óца] *-и, ж.* Грязюка. *Дошч прои́шов, і кл'óца вже йе.* О-31.

КЛЬОЦАР [кл'óцар] *-а, ч.* Те саме, що КЛОСОВНИК. К-58.

КЛЬОЦИ [кл'óци] *-ив, мн., кулін.* Різновид галушок. *Варéну картóплу вим'и́шували з мукóйу і ше да́вали туді́ сиру, по́т'ім роска́чували і р'ізали на куск'і, к'ідали кл'óци у во́ду.* Р-28.

КЛЬОЦИК [кл'óцик] *-а, ч.* Зменш. до КЛЬОЦ-1. С-17.

КЛЬОЦКИ [кл'óцки] *-ів, мн., кулін.* 1. Галушки. *Миє с'одн'і кл'óцки' йіли.* В-23, Л-8, М-6. 2. Ліниві вареники. О-10.

КЛЬОЦОК [кл'óцок] *-цка, ч.* Те саме, що КЛЕЦОК-2. С-25, Ч-2.

КЛЬОША [кл'óша] *-и, ж.* Пристосування для зберігання хліба; хлібниця. Б-32.

КЛЮБ [кл'уб] *-а, ч., анат.* Те саме, що ДЗЮБ-1. В-10.

КЛЮБАТИ [кл'убати] *3 ос. одн.* кл'убайє, *недок.* Те саме, що ДЗЬОБАТИ-1. В-10.

КЛЮК [кл'ук] *-а, ч., анат.* Те саме, що ДЗЮБ-1. В-32.

КЛЮКА¹ [кл'ука] *-и, ж.* 1. Жердина в колодязному журавлі. Г-42, С-56. 2. Тичка із вбитим цвяхом, за допомогою

чого витягають відро з колодязя. К-58.
3. Сапка з трьома зубами. К-2, М-48.

КЛЮКА² [кл'ука́] -і, ж. Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. Р-13.

КЛЮКАТИ [кл'ука́ти] 3 ос. одн. кл'ука́йе, *недок.* Подавати характерні звуки (про індика). К-58; [кл'ока́ти] С-6.

КЛЮКИ [кл'у́ки] -у, мн. Те саме, що КАНДИБИ. Б-21.

КЛЮНЬ [кл'у́н'] -і, ж. Клуня. П-8.

КЛЮСКІ [кл'у́ск'і] -сок, мн., кулі́н.
1. Варені шматочки тіста. Г-32, К-17, Н-4; [кл'у́ски] М-13, У-3. 2. Макарони. П-12. Вермішель. Л-16.

КЛЮЦОК [кл'у́цок] -цка, ч., кулі́н.; *уж. переважно в мн.* **КЛЮЦКІ** [кл'у́цк'і] -цок. Галушки. *П'ідиш по́миж мі́ром, то зійси́ варéники с'і́ром, а йак н'ідиш до Лу́ц'ка, то зійси́ кувбасу́ ї́ кл'у́цка.* С-21, Г-42, Ш-6.

КЛЮЧ¹ [кл'у́ч] -а́, ч. 1. Знаряддя для замикання і відмикання замка чи засува (всі н. пп.). 2. Те саме, що КЛЮКА-2. Г-4, Р-21.

КЛЮЧ² [кл'у́ч] -а́, ч. Джерело. *Біе вода́ в коло́д'азі – то́ кл'у́ч.* В-10.

КЛЮЧ³ [кл'у́ч] -а́, ч. Те саме, що КЛЮКА². *Зáйец' зробі́в кл'у́ч.* 3-29, Д-31, К-58.

КЛЮЧЕМ [кл'у́чém] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. Ж-6.

КЛЮЧІВКА [кл'у́ч'івка] -и, ж. Те саме, що КЛЮКА¹-1. М-19.

КЛЮЧКА¹ [кл'у́чка] -и, ж. 1. Те саме, що КЛЮКА¹-2. *Коло́д'аз на двóри, видéрце на кл'у́ц'и...* (Народна пісня). С-17. 2. Сапка на три зуби для копання картоплі. *Кл'у́чка на три ро́ги.* М-43, В-13, Г-4, П-48, Л-26, О-2, С-59. 3. Товстий дріт, загнутий з одного кінця, для перемішування жару в грубці. Д-11. 4. Палиця, загнута з одного кінця, яку використовують при ходьбі. Г-34.

КЛЮЧКА² [кл'у́чка] -и, ж. Те саме, що КЛЮКА². *Зáйец' рóбит' дéв'ят'*

кл'у́чок, а тоді́ л'ага́йе. П-23, В-54, М-49, Х-4.

КЛЮЧКОВАТИЙ [кл'учковáтиї] -а, -е. Погана до стріляння мисливська рушниця. *Кл'учковáта стрéл'ба.* Д-16.

КЛЮЧНО [кл'у́чно] *присл.* Прикріпити косу до кісся так, щоб вона утворювала гострий кут, а не прямий, як звичайно. *Йа́ то́же л'убл'у́, шоп ко́са бу́ла кл'у́чно по́ста́вл'ана – так луч: ко́сити.* С-17.

КЛЮЧОВИЙ [кл'учові́ї] -а́, -é. Великий палець руки. Д-38.

КЛЮЧОМ [кл'учо́м] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. 3-29.

КЛЯ [кл'а] *прійм.* Те саме, що КАЛА. *Соба́ку кл'а хáти приві́ажу́.* К-59, В-2, Р-14, У-9. *Скажé кл'а йі́х 'скажи ї́м'.* В-2, К-29.

КЛЯКАТИ [кл'ака́ти] -а́йу, -а́йе, *недок.* Ставати на коліна. *Молода́ кл'ака́йе на кол'іна.* Х-7.

КЛЯМАТИ [кл'а́мати] -а́йу, -а́йш, *недок.* 1. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. К-58, С-53. 2. Стукотіти зубами. *Холодно́ – а́ж зу́бамі кл'а́майш.* К-58.

КЛЯМБРА [кл'а́мбра] -и, ж. 1. Зігнута у вигляді букви П залізна скоба. О-16. 2. Пряжка на чоловічому поясі. Ш-6.

КЛЯМКА [кл'а́мка] -и, ж. 1. Пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері (всі н. пп.). *Ми там до кл'а́мк'і ў́ха по́пріставл'а́лі – сл'у́хал'і.* П-10; [пл'а́мка] С-17. 2. Спусковий курок мисливської рушниці. Д-16.

КЛЯМКАТИ [кл'а́мкати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Цокати, стукати. *Асва́лт пор'івн'éли, а то́ зу́би кл'а́мкаї.* Р-2.

КЛЯМРА [кл'а́мра] -и, ж. 1. Те саме, що КАНЯ. М-36, С-21, О-29. 2. Одна з двох деталей капкана у формі півдуги, яка хапає звіра за ногу. К-17.

КЛЯМРОЧКА [кл'а́мрочка] -и, ж. Застібка на собачому ошийнику. Д-39.

КЛЯПА [кл'а́па] *незмін.* Побажання комусь, щоб помер. *Хаї́ тобі́ кл'а́па!* (Прокльон). Г-26.

КЛЯПАВКА [кл'áпавка] -и, ж. Спеціальний пристрій нагонича з двох дощок для підняття звіра з лігва. К-17, Ч-5.

КЛЯПАВКИ [кл'áпавки] -вок, мн. Взуття з дерев'яними підощвами. *То'д'ї хлопці і д'івчата худіли в кл'áпавках.* Н-3.

КЛЯПАТИ [кл'áпати] 3 ос. одн. кл'áпайе, *недок.* Те саме, що КЛЯЦАТИ-2. Г-15, К-4, Н-16.

КЛЯПИ [кл'áпи] -ив, мн. Бокові щитки на вуздечці біля очей коня. Р-34.

КЛЯСУВКА [кл'асу́вка] -і, ж. Легковий автомобіль. *Д'іти на дорóзи сид'їли, а кл'асу́вка тудóйу йїхала...* С-17.

КЛЯЦАВКА [кл'áцавка] -и, ж. Пристрій для биття мух. В-20.

КЛЯЧОК [кл'ачо́к] -чка, ч. Держак сапи. Т-5.

КМАЧІ [кмач'і] -ів, мн. Те саме, що ТУВМАЧИ. З-2.

КМЕТНИЙ [кмéтний] -а, -е. Кмітливий, тямущий. С-30.

КНЕГЛИКИ [кне́глики] -ив, мн., кулін. Картопляні галушки. *В мак'ітр'ї булі^е кне́глики, засма́чен'ї шкварка́ми.* П-1.

КНЕЯ [кне́йя] -і, ж. Місце, вибране для полювання. *Пані каза́ли – те́рен, а л'уді – кне́йя.* П-23.

КНСЗЬ¹ [кн'éз'] -а, ч., обряд. Весільний молодий. З-27.

КНСЗЬ² [кн'éз'] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Г-9, З-30.

КНСЗІК [кн'éз'ік] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Гра́ле кн'éз'іка. Зауї́езувале о́че і бе́ле по спéне, а в'ін одга́дував.* Б-5, Н-14.

КНИГА¹ [кні́га] -и, ж. Велика за обсягом або важлива за змістом книжка (всі н. пп.).

КНИГА² [кні́га] -и, ж., орн. Чайка; *Vanellus vanellus.* *В боло́ти мн'іго книг.* С-62, В-19, В-38, Т-5; [кне́га] З-11.

КНИГА³ [кні́га] -и, ж., анат. Уну-трішній свинячий жир від кишок. С-53.

КНИГАВКА [кні́гавка] -и, ж., орн. Те саме, що КНИГА². В-13.

КНИГЛІ [кні́гл'і] -ів, мн. Картопляні галушки. Ц-1.

КНИПЕЛЬ [кні́пел'] -пл'а, ч. Пристрій з гілки з відростком, за допомогою якого в'язали перевесла на снопах. *Кні́пл'ом мо́на до́бре снопа́ зйаза́ти.* С-17; [кне́пел'] П-37.

КНИТ [книт] -о́та, ч. Гніт у гасовій лампі. Д-22; [кнут]. *Кно́та трóх'ї годри́ж – хаї ни копті́т.* С-17, Г-16.

КНИШ [книш] -а, ч., кулін., обряд. Хліб продовгуватої форми з білого тіста, яке розплескували і згортали вдвоє так, що краї сходилися посередині; книші носили в церкву на Проводи і Поминальницю. С-17.

КНУРУВАТИ [кнурува́ти] 3 ос. одн. кнуру́йе, *недок.* 1. Виявляти статеву охоту (про свиню). *Свин'а кнуру́йе.* М-2. 2. Паруватися (про свиню). *Сві́ни кнуру́йут'.* Д-15, Ч-5.

КНЮХ [кн'ух] -а, ч. 1. анат. Нутрощі тварини. Б-44. 2. кулін. М'ясна страва. П-18.

КНЮШОК [кн'ушо́к] -шка, ч. **КНЯГИНЯ** Те саме, що КАРУХ-1. З-22, С-43. 2. кулін. Те саме, що КАРУХ-2. *Начині́ли кн'ушо́к мн'éсом.* З-22, С-43.

КНЯГИНЯ [кн'агін'а] -і, ж. Молода на весіллі. Х-7.

КОБ [коб] стол. 1. Якби. *Коб ва́ше до́бре, то ї́ там пошло́.* Ф-3. 2. Щоб. *Прóс'ат, коб го́сти пил'ї і йїл'ї.* Г-26.

КОБАШКА [кобашка] -и, ж. Ніша під піччю для зберігання різних речей. *Кобашка – то йе з'у́рка під п'éцом, там шос' хаз'а́йка тримала́ свої́е.* Ж-16.

КОБЕЛКА [кобе́лка] -и, ж. Дротяна петелька гаплика. Б-8.

КОБЕЦЬ [кобе́ц'] -бу'а, ч., орн. Те саме, що ШУЛЯК-1. Ц-1.

КОБИЛИ [кобили́] -ів, мн. Те саме, що КІЗЛА-2. Б-35.

КОБИЛИЦЯ¹ [кобілиц'а] -і, ж. Дерев'яний станок з підйомним пристроєм для затискання невеликих деталей під час їх обробітку. Ш-6.

КОБИЛИЦЯ² [кобілиц'а] -і, ж., бот. Гриб піддубник; *Boletus calopus*. А мен'ї смажен'ї кобілиц'ї йак опен'ки. Р-3, О-1.

КОБИЛКА [кобілка || кобілка] -и, ж. 1. Одна з петель начиння ткацького верстата, через яку пропускають нитки основи. В-13. 2. Планочка в скрипці, через яку натягують струни. *Кобілка, шо струни напручуїуц'а*. К-58.

КОБИЛЬОХА [кобил'оха] -и, ж., знев. Товста жінка. Л-20.

КОБЛИК [коблик] -а, ч., іхт. Дрібна річкова риба; піскар. Б-8.

КОБЛО [кобло] -а, с. Місце, де спить заєць. О-9.

КОБ'ЯЛКА [коб'ялка] -и, ж. Кошик з лозових пругів. З-25.

КОВАЗЯ [коваз'а] *оказ., пор. у дитячій дражницї: Маз'а, коваз'а с'їла на бочку, обкакала сорочку*. С-17.

КОВАЛІ¹ [ковал'ї] -л'у, мн., ент. Великі лісові мурахи. *К'ін' ковал'ам гужа, тоно сам спин'ар гостане*. С-17.

КОВАЛІ² [ковал'ї] -л'у, мн. Шкварки з сала. С-33.

КОВБАНЯ [ковбан'а] -і, ж. Калюжа на дорозі. П-37; [кобен'а]. *Ме намоч'елис'а в кобен'ї*. К-19.

КОВДОШИТИ [ковдошити] *оказ.* Готувати прядиво (?). *Булó не савити, не йевдошити – на кудел'у ковдошити*. З-25.

КОВЕРА [ковера] -и, ж., фаун. Те саме, що БЛИЦЯ. *В нас на б'елку кажут' ковера*. П-15.

КОВЕРНА [коверна] -и, ж. 1. мед. Чиряк; гноячок. *Так'ї йак чирачк'ї, йак лопайе, йак воз'меш, – коверни*. В-4. 2. Ямка у стволі мисливської рушниці, що з'явилася від іржі. *Коверни в стволу*. В-29.

КОВДУН [ковдун] -а, ч. Знахар. П-26.

КОВЗОМ [ковзом] у зн. присл. Рикошетом. *Не попав – пұл'а пошла ковзом*. Р-35.

КОВКАТИ [ковкати] -аїу, -аїеш, *недок.* Ковтати. В-17.

КОВИРОЧКОМ [ковирочком] у зн. присл. Згорнути трубочкою. *Згорні бл'еху ковирочком*. О-17.

КОВЛЯШОК [ковл'ашок] -шкá, ч. Те саме, що БІБ-3. О-23.

КОВМА [ковма] -і, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. М-48.

КОВНІР [ковн'ір || куїн'ір] -а, ч. Комір. *Йак прала, то так терла ковн'іра, шо розл'їс'а*. С-17, Г-16, К-20.

КОВОРІТОК [ковор'іток] -тка, ч. Прядка. П-15; [ковр'іток] П-15; [корóвалток] П-6.

КОВОРІТ [коворіт] -а, ч. 1. Вал з ручкою, за допомогою якого дістають воду з колодязя; коловорот. *Коворотом стукнув се"бе по руці*. С-17. 2. Колодязний журавель. С-1. 3. Ворота, якими зачиняють в'їзд на подвір'я. К-58.

КОВОРІТКА [коворітка] -і, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. *На коворотку йа нікóли не прала, все веретеном*. С-17.

КОВПАК [ковпáк] -а, ч. 1. ент. Жіночий головний убір, поверх якого пов'язували хустку. К-2. 2. Купа землі, нагочена кротом. В-10.

КОВРАХ [коврáх] -а, ч. Те саме, що ШИНЕЛЬ². С-64.

КОВРОТКА [коврóтка] -и, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. Т-5.

КОВРОТОЧОК [коврóточок] -чка, ч. Зменш. до КОВОРІТОК. *Тоді вже треба прáсти, вже ковроточок і такó (показує, як прядуть)*. Д-33.

КОВТАС [ковтáс || кувтáс] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Ковтáси в хустци*. М-32, П-31.

КОВТАСТІЙ [ковтáстїй] -а, -е. Такий, що має довгу шерсть (про собаку). Л-9.

КОВТАТИЙ [ковтáтїй] -а, -е. 1. Те саме, що КОВТАСТІЙ. З-29, Х-10.

2. Нерозчесаний (про волосся людини). П-15.

КОВТЕ [кóвт'е] -а, с., збір. 1. Китиці біля хустки, скатертини і т. ін. П-35, П-46, С-8. 2. Мітелка очерету. П-15.

КОВТИ [кóвти] -ів, мн. 1. Те саме, що КОВТЕ. В-13, Н-21; [кóвт'і] П-15, П-46, С-8. 2. Збите у жмути волосся, яке під час хвороби не дозволялося розчісувати. З-9. 3. Хвороба (простуджені ноги). З-9.

КОВТУН [кóвтун || кувтун] -а́, ч. 1. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Одін ковтун, а то ковте*. М-23, В-25, В-28, З-28, Л-23, П-32. 2. Збите в жмут волосся на голові. *Рошчешиі ковтуні на головіі*. С-17, Г-16. 3. мед. Хвороба волосся. *Ковтуні – пр'амо такій вóлос ізб'итий, шо йогó не росчешеш нішчó*. П-14.

КОВТУНАТИ [ковтунáти] -а, -е. 1. Те саме, що КОВТАСТИЙ. *Наш собáка ковтунáти*. О-5, Т-7, Ч-2. 2. Такий, що має довге волосся на голові. *Ж'інка – то гад ковтунáти*. Ч-2.

КОВТУНЕЦЬ [ковтунéц'] -нц'а́, ч. Зменш. до КОВТУН-1. П-15.

КОВТЬ [ковт'] -і, ч. 1. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-13; [ковт] Д-34, З-1. 2. мед. Хвороба, при якій волосся злипається в ковтуни. *Ковт' з л'акú... Йа зл'акáлас'... Трéба зговóрувати°, бо диті'на можé ослéпнути*. П-37, П-15. 3. Жмут збитого волосся під час хвороби. Б-19.

КОВТЮХ [ковт'ух] -а́, ч. Запах чого-небудь горілого. *Ковт'ухі чути – шос' горіт'*. З-2.

КОВТЯ [кóвт'а] -і, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-58.

КОВЧИТИ [кóвчити] -у, -иш, недок. М'яти, колошматити. *Дік'і свіни кóвчили прóсо*. Б-11.

КОГДАСЬ [когдáс'] присл. Колись. *Когдáс' йа пон'áv зáйца*. Н-16, Г-26, С-38.

КОГДАСЬ-ТО-КОГДАСЬ [когдáс'-то-когдáс'] присл. Колись дуже давно.

Найшóвс' тут такійс'а когдáс'-то-когдáс' так'їй д'нет, о, закупів тут... П-36.

КОДЛО [кóдло] -а, с., знев. Уся родина з дітьми. *А шоп ти зг'нула рáзом с:войім кóдлом!* С-17.

КОЄ-ХТО [кóйе-хто] займ. Хто-небудь. *Ну там вже кóйе-когó прóсит л'іпших так'їх там, бо вс'їх на пережóвини ни прóсит*. Ч-9; [кóйе-кто] К-34.

КОЖАН [кóжан] -а, ч. Те саме, що КАЖАН¹. Б-18, Б-21, З-14, С-60, К-2; [кóжон] Д-7; [кражáн] Г-5.

КОЖАНОК [кожан'ук] -а́, ч. Те саме, що КАЖАН¹. З-24.

КОЖУШОК [кожушóк] -шка, ч. 1. Невеликий кожух (у багатьох н. пп.); [кожушóк] С-17. 2. Тоненький лід на озері, по якому любили бігати діти. *Ми маліми ходіли на óз'ро гнúти кожúшка*. – 'бігали по тонкому льоду'. С-15, Ж-6.

КОЗА¹ [козá] -і, ж. 1. фаун. Свійська рогата жуйна тварина родини порожнисторогих; *Capra hirkus* (всі н. пп.). 2. фаун. Лісова козуля; сарна. *В нашóму л'іси багáто кóзеі вóдиц'а*. Г-16, С-17. 3. перен. Худа жінка. *Твойá козá йак іде, то аж ко'с'т'умáхами брáскайе*. С-17. 4. обряд. Залишені незжатими стебла жита в кінці жнив. *Йек не дожну – то козá остáлас'*. В-54. *Ко'зú остав'áли, кв'ітку віазáли, там з'обали і жúто с'їмали*. Х-7. 5. бот. Істівний гриб, у якого знизу шапинки ніби шерсть кози. А-2, В-9, З-28, М-3, М-45, О-23, С-19, Ч-5. 6. етн. Гра з палицями. *Козá – то йак з бл'áхи робіли кúл'ку і палкáми хот'іли забіти в йáмку*. К-28.

КОЗА² [козá] -і, ж., перен. Засохлий бруд у носі. *Ни кулупáі кóзи за столóm*. С-17, Б-34, В-9, М-2, М-49, У-10.

КОЗА³ [ко'зá] -і, ж. 1. Приміщення, де тримали арештованих. *Такій árешт був в нас – називáлас'а ко'зá*. К-56. 2. Перебування відстаючих учнів після уроків для підготовки невиконаних домашніх завдань. *Зачин'áли тóже казáли*

в коз'ї, йак шос' ни вівчши, значит'. М-39.

КОЗАК [козак] -а, ч. 1. Вільна людина, борець. 2. бот. Підосичник; *Boletus aurantiacus*. Г-39. 3. [кузак] бот. Те саме, що ЧЕРВОНОГОЛОВЕЦЬ. *Кузак то маїе чирвону... тойе, гол'овку*. В-52.

КОЗАКА [козака] -и, ж. 1. Те саме, що КОЗА². К-58, Х-10. 2. Те саме, що КУЗАКА-1. М-23.

КОЗАМАЗ [козамаз] -а, ч., знев. Брудне дитя. О-17.

КОЗАР [козар] -а, ч., обряд. Один із колядників. *Козар'ї робїлчи с такейї блискучейї бумаз'ї так'ї висо-о-ок'ї шапкї... Вони тїко кол'адовалчи*. П-37.

КОЗАХИ [козахи] -ів, мн. Те саме, що КОЗА². Б-44.

КОЗЕЛ¹ [козел] -зла, ч. 1. фаун. Самець кози (в багатьох н. пп.); [коз'ол] (н. пп. півночі досліджуваної території). 2. перен. Нерозумний чоловік. *Ти йак тої козел!..* С-17. 3. Підставка для різання дров. Б-38, З-37, У-10; [козал] Д-19; [куз'ол] Д-22. 4. Пристосування зі стовбура молодой сосонки, на сучки якої вшали горшки для просушування. Л-1. 5. Годівниця з драбинками, яку ставили в лісі для підгодовування звірів. Б-35. 6. Збиті дві палиці, які накладали на верх солом'яної покрівлі. С-17, С-56. 7. етн. Гра молоді на вечорницях. П-21.

КОЗЕЛ² [козел] -зла, ч. Те саме, що КОЗА². В-3.

КОЗЕЛЦИ [козелци] -у, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. В-10.

КОЗЕЛЧИК [козелчик] -а, ч., фаун. Молодий козел. Б-14.

КОЗЕЛЬКОВИЙ [козел'ковий] -а, -е. Темно-синій, фіолетовий. Г-26.

КОЗЕЛЬЦІ [козел'ці || козел'ци] -у, мн., бот. Те саме, що БЛАВАТ. *На Йана зїл'ачко свѣт'ат – нарвати козел'цу, то нас страїшли, шчо русалка в жїтї!* С-48.

КОЗЕНЯ [козен'я] -ати, с. 1. фаун. Маля кози (у багатьох н. пп.). 2. іхт. Різновид малої щуки. *На мален'ке так'е козе"н'ата кажут'*. Б-29.

КОЗЕРИТИСЯ [козе"рїтис'я] -рїс', -рїс'а, недок. Хвалитися чим-небудь. Г-4.

КОЗЕРОК [козєрок] -рка, ч. 1. Частина чоловічої кепки, що прикриває очі від сонячних променів. 2. Чоловічий головний убір з козирком. *Козєрок з'аду порвас'а*. Т-5, Г-34; [казирок] В-13.

КОЗИ [кози] куз, мн. 1. фаун. Лісові козулі. К-27. 2. бот. Загальна назва всіх їстівних грибів. К-27.

КОЗИНИЙ [козїн'ий] -н'а, -н'е. Такий, що стосується кози. *То кубл'о козїн'е*. Д-19.

КОЗИНЮК [козїн'ук] -а, ч., фаун. Напівдоросле маля козулі. Д-16.

КОЗИРНИЦЯ [козирниц'я] -ї, ж. Те саме, що КОЗЕРОК-2. *Заблудїв – козирниц'у повернї назад*. Н-14.

КОЗИЦЯ [козїц'я] -ї, ж., фаун. Сарна. К-17; [козїца]. *Ої поїїдем і в пол'а да злпайем козїцу*. (Народна пісня). С-17.

КОЗКА [козка] -и, ж., фаун. Напівдоросла самка лісових козуль. К-17.

КОЗЛА [козла] -ів, мн. 1. Високі підставки для розрізування колоди на дошки. *На козлах тр'ачку рїзали*. З-37. 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-5. Р-35, У-10.

КОЗЛЕНЯ [козлен'я] -ати, с., фаун. Маля лісової козулі. Б-21; [козлїн'я] М-2, С-17.

КОЗЛИ¹ [козлї] -ів, мн. 1. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. П-28; [козлї] М-53. 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. Б-35. 3. Те саме, що КОЗЕЛ¹-5. Б-35, З-1. 4. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. В-32. 5. бот. Те саме, що КОЗИ-2. *Набрала козїв поўну кош'їлку*. Ж-6. 6. Те саме, що КАНДИБИ. М-36.

КОЗЛИ² [козлї] -ів, мн. Те саме, що КОЗА². К-43, О-14.

КОЗЛИК [козлїк] -а, ч. 1. фаун. Те саме, що КОЗЕЛЧИК. Б-34, В-9, О-9, П-15, П-26; [коз'л'їк] В-22, З-16, У-4. 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. С-19. 3. Те саме, що

КОЗЕЛ¹-6. У-10. **4.** Спеціальна підставка, на яку пани під час полювання клали рушницю. М-34.

КОЗЛИКИ [кóзлики] -ів, мн. **1.** фаун. Молоді самці лісових козуль (всі н. пп.). **2.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. М-40. **3.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-5. М-34. **4.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. С-60.

КОЗЛИНИ [кóзліни] -іні, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Х-10.

КОЗЛИННС [кóзлін'є] -а, с., збір., бот. Ситняг. Н-9, Т-11.

КОЗЛИХА [кóзліха] -и, ж., фаун. Те саме, що КОЗА¹-2. *Коз'ол, козліха і козин'є.* В-2, Т-8.

КОЗЛИЦЯ [кóзліц'я] -і, ж., фаун. Те саме, що КОЗА¹-2. С-50, Т-7.

КОЗЛЮК [кóзл'ук] -а, ч., бот. Те саме, що КОЗА¹-5. О-9.

КОЗЛЯ [кóзл'я] -ати, с., фаун. Те саме, що КОЗЛЕНЯ. В-29.

КОЗЛЯК [кóзл'ак] -а, ч. **1.** бот. Те саме, що КОЗА¹-5. К-58. **2.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Т-5. **3.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. У-8.

КОЗЛЯКИ [кóзл'ак'і] -у, мн. Те саме, що КОЗА². Л-13.

КОЗОДРА [кóзодра] -и, ж., бот. Анемона; *Anemone sylvestris* L. *Пасла товар, то гон'уци бук'єт козодри нарвала.* С-17; [кóзорда] З-27.

КОЗОДРИСТ [кóзодрист] -а, ч., бот. Те саме, що КОЗОДРА. Д-31, З-19.

КОЗОДРИК [кóзодрик] -а, ч., бот. Те саме, що КОЗОДРА. З-10.

КОЗОЗРОСТЬ [кó'зозрос'т'] -і, ч., бот. Те саме, що КОЗОДРА. О-16.

КОЗОЛУП [кó'золуп] -а, ч., знев. Те саме, що КЛОСОВНИК. *Того ко'золупа вс'і охотн'ик'і знай'ут.* С-17, Ж-14.

КОЗУБ [кóзуб] -а, ч. Посудина з березової або вільхової кори для ягід. К-3, У-10.

КОЗУБЕНЬКА [кóзубен'ка] -и, ж. Зменш. до КОЗУБ. В-9, М-36, С-65.

КОЗУЛЯ [кóз'ул'я] -і, ж., фаун. Те саме, що КОЗА¹-2. *Їшли коз'єл, коз'ул'і і козлин'ата.* М-2.

КОЗЬЛІ [кóз'л'і] -ів, мн. Те саме, що КОЗЛА-1. З-16.

КОЗЬЛІКІ [кóз'л'ік'і] -у, мн. Те саме, що КОЗА². О-23.

КОЗЬЛЮК [кóз'л'ук] -а, ч., фаун. Те саме, що КОЗЕЛЧИК. Ф-1.

КОЗЬЛЯКІ [кóз'л'ак'і] -ів, мн. **1.** бот. Загальна назва всіх їстівних грибів, крім білого. Г-15, Ж-9. **2.** [кóз'л'ак'і] -ів, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. К-53.

КОЗЬОЛ¹ [кóз'ол] -зла, ч. **1.** фаун. Те саме, що КОЗЕЛ¹-1 (у багатьох н.пп. північного сходу Західного Полісся). **2.** перен. Те саме, що КОЗЕЛ¹-2. Б-24, В-29, П-24, П-33. **3.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Б-24, П-32, П-46, Т-2, Х-10, Ж-7. **4.** Те саме, що КОЗЛА-1. Т-2. **5.** бот. Те саме, що КОЗА¹-5. О-14. **6.** Кроква у будівлі. Ф-1. **7.** етн. Гра на вечорницях. *Йак тóго козл'а гр'ати?.. И хлóпец' й'акос' подним'ає одне др'уге.* С-28.

КОЗЬОЛ² [кóз'ол] -зла, ч. Те саме, що КОЗА². В-10, Г-15, М-45.

КОЗЬОЛКИ [кóз'олки] -у, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. С-27.

КОЗЬОЛОК [кóз'олок] -лка, ч. Те саме, що КОЗЕЛ-3. Ж-7.

КОЗЬОНДРИК [кóз'ондрик || куз'ондрик] -а, мн., бот. Те саме, що КОЗОДРА. П-50.

КОЗЮ-КОЗЮ [кóз'у-кóз'у!] виг. Уживають для підкликання домашніх **КОЗЮК** кіз. Д-21.

КОЗЮК [кóз'ук || куз'ук] -а, ч., фаун. Те саме, що КОЗИНЮК. В-10, Ж-5, К-71, М-45, С-6.

КОЗЮМКА [кóз'умка] -и, ж., бот. Те саме, що ПУЗЮМКА. В-17.

КОЗЮПА¹ [кóз'упа] -и, ж., бот. Те саме, що ПУЗЮМКА. К-15.

КОЗЮПА² [кóз'упа] -и, ж. Те саме, що КОЗА². М-43; [кóз'уба] К-57.

КОЗЯЧИ [коз'ачи] -а, -е. Такий, що належить козулі. *Тут берліх коз'ачи.* С-65, З-32.

КОЗЯЧИ РИБ [коз'ачи риб] -ого -а, ч., бот. Неістівний гриб. С-65.

КОЗЯЧКА [коз'ачка] -и, ж., фаун. Те саме, що КОЗКА. М-2.

КОЙЦ [коїц] -а, ч. Клітка для кролів. У-6.

КОЙ-ЯКИЙ [кої-йакій] займ. Деякий. *Даж'е п'утан'їца була тут кої-йакіа, йа даж'е паспорта свого перероб'ала...* Р-15.

КОК [кок] -а, ч. Заплетена і спеціально укладена коса на голові. *Д'івка с коком.* З-25; [коч] В-17.

КОКО¹ [кóко] -а, с., дит. Яйце. *Зійи, дитіно, ц'їе коко.* С-17, Г-16, К-20.

КОКО² [кóко] -а, с. Те саме, що КОК. Г-32, Д-22.

КОКОЛЯ [кокóл'а] -і, ж., бот. Волошка (?), кукуль (?). *Йшли д'в'і д'івчини с тейу кокóл'оїу, в йїх винкі були на головах.* П-51.

КОКОРИК [кокорік] -а, ч., знев. Бездітна жінка. В-17.

КОКОРУЖА [кокоружа] -и, ж., бот. Кукурудза. Н-27; [кокоруз'а] О-38.

КОЛА [кóла] прийм. Коло, біля. *Вонї кóла старóїї цєркви постáв'іл'і нóву.* Х-8.

КОЛА ТОГО ШО [кóла тóго шо] спол. Тому що; бо. *Йа не приїшов, кóла тóго шо була рóбота.* У-9.

КОЛАШНЯ [колáшн'а] -і, ж. Приміщення для зберігання дров. Б-22, Н-14.

КОЛДУН [колдун] -а, ч., анат. Те саме, що КНИГА³. С-58.

КОЛЕСНИК [колеснік] -а, ч. Віз для перевезення сіна. Ш-1.

КОЛЕСО [колéсо] -а, с. 1. Коло зі спицями у возі, велосипеді і т. д. (у багатьох н. пп. півночі досліджуваної території); [кóлісо] (центр і південь Волинської області). 2. Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. Т-8, Ш-6.

КОЛЕСОМ [колéсом] у зн. присл. 1. Утікати, роблячи кола (про зайця).

Зáйец кóлесом бїйав. – 'бігав'. Б-11. 2. За порядком; почергово. *До кóжного приходили і так дал'ї грáли кóлесом.* В-5.

КОЛЕФА [колéфа] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Р-28, Т-3; [колéхва] Л-23, Т-3; [кулéхва] У-5; [колéха] Т-9.

КОЛЕШНЯ¹ [колéшн'а] -і, ж. 1. Повітка для зберігання воза. В-19. 2. Прибудова до основної будівлі. В-13. 3. Те саме, що КОЛАШНЯ. Г-20, К-58.

КОЛЕШНЯ² [колéшн'а] -і, ж. Те саме, що КАЛОША. Б-26.

КОЛЕЖАНКА [кол'ежáнка] -и, ж. Подружка. *Ну нас булó дéсет' мойїх кол'ежáнок, нас дéсет'.* В-45.

КОЛЕЙКА [кол'ейка] -і, ж. 1. Вузькоколія. *До Хорóшейї Гал'ї була зрóбл'ана кол'ейка з Рудочк'ї.* Г-16, С-17. 2. Наїжджене заглиблення від коліс на дорозі. *Не^в муз^х моцикл'етом вїїїхати с кол'ейк'ї.* С-17. 3. Черга (напр., у магазині); порядок, за яким хазяї пасуть корови. *Л'агáї ран'її спáти – зáвтра кол'ейка пáсти товáр.* С-17, В 41. 4. Черета корів. *Селó йакóїе булó?! Кұл'ко кол'ейок? Три кол'ейк'ї булó.* С-28.

КОЛИ 1. спол. сл. Коли. *Знав, колї до вас притї, – йак с'вижинá.* С-17. 2. вж. у виразі **НИМА КОЛИ** [нимá колї] незмін. Немає часу. *Нимá колї тут с тобóїу говорїти.* С-17.

КОЛИБАЛО [колібало] -а, ч. Кошик. П-28.

КОЛИБІЛЬ [коліб'іл'] -і, ж. Колиска. С-6.

КОЛИДКА [колідка] -и, ж. Саморобна дерев'яна ручка ножа. *Де нуж? – Кóло колїдки!* (Жарт). С-53, Б-29, Д-15, Д-31.

КОЛИ-НЕКОЛИ [колі-неколи] присл. Зрідка; іноді. *Ну там колї-неколи, мóже, там на л'їто раз^с, баба заведé [внуків до озера].* Л-17.

КОЛИСАНКА [колісанка] -и, ж. Те саме, що КОЛИБІЛЬ. Ж-11.

КОЛИСКА [колі́ска] -и, ж. **1.** Невеличке ліжечко для спання і колисання дитини (у багатьох н. пп.). **2.** Кошик з лозових прутів. *Коліска на картóпл'у.* Д-34.

КОЛИСНИК [колісні́к] -а́, ч. Віз, навантажений сіном або соломною. *Кáжут' колісні́к і кáжут' ху́ра... хто йак... Н-21, Б-28. У нас колісні́к, а йак зайіду до ма́тери, то там кáжут' ху́ра.* Б-28.

КОЛИСНІЙ [коліс'н'і́й] -а, -е. Колишний. В-54.

КОЛИСЬ А КОЛИСЬ [коліс' а коліс'] *присл.* Дуже давно. К-38.

КОЛИСЬТО [коліс'то] *присл.* Те саме, що КОГДАСЬ. *Коліс'то одмоу́л'али старі́йї л'уде, знахор'і.* Х-7.

КОЛИСЯ [коліс'а] *присл.* Те саме, що КОГДАСЬ. Д-7, М-43, П-21; [коліс'а] 3-26.

КОЛИСЯ-КОЛИСЬ [коліс'а-коліс'] *присл.* Те саме, що КОГДАСЬ. *Коліс'а-коліс' бу́ла це́рква, то спали́ли.* Л-17.

КОЛИХАНКА [колі́ханка] -и, ж. Гойдалка. О-17.

КОЛИШИШНІЙ [колі́шишн'і́й] -а, -е. Те саме, що КОЛИСНІЙ. Г-21.

КОЛИШКА [колі́шка] -и, ж. Продовгуватої форми кошик, у якому носили білизну прати на озеро. *Колі́шка бу́ла довген'áста, на шнурка́х.* 3-14.

КОЛИШНЄ [ко́лишн'е] у зн. ім., -ого, с. Минуле. колишне. *Згада́ла ба́ба ко́лишн'е.* Б-8; [колі́шн'е] С-17.

КОЛИЩАТКО [колі́шча́тко] -а, с. Коліща. 3-23.

КОЛБОЧКА [кол'і́бочка] -и, ж. Колиска, яка стоїть на підлозі і може погойдуватися. 3-11.

КОЛІГУВАТИ [кол'і́гува́ти] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Дружити. *З Го́л'ойу йа кол'і́гу́у ше зма́лечку.* С-17.

КОЛІГУВАТИСЬ [кол'і́гува́тис'] -у́йус', -у́йіс'а, *недок.* Те саме, що

КОЛІГУВАТИ. *Ні́ с к'ім ни кол'і́гу́с'а, но з Ле́с'ково́у, бо та пор'áдна д'івчина.* В-27.

КОЛІДДЯ [кол'і́д'а] -а, с., збір. Те саме, що КОЛОДА-10. С-58.

КОЛІЖАНКА [кол'і́жа́нка] -і́, ж. Подружка, товаришка. *Йду до swéйї кол'і́жа́нк'і́.* С-17, К-13.

КОЛІНО [кол'і́но] -а, с. **1.** анат. Місце згину ноги (всі н. пп.); [колі́но] Н-22. **2.** Крутий вигін дороги. *За ц'ім кол'і́ном бу́де с'інокос.* С-17. **3.** Відросток на рогах козла, який тільки почав рости. О-22.

КОЛОБОК [колобо́к] -бо́ка, ч. **1.** кулі́н. Кругла паляничка (у частині н. пп.). **2.** обряд. Гра великодніми крашанками. *Зро́бл'ат дереви́ани жо́лобе́ц', йа́йічко́ клáл'і і сту́кне. Йак у мо́є сту́кне, то од менé забере́.* С-48.

КОЛОДА [коло́да] -и, ж. **1.** Грубий стовбур дерева (всі н. пп.). **2.** Вечорниці (забава) у теплу пору, коли молодь сиділа на колодках. *А йак коло́да ста́не, то од нид'іли до нид'іли одне́ сп'іви.* П-46.

КОЛОДАЙ [колода́й] -а́йа, ч. Великий саморобний ніж з дерев'яною ручкою. Б-19, В-12, В-23, П-24.

КОЛОДАЙЧИК [колода́йчик] -а, ч. Зменш. до КОЛОДАЙ. М-2.

КОЛОДАЧ [колода́ч] -а́, ч. Те саме, що КОЛОДАЙ. *Колода́ч – то в'ел'ік'і ну́ж.* 3-16, Г-15, 3-21, Ф-1.

КОЛОДАЧИК [колода́чик] -а, ч. Зменш. до КОЛОДАЧ. Т-2.

КОЛОДЕЦЬ [колоде́ць] -дц'а́, ч. Те саме, що КЛУДЕЦЬ. Б-19.

КОЛОДЕЖ [колóд'еж] -а, ч. Колодязь. 3-25, К-77.

КОЛОДИЦЯ [колоди́ця] -і, ж.

КОЛОДИ [колоди́] **1.** Середня частина колеса воза з отвором для осей і гніздами для спиць. Т-5, С-17.

2. [колоди́ця]. Те саме, що КОЛОДКА-10. *На́ш'і гусин'áта в ко́лоди́ц'ах.* Д-31.

КОЛОДІЙ [колоди́й] -а, ч. Те саме, що КОЛОДАЙ. *Кáжут' сто́лові́ і*

ка́жут' колод'і́ [ніж]. Н-21, П-15, С-27, Ш-4; [калад'і́] В-13.

КОЛОДКА [коло́дка || коло́тка] *-и́, ж.*
1. Ствбур зрубаного дерева, очищений від гілля (у багатьох н. пп.); [колвудка] Г-15. **2.** Обрубок товстої деревини, на якому розколюють поліна. *Туї кўрци годрубáї гóлову до колод'мки́.* С-17. **3.** Ручка ножа. *Ка́ла ножа́ колод'мка́ поколо́лас.* С-17, Ж-5, К-53, П-28, Т-8. **4.** Висячий замок на дверях. Б-1, Д-39, П-15, П-33, С-60; [колітка] К-13. **5.** *перен.* Сторож. *В'ін коло́дка на фєрми.* М-9. **6.** Пристосування з частини ствбура дерева, яке чіпляли свині на шию, щоб не могла далеко йти. *Свіни с колод'ками па́слис.* С-60. **7.** Дерев'яне шевське знаряддя – копил. *Шєвс'ка коло́дка.* С-17, П-37. **8.** Свято на Масляну, коли неодруженим парубкам або їхнім батькам чіпляли до ніг колодку. *На Коло́дку чўд'ат', чипл'áют старі́м парубка́м коло́дку.* М-9, Н-25. **9.** Група людей, які святкують (відзначають) Колодку на Масляному тижні. *Колод'мка – то л'ўди дла́ прáзнуван'а.* Б-12. **10.** Тверда частина пір'їни, з якої виростає пух. В-12, П-15, С-2. **11.** Саморобна пастка вбивати мишу. *Коло́дка звáл'ївайец'а і забивáїе мише́й.* С-6. **12.** Сувій полотна. *Нáша старá все зóлото хавáла в коло́дку полотна́.* С-17.

КОЛОДКОВАТИ [колодкóвати] *-а, -е.* Ніж, що має велику дерев'яну ручку (колодку). Б-21.

КОЛОДКОВИЙ [колодкóвий] *-а, -е.* Те саме, що КОЛОДКОВАТИ. С-2.

КОЛОДОЧКА [коло́дочка] *-и, ж.*
1. Зменш. до КОЛОДКА-1, 2, 3 (всі н. пп.).
2. Котушка ниток. 3-21, О-13.

КОЛОДЬОК [колод'óк] *-д'ка́, ч.* Те саме, що КОЛОДАЙ. 3-29, М-40, М-43. О-14, П-23, Ч-5.

КОЛОДЯЗИК [коло́д'азик] *-а, ч.* Джерело з родоновою водою. *Йак бирє́мо*

йáгоди ка́ла коло́д'азика, то зáвше вмивáїмоса. С-17.

КОЛОДЯЦЬ [коло́д'ац'] *-а, ч.* Те саме, що КОЛОДЯЖ. В-13, 3-1.

КОЛОКОЛО [колоко́ло] *-а, с.* Велике кільце. *Прибі́ колоко́ло до стовна́ – приїажу́ соба́ку.* С-17.

КОЛОКОЛЦЕ [колоко́лце] *-а, с.* Зменш. до КОЛОКОЛО. *До по́йаса прив'язáв колоко́лце.* Ж-14.

КОЛОНА [коло́на] *-и, ж.* Табір для німецьких військовополонених, який був поблизу села. *Ц'ўйу сулнїцу зробї́ше н'їмец с коло́ни.* С-17.

КОЛОНИЯ [колон'ї́а || кол'óн'ї́а] *-її́, ж.*
1. Село. К-67; [кол'óн'ї́а] У-10.
2. Частина села, відділена від іншої річкою або ровом. *Жилї́ на т'ї́ колон'ї́ї́ за р'їчко́йу, тепє́р тўта.* У-10. **3.** Хутір. *Ми булі́ на кол'óн'ї́ї́, а тепє́р тут.* К-45. **4.** Місце, де живуть переселенці. *То кол'óн'ї́а така́йа була́, бо то ни силó.* М-20.

КОЛОПНИСКО [коло́пниско] *-а, с.* Поле з-під конопель. Г-26; [коно́пниско] С-38.

КОЛОПНЯ [коло́пн'а] *-ї, ж., бот.* Коноплі; *Cannabis sativa* L. Г-26; [коло́пн'ї́] Д-33.

КОЛОСОВАТИ [колосова́т'ї́] *3 ос. одн.* колосў́є, *недок.* Про жито, коли колоски починають виростати. *Жї́то вже тако́́є [6 травня, на Юрія], ча́сом весна́ вчє́сна, – вже колосў́є.* М-22.

КОЛОТА [колотá] *-ї, ж.* Толока. Х-7.

КОЛОТЕЧА [колотє́ча] *-и, ж.* Сварка. *Не збивáї колотє́чи.* В-46.

КОЛОТИТИ [колотї́ти] *-чу́, -тиш,* *недок.* Збивати масло. *Тод'ї́ йа колотї́ла ма́сло... Б-19. Кол'їс' ма́сло в гл'є́чиках кол'отї́л'и.* П-37.

КОЛОТНИЦЯ [колотнї́ц'а] *-ї, ж.* Середня частина пристрою для збивання масла у вигляді палиці з дірчастим кружком на кінці. К-70.

КОЛОТНЯ [колотн'а] -і, ж. Те саме, що КОЛОТЕЧА. Д-8.

КОЛОТУХА [колотуха] -и, ж., кулін.
1. Страва з густо запареного розколотеного борошна і засмачена шкварками. П-15. 2. Молочна страва з квасолею і морквою. Г-4. 3. Варена картопля з пшоном. С-17. 4. перен. Грязь із водою на дорозі. *В такій колотуси не диво, що ї трахтор загрус.* С-17.

КОЛОТУШКА [колотушка] -и, ж.
1. кулін. Страва, зварена на воді або молоці з розтертого в дрібні кульки борошна; затірка. К-20, С-17. 2. Пристрій, яким набивають порох у гільзу. О-14. 3. Те саме, що КЛЯПАВКА. У-10.

КОЛОХВА [колохва] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. М-32.

КОЛОШВА [колошва] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Г-16, К-20, С-17; [голошва] З-26; [холошва] Л-8; [холохва] М-19; [хлошва] К-13; [кулошва] Д-20; [калошва] З-2; [колешва] Ж-4, К-17, К-67.

КОЛОШКАТИ [колошкати] -айу, -айеш, недок. 1. Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Д-35, П-19, П-34. 2. Термосити. *Не колошкай дитини – хаї спит.* Ч-11.

КОЛОШМА [колошма] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. З-2.

КОЛОШНІ [колошні] -ів, мн. Штани. Х-3.

КОЛОШНЯ [колошн'а] -і, ж. Те саме, що КАЛОША. Н-4.

КОЛУПАХА [колупаха] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. С-9.

КОЛЬБА [кол'ба] -и, ж. 1. Ручка колодязного коловороту. К-70, П-15, Ш-6. 2. Палиця із загнутим для руки кінцем, яку використовували під час ходьби. Г-4, С-56. 3. Приклад мисливської рушниці. Р-29, Т-8.

КОЛЬБОЧКА [кол'бочка] -и, ж. 1. Зменш. До КОЛЬБА-2. *В тому плашчови тил'ко ходів, кол'бочка, і все їде кул'гаїе.* Н-5. 2. Ручка у пристрої нагонича для підняття звіра з лігва. П-15.

КОЛЬКА [кол'ка] -и, ж. 1. Те саме, що КОЛЮК. *Кол'к'і майут' їжі.* В-23, З-2, З-29, Н-21. 2. мед. Хвороба, при якій коле у якійсь частині тіла. *Катерина гречку молóла, Катерин'і кол'ка колóла.* (Народна пісня). В-13, С-17. 4. перен., у виразі. (?). *И йакéйі кол'к'і тобі трá?* С-17.

КОЛЬКИ [кол'кі] -л'ок, мн. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Д-31.

КОЛЬОК [кол'ок] -л'ка, ч. Те саме, що КОЛЮК. В-10, Ж-5, К-58, С-62.

КОЛЬЦО [кол'цо] -а, с. 1. Кільце (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що КОЛЕСО-2. Б-38, О-14, У-4. 3. Перстень. Г-16.

КОЛЮК [кол'ук] -а, ч. Колючка їжака. *Шкурка с кол'укамі на йїжакóви.* В-4, С-53, Т-2.

КОЛЮН [кол'ун] -а, ч. 1. Той, хто коле свині. *Заказала кол'унóви на чет'вэр, тра туйу свінку заколóти.* С-17. 2. Товста сокира для розколювання поліна. Б-19; [колу́н] К-58.

КОЛЮССЕ [кол'ус'е] -а, с., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-28.

КОЛЮХ [кол'ух] -а, ч. 1. Те саме, що КОЛЮК. Б-14, З-1, К-17, О-22, Т-11. 2. Колючка на деяких рослинах. *Начипл'алиса кол'ух'і з буд'аку.* С-17. 3. Те саме, що КОЛЮН. С-17. 4. Загострений предмет, яким можна робити проколи. *Поколóв кол'ухом шкуру кабанá.* З-37.

КОЛЮШИНА [кол'ушина] -и, ж., бот. Конюшина; *Trifolium arvense*. *Покосіли л'уди кол'ушину, а тута дошч.* С-17, Б-35.

КОЛЮШКА [кол'ушка] -и, ж. Зменш. до КОЛЮК. Д-15, Д-39, С-19.

КОЛЮШКЕ [кол'ушк'е] -шóк, мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. З-15.

КОЛЮШОК [кол'ушóк] -шкá, ч. Те саме, що КОЛЮК. Ж-3.

КОЛЮЩИ [кол'ушчи] -а, -е. Колючий. Б-29, П-28; [кол'ушчий]. *В:áшуї пиеніц'і вітришчк'і мнóго – вона барзо кол'ушча.* Д-33, В-54, О-5.

КОЛЯ [кóл'а] прийм. Коло, біля. *Кол'а цєрки був дуб^н. Л-4. Гєтак'ї булі п'ляж'ї онде кол'а мóста. С-52.*

КОЛЯДА [Кол'ада] -і, ж. одн. 1. реліг. Різдво Христове (7–9 січня) (у багатьох н. пп.); -а́д, мн. *Йак прошилі Кол'ада́, то вже вес'іл'а́. Ж-14.* 2. обряд. Снопик жита, який ставили в хаті на Різдво. *Сно'на ста́вили в кутóчку. Хто жєтн'ї́, хто пишані́чни. Назива́ли кол'ада́. М-23, Д-32, К-9, Щ-1; [кóл'ада] П-36.* 3. обряд. Колядка. *Кол'адникі́ спувáют' кол'аду́. Л-26; [кóл'ада] П-37.*

КОЛЯДИ [Кóл'ади] -ад і -а́д, мн. 1. реліг. Те саме, що КОЛЯДА-1. С-17. 2. обряд. Те саме, що КОЛЯДА-3. *Ми спувáли вс'ак'ї кóл'ади. В-23.*

КОЛЯДІЙ БОРЩ [кол'а́д'їй борщч] -ого -у́, ч., кулін., обряд. Борщ як обов'язкова страва на Різдво. *Кол'а́д'їй борщч варі́ли – є́то значит картóшка, суши́они гриби́є і се'лєдец'.* В-15.

КОЛЯДНЕ [кол'адне́] у зн. ім., -ого, с. Подарунок хрещеникам на Різдво. С-49.

КОЛЯДНИК [кол'адні́к] -а́, ч. 1. обряд. Той, хто бере участь у колядуванні і співає колядки. *Кол'адник'ї́ ко́жного ро́ку прихóд'ат до нас. С-17.* 2. обряд. Те саме, що КОЛЯДА-2. Н-4. 3. обряд. Подарунок хресних батьків своїм хрещеникам на Коляду. П-6, Т-11. 4. Те саме, що ХРЕЩИК-1. Д-18.

КОЛЯДОВКИ [кол'адо́вки] -вок, мн. Те саме, що КАЛЬДОВКА. В-19.

КОЛЯНО [кол'а́но] -а, с. Коліно. Р-5.

КОЛЯРЕС [кол'аре́с] -а, ч. Те саме, що ПАЛЯРЕС. Н-4.

КОЛЯХ [кóл'ах] -а, ч. Те саме, що КОЛЮК. Б-43; [кол'ах] П-15.

КОМАРНЯ [комарн'а́] -і, ж., збір. Комарі. *В л'єси така́ комарн'а́, шо ни мо́на вбу́тис. С-17; [кумарн'а́]. Там усло́в'ї́я – кл'імат, кумарн'а́, мо́шка, вс'о... М-6.*

КОМАШНИК [комашні́к] -а́, ч. Мурашник. З-8; [кома́шник] Б-40.

КОМБАЇНА [комба́йна] -и, ж. Комбайн. Н-20.

КОМБАЇНО [комба́йно] -а, ч. **КОМИЩ** Те саме, що КОМБАЇНА. *Комба́йно пої́хав на поле. Б-8.*

КОМБЕЛЯ [комбє́л'а] -і, ж. 1. Запалдина, заглибина, яма (на полі, на дорозі). С-15. 2. Найглибше місце в річці. С-15.

КОМЕДИЙКА [комеді́йка] -и, ж. Невелика різдвяна сценка. *А вже ру́ске Руздво́ при́йде, вже тоді́ забáва, ї́ комеді́йка, и вс'о. К-21.*

КОМЕДИЯ [комеді́йя] -і, ж. 1. Щось смішне (у багатьох н. пп.); [комеді́йя] С-17. 2. Бешкетування; щось непристойне. *Тоді́ молод'би́ іна́йя билá, н'є билó так'їх-о комеді́ї, йак тепє́р. В-34.* 3. перен. Різне кухонне начиння з пластику. *Не вк'їсне так [квас]. А чом – йа не в'їда́й. Мо, тим, шчо в плáстикóвих тих-ó... комеді́йях все рошчин'áют. С-48.*

КОМИК [кóмик] -а, ч. Жартівник. *О! Тої́ Степан був кóмик. С-17.*

КОМИНІВКА [комин'івка] -и, ж. Те саме, що КОМИНКУВКА. М-2; [ком'ін'івка] М-2; [ком'інóвка] П-34.

КОМИНКОВИЙ [коминкóвий] -а, -е. Такий, що відноситься до коминка – пристрою, на якому кріпився пістон у старовинній мисливській рушниці. *Коминкóва стрє́л'ба. Б-21.*

КОМИНКУВКА [коминкóвка] -и, ж. Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і дробом, а пістон кріпили на спеціальній підставці – коминкові. Б-14, Н-14, П-26; [ком'інкóвка] Б-19.

КОМИНОК [коминóк] -нка́, ч. 1. Місце на припічку, де палили лучину для освітлення. К-2. 2. [кóминок] -нка, ч. Примітивний світильник, у якому горіла лучина. В-54. 3. [кóминок]. Димар, що виступає поверх даху. П-37. 4. Пристрій, на якому кріпився пістон у старовинних мисливських рушницях. Б-34, С-6, С-27; [ком'інок] М-36, Н-14, У-10; [коминóк] Б-21, Д-21, З-37; [кóминок] В-54.

КОМИНЯР [комин'ар] -а, ч. Сажотрус. В-19; [комин'аж]. *За Пол'иччи по сѣлах ходіли комин'аж'і.* Ж-15.

КОМНАТА [комна́та] -и, ж. Невелика комора. К-58.

КОМІШ [коміш] -а́, ч., бот. **КОМКАТИ** Невисока сивувата трава на підвищенні, яку важко косити. *Коса́ коміш не^м бе^мре д'н'ом, тоно́ з росо́йу.* С-17.

КОМКАТИ [ко́мкати] 3 ос. одн. ко́мкайе, *недок.* Те саме, що КВАКАТИ-1. *Ко́мкайут' жа́би.* С-21.

КОМНЄРЕЦ [комн'єрец] -рца, ч. Манжет жіночої сорочки. К-2.

КОМОРА [комо́ра] -и, ж. 1. Окрема будівля для зберігання зерна та продуктів харчування (всі н. пп.). 2. Приміщення в житловому будинку, де тримають продукти харчування, хатні речі та ін. (всі н. пп.). 3. Частина ствола мисливської рушниці, куди вкладають патрон. Б-14, Д-16, М-2, С-17. 4. Окреме відділення для патрона в патронташі. *Патро́на заса́жували в комо́ру патронта́ша.* Ж-14, Б-14. 5. *перен.* Ширінка в штанях. *Закри́й комо́ру, бо грі́шне т'іло ві́дно.* С-17.

КОМОРНІК [комо́рн'ік] -а, ч. Польський службовець, який виділяв землю селянам для облаштування хуторів (до 1939 р.). К-2.

КОМОРЧИНА [комо́рчина] -и, ж. Зменш. до КОМОРА-1. *В нас бу́ла комо́рчина два на два.* З-27.

КОМПАНІОВАТИСЯ [компан'у-ва́тис'а] 3 ос. одн. компан'у́йуц':а, *недок.* Групуватися, збираючись у компанії. *Ді́вк'е́ компан'ува́лис'е – буга́тишиї́ ду буга́тиших.* З-47.

КОМПЛЮВКА [компл'ілу́вка] -и, ж. Майка. Г-23.

КОМУРКА [кому́рка] -и, ж., бот. Різновид гриба (?). *В нас йе́ і подг'є́йб^нк'і, комуркі́ росту́т'.* Д-3.

КОНДАТИНА [конда́тина] -и, ж., фаун. Те саме, що КОНДАТРА. С-27.

КОНДАТРА [конда́тра] -и, ж., фаун. Ондатра; *Ondatra zibethica.* Б-44, Г-15.

КОНДРАХТИ [кондра́хти] -и, мн., фаун. Те саме, що КОНДАТРА. Л-9.

КОНЕЦЬ [конец'ц] -ну'а́, ч. 1. Межа протягності предмета, площини і т. ін. (всі н. пп.). *Па́лка з двома ко́нц'а́ми.* К-20. 2. Початок. *Роска́жу́ вам с ко́нц'а́.* С-56. *С ко́нц'а́ в'іку́ тут бу́ло се́ло.* **КОНУСНИЙ** М-43.

КОНЕЧНЕ [конече́не] присл. Уперто щось робити. *Вони́ ко́нече́не нас, шоб доста́ти, а ми засу́нули с'іни.* П-8.

КОНЕЧНО [конече́чно] присл. Те саме, що КОНЄШНО. [Закручуєте металічними кришками?] *Не ко́нече́но.* Ф-3.

КОНЄШНО [кон'єшно́] присл. Обов'язково. *Дава́й пої́еду [на шахти в Росію], ни ко́н'єшно́ вдо́ма с'і́д'є́т'.* М-22.

КОНІ [кон'і] -ів, мн. Те саме, що КОЗЛА-1. Д-5.

КОНІК [ко́н'ік] -а, ч. Саморобний дерев'яний ковзан з дротиною посередині. Г-34.

КОНОВКА [ко́новка] -и, ж. Відро. *Ко́новка з водо́йу.* Б-30, Д-11; [ко́нувка || ко́новка]. *Ко́новкою́ зва́ли видро́ за Микола́йа.* К-39.

КОНОВОЙКА [ко́новойка] -и, ж. Зменш. до КОНОВКА. *Купл'у́ то́б'і ко́новойку́ ме́ду.* С-8.

КОНОВРІТКА [ко́новр'ітка] -а, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. *Л'он те́рли на воло́кно́, по́сл'а на ко́новр'ітках пр'а́ли нитк'і.* З-27.

КОНОД [ко́нод] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Н-20.

КОНОДРОСТЬ [ко́нодрос'т'] -і, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. Н-10; [ко́ноздрос'т'] О-8.

КОНОЗА [ко́ноза] -и, ж. 1. мед. Хвороба, коли вночі плачуть діти. Ш-6. 2. Те саме, що КОЗА². С-2.

КОНОЗДРА [ко́ноздра] -и, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. Б-19, В-10, С-65, Т-5; [ко́нодра] С-43; [но́ноздра] Р-32.

КОНОЗДРИК [ко́ноздрік] -а, ч., бот. Те саме, що КОЗОДРА. П-34, С-55.

КОНОПАТИЙ [конопа́тий] -а, -е. Такий, що має ластовиння на обличчі. *Не роскида́й кубла́ ластовки, щоб не бу́ти конопато́ю.* О-12, Т-5.

КОНУЗА [кону́за] -и, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. П-26.

КОНУСНИЙ [кóнусний] -а, -е. Мисливська рушниця зі звуженням у кінці ствола. *Мав ко́нусну руши́ць у.* Б-34.

КОНЦА-КРАЮ (немає) [конца́-кра́ю] у зн. присл. Безконечно. *Ц'о́му бо́лоту ни ві́дно конца́-кра́ю.* С-17.

КОНЧАТИСА [конча́тиса] -а́йуса, -а́йеца, недок. **1.** Умирати. *Так живу́т бо́літ, шо аж конча́йуса.* С-17. **2.** перен. Дуже бажати чогось. *Конча́йеца, шоп йїхати в Луцк.* С-17.

КОНЧИТИСЬ [кóнчитис'] -ус', -ис'а, док. Померти. *С це́ркиви плóхо зробі́лос'а – і до до́хторк'ї. Далá вкóла, ї ко́нчивс'а.* 3-31.

КОНЬОК [кон'óк] -н'ка́, ч. **1.** Ковзан (у багатьох н. пп.). **2.** Спеціальної форми черепиця, якою покривають місце сходження двох половин даху. *Гра на хату кон'к'ї накла́сти, шоп с'н'їх ни замита́в.* С-17. **3.** етн. Дитяча гра. *Кон'ок гра́л'ї тако-ó. Па́лочку по́ложиш', дру́гою пудк'їда́йеш, і ку́л'ї раз° там вістукнеш'.* В-39.

КОНЮЧИНА [кон'учі́на] -и, ж., бот. Те саме, що КОЛЮШИНА. Д-39.

КОНЮШНЯ [ко'н'у́шн'а] -і, ж. **1.** Будівля для коней. Х-7, С-17. **2.** перен. Велика неохайна хата. *Ва́шу кон'у́шн'у не нато́питиса.* С-17.

КОНЯКА [кон'а́ка] -и, ч., зруб. Кінь. *Он йаку́ кон'а́ку ві́годував Сирг'ї.* С-17, Г-21, П-37.

КОП [коп] -а, ч. Розум, поняття, розуміння. *Да вже ма́й коп в голо́ві – ни малéн'к'ї.* С-17.

КОПА¹ [копа́] -і, ж. **1.** Спеціальна кладка 60 снопів на полі (всі н. пп.). *Ба́ло в ц'у по́ру вже сто́яли ко́пи.* С-17. **2.** Кількість будь-яких предметів із 60

штук. *Йа на корова́ї йшла́, копу́ йайе́ц нисла́. Де ві́рвалиса хлóтци – тарáх йа́йца в коро́тци.* (Коровайна пісня). С-17.

КОПА² [копа́] спол. Поки. *Копá вун прійде, то...* В-47.

КОПАЛА [копала́] -і, мн., збір. **1.** Зібрання молоді петрівчаними вечорами на колодках. *Ну л'ітом збира́лис'а у пипр'ївку – так звáлас'а ко́пала.* 3-2. **2.** обряд. Пісні, які дозволялося співати від Купала до Петра (6–11 липня). *На́ши дивча́та спива́ют ко́палі.* 3-2.

КОПАЛЯ [копа́л'а] -і, ж. Жінка, яка копає картоплю. Н-4.

КОПАНИЦА [копані́ца] -и, ж. **1.** Сапка з 2–4 зубами. *Копані́ца ма́йе шті́ри ро́ги.* С-2, М-49, К-2, С-5; [копані́ц'а] М-25, М-32. **2.** Усяка сапка (із зубами і без них). Д-34; [копані́ц'а] Ч-2. **3.** Полоз саней. Б-33.

КОПАНИХТИК [копан'і́хтик] -а, ч., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-2. Ж-1.

КОПАНКА [копа́нка] -и', ж. **1.** Сапа з суцільним лезом. *Тéйу копа́нкоюу гет' попудру́бував корчі́ карто́пл'ї.* С-17. **2.** Сапка з трьома зубами. *Зуба́тийу копа́нкоюу до́бре карто́пл'у вибира́ти.* С-17. **3.** [копанка]. Спеціально викопана яма в лісі для води. Б-44. **4.** [копанка]. Місце, де звірі п'ють воду. Л-11.

КОПАННЯ [копа́н':а] -а, с. Пора, коли викопують картоплю. *В жнива́ ві́везли – ше перед копа́н':ом йа вже бу́ла вдо́ма.* К-45.

КОПАНЬКА¹ [копа́н'ка] -и, ж. Те саме, що КОПАНИЦА-1. М-21, Щ-1.

КОПАНЬКА² [копа́н'ка] -и, ж. **1.** Посудина у вигляді коритця, видовбана з деревини, призначена замочувати м'ясо чи розчиняти тісто; ночви. *Копáн'ка замина́ти тїсто.* Г-26, В-18, Ж-7. **2.** Великі ночовки для купання дітей. *Подовжі́ста копа́н'ка купа́ли д'ї'тєй.* П-36, Г-26. *У ба́л'їях ку́па́л'ї, у копа́н'ках.* В-45. **3.** Корито. В-18.

КОПАЧ [копáч] -á, ч. 1. Той, хто викопує могилу. *В нас на похоронах горілку дайуть тонó копачам.* С-17. 2. Кінець свинячого рила. *Йак свин'у дротуйуть, то копачá пробивають дрóтом і закручуйуть.* С-17.

КОПАЧКА [копáчка] -и, ж. 1. Те саме, що КОПАНИЦА-1. *Копáчка трохрúжн'а – то на три рóги.* П-51, В-23, П-15, П-37, Х-10; [копáчка] Ж-10; [купáчка] Б-19. 2. Те саме, що КОПАНИЦА-2. 3-2.

КОПЕЛА [копéла] -и, ж. Короткий брусок для зв'язку полозів саней із коробом. Б-33.

КОПЕРАТИВА [коператíва || ко'пе'ратíва] -и, ж. Крамниця. *В ко'пе'ратíву привизли кубасу.* С-17, Г-16, Ж-14; [копратíва] Ч-8.

КОПЕЦ [копéц] -нцá, ч. 1. Закопана картопля чи буряки у яму прямокутної форми для зберігання взимку. *В колóсти копéц картóпл'і зогнів.* С-17. 2. [копéц'] -нц'á, ч. Яма будь-якої форми, в яку закопували картоплю для зберігання взимку. Х-7.

КОПИСКО [копíско] -а, с. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. С-50.

КОПИСТКА [копíстка] -и, ж. Лопатка для розмішування рідкої страви. Х-7.

КОПИСЬТЬ [копíс'т'] -і, ж. Те саме, що КОПИСТКА. В-4.

КОПИТ [копíт] -á, ч. 1. Копито коня (у багатьох н. пп.). 2. Ратиця корови. *Корóва нóгу задерé і тудí-о втикне копíтá свóго.* Х-11. 3. Ратиця у свині. *У свинéї копíт.* П-41, Ж-5, С-65.

КОПИТИ [копíти] -пл'у́, -ніш, недок. Згрібати сіно і складати в копиці. Д-33; [коп'ít'í] Ж-7.

КОПИТНИЙ [копíтний] -а, -е. Такий, що має вигляд копита – півкола. *Облáва йес'т' копíтнайá.* М-2.

КОПИТНИК [копíтник] -а, ч. Дикий кабан. *Копíтник, бо ма́йе панці́р.* Д-22.

КОПИТО [копíто] -а, с. 1. Те саме, що КОПИТ-1. 2. Ратиця в корови. *В корóви копíто.* Т-7.

КОПИЧНИК [копíчник] -а, ч. Віршовка, якою ув'язують сіно під час перевезення. П-15; [копíшник] К-70.

КОПКО [копко] присл. Важко йти по глибокому снігу. *Рáнком ко́пко йти, по́к'і стéж'ка зроби́:а.* С-17.

КОПНО [копно] присл. Те саме, що КОПКО. *Копно йти.* Д-20.

КОПНЯК [копн'áк] **КОРДУГІДЬ** ногою по сідниці кому-небудь. *Ма́мо! А вун копн'акáми бйéц:а.* С-17.

КОПОВИЙ [коповíй] -áйá, -éйе. 1. Курча, яке вивелося в жнива. *Цупин'ета коповíйі.* П-15. 2. Зайчєня, народжене в серпні. С-2.

КОПОПАЛ [Копопáл] -а, ч., реліг. День святого великомученика Пантелеймона; Паликопа (9 серпня). Ч-6.

КОПОТИЛО [копотíло] -а, с. Місце на грядці, вигребене куркою. *Копотíло кúриц'а вíгрибла.* О-32.

КОПОЧКА [копочка] -и, ж. Купка чого-небудь. Є-1.

КОПТІЛКА [копт'íлка] -и, ж. Пристосування коптити м'ясо чи рибу. *Копт'íлка – бóчка сто́йіт' такá жел'éзна, жил'ізна бóчка. Коптíм ул'хóйу.* П-50.

КОПТО [копто] спол. Коли б то. Ч-6; [к'éпто] С-17.

КОПЧА [копча] -и, ж. Щось запилене, закопчене. *І рóбиш до сáмийі нóчи на току́ <...>, прійдеш', йак ко́пча.* О-32.

КОПША [копша] -и, ж., зруб. Недбайлива жінка. *Копша – то гáн'ба такá жінци.* В-54.

КОПШАТИСЯ [копшатис'á] 3 ос. одн. ко́пшайец':а, недок. Купатися в піску (про курей). *Йак кúри ко́пшайуц':а, то нарóбл'ат' кúбахи.* С-7.

КОП'Я [коп'я́] -á, с.; вж. у виразі **НЕМАЄ Й КОП'Я** [не'ма́йе й коп'я́ || не'ма́ й коп'я́] незмін. Не мати грошей; немає навіть копійки. *Не'ма́ і коп'я́ за душо́йу.* С-17.

КОП'ЯК [коп'я́к] -а́, ч. 1. Копиця сіна. *Будем ребт'і с'іно в коп'як'і.* К-27. 2. Яма для засідки мисливця, обтикана сосновим гіллям. К-27.

КОРАЛІ [корал'і] -ів, мн. Намисто. М-19, Н-4; [карал'і] 3-27.

КОРАЛЬ [корал'] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛЮ. *Корал' – то ст'ане хл'о́нец' так'о́, а тут по д'у́пи його́ л'і́л'ат.* Ч-4.

КОРАХВІНКА [корохв'інка] -и, ж. Графин. Б-32.

КОРДУПИЛЬ [кордупил'] -пл'а, ч. 1. Мало́го́ расту́ чоло́вік. К-58. 2. Буряк з порожниною всередині. К-58.

КОРЕНИТИ [корені́ти] -ен'у́, -ені́ш, недок. 1. Сварити, ляяти. Н-4. 2. Проклинати. *Шоб ти зна́ла, н'іко́ли не' мо́на корені́ти – то гр'і́х.* Н-4.

КОРЕНКУВАТИЙ [коренкуваті́] -а, -е. Опецькуватий (про товсту низького росту людину). С-38.

КОРЖАК [коржа́к] -а́, ч. Те саме, що КАЖАН¹. О-22.

КОРЖАН [коржа́н] -а́, ч. Те саме, що КАЖАН¹. С-17.

КОРЖИК [коржик] -а, ч., кулі́н. 1. Плоский вирі́б з прісно́го тіста (всі н. пп.). 2. Те саме, що БЕЦЬ. С-5.

КОРИНОГА [корин'о́га] -и, ж., бот. Лисичка (гриб); *Cantharellus cibarius*. К-13.

КОРИНЬОВИЙ [корин'о́вий] -а, -е. Виготовлений зі соснового коріння. *В нас корин'о́ви кор'о́бки.* К-70.

КОРИСНИЧКА [корисні́чка] -и, ж., нестл. Та, що приносить якусь користь. *Нев'істочко мой'а́, корисні́чко мой'а́, по́ки тебе́ дошл'у́с'а – са́ма с'ім раз верну́с'а.* (Весільна пісня). Д-18.

КОРИТО [корі́то] -а, с. 1. Дерев'яна посудина для напоювання худоби. *Това́р іде с па́ши – наби́рї води́ в корі́то.* С-17. 2. Русло річки. *Колі́с' був Буг' [тут], а по́т'ім зро'бі́в соб'і дру́ге ко'рїто.* В-52.

КОРИХ [корі́х] -а, ч. Нижній товстіший кінець віника. *Засади́ в'іника корі́хом у з'емл'у.* О-22.

КОРИЦЬ [ко́риць] -ри́'а, ч. 1. Міра зерна – 12,5 кг. *Ко́риць' – то пувру́чки.* К-58; [ко́рец'] С-17. 2. Посудина з клепок, яка вміщує 12,5 кг зерна. К-58.

КОРИЧАТКО [корі́чатко] -а, с. Зменш. до КОРИТО-1. П-20.

КОРИШОК [коришо́к] -и́ка, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. П-24.

КОРИХ [кор'і́х] -а, ч. Нижня частина снопа. В-19.

КОРМ [корм] -у, ч. Харч; трава для годівлі худоби. *Йу́р'ї́ с тепл'ом – Мико́ла с корм'ом.* С-67.

КОРМИК [ко́рмик] -а, ч. Кормлений кабан. 3-2.

КОРМЛИК [ко́рмлик] -а, ч. Те саме, що КОРМИК. Т-5.

КОРМНИК [ко́рмник] -а, ч. Те саме, що КОРМИК. М-49; [ка́рмник] 3-25, С-36.

КОРМУШКА [корму́шка] -и, ж. Годівниця для звірів. К-17, С-65.

КОРНАТИЙ [корна́ті́] -а, -е. Короткий. *Зим'о́йу такі́ корна́ті́ ден'.* Л-24.

КОРОБЕЙНИК [коробе́йник] -а, ч. Той, хто зі соснової дранки виготовляє коробки. *Купі́ла в на́шого коробе́йника д'ви кор'о́б'к'і.* С-17.

КОРОБКА [кор'о́б'ка] -и і -і, ж. 1. Посудина прямокутної форми, виготовлена з будь-якого матеріалу (фанери, картону та ін.) (у всіх н. пп.). 2. Посудина з соснових дранок для перенесення різних плодів, яку чіпляли через плече. *Пирибра́ла карто́пл'у, то д'ви кор'о́б'к'і гни́л':а́ вік'інула.* С-17. 3. Виплетена з соломи посудина у формі великого глека для зберігання зерна. Д-3. 4. Те саме, що ХУТРИНА-1. *Вже бу́ла побудо́вана [шко́ла], накрі́та, кор'о́б'ки сто́яли в в'і́кнах.* С-61.

КОРОБЧИНА [кор'о́бчина] -и, ж. Невелика коробочка. П-32.

КОРОВАЄЦЬ [корова́йец'] -а́йц'у, ч., кулі́н., обряд. Коровай. *А н'і́чка риг'о́че, бо корова́йц'у хо́че.* (Весільна пісня). П-37.

КОРОВАЙ [короваї] -áу і -áа, ч., кулін., обряд. **1.** Найголовніший обрядовий хліб на весіллі (у багатьох н.пп.). **2.** Вечір напередодні весілля, коли випікають коровай. *На коровайу́ були́ тоно́ свої́.* С-17. **3.** Обрядовий хліб, печений на свято Юрія, який клали кожен на своє поле під час церковної процесії. П-36.

КОРОВАЙНИЙ [короваїниї] -а, -е. Такий, що стосується короваю. *Долу́ печу́т' с короваїного т'їста.* З-27.

КОРОВАЙНИЦА [короваїниця || короваїниц'а] -и || -і, ж., обряд. **1.** Учасниця обряду випікання короваю. **КОРОВАЙНОЧКА** *Назирала десит' пар короваїниц.* С-17. **2.** Та, що вміло випікає коровай. *Йейі́ часто биру́т за короваїницю.* С-17.

КОРОВАЙНОЧКА [короваїночка] -и, ж., обряд. Пестл. до КОРОВАЙНИЦА. *Ої ни́ журу'їтес', короваїночки, – в могó батен'ка вс'огó мно́го: чо́го не^м ста́не – вин доста́не, чо́го не^м бу́де – роздобу́де.* (Коровайна пісня). Ф-3.

КОРОВАРНИК [корова́рник] -а, ч. Корівник. *Вдо́ма корові́ в хлав'і́, в колгосп'і́ – корова́рник.* З-1, Б-19.

КОРОВКА [корóвка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. В-17, Г-41.

КОРОВНИЦЯ [корóвниц'а] -і, ж. Те саме, що КОРОВАРНИК. *Йа́ була́ у корóвниц'і́ дойáркою.* П-51.

КОРОВОЛОТКА [корóволотка] -и, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. *Дівча́та бра́ли корóволотки і шли́ прісти́ в йаку́с' хату́.* Б-31.

КОРОВСКО [коровско́ || курувс'ко́] -á, ж. і с. **1.** фаун., знев. Стара велика корова. *Муї́уї́ коровско́ вже́ с'їмна́цит' л'їт.* С-17. **2.** перен. Неповоротка лінива жінка. *Отó́ вже́ курувско́ – і не^м пудвиді́ц'а.* С-17.

КОРОВЧИНА [корóвчина] -и, ж., фаун. Невелика корова. Б-19.

КОРОЄДИ [коройеди́] -ив, мн., знев. Прізвисько підляшуків, які живуть біля самої Біловезької пущі. *Нас тї́йе*

пудл'ес'áк'і́ звáл'і́ матанáм'і́, а ми йї́х корої́едам'і́. К-69.

КОРОК [кóрок] -рка, ч. **1.** Затичка у пляшці (у більшості н.пп.); [кóрик] Х-10; [кї́рок] Г-4. **2.** Підбор у туфлі. *Купі́ла тўхл'і́ на висóк'ї́х кóрках.* С-17, З-2; [к'ї́рок] С-6. **3.** Спусковий курок мисливської рушниці. Б-18.

КОРОЛИХА [королі́ха] -і, ж., фаун. Самка кроля. *Королі́ха на́ша жи́рн'ї́ша за коро́ла́.* С-17.

КОРОЛИЦЯ [королі́ц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що КОРОЛИХА. Г-34.

КОРОЛЬ¹ [коро́л'] -л'á, ч., фаун. Кріль; *Oryctolagus.* *Розве^мла́ коро́лу́, що мо́жуть го́лову обї́їсти.* С-17, Г-34. **КОРТ**

КОРОЛЬ² [коро́л'] -л'á, ч., обряд. Те саме, що КОЛЯДА-2. *Ба́т'ко прин'ї́с на с'в'áто коро́ла́ в хату́.* Х-7.

КОРОЛЯ [коро́л'á] -і, ж., анат. М'ясо із задньої ноги свині. *На стигно́ ка́жут' коро́ла́.* Д-16.

КОРОНА [коро́на] -и, ж. **1.** обряд. Зелений віночок молодої з розмарину, всередині якого біла стрічка, зав'язана бантом. М-13. **2.** обряд. Біла стрічка зі ШПАРАГОСОМ, яку накладає мати дочці-молодій на голову після благословіння. Х-7. **3.** обряд. Невеликі чотиривірші, які читає старший сват після приходу молодого до молодої; після кожного чотиривірша молода мусить уклонитися. М-13, Х-7. **4.** бот. Те саме, що ГУСКА-2. З-18.

КОРОПУХА [коропу́ха] -и, ж., фаун. Земноводна тварина, подібна до жаби; ропуха; Bufo. П-36.

КОРОСТА¹ [коро́ста] -и, ж. **1.** мед. Заразна шкірна хвороба людей і тварин (всі н.пп.). **2.** перен. Погана людина. *Ти, та́йя коро́ста!.. До́к'і́ бу́диш му́чити ми́не?* С-17.

КОРОСТА² [коро́ста] -и, ж. Рештки після переробки соломки льону і конопель. *Щч'ї́ткою́ тре́ба бу́ло ві́чесати коро́сту з воло́кна́.* З-7, Д-18, П-15, Х-7.

КОРОСТЯВКЕ [корос'т'авкэ] -вók, мн. Те саме, що ПУДКОПКИ. Б-40.

КОРОТИК [корóтик] -а, ч., фаун. Кріт; Талра. 3-22.

КОРОТКО [кóротко] присл. Мало, недовго. *Йїх вївезли на зáхуд* [Польщі], *áл'е вони там кóротко бул'ї, вернóлис'а*. В-27.

КОРОТКОЗДРОК [короткоздрók] -á, ч. Той, хто недобачає. О-16.

КОРОТКОШЕРСНИ [короткошэрсни] -а, -е. Такий, що має коротку шерсть (про тварину). А-2.

КОРОЧАЙ [корочáй] -а, ч. Те саме, що КОРДУПИЛЬ-І. М-19.

КОРТ [корт] -а, ч. Тканина з льняних ниток; порт. *Éто такóйе простéнк'е полотно* – *корт*. С-28.

КОРТЕТИ [кортéти] 3 ос. одн. кортét', недок. Хотіти. *Мен'ї кортét' водї*. В-25; [корт'їти]. *Йому кортїт йїхати в гóрод*. С-17.

КОРТОВИЙ [кóртовій] -а, -е. Полотняний; портовий. *Йа йшла зáмуш, то в менé булá кóртова спуднїца і каптáник кóртовій*. С-28.

КОРУНКА [корúнка || ко'рунка] -ї, ж. Мереживо. *Плáт':е ше ц'їле, а корúнка вїтрипалас*. С-17; [карúнка]. *Кудéлу прáли ходїли, карúнки робїли*. Х-13; [курúнка] Б-27.

КОРУП [кóруп] -а, ч., орн. Самець куріпки. П-53.

КОРУПАТИНЯ [корупатин'á] -áти, с., орн. Маля куріпки. *Куропáта і корупатин'áта ходїли по горóди*. Д-5.

КОРЧ¹ [корч] -á, ч. 1. Кущ. *Пуд гул'хóвим корчóм ле"жáв полúден'*. Г-16, К-20, С-17. 2. Стебла рослини. *Посóхли корчї картóпл'ї*. С-17.

КОРЧ² [корч] -á, ч. Судома. *Корч схупів прáву нóгу, шо лед' вїпл'їв*. С-17.

КОРЧАКИ [корчáки] -їв, мн. Невеликий ліс, у якому переважають кущі. Х-7.

КОРЧАМАХІ [корч'амáх'ї] -їв, мн. Те саме, що КОРЧАКИ. І-5.

КОРЧЕЦ [корчéц] -цá, ч. Те саме, що КОРЧ². Г-21.

КОРЧОВИК [корчóвік] -á, ч. Воїн УПА. *До нас ни раз' приходили корчовикї*. В-54.

КОРЧУНОК [корчúнок] -нка, ч. Поле на місці викорчуваного лісу. Х-7.

КОРЧУШКА [корчúшка] -и, ж., бот. Кушова цибуля. О-16.

КОРЬОВЧИНА [кор'óвчина] -и, ж., фаун. Корова. Х-10.

КОСА¹ [косá] -ї, ж. Сільськогосподарське знаряддя для косіння трави (всі н. пп.).

КОСА² [косá] -ї, ж. Заплетене дівоче волосся (всі н. пп.).

КОСА³ [косá] -и, ж. Селезінка. *Дóвга в свин'ї косá – дóвга бóде зима*. (Повір'я). С-17, В-2, Д-21, 3-39, М-36, Т-5.

КОСАРИ [косар'ї] -їв, мн. 1. Ті, хто косить траву (всі н. пп.). 2. Сузір'я Оріон. *А йе так'ї зиркїé, шо пудр'áд, то казáли Ко'сар'ї*. Б-19, П-37.

КОСАЧ [косáч] -á, ч., фаун. Заєць; Lepus. С-17.

КОСИ¹ [кóси] -еї, мн. 1. Множина до КОСА². *Нáша д'ївка заплїлáса в д'ви косї*. С-17. 2. Волосся, волосини. *Забирї косї з грибинцá*. Г-16, К-20, С-17. 3. бот. Приймочки кукурудзи на верхній частині плода. *Насушїла кóсеї с качану', вáрит і пїе*. С-17.

КОСИ² [кóси] -а, -е. Косокий. *Гáрна д'ївка, тонó косá*. С-17.

КОСИЙ [косїй] у зн. ім., -óго, ч. Те саме, що КОСАЧ. *Косїй проб'їг*. Д-39, М-43, Л-1.

КОСІННС [кос'ін':є] -а, с. 1. Дія за зн. косити. *Такé твоїé непотрїбне кос'ін':е*. С-17. 2. Пора, коли косять траву. *Вже кос'ін':е нахóдит*. П-26.

КОСКА¹ [кóска] -и, ж. Зменш. до КОСА¹. С-17.

КОСКА² [кóска] -и, ж., бот. Те саме, що КОЗА¹-5. О-29.

КОСМАЧ [космáч] -á, ч., знев. Той, хто має розтріпане волосся. М-7.

КОСНИК [коснік] -а, ч. Стрічка, яку дівчата заплітають у косу. *Косник'ї позав'язуї, а то роспустила по земн'ї.* С-17. *Русалка мала косникиї... Мигали, йак райдуга.* Р-28, Б-19, Г-26.

КОСОЛАПИ [косолáпи] у зн. ім., -ого, ч., перен. Те саме, що КОСАЧ. М-2.

КОСТА [костá] -і, ж., анат. Кістка. С-2.

КОСТЕР [костér] -стрá, ч. Складені дрова у вигляді копиці. М-28.

КОСТЕРВА [костервá] -і, ж., бот. Те саме, що КОСТЕРОВ. П-59.

КОСТЕРЕВА [костерéва] -и, ж., бот. 1. Пирій; *Elytrigia repens* (L.) Nevski. *Поле заросло костерéвойу.* С-49. 2. [костирóва]. Те саме, що КОСТЕРОВ. О-32.

КОСТЕРЕВ'Є [костерéвйе] || **КОСТЕРОВ** [костирéвйе] -а, с., збір. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-12, П-4, П-32, С-18; [костирéбйе] П-32; [костирéўйе] П-25, П-46; [кустирéбйе] П-32.

КОСТЕРОВ [костéров] -óва, ч., бот. Плоскуха; *Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv. М-49; [костервá] С-2, Ц-1; [костирéва] Д-21; [костирóва] К-40, Л-26; [коштирóва] М-48.

КОСТИР [костír] -á, ч. Палиця, якою притримували соломку, коли смалили свиню. А-2.

КОСТИРЕВКА [костирéвка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Г-9.

КОСТКА [кóстка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. К-68; [кúстка] Ж-9, З-16.

КОСТОМАХА [костомáха] -и, ж. 1. анат. Те саме, що КОСТА. *Костомáху забів – болім'.* Ч-2, В-12, К-17, С-2; [кос'т'омáха] М-2, С-17; [кос'ц'омáха] З-2, Р-5; [кос'т'ермáха] В-8; [кус'т'умáха] С-56. 2. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-34, Ж-14, О-9, П-28.

КОСТОПРАВ [костопрáв] -а, ч. Той, хто лікує вивих чи перелом. С-17; [куступрáв] Т-7.

КОСТОЧКА [кóсточка] -и, ж. 1. анат. Зменш. до КОСТКА. В-12, К-17. С-2. 2. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-1, В-23, О-23.

КОСТРА [кострá] -ў, ж. Те саме, що КОСТРИК-1. *Бувáло вже брамк'ї знимáл'ї, то, о, солóмою на гúл'ици, дров кострú роск'їдайут, о.* Д-33.

КОСТРАЙ [костраї] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Ч-13.

КОСТРАК [кострáк] -á, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-18, Б-38, Д-16, Р-35; [костр'áк] О-33; [кустрáк] Б-16; [кустр'éк] З-9.

КОСТРАН [кострáн] -á, ч. 1. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-44, С-19, Ш-4. 2. Недоїдена середина груші або яблука. С-15.

КОСТРАЧ [кострáч] -á, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. П-45.

КОСТРИК [кóстрик] -а, ч. 1. Шар складених дров. *Кúлу с'ц'иніе склáл'ї кóстрика дров.* З-6, П-15. 2. Дровітня. С-56.

КОСТРИЦА [кострїца] -и, ж., збір. 1. Те саме, що КОРОСТА². Г-16, К-20, С-17, Ц-3. 2. [кострїц'а]. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-4.

КОСТРИЦИ [кострїци] -іци, мн. Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-38.

КОСТРОЖОК [кострожók] -ж^мкá, ч. Те саме, що КОСТРИК-1. С-48.

КОСТРУБАК [кострубáк] -á, ч., орн. Птах, який ще сидить у гнізді. *В кострубакá ше кострубáте пірйе.* Д-16.

КОСТРУБАКА [кострубáка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. М-31.

КОСТРУБАХ [кострубáх] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-18.

КОСТРУБАХА [кострубáха] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Я-6.

КОСТРУБИ [кострубїе] -ів, мн. Те саме, що КОЛОДКА-10. З-19.

КОСТРУГ [кострúг] -а, ч. Складені дрова у формі копиці. *Наскладáйїм костругї на зїму.* В-18; [кострúг^x] В-45;

[костріу'г]. *Вже спалила два кострогі.* Г-26.

КОСТУВАТИЙ [костува́тиї] -а, -е. Худий, з випнутими кістками на тілі. Д-22.

КОСТЬ [кос'т'] -і, ж., анат. Те саме, що КОСТА. Г-16; [кву'с'т'] *кós't'i.* ж. Г-15.

КОСТЮРА [кос'т'у́ра] -и, ж., анат., згруб. Велика кістка. С-17.

КОСУ ВИКУПЛЯТИ [кóсу викупл'áти] *незмін., обряд.* Етап весільного обряду, коли молодий платить за молоду на початку весілля. Х-7.

КОСЬ [кос'] *займ.* Когось. *А тої кос' вигл'адав.* Л-4.

КОСЬКИ [кós'ки] -ок, мн. Плечі. *Вз'ев йогó за кós'ки.* Щ-1. *Ни несі йійі на кós'ках.* П-24.

КОСЬТІЛ [кос'т'іл] -éла, ч., *реліг.* Костел. К-13; [кос'т'óл] С-17.

КОСЬТЬОМАХА [кос'т'омáха] -и, ж. **1.** *анат.* Те саме, що КОСТА. *Гризé собака кós't'омáху дл'а б́уди.* С-17. **2.** Те саме, що КАМИНЕЦ-2. *У вішн'і кós't'омáха.* Д-39.

КОСЬТЬОР [кос'т'óр] -тра́, ч. Те саме, що КОСТРИК-1. В-54.

КОСЬЦЕ [кос'цé || кос'ц'é] -á, с. Ручка коси; кісся. *Найкрéпше кос'цé з лозі.* С-17.

КОСЯК [кос'áк] -á, ч., *фаун.* Те саме, що КОСАЧ. Ж-14, М-49.

КОТА [кóта!] *виг.* Те саме, що А-КАЗУЦ. М-23.

КОТАЛО [кóтало] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. К-4.

КОТАСИК [котáсик] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-74.

КОТЕЛЕВА [котелéва] -и, ж. Те саме, що КАЧАЛО. Т-8.

КОТЕЛЯ [котéл'а] -і, ж. Невеликий ставок. Т-11.

КОТЕНЕТО [котен'éто] -а, с. Котенятко. С-5.

КОТЕ [кот'é] -á, с. Те саме, що КОТЕНЕТО. В-31.

КОТЕТКО [кот'éтко] -а, с. Ягня. К-68.

КОТИ [коті] -ів, мн., *бот.* Різновид грибів (?). *Зел'ункі сіви, і' коті сіви, ал'е коті то не йадал'ни.* Є-1.

КОТИК¹ [кóтик] -а, ч. **1.** Те саме, що КОТЕНЕТО (всі н. пл.). **2.** *бот., перев. в мн.* **КОТИКІ** [кóтик'і] -у, мн. Суцвіття лози та деяких видів верби. *Наламáла на вігони жóвтих кóтику.* С-17.

КОТИК² [кóтик] -а, ч., *кулін.* **1.** Пиріжок з вареної картоплі без начинки. З-2. **2.** Хлібець із залишків тіста. Б-33. **3.** Те саме, що БЕЦЬ. Г-16, С-32. **4.** Те саме, що БАБА³. К-9.

КОТИЛИСЬКО [котілис'ко] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. К-11.

КОТИЛІНА [котил'іна] -и, ж. Місце в снігу, де ховається заєць. О-22.

КОТИЛЯВА [котил'áва] -и, ж. Яма на дорозі. *Котил'áва на дорóзи.* Р-29.

КОТИЛЬ [котіл'] -á, ч. **1.** Заглиблення у ґрунті від ніг худоби, де збирається вода. *На С'ірвиту́ти самі котил'і. Як б́уде морóс, то нóг'і мóна полама́ти.* С-17. **2.** Яма з водою. *Котіл' – то йáма, де з'ік'і купáйтса.* С-17. **3.** Глибоке місце серед болота; драговина. К-17; [кут'іл'] С-64. **4.** Місце, порите дикими свиньми. *Котил'і вірили дік'і свіни.* Б-14. **5.** Зім'яте кимось місце в житі. С-50.

КОТИЛЬОВЕ [котил'óве] -а, с. Те саме, що ВОДОПІЙ. С-56.

КОТІЛЬ [кот'іл'] -á, ч. **1.** Те саме, що КОТИЛЬ-3. К-59. **2.** Заглиблення з водою. *Кот'іл' шо в'ін по'рóжн'ій... дес' кол'іс' торх вігор'ів, і в'ін остáвив такій котл'овáн, а сáжовка – то та, шо кóпана.* П-37.

КОТЛЕВНЯ [котлéвн'а] -і, ж. Відділене місце в підвалі хати, де розташований котел парового опалення. П-36.

КОТЛОВИЩЕ [котловішче] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. К-68.

КОТЛОМ [котлóm] у *зн. присл.* Спосіб полювання, коли мисливці оточують

звіра кільцем і сходяться до центру. *Охотні'ки йшли котлом.* М-43.

КОТЛЯШОК [кóтл'ашок] *-шка, ч.* Скляна баночка місткістю 250 г. *Набрала два котл'ашк'е й'егуд^м.* Щ-1.

КОТМОНАХА [котмонаха] *-и, ж., анат.* Те саме, що КОСТА. К-6.

КОТНИЙ [кóтний] *-а, -е.* 1. Те саме, що КІЗНИЙ. *Та коза кóтна.* А-2, М-16, У-4. 2. Те саме, що КИТНИЙ. А-2.

КОТОВИЛИСЬКО [котовіліс'ко] *-а, с.* Те саме, що КАЧАЛО. Б-40.

КОТОВИЛО [котовіло] *-а, с.* 1. Те саме, що КАЧАЛО. *Котовіло обминай, а то лишай б'уде.* У-10, К-17, П-52, С-65, Т-11; [котовіло] Н-13; [катавіло] З-21, М-53; [куто'віло] Г-38, Д-15, С-21; [кот'овіло] Б-38. 2. Місце, де сплять лосі. Д-16. 3. Вим'яте бурєю жито. І-1, С-50.

КОТОВИСЬКО [котовіс'ко] *-а, с.* Місце, де сплять дикі свині. К-47.

КОТОВИЩЕ [котовішче] *-а, с.* Те саме, що КАЧАЛО. К-59.

КОТОРИЙ [котóрий] *спол. сл.* Який. *Не знали, котóрого хлопця заберуть.* П-8.

КОТОРИЙ [котóрий || кутóрий] *займ.* 1. Котрий. *С кутóрого вона рóку, йа не знайу.* К-45. 2. Чий. *Котóра нитка наперед згорит', тайа наперед замуж вийде.* (Гадання). П-8.

КОТОРЕЙКИЙ [котóрейкий] *займ., пестл.* Хто; який. *Котóрейкий то з вас мин'ї помóже?* Ч-6.

КОТОРИЙСЬ [котóрийс'] *займ.* Хтось; один із декількох. *І вун дав кс'óнику йакуйус'... і вун... котóрес' розложило туйу кс'óнику, і вун прочитав...* М-51; [котóрас'] П-10.

КОТРУН [котрун] *-а, ч., анат.* Те саме, що ЗДІР. Р-35.

КОТУВАТИ [котувати] *3 ос. одн.* котуїє, *недок.* 1. Виявляти статевий потяг (про вівцю). *Наша овéчка котуїє.* М-2. 2. Паруватися (вівця з бараном). М-2.

КОТУХ [коту́х] *-а, ч.* 1. Клітка, виплетена з дроту. Б-21. 2. Курник. З-2, М-23.

КОТЬОЛ [кот'óл] *-тлá, ч.* Мурашник. П-15.

КОТЮХ [кот'у́х] *-а, ч.* 1. Пастка для лову куріпок у формі ящика. М-49. 2. Пастка з решета для лову горобців. С-27.

КОТЮХИ [кóт'ухи] *-ів, мн.* Пастка для лову горобців, виготовлена з дошки і причеплена до дерева. С-65.

КОТЯРА [кот'áра] *-и, ч., фаун., зруб.* Великий кіт. С-17.

КОТЯЧЕ [кот'áче] *у зн. ім., -ого, с.* Посудина, у якій дають їсти котіві. *Дай кот'áче – нал'у молока.* С-17.

КОТЯЧИ [кот'áчи] *-а, -е.* 1. Такий, що відноситься до кота. *Дес' д'іласа кот'áча мисочка... Куді наліти молока?* С-17. 2. *вж.* у виразі **КОТЯЧИ БАТЬКО** [кот'áчи бат'ко]. Той, хто постійно грається з котами. *Синóк – кот'áчи бат'ко, а Гóл'очка – кот'áча мáти.* С-17.

КОТЯШКИ [кóт'ашки] *-ів, мн., бот.* Те саме, що КОТИК¹-2. Г-21, З-8, М-19; [кот'ашкі] С-51.

КОХИ [кóхи^і] *присл.* Те саме, що КРОХИ. *Б'іл'ш йа в школу не пушлá, посид'іла кóхи там – пушлá в колхóс.* П-60.

КОХУНЬ [кóхун'] *-а, ч., анат.* Кіготь хижого птаха. О-22.

КОХТЮХИ [кóхт'ух'і] *-ів, мн., анат.* Унутрішні шпичаки на ногах півня. З-6.

КОЦІЛ [коц'іл] *-ц'олá, ч.* Льодова бурулька з даху. П-15; [коц'óл] Г-10.

КОЦКИ [кóцки] *-цок, мн.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. П-17.

КОЦУБА [коцуба́] *-і, ж.* Пристосування виправляти скособочену стіну будівлі. П-52.

КОЦУР [коцур] *-а, ч., фаун.* Старий кіт. Я-1.

КОЦУЦЬ-КОЦУЦЬ [кóцуц'-кóцуц'!] *виг.* Те саме, що КІЦЬ-КІЦЬ. Д-21.

КОЦЮБА [коц'убá] *-і, ж.* 1. Знаряддя у вигляді півкруга, насаженого на

держак; призначається для вигрібання з печі жару і попелу. *Всаді коц'убу в воду, а то диміт.* С-17 (у багатьох н. пп.). **2. перен., знев.** Погана мисливська рушниця. *Вікин' своїу коц'убу – нічо не забійеш.* С-57; [коц'уба] Ф-1, Ж-5, М-45, Н-16, С-6, О-29. **3. перен.** Міра лічби часу: висота сонця над горизонтом, яку порівнювали з висотою коцюби. *Ни їди дудом... А ше сонце високо, ше на три коц'уби сонце.* С-17.

КОЦЮБИЛО [коц'убіло] -а, с. Держак коцюби. *Поламалос' коц'убіло – вір'їж друге.* О-14.

КОЦЮБИЛНО [коц'убілно] -а, с. Те саме, що КОЦЮБИЛО. С-51.

КОЦЮБКА [коц'убка] -и, ж. Те саме, що КОПАНКА-1. Д-33.

КОЦЯТА [коц'ата] -ат, мн. Те саме, що КОЦУБА. Б-19.

КОЦЯХ [коц'ах] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. *С коц'аха капайе.* З-2; [кац'ах] З-30.

КОЧА [коча] -і, ч. Високий кремезний чоловік. П-46.

КОЧЕРОШКА [кочерошка] -и, ж. ^{кочі} Кочерга. П-34; [кочирож'шка] К-58.

КОЧІ [коч'і] *вж. у виразі* **НИМАЄ КОЧІ** [нимайе коч'і] *незмін.* Немає вільного часу. *Нимайе коч'і прийїхати.* З-14.

КОШАТА [кошата] -і, мн. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-17, О-12, Т-27.

КОШЕЛИК [кошелік] -а, ч. Коробка з соснових дранок. В-29.

КОШЕЛИНИ [кошеліни] -іні, мн., *кулін.* Те саме, що ХОЛОДНИЦА. *Ето називайец':а холодне, по:... а ран'ше називали (от ше мойа називала) – кошеліни.* П-21.

КОШЕЛИТИ [кошеліти] -л'у, -іши, *недок.* Обманювати. *Ни кошелі, не буду слухати.* Б-21, К-71, Ф-1, О-29.

КОШЕРА [кошера || кушера] -и, ж. Загорожа для домашніх тварин. *Свєні лижєлі в кошєри.* В-6.

КОШЄРКА [кош'єрка] -и, ж. Годівниця, куди клали сіно для диких звірів. Б-44.

КОШИК [кóшик] -а, ч. **1.** Сплетений з лозових прутів виріб для зберігання або перенесення чого-небудь (у багатьох н. пп.). **2. перен.** Те саме, що КОК. С-17, С-29.

КОШИЛКА [кошілка] -и, ж. **1.** Невелика корзина, сплетена з лозових прутів. К-48, Р-1; [кошалка] З-37. **2.** Кошик з липової кори для ягід. Т-14.

КОШИЛОПЛЕТ [кошилоплєт] -а, ч., *знев.* Обманник, брехун. В-23.

КОШИЛЬ [кошіл'] -а, ч. **1.** Те саме, що КОШИК-1. С-65, Ф-1. **2.** Те саме, що КОШЕЛИК. *Ходит' сон по сел'і, нóсит' сон в кошел'і, ус'ім д'іткам продайє, Васіл'ков'і так дайє.* С-8, С-6, С-57. **3.** Коробка з березової кори з накривкою, яку носили через плече. П-33, К-6. **4.** Те саме, що КОШИЛОПЛЕТ. *Набайав йак кошіл'.* Б-21, М-45. **5.** Неправда, брехня. *Ци то правда, ци кошіл' – ни знайу.* К-58, П-15.

КОШИЦЯ [кошіц'а] -і, ж. Рибальська снасть лійчастої форми, ^{коштур} плетена з лозових прутів. Г-34.

КОШИЧОК [кошічок] -чка, ч. **1.** Зменш. до КОШИК-1. Г-16. **2.** Зменш. до КОШИК-2. Б-8, Б-46.

КОШЛІНКА [кош'ілінка] -и, ж. Те саме, що КОШИЛКА-1. В-23.

КОШІЛЬ [кош'іл'] -ел'а, ч. **1.** Те саме, що КОШИК-1. С-65. **2.** Сумка, виплетена з липової кори. Б-19, В-12, Д-31, Н-16, С-1. **3.** Коробка з кори черешні. Х-4. **4.** Те саме, що КОШЕЛИК. С-57.

КОШКОДЕР [кошкодєр] -а, ч. Бешкетник. *Стє"нан вєл'ми вилікіи кошкодєр.* В-46.

КОШЛАТИ [кошлати] -а, -е. Такий, що має довгу розкуйовджену шерсть. *Кошлата сучка.* С-17; [кошласті] О-5.

КОШЛОДАТИ [кошлода́ти] -а, -е. Те саме, що КОШЛАТИ. *Наш соба́ка кошлода́ти.* Т-2.

КОШЛАТИННЄ [кошлат'ін':е || кошлат'ін'е] -а, с., збір. Довга розкуйовджена шерсть на собаці. О-23.

КОШЛЯВИЙ [кошл'аві́й] -а, -е. Кривоногий. Ж-7.

КОШМА¹ [ко́шма] -и, ж. Ламана солома після молотіння. П-15.

КОШМА² [ко́шма] -и, ж., етн. Страховисько, яке сидить у житі. *Казала: "Ід'іте, ід'іте! Там ко́шма сидіт'!" А ніхто не^и ба́чив, йака́ вона.* Ф-3.

КОШМАНИ [ко́шмани] -а, -е. Зім'ятий; розкуйовджений. *С ко́шманийі со́ломи куличка́ ни зробиш.* С-17.

КОШМАРНИЙ [кошма́рний] -а, -е. Те саме, що КОШМАНИ. *Молот'ілка викида́йе кошма́рну со́лому.* К-68.

КОШОЛКА [кошо́лка] -и, ж. Велика сплетена з лозових прутів корзина з двома ручками. З-11.

КОШОЛОК [кошоло́к] -лка́, ч. Те саме, що КОШАЛКА. С-56.

КОШТЕЛЬ [коштéл'] -а, ч., знев. Дуже худий чоловік. Д-33.

КОШТУР [ко́штур] -а, ч. Ручка, за допомогою якої крутять жорна. Г-32.

КОШУЛЯ [кошу́л'а] -і, ж. **1.** Сорочка. М-19; [кушу́л'а] З-6. **2.** Жіноче плаття. Ш-6.

КОШУПЛЬОТАТИ [ко'шупл'отати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що КОШЕЛИТИ. К-62.

КОШУТА [кошу́та || кушу́та] -и, ж. **1.** бот. Широколиста осока. *Кошу́та іде на постілку корова́м.* Б-18. **2.** [ко'шута́] -і, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Р-19; [кошбо́та] Ж-7; [кошо́та] Ж-7; [куша́та] С-42.

КОЩАВИ [кошча́ви] -а, -е. **1.** Худий. *Ви́гнав нависн'і таку́ кошча́ву коро́ву – аш стра́шно дивітис.* С-17, Б-14. **2.** Перебірливий їжею (про тварин).

Половіна с'іна зуглуміла – вéл'ми кошча́ва коро́ва. С-17.

КОЩУРА [кошчу́ра] -и, ч., іхт. Малий лящ. *Кошчу́ра – то та́йак л'а́шчик, похо́же на л'а́шчика.* Б-29.

КПИТИСЬ [кпі́тис'] кпл'ус'а, кпіс'а, недок. **1.** Насміхатися. *С: та́ріх не кпіс'а.* С-18. **2.** Жартувати. *Хло́пци' кпі́лис'а на вечорні́ц'ах.* П-37.

КРАВКИ [кра́вки] -і'в, мн. Лахміття. *Куліс' у так'іх пу́століках худі́ли. Йак п'і́димо на л'ід, пукóвзайі́мос'а, – принисéм самі́ кра́вки!* Д-6.

КРАВЧАТИ [кравча́ти] З ос. одн. кравчі́т', недок. Подавати голос (про зайця). Ж-6.

КРАВЧЕТИ [кравч'éти] З ос. одн. кравч'éт', недок. Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жаби́ кравч'éт' у́же.* З-2.

КРАГЛАНКИ [крагланкі́] -но́к, мн., кулі́н. Те саме, що БАБА³. Б-40.

КРАГЛЮ [кра́гло] -а, с. Сувій полотна. П-21.

КРАДЮГА [крад'у́га] -и, ч., згруб. Злодій. В-13.

КРАЄЦЬ [кра́йец'] -йц'а, ч. Скибка хліба. В-13.

КРАЙКА [кра́йка] -и, ж. **1.** Тканий жіночий або чоловічий пояс для підше-
КРАПАЧЄ
резування. П-34. **2.** Поперечна кольорова смужка, виткана на полотнищі. З-11.

КРАЙЧИК [кра́йчик] -а, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. С-5.

КРАКАННЄ [кра́кан':е] -а, с., збір. Те саме, що КВАКАННЄ. Р-29.

КРАКАТИ [кра́кати] З ос. одн. кра́че, недок. **1.** Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жаби́ кра́чут'.* Г-15, Д-21, П-34. **2.** Те саме, що КВАКАТИ-1. В-3, З-39, У-10.

КРАКВА [кра́ква] -и, ж., орн. Порода великих диких качок. *Кра́ква – велика́йа ка́чка.* Л-11, О-14.

КРАКЕЛЬ [краке́л'] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. П-32.

КРАКІТ [кра́к'іт] -оту. ч. Те саме, що КВАКАННЄ. В-4, О-13.

КРАКОВАТИ [краковати] -уїу, -уїєш, *недок.* Огрібати граблями віз, накладений сіном або соломою, чи стіжок. *Трєба стоїшкá краковати.* В-54.

КРАКОВЕЦЬ [краковец'] -вц'а, ч. Обручка. Д-32.

КРАКУХА [краку́ха] -и, ж., *орн.* Те саме, що КРАКВА. М-43, П-23.

КРАМ [крам] -у, ч. **1.** Купована тканина. *Купіла кра́му на на́волочку.* Г-16, К-20, С-17. **2.** Крамниця. *Ходіли в крам купл'ати вс'о.* О-2.

КРАМАР [крамар] -а, ч. Продавець у крамниці. П-15.

КРАМАРКА [крама́рка] -и, ж. Продавчиня. Л-16.

КРАМШКА [крам'ішка] -и, ж. Гостра скалка каменя, яку використовували для викресування вогню. Н-13.

КРАМЛЯ [крамля] -і, ж. Пряжка на поясі. *В тебе така хурóша кра́мля на по́йасув'і.* З-6.

КРАМНИ [крамні] -а́, -е́. Пошитий з купованої тканини. *Полот'н'ана сорóчка т'гло дирé, а кра́мна н'е.* С-17.

КРАМУХ [краму́х] -а́, ч. Камінь. В-31.

КРАМУШОК [краму́шок] -шка, ч. Те саме, що КРАМШОК. П-28.

КРАНТАК [кранта́к] -а́, ч. Свердло. Б-19, Г-34, З-25; [гранта́к] З-25.

КРАПАЧЄ [крапач'є] -ів, мн., *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛЮ. *Гра́ли в крапач'є. Скру́тит ху́стку мо́цно йак гара́па і бі́ют по спи́н'і і вга́дуїєш.* Г-9.

КРАСА [краса́] -і́, ж. **1.** Уластивість, якість гарного, прекрасного (всі н. пп.). **2.** Врода. *Да в теї́ї д'івки нимáїє краси́!.* С-17. **3.** *бот.* Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. З-5, Н-20.

КРАСИЛЬЩИК [красі́л'шчик] -а, ч. Фарбувальник. *Йа робі́в красі́л'шчиком – красі́в ваго́ни.* О-32.

КРАСИТИ [красі́ти] -шú, -сиш, *недок.* **1.** Фарбувати. О-32 (і в багатьох н. пп.). **2.** ку́лін. Приправляти жиром страву; засмачувати. *Кі́шки начин'али и*

ка́шоїу йач'м'ін:оїу... греча́ноїу ка́шоїу, карто́фл'ами, ну. А краси́л'і тлу́шчом, ну (то на Но́вій рук). Д-3.

КРАСКА [краска] -и і -і, ж. **1.** Фарба (у багатьох н. пп.). *Тра на го́кна краси́к'і купі́ти, бо полúшчили́с.* С-17. **2.** Колір. *Йакéїу краси́коїу двéри помал'уї́ш? Си́н'оїу?* С-17. **3.** [краск'і] *незмін., етн.* Дитяча гра. *На зимл'і мал'ува́ли ко́ла, вони́ ма́ли сво́їу краси́ку. Ка́же: “Купл'аї́у краси́ку”. – “Йакúїу?” – “Черво́ну”. І тої́ втикáїє. То так'і краси́к'і.* Б-22.

КРАСНИ [красні] -а, -е. **1.** Червоний. *Красні́ї матéр'її́ купі́ла.* Ч-11; [красні́]. *Йа бу́ла в краси́ному пла́т':і, то ба́т'ко при́б'їжít', нарвé траві́ і менé притру́с'уїє, шоб чирво́ного ни бу́ло.* К-38. **2.** Про м'ясо без жирних шматків. *Красне мн'áсо.* Т-2.

КРАСНИ ШНУР [красні шнур] -ого -а́, ч. Вірówka з червоними прапорцями, яку використовували під час облави на вовків. П-44.

КРАСНОВКА [красно́вка] -и, ж., *бот.* Сорт груш. О-11.

КРАСНОЛОВЕЦЬ [красноло́вец'] -вц'а, ч., *бот.* Красноголовець; *Krombholzia aurantiaca.* *Набра́ли красноло́вц'ів і сироу́їїж.* З-16.

КРАСНЮК [красн'у́к] -а́, ч., *бот.* **1.** Підосичник; *Boletus versipellis.* С-6, С-63. **2.** Підберезник; *Boletus scaber.* М-4. **3.** Красноголовець; *Boletus rufus* Schaeff. *Тїї́ краси́ну́кі здо́рови – отакі́ї ко́рин', так йак рука́.* Д-3, Є-1.

КРАСНЮЧОК [красн'у́чок] -чка, ч., *бот.* Зменш. до КРАСНЮК-3. В-18.

КРАСНЯК [красн'а́к] -а́, ч., *бот.* Те саме, що КРАСНЮК-1. Л-7; [красн'є́к] В-54.

КРАСНЯЧОК [красн'а́чок] -чка, ч., *бот.* Те саме, що КРАСНЮК-3. *Йак їєст л'іс, то ї гри́бі росту́т <...>, і тїї́ї червоно́голо́вц'і (красн'а́чки називáїут).* М-22.

КРАЯТИ

КРАСОЛЯ [красо́л'а] -і, ж., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-2. Ш-6.

КРАСУН [красу́н] -а́, ч. Той, що любить чепуритися. К-58.

КРАСУХА [красу́ха] -и, ж. Красуня. *Ма́ти товсту́ха, дочка́ красу́ха, сен п'ірип'іл – вєлитив надв'ір.* (Відгадка: піч, вогонь, дим). Н-14.

КРАСОЛЬКА [красо́л'ка] -и, ж., бот. Те саме, що КРАСА-3. Б-16.

КРАСЬОХА [крас'о́ха] -и, ж. Те саме, що КРАСУХА. В-54, Г-42.

КРАТИ [кра́ти] -ат, мн. Ґрати; залізна решітка. В-54, З-14, М-43.

КРАТИВКА [краті́вка] -и, ж. Картата ткани спідниці з лляних ниток. *Сну́ємó так ск'іл'ко там пар, а потім тчемо, вонó вихо́дит' квадрати́ками.* П-51, З-14; [крат'івка] М-55.

КРАХЛІ [кра́хл'і] -ів, мн. Те саме, що КОЦІЛ. З-6.

КРАЧАТИ [кра́чати] 3 ос. одн. кра́чайє, недок. Те саме, що КВАКАТИ-1. *Йак жабі́ кра́чайут – бу́де погóда.* Х-7.

КРАШАНКА¹ [кра́шанка] -и, ж. Великодне однокольорове яйце (у багатьох н. пп.); [краша́нка] Х-7.

КРАШАНКА² [краша́нка] -и, ж. Те саме, що КАШАНКА. М-28.

КРАША-ПАША [кра́ша-па́ша] -и -и, ж. Пасовисько із соковитою травою. *Понад га́йем кра́ша-па́ша, йїдини́ця во́ли па́сла...* (Народна пісня). Д-18.

КРАЯТИ [кра́яти] -а́йу, -а́йєш, недок. **КРВІТ** 1. Різати ножем (про хліб). *Йак кра́йала хл'і́б, то так все пок'інула на стол'і.* С-17, В-25, Г-42. 2. перен. Дошкуляти злими словами. *Ни кра́й мин'і се́рце – і так вонó бо́літ.* С-17.

КРВІТ [крв'і́т] кротá, ч., фаун. Кріт; Тапа. Г-15; [крет] Ж-5; [крут] С-17; [кру'і́т] Б-21.

КРЕВНИЙ [крéвни́] -а, -е. Близький родич; кровний родич. *Хтос' с крéвних прибу́де.* Х-7; [крéвл'і́] Т-5.

КРЕГЕКАТИ [крегéкати] 3 ос. одн. крегéче, недок. Скрекотати (про сороку). *Соро́ка крегéче.* К-59.

КРЕГЕТАТИ [крегетáти] 3 ос. одн. крегéче, недок. Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жа́ба крегéче.* К-59.

КРЕЖАК [крежа́к] -а́, ч. Кусок стовбура. *І тре́ба сирú берéзу одр'ізати крежакá, кідати туді́ в то́ї сик [щоб довго зберігався березовий сік].* М-6.

КРЕЙ БОЖЕ [крей Бо́же] виг., незмін. Те саме, що БІГМА. П-24.

КРЕЙДА [кре́йда] -и, ж. 1. Крейда для писання на шкільній дошці (всі н.п.). 2. Глина білити хату. Н-19, М-9.

КРЕКАР [кре́кар] -а, ч., кулін. Пиріжок з вареної картоплі з м'ясною начинкою. *Напекла́ в субо́ту кре́кари́в.* З-2.

КРЕКАТИ [кре́кати] 3 ос. одн. кре́кайє, недок. Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жабі́ кре́кайут'.* Д-30, П-28, Х-10.

КРЕКЛЯ [кре́кл'а] -і, ж. Криклива дитина. Г-4.

КРЕКОТА [креко́та] -и, ж. Невеличка печера під корінням вивернутого дерева, де живуть звірі. *В креко́ти живе́ куні́ця.* Д-16, М-53.

КРЕКОТАТИ [крекотáти] 1. 3 ос. одн. креко́че, недок. Те саме, що КРЕГЕКАТИ. *Соро́ка креко́че.* П-28. 2. 3 ос. одн. крекéче, недок. Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жа́ба крекéче і ква́кайє.* К-43.

КРЕМА [кре́ма] -и, ж. Те саме, що ПОМАЛІНА. Н-23.

КРЕСЬБИНИ **КРЕМЛЬ** [кремл'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Кре́мл'і в ху́стци.* Ж-9.

КРЕНЬКАТИ [крéн'кати] -а́йу, -а́йиш, недок. Хворіти, увесь час стогнучи. *Луч: здохнути, йак так ма́йиш крén'кати.* С-17. *Молоде́йу все ході́ла бес ху́ск'і, то топ'і́р'ічк'і все крén'кайє.* С-17.

КРЕПКИ [крéпк'і] -а, -е. 1. Сильний. *Вчо́ра був крéпк'і моро́с.* С-17; [крéпкй́] М-6. 2. Здоровий, не хворий. *Тво́йá старá ше крéпка?* С-17; [кр'éпки]. *Тоді́ йак'і остава́лис'а [жити]?* Кр'éпки. Н-5.

3. Такий, що виділяється серед однорідних предметів. *Переору́, то врожа́ї́ буде крѣпки́.* М-6.

КРЕПКО [крѣпко] *присл.* 1. Сильно. *На́шо и ти так крѣпко бѣеш дити́ну?* С-17. *Вона́ бо́л'їла крѣпко.* К-38. 2. У великій мірі. *Ми́ши гра́дку зно́рили крѣпко.* Р-29, С-17. 3. Дуже. *Вона́ крѣпко фа́йна.* Б-32, С-17. *Отакѣ ме́н'ї крѣпко подоба́йеца́ вес'їл'а.* Р-25.

КРЕПШИЙ [крѣпшиї] *-а, -е, вищ. ступ.* 1. Сильніший, міцніший. *Де ши́рша коса́ ['селезінка'], тод'ї крѣпша зима́.* (Пові́р'я). Б-29, С-17. 2. Товстіший, більший. *На дру́гий р'їк бу́де ше крѣпше са́ло.* Ж-10; [крѣпши]. *Перегору́т' два ра́зи, то урожа́ї́ буде вже крѣпши.* М-6.

КРЕПШЕ [крѣпше] *присл.* Сильніше. *Їа́ бижу́, а вин шче крѣпше.* Л-4.

КРЕСАЛО [крѣсало] *-а, с.* Залізна пластинка, яку використовували при викресуванні вогню. *В кати́чку́ бу́ло крѣсало і кра́мин'.* С-6, Б-24, 3-39; [крѣса́ло] Г-16, К-20, С-17; [ґриса́ло] В-19.

КРЕСИВО [крѣсиво] *-а, с.* Те саме, що КРЕСАЛО. О-16; [крѣс'їво] В-8, К-27, М-36.

КРЕСИЛО [крѣсило] *-а, с.* Те саме, що КРЕСАЛО. В-9; [крѣсі́ло] М-16, М-45; [крисі́ло] К-58; [крѣс'їло] О-23.

КРЕСЛО [крѣсло] *-а, с.* Те саме, що КРЕСАЛО. 3-37.

КРЕСО [крѣсо] *-а, с.* Те саме, що КРЕСАЛО. Ж-14, У-4.

КРЕСУН [крѣсун] *-а, ч.* Те саме, що КРАМІШКА. *Бра́ли ка́м'їн', каза́ли кресу́н, і кресали́.* Б-44.

КРЕСЬБИНИ [крѣс'з'бини] *-у, мн.* ~~КРЕВАТИ~~ Хрестини. О-2.

КРЕВАТИ [кр'ѣвати] *3 ос. одн.* кр'ѣвайе, *недок.* Те саме, що КВАКАТИ-1. *От кр'ѣвайеш, їак жа́ба в боло́т'ї.* Г-1.

КРИВАВИТИ [кривавити] *3 ос. одн.* кривавіт', *недок.* Текти (про кров з рани). *Пора́нив його́, кривавіт' зв'їр.* В-29.

КРИВАВНЮХ [кривавн'ух] *-а, ч., бот.* Те саме, що БОЖЕ ДРЕВКО. П-21.

КРИВАТИЙ [криватиї] *-а, -е.* Такий, що має криві ноги. В-6.

КРИВЕ РАБРО [кривѣ рабрó] *-ого -а, с.* Те саме, що ЧОРТОВЕ РЕБРО. Б-22.

КРИВЕША [кривѣша] *-ї, ч. і ж., знев.* Той, хто має криві ноги. Н-4.

КРИВЕЦЬ [крив'ѣц'] *-вца́, ч., знев.* Те саме, що КРИВЕША. Г-42.

КРИВИНДА [кривинда́ || кривенда́] *-ї, ч. і ж., знев.* 1. Людина, яка накульгує. *Ни чулу́вїк, а їа́кас' кривинда́ ику́тил'га́йе.* С-17. 2. Те саме, що КРИВЕША. С-17.

КРИВОВНИК [кривовнїк] *-а, ч.* Мисливська рушниця, яка тільки ранив звіра, а не вбиває. *Тої кривовнїк не забі́е ліса.* Б-38.

КРИВОГО РАБРА [кривóго рабра́] *незмін., етн.* Гра молоді. *Їа́к кривóго рабра́, то ставале́ спіна́ до спіни́, сч'їпл'ували́са́ рука́ми і кру́жел'али́.* Б-22.

КРИВОДУЦІ [криводу́пц'ї] *-ів, мн., знев.* Жадібні люди. *В халу́пц'ї ц'її криводу́пц'ї – солóму сичу́т', ко́рж'ї пичу́т'.* (Пісня, яку співають колядники тим, хто нічого їм не подарував). Б-19.

КРИВОЛАПА [кривола́па] *-и, ж. і ч., знев.* Те саме, що КРИВЕША. М-49, С-2, Х-7.

КРИВОНДЖА [кривонд́жа] *-ї, ч. і ж., знев.* Те саме, що КРИВЕША. Т-5.

КРИВОНОГ [кривонóг] *-а, ч., знев.* Те саме, що КРИВЕША. С-8.

КРИВУЛАПИ [кривула́пи] *-а, -е.* Те саме, що КРИВАТИЙ. С-5.

КРИВУЛЯ [криву́л'а] *-ї, ч. і ж.* Те саме, що КРИВЕША. К-2.

КРИВУН [криву́н] *-а, ч.* Те саме, що КРИВЕША. Р-28.

КРИВУНДЯКА [кривун'д'а́ка] *-и, ч. і ж., знев.* Те саме, що КРИВЕША. М-7.

КРИГЛО [кригло́] *-а, с., Р.в. мн.* кригел. 1. *анат.* Крило птаха. *Ку́рка замота́лас в кло́ч'е, типѣр кри́глами матлаха́йе.* С-17, Б-14, В-4, Д-38. 2. Полиця (одна з двох) у невеличкому

плужку для обгортання картоплі. *Рош:úr крігла, а то до картóпл'і зе^мл'а не^м достайе.* С-17.

КРИГОВИЙ [криговій] -áйа, -éйе. Про великих диких качок, які прилітають дуже рано. *Криговійі качкі б'іл'ши, а чірка малáйа.* М-17.

КРИГОТИТИ [кригот'іти] 3 ос. одн. крегече, *недок.* Подавати голос (про курипок). К-59.

КРИЖ¹ [криж] -á, ч., *орн.* Порода великих диких качок; крижень; *Anas platyryncha.* К-47, Л-1.

КРИЖ² [криж] -á, ч. Хрест на роздоріжжі. П-51; [криж] *кріжа, ч. Прошчáйуц':а с тим покóйн'іком там коло тóго кріжа.* Г-26.

КРИЖ³ [криж] -á, ч., *анат.* Поясниця. *Не^м мóжу зо^угну́тис – так криж боліт.* С-17.

КРИЖАК [крижáк] -á, ч., *орн.* Те саме, що КРИЖ¹. С-1.

КРИЖАКИ [крижакі] -ів, *мн.* Віжки в кінській упряжі. Б-8, Ж-15.

КРИЖАЛІ [крижал'і] -ів, *мн.* Те саме, що КОЦЛІ. В-25.

КРИЖАНКА [крижáнка] -и, *жс., орн.* Те саме, що КРИЖ¹. *Крижáнки і марц'у́вки – велик'і качкі.* П-33, Д-30, З-28, С-19; [крижанка] З-39.

КРИЖАНТ [крижáнт] -а, ч., *бот.* Те саме, що ВАРАНИЦЯ. В-48.

КРИЖБАНТ [крижбáнт] -а, ч. Перекладаина між кроквами будівлі; бантина. П-15.

КРИЖБАНТА [крижбáнта] -и, *жс.* Те саме, що КРИЖБАНТ. Г-32.

КРИЖ БОЖИЙ [криж Бóжий] *виг, незмін.* Те саме, що БІГМА. В-54, П-15; [креж Бóжи] Б-22; [криж Бо] К-57; [криж Бóже] Б-8; [крес Бóже] О-20; **КРИЖЕНИКИ** [кр'із' бó] Р-19.

КРИЖЕНИКИ [крижéники] -ів, *мн., кулін.* Смажена картопля, нарізана кружечками. З-12.

КРИЖЕХА [крижéха] -и, *жс., орн.* Те саме, що КРИЖ¹. Г-35; [крижóха] Ш-6.

КРИЖИК [кріжик] -а, ч. Хрестик, який носять на шиї. *В Почáйови гон'укам купіла два кріжик'і.* С-17.

КРИЖИКОМ [кріжиком] *присл.* Те саме, що КРИЖИЧКАМИ. *Виш'івáла кріжиком сорочк'і, наст'ул'ниці.* В-39.

КРИЖИЧКАМИ [кріжичками] *у зн. присл.* Спосіб вишивання – хрестиками. *Була сорóчка, ви́шита кріжичками.* С-48.

КРИЖІ [криж'і] -ів, *мн.* Нижня частина спини. П-15.

КРИЖІВКА [криж'івка] -и, *жс., орн.* Те саме, що КРИЖ¹. З-37, М-43.

КРИЖМА [кріжма] -и, *жс.* Тканина, в яку загортали дитину під час хрещення. К-70.

КРИЖМО [кріжмо] -а, с. Подарунок хресних батьків своєму хрещеникові під час хрещення. В-17.

КРИЖНИЙ [кріжний] -а, -е. Те саме, що КРИГОВИЙ. *Кріжна кáчка.* М-45; [крижній]. *Кріжнáйа кáчка.* К-71; [кріжн'ій]. *Кріжн'і качкі вже прилит'іли.* С-57. *Кріжн'áйа кáчка.* Д-22.

КРИЖНИЦЯ [кріжниц'а] -і, *жс., орн.* Те саме, що КРИЖ¹. Ж-6.

КРИЖОВЕЦЬ [крижóвец'] -вц'а, ч., *бот.* Те саме, що КАПУСТЕЛЛЯ. Ш-3.

КРИЖОВИЙ¹ [крижóвий] -а, -е. Те саме, що КРИГОВИЙ. *Крижóва кáчка.* П-52; [крижовій] Н-16.

КРИЖОВИЙ² [крижовій] -á, -é. Перехресний; про дороги, які перетинаються. *Крижá стáвл'ат' на крижов'ій дорóзи.* П-37, П-15, П-32, Р-21.

КРИЖОВКА [крижóвка] -и, *жс.* Спеціально пошитий ошийник, у якого один ремінь проходить під передніми лапами собаки. С-62.

КРИЖОВНИК [крижовнік] -á, ч. **КРИКСИ** *орн.* Те саме, що КРИЖ¹. Т-2.

КРИЖОВНИЦА [крижовніца] -и, *жс., орн.* Те саме, що КРИЖ¹. Б-44; [крижувніца] К-58; [крижувніц'а] -і,

ж. *Г'іл'ки кри́за схóдит', а крижувни́ця'* вже йе. П-46.

КРИЖОВНИЦЯ¹ [крижовни́ця] -і, ж. Хрест на могилі. Д-31.

КРИЖОВНИЦЯ² [крижовни́ця] -і, ж. Нижня частина спини; поперек. Т-5.

КРИЖОВНИЦЯ³ [крижовни́ця] -і, ж., орн. Те саме, що КРИЖ¹. К-60.

КРИЖОХА [крижо́ха] -и, ж. Роздоріжжя. *На крижо́си на опин'а́ци си^ед'іла га́н'а.* С-8.

КРИЖ СВЯТИЙ [криж с'в'ати́й] виг. Те саме, що КРИЖ БОЖИЙ. Б-8.

КРИЖУВАТИ [крижува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Поступово збільшувати вогонь у гончарному горні при випалюванні посуду. К-67.

КРИЖУВКА [крижу́вка] -и, ж., орн. Те саме, що КРИЖ¹. В-9, П-41.

КРИЗЕНИЦЬ [кризе́ниц'] -нц'а, ч. Безіменний палець руки. *Серéдн'ї́, кризе́ниц', мизéниц'.* К-58.

КРИЙ БОЖЕ [кри́й Бо́же] 1. виг. Те саме, що КРИЖ БОЖИЙ. *Кри́й Бо́же, щоб то́го не ста́ло.* Ч-11. 2. вст. сл. Справді, дійсно. *Там вона́, кри́й Бо́же, схóче ше ро́бити?..* Ч-11.

КРИЙОМА [крийо́ма] присл. Крадькома; потайки. *Вдо́ма то б ма́с'т'і [від корости] і змива́ти, а в чужу́ї ха́ти стидáлас'а – так йа вс'о крийо́ма, вс'о хова́лас'а.* Д-3.

КРИКЛИВЦІ [криклі́вци] -у, мн., мед. Хвороблива плаксивість у дітей вночі. *То хтос' на дити́ну накі́нув криклі́вци.* С-17; [криклі́вці] -ів, мн. М-19.

КРИКОТА [крико́та] -и, ж. Те саме, що КРЕКОТА. *Воу́кі виво́д'ац'а в крико́ти.* В-54.

КРИКОТАТИ [крикотáти] 3 ос. одн. крико́че, недок. Те саме, що КВАКАТИ¹. *Пуд де́ревом жа́ба крико́че.* О-23.

КРИКСИ [кри́кси] -ив, мн., мед. Те саме, що КРИКЛИВЦІ. *Йа́к кри́кси, то ходи́ли ску́бли солóму с кри́ши' і пуло́жї*

дити́ни п'ід го́лову... С кри́ши то́го, шо ду́мали, шо ро́бит'. Б-19, С-30.

КРИКСИВИЙ [крикси́вий] -а, -е. Крикливий. *Вона́ крикси́ва л'уди́на.* Т-5; [криксли́вий] Р-21; [кр'іксéвий] 3-11.

КРИКСУН [криксу́н] -а́, ч. Те саме, що КРИКУН-1. Р-21.

КРИКУН [крику́н] -а́, ч. 1. Той, хто кричить чи голосно розмовляє. *Тако́го крикуна́, йа́к наш брига́д'і́р, йа ше не^н ба́чила.* С-17, Г-16, К-20. 2. мед. Те саме, що КРИКЛИВЦІ. *На д'іте́ї крикуна́ накі́дали.* 3-27. 3. Те саме, що КРИКУХА-2. П-4.

КРИКУХА [крику́ха] -и, ж. 1. Криклива жінка. Г-16, К-20, С-17, Ц-3. 2. Підсадна качка для приманювання селезня під час полювання. Д-16, С-6, Ф-1, Х-10, О-29. 3. Вабик для приманювання селезня. О-29.

КРИЛАЧ [крила́ч] -а́, ч. Лозова рибальська снасть лійчастої форми. С-30, М-7.

КРИЛЄС [крил'éс] -а, ч. Місце для церковного хору. *Бул'у́: такі́:йї п'éвч'и, котóри^{її} спи́ва́ють' на крил'éсу в це́ркви.* П-40.

КРИЛО [крило́] -а́, с. 1. Те саме, що КРИГЛО-1 (у багатьох н. пп.). 2. Відрубане куряче чи гусяче крило з пір'ям, яке використовували для підмітання печі. Г-34.

КРИМНИЦЯ [кримни́ця] -і, ж. Крамниця. Р-33.

КРИМПАТИЙ [кримпáтиї] -а, -е. Невисокого росту кремезний чоловік. Ж-15.

КРИМКОВАТИЙ [кримковáтиї] -а, -е. Те саме, що КРИМПАТИЙ. О-32.

КРИНИКУС [крині́кус] -а, ч., орн. Чайка; *Vanellus vanellus.* *Крині́куси в селó лет'éт' – бу́де зи́мно.* П-51, 3-14; [курні́кус] П-15.

КРИНИЦЯ [крини́ця] -і, ж. 1. Джерело, яке впливає з-під землі. *Йе крини́ця коло К'ел'ц'а.* П-36, Г-16, П-37;

[криніца]. С криніци завше холодна вода. С-17, К-20. **2.** Джерело в колодязі. З-29; [криніца]. В колод'язи криніца йе. С-27. **3.** Місце, де звірі п'ють воду. К-17, М-17.

КРИНИЧИНА [кринічина] -и, ж. Те саме, що КРИНИЦЯ-1. В-18.

КРИНИЧКА [кринічка] -и, ж. **1.** Те саме, що КРИНИЦЯ-1. Г-16, Л-4. **2. анат.** Упадина на коров'ячому боці, за якою дізнаються, чи молочна корова. *Хто пон'імає, то дівитца корову по зубах, мацає кринічку.* С-17.

КРИНИЧНИЙ [кринічний] -а, -е. Джерельний. *Треба бочка води кринічної, мишюк мукіє пше^нічної, копá йайеу' молодіх курей* (для випікання короваю). (Коровайна пісня). Ф-3.

КРИНКА [крінка] -и, ж. **1.** Природне джерело. *В крї^ен'ци вел'ми чїста вода.* Г-9. **2.** Колодязь. О-3. **3.** Те саме, що КРИНИЦЯ-3. *До крїнки лос'ї пришли.* Г-38.

КРИНТАК [кринтáк] -á, ч. Те саме, що КРАНТАК. П-37.

КРИПА [кріпа] -и, ж. **К** узагалі. *К'їдав рїбу в крїпу.* В-13, Д-2, К-9, П-51; [крéпа] Г-42. **2.** Плоскодонний човен. В-13; [кр'іпа] З-14. **3.** Човен з високими бортами. *Човин з нїс'кими бортами, з високими – крїпа.* С-15. **4.** Посудина для зберігання води, видовбана зі стовбура дерева. Ж-7. **5.** Корито для напоювання худоби. Г-26, В-39, Є-1, С-48. **6.** Жолоб, куди кладуть сіно для худоби. П-36.

КРИПЕЦ [крїпéц] -тцá, ч. Силач. *Так'ї крипéц, шо вїдаску с'їна не пудніме.* С-17.

КРИСІД [крис'ід] -у, ч. Сильна отрута, яку мисливці використовували під час полювання на лисиць. О-4.

КРИСЛО [крїсло] -а, с. Будь-який стілець зі спинкою. *С'ад' на крїсло і сидї.* С-17.

КРИСЛЯНКА [крисл'ánка || кресл'áнка] -і, ж. Матня в штанях. *Зробиши шкóду, то крїпиви накладу в крисл'áнку.* С-17.

КРИСЬ СВЯТЕЙ [крис' с'в'атей] виг. Те саме, що БІГМА. Н-20.

КРИТНИК [крїтник] -а, ч. Покривельник дахів. Р-33.

КРИХО [крїхо] присл. Те саме, що КРОХИ. С-22.

КРИШАК [крїшáк] -á, ч. Накривка на каstrулю. С-43.

КРИШАЛКА [крїшáлка] -и, ж. Те саме, що КРИШИЛКА. С-56.

КРИШИЛКА [крїшілка] -и, ж. Шатківниця. Б-19, С-32.

КРИШКА¹ [крїшка] -и, ж. Те саме, що КРИШАК. *Он крїшка на каstrулу.* В-17, С-17.

КРИШКА² [крїшка] -і, ж. Крихта. *Позмитáй кришк'ї с:толá.* С-17.

КРИШКУ [крїшку] присл. Те саме, що КРОШКУ. *Г'їдунї єто с'удї дал'ей крїшку за Дорогїчен' <...>, вже не так говорат – ходéле, робéле.* С-28. *Тут Бр'ес'т', крїшку так 'їє бул'ї ентел'егéнтни л'удї, не так 'їє вже зак'їн'ани.* С-28.

КРИЮВКА [крїюв'фка] -и, ж. Схованка, схрон. *То такуйу ми нарéшти зробїл'ї крїюв'фку.* К-56.

КРИВУНИС [кр'івунїс] -а, ч., знев. Чоловік з кривим носом; негарний чоловік. *Хай і кр'івунїс, абї Б'їг прин'їс.* Б-16.

КРИКАТИ [кр'їкати] 3 ос. одн. кр'їкає, недок. Подавати голос (про куріпку). *Куропáтви кр'їкайт' – к'їр'ї! к'їр'ї!* П-53.

КРИПКА [кр'їпка] -и, ж. Зменш. до КРИПА-1. *Мáйу кр'їпку на вóзер'ї.* С-8, Д-7.

КРИТКА [кр'їтка] -и, ж., фаун. Крїт. В-54.

КРОВ [кров || кроў] -и, ч. Кров. *Кров пушóв з нóса.* Ч-6.

КРОВАВИТИ [коровавїти] 3 ос. одн. кровавїт', недок. Про рушницю, яка не вбиває звіра, а тільки раниць. *Стрél'ба кровавїт'.* К-58.

КРОВНИЙ [крóвний] -а, -е. 1. Виго-товлений з крові. *Крóвнийі млинці добрийі булиі.* М-49. 2. [крóвний] -ого, ч. Те саме, що КРЕВНИЙ. *Йак сніц':а кров, то покóйником хтос' б'уде с крóвних.* Х-7.

КРОВНОТА [крóвнотá] -і, с., збір. Те, що пов'язане з кров'ю, зі смертю. *Йак бат'ушка сніц':а, то недóбре. Шос' вонó вже... ну... [Як кров?]. Ёто вже йакáс' кровнотá, тóже недóбре. Н'е, н'е...* М-45.

КРОВ'ЯНИЙ [крóв'яний] -á, -é. Те саме, що КРОВНИЙ-2. *В нас варіли кров'яний боршч.* П-37.

КРОЗ [кроз] прийм. Крізь. *Кроз в'ікно диві'вс'а.* 3-26; [круз || круз']. *Круз стин'у п'ул'а прошлá.* С-17.

КРОКОВКИ [крóковки] -вок, мн. Те саме, що КОЗЕЛ-6. С-1; [кроковкі] -вóк, мн. Д-19.

КРОНЮ [крóн'у] присл. Трішки. *Вр'іш крón'у хл'ба.* Д-20.

КРОНЦЮ [крóн'ц'у] присл. Те саме, що КРОНЮ. Т-16.

КРОПЕЦЬ [крóпéц'] -нц'у́, ч., бот. Кріп; *Anethum graviolens* L. *Крóпéц' пос'їяла по б'ул'б'і.* М-21, Р-21; [крупéц']. *Картóпл'у пересипáют' крупéм.* В-54.

КРОПИВКА [крóпівка] -і, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Б-21; [крупéвка] Б-22.

КРОПИВНИЙ [крóпівний] -а, -е. Такий, що з кропиви. *І йа варіла крóпівний боршч.* Р-28.

КРОПИВНИК [крóпівник] -а, ч. Байстрюк. Н-4.

КРОПИВНИЦЯ [крóпівниц'а] -і, ж. Байстрючка. Н-4.

КРОПИЛО [крóпіло] -а, с. 1. Зв'язаний докупи кінський волос для кроплення свяченою водою (всі н. пп.). 2. Хлорофос чи інша отрута проти колорадських жуків. *Мáйеш крóпіло на жукуі?* Т-7.

КРОСЕНЦЯ [крóсéнц'а] -éнец', мн. 1. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Б-14; [крóсéнца] -éнец, мн. *Хто йак зве – хто кóзди, хто крóсéнца.* П-15. 2. Основа пристрою нагонича для підняття звіра з лігва. П-32.

КРОСНА [крóсна] -сен, мн. 1. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Б-14; [крóсла] Б-43. 2. Примітивний ткацький верстат. *На крóснах лéхко ткáти, а на вирстáт'і трéба пудучітис'.* П-37. *Вирстáт' у хáти стуйáла, шо ткáти... крóсна ткáти.* С-69.

КРОСНИЙ [крóсний] -ого, ч. Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. *Ёто вин крóсний миї був, и ничі́м вин не" був [не належав до політичних партій].* Н-5.

КРОТИК [крóтик] -а, ч., фаун. Маленька мишка з довгим носиком. Б-44.

КРОТИТИ [крóтіти] 3 ос. одн. крóтит', недок. Точити землю (про кротів). Д-15, П-15, П-32, С-9.

КРОТОВИСЬКО [крóтовіс'ко] -а, с. Купа землі, наточена кротом. М-40, Н-21, П-4.

КРОТОЧИНА [крóтóчина] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. В-23, Г-34.

КРОХА [крóха] присл. Те саме, що КРОХИ. *Ошчáвл'оне молóкó – то крóха кі́слоїе.* О-2, М-48.

КРОХИ [крóхи] присл. Трохи. *В'ін крóхи кáшл'ав.* О-2. *Дл'а йéї́ булó крóхи клóпотув.* В-21; [крóх'і]. *Пусид'áт л'уди крóх'і ну ї пурусхóд'аца.* Л-10.

КРОХУ [крóху] присл. Те саме, що КРОХИ. *Дам вам крóху груш.* С-8, П-36. *Пудростé л'он крóху – трéба полóти.* Д-33.

КРОЧКА [крóчка] -і, ч., рідше ж., іхт. Молодий короп; *Surginus caprio*. С-17.

КРОШЕЧКУ [крóшечку] присл. Трішечки. Д-20.

КРОШКА [крóшка] -и, ж. 1. Те саме, що КРИШКА². *Крóшка хл'ба.* В-54. 2. Те саме, що КРОХИ. *Тіл'ко вóде крóшка волóс':а булó.* П-46.

КРОШКУ [крóшку] *присл.* Те саме, що КРОШЕЧКУ. *Штикул'анти пр'інос'іл'і крóшку д'ейакуйу бл'узочку.* В-34, З-23, К-58.

КРОШНЯ [крóшн'а] *-і, ж.* Кошик з накривкою. З-33.

КРУГ [круг] *-а і -а́, ч.* 1. Частина площини, обмежена колом (всі н. пп.). 2. Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки. Г-15, М-45, О-9, О-12, Д-5. 3. Цементне кільце колодязя. *Зробіли за ден' три кру́ги.* Г-34.

КРУГА¹ [круга́] *присл.* Навкруги, довкола. *Круга́ нікого́ німа́.* С-17.

КРУГА² [круга́] *прійм.* Навколо; коло. *Круга́ хати́ тоно́ буд'ак'і́ росту́т.* С-17.

КРУГАНА [круганá] *присл.* Іти не навпростець, а об'їзною дорогою. *В л'іс йшли́ кругана́.* Д-31. *До силá кругана́ йїхати́ д'есит' к'ілометр'ів.* В-54.

КРУГАНЧИК [круга́нчик] *-а, ч.* Невелика ділянка чого-небудь; місце, де що-небудь родить. *Круга́нчик йа́год.* М-28.

КРУГЕЛИЧКО [круге́личко] *-а, с.* 1. Кружечок. *Ц'е круге́личко накладі́ на слóйіка, ха́й дои́ч не па́дає.* С-17. 2. Те саме, що КРУГАНЧИК. *Йа́гуд німа́, лед' знаи́ла йїдне́ круге́личко.* С-17.

КРУГЕЛИЧОК [круге́личок] *-а, с.* Те саме, що КРУГЕЛИЧКО. **К**

КРУГИКАТИ [кругі́кати] *З ос. одн.* кругі́кає, *недок.* 1. Подавати голос (про диких свиней). Б-35, Д-16. 2. Утворювати звуки (про зайця). Ж-14.

КРУГЛИКИЙ [кру́глик'ій] *-а, -е.* Кругленький. К-58.

КРУГЛЮ [круглю́] *-а́, с.* 1. Коло. *Д'іти на писку́ круглю́ мал'увáли.* С-17. 2. Частина площини, обмежена колом. *Віри́зав з до́шк'і́ круглю́ ножо́вкою́.* С-17.

КРУГЛЯК [кругль'ак] *-а́, ч.* 1. Очищений від гілок стовбур дерева, який використовують у будівництві. *В нас бу́ла хата́ с кругль'аку́.* С-17. 2. *бот.* Болотяна трава, з якої робили щітки білити хату. Л-4.

КРУГЛЯКОМ [кругль'акóм] *у зн. присл.* Спосіб знімання шкури з убитого звіра без поздовжнього розрізу. Д-16.

КРУГМЕНС [кругме́н'е] *-а, с.* Частина подвір'я біля хліва та клуні. Р-17.

КРУЖАН [кружа́н] *-а, ч.* Те саме, що КАЖАН. Л-4; [куржа́н] Л-4.

КРУЖЕНЯТИ [кружен'ати] *-а́йу, -а́йеш, недок.* Бігти, роблячи кола. С-60.

КРУЖЕЧКА [круже́чка] *присл.* Навколо. *Пов'іси́ли ла́мпу і с'ада́йем д'івча́та всі́ круже́чка.* Р-33.

КРУЖИЛІСТИ [кружил'єти] *-є́йу, -є́йиш, недок.* Викачувати. *Шпр'іт ви́лива́ли, по́т'ім кружил'є́ли на петел'н'і.* П-23, П-46.

КРУЖІЛКА [круж'ілка] *-и, ж.* 1. Санки, прив'язані до жердини, що обертається навколо кілка, вбитого в лід. П-15. 2. Пристосування, на яке намотували прядиво під час прядіння. Г-32.

КРУЖОК [кружо́к] *-жкá, ч.* 1. Круглої форми дерев'яна накривка, якою придавлюють засолені овочі. *Ві́ми кружкá з гурку́ і обмі́й.* С-17. 2. Коло. *Гра́ли дит'а́тко.* Става́ли ну дво́є в кружо́к і пири́ходив уди́н о́дного. Щ-3. 3. Те саме, що КРУГ-2. Д-30, М-33, П-41, П-53. 4. Місце, де токують тетеруки. Г-38. 5. Місце, де сплять дикі кози. М-36. 6. Низинна частина поля. *У нас тут то дужкі́, то кружкі́, то н'аке́ такé по́ле, а там – ровни́на.* О-2.

КРУК¹ [крук] *-а́, ч., орн.* Великий хижий птах із блискучим чорно-синім пір'ям; *Corvus corax* (у багатьох н. пп.).

КРУК² [крук] *-а́, ч.* 1. Гак. *Забі́ в стину́ крука́ чипл'ати́ ил'є́йі.* С-17. 2. Залізний стержень, на якому чіпляють завіс дверей. П-15, П-37. 3. Курок мисливської рушниці. Ч-2. 4. *етн.* Те саме, що ПАНАС-2. К-48.

КРУК³ [крук] *-а́, ч., реліг.* Свято, яке відзначали на Холмщині за тиждень до Великого посту. К-13.

КРУКОВКА [круко́вка] -и, ж. Мисливська рушниця, яку під час заряджування потрібно зігнути. С-6.

КРУКОВКИ [круковкі] -во́к, мн. Те саме, що КОЗЕЛ-6. Д-22.

КРУКУДЕЛЬКА [крукуде́лка] -и, ж. Фрикаделька. Б-32.

КРУЛИТИ [кру́лити] -л'у, -лиш, недок. Те саме, що КРУЖИЛІСТИ. Ц'ін' бра́ли у вагонéтках і кру́лили – робі́ли др'іб. Б-21.

КРУЛИХА [крулі́ха] -и, ж., фаун. Кружиця. К-70.

КРУЛЯВИНА [крул'а́вина] -и, ж. Місце, де росте багато ягід. Крул'а́вина йа́год. Л-13.

КРУЛЬ [крул'] -а́, ч. Кріль. Крул' хо́че йісти, да́ї трави́. Л-13, К-70, П-15.

КРУМАТИ [кру́мати] 3 ос. одн. крума́є, недок. 1. Те саме, що КВАКАТИ-1. Жа́ба крума́є. В-29; [кру́мкати] Л-13, С-53, С-65. 2. Те саме, що КРУГИКАТИ-1. 3-2.

КРУМКА [кру́мка] -и, ж. Скибка хліба. Втнн кру́мку хл'і́ба. Б-10.

КРУНДУПЕЛЬ [крунду́пел'] -пл'а, ч. Те саме, що КОРДУПИЛЬ-1. Тако́го крунду́пл'а йа не^у бо́й'ус, годне́йу рукéйу покладу́ на лопáтк'і. С-17.

КРУПАНИЦЯ [крупа́ниц'а] -і, ж., кулі́н. Те саме, що КАШАНКА. С-59.

КРУПНЄНИК [крупн'є́ник] -а, ч., кулі́н. Те саме, що КАШАНКА. К-70.

КРУПНИК [крупні́к] -а́, ч., кулі́н. 1. Картопляний суп із крупами. П-15, П-37, Х-7; [крупне́к] Г-23. 2. Рідка молочна каша. Д'іт'ам вари́ла крупні́к. 3-32.

КРУП'ЯНКА [круп'я́нка] -и, ж., кулі́н. Те саме, що КАШАНКА. Д-18.

КРУСЬО [кру́с'о] -а, ч., пестл., фаун. Те саме, що КОРОЛЬ¹. Л-23.

КРУТАК [крута́к] -а́, ч. Назва давнішого танцю. І крутака́, о, пол'к'і, бе́рка [танцювали]. С-25. Танц'увáле кул'э́с' (та йак вуз'ме́!) крутака́. В-54.

КРУТАТИСЯ [кру́татис'а] -а́й'ус'а, -а́й'іс'а, недок. Поспішати. Куда́ ти^е кру́тайіс'а? В-13.

КРУТЕЛЮГА [крутел'у́га] -и, ж. Хурделиця. П-15.

КРУТЕНЬ [круте́н'] -ен'а́, ч. Солома, якою обмотували ноги, взуваючи чобіт. В чо́боти робі́ли крутен'і. Л-1.

КРУТИЙ [круті́й] -а, -е. Швидкий. **КРУТИЛЬ** = то круті́й та́нец'. В-54.

КРУТИЛЬ [круті́л'] -а, ч. 1. Те саме, що КРУТЕНЬ. Крутил' с соло́ми робі́ли. Д-19. 2. ? Ві́йди, сва́хо, подиві́с'а, шо ми то́бі привизлі́: чи тел'а́, чи йагн'а́, чи нев'і́тку-крутил'а́. (Весільна пісня). Д-18.

КРУТИНЬ [кру́тин'] -а, ч. Кільце домашньої ковбаси. Л-4.

КРУТИТИ [круті́ти] -учу́, -тиш, недок. 1. Приховувати правду. Вун шос' кру́тит, не^у ка́же пра́вду. С-17. 2. Шахраювати, діяти нечесно. Т-5.

КРУТИТИС [круті́тис] 3 ос. одн. кру́тиц'а, недок. 1. Повертатися з боку на бік. Чо не спиш? Чо кру́тиса? С-17. 2. Виявляти статевий потяг (про свиню). Ни колóли, бо свин'а́ са́ме почала́ круті́тис, мн'а́со бу́де чирво́не. С-17; [круті́тис']. Свин'а́ кру́тиц'а. Д-20. 3. перен. Пам'ятати що-небудь, але в цей момент не можна пригадати. Ну кру́тиц'а в мене́, йак то́ї го́род звáвс'. І-3.

КРУТІЙ [круті́й] -йя́, ч. Непосидюча вертлява людина. П-15.

КРУТІЛКА [крут'і́лка] -і, ж. Те саме, що КРУЖІЛКА. На л'оду́ д'іти робі́ли крут'і́лку. С-17.

КРУТІЛЬ [крут'і́л'] -а, ч. 1. Те саме, що КОШИЛОПЛІЕТ. Н-21. 2. Шахрай. Т-5. 3. Те саме, що КРУТИЛЬ. П-53.

КРУТІЛЬКА [крут'і́лка] -и, ж. 1. Те саме, що КРУТІЙ. Т-5. 2. Спеціальний пристрій нагонича для підняття звіра з лігва, який обертається навколо валка. 3-21.

КРУТО [к'ру́то] *присл.* Сутужно. *В нас було ба́рзо кру́то з ла́хам'і, з од'ошко́у.* М-51.

КРУТОВИЩЕ [круто́вище] *-а, с.* Те саме, що КРОТОВИСЬКО. С-64, Д-5.

КРУТОТОЧИНА [круто́точина] *-и, ж.* Те саме, що КРОТОВИСЬКО. В-2.

КРУТЬВАНКА [к'ру́т'ванка] *-и, ж.* Велика хустка, якою жінки вкривали плечі і спину. К-2.

КРУТЬКО [к'ру́т'ко́] *-а́, ч. і с.* Те саме, що КРУТІЙ. М-19.

КРУТЮХ [к'ру́т'у́х] *-а, ч.* Рвучкий круговий рух вітру. В-25, П-15.

КРУТЯВКА [к'ру́т'авка] *-и, ж.* Те саме, що КРУЖІЛКА. Ж-7.

КРУТЯК [к'ру́т'а́к] *-а́, ч.* Назва швидкого танцю. *Ми танцю́вали кру́т'ака́.* В-54.

КРУТЯХ [к'ру́т'а́х] *-а, ч.* Одне з двох перехресть витушки – пристрою для перемотування пряжі з міток у клубки. О-26.

КРУТЯЧОК [к'ру́т'ачо́к] *-чка, ч.* Прядиво, скручене в невеликі кульочки при спалюванні РОЖІ. Л-4.

КРУХА¹ [к'ру́ха] *-і́, ж., бот.* Крушина; *Frangula alnus* Mill. З-6.

КРУХА² [к'ру́ха] *-и, ж. ?* *Живи́ця така́йа... На дєрви вона́ така́ прòсто... Така́йа кру́ха.* В-45.

КРУЦИК [к'ру́цик] *-а, ч.* Невеликий складаний ніж. *Кру́цик зачин'а́йеу'а, в'ін мали́й.* Ж-6.

КРУЦІК [к'ру́ц'і́к] *-а, ч.* Те саме, що КРУТЮХ. К-70.

КРУЦЯЛО [к'ру́ц'ало́] *-а, ч., ж. і с.* Те саме, що КРУТІЙ. *Спи вкру́ц'ало!* С-17.

КРУЦЯХ [к'ру́ц'а́х] *-а, ч.* Те саме, що КРУТІЙ. С-17.

КРУЦЬКОВАТИЙ [к'руц'кòва́ти́й] *-а, -е.* Непосидючий, вертлявий. К-70.

КРУЧА [к'ру́ча] *-и, ж.* **1.** Місце в річці з круговим рухом води; вир. С-17. **2.** Те саме, що КРУТЮХ. С-17. **3.** Те саме, що КРУТЕЛЮГА. Г-21.

КРУЧАНИ [к'ру́чани] *-а, -е.* **1.** Вертлявий. *Кру́чаного гону́ка не спуска́й з гочє́й.* С-17. **2.** Кучерявий. *Вона́ зрòду ма́ла кру́чани ко́си.* С-17. **3.** у зн. ім. Бешкетник. *Кру́чани попрòбу́йе напру́г'і.* С-17.

КРУЧЕНА ЮШКА [к'ру́чена йу́шка] *-ойі -и, ж., обряд., жарт.* Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. Р-4.

КРУЧЕНИ [к'ру́чени] *-а, -е.* Те саме, що КРУЧАНИ-1, 2, 3 (у багатьох н. пп.).

КРУЧЕНИ ІВАН [к'ру́чени іва́н] *-ого -а, ч., бот.* Кручені паничі. К-70.

КРУЧОК¹ [к'ручо́к] *-чка́, ч.* **1.** Зменш. до КРУК²-1. *Тво́йа годє́жа на кру́чку́.* Р-29, К-17. **2.** Те саме, що КРУК²-2.

Двєри на кру́чка́х. Р-29, Б-29. **3.** Те саме, що КРУК²-3. В-29, З-39, М-43, Т-2.

4. Защіпка. *Вуз'мі́ двєри на кру́чо́к.* С-17, С-50. **5.** Гачечок у пастці, на який чіпляли приманку. Б-14. **6.** Те саме, що КРУГ-2. *За́йеу' нарòбив кру́ч'ів.* С-6, В-29, М-16.

КРУЧОК² [к'ручо́к] *-чка́, ч.* Пляшечка місткістю 100–125 г. *Колі́с' купл'али кру́чки з гор'і́лко́у.* З-1, К-17.

КРУШЕЧКА [к'ру́ше'чка] *-і, ж.* Зменш. до КРУШКА. *Кру́шечка без гу́ха.* С-17.

КРУШКА¹ [к'ру́шка] *-і́, ж.* Кухоль. *Д'ви кру́шк'і росòлу ві́тив по́с'л'а хри́стін.* С-17, П-15.

КРУШКА² [к'ру́шка] *присл.* Те саме, що КРУЖЕЧКА. *Кру́шка стула́ д'івча́та пус'іда́йут' – виши́ва́йут'.* Л-30.

КСА-КСА-КСА [кса-кса-кса!] *виг.* Уживають для нацьковування собаки на звіра. Д-9.

КСИ! [кси] *виг.* Те саме, що КСА-КСА-КСА. С-58, Д-33, Ж-7.

КСИЙ! [кси́й] *виг.* Те саме, що КСА-КСА-КСА. Т-5.

КСО! [ксо] *виг.* Уживають для повертання запряжених коней ліворуч. С-17.

КСТРОЦИ [кстро́ци] *присл.* Збоку, осторонь. *Вона́ сто́йала кстро́ци.* Ж-5.

КСЬОНЗ [кс'онз] -а, ч. Православний священник. *Прийїжáv кс'онз з Слова́тич шчодру́га нед'л'а, шчотрét'а.* Я-1.

КУБ¹ [куб] -а, ч. Зроблений з клепок кадуб. М-16.

КУБ² [куб] -а, ч. Кубічний метр. *Віписала два кубі госік'і на хливá.* С-17.

КУБАЙЛО [куба́йло] -а, с. Те саме, що КУПАЛО. Б-24.

КУБАЛО [ку́бало] -а, с. 1. Гніздо птаха. *Кубало на хáти.* Ч-5, М-40, О-14, П-23. 2. Місце, де курка несеться. С-58. 3. Місце ночівлі диких звірів. М-40, О-14, П-23, С-50. 4. Барліг ведмеда. О-14. 5. Місце, де живуть їжаки. М-40, П-23. 6. Розширене місце в лисячій норі. С-50. 7. Те саме, що КУПАЙЛО-3. М-40. 8. Те саме, що КУБЛО-4. *Курка на горóд'і кубала зробіла.* Б-40.

КУБАЛЦЕ [кубалцé] -ц'á, с. Зменш до КУБАЛО-1. М-53.

КУБАН [куба́н] -а, ч. Колодка, на якій рубають дрова. Г-42.

КУБАНЕЦЬ [кубанéц'] -нц'á, ч. Зменш. до КУБАН. *Іді ц'ókни тріску на кубанц'і.* Г-42.

КУБАНЯ [куба́н'а] -і, ж. 1. Яма з водою, у якій перуть одяг. Г-23. 2. Те саме, що КУПАЛО. К-43, С-2. 3. Те саме, що ВОДОПІЙ. Д-15.

КУБАРКА [ку́барка] -и, ж. Ніша біля печі, куди вигрібають жар. Б-1; [куба́рка] М-2.

КУБАСА [кубаса́] -і, ж. 1. кулін. Ковбаса. *Ба́ло біднийї понайіда́йуц'а чоснику́, а ка́жут, шо кубасу́ йшли.* С-17. 2. Жир з печеного сала; тук. *Шкварку́ йімó, а кубасо́йу сма́чимо товкани́цу.* О-17.

КУБАХ¹ [ку́бах] -а, ч. 1. Гніздо будь-якого птаха. *Кубах бусл'ів.* З-14, Б-24, Г-38, З-37, Л-5, П-51. 2. Гніздо ластівки. С-56. 3. Те саме, що КУБАЛО-2. З-37, П-4, П-51. 4. Місце в городі, де несеться курка, ховаючись від хазяйки. *Курка в кубаху по́тайки нанесла́ йайе́ц'.* П-53.

5. Місце на городі, вигребане куркою. *Курка відерла кубаха в горóди.* Х-4, Ж-3, К-68, Ш-6, О-2. 6. Місце схованки диких звірів. П-4. 7. Місце ночівлі звірів. *Кубах во́вчий пуд дере́вом.* П-4, С-56. 8. Кубло з дубового листа, де живе їжак. Ч-5. 9. Мурашник. М-17.

КУБАХ² [ку́бах] -а, ч. 1. Те саме, що КУБАРКА. *Кубах ка́л'а му́ра в печ'і на жар.* К-17, К-67, С-1. 2. Місце під піччю для дров. В-7, К-68. 3. Місце за грубкою, куди можна щось поставити. Т-8. 4. Відгороджене в коморі місце для зберігання чого-небудь, напр., картоплі. **КУБАХ** С-53.

КУБАХ³ [ку́бах] -а, ч. 1. Кварта. *Кубах – то кварта́ поли́вана, а кубашок – менша кварта́.* Д-6, К-75. 2. Дерев'яна кварта. Г-28. 3. Те саме, що КОЗУБ. О-16, П-15. 4. Посудина лійчастої форми з березової кори для збирання ягід. Д-15, Д-31, П-46. 5. Посудина з кори для збирання рою бджіл. А-2. 6. Посудина для води, яку чіпляли до пояса косарі, щоб мочити мантачку. А-2. 7. Кульок з паперу. Д-30, О-16, П-41. 8. Вирубане в похилій березі заглиблення, куди навесні стікав сік. *Віс'ок на берез'і кубаха.* М-36, В-4, К-43. 9. Корзина. Ш-1. 10. Яма з водою. З-32. 11. Вирубаний лід, об який колись прали білизну. Ж-9.

КУБАХ⁴ [ку́бах] -а, ч. 1. Висадок моркви, буряка, цибулі і т. д. для отримання насіння. Д-39, О-13. 2. Лише висадок цибулі. *Насади́ла кубаху с привез'анейі цибу́л'і, а вони́ пропа́ли.* С-17, Б-1, Д-19, У-5. 3. бот. Квіти жоржини. С-62. 4. бот. Пуп'янок квітки. С-10, Д-5. 5. Заглиблення в землі, куди саджають насіння. *В кубаху сади́ла по три діни.* Ч-5. 6. Декілька рослин, що ростуть разом. *Буракі схóд'ат' кубахом, в одн'ій кúпц'і.* П-32, О-4. 7. Місце, де росте багато чорниць. *Натра́пила на кубах, то ї набра́ла йáгоди.* П-23. 8. бот. Маленька сиріжка, краї якої загнуті

донизу. *Кубах* – то мален'ка сиров'єжка. О-14, К-4.

КУБАХ⁵ [кубах] -а, ч. Розтріпане, розкуйовджене волосся. *Такé на голові зробіла, йак кубах.* Т-2.

КУБАХ⁶ [кубах] -а, ч. Те саме, що КУБ². *Віписав ц'їли кубах л'їса.* П-32.

КУБАХ⁷ [кубах] -а, ч. Частина лісу. *Кубах – то латка л'їсу.* П-50.

КУБАХА [кубаха] -и, ж. **1.** Те саме, що КУБАРКА. Б-43, Д-22, М-34; [кубаха] І-1, Р-13. **2.** Те саме, що КУБАХ²-2. Л-5.

КУБАХІ [кубахі] -ів, мн. Те саме, що КУБАХ⁴-8. Б-21, Т-11, Ч-2.

КУБАЧКА [кубачка] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. Д-30.

КУБАЧОК [кубачок] -чка, ч., бот. Те саме, що КУБАХ⁴-8. *Кубачок ше шáпки не роск'їнув.* В-23.

КУБАШ [кубаш] -а, ч. Рибальська лозова снасть. К-58.

КУБАШИТИСЯ [кубашитис'а] *3 ос. одн. кубашиц'а, недок. 1.* Гребтися (про курей). *Кубашилис'а кўри і повидирали кубахі.* Б-8, К-59, Л-5, О-12; [кубашитис'а] К-68, Т-7. **2.** Купатися в піску (про курей). О-33.

КУБАШКА¹ [кубашка] -и, ж. Зменш. до КУБАХ¹-5. Д-22.

КУБАШКА² [кубашка] -и, ж. Зменш. до КУБАХ²-1. Б-38, О-25, У-10.

КУБАШОК¹ [кубаш'ок] -ш'ка, ч. Зменш. до КУБАХ¹-1. П-51.

КУБАШОК² [кубашок] -шка, ч. **1.** Зменш. до КУБАХ²-1. Д-20, Л-1. **2.** Отвір у боковій стіні біля печі, куди кладуть будь-які невеликі предмети (напр., мило, сірники та ін.) Л-6. **3.** Місце між грубою і стіною; запічок. Т-8.

КУБАШОК³ [кубашок] **К**
1. Зменш. до КУБАХ³-1. В-2, Д-11.
2. Зменш. до КУБАХ³-4. С-27. **3.** Зменш. до КУБАХ³-3. Г-28.

КУБАШОК⁴ [кубашок] -шка, ч., бот. **1.** Те саме, що КУБАХ⁴-8. С-18. **2.** Маленька зелена сиріожка. С-65. **3.** [кубашок] -шкá, ч. Суцвіття цибулі.

В-8. **4.** [кубашок] -шкá, ч. Щойно розквітла квітка. В-8. **5.** Шапочка гриба. Б-19.

КУБАШКИ [кубашки] -ів, мн. Невеликі сходи рослин. П-32.

КУБЕЛОК [кубелок] -лка, ч. Відро. В-27.

КУБЕЛЦЕ [кубелце] -а, ч. Зменш. до КУБЛО-1. С-17.

КУБЕЛЬГА [кубе^л'га] присл. Перекидаючись через голову. Т-5.

КУБЕНЯ [кубен'а] -і, ж. Калюжа. *На дорóзи виліки кубен'ї.* Б-48, Р-9.

КУБЕРА [кубера] присл. Те саме, що КУБЕЛЬГА. *Пйáний, шо кўбера хóдит'.* Р-4.

КУБЕРЦЕ [куберце] -рц'а, с. Невеликий рушник, на який стають молоді під час вінчання. *Називáли йгó ни рушничóк, а куберце.* Ушивáли чи шпарáгусом, но б'їл'ше опшивáли, е; барв'їнком. Р-24.

КУБИК¹ [кубик] -а, ч. Чашка, горня. *Наши кубик давн'її, черепл'анїї.* С-65, Б-35.

КУБИК² [кубик] -а, ч. Те саме, що КУБ². *Гайóви дав два кўбикї гўл'х'ї на дошк'ї.* С-17.

КУБИК³ [кубик] -а, ч. Те саме, що КОК. Д-20.

КУБИЛЬТИВКА [кубил'тівка] -и, ж. Те саме, що ДУБЕЛЬТИВКА. Г-40.

КУБИЛЬЦЕ [кубил'це] -ц'á, с. **1.** Зменш. до КУБЛО-1. 3-28, С-65. **2.** перен. Мала хата. 3-28, С-65.

КУБИЧОК [кубичок] -чка, ч. Зменш. до КУБИК¹. *Кубичок на чаї.* Г-38, С-65; [кўб'їчок]. *Твоїé дит'á побїло кўб'їчок.* Д-22.

КУБІК [кўб'їк] -а, ч. **1.** Те саме, що КУБИК¹. Н-7. **2.** Маленький горщечок. *В кўб'їку кáшу варїли.* М-16.

КУБІНЕЦ [куб'їнец] -нца, ч. Мішок з-під кубинського цукру. *Куб'їнец був с пшеницейу.* Ф-4.

КУБІТА [куб'їта] -и, ж. Жінка. *Де то тáйя куб'їта?* 3-33.

КУБКА [кўбка] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. Б-34, 3-16, С-6, У-4.

КУБЛЕ [кúбле] -а, ч. Те саме, що КАДУБ-2. О-17.

КУБЛИТИСЯ [кúблитис'а] 3 ос. одн. кúблиц'а, *недок.* 1. Гребтися (про курку). 3-21, О-16. 2. Робити гнізда (про птахів). *Пташкі кúбл'ац'а.* В-4, П-15; [кúбл'итис'а] Ж-14. 3. *перен.* Неспокійно спати; вертїтися уві сні. 3-21, О-16.

КУБЛО [кублó] -á, ч. 1. Те саме, що КУБАХ¹-1. *В ба́би на ха́ти бу́ло бус'лаче кублó.* С-17, Г-16, К-20. *К'їбла качóк.* Х-10. 2. Місце, де виводяться малята різних тварин. *Откопа́ла карто́плу, а там самі́ ми́шачи кúбла.* С-17. 3. *перен.* Мала старенька хата. *Йак кублó його́ хатка.* Г-15, М-16, П-26. 4. Те саме, що КУБАХ¹-5. Х-7. 5. Місце, де сплять домашні свині. *Свин'а рóбит' кублó.* П-46. 6. Те саме, що КУБАХ¹-8. Д-39, М-53, О-16, Ф-1. 7. Ведмежий барліг. В-3, 3-16. 8. Те саме, що КУБАХ¹-6. *Кóзи лижа́ли в кубл'ї.* В-9, В-54, Д-15, Д-22, К-43, М-16; [кублó за́йче] 3-1, С-21; [кублó за́йацке] Д-16. 9. Розширене місце в лисячій норі. *В пта́шки гн'їздó, в лиси́ц'ї кублó.* Г-38, 3-21, О-5, С-65, Х-10. 10. Місце, де качався звір. *Встúпиши в кублó, то бу́де пудб'її.* 3-1, 3-29, М-41. 11. Те саме, що КУБАХ⁴-7. *Кублó йéгод.* Г-15, М-16, М-45, П-26. 12. Яма для засідки мисливця, обтикана сосновим гіллям. Ж-14.

КУБОК¹ [кúбок] -бка, ч. 1. Чашка для пиття води. *Кúбок на во́ду.* С-6, Н-21, С-21, У-10, Ф-3. 2. [кубо́к] -бка́, ч. Те саме, що КУБАХ³-3. В-29.

КУБОК² [кúбок] -бка, ч., *бот.* 1. Великого розміру сирóжка. Н-21. 2. Те саме, що КУБАХ⁴-8. Ж-6, 3-2.

КУБОЛЦЕ [ку°болцé] -ц'á, с. Те саме, що КУБАХ¹-3. О-2.

КУБОЧОК¹ [кúбочок] -чка, ч. Зменш. до КУБОК¹-1. В-54.

КУБОЧОК² [кúбочок] -чка, ч. Зменш. до КУБОК²-2. 3-29.

КУБУШЬ [кубу́ш'] -ш'а, ч. Високий кошик з двома ручками, сплетений з лозових прутів. 3-14.

КУВБЕНЯ [ку°ўбéн'а] -ї, ж. Те саме, що КУПАЛО. С-19.

КУВЕКАТИ [кувéкати] 3 ос. одн. кувéкає, *недок.* Утворювати звуки (про зайця). С-56.

КУВІКАТИ [кув'ікати] 3 ос. одн. кув'ікає, *недок.* Подавати жалібний голос (про поросят). *Порос'átка кув'ікають – йїсти хочут.* С-17.

КУВПАК [кувпáк] -á, ч. Найглибше місце на річці Стоході. *Кувпáк – там дна не достáти.* В-6.

КУВПКА [кúўпка] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. В-8.

КУВРИТОК [кувр'іток] -тка, ч. Те саме, що КОВОРІТОК. *Хлóпци шнóра с кувр'ітка ск'éнут' – так дрáжн'ац'а.* 3-6; [кувр'іток] С-56.

КУВРОТОЧОК [куврóточок] -чка, ч. Зменш. до КОВОРІТОК. Д-33.

КУВТАС [кувтáс] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Р-33.

КУВТАТИЙ [кувтáтиї] -а, -е. 1. Такий, що має довгу шерсть (про собаку). С-5; [куўтáти]. *Куўтáти соба́ка.* В-2. 2. Такий, що має нерозчесане волосся. С-5.

КУГАТИ [кúгати] -аїу, -аїеш, *недок.* Щедрувати. П-50.

КУГІТАТИ [куг'ітáти] -áїу, -áїеш, *недок.* Те саме, що КУГАТИ. *Приход'ат' хришчóнийї д'їти до мáтера хришчóнойї, дайўт' кубáску, дайўт' шп'їрку. Отó називáйец'а, шо ході́ли куг'ітáти.* П-37. *Васил'óва мáти пушлá куг'ітáти – хл'їба-сól'ї ду́ставáти.* (Народна пісня). С-8; [куготáти] П-50.

КУГОТА [кúгота] -и, ж. Мисочка з кори дуба, яку використовували під час ворожіння. *Робі́ли так'é кúготи с корі́ дуба, такú миску, і стáвили туді́ св'їчку.* Г-40.

КУГОТАТИ [куготáти] -чу́, -тіиш, *недок.* (?). *Зас'в'іт'ат' с'в'ічку, і куготáли то хлóпиц', а то д'івчина.* Г-40.

КУГОТИ [кúготи] -от, *мн., обряд.*
1. *реліг.* Щедрий вечір. П-37. 2. Щедрівки. С-8.

КУГУ! КУГУ! [кугу́! кугу́!] *виг.* Цими словами розпочинається щедрування. *Кугу́, кугу́! Да́йти^е ме^н'і, шо на ругу́.* С-8. *Кугу́! Кугу́! Да́йте те, шо на розу́, – чи са́ла, чи коба́ски^е, чи до́броїі ла́ски^е.* П-37.

КУДАХКАТИ [куда́хкати] 3 *ос. одн.* кудáхкайе, *недок.* Подавати короткі уривчасті звуки (про курку, яка знеслася). *Дес' кúрка нисе́ц':а в зі́л'і: – чу́йиш, йак кудáхкайе?* С-17.

КУДЕЛИЦА [куде́лиця] -и, *ж.* Те саме, що КУДЕЛЯ. *Не^н трéбуло ни са́вити, ни гандрóсити, ано́ куде́лицу принóсити.* С-17.

КУДЕЛЯ [куде́л'а] -і, *ж.* 1. Прядиво, підготовлене для прядіння і намотане на спеціальну палицю-підставку. *Парубкі куде́л'у пудпа́л'ували.* З-6; [кунде́л'а]. *Варва́ри ни варва́рити, Са́ви ни са́вити, Мико́ли ни мико́лити, Гандрóси ни гандрóсити, а кунде́л'і кундо́сити.* Р-30. 2. *перен.* Вовчий хвіст. *У во́йка куде́л'а, а не хв'іст.* П-23. 3. *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. М-45.

КУДЕЛЯНИЙ [куде́л'аний] -а, -е. Витканий з грубої пряжі. *Мойа́ куде́л'ана спудні́ца.* М-49.

КУДИЛЬКА [куди́л'ка] -и, *ж.*
1. Зменш. до КУДЕЛЯ-1. З-6. 2. *перен.* Вовчий хвіст під час линяння. *Хв'іст б'і куди́л'ка.* С-6; [куди́л'ка]. *Хвуст йак куди́л'ка.* Л-13. 3. *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. М-2.

КУДИЛЬОЧКА [куди́л'очка] -и, *ж.* Те саме, що КРУТЯЧОК. Л-4.

КУДКУДАХАТИ [кудкуда́хати] 3 *ос. одн.* кудкуда́хайе, *недок.* Те саме, що КУДАХКАТИ. С-17; [кудкуда́хати] С-17.

КУДЛАЙ [кудла́й] -а́йа і -а́йа, *ч.*
1. Людина з довгим нерозчесаним волоссям. С-17. 2. Собака з довгою шерстю. С-17.

КУДЛАЧ [кудла́ч] -а́, *ч.* 1. Те саме, що КУДЛАЙ-1. М-19. 2. Те саме, що КУДЛАЙ-2. М-16, М-43; [кúдлач] П-41.

КУДЛИ [кúдли] -у, *мн.* Нерозчесане волосся. *Хо́ж би кúдли сво́йі росчиса́ла!..* С-17.

КУДЛІК [кúдл'ік] -а, *ч.* Те саме, що КУДЛАЙ-2. *Кудла́ти соба́ка, то і кúдл'ік.* Л-13.

КУДЮНЬ [куд'у́н'] -а, *ч., дит.* Іграшка; будь-що гарне. С-15.

КУЖЕЛЬ [ку́жел'] -а, *ч.* Дерев'яний циліндр, що затуляє отвір нижнього каменя в млині і через середину якого проходить верхня частина веретена. В-19.

КУЖЕНЯ [ку́жен'а] -і, *ж.* Те саме, що КУБАХ³-4. С-21.

КУЖЕНЬКА [ку́жен'ка] -и, *ж.* Зменш. до КУЖЕЛЯ. П-24.

КУЖИЛЬНИЙ [ку́жил'ній] -а, -е. Про полотно з прядива найкращого ґатунку. *Кужі́л'не полотно́.* З-6.

КУЖІЛКА [ку́жил'ка] -и, *ж.* Те саме, що КУДЕЛЯ-1. Х-10.

КУЖНИ [ку́жни] *займ.* Кожний. К-68.

КУЗАВА [ку́зава] -и, *ж.* Завірюха. Г-36, З-33.

КУЗАК [куза́к] -а́, *ч.* Те саме, що КРУГ-2. *За́йец' зробі́в кузака́.* С-2.

КУЗАКА¹ [куза́ка] -и́, *ж., ент.* Комашка. *Гокро́пу не^н поми́ла до́бре – гон йака́ куза́ка пліва́йе.* С-17.

КУЗАКА² [куза́ка] -и́, *ж.* 1. Невеличке заглиблення з брунькою на картоплині. *Нагобира́ла карто́пл'і, а куза́к не ві́колу́пала.* С-17; [гуза́ка] Д-7. 2. Те саме, що КОЗА². В-2, З-2, К-4, П-15.

КУЗЕЛЧИК [кузе́лчик] -а, *ч.* Те саме, що КОЗЕЛЧИК. *Йшли козли́ца і кузе́лчик.* Т-7.

КУЗЕНЬКА [кузе́н'ка] -и, *ж.* Те саме, що КУБАХ³-4. М-49.

КУЗИК [кúзик] -а, ч. Гудзик. Г-3, М-53; [кúз'ік] К-17, Д-31, Х-12.

КУЗКА [кúз'ка] -и, ж. Те саме, що КОЗА². Г-5.

КУЗЛА [кúзла] -зел, мн. **1.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Б-21, Л-11. **2.** Те саме, що КОЗЛА-1. Б-21, Л-11. **3.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Б-21, Л-11.

КУЗНИК [кузнік] -а́, ч., бот. Болотяна трава (?). Дл'а ставка́ русте́ кузнік. Г-41.

КУЗОДРОСТЬ [кузодрос'т'] -і, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. К-64.

КУЗУБ [кúзуб] -а, ч. Те саме, що КУБАХ³-4. Б-18, В-23, З-2.

КУЗЬЛЯКИ [куз'л'аки] -ив, мн., бот. Загальна назва всіх сушених грибів, крім білих. Л-11.

КУЗЬОДРА [куз'одра] -и, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. Д-9; [конондра] В-11.

КУКА [кúка] -и, ж., дит. Біль; ранка. Ж-3.

КУКАТИ [кúкати] **1.** 3 ос. одн. кúкайе, недок. Подавати голос, видаючи звуки кú-ку (про зозулю). *Ни вихо́жу с хати, то ї ни чу́йу, йак зузу́л'а кúкайе.* С-17 (і в усіх н. пп.). **2.** -айу, -айиш, недок. Дитяча гра на пошуки – КУ-КУ-2. *Сино́чку, йа б́уду кúкати, а ти шука́й.* С-17. **3.** перен. Жити бідно, упроголодь. *Йак ми повмира́ймо, а ти сам гостаниш, отод'ї б́удиш кúкати.* С-17.

КУКОЛИСКА [куколіска] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. В-19.

КУКРИСКО [кúкриско] -а, с. Місце, де була хата. *Поста́вив хату на свої́ому кúкриску.* П-53, К-62; [кúкрис'ко] Б-46, Р-36, Т-8, Х-7; [кúклис'ко] М-56; [кúприско] Б-43.

КУ-КУ [кú-ку!] виг. **1.** Звуконаслідування голосу зозулі (всі н. пп.). **2.** дит. Гра: старший учасник вигукує ку-ку!, а мала дитина за голосом повинна його знайти. *Дити́нко, гра́ймося кú-ку!* С-17.

КУКУДАРЕ [кукудар'е] -а́, ч., етн. Весняна гра надворі. *Гра́ле кукудар'е*

так: оден ч'інл'авс'а за дру́г'ім, і передн'ї́ лóвит' за́дн'ого. Б-5.

КУКУДАЧИТИ [кукуда́чити] 3 ос. одн. кукуда́чит', недок. Те саме, що КУДАХКАТИ. Т-5.

КУКУРМАК [кукурма́к] -а, ч., орн. Курка-гермафродит. С-51, Т-5.

КУКУРУЗНИК [кукуру́з'нік] -а, ч. Легкий навчально-тренувальний літак. *Аж^ш то лити́т' тої кукуру́з'нік над лісо́м і стр'іл'а́йе.* К-38, С-17.

КУЛА [кúла] прийм. Те саме, що КАЛА. Д-9.

КУЛАЙ [кула́й || ку°ла́й] -а́йа, ч. Те саме, що КОЛОДАЙ. Д-7, Р-5.

КУЛАК¹ [кула́к] -а, ч. **1.** Кисть руки з зігнутими до долоні пальцями (всі н. пп.). **2.** Частина приклада мисливської рушниці під стволом. М-36.

КУЛАК² [кула́к] -а, ч., етн. Знахор, який може перетворити людину у вовка. *Булі кулак'е́. В'ін чолові́к, але вже... ну опише́м так'е́...* З-23.

КУЛЕШНЯ¹ [кулешн'а] -і, ж. Те саме, що КОЛЕШНЯ-2. Д-6, С-23.

КУЛЕШНЯ² [кулешн'а] -і, ж. Те саме, що КАЛОША. Ж-13, З-27, Х-9.

КУЛИ [кулі] -ів, мн. В'язки конопель. *Пло́ск'ін' вибира́йиц':а, а ма́т'ір кидайиц':а. Мо́чат', зав'язу́ють' в кулі та їдут' ду р'ічки.* П-20.

КУЛИК¹ [кúлик] -а, ч. Снопок вимолоченої соломи для покриття даху. С-5.

КУЛИК² [кúлик] -а, ч. Невеликий мішок. С-30.

КУЛИК³ [кúлик] -а, ч. Кульок з паперу. *Зроби́ кúлик на цукерки.* К-53.

КУЛИКОМ [куликóм] у зн. присл. Те саме, що КРУГЛЯКОМ. П-33; [кúликом] З-21, С-2, С-65.

КУЛИТИСЯ [кúлитис'а] -л'ус'а, -лис'а, недок. Горбитися, корчитися (про людину). Ш-6.

КУЛИЧОК [куличо́к] -чка́, ч. Те саме, що КУЛИК¹. *Протіла́ ма́ти сіна за ви́азочку с'іна, за куличо́к соло́ми і йіде до до́ми.* (Весільна пісня). С-17.

КУЛІ [кул'і] -ів, мн. **1.** Милиці. Т-5.
2. Те саме, що ГАМРИ-2. Г-42.

КУЛІК [кул'ік] -а, ч. Вилежаний льон, зв'язаний у снопок. *Віл'жиц: а л'он, трéба його зводити вже, и вїазати в кул'іки, і додóму весті.* Д-33.

КУЛІНО [кул'іно] -а, с. **1.** Те саме, що КОЛІНО-1. В-17; [кул'ано] Б-19; [коліно] М-62. **2.** Крутий вигин річки. В-17.

КУЛІШ [кул'іш] -а, ч., кулін. Страва із пшона. *Кол'іс' кул'іш був дóбри, а тепér зу́па к'éпс'ка.* С-48.

КУЛКО [кул'ко] -а, с. Група людей, об'єднаних спільним заняттям чи спільними інтересами. *Ку́лко охóтні'ков.* Б-34.

КУЛКОМ [кул'ком] у зн. присл. **1.** Те саме, що КРУГЛЯКОМ. Б-24. **2.** Спосіб полювання, при якому мисливці кільцем оточують звіра. П-34.

КУЛІЄ [кул'е] -а, с., збір. **1.** давн. Загорожа з кілків, закопаних у землю один біля одного. *Пéрес кул'е скака́в – камазéл'ку подрáв.* (Народна пісня). С-17. **2.** Будь-який тин. *Пі́яни вче^нпівса за кул'е и вівалив ц'іле прáсло.* С-17.

КУЛМАКОМ [кулмако́м] присл. Жужмом, як-небудь. *Поскля́дуї годéжу га́рно, не^н к'ідаї кулмако́м.* С-17.

КУЛОДЕЦЬ [куло'дэц'] -дц'а, ч. Те саме, що КЛУДЕЦЬ. З-6; [кулудэц'] В-17, С-56.

КУЛОТІВКА [кулот'івка] -и, ж. Те саме, що КОПИСТКА. Д-8.

КУЛОТКА [ку'лóтка] -и, ж., реліг. Свято, що відзначають у четвер перед Великим постом. *То наїпéри пувстайут', бе^нрут' пол'іно, шнурко́м привїа́жут'... І хто приїде, зра́зу привїа́зуйут' до ног'і... А на вéчур вже бу́де ку'лóтка.* Л-4.

КУЛОШКАТИ [куло'шкати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ПЛІГАТИ. Т-7.

КУЛУБАХА [кулуба́ха] -и, ж. Те саме, що КУБЛО-4. Б-40.

КУЛУДЯХ [кулуд'ах] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. З-9.

КУЛУТКІ [кулутк'і] -дóк, мн. **1.** Мн. до КОЛОДКА-1. С-64. **2.** Зібрання молоді на вулиці для співів і танців, коли сидять переважно на колодах. *Л'ітом шовéчура кулутк'і справл'а́ют'.* С-64.

КУЛЬ [кул'] -а, ч. **1.** Великий обмолочений сніп. П-15. **2.** Частина сітки, натягнутої на обруч, куди попадає риба. Ч-2.

КУЛЬБА [кул'ба] -и, ж. Палиця із загнутим кінцем для підпирання під час ходьби; ціпок. *Ку́л'ба – то загн'о́ний ки́.* Ж-15, Г-42, З-25, Р-33.

КУЛЬБАКА [кул'бака] -и, ж. **1.** Те саме, що КУЛЬБА. *К'еп ни кул'бака, то і чéриз дорóгу ни пиришо́в.* С-17, В-19, Т-5. **2.** Верхня вигнута частина ярма. О-16. **3.** перен., знев. Погана мисливська рушниця. *Не руж:о́, а кул'бака.* Б-21.

КУЛЬБАЧИТИСА [кул'бачитиса] -уса, -иса, недок. Те саме, що КУЛИТИСЯ. С-17.

КУЛЬБЕЦИ [кул'бэци] -бэц, мн., знев. Ноги. Г-23.

КУЛЬБОЧКА [кул'бочка] -и, ж. Зменш. до КУЛЬБА. *При́йде, постука́йе кул'бочкою по плоту́.* Ж-14.

КУЛЬГАВИЙ [кул'гаві́й] -а, -е. Те саме, що КУЛЯВИЙ. Х-7; [кул'гаві] С-38.

КУЛЬКА [кул'ка] -и, ж. **1.** Те саме, що КУЛЬБА. Б-6. **2.** Ручка на кіссі. Р-35. **3.** Спеціальний гачок з товстого дроту для поправлення дров у грубці чи плиті. *Ба́ба поста́вила ку́л'ку б'іл'а пліти.* Б-15. **4.** Гуля на голові оленя, лося та козла на тому місці, де були роги. С-64.

КУЛЬКО [кул'ко] займ. Те саме, що КІКО-1. П-36.

КУЛЬКОМ [кул'ко́м] у зн. присл. Те саме, що КРУГЛЯКОМ. М-2.

КУЛЬКОСЬ [кул'кос'] займ. Скількись; декілька. *По́йіст^д постойіт ку́л'кос' там м'інут.* П-10; [кул'к'іс']. *До одно́го господа́ра зашо́в [німець] і ка́же, же пл'ан не од:ани – ку́л'к'іс' то трéба...* К-21.

КУЛЬ-КУЛЬ [кул'-кúл'!] *виг., дит.*
1. Будь-який гострий чи колючий предмет. С-17. 2. Застереження дітям, що можна вколотися. *Ни бирі ножá, бо буде кул'-кúл'.* С-17.

КУЛЬОБАХА [кул'óбаха] *-и, ж.* Те саме, що КУБАРКА. *Кул'óбаха п'іт пйэцом.* Ж-16.

КУЛЬОБАШКА [кул'óбашка] *-и, ж.* Зменш. до КУЛЬОБАХА. Б-35.

КУЛЬОК [кул'óк] *-л'ка, ч.* Те саме, що КОЛЮК. *Кул'к'і майе ййж.* Р-5.

КУЛЬОМ [кул'óм] *у зн. присл.* Те саме, що КРУГЛЯКОМ. В-4, Д-39, Ж-5, Л-13.

КУЛЬО-ТО [кúл'о-то] *займ.* Декілька. *Кúл'о-то л'удей бáчило.* Г-22.

КУЛЬОФА [кул'óфа] *-и, ж.* Те саме, що КОЛОШВА. Т-3.

КУЛЬТЯ [кул'т'á] *-і, ж.* Те саме, що КІЧКА¹-1. Г-21; [кúл'т'á] Т-5.

КУЛЬЧАТА [кúл'чата] *-ат, мн.* Сережки. Т-10.

КУЛЬЧАТКА [кúл'чатка] *-ток, мн.* Те саме, що КУЛЬЧАТА. Л-8; [кул'чáтка] Д-20.

КУЛЬЧИК [кúл'чик] *-а, ч.* Сережка. Б-23, Ж-3, Ш-6.

КУЛЬЧИКО [кúл'чико] *-а, с.* Те саме, що КУЛЬЧИК. Р-34, С-30.

КУЛЬША [кúл'ша] *-и, ж.* 1. Ручка на кісці. *Поламáлас кúл'ша, трéба дрúгу шукáти, бо ни буде чим косíти.* С-17. 2. Оберемок сіна, що звисає над драбиною воза. *Притрíмай кúл'шу ногóйу, а то впадé на зéмл'у.* С-17, Т-11. 3. *знев.* Нога людини. *Пу́диши тудá – кúл'ши повикрúчуу.* С-17. 4. Коліно свинячої ноги. Д-19. 5. Милиця. *Нóгу... те... И вонá там на кúл'шах ходíла.* С-25.

КУЛЬШКА [кúл'шка] *-и, ж.* Частина передньої ноги свині вище коліна. Т-8.

КУЛЮХ [кул'úх] *-á, ч.* 1. Те саме, що КОЛЮН. П-4. 2. Колючка будяка. С-17. 3. Колюча насіннева коробочка

дурману. Л-4. 4. Те саме, що КОЛЮК. Л-5, П-4, Ш-6.

КУЛЮШКІ [кул'ушк'і] *-шóк, мн., бот.* Черета трироздільна; *Videns tripartita* L. С-17/

КУЛЯ¹ [кúл'á] *-і, ж.* Те саме, що КУЛІ-1. Г-42.

КУЛЯ² [кúл'á] *прийм.* Те саме, що КАЛА. *Кúл'а хáти булі.* Н-4, О-27.

КУЛЯВЕЦ [кул'áвец] *-вцá, ч.* Той, хто накульгує. Х-7.

КУЛЯВИЙ [кул'áвий] *-а, -е.* Такий, що накульгує. Х-7.

КУЛЯХ [кúл'ах] *-а, ч.* Те саме, що КОЛЮК. *Ййж берé йáблуко на кúл'ахи.* С-56.

КУМ [кум] *виг.* Наслідування голосу жаби. *Раж'áт' ж'áби – то кум, то тарарá.* М-43.

КУМАТИ [кúмати] *3 ос. одн. кúмайе, недок.* Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жабí кúмайт'.* 3-14. *Гéнча рéйкайе жáба, а гéнча кúмайе.* П-37.

КУМБЕЛЯ [кумбéл'á] *-і, ж.* Те саме, що КОМБЕЛЯ-1, 2. С-15.

КУМИЗА [кумíза] *-и, ч. і ж.* Вередлива людина. Р-34.

КУМИЗИТИС [кумíзитис] *-жус, -зиц'á, недок.* Вередувати. С-17.

КУМИСИЙКА [кумíсийка] *-и, ж., пестл.* Кума. *П'іду йá ду тейі кумісийк'і набиру́ пшиничнийі мук'і, бо минé нимá.* Б-16.

КУМИЦЯ [кумíц'á] *-і, ж., пестл.* Кума. П-26.

КУМІНОК [кум'інóк] *-нкá, ч.* Отвір у стелі погребя. Г-42.

КУМКА [кúмка] *-и, ж., дит.* Жаба. Б-8.

КУМКАТИ [кúмкати] *3 ос. одн. кúмкайе, недок.* Те саме, що КВАКАТИ-1. *Жабí кúмкайт'.* В-8, Н-13.

КУМКИ [кúмки]-*мок, мн., етн.* Гра на міцність із великодніми крашанками. *На кúмки ййле, чийé ййайé моцн'ше.* Р-30.

КУМПАНИЯ [кумпáн'йá] -ййí, ж. 1. Група людей (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що КУЛКО. *Кумпáн'йá охóтн'кув.* Д-30.

КУМУЙКА [кúмуйка] -и^е, ж., *пестл.* Кумонька. П-26.

КУМЧИК [кúмч'ик] -ика, ч., *обряд.* Той, хто хрестив дитину не в першій парі. *В ййх дэсит' куму' булó. То вж'е с'м'йй'уц':а – ну то вжэ йе стáршии кум, а то кúмч'ик.* П-19.

КУН [кун] -а, ч., *фаун.* Самець куниці. В-4.

КУНА¹ [кунá] -í, ж., *фаун.* Куниця; Martes. *Пуд хáту кунá зайшлá.* К-17, Л-1, М-17.

КУНА² [кунá] -и, ж. Те саме, що КРУЧА-1. Б-21.

КУНДЕЛІТИ [кундél'íти] *оказ.* Прясти. *Сáви ни сáвити, Гандрéйá ни гандрéййити, а трáбуло кундél'ку кундél'íти.* К-20.

КУНДЕЛЬ [кúндел'] -а, ч. 1. Те саме, що КУДЛАЙ-2. В-10, М-45. 2. Те саме, що КОК. К-64.

КУНДЕЛЬКА [кундél'ка] -и, ж. Зменш. до КУДЕЛЯ-1. *Сáви ни сáвити, Гандрéйá ни гандрéййити, а трáбуло кундél'ку кундél'íти.* К-20.

КУНДЖАК [кунжáк] -á, ч., *перев. в мн.* **КУНДЖАКИ** [кунжáкí] -íв. Недоткані нитки основи. Б-19.

КУНДЖИРАВИЙ [кунж'ирáвий] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. Ж-7.

КУНДИЛЬ [кúндил'] -а, ч., *фаун.* Середнього розміру вовк. Д-30.

КУНДИЛЯ [кундíl'á] -í, ж., *перен.* Те саме, що КУДЕЛЯ-1. П-26.

КУНДОСИТИ [кундóсити] *оказ.* Прясти. *Варвáри ни варвáрити, Сáви ни сáвити, Микóли ни микóлити, Гандрóси ни гандрóсити, а кундél'и кундóсити.* Р-30; [кундúсити]. *Не варвáрити, ни андрúсити, а на сорóчку кундúсити.* Б-43.

КУНЕЦЬ¹ [кунéц'] -нц'á, ч. 1. Кінець. Г-16, К-20, С-17. 2. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-54.

КУНЕЦЬ² [кúнец'] -нц'á, ч., *фаун.* Те саме, що КУН. К-17.

КУНИНА [кунíна] -и, ч., *фаун.* Кінь. *Булá уднá курóва í кунíна.* Ф-5.

КУНИЦЯ [кунíц'á] -í, ж., *фаун.* Дрібна хижа тварина роду куницевих з цінним хутром; Martes (у багатьох н. пп.); [кунíца] (східна частина дослідженої території).

КУНОЗДРИК [кунóздрик] -а, ч., *бот.* Те саме, що КОЗОДРА. П-34.

КУНЧАК [кунчáк] -á, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. М-21.

КУНЬКА [кúн'ка] -и, ж. Ковзан. *Однá кúн'ка ййздити по л'оду.* К-70.

КУНЬОЗДРА [кун'óздра] -и, ж., *бот.* Те саме, що КОЗОДРА. Р-9.

КУОЛКО [кú'лко] -а, с. Те саме, що КОВОРІТОК. Ч-4.

КУПА [кúпа] -и, ж. 1. Куча чого-небудь. *Ше остáлоса ц'у кúпу картóпл'и пирибрáти.* С-17. 2. Екскременти. *Ни вступí в корóвйачу кúпу.* С-17.

КУПАЙЛО [купáйло] -а, с. 1. *обряд.* Свято Купала (6 липня). К-40. 2. *обряд.* Вогнище, розведене на Купала. *Хлóпци накладóт' купáйло.* М-49. 3. Місце в лісі, де купаються звірі. Б-14, М-2, М-16, О-29.

КУПАЛА¹ [купáлá] -í, ж. 1. *обряд.* Те саме, що КУПАЙЛО-2. *Принесé однá берémйач'ко дров, другáйá, í знов пунтк'íнут, í знов тáйá купáлá горíт.* Р-22. 2. *Будь-яке вогнище. Внóк'í годóвó гондó палíли купáлу.* С-52. *То колосóчков нарвémо, так'íх колосóков, потóm на тйй купал'и пунжáримо.* Р-22.

КУПАЛА² [купáлá] -и, ж. Те саме, що КУПАЙЛО-3. А-2.

КУПАЛО¹ [кúпало] -а, с. Те саме, що КУПАЙЛО-3. Б-11, В-9, Л-5, П-41. *Свин'áче кúпало.* С-65.

КУПАЛО² [купáлó] -á, с., *обряд.* Те саме, що КУПАЙЛО-2. *Отóт палíли купáлó.* С-52.

КУПАНКА [купáнка] -и, ж. Те саме, що КОПАНКА-2. В-54, К-23, К-64.

КУПАЧКА [купáчка] -и, ж. Те саме, що ГОРОДНИК. К-42.

КУПЕЛЬ [кúпел'] -нел'а, ж. 1. Водойма, у якій купаються діти. *За хвэрмойу йе кúпел', то там і рíбу лóвiят.* С-17. 2. [кúпел'] -і, ж. Те саме, що КУПАЙЛО-3. Х-10.

КУПЕР¹ [кúпер] -а, ч. Те саме, що КУХЕР. Н-4.

КУПЕР² [кúпер] -а, ч. Спина. *Нагнiе свóго кúпера та і пуднимiе ножá з:емл'і.* Ч-6.

КУПЕХА [купéха] -и, ж., згруб. Купа землі. *На с'інокóси самi купéхи.* В-29.

КУПЕЦЯ [купéц'а] -і, ж. Велика купа будь-чого. О-24.

КУПЕЧНИК [купéчник] -а, ч. Вірówka, якою прив'язують рубель на возі з сіном. Г-42; [купéчн'ік] З-6, С-56.

КУП'Є [кúпйе] -а, с., збір. Купи землі, наточені крогом; кротовини. С-17; [кúпл'е]. *На горóди кúпл'е – попудривáли крутi бурак'і.* В-9.

КУПСЮЧКА [куп'ейучка] -и, ж., змени. Копійка. П-26.

КУПІЙЛО [купiйло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. П-48.

КУПІЙЧИНА [купiйчина] -и, ж. Копійка. Р-25.

КУПИНА [купинá] -і, ж. 1. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. У-10. 2. збір. Купи землі на грядці чи сінокосі. *Такá купинá, шо косóйу махнéш, то в зéмл'у запóриш.* С-17.

КУПКАМИ [кúпками] у зн. присл. Спосіб вишивки, коли нитки ніби гладдю накладені одна на одну. Х-10.

КУПЛІТ [купл'іт] -а, ч. Погріб. *В купл'іти ц'ілийі зас'іки бұл'би.* В-4.

КУПЛЯНО [кúпл'ано] нас. форма до купити. *Вiдно, нас ни л'убл'ано, шо на нас ни кúпл'ано...* (Весільна пісня). П-37.

КУПНИЙ [кúпний] -а, -е. Купований. *Йiм кúпний хл'еб – ни хóчу пичi сувi.* Г-26; [кúпни]. *Сорóчка булá пуд спóдом кúпна.* С-48.

КУПОВИЩЕ [купóвищче] -а, с. Те саме, що КУПАЙЛО-3. В-8.

КУПРИВА [купрiва] -и, ж., бот. Те саме, що ПРОКЕВА. М-1.

КУПРО [кúпро] -а, с. Те саме, що КУХЕР. Т-5.

КУПТІЛКА [купт'ілка] -и, ж. Каганець. В-13.

КУПТЮХ [купт'ух] -а, ч. Те саме, що КУПТІЛКА. К-58.

КУПЦОВАТИ [купц'увáти] -уйу, -уйеш, недок. Займатися торгівлею. *Тут булiе йáрмарк'і і тут купц'увáли.* П-32.

КУПЧИЙ [кúпчий] -а, -е. Купований; фабричного виробництва. *Рукавi натикáла кúпчими ниткáми.* М-43. *Кúпчим полотнóм булá тако-гó завiázана на шiйi.* К-45.

КУПЧИТИСЬ [кúпчитис'] 3 ос. одн. кúпчиц':а, недок. Те саме, що КУБЛИТИСЯ-1. *Квóчка кúпчиц':а.* Д-15.

КУП'ЯК [купйáк] -á, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Ж-16.

КУРА [кúра] -и, ж., орн. Курка; Gallus gallus. *Кúра вiлин'ела.* К-71, В-8, З-24.

КУРАВА [кúрава] -и, ж., збір. 1. Пил, піднятий вітром. *Гон йакú кураву пудн'ав вiйтер – с'вiта ни вiдно.* С-17.

2. [курава]. Пил, що осiдає на поверхню меблів. *Витирáйте лáви, шоb ни булó курáви, шоb нивiстка ни сказáла, шо курáву застáла.* (Весільна пісня). С-17.

3. [курава] -і, ж. Те саме, що КУРИЩЕ. *На нору лiса трéба кураву робiти.* Н-21.

КУРАЖИТИСЬ [куражитис'] -ус', -ис':а, недок. Дражнитись із собакою. С-15.

КУРАК [курак] -á, ч. Прилад для обкурювання бджіл (туди пасічник повинен сам дмухати). С-15, С-17.

КУРАТНИК [курáтник] -а, ч. Приміщення для колгоспних курей. *За пилорáмой був курáтник, то, думáйши шо?, – лiси захóдили.* С-17, Б-19.

КУРАХ [курáх] -а, ч. **1.** орн. Курка-гермафродит. К-58; [кúрах] В-54, Г-4. **2.** Приміщення для курей; курник. В-27.

КУРАЧА СЛИПОТА [кúрача слипотá] -ейі -и, ж., бот. **1.** Грицики звичайні; *Capsella bursa pastoris* (L.) Medik. *Найісіса кúрачейі слипоті, то будиш слипі, йак кúрка.* С-17. **2.** мед. Хвороба очей, коли у сутінках погано бачать. *Мáйє кúрачу слипоту – ну ничó вéчором ни бáчит.* С-17.

КУРАЧЕ [кúраче] в зн. ім., -чого, с. **1.** Їжа для курей. *Собáки зйли кúраче.* Н-25. **2.** Посудина, у якій дають їсти курям. *Знов собáк'і перек'инули кúраче.* С-17, Н-25. **3.** Курячий послід. *Дес' вл'із в кúраче – гон йак смирдіт.* С-17.

КУРАЧИЙ ДОЩ [кúрачий дошч] -ого -у, ч. Дрібний дощик, коли світить сонце. *От бúде сóнце, а то вже дошч... То кúрачий дошч.* Б-19.

КУРАЧИ НОГИ [кúрачи нóги] -их ниг, мн., бот. Те саме, що КОРИНОГА. К-13.

КУРВА [кúрва] -и, ж. Жінка легкої поведінки. *Йідинáчка йак не кúрва, то тийáчка.* П-15, Г-16, С-17.

КУРДУПЕНКО [курдупéнко] -а, ч., знев. Те саме, що КОРДУПІЛЬ-1. П-56.

КУРДУПІЛЬ [курдúпил'] -а, ч. **1.** Те саме, що КОРДУПІЛЬ-1. М-49; [ко'рдúпел'] Х-7; [кордúп'іл'] З-25; [кардúпел'] О-17; [крудúпел'] С-17. **2.** Той, хто ходить у закороткому одязі. С-2. **3.** бот. Недорозвинений качан кукурудзи. К-64.

КУРДУПИЦЬ [курдúпиц'] -нц'а, ч. Те саме, що КОРДУПІЛЬ-1. Д-21; [кардúп'іц'] Д-6.

КУРДУПЛИК [курдúплик] -а, ч. Зменш. до КОРДУПІЛЬ-1. О-32.

КУРДУПЛЯ [курдúпл'а] -і, ж., бот. **1.** Маленька картоплина. М-23. **2.** збір. Маленька картопля, відібрана для годування свиней. М-23.

КУРДУПОК [курдúпок] -нка, ч., бот. Те саме, що КУРДУПЛЯ-1. *Мал'ус'ін'к'і курдúпки.* Р-30.

КУРЕНЕТО [курен'éто] -éта, с., орн. Те саме, що КУРИНЯТКО. Д-11.

КУРИВАТИ [курівати] -айу, -айиш, недок. Швидко обертати малу дитину навколо себе, взявши її за лікті. *Не курівай дитину – ше рук'і вікрутиш.* С-17.

КУРИЄР [курийєр] -а, ч., орн. Те саме, що КУРАХ. С-15.

КУРИЙ [курий] -а, ч. **1.** орн. Те саме, що КУРАХ. Х-7. **2.** перен. Чоловік, у якого немає дітей. Х-7.

КУРИНЕЦ [курінец] -нца, ч. Приміщення для домашніх курей. П-37.

КУРИНЯ [курин'á] -áти, с., орн. Курча. *Курин'áта хóд'ат' по горóду.* С-36. *Мáйє чéл'ад' курин'áт.* Ф-3, М-49; [курин'é] В-22, П-19.

КУРИНЯТКО [курин'áтко] -а, с., орн. Зменш. до КУРИНЯ. М-43; [курéн'áтко] Д-33.

КУРИЦЯ [кúриц'а] -і, ж., орн. Те саме, що КУРА. *Копотіло кúриц'а вігрибла.* О-32, Ж-6, К-42, П-15; [кúр'іц'а] Ц-4; [кúр'іца] Щ-1; [кúрица] М-49, С-2, О-17, С-5.

КУРИЩЕ [курішче] -а, с. Вогнище з густим димом. *Накладі курішче од комару.* С-17.

КУРІЙОН [кур'ійон] -а, ч., орн. Те саме, що КУРАХ. Б-40.

КУРШКА [кур'іпка] -и, ж., орн. Птах ряду курячих, що живе біля води. П-52.

КУРІТОК [кур'іток] -тка, ч. Те саме, що КОВОРІТОК. З-6.

КУРЦА [кúр'іца] -и, ж., орн. Те саме, що КУРКА-1. *Кúр'іцу пр'інóс'іл'і в хату, сінал'і йої з'ерно.* Р-22.

КУРКА [кúрка] -и, ж. **1.** орн. Свійська птиця, яку розводять на м'ясо і для одержання яєць; *Gallus gallus* (у багатьох н. пп.). **2.** мед. Хвороба очей, при якій людина погано бачить у сутінках. *С'в'ачóного не йіж увéчор'і, бо кúрка нападé і не будиш бáчити.* К-70, Б-19. **3.** мед. Бородавка. *Йак йє кúрка, то перевіáзуйец'а чóрноїу нítкойу.*

В-52. 4. *бот.* Те саме, що КОРИНОГА. *Пл'іски в нас назива́ють – кúрк'і ка́жуть.* Д-3, В-52. 5. Сузір'я Плеяди. Б-19, К-58, П-37.

КУРКАВЕШКА [куркавешка] -и, *ж.* Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Т-3.

КУРКИ [куркі¹] -у, *мн.* Пристрій у мисливській рушниці, за допомогою якого її можна зігнути для зарядження. *Ц'а́йя стрéл'ба с курка́ми.* С-17.

КУРКІВКА [курк'івка] -и, *ж.* Мисливська рушниця із затвором. К-59, Л-1; [куркúвка] Р-29.

КУРНИК [курнік] -а́, *ч.* Те саме, що КУРИНЕЦ. С-17; [кúрник] Х-7.

КУРНИЧОК [курничок] -чка́, *ч.* Зменш. до КУРНИК. С-56.

КУРОВАЙНОС [куровайнос] -а, *ч., обряд.* Парубок, який несе коровай перед весільним поїздом. Л-4.

КУРОДАВ [курода́в] -а́ва, *ч.* Собака, який роздирає курей. Д-16.

КУРОП [куро́п] -а, *ч., орн.* Самець куріпки. *В куро́па блиску́ча шийа, а в кур'іпки не така́.* С-64.

КУРОПАНЯ [куропан'а] -а́ти, *с., орн.* Маля куріпки. Т-2; [карапен'а] В-32, 3-21.

КУРОПАТ [куропа́т] -а, *ч., орн.* Те саме, що КОРУП. *Са́мчика звут' куропа́том.* Б-1, К-43, О-23, С-62; [кур'опа́т] В-9.

КУРОПАТА [куропа́та] -и, *ж., орн.* Те саме, що КУРІПКА. *Куропа́та малáйя ході́ла.* Ж-9, В-29; [курпа́та] -и, *ж.* *Курпа́та воді́ла курпатин'а́та.* С-53.

КУРОПАТВА [куропа́тва] -и, *ж., орн.* Те саме, що КУРІПКА. *Коли́с' д'іти лові́ли куропа́тви.* Р-2, Д-39, К-17, О-25, П-32.

КУРОПАТВИНЯ [куропатвин'а] -а́ти, *с., орн.* Те саме, що КУРОПАНЯ. Д-15.

КУРОПАТКА [куропа́тка] -и, *ж., орн.* Те саме, що КУРІПКА. С-17; [карапа́тка] 3-21, Н-14, Т-11; [курупе́тка] Г-21; [курпа́тка] В-3.

КУРОПЕЦЬ [куропе́ць] -ця́, *ч., орн.* Те саме, що КУРОП. *Куропа́тви – то куропе́ць'і кур'інка.* С-64.

КУРОПКА [куро́пка || куро́пка] -и, *ж.* Чотирикутне дерев'яне кріплення для вікна. Д-20.

КУРОПОК [куропо́к] -пка́, *ч., орн.* Те саме, що КУРОП. Х-10.

КУРОП'Я [куроп'я́] 1. -а́та, *с., орн.* Те саме, що КУРОПАНЯ. О-29. 2. *збірн.* Куріпки. Ж-3.

КУРОЧКА [кúрочка] -и, *ж.* 1. *орн.* Молода курка. *Ше на́ши курочк'і не несуч'а.* С-17. 2. *бот.* Те саме, що КОРИНОГА. К-19, В-27, В-52.

КУРТА¹ [кúрта] -и, *ж.* Жіноча свита. О-17.

КУРТА² [кúрта] -и, *ж., фаун.* Мисливський собака, який влізає в лисячі та борсучі нори. Ч-2.

КУРУБ'Я [куруб'я́] -і, *ж., зруб.* Велика коробка. *Ц'і́ла куруб'я́ йа́год.* Л-4, С-17.

КУРУВАТИ [курува́ти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* 1. Вичиняти шкуру звіра у спеціальному розчині з дубової кори. *Лисі́цьу облупі́ти, а по́т'ім шку́ру курува́ти.* С-64. 2. Обдирати кору з дерева. *Же́рд'ку тре́ба курува́ти, а тоді́ прибива́ти.* С-17.

КУРУК [кúрук] -а, *ч.* Бойок мисливської рушниці. Б-14.

КУРУНОК [куру́нок] -нка, *ч.* Те саме, що КОРУНКА. *Сук'е́нка с курунка́ми.* Л-8.

КУРУПКУХНЯ [курупкúхн'а] -і, *ж.* Кухня, побудована окремо від хати; літня кухня. 3-6.

КУРУХ [куру́х] -а, *ч., орн.* Те саме, що КУРАХ. *Не сп'іва́йе куру́х, бо в'ін, муси́т, ку́рка і п'івин'... таки́й-о́.* П-37.

КУРУЧКА [кúручка] -и, *ж., етн.* Те саме, що ПАНАС-2. *Гра́ли кúручку. Одно́му зав'я́ззуйут' го́чи, і ходи́т' лови́т' дру́г'іх.* Н-2.

КУРЧЕК [курч'е́к] -а, *ч., орн.* Те саме, що КУРИНЯ. *М'і́й курч'е́к пропа́в.* В-26.

КУРЧИНЕТО [курчин'е́то] -а, *с., орн.* Те саме, що КУРИНЯ. С-5.

КУРЧИНЮК [курчин'ук] -а́, ч., орн. Те саме, що КУРЧУК. 3-26.

КУРЧУВЕЙ [курчувей] -а, -е. Такий, що живе або ховається в кущах (корчах), у хащах. *Пучалé худéте йек'іс' бáнде, йіх звáли^е курчувейі.* П-26.

КУРЧУК [курчук] -а́, ч., орн. Чимале курчення. Б-9, С-10.

КУРЧУНОК [курчунок] -нка, ч. Хутір. С-1.

КУР'ЯН [курийан] -а, ч. Те саме, що КУРАХ. С-17.

КУС [кус] -а, ч. Великий шматок (кусок) чого-небудь. *Вуз'мé пувбухáнк'і хл'іба, сáла кус – і все з'іс'т'.* С-17.

КУСЕНЬ [кусен'] -с'н'а, ч. Те саме, що КУС. *Кусен' мн'áса собáкови к'інув.* С-17.

КУСИЙ [кусий] -а, -е. 1. Короткий. *Кусий хв'іст.* Б-35, Т-8. *На Нáс'т'і кúса бл'уска.* У-12. 2. Невеликий. *Кúси пис'н'і – то питрúвс'ки^е.* 3-23.

КУСІНЧИК [кус'інчик] -а, ч. Зменш. до КУСЕНЬ. *Уз'áв с:обóйу кус'інчик сáла.* Л-1.

КУСІНЬ [кус'ін'] -а, ч. Залишений кусочок чого-небудь їстівного. 3-11.

КУСІЧКА [кус'ічка] -и, ж. 1. Невелика дівчача коса (у багатьох н. пп.). 2. Прикраса з тіста на весільний калач у вигляді заплетеної коси. Х-7.

КУСКА¹ [куска] -и^і, ж. Зменш. до КОСА². С-17.

КУСКА² [куска] -и^і, ж., збір. Загальна назва усіх кровососкових комах. *Вчóра булó хмúрно, то ї товáр дóбре ходíло, не булó куск'і.* С-17.

КУСОК [кусок] -скá, ч. 1. Шматок чого-небудь. *За кускóм хл'іба і рíзником сáла живé ц'іли тíжден'.* С-17. 2. Великий відрізок дороги. *І так'їй кусóк дорóг'і про'їхав <...> и пупáв пуд автóбус.* Б-25. 3. ?. *Ої ти, кусóк тóго дúрн'а!..* С-17.

КУСТ [куст] -а́, ч., мед. Якесь захворювання (?). *Дес' йак'іс' куст чи*

итос', то коп мёрлий... пáл'ц'ом мёрлого (так чула йа) доткнúвс'а, то бíто не бúде, о. С-4.

КУСТА [куста] незмін., обряд. Водіння куста (дівчини) на Зелені свята, вбраної клечанням. *Ої кúста, кúста – йакá náче вишен'ка гúста.* (Кустова пісня). О-2.

КУСТИК [кустик] -а, ч., обряд. Пісня, яку виконують під час обряду водіння куста на Зелені свята. *В нас одвикáйут кúстика спивáти.* О-2; [кус'т'ік]. *Хаз'áйка до хáти – чи мóжн'а кúс'т'іка поспивáти?* О-2.

КУСТРА [кустра] -і, ж., збір. Відходи від молотіння і провіювання зерна. Д-20.

КУСЬКА [кус'ка] -и, ж. Невеликий ніж. К-58, М-59.

КУСЬ-КУСЬ [кус'-кус'!] виг., дит. Уживають для застереження дитини, що тварина може вкусити. *Ни їди до собáк'і, бо зрóбит кус'-кус'!..* С-17.

КУСЬЛЮК [кус'л'ук] -а́, ч., бот. Те саме, що КВАСЕЦ. Ц-5.

КУСЯК [кус'ак] -а́, ч. 1. Те саме, що КЛИН-2. Д-35. 2. Невелика прибудова до хліва з похилим дахом. *Дрóва склáли в кус'ак.* П-28.

КУТ [кут] бот. Різновид грибів (?). Ч-9.

КУТАС [кутáс] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Хúстка с кутáсами.* Ч-11, В-19, В-54, І-1, К-27, К-64, Т-5; [кутáс']. *Приийі кутáс'а.* Н-7, М-45, Н-14, С-32, Ш-4; [кувтáс] М-50, П-34, Т-7.

КУТАХ [кутах] -а, ч., кулін. Те саме, що БАБА³. Г-16.

КУТАХА [кутаха] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-31.

КУТЕНЬ [кутен'] -т'н'а, ч., анат. Шлунок тварини. 3-29, П-15; [кутин'] К-58.

КУТЕ [кут'е] -і, ж., кулін. Перлова крупа. 3-11.

КУТИК [кутик] -а, ч., кулін. Пиріжок з густої пшоняної каші, обліпленої вареною

картоплею. *Кут пубіє мак'утру і росіпав к'утики*. С-17.

КУТИНЮК [кутин'юк] -а, ч., фаун. Котеня. Ш-5.

КУТКА [к'утка] -и, ж., бот. Кितिця вівса. Є-1.

КУТКИ [куткі || кутк'і] -у, мн. Випуклість з боку ноги вище ступні. *Так'і ра'ати був, шо на кутка́х ходів*. С-17.

КУТКОВЕЙ [кутко'в'ей] -а, -е. Кутній (про зуба). *Боліт' кутко'в'ей зуб*. З-11.

КУТЛИЩЕ [кутлищче] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. Т-2.

КУТМАЧІ [кутмач'і] -ів, мн. Те саме, що ТУВМАЧИ. Д-17.

КУТНА [кутна] -е. Те саме, що КОТНА. *Заїчі́ха кутна*. Г-5, Д-39, К-3, Л-13, Т-2, Ф-4. *Кутна коза́*. Б-14, В-9, Д-39, М-36. *Кутна вовчі́ца*. Б-38, В-9, Ж-14, К-27, Д-5. *Су́чка кутна*. В-9, С-53, Д-5.

КУТНИ [кутни] (?). Лягти спати. *Кутни! Кут' спа!* П-46.

КУТНИЦА [кутни́ца] -и, ж., анат. 1. Пряма кишка. *А шоп с тиб'е кутниццу віперло!..* С-17. 2. [кутниц'а]. Апендикс. М-13.

КУТНЯ КИШКА [кутн'а кішка] -н'ойі -и, ж., анат. Те саме, що КУТНИЦА. К-64.

КУТУВАЙЛО [кутува́йло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. Т-8.

КУТЯ [кут'а] -і, ж. 1. обряд. Обрядова страва на Різдво Христове (у всіх н. пп.). 2. обряд. Коливо. *Кут'а з рісу на по́хоронах*. П-36. 3. перен. Різдво Христове. *Вже ни до Кут'і, ано́ до Й'айка*. К-20. 4. Будь-яке зерно. [Що сипали курці?] *Сипали, кут'у сипали*. Х-13.

КУТЯТИ [кут'ати] -а́йу, -а́йеш, недок. Котити. *На М'асну оз'м'ут' кол'оду занис'ут' др'угому пуд дв'єри і пр'ос'ат' мого́рич*. "Кол'оду кут'ати", - ка́жут'. П-15.

КУТЯТИСЯ [кут'атис'а] 3 ос. одн. кут'а́йец:а, недок. Котитися, качатися. *В'ітер кут'а́йец:а по зимл'і на дошч*. П-15. *На сн'ігу д'іти кут'а́лис'а*. С-8.

КУТЯХ [кут'ах] -а, ч. 1. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Б-14, З-20. 2. бот. Кितिця очерету. О-16. 3. Тепла в'язана хустка. К-70.

КУФАЙЧИНА [куфа́йчина] -и, ж. Фуфайка. К-58.

КУФЕР [ку́фер] -фра, ч. Окована скриня з вигнутим вічком для зберігання одягу. Р-34; [ку́фир] К-70; [ку́хвир] П-51; [ку́х'ір] М-6; [ку́хер] || [ку́хор] С-17; [ку́пер] Н-4.

КУФРО [ку́фро] -а, с. Те саме, що КУФЕР. С-15; [ку́хро]. *Заво́зиле ку́хро ду му́луд'ого*. Х-10, В-19, Ж-15.

КУХІЛЬ [кух'і́л'] -хл'а, ч. Кухоль. Б-33.

КУХІНЬКА [кух'ін'ка] -и, ж. Невелика будівля як окрема кухня; літня кухня. Б-15, Ч-8.

КУХР'ЕСЬКО [кухр'ес'ко] -а, с. Місце, на якому колись була хата. С-66.

КУЦ [куц] -а, ч. 1. фаун. Порося. *Посла́бли мойі ку́ци*. В-63, З-46. 2. фаун. Кабан. К-48. 2. Малого росту чоловік. М-23.

КУЦАК [куца́к] -а́, ч., анат. Хвіст зайця. А-2.

КУЦЕФАЙКА [куцефа́йка] -и, ж. Безрукавка. Б-15.

КУЦІЙ¹ [ку́ций] -а, -е. Короткий; невеликий. *Ку́це пал'то́*. Д-15, Ж-9; [ку́ци] Б-14.

КУЦІЙ² [ку́ций] в зн. ім., -ого, ч., фаун. Заєць. *Ку́ций переб'іг до́ро́гу – верніс'а додо́му*. (Повір'я). Д-15, Б-14, Ж-9.

КУЦИК [ку́цик] -а, ч., фаун. Поросятко, тільки що відлучене від свиноматки. *Ку́цила два ку́цики*. Г-4.

КУЦ-КУЦ [куц-ку́ц!] виг. Уживають для підкликання поросят до себе. С-17; [куц'-ку́ц'!] Г-16.

КУЦЬКА [ку́ц'ка] -и, ж., фаун. Те саме, що КУЦИК. Ц-1.

КУЦЮБАЧКІ [куц'убáčк'і] -áčок, мн., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Ше куц'убáčк'і грали – завйáзували гóчи і лувіли ййдén дрúгого.* К-76.

КУЦЯ [кúц'а] -і, ж., дит. Порося; свиня. О-16.

КУЧА [кúча] -і^н, ж. 1. Купа чого-небудь. *Порубáла кúчу гол':á.* С-17. 2. Група тварин; стадо. *Кúча собáк ходит.* Ж-9. *Кúча кóзив.* Л-1. 3. Підпичтя для дров. В-19, В-25, Г-34, Д-11, Н-10. 4. Відгороджене місце в хліві для теляти. *А лúча, – в кúчу!* С-17, К-70. 5. Відгороджене місце в хліві для свиней. Т-5. 6. Буда для дворового собаки. Н-21.

КУЧАК [кучáк] -á, ч., фаун. 1. Теля, вигодоване в хліві (в кучі). З-2. 2. Річний бичок. З-2.

КУЧЕРЯВИЙ¹ [куче^р'áвиї] -а, -е. Із покрученим волоссям (у багатьох н. пп.); [кучирáви] -а, -е. *Кучирáва Катирíна вíшла зáмуш за Мартíна.* (Дражнилка). С-17, Г-16, К-20.

КУЧЕРЯВИЙ² [кучер'áвиї] у зн. ім., -ого, ч. *Парубок. Кучер'áвиї п'ич вим'ítáйє, верм'áчка в п'ич загл'áдáйє – у шчаслívому м'íс'ц'і коровáйу с'íсти.* (Весільна пісня). Ш-1.

КУЧИРАВИ ЙВАН [Кучирáви Їван] -ого -а, ч., реліг. Свято, яке відзначають 6 червня; у цей день рекомендують садити капусту. *Кучирáви Їван на капу́сту горáв, кучирáва садíла, шоб^н капу́ста ро^вдíла.* Л-4.

КУЧИТИ [кúчити] -у, -иш, недок. Скучати. *Вз'алí купíли малéїк'і порос'áтка, а вони кúчат за свин'óйу.* С-17.

КУЧІВКА [куч'івка] -и, ж. Те саме, що КУБЛО-12. М-2.

КУЧКА [кúчка] -и, ж. 1. Зменш. до КУЧА-1. Г-16, С-17. 2. Зменш. до КУЧА-4. С-17. 3. Те саме, що КУБАРКА. В-54, О-16, С-30. 4. Пастка для лову вовків і лисиць, сплетена з лози. К-27. 5. Те саме, що КУБЛО-12. О-23.

КУЧКЄ [кúчк'є] -і, ж. Те саме, що КУБАРКА. В-13.

КУЧМА [кúчма] -и, ж. 1. Висока зимова чоловіча шапка без відлог на вуха. Г-4, К-70. 2. Довге нерозчесане волосся на голові. С-17.

КУЧНО¹ [кúчно] присл. Про мисливську рушницю, яка б'є дробом в одне місце. *Руши́нц'а кúчно бíє на с'émдис'ат мéтрив.* П-46, Г-11.

КУЧНО² [кúчно] присл. Скучно. ...*А типéричка нимá тогó, нимá тогó – кúчно.* П-21.

КУЧОВИЛО [кучовíло] -а, с. Те саме, що КУБЛО-8. Л-11.

КУЧУГУРА [ку^чугу́ра || кочогу́ра] -и, -ж. 1. Купа наметеного снігу. *Че́рес тийí ку^чугу́ри нат' надвúр не вихóжу.* С-17. 2. Купа хмизу. *Йак Чоснíї, то гáд':є в кочогу́ри на зíму хováйєц':а.* Ш-5.

КУШ [куш] кошá, ч. 1. Виплетена з липової кори сумка. Т-2. 2. Посудина з клепок для борошна (у формі відра). *Пóвни куш мук'і позíчила.* С-17. *Видрóчи куш картóпл'у укράде^чи.* Х-13.

КУШАРКА [кушáрка] -и, ж. Акушерка. *Тут в нас éта кушáрка З'ін'а, вона гéтим вс'ім влад'íла.* Т-4.

КУШАТИ [кúшати] -айу, -айеш, недок. Куштувати. *Кúшайте гру́шечку – йакá дóбра, і купл'éйте.* П-15, П-51, С-8.

КУШЕЛИК [кушéлик] -а, ч. Корзина, сплетена з лозового пруття. *Накопáла пóвни кушéлик бу́л'би.* В-4, І-5, С-6.

КУШЕНЧИК [кушéнчик] -а, ч. Невеликий глиняний глечик. З-2.

КУШКА¹ [кúшка] -и^ї, ж., фаун. Кішка. *Нáша ку́шка приве^лá трох котин'áт.* С-17.

КУШКА² [кúшка] -и, ж., знев. Великий ніс людини. Р-33.

КУШКА⁴ [кúшка] -и^ї, ж. Дерев'яна посудина у формі лійки для води, яку косарі вшали до пояса, щоб мочити мантачку. Л-4, С-17.

КУЩИЙ [к'ушчій] -а, -е. Коротший. *Кушча ногá та. Чи вони, тійі жили, ст'єнуц':а? – то буде кушча ногá.* Б-19.

КЦЬ-КЦЬ [кц'-кц'!] виг. Те саме, що КЩЬ-КЩЬ. П-15.

КЦЬОЗЬ-КЦЬОЗЬ [кц'оз'-кц'оз'!] виг. Уживають для підкликання лошади. С-51.

КЧЕМНИЙ [кчémній] -а, -е. Чемний. *То кчémна л'удіна.* С-21.

КША [кша!] виг. Уживають для проганяння курчат. С-8.

КШАГА [кшага!] виг. Те саме, що А-КИШ. Г-42, С-56.

КШАКІ [кша́к'і] -ів, мн. Хаші. З-33.

КШК [кш'ік!] виг. Те саме, що А-КИШ. З-25.

К'ЯВКАТИ [к'я́вкати] З ос. одн. к'я́вкайе, *недок.* Подавати голос (про лисицю). В-4.

К'ЯТА [к'я́та || к'я́тата] -и, ж. **1.** бот. Квітка. Б-43. **2.** обряд. Квітка на шапці молодого. *Молодєц' ма́йє к'я́ту на ша́пці.* В-54.

К'ЯТКА [к'я́тка] -и, ж., бот. Зменш. до К'ЯТА-1. Г-42.

Л л

ЛАБУР [ла́буρ || ла́бор] -а, ч. Той, хто збирав пожертви на будівництво нових і ремонт старих церков. *Шо то знача лубуриі? Брали в консисторііі кн'ішку <...> і соб'іраіут на іакуіус' цёркву д'ён'з'і.* І-2.

ЛАВА¹ [ла́ва] -и, ж. Те саме, що ЛАВКА-1. *Змитайте ла́ви, шоб ни було кура́ви, шоб нивістка ни сказа́ла, шо кура́ву заста́ла.* (Весільна пісня). Д-18.

ЛАВА² [ла́ва] -и, ж. Група мисливців, які йдуть шеренгою під час полювання. П-24.

ЛАВАТИ [лава́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Ловити. *Беру́т' лава́йут', приво́д'ат' до коло́д'аза, вит'ага́йут' во́ду, облива́йут' ійдне́ дру́гого.* К-31.

ЛАВКА [ла́вка] -и^і, ж. **1.** Дошка на двох підпорах для сидіння. (у багатьох н. пп). **2.** Кладка через воду (рів, струмок). П-32. **3.** Крамниця. *Ході́ла до ла́вк'і по хл'і́б.* С-17, М-4, М-49, Р-29.

ЛАВОШНИК [лаво́шник] -а, ч. Продавець у крамниці (лавці). С-40.

ЛАВУШЕЧКА [лаву́шечка] -и, ж. Пастка для лову гризунів. О-2.

ЛАГ [лаг] -а, ч. Одна з балок, на які кладуть і прибивають дошки підлоги. Ш-6.

ЛАГВИЦЯ [ла́гвиц'а] -і, ж. Те саме, що ЛАВКА-1. Д-21.

ЛАГВИЩЕ [ла́гвищче] -а, с. Те саме, що ЛАВКА-1. Щ-1.

ЛАГІДНО [лаг'і́дно] присл. Мирно, без сварок. *В нас бул'о лаг'і́дно, ал'е́ чи то хто наврóчив, чи шо... Б-19.*

ЛАГОР [ла́гор] -а, ч. Літній табір для корів. Л-4.

ЛАГУМІНИ [лагу́м'іні] -і́н'ів, мн. Ласоці. М-19.

ЛАГОТКІ [лаготк'і́] -у́в, мн. Те саме, що ЛАГУМІНИ. *Ляготк'і́ дла́ д'іте́й.* В-25.

ЛАГУМІНКІ [лагу́м'інк'і́] -у, мн. Те саме, що ЛАГУМІНИ. *Попривика́ли да*

тоно́ ждуть, шоп ку́пл'а́ла і́йм лагу́м'інк'і́. С-17.

ЛАДИТИ [ла́дити] -а́жу, -диши, недок. **1.** Жити мирно, без сварок. *Ми з бра́том ла́димо.* С-17. **2.** Лагодити. *До́к'і то́го ро́вера бу́диши ла́дити? Вик'іда́й на с'митні́к.* С-17. **4.** Готувата. *Хаз'а́йка ла́дила рушнікі́ на образкі́.* С-21.

ЛАДИТИСА [ла́дитиса] -а́жуса, -а́дуса, недок. **1.** Не сваритися, слухатися. *Ми с:викру́хуіу ла́димоса.* С-17. **2.** Миритися після сварки. *С чужі́ми свар'е́ц'а і то ла́д'ац'а... Х-11.*

ЛАДИШКА [ладі́шка] -и, ж. Глечик без ручки. *Збано́к з гу́шком, а ладі́шка без гу́шка.* Л-26, О-17.

ЛАДНИЙ [ла́дний] -а, -е. Гарний. *Така́ та́йа Ма́н'ка ла́дна молоді́ц'а.* Б-16; [ла́дни]. *Ла́дна погóда.* В-27.

ЛАДНУВАТИ [ладнува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Готувати. *Ладну́йу полуден', а не^и зна́йу, чи придé.* С-17.

ЛАДОВНИЦЯ [ладовні́ц'а] -і, ж. **1.** Мисливський патронташ. О-16; [ладовні́ца] Ж-9, К-27. **2.** Місце в п'ятизарядній мисливській рушниці, куди вкладають патрони. Ж-5.

ЛАДОСИ [ладо́си] -ив, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Дин запл'у́шчуйе во́ч'і, а хтос' л'а́скав його́. То так'і ладóси.* Н-1.

ЛАДОШКІ [ладо́шк'і́] -шок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Гра́ли в ладо́шк'і. Вс'і по че́рз'і ішли і бі́ли то́го в долóн'і, а в'ін вга́дував.* В-57.

ЛАДУВАТИ [ладува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. **1.** Те саме, що ЛАДНУВАТИ. *Вже тут приї́ехал'і, ладу́йут' все* [до виселення]. К-56. **2.** Гарно складати щось одне біля другого. *Талимо́н так ладу́йе ху́ру дров, шо і с'ірни́ка не вса́диши.* С-17.

ЛАДУГА [ладу́га] -и, ж. Великий дрюк, за допомогою якого щось підважують або по якому котять колоду. К-58.

ЛАДУНОК [ладу́нок] -нка, ч., етн. Подарунок хресникам від хресних. К-1.

ЛАЗ [лаз] -а, ч. Прохід звірів у густому лісі. К-17, О-13.

ЛАЗБЕНЬ [лазбен'] -бн'а і -бен'а, ч. Посудина з фанери, подібна на корзину. *Лазбен' за сўмку був, тої лазбе^н'.* С-17.

ЛАЗІТІ [лаз'іт'і] -ів, мн., у зн. ім. Безробітні, які ходили “за Польщі” по селах; громада повинна була забезпечити їх роботою або просто дати гроші. З-23.

ЛАЗУН [лазун] -а, ч. Підлабузник. З-2.

ЛАЙБУЧКА [лаїбучка] -и, ж. Те саме, що ЖИДОК-1. Д-17.

ЛАЙДАХА [лаїдаха] -и, ж. Жінка легкої поведінки. С-21.

ЛАКАНЕЦ [лаканец] -нца, ч. Невелика лісова галявина із соковитою травою. С-17.

ЛАКАНЧИК [лаканчик] -а, ч. Зменш. до ЛАКАНЕЦ. *Хтос' тов'аром спас нашого лаканчика – не^ма шо ї косіти.* С-17.

ЛАКЄРКІ [лак'єрк'і] -рок, мн. Туфлі, покриті лаком; блискуче взуття. *В нейї туфл'і бл'іс'т'аішч'і так'іє, е, лак'єрк'і.* В-16.

ЛАКОВИНА [лаковина] -и, ж. Іржа в стволі мисливської рушниці. М-36.

ЛАКОМИЙ [лакоми'є] -а, -е. Такий, що любить їсти вибрані страви. *Д'іти булі лакоме на с'ало.* З-14.

ЛАКОЩІ [лакощч'і] -ів, мн. Те саме, що ЛАГУМІНИ. М-19.

ЛАМАНКА [ламанка] -и, ж. Мисливська рушниця, яку згинають для зарядження. *Ламанку тр'єба злам'ати, шоб зарадіти.* Д-15, С-62, С-64; [лам'анка] Ж-5, Ш-6; [лам'інка] І-1.

ЛАМАТИ ПУИСТ [ламат'і пу^мст] незм., обряд. Відзначати середину Великого посту. *Ну то то ламал'і пу^мст – пул'обту.* В-27.

ЛАМЦУГ [ламцуг] -а, ч. Ланцюг. З-16; [ланцух] Г-16, С-17; [л'анцуг] Б-19.

ЛАНДИШ [ландиш] -а, ч., бот. Те саме, що ГОРІЛОЧКА-2. С-17.

ЛАНДРИНКИ [ландрінки] -нок, мн. Цукерки. Т-13.

ЛАНІТИСЬ [лан'ітис'] 3 ос. одн. лан'іц'а, недок. Виявляти статевий потяг (про суку). *Сўка лан'іц'а.* П-15.

ЛАНКА [ланка] -и, ж., фаун. Самка оленя. *Олен' і ланки.* Ж-14.

ЛАНПА [ланпа] -и, ж. Лампа (гасова). К-48; [л'ампа] Б-14, В-6, Г-16, К-20, С-17.

ЛАНТУХ [лантух] -а, ч. 1. Великий мішок. *Ни бирі того лантуха перед собойу – бирі на пл'єчи.* С-17. 2. [лантух] -а, ч. Ряднина для перенесення буряччя. Д-6. 3. перен. Неповоротка товста людина. С-17.

ЛАНЦЕТ [ланц'єт] -а, ч. Знаряддя у вигляді клина з ручкою, за допомогою якого роблять заглиблення для садіння лісових дерев. С-17.

ЛАНЦУГОМ [ланцугом] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. В-29.

ЛАНЦЮЖКОМ [ланц'ужком] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. Б-19, Х-10.

ЛАНЯ [лан'а] -і, ж. Те саме, що ЛАНКА. Т-8.

ЛАПА [лапа] -и, ж. 1. анат. Нога собаки, kota. З-29, І-1, М-49, С-6. 2. анат. Велика нога людини. *Так'а лапа, йак в пол'с'кого зл'од'іа.* Н-19, Д-30, Д-39, Л-11. 3. Ніжка стола. Д-21, Д-30, З-29, І-1, С-17. 4. Пристрій, на який шевці натягають чобіт під час ремонту. Б-14, К-59.

ЛАПАВКА [лапавка] -и, ж. Пастка для лову мишей. *В лапавци йє йазічок.* С-64, Г-38, К-17, К-59, О-12.

ЛАПА В ЛАПУ [лапа в лапу] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. К-17, М-49.

ЛАПАВУХИЙ [лапавухий] -а, -е. Те саме, що КАПЛАВУХИЙ. О-17.

ЛАПАК [лапак] -а, ч. Металічна пастка з пружиною для лову гризунів. О-37, П-4.

ЛАПАНКА [лапанка] -и, ж. Саморобна пастка для лову мишей. О-22.

ЛАПАТИ [лапати] -айу, -айіш, недок. 1. Ловити кого-небудь. *Сидіт за стол'ом і рук'ойу мух' і лапайє.* С-17, Ч-5, Ш-6. 2. Рибалити. *Тут і коліс' лапали р'ібу.* К-45.

ЛАПАТИЙ [лапáтиї] -а, -е. Такий, що має велику ногу. О-12, П-46.

ЛАПАТКЄ [лапáтк'є] -і, ж. 1. Лопата для копання грядки. В-13. 2. Лопата, за допомогою якої саджають хліб у піч. В-13.

ЛАПАХА [лапáха] -і, ж., бот. Аїр звичайний; *Asorus calamus* L. 3-9; [лепáхе] В-13; [л'іпéха] Р-19.

ЛАПАЦОН [лапáцон] -а, ч., знев. Велика рука. *Йак схóпит' своїм лапáцонм!*. С-15.

ЛАПАЧ [лапáч] -á, ч., знев. 1. анат. Велика нога людини. Г-15. 2. Той, хто має великі ноги. С-17.

ЛАПАЧІК [лапáч'ік] -а, ч. Металева підставка-триніжка під чавун. Т-5.

ЛАПИЙ [лапій || лапій'] -ійа, ч., знев. Той, хто має велику ногу. *Чут' на курчин'á не наступів тої лапій'*. С-17, С-53; [лап'ій] Ш-6.

ЛАПІСКО [лапíско] -а, с. і ж., зруб. Велика нога людини. *Отó лапíско! Отó нога!* К-71.

ЛАПИТЬ [лапít'] мин. ч. лапила, недок. Накладати латку на дірку в одязі. *Вона лапила старі штани*. С-12.

ЛАПКА [лапка] -і, ж. 1. анат. Зменш. до ЛАПА-1. *Бóсик, даї лапку!* С-17. 2. Зменш. до ЛАПА-3. С-17. 3. Зменш. до ЛАПА-4. С-17. 4. Частина мисливської рушниці під стволом. О-29.

ЛАПНО [лапно] -а, с. Вапно. К-1, М-4.

ЛАПСАДРАК [лапсадрáк] -а, ч. Верхній жіночий одяг. М-6.

ЛАПТИ [лапт'і] -ів, мн. 1. Взуття виплетене з кори дерева. *Лáпт'і с корі л'іпи, ліко брál'і*. В-18. *Йідén лапт'і плетé...* (3 пісні). К-7. 2. Виплетене взуття з гіршого гатунку прядива. *А лапт'к'і так'ііе с тако́го... зи л'ну зрób'ім*. В-34.

ЛАПУХА [лапу́ха] -и, ж. Те саме, що ЛАПАНКА. С-1.

ЛАПЦЬ [лапц'] -а, ч. Постіл. *Лапц' нипудплéт'ани, а йак пудплéт'ани – то постіл*. Л-4.

ЛАР [лар] -а, ч. Скриня для зберігання продуктів. Ш-1.

ЛАС¹ [лас] -у, ч. Те саме, що ВЕДРО. 3-16.

ЛАС² [лас] -зу, ч. Перелаз у тину. С-40.

ЛАСИЦІ [ла́сиці] -иц', мн. Візерунки на шибках вікна від морозу. С-62; [ла́сици] -иц, мн. *Так'і ла́сици на гокн'і – гет'чидé замурóване*. С-17, В-3, М-16, О-14, Х-10.

ЛАСИЦЯ [ла́сиц'я] -і, ж., фаун. Невеликий хижий звірок – ласка; *Mustela nivalis*. Б-35, Р-5, С-62; [ла́сица] -и, ж. В-8, М-45; [ласі́ца]. *Ласі́ца п'іріста, іе і рабéн'ка*. С-6. С-21; [ла́с'іца] Г-15.

ЛАСИЧКА [ла́сичка] -и, ж., фаун. Те саме, що ЛАСИЦЯ. В-3, Д-21, Д-30, О-9, Ч-5; [ла́сичка] Д-7; [ла́с'ічка] 3-16.

ЛАСКАТИ [ласка́ти] -а, -е. Такий, що має коротку шерсть (про собаку). *Ласка́тому соба́кови холодно́*. Ч-2.

ЛАСОК [ласо́к] -ску', мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Ласко́м накрі́ти карто́пл'у*. Ц-2.

ЛАСОЧКА [ласо́чка] -и, ж., фаун. Те саме, що ЛАСИЧКА. В-12, 3-21, С-53, С-58.

ЛАСТЕНЬКОВАТИЙ [ласте́н'коватиї] -а, -е. Такий, що підлещується. Т-5.

ЛАСТИНЯТКО [ластин'áтко] -а, с., орн. Маля ластівки. Х-7.

ЛАСТОВЕЧИ [ластовéчи] -а, -е. Такий, що має веснянки на обличчі. *Не" бири́ кубло́, бо бу́деш ластовéчи*. О-14.

ЛАСТОВЄЧЕ [ластов'éче] -а, с., збір. Те саме, що ЛАСТОВИННЄ. *Напада́йут' ластов'éче*. 3-29.

ЛАСТОВИННЄ [ластові́н':е] -а, с., збір. Веснянки на обличчі. *Ластові́н':е на д'іте́ї пада́є*. М-16, С-21, Т-8.

ЛАСТОВКА [ла́стовка] -и, ж. Те саме, що ЛАСИЦА. Н-14.

ЛАСТОВКИ [ластовкі́] -во́к, мн. Веснянки на обличчі. *...Бо ластовкі́ бу́дут' на ли́ц'і*. Т-14.

ЛАСТОВОЧКА [ла́стовочка] -и, ж. 1. орн. Перелітний птах ряду горобце-

ЛАСТОЧКА

подібних – ластівка (у багатьох н. пп.).
2. Дівчина з веснянками на обличчі. Т-10.

ЛАСТОЧКА [ла́сточка] -и, ж. 1. фаун. Те саме, що ЛАСИЦЯ. В-23, С-17, Д-5.
2. перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. О-22.

ЛАСТУВАТИЙ [ластува́тий] -а, -е. Веснянкуватий; такий, що має веснянки на обличчі. *Будеш ластува́тиї, йак кубло́ скінеш.* 3-2.

ЛАТА¹ [ла́та] -и, ж. 1. Жердина, прибита до кроков, до якої кріпиться покрівля (солома, черепиця, шифер та ін.). Г-16, К-20, С-17 (і в багатьох н. пп.).
2. Жердка для огорожі. *Лату́ забива́ли в праві́ло і теса́ли так.* Б-35.

ЛАТА² [ла́та] -и, ж. Великий шматок тканини, який пришивають на розірваному місці одягу. С-17.

ЛАТАЙ [латáй] -а, ч., бот. Калюжниця болотяна; *Caltha palustris* L. *Цв'іте лата́й жо́втим.* Д-21.

ЛАТАНЬ [латáнь] -а, ч., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. М-7.

Л

ЛАТАТА [латáта] -и, ж., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. *Жо́вта лата́та.* М-48.

ЛАТАТИ¹ [латáти] -а́йу, -а́йиш, недок. Прибивати лати до кроков будівлі. *Звилі зру́ба, то тра лата́ти, шоб накрі́ти на зі́му.* С-17, Б-19.

ЛАТАТИ² [латáти] -а́йу, -а́йиш, недок. Пришивати шматок тканини на дірку в одязі. *Вже гобри́дло лата́ти тійі́шка́рпéтки.* С-17.

ЛАТАТИЙ [латáтий] -а, -е. Про масть коня з плямами іншого кольору. *Лата́тий к'ін'.* П-15.

ЛАТАТЄ [латáт'є] -а, с., збір., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. *Нарвém жо́втого лата́т'а і покра́сим йа́йца на Вилі́гден'.* С-17.

ЛАТАТЬ [латáть] -а, ч., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. *Лата́т' жо́втий.* В-13, К-9; [ла́таць] О-32.

ЛАТАЧЕ [латáче] -а, с., збір., бот. Те саме, що ЛАТАТТЯ. П-56.

ЛАТАЧКА [латáчка] -и, ж. Те саме, що МИЙКА. 3-11.

ЛАТУХА

ЛАТВО [ла́тво] присл. Дуже. *Чолові́к, йак то ка́жут', ла́тво в'і́рний* (вірить усім). К-45.

ЛАТКА [ла́тка] -и, ж. 1. Шматок тканини, якою зашивають дірки на одязі (у всіх н. пп.). 2. Будь-який кусок тканини. *Вирóвка з латка́ми черво́ними дл'а обла́ви.* О-29, В-10. 3. Те саме, що МИЙКА. Л-24, Ш-5, Щ-1, О-17. 4. Ганчірка будь-якого призначення. Д-6. 5. перен. Клаптик городу. *Ту́йу ла́тку про́са поло́ла два дн'і.* С-17. 6. Те саме, що КУБАХ⁴-7. *Латка́ йéгод.* 3-29. 7. Те саме, що КУБАХ⁷. П-50. 8. кулін. Те саме, що БЕЦЬ. П-61.

ЛАТНИК [ла́тник] -а, ч. Збирач ганчір'я. П-51.

ЛАТОК [ла́ток] -тка, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. К-61.

ЛАТОХИ [латóхи] -ів, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛЮ. *Гра́ли в лато́хи, то коли́е хтос' обирта́вс'а за́дом, а його́ хло́пали по спи́е'ни.* К-58.

ЛАТОЧКА [латóчка] -и, ж. 1. Зменш. до ЛАТКА-1. С-17. 2. Зменш. до ЛАТКА-3. *Лато́чкою мійу́т' мискі́.* Г-4, П-46, Ш-5, С-5; [латóчка] Б-16. 3. Шматок тканини. *Вес'і́л'не дере́вце́ обмо́ту́ють' таке́йу лато́чкою нове́йу.* 3-2. *Хл'і́е'ба нажу́є с цу́кром і в лато́чку, і воно́ [дитя] с'е.* С-48.

ЛАТОШКИ [латóшки] -шок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛЮ. *В лато́шки гра́ли... За́крива́йиш о́чи, а потóм йак хтос' ви́етне, то вга́ду́йиш, хто тибé ви́т'ав.* 3-2.

ЛАТЄ [ла́т'є] -а, с., збір. Одяг. *Лат'є́ хо́чу пра́ти.* 3-11, Б-48.

ЛАТУН [лату́н] -а́, ч. Щось з одягу старе і діряве. *Вз'ав йакóгос' лату́на на шійу́, бо дес' про́сквозі́ло в'і́тром.* О-13.

ЛАТУНИ [лату́ні] -у́, мн. Старий одяг. Л-4.

ЛАТУХА [лату́ха] -і, ж. Верхній довгий зимовий одяг із сукна. *В хо́лод од'а́гли лату́х'і – так'і до́вг'і булі́.* М-43, Г-4, Щ-1.

ЛАТУШКА

ЛАТУШКА [лату́шка] -и, ж. Зменш. до ЛАТУХА. *Файна латушка була в парубка.* П-15, П-46.

ЛАХ [лах] -а, ч. Те саме, що ЛАХА. *Заткнути з'урку лахом.* К-17.

ЛАХА [ла́ха] -і, ж. Стара дірява одежина. *Ти п хоч в нид'іл'у ск'їнула ц'їйу лаху – стїдно дивїтиса.* С-17.

ЛАХІ [лах'ї] -у, мн. **1.** знев. Лахміття. *Наклала по́вну скрін'у лаху – жду гонучника.* С-17, П-15. **2.** Узагалі одяг. *В нас було ба́рзо круто з лахам'ї, з од'ошкоу.* М-51.

ЛАХМАЙ [лахмаї] -а, ч. Те саме, що ЛАХА. Х-7.

ЛАХМАН [лахма́н] -а, ч. Те саме, що ЛАХА. К-70.

ЛАХМАНЕЦЬ [лахмане́ц'] -нц'а, ч. Зменш. до ЛАХА. Ш-6.

ЛАХУДРА [лаху́дра] -и, ж. і ч., знев. Обірванець. Г-42, С-56.

ЛАЯ [ла́йа] -і, ж., збір. **1.** Згряя собак під час парування. 3-1, О-12, П-32, С-56; [лайа] С-60; [ле́йа] К-12, П-51, Р-1. **2.** Згряя вовків під час парування. О-12, П-15, С-56; [лайа] С-60.

ЛАЯТЬ [ла́йат'] з ос. одн. ла́йет', недок. Подавати голос (про лисицю). В-8.

ЛЕ [ле] *ствердж. част.* Те саме, що АЛЕ². *Йе б'їл'ету? Ле?* В-21.

ЛЕБЕДА [лебеда́] -ї, ж., бот. Лобода; *Chenopodium album* L. *З лебедї боршч варїли.* К-48; [ле^нбе^нда́] С-17; [либида́] С-17, С-5; [лебодá] П-12; [л'ебодá] Д-3; [либодá] Д-34, Ж-11, К-67, С-38; [либудá] Б-35; [лабада́] 3-9, М-53; [л'їбеда́] В-18.

ЛЕБЕДУХА [лебе́духа] -і, ж., оказ. У пісні: *А свикру́ха-лебе́духа, йак у по́ли лебеда́...* С-17.

ЛЕБЕХІ [ле́бех'ї] -їв, мн. Те саме, що КЕНДЮХ. Ф-1.

ЛЕВ [лев] -ва, ч. Злива. *Лев іде.* Б-31.

ЛЕВАШ [ле́ваш] -а, ч. Глевкий хліб. *Хліб левк'її – то леваш.* 3-25.

ЛЕВАШИХА [леваши́ха] -и, ж., знев. Жінка-лівша. С-23.

ЛЕЖНЬОВКА

ЛЕВКСІЙ [левк'є́] -а, -е. Недопечений хліб. *Хліб левк'її.* 3-25.

ЛЕВШУН [левшу́н] -а, ч. Той, хто все робить лівою рукою; лівша. М-49.

ЛЕГВО [легво́] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-6, 7. Б-14.

ЛЕГОВИСЬКО [лего́вис'ко] -а, с. Місце, де спить заєць. Б-35; [лиго́виско] П-53; [л'їго́вис'ко] М-9.

ЛЕГУШКА [легу́шка] -и, ж. Пастка для лову мишей. Л-4.

ЛЕДЬВЕ [ле́д'ве] *присл.* Ледве. *Вун ле́д'ве вже іде.* С-17.

ЛЕЖА [ле́жа] -и, ж., оказ. Ледарювання. *З ле́жи не бу́де годéжи.* С-17. *3 ле́ж'ї не^н бу́де одéж'ї.* В-59.

ЛЕЖАВИЙ [ле́жавиї] -а, -е. Такий, що був розісланий по стерні (про льон). *Гэто був мочо́нїй л'он, а гэто був ле́жавиї.* М-48.

ЛЕЖАК [ле^нжа́к] -а, ч. **1.** Частина димоходу, що лежить зверху на стелі. *Тра ле^нжака́ обма́зати гле́йом, бо дим вихо́дит.* С-17. **2.** Лавка для спання біля печі. С-43. **3.** Ледар. *Наш ле^нжа́к до гобїїду спит.* С-17.

ЛЕЖАНКА [лежа́нка] -и, ж. **1.** Те саме, що ЛЕГОВИСЬКО. М-41. **2.** Те саме, що КУБАХ¹-7. Л-9. **3.** Те саме, що КУБЛО-7. Д-39. **4.** Маленьке дитяче ліжечко. Т-5.

ЛЕЖБИСЬКО [ле́жбис'ко] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-7. С-53.

ЛЕЖВИЩЕ [ле́жвищче] -а, с. Місце, де сплять дикі свині. М-2; [ліжвищче] Б-19.

ЛЕЖЕНЬ [ле́жен'] -жен'а, ч. **1.** Ледар (у багатьох н. пп.). **2.** кулін. Весільний хліб овальної форми, прикрашений квітами з тіста. Д-23.

ЛЕЖИВО [ле́живо] -а, с. Місце, де розстилають льон для вилежування. *Л'он сл'а́л'и на ле́живо.* М-48.

ЛЕЖНЬОВКА [ле^нжн'о́вка] -і, ж. **1.** Те саме, що ЛЕЖВИЩЕ. М-2. **2.** Дорога через болото, вимощена стовбурами дерев. *На ле^нжн'о́вци трисло́, аж зубáми кла́цали.* С-17; [лижн'у́вка] С-17.

ЛЕЗВО

ЛЕЗВО [лѐзво] -а, с. Лезо сокири. *Тупѐ лѐзво.* В-2, У-4; [лѐзвѐ] З-21, О-9; [л'ѐзво] М-36.

ЛЕЗИВО [лѐзиво] -а, с. Лезо ножа. Д-5; [л'ѐзиво] Р-19.

ЛЕЙБА [лѐйба] -и, ж. Те саме, що ЛЕЖАК-3. *А тої лѐйба не хоче робіти.* С-60.

ЛЕЙМАХ [лѐймах] -а, ч. Нешвидкий і немісний в бігу собака. Ж-14.

ЛЕКАТИ [лѐкати] 3 ос. одн. лѐкайе, *недок.* Те саме, що БЕРИЩАТИ. С-53.

ЛЕКО [лѐко] *присл.* Далеко. *Там лѐко-лѐко сид'ят' б'уз'ки на стовп'і.* Ч-8.

ЛЕКШ [лѐкш] *присл.* вищ. ступ. Те саме, що ЛЕКШИЙ². *На пѐнс'ійі, то вже леки робит.* С-17; [л'огш]. *Доїка такаїа бул'а ѐта, то там вже бул'о л'огш доїти бул'о.* В-16.

ЛЕКШИЙ¹ [лѐкшиї] *прикм.* вищ. ступ. Легший. *Ц'ої миш'ок лѐкшиї за тоїго.* С-17.

ЛЕКШИЙ² [лѐкшиї] *присл.* вищ. ступ. Легше. *Баба з вѐза – кѐн'ам лѐкшиї.* Л-4. *Мин'і лѐкшиї стал'о.* Х-7; [лѐкшеї] К-38.

ЛЕЛЯК [лѐл'ак] -а, ч. Те саме, що КОЖАН. З-32; [лел'ак] В-8, М-36.

ЛЕМЕЗІ [лемез'і] -ів, мн., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. К-43.

ЛЕМЗЯКУВАТИ [лѐм'з'акувати] -а, -е. Те саме, що ЛЕВКЕЇ. *Хл'їб лѐм'з'акувати – хоч кѐник'і липі.* С-17.

ЛЕМІХ [лѐм'іх] -а, ч. Леміш плуга. К-64.

ЛЕМІХА [лѐм'іха] -и, ч. і ж. Повільна людина. Д-20; [лемѐха] Г-42; [лимѐха] С-56.

ЛЕМІШКА [лѐм'ішка] -и, ж. Приготовлена для собаки їжа. *Постав лѐм'ішку до б'уди.* Ж-14.

ЛЕНИВО [лѐніво] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. *Їак рана, то лѐніво мѐчат' і прикл'ад'уйут.* К-40.

ЛЕНИТИСЬ [лѐнітис'] 3 ос. одн. лѐніц':а, *недок.* Линяти; випадати (про старе пір'я чи шерсть, після чого наростає нове). О-12.

ЛЕСЬ

ЛЕНІХА [лѐн'іха] -и, ж., *фаун.* Те саме, що ЛАНКА. Б-38.

ЛЕНОВИСЬКО [лѐновіс'ко] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. В-3.

ЛЕНЯТКО [лѐн'ятко] -а, с., *фаун.* Маля оленя. Б-38.

ЛЕНЬ [лѐн'] -і, ж. Скинута шкура вужа чи гадуки. З-28.

ЛЕПАТИ [лѐпати] -айу, -айиш, *недок.* Кліпати очима. К-58.

ЛЕПЕТУСЬ [лѐпетус'] -а, ч. Те саме, що ЛЕПИТУН. Л-1.

ЛЕПЕХ [лѐпех] -у, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. *За кон'ушин'ойу в нас завше рус лѐпех.* С-17; [лѐпах] В-17, З-11; [л'ѐпух] К-13; [лап'іах] Р-36; [лѐп'іах]. *Пуд р'ікѐйу д'іти рвали лѐп'іах.* З-33, Ж-13, О-27; [л'іпах] Г-19; [лѐп'ех] Д-21.

ЛЕПЕШНИК [лѐпѐшник] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. К-1.

ЛЕПИТУН [лѐм'питун] -а, ч. і ж., *знев.* Базікало. С-17, Т-5.

ЛЕПИТУХА [лѐм'питуха] -и, ж. *знев.* Базікалка. С-17.

ЛЕПІХ [лѐп'іх] -а, ч. Те саме, що ЛЕВАШ. Д-20.

ЛЕПКІ [лѐпк'і] -ув, мн., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. *Нажарили на вечѐру лѐпкув.* Н-21.

ЛЕПУХ [лѐпух] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. О-23.

ЛЕСИНА [лѐсина] -и, ж. **1.** Місце на голові, де випало і не росте волосся (у багатьох н. пп.). **2.** Пропуск при сіянні чи косінні. Д-20.

ЛЕСКО [лѐско] -а, с. **1.** Лезо ножа. *Зламалос лѐско в ножѐви.* С-17, О-16, О-12. **2.** Те саме, що ЛЕЗВО. О-12, О-16.

ЛЕСКУН [лѐскун] -а, ч. Підлесник. К-58.

ЛЕСКУХА [лѐскуха] -и, ж. Підлесниця. К-58.

ЛЕСТКАМИ [лѐстками] у зн. *присл.* Пестливо; з ласками. *Лѐстками казала баб'ун'у.* Л-4.

ЛЕСЬ [лѐс'] -а, ч., *іхт.* Лящ; Abramis brama. *Тутка ѐе карас' ѐе, плотв'а ѐе, лѐс' і шч'ука, вугр'і даже ѐес'т'.* З-14.

ЛЕТА [лэ́та] -и, ж., анат. Те саме, що ЗДЮР. В-17.

ЛЕТАТИ [лэ́таги] -айу, -айеш, недок. Літати. *Йа себэ почува́йу на́т:о до́бре <...>, мен'і хо́чец:а лэ́тати.* М-48. *Чос' все самол'óти лэ́тайут.* С-17.

ЛЕТАТЬ [летáт'] -і, ж., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. Г-4.

ЛЕТАЧИ [летáчи] -а, -е. Той, що летить. *Йак ба́чиши летáчи* [лелека], *то на но́ги бу́деш здо́рови.* Г-15.

ЛЕТІТИ [лет'і́ти] -чу́, -ті́ш, недок. 1. Переміщатися в повітрі за допомогою крил (всі н. пп.); [лит'і́ти] -т'у́, -ті́ш, недок. К-7, Ч-11. 2. Бігти. *Соба́ка бу́де лет'ів.* Д-19, Б-43, П-15.

ЛЕТУЧИЙ [лету́чий] -а, -е. Те саме, що ЛЕТАЧИ. У-4.

ЛЕТЮХА [лет'у́ха] -и, ж., фаун. Те саме, що КОЖАН. П-26.

ЛЕТЯЧА МИШ [лет'áча миш] -ийі -і, ж., фаун. Те саме, що КОЖАН. М-48.

ЛЕТЮЧКА [лет'у́чка] -и, ж. 1. фаун. Те саме, що КОЖАН. Р-28. 2. бот. Кульбаба; *Taraxacum.* Д-25.

ЛЕХКА ПЕЧЕНЯ [лэх́ка пех'чэн'а] -ейі -і, ж., анат. Легеня; легені. К-70.

ЛЕХКЕ [лэх́ке] у зн. ім., -ого, с. Те саме, що ЛЕХКА ПЕЧЕНЯ. *Йі́жте, куме́, лэх́ке. – Мин'і і кубáса ни ва́жка.* (Жарт). Г-16, С-17, Х-7.

ЛЕХКІЙ [лэх́к'і́й] -а, -е. 1. Неважкий (у багатьох н. пп.); [лэх́кі́й] (захід досліджуваної території); [лэх́к'і́] (східна частина). 2. Швидкий. *То лэх́к'і́ соба́ка.* П-53.

ЛЕХКУШ [лехку́ш] -у́ш, мн., анат. Нутроці тварини. Г-5.

ЛЕЧКИ [лэ́чки] -чок, мн. Личаки. *У ма́тира ходе́ла в чо́рних лэ́чках, а в нас хо́дїтим'іш в чо́рних ч'і́ривэ́чках.* Р-30.

ЛЕЧНО [лэ́чно] присл. Даремно. *Йа ни бу́ду тра́тити лэ́чно ч'э́су.* В-2.

ЛЕЩАТА [лэш́чата] -ат, мн. 1. Розколота палиця для лову вужа. Ж-9, О-12, П-33; [лэш́чита] О-9; [лэш́чути] П-34. 2. Роздвоєна на кінці палиця, якою

притримували голову спійманого в капкан звіра. Ж-9, 3-37, О-12, П-33, С-17.

3. Розколота палиця, на яку натягали зняту зі звіра шкуру. Д-21, С-64, Ш-6.

4. Пастка для лову гризунів із двох дощечок; коли гризун доторкнеться до приманки, верхня дошка падає і вбиває його. Д-21.

ЛЕШЧАТИ [лэш́чати] -ат, мн. 1. Те саме, що ЛЕЩАТА-1. Б-19, В-2, 3-1. 2. Те саме, що ЛЕЩАТА-2. 3-2, Н-21, Ш-6.

ЛЕЯ¹ [лэ́йа] -і, ж. Те саме, що ЛЕМИХА. К-68.

ЛЕЯ² [лэ́йа] -і, ж. Те саме, що ЛАЯ-1. М-17.

ЛЕВША [л'евша́] -ійі, ч. і ж. Те саме, що ЛЕВШУН. М-48.

ЛЕГЕР [л'егер] -а, ч. Єгер. К-43.

ЛЕДСІЙ [л'ед'э́й] -а, ч., бот. Петрові батоги; *Sichorium intybus L.* М-43.

ЛЕДЮХ [л'ед'у́х] -а, ч., бот. Те саме, що ЛЕДСІЙ. М-43.

ЛЕЇ [л'ейі́] -ів, мн. Олія. Р-27; [лэйі́] Т-6.

ЛЕЙ [л'ейі́] -у, ч. Глей. К-6.

ЛЕК [л'ек] -у, ч. Ляк, переляк. *Його́ вз'ев л'ек.* Щ-1.

ЛЕКОТАТИ [л'екотáти] -чу́, -ті́ш, недок. Тремтіти. *Леко́тало вс'о – так зл'акáвс'а.* Г-26; [л'акотáти] Г-26; [л'окот'і́ти]. *Н'і́миц' с'ів до менé, то йа л'окот'і́ла.* О-2; [л'окот'і́ти] М-49.

ЛЕНА [л'э́на] -и, ж. Товстий дріт, сплетений з багатьох тонких. *Л'э́на – то сплэ́тени́ др'іт.* С-56; [лі́на]. *Петл'у́ на во́вка робі́ли з лі́ни.* Ж-6, П-23, Х-10.

ЛЕНИНЯ [л'ени́н'а] -áти, с., фаун. Те саме, що ЛЕНЯТКО. Б-14.

ЛЕНІХА [л'ен'і́ха] -і, ж., фаун. Те саме, що ЛАНКА. Б-14.

ЛЕНКА [л'енка́] -и, ж. 1. Ткана спідниця з фарбованих льняних ниток, іноді до них додавали шерстяні. 3-1, К-70, П-15. 2. Картата тканина спідниця. П-15.

ЛЕНТА [л'э́нта] -и, ж. Те саме, що КОСНИК. *Почепі́ла до венóчка л'э́нти.* П-31, С-17, Х-7.

ЛЕПА

ЛЕПА [л'эпа] -и, ж., бот. Липа; *Tilia cordata* Mill. 3-6.

ЛЕСК [л'еск] -у, ч. Те саме, що ВЕДРО. *Л'еск по л'ісу їде*. Б-19.

ЛЕСКАТИ [л'ескати] 3 ос. одн. л'ескаїє, недок. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. М-45.

ЛЕСЬНИК [л'ес'нік] -а, ч. Лісник. *Л'ес'нік кут' спа – 'ліг спати'*. П-46, 3-28, П-51.

ЛЕТНИК [л'етнік] -а, ч. Чоловічий піджак. Г-23, 3-6, С-56.

ЛЕТРИКА [л'етрика] -и, ж. Електрика; електричний струм. *За л'етрику багато плачу'*. С-17.

ЛЄШКА [л'ешка] -и, ж. 1. Спеціальна кладка снопів для просушування у вигляді хреста. 3-2. 2. Розгорнутий сніп, яким прикривають полукіпок. П-15. 3. Проста кладка із 15 снопів. П-15.

ЛИБЕДКА [либедка] -и, ж. Різновид мисливської рушниці (?). 3-1.

ЛИБІДКА [либ'ідка] -и, ж., бот. Те саме, що ЛЕБЕДА. П-35, С-32, Ш-4.

ЛИВКА [лівка] -и, ж. 1. Пастка для лову мишей. 3-29, С-2, Ч-5. 2. Пастка для лову тхорів. П-23, Т-8.

ЛИВШУНКА [лившунка] -и, ж., знев. Дівчина-лівша. С-59.

ЛИГВИСЬКО [лігвис'ко] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-6, 7. П-15, П-28.

ЛИГВИЩЕ [лігвишче] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-6, 7. Б-19.

ЛИГВО [лігво] -а, с. 1. Те саме, що КУБАХ¹-6. П-15. 2. [лігво́] -а́, с. Місце, де живуть бобри. С-17. 3. [лігво́] -а́, с. Те саме, що КУБАХ¹-7. Л-5; [лігло́] К-3.

ЛИГОВИСЬКО [лиговіс'ко] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. П-15.

ЛИГОВО [лігово] -а, с. Місце, де живуть вовки. 3-2.

ЛИГУН [лігун] -а́, ч. Те саме, що ЛЕЖАК-3. *Вона́ робит' т'а́шко, а в'ін лигун*. Х-4, Б-46, Р-35.

ЛИГУНКА [лігунка] -и, ж. Ледарка. Б-46.

ЛИГУНЦЬО [лігун'ц'о] присл. Злегка, легенько. *Лигун'ц'о пудмилá пудлóгу*. А-1.

ЛИЗУНЕЦЬ

ЛИГУХА [лигúха] -і^и, ж. Те саме, що ЛИГУНКА. *В тейі лигúх'і^и ше до ц'ейі пори лужок не^и застел'ани*. С-17, Р-35.

ЛИГУШИСКО [лигушіско] -а, ч., ж., с., знев. Те саме, що ЛЕЖАК-3. Р-35.

ЛИГ [лиг] -а, ч. Ковток чого-небудь. *Хоч йіден лиг воді даї*. К-70, Р-35; [лиг] К-70, Р-35; [лик] П-9, Ш-6.

ЛИГАТИ [лига́ти] -а́їу, -а́їеш, недок. Ковтати. П-15; [лига́ти] В-17, К-70, П-37; [лика́ти] Г-42, Ш-6.

ЛИГНУТИ [лигну́ти] -у́, -éш, док. Ковтнути. К-70.

ЛИГО [ліго] -а, с. Те саме, що ЛИГ. П-15.

ЛИЖАК [лижа́к] -а́, ч. Довбаний вулик. Т-8.

ЛИЖАЛО [лижа́ло] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-6, 7. О-16.

ЛИЖВА [ліжва] -и, ж. Лижва. *На ліжвах спускайіц'а з горба́*. С-17, К-53, К-59, С-64.

ЛИЖВИН [ліжвин] -а, ч. Схованка зайця в снігу. Б-19.

ЛИЖКА [ліж^шка] -и, ж. Ложка. *Не пхаї́ свої́у ліж^шку в чужо́у міску*. В-41.

ЛИЖУХ [лижúх] -а, ч. Те саме, що ЛЕЖАК-3. П-50.

ЛИЗА [ліза] -и, ж. 1. Перші пробліски ранкового світла. 3-2. 2. Уранішній туман. *Вже ліза подн'алас'а*. 3-2.

ЛИЗКА [лізка] -и, ж. Різка. *На Микола́йа клáли дít'ом лізки пуд поду́шку і в́рано каза́ли, шо Микола́й лізку покла́в, і біли*. У-12.

ЛИЗНУХА [лизnúха] -и, ж. 1. орн. Порода дикої качки. Х-12. 2. анат. Перетинка між пальцями водоплавних птиць. М-53.

ЛИЗУН [лизúн] -а́, ч. 1. Пристосування, на яке клали сіль звірам. П-53. 2. Підлесник. *Того лизуна́ ї гучитил'і ни л'убл'ат, а д'іти бйут*. С-17.

ЛИЗУНЕЦЬ [лизунéц'] -нц'а́, ч. 1. Зменш. до ЛИЗУН-2. С-17. 2. Те саме, що ЛИЗУН-1. Ж-14. 3. Грудка солі для звірів. Д-16.

ЛИЗЦЕ [ли^сц^е] -á, с. Те саме, що ЛЕСКО. З-13.

ЛИЗЯВИЙ [ліз'авий] -а, -е. Те саме, що ЛЕВКСЙ. Д-8; [ліз'ави] Л-4.

ЛИЗЯКУВАТИЙ [лиз'акуватий] -а, -е. Те саме, що ЛЕВКСЙ. *Лиз'акуватий хліб*. Л-4.

ЛИЕСА [ли^сса] -и, ж. Те саме, що РАБРИНА. Т-6.

ЛИЙ [лий] *лийу*, ч. **1.** *анат.* Те саме, що ЗДЮР. Ж-6, З-28, Л-9. **2.** *кулін.* Те саме, що ТУК. І-1, Ж-6, З-28. **3.** *кулін.* Жир, топлений з гуски. П-28.

ЛИКОВАТИЙ [ліковатий] -а, -е. Про м'ясо без жирних шматків. *Мйáсо з лóс'а ліковате*. К-17.

ЛИКУША [ликуша] -и^і, ж., *анат.* Те саме, що ЛЕХКА ПЕЧЕНЯ. П-33.

ЛИМЕХА [лимеха] -и^і, ж. **1.** Те саме, що ЛЕВАШ. П-34. **2.** Те саме, що ЛЕМІХА. В-25.

ЛИМЕХОВАТИЙ [лимеховатий] -а, -е. Повільний, вайлуватий. П-37.

ЛИНА [лина] -и, ж. Глина. К-54.

ЛИНАТИ [линати] *3 ос. одн.* *линáйе, недок.* **1.** Те саме, що ЛЕНИТИСЬ. Б-18, Д-16; [лин'ати] *3 ос. одн.* *лин'áйе, недок.* *Кўри лин'áйут на хóлод*. С-17. **2.** Втрачати свій колір під дією сонячних променів. *Матэрыяа линáйе од сóнц'а*. П-26, Н-21; [лин'ати] С-17.

ЛИНВА [лінва] -и, ж. Те саме, що ЛЕНА. Г-5, К-53.

ЛИНСК [лин'эск] -а, ч., *кулін.* Пірижок з вареної картоплі. Г-9.

ЛИНИВЕЦЬ [линіве^нц'] -вц'а, ч. **1.** [линівиц']. Те саме, що ЛЕЖАК-З. С-30. **2.** *перев. в мн.* **ЛИНИВЦИ** [линівци] -ив, *кулін.* Те саме, що ЛИНСК. М-21, С-44.

ЛИНИВО [линіво] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. Ч-5; [ліниво] В-23; [л'іниво] П-15, П-46.

ЛИНИЩЕ [линішче] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. Д-39; [лінішче] О-9; [л'інішче] К-47; [л'ін'ішче] З-16, К-6.

ЛИНКА¹ [лінка] -и, ж. Те саме, що ЛЕНА. *Лінка дрот'анá*. П-28, Л-1, М-49, П-26, С-65.

ЛИНКА² [лінка] -и, ж. Те саме, що ЛЕНЬ. Ж-14.

ЛИНО [лино || ли^сно] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. Ж-5, З-24, М-45, Н-16, Ф-1, О-29.

ЛИНОВИСЬКО [лино́вис'ко] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. Б-38, Ж-9, М-41; [лино́виско] С-6, К-2.

ЛИНОВИЩЕ [лино́вишче] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. О-9, Д-5; [л'іно́вишче] В-8, У-4; [л'іно́в'ішче] Г-15, М-36, С-57; [л'іно́вишче] Л-13.

ЛИНОК¹ [лино́к] -нкá, ч., *іхт.* Прісноводна риба родини корошових з товстим слизьким тілом; *Тінса тінса*. *Зловів два кáртики і пйáт' лінкў*. Ц-3.

ЛИНОК² [лино́к] -нкá, ч. Те саме, що ЛЕНЬ. С-5.

ЛИНЯК [лин'áк] -á, ч., *кулін.* Те саме, що ЛИНСК. П-15.

ЛИПАНИК [липа́ник] -а, ч. Те саме, що ЛЕВАШ. О-17.

ЛИПАЧ¹ [липа́ч] -á, ч., *кулін.* Те саме, що ЛИНСК. В-44, В-54.

ЛИПАЧ² [липа́ч] -а, ч., *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Гра́йемо у липáч абó, йак кáжут', долóн'ки*. *Трэба угадáти, хто удáрит' по долóн'і*. В-1.

ЛИПИТИ [липіти] -пл'у, -пиши, *недок.* **1.** Замашувати щілини між брусами будівлі. *На з́иму б́уду знов хливá липіти*. С-17. **2.** Іти, падати (про густий мокрий сніг з вітром). *Ліпит с'н'іг' прáмо в гóчи*. С-17.

ЛИПИШНЯК [липишн'áк] -á, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. С-5.

ЛИПШКА [лип'ішка] -и, ж., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. О-11.

ЛИПШУН [липшўн] -á, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. З-11.

ЛИС¹ [лис] -а, ч., *фаун.* Самець роду ссавців родини собачих; *Vulpes* (у більшості н. пп.); [лис']. *Хітри б'і лис'*. С-6.

ЛИС² [лис] -у, ч. Ліс. В нас йоловів ліс. С-38.

ЛИСАЙ [лисáй] -а, ч. Той, хто з лисиною на голові. М-7.

ЛИСА МІШ [ліса м'іш] -ейі -і, ж., фаун. Польова миша. М-36.

ЛИСВА [лісва] -и, ж. Те саме, що РАБРИНА. Кажу лісва і кажу рабрина – *ете одне*. Г-2.

ЛИСЕЙ [лис'ей] -а, -е. Лихий. Г-21.

ЛИСЄЧИЙ [лис'ечій] -а, -е. Лисячий. Кубло лис'ече. Ч-5.

ЛИСИЙ [лісиі] -а, -е. **1.** У кого на голові мало або зовсім немає волосся (у багатьох н. пп.); [ліси] К-20. *Ліси чоловік – гáрно, а ліса баба – н'е*. Г-16. *Х'іба годін бат'ко ліси?* С-17. **2.** у зн. ім., -ого, ч. Той, хто з лисиною. *Лісого слухаєса – вун руз'умни*. С-17. **3.** Давнішній танець. *Ше ї сп'івал'і: “Ої чоґо ти, лісиі, без волос остáвса? От:оґо, шчо рáно з д'євками познáвса”*. С-28.

ЛИСИК [лісик] -а, ч., фаун. Напівдорослий лис. В-23, С-17.

ЛИСИНА [лісіна] -и, ж. **1.** Те саме, що ЛЕСИНА-1 (у багатьох н. пп). **2.** перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. В-54, П-28.

ЛИСИНЮК [лисін'ук] -á, ч., фаун. Те саме, що ЛИСИК. Д-16.

ЛИСИТИ [лісити] -у, -иш, недок. Те саме, що КУРУВАТИ-2. К-59.

ЛИСИЦА [лісіца] -и, ж. **1.** фаун. Самка ЛИСА¹ (схід досліджуваної території); [лісіц'а] (центральні і західні райони); [ліс'іца] Г-15. **2.** перен. Хитра людина. *О! То тáйя лисіца шчо хоч віпросит...* С-17. **3.** Планка біля віконної рами. С-2. **4.** Переклади на копилах саней. Б-21, С-27. **5.** Те саме, що ГАНЯ. В-3; [лісіц'а]. *Вз'алá жєрдку, йак лисіц'а в зуби*. К-3. **6.** Пристосування стискати дошки під час встеляння підлоги. З-32. **7.** Пристосування виправляти скособочені стіни хати. В-3, В-10; [лісіц'а] В-54, М-17, С-19.

ЛИСИЧИ [лісічі] -а, -е. Те саме, що ЛИСЄЧИЙ. *Віходи лисічи з норі*. П-34.

ЛИСИЧУК [лисич'ук] -á, ч. Те саме, що ЛИСИК. З-24.

ЛИСКА¹ [ліска] -и, ж., орн. Порода диких качок. *В ліски з'уб йак у курки, а на лóби б'іле*. С-53.

ЛИСКА² [ліска] -и, ж. Прутик. М-43.

ЛИСКОВИЙ [ліскóвій] -а, -е. Ліщиновий; виготовлений з ліщини. *Ліскóва тічка*. П-15, Г-34, М-49, С-5. *Ліскóвій к'їі*. Л-4; [ліскóвей] М-23; [ліс'ковій] К-9; [ліс'ковій] П-15.

ЛИСНИК [ліснійк] -á, ч. Лісник. М-49, Р-13.

ЛИСНЯК [лісн'ак] -á, ч. Те саме, що ЛИСНИК. С-32.

ЛИСОВИЙ [лісовій] -а, -е. Такий, що живе в лісі. *А йа каж'у: “Ви такіі лісовіі ч'оловік и заблуділі?”* Р-25.

ЛИСОК¹ [лісо́к] -скá, ч. **1.** Невеликий лис. *За лісо́м бу́ло на́ше по́ле*. С-17. **2.** Зарості ліщини. С-5.

ЛИСОК² [лісо́к] -скá, ч., фаун. Те саме, що ЛИСИК. К-17, М-2.

ЛИСОХА [лісо́ха] -и, ж., орн. Горихвістка; *Phoenicurus*. З-11.

ЛИСТ¹ [ліст] -у, ч. **1.** збір. Листя. *Нагребла́ лісту на йáму*. С-17. **2.** кулін. Лавровий лист як приправа для страв. *Лист к'їдаі, йак суп док'їпáйе*. С-17.

ЛИСТ² [лі'єст] -а, ч. Глист. *Ли'єсті в дитіни йе*. Р-34.

ЛИСТИНКА [лістінка] -и, ж. Те саме, що ЛИСТ¹-2. С-59.

ЛИСТОНОШ [лістонóш] -а, ч. Листоноша. К-70.

ЛИСУХА [лісу́ха] -и, ж., орн. **1.** Порода диких качок з чорним оперенням і білою плямою. В-25, П-23. **2.** Дика курочка. Л-5.

ЛИСЧИХА [лісчі́ха] -и, ж., фаун. Самка лося. С-21.

ЛИСЮК [ліс'ук] -á, ч., фаун. Те саме, що ЛИСИК. В-10, Ж-5, С-6; [ліс'ук] К-71.

ЛИТА [літа] -и, ж., анат. Те саме, що ЗДЮР. Б-18, Ж-10, Х-4; [літ'а] Ж-3.

ЛИТАЙ [літаі] -а, ч., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. С-2.

ЛИТИЦА [літица] -и, ж., анат., згруб. Те саме, що ЛИТКА-1. *Де така літица вл'їзе в чо́бут?* С-17.

ЛИТКА¹ [літка] -и, ж., анат. Округлий м'яз на задній частині голінки людини (у всіх н. пп.).

ЛИТКА² [літка] -и, ж., анат. Те саме, що ЗДЮР. О-12.

ЛИТОВАЯ МИШ [литова́я миш] -о́йі -і, ж., фаун. Те саме, що КОЖАН. К-9.

ЛИТОМ [літом] присл. Улітку. *Літом до́бре, а не зимо́йу.* С-6.

ЛИТТЄ [літ'є] -а, с., анат. Те саме, що ЗДЮР. П-53.

ЛИТУЧКА [литучка] -и, ж. Те саме, що КОЖАН. В-2, М-43.

ЛИТЬ [лит'] -і, ж. Те саме, що ЗДЮР. Ж-10, З-25, З-39, Н-13, С-1; [лет'] Д-20.

ЛИХА ПОРА [лиха́ порá] -о́йі -і, ж. Нещасливий час. *Ц'є помогло́ мин'і, шо вона́ згава́рувала, в до́бру по́ру сказа́ти, а в лиху́ помовча́ти. Хаї́ бу́де так.* К-38.

ЛИХИЙ [лихий] -а, -е. 1. Поганий. *Лиха́ пого́да.* П-18. 2. Рухливий, швидкий. *Лихе́ дит'а́.* Н-17. 3. Дірявий. *Лихий мишо́к.* П-34; [лих'і]. *Вз'ала́ лихо́го мишка́, то все збо́же вісипи́ц'а.* С-17.

ЛИХІТНИЦЯ [лих'ітниц'а] -і, ж., мед. Малярія. Т-5.

ЛИЦА [ліца] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-45, С-65; [л'іца] Л-13.

ЛИЦИ [ліци] лиц, мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Ли́цями прикрива́ли зе́млю.* З-32.

ЛИЦЯТИСЯ [лиц'атис'а] -а́йус'а, -а́йіс'а, недок. Залицятися. З-6.

ЛИЧ [лич] -а́, ч., анат. 1. Передня частина голови свині. Б-14, В-10, Д-7, Р-35, С-2, С-60; [л'іч] О-23. 2. Закінчення рила свині. Г-15, М-16, М-40, М-45; [л'іч] В-11; 3. Ніс собаки. В-3, К-3. 4. перен., знев. Передня частина голови людини. *Ни сун' сво́го личá в кастру́лу.* С-17.

ЛИЧИК [лічик] -а, ч., анат. Ніс їжака. Б-14, В-4.

ЛИЧКА [лічка] -и, ж. М'ясо без жирних шматків. В-29.

ЛИЧНИЙ [лічн'ій] -а, -е. Уживають при позначенні більшої кількості, ніж названої числівником. *Заплати́в со́рок з лічн'ім рубл'ів.* К-58.

ЛИЧЬКА-ЛИЧЬКА [ліч'ка-ліч'ка!] виг. Уживають для підкликання теляти. П-15.

ЛИШАЙ [лиша́й] -а́, ч. 1. мед. Назва ряду шкірних хвороб (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що КАЧАЛО. В-43, С-50.

ЛИШАЙНИК [лиша́йник] -а, ч. Те саме, що КАЧАЛО. С-60; [л'іша́йник] Р-19.

ЛИШКА [лішка] -и, ж. Непарна кількість чого-небудь. *Йак ду́ на́р'і, то ц'іт, йак н'е – то лішка.* У-12.

ЛИШКИ [лішки] -шок, мн., етн. Гра на вечорницях. *Лішки́ йак паличкэ́ пудкида́ли, а там хто миг скі́л'ко злове́ти. Хто бил'ш.* Р-21.

ЛИШКО [лішко] незмін. Те саме, що ЛИШКА. *Вз'ела́ дрíва і и́читала́, чи пара́, чи лішко.* П-15.

ЛИШНИЙ [лішний] -а́йа, -е́йе. Зайвий. *Лу́бит' говори́ти лішне́йе.* В-4; [лішн'і] С-17.

ЛИЩАСТИ [лищча́сти] -а, -е. Листяний. *Зелéни л'іс – то лищча́сти.* П-23; [л'іщча́сти] П-15.

ЛИЩИНКА¹ [лищч́інка] -и, ж., бот. Молода ліщина. *Ц'а́я лищч́інка сама́ віросла́ на горо́ди.* С-17.

ЛИЩИНКА² [лищч́інка] -и, ж., ент. Личинка хруща. К-58.

ЛИЩИННИК [лищч́ін:ик] -а, ч. Зарості ліщини. *В лищч́ін:ику това́р до́бре ходит.* С-17.

ЛИЩИНОВИЙ [лищчино́вий] -а, -е. Те саме, що ЛИСКОВИЙ. Х-7; [лищч́інови] С-17.

ЛИЩКОВИЙ [лищчкóвий] -а, -е. Те саме, що ЛИСКОВИЙ. *Лищчкóвий ки́єї.* В-13, Д-21.

ЛИЩЬ [лищ'ч'] -а́, ч., іхт. Лящ; *Abramis brama.* С-37.

ЛІВА СТОРОНА [л'і́ва сторона́] -ийі -і, ж. Зворотний бік тканини або вишивки. *То л'і́ва сторона́ ху́стки, то і́ни^ега́рна.* М-43.

ЛІВАК [л'і́ва́к] -а́, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. З-27, Х-7, Б-40.

ЛІВАЧ [л'і́ва́ч] -а, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. М-23; [л'і́вач] П-51, Б-19.

ЛІВАШ [л'і́ва́ш] -а, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. В-13, Х-7.

ЛІВОРВЕР [л'і́во́рвер] -а, ч. Револьвер. Д-21, М-2, П-28; [л'і́вол'ве́р] Б-19.

ЛІВУН [л'і́ву́н] -а, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. С-30.

ЛІВШАК [л'і́вшáк] -а́, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. *Йа́ с то́го перел'áку ма́ла да́ти пра́ву ці́цку си́нови, а йі́йі л'éву, то йа́ наобо́рот зроби́ла.* <...> *Йа́ сво́го си́на зроби́ла л'і́вшакóм.* К-13, П-15, П-50; [л'і́вчáк] С-40.

ЛІВШУН [л'і́вшу́н] -а́, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. Л-1, Л-4; [л'і́вшу́н] Л-4; [лившу́н] Л-26, О-2, О-17, С-59.

Л **ЛІГВО** [л'і́гво] -а, с. Те саме, що ЛЕГОВИСЬКО. Р-2.

ЛІГА [л'і́га] -и, ж. Те саме, що ЛІГАР. М-19.

ЛІГАЛЬНО [л'і́га́лно] присл. Те, що дозволено законом. *Пані́ пол'ува́ли л'і́га́лно, а ми не^{л'і́га́лно}.* Т-8.

ЛІГАР [л'і́га́р] -а, ч. Перекладина, до якої прибивають дошки підлоги. *Ни́ кладі́ л'і́гара́ на зе́млю, бо пудло́га зогни́є.* С-17; [л'і́гар] В-19.

ЛІГІЙОН [л'і́гі́йон] -а, ч. Розбещена дитина. В-25.

ЛІГУМІНКИ [л'і́гу́м'і́нк'і] -нок, мн. Те саме, що ЛАГУМІНИ. Л-8.

ЛІЗАК [л'і́за́к] -а́, ч. Цукерка на паличці. *Ліза́к – то цук'éрок на патикóви.* П-36.

ЛІЗЯВИЙ [л'і́з'ави́й] -а, -е. Слизький, зі слизом. *С'і́мн'е помі́й, шоб вонó ни́ було́ л'і́з'аве.* В-11.

ЛІЙЦИ [л'і́йци] л'і́йец і л'і́йцу, мн. Віжки в кінській упряжі. *Диржі́т л'і́йци йак ба́ба двома́ рук'і́ма.* С-17; [л'е́йци]. А

тут тре́ба поворóт, а йа́ л'е́йцями г'і́. М-48; [л'і́йци]. *І́ мин'і́, ка́же, л'і́йци раз! – пирир'і́зала.* Л-4, З-6.

ЛІКАРСТВЕНИЙ [л'і́ка́рствени́й] -а, -е. Лікувальний. *Хóдимо [збирати чорниці], бо л'і́ка́рствени.* П-51.

ЛІМЕНЬ [л'і́ме́н'] -а, ч. Те саме, що ЛЕНЬ. О-23.

ЛІМЕТУХА [л'і́мету́ха] -и^е, ж., знев. Базікало. С-8.

ЛІМНЬОВИ [л'і́м'ін'óви] -а, -е. Алюмінієвий. *Л'і́м'ін'óвим дрóтом скрути́ла видро́.* С-17; [л'і́м'ін'іві́й] Б-19.

ЛІНСВИЩЕ [л'ін'éвши́че] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. К-27.

ЛІНСЙКА [л'ін'е́йка] -и, ж. **1.** Планка для креслення прямих ліній (у багатьох н. пп.). **2.** Металева планка, прибита до п'ятки приклада мисливської рушниці. В-4.

ЛІНСЙКОЮ [л'ін'е́йко́ю] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. Ч-2.

ЛІНИВЕЦЬ [л'і́ні́вец'] -вц'а, ч., кулі́н. Те саме, що ЛИНЕК. Г-20, Х-7.

ЛІНИСКО [л'і́ні́ско] -а, с. Те саме, що ЛЕНЬ. Ш-6.

ЛІНИТИСЬ [л'і́ні́тис'] *3 ос. одн.* л'і́ниц'а, *недо́к.* **1.** Те саме, що ЛЕНИТИСЬ. З-1, М-40, Ч-5. **2.** Те саме, що ЛІНАТИ-2. *Ма́те́р'і́я л'і́ниц'а.* В-23.

ЛІНІЯ [л'ін'і́я] -ийі, ж. **1.** Вузька смужка, проведена на якій-небудь поверхні (всі н. пп.). **2.** Лісова просіка. *Пуши́в на лу́г л'ін'і́йо́у че́рес Кру́гле, а там води́ по кол'і́на.* С-17. **3.** Проїжджа дорога між двома рядами дачних ділянок. *Йо́го да́ча на трéту́й л'ін'і́йі.* П-47.

ЛІНКА¹ [л'ін́ка] -и, ж. **1.** Те саме, що ЛЕНЬ. О-14. **2.** Шерсть звіра, що залишилася після линяння. О-14.

ЛІНКА² [л'ін́ка] -и, ж. Те саме, що ЛЕНА. В-3, З-2.

ЛІНКИ [л'ін́к'і] -нок, мн. Місце, де копають глину. О-23.

ЛІНЬОВІЩА [л'ін'óв'і́шча] -ішч, мн. Те саме, що ЛІНКА¹-2. С-57.

ЛІНЮХ [л'ін'у́х] -а, ч. Ледар. М-7; [л'ін'у́х] С-17.

ЛІНЯТИ [л'ін'ати] 3 ос. одн. л'ін'а́йе, недок. **1.** Те саме, що ЛЕНИТИСЬ. К-6, О-14. **2.** Дія, коли в козла (оленя) спадають старі роги, а виростають нові. К-6.

ЛПЕЗДРИКА [л'іпéздрика] -и, ж. Те саме, що ЛЕТРИКА. М-26.

ЛПІТИТИ [л'іп'іти] -пл'у́, -пиш, недок. **1.** Виліплювати щось із чогось. Д'іти л'іпл'ат сн'ігову́ ба́бу. С-17. **2.** перен. Ударяти. Корáл' – то стáне хлóпец' та́ко́, а тут по д'у́пи його́ л'іпл'ат. Ч-4.

ЛПІЙ [л'іп'іі] присл. вищ. ступ. Краще. В тій сук'єнці́ і то'б'і л'іп'іі. 3-25; [л'іпеі]. Тепер хóд'ат' шче л'іпеі, йак кол'іс' на Грáбарку. В-45; [л'іп'еі] С-48.

ЛПІСТРИЙКА [л'іп'істри́йка] -и, ж. Електричний ліхтарик. Схува́ї сво'їу́ л'іп'істри́йку, бо в:óчи св'ітит'. 3-6.

ЛПОШКІ [л'іпóшк'і] -шок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛЮ. Г-7.

ЛПЧИЦЯ [л'іпч'іц'а] -і, ж., бот. Бур'ян серед льону, що плететься і ліпне до рук (?). Л'іпч'іц'а то така́йа... вона́ ба́рзо чéпл'а́йец'а до... і так'ї́й д'рубн'ї́й, йак горóшк'і. В-39.

ЛПШЕ [л'іпше] присл. вищ. ступ. Те саме, що ЛПІЙ. Л'іпше бу́ло б не прихóдити і не свар'ітиса. С-17; [л'іпше] С-48.

ЛПШІЙ [л'іпш'ій] -а, -е, прик. вищ. ступ. Кращий. Л'ітом така́ вода́, же л'іпшо́й не трéба. П-36; [л'іпши] С-17.

ЛІС¹ [л'іс] **1.** -у, ч. Велика площа землі, заросла деревами. **2.** -а, ч. Тин, плетений з горизонтально розташованих прутів. О-16. **3.** Будівельний матеріал. Вун л'ісу вже ма́йе на д'ви ха́ти. С-17.

ЛІС² [л'іс] -а, ч., фаун. Те саме, що ЛІС¹. С-38.

ЛІСАВИ [л'іса́ви] -а, -е. Такий, що має характер лисиці; хитрий. То л'іса́ви чело́вєк. В-8.

ЛІСИЦІ [л'ісіци] -іц, мн. Те саме, що ЛАСИЦІ. К-28; [л'ісіци] 3-16.

ЛІСІВКА [л'ісі́вка] -и, ж. Хатина для лісників у лісі. Вж'є туді́ на

ста́нціу́ ни дуй́хали, де ї вж'є нучува́ли на л'ісі́вках. Р-25.

ЛІСЩИНИЙ [л'ісі́цини́й] -а, -е. Те саме, що ЛІСЄЧИЙ. Кубло́ л'ісі́цине. О-23.

ЛІСЩИНЯ [л'ісі́щин'а́] -а́ти, с., фаун. Те саме, що ЛІСИК. Г-15.

ЛІСКА [л'іска] -и, ж. **1.** бот. Ліщина; *Corylus avellana* L. Нагінáй, ма́ти, л'іску – везé син нев'іску... (Весільна пісня). Д-18, Г-4. **2.** Тичка з ліщини. К-70. **3.** Гілка з відростками, яку встромляли в коровай як прикрасу. М-9, М-9. **4.** Те саме, що КУЛЬБА. В-13, С-15.

ЛІСКОВИ [л'іскóви] -а, -е. Те саме, що ЛІСЯНИЙ. Трóнок то муг бу́ти з бил'йакóго дéрва – и л'іскóви, и бирóзови. Є-1.

ЛІСНА КУНА [л'існа́ кунá] -о́йі -і, ж., фаун. Те саме, що ЛІСОВА КУНИЦЯ. Т-2.

ЛІСОВА КУНА [л'ісова́ кунá] -о́йі -і, ж., фаун. Те саме, що ЛІСОВА КУНИЦЯ. П-15.

ЛІСОВА КУНИЦЯ [л'ісова́ куні́ц'а] -о́йі -і, ж., фаун. Куниця, яка живе в лісі. О-13.

ЛІСОВИК [л'ісові́к] -а́, ч., фаун. Заець, який живе в лісі. Л'ісові́к б'іл'ши, че'рво́ни, а пол'ові́к мє́нши. Б-1.

ЛІСНЯК [л'ісі́н'ак] -а́, ч. Те саме, що ЛЕСЬНІК. Б-19.

ЛІСОВІЙ [л'ісові́йі] у зн. ім., -і́х, мн. Во́ни УПА. Йак то магази́на обикра́ли при мен'і, шо тий'іво́... л'ісові́йі. Г-39.

ЛІСЯНИЙ [л'ісі́ани́й] -а, -е. Виготовлений з ліщини. Л'ісі́ана ха́та – то (зна́йте л'ішч'іну?), то бі́ли колкі́, а тод'і глі́но́у л'іті́ли. М-6.

ЛІСЯНИК [л'ісі́а́ник] -а, ч. Огорожа, виплетена з ліщини. С-23.

ЛІТАВІЗОР [л'іта́в'ізор] -а, ч. Телевізор. Зипсува́вс'а л'іта́в'ізор. П-15.

ЛІТАТИ [л'іта́ти] -а́йу, -а́йіш, недок. **1.** Те саме, що ЛЕТІТИ-1 (у багатьох н. пл.); [л'є́тати] -а́йу, -а́йіш, недок. С-17. **2.** Те саме, що ЛЕТІТИ-2. Л'іта́йе пу сил'і диті́на. 3-6.

ЛІТВІНИ [л'ітв'іні] -ів, мн. 1. Прізвисько українців Підляшшя. В нас їх назива́ють л'ітв'іні, в їх таку́ю мову – *ходили, робіли*. Є-1. 2. Прізвисько підляшуків, які розмовляють білоруською говіркою. О-32. 3. Прізвисько жителів півночі Брестської області. *Под Рожана́н гэто ми зьем л'іт'в'іні*. К-22.

ЛІТЕПЛО [л'ітепло] -а, с. 1. Тепла (літня) вода, яку нагріло сонячне проміння. П-15; [літепло] П-15; [л'ітипло] С-63. 2. Нагріта, але не доведена до кипіння вода. М-23.

ЛІТЕР [л'ітер] -а, ч. Те саме, що ЛІТРА. *Молока́ л'ітер вітєла*. Г-26, Є-1.

ЛІТЕШНИ [л'ітешні] -а, -е. Такий, що відноситься до літа: народжений чи виготовлений улітку. *Л'ітешн'є молоко́*. Л-4; [л'ітишні]. *Л'ітишне порос'а*. С-17; [л'ітишн'і]. *Л'ітишн'і за́йец'*. Х-10.

ЛІТНИК [л'ітнік] -а, ч. Спідниця, виткана з товстих шерстяних ниток. Б-19, К-70, Т-5.

ЛІТНІЙ [л'ітн'ій] -н'а, -н'є. 1. Те, що стосується літа (у багатьох н. пп.). 2. Теплий; підігрітий. *Пєрши рас спо́лушчу́* [гриби], *пóт'ім тако́ю л'іт'н'у'ю во'дóю зал'іва́ю*. В-52.

ЛІТНЬО [л'ітн'о] присл. Тепло. С-43.

ЛІТО¹ [л'іто] -а, с. 1. Найтепліша пора року (всі н. пп.). 2. Пісні, які співають улітку: постові, ягідні. *Будем спувати́ л'іто*. К-40. *В нас спива́ють пóс'л'є Петрá л'іто*. М-48, Л-26, М-49.

ЛІТО² [л'іто] присл. Улітку. *Л'іто пойдó до сина*. С-25.

ЛІТОВКА [л'ітóвка] -и, ж. Прізвисько жінок північного Підляшшя, які розмовляють білоруською говіркою. *Смйа́л'іс': л'ітóвка, ка́же, л'ітóвка забіла вóвка*. О-32.

ЛІТОШНИЙ [л'ітошній] -а, -е. Уторішній. Т-5.

ЛІТРА [л'ітра] -и, ж. Літр. *Д'ви л'ітри горі́лк'і бабі́ віпили*. Г-16, К-20, С-17, Ц-3.

ЛІТРИ [л'ітри] -тер, мн. Святковий віз з боковими дошками замість драбин. Г-26.

ЛІТРИНА [л'ітри́на] -и, ж. Літр горілки. У-12, Г-33.

ЛІТУРКА [л'іту́рка] -и, ж. Скляна банка місткістю 1 літр. Р-14.

ЛІТУЩА МИШ [л'іту́шча миш] -ойі -і, ж., фаун. Те саме, що КОЖАН. П-50.

ЛІТЦЕ [л'ітце] -а, с., пестл. Літечко. *Роді́, Бо́же, жі́тце на ново́є л'ітце*. (Щедрівка). С-8.

ЛІТЮСЬ [л'іт'ус'] присл. Те саме, що ВЛІТЮСЬ. 3-11, С-2, Т-5; [л'а́тос'] Ж-7; [л'іц'ус] В-63.

ЛІТЮСЬО [л'іт'ус'о] присл. Те саме, що ВЛІТЮСЬ. Ц-2.

ЛІТЮШНІЙ [л'іту́шн'ій] -н'а, -н'є. Те саме, що ЛІТОШНИЙ. 3-11, Н-14.

ЛІЦЕРНЯ [л'іцє́рн'а] -і, ж., бот. Люцерна; Medicago. *Пи́шин'у'а бу́ла за́ра асва́л'том, а черес п'івторá к'іломе́тра бу́ла л'іцє́рна*. К-39.

ЛІЧИ [л'ічи] незмін. Лікування. *До не́йі ті́ко йі́здили на ти л'ічи*. *Вона́ ті́ми з'і́л'аками л'і́чила*. М-6.

ЛІЧИТИ [л'ічі́ти] -у, -иш, недок. Лікувати. *Йі́здит до йак'е́йс' зна́хурк'і но́гу л'і́чит*. С-17, Г-16, К-20; [л'ічити]. *Жив чолові́к, шо в'ін пон'іма́в л'і́чити*. Х-11.

ЛІЧИТИ [л'ічити] -у, -иш, недок. Вважати. *Йа л'і́чу б'і́лорусом, зна́чит б'і́лорусом <...>, вс'і ми л'і́чимо б'і́лоруси, зна́чит*. Д-33.

ЛІЧКИ [л'ічкі́] -ів, мн., пестл. Ліки. *Лага́й, ж'інко, в подушкі́є – йа пойдó по л'і́чкі́є*. (Народна пісня). Х-7.

ЛІЩИННИК [л'ішч'ін:ик] -а, ч. Зарості ліщини. В-18.

ЛЛЯ [л'я] -і, ч., реліг. День пророка Іллі (2 серпня). *Л'я – ві́жну ї́я*. С-17.

ЛЛЯТИ [л'я́ти] л':у, л':еш, недок. Лити, виливати. *З о́лива л':а́ли др'і́б на дробол'е́йку*. Б-34. *Во́ду кип'я́тіли і л':а́лі в це́брик*. Х-7.

ЛОБАТИЙ [лоба́тий] -а, -е. Такий, що має великий лоб. Л-1.

ЛОБЕШНЯ [лобешн'а] -і, ж., анат., знев. Великий лоб. М-23.

ЛОБІЧЧИНА [лоб'іччина] -и, ж., бот. Те саме, що ЛЕБЕДА. 3-26.

ЛОБОДЯНИЙ [лобод'аній] -а, -е. Такий, що з лободи. *Лобод'аній борщ.* Р-2.

ЛОБОК [лобок] -б'а, ч. 1. анат. Маленький лоб (у всіх н. пп.). 2. Перша відрізана від паляниці скибка. *Йіж лобок, шоб' ходів до д'івок.* С-17, Л-8. *Не йіж лобок, бо ж'інка буде лобата.* Л-1; [лубок] Б-40.

ЛОВЕЦЬ [ловець] -вц'а, ч. Мисливець, який ловить звіра за допомогою петель. С-56.

ЛОВИ [лові] -ив, мн. Добування мисливцем звіра за допомогою петель з дроту. П-24.

ЛОВИШКА [ловішка] -и, ж. Те саме, що ЛАПАВКА. Д-7, Д-15, Ж-14; [ловушка] Д-16, Ж-5, М-2, М-49, О-5; [ливушка] В-10, 3-32, П-34, П-44.

ЛОВКА [ловка] -и, ж. Те саме, що ЛАПАВКА. С-9.

ЛОВУЗЗЄ [ловуз'є] -а, с., збір. Те саме, що КОЛОДКА-10. 3-24.

ЛОВЧА ЯМА [ловча йама] -ийі -и, ж. Викопана на звіриній стежці і прикрита гіллям яма-пастка. В-23, С-57.

ЛОГВИСЬКО [логвис'ко] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-7. Б-14, Б-34.

ЛОГВИЩЕ [логвищче] -а, с. Те саме, що КУБЛО-8. А-2, В-8.

ЛОГВО [логво] -а, с. 1. Те саме, що КУБАХ¹-7. Д-30, М-16, С-53; [логво] П-26. 2. Те саме, що КУБАХ¹-8. С-53.

ЛОГОВИЛИСЬКО [логовіліс'ко] -а, с. Місце, де живе вовчиця з вовчятами. О-22.

ЛОГОВИЛО [логовіло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. *Вступиши в логовіло к'ін'ске – то буде лиш'ей.* Ж-3, Д-22, С-2, У-10; [лугув'ело]. *К'ін'ске лугув'ело.* С-66.

ЛОГОВИСКО [логовіско] -а, с. 1. Те саме, що КУБАХ¹-7. С-58; [логовіс'ко] О-22. 2. Те саме, що КАЧАЛО. М-49.

ЛОГОВИЩЕ [логовищче] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-6. К-17.

ЛОГОВО [логово] -а, с. 1. Те саме, що КУБАХ¹-6. Ф-1. 2. Те саме, що КУБАХ¹-7. Ч-5; [логовó] В-10. 3. Те саме, що КУБЛО-7. В-23, 3-29. 4. Те саме, що КАЧАЛО. 3-29.

ЛОДАР [лодар] -а, ч. Те саме, що ЛЕЖАК-3. А-2, С-60, Т-5, О-29.

ЛОЖА [ложа] -и, ж. 1. Те саме, що ЛОЖЕ. *Кажут' ложка, бо ствол лежить'.* Б-21, С-27. 2. Те саме, що КУБАХ¹-7. П-34.

ЛОЖВИСЬКО [ложвис'ко] -а, с. Те саме, що КУБАХ¹-7. М-2.

ЛОЖЕ [ложе] -а, с. Приклад мисливської рушниць. Б-24, Ч-2; [ложйе] П-41.

ЛОЖИВО [ложиво] -а, с. Те саме, що ЛОГОВИЛИСЬКО. 3-24.

ЛОЖИЧКА [ложичка] -и, ж. 1. Маленька ложка. П-52. 2. Частина приклада мисливської рушниць під стволом. П-52.

ЛОЖКА [ложка] -и, ж. 1. Предмет столового прибору для набирання рідкої страви (всі н. пп.). 2. Те саме, що ЛОЖИЧКА-2. С-65.

ЛОЖО [ложо] -а, с. 1. Те саме, що КУБАХ¹-6, 7. П-34. 2. Те саме, що ЛОЖЕ. *Ложо тримайе правоїу рукоїу.* В-23, Д-15.

ЛОЗНУХА [лознуха] -и, ж., орн. Пташка, яка може бігати поверхнею води (?). С-6.

ЛОЗОВИК [лозовік] -а, ч., фаун. Лис, який живе в лозах. П-53.

ЛОЗЯ [лоз'а] -і, ж., дит. Ложка. *Лоз'оїу йіш сунчик.* С-17.

ЛОЗЯНИК [лоз'анік] -а, ч. Зарості лози. Д-21.

ЛОЗЯЧЧЯ [лоз'ач'а] -а, с., збір. Лозове пруття. К-58.

ЛОКНІНА [локн'іна] -и, ж., збір., бот. Листя ЛОКНА-1. *Уно хто пуд локн'іну (то стар'іш'і розказувал'и) захав'вса, то ост'ав.* М-48.

ЛОКНО [локно || ло'кно] -а, с., бот. 1. Глечики жовті; *Nuphar lutea* (L.) Smith. *Ну локно в нас такé на гóзер'і ростé.*

ЛОКУТЬ

М-48. 2. Лілія; *Nymphaea alba* L. *Ліс'м'е локна м'ясисте*. К-58, Б-19, К-70, П-15; [лукно́] *Лукно́ роскля́ло́с' на вод'і*. Г-21.

ЛОКУТЬ [л'окут'] -і, ж., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. *Локут' жовта*. Л-4.

ЛОМАКА [лом'ака] -и^і, ж. 1. Велика палиця. *Дав дитини по голов'ї лом'акоу'їу*. С-17; [лам'ака] Г-16. 2. Гілляка. *На Сорокі б'усел му́сит' принести́ со́рок лом'ак*. С-17. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. 3-2, С-21. 4. перен., зруб. Неповоротка людина. *Та́йя лом'ака нат' ва́л'ца гул'ати не^м мн'їе*. С-17. 5. перен. Нешвидкий і неміцний собака. Т-2.

ЛОМАЧЧЕ [лом'ач:е] -а, с., збір. 1. Пруття, гілля, хмиз. Н-16, П-34; [лом'ач:а] П-46; [лом'ач':е] Н-21, О-16, С-27. 2. Те саме, що КОЛОДКА-10. Н-16, П-34.

ЛОНЕ [л'он'е] присл. 1. Те саме, що ВЛІТЮС. Ж-7; [л'он'і] Є-1; [л'они] Г-26, Д-33, Є-1. 2. [л'он'і]. Наступного року. *Лон'і то на дру́гій ру́к*. В-45; [л'они]. *Лони – то на дру́гій рук, ни за́втра*. Г-26.

ЛОНКА [л'онка] -и, ж. Лука; сінокіс. *Вир'ощували л'он, кон'опл'і, суши́ли на лонц'і*. 3-27, К-13.

ЛОНЬСЬКИЙ [л'он'с'к'її] -а, -е. Те саме, що ЛІТОШНИЙ. Ж-7.

ЛОПАВКА [л'опавка] -и, ж. Пристрій нагонича з двох дощок для підняття звіра з лігва. В-10, Ч-2.

ЛОПАСТ [л'опаст'] -а, ч. Те саме, що ЛОПАТА². В-4.

ЛОПАТА¹ [л'оп'ата] -и, ж. 1. Знаряддя з довгим держакком і широким плоским кінцем для саджання хліба у піч (у багатьох н. пп.). 2. рідк. Лопата для копання грядки (у мовленні молодшого покоління).

ЛОПАТА² [л'оп'ата] -и, ж., анат. Частина передньої ноги вище коліна свині або іншої тварини. 3-16, К-58, М-17, Ч-5.

ЛОПАТЕНЬ¹ [л'оп'атен'] -т'н'а, ч. 1. Велике свердло. В-4, Т-7. 2. Лопнуте свердло (?). І-1. 3. Пристрій у вигляді

ЛОСИЦЯ

широкої дошки, до якої прив'язували кудельку під час прядіння. С-2.

ЛОПАТЕНЬ² [л'оп'атен'] -т'н'а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Р-3.

ЛОПАТИ [л'опати] -аїу, -аїиш, недок. 1. Ударяти одним предметом об другий. *Л'опайе па́лкоїу в хвойіну*. Б-21, С-6. 2. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. Б-21.

ЛОПАТКА¹ [л'оп'атка] -и, ж. 1. Зменш. до ЛОПАТА¹⁻². Г-38, 3-2, М-16, М-40. 2. Пристосування з невеликої дощечки для розмішування рідкої страви. *Помиши́ї вар'ен':а лоп'аткоїу*. С-17. 3. Мантачка. К-70. 4. анат. Перетинка між пальцями водоплавних птахів. *Ла́па з лоп'атками*. Л-9, П-46, Р-5, С-2.

ЛОПАТКА² [л'оп'атка] -и, ж., анат. Зменш. до ЛОПАТА². *Спиклі лоп'атку, а стигно́ гост'авила на Вилі́гден'*. С-17, Г-38, 3-2, М-16, М-45.

ЛОПАТКА³ [л'оп'атка] -и, ж. Частина городу, засаджена однією культурою. *Лоп'атка чо́снику'*. М-54.

ЛОПАТНЯ [л'оп'атн'а] -і, ж., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Р-3.

ЛОПАТУШКА [л'оп'атушка] -и, ж. Пристрій для биття мух. С-6.

ЛОП-ЛОП [л'оп-л'оп!] виг. Наслідкування звуків відмикання замків карцера. *Ну аж^м то замк'е – лоп-л'оп! Лоп-л'оп!* С-2.

ЛОПУСТЬ [л'опус'т'] -і, ж. Частина капкана у вигляді півкільця, яке хапає звіра за ногу. 3-39.

ЛОПУХА [л'опуха́] -і, ж. Рештки від оболонки зерна, що залишаються після просівання борошна; висівки. Г-4.

ЛОСАКУС [л'осак'ус] -у, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. М-21, Щ-1; [л'осок'ус] О-20, С-2.

ЛОСИПЕД [л'осип'ед] -а, ч. Велосипед. В-19.

ЛОСИХА [л'осіха] -и, ж., фаун. Самка лося. П-15, С-19; [л'ос'іха] Б-34, 3-16; [л'ос'іха] Г-15, Г-38.

ЛОСИЦЯ [л'осіц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що ЛОСИХА. В-54, Ж-6, Н-14; [л'осіц'а] Б-1; [л'осіца] М-45, П-12, Д-5; [л'ос'іца] В-12, М-49.

ЛОСІК [лос'ік] -а, ч., фаун. Маля лося. С-17.

ЛОСКОМ [лоском] у зн. присл., вж. у виразі **ЛОСКОМ ЛИЖАТИ** [лоском лижати] незм. Гарно вродити. *Ййгоди лоском лижат'*. П-26.

ЛОСКОТКІ [лоскотк'і] -ток, мн. Те саме, що ПІЛБАННС. С-56.

ЛОСЮК [лос'ук] -а, ч., фаун. Те саме, що ЛОСІК. В-10, Ж-5, З-24.

ЛОСЯ [лос'а] -ати, с., фаун. Те саме, що ЛОСІК. А-2.

ЛОТАТЬ [лотат'] -і, ж., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. *На поплави ц'вितі жовта лотат'*. С-17, П-37; [лотат'] З-11; [лотет'] С-5; [лот'ат'] Х-10; [лутат'] З-23.

ЛОТАХ [лотах] -а, ч., бот. Те саме, що ЛАТАЙ. Ц-4.

ЛОХАНЬКА [лохан'ка] -и, ж. Миска. *З лохан'к'йу їде – буде просіти*. В-27, З-14, П-51; [лоханка] С-56.

ЛОХАЧИННИК [лохачин:ик] -а, ч. Місце, де ростуть ЛОХАЧІ. З-23.

ЛОХАЧІ [лохач'і] -ів, мн., бот. Рослина родини брусницевих; лохина, буюхи; *Vaccinium uliginosum* L. К-58. М-45, О-16. П-37, Т-14; [лохачі] П-15; [лухач'і] М-49; [лахач'і] В-13.

ЛОХАЧНИК [лохачник] -а, ч. Те саме, що ЛОХАЧИННИК. М-23, П-15, П-37; [лахачник] В-13.

ЛОХІНИ [лох'іні] -ін, мн., бот. Те саме, що ЛОХАЧІ. Д-21, О-12, П-15; [ло'х'і'ни] С-18, С-21; [лох'і'ни] П-37.

ЛОХІННИК [лох'ін:ик] -а, ч. Те саме, що ЛОХАЧИННИК. Д-21.

ЛОША¹ [лоша] -ати, с., фаун. Маля кобили (у багатьох н. пп.); [лош'е] -ети, с. (захід і північ досліджуваної території).

ЛОША² [лоша] -и, ж., фаун. Те саме, що ЛОСИХА. В-10, В-29, Д-30, М-16, С-6, Ф-1.

ЛОШАК [лошак] -а, ч. 1. фаун. Напівдорослий кінь. Г-16, К-20, С-17. 2. перен. Підпарубок. *Так'і лошак, а з д'іт'ми бйігає і грає кал'дівку*. С-17.

ЛОШАЧИЙ [лошачій || лошачи] -а, -е, оказ. Такий, що має лоша (про кобилу). *Жінка дит'ача, кобіла лошача, то ї робота смірда'ача*. С-17.

ЛОШЕНЯ [лошен'а] -ати, с., фаун. Те саме, що ЛОСІК. *Лошіца і лошен'а*. В-8, З-24, М-36.

ЛОШИХА [лошіха] -и, ж., фаун. Те саме, що ЛОСИХА. З-24.

ЛОШИЦА¹ [лошіца] -и, ж., фаун. Те саме, що ЛОСИХА. *Там був лос' і лошіца*. В-8, М-36, С-27, О-29.

ЛОШИЦА² [лошіца] -и, ж., фаун. Напівдоросла кобила. *Бач, йаку вігодував гярну лошіцу*. С-17; [лошіц'а] К-4.

ЛОШУК [лош'ук] -а, ч., фаун. Те саме, що ЛОСІК. С-6, О-29.

ЛУБ [луб || луб^ч] -а, ч. Закаблук у взутті. К-70, Ш-6; [луп] Д-20.

ЛУБИН [л'убин] -у, ч., бот. Люпин; *Lupinus polyphyllus* L. *За Горойу пос'ййали лубин*. С-17.

ЛУБОК [лубок] -бка, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. Н-4.

ЛУБ'ЯНКА [луб'янка] -і, ж. Коробка з фанери. С-17.

ЛУГ¹ [луг || луг^х] -а, ч. Заболочена місцевість із сінокосом і вільховим лісом. *З луга м'учане с'іно*. С-17, К-7.

ЛУГ² [луг] -у, ч. Водний розчин попелу, у якому замочували білизну перед пранням. *Тої попел, е, завареній, тайа вода називалас' луг називали*. Ф-3, В-13, Г-26.

ЛУЖА [л'ужа] -и, ж. Калюжа. *Стул'к'і луж – ни проїті, ни проїхати*. С-17.

ЛУЖИТИСЬ [л'ужитис'] З ос. одн. л'ужиц'а, недок. Купатись у калюжі (про свиню). *Свин'а л'ужица в граз'і*. В-23, В-32, Л-9, О-9; [л'ужатис'] Н-21.

ЛУЖО [л'ужо] -а, с. Те саме, що ЛУЖА. *На дорози л'ужо велике*. Л-9.

ЛУЖОК¹ [л'ужок] -жка і -шка, ч. Зменш. до ЛУГ¹. *На луж^мку пасли товар пувд'н'а*. С-17, З-6.

ЛУЖОК² [л'ужок] -жка і -шка, ч. Ліжко. *Лужок до гобйіда не^м застел'ани*. С-17.

ЛУЙ [луї] *ло́йу, ч., анат.* Те саме, що ЗДЮР. С-53.

ЛУКОТЬ [луко́т'] *-кт'а, ч.* Лікоть. *Хоч куса́й лу́кт'і!.* С-17.

ЛУНАНЬ [лунáн'] *-а, ч.* Те саме, що ЛУНЯК. *Лунáн' л'ізе, куді́ хоч, і не" впаде́.* Б-19.

ЛУНЯК [лун'áк] *-á, ч.* Лунатик. В-13.

ЛУП [луп!] *виг.* Наслідує звук відчиняння дверей. *Аш то вж'е двéри! – луп! Двéри вж'е оч'ин'éйт'.* С-2.

ЛУПА [лу́па] *-и, ж., зруб.* Велика скибка хліба; окрасць. *Годри́зав не" ск'і́бку, а лу́пу.* С-17.

ЛУПАВКА¹ [лу́павка] *-и, ж.* Каганець. 3-11.

ЛУПАВКА² [лу́пáвка] *-и, ж.* Те саме, що ЛУПАЙКА-1. К-2.

ЛУПАЙКА [лу́па́йка] *-и, ж.* 1. Обрізина з картоплини. 3-23, С-5. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. К-6, С-53; [лу́па́йка] К-3. 3. Шкаралупа яйця. О-16.

ЛУПАТИ [лу́пати] *-айу, -айеш, недок.* Кліпати очима. Т-5.

ЛУПАТКА [лу́па́тка] *-и, ж., анат.* 1. Те саме, що ЛОПАТКА². *Лу́па́тка перéдна.* В-54, О-22, С-21. 2. Частина задньої свинячої ноги вище коліна; стегно. *Зáд'н'а лу́па́тка.* Х-4, С-62.

ЛУПАХА [лу́паха] *-и, ж.* 1. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. *Лу́паха з бу́л'би.* К-70, П-15, Р-35. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. 3-1, П-32; [лу́паха] Б-14. 3. Те саме, що ЛУПАЙКА-3. К-70, 3-6, П-15.

ЛУПЕНИНА [лу́пéнина] *-и, ж.* Те саме, що ЛУПАЙКА-1. В-13.

ЛУПЕНЬ [лу́пен'] *-нн'а, ч.* Удар; лупцювання. *Йак дам лу́пн'а, то не"ре"вéрниса.* С-17.

ЛУПЕХА [лу́п'éха] *-и, ж.* Те саме, що ЛУПАЙКА-1. П-46, Р-30.

ЛУПИЗДРИК [лу́пиздри́к] *-а, ч., знев.* Насінина гарбуза, соняшника. *Не кіда́й лу́пиздрики, не с'миті́.* Р-4.

ЛУПИНА [лу́піна] *-и, ж.* 1. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. Д-21, К-58, Л-26, О-2, Г-26; [лу́п'éна] Г-42; [лу́п'іна] М-49, С-2. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. Д-7, С-2, Т-2.

ЛУПИТИ [лу́піти] *-пл'у, -пиш, недок.* 1. Знімати шкуру з убитого звіра. *Зáйца лу́піли в л'іси.* С-17, К-17, С-65. 2. Знімати шкірку зі старої картоплі за допомогою ножа; чистити. П-37. 3. Гедзатися (про худобу). *Корові хвості лу́пл'ат.* М-49. 4. *перен.* Лупцювати. *Йа йогó так лу́пл'у, а вун все одно не" слухайе.* С-17.

ЛУПИХА [лу́п'і́ха] *-и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. Д-31, М-17.

ЛУПНУТИ [лу́пнути] *-у, -еш, док.* 1. Ударити. *Лу́пну по спі́ни лама́коюу.* П-21; [лу́пну́ти] С-17. 2. Кліпнути очима. *Отакó соб'і потéрла, лу́пнула очі́ма.* П-21.

ЛУСКА [лу́ска] *-і'е, ж., збір.* Лупа у волосі на голові. П-37.

ЛУСТКА¹ [лу́стка] *-и, ж., кулін.* Скибка хліба. Д-8.

ЛУСТКА² [лу́стка] *-и, ж.* Гільза для мисливських патронів. Ж-14.

ЛУСТОК [лу́сток] *-тка́, ч., кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. Л-4.

ЛУСТОЧКА [лу́сточка] *-и, ж.* Зменш. до ЛУСТКА¹. Д-8.

ЛУТЄ [лу́т'е] *-а, с., збір., бот.* Пагони дерева. Л-4.

ЛУХАР [лу́хар] *-á, ч., орн.* Глухар; Tetrao. 3-16, С-27.

ЛУХАРА [лу́харá] *-áти, с., орн.* Глухаря; глухареня. *Лу́хар, лу́харка і лу́харá.* 3-16.

ЛУХАРКА [лу́харка] *-и, ж., орн.* Самка глухаря. 3-16.

ЛУЧ [луч] *присл. вищ. ступ.* Краще. *Су́ка луч ган'áйе зв'іра.* К-53, Ш-5; [луч:]. *Луч: бу́ло б не" говорі́ти.* С-17, К-53; [лучш] С-17.

ЛУЧА¹ [лу́ча] *-и, ж.* Теля. *На́, лу́ча! На, рабе́йке! Мин'-мін'!* С-17.

ЛУЧА² [лу́ча!] *виг.* Уживають для проганяння теляти. С-17; [а-лу́ча!] С-17.

ЛУЧЕ [лу́че] *присл. вищ. ступ.* Те саме, що ЛУЧ. *Лу́че посі́д', ше нахо́диса.* С-17; [лу́ч:е]. *Су́ка лу́ч:е бе"ре́ с'л'ід.* М-49, К-20; [лу́чше] Г-16.

ЛУЧИННИК [лучи́н:ик] -а, ч. Пристрій для освітлення, у якому використовували лучину. В-2.

ЛУЧІЙ [лу́ч'їй] присл. вищ. ступ. Те саме, що ЛУЧ. *А шоп волос'є луч'їй росло, мо́на втира́ти в го́лову настоб'юку зв'єроб'юу ї кропи́ви.* Щ-1.

ЛУЧШИШНИЙ [луч'ішишний] -а, -е. Те саме, що ЛУЧЧИЙ. С-50.

ЛУЧКА¹ [лу́чка] -і, ж., фаун. Зменш. до ЛУЧА¹. *Лу́чка! Ану́ в ку́чку!* С-17.

ЛУЧКА² [лу́чка] -и^і, ж. **1.** Невеличка лука; сінокіс серед лісу. *Їє Арку́шиних лу́чка, їє Близну́ку лу́чка...* С-17. **2.** Те саме, що ВИСПА². Т-2.

ЛУЧКА³ [лу́чка] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Ху́стка з лу́чкоюу.* Б-8, П-41.

ЛУЧКОВА [лучко́ва] у зн. ім., -оїі, ж. Те саме, що ЛУЧКОВКА. П-37.

ЛУЧКОВКА [лучко́вка] -и, ж. Пилка, якою може різати один чоловік; вгорі над полотном каблук у вигляді лука. Ш-6.

ЛУЧОК [лучо́к] -чка́, ч. Те саме, що ЛУЧКОВКА. *Вста́ну ра́но да їду лучко́м різати дрóва.* С-17.

ЛУЧЧИЙ [лу́ч:ий] -а, -е., прикм. вищ. ступ. Кращий. С-18; [лу́ч:и]. *Муї́ д'а́т'ко лу́ч:и за т'о́тку.* С-17; [лу́чши] С-17.

ЛУШАК [луша́к] -а́, ч., орн. Те саме, що ЛУХАР. *Луша́к і луши́ца.* Б-11.

ЛУШЕЦ [луше́ц] -ица́, ч., орн. Те саме, що ЛУХАР. *Там сид'їв сам луше́ц.* М-36, Б-21.

ЛУШИНЯ [лушин'а́] -а́ти, с., орн. Те саме, що ЛУХАРА. С-27.

ЛУШИЦА [луши́ца] -и, ж., орн. Те саме, що ЛУХАРКА. *Луши́ца з лушин'а́тами.* Б-11, Л-13, М-36, С-27.

ЛУШКО [лу́шко] -а, с. Те саме, що ЛУЖОК². Г-16.

ЛУШПАЙКА [лушпа́йка] -и́, ж. **1.** Те саме, що ЛУПАЙКА-1. *Лушпа́йкаї́ то́же вару́ с карто́пл'о́у.* С-17; [рушпа́йка] Б-40. **2.** Те саме, що ДЛУПАХ. К-47.

ЛУШПАХА [лушпа́ха] -і, ж. **1.** Те саме, що ЛУПАЙКА-1. М-13, Н-4, С-17. **2.** Те саме, що ДЛУПАХ. О-22.

ЛУШПАЯ [лушпайа́] -і, ж., згруб. Те саме, що ДЛУПАХ. Д-39.

ЛУШПЕРНУТИ [лушперну́ти] -у́, -єш, док. Ударити. С-73.

ЛУШПИНА [лушпи́на] -и, ж. **1.** Те саме, що ЛУПАЙКА-1. В-54. **2.** Те саме, що ДЛУПАХ. В-4, Р-5, С-60.

ЛУШПИНСЬКА [лушпи́н'с'ка] -и́н'с'к, мн., оказ. Залишки від з'їдених овочів та фруктів, насіння деяких рослин. *Їак ішла́ до Пі́н'с'ка, то роскида́ла лушпи́н'с'ка, а йак верта́лас' с Пі́н'с'ка, то збира́ла лушпи́н'с'ка.* П-32.

ЛУШПІХА [лушп'і́ха] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Б-44.

ЛУЩАНИК [лу́щчаник] -а, ч. Достиглий лісовий горіх, який добре вилущується. *Заши́лі в лиши́чїн:ик, а там лу́щчанику – зимл'а́ вкрі́та!* С-17.

ЛУЩИК¹ [лу́щчик] -а, ч. Те саме, що ЛУЩАНИК. *Бї́лка лу́щчик'ї в кубло́ на зи́му но́сит.* С-17.

ЛУЩИК² [лу́щчик] -а, ч. Прутик. *По то́бі лу́щчик пла́че.* Л-23.

ЛУЩИНИ [лущчи́ні] -и́н, мн. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. Т-5.

ЛЬМЕНС [л'ме́н'є] -а, с. Ім'я. *Вона́ пу л'ме́н'ї Сикл'є́та.* О-26.

ЛЬНИСЬКО [л'ніс'ко] -а, с. Поле з-під льону. В-19, Ж-7; [л'ніско] М-49, Л-26, С-59, С-38; [лніско] Т-5, К-2, О-17; [л'оїніско] С-51; [л'ониско] Х-7.

ЛЬНИЩЕ [л'нішче] -а, с. Те саме, що ЛЬНИСКО. С-5; [лнішче || лнішче || л'нішче] В-13, З-11, К-9, П-21; [л'он:ишче] П-15.

ЛЬОГВИЩЕ [л'огвишче] -а, с. Те саме, що ЛОГОВИЛИСЬКО. К-53.

ЛЬОДИЦЯ [л'оди́ц'а] -і, ж. **1.** Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. В-32. **2.** Те саме, що ШЕРІШ. О-22.

ЛЬОДОВИЦЯ [л'одо́виц'а] -і, ж. **1.** Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Х-4. **2.** Те саме, що ШЕРІШ. П-53.

ЛЬОЖКА

ЛЬОЖКА [л'ожка] -и, ж. 1. Те саме, що КУБАХ¹-6. К-53. 2. Те саме, що КУБЛО-8. Б-24, Д-39, З-37, Л-5, М-43, С-53. 3. Розрита яма з водою, де купалися дикі свині. К-53.

ЛЬОКАЙ [л'окаї] -а, ч. Наймит. З-32, Л-1, О-9; [л'окал'] Б-38; [й'окаї] І-1.

ЛЬОКИ [л'оки] -ів, мн. Штучні кучері. *Дівчата л'оки на пл'чка повикладайт'...* Б-31.

ЛЬОКОТИТИ [л'окот'іти] 3 ос. одн. л'окот'іт', недок. Тремт'іти. *Дит'а аж л'окот'іт'.* О-32.

ЛЬОНИК [л'оник] -а, ч. Залізний стержень, який вставляють у вісь колеса, щоб не злітало. Т-5.

ЛЬОНОК [л'онок] -нка, ч. Залізний гак на кінці дишля для укріплення нашійників. С-17.

ЛЬОНЬКА-ЛЬОНЬКА [л'он'ка-л'он'ка!] виг. Уживають для підкликання телят. Т-5.

ЛЬОПА [л'опа] -и, ж. і ч., знев. Той, хто розбризкує або розливає воду. *Наша л'опа с'іла кал'а воді, то скруз' порозливає.* С-17.

ЛЬОСИ [л'оси] -ив, мн., етн. Гра на вечорницях, коли витягали картки із завданнями. *Йакого л'оса ну хто в'ет'агне, там шчо було припадало, те йому' од:авала.* З-2.

ЛЬОСКАТИ [л'оскати] -айу, -айеш, недок. 1. Ударяти одним предметом об другий. *Л'оскали палками г'уч'і.* Н-14. 2. Ударяти батоном, утворюючи різкий звук. *Ни л'оскаї, бо голова боліт.* С-17.

ЛЬОСНУТИ [л'оснути] -у, -еш, док. 1. Те саме, що ЛУПНУТИ-1. Б-6. 2. Ударити (про блискавку). *Вийшла хма́ра і л'оснула одразу ту ко́пу – і згур'іла.* Б-6.

ЛЬОТАТИ [л'отати] -айу, -айеш, недок. Літати. Д-32.

ЛЬОТКА [л'отка] -и, ж. Кусок олова чи свинцю, які використовували в мисливському патроні. *Л'отка м'енша за жакана.* К-59, М-2.

ЛЬОХАТИСЬ [л'охатис'] 3 ос. одн. л'охайец':а, недок. Те саме, що

ЛЮБЧИКИ

КНУРУВАТИ-2. *Свіни л'охайуц'.* В-2, Ж-6, П-23.

ЛЬОХКИЙ [л'охкий] -а, -е. 1. Неважкий; легкий. О-2; [л'охк'і]. *А йак л'охк'і [сундук з приданим] – ну то шо? То вона б'ідна вже, о.* Ч-9. 2. Швидкий. *То л'охкий соба́ка.* Д-16.

ЛЬОХОЛЬОДНИЦА [л'охол'одница] -и, ж. Те саме, що ШЕРПШ. С-17.

ЛЬОШОК [л'ошок] -шк'а, ч. 1. Невеликий льох. С-17. 2. перен. Схованка зайця в снігу. Ж-5.

ЛЬОЩИК [л'ощчик] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. К-70.

ЛЮБИВИЙ [л'убівий] -а, -е. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. Ж-5, К-71, С-53; [л'убивій] -а, -е. *Л'убиве мн'есо.* С-56; [й'убівий] С-65.

ЛЮБИЙ [л'убій] -а, -е. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. *М'я́со л'убе.* З-39.

ЛЮБИМИЙ [л'убіміий] -а, -е. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. *Сухе м'я́со – то л'убіме.* Д-15, К-17, П-33; [л'убл'івий] Л-13.

ЛЮБИНИ [л'убіні] -ін, мн., обряд. Етап передвесільного обряду, що відбувається через тиждень після сватання і з більшою кількістю гостей. К-4.

ЛЮБЛЯНО [л'убл'ано] пас. форма до любити. *Видно, нас ни л'убл'ано, шо на нас ни к'упл'ано...* (Весільна пісня). П-37.

ЛЮБРИК [л'убрик] -а, ч. Кольорова крейда, якою колись користувалися будівельники для позначення ліній. С-17.

ЛЮБУВАТИ [л'убувати] -уйу, -уйеш, недок. Вибрати, облюбувати. *Вечорніц'і почина́лис'а по́сл'а Покро́ви. Дівчата л'убували йак'ус' хату...* П-28.

ЛЮБЧИК [л'убчик] -а, ч. 1. Пестунчик. С-40. 2. Кулька з прядива, яку використовували у грі-гаданні на вечорницях. В-45.

ЛЮБЧИКИ [л'убчики] -ів, мн., етн. Гра-гадання на вечорницях, коли підпалювали кульки прядива. *Йак той л'убчик в'ору, то ти л'убиши мине.* В-45.

ЛЮДЕ МОЇ [л'уде мойі!] *виг.* Передає емоції страждання. *А мен'ї л'їс показавс'а ду нѣба. Л'уде мойі! Куди їа вїйшла?!* Р-33.

ЛЮДЕ [л'уд'ѐ] *незмін., с., одн.* Людина. *То такійе л'уд'ѐ – добріи чи недобріи.* В-39; [л'уд'ѐ] *ж.* Так – пишла л'уді'єна, а так тїко – от вр'еднай л'уд'ѐ. 3-14.

ЛЮДЕЩИЙ [л'уд'ѐчий] *-а, -е.* Людський; такий, що належить людям, а не колгоспові. *Л'уд'ѐчи городи.* Щ-1; [л'уд'ѐчий] Л-1.

ЛЮДИНКА [л'удїнка] *-и, ж.* 1. Мало́го росту людина. С-17. 2. *знев.* Погана людина. *Ото л'удїнка пустайа!* Л-4.

ЛЮДИСЬКА [л'удїс'ка] *-с'ок, мн., знев.* Погані люди. *Їе л'уди, а че л'удїс'ка.* С-17, Х-7, Г-26. *Їе оч'ї і че очїс'ка, че л'уди і че л'удїс'ка.* М-43; [л'удїска] П-21, П-8; [л'удѐска] В-2.

ЛЮДКИ [л'удкі || л'удкі'є] *-дѣк, мн.* Люди. *Налѡв'ат' сом'їв л'удкі та ї везут' на базар.* С-2, М-48, О-2; [л'удкѐ] 3-2; [л'утк'ѐ] Л-18; [л'утк'ї] 3-23, П-32.

ЛЮДКОВЕ [л'удкѡве] *мн., збір.* Те саме, що ЛЮДКИ. Д-6, К-58, О-26, Щ-1, С-38; [У розпуці:] *Л'удкѡве! Ратуйте! Пожар!..* Г-26, П-15, С-8, Р-30, Ф-3; *жарт.* С-59; [л'удкѡви || л'удкѡви'є]. *Л'удкѡви'є! Гѣнїмо! Пожѣр!* В-54, С-2; [л'уткѡве] О-11.

ЛЮДКОВИЙКО [л'удкѡвїйко] *мн., збір.* Людоньки. О-26.

ЛЮДНОСТЬ [л'уднос'т'] *-ї, ж., збір.* Жителі; населення. *У нас ус'а л'уднос'т' утїкала в Рос'їю [під час першої світової війни].* Ч-9.

ЛЮДОВНЯ [л'удѡвн'а] *-ї, ж.* Холодне приміщення. Б-14; [л'одѡвн'а] С-17.

ЛЮДОНЬКИ [л'удѡн'ки] *-їв, мн.* Те саме, що ЛЮДКИ. С-17, Х-7.

ЛЮДОЧКИ [л'удѡчки] *мн., пестл.* Те саме, що ЛЮДКИ. *О Бѡже муї! О л'удѡчки мїлійї!* Ф-3, О-32, П-8; [л'удѡчк'ї] С-17.

ЛЮДЦІ [л'удцї] *-їв, мн.* Те саме, що ЛЮДКИ. *О л'удцї мойї мїли!* П-31.

ЛЮДЦЬКИЙ [л'удцїкїй] *-а, -е.* Те саме, що ЛЮДЕЩИЙ. *То л'удцк'ї городи.* Р-28.

ЛЮДЯ [л'уд'я] *незмін.* 1. *нейтр.* Людина. *Їак од'ѡн – то л'уд'я, чак дужо – то л'удїє говор'ат'... То так'ї л'уд'я... ну... такійе л'уд'ѐ.* В-39, К-45. 2. *пестл.* Люди. *Вс'орвнѡ пускѡли до хѡти, так'ї добр'ї л'уд'я.* Л-17. *Їак чолов'їк ѡчен' харѡши, то кѡжут': “Ох чакѡїе добре л'уд'я”.* П-21. 3. *знев.* Погана людина. *То кѣнс'ке л'уд'я.* В-18, Г-26. *Отѡ такѐ л'уд'я чакѣс'.* Ф-3.

ЛЮ-ЛЮ [л'у-л'у!] *виг.* Уживають для прикликання голубів. Д-8.

ЛЮЛЯ¹ [л'ул'я] *-ї, ж., дит.* Дитяче ліжечко. *Ідї вѡже, дѡц'у, в л'ул'у.* С-17.

ЛЮЛЯ² [л'ул'я] *-ї, ж.* Пестл. до ЛЮЛЬКА²-1. С-17.

ЛЮЛЯ³ [л'ул'я] *-ї, ж., знев.* Великий ніс людини. Т-5.

ЛЮЛЬКА¹ [л'ул'ка] *-и, ж., дит.* 1. Дитяче ліжечко. С-17. 2. Колиска. П-15, С-17.

ЛЮЛЬКА² [л'ул'ка] *-и і -ї, ж.* 1. Приладдя для куріння (у багатьох н. пп.). 2. Ізолятор на електричному стовпі, до якого кріплять дроти. *Слуп зогнїв, і л'ул'ка вїл'їзла.* С-17. 3. *бот.* Кривий огірок. К-58.

ЛЮЛЬКА-ЧЕРЕПУШКА [л'ул'ка-чѣреп'ушка] *-и -и, ж.* Глиняна люлька для куріння, виготовлена гончарем. *Л'ул'ки-чѣреп'ушки робїли ми по закѡзу.* Н-20.

ЛЮ-ЛЮ [л'у-л'у] *виг.* Уживають, заколисуючи дитину. *Спи, дитїнко, л'у-л'у...* С-17.

ЛЮЛЮЧКА [л'ул'учка] *-и, ж.* Спеціальний пристрій у старовинних мисливських рушницях, на якому кріпився пістолет. Т-8.

ЛЮ-ЛЯ [л'у-л'я] *виг.* Те саме, що ЛЮ-ЛЮ. С-17.

ЛЮЛЯТИ

ЛЮЛЯТИ [л'у́л'ати] -айу, -айіш, *недок.* Колихаючи дитину, приспівувати л'у́-л'у чи л'у́-л'а. С-17.

ЛЮС [л'ус || л'ус'] -за, ч. Затичка з ганчір'я для закривання отвору в димоході. К-70.

ЛЮСТРО [л'у́стро] -а, с. 1. Дзеркало. *Ба́ло по́л'ск'і л'у́стра́ булі́ лу́чи – йак гл'áну, то така фа́йна... А типéрика мо́рщат.* С-17. 2. *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. Х-4.

ЛЮФА [л'у́фа] -и, ж. Мисливська рушниця. К-71, У-10.

ЛЮХВА [л'у́хва] -и, ж. Ствол мисливської рушниці. *А л'у́хву трéба чі́стити.* В-32, К-4, Н-21; [л'у́хка] Д-30, М-16.

ЛЮХО [л'у́хо] -а, с. Те саме, що ЛЮХВА. С-56.

ЛЮХТА¹ [л'у́хта] -и, ж. Те саме, що ЛЮХВА. Ж-10, П-44.

ЛЮХТА² [л'у́хта || л'у́хта^е] -и, ж. 1. Заслінка для перекивання димоходу. В-8, Д-11. 2. Отвір погребя; продуха. С-30.

ЛЮЦКІ [л'у́цк'і] -а, -е. 1. Те саме, що ЛЮДЦЬКИЙ. К-20. 2. Інший зразковий. *Йак'і-то йе л'у́цк'і д'іти!.. А наш йак'іс' нил'у́цк'і.* С-17.

ЛЮШНЯ [л'у́шн'а] -і, ж. 1. Деталь у возі, яка зв'язує вісь із полудрабком. Г-16, К-20, С-17. 2. *перен., знев.* Погана мисливська рушниця. *То х'іба руж:о? То – л'у́шн'а!* З-28, З-29, О-14; [л'у́шн'а] В-3, Д-39, К-3, К-47, М-16, У-4.

ЛЯ [л'а] *прийм.* 1. Для. *Покла́в йі́сти жо́луд'і л'а каба́нів.* Ж-5, О-29. 2. Біля. *С'ів л'а молоді́х.* О-2.

ЛЯГУХА [л'агу́ха] -и, ж. Жаба. Ж-15, К-77.

ЛЯГЧИ [л'агчі́] -áжу, -áжеш, *док.* Лягти. П-15.

ЛЯГУР [л'агур] -а, ч., кулін. Страва з риби. С-30.

ЛЯДА [л'áда] *займ.* Будь-який. *До Йу́р'я шоб бу́ло с'іна в л'áда ду́рн'а.* С-8.

ЛЯДАЩИ [л'ада́шчи] -а, -е. Ледачий. *Л'ада́шчого сина не^н заста́виш.* В-8.

ЛЯМПА

ЛЯДО¹ [л'áдо] -а, с. 1. Рухома рама в ткацькому верстаті, в яку вкладають бердо і за допомогою якої прибивають піткання. С-17. 2. Пристрій для піднімання колод і їх вантаження на підводу або вагонетку. С-17.

ЛЯДО² [л'áдо] -а, с. Ліс на підвищеному місці. К-5.

ЛЯКАЙЛО [л'ака́йло] -а, с. 1. Той, хто лякає. *Кол'іс'с' б'іліше, е:, йак'іс' л'ака́йла бу́лі^е.* С-2. 2. Те, чим лякають. С-2.

ЛЯКАЛО [л'а́кало] -а, с. 1. Те саме, що ЛЯКАЙЛО-1. С-17. 2. *перен.* Людина, вдягнута в лахміття. *Ти в ту́ї спудні́ци порва́нуї, йак те́йе л'а́кало.* С-17. 3. Опудало на городі. *Трéба на про́си поста́вити л'а́кало.* С-17.

ЛЯ-ЛЯ [л'а-л'а́] *виг. у зн. ім.* Базікання. *Тра робі́ти, а ни л'а-л'а́.* С-17.

ЛЯЛЯКАТИ [л'ал'а́кати] -айу, -айеш, *недок., знев.* Говорити. *Не л'ал'а́каї тут.* Л-18.

ЛЯЛЯТА [л'ал'ата́] -і, ч. і ж., *знев.* Те саме, що ЛЯПА. Р-21.

ЛЯЛЬКА [л'ал'ка́] -і, ж. 1. Дитяча іграшка у вигляді фігурки людини (у багатьох н. пп.). 2. Дитина, переважно хлопчик. *Йе н'áн'ка – бу́де ї л'ал'ка.* (Приказують, коли першою в сім'ї народиться дівчинка). С-17, Г-16. 3. Ілюстрація в книжці або журналі. *Купі́ кні́ж^{ку} з л'ал'ка́ми.* С-17. 4. Виткана смуга одного кольору в рядні. *Ше д'ви л'ал'к'і ві́ч:у і к'ілі́мка ко́нчу.* С-17.

ЛЯМАТИ [л'а́мати] -айу, -айе, *недок.* Те саме, що КЛАЦАТИ-2. Ж-5.

ЛЯМЕЦ [л'а́мец] -миу, ч. 1. Сукно. *Пи́жі в па́трони робі́ли з л'а́миу.* Б-14. 2. Підкладка у ярмі, щоб не натирало шию волам. *Така́йя л'а́мец, така́йя подкла́дка (так хаму́т устро́йени), там кле́шч'і.* Є-1. 3. *перен.* Збите в ковтун волосся. С-17.

ЛЯМПА [л'а́мпа] -и, ч. Гасова лампа. *Ба́ло пос'ада́йім ка́л'а йі́днє́йї л'а́мпи и ви́шива́йім.* С-17. *Пра́ли коло то́го д'іда,*

ЛЯМПОЧКА

коло тих дранок, щоб було крощи видно, да покул' стали л'ампи ети. Х-13.

ЛЯМПОЧКА [л'ампочка] -і, ж. Електрична лампочка. *Закрутіть другу л'ампочку, бо ц'а, мабут', згорі'ла.* С-17.

ЛЯНДРИНКА [л'андрінка] -и, ж. Цукерка карамель. Р-4.

ЛЯНКА [л'анка] -и, ж., бот. Сільськогосподарська культура, з насіння якої виготовляли олію, а зі стебел робили віники (?). К-17.

ЛЯННИЦИ [л'ан:й'ци] -ій, мн. Гірший гатунок лляного волокна. З-6.

ЛЯП [л'ап!] виг. 1. Передає легкий удар рукою по тілу. *Ме^не по руц'і л'ап!, а йа повін:а вгадати.* Р-39. 2. Передає звук падаючої води. *Так йа на його [лося] л'ап! А вин до менé л'апою – рух! Йа знов на йогó воді л'ап!* В-29.

ЛЯПА [л'апа] -и, ж. і ч., знев. Базіка. Л-4.

ЛЯПАВА [л'апава] -і, ж. Негода з дрібним дощем. К-58.

ЛЯПАВКА [л'апавка] -и, ж. 1. знев. Жінка-базіка. *За тейу л'апавкоюу рад'іва ни почуйиш.* С-17. 2. Те саме, що КЛЯЦАВКА. Ж-11.

ЛЯПАЛО [л'апало] -а, ч. і ж., знев. Те саме, що ЛЯПА. Л-4, С-17.

ЛЯПАНКА [л'апанка] -и, ч. і ж., знев. Те саме, що ЛЯПА. В-4.

ЛЯПАС [л'апас] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *То йакогос' фанта, то йакогос' л'апаса, то ше... то йакіс'... ну вс'аки такі'її прикумед'її.* Л-31.

ЛЯПАТИ [л'апати] -айу, -айиш, недок. 1. знев. Базікати. *Ходит по селови да л'апайе.* С-17, Г-16. 2. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. Б-38, Д-15, О-23, С-65.

ЛЯПАТОРНЯ [л'апаторн'а] -і, ч. і ж., знев. Те саме, що ЛЯПА. Х-9.

ЛЯПАТУХА [л'апатуха] -и, ж. 1. Сніг з дощем. Г-42, С-17. 2. знев. Те саме, що ЛЯПАВКА-1. Р-30.

ЛЯПАЧ [л'апач] -а, ч., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Там ми грали л'апача.* К-65.

ЛЯСКОТАТИ

ЛЯПКА [л'апка] -і^н, ж. Те саме, що КЛЯЦАВКА. В-25, Р-21.

ЛЯПОТУН [л'апотун] -а, ч. Те саме, що ЛЯПА. Л-4.

ЛЯПОШКІ [л'апошк'і] -шок, мн., етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Б-53; [л'іпошк'і] Г-7.

ЛЯПУ-ЛЯПУ [л'апу-л'апу] виг. Наслідування мови базікала. *Йак прійде наше Б'іб'іс'і, то пувд'н'а л'апу-л'апу.* С-17.

ЛЯРВА [л'арва] -и, ж., знев. Жінка легкої поведінки. *А твоїа л'арва шо ни така? Ни може їти на роботу? За чоловікамі бй'гати то може!..* С-17.

ЛЯСК [л'аск] -у, ч. 1. Пронизливий тонкий звук. *Дит'а пишчїт, шо гот того л'аску вже в гуш'ах л'ашчїт.* С-17. 2. Те саме, що ВЕДРО. *Йде л'аск кругом.* Д-19, Б-8.

ЛЯСКА [л'аска] -и, ж. 1. Те саме, що КУЛЬБА. З-25, К-68. 2. Тоненька дощечка. *Назб'іраї л'асок і збеї йашчика.* Г-9. 3. Штахетина. П-51, Ш-1.

ЛЯСКАВКА [л'аскавка] -и, ж. 1. Те саме, що КЛЯПАВКА. К-27, О-23. 2. бот. Різновид бур'яну (?). *Л'аскавка – то такейе зе'лене... (ну йа ни знайу, йак по-кніжному назив'аїец':а), всир'єдини то так, йак пустейе, вирив'аїеш, то так л'аскаїе.* К-38.

ЛЯСКАТИ [л'аскати] 3 ос. одн. л'аскаїе, недок. 1. Гриміти. *Тугд'і в'ел'ме л'аскало і бл'ескало.* П-26. 2. Подавати голос, переслідуючи зайця (про мисливського собаку). Д-21, П-46. 3. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. В-3, Ж-5, О-9; [л'аскат'] З-16. 4. Голосно лопати (про зірвану ЛЯСКАВКУ-2). К-38.

ЛЯСКИ [л'аски] -сок, мн. 1. Тин зі штахет. *Пудид'емо до л'асок і обй'маїемо рукамі. Йак парне число в'єїде, то, значит', попаруйец'а.* (Повір'я). П-15, Г-27, К-41, П-4, П-51. 2. Тин з лозових прутів, розміщених вертикально. П-37.

ЛЯСКОТАТИ [л'аскотати] 3 ос. одн. л'аскотат', недок., знев. Базікати, сварити-

ЛЯСКОТИТИ

тися. *Щч'е тобі чого бракувало? Тамари? Щчоб л'аскотало тут?* В-39.

ЛЯСКОТИТИ [л'аскот'іти] 3 ос. одн. л'аскотіт', *недок., знев.* Голосно звучати. *Вкл'учат те [магнітофон], а воно л'аскотіт', а гармон'ійі не граїут'.* Ф-3.

ЛЯСКОТУХА [л'аскотуха] -и, ж., *знев.* Те саме, що ЛЕПИТУХА. С-56.

ЛЯСОВАНЕ ВАПНО [л'асоване вапно] -ого -а, с. Гашене вапно. К-70.

ЛЯСОВАТИ [л'асовати] -уйу, -уйеш, *недок.* Гасити вапно. К-70.

ЛЯСОЧКА [л'асочка] -и, ж. Трісочка. К-2.

ЛЯСТИК [л'астик] -а, ч. Пристрій, яким натоптують порох у гільзу. *Порох набивав л'астиком.* Т-11.

ЛЯТАРНЯ [л'атарн'а] -і, ж. Ліхтар. П-51.

ЛЯТАСЬ [л'атас^м] присл. Цього року. *Л'атас^м – то в с'ум року, ну тепер-о.* В-45.

ЛЯТИ [л'аті] *мин. ч. мн. л'алі, док.* Лягти. *Вже л'алі всі спати.* П-38.

ЛЯТО¹ [л'атó] *спол.* Але. *Втомілас, л'атó рада.* Г-29, П-24.

ЛЯТО² [л'атó] *част.* Ще. *Вин л'атó живій.* В-4.

ЛЯХИ [л'ахи] -ув, мн., *знев.* Прізвисько, яким православні прозивають католиків Підляшшя. *Воні на нас кажут кацапи, а ми на їх л'ахи.* Є-1.

ЛЯЩЕТИ

ЛЯХТАРКА [л'ахтарка] -и, ж. Те саме, що ЛЯТАРНЯ. М-19, Р-34.

ЛЯЧНО [л'ачно] присл. Страшно. *Мин'і так л'ачно!* С-29.

ЛЯШКА [л'ашка] -и, ж., *анат.* 1. Частина передньої ноги свині вище коліна. *Л'ашка не"редн'а.* Д-21, Д-22, Н-21. 2. Частина задньої свинячої ноги вище коліна. Д-21, Д-22, М-9. 3. Стегно людини. К-64.

ЛЯШОК [л'ашок] -шка, ч. 1. Поставлені догори колоссям снопи і прикриті "шапкою" для просушування. *Просохне жито в л'ашков'і, то потім ставим кóпи.* З-14, П-51, С-56. 2. Кладка з дев'яти снопів. *Л'ашк'і так'їе снопк'і вйазал'і, так став'іл'і йїх... Девет', по девет'.* В-34. 3. Складена у вигляді хреста купа снопів для просушування. З-6.

ЛЯШТУХ [л'аштух] -а, ч. Товкачик для набивання заряду в рушницю-пістонівку. О-22.

ЛЯЩАТИ [л'ашчати] 3 ос. одн. л'ашчйт', *недок.* 1. Пронизливо кричати. *Знов сус'ітка л'ашчйт на вес' кутóк.* С-17. 2. Те саме, що ЛЯСКАТИ-2. Б-19, П-24, П-46.

ЛЯЩЕТИ [л'ашч'єти] -шчу, шчіш, *недок.* Ударяти, плескати в долоню. *Грали в тр'іскал – л'агали ніц'ма і в руку л'ашч'єли.* Р-1.

М м

МА¹ [ма] *Кл. в., дит.* Мамо. С-17; [мам] Г-16, С-17.

МА² [ма] *част., дит.* Нема. *Ма nánu* – ‘немає хліба’. С-17.

МАБИТЬ [ма́бит'] *вст. сл.* Мабуть. *Ма́бит', то наш ба́т'ко прихóдит'*. Р-1.

МАБУТИ [мабу́ти] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Мабу́ти, нидóбре так бу́де*. Б-21, П-48.

МАБУТЯ [мабу́т'а] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. Д-11.

МАГАЗИННИ¹ [магази́н:и] -а, -е. Куплений у магазині. *Магази́н:и хл'їб йа не л'убл'у́*. С-17; [макази́н:и] С-17.

МАГАЗИННИ² [магази́н:и] -а, -е. Про мисливську рушницю, яка сама викидає вистрілену гільзу і подає новий патрон. В-3.

МАГАЗИНЯР [магазин'а́р] -а́, ч. Продавець у магазині. С-40.

МАГАЙБО [мага́йбо] *незмін.* Привітання вдень (замість *добрий день*). *В б'їд каза́ли мага́йбо*. Л-4.

МАГАЛЯСИ [магал'а́си] -у, *мн.*, *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Г-31.

МАГИЛЬНИЦЯ [маги́л'ниц'а] -і, *ж.* Рубель для качання білизни. Р-34; [маг'їл'ниц'а] Д-20.

МАГЛАЙ [магла́й] -а, ч., *кулін.* 1. Молочна страва з тіста і яблук чи вишень. 3-4. 2. Корж із прісного тіста. М-13.

МАГЕЛЬ [магел'] -л'а, ч. Нижній вал у ткацькому верстаті, на який намотують зіткане полотно. С-17.

МАГОЛКА [маго́лка] -и, *ж.* Те саме, що КІМБАЛКА. К-2.

МАГУЛ [магу́л] -а, ч., *фаун.* Безрогий бик. К-70.

МАГУЛА¹ [магу́ла] -и, *ж.*, *фаун.* Безрога корова. К-70.

МАГУЛА² [магу́ла] -и, *ж.* Товсте поліно з сучками. *Таку́ магу́лу і не розруба́йеш*. В-54.

МАДА [ма́да] -и, *ж.* 1. Грязь із водою на дорозі. П-46. 2. Місце в лісі, де купаються дикі свині. П-23. 3. Біла глина. Н-4.

МАДЖАРИ [мажа́ри] -ув, *мн.* Угорці, мадьяри. *Кон'а́ то забра́ли ге́ти мажа́ри, н'їмци забра́ли* [під час війни]. Х-13.

МАДІСТКА [мад'їстка] -и, *ж.* Кравчиня. У-12; [модїстка] С-17.

МАС БУТИ [ма́йе бу́ти] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Вже, ма́йе бу́ти, пе́рша но́ч'ї*. О-16.

МАЗАТИ [маза́ти] -жу, -жиш, *недок.* 1. Бруднити щось чим-небудь. *Ни маж ру́к'ї граз'о́йу*. С-17. 2. Білити хату. *Ше навесн'ї йак ма́зала хату знадво́ру*. С-17, Г-16, К-20. 3. *перен.* Не попадати у ціль (про мисливця). *Охо́т'н'їк, а все ма́же*. А-2, 3-28, Ж-5, Г-16, С-17.

МАЗАТИС¹ [мазатис] -жус і -жуса, -жиса, *недок.* Бруднитися. С-17.

МАЗАТИС² [мазатис] -жус і -жуса, -жиса, *недок.* Про дитину, яка любить, щоб її жаліли і пестили. *Ану́ не^м ма́зса!* *Йди самá но́з'ами*. С-17.

МАЗГАТИЙ [мазга́тиї] -а, -е. Повнолиций. Б-8.

МАЗЕЛЬНИК [мазе́л'ник] -а, ч. Посудина, у якій розводять глину білити хату. 3-6; [мазе́лн'їк] Г-42; [мази́льник] К-70.

МАЗЕПА [мазе́па] -и, *ж.*, *знев.* Розманіжене дитя; розпещена людина. *Мазу́н, ма́з'а і мазе́па – то все йїдно́*. Б-19, Р-34.

МАЗИЛО [мази́ло] -а, с. 1. Мазь для коліс дерев'яного воза. Т-5. 2. *перен.*, *знев.* Мисливець, який погано стріляє. *То не охо́тн'їк, а мази́ло – не мо́же попа́сти*. 3-28, А-2. *Мазі́ло кіслим молоко́м ва́лит'*. Ж-5.

МАЗИЛЬНИК [мази́л'ник] -а, ч. Щітка білити хату. Б-10, М-14, Х-9.

МАЗНИК [мазни́к] -а́, ч. Те саме, що МАЗИЛЬНИК. Ц-1.

МАЗУЛА [мазу́ла] -и, *ж.* Те саме, що МАЗИЛО-1. 3-6.

МАЗУН [мазу́н] -а́, ч. 1. Пестун. *Наш мазу́н л'убит, шоб його́ глádiли по голоу́йі.* С-17, Б-19. 2. Плакса. *Тонó шо-небу́т', і вже тої мазу́н пла́че.* С-17. 3. знев. Те саме, що МАЗИЛО-2. *Мазу́н шча́с'т'а не^м ма́йе.* Т-2, А-2.

МАЗУНЧИК [мазу́нчик] -а́, ч., пестл. Зменш. до МАЗУН. С-17.

МАЗУРОК [мазу́рок] -рка, ч., кулін. Те саме, що МАЗУРКА-1. К-30; [мазу́рак]. *Дв'іє па́ск'і тре полож'іт'і, два мазу́рк'і [у великодний кошик].* В-34.

МАЗУРКА [мазу́рка] -і, жс. 1. Великодна булочка закрученої форми. *Прине^мсла́ штіри мазу́рк'і і кубасі трох'і, а пирогу́ не^м не^мкла́.* С-17; [манзу́рка] Д-23. 2. Пиріг із сиром. *Та мазу́рка прип'ікла́с'а.* 3-33.

МАЗУЩИЙ [мазу́шчий] -а, -е. Те саме, що МАРКИЙ. М-23.

МАЗЮКАТИ [мазу́кати] -айу, -айиш, недок., знев. Малювати. *Шо ти там мазу́кайиш в зо́шити?* С-17.

МАЗЮКАТИС [мазу́катис] -айус, -айіса, недок., знев. Фарбуватися (про жінок). С-17.

МАЗЮН [мазу́н] -а́, ч. 1. Шматок сала, яким змащують сковороду перед випіканням хліба або млинців. Л-4. 2. Те саме, що МАЗУН-1. *Тв'її дитин'у́к – ви́лікіи мазу́н.* В-46.

МАЗЮХ [мазу́х] -а, ч. Те саме, що МАЗЕЛЬНИК. С-56.

МАЗЯ [ма́з'а] -і, жс. і ч., знев. 1. Заплакана дитина. *Ма́з'а, кова́з'а с'іла на бо́чку, обка́кала соро́чку.* (Дитяча дражнилка). С-17. 2. Те саме, що МАЗУН-1. *Ходи́, ма́з'о, пожа́л'їю тибé.* С-17, Б-19.

МАЗЬОХА [маз'о́ха] -и́, жс., знев. 1. Дівчина, яку надмірно пестять. Г-21. 2. Те саме, що МАЗЯ-1. С-17.

МАЗЬОЧКА [ма́з'очка] -и́, жс., знев. Зменш. до МАЗЯ-1, 2. С-17.

МАЗЬОШКА [маз'о́шка] -и́, жс., знев. Зменш. до МАЗЬОХА-1, 2. С-17.

МАЙ [ма́й] -у, ч. 1. обряд. Лепеха і листя клена, якими прикрашають хату на Трійцю. *Ма́й – то ліс'т'а од кл'о́на.* П-15, 3-27. *Дівчинка на́ламала, ну там, і́ак то ка́жут в нас, – кл'о́на того́б, – ма́й.* П-51. 2. обряд. Лише гілки липи як прикраса. *А на Зелéні С'в'ата́ вс'і ході́ли в га́й по ле́пях і по ма́й.* Г-32. 3. Травень, п'ятий місяць року. *Ба́ло в ма́йу́ вже бу́ло тупло́ а тупло́.* С-17.

МАЙБУТИ [ма́йбу́ти] вст. сл. Те саме, що МАБИТЬ. *Ма́йбу́ти, ше да́леко до се^мла.* К-4, О-16; [ма́йбу́те] С-21.

МАЙОВИ [ма́йові] -а, -е. Такий, що народився у травні. *Ма́йові за́йеу'.* Н-21, П-46.

МАЙОВИК [ма́йові́к] -а́, ч., фаун. Заєць, який народився у травні. К-6.

МАЙОНЕЗ [ма́йонéз || ма́йонéс] -зу, ч., кулін. 1. Соус, виготовлений із яєць, олії, оцту та ін. приправ (всі н. пл.). 2. Салат із шматочків картоплі, моркви, яєць, огірків та ін., змащених майонезом; олів'є. *Будиш и́їсти ма́йонéз? Шéно зроби́ла.* С-17, Г-16, К-20.

МАЙОНТОК [ма́йонто́к] -тка, ч. Загальна назва речей та садиби, які кому́сь належать на правах власності. Б-46.

МАЙСКАЯ КАЧКА [ма́йска́йа ка́чка] -ойі, -и, жс., орн. Порода великих диких качок, які прилітають у травні. Р-5.

МАЙСТЕР [ма́йстер] -стра, ч. Добрий знавець якоїсь справи; фахівець. *На́н'ала́ ма́йстру́ хату́ робі́ти.* С-17.

МАЙСТРОВИТИЙ [ма́йстрові́тий] -а, -е. Умілець. *Наш ба́т'ко́ то ма́йстрові́тий бу́в до ц'о́го, то куз'н'е́ц.* Х-11.

МАЙТИ [ма́йти] вст. сл. Те саме, що МАБИТЬ. *Ма́йти, дошч бу́де.* С-25, Л-15. *А оце́ дес' в са́ме о́, дес' в се вре́мн'е... в не^мтр'івку, ма́йти...* С-25.

МАКАЗИН [маказі́н] -а, ч. 1. Крамниця, магазин. *Шо привизлі́ в маказі́н?* С-17. 2. Колгоспна комора для зберігання зерна. *Бригад'і́р за́казува́в до маказі́на.* С-17.

МАКАР [мака́р] -а́, ч. 1. Власне чоловіче особове ім'я (у всіх н. пп.). 2. кулін. Запечена терта картопля зі шкварками. С-49. 3. обряд. Домашня локшина, яку брали з собою на поле на свято Юрія (6 травня). *Локшина назива́йеца, свої́а ро́бл'ана з ма́слом, з йа́йц'ам'і <...>, да, назива́вс'а мака́р...* Назива́л'і туйу ло́кишину мака́р. Б-13.

МАКАТКА [мака́тка] -і, ж. 1. Серветка. Б-31. 2. Вишита картина. Л-4. 4. Вишивка на полотні квадратної або прямокутної форми переважно із сюжетним малюнком, який вішали на стіну без рами. *Вишива́йу мака́тку з голуба́ми.* С-17.

МАКЕКА [маке́ка] -и, ж. і ч., знев. Поганий мисливець. *Маке́ка прома́зує – не мо́же забі́ти і за́йца.* М-45.

МАКЗИЛАН [макзилан] -а, ч. Тепла спідниця. Б-8.

МАКІГІН [мак'іг'ін] -го́на, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. О-20; [мак'іго́н] С-2; [макого́н] М-8.

МАКОВЕ [Ма́кове] у зн. ім., -ого, с., реліг. День семи мучеників Макковеїв (14 серпня). Н-2.

МАКОВЕРТ [макове́рт] -а, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. Г-9, З-1, М-23, Н-20, П-15, Т-14, Г-40; [ма́коверт] З-14; [ма́куверт] П-50, Р-30.

МАКОВЕРТИК [макове́ртик] -а, ч. Зменш. до МАКОВЕРТ. М-43, П-46.

МАКОВЕЯ [Макове́я] незмін., реліг. Те саме, що МАКОВЕ. С-17.

МАКОВИННИК [макові́н:ик] -а, ч. Той, хто зрізує (краде) маковиння; наркоман. В-13, В-23.

МАКОВІЙ [Маков'і́й] -і́я, ч., реліг. Те саме, що МАКОВЕ. С-17.

МАКОТИРКА [мако́тирка] -і, ж. Горщик для кімнатних рослин. *Посади́ла в мако́тирку цвितка́.* В-23.

МАКУВОЙКА [макуво́йка] -и, ж. Маківка. С-2.

МАЛАЙ [мала́й] -а, ч. Недопечений корж. К-14.

МАЛАНКУВАТИ [маланкува́ти] -уйу, -уйеш, недок. Щедрувати. *І за́ри хо́д'ам' і маланку́йут', і кол'аду́йут'. І кол'іс' ходи́л'и.* Б-19.

МАЛЄВТИ [мал'е́вти] вст. сл. Те саме, що МУЛІВТИ. В-13.

МАЛЄРКА [мал'е́рка] -и, ж. Писачок розмальовувати великодні писанки. *Пулама́лас' муйа́ но́ва́ мал'е́рка.* З-6.

МАЛИГА [малі́га] -и, ж., кулін. Терта картопля, спечена на деці. Ш-3.

МАЛИНИНА [малині́на] -и, ж., бот. 1. Малина; *Rubus idaeus* L. К-61. 2. Ягоди малини. *Пушов по' малиніну.* К-61.

МАЛИНИСЬКО [маліні́с'ко] -а, с. Місце, де росте малина. Б-40.

МАЛІМОН [мал'імо́н] -а, ч., кулін. 1. Те саме, що БЕЦЬ. О-23. 2. Те саме, що ЛИНЕСК. Д-20.

МАЛІПУД [мал'іпу́д] -а, ч. Низькоросла людина. Г-42, П-51.

МАЛІРОВАНІЙ [мал'іро́ваній] -а, -е. Емальований. *Мал'іро́ване видро́.* Б-19.

МАЛПРОВКА [мал'іро́вка] -и, ж. Полива на посуді. Б-8.

МАЛІТУС [мал'іту́с] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Д-14.

МАЛО [ма́ло] присл. 1. Небагато (всі н. пп.). 2. Майже. *Ма́ло не сто рубл'у запла́тила.* С-17. *Ма́ло не все село́ зб'ігло́.* С-71.

МАЛУПА [малу́па] -и, ж., фаун. Мавпа. *Така́ нига́рна, йак та́йя ма́лупа.* С-17.

МАЛЬОВАНКА [мал'о́ванка] -и, ж. 1. обряд. Великодне одноколірне яйце. К-70, Ш-6. 2. Полотняна фарбована спідниця. З-6.

МАЛЬОНДРИК [мал'о́ндрик] -а, ч. Те саме, що МАЛІПУД. С-51.

МАЛЮБРА [мал'у́бра] -и, ж., знев. Дівчина, яка любить малюватися. *Х'іба́ з іе́йі́ бу́де ха́з'а́йка? Х'іба́ схоче́ робі́ти ц'а́йя мал'у́бра?* С-17.

МАЛЮВАТИ [мал'ува́ти] -л'уйу, -л'уйиш, недок. 1. Зображати олівцем чи

МАЛЯСУХА

фарбами що-небудь на якійсь поверхні (всі н. пп.). **2.** *перен.* Старанно виконувати якусь роботу, увесь час приглядаючись, приміряючи й оцінюючи її. *Не" мал'уї так. Прибії т'уїу реїку до стиніи ди ї не" морочіс. Шо – стрил'ати з йеїї б'удии?* С-17.

МАЛЯСУХА [мал'асуха] -и, ж. кулін. Самогон з малясу. У-12.

МАЛЯТКО [мал'атко] -а, с. **1.** Мале дитя (у багатьох н. пп.). **2.** *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Г-9.

МАМКА [мамка] -и, ж. Те саме, що МАТУСЬКА. С-21.

МАМКАЛО [мамкало] -а, с. Дитина, яка часто повторює *мамо*. *Ти т'еїе мамкало, цит' уже!* С-17.

МАМКАТИ [мамкати] -айу, -айиш, *недок.* Часто говорити *мамо*. *Вже пувдн'а мамкаїе наїше мамкало.* С-17.

МАМЛАЙ [мамлаї] -а, ч., кулін. Недопечений хліб. Д-8.

МАМОЙКА [мамоїка] -и, ж., *пестл.* Мати. С-5.

МАМОЙКО-ЗОРЕЙКО [мамоїко-зореїко!] *виг.* Передає розпуку. *Ох! мамойко-зореїко! Муїзика граїе, а т'ийї стоїет' свах'ї [бо зчарували].* С-2.

МАМОРОК [маморок] -а, ч. Запаморочення. *Йак'іс' маморок зробівс'а – нагн'ул'ас' до гр'уби затопіти.* Г-19.

МАМОХА [мамоха] -и, ж., *згруб.* Мати. К-9; [мамоха]. Недбайлива мати. 3-6.

МАМУЛИ [мамулі] -ів, *мн.*, *бот.* Те саме, що ЛОТАТЬ. Л-24.

МАМУЛЯ [мамул'а] -і, ж., *знев.* Те саме, що МАМОХА. В-27.

МАМУСЯ [мамус'а] -і, ж. Те саме, що МАТУСЬКА. 3-27, П-6.

МАМУСЬКА [мамус'ка] -и, ж. Те саме, що МАТУСЬКА. Б-27, 3-27.

МАНА [манá] -і, ж. **1.** Те, що притягує чимось до себе; спокуса. *Йак манá, гр'уїшка д'іт'еї т'áгне.* С-17. **2.** Те, що обманює; блуд. *Манá напáла і л'їсом ме"не воділа.* С-17. **3.** (?) У виразі: *Ої ти, манó хол'ерна!* С-17.

МАНОВИК

МАНАТКІ [манáтк'і] -у, *мн.*, *знев.* Речі, пожитки. *Забирáї своїї манáтк'і і марш с хáти.* С-17.

МАНГОЛЬ [мангóл] -і, ж. Купована у євреїв тканина, з якої шили одяг. О-2.

МАНДРИЧАНКА [мандрічанка] -і, ж., *знев.* Дівчина або жінка, яка багато ходить селом або часто кудись їде. *Ти б" спинів своїу мандрічанку, хáї л'їтше робóту робит, а ни йїздит.* С-17.

МАНДРИЧКА [мандрічка] -и, ж., *кулін.* **1.** Висушений на сонці сир для тривалого зберігання взимку. Ц-1. **2.** Висушений сир, який роздавали в кінці весілля гостям. 3-23. **3.** Печений сир на весілля (там, де коровай не пекли). В-13.

МАНДРОВА [мандрóва] -и, ж. Мандрівка; військовий похід. *С'їдлаї кóн'а воронóго то поїїдемо в мандрóву.* (Народна пісня). С-8.

МАНЄЖКА [ман'єжка || ман'єшка] -і, ж. Вишита вставка на грудях чоловічої сорочки. С-17.

МАНЄРКА [ман'єрка] -и, ж. **1.** Невелика коробочка. *Пудéлко і ман'єрка – то те сáме.* Г-38, П-53; [ман'урка] Г-20. **2.** Те саме, що КАНЦЕРВА-2. П-53. **3.** Невелика миска. *Кутóв'ї налилі в ман'єрку мулукá.* Ч-7. **4.** Портсигар. 3-8.

МАНИКАМИ [маниками^е] *присл.* Манівцями. *П'їшóв прочkáми^е, маниками^е.* Ч-6.

МАНИТИ [маніти] -н'у, -иш, *недок.* Вабити звіра. Б-11, Х-4.

МАНІЖ [ман'їж^ш] -а, ч. Пристрій, який приводив у дію січкарню за допомогою ходи коней по колу. Б-16.

МАНІШ [ман'іш] -а, ч., *знев.* Те саме, що ЛЕВШУН. Ш-6.

МАНКЕТ [манкét] -а, ч. Манжет сорочки. В-13.

МАННИКИ [ман:ики] -ів, *мн.*, *кулін.* Оладки з сиром. С-8.

МАНОВИК [мановік] -á, ч. Те саме, що КРУГ-2. *Мановикі поробів зáйец'.* М-34.

МАНОК [ман'ок] -нка́, ч. Те саме, що ВАБИК. Л-5, Р-13, С-57.

МАНОТИ [ман'оти] -от, мн. Пахощі. *Ох, йак'ї ман'оти чути тут!* Г-16.

МАНТАЧИТИ [ман'ачити] -чу, -чиш, недок. Гострити косу мантачкою. *Косу ман'ач – бру́сом не^н гостри́.* С-17.

МАНТАЧКА [ман'ачка] -і, ж. Вузька плоска дерев'яна лопаточка для гостріння коси. Г-16, К-20, С-17; [ман'ічка] Т-5; [мин'ічка] С-6; [мон'ачка] Р-34.

МАНТЕЛЬ [ман'тель] -а, ч. **1.** Старий одяг. Г-24. **2.** [ман'тил']. Плащ. *Накин' ман'тил'а, бо дошч в'ел'ми виліки́.* Г-44.

МАНТИЛІПА [ман'тил'іпа] -и, ч. і ж., знев. Те саме, що МАНТИПЕЛА. І-6.

МАНТИЛО [ман'тіло] -а, с., знев. Те саме, що ЛЯПАЛО. С-5.

МАНТИПЕЛА [ман'тип'ела] -и, ч. і ж., знев. Неохайна людина. Ж-6.

МАНЬКА [ман'ка] -и, ч. і ж. **1.** Варіант імені Марія (у багатьох н. пп. півночі). **2.** знев. Те саме, що ЛЕВШУН. *Ман'ка, ну в мене си^н одін, то в його́ л'іва рука́ то так, йак пра́ва.* П-46, С-5, Г-26, С-38.

МАНЬКО [ман'ко́] -а́, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. З-27.

МАНЬКУТ [ман'ку́т] -а, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. В-27, П-36, С-38.

МАНЬ-МАНЬ [ман'-ман'!] виг. Уживають для підкликання телят. В-17.

МАНЬТЮХ [ман'т'ю́х] -а, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. Ж-7; [ман'т'ю́к] П-36.

МАНЮК [ман'ю́к] -а́, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. Г-34.

МАНЮРА [ман'ю́ра] -и, ж. і ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. С-2.

МАНЮЩИ [ман'ю́щчи] -а, -е. Пахучий, запашний. *Ман'юшчи пе́рець.* К-2.

МАНЯ [ман'а́] -і, ж., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. К-58, П-46.

МАНЯК¹ [ман'а́к] -а, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. К-58.

МАНЯК² [ман'а́к] -а, ч. **1.** Спеціаль-но пошита торба, у якій дають коням овес. М-19; [ман'е́к] Г-32. **2.** Широкий, але неглибокий мішок зі шшитими в краї палицями, з якого в дорозі годують коней. З-6, С-56.

МАНЯК³ [ман'а́к] -а, ч. Пожежна вишка на пагорбі. В-6.

МАНЯКА [ман'а́ка] -и, ч. і ж., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. Щ-1.

МАПТИ [ма́пти] вст. сл. Те саме, що МАБИТЬ. В-13.

МАРА [ма́ра] -і, ч. і ж. **1.** Те, що може лякати; те, що негарне. *С кушчу́ йак'а́с' ма́ра вилáзила, то ї ми повтикáли.* С-17. **2.** Негарна людина. *К'еп побачи́в тибé в л'іси, то поду́мав – ма́ра.* С-17. *Хоч ма́ра, аб'ї з дру́гого села́.* С-12.

МАРАВКАТИ [ма́равкати] *З ос. одн.* ма́равкайе, недок. Подавати протяжний голос (про котів у період парування). *В ма́рцу коті ма́равкайут, шо ни мо́на спа́ти.* С-17.

МАРАСАВКА [ма́расавка] -и, ж. Русалка. *В нас курова́ така чо́рна була́... Бижіт' ду плóта і ривé. Йак гл'áнула в жи́то, а то ска́че... Ру́к'ї вго́ру, вдвох... То ма́расавк'ї булі.* Л-4.

МАРАСАЛНИ ТИЖДЕНЬ [ма́расални ті́жден'] -ого -жн'а, ч., етн. Русальний тиждень; відзначають наступного тижня після Трійці. *Йак на ма́расалнум ті́жн'і ро́диц'а і йак умре́, то вже ну́де в ма́расавк'ї.* Л-4.

МАРЕЦ [ма́рець] -рца, ч. Березень; третій місяць року. *Ма́рець – зме́рзне ста́рець.* С-17; [ма́рець']. *При́де ма́рець' – вкúсит' за па́лець.* Б-47.

МАРЕЧЕННЯ [ма́речен':а] -а, с. Хворобливе уявлення; марення. Г-32.

МАРИКАНЕЦЬ [ма́риканец'] -нц'а, ч. Житель США; американець. *Ка́же ма́риканц'а: “Шо ти хо́чиш?”* М-6.

МАРИМОН [ма́римон] -а, ч. Мішок. М-3.

МАРИНАРКА [ма́рина́рка] -і, ж. Чоловічий піджак. *Приши́ гу́з'іка до*

МАРКИЙ

марина́рк'і. С-17; [марина́тка]. *Марина́тку купи́в ве^нліку*. Ч-11; [марине́рка] Б-32, М-6; [марин'о́рка] Б-20; [марна́тка] Л-4; [марна́рке] В-13.

МАРКИЙ [маркі'єї] -а, -е. Такий, що швидко брудниться (про одяг). П-15, П-21; [марк'і]. *Бе^нрі рудо́го све́дра – вун ни так'і марк'і*. С-17.

МАРКІТНО [марк'ітно] *присл.* Хворобливо; час, коли нездоровиться. Д-4.

МАРКОВНИК [марко́вник] -а, ч. Те саме, що ЖИДОК-2. В-25, З-1, З-30, П-37.

МАРКУЧ [марку́ч] *присл.* Майже. *Марку́ч по́вне видрó мо^ало^ака*. В-13.

МАРЛИЙ [ма́рлий] -а, -е. Мертвий, померлий. *Помо́же, йак ма́рлому каде́ло*. К-33.

МАРНАШ [марна́ш] -а, ч. Баночка майонезу. С-43.

МАРНЕЙКИЙ [ма́рнейкії] -а, -е. Старенький. *Ха́та ма́рнейка, ни́хто ни купл'є́є*. В-54.

МАРНИ [ма́рни || ма́рнії] -а, -е. 1. Блідий, хворобливий. *Ва́ше дит'а́ йакес' ма́рне*. С-17, М-9. 2. Поганий, прикрий (про вразливі слова). *Син ма́рного сло́ва не^н сказа́в*. О-16. 3. Повільний. *В соба́ки ма́рни ход, а су́чка їде по́лним хо́дом*. К-59. 4. Дуже худий. К-64. 5. Бідний. *Наш колго́сп ма́рнії*. З-23.

МАРНО [ма́рно] *присл.* 1. Погано, недобре. *Ма́рно вродило жи́то*. П-51. 2. Даремно. *Ма́рно про це́ ї говори́ти!..* С-17.

МАРНОРОБ [марно́роб] -а, ч. Той, хто погано виконує роботу. З-35.

МАРНОТРАТ [марнотра́т] -а, ч. Той, хто не зберігає, а витрачає. С-17.

МАРНУВАТИ [марнува́ти] -у́йу, -у́йєш, *недок.* 1. Даремно витратити (про гроші). *Марну́єє гро́ши на вс'ак'і убо́ри*. С-17. 2. Псувати. *Св'іт га́рній, т'іл'ко йуго́ л'уди марну́ють'*. К-67.

МАРСУВАТИ [марсува́ти] 3 *ос. одн.* марсу́єє, *недок.* Паруватися (про зайців). З-24; [марцува́ти] К-20; [марц'ува́ти] П-44; [марчува́ти] П-53.

МАРЧУК

МАРТ [ма́рт] -а, ч. Те саме, що МАРЕЦ. *І тако́ ми (ни^е зна́йу к'іко), и в ма́рти ми́с'аци його́ забра́л'и на фронт*. Г-19.

МАРТВИТИСЬ [ма́ртвитис'ь] -вл'ус', -вис'а, *недок.* Жаліти щось, бідкатися за чимось. *Йа не ма́ртвивс'а про т'і гро́ши*. Г-26.

МАРТОВСКИ [ма́ртовск'і] -а, -е. Такий, що народився у березні (про зайчєня). С-57.

МАРУДНО [мару́дно] *присл.* Повільно. М-48.

МАРУСАВКА [маруса́вка] -и^і, *жс., етн.* Русалка. *Йак йа вже зуба́чила, йак'і маруса́вк'і булі, то вже втика́ла*. Л-4.

МАРУШКА [мару́шка] -и, *жс., іхт.* Сом; Siluroidei. *Налові́єв цілу́ с'єтку марушо́к*. З-2.

МАРЦІВОК [марц'іво́к] -вка, ч., *фаун.* Зайчєня, народжене у березні. О-23; [марцу́вок] 26, В-9; [марц'о́вок] М-2.

МАРЦОВА КАЧКА [марцо́ва качка] -оїї, -и, *жс., орн.* Порода великих диких качок, які прилітають у березні. К-27.

МАРЦОВКА [марцо́вка] -и, *жс., орн.* Те саме, що МАРЦОВА КАЧКА. В-8, П-33; [марцу́вка] Л-13.

МАРЦУВАТИСА [марцува́тиса] 3 *ос. одн.* марцу́єєц'а, *недок.* Паруватися (про котів). К-20, С-17.

МАРЦІВАТИ [марц'ува́ти] 3 *ос. одн.* марц'у́єє, *недок.* 1. Те саме, що МАРСУВАТИ. З-21, К-17, П-44; [марчува́ти] П-53. 2. Паруватися (про собак). Л-9.

МАРЦІОК [марц'у́к] -а, ч., *фаун.* Те саме, що МАРЦІВОК. Б-24.

МАРЦЯ [марц'а́] -а́ти, с., *фаун.* Те саме, що МАРЦІВОК. *Марц'а́та вже віросли*. Л-11.

МАРЧУВИ [марчува́ї] -а, -е. Те саме, що МАРТОВСКИ. Б-18.

МАРЧУК [марчу́к] -а, ч., *фаун.* Те саме, що МАРЦІВОК. М-16, Р-28, С-6.

МАРШ [марш!] *виг.* Уживають, щоб заставити іти кудись. *Ану марш до хати!* С-17.

МАРШАЛОК [маршáлок] *-лка, ч., обряд.* **1.** Головний розпорядник весілля. *Ріже тойе мйáсо по кусóчку, о, обр'ізує – ніхтó, но стáрши сват ál'бо маршáлок чáсом.* Ч-9, С-17; [марш'éлок] С-38. **2.** Один із весільних чинів, який викликає гостей до короваю. О-32. Той, хто стукає палицею в балку, запрошуючи гостей дарувати молодим, взамін отримуючи скибку короваю. П-8. **3.** Хлопець, який держить вінець над молодими під час вінчання. Л-4. **4.** Убране стрічками та квітами деревце, яке несуть перед весільними гостями. З-27. **5.** Товста коротка палиця, якою один із розпорядників весілля стукає в балку хати, викликаючи взяти коровай. П-59.

МАСА¹ [мáса] *у зн. присл.* Багато. *Там, в Англіїї, мáса булó пол'áку, билорúсу.* О-32.

МАСА² [мáса] *-и, ж.* Суміш сірки з іншими речовинами на сірниках і сірниковій коробці. *Ни бирі запáлк'і мáсоїу в рот – отруїса.* С-17.

МАСКИЙ [маскíї] *-á, -é.* Те саме, що **МАРКИЙ**. *Гáто маскáйя сорóчка.* О-17.

МАСЛІВКА [масл'івка] *-и, ж.* Те саме, що **ВАБИК**. *Масл'івка на качóк.* М-49.

МАСЛОБОЙКА [маслобóйка] *-и, ж.* Те саме, що **БИЯНКА**-1. Г-26.

МАСЛОБОЙНА [маслобóйна] *-и, ж.* Те саме, що **БИЯНКА**-1. Б-19.

МАСЛОВАТИ [масловáти] *-у́йу, -у́йиш, недок.* Подавати сигнал з мисливського рjжка. *Наїстáршиї пан починáйє масловáти.* М-49.

МАСЛЮК [масл'у́к || мас'л'у́к] *-á, ч.* **1.** бот. Їстівний гриб, шапочка якого покрита липким слизом; *Suillus luteus* (Fr.) S. F. Grav. (всі н. пп.); [масл'у́х] В-27. **2.** ент. Слимак. Б-46, Р-35, С-15.

МАСЛЯЧКІ [масл'áчк'і] *-чок, мн., бот.* Те саме, що **МАСЛЮК**-1. М-22.

МАСНА [мáсна] *-ойї, ж., реліг.* Останній тиждень перед Великим постом; Масляниця. *На Мáсну оз'мút' колóду занисúт' дрúгому пуд двéри і прóс'ат' могорíч.* П-15, Ч-6.

МАСНИЙ [мáсній] *-а, -е.* Такий, що стосується Масляниці. *Нид'іл'а мáсна – зимá прикрáсна.* Н-17.

МАСНИЦА [маснíца] *-и, ж.* **1.** Те саме, що **БИЯНКА**-1. Л-4; [маснíц'а] Д-20, Б-40. **2.** [Мáсниця] *реліг.* Те саме, що **МАСНА**. *В Мáсницю сáла ни йїли ко'лiс' – ни мóна, то молóчне, мáсло...* Л-4.

МАСНИЧКА [маснíчка] *-и, ж.* Те саме, що **БИЯНКА**-1. З-6.

МАСОВИЙ [масóвий] *-а, -е.* Пласт-масовий. С-1.

МАСТЕЛЬНИК [мастéл'ник] *-а, ч.* Фартух. Т-12.

МАСТЕНЬКІ [мастéн'к'і] *-а, -е.* Такий, що має коротку шерсть (про собаку). *Наш собáка мастéн'к'і, а ваш пилáтиї.* Д-19.

МАСТИКА [мáстика] *-и, ж., мед.* Лікувальна мазь. *И тáто дес", е, знайиліі такúйу за н'і́мц'а мáстику розмайту до тóго вс'огó.* К-56.

МАСТИЛИХА [мастí'лиха] *-и, ж.* Господиня на весіллі; кухарка. *Мастí'лиху клікали до тáнц'ів з в'іником.* Т-12.

МАСТИТИ [мастíти] *-и́чу, -і́иш, недок.* Те саме, що **МАЗАТИ**-2. Л-8.

МАСТКИЙ [масткíї] *-á, -é.* Те саме, що **МАСТЕНЬКІ**. *Собáка масткíї блищíт'.* П-53.

МАСТЬ [мас'т'] *-і, ж.* Забарвлення шерсті. *У вóвка чотíри мáс'т'і на шерстíни, а в собáки три мáс'т'і.* Д-16.

МАТ [мат] *-а, ч.* Те саме, що **МАТЮК**. *В йóго мат за мáтом.* Г-16, С-17.

МАТАЛАТИ [маталáти] *-áйу, -áйеш, недок.* **1.** Махати, рухати. *И корóву дойú – вонá ногóйу маталáйє.* Б-40. **2.** [мотилáти]. Розвітатись від рухів (про одяг). *А ме танц'у́йемо, спудниц'і ширóк'і мотилáйемо.* П-19.

МАТАНИ [матані́] *-ів, мн.* Призвисько жителів Підляшшя на південь від Біловезької пущі. *Нас тїйє пудл'ес'ак'ї зв'ял'ї матанам'ї, а ми їйх коройедам'ї.* К-69.

МАТЕРИНКА [матерінка] *-и, ж., бот.* Жіночі стебла конопель. Л-1.

МАТЕРОХА [матеро́ха] *-и, ж., знев.* Мати. П-46.

МАТЕРЩЕ [матершчэ́] *-а, ж. і с., знев.* Те саме, що МАТЕРОХА. С-50; [матиршчэ́] М-60.

МАТИ¹ [ма́ти] *-ери' і -ера, ж.* Жінка стосовно своїх дітей (всі н. пп.).

МАТИ² [ма́ти] *ма́йу, ма́йе'ш, недок.*
1. Володіти чим-небудь (всі н. пп.).
2. Бути змушеним щось робити. *Йа вже ма́йу їти.* С-2, С-17. *Сва́шка ма́йе обма́зати ха́ту молодбму.* С-17, Х-7.

МАТИ³ [ма́ти] *встав. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. [Як сонце грає?] *Вонó нахо́дит', ма́ти, на таке́, шо то ко́л'ори, і вонó так одсв'ічуєц'а.* Б-19.

МАТИ⁴ [ма́ти] *-у, мн.* Те саме, що МАТКА-4. *Ма́тами накрива́ли сво́го парника́.* С-17.

МАТИ⁵ [ма́ти] *-ив і -у, мн.* Те саме, що МАТЮК. *В ха́ти чу́ти самі́ ма́ти.* С-17.

МАТИР КАЗАНСЬКА [Ма́тир Казанс'ка] *-и -ойі, ж., реліг.* День ікони Божої Матері Казанської (4 листопада). М-3.

МАТИСЬКО [ма́тис'ко] *-а, ж., знев.* Те саме, що МАТЕРОХА. Г-33.

МАТИ ХРИЩОНА [ма́ти хришчо́на] *-ери -ойі, ж.* Те саме, що МАТУСЬКА. П-8.

МАТИЧКА [ма́тичка] *-и, ж.* Те саме, що КОПАНИЦА-1. М-28, Г-26.

МАТІЙ [маг'і́й] *-їя, ч., ент.* Метелик. Г-42.

МАТКА [ма́тка] *-и, ж.* 1. Внутрішній статевий орган жінки (всі н. пп.). 2. Єдина на всю сім'ю бджола, що відкладає яйця (всі н. пп.). 3. Найтовстіші дві деревини-основи у підвищенні,

на якому складають снопи. Р-5. 4. Зв'язана мотузками солом'яна підстилка. С-15.

МАТЛАХАТИ [матлахати́] *-а́йу, -а́йїш, недок., знев.* Махати, розмахувати чим-небудь. *Не^м матлаха́ї свої́ми рук'іма пуд но́сом.* С-17.

МАТНЯ [матн'а́] *-і, ж.* 1. Частина штанів, де сходяться холоші (всі н. пп.). 2. Частина сітки, натягнутої на обруч, куди попадає риба. Б-29, К-17.

МАТОЙКА [ма́тоїка] *-и, ж., пестл.* Матінка. С-2.

МАТОЧНИК [ма́точник] *-а, ч.* Бджолина сім'я. Д-20.

МАТРУНКА [матру́нка] *-и, ж.* 1. Варіант жіночого власного імені Мотрона (деякі н. пп.). 2. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Г-28.

МАТУСЯ [мату́с'а] *-і, ж.* Те саме, що МАТУСЬКА. Л-1, Р-21.

МАТУСЬКА [мату́с'ка] *-и, ж.* Хресна мати. Б-46, В-33.

МАТУХНА [мату́хна] *-и, ж.* Мати. *Пришла́ до йї́ї ма́тухна йї́ї – чо́го, до́нин'ко, пла́чши?* (Народна пісня). Л-24, П-21, С-2. *Одч'іне́, ма́тухно, ворóта – в'ізе́мо тоб'ї нив'іхну з:оло́та.* (Весільна пісня). 3-11.

МАТУШКА [мату́шка] *-и, ж.* 1. Дружина священика (всі н. пп.) 2. *пестл.* Те саме, що МАТЮНКА. *Ма́тушка охожа́йє, жи́течком опси́на́йє, жи́течком, пи́шеніце́йу, шча́с'т'ам, дол'ані́це́йу.* (Весільна пісня). Д-18.

МАТЬ [маг'] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Ма́т', вонá не ма́йє ха́ти.* Ж-15. *То, ма́т', рост'ажéн'ї́є жил.* Б-19.

МАТЬОНОЙКА [маг'оно́йка] *-и, ж., пестл.* Те саме, що МАТЮНКА. *Подиві́с'а, ма́т'оно́їко, во око́нце – то ве^мде́мо нев'істо́йку, йак со́нце.* (Весільна пісня). П-37.

МАТЬОРІЙ [маг'о́рій] *-а, -е.* Досвідчений (про вовка). *То ма́т'о́рій вовк.* Р-13.

МАТЮК [маг'у́к] *-а, ч.* Вульгарна лайка. Г-16, К-20, С-17.

МАТЮКАТИСА [мат'укáтиса] -áйуса, -áййса, *недок.* Лаятися, уживаючи матюки. *В туї хáти тонó мат'укáйуц'а.* С-17.

МАТЮНКА [мáт'унка] -и, *ж., пестл.* Мати. *Ої ти, мáт'унко, вберіс'а, в черевічєйки обуйс'а.* (Народна пісня.) В-13, 3-6, С-17; [мáт'інка]. *То так'іх сухостóйує вс'о бáт'ко з мáт'інкóйу навозіл'і.* В-18.

МАХА [мáха] *вст. сл.* Може; мабуть. *Мáха, бóде холóдна зимá.* В-54.

МАХАМОР [махамóр] -а, ч., *бот.* Те саме, що МАХАМОРА. Г-37.

МАХАМОРА [махамóра] -и, *ж., бот.* Мухомор; Amanita muscaria (Fr.) Hook. X-7; [мухомóра] Г-26.

МАХАР [мáхар] -а, ч. Старший над групою рибалок. К-58.

МАХАЮРКА [махайўрка] -и, *ж., знев.* Шапка; кепка. У-3.

МАХІНА [мах'іна] -и, *ж.* Громіздка і велика річ; таке, що виходить поза звичні розміри. *Таку мах'іну пудн'áв!* С-17.

МАХІНДРИТИ [мах'індріти] -ру́, -рїши, *недок., знев.* Базікати. III-3.

МАХЛАТИЙ [махлáтиї] -а, -е. Те саме, що КОШЛОДАТИ. *На кабанóви пушинá махлáта.* Д-39.

МАХЛЮВАТИ [махл'увáти] -у́йу, -у́йєш, *недок.* Те саме, що КОШЕЛИТИ. К-70.

МАХЛЯР [махл'áр] -а, ч. Нечесна людина, шахрай. К-70, В-46.

МАХОРНИЦЯ [махóрниц'а] -і, *ж.* Торбинка для тютюну. В-13.

МАХРА [махрá] -і, *ж.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. А-2.

МАЦЕГІН [мацег'ін] -гóна, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. *Мацегóном тохмач'і замну́.* Г-4; [мациг'ін] Д-31, П-35; [мацигóн] Д-31; [мацигóн] М-6.

МАЦЕЙКА [мацéйка] -и, *ж., бот.* Матиола; Matihola R. Br. С-18; [мац'éйка]. *Пос'ійала на горóд'і мац'éйки.* Л-5, Ж-8, К-13, М-6.

МАЦЕЛЄЙКА [мацел'éйка] -и, *ж., фаун.* Те саме, що КОЖАН. П-24.

МАЦИГОН [мацигóн] -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Ж-13; [мацигóн] С-68; [моцегóн] П-6.

МАЦИГОНИ [мацигóни] -ив, *мн.* Печена на деці терта картопля. К-11.

МАЦІК [мáц'ік] -а, ч., *анат.* Те саме, що КАВРУК-1. 3-32.

МАЦІЯ [мац'ійá] -і, *ж.* 1. Невирішене питання; якась проблема. *Мáйєш знов мац'ійу?* Л-29. 2. Якась незначна особа. *Шо ти за мац'ійá, шо вкáзуєш?* С-17.

МАЦЬКО [мáц'ко] -а, ч., *фаун.* Кіт. *На котá бáба нáша зáвше казáла мáц'ко.* X-7.

МАЦЬОК¹ [мáц'ок] -ц'ка, ч., *анат.* Те саме, що КАВРУК-1. Д-38, 3-6, П-6.

МАЦЬОК² [мáц'ок] -ц'ка, ч. Велика тепла хустка. *Замотáї мáц'ка на гóлову.* Л-5, Г-8, Г-32.

МАЦЬОПА [мац'óпа] -и, *ж., пестл.* Мала дитина. Т-5.

МАЦЬОРА [мац'óра] -и, *ж.* Годована свиня. Г-26.

МАЦЮПИНЬКІ [мац'упин'к'і] -а, -е, *пестл.* Маленький. *В мéйї дбóц'і мац'упин'к'і пáлчик'і.* С-17.

МАЦЮПУСЕЙКИЙ [мац'упусéйкїї] -а, -е, *пестл.* Те саме, що МАЦЮПИНЬКІ. Н-21.

МАЧ [мач] -а, ч. Вила до гною. К-27; [мач'] 3-42.

МАЧАНКА [мáчанка] -и, *ж., кулін.* Те саме, що ОМАЧКА. *Смитáна і тої сир – то мáчанка, о.* Д-3.

МАЧОХА [мáчоха] -и, *ж.* 1. Нерідна мати. О-26, С-38; [мáчуха] Г-4, Г-16, С-17 (та ін. н. пп). 2. *знев.* Мати, яка не турбується про своїх дітей. С-17. 3. Стара картоплина, яку викопують разом з молодією. Ч-6.

МАЧУЛИ [мачу́ли] -і'в, *мн.* Болотяна трясовина. *В мачу́ли ни хóд'ат', бо вт'áгне.* К-67.

МАЧУШНЯ [мачушн'á] -і, *ж., згруб.* Те саме, що МАЧОХА-1. 3-23.

МАШИНА [машіна] -и, ж. **1.** Легковий або вантажний автомобіль. *Ці машини гет' розгріз'ат дорóгу, шо ни проїті.* С-17. **2.** Будь-який пристрій, що його приводить у рух мотор. *Машиноюу молотіли жїто.* С-17.

МАШИНКА [машінка] -и і -і, ж. **1.** Легковий автомобіль. *Машінками доїхали до самійї н'імецькійї граніци.* О-2, Г-21, С-17. **2.** М'ясорубка. *Шéно купіла машинку, а вже мн'аса не^м скрутиши – жуїе.* С-17. **3.** Запальничка. *Запáлку не^м майу – майу машинку.* Г-16. **4.** Друкарська машинка. К-20, С-17. **5.** Швейна машинка. С-17. **7.** Дитяча іграшка у вигляді моделі автомобіля. *Бул'ш машинк'і не^м полóчиши – не^м ламáї.* С-17.

МЕ [ме] незмін. Указує на можливість виконання якоїсь дії; може. *Ме п ти вік'ідав гнуї с хливá?* С-17.

МЕДВЕДС [медвед'е] -éти, с., фаун. Маля ведмедя. З-2, П-23.

МЕДВЕДЖИХА [медвежіха] -и, ж., фаун. Самка ведмедя. Б-24, К-17; [медвіжіха] П-53.

МЕДВЕДИНА [медвєдина] -и, ж., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 2. В-9, З-26, К-3, П-23, Т-2; [медвєд'іна] Д-30.

МЕДВЕДИЦИ [медвєдици] -иц, мн., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 2. Б-21.

МЕДВЕДІ [медвєд'і] -ів, мн., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 2. П-41.

МЕДВЕДЦА [медвед'іца] -и, ж., бот. Те саме, що КОЗА¹-5. Г-15.

МЕДВЕДЮК [медвед'ук] -á, ч., фаун. Те саме, що МЕДВЕДС. В-10, К-71, О-29.

МЕДВЕДЯ [медвєд'а] -і, ж., фаун. Те саме, що МЕДВЕДЖИХА. *Медв'ід', медвєд'а і медведин'á.* Б-11, З-24.

МЕДВЕЖА [медвєжа] -и, ж., фаун. Те саме, що МЕДВЕЖИХА. П-23.

МЕДВЕЖИНА [медвєжина] -и, ж., бот. Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1, 2. Ж-9.

МЕДВЕНЯ [медвен'á] -áти, с., фаун. Те саме, що МЕДВЕДС. С-27.

МЕДВЕЧА [медвєчá] -áти, с., фаун. Те саме, що МЕДВЕДС. Н-19.

МЕДВИЦА [медвіца] -и, ж., фаун. Те саме, що МЕДВЕДЖИХА. В-9.

МЕДВИЧИХА [медвичіха] -и, ж., фаун. Те саме, що МЕДВЕДЖИХА. О-22.

МЕДВІОДКА [медвіодка] -и, ж., ент. Земляний рак. *Прóти медвіодки натікали осові г'ілкі.* В-23.

МЕДЯНО [мєд'ано] присл. Дуже добре; ніби з медом. [Хазяйка на курку:] *Чогó пошла тудá? Шо, там тобї мєд'ано?* С-17.

МЕЖ [меж] -і, ж. Межа між полями чи городами. *Тут ширóка меж.* С-21.

МЕЖС [меж'е] -е, ж. Те саме, що МЕЖ. З-14.

МЕЖИ [мєжи] -ив, мн. **1.** Границі між полями чи городами. *Тра послáти хлопца, хаї скóсит мєжи, а то так'е зіл':е...* С-17. **2.** Період, коли старого місяця на небі вже не видно, а молодий ще не з'явився. *Колї нема м'іс'ац'а, і ц'і дн'і називáйцу':а мєжами.* П-24, Г-4.

МЕЗОК [мєзок] -ску, ч. Мозок. В-4, М-36; [м'єзок] О-23; [мізок] К-53.

МЕЙДА [мєйда] -и, ж. Гостра на слова дівка. Г-42.

МЕЙЗУР [мєйзур]-а, ч. Те саме, що ЖИДОК-1. *Мєйзур склáданий, в кишєн'і нóс'ат'.* П-46.

МЕЙРА [мєйра] -и, ж., знев. Те саме, що ЛЯПА. Я-6.

МЕКАТИ [мєкати] З ос. одн. мєкайе, недок. Утворювати звуки (про лісову козулю). О-9; [мєкат'і] Г-15.

МЕКАЧАТИ [мєкáчати] З ос. одн. мєкáчайе, недок. Те саме, що МЕКАТИ. Л-1.

МЕКОТАТИ [мєкотáти] З ос. одн. мєкóче, недок. Те саме, що МЕКАТИ. О-23.

МЕЛЕТУН [ме^ле^ту^н] -á, ч., знев. Те саме, що ЛЯПАЛО. *Так'і ме^ле^ту^н – на все се^ло.* С-17.

МЕЛИНИ [мєліни] -ін, мн., бот. Малина; *Rubus idaeus* L. В л'іси йє мєліни мн'го. Р-21.

МЕЛЬДУВАТИСА

МЕЛЬДУВАТИСА [мел'дува́тиса] -у́йуса, -у́йіса, *недок.* Відзначати себе в якомусь списку; заявляти про своє прибуття. *Наш солдат поїхав мел'дува́тиса в район.* С-17.

МЕЛЬКОТУХА [мел'коту́ха] -и, *ж.*, *знев.* Жінка-базіка. Г-4.

МЕМЕР [ме́мер] -а, *ч.*, *знев.* Той, хто невиразно говорить. Б-46.

МЕМЛЯТИ [ме́мляти] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Надто повільно і неестетично їсти. К-70, П-37, Ш-6.

МЕМРИТИ [ме́мрити] -у, -иш, *недок.* Невиразно говорити. Б-46.

МЕНДИЛЬ [ме́ндил'] -а, *ч.* Складені у вигляді хреста 15 снопів для просушування. К-68.

МЕНИЄ [ме́ниє] -а, *с.* Власне ім'я людини. *То треба зловéти та ї дгада́ти, йакú зловéла д'івчину, каза́ти по ме́нию, йакú.* В-44.

МЕНИНИ [ме^н'ніни] -і́н, *мн.* Іменини. *На ме^н'нінах бу́ло, гет' йак на весі́л':і.* С-17; [ми́н'ніни] Н-20.

МЕНИ [ме́ні || ми́ні] *підсил. част.* Гляди ми́ні – вто́писа, до́дбм ни прихо́т'. С-17.

МЕННЯ [ме́н':а] -а, *с.* Ім'я. *Дали́ такé ме́н':а, шо в кни́щици [у святи́ях] нема́є.* Б-19; [ме́н':е] С-2.

МЕНОХА [ме́но́ха] -и, *ж.*, *знев.* Те саме, що ЛЕВШУН. Д-8.

МЕНТЕШКА [ме́нтéшка] -и, *ж.* Те саме, що МАНТАЧКА. О-16.

МЕНТРЕГА [ме^н'трéга] -і, *ж.* Війна, заворушення, нестабільність. *Йак во́їна ц'а нача́ласа, ц'а ме^н'трéга, то вже чорт' його зна́є, шо робі́лосо.* С-17; [ми́нтри́га] -и, *ж.* *Сні́ц':а мертвéц' – то ми́нтри́га йакá, ро́стрóїство йакó́є.* К-10.

МЕНЧ [ме́нч] *присл.* Менше. *Вона́ недалéко, му́сит', с к'іло́метр од нас, мо́же, ї менч.* Б-25; [манч] С-62.

МЕНШЕЧКИЙ [ме́ншечкий] -а, -е, *пестл.* Те саме, що МАЦЮПИНЬКІ. *Булі́ в шкóл'і ї ме́ншечк'і д'іти.* Т-19.

МЕРТВІТИ

МЕНШИ [ме́нши] *у зн. ім., -ого, ч.* Менший син; менший брат. *А твóу ме́нши вже па́рубок.* С-17.

МЕНЮХА [ме^н'у́ха] -і, *ж.* Прізвисько. *Його ме^н'у́ха Бо́мба.* С-17; [ми́н'у́ха] П-18.

МЕПКИ [ме́пки] *вст. сл.* Те саме, що МАХА. *Ме́пки, вже оже́ниц'а.* П-19.

МЕРВА [ме́рва] -і́, *ж.*, *збір.* 1. Залишки після добування воску з вощини; воскобоїни. К-70. 2. [ме́рва] -и, *ж.* Залишки перетертої соломи. *В матра́сови вже са́ма ме́рва.* С-17. 3 *перен.* Безладдя. *Ме́рву поробі́ли д'іти в ха́ти.* С-17.

МЕРВОЧКА [ме́рвочка] -и, *ж.* Полова. *Миш^{юс} ме́рвочко́у ше же́то йе.* Д-13.

МЕРЕЖАНКА [ме^н'ре́жанка] -и, *ж.* Дівоча сорочка з мереживом. Х-7.

МЕРИЖУВАТИ [ме́рижува́ти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Видряпувати ножем на крашанці різні зображення. *Йак хто вм'ів, так ви́роблєв – ме́рижува́в йі́цє.* П-37.

МЕРКОТАТИ [ме́ркота́ти] 3 *ос. одн.* меркече, *недок.* Те саме, що БИЛИЧАТИ. 3-24.

МЕРЛИЙ [ме́рлий] -а, -е. Мертвий. *Дес' йак'іс' ку́ст чи и́тос', то ко́п ме́рлий... па́л'ц'ом ме́рлого (так чу́ла йа) до́ткнóв'са, то бі́то не бу́де, о.* С-4.

МЕРЛИНИ [ме^н'рлі́ни] -і́н, *мн.*, *обряд.* Похорон. Л-8; [ми́рле́ни] М-13, П-23.

МЕРЛИХ ВИЛЕКДИНЬ [ме́рлих Ви́ле́гдин'] *реліг.* Четвер після Великодня. К-58.

МЕРСЬКИЙ ВИЛИКДЕНЬ [ме́рс'кий Ви́лігден'] *реліг.* Те саме, що МЕРЛИХ ВИЛЕКДИНЬ. М-3.

МЕРТВЕЦЬ [ме́ртвэц'] -а́, *ч.* Мрець. *Сні́ц':а мертвéц' – то ми́нтри́га йакá, ро́стрóїство йакó́є.* К-10.

МЕРТВІТИ [ме́ртвіти] 3 *ос. одн.* мертвіт', *недок.* Про дію мисливської рушниці, яка вбиває звіра наповал. *Йак руж:о́ мертві́т' – то до́бре.* П-44, Б-19.

МЕРТВЯЩИЙ [мертвйáшчй] -а, -е. Такий, який зразу вбиває (про мисливську рушницю). *Мойá рушниця не мертвйáшча.* Т-2.

МЕТАЛЯЧИТИ [метал'áчити] -у, -иш, *недок.* Те саме, що МАТАЛАТИ. *І тут йакá пел'ушкy причипят на гóловy і метал'áч'ит.* *Шо ж^м то за мол'óдуха?* С-28.

МЕТЕЛЮХ [метел'úх] -а, ч., *ент.* Те саме, що МАТІЙ. Р-30.

МЕТЕР [мéтер] -тра, ч. **1.** Одиниця довжини – 100 см (всі н. пп.). **2.** Міра ваги – 100 кг; центнер. *Купіла два мэтри картóпл'і.* С-17, Г-16, К-20. *Кўл'ко гектáр, тўл'ко мэтри жїта* [оподатковано]. К-21.

МЕТИКОВАТИ [метиковáти] -ўйу, -ўйеш, *недок.* Розмірковувати. *Шо гэто? Так вони зразу так дивїлиса, метиковáли і фотограф'іровали.* Ж-5.

МЕТИТИСА [ме^мтїтиса] 3 *ос. одн.* метїтса, *недок.* Про поросят, у яких шлунковий розлад, коли прорізаються зуби. *Йак порос'áта не^м ме^мтїлис ше, то не^м купл'áї.* С-17.

МЕТІЛКА [мет'іл'ка] -и, ж., *ент.* Те саме, що МАТІЙ. П-31; [мет'іл'ка] П-37; [м'іт'іл'ка] П-37; [миг'іл'ка] Н-20; [миг'іл'ка] О-16, [мут'іл'ка] Г-8; [мут'іл'ка] С-17.

МЕТЛА [метлá] -ў, ж. **1.** Мітла. С-17. **2.** *бот.* Рослини з роду мітлиця; *Agrostis L.* М-43.

МЕТЛИНА [метліна] -и, ж., *бот.* Болотяна трава (?). П-35.

МЕТЬОЛКА [мет'óлка] -и, ж. Віник. Ж-8.

МЕЧИК [мéчик] -а, ч. Щабель драбини. П-6.

МЕШИГЕЛЬНИ [ме^мшїгел'ни] -а, -е. Дивний; не такий, як інші (?). *Ти йак'іс' ме^мшїгел'ни.* С-17.

МЕЩИНКА [мéщчинка] -и, ж. Мисочка. В-2.

МЕСО [м'éсо] -а, с. М'ясо. З-28; [мн'éсо] П-15; [мн'áсо] С-17.

МЕТІС [м'ет'іс] -а, ч., *фаун.* Поміс мисливського собаки з дворовим. *Схрешчани собака – то і м'ет'іс.* Г-11; [м'іт'іс] О-25.

МЕТКА [м'ётка] -и, ж., *кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. В-27.

МЄШАНИ [м'ешани] -а, -е. Не чистокровний (про собаку). В-10, Л-13.

МИГАТИ [мигáти] 3 *ос. одн.* мигáйе, *недок.* Блискати. *Грим мигáйе і бїе.* О-2.

МИГОТАТИ [миготáти] 3 *ос. одн.* миготáт', *недок.* Те саме, що БЕКАТИ-1. В-12.

МИГАТИ [мигáти] -айу, -айїш, *недок.* **1.** Подавати руками якісь знаки. *Кажї по-л'ўц'к'і, не^м мїгаї рук'їма хоч ти ме^мн'ї.* С-17. **2.** Сплкуватися за допомогою рухів рук (про глухонімих). *Стáли гобóйе мїгати про шос' своїé.* С-17.

МИГІ [миг'і] -у, *мн.* Жести, за допомогою яких спілкуються глухонімі. *Говорї!.. Йа твоїїх мїгу не пон'імáйу.* С-17.

МИДЕЛЬ [мїдел'] -дл'а, ч. Кладка з 10–12 снопів. *По дэвїт' снопї, а три снопї звёрху – то мїдел'.* С-48.

МИДІГА [мид'ігá] -ў, ж., *бот.* Ситняг болотний; *Eleocharis palustris (L.) R.Br.* Г-29; [мид'ігá] Г-29.

МИДНЕЦЯ [миднэц'á] -ї, ж. **1.** Велика металічна миска. В-25. **2.** Глиняна миска. Т-5.

МИДНЯК [мидн'áк] -á, ч. Дрібна монета із жовтого сплаву. *Мидн'акў мáйе пóвну кишéну.* С-17.

МИЖПЕРСНИК [мижпéрсник] -а, ч. **1.** *мед.* Червоний нарив між пальцями. *Йак нарвé мижпéрсник, то ничó ни мóна робїти.* Л-4. **2.** *бот.* Рослина, що росте в житі, яку прикладали для лікування нариву між пальцями (?). Л-4.

МИЗДОРОЖОК [миздорóжок] -эска, ч. Міждоріжжя. Л-23.

МИЙ [миї] **1.** *займ.* Мій (у багатьох н. пп.); [мўї] Г-16, С-17, К-20. **2.** *у зн. ім.* Чоловік стосовно дружини. *А мїї ше на*

роботи. Ж-14. 3. Син. Чос' мойого мѣншого нима з Луцка. С-17.

МИЙКА [ми́йка] -и, ж. Кусочок тканини для миття посуду. В-30, К-68, Х-7.

МИЙ-МИЙ [ми́й-ми́й] виг., дит. Уживають для спонування дітей митися. С-17.

МИЙСЦЕ [ми́йсце] -а, с. Місце. *Мийсце дл'а хати.* П-26; [мн'ісце] С-17.

МИКАТИ [ми́кати] 3 ос. одн. мікайє, *недок.* 1. Подавати голос (про корову). К-58. 2. Подавати голос (про лісову козулю). М-45.

МИКОТАТИ [микотáти] 3 ос. одн. микотáт', *недок.* Те саме, що БЕЛЕЧАТИ. К-58; [мик'ітáти] Н-19.

МИКЕТИ [микéти] -ѐт, мн. Манжети сорочки. Л-5.

МИКОЛА [Мико́ла] 1. -и, ч. Чоловіче ім'я (всі н. пп.). 2. -и, ж. День святого Миколи-чудотворця (22 травня). *Мико́ла весн'ána, а зимóва Мико́ла забíла ко́ла.* П-15.

МИКОЛА ВИСНЯНИ [Мико́ла висн'анí] -и -ого, ч., реліг. Те саме, що МИКОЛА-2. С-17.

МИКОЛА ЗИМОВИЙ [Мико́ла зимóвий] -и -ого, ч., реліг. День Св. Миколи (19 грудня). Ц-3.

МИКОЛА ЛІТНІЙ [Мико́ла л'іт'н'і́й] -и -ого, ч., реліг. Те саме, що МИКОЛА-2. Б-43.

МИКОЛАЮВСКИЙ [мико́лайу́вскі́й] -а, -е. 1. Такий, що належить до часу, коли правив цар Микола II. *Мико́лайу́вска во́йна.* О-17, С-17. 2. Давній; старий. *Вона ше мико́лайу́вска д'івка.* С-17.

МИКОЛИ [Мико́ли] незмін., реліг. Те саме, що МИКОЛА-2. Б-43.

МИКОЛИТИ [микóлити] *оказ.* Відзначати день Св. Миколи (очевидно, зимового – 19 грудня). *Варва́ри ни варва́рити, Са́ви ни са́вити, Мико́ли ни*

микóлити, Гандрóси ни гандрóсити, а кундѐл'і кундóсити. Р-30.

МИЛАНКА [ми'ла́нка] -и, ж. 1. Варіант власного особового імені Меланія (у багатьох н. пп.). 2. *обряд.* Один із головних персонажів колядників. *Ми'ла́нка ни сама́ хóдит' – Ми'ла́нку Гриц'ко́ вóдит'.* (Колядка). Б-19. 3. Пісня-колядка. *Перед Новім ро́ком то ходíла Ме'ла́нка, спувáли ме'ла́нку.* Б-19. 4. Пісня-щедрівка. *Казáли не кол'áдки перед Шчѐдрим вѐчором, а ме'ла́нка.* Б-19.

МИЛАНКУВАТИ [миланкува́ти] -у́й, -у́йеш, *недок., обряд.* Колядувати. *В нас ни казáли кол'адува́ти – миланкува́ти.* Б-19.

МИЛКО [ми́лко] -а, с., *пестл., дит.* Мило. *Вуз'мі́ мі́лко рук'і́ мі́ти.* С-17.

МИЛО [ми́ло] *присл.* Добре; щасливо. *С по́вними в'ідрами перѐйде – бу́де ми́ло.* (Пові́р'я). Р-35.

МИЛЬДЕЛЬЦЕ [ми́л'дѐл'це] -ц'а, с., *пестл.* Те саме, що МИЛКО. В-1.

МИЛЬОНИ [ми́л'оні́] -у́, мн. Нитки для вишивання; муліне. К-2.

МИЛЯТИСЯ [ми́л'áтис'а] -áйєс'а, -áйєс'а, *недок.* Помілятися. *Йа л'ічу́ і мил'áйєс'а.* М-51.

МИНУТИ [ми́ну́ти] -у́, -ѐш, *док.* Обійти, не зачепити. *Ми ми́ну́ли ту за́вйас', ми йо́го рука́ми ни бра́ли.* Х-7.

МИНЮТИНА [ми́н'у́тина] -и, ж. Хвилинка, хвиля. *Поже́ді ми́н'у́тину, йа ху́тко!* С-17.

МИНЮШАТИ [ми́н'у́шати] -у, -иш, *недок.* Насміхатися; дражнитися, вигадуючи прізвиська. *Нас ми́н'у́шат – спакла́ ба́ба парáпичку...* Р-35; [ми́н'у́шити] В-13.

МИНЯ [ми́н'а] -і, ж., *дит.* Корова. *Ни і́ді до ми́н'і, бо ше рога́ми сту́кне.* С-17.

МИНЬКА [ми́н'ка] -и, ж., *дит.* Зменш. до МИНЯ. С-17.

МИНЬ-МИНЬ [ми́н'-ми́н'!] виг. Те саме, що БИЛЬ-БИЛЬ-БИЛЬ. С-17.

МИР¹ [ми́р] -у, ч. Пора без війни (у всіх н. пп.).

МИР² [мир] -а, ч. Усі люди. *Йак вмер багатір, то зійшовс'я всієк'и мир, а йак бидн'ак – то нин і д'ак.* Л-4.

МИРГАТИ [миргáти] -áйу, -áйеш, *недок.* Повторно пережовувати їжу (про жуйних тварин). *Корова мирга́йе жу́йку.* П-15.

МИРИГ [мир'іг] -рога́, ч., *бот.* Спориш звичайний; *Polygonum aviculare* L. П-15.

МИСА¹ [міса || мисá] -и і -і́, *ж.* Велика миска. *Нали́ла мису́ йу́шк'и.* С-17, Д-8.

МИСА² [міса] -и, *ж.* **1.** Передня частина голови великої рогатої худоби. *Те^л'а вісадило місу круз гок'єничко і мукáйе.* С-17. **2.** Передня частина голови лося та оленя. Ж-6, К-59, П-23, Ч-2. **3.** Ніздрі корови. Ж-6, П-23. **4.** *перен.* Лице. *Нашо всади́в сво́йу́ місу в л'устро?* С-17.

МИСАД [мисáд] -а, ч. Виготовлена ковалем залізна пластинка для викресування вогню. С-60.

МИСЕТА [мисéта] -и, *ж.* Те саме, що МИСА¹. *Х'іба́ зійсі́ ц'у мисéту боричу́?* С-17.

МИСИЯ [мисийá] -і́, *ж.* Те саме, що МИСА¹. У-12.

МИСЛИВКА [мислі́вка] -и, *ж.* Жінка, яка брала участь у полюванні. *В одного́ охв'іцєра бу́ла ж'інка мислі́вка – на охóту йїздила.* З-32, В-10.

МИСЛИНСТВО [мислі́нство] -а, с. Полювання. П-34; [мисл'івство] Л-9.

МИСЛИВЕЦ [мисл'і́вец] -вца, ч. Мисливець. А-2, С-2, О-29; [мисл'івец'] Л-9.

МИСТ [мист] *мо́ста і моста́, ч.* **1.** Споруда для переходу або переїзду через річку, рів і т. ін. (у багатьох н. пп.); [муст] Г-16, К-29, С-17. **2.** Підлога. *Мо́ста вложі́в в ха́ти.* К-58, З-2.

МИСТЛИВИЙ [мистлі́вий] -а, -е. Мстивий. К-70.

МИСТОК [мисто́к] -сткá, ч. **1.** Зменш. до МИСТ-1 (у багатьох н. пп.);

[мусто́к || мосто́к] С-17. **2.** Покладена деревина біля порога хліва, щоб легко переїжджати поріг возом. Г-34. **МИЧКА**

МИСЧИНА [місчина] -и, *ж.* Невелика миска. Б-18; [мішчина]. *Нали́ мішчину боричу́.* Д-21, З-27.

МИСЯЧКА [міс'ачка] -і́, *ж.*, *мед.* Менструація. *Не^у їди за куму́, йак в те^убе́ міс'ачка.* С-17; [м'іс'ачка]. *М'іс'ачк'и нимáйе, то й бизд'ітна.* К-70.

МИТЕЛЯ [митéл'я] -і́, *ж.* Метелиця. К-70.

МИТІЛЬ [мит'і́л'] -і́, *ж.* **1.** Те саме, що МИТЕЛЯ. В-13. **2.** Навет снігу під тином. К-70.

МИТКА [мі́тка] -и, *ж.* Те саме, що МИЙКА. В-10.

МИТКИЙ [мі́ткий] -а, -е. Швидкий, енергійний. *Свикру́ха мі́тка бу́ла така́йя, шо д'івчина бойáлас'.* Х-7.

МИТЛИЦЯ [митлі́ц'я] -і́, *ж.*, *бот.* Те саме, що МЕТЛА-2. *Наш вино́к не з митлі́ц'і, а з йáроїї пиєні́ц'і.* (Народна пісня). В-13, Х-7; [митлі́ця] Л-4.

МИТЛЮК [митл'у́к] -á, ч., *ент.* Те саме, що МАТІЙ. К-1.

МИХАЙЛА [Миха́йла] *незмін., реліг.* Собор архистратига Михаїла (21 листопада). Г-16.

МИХАЙЛО [Миха́йло] -а, ч. **1.** Чоловіче ім'я (всі н. пп). **2.** Те саме, що МИХАЙЛА. *Миха́йло – сн'ігу намаха́йло.* У-12.

МИХОБІЙКА [михоб'і́йка] -и, *ж.* Саморобна пастка ловити мишей. С-6.

МИЦ [миц] -а, ч. Ніс собаки. О-29.

МИЦОК [мі́цок] -цка, ч. Зменш. до МИЦ. О-29.

МИЧАТИ [мича́ти] *3 ос. одн.* мичі́т', *недок.* Те саме, що БИЛИЧАТИ. В-2.

МИЧАТЬ [мича́т'] *3 ос. одн.* миче́, *недок.* Те саме, що БЕВКАТИ. Г-15.

МИЧВИД [мичві́д] -а, ч. Те саме, що КАЖАН¹. Б-35.

МИЧКА [мі́чка] -і́, *ж.* **1.** Внутрішня частина плечового згину; пахва. *Пуд мі́чку вз'ав гра́дусника.* С-17. **2.** Звисаюча

шерсть із підборіддя в самців оленя та лося. Д-21. **3.** Прядиво на гребені для прядіння. *Да мичк'ї прáli, да хлóнци* **МИШ** *пáлили тийé мичк'ї.* Л-4.

МИШ [миш] -і і -і, ж. Миша; Muridae. *Знов миш пройла дiрку в пудлóзи.* С-17, Б-14, Г-16, К-20; [меш] З-11; [миш] -а, ч. *Лисиц'а пон'ала мiша.* В-10.

МИШАНЕЦ [мишáнец] -нца, ч. Те саме, що МСТІС. К-58, М-49. О-22, Ш-6, [м'ішанец] Д-19.

МИШАНИ [мiшани] -а, -е. Такий, що народився в результаті помісу мисливського собаки з дворовим. Д-22.

МИШАТИ¹ [мишáти || ми'шáти] -áйу, -áйиш, *недок.* Заважати. *Не^ч мишáти мишáти.* (Гра слів). С-17.

МИШАТИ² [мишáти || ми'шáти] *мишáйу і мишáу, -áйиш і -иш, недок.* Розмішувати щось; ворухити. *Мишáї жар в грóби да тра закрóчувати.* С-17.

МИШАЧА ПТАШКА [мiшача птáшка] -ойі -и, ж. Те саме, що КОЖАН. З-19.

МИШАЧЕ [мiшаче] у зн. ім., -ого, с. Екскременти мишей. *Ти тáмика потр'їбниї, йак мiшаче в крупах.* Н-25.

МИШЕЙ [мишéї] -éйу, ч., бот. Широколиста осока; *Carex riparia* Curt.; *Carex acufiformis* Ehrh. Ф-1.

МИШЕЧОК [мишéчок] -чка, ч. **1.** Малий мішок. *Тонó два мишéчк'ї картóпл'ї с ц'óго горóду.* С-17. **2.** Те саме, що КЛИН-2. П-46.

МИШЄЛОЧКА [миш'éлочка] -и, ж. Те саме, що КОПИСТКА. Т-5.

МИШКА С ПОЛОТНЯНИМИ КРИЛАМИ [мiшка с полóтн'áними крилами] -и, ч. Те саме, що КОЖАН. С-27.

МИШКАТИ [мiшкати] *3 ос. одн.* мишкає, *недок.* Полювати на мишей (про лисицю). Ж-6.

МИШКОМ [мишкóм] у зн. присл. Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. *Ц'їла шкура – облупiли мишкóм.* Ф-1, Т-2.

МИШКУВАННЯ [мишкувáн':а] -а, с. Полювання на мишей (про лисицю). *Лисиц'а вiйшла на мишкувáн':а.* Л-5.

МИШКУВАТИ [мишкувáти] *3 ос. одн.* мишкúє, *недок.* Те саме, що МИШКАТИ. *Вноч'ї вихóдит' лисиц'а мишкувáти.* Л-1, Н-19, П-23, Х-4. **МИЯЧОК**

МИШКУВАТИСЯ [мишкувáтис'а] *3 ос. одн.* мишкúєц':а, *недок.* Те саме, що МИШКАТИ. *Лисиц'а мишкúєц':а.* З-37.

МИШОБОЙКА [мишобóйка] -и, ж. Те саме, що МИХОБÍЙКА. В-8, К-58.

МИШОГУБКА [мишогúбка] -и, ж. Те саме, що МИХОБÍЙКА. Ч-2.

МИШОЇДИ [мишоїди] -ив, мн. Рештки картоплі і буряків, які згризли миші. Б-35.

МИШОЛАПКА [мишолáпка] -и, ж. Те саме, що МИХОБÍЙКА. К-43, П-4, С-17, У-10.

МИШОЛОБКА [мишолóбка] -и, ж. Те саме, що МИХОБÍЙКА. З-16; [мишолóпка] З-16.

МИШОНКА [мишóнка] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Х-10.

МИШ С ПОЯСКОМ [миш с пойáскóм] -и, ж. Лісова миша з темнішою смужкою на спині; мишiвка; *Sicista*. К-53.

МИШУВАТИ [мишувáти] *3 ос. одн.* мишúє, *недок.* Те саме, що МИШКАТИ. О-25.

МИЩАТКО [мишчáтко] -а, с. **1.** Мішечок. С-50. **2.** Торбинка. *Мишчáтко на шрит.* К-59, В-32, Н-13.

МИЩЕ [мишчé] -éти, с. Те саме, що МИЩАТКО-2. П-4.

МИЩЄ [мишч'é] -éта, с. Те саме, що КЛИН-2. С-21.

МИЩЄТКО [мишч'éтко] -а, с. **1.** Те саме, що МИЩАТКО-1. О-12. **2.** Торбинка для тютюну і кресала. Р-35.

МИЩЄТО [мишч'éто] -á, с. Те саме, що МИЩАТКО-1. К-25.

МИЩИНКА [мишчiнка] -и, ж. Мисочка. *И мишчинкi робiли, св'ичечкi стáвили* [під час гадання]. Л-2.

МИЩИТ [мишчiт] -а, ч. **1.** Те саме, що МИЩАТКО-1. Д-21. **2.** Те саме, що МИЩАТКО-2. Д-21.

МИЩІНА [мишч'іна] -и, ж. Те саме, що КЛИН-2. П-51; [мишч'іна] С-8.

МИЯЧОК [мийч'ок] -чка, ч. Те саме, що МИЙКА. П-22.

МІД [м'ід] *меду*, ч. Мед. В-25, 3-20, П-32, П-51; [м'іт] Г-42, Ш-6.

МІДДА [м'ід'іда] -і, ж. Те саме, що КОСИ¹-3. Г-21.

МІЖ [м'іж] *ми^ежі*, ж. **1.** Те саме, що МЕЖ. В-23, В-13, Т-7, С-8, С-18; [м'іш] 3-2, В-54. **2.** Сінокіс біля хати. *М'іж тре косіти – моложіи пор'іс*. К-58.

МІЖКА [м'іжка] -и, ж. Кінець ниви, де розвертають коні під час орання. С-12.

МІЗГИ [м'ізги] -и^в, мн. Те саме, що МЕЗОК. *Аж м'ізги з голові повилáзили*. Х-10; [м'ізги] Ч-15; [м'іски]. *М'іски в голові, шпиг в костомáси*. П-46, Х-10.

МІЗИНЧИК [м'ізінчик] -а, ч. **1.** Найменший палець руки (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Остання дитина в сім'ї. Т-5.

МІКУЛАЙ [м'ікулаї] -áйа, ч., *реліг.* Те саме, що МИКОЛА ЗИМОВИЙ. *Варвара пустéлит, а М'ікулаї стукне*. М-3.

МІЛ [м'іл] -у, ч. Глина білити хату. М-49.

МІЛЦІАНТ [м'іл'іц'іáнт] -а, ч. Міліціонер. *Перебирáлис' на вес'іл':і хлóтци за бáбу, за д'іда, за м'іл'іц'іáнта*. 3-23.

МІНУТИНА [м'інутіна] -и, ж. **1.** Хвилинка; коротка мить. *И за м'інутину мóна шос' зробіти*. С-17. **2.** Час, коли збуваються прокльони. *Вонó йе м'інутіна... М'інуті так'і йе. Тіко шо, знайете...* 3-23.

МІР [м'ір] -а, ч. Світ. *Н'ідé в м'ір'і так не сп'івáли, йак в нас сп'івáли*. П-8.

МІРА [м'іра] -и, ж. **1.** Пристрій для вимірювання довжини чого-небудь (у багатьох н. пп.); [м'іра] С-17; [мн'іра] Г-16. **2.** Палиця, якою міряють мерця, коли роблять труну. *Зайід' на клáдбищче і м'іроіу, тоіу пáлкоіу, прит'існі нарів*. (Повір'я). 3-6.

МІРОЖИЛЬ [м'ірожил'] -а, ч. Рибальська снасть у вигляді натягнутої на кілька дерев'яних обручів сітки. К-58.

МІРОНОСНА НЕДІЛЯ [м'іроносна нед'іл'а] -оїі -і, ж., *реліг.* Неділя, що через два тижні після Великодня. *Прóводнайа нед'ел'а по В'ел'ікодн'у, а зáрас за... друга М'іроносна нед'ел'а*. С-4.

МІРЧИК [м'ірчик] -а, ч. Плата у млині за помол. Г-32.

МІСТ [м'іст] *мостá*, ч. Те саме, що МИСТ-2. *Буду мостá м'іти*. Т-14.

МІСТИНА [м'істина] -и, ж. Місце; невелика місцевість. *Окружіе болóто кругóm аж до асфáлта, а тóта такайа би м'істина, ну, засаділи посáтк'ііу*. С-52, О-17.

МІСТО [м'істо] -а, с. Те саме, що МІСТИНА. *На тум сáме м'істеві, де і зáрас стоїт' ц'ёрква, шо зробіли*. Л-17.

МІСЯЧИК [м'іс'ачик] -а, ч., *пест.* Місяць (на небі). *Йáсний м'іс'ачик, йáсний, а з'роїка йасн'іша*. (Весільна пісня). П-37.

МІСЯЧНИК [м'іс'ачник] -а, ч. Те саме, що ЛУНЯК. В-13.

МІТИ [м'іти] *дієсл., недок.* Мати. *Бáба ше і чипéц' м'іла, йак мал'ііі д'іти*. Ч-4. *Вонá вже ни м'іла пáм'іати*. П-36, Н-5.

МІТИЛЮГА [м'ітил'юга] -и, ж. Те саме, що МИТЕЛЯ. Ш-6.

МІТІЛЬКА [м'іт'іл'ка] -и, ж., *ент.* Те саме, що МАТІЙ. 3-1, С-18; [м'іт'іл'ка] К-68. **2.** *ент. (?) М'іт'іл'ка зус'ім г'énча йак ме^тéлик*. П-32.

МІТКИ [м'ітки] -ток, мн., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. *М'іток наваріла, ше тіко засмачіти йіх зостáлос'а*. М-6.

МІТЛА [м'ітлá] -і, ж. **1.** Віник на довгому держаківі. Г-16, С-17. **2.** Віник. К-13.

МІТЛЬКА [м'ітл'ка] -и, ж., *ент.* Міль. П-32.

МІХІР [м'іх'ір] -а, ч. Сечовий міхур. П-15.

МІХОМ [м'іхóm] у зн. *присл.* Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. О-12.

МІЦНО [м'іцно] *присл.* 1. Сильно, важко. *Ми страдали м'іцно.* Щ-2, Х-10. 2. Дуже. *Тут м'іцно добре.* Х-10, Ж-6, Л-5; [міцно]. *Міцно мн'іго ловіли риби.*

МІШАК

МІШАК [м'ішак] *-а, ч.* Те саме, що МЕТІС. *Його собаки м'ішак'і.* Л-11.

МІШАНИЙ [м'ішаний] *-а, -е.* Такий, що народжений від породистої суки і непородистого собаки. *В нас м'ішани шче н'ата.* Н-13, Т-7, О-29.

МІШАНКА [м'ішанка] *-и, ж.* Змішаний посів жита і пшениці чи ячменю. Ш-6.

МІЩА [м'ішча] *-ати, с.* 1. Те саме, що МИЩАТКО-1. С-50; [м'ішч'є] Б-8. 2. Те саме, що МИЩЕТКО-2. С-50. 3. Те саме, що КЛИН-2. К-72. 4. Кульок з паперу. Б-15.

МІЮТ [міют] *-а, ч.* Місце, обведене шнуром з прапорцями під час облави на вовків. *Обвелі флачками міют.* П-32.

МЛЕЙКА [млєйка] *-и, ж., ент.* 1. Невелика червоного кольору мурашка, укус якої болючий. С-5; [млийка] С-5. 2. Мурашка, яка водиться в хатах. Щ-1; [мл'єйка]. *В молоко впала мл'єйка.* Щ-1.

МЛЄЧ [мл'єч] *-а, ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. В-52.

МЛИНЕЦЬ **КАРТОПЛЬОВИ** [млинець картопл'ови] *-нц'а -ого, ч., кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. Ж-5.

МЛВІЙ [мл'вій] *-а, -е.* Такий, що швидко втомлюється. *Собака мл'вій – аж висолопив йазіка.* С-6; [мл'єви] Ш-6.

МЛПЧ [мл'пч] *-и, ж.* Туман. *Такá мл'пч – хоч в вóчи стрил'.* З-2.

МЛЪОН [мл'он] *-а, ч.* Палиця, за допомогою якої крутять жорна. Т-5.

МЛЯТИ [мл'ати] *З ос. мн. мин. ч.* мл'али, *недок.* Розповідати. *Л'уде мл'али, шо' на м'іс'ц'і сила був куліс' шкл'аній завод.* Ш-3.

МНЄ [мн'є] *-а, с.* Ім'я. *Ж'інка на мн'є Йорина.* М-21, Ч-6.

МНЄСО [мн'єсо] *-а, с.* М'ясо (захід і північ Західного Полісся).

МНЄТВА [мн'єтва] *-и, ж., бот.* М'ята; *Menta arvensis* L. В-2, З-1.

МНЄТКА [мн'єтка] *-и, ж.* 1. кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Г-29, Р-19, Ш-6. 2. Дрібні уламки стебел і колосків після обмолочування зернових. П-15.

МНЄТКИ [мн'єтки] *-ток, мн., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. П-50; [мн'єтк'і] Р-30.

МНЄТУХА [мн'єтуха] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. С-16, С-18.

МНЄШКА [мн'єшка] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Ж-12, С-68.

МНИВО [мніво] *-а, с., збір.* М'ята солома. Р-30.

МНИГА [мніга] *присл.* Те саме, що МНИГО. *Л'уди завшеі булі н'ат:о, е; працювати, н'ат:о робіли мніга.* М-48.

МНИГО [мніго] *присл.* Багато. *Мніго собак йе в сел'і.* Х-10, В-27, П-8; [мн'іго]. *Зв'ірині росплоділос' мн'іго.* Ч-5, Ж-6, З-2. *Мн'іго брату'в було.* Г-26; [мн'ого] О-2, О-17; [мн'уго] Г-26.

МНІ [мн'і] *част.* Підсилювальне слово. *Йак мн'і т'айа кобіла булá незакóвз'наїа, йак вонá мн'і згурка в горóдник <...>, йак вонá мн'і пудорвála...* В-15.

МНІСЦЕ [мн'ісце] *-а, с.* 1. Місце (у багатьох н. пп.). 2. Внутрішній орган жінки, де розвивається зародок. С-17.

МНІТИ [мн'іти] *-ійу, -ійиш, недок.* Уміти. *Ви'н не мн'іє л'єтати.* О-16, С-17.

МНУТИ [мн'ути] *мну, мнеш, недок.* М'яти. Н-20.

МНЪОХ [мн'ох] *-а, ч., знев.* Повільна в роботі людина. В-25.

МНЯКИНА [мн'ак'іна] *-и, ж., збір.* Рештки головок льону після обмолочення. О-17.

МНЯКІНИ [мн'ак'іни] *-ін, мн.* Відходи з проса після просіювання, які використовують для годівлі тварин. С-17.

МНЯКІШ [мн'ак'іш] *-а, ч.* Середня м'яка частина хлібини. *Шкурка пригоріла, а мн'ак'іш сирувати.* С-17; [мн'єкиш] К-70, П-15; [мн'єкуш] Ш-6.

МНЯЛО [мн'áло] -а, с. 1. Те саме, що ВЕРЦИМАК. *Не гоблізуї мн'áло, а то буде бáт'ко ліси.* (Повір'я). С-17, Б-35, Г-16; [мй'áло] Х-7. 2. *перен.* Неповоротка несмілива людина. *То не мняло парубок, а йак'ес' мн'áло.* С-17.

МНЯЛЦЕ [мн'áлце] -а, с. Те саме, що ВЕРЦИМАК. С-16.

МНЯРЕЦ [мн'áрец] -рца, ч. Померла людина. *В сил'ї йе мн'áрец – картóпл'у не закóпуї, бо зогнийе.* (Повір'я). Т-2.

МНЯСИНА [мн'áсіна] -и, ж. Те саме, що МНЕСО. К-58, С-25.

МНЯСЬО [мн'áс'о] -а, с., дит. Те саме, що МНЕСО. С-17; [мн'áц'о] Ш-6.

МНЯТІ КАРТОПЛІ [мн'áт'і картóпл'і] -их -él', мн., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. М-63.

МНЯТНИЦЯ [мн'áтниц'а] -і, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Д-33.

МНЯТОХА [мн'áтоха || мн'áтóха] -и, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Р-19.

МНЯЦА СИНА [мн'áца сіна] *незмін., реліг.* Во ім'я Отця і Сина... (початок молитви). С-17.

МО [мо] *встав. сл.* Може. *Другим, мо, ї було добре.* Х-13.

МОВА [мóва] -и, ж. 1. Сукупність відтворюваних звуків, прийнятих у певному людському колективі. 2. Мовлення однієї людини. *Його мóву пон'ати вáшко.* С-17. 3. Розповідь, повідомлення. *Тóно така́йа мóва бу́ла, шчо русáлок там тóго...* С-48. 4. Говірка. *У Вéлимче то йак'іс' виг'іме́си, гóвóрат', шо не поїме́ш. Така́ в йіх мóва.* В-23.

МОВКА [мóвка] -и, ж., *оказ.* Мова, мовлення. *Про вóвка мóвка, а вже в'ін йе.* П-53.

МОВЧАК [мóвчáк] -á, ч. Мисливський собака, який мовчки гонить звіра. О-13.

МОВЧКУН [мóвчкúн] -á, ч. Те саме, що МОВЧАК. Ч-2.

МОВЧЛИВИЙ [мóвчлівій] -а, -е. Мовчазний. В-13.

МОВЧУН [мóвчúн] -á, ч. 1. Неговіркий парубок. С-17. 2. Те саме, що МОВЧАК. Ж-14, П-32, С-9.

МОГІЛКІ [мóг'ілк'і] -лок, мн. Кладовище. *В нас на мóг'ілках вже нима́ де хавáти.* С-17, Г-16, К-20, М-8.

МОГЛИКИ [мóглики] -ик, мн. Те саме, що МОГІЛКІ. Б-48.

МОГЛИЦИ [мóглици] -иц, мн. Те саме, що МОГІЛКІ. *В нас мóглици за силóм.* Г-41, М-21, М-49, О-2; [мóглиц'і]. *То недалéко од мóглиц'.* Ж-15, О-32, Ф-3; [мóлиц'і] О-17.

МОГОРИЧ [мóгоріч] -á, ч. 1. *етн.* Частування з нагоди успішної купівлі чого-небудь (у багатьох н. пп.); [могріч]. *Пилі могріч за тейе...* М-2, С-15; [могрéч] С-51. 2. *обряд.* Сватання. П-15.

МОГЧЕ [могчé] -ожу́, -оже́ш, *недок.* Могти. С-56, Ш-6.

МОДА [мóда] -и, ж. 1. Недовготривале панування певних смаків щодо одягу (всі н. пп.). 2. *обряд., перен.* Звичай. *Йак вже кончáли жнивá, то кузу́ остав'áли, – бу́ла така́ мóда.* Х-7. *Коліс' бу́ла мóда бра́ти сто корова́ниц'.* Р-25, Я-1. 3. *перен.* Звичка. *Вз'ав мóду лизáти столá.* С-17.

МОЖЕЙ [може́й] *незм.* Може. *Бу́с'ко може́й пудна́лити хáту.* Ж-5.

МОЖНІЙ [мóжн'ій] -н'а, -н'е. *Заміжній.* *Корова́ниц'і – то мóжн'і ж'іночки́, йім корова́ї м'ісіти, а вдові́ц'і – до св'ітлі́ц'і мед-гор'ілку піти.* (Коровайна пісня). Д-18.

МОЖНЯ [мóжн'а] *присудк. сл.* Можна. *Не мóжн'а кубло́ нішчити, бо бу́з'ко кленé.* Д-16, Ж-5, О-2.

МОЗОЛЬ [мозóл'] -а, ч. 1. Розрощення на руках чи ногах унаслідок тертя чи тиснення (всі н. пп.). 2. Гуля на голові оленя, лося чи козла в тому місці, де були роги. Ч-2. 3. [моз'іл']. Вузол на нитці. *Зробі́вс' моз'іл' на нітц'і.* П-21.

МОЗЬДОРЬ [моз'дор'] -а, ч. Металева ступка для розтовкування перцю і часнику. У-3.

МОЙКА [мо́йка] -и, ж. Те саме, що **МИЙКА**. В-7.

МОКЛЮВАТИ [мокл'увáти] -а, -е. Усохле дерево на болоті, яке ще довго зберігає вологу. *Мокл'увáтими дровіма гру́би не натопиши*. С-17.

МОКЛЯК [мокл'áк] -á, ч. Лісовий горіх, у якого середина зогнила. *Роскусів горіхи, а то мокл'áк*. С-17.

МОКРЕЦЬ [мокрéц'] -у́, ч., бот. Городній бур'ян, що росте в низинних місцях; зірочник. В-45; [мокрéц] С-17.

МОКРИНЯ [мокрин'á] -í, с. 1. Низинне місце на городі. *Ну де ш на таку́й мокрин'і бурак'і віростут?* С-17. 2. перен. Дитя. М-3.

МОКРИЗНИ [мокрíзни || мокрíзни] -а, -е. Дуже мокрий. С-17.

МОКРО [мо́кро] присл. З великою кількістю води; з надмірною вологістю. П-48.

МОКРОТЕЧА [мокротéча] -и, ж. Грязь і вологість у мокру (дощову) погоду. *Скруз' така мокротéча, шо не́ пройтí*. С-17.

МОЛОДА [мо́лода] -и, ч. Молодий місяць. П-37.

МОЛОДЕНЯ [молодén'а] -і, ж. Молода дівчина. *Самогóнку гна́ли коліс', йак йа ше бу́ла молодén'а, але пийаків не бу́ло... не бу́ло пийаку́*. В-27.

МОЛОДЕЦЬ [молодéц'] -дц'á, ч. 1. Молодий хлопець. 3-23, П-15, С-5; [молодéц] С-2; [мулудéц']. *Ну вже в тебе мулудéц', вже йатбé у Нуїн'і, то вже б пошóв би на г'ірку*. В-54, Б-16, В-2. 2. Молодий на весіллі. 3-6, 3-23, П-21, П-37. 3. Неодружений хлопець. *Гадáли по дрóвах: вдовéц' – молодéц', вдовéц' – молодéц'*. П-8, П-15. 4. [молодéц] -дц'á, ч. Наймит. *Молодéц служів у пáна*. С-65.

МОЛОДИ ДНІ [молоді д'н'і] -их д'н'у, мн. Дні, коли місяць у першій фазі. С-17.

МОЛОДИЧИНА [молодичина] -и, ж. Те саме, що **МОЛОДІНКА**-2. Ж-3.

МОЛОДИЧКОЮ [молодичко́ю] у зн. присл. Зав'язувати хустку кінцями на потилиці, а не внизу підборіддя. *Старéйу ба́боюу ше зав'язувалас молодичко́ю*. С-17.

МОЛОДІ [мо́лоді] мн., рідко. Те саме, що **МОЛОДЬ**-1. П-15.

МОЛОДІНКА [молад'інка] -и, ж. 1. Дівчина, яка шойно вийшла заміж. П-4. 2. Молодиця. Г-28, С-71, Ч-2.

МОЛОДНЯ [моладн'á] -í, ж., збір. Молодь. *Шли на вичорніци тїл'к'е старшайа молодн'á*. 3-2.

МОЛОДНЯК [моладн'áк] -í, ч., збір. 1. Те саме, що **МОЛОДНЯ**. *Молодн'áк ужé говóрит' тїл'ко по... по-руск'і*. М-47. 2. Молоді телята і бички. *Два́цит' л'іт догл'адáла в колгóсти за молодн'акóм*. С-17.

МОЛОДУХА [моладу́ха] -и^е, ж. Молода на весіллі. К-13, К-70, П-15, П-23, С-8, Ш-6, С-59; [моладу́ха]. *А зáре моладу́ха <...> повгóлайа*. С-28; [мулуду́ха] К-13; [маладу́ха] В-13.

МОЛОДУХНА [моладу́хна] -и, ж. Те саме, що **МОЛОДУХА**. О-20.

МОЛОДУШКА [моладу́шка] -и, ж. 1. орн. Молода курка. П-15. 2. Те саме, що **МОЛОДУХА**. П-8.

МОЛОДУШИНІЙ [моладу́шиній] -а, -е. Такий, що належить весільній молодій. *Пе́ре^мзвá визé молоду́шину скрін'у*. Б-19.

МОЛОДЦЮВАТИ [моладц'увáти] -у́йу, -у́йеш, недок. Парубкувати. К-58.

МОЛОДЧЕК [моладч'éк] -а, ч., бот. Те саме, що **МОЛОЧ**. Х-12.

МОЛОДЧИСЬКО [моладчїс'ко] -а, ч. Те саме, що **МОЛОДЕЦЬ**-3. П-15, П-37.

МОЛОДЬ [мо́лод'] -і, ж. 1. збір. Молоді хлопці і дівчата (у багатьох н. пп.). 2. Дні, коли старого місяця вже немає, а молодий ще не з'явився на небі. *Дошч'і їдут', бо тепер мо́лод'*. П-15.

МОЛОДЬОЖНИКИ [молад'óжники] -ів, мн. Те саме, що **МОЛОДНЯ**. 3-14.

МОЛОДІОНІЙ [молод'ун'іі] -а, -е, *пестл.* Молоденький. *Бат'ко помёр <...>, то мойá máма булá молод'ун'а.* В-27.

МОЛОДЯКИ [молод'акіі] -у, *мн., збір.* Те саме, що МОЛОДНЯ. *Ну посклікав нас, так'іх отó молод'аку.* П-10. *А тійі старіши хлóпц'і тих молоди... тих молод'акóв намóв'іл'і.* М-51.

МОЛОДЯШ [молод'аш] -жи, *мн., збірн.* Те саме, що МОЛОДНЯ. *Тáйа молод'аш то тó дока... розмайіти шпук і обказувал'і.* М-51.

МОЛОЖАЙ [моложаі] -у, *ч.* Другий укіс трави того самого року; отава. Г-34; [моложіі] В-19, Т-5.

МОЛОКИТА [молокіта] -и, *ж.* Лозове пруття, з якого плетуть корзини. Г-4; [молок'іта] Б-19.

МОЛОКО ВОРОБІОВО [молоко воробіово] -á -ого, *с., кулін.* Те саме, що БИКОВЕ МОЛОКО. *Конопén' навертіш – молоко воробіово звáл'і.* Д-33.

МОЛОТЕБНИК [молотéбник] -а, *ч.* Той, хто обмолочує ціпом зернові. *Коліс' молотéбники ходіли по сéлах.* К-58, С-15; [молотéїник] Г-21; [молотéрник] С-15, Т-10.

МОЛОТИ [молóти] -ол'у, -éлиши, *недок.* 1. Перетворювати зерно на борошно (всі н. пп.). 2. *перен.* Їсти швидко, з апетитом. *Бач – віголовавса, йак холóдни боршч став молóти.* С-17. 3. *перен.* Розпускати плітки. *Ну хто про минé почáв тéйе молóти?* С-17.

МОЛОТІЛКА [молот'ілка] -и, *ж.* Машина для обмолочування зернових культур; молотарка. С-17.

МОЛОТІЛКА-ПРОСТІЛКА [молот'ілка-прост'ілка] -и -и, *ж.* Молотарка, яка викидає пряму солому. К-68.

МОЛОТІЛНИК [молот'ілник] -а, *ч.* Те саме, що МОЛОТЕБНИК. С-17.

МОЛОТЮХ [молот'ух] -á, *ч.* Те саме, що МОЛОТЕБНИК. З-11.

МОЛОЧ [мóлоч] -а, *ч., бот.* Молочай; рослини з роду молочай – Euphorbia L.

В-54, О-20; [мóлоч'] *ч.* *Там пор'іс мóлоч'.* Г-4; [мóлоч'] *ж.* *Зелéна мóлоч'.* П-48.

МОЛОЧАЙ [молочáй] -у, *ч., бот.* 1. Те саме, що МОЛОЧ. Г-16, С-17; [молоч'éі] В-39; [молоц'éі] О-27. 2. Кульбаба лікарська; Taraxacum officinale Wigg. С-17. 3. Хрящ-молочник червоно-коричневий. З-6.

МОЛОЧЕВИЦ [молоч'éвиц] -вца, *ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. В-13;

[молочéвиц' || малач'éвиц'] В-13. **МОНОЖАЙ** [моножаі] -и, *ж., бот.* Порожнистий гриб (?). О-17.

МОЛОЧЕК [молоч'ék] -а, *ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. В-23, Х-10, Ц-1; [молодчék] З-5; [молодч'ék] Х-12; [молоіч'ék] М-49; [молочік] К-52.

МОЛОЧИНА [молочіна || молоч'іна] -и, *ж.* Молоко. *Ци будиш' піти молоч'іну?* З-14, К-58, П-15, П-51, С-25; [молочéна] М-23.

МОЛОЧІЛНЕ [молоч'ілне] у *зн. ім., -ого, с.* Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. З-17.

МОЛОЧНИК [молóчник] -а, *ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. Д-25, Р-28.

МОЛОЧНИЦЯ [молóчниц'а] -і, *ж., бот.* Те саме, що БОЛОТНИЦЯ. З-6.

МОЛОЧОВНИК [молочóвник] -а, *ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. С-51.

МОЛОЧУХ [молочух] -а, *ч., бот.* Те саме, що МОЛОЧ. О-23.

МОЛОШНИК [молóшник] -а, *ч., бот.* Чистотіл великий; Chelidonium majus L. С-17.

МОМКА [момка] -и, *ж., анат.* Ніс собаки. К-71.

МОМЛЯТИ [момл'ати] -айу, -айеш, *недок.* Повільно і неакуратно їсти. Б-46.

МОНА [мона] *присудк. сл.* Можна. *Не мóна робіти так, дитіно.* Г-16, К-20, З-21, О-16, С-17; [мóн'а] Г-42.

МОНГОЛИ [монгóли] -ив, *мн.* 1. Народ Монголії (у всіх н. пп.). 2. Коні монгольської породи. *Йідут' козаки <...>, а кóн'і монгóли булі... монгóл'с'к'і кóн'і.* К-13.

МОНДЗІР [монз'і́р] -а, ч. Металева ступка, у якій розтовкують перець, часник та ін. Л-8.

МОНЬДЗЯ [мо́н'з'я] -і, ж. і ч. Те саме, що МОНЯЛО. Р-34, Т-10.

МОНЬКАТИСЯ [мо́н'катис'а] -а́йус'а, -а́йіс'а, *недок.* Повільно щось робити. *Мо́н'кайеу':а помал'є́н'ку, йак мо́кре горі́т'.* Т-5.

МОНЬКО [мо́н'ко] -а, с., *дит.* Те саме, що МОНЬО. С-17.

МОНЬО [мо́н'о] -а, с., *дит.* Молоко. С-17.

МОНЯЛО [мо́н'ало] -а, ч. Той, хто повільно виконує якусь роботу. С-17.

МОРВА [мо́рва] -и, ж., *бот.* 1. Шовковиця; *Morus alba* L. В-48. 2. Плід шовковиці. З-33.

МОРДА [мо́рда] -и, ж. 1. *анат.* Передня частина голови тварини (у багатьох н. пп.). 2. *анат.* Щока обличчя (у нейтральному зн.). *Внав і мо́рду обде́р об це́мент.* С-17. 3. *анат.* Ніс собаки. Г-38, Н-21, П-23, С-2, С-62. 4. Частина приклада рушниць, до якої мисливець притискує обличчя, цілячись у звіра. В-4, Д-15. 5. *перен., лайл.* Погана людина. *Ну і ти ж морда парши́ва!* С-17.

МОРДЯГА [морд'а́га] -и, ж., *зруб.* 1. Те саме, що МОРДА-2. С-17; [морд'а́ка] С-17. 2. Те саме, що МОРДА-5. С-17; [морд'а́ка] С-17.

МОРЕМУХ [морему́х] -а, ч., *бот.* Те саме, що МАХАМОРА. В-47.

МОРЗУЩИЙ [морзу́щчий] -а, -е. Те саме, що МАРКИЙ. *Б'і́ле морзу́щче.* Г-26.

МОРИЧ [мо́річ'] -а́, ч. Могорич. *Ну дава́ї вже ту пл'а́шку, там то́ї мо́річ'.* К-38.

МОРИЧКА [мо́річка] -и, ж. ?, *вж.* у прокльоні: *Шоб тибé мо́річка зй́ла!* К-52.

МОРИГ [мо́ріг] -ога́, ч., *бот.* Спориш звичайний; *Polygonum aviculare* L. П-37.

МОРКВА [мо́ркава] -и, ж., *бот.* 1. Морква посівна; *Daucus sativa* Hoffm (всі н. пп.). 2. Морква дика; *Daucus carota* L. *По по́плаву сама́ мо́ркава поросла́ – ко́сі не с'т'ахті́.* С-17.

МОРКОВИННС [моркові́н'е] -а, с., *збір.* Листя моркви. Р-21.

МОРКОВКА [морко́вка] -и, ж., *бот.* Те саме, що МОРКВА-2. *У горóді гу́ста морко́вка зас'іла.* (Коровайна пісня). Д-18.

МОРКОТАЙ [моркота́ї] -а, ч., *фаун.* Баран-плідник. К-58.

МОРКОТЕНЬ [мо́ркотен'] -т'н'а, ч., *фаун.* 1. Те саме, що МОРКОТАЙ. К-58, Р-21. 2. Баран, який не може запліднювати. Ж-15.

МОРМОТАТИ [мормота́ти] 3 *ос.* *одн.* мормота́т', *недок.* Те саме, що БИЛИЧАТИ. С-62. **МОСТОК**

МОРНОТ [морно́т] -а, ч. Те саме, що МОРКОТАЙ. Г-21.

МОРОЖОК [морожо́к] -жкá, ч. Те саме, що ОБОРОГ. К-4.

МОРОЗ [морóз] -у, ч. 1. Про температуру нижче нуля (всі н. пп.). 2. *бот.* Морозостійкі квіти; напр., айстра верболиста; *Aster salicifolius*. *Насади́ла морóзу, а вун ни це́витé.* С-17.

МОРОЗЯНИЙ [морóз'ані́й] -а, -е. Морозний. *Така́ морóз'ана зі́ма.* С-5.

МОРОСИТИ [морóсити || моросі́ти] 3 *ос.* *одн.* моросі́т, *недок.* Накрапати (про дрібненький дощ). *Лі́с закурі́вавса – бач, йак'і моросі́т дошч.* С-17.

МОРОЧИЦЯ [морóчиц'а] -і, ж., *мед.* Запаморочення голови. Б-40.

МОРСЬКЕ [морс'к'е́] *в зн. ім., -о́го, і́хт.* Різновид річкової риби (?). *Морс'к'е́ чос' так назива́ють'.* Б-29.

МОРТИЗАТОРНИЙ [морт'іза́торний] -а, -е. Такий, що сам викидає вистрілену гільзу і подає новий патрон (про мисливську рушницю). Д-15.

МОРШКА [мо́ршка] -и, ж. Зморшка. *Мо́ршки на мо́рди'.* Ш-6, Д-38, П-15.

МОРЩАН [моршча́н] -а, ч., *бот.* Гриб з родини зморшкових; *Helvellaceae*. К-14.

МОРЩОК [моршчо́к] -шчкá, ч. Те саме, що МОРШКА. Г-42.

МОСКІ [мо́ск'і] -ск'і́в, *мн.* Те саме, що МЕЗОК. Д-15.

МОСНИЦЯ [мосніц'а] -і, ж. Нижня дошка у возі. Т-5.

МОСОЛЬ [мосол'] -а, ч. Кістковий мозок. Д-21.

МОСТИТИСЬ [моу'стїтис'] -шчус'а, -стис'а, недок. Готуватися. *Йа с'їм ден' белїлас'а – за свашку моу'стїлас'а.* (Весільна пісня). М-29.

МОСТОК [мосток] -сткá, ч. **1.** Зменш. до МИСТ-1. *Замїлá б хоч мосткá...* С-17. **2.** Те саме, що МИСТОК-2. Г-34. **3.** Поріг. *Зачепїлас' за мосток і впáла.* М-28, С-43; [му'сток] Ш-6. **4.** Місце на подвір'ї перед порогом хати. Л-4. **МОСТРУВАТИ**

[мо'струвáти] -уїу, -уїїш, недок. Навчати молодого мисливського пса поведінки під час полювання. О-14.

МОТАХА [мотáха] -и, ж. Пристосування, за допомогою якого намотували нитки з міток у клубки. Ч-6.

МОТЕКА [мотéка] -и, ж. Те саме, що КОПАНКА-2. Х-7; [мутéка] З-27.

МОТИГА [мотїга] -и, ж. Те саме, що КОПАНКА-2. Б-46.

МОТИКА-РОГАЧКА [моу'тїка-рогáчка] -и, ж. Те саме, що КОПАНИЦА-1. В-51.

МОТИЛЬ [мотїл'] -á, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. Н-17, Ж-7; [мóтил'] П-15, К-13.

МОТОВІДЛО [мотовїдло] -а, с. Те саме, що МОТАХА. П-37.

МОТОЧОК [мóточок] -чка, ч. Незмотані нитки для ткання. Х-10.

МОТУЗ [мóтуз] -а, ч. Віршовка, якою прив'язують рубля на хурі з сіном. З-1.

МОТУН [моу'тун] -á, ч. Те саме, що КОШИЛОПЛЕТ. *Моу'тун мут'їт' ко́жного дн'а.* Г-15, В-10; [мот'ун]. *Мот'ун нїпрáвду бáїє.* С-6.

МОТЮНИСКО [мот'унїско] -а, ч., зруб. Те саме, що КОШИЛОПЛЕТ. М-45.

МОХ [мох] -у, ч. **1.** бот. Спорова рослина без коріння та квітів (всі н. пп.).

2. Підшерсток у собаки. Ф-1. **3.** Волосся на обличчі, яке починає відростати в парубків. *Збрїї тої мох на бородї.* С-17.

МОХЕР [мохér] -хрá, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Д-30.

МОХНОТИННЕ [мохнотїн':е] -а, с., збір. Павутиння з пилюкою, мохом та різним брудом. *Пуд^м шїхвїром мохнотїн':е на горї розвелóс.* С-17; [мохмотїн':е] С-17.

МОХНЯВИЙ [мóхн'авїй] -а, -е. Такий, що все робить повільно. З-11.

МОХНЯТИСЯ [мóхн'атис'а] -айус', -айес'а, недок. Поратися по гостинству. М-54.

МОХОВИЦИ [моховїци] -їц, мн., бот. Журавлина; *Oxycoccus palustris* Pers. К-58, С-63.

МОХРА [мóхра] -и, ж., част. в мн. **МОХРИ** [мóхри] -ив. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Мóхри в ручнїку р'ївнїк'ї.* В-4, К-24, Н-17, С-49; [мохрї] П-52.

МОХРИК [мóхрик] -а, ч. Те саме, що КОРУНКА. Ч-2.

МОХРИНА [мóхрина] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-4.

МОХУЛЯ [мохул'а] -і, ж., бот. Те саме, що МОХОВИЦИ. *Мохул'а л'убит' ростé в болóти.* З-1; [мохул'ї] З-30, С-3; [мохули]. *Мохули на болóти.* Г-9, З-30, П-46.

МОЦ [моц], у виразі **НИМА МОЦИ** [нимá мóци] незмін. Немає сили. В-25.

МОЦАР [мóцар] -а, ч. Міцний чоловік, силач. *Од'агаїса тепл'її, а то ти так'ї мóцар, шо знов будиши кáшл'ати.* С-17; [моцáр] С-17.

МОЦКО [мóцко] присл. **1.** Дуже. *Мóцко хурóшїї рушнїк.* З-6. **2.** Сильно. *Ої мóцко гримїт'!..* Х-3.

МОЦНИ [мóцни] -а, -е. Сильний, міцний. *А ти думáїїш, шо так'ї мóцни?..* С-17.

МОЦНІЙ [моцн'їй] присл. вищ. ступ. Сильніше, міцніше. *Трéба моцн'їй прив'езáти собáку.* К-58.

МОЦНО [мо́цно] *присл.* 1. Те саме, що МОЦКО. *Вудá булá хулóдна, áле мо́цно дóбра.* Р-36. 2. Сильно. *Йак гримйíт' мо́цно, то пáл'ет' св'íчку громні́чну.* М-43, Г-42, З-6. 3. Гарно. *В нас так мо́цно не сп'івáл'і.* С-48. 4. Багато. *Вчóра мо́цно попíв.* Г-26.

МОЦУВАТИС [моцува́тис || моцува́тиса] -у́йс, -у́йса, *недок.* Умоцуватися на якомусь місці; кублитися. *Моцува́вса, моцува́вса і все годно ме^н'і на но́г'і с'ів.* С-17.

МОЦЮГА [моц'угá] -і, *ж.* Посах; символ варті. П-51.

МОЧА [мо́ча] -и, *ж.* Те саме, що МОКРОТЕЧА. *Че́рес ц'у мо́чу і с'іна не ма́в висуши́ти.* С-17.

МОЧАЛКА [мо́чалка] -і, *ж.*, кулі́н. 1. Відвар з м'яса, у який вмочали хліб і їли. С-17. 2. Топлене незбиране молоко, заквашене сметаною. Р-33. 3. Сир зі сметаною. *На христінах ї́ли мо́чалку.* Р-33. *Мо́чалк'і ше с то́го... с'іра наростира́йут' с:митáно́ю.* Л-4. 4. М'ясо з борошном. Ц-3.

МОЧАНКА [моча́нка] -и, *ж.*, кулі́н. Те саме, що МОЧАЛКА-3. Р-28.

МОЧАННЄ [моча́н':є] -а, *с.*, кулі́н. Страва з пшона, звареного у молоці. К-2.

МОЧАНО [мо́чано] *присл.* Мокро; заболочено. *Тод'і бул'ó мо́чано, с'іно вино́сил'и і суши́л'и.* В-54.

МОЧАР [мо́чар] -а, *ч.* Заболочена місцевість; драговина, трясовина. *На ц'óму мо́чари ї́ косі́ти не^в бóду.* С-17.

МОЧОНІЙ [мо́чоній] -а, -е. Такий, що вимочений у водоймі (про льон). *Гéто був мочо́ній л'он, а гéто був ле́жавий.* М-48.

МОШИСТІЙ [моши́стий] -а, -е. Такий, що має густий підшерсток (про собаку). *Наш соба́ка моши́стий.* П-4.

МОШКА [мо́шка] -і, *ж.*, *ент.* Невеликі кровососні мушки. *Ц'áйа мо́шка прóсто зал'іпл'у́йє го́чи.* С-17.

МОШКАРА [моу́шкара] -и, *ж.*, *збір.* Загальна назва всіх кровососних комах. В-17.

МОШНА [мошна́] -і, *ж.* 1. Велика мошонка. Д-18. 2. Торбинка для тютюну і кресала, виготовлена з мошонки тварини. М-45. 3. Торбинка з тканини чи шкіри. М-45.

МОШОК [мошо́к] -шка́, *ч.* 1. *бот.* Маленький мох (всі н. пп.). 2. Підшерсток у собаки. Ч-2.

МОШОНКА [мошо́нка] -и, *ж.* 1. М'язо-шкіряний мішечок, де містяться чоловічі статеві залози (всі н. пп.). 2. Те саме, що ДЛУПАХ. П-23. 3. Торбинка для тютюну і кресала. Б-35, Г-32, М-9.

МОЯ [мо́йá] 1. *займ. присв.* *Мойá хáта ни ма́зана.* С-17. 2. -éйі, *у зн. ім.* Дружина. *Мойá перева́рувала то́ї с'ік [березовий].* М-6. *То вже сва́н'ка мойá роска́зує мойу́...* Г-26. 3. *у зн. ім.* Дочка. *Мойá ста́рша віка́пана ма́т'унка.* С-17.

МРАЖИТИ [мражи́ти] 3 *ос. одн.* мражи́т, *недок.* Накрапати (про дощ); мрячити. *Мражи́т дошч.* Г-21.

МРАКИ [мра́кі] -у, *мн.* Збитки, бешкетування. *Вдо́ма дит'á мра́кі рóбит, бушу́є.* С-17.

МРЕЦ [мре́ц] *мерца́, ч.* Те саме, що МНЯРЕЦ. *С'од'н'і в сил'і́йє мре́ц.* С-17.

МРИГАТИ [мри́гати] 3 *ос. одн.* мри́гає, *недок.* Утворювати звуки (про зайців). К-58.

МРУГАТИ [мру́гати] 3 *ос. одн.* мру́гає, *недок.* Те саме, що МРИГАТИ. К-59.

МРІЧАТИ [мр'і́чати] 3 *ос. одн.* мр'і́чає, *недок.* Те саме, що МИКАТИ-1. О-16.

МРУК [мрук] -а, *ч.*, *знев.* 1. Мовчазна людина. Р-30. 2. Той, хто швидко сердиться. Р-30.

МСЛИВИЙ [мсли́вий] -а, -е. Злопам'ятний. С-15.

МУДОХАТИСЬ [мудóхатис' || мудóхатис] -а́йуса, -а́йіса і -а́йуса́, -а́йіса́, *недок.* Повільно щось робити. *Чого́ мудóхайес'а – порá в шко́лу їти.* Ц-3.

МУДРАГА [мудрага́] *присл.* Те саме, що НА БАКЄР. *Но́сит' ша́нку мудрага́.* П-21.

МУДРАТИЙ [мудра́тиї] -а, -е. (?). *Наш госпо́дар мудра́тиї, на гор'їло́ку бага́тиї...* (Нар.пісня). Р-30.

МУДРЕНЬКІ [мудре́н'к'і] -а, -е. Чваньковитий; такий, що любить часто перевдягатися, хизуватися своїм одягом. *Така́ мудре́нка х'їба́ хаз'а́йко́ю бу́де? Тонó про годéжу думáє, а бул'ш ничóго.* С-17.

МУДРИЙ [му́дриї] -а, -е. Те саме, що МУДРЕНЬКІ. С-51, Т-5.

МУДРИТИСЯ [мудри́тис'а] -у́с'а, *недок.* Чепуритися. С-51.

МУДРИЙ [мудр'і́ї] *присл.* вищ. ступ. Краще. *Су́чка мудр'і́ї го́нит' зв'іра, чим соба́ка.* С-62.

МУДРУВАТИ [мудрува́ти] -у́їу, -у́їеш, *недок.* Хвастатись, чванитися чим-небудь. *Мудру́їє, бо с'їна до Петра́ накосі́в.* М-43.

МУЖИК [мужік] -а́, ч. **1.** Особа чоловічої статі (у всіх н. пп.). **2.** Селянин; бідняк. *По́к'і грим ни грімне, мужі́к не" перехре́стиц'а.* Г-16. **3.** Чоловік дружини. *На́вет с так'їх монéтув їа шл'уб бра́ла, то, е, мужі́к вікл'єпав прес'т'о́нк'і.* М-51.

МУЖИЦЬКИЙ [мужіц'кі́ї] -а, -е. Такий, що належить чоловікові. *То мужі́ц'ка сорóчка.* Р-21. *Дівчина вбирéц'а в мужі́ц'ке і так хóд'ат' маланкува́ти.* Б-19.

МУЖИЧАРА [мужича́ра] -і́, ч. Кремезний чоловік. В-19.

МУЖНІЙ [му́жн'і́ї] -а, -е. Заміжній. *Корова́їниці, му́жн'і́її жóни, пійте – не впи́вайтес'а. Ї́ак всади́ли корова́ї у п'їч – не забува́йтес'а.* (Коровайна пісня). Д-18.

МУЖЧИНСЬКИЙ [му́жчінс'кі́ї] -а, -е. Те саме, що МУЖИЦЬКИЙ. *Му́жчінс'ка сорóчка.* К-2.

МУЗИЛЬ [музі́л'] -а, ч. Вузлик на нитці чи мотузці. *На шнурку́ музі́л' зробі́вс'.* З-29, К-40.

МУЗУЛЬОМ [музул'о́м] у зн. *присл.* Те саме, що ГУЗЛОМ. *Завї́ажі́ за́шморгом, а не музул'о́м.* З-29.

МУЗЯ [му́з'а] -і́, ж., кулі́н. **1.** Драглиста страва зі свіжих вишень, слив або яблук і борошна. Д-20, П-44. **2.** Юшка із сушених грибів. Т-13.

МУЙ [му́ї] **1.** *мойóго, займ.* Мій. Г-16, М-43, С-17, Я-1. **2.** у зн. ім., *могó.* Чоловік. *Шос' в л'їси здо́хло, шо му́ї твирéзи пришо́в.* С-17, Г-16. **3.** у зн. ім., *могó.* Син. С-17, Г-16.

МУКАТИ [му́кати] *3 ос. одн.* му́каїє, *недок.* Те саме, що МИКАТИ-1

МУЛАВІНА [мула́в'їна] -и, ж. Мілке замулене місце у водоймі. *Ста́ла мула́в'їна, бо л'їс вс'ої згор'ї́в.* С-2.

МУЛВТИ [мул'в́ті] *вст. сл.* Мовляв; як бачиш. [Дивлячись телефільм:] *Мул'в́ті, забі́в чолові́їка, а грóши собі забра́в.* С-17; [мол'в́ті] З-14.

МУЛОНЬО [муло́н'о] -а, с., *дит.* Те саме, що МОНЬО. Р-34.

МУЛЬ [мул'] мо́л'ї, ж., *ент.* Міль; родина молевих; Teneidae. *Мул' гет' зї́їла свéдра.* С-17, В-19, Г-34.

МУЛЬВА [мул'ва́] -і́, ж. **1.** *їхт.* Верховодка; *Alburnus alburnus.* В-19. **2.** [му́л'ва] -и, ж. Мул на дні водойми. Р-35.

МУЛЬКА [му́л'ка] -и, ж., *ент.* Те саме, що МУЛЬ. В-19, Г-34.

МУЛЬОК [мул'о́к] -л'ка́, ч., *їхт.* Мальок риби. П-50.

МУЛЯВІНА [мул'ав'їна] -и, ж. Замулене місце у водоймі. *Ста́ла мул'ав'їна [в озері], бо л'їс вс'ої згор'ї́в.* С-2.

МУЛЯКА [мул'ака́] -и, ж. Мул в озері. З-35.

МУЛЯНИЙ [мул'аній] -á, -é. Замулений. *Вóзиро Чóрне, бо мул'анé.* П-15.

МУЛЯРКА [мул'арка] -i, ж., збір. Муровані в хаті піч, грубка та простінки. *В хáти мóна жíти – мул'арка дóбре зрóбл'ана.* С-17, Г-16, Ж-14, К-20, О-16.

МУМА [мúма] -и, ж., дит. Теля. М-46.

МУМКА [мúмка] -и, ж., анат. Ніс зубра та лося. К-71.

МУМРОТИТИ [мумротíти] 3 ос. одн. мумротít', *недок.* Те саме, що БЕКАТИ-1. Б-44.

МУНДІРАТКА [мунд'іратка] -и, ж., кулін. Зварена зі шкіркою картопля. С-8.

МУНЯ [мún'а] -i, ж., анат. Те саме, що ЛИЧ-3. Р-13.

МУНЬО [мún'о] -а, с., знев., анат. Голова людини. В-13.

МУР [мур] -а, ч. 1. Муровані з цегли грубка, піч і простінки в хаті. *Дóбри мур постáвив в нову́ хáти – грíйє.* С-17. 2. *перен.* Міцний чоловік. *О! старі крéпк'і ше. Мур а не д'ід.* С-17.

МУРАВА [мúрава] -и, ж. Верхній шар ґрунту, порослий травою. В-19.

МУРАВЕЙ [муравéй] -вйá, ч., ент. Мурашка. П-8, С-17.

МУРАВЕЛЬ [муравéл'] -вл'á, ч. Мурашник. З-23.

МУРАВИЩЕ [муравішче] -а, с. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. М-19.

МУРАВКА [мúравка] -и, ж. Трава. *Ме сид'іле на муравце.* С-62.

МУРАВЛЯ [муравл'а] -i, ж. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. З-11.

МУРАВНИК [муравнік] -á, ч. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. В-27, С-17, С-38; [муравн'ік] Ж-7.

МУРАМОР [мурамóр] -а, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Р-14.

МУРАТИЙ [мураті́й] -а, -е. Такий, що має сіро-буру масть (про коня). Р-34.

МУРАХА [мúраха] -и, ж., ент. Те саме, що МУРАВЕЙ. М-23, П-15, М-48, С-5; [мура́ха] С-17.

МУРАШНИК [мураші́ник] -а, ч. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. С-30.

МУРАШНИК [мúрашник] -а, ч. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. М-48, С-5, О-32; [мура́шник] С-17; [мурашні́к] П-21, Р-30.

МУРАЩИННИК [муращчін:ник] -а, ч. Те саме, що МУРАВЕЛЬ. Д-33.

МУРГАТИ [мúргати] 3 ос. одн. мúргайє, *недок.* Те саме, що МРИГАТИ. С-64.

МУРКАТИ [мúркати] 3 ос. одн. мúркайє, *недок.* Те саме, що МУРКОТАТИ. С-17.

МУРКОТАТИ [муркотáти] 3 ос. одн. муркотít', *недок.* 1. Утворювати звуки *мур-мур* (про котів). *Поглáд' котá – і почне муркотáти.* С-17. 2. Те саме, що МРИГАТИ. Н-13.

МУРЦЯ [мúр'ц'а] -i, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Г-42.

МУРКАТИ [мúркати] 3 ос. одн. мúркайє, *недок.* 1. Те саме, що МУРКОТАТИ-1. С-17. 2. Подавати голос (про білку). О-5.

МУРКВАСА [мурквáса] -и, ж. і ч., знев. Дитина, яка постійно плаче. *МУСАТ' мурквáсо, луч: л'ага́ї спáти.* С-17.

МУРКВАСИТИ [мурквáсити] -áшу, -áсиш, *недок.* Плакати (про дитину, яка плаче без причини). *Вста́не ráно і все чо́гос' мурквáсит і мурквáсит.* С-17.

МУРКИЙ [муркі́й] -á, -é. Те саме, що МАРКИЙ. Х-7.

МУРКОТЕЛО [муркотéло] -а, ч., с., ж., знев. Той, хто невиразно говорить. Г-42.

МУРКОТЕНЬ [мúркотен'] -тн'а, ч. Те саме, що МУРКВАСА. *Ле^нжі вже! Йак ме^н'і гобрід ц'ої мúркотен'!* С-17.

МУРКОТАТИСЬ [муркотáтис'] 3 ос. одн. муркóчиц'а, *недок.* Те саме, що МАРЦУВАТИСА. С-56.

МУРЛАТА [мурлáта] -и, ж. Тонша за правило деревина, яку накладають на балки хати. Г-21, Т-5.

МУРЛЯЧИЙ [мурл'áчий] -а, -е. Неговіркий. М-19.

МУРМА [мўрма] -и, ж., знев. Відлюдько. *Твуї сус'ід^м – то ц'їла мўрма, ніко́ли до́бри ден' не^м скаже.* С-17.

МУРМУЛ [мурму́л] -а, ч. Прищ. *Мурмулі вісипали на руці.* Т-2.

МУР-МУР [мур-мур] виг. Наслідування звуків kota, коли він задоволений. С-17.

МУРОВАНКА [муро́ванка] -и, ж. Змурований цегляний будинок. *Оту́та с'єти-о кусо́к од тамте́ї муро́ванки черво́ної до с'ул', то нікого́ не було́.* Д-32.

МУРСА [мўрса] -и, ж. Те саме, що МИЦ. К-70.

МУРСАК [мурса́к] -а́, ч. Те саме, що ОГНИВО. З-21.

МУРЧЄТИ [мурч'є́ти] 3 ос. одн. мурчїт', *недок.* Те саме, що МУРКОТАТИ-1. П-15.

МУРЧИК [мўрчик] -а, ч. Котик. П-26.

МУСА [мўса] -и, ж., анат. **1.** Те саме, що МИСА²-2. Д-5, М-9, О-25. **2.** Те саме, що МИСА²-3. В-9. **3.** Те саме, що МИЦ. Д-21, К-43, М-34, П-41, С-6. **4.** Те саме, що ЛИЧ-1. С-6.

МУСАТ [мўса́т] -а, ч. Те саме, що МИСАД. *Бра́ли муса́т, крам'ї́н' і губку – так кресали́.* Б-43.

МУСИТЬ [мўсит'] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Мўсит', кабанá соба́ка вігна́в.* Р-5, Ж-10, П-51. *То була́, мўсит,* бироза. К-45.

МУСИТЬ БУТИ [мўсит' бу́ти] *вст.* сполучення. Те саме, що МАБИТЬ. *Мўсит' бу́ти, вже одина́їц'їт' [годин].* С-8.

МУСИТЬКА [мўсит'ка] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Насїпїут' то́го по́пелу, и вже то́го... гар'а́чоїу водо́їу, мўсит'ка, залива́ли.* Ф-3, Б-16, Н-1.

МУСИТЬКИ [мўсит'ки] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. М-43.

МУСИТЯ [мўсит'а] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. Д-6.

МУСІ¹ [мўс'ї] мух, мн., ент. **1.** Мухи. *Такийї мўс'ї чо́рни.* Г-21. **2.** дит. Мухи. *Ц'ї мўс'ї да на́шого сино́чка куса́ют.* С-17.

МУСІ² [мўс'ї] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Їа при По́л'шч'ї, мўс'ї, не ход'їла [в школу], їа вже, мўс'ї, ру́ск'ї бил'ї.* В-56.

МУСІБТО [мўс'їб^{то}] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Мўс'їб^{то}, с'ого́дн'ї прїї́дут.* Б-3.

МУСНИЦА [мусні́ца] -и, ж. Нижня дошка у возі. Г-21; [мусні́ц'а] С-51.

МУСОВО [мусо́во] *присл.* Обов'язково. *Не^м їїд' в так'ї с'н'їг^х. Х'їба то́бі мусо́во?* С-17, Д-18, Л-5. *Мусо́во ходї́ти було́ в калхо́з^с.* Х-13.

МУСТО [мўсто] *вст. сл.* Те саме, що МУСИТЬ БУТИ. *За́болот'є, бо, мўсто, за боло́том.* З-1.

МУСЬКИЙ [мўс'ки́й] -а, -е. Чоловічий. *То ж мўс'ки́ свє́дир.* Л-4.

МУТЕЛИК [мутє́лик] -а, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. З-14, М-50.

МУТЕЛЬ [мўтел'] -тл'а, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. Д-8, Д-24; [мўтил'] О-12; [мутє́л'] Великий метелик. Д-19, Ж-11.

МУТЕРКА [мутє́рка] -ї, ж. Гайка. *Круті́в, круті́в мутє́рку, по́к'ї риз'ба́ скруті́лас.* С-17, П-15, Т-5; [мутїрка] С-40; [мутáрка] Д-22.

МУТЄКА-РОГАТИВКА [мут'єка-руга́тівка] -и -и, ж. Те саме, що КОПАНИЦА-1. С-66.

МУТИЛЬ [мутї́л'] -а́, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. Б-35.

МУТІЛКА [мут'ї́лка] -и, ж., ент. Те саме, що МАТІЙ. *Малá злóвит мут'ї́лку і не^сє́ до ха́ти.* С-17; [мут'ї́лка] К-67; [мутї́лка] Г-28.

МУТІТЬ [мут'ї́т'] -т'у́, -т'їш, *недок.* Те саме, що КОШЕЛИТИ. *Охо́тн'їк ка́жни мут'ї́т'.* Г-15.

МУТЛИК [мўтли́к] -а, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. Д-8, Д-24.

МУТНИК [мутні́к] -а, ч. Жартівник. *А́ли ї ти мутні́к! А їек над то́бїа пудмўчува́ти бу́дут'?* В-13.

МУТНЯВА [м'утн'ава] -и, ж. Каламутна вода у водоймі. *Х'іба́ в таку́ї му́тн'а́ви ри́ба во́диц:а?* С-17.

МУТОК [му́ток] -тка, ч. Мітка ниток. С-17.

МУТРА [му́тра] -и, ж. Те саме, що МУТЕРКА. Б-8, Б-19.

МУТЮН [мут'у́н] -а́, ч. Те саме, що КОШИЛОПЛЕТ. *Му́т'у́н ни́пра́вду ка́же.* Ж-5, В-23, М-49.

МУТЮХА [мут'у́ха] -и, ж. Обманниця. К-2.

МУХАВИЦЬ [му́хавиц'] -ви́а, ч. Заболочене торф'яне місце. К-58.

МУХАВКА [му́хавка] -и, ж. Те саме, що КЛЯЦАВКА. С-21, С-51.

МУХАЇР [мухайі́р] -а, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. М-56; [мухойі́р] 3-27.

МУХАЇРА [мухайі́ра] -и, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. К-13.

МУХАР [муха́р] -а, ч. Ковальський міх. Б-19.

МУХАРИВИЦЯ [му́харивиц'а] -і, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. П-15; [му́харовиц'а] П-15.

МУХАРИЦ [му́хариц] -а, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Ч-5.

МУХАРИЦЯ [му́хариц'а] -і, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. 3-30, К-70, І-39, ІІ-37.

МУХАРНИЦЯ [му́харниц'а] -і, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. 3-6, П-51.

МУХАРОВИЦЯ [му́харовиц'а] -і, ж., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Ш-1.

МУХАЧ [муха́ч] -а́, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Р-32.

МУХСР [мух'е́р] -а, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Р-21.

МУХІР [мух'і́р] -а, ч. 1. Сечовий міхур. К-58. 2. Іграшка з вим'ятого і надутого свинячого міхура. К-58.

МУХНУШКА [мухну́шка] -и, ж., бот. Гриб вовнянка. 3-6.

МУЦА [му́ца] -и, ж. 1. анат. Те саме, що МИСА-2. В-29. 2. Те саме, що МИЦ. В-29.

МУЦКІЙ [му́цк'і́й] -а, -е. Міцний. О-18.

МУЧАНИ [му́чани] -а, -е. Такий, що здобувається з великими труднощами – з мукою. *О́й з бо́ло́та му́чане с'іно!..* С-17.

МУЧАНИЙ [муча́ній] -а́, -е́. Такий, що стосується борошна; виготовлений з борошна. *Муча́ній ми́шбóк.* Г-28.

МУЧИНА [мучі́на] -и, ж. Борошно. С-25; [муче́на] К-58.

МУЧЧЕ [му́ч:е] присл. Із муками, зі стражданнями. *А́йа му́чила́с'а. бо ме́н'і бу́ло му́ч:е... С-8.*

МУЧЧИЙ [му́ч:ий] -а, -е. Те саме, що МУЧАНИ. *Мо́йе жи́т':е́ бу́ло му́ч:е.* С-8.

МУШТРОВКА [муштро́вка] -и, ж. Процес навчання молодого мисливського собаки. О-5.

МУШТРУВАННЄ [муштрува́н':е] -а, с. Те саме, що МУШТРОВКА. Б-14; [муштрува́н':а] С-64.

МУШТРУВАТИ [муштрува́ти] -у́йу, -у́йи, недок. 1. Навчати виконувати якісь дії без обдумування. С-17. 2. Навчати молодого мисливського пса поведінки під час полювання. Ж-14, О-5, Х-10.

МУШТРУК [муштру́к] -а́, ч. Мундштук люльки. *Не^в ку́рит, а гри́зе муштрука́.* С-17.

М'ЯКІШ [м'як'і́ш] -а́, ч. М'яке м'ясо (без кісток). *Кос'т'ома́х'і вк'іну в борич, а з м'як'іша́ зробл'у́ котл'єти.* С-17.

М'ЯКОТЬ [м'яко́т'] -і, ж. М'ясо без жирних шматків. М-9.

М'ЯКОШ [м'яко́ш] -а, ч., анат. Те саме, що ЗДЮР. Б-35.

М'ЯЛКА [м'я́лка] -и, ж. Те саме, що ВЕРЦИМАК. Л-1.

М'ЯЛОЧКА [м'я́лочка] -и, ж. Зменш. до М'ЯЛКА. С-59.

М'ЯЛУХ [м'я́лух] -а, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. У-2.

М'ЯСИНА [м'яси́на] *-и, ж.* М'ясо. К-58.

М'ЯСНИЦІ [М'ясніци] *-иці, мн., реліг.* Період від Водохреща до Великого посту. *В М'ясніци їа виходила за́муш.* С-17.

М'ЯСОЇД [М'ясойід] *-а, ч., реліг.* Те саме, що М'ЯСНИЦІ. З-32.

М'ЯТА КАРТОШКА [м'я́та карто́шка] *-ойі -и, ж., кулін.* Те саме, що

ТУВМАЧИ. Х-7; [м'я́те карто́флі] Ж-7; [мн'я́та карто́фля] К-13.

М'ЯТВА [м'ятва́] *-і, ж., бот.* М'ята; *Mentha arvensis* L. В-54, К-48.

М'ЯТОХІ [м'ятóх'і] *-ів, мн., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Т-20.

М'ЯХКУТЬ [м'я́хкут'] *-і, ж.* Те саме, що МНЯКІШ. К-68.

Н н

НА¹ [на] *прийм.* **1.** *вжив.* з *М. в.* На. На стол'ї. (всі н. пп.). **2.** *вжив.* із *З. в.* Пошла на хаті. С-17. Їт'ї на йагоди. С-12. **3.** У. П'їтї на клуб. Д-4. **4.** Для. Мука на пироги і сир на пироги. Л-29.

НА² [на] у *зн. дієсл., одн.* Бери, візьми. На трішк'ї булк'ї з'їжш. С-17. На на плеч'ї і нисі. П-37; *мн.* **НАТЕ** [на́те]. На́те це видро́ – воно́ лє́кше. С-17, К-20.

НА³ [на] *виг.* Уживають для під-
кликання собаки. На́, пс'урик! Б-8.

НААЯГ'ЖЕ [наа́йа́гже] *част.* Так, аякже. [І ваші батьки виїхали з Холмщини?] Наа́йа́гже, вс'їх забира́ли. Ц-3.

НА БАК'ЕР [на ба́к'ер] у *зн. присл.* Вдягнувши набік чоловічий головний убір; гонорово, хвальковито. Хто в пипр'ївку с'їно ко́сит', тої на ба́к'ер ша́нку но́сит'. М-43, В-23; [на бак'ір] С-17.

НАБАМБУРИТИ [наба́мбу́рити] -у́ру, -у́риш, *док.* Те саме, що НАБУРБОНИТИ. С-17, В-13.

НАБАЯТИ [наба́яти] -а́йу, -а́йеш, *док.* Наговорити. Наба́йав йак кошіл'. Б-21.

НАБЕДРИК¹ [набе́дрик] -а, *ч.* Те саме, що КАНТАР¹-2. М-36, Н-21, С-6.

НАБЕДРИК² [набе́дрик] -а, *ч., ент.* Те саме, що БЕДРИК. П-5.

НАБЕДЬКАТИСЯ [набе́д'катис'а] -йус', -йис'а, *док., знев.* Бути п'яним від випитих алкогольних напоїв. Набе́д'кавс'а, що їти ни мо́же. Б-48.

НАБИВАЙЛО [набива́йло] -а, *с.* Пристрій для набивання порошу в гільзу. Н-21.

НАБИВАЧКА [набива́чка] -и, *ж.* Те саме, що КОМИНКУВКА. Б-14, Л-5.

НАБИВНА РУШНИЦЯ [набивна́ рушніц'а] -ойі -і, *ж.* Те саме, що КОМИНКУВКА. Їа мав набивну́ рушніц'у. О-25, П-4.

НАБИЙ [наби́й] -о́йу, *ч.* Нарив. Мо́же бу́ти наби́й на ноз'ї. З-2.

НАБИРКА [на́бирка] -і, *ж.* Невеличке відеречко або інша посудина, яку прив'язують до пояса, збираючи чорниці. С'їм на́бирок йа́год назбира́ла – ма́ло не^в видро́. С-17.

НАБИТИ [наби́ти] -бйу́, -бйєш, *док.* **1.** Наполювати. Наби́ли за́йц'у по́вну повоз'ку. Ж-5, Ж-9, П-32, Ч-2. **2.** Покарати, відлущувати. Не л'із' тудá, бо наби́у. Г-16, К-20, С-17. **3.** Натомити. Но́ги наби́в [мисливець], а ничо́го вби́ти не вбив. О-5, В-4, П-33.

НАБИГТИ [наб'ігти || наб'іхти || набйіхти] *3 ос. одн.* наб'іжит' || набижіт, *док.* **1.** Текучи, зібратися в одне місце (про рідину). Закруті кра́ника, а то моло́ка набйі́гло... С-17. **2.** *перен.* Як трапиться, як станеться. Тре́ба жит', йак наб'і́жит'. Б-21. На́до жит', йак наб'і́жит'. В-10.

НАБІДРИК [наб'і́дрик] -а, *ч.* Замалий одяг. М-6.

НАБІДЮРИТИСЯ [наб'ід':у́ритис'а] -у́рус'а, -у́рис'а, *док.* Запишатися; при-
братися. К-57.

НАБИЙКА [наб'і́йка] -и, *ж.* Те саме, що НАБИВАЙЛО. С-6; [набо́йка] К-59.

НАБИРАХ [наб'і́рах] -а, *ч.* **1.** Те саме, що НАБИРКА. В-25. **2.** Те само, що КОЗУБ. П-23, Ч-5.

НАБИРАЧ [наб'і́рач'] -а, *ч.* Те саме, що НАБИРКА. Лисні́к при́де – ни́ма́ бил'єта, воз'ме́ тобі́ йа́годи росі́пле, е, наб'і́рач'а пубі́е. Л-17.

НАБИРАШКА [наб'і́рашка] -и, *ж.* Те саме, що НАБИРКА. О-20.

НАБО [на́бо] -а, *с.* **1.** Небо. Б-8. **2.** Піднебіння в роті. Б-8.

НАБОЖНИЙ¹ [набо́жний] -а, -е. Такий, що щиро вірить у Бога. *Городишчáнци – то набо́жни л'уде.* С-17; [набо́жний]. *Л'уди булі набо́жни, хо'діли до цє́ркви.* М-47.

НАБОЖНИЙ² [набо́жний] у *зн. ім., -ого, ч.* Те, що стосується Бога. *Йа б'і́л'ше ду́майу набо́жне.* Б-19.

НАБОЙНІЧОК [набо́йн'ічо́к] -чка, *ч.* Те саме, що НАБИВАЙЛО. С-60.

НА БОРЩ [на бoршч] *незмін.* Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. Б-40.

НАБОСОНОЧ [набoсоноч] *присл.* Те саме, що БОСОНОЧ. С-17.

НАБРАТИ [набрáти] *наберу́, наберéш, док. 1.* Узяти будь-чого багато (усі н. пп.).
2. Отримати покарання. *Ої наберéш ти в менé!* Ж-3.

НАБРУДНО [набрóдно] *у зн. присл., оказ.* Під час виконання господарських робіт. *Не пол'убит' набрудно, то ї начісто трóдно.* Т-16.

НАБУДНІ [набудн'і] *присл.* У будній день; не святкового дня. *Набудн'і д'ічáта пр'éли.* Т-9, С-17.

НАБУНТОВАТИ [набунтовáт'і] *3 ос. одн. мин. ч. набунтовáв, док.* Намовити, підговорити. *Старій то набунтовáв, а молодій пошóв пудпал'ів* [церкву на святій горі Грабарці], *спал'ів вс'о тóйе...* М-51.

НАБУРБОНИТИ [набурбоніти] *-он'у, -оніш, док., знев.* Налити. *Вз'ав набурбонів воді свін'ам і хаї йід'ат.* С-17.

НАБУРИТИ [набóрити] *-úру, -úриш, док., знев. 1.* Те саме, що НАБУРБОНИТИ. *Стул'ко набóрила воді в бан'акі, шо вже ї на пудлóзи.* С-17. 2. Не втримати сечі під час сну (про дітей). Ж-8. 3. [набóрит']. Нападати, намести (про сніг). *Отóто набóрило сн'ігу!* Л-4.

НАБУТЬ [набúт'] *вст. сл.* Те саме, що МАБИТЬ. *Набúт', грошеї не^в булó, шо швітко ве^врну́вса.* С-17.

НАВАЗЬ [на́ваз'] *-і, ж., збір., знев.* Нечисть (гризуни, плазуни та ін.). *Од миш'ей не сховáйтес'а, áле не булó тейі на́ваз'і тїл'ко.* М-6.

НАВАЛНИЙ [навалнїй] *-а, -е.* Багатосніжний. *Булá навална зима.* С-5, О-26; [навал'нїй]. *Тáйа зима́ навал'на.* Х-7.

НАВГАДНИЙ [навгáднїй] *-а, -е.* Недобрий, злий. *То навгáднїй л'удкї^е, нидóбрїйї.* О-2.

НАВГІРШИЙ [навг'іршїй] *-а, -е, найвищ. ступ.* Найгірший. С-25.

НАВДЕНЬКІ [навдén'к'і] *-н'ок, мн.* Сходини жінок удень для прядіння. П-15; [надén'ки] С-15.

НА ВЕЛЬОН [на вéл'он] *незмін., обряд.* Вечір у молодої напередодні весілля. О-32.

НАВЕСКАТИ [навéскат'і] *присл.* Швидким бігом (про коня). Б-8.

НАВЕСТИ [навестї] 1. *-еду́, -едéш, док.* Приводити у великій кількості кого-небудь. *Брат наведé хлопцу пóвну хáту.* С-17. 2. *3 ос. одн. наведé, док.* Народити малят (про лисицю, вовчицю, сучку). *Нáша сýка навелá шчен'ат.* Д-30, Л-1, М-16, О-12, С-50, С-60; [навес'т'і] 3-16.

НАВЕТИКІ [навéтик'і] *присл.* Нав-випередки. *Д'іти^е поб'ігли навéтик'і.* В-25.

НАВЕСС [нав'эс] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. *Нав'эс на с'іно.* В-54, Д-16, К-71.

НАВЗАВОДИ [навзаводї] *присл.* Бігти швидко, з підскоком. *Собáка навзаводї б'іжїт'.* Г-5.

НАВЗДОВШКИ [навздовшкї] *присл.* Завдовжки. *Булá бус'н'авка, то прин'іс* [бусел вужа] *тукó:го навздовшкї довж'ізного...* У-6.

НАВИБІТКИ [навіб'ітки] *незмін., етн.* Те саме, що БИТКИ². С-48; [нав'іб'ітк'і]. *Бил'і, бил'і нав'іб'ітк'і, ну.* С-4.

НАВИБРИКИ [навібрики] *присл.* Підстрибом. *Собáка побїїх хúтко, навїбрики.* Л-9.

НАВИВОРОТ [навіворот] *присл.* Одягнути щось з одягу нелицьовою стороною. *Сón:а вз'алá плáт':е навіворот, затé нїхтó ни наврóчит.* С-17.

НАВИДНОТІ [навиднот'і] *присл.* На видному місці. *Гóлка лїжїт навиднот'і, а тої слипéц ни бáчит.* С-17.

НАВИЖЕЙ [навіжеї] *присл.* Найбільше. *А колїс' пуйд'ом на забáву <...>. Самá ни пуйдé гул'ати – навїжеї дв'і д'івчини мóжут' пуйтї гул'ати.* Я-1.

НАВИК [навік] *присл.* Те саме, що ГУЗЛОМ. Л-13.

НАВИКИ

НАВИКИ [наві́ки] *присл.* 1. На-завжди (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ГУЗЛОМ. Б-34; [нав'ік'і] Ж-9, К-53.

НАВИКНУТИ [наві́кнуди] -у, -иш, *док.* Звикнути. *Йак бик навік, то і в черед'ї буде ро'встї.* М-39.

НАВИЛЬОТ [наві́л'от] *присл.* Наскрізь. *Г'іржівим з'вахом пробів п'лца навіл'от.* С-17.

НАВИСКОКІ [наві́скок'і] *присл.* З радістю, охоче. *Навіскок'і до л'ісу бижит.* С-17.

НАВИСКА [на́виска] -и, *ж.* Сумка, виплетена з липової кори, яку вішали через плече. Ж-6; [на́вичка] С-2; [на́в'іска] Р-5, О-29.

НАВИХНУТИ [навихну́ти] -у́, -е́ш, *док.* Вивихнути, зробити вивих. П-37.

НАВІРТАТИ [наві́ртати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Намотувати. Ж-8.

НАВІТЯ [на́в'іт'а] *част.* Навіть. *Там ни хватало д'іт'ам на́в'іт'а по кру́ш'іц:е того молока.* 3-11, С-64.

НАВІТЬКИ [на́в'іт'ки] *част.* Те саме, що НАВІТЯ. *Тейе ше на́в'іт'ки і за́разки памн'ата́йу.* Г-6.

НАВІЧНО [наві́чно] *присл.* Те саме, що ГУЗЛОМ. 3-16.

НАВ'ІРЧУВАТИ [наві́ірчувати] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Те саме, що НАВІРТАТИ. *Наві́ірчу́у по д'ви гуну́чи в туму́вци – и все одно́ но́г'і ме́рзнут.* С-17.

НАВ'ІТРИТИ [наві́ітрити] -у, -иш, *док.* Те саме, що ЗВИТРИТИ. К-6.

НАВЛОЧКА [на́влочка] -и, *ж.* Чохол з тканини на подушку. *На́влочка жо́вта на поду́шку.* Р-33; [на́влучка] Л-4; [на́волочка] С-17.

НАВМЕНШИЙ [на́вме́ншиї] -а, -е, *найвищ. ступ.* Найменший. *Сестри́чко мойа́ на́вме́нша!..* П-46.

НАВМИР [на́вмір] *присл.* До смерті; дуже сильно. *Тої п'івен' на́вмір б'є на́шого, вже па́морок'і прибі́в.* С-17; [на́вму́р] С-17.

НАВОДИТИ [наво́дити] -жу, -диш, *недок.* 1. Націлюватися з рушниці (всі

НАВСТОЯЧКИ

н. пп.). 2. Вистежувати кого-небудь. *А йа наво́дила, йак вона гарбу́зи кра́ла.* С-17.

3. Спеціально поправляти нагострену частину ножа чи сокири. *Жало́ сокіри тре́ба наво́дити.* 3-39. 4. [наво́діт'] *недок.* Підмовляти. *Шос' у ха́ти гомоні́т' – ма́ти сі́на наво́діт': “Чом гор'ілки ни п'йеш? Чом ти ж'інки ни б'йеш?”* (Народна пісня). П-37.

НАВОДЧИК [наво́дчик] -а, *ч.* Те саме, що ВОДІЙ. Л-13.

НАВОЛОКА [на́волока] -и, *ж.* Те саме, що НАВЛОЧКА. М-43.

НАВПА [на́впа] -и, *ж.*, *фаун.* Те саме, що МАЛУПА. Д-20, К-48.

НАВПЕРШ [на́впе́рш] *присл.* Насамперед. *Ві́везли д'ви симн'і кулак'ів на́впе́рш.* Х-11.

НАВПИРІД [на́впир'ід] *присл.* Наперед. *А по́с'л'а то вже вони́ зробіли калату́шки, же́би зв'іринá на́впир'ід тудá* [втікала]. У-10.

НАВПОПЕРЕКІ [на́впоперек'і] *присл.* Навпаки; прямо протилежно до чогось. *Шо йа не" скажу́, а вона́ зробит на́впоперек'і.* С-17.

НАВРАТЛИВИ [на́вратливи] -а, -е. Неслухняний; набридливий. *Так'е дит'á на́вратливе, шо ра́ди не" мо́на да́ти.* С-17.

НАВРЕДЛИВИЙ [на́вредливиї] -а, -е. Набридливий. *Ти таки́"ї на́вредливиї.* К-9.

НАВРИДНІШИЙ [на́вридн'ішиї] *найвищ. ступ.*, -а, -е. Найрідніший. *Дочка́ – то на́вридн'іша.* П-37.

НАВРОЧИТИ [на́вро́чити] -о́чу, -о́чиш, *док.* Заподіяти кому-небудь нещастя поглядом. *То та́йа від'ма на́вро́чила – дит'á ц'ілу нуч ни стит.* С-17.

НА ВСЮ [на вс'у́] *у зн. присл.* Якнайкраще. *Ну вже прибра́на на́ша це́рква на вс'у.* Б-46.

НА ВСЮ СТІЖ [на вс'у с'т'іж] *у зн. присл.* Навстіж. 3-25.

НАВСТОЯЧКИ [на́всто́йачк'і] *присл.* Стоячи. К-46; [на́сто́йачк'і] К-46.

НАВТОК [навто́к] -у, ч., збір. Поперечні нитки основи. С-30.

НАВУШНИКИ [наву́шники] -ів, мн. Сережки. К-7.

НАГАБАТИ [нага́бати] 3 ос. одн. нага́байеш, док. Те саме, що НАГЛАБАТИ. *Шоб тебе́ ко́лька нага́бала!..* М-21.

НАГАВЕЦІ [нагаве́ц'і] -е́ц', мн. 1. Усякі штани. *Нема́ не сорочо́к, не нагаве́ц'.* П-23, Г-42, К-13; [нагаві́ци] В-54, Г-34, Є-1, С-44; [нагаві́ц'і]. *Жу́нка ві́тче шос' тако́йе нагаві́ц'і.* П-10, В-2, В-13, Ф-3; [нагав'і́ц'і] Ж-7. 2. Теплі сукняні штани. О-32.

НАГАВКА [нага́вка] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. *Нагав'і́ц'і ма́йут' дв'і́е нага́вки.* Ж-7.

НАГАНУТИ [нагану́ти] -ну́, -не́ш, док. Нагадати. *Йак хтос' нагане́, то зна́йеш п'ес'ну́, – коб хто нагану́в.* В-45.

НАГАНЯЧ [наган'а́ч] -а́, ч. Те саме, що ГУЧОК. Г-5.

НАГАЧІ [нагач'і] -ів, мн., кулін. Те саме, що ТОВМАЧІ. П-17.

НАГІНЯНИ [наг'і́н'ани] -а, -е. Нагнутий. *Не їди пуд наг'і́н'аним де́рвом – голова́ буде бол'іти.* (Пові́р'я). С-17.

НАГЛА [на́гла] -и, ж. Біда (?). [У виразі:] *Йак'е́йі на́гли тобі́ тра?* С-17.

НАГЛАБАТИ [наглаба́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Зустріти. *Йка́вка, йка́вка, їди до води́, кого́ наглаба́йеш, того́ напади́.* (Замовля́ння). Ц-1.

НАГЛІЙ [на́глий] -а, -е. 1. Необхідний, терміновий, обов'язковий. *На по́л'с'ки́ Вилі́нден', йак не на́гла робо́та, то стрі́мувалис', не робі́ли.* З-27. 2. Мертвий. *А йа́ ї го́пнула... От уже́ ї та́йя, шо вм'і́е робит' усé, а: вже на́гла буде́.* М-48.

НАГЛИЦА [на́глица] -и, ж. Те саме, що НАГЛА. *А нех з вас на́глица ви́йде!..* Ч-11, С-17.

НА ГЛУМ [на глум] у зн. присл. Те саме, що НА СЪМИХ. *Шо старі́й ка́же на глум, то би́рі на ум.* Б-16.

НАГЛУХО [на́глухо] присл. Те саме, що ГУЗЛОМ. Г-15; [наглу́хо] Ж-10.

НАГМЕТЯНІ ПЛЯЦЬКІ [нагме́т'ан'і пл'а́ц'к'і] -их -ів, мн., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. М-14.

НАГНІТ [нагн'і́т] -у, ч. Камінь, яким придавлюють кружки в бочці з квашеною капустою. В-19.

НАГОЛОВЕНЬ [наго́ловен'] -вн'а, ч. Частина верхнього одягу для захисту голови в негоду. З-25.

НАГОНКА [наго́нка] -и, ж. Полонання з нагоничами. О-13.

НАГОНЧИК [наго́нчик] -а, ч. Те саме, що ГУЧОК. Д-31; [наго́ншчик] О-5, О-13, С-64.

НАГРАБАТИ [награ́бати] -а́йе, -а́йеш, док. Вигребти. *Награ́бала ку́рка ку́баху.* К-68.

НАГРЕСТИ [нагресті́] -ебу́, -ебе́ш, док. *Тре́ба нагресті́ шепша́к на по́стилку.* Ч-6.

НАГРОБ [нагро́б] -а, ч. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. В-8.

НАГРУДНИК [нагру́дник] -а, ч. 1. Безрукавка. С-44. 2. Фартух, який прикриває груди. В-17, Ж-16. 3. Те саме, що КАНТАР¹-2. М-2, Д-5; [нагру́дн'ік] З-16, П-24.

НАГУДЗАТИ [нагу́зати] -а́йу, -а́йе́ш, док. Під'юдити кого-небудь проти когось. Н-11.

НАГУЛЯНИ [нагу́л'ани] -а, -е. Незаконнонароджений. *Вона́ ма́йе двох сину́ нагу́л'аних.* С-17.

НАГУЛЯТИ [нагул'а́ти] -а́йу, -а́йіш, док. Завагітніти, не перебуваючи в шлюбі (про дівчину). *Вона́ нагул'а́ла ба́йструка́.* С-17.

НАГУШНИКІ [нагу́шник'і] -у, мн. Те саме, що ЗАВУШНИЦІ. Х-5.

НАГУШНИЦИ [нагу́шници] -иц, мн. Відроги в шапці-вушанці, якими у великий мороз прикривають вуха. Т-5.

НАГІНДЖУРИТИСЯ [наг'і́н'жу́ритис'я] -рус', -рис'а, док. Нахмуритися; розгніватися. М-6.

НАД [над] прийм. 1. Указує на розміщення чого-небудь над чимось. *Над*

НАДАВАТИС

столóm вйіс'іла л'ампа. С-17 (і в багатьох н. пп.). 2. у зн. прийм. 3. *Іа с тіми корова́ми. Не́катори во́ду пі́ют над Бúгом, не́катори хо́д'ат...* М-22. 3. у зн. прийм. Перед. *Пос'ід'ат, мо́же, год'іну там чи дв'іє до ра́н'а і тоді вже над ра́н'ом молоду́йу везу́т.* З-40. *Над ве́ч'ором со́нце на за́ходи так і́аг би.* Г-19.

НАДАВАТИС [надава́тис || надава́тис'] 3 ос. одн. надайе́ц:а, недо́к. 1. Бути зручним у користуванні. *Ц'а́йа рушні́ца не надайе́ц:а до охо́ти.* Б-14. 2. Удаватися (про роботу, якість заняття). *Йому́ охо́та не надайе́ц':а.* Т-7.

НАДБИЛЬШЕ [надб'і́л'ше] присл. найви́щ. ступ. Найбільше. *Надб'і́л'ше л'убл'у́ сіна.* О-2.

НАДБІТКИ [надб'і́тки] -тку, мн., етн. Те саме, що БІТКИ². *Іайе́чка кача́л'і, надб'і́тку б'і́л'іс'а, игі.* В-34.

НАДВИЖАТИ [надви́жити] -а́йу, -а́йеш, док. Вирушити. *Д'івка ду мо́ра надви́жіла.* Х-5.

НАДВИРНИЧОК [надві́рнич'ок] -ч'ка, ч. Рушник для накривання діжі. [Невістка привезла:] *На сту́л насту́лнич'ок, на кол'о́ч'ок ручни́ч'ок, а на д'еж'у́ да надві́рнич'ок.* (Весільна пісня). В-58.

НАДВИРОК [надві́рок] -рка, ч. Подві́р'я. *Заметі́ надві́рок.* Л-26; [надво́рок] О-2.

НАДВІРНИЙ [надв'і́рний] -а, -е. Такий, що ходить по подві́р'ю; не відгодований (про свиней). Х-7.

НАДВІРНЯ [надв'і́рн'я] -і, ж. Те саме, що НАДВИРОК. С-2.

НАДВІРНЯК [надв'і́рн'я́к] -а́, ч., фаун. Невідгодований кабан. Х-7.

НАДВІРНЯ СВИНЯ [надв'і́рн'я́ свин'я́] -о́йі -і, ж., фаун. Те саме, що НАДВІРНЯК. *Надв'і́рн'і сві́н'е.* С-60.

НА ДВІРЦЯХ [на дв'і́рц'я́х] у зн. присл. Надворі; на чиемусь подві́р'ї. *На вечо́рк'і л'і́том на дв'і́рц'я́х збира́лис'а.* Я-1.

НАДВОРИЩЕ [надво́рищче] -а, с. Місце, де колись була хата. Щ-1.

НАДРАНЬОМ

НАДВУР [на́двур] присл. Надворі. *Ві́йду на́двур, с'а́ду на ла́вку.* К-45.

НАДГОЛОДИНЬ [на́дголодин'] присл. Упроголодь. О-11.

НАДЕРЕВКІ [на́деревк'і] -ів, мн. Загострені гілляки (?). *Там банд'і́ти на́деревками́ му́ч'или л'уде́і.* С-8.

НА ДЕНЬ [на́ ден'] у зн. присл. Пасти корови після обіду. *На́ ден' корові́ дале́ко не^н жине́м.* С-17.

НАДСДНИЦЯ [над'е́дниц'я] -і, ж. Дочка батькового брата. С-2.

НАДЖИГАТИ [на́жигати] -а́йу, -а́йеш, недо́к. Жалити кропивою. *Слу́хай мене́, бо на́жига́йу жи́гавкоюу.* Р-21, Г-4.

НАДЗЮГАТИ [на́зюгати] -а́йу, -а́йеш, док. Порубати. *Лопа́тоюу по сл'і́дах назу́гати, то губа́ бу́де за́йача.* В-54.

НАДИПКИ [наді́пки] присл. Навшпиньки. К-58, М-59.

НАДИТИ [на́дити] -жу, -иш, недо́к. Те саме, що МАНИТИ. В-4.

НАДИТИСЯ [на́дитис'а] -д'ус'а, -дис'а, недо́к. Надіятися. *Ду́майеш, так бу́де? І не на́д'с'а!* Т-5.

НАДІВАТИСЯ [на́діва́тис'а] -а́йус'а, -а́йес'а, недо́к. Вдягатися. Б-16.

НАДІЖНИК [над'і́жник] -а, ч. Спеціально виткана полотнина для накривання діжі. М-49, О-2.

НАДЛУЧЧИЙ [надлу́чч:ій] -а, -е, найви́щ. ступ. Найкращий. Н-17.

НАДМУХОМОР [надму́хомо́р] -а, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Н-18.

НАДОВБНЯ [на́довбн'я] -і, ж. Те саме, що ГАНЯ². М-34.

НАДОКОЛА [надоко́ла] прийм. Навколо. *Надоко́ла бо́чки ко́т'атса клубо́чки.* (Відгадка: квочка і курчата; свиня і поросята). Г-41.

НАДОКОЛИ [надоко́лі^с] прийм. Те саме, що НАДОКОЛА. *Надоко́лі^с і́а́ми б'і́гали с кийа́ми.* (Відгадка: миска і ложки). З-22.

НАДРАНЬОМ [надрáн'ом] присл. Уранці. *І тоді́ вже надрáн'ом молоду́йу везу́т – де там? – везу́т до молодо́го.* З-40, Г-26.

НАДХУЧИЙ [надхуч'їй] присл. найвищ. ступ. Найшвидше. Л-26.

НАЄЖИЙ [найєж:ий] -а, -е. Приїжджий, не місцевий. *Йа найєж'а <...>, а йа с'удї зáмуи пришла.* П-21.

НАЖАРИТИ [нажáрити] -áру, -áриши, док. 1. Насмажити. *Нажáрила д'ви патéл'н'ї картóпл'ї.* С-17. 2. Дуже сильно нагріти що-небудь. *Нажáрив грúбу, шо поколóлас.* С-17.

НА ЖЕНЦІ ПУЙТИ [на женц'ї пуїтї] незм. Найнятися жати жито. Б-19.

НАЖИВИТИ [наживїти] -вл'у, -вїши, док. Начепити гайку ледь-ледь на болт (на півоберта різьби). С-17.

НАЖИТИ [нажїти] -иву́, -ивéш, док. Набути щось або когось. *Жинївс', нажїв дитїну...* *Нашóв дрúгу, а ту пок'ї'єнув.* Б-19.

НАЗАВТРА [назáвтра] присл. Другого дня; наступного дня. Г-16.

НАЗАВТРІЙ [назáвтр'їй] присл. Те саме, що НАЗАВТРА. *Хл'їб назáвтр'їй.* О-20.

НАЗАВШЕЙ [назáвшей] присл. Назавжди. Д-8.

НАЗВЕКШ [назвéкш] присл. Заввишки. Ш-6.

НАЗВИСЬКО [назвїс'ко] -а, с. 1. Назва. *Кáждїй óступ мáйє назвїс'ко.* Д-16, Б-19, Х-7. 2. Ім'я. *Йакé твоїє назвїс'ко?* Б-19.

НАЗВИЩЕ [назвїщче] -а, с. Те саме, що НАЗВИСЬКО-1. *Лїс мáйє своїє назвїщче.* В-8.

НАЗВО [назвó] -á, с. Те саме, що НАЗВИСЬКО. *Такéїє назвó хúтора.* К-3.

НАЗГРУПШ [назгрúпш] присл. Завтовшки. М-19.

НАЗИМНИЦІ [назїмниц'ї] -ниц', мн., бот. Те саме, що ЖУРАХВИНА. С-23.

НАЗЛОКОТКИ [назлокóтки] присл. Лягати спати на руки. *Йак спит', то л'агаїє назлокóтки.* Ч-11.

НА ЗЛУСТЬ [на злúс'т'] у зн. присл. На зло; навмисне. *На злúс'т' тобї две^нрéї не^н зачин'у.* С-17; [на злїс'т']. *Давáї на злїс'т' сїлó палїти.* Б-29.

НАЗНАК [на́знак] присл. Горілиць. *Хропé, бо стит' на́знак.* Ш-6; [назнáк] Б-43.

НАЗОЛА [назóла] -и, ч. і ж., знев. Надокучлива людина. *Шо то вже за назóла!* В-46.

НАЗОЛЯТИ [назол'áти] -áйу, -áйїши, недок. Набридати комусь чимось. *И дóк'ї бúдиши ме^н'ї назол'áти?* С-17.

НАЗОРЦЕМ [назóрцем] присл. Назирці. *Йди за лїсом назóрцем.* Д-15.

НАЗУКУС [назúкус] присл. Навскіс. Н-11; [назукúс']. *Ікóни в'їшайут' назукúс'.* Г-26.

НАЗУМИСЬ [назумїс'] присл. Навмисне. *Сказáла назумїс', а вун і повїїрив.* С-17.

НАЗЮ [на́з'у] незм., дит. На землю. *Хвáтит сид'їти на рúц'ах – їди на́з'у.* С-17.

НАЇЖИТИСЬ [найїжитис'] 3 ос. одн. найїжиц':а, док. Піднятися догори (про шерсть або щетину звіра). *На кабанóви найїжилас' ичотїн'.* П-46, К-59.

НАЇРЖИТИС [найїржитис] 3 ос. одн. найїржиц':а, док. Те саме, що НАЇЖИТИСЬ. *Шерс'т' на сердїтому кабану найїржилас.* А-2, Т-2.

НАЙ¹ [наї] част. 1. Хай. *Наї би пириїшóв чїриз дорóгу.* У-12, Д-6. 2. Навіть. *В нас наї городїс'к'ї кавал'єри булі.* К-20.

НАЙ² [наї] спол. Як, ніби. *Вулóщиц'а пу силú, наї хáти ни мáйє.* У-12.

НАЙБУТЬ [наїбúт'] вст. сл. Те саме, що МАБИТЬ. *Наїбúт', бúде дошч.* Л-4.

НАЙБАРЗО [наїбарзо] присл. найвищ. ступ. Найбільше; найгірше. *Кóл'ец':а, а наїбарзо, йак жїто жáл'ї, тáйа стерн'á.* В-45.

НАЙБУЛЬШ [наїбúл'ш] присл. найвищ. ступ. Найбільше; у більшості; переважно. *Наїбúл'ш хлóпц'ї поприхóд'ат', то сп'івáйут'.* В-27.

НАЙГОРІЙ [наїгóр'їй] присл. найвищ. ступ. Те саме, що НАЙГУРШЕ. *Так йáкос', йа в'ем, ни мúшу сказáти, шо наїгóр'їй.* М-51.

НАЙГУРШЕ

НАЙГУРШЕ [най'гурше] присл. найвищ. ступ. Найбільш погано. *Найгурше жити між чужих.* С-17.

НАЙГУРШИЙ [най'гуршиї] -а, -е, прикм. найвищ. ступ. Найгірший. *Завез'лі [свекруху] до тейі нев'істки найгурший.* П-36; [най'гурши] С-17.

НАЙЛЄПЄЙ [най'л'єп'єї] присл. найвищ. ступ. Те саме, що НАЙЛПШЕ. *Там земл'а л'єпша, а тут найл'єп'єї.* К-45; [най'л'єп'її]. *Йа вам скажу, хто в нас найл'єп'її сп'івайе.* С-38.

НАЙЛПШЕ [най'л'пше] присл. найвищ. ступ. Найкраще. *Хату найл'пше ставити на горбу.* С-17.

НАЙМИК [най'мик] -а, ч. Наймит. М-16.

НАЙМИЧ [най'мич] -а, ч. Те саме, що НАЙМИК. 3-25.

НАЙПЕРУЧ [най'п'єруч] присл. найвищ. ступ. Найперше, спершу. Г-26; [нап'єроч]. *На Куп'ала нап'єроч рвут' цв'іт ліпи, збирайт' бес:м'єртник, шчебр'єц'.* Н-21.

НАЙПЕРЧ [най'п'єрч] присл. найвищ. ступ. Те саме, що НАЙПЕРУЧ. *Найп'єрч того май'єра в'іслухал'ї.* П-10.

НАЙПЄРОТ [найп'єрот || нап'єр'єд'] присл. найвищ. ступ. Те саме, що НАЙПЕРУЧ. *Г'єлку з н'їтка й'їу і вбивайт' в потол'єк, в б'єл'ку там <...>, кот'єра найп'єрот, є, н'їтка згор'їт', т'єйа нап'єр'єд'м з'ємуш п'їде.* П-8.

НАЙХОРИЩИЙ [най'хор'їшчїї] -а, -е, найвищ. ступ. Найкращий. *Ваи п'єруб'єк найхор'їшчїї.* Г-4.

НАЙХОРОШИЙ [най'хор'єшиї] -а, -е, найвищ. ступ. Те саме, що НАЙХОРИЩИЙ. *Хл'єпци булі найздоров'їши, най... е... найхор'єши.* М-48.

НАЙХУЖЧЕ [най'хужче] присл. найвищ. ступ. Найгірше. *Тут найхужче жити.* Г-7.

НАКАЗАНСЬКЄ [наказ'єн'с'к'є] у зн. ім., -ого, с., реліг. Те саме, що МАТИР КАЗАНСЬКА. *На Наказ'єн'с'к'є н'їмци б'їли Клубуч'їн.* С-17.

НАКІДКА

НАКАЗВАТИ [наказ'євати] -айу, -айеш, недок. Карати. *Да, наказ'євайут'.* *Ше ї наб'їє лоз'їнойу.* Х-13.

НАКАЗКА [наказка || наказка] -и, ж. Прислів'я або приказка з порадами-наказами. *Хл'єпци дивч'єт розваж'єли загадками, наказками – до М'їк'єли ни л'їз' у п'єли.* П-13.

НАКАПУЖЕНИЙ [накап'уженїї] -а, -е. Такий, що має сердитий незадоволений вигляд. 3-25.

НАКАПУЗЯНИЙ [накап'уз'єнії] -а, -е. Те саме, що НАКАПУЖЕНИЙ. *Вас'їл' сид'їв накап'уз'єнії.* В-46, Г-42, 3-11.

НАКЕРНИТИ [накерн'їти || нак'єрн'їти] -ну', -н'їш, док. Зробити знак керном на металі, щоб опісля на цьому місці прокрутити свердлом отвір. С-17.

НАКИДАЛЬНИЦЯ [накид'єл'єниц'є] -ї, ж. Те саме, що ПУДКІДАЛЬНИЦА. Ш-5; [нак'їд'єл'єниц'є] Б-16.

НАКИДАТИ [накид'єти || нак'їд'єти] -айу, -айеш, док. **1.** Кидати що-небудь у якійсь кількості (у багатьох н. пп.). *Нашо ц'є ви нак'їдали п'євну хату сол'єми?* С-17. **2.** Налити; насипати (про рідку страву). *Накид'єти с'єпу. Д'єбр'є?* Л-15. **3.** Те саме, що НАВЕСТИ-2. *С'єка собачен'єт нак'їдала.* К-43, 3-2.

НАКИДУХА [накид'єха] -и, ж. Велика тепла хустка, яку накидають на плечі. 3-2, К-58; [нак'їд'єха] Б-19.

НАКИНУТИ ВРОКИ [нак'їн'єти в'єр'єки] незм. Зробити поглядом так, що людині стає погано. С-17.

НА КИТАЙКИ [на кит'єк'ї] незмін., обряд. Те саме, що ВІНКИ-2; дівч-вечір. *Г'їл'ки друж'єк'ї прих'єдили на кит'єк'ї... кит'єк'ї ш:ив'єли до в'їнк'є.* С-16.

НАКИШКАТИ [нак'їшк'єти] -айу, -айш, док. Те саме, що АКИШКАТИ. *Нак'їшкаї на кур'єї – хаї не^є гр'єб'єтса.* С-17.

НАКІДАНИЦЯ [нак'їд'єніц'є] -ї, ж. Те саме, що ПУДКІДАЛЬНИЦА. Ц-4, Ш-1.

НАКІДКА [нак'їдка] -ї, ж. **1.** Тканина, якою покривають що-небудь. *Нак'їд'єку*

НАКЛАСТИ

с подушок тра вже прати. С-17. **2.** Те саме, що НАКИДУХА. О-17.

НАКЛАСТИ [наклáсти] -аду́, -адéш, док. **1.** Одягнути. *Накладі нагавіц'ї.* Ч-6. **2.** Те саме, що НАРЕПЕЙДАТИ. *Сучка наклáла пуд сáмийу пивóн'їойу.* С-17. **3.** Розвести вогнище. *От вз'еў наклáв огн'у надвор'ї л'їтом, наклáв огн'у і сидіт'.* Х-11.

НАКЛЮПАСТИ [накл'у́пасти] -а, -е. Загнутий униз (про ніс). *Нóсик, йак і мáтери, – накл'у́пасти.* С-17.

НАКМЕНИТИ [накмéнити] -у, -иш, док. Напитати, дізнатися. *Хóчу накмéнити дес' корóву.* С-62.

НАКОВКУШКИ [наковкушки] присл. Навшпіньки. Д-20.

НАКОЛЯДУВАТИ [накол'адува́ти] -у́йу, -у́йиш, док. Отримати гроші або щось із їжі за виконання колядок. *Накол'адува́ли то́рбу пирогу́.* С-17.

НАКОНЕЦЬ [наконéц' || наконéц] у зн. присл. Урешті. *Наконéц йа тибé дождáла.* С-17. **2.** Спосіб зав'язувати хустку, коли роги збоку голови. Х-10.

НАКОРКОШИ [нако́ркоши] присл. Те саме, що НАКОВКУШКИ. Ж-5.

НА КОРКОШКАХ [на корко́шках] присл. Навпочіпки. Г-4.

НАКОТИТИ [накоті́ти] 3 ос. одн. накоті́т', док. Те саме, що НАВЕСТИ-2. *Сучка накоті́ла собачáт.* Т-2.

НАКРАЗ [накра́з^е] присл. Те саме, що АКУРАТ. *Накра́з^е ц'а мáйка на тебé.* С-17.

НАКРИВКА [на́кривка] -и, ж. Кришка на посуд. С-17.

НАКРИЖ [на́криж] присл. Навхрест. М-43.

НАКРИТТЄ [накрит':é] -á, с. Те саме, що ОБОРОГ. Б-1, Ж-5; [накрит'á] Д-19.

НАКРИТТЄ З ШАПКОЮ [накрит':é с ша́пкойу] -а, с. Те саме, що ОБОРОГ. С-60.

НАКРИШКА [на́кришка] -и, ж. Накривка на маслобійку. С-56.

НАЛОМИТИ

НАКУПАТИСЯ [накупáтис'а] -áйус'а, -áйес'а, док. Скупатися. *Йа ру́ку вірвала да йідно́го за итані́ да за собóйу, да і в'ін з голово́йу накупáвс'а.* К-31.

НАКШЕ [на́кше] присл. Інакше, іншим способом. *На́кше зробі́ти не^м мо́на бу́ло.* С-17.

НАКШИ [на́кши] -а, -е. Інший. *На то́му кутку́ зус'ім на́кши л'у́ди.* С-17.

НАЛАВНИК [нала́вник] -а, ч. **1.** Тканий килим застеляти лаву. Г-7. **2.** Ткана килимова доріжка. *Прине^мсі нала́вники – засте^млі́ пудло́гу.* Г-7.

НАЛАДУВАТИ [наладува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Наготувати. *За́втра охóта – наладу́ї ружіо́.* П-53, У-10; [наладнува́ти] С-56.

НАЛАПАТИ [нала́пати] -а́йу, -а́йеш, док. Наловити. *Мо́йá Л'їда корова́ї спичé, ка́чк'ї, так, ну і за́йви нала́пайім дес' там то́йе.* М-22.

НАЛОЖВАТИ [наложва́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Накладати. *На соба́ку нало́жвайем намóрдник.* О-23.

НАЛИВАТИ [налива́ти] -áйу, -áйиш, недок. **1.** Лити рідину в якусь посудину (всі н. пп.). **2.** 3 ос. одн. налива́йе, недок. Збільшуватися перед отеленням (про вим'я корови, кози). *На́ша корóва вже налива́йе – ско́ро тил'á бу́де.* С-17.

НАЛИГАЧ [нали́гач] -а, ч. Поводок, за допомогою якого ведуть собаку або корову. В-32.

НАЛИСКОВАНИ [налиско́вани] -а, -е. Навощений (про папір). *Нама́ж бо́ки гу́с'ачим жи́ром і затулі́ налисцо́ваним папе́ром – годéжу не^м вімажши.* С-17.

НАЛИТІТИ [налит'і́ти] 3 ос. одн. налит'і́т', док. Прибігти; з'явитися. *Ді́к'ї сві́н'ї налит'і́ли.* К-13.

НАЛОЖИТИ [наложі́ти] -у́, -иш, док. **1.** Накласти. *Наложі́ла на карто́пл'у зимл'ї на итик.* С-17. **2.** Вдягнути. *Тре́ба нало́жіти свéдра.* П-22. *Типéр би шчоде́н' ни схоті́в би нало́жіти, йак кол'іс' в нид'і́л'у.* В-45.

НАЛОМИТИ [наломі́ти] -мл'у́, -иш, док. Те саме, що МУШТРУВАТИ-2. В-2.

НАЛУЧИТИ

НАЛУЧИТИ [налучіти] -у́, -иш, док. Застелити, вкрити. *Налучі шос' на д'іван.* Г-20.

НАЛУЧНИК [налучник] -а, ч Місце на припічку, де палили лучину для освітлення. Б-30.

НАЛЬГАТИ [нал'гати] -гу́, -геш, док. Наговорити неправди. [Сини:] *Роскаж'іте мн'і... нам кáску.* <...> *Йа йім нал'гу́, нал'гу́, віслухали, спочіли і: вп'ірод^м* [до роботи]. В-15.

НА ЛЮДЯХ [на л'уд'ах] незмін. Говорити, щоб чули люди. *Про сїна ц'е говоріла на л'уд'ах.* С-17, З-27.

НАЛЮРИТИ [нал'урити] -ру, -риш, док., знев. Не втримати сечі під час сну (про дітей). Б-16, М-14; [нал'уріти] П-6.

НАМАНУТИ [наманути] -у́, -иш, док. Обманути. *Наманули нас раз назáвше – бил'ш ни наману́т'.* О-26.

НАМАХАЙЛАТИ [намахайлати] -лу́, -лиш, док., оказ. Намести, нав'яяти (про сніг). *Михáйло с'н'гу намахáйло.* У-12.

НАМЕНЧИЙ [наменч'ий] -а, -е., найвищ. ступ. Найменший. *Мáйу тре сї^ене. Йідін во ч'ірис хáту, о, сáмії наменч'ий.* Б-19.

НАМЕТКА [наметка] -и, ж. Головний убір жінки з довгого вузького полотнища; намітка. М-48.

НАМЕТНИЙ [наметний] -а, -е. Те саме, що НАВАЛНИЙ. *Наметна зимá.* П-15.

НА МІЛО [на міло] незмін. Збирання грошей у кінці хрестин. *Грóш'і збирáйут' дитін'і на міло.* П-37.

НАМИРОВУВАТИ [намировувати] -у́йу, -у́йеш, недок. Вгадувати судженого. *В бál'йу пускáли... Хто кру́тит' вóду, і йакá св'ічичка з йакéйу зйідиц'а... То вже так намировували.* Д-20.

НАМИТ [намит] част. Те саме, що НАВІТЯ. Г-6.

НАМРИТИС [нам'ритис] -ус, -иса, док. Прицілитися з мисливської рушниці. Ж-5, О-29.

НАМІТ [нам'іт] -эта, ч. Пагорб наметеного піску. С-2.

НАМУЧ

НАМНИЦА [намніца] -и, ч. Те саме, що НАМЕТКА. *Йа вишивáл'а намніцу, но вже сорочок не бул'ó вишитих.* Ф-3.

НАМНІТЕЦ [намн'ітец] -тца, ч. 1. Те саме, що НАМЕТКА. *Йа намн'ітца вже не^м мн'йу завйázати.* С-17; [нам'ітиц] Л-4. 2. Тонке покривало, яким вкривають покійника. С-17.

НАМОЛОДЬ [намолод'] -і, ж. Пора, коли з'являється молодий місяць. *От нóги кру́т'ат' – то náмолод'.* З-2.

НАМОРДАК [намордак] -а, ч. Дротяна плетінка, яку прив'язують, щоб собака не кусався. Г-15.

НАМОРДИК [намордик] -а, ч. Те саме, що НАМОРДАК. Д-30, К-3, С-2.

НАМОРДНИК [намордник] -а, ч. 1. Те саме, що НАМОРДАК. *Намордник на собáку наложвайем.* О-23, Р-28; [намордн'ік] В-8, М-49. 2. Частина приклада рушниці, до якої мисливець притискає щоку, цілячись у звіра. К-17.

НАМОСКЛЮВАТИ [намоск'лювати] -а, -е. Те саме, що МОКЛЮВАТИ. *Привйу́с намоск'люватейі гол'шїни, не^г горіт – тонó сичіт.* С-17.

НАМОЧВАТИ [намочвати] -айу, -айеш, недок. Намочувати. [Саморобне сукно] *беру́т' намочвайут' і в ступи товкúт'.* О-32.

НАМСЬКИЙ ВЕЛИКДЕНЬ [намс'кий вел'ігден'] -ого -а, ч., реліг. Великдень померлих. Ж-4; [ма́мс'кий вилігден'] К-17, С-30; [на́с'кий велігден'] Ч-6; [нан'с'кеї велігдин'] Б-43; [да́мс'кий велігден'] Д-20.

НА МУЗИКУ [на музику] незм. Вечорниці з танцями (у суботу та неділю). *Знов їде на музику.* П-21.

НАМУЛЯТИ [намуляти] -айу, -айеш, док. 1. Тертям об що-небудь пошкоджувати тіло (перев. ноги) (всі н. пп.). 2. Намацати. *По́ноч'і було́, лед' наму́л'ала дитіну в колісц'і.* О-17, Н-14.

НАМУСНИК [наму́сник] -а, ч. Те саме, що НАМОРДАК. К-43, М-34.

НАМУЧ [наму́ч] незмін., оказ. Тяжка праця, мука. *Попаде́ш не за́муж, но náмуч.* З-13.

НА-НА-НА

НА-НА-НА [на-на-на!] виг. 1. Уживають для підкликання корів. С-17. 2. Уживають для підкликання собаки. Ц-3.

НАНАШЛІ [нанашл'і] у зн. присл. Виганяти коні на пасовисько вночі. *Вже нуч скоро, тра знати кони нанашл'і.* С-17.

НАНЦІ [нан'іц] присл. Безрезультатно; без нічого. *Все жит'є моє пошло нан'іц.* С-17. *Ни прубеї сцикуна, бо буде вс'о нан'іц.* М-13.

НА-НО [на-но] у зн. дієсл. Візьми-но. *На-но занисі баби молока.* С-17.

НАНОСНИК [наносник] -а, ч. Те саме, що НАМОРДАК. В-9, М-53; [нанос'нік] Д-15, С-17.

НАНОЧ [наноч] у зн. присл. Приходити до когось, щоб переночувати. *Ходіли ми туди наноч.* В-54, С-17.

НА ОБИЛЬ [на обил'] у зн. присл. Те саме, що КРУГЛЯКОМ. П-15.

НА ОБИЛЬОК [на обил'ок] у зн. присл. Те саме, що КРУГЛЯКОМ. П-15.

НА ОБОР [на обор] у зн. присл. У борг. Ж-15.

НАОБРИЗВАТИ [наобрізвати] -айу, -айеш, док. Начистити картоплі. *На будн'і урано встайеш, матері там бул'би наобрізвав.* С-28.

НАОКОЛА [наокола] прийм. Те саме, що НАДОКОЛА. К-2.

НАОСТАТКУ [наостатку] присл. В останні роки. *Коліс' то було даже сто'лі стай'лат' по дороз'і [русалкам] і там... о... і... а вже на остатку то ни було того.* З-6.

НАОХОТИТИ [наохотити] -о́чу, -о́тиши, док. Те саме, що НАБИТИ-1. *Качок наохотили!..* Д-15.

НАПАДЬ [напад'] (?). *Де напад', там і росте [бур'ян].* Д-21.

НАПАРИТИ [напарити] -у, -ши, док. 1. Закип'ятити. *Мама ше ї молоко напарит' – дв'і було коров'і.* З-31. 2. Те саме, що НАПЕКТИ-3. *Ни л'із' до води, бо напару кропивою.* Г-16.

НАПАСНИЦЯ [напасниц'а] -і, ж., орн. Усякий хижий птах. К-58.

НАПЕРСНИК

НАПАСНИЙ [напасний] -а, -е. Багатосніжний і з морозами (про зиму). *Йак Покрова йасна, то зима напасна.* П-15.

НАПАСТИ¹ [напасти] 1. -аду́, -аде́ш, док. Накидатися на кого- або щонебудь, щоб заволодіти ним (всі н. пп.). 2. З ос. одн. нападé, док. З'явитися (про захворювання). *Бидá за бидо́йу – на дитéй напáла чирвóнка, а на старóго чирак'і.* С-17.

НАПАСТИ² [напасти] -асу́, -асéш, док. 1. Нагодувати, вигнавши на пасовище (про домашніх тварин). *Наш пасту́х дóбре напас товáр.* С-17. 2. Нагодувати їжею. *Трéба вже напáсти соба́ку.* Х-10.

НАПАСТЬ [напас'т'] -і, ж. Біда, нещастя. *И де вз'алáса ц'áйя напас'т' на минé?* С-17.

НАПЕКТИ [напекті] -чу́, -чéш, док. 1. Випікаючи, виготовляти велику кількість чого-небудь (всі н. пп.). 2. Сильно перегріти сонячними променями. *Напеклі гóлову на сóнци, типéр буде бол'іти.* С-17. 3. Нажалити кропивою. *Йа вас прок'иво́йу напечу́.* В-45, М-43; [нап'екті]. *Йа ш тибé нап'еку́ кропівийу!* П-8.

НАПЕНЬКАТИСЯ [напéн'катис'а] -айус'а, -айіс'а, док., зруб. Наїстися. Д-6.

НАПЕРЕДОГОНКІ [напередогонк'і] присл. Наввипередки. Ш-6.

НА ПЕРЕКОМ [на перекон] у зн. присл. Наперекір. *Йа то́йе пон'імáйу, алé йа йому́ кажú на перекон.* П-23.

НАПЕРЕСПІХИ [напересп'іхі] присл. Те саме, що НАПЕРЕДОГОНКІ. З-23.

НАПЕРЕХРЕСТ [напе"ре"хрест] присл. Навхрест. *Кунці ху́ск'і гуз'мі напе"ре"хрест, то в спіну́ буде типл'іі.* С-17.

НАПЕРСНИК [наперсник] -а, ч. 1. Ковпачок, який накладають на палець під час шиття. *Бирі наперсником гóлку путтихаї.* С-17. 2. Залізне кільце, за допомогою якого косу кріплять до кісся. *Набивáв паскел'а, а наперсник г'іржа́ви і розишо́вса.* С-17.

НАПЕРСТЕНЬ [напéрстен'] -стн'а, ч. Те саме, що НАПЕРСНИК-1. О-5.

НАПЕРСТИК [напéрстик] -а, ч. Те саме, що НАПЕРСНИК-1. Б-19, Л-4, П-50.

НАПЕРТИ [напéрті] -пру́, -прéш. док. **1.** Навалоючись, натискати на когось або на що-небудь. *Йак наперло́ л'удéй, то менé аж до грúби придушіли!..* С-17. **2.** Одягнути щось з великим зусиллям (про замалий одяг). С-17. **3.** Прогнати. *Наперла́ субáку од хáти.* Р-7.

НАПЕХОТУ [нап'ехóту] присл. Пішки. *Вс'у дорóгу йшли нап'ехóту.* С-17; [нап'іхóту]. *Йдемо нап'іхóту до Бóт'ку^в.* К-21.

НАПЕША [нап'éша] присл. Те саме, що НАПЕХОТУ. *Шли нап'éша.* П-2.

НАПЕШО [нап'éшо] присл. Те саме, що НАПЕХОТУ. *Ході́л'і – і нап'éшо!* В-45, П-14.

НАПІНАНКА [напінáнка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. 3-25.

НА ПИРОГИ [на пирогі] незмін., обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. Б-40.

НАПІХАТИ [напихáти] -áйу, -áйеш, недок. Їсти понад міру. *На Питра́ хл'іба напихá.* В-7.

НАПКАНКА [нап'іканка] -и, ж. **1.** Перероблена з військової гвинтівки рушниця, якою користувалися мисливці; щоб вистрілити, розпікали дротину і доторкувалися до пороху. Ж-5. **2.** [нап'ікáнка] -и, ж. Саморобна мисливська рушниця, яку набивали порохом і підпалювали. Ж-5.

НАПРНАЧ [нап'ірнач] -а, ч. Мішок, у який насипають пир'я для подушки. С-6.

НАПРНИК [нап'ірник] -а, ч. Те саме, що НАПРНАЧ. С-17.

НАПШИ [нап'іші] присл. Те саме, що НАПЕХОТУ. Г-21.

НАПОВІР [напов'і́р] присл. Те саме, що НА ОБОР. К-58.

НАПОВПЕРЕКІ [наповпе^нре^нк'і] присл. Те саме, що НАВПОПЕРЕКІ. С-17.

НАПОЗИЧЕТИСЯ [напозич'éтис'а] -éвс'а, док. Позичити багато чого-небудь у багатьох людей. *Казáв – дамó тих дв'і тис'ач'и вам, да ї йак хоч'те... Напозич'éвс'а бáт'ко...* Г-19.

НА ПОКУДСЛІ [на покуд'éл'і] незм. Те саме, що НАВДЕНЬКІ. С-48.

НАПОЛЮВАТИ [напол'ува́ти] -у́йу, -у́йе'ш, док. Те саме, що НАБИТИ-1. Б-14, П-32.

НА ПОДСВІТ [наподсв'і́т] присл. Спосіб лову риби вночі на світло. А-2.

НАПОПЕРЕКИ [напоперекі] присл. Навпроти. *Л'ізеи, йак свин'á напопе^нре^нк'і.* Р-29.

НАПОРІЗИСТИЙ [напорі́зистий] -а, -е. Дуже впертий. *То напорі́зисте дит'é.* В-25.

НАПОРІТАТИС [напорі́татис] -áйус, -áйіса, док. Уперто стояти на своєму, нічим не поступаючись. *Йак напорі́талас – пої́ду да пої́ду, і пої́хала.* С-17.

НАПОРПАТИ [напóрпати] -áйу, -áйіш, док. Навибирати із землі молодію більшої картоплі, не викопуючи куща. *Напóрнаї молодéйї картóпл'і на вичéру.* Ц-3.

НА ПОСВІТ [на пóсв'і́т] у зн. присл. Те саме, що НА ПОДСВІТ. Ч-5; [на пóсв'і́т] В-9, Г-15, М-36.

НАПОСІСТІСЯ [напос'іс'т'іс'а] -с'áдус'а, -с'áдес'а, док. **1.** Причепитися до когось за щось. *Де на ко́го напос'áдуц'а, то то́ понарисóвуйут то...* М-51. **2.** [напос'істиса]. Уперто стояти на своєму; вимагати своє. *Пої́ду и все... Йак напос'і́ласа и пої́хала.* С-17.

НАПОСЛЄДОК [напос'л'éдок] присл. Наостанок. *Шос' скажу́ тобі напос'л'éдок, но ти никóму...* С-17.

НАПОСТОЛИТИСЯ [напостóлитис'а] -л'ус'а, -лис'а, док. Те саме, що НАПОРІТАТИС. Т-5.

НАПОСЯДАТИСЯ [напос'адáтис'а] -áйус'а, -áйес'а, недок. Намагатися. *Три рáзи напос'адáвс'а кіннути – ни кінув... И ни кінув.* К-56.

НАПРАВДУ [напра́вду] *присл.* Справді, дійсно. *Напра́вду – буде же^ннітис.* С-17, Р-25. *Напра́вду трудо́но було́.* П-36.

НАПРАВЕЦ [направе́ц] *присл.*
1. Про ногу, яка затерпла. *Поста́вило но́гу напра́вец, шо ни зогну́.* С-17. 2. [направе́ц]. Пряма солома при молотінні ціпом. Б-19.

НАПРАВИТИ [напра́вити] *-вл'у, -виш, док.* 1. Спрямувати кого-небудь у певному напрямку (у багатьох н. пп.). 2. Виправити вивих руки або ноги. *Визі́ в Крижувку, там йе жу́нка – напра́вит малому́ руку́.* С-17.

НА ПРАДКИ [на прадкі́] *незм.* Зібрання жінок удень для прядіння. В-54. Зібрання жінок для прядіння у довгі зимові вечори. К-58; [на пратке́] В-13, К-9.

НАПРАДЯНИЙ [напра́д'аний] *-а, -е.* Напрядений. Р-25.

НАПРАМУ [напраму́] *присл.* Навпростець. *Напраму́ п'ят' верст.* Д-20, С-17.

НАПРИКРОНИ [наприкрóни] *-а, -е.* Упертий. *А в'ін такі́ наприкрóни!..* Т-5.

НАПРОЛЬОТ [напрол'óт] *присл.* Заздалегідь. *Вун так'і, шо напрол'óт все зна́йе.* С-17.

НАПРОД [напрóд] *прийм.* Проти; навпроти. *Напрóд мене́ ста́ла.* З-18.

НАПРОШКІ [напрошк'і́] *присл.* Те саме, що НАПРАМУ. *Ої, ої, їди, мойá ма́моїко, напрошк'і́, де пуру́бана каліно́йка на триск'і́.* (Весільна пісня). С-17; [напрашчкі́] В-13.

НА ПРУСАХ [на прúсах] *у зн. присл.* На північному сході Польщі, куди були виселені українці. *На прúсах ми булі́ до п'ідис'ат шóстого [року].* Я-1. *Зáмиж йа вихóдила на прúсах.* Я-1.

НАПРУТ [напру́т] *присл.* Те саме, що НАПРАВЕЦ. *Но́гу залижáв – поста́вило напру́т.* С-17.

НАПРУЧАНИЙ [напру́чаний] *-а, -е.* Те саме, що НАПОРИЗИСТИЙ. *М'ї́ чолов'ік напру́чаний.* В-25.

НАПРУЧИТИСЬ [напру́читис'] *3 ос. одн.* напру́чуйец'а, *недок.* Натягуватися. *В скрі́пци стру́ни напру́чуйуц'а.* К-58.

НАПРУЧКИ [напручкі́] *присл.* Те саме, що НАПРАМУ. *П'ішóв по́лем напручкі́.* Д-22; [напрушкі́] Р-35, С-17.

НА, ПСЮРИК [на́, пс'у́рик!] *виг.* Уживають для підкликання собачати. Б-8.

НАПУВРИТИСЯ [напуврі́титис'а] *-ус'а, -тис'а, док.* Те саме, що НАПОРИТАТИС. Н-11.

НАПУДАЧЬ [напу́дач'] *-а, ч.* Те саме, що ЛЯКАЛО-3. М-43.

НАПУДЖУВАТИ [напу́дзувати] *-уйу, -уйе́ш, недок.* Те саме, що ОПУДЖУВАТИ. П-15.

НАПУДИТИ [напу́дити] *-у́жу, -у́диш, док., знев.* Те саме, що НАЛЮРИТИ. *На лу́ж^мкови напу́див – сме^рді́т, шо в хату́ не^н заїде́ш.* С-17.

НАПУЖАТИ [напужа́ти] *-а́йу, -а́йиш, док.* Налякати. *Напужа́ли гусе́й.* Ф-1.

НА ПУЖДАТЄ [на пуждат':é] *у зн. присл.* Те саме, що НА ОБОР. Л-4.

НАПУК [на́пук] *-а, ч., бот.*
1. Брунька. *Де́рво в на́пуках.* М-49, Л-26, М-48, С-59. 2. Пуп'янок квітки. *Вже на́пук на цв'іт йе.* М-49, Л-26.

НАПУЧЧЕ [на́пуч:е] *-а, с., збір.* Бруньки. С-59.

НАПУСТКА [на́пустка] *-и^е, ж.* Жіноча блузка, низ якої напускали поверх спідниці. Г-4; [на́пустке] В-13.

НАРАДИТИ¹ [нара́дити] *-а́жу, -а́диш, док.* Порадити. *Йа ж тоби́ до́брого кавал'є́ра нара́жу.* С-17.

НАРАДИТИ² [нараді́ти] *-ажу́, -ади́ш, док.* Помити і вдягнути мерця. *Нараді́ти ба́бу клі́кали т'у́тку с то́го конца́ [села].* С-17.

НАРАДКА [на́радка] *-и, ж., збір.* Одяг. *Мойá нова́ нара́дка.* П-19.

НАРАНКІ [нара́нк'і́] *-ів, мн.* Сходини жінок для прядіння вранці. П-15.

НАРАНО [нара́но] присл. Уранці. *Шко́ла бу́ла мале́нка – ме́нші́ класи́ нара́но* 3-2.

НАРАСИТИ [нарасі́ти] -аи́у, -сіи́ш, док. Проростити житнє зерно. М-49.

НАРАЯТИ [нара́яти] -а́йу, -а́йеш, док. Те саме, що НАРАДИТИ¹. *Їа вам нара́йу, до ко́го ше пу́тіти, вона́ вам все роска́же*. П-37.

НАРВАНИЙ [нарва́ний] -а, -е. Те саме, що БЗІКОВАТИЙ. Г-26; [на́рваний]. *Тако́го на́рваного ба́т'ка д'іти́ будут' бо́йатис'*. К-29.

НАРВАТИСЬ [нарва́тис'] -у́с', -е́с'а, док. Раптово з'явитися, спіймавши на чомусь. *Мо́же, йакі́й сто́рош на́рва́вс' на йі́х?* П-21.

НАРЕГОТІТИСЯ [нарегот'і́тис'а] мин. ч. одн. нарегот'і́вс'а, док. Насміятися. *До то́го вже нарегот'і́лис'а...* Ф-3.

НАРЕПЕЙДАТИ [нарепе́дати] -а́йу, -а́йиш, док., знев. Звільнитися від екскрементів (про корову). *Коро́ва нарепе́дала пра́мо на сте́шку*. С-17.

НАРЄЧЕНЬКА [наре́чен'ка] -и, ж. Давнішній танець. П-21; [наре́чен'к'і]. *Колі́с' і на́речен'к'і та́нцова́ли*. Р-25.

НАРИВАТИСЯ [нарива́тис'а] 3 ос. одн. нарива́йец'а, недок. Раптово з'являтися, приходити. *Аж на́рива́йец'а і́ Го́маш, то́ї д'іду́в кол'е́га*. П-10.

НАРИГОВУВАТИ [нариго́увати] -у́йу, -у́йеш, док. Протягувати у начиння та бердо нитки основи для ткання. С-30.

НАРИДА [нари́да] -и, ж., збір. Одяг (тепліший). *Вуз'мі́ с:обо́йу на́риду, бо́ буде хо́луд*. Б-48.

НАРИЙНИК [нари́є'нік] -а, ч. Те саме, що НАМОРДАК. С-19.

НАРИКАТИ [нарика́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Ремствувати, скаржитися (у багатьох н. пп.). 2. Докоряти. *Се́стро мойа́, се́стро ри́дна, поко́лиши мен'і́ д'іти, бо́ йа́ бідна. О́ї не́ буду́ колиха́ти, бо́ буде́ ба́т'ко́ і́ ма́ти на́рика́ти*. (Весільна пісня). С-17.

НАРИС [на́рис] -у, ч. Слід вовчиці під час її полювання. К-59.

НАРИТИ [на́рит'і] (?). *И вот, ка́же, йак на́рит'і́ йак ско́чив, то на мен'і́ шос' б'і́ врод'і́ оборва́лося*. Б-21

НАРИХТУВАТИ [нарихтува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Приготувати. Г-38, Ж-14.

НАРИЖНИК [нари́'жнік] -а, ч. 1. Шнурок, за допомогою якого переносять бур'ян. К-42. 2. Кількість сіна, яку можна перенести таким шнурком. *Нар'і́жнік с'і́на вк'е́нула куро́ви*. Б-16.

НАРОБИТИ [наробі́ти] -бл'у́, -би́ш, док. 1. Працювати, створюючи велику кількість чого-небудь. *Ви вже́ с'і́на наробі́ли?* Г-16. 2. евф. Те саме, що НАРЕПЕЙДАТИ. *Ше́ жо́ден голо́дни в и́тані́ не наробі́в*. С-17.

НАРОКОМ [наро́ком] присл. Спеціально. *Шо́б хоч ко́лі на́роком побачи́ти йо́го!..* М-43.

НАРОСЕЛЬ [на́росел'] -с'л'і, ж. Гуля на голові оленя та козла, де були роги. *В ко́зла на́росел'*. М-2.

НАРОСТЬ [на́рос'т'] -і, ж. Наросле на руці м'ясо без шкіри. *На руц'і́ йакáс' на́рос'т' – ді́ке мн'а́со*. Г-38, І-1, С-62.

НА РОСУ [на ро́су] у зн. присл. Пасти корови зранку до обіду. Р-19; [на́ росу]. *Їа́ по́жину́ корові́ на́ росу, а ти́ на́ ден'*. С-17; [на росу́] Л-4.

НАРОШНО [наро́шно] присл. Навмисне. *Їа́ ни на́рошно́ наступі́в*. С-17.

НА РУБАСЦИ [на рубáс'ци] незм., евф. Менструація. *Отако́ ми́с'ац', дру́г'і́ німа́ на рубáс'ци, а то́д'і́ п'і́де* [кров] *спе́канами ку́ска́ми*. Г-19.

НАРУЧЕ [нару́че] -а, с. Оберемок чого-небудь, узятий на руку. *Прин'і́с на́руче́ дров*. В-54, Щ-1; [нару́ч:а]. *Нару́ч:а з'і́л':а*. П-19.

НАСАД¹ [наса́д] -а, ч. Широкий рухомий брус із двома ручицями на передку воза. В-19.

НАСАД² [наса́д] -а, ч. Те саме, що МИСАД. М-53.

НА САМІЙ ПЕРОТ [на са́мії п'е́рот] у зн. присл. Те саме, що НАСАМПЕРШ. *В нас на са́мії п'е́рот рос... ту́йу шко́ла рос'і́далас'*. С-52.

НАСАМПЕРШ [насампéрш] *присл.* Насамперед. *Насампéрш бат'ушка читатиє нао мáт'ірйу.* Х-7.

НАСЕЛИЦІ [насéлиці] *-иц, мн.* Те саме, що НАСИЛИ. *Вуз'мéс'а за насéлицю блéжчи ду с'іна.* В-2; [насéлиц'і] Н-1.

НАСЕРД [на́серд] *незм.* Посеред; на половині. *Йа до вас учóра йшла-йшла і на́серд дорóги верну́лас'а.* Х-11.

НАСИЛИ [насі́ли] *-іл, мн.* Дві жердини, за допомогою яких переносять сіно. *Пулу́жй і гéте на́рúч:е на насі́ли да і пунисéмо купи́ц'у.* Ш-5.

НАСИЛНИЦА [насі́лниця] *-и, ж.* Жердка, на якій вшали у коморі сало для тривалого зберігання. С-2.

НАСИПКА [на́сипка] *-и, ж.* Мішок для пір'я на подушку. Ж-11.

НАСИРУ ТВОЮЙ МАТИРИ [наси́ру тво́йуй ма́тири!] Прокльон. С-17.

НАСІННИК¹ [нас'ін:ик] *-а, ч., бот.* Огірок, залишений для повного досягання, щоб зібрати насіння (у багатьох н. пп.).

НАСІННИК² [нас'ін:ик] *-а, ч.* Великий мішок, заповнений сіном, який використовували як матрац. Г-21.

НАСКОРІЩИ [наскор'ішчи] *-а, -е, найвищ. ступ.* Найшвидший. *Наш соба́ка наскор'ішчи.* В-2.

НАСКОСИ [наскосі́] *присл.* Не прямо, а під кутом до чого-небудь; навскіс. *Віи́шту дорóжку на стину́ ви́шайут наскосі́.* С-17.

НАСКОСЯК [наскос'áк] *присл.* Те саме, що НАСКОСИ. С-17.

НАСКУВАТИ [наскува́ти] *-уйу́, -уйéш, док.* Спонукаати собаку до нападу на кого-небудь; нацькувати. С-6, С-60; [наскува́т'] В-9.

НАСЛАНИЙ [на́сланий] *-а, -е.* Переселений. *С'уді́ на́слани булі́ [чехи], і жили́ тут.* Р-4.

НА СМЕРТЬ [на смерт'] *у зн. присл.* Про одяг, призначений для померлого. *А ц'у сорóчку ви́ишту трима́йу на смерт'.* С-17.

НАСМОРОДИТИ [насморо́дити] *-о́жу, -о́диш, док.* Поширити сморід. *Насморóдив чосникóм по́вну хату.* С-17.

НАСОННЯ [насón':а] *-а, с., бот., збір.* Соняшникове насіння. *В нас ка́жут' насón':а. То т'іки з сулонéшника.* У-12.

НА СОРОЦІ [на сорóц:и] *незмін., евф.* Менструація. Б-19.

НАСТАВКА [на́ставка] *-и, ж.* Рибальська сітка, яку використовували для лову птахів. Б-29.

НАСТАВНЯ [на́ставн'а] *-і, ж.* Саморобна пастка для лову мишей. С-57.

НАСТАЛИТИ [насталі́ти] *-ал'у́, -али́ш, док.* 1. Відтягнути в кузні лезо сокири, щоб було гостріше. Р-28; [насталі́т']. *Сокі́ру настали́в кова́л'.* Д-30, Б-1. 2. *перен.* Наготувати. *На ц'ої пирéї тра копа́нку до́бру настали́ти і рук'і.* С-17.

НАСТАТЄ [настат':é] *-á, с.* Час, коли з'являється (настає) молодий місяць. *С'о́д'н'і мис'аца настат':é, а чéрес три д'н'і бу́де на не́би.* С-17.

НАСТЕЖЕЙ [настежéї] *присл.* Навстіж. *Двéри очині́в настежéї, не діво, шо диті́на ка́шл'а́йе.* С-17.

НАСТИЛНИК [насті́льник] *-а, ч.* Скатертина. *На стил, то і насті́льник.* Г-4, М-43, О-32, Т-14; [наст'і́льник] О-2, С-59; [насто́льник] Т-6; [насто́л'ник] В-65, П-15, П-32; [насту́льник] Р-6, К-2.

НАСТИЛНИЦЯ [насті́лниц'а] *-і, ж.* Те саме, що НАСТИЛНИК. О-16, С-38; [наст'і́лниц'а] Д-15; [насту́лниця]. *Купі́ла насту́лницю с к'іт'ахами.* С-17; [насту́л'ниця]. *Виш'іва́ла крі́жжиком сорочк'і, насту́л'ниці.* В-39.

НАСТОВБУРЧИТИС [настовбу́рчитис] *3 ос. одн.* настовбу́рчиц:а, *док.* Те саме, що НАЇЖИТИСЬ. *Шерс'т' на кабанóви настовбу́рчилас, йак на йі́жаку́.* С-60.

НАСТОРОГУВАТИ [насторóгувати] *-уйу́, -уйéш, док.* Застерігати від якогось лиха. В-19.

НАСТОРЧУВАТИЙ [насторчуватий] -а, -е. Упертий. 3-11.

НАСТРАМОК [настра́мок] -мка, ч. **НАСТРАХАТИ** Певелика кількість сіна чи соломи, накладена на віз поверх драбин. С по́плава нат' ху́ри с'і́на не^м бу́ло – от настра́мок. С-17.

НАСТРАХАТИ [настраха́ти] -а́йу, -а́йиш, док. Налякати. Хот'і́в д'і́д ба́бу настраха́ти. С-9; [настра́хати]. То так настра́хайе – на стра́х куго́с' во́з'ме. К-45, П-56.

НАСТРЕЛИТИС [настрéлитис] -л'ус, -лиса, док. Забороняти комусь щось говорити; не дозволяти вставити своє слово, висловити свою думку. Така́ серди́та – настрéлитис не дас'т', про́ти ничо́ ни скажи́. С-17.

НАСТРЕНЧИТИ [настрéнчити] -чу, -чиш, док. 1. Порадити комусь що-небудь. Вона́ настрéнчила д'і́вц'і па́рубка. С-30. Йі́м хтос' там настрéнчив. М-51. 2. Під'юдити кого-небудь проти когось. Настрéнчила свикру́ху проти ниві́йстк'і. С-17.

НАСТРОЇТИ [настро́їти] -о́йу, -о́йиш, док. 1. Зготувати (про їжу). Тре́ба настрóїти йі́сти. М-43, П-51, С-17. 2. Набудувати. Настрóїли хл'і́ву і хл'і́вчику. С-17.

НАСТРОПОЛИТИ [настропо́лити] -л'у́, -л'и́ш, док. Те саме, що НАСТРЕНЧИТИ-2. Настропо́лила вс'і́х сус'і́ду проти ми́не. С-17.

НАСТУКАТИ [насту́кати] -а́йу, -а́йеш, док. Подрібнити. Насту́каї цу́кру на пудру. Р-7.

НАСТУЛНИЧОК [насту́лнич'ок] -чка, ч. Зменш. до НАСТИЛНИК. На сту́л насту́лнич'ок, на кол'о́ч'ок ручни́ч'ок. (Весільна пісня). В-58.

НАСТУЛЬКИ [настул'кі] -ів, мн., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. О-13.

НАСТУЛЬЦІ [настул'ці] -ів, мн., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. К-28.

НА СЬМИХ [на с'мі́х] у зн. присл. Жартома. Сказала на с'мі́х, а вона́ і пові́рила. С-17.

НАСТЯГАТИ [нас'т'ага́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Заготовити. На́ши сус'і́ди нас'т'ага́ли дéрва – бу́дут хлива́ ста́вити. С-17. **НАТКУВАТЬ**

НАТАСКА [ната́ска] -и, ж. Те саме, що МУШТРОВКА. Соба́кови ната́ски тре́ба. Л-5, В-4, М-2.

НАТАСКАТИ [ната́скати] -а́йу, -а́йиш, док. Те саме, що МУШТРУВАТИ-2. Соба́ку ната́скати тре́ба почина́ти од с'і́м міс'а́цив. А-2, Л-5, Р-13.

НАТАСКАТЬ [ната́скат'] -а́йу, -а́йиш, док. Те саме, що МУШТРУВАТИ-2. Г-11, Т-2.

НАТАТОЄ [натато́йе] присл. Те саме, що НАЗУМИСЬ. Ко́ле^мсо полама́лос'а йак ната́то́йе. Т-5.

НАТЕРАНЕЦЬ [нате́ранец'] -нц'а, ч., вж. перев. в мн. **НАТЕРАНЦІ** [нате́ранці] -ів, ку́лін. Те саме, що БЕЦЬ. 3-4.

НАТЕГЛИЙ [нат'éглий] -а, -е. Худий. Щ-1.

НАТИКАТИ¹ [натика́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Настромляти що-небудь. В крото́вину нати́кали госо́кового гол'а́. С-17. 2. Тимчасово взувати або вдягати що-небудь. Нати́ка́йу гало́ши и то́д'і́ іду́ ві́жину гу́си. С-17.

НАТИКАТИ² [натика́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Ткати вставки з кольорових ниток у рукави сорочки. На сорочка́х нати́кали рука́ві. В-13.

НАТИНА¹ [наті́на] -и, ж., бот. Листя буряків. Почина́й по́рати. На́жні́ наті́ни порос'а́там. С-17, С-43.

НАТИНА² [наті́на] -и, ж., бот. Те саме, що ЛЕБЕДА. 3-14, П-51.

НАТИЧИТИ [наті́ч'іти] -чу, -чеш, док. Насадити. І́ картóпл'і наті́ч'і́л'і, але́ в:éчери спи́ва́йем – гу́л'і́ца л'аши́т. С-48.

НАТИЧКА [наті́чка] -і, ж. Замалий (короткуватий) одяг. Ск'і́да́ї́ ту́йу на́тичку, бе^мр'і́ до́вшу бл'у́ску. С-17.

НАТІЛКИ [нат'і́лки] -лок, мн., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. Д-6.

НАТКАНИЙ [натка́ний] -а, -е. Із витканим візерунком. *Бул'ї сорочкиє наткани, а типєр ни пр'адут'.* Г-19.

НАТКУВАТЬ [наткува́т'] -уїу, -уїєш, **НАТОКА** док. Те саме, що НАСКУВАТИ. К-6.

НАТОКА [нато́ка] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. *Кротї наточїли натоки.* С-6, В-29.

НАТОЧКА [нато́чка] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. К-53, М-45.

НАТОТЕЖ [натоте́ж] присл. Те саме, що НАТАТОЄ. *А тут йак натотеж ше ї ровер зламвса.* С-17.

НАТОХЛІТИСА [натохлі́тиса || натохлі́тис] -л'ўса, -ліса, док. Випити понад міру (переважно про алкогольні напої). *На минїнах так натохлівса, шо лед' рачки приповз додóми.* С-17.

НАТРА [на́тра] -и, ж. Старий і густий ліс. *Чорніл'їс – то на́тра.* Г-38.

НАТРАВИТИ [натраві́ти] -вл'ў, -віши, док. **1.** Те саме, що НАСКУВАТИ. *Натравї собаку на гусєї – хаї віжєне.* С-17. **2.** Направити (навести) собаку на слід звіра. *Жукá натравїв на слїд зайца.* К-59.

НАТРУИТИ [натруї́ти] -уїу, -уїєш, док. Те саме, що НАСКУВАТИ. Д-21.

НАТТО [нат:о || нат^лто] присл. Дуже. *Йа себе почувайу нат:о дóбре <...>, мен'ї хóчец:а лєтати.* М-48; [на́дто]. *Ше не на́дто давнó <...> годовó гондó палїли купалу.* С-52.

НАТУЛЯНИЙ [нату́л'аний] -а, -е. Такий, що приховує свої думки. *Так'є нату́л'ане, шо ничóго ни скáже.* В-25.

НАТУРА [нату́ра] -и, ж. Характер, вдача. *Таку́ нату́ру ма́є зайа́дливи охóтн'їк.* М-2, С-8. *Нату́ра йак у ту́ра.* К-68.

НАТЬ [нат'] част. Навіть. *Нат' води не^н прине^сє до хати.* С-17; [нет']. *Булі мойї братї і нет' Панáсовиє д'їти.* Г-27.

НАТЯГНУТИ [нат'агнү́ти] -ну́, -неш, док. **1.** Зробити щось натягнутим. *Нат'агнї шнурка́.* С-17. **2.** Наспускати

соку з берези. *Нат'агнүв со́ку – ка́жен ден' по дв'ї в'їдр'ї со́ку.* М-6.

НАТЯТИ [нат'а́ти] -тнү, -тнєш, док. Нарубати. *Там вївороти нат'ає на дрóва.* Г-26. **НАЧЕЙ**

НАУКА [нау́ка] -и, ж. **1.** Система знань; [нагу́ка]. *Йак там твоїа нагу́ка в нивирситєти?* С-17. **2.** Слова священника про померлого, коротка розповідь про його життя. *Ба́тушка нау́ку роска́же, йак чолов'їєк жив.* Г-26.

НАХАТА [наха́та] незм. Те саме, що ГОРА-2. С-6.

НАХАТИ [наха́ти] незм. Те саме, що ГОРА-2. *Захава́їє наха́ту ко'рòбку, са́ло схава́їє, ди ї са́ма бирє йїс'т'.* Л-4. *Вз'ала́ наха́ти чо́боти.* В-4.

НАХВАЛИТИ [нахвалі́ти] -л'ў, -лиш, док. Похвалити. *Са́ма себе нахвалїла, шо йа дóброго рóду, пїу гури́лку, йак во́ду.* (Весільна пісня). Х-7.

НАХІДНИЙ [нах'їдний] -а, -е. Добрий (про рушницю). *Ма́їє не нах'їдне ружїо́.* М-49; [нахо́дний]. *Нахо́дне ружїо́.* М-49.

НАХПЕТИСЯ [нахпє́тис'а] -пл'ўс'а, -ніс'а, недок. Насміхатися, кепкувати. Ш-6.

НАХРАПНИК [нахра́пник] -а, ч. Те саме, що НАМОРДАК. В-2, П-34, С-19.

НАХРЕШЧАНИ [нахрє́шчани] -а, -е. Названий. *Та́їа ву́лиц'а ненахрє́шчана.* П-15.

НАХУТНІЙ [нахү́тн'її] присл. Скоріше; найшвидше. *В нас нахү́тн'її соба́ка скáжут', а не пєс.* С-15; [нахутн'її]. *Муї гонүк бїїга́їє нахутн'її.* С-17.

НАЦИЦНИК [наці́цник] -а, ч. Бюстгальтер. С-17.

НАЦІОНАЛІСТА [націо́нал'їста] -и, ч. і ж. Націоналіст. *Таки́й націо́нал'їста був – вин спүдо Л'во́ва сам.* О-32.

НАЦЬКНУТИ [наці'кнү́ти] -ју́, -єш, док. Те саме, що НАСКУВАТИ. П-32.

НА ЦЬОЙ ДЕНЬ [на ц'ої ден'] у зн. присл. Досьогодні. *Йак ба́т'ко дав*

кус'т'ума, то йак пушó:в, то ї на ц'ої ден'. Кус'т'ума вкрав... Л-4.

НАЧЕЙ [на́чей] присл. Інакше. *Ну тогд'ї же ш пошло д'ело начей.* З-7.

Йа́кос' так ну там трóшк'ї начей
НА ЧЕРЕВИЧКИ [говорять]. К-38, Х-7.

НА ЧЕРЕВИЧКИ [на черевічки] незмін. Дарування грошей новонародженому на хрестинах. Х-7.

НАЧИЙ [на́чий] -а, -е. Те саме, що НАКШИ. *Ну йе, йе начи слова* [в говірці]. О-6.

НАЧИСТО [начі́сто] у зн. присл., оказ. Під час святкування, будучи у гарному одязі. *Не пол'убит' набру́дно, то ї начі́сто тру́дно.* Т-16.

НА ЧУБИ [на чубі́] у зн. присл. Спосіб зав'язування хустки двома ріжками па лобі. Х-10.

НАЧУБОЧОК [начубо́чок] присл. Набакир. Ч-6.

НАЧУБ'ЯНИ [начу́б'яни] -а, -е. Наїжачений, сердитий; чимось незадоволений. *Жу́нка к'їнула, то сидіт начуб'яни і мовчіт.* С-17; [начу́бл'ани] С-17.

НАЧЧЕ [нач:е] присл. Те саме, що НАКШЕ. С-17.

НАЧЧИЙ [нач:ий] -а, -е. Інший. *Там йїдну п'їс'н'у сп'їва́йт'у, тут дру́гу, а там ше нач:у.* Т-9.

НАШЕТИЙ [наше́тий] -а, -е. Вишитий. *В кутку́ нашїта ра́мка.* В-54.

НАШИВАННЄ [нашива́н':є] -а, с. Вишивання; вишивка. *Бол'шинство́ ди́ч'єт бра́ли на вичурк'є нашива́н':є.* В-2.

НАШИВАТИ [нашива́ти] -а́йт'у, -а́йеш, док. Вишивати. *І пр'єли, і клубк'є мута́ли а́л'бо нашива́ли.* Д-6, Б-16, Л-7; [нашива́т'ї]. *Шїл'ї суручк'є і кумєрци нашива́л'ї.* З-6.

НАШИЙ [на́ший] -а, -е, займ. Наш. *На́ший кутóк за́ше зб'їра́вса в на́шого д'їда.* Н-14. *На́ший ба́т'ушка з на́шого силá там пра́вив.* С-30.

НАШИЙНИК [наші́йник] -а, ч.

1. Ошийник (на собаці). В-2, М-45, Р-5, Р-28, С-58; [наші́льник] К-43; [наші́л'ник] Ж-14, З-2. 2. Частина кінської упряжі, яку накладають на шию коневі, а кінцями кріплять до дилі. **НЕБЛАГОСЛОВЕННИЙ**. *Попра́в наши́льника на ка́рому.* С-17; [наші́льник] К-58; [нашл'є́йник] Г-42.

НАШИХУВАТИ [нашихува́ти] -у́йт'у, -у́йеш, док. 1. Підготувати до використання. *Стрє́л'бу трє́ба нашихува́ти, ка́жут' і пудішихува́ти.* Ж-5. 2. Приготувати щось їстівне. *Ну там шос' нашиху́йт' і потрóшечки в'їпїут'.* З-6.

НАШІ [на́ш'ї] -их, мн. Родичі. *Булі вс'ї на́ш'ї.* Н-4.

НАШНЕЦЦА [нашне́ц:а] док. Почнеться. *Жди, по́к'ї нашне́ц:а дру́г'ї мїс'ац.* С-17.

НАШТРОХОВАНИЙ [наштрохо́ваний] -а, -е. Навчений, підмовлений. *Дóбре так бу́ла наштрохо́вана, шо і йак сказа́ти.* З-48.

НАЩОКУВАТИЙ [нашчо́куватий] -а, -е. Набридливий. *Ни́є буд' така́й нашчо́куватий – от нашчо́кувате вдало́с'а.* Т-5.

НВУЕЗДРА [нвуэ́зра] -и, ж. Ніздра. *В корóви вели́к'ї нвуэ́дри.* Г-15; [ну́здри] -дер, мн. В-9, Г-5, Л-13.

НЕ [не || не^н || ни] част. 1. запереч. Не (у багатьох н. пп.). 2. підсил. Підсилене значення дієслова. *Тут, де не гуз'міса, пришо́в пол'їц'їя́нт.* С-17, Б-40. *Котóри хло́пец' до д'ївчини хо́д'ат', то вісипї́ют доро́гу або солóмоїу (чим не попа́ло), чи по́пелом, чи фа́рбойу по сн'їго́в'ї.* С-4.

НЕБАЙЛИВИЙ [неба́йлівий] -а, -е. Мовчазний, неговіркий. *То неба́йліви́ д'а́д'ко.* Г-4.

НЕБЕРЕЖЕНИЙ [небереже́ний] -а, -е. Такий, якого не бережуть або який не бережеться. *Береже́ного Бог береже́, небереже́ного чорт стереже́.* Т-5.

НЕБЕСЬКІ [не^нбєс'к'ї] -а, -е. Кольору безхмарного неба; блакитний.

Помал'ува́в го́кна не^бе́с'к'ім, і хата
годрáзу ста́ла дру́г'ейу. С-17.

НЕБИСЬ [небѣс'] *вст. сл.* Те саме,
що МАБИТЬ. *Спотикну́вс'а – небѣс',
шос' побáчу.* О-16.

НЕБИТО [небито] *спол.* Ніби. О-2.

НЕБЛАГОСЛОВЕННИЙ [небла-
гословен.ий] *-а, -е.* Такий день, коли не
можна благословляти молодих до
шлюбу. *В субóту почина́ют' [весілля],
але в нас, ка́же ба́т'ушка, то
неблагослове́н:и́ ден' субóта.* Т-5.

НЕБОШКА [небо́шка] *-и, ж.*
Покійниця. Р-18, Ч-1; [нибо́шка] Д-8.

НЕБОЩИК [не^бо́шчик || нибо́жчик]
-а, ч. Покійник, небіжчик. *О! Му́ї
не^бо́шчик був хаз'а́йіном! Ца́рство
йо́му не^бе́сне!* С-17, Р-18; [ниб'ішчик]
Д-8.

НЕБОЩИЦА [не^бо́шчица] *-и, ж.*
Те саме, що НЕБОШКА. *Сніла́са
не^бо́шчица Мари́йа, – де дн'у́йе, хаї́
там ночу́йе.* С-17; [нибо́шциц'а] Д-32.

НЕВАРТИЙ [нева́ртий] *-а, -е.*
Непоказний ростом. *Йа так'і бу́ла
мала́йа, нева́рта бу́ла.* С-8.

НЕ ВГАДАТИ [не вгада́ти] *-а́йу,
-а́йеш, док.* 1. Не знати, що робити;
сумніватися у виборі. *Бижéт кров с'
ц'ого́ па́л'ц'а і с' ц'ого́ па́л'ц'а – та ї не
вгада́ї.* О-26. 2. Не могли дібрати слів
удячності. *Йа подарі́ла ц'ілого́ сувóйа
[полотна] – вона́ не вгада́ла, йак
благодарі́ти.* М-48.

НЕВДАЧНО [невда́чно] *присл.*
Невдало. *По́роху не пози́чаї, бо бу́де
тобі́ невда́чно.* П-53, М-45.

НЕВЖЕ Ж НЄ? [невже́ ж н'е?] *незм.*
Те саме, що НУ-2. [В калхос заставляли?]
Так, заставл'али. Невже́ ж н'е? Х-13;
[а невже́ ж]. [Ті флаги сюди привезли?]
*А невже́ ж! Йакшо́ лежа́л'о на дорóзи,
по дорóзи йак і́хал'и, то ї вз'ал'і. Чому́
ж н'е? Вз'ал'і.* М-48.

НЕ ВИДА [не віда] *незм.* Не знати.
Зайшла́ тудá ї не віда, кудá їти^е. С-25.

НЕВДЬ [не́в'ід'] *у зн. присл.* Невідомо.
Така́ хоро́ша – не́в'ід' йака́. П-51.

НЕВИСТУХНА [нев'істухна] *-и, ж.*
Невістка. С-2.

НЕ ВОЛЬНО [не во́л'но] *присл.* Не
можна; не дозволено. *То́го, диті́но, не
во́л'но робі́ти.* С-17.

НЕВПІРНИ [непв'ірни] **НЕДОЄКИЙ**
Невчасний, недоношений (про дитя).
Непв'і́рне дит'а́ вроді́лос'. О-16;
[нип'ірни́й]. *Нип'і́рна диті́на.* С-21.

НЕВШУШМАНИЙ [невшу́шманій]
-а, -е. Неохайний. *Ах ти, чо́рте
невшу́шманій.* Т-5.

НЕГИТЬ [негі́т'] *вст. сл.* Те саме,
що МАБИТЬ. *Негі́т', бу́де дошч.* З-14.

НЕГІДНИЙ [нег'і́дний] *-а, -е.*
Непридатний, неродючий. *Тут земл'а
нег'і́дна.* К-32.

НЕГІМИННИ [не^г'і́мин:и] *-а, -е.*
Неодмінний, обов'язковий. С-17.

НЕГІМИННО [не^г'і́мин:о] *присл.*
Неодмінно, обов'язково. *Не^г'і́мин:о
йі́д' в Цу́ман'.* С-17.

НЕГНЄ [негн'е́] *част.* Навіщо. *Негн'е́
таб'і зечипáти туйу́ л'уді́ну?* В-13.

НЕГОДЯЩИЙ [негод'а́шчий] *-а, -е.*
Непотрібний. *Не руши́н'ц'а, а л'у́шин'а
негод'а́шча.* С-6, М-36, Н-16.

НЕГУДЬ [негуд'] *-і, ж.* Негода.
Надвурі́ негуд' – с хáти не вихо́д'. Т-2.

НЕГУРДА [негу́рда] *-и, ж., бот.*
Дикий часник. С-17.

НЕДАМНО [неда́мно] *присл.* Недавно.
Ш-6.

НЕ ДАТИ РАДИ [не да́ти ра́ди]
незм. Не мати сили, не змогти щось
зробити. *М'ін'а́йут [руки, тримаючи
вінці́ над головами́ молодих], бо не
даду́т ра́ди.* З-40; [не да́ти ра́ду]. *Йа
зла́палас'а за тійі́ двє́ри, бо ни дам
ра́ду.* У-1.

НЕ ДАТИСЬ [не да́тис'] *док.* Не
дозволити щось зробити. *А в'ін не
да́вс'а зн'а́ти чо́боти.* Р-25.

НЕДБАХА [недба́ха] *-и, ч. і ж.*
Ледар. В-46.

НЕДОБАЧВАТИ [недобачва́ти] -а́у, -а́йеш, *недок.* Недобачати. Л-26.

НЕДОБИТКИ [не^ддобітк'і] -у, *мн.* Те саме, що НИДОБУЙКИ. С-17.

НЕДОБРЕЧИЙ [недобре́чий] -а, -е. Недобрий, поганий. *То недобрéчий чолов'як, бо рóбит' зло л'уд'ам.* Ш-3.

НЕДОСКИЙ [недойе́кий] -а, -е. Розумово відстала людина. Р-21.

НЕДОЛЮДНИЙ [недол'удний] -а, -е. Відлюдькуватий. Ж-15.

НЕДОПІРНИЙ [недоп'ірний] -а, -е. Те саме, що НЕВПІРНИ. В-19.

НЕДОТЕПА [недотéпа] -и, *ж.* Той, хто нетямущий. С-17.

НЕЖИСТЬ [не́жис'т'] -і, *ж., мед.* Нежить. Р-35.

НЕЗАВИДНИЙ [незаві́дний] -а, -е. Поганий; такий, якому не можна позаздрити. *Мойа́ жиз'н' була́ незаві́дна.* М-5.

НЕ ЗАПАЛ [не запáл] *незм.* Осічка в рушниці. Н-16.

НЕЗГРАБОТА [незграбо́та] -и, *ч. і ж., знев.* Незграбна людина. Ш-6.

НЕЗДАЛИЙ [не^дзда́лий] -а, -е. Невмілий; непридатний. *Вун не^дзда́лий до косі́н':а.* С-17.

НЕЗДАЛО [не^дзда́ло] *присл.* Недобре, незручно. *С'ад' с'уді́ – там си^до́іти не^дзда́ло.* Х-4. *Шо́ йе ба́рзо, то незда́ло.* Л-15.

НЕЗДАТНИЙ [незда́тний] -а, -е. Старий, німецький. *Незда́тна ха́та.* К-45.

НЕЗДОБНИ [не^дздо́бни] -а, -е. Кволий, недолугий. Т-5.

НЕЗДОБНИЙ [нездо́бний] -а, -е. Незручний у користуванні. *Нездо́бна рушні́ц'а – хоч ві́кин'.* С-62.

НЕЗДОЛЬНИЙ [нездо́льний] -а, -е. Те саме, що НЕЗДАЛИЙ. *Йа то до пи́сeн' не здо́л'на – йа не спи́ва́ю.* Д-33.

НЕЗЛАГОДА [незла́года] -и, *ж.* Ворожнеча. *Зи мно́ю ста́ла в незла́год'і.* Б-40.

НЕЗНАВИДИТИ [незнаві́дити] 3 *ос. одн. мин. ч.* незнаві́див, *док.* Зненавидіти.

А в'ін чо́гос' незнаві́див те́йі чолов'як те́йі ж'інки. Х-11.

НЕЙН [не́йін] -а, -е, *присв. займ.* Її. *Не́йін чолов'як.* Г-33. *То не́йіна ху́стка.* К-58, Г-40.

НЕКИЙ [не́кий] -а, -е. Якийсь. *Не́кий чолов'як ході́в.* Ж-5.

НЕКОСЬ [не́кос'] -і, *ж.* Невикошена стара трава. *Не́кос' тре́ба не^дзиму спалі́ти.* Б-14, У-12; [не́кош]. *А типéр боло́то, не́кош – ни́хто не^дко́сит'.* С-52.

НЕКОТОРИЙ [не́катори́й] *займ.* Деякий. *Йа с ті́ми коро́вами. Не́катори во́ду пі́ут над Бу́гом, не́катори хо́д'ат...* М-22; [не́катори́й]. *Не́катори по т'у́рмах остáл'и, не́каторих побі́л'і.* М-48, С-38; [не́кту́ри́й] Д-3; [не́кту́ри] П-36.

НЕМАВИДОМА-ДЕ [не^дмавідома-де] *присл.* Казна-де. *Не^дмавідома-де вун ла́зит.* С-17.

НЕМАВИДОМА-ШО [не^дмавідома-шо] *займ.* Хтозна-що. С-17.

НЕМАВИДОМА-ЯК [не^дмавідома-йак] *присл.* Казна-як. *Со́нце бли́снуло, тра до с'і́на. Не^дмавідома-йак до́бра́тиса на ту Бо́сла́вку.* С-17.

НЕМАВІДЬ [нема́в'ід'] *займ.* Те саме, що НЕМАВИДОМА-ШО. Т-5.

НЕМАЄЧКИ [нема́йечки] *незмін.* Немає. *Ше, му́сит', субо́та – тепéр нема́йечки* [робітників, бо вихідні]. М-44.

НЕМЗНА НІЦ [не́мзна н'і́ц] *незмін.* Нічого не знати. В-37.

НЕМИР [не́мир] -у, *ч.* 1. Сварка; неспокій. *В ха́ти так'і не́мир!.. Крик ко́жного дн'а.* С-17, О-16. 2. Злагода. *Типéр ни́ма́йе не́миру – одне́ дру́гого йагбі́ могло́, то вту́пи́ло б.* Л-4.

НЕМОК [немо́к] -мкá, *ч.* Глухонімиий чоловік. *І вона́ ви́шла за немкá* [заміж]. Р-22.

НЕМОЧ [не́моч] -и, *ж., оказ.* Те, що не становить допомоги. *Бул'и не́мочи, йак по́мочи.* С-17.

НЕМТУР [не́мтур] -а, *ч. і ж., згруб.* 1. Той, хто недочуває. *Чо́го не^дго́бзива́йса? Ти – кава́лок не́мтура*

то́го! С-17. **2.** Глухонімії. *Два сіни чуйут, а трéт'і нéмтур нéмтуром.* С-17.

НЕ ... НИ [не ... ни^е] *спол. розд.* Ні ... ні. *Ни поч'уйеш' не п'ес'н'ей, ни висéл':а, нийáк'іх бе^мсéd^м.* Л-2.

НЕНЗА [нэ́нза] *-и, ж.* **1.** мед. Якась хвороба (?). *Шоб тибé нэ́нза з'іла!* Б-16. **2.** (?). *Замóвч! Ти та́йя нэ́нза!* С-17.

НЕНЗЯ [нэ́нз'а] *-і, ч. і ж., знев.* Те саме, що **МАЗЯ**-1. Г-20.

НЕНЗЯТИ [нэ́нз'ати] *-айу, -айеш, недок., знев.* Плакати (переважно про дітей). Г-20.

НЕНЬКА [нэ́н'ка] *-и, ж.* **1.** Колиска, підвішена до стелі на чотирьох вервечках. *В нэ́н'ц'і го́ддала диті́ну.* Г-34, С-51, Т-5; [нэ́н'ке] В-13. **2.** Рибальська сітка. К-48.

НЕОБІЛНИЙ [необ'і́лний] *-а, -е.* Такий, що не співчуває іншим. Ж-5.

НЕПАМ'ЯТЛИВИЙ [непа́м'ятл'івий] *-а, -е.* Такий, що все забуває. *Непа́м'ятл'іва така́йя і тепер вже не могу́.* *Коп хто спивáв, то п спивáла^н за йім.* В-45.

НЕПОБІДЛОВАНА [непоб'і́длована] *-е.* Ялова коро́ва. П-51.

НЕПОДАЛЕКУ [непода́леку] *присл.* Неподалі́к, недале́ко. *А в нас неподале́ку так, по сус'ї́тву од нас, жив, е... жив чолов'я́к, шо в'ін пон'іма́в л'ї́чити.* Х-11.

НЕПРОДМУХАНИЙ [не^мпродму́ханий] *-а, -е.* Темний, непроглядний. *Йї́д'мо, бо заста́не непродму́хана н'ї́ч.* С-1.

НЕРАС [нера́с] *у зн. присл.* Часто. *Ча́сом нера́с волоку́т санк'і господарá на стр'ї́х туди́-о* [перед Щедрим вечором]. С-4.

НЕРЕТ [нерéт] *-у, ч.* Рибальська сітка, яку використовували для лову птахів. В-4.

НЕРУХ [не́рух] *-а, ч.* Ягідне чи грибне місце, де ще ніхто не був. *Знашли́ чері́н і грибу́в – не́рух то.* К-3; [н'е́рух]. *Н'е́рух – де вéл'ми багáто йáгод.* Д-30.

НЕС [нес] *но́са, ч.* Ніс. С-49; [нус] С-17; [нис] Ж-14.

НЕ СКАЖИ [не^мскажі] *у зн. част.* Так; дійсно. *Тру́дно пинс'іне́рам пиризимува́ти.* – *Не^м скажі, а ше ж дров ма́ло.* С-17.

НЕ СПАЛИТИ [не спалі́ти] *з ос. одн.* не спалі́т', док. Не вистрі́лити (про рушницю, в яко́ї осі́чка). *Рушні́ця спалі́ла, а за́йец' вт'ї́к.* В-9, П-41, С-6, Ш-6.

НЕСПУРНИ [неспу́рни] *-а, -е.* Такий, що немає спору; неврожайний. *Копáйу за ден' мишка́ картóпл'ї... Така́ неспу́рна.* С-17.

НЕ СТАТИ [не ста́ти] *з ос. одн.* не стане, док. Не вистачи́ти. *Ої́ ни^е жур'їтес', коро́ваїночки, – в мо́го ба́тен'ка вс'о́го мно́го: чо́го не^м ста́не – вин доста́не, чо́го не^м бу́де – роздобу́де.* (Коровайна пісня). Ф-3.

НЕСТІ [не́ст'ї] *-у́, -е́ш, недок.* **1.** Носити щось (у частині н. пп.). **2.** Бути гоноровим, чваньковитим. *Йа кажу́ – нийáкого го́нору, прóсто вм'ї́ут' л'у́ди себé нест'ї́ да ї вс'о.* П-40.

НЕ СТОІТЬ [не сто́їт'ї] *незмін.* Відповідь на дякування. Л-1.

НЕСЧПКА [несч'і́пка] *-и, ж., бот.* Яблуня-дичка; *Malus sylvestris* Mill. *Несч'і́пок нако́пáв в л'ї́с'ї.* С-9.

НЕСЬЦЬОКА [нес'ц'о́ка] *-и, ж.* Болото, яке ніколи не висихає. О-17.

НЕТАКИЙ [не́такий] *займ.* Такий; ще такий. *О там був з Мо́тол'а був Ошу́рко да там не́таких бу́лі, о.* Т-4.

НЕТО [не́то] *прійм.* Або, чи. *Ма́ком мо́жна присі́пати не́то цибу́л'ко́йу.* С-48.

НЕХ [нех] *част.* Хай, нехай. *Нех воно́ все во́гн'ом згорі́т!* С-17, Г-7.

НЕХА [не́ха] *-и, ж., знев.* Нечепурна жінка. Д-20; [ні́ха] Б-19.

НЕХАЯ [неха́йя] *-і, ж., знев.* Те саме, що НЕХА. С-15.

НЕХЛЮЯ [не^мхл'у́йя] *-і, ж.* Те саме, що НЕХА. Т-5.

НЕХНО [нэхно] част. Те саме, що ХАЙ-НО. *Нэхно йа позвон'у в м'іл'иц'іу!..* П-56.

НЕХРИСТЬ [нэхрис'т'] -і, ч. і ж., знев. 1. Той, хто не хрещений. С-17. 2. Погана людина. С-17.

НЕХТО [нехто́] займ. Дехто (?). *А йак нехто́ нема́ кому́ де встил'ати [полотно], то завезе́ш на ри'ку́ да на бе́регови повистил'а́йеш.* М-48.

НЕЦКІ [не́цк'і] -цок, мн. 1. Ночви. *А йак вже́ ніаску росчин'а́йу, то ту вербу́ [свячену] кладу́ на не́цк'і.* Х-7; [не́чки] П-20, Р-34; [ні́цки]. Бляшані ночви. П-6; [на́ц'ки]. *В на́ц'ках намочи́ла ла́х'і.* Л-16. 2. Таз. Л-12.

НЕЦЬМАК [не́ц'мак] присл. Те саме, що НИЦ'. Б-43.

НЕЧЕМНИ [не^ччёмни] -а, -е. Непотрібний; поганий. *Вун хло́пец га́рни, а вона́ по́длук йо́го, йак ку́рка, – така не^ччёмна.* С-17.

НЕЧИСТА [нечіста] у зн. ім., -ойі, ж. Лиха ворожа сила. *Прийшла́ Дру́га Пречі́ста – вз'ала́ ко́марá нечі́ста.* В-31; [нечі́сте]. *Йа ду́маю, то нечі́сте во́дит'.* П-21.

НЕЧИСТИЙ [нечісти́й] -а, -е. 1. Старий (про трави), непоживний. *На Пречі́сту трава́ нечі́ста.* С-17. 2. [ничі́сти́й]. Будь-який харч. *От Причі́сти́й да́й коро́ви ничі́сти́й, а н'іс'ла́ Покро́ви, то да́й до́бри́й коро́ви.* З-22.

НЕЧИСТОТА [не^ччистота́] -и, ж. Бруд, сміття. *Хоч прибири́ в ха́ти, а то така́ не^ччистота́...* С-17.

НЕЧИСТЬ [не́чис'т'] -і, ж. Усяка зла нечиста сила. *Ни диві́са то́го к'іна́, шоп нийа́ка не́чис'т'ни сні́лас.* С-17.

НЕЧКУРАВИЙ [нечкура́вій] -а, -е. Неакуратний. Р-21.

НЕШО [нешо] займ. Щось. *Буде по́года, то нешо́ зародит, а йак...* В-56; [н'ешо́]. *Ну за́ре до́бав'ілі́ н'ешо, то вже́ шес:о́т получ'і́ла.* Х-8, К-34.

НЕЩИМНИЙ [нешчі́мний] -а, -е. 1. Такий, що варений без м'яса (про

перші страви). *С'од'н'і ма́йемо нещчі́мний борич.* С-17; [нешчі́мни] В-11. 2. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. В-8.

НЕЯКИЙ [нейа́кий] -а, -е. Неврожайний, поганий. *Удова́ нещча́сна жи́то жне, да йакé ж воно́ по'вкл'а́кане да нейа́ке.* М-48.

НЄ [н'е] част. 1. запереч. Ні. *Н'е, йа на робо́ту не пу́ду.* С-17. *Н'е, в нас ничо́го не приві́азу́ют'.* З-6; [н'е^а] Г-16; [н'і]. *За кі'мс'а то бу́ду спи'ва́ти, ал'і сама́ то вже́ н'і.* П-36. 2. **НИВАЖНИЙ** *Правда? Нас ві́везли в че́рвц'ови. Н'е? В че́рвц'ови ми пуйі́хали [на захід Польщі].* Я-1.

НЄ А ЧОГО [н'е а чо́го?] част. Так. [Ви говорите подібно, як я говорю?] *Н'е а чо́го? Чо́го?* Л-2.

НЄВЄДОМО-ЯКИЙ [н'ев'едомо-йа́кий] займ. Хтозна-який. *Йа́ка ва́ша мо́ва? Н'е біялору́ска, и н'е ру́ска, і н'ев'едомо-йа́ка.* П-36.

НЄК [н'ек] спол. Як. *Н'ек вз'али́ [мадяри] два́цит' два чолов'і́ки, то двана́цит' убі́ли.* Т-4.

НЄКА¹ [н'е́ка] займ. Якась. *Там біла́ н'е́ка шко́ла.* В-56.

НЄКА² [н'е́ка] част. Те саме, що НЄ. Р-36.

НЄКІ [н'е́к'і] займ. Якийсь. В-56; [н'е́к'іі] Р-22; [н'а́к'і]. *Н'а́к'і тут со́бол' – зве́рк'і^ч воді́л'іс'.* С-28.

НЄКОЛІСЬ [н'е́кол'іс'] присл. Колись. *Ну то в нас там н'е́кол'іс' на пуду́рку бирóза бу́ла.* В-45.

НЄШО [н'ешо] займ. Хтось; щось. *Н'ешо в л'іс'і здо́хло, шо ти прибу́в.* Г-15.

НИ [ни] 1. част. запереч. Ні. *На тум ті́жн'і, шо Тру́йца, то ни, оно́ на дру́гим ті́жн'і у читве́р, – тогді́ йе з'ел'ене́ц'и.* В-39. 2. част. підсил. Аж. *Да праде́мо ці́л'у з'і́му, хо́д'ім по вич'урка́х ни збиру́:а д'івч'а́та ге́так'і мол'оден'к'і.* М-48. *Вже́ не получа́йец'а... Вже́ ни за́робу'тку ни́ма.* Н-8.

НИБИ [ніби] спол. Ніби. *Дума́йе, ніби йа хот'ів то.* К-58.

НИБОГА [ни^ебо́га] -и, ж. Племінниця. Пудвелá йійі нібо́га. Г-19, Т-5.

НИБОЖ [ни^ебо́ж] -а, ч. Племінник. Т-5.

НИВАЖНИЙ [нива́жний] -а, -е. Поганий, недобрий. Зимá нивáжна бу́ла. Л-5. Жис'т' нивáжна бу́ла. Л-17; [невáжний]. І вона́ за то́го п'ишла... Ну і вз'али́ нева́жного. М-9. Земл'а нева́жна тут. Ч-10, П-21; [нива́жний]. Продайе́ стару́ нева́жну хату́, а хо́че, йак за **НИВЖЕНЯНИ** ~~побу~~. С-17.

НИВЖЕНЯНИ [нивжéн'ани] -а, -е. Неодружений. Туді́ на вечорни́ці ході́ли нивжéн'ани. В-42.

НИВИДА [ниві́да] присл. Те саме, що НЕВІДЬ. Ниві́да, звідки там йі́здили горич'ері́. С-15.

НИВИДИМО [ниві́димо] присл. Те, що не бачено досі. Жі́то ни вйáзали в нид'і́лу. То х'іба́ вже ниві́домо йакá туча... П-46. Нáша мóва то кáжут, же вона́ невидóмо йакáйа. П-36.

НИВИДЬ-ЩО [нивід'т'-шчо] займ. Неві́домо що. Вони́ сухі́єйі́ тійі́ шінки бу́л'і, ал'і ниві́д^м-шчо... Ч-4; [нив'і́т'-шчо] Ч-9; [нивід'д'-шо] З-23.

НИВИДЬ-ЯК [нив'і́д'-йак] присл. Неві́домо як (виконано). Говорáт а такó, йак йа́ говору́, – нев'і́д'-йак. Ч-4.

НИВИСТА [нив'і́ста] -и, ж. Неві́стка. Хл'і́б ни нив'і́ста – йакі́й вдáс'ц'а, такі́й зйі́с'ц'а. Ш-5.

НИВІТЬ-ЩО [нив'і́т'-шчо] займ. Неві́домо хто або що. Вйі́де такáйа помóричана нив'і́т'-шчо. Ч-9.

НИВІХНА [нив'і́хна] -и, ж. Те саме, що НИВИСТА. Одч'і́не, мáтухно, ворóта – в'і́земо тоб'і́ нив'і́хну з:олóта. (Весільна пісня). З-11.

НИВКАКУЮ [нивкаку́ю] у зн. присл. Ні, зовсім ні. Просі́ла бригад'і́ра, шо да́й нам ц'у^е лánку, – нивкаку́ю! Ц-5.

НИВНИКИ [ні́вники] -ів, мн., бот. Гриби (?). Н-21.

НИГДЕ [нигдé] присл. Ніде. Бобрі́ нигдé не живу́т, чéрез два-три дн'і́ м'ін'áйут м'і́сце. В-10, Л-1, Х-7.

НИГЛІ [ні́гл'і] -ів, мн., кулін. Те саме, що КУТИК. Ж-8.

НИГОЖИЙ [нигóжий] -а, -е. Неродючий (про ґрунт). Там нигóжа зимл'á. С-15.

НИГРИТЯ [нигри^ет'á] -áти, с. Негреня. А шо ви видéте такé чóрне?! Нигри^ет'á видé. Р-30.

НИГРІШАНИ [нигр'ішани] ^{НИЖЕЙ} -а, -е. Такий, що ще нічого не їв. А йа́ ше с'од'н'і́ нигр'ішани. С-17.

НИГА [ні́га] -и, ж. Маленький шматочок чого-небудь. Да́й хоч ні́гу хлі́ба. Л-24.

НИГАВКА З СТИГЛЯКАМИ [ні́гавка з стигл'акáми] -и, ж. Те саме, що ГОМАЧКА-1. С-25.

НИГАТИ [ні́гати] З ос. одн. ні́гає, недок. Погано вимовляти звуки мови. В-13.

НИ ДАЙ БОГ [ни да́й Бог^x] незм. Слова, якими відвертають від себе якесь лихо. Ни да́й Бог^x т́ута впáсти. Г-44.

НИДЕ¹ [нидé] присл. Ніде, ні в якому місці (у багатьох н. пп.).

НИДЕ² [нидé] спол. сл. Де. Тут шо хоч бу́л'ó – гéти м'і́сти, нидé (показує) хаті́ стойáт'. М-48.

НИДИЛЯ [ниді́л'а] -і, ж. Неді́ля. В-45.

НИДОБУЙКИ [нидобу́йки] -у́йок, мн. Старі хворі люди. На нáшому кутку́ самі́ нидобу́йки. С-17.

НИДОСІКА [ни^едос'і́ка] -и, ж. Недолік на полотні через недостатньо прибиту нитку піткання. В-13, Х-10, Ч-6.

НИДОСОЛ [нидосóл] -у, ч., оказ. Недосолена страва. Нидосóл на стол'і́, а пересóл – на голові́. С-17.

НИДОЯКІЙ [нидойáк'і́й] -а, -е. Поганий; байдужий до всього. Нáша молод'óж нидойáка. К-17.

НИДУТОРКАЧКІ [нидугóркачк'і́] незмін., етн. Гра дитяча. Чáсом гра́ли

нидуркачк'і, то так, йак' і камушк'і, алé до інших каминц'ів не дуркуватис'. Г-18.

НИСК [нийéк] присл. Ніяк. С-6.

НИСКИЙ [нийéкиї] -а, -е. 1. Дуже негарний, поганий. *Йек там ручнік? Мин'і ну гет нийéкиї.* Ч-6. 2. [нийáк'і] -а, -е. Такий, що не відзначається якимись визначальними рисами; прийнятний. *Твуй свéдер мóже бóти – йак'іс' нийáк'і.* С-17.

НИЖЕЙ [ніжеї] присл. вищ. ступ. Нижче. *Пустів [вистрілив] ніжеї і не ~~нижиби~~.* В-21.

НИЖИБИ [ні°жиби] спол. Ніби. *Вунó то ні°жиби прáвда.* П-1.

НИЖИД [нижід] -и, ж., мед. Нежить. Г-21.

НИЖИЙКА [ніжийка] -и, ж. Ніженька. П-26.

НИЖИТУВКА [нижитувка] -и, ж. Те саме, що НИЖИД. С-23.

НИЖОЧКА [ніжочка] -и, ж. Те саме, що НИЖИЙКА. К-58.

НИЗАРАЗ [низáраз] присл. Зразу ж. *То тó хлопці низáраз приведóт музикáнтов.* В-34.

НИЗАТИ [низáти] -жу́, -жиш, недок. 1. Нанизувати що-небудь на щось (у багатьох н. пл.). 2. Стенати (плечима). *Вона́ ничóго ни зна́є, тоно́ ніже плéчами.* С-17.

НИЗГІЖ [низг'іж] присуд. сл. Не можна. *Низг'іж ничóго зробíти.* В-25.

НИЗДАЛИ [низдáли] -а, -е. 1. Невмілий. *Вун до ц'éйї робóти низдáли.* К-28. 2. Худий. Ч-7.

НИЗДАРА [низдáра] -и, ч. і ж. Той, кому ніяка робота не вдається. Ч-6.

НИЗДАТНИЙ [низдáтний] -а, -е. Такий, якому нічого не вдається зробити. *Низдáтний охóтн'ік.* Т-8.

НИЗДРИНА [ніздрина] -и, ж. Ніздря. В-3; [нóздрина] С-17; [нóздрина] Г-15; [нвóздрина] Г-15.

НИЗОВИНА [низóвина] -и, ж. Низина. В-45.

НИЗЮК [низ'юк] -á, ч. Те саме, що КОРДУПИЛЬ-І. Х-7.

НИКАТИ [нікати] -айе, -айеш, недок. Ходити без мети; шукати, не знаючи чого. *Нікайе с хáти до хáти... Вчорáшн'ого д'н'а шука́є.* С-17.

НИКІЛЬКО [ник'іл'ко] займ. Ніскільки. Л-4.

НИКОГУСІНЬКІ [никогóс'ін'к'і] займ. Нікого. *Никогóс'ін'к'і тут нимá.* С-17.

НИКУДА¹ [никудá] присл. **НИОБОЛИТИ** *Никудá с хáти ни їди!* Г-16.

НИКУДА² [никудá] у зн. прикм. Те саме, що НИКУДИШНІЙ; такий, що не годиться. *Вона́ [церква] булá такá старéнка... малéнка, никудá.* Н-15.

НИКУДИШНІЙ [никудiшн'ий] -а, -е. Поганий, непотрібний. *Никудiшн'е жит':é.* Ш-4.

НИКШИЧКОМ [нікшичком] присл., пестл. Нишком. *Хлопци пунабира́ють' п'ірьє нікшичком в рука́в, а пудо́м – фух!.. Випуст'ат' на нас.* К-64; [нішчечком]. *Говорі нішчечком – дитiна спит.* С-17.

НИЛЬОТНИЙ [нил'óтний] -а, -е. Такий, що не літає збирати нектар (про бджоли). *Полит'іли – назáт ни прилит'іли <...>, нил'óтна пчолá в мене зостáлас'а.* В-7.

НИЛЮДЬМАНИ [нил'уд'мани] -а, -е. Нелюдяний, відлюдкуватий. *Такá нил'уд'мана л'удiна!* Б-19.

НИМА ЗА ШО [нимá за шó] незм. Те саме, що НЕ СТОЇТЬ. С-17.

НИМА КОЛІ [нимá колі] незм. Немає часу. *Отó тим, кáже, жи́нци'і все нимá колі.* К-9, С-17.

НИМИЦА [нимiца] -и, ж., бот. 1. Галінсога дрібноквіткова; *Galinsoga parviflora L. Гон йакá по горóди порослá нимiца.* С-17. 2. Блекота; *Hyosciamus niger L.* Л-4.

НИМУШЕЙНИЙ [нимушеїній] -а, -е. Неохайний. С-56.

НИНАДЖАНО [ни^на́жано] присл. Ненадіяно, несподівано. *Так ни^на́жано син з ни^уїскоїу приї́хав.* С-17; [нина́жено] П-24.

НИНЧЕ [нінче] присл. Тепер (?). *Нема́ тош катол'ікуу́ оде – нінче в Пóл'шу виї́хали.* В-16.

НИНЬКИ [нін'ки] присл. Зараз. *Коліс' мої́ ру́ки так т'а́шко робі́ли, а нін'ки на груд'ах лежа́т'.* (Пісня, яку виконують біля покійника). К-40.

НИОБОЛИТИ [ниобóлити] -óлу, -óлиш. док. **1.** Не розуміти когось, не співчувати комусь (?). *От ко́жне ни обóлит! Жив би ти тут, то ї ти б мав так'ї с'інокóс.* С-17. **2.** Заздрити кому-небудь. *Сус'ід наш ниобóлит'.* Л-26.

НИ ПАМКИ [ни пáмки] у зн. присл. Не думаючи про наслідки; забуваючи про щось. *Ц'іли ден' бйі́гайе, а за врóк'ї ни пáмки.* С-17.

НИПОТРІБСТВО [нипотр'іб^нство] -а, с., збір. Усе, що непотрібне. Д-31; [нипо^утр'іпство]. *А ти крива́!.. Ти нипо^утр'іпство!..* Р-30.

НИПУТРІБНИК [нипутр'ібник] -а, ч., знев. Ледацюга. Л-4.

НИ ПРИ ЧІМ [ни при ч'ім] займ. Ні до чого; непотрібний. *Ка́же ба́т'ушка – ни при ч'ім здрáстуйте, трéба сла́ва Бóгу!* М-49.

НИПУТЬОВИЙ [нипут'ові́й] -а, -е. Такий, що з нього немає ніякої користі; лінивий. С-59.

НИРЕТВА [нирéтва] -и, ж. Викопаний рів. *Кóло^у се^нла́ нирéтва в нас.* С-42.

НИРКА [нірка] -и, ж. **1.** Те саме, що НЮРКА. С'ої хлóпиц' нірка пишóв. Д-21. **2.** орн. Невелика дика качка. В-44.

НИРОЗНАК [нирóзнак] -а, ч. Складна банка місткістю 700 г. *Накладі́ капу́сти в нирóзнак.* З-24.

НИРТА [нірта] присл. Те саме, що НИЦ¹. *Пушóв нирта з горба́.* В-64.

НИС [нис] нóса, ч. **1.** анат. Орган нюху в людини і тварини (у багатьох н. пп.); [нес] С-49; [нус] Г-16, С-17. **2.** Кінець леза ножа. З-21, П-33.

НИСЛУХНЯВИ [нислухн'áви] -а, -е. Неслухняний. Л-4.

НИСХОДІМИЙ [нисход'імі́й] -а, -е. Великий; такий, що не можна обійти. *Погóн'а – то корч'ї нисход'ім'ї.* О-11.

НИТ [нит || ни^т] -а і -у, ч. Начиння ткацького верстата. Д-21, Х-10.

НИТЕМНИЙ [нит'émні́й] -а, -е. Недогадливий. В-13.

НИТКОЮ [ніткоїу] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. *Ніткоїу посу́нули зв'іри.* К-71.

НИТО [нитó] незмін. Нібито. *Такі́... така шл'апа нитó.* П-21.

НИХЛЮЯ [нихл'у́йя] -і, ч. і ж. Погана недбайлива людина. Х-7.

НИХОВНИСТИЙ [ниховні́стий] -а, -е. Завеликий; немодний, негарний. *А вони́ ви́лік'ї так'їйі, ниховні́сти чо́боти.* *Молод'óж ни хо́діла в такі́х.* Т-19.

НИХОТЯ [нихот'á] присл. Мимохіть. П-24.

НИХТИКИ [ніхтики] -ів, мн., бот. Календула; *Calendula officinalis* L. С-18; [н'іхтик'ї] Г-18.

НИЦ¹ [ниц] у зн. присл. Униз обличчям. *Трéба ла́гті́ ниц.* Т-2.

НИЦ² [ниц] займ. Нічого. *Йа ниц ни скажу́.* О-2, Д-16, З-6, З-37, М-43; [н'іц]. *Нима́ н'іц дóброго.* Г-4, Х-1.

НИЦЬМА [ніц'ма] присл. Те саме, що НИЦ¹. *Лу́х ни́ц'ма на зéмл'у.* С-17, Н-4.

НИЧАНКА [нічанка] -и, ж. Сукана з прядива міцна нитка. В-29.

НИЧИМ [ничі́м] у зн. присл. Бути простим робітником – не начальником. *Наї́лучи чин – йак ничі́м.* Б-40.

НИЧИМ НЕ БУТИ [ничі́м не^н бу́ти] незмін. Не належати до жодної політичної сили. *Е́то вин крóсній ми́ був, и ничі́м вин не^н бу́в.* Н-5.

НИЧКА [нічка] -и, ж. 1. фаун. Те саме, що КОЖАН. Б-24, Ж-6, Ж-10, З-1. Л-1, С-51, Х-10; [ночка] Д-39; [нічка] К-13. 2. орн. Нічний птах (?). С-21. 3. ент. Нічний метелик сивого кольору (?). П-50.

НИЧКИ [нічки || нічке] -чок, мн., етн. Те саме, що ПАНАС-2. К-70; [нічк'і]. Нічк'і – то завієзувал'і во́чи і лапал'і йіден дру́гого. З-6.

НИЧКУН [ничкун] -а́, ч. Той, хто приховує щось від інших. П-28.

НИЧО [ничо́] 1. у зн. прикм. Добрий, непоганий. Пуста́ була́, а дл'а дите́ї була́ ничо́, шкудува́ла йїх. Л-4. 2. займ. Нічого. Нихто́ ничо́ ни сказа́в. Ч-6. И ничо́ ни було́ – ни ка́шл'у, ни... Р-25, Ц-5; [нишо́]. Нихто́ ни платі́в в колго́спи **НИЧОГИИ**.

НИЧОГИЙ [ничо́гий] -а, -е. 1. Поганий. Мо́є руж:о́ ничо́ге – все живи́т'. Ф-1, Г-15, З-32, К-71, М-45, С-51, О-2; [ничо́г'і]. Соба́ка ничо́г'і – не году́ї йго́. С-65; [ничо́ги] О-32; [ничо́ий]. Руж:о́ ничо́е, кепс'ке. Б-21; [нічо́гий] Г-21. 2. Непоганий; посередній. Вз'еу́ дру́гу жи́нку, бо ж д'іти, то бу́ла ничо́га ма́ти. С-25. 3. Худий, хворобливий (про людину). Г-26.

НИЧОГИЙКИЙ [ничо́гийкий] -а, -е. Зменш. до НИЧОГИЙ-3. Г-21.

НИЧОГО [ничо́го] незм., у зн. присл. 1. Добре; посередньо. Дочка́ фел'дшером роби́т', то живе́ ничо́го. З-6. 2. Про термін споживання. Ва́ша кубаса́ ше ничо́го? Бо йака́с' сива... С-17.

НИЧУГАВИЙ [ничу́гавий] -а, -е. Хворий, німецький. В'ін приставивс'а кул'гавим, та́кім ничу́гавим. Н-5.

НИШКА [нішка] -и, ж. 1. Мішок, наполовину заповнений чим-небудь. Вз'ала́ нішку з муко́йу і поне^нсла́ перед собо́йу. С-15, Ч-6. 2. [ні'шка]. Торбина. Б-48.

НИШПЕТА [нишпéта] -и, ж., знев. Гидка людина. К-70.

НИЩО [нишчо́] незмін. Нічого; може бути. [Ваше ім'я вам подобається?] Нишчо́, нишчо́. Йак назва́ли, так' і йе. О-11. Йак ма́ти сніц'а, то л'уді ка́жут', шо нишчо́. О-11.

НИЯКИЙ [нийа́кий || нийа́к'і] -а, -е. 1. Не дуже гарний, але й непоганий. Ц'о́ї руши́к мин'і нийа́к'і – ни хо́чу виши́вати. С-17. 2. Старий, німецький. То́ї стуле́ц' та^ккі́й вже нийа́кий. В-13. 3. перен. П'яний. Тву́ї хло́пец' знов пошо́в нийа́к'і. И де вже набра́вс'а? Г-16.

НИГОР [нігор] -а, ч. Те саме, що ЕГЕР. Л-9.

НИДИ [ніди] присл. Ніколи. Н'іди так не говори́. С-8, К-17; [ніди] С-8.

НИДЕ [ніде] присл. 1. Десь. Вун н'іде зашо́в. К-2. 2. Якось, одного разу. Та́йя коби́лка н'іде раз йак утекл'а од мене́, а йа йак п'ишл'а да йак зловіл'а, да йак с'іл'а, да йак дал'а йї́ дра́ла, да... да бйу́-бйу. М-48.

НИДОПИЖ [нідо́пиж] -а, ч. Те саме, що КОЖАН. К-13.

НИКИ [ніки] займ. Якийсь. I вот вж'е в е́том з'єрка́л'е хто́-то там вж'е до йїх при́ход'іт – ніки же^нніх. Р-22; [нік'е́] мн. То ге́то пр'їйе́хал'і с'уді́ нік'е́, ну вро́д'іби вони́ уча́:а в с'еміна́р'її. Х-8.

НИКЛО [нікло] -а, с. Кіготь хижого птаха. В-32.

НИКОЛИ [ніколи] присл. Колись. Н'іколи ж'інкі носі́ли гандара́ки'. Л-26, О-2.

НИКТ [нікт] займ. Ніхто. А́л'е н'ікт не хо́че здава́т'і. К-21.

НИМЕГА [німе́га] -и, ч., згруб. Те саме, що НИМЕЦ-1. У-12, Г-33.

НИМЕЦ [німе́ц] -мца, ч. 1. Людина німецької національності (н. пп. східної част.); [німе́ц'] -мца, ч. (центр, північ і захід). 2. перен. [нім'ец]. Німецьчина. Тут, за Б'уго́м, біл'і нім'ец, і там По́л'шча. М-51. 3. перен. Глухоніма людина. С-17.

4. перен. Собака, який мовчки гонить звіра. Ф-1.

НІМКА [н'імка] *-и, ж.* **1.** Німкеня (у багатьох н. пп.). **2.** Неговірка дівчина, тому що скромна. *Дівка повін:а бути н'імка.* С-17.

НІМОТА [н'імбта] *-и, ж., збір., знев.* Німці. Р-25.

НІМЧИК [н'імчик] *-а, ч.* **1.** зменш. Молодий німець. *Пришлó два н'імчики... Ну н'імчики, знайтее йак? – молодийи... П-19.* **2.** Те саме, що ЖИДОК-І. Г-9.

НІХТО¹ [н'іхтó] *запереч. займ.* Ніхто. *Н'іхтó с'удá не їде.* Г-16; [нихтó] С-17.

НІХТО² [н'іхто] *неозн. займ.* Хтось. *Там стрéлив н'іхто.* Ж-5, О-2.

НІЦ [н'іц] *част., незмін.* Нічого. *А типér н'іц нимáйе – ни корováйа... К-45; [нец]. А типér рóдиц'а – и не'мá нец.* П-36.

НІЧОГО¹ [н'ічóго] *займ.* Ніщо, Р в. н'ічóго. *А н'ічóго не máйе йісти.* (у багатьох н. пп.); [ничóго] Г-16, К-20; **НІЧОГО**² П-4, С-17.

НІЧОГО² [н'ічóго] *присл.* Погано. *Тоб'ї бóде н'ічóго без грошéй.* Г-15.

НІЧОГО³ [н'ічóго] *част.* Нехай; хай буде так. *Ні'чóго, йáкос' зайіду.* С-17.

НІЩО **1.** [н'ішчó || нишчó || нишó] *запер. займ.* Ніщо. *Йбго нишó ни на'акайе.* С-17. **2.** [н'ішчо] *неозн. займ.* Щось. 3-24; [н'ішо] С-5; [н'éшо] С-28.

НО¹ [но] *спол.* А; але. *Одéжа булá б'іла, но винóчки зелéни [на русалках]. Йа так вже запам'ятáла... 3-23, В-54, С-17. Но йа ни бáчила, йа тíл'ко чула... 3-6; [ну]. Вона [корова] так сáмо до мене ногóйу ч'іпайе, такó ч'іпайе, ч'іпайе, ну ни вдáрит'.* Б-40.

НО² [но] *част.* **1.** обмеж. Те саме, що АНО. *Булі но жунк'ї.* С-17. *Одні но шул'акі – капúсти нимá.* Д-33. **2.** Сам; один (?). *Там н'ікóго не булó, тíл'ко но хаз'áйка.* М-30. **3.** Тільки що; тільки-но. *Миé тўйу зéмл'у вс'у перегреблі, о, йак но колхóс' став, ми рука́ми.* В-15. **4.** ствер. Те саме, що НУ¹-2. [То в Середопусну середу таке роблять?] *О! так! Но, но! – то пулпóсту.* С-47. **5.** підсил. Аж. *Подо мнóйу крові́ но*

кал'ўжа такá булá. К-56. **6.** (?). *То такáйа но називáл'ї бз'д'ўрка... Називáл'ї, е... Скла не накладáл'ї, онó тóйе... Такá ша́почка, і вона чу́т'-чу́т'... В-45.*

НО³ [но] *виг.* Уживають, щоб заставити коней рушити з місця. *Нó, ка́ри!* С-17.

НОА [ноá] *но́ї, ж., мн. но́и.* Нога. Б-11.

НОВА [но́ва] *-и, ж.* Те саме, що ПОНОВА. Н-19.

НОВИНА [новина́] *-ї, ж.* **1.** Нові події (у багатьох н. пп.). **2.** Не орана раніше земля. С-17, Ш-6. **3.** Те саме, що ПОНОВА. *С'огóдн'ї охóтн'їкам по новин'ї дóбре на ліса йти.* П-26, Ж-10.

НОВОЧЕСНИЙ [новочéсни] *-а, -е.* Сучасний, новітній. *Вихóд'ит вс'о новочéсне, у́жé тóйе старó... старосв'éцк'е, йак то ка́жут, у́жé зан'їка́йе.* К-69.

НОГИ [но́ги || нóг'ї] *ниг, н'іг, нуг, ногéї, мн.* **1.** Нижні кінцівки людини, за допомогою яких вона рухається (всі н. пп.). **2.** Те саме, що КОЗЛА-1. П-41.

НОГІТЬ [нóг'їт'] *-от'а, ч., анат.* Ніготь. Д-38.

НОЖАК [ножа́к] *-а, ч., згруб.* Те саме, що НОЖАКА. Т-9.

НОЖАКА [ножа́ка] *-и, ч., згруб.* Великий ніж. *О! Тої ножа́ка... К-58, С-17, Х-10.*

НОЖИКИ [но́жик'ї] *-ў'в, мн.* **1.** Малі ножі (переважно ті, що зачинаються) (всі н. пп.). **2.** перен., знев. Підлітки. *Ану́, но́жик'ї, с клубá вон! С-17.* **3.** іхт. Молоденькі шуки. *Ка́жут' но́жик'ї, е:, на малéнк'ї ичупл'áта, о.* Б-29.

НОЖИЩЕ [ножі́шче] *-а, ч., згруб.* Те саме, що НОЖАКА. В-2, Н-4.

НОЖНА [ножна́] *-ї, мн.* Те саме, що НОЖНИ. Т-7; [ножн'á] Р-13.

НОЖНИ [ножні́] *-жéн, мн.* Чохол для ножа. О-9.

НОЖНИЦА [ножн'їца] *-и, ж.* Те саме, що НОЖНИ. В-8.

НОЖУРА [ножу́ра] *-и, ч., згруб.* Те саме, що НОЖАКА. С-18.

НОМЕР [но́мер] -а, ч. **1.** Порядкове число предмета серед інших однорідних (всі н. пп.). **2.** Частинка сінокошу, виділена бригадиром колгоспників. *Добри но́мер пона́в сус'ідам... Хоч с'іна нако́с'ат.* С-17. **3.** Місце, на якому стоїть мисливець під час полювання з гучками (для цього пани тягнули спеціальні жеребки-номери). З-37, П-44, Ш-3. **4. етн.** Гра з номерами. К-39.

НОРИТИ [но́рити] *3 ос. мн.* но́рат, *недок.* Робити нори (про мишей). *М'іш'і норіли зе́мл'у.* Р-29, О-22.

НОРИЧУВАТИ [но́ричува́ти] -а, -е. Упертий. Б-14.

НОРКА¹ [но́рка] -и, ж., фаун. Невелика хижа тварина родини куніцевих; *Lutrolea* (усі н. пп.).

НОРКА² [но́рка] -и, ж., фаун. Мисливський собака, який влізає в лисячі чи борсучі нори. О-9, Р-13.

НОРКА³ [но́рка] -и, ж., орн. Птах, який пірнає під воду (?). Л-1.

НОРМА [но́рма] -и, ж. **1.** Виділена певна кількість чого-небудь для обов'язкового виконання. *Зробиши ц'у́ю но́рму и їди додо́м.* С-17. **2.** Частина, порція. *На квáшу трéба бра́ти таку́ но́рму жит'н'ойі мук'і і таку́ но́рму грéцкойі.* В-11.

НОРНИЦЯ [но́рниц'а] -і, ж., фаун. Миша, яка живе у вуликах-дуплянках. Г-5.

НОРНИК [но́рн'ік] -а, ч., фаун. Те саме, що **НОРКА**². Б-18.

НОРОК [но́ро́к] -рка́, ч., орн. Те саме, що **НОРКА**³. П-23.

НОРОТИК [но́роті́к] -а́, ч., фаун. Кріт. *Нороти́к наточи́в земл'і купку.* Г-4.

НОРЦА [но́рца́] *присл.* Упасти носом на землю. *Пуо́м ста́вив Ме́халу́в хло́пец но́гу, а Л'о́н'а пушо́в норца́.* С-17.

НОРЧАК¹ [но́рча́к] -а́, ч., фаун. Те саме, що **НОРКА**². *Норча́к пол'із за лісо́м в нору́.* Д-5, 26, З-28, Р-5.

НОРЧАК² [но́рча́к] -а, ч., орн. **1.** Порода диких качок. *В норча́ка з'уб*

йак у воро́ни. С-53, П-52, С-65. **2.** Водоплавний птах, який живиться рибою; у нього ноги ростуть ззаду, тому не може ходити по землі і піднятися в повітря із землі; *Columbi*; *Pedicipites*. С-9.

НОРЧАКА [но́рчака́] *присл.* Те саме, що **НОРЦА**. *Пушо́в норчака́ з горба́.* С-17.

НОРЧЕК [но́рч'е́к] -а́, ч., фаун. Те саме, що **НОРКА**². Л-9.

НОРЧИК [но́рчик] -а, ч., фаун. Те саме, що **НОРКА**². С-19.

НОСЕННЯ [но́с'е́н':а] -а, с. Носіння; використання. *Од Спа́са бері́ рукави́ці до па́са, од Сплéн':а – на нос'е́н':а.* В-18.

НОСИЛА [но́сила] -і́л, мн. Те саме, що **НАСИЛИ**. К-58, Т-5.

НОСИЩЕ [но́си́ще] -а, с., анат., зруб. Великий ніс. *Принес'і́те помелі́ище опте́рти йі́йі носі́ище.* (Весільна пісня). Х-7. *Ої да́йте рúчни́ище, абі́ вте́рти носі́ище.* П-36.

НОСОК [но́со́к] -ска́, ч. **1.** ~~Перо́ш~~ частина туфля, черевика (у багатьох н. пп.). **2.** Кінець леза ножа. Ж-9, Н-13, С-65.

НОСОРОЖОК [но́соро́жок] -жка, ч., ент. Великий бурий жук з рогом на голові; *Oryctes nasicornis* L. Г-21.

НОСТАЛКА [но́сталка] -и, ж. Широке полотнище для перенесення сіна, соломи. Т-5.

НОСУЛИ [но́су́ли] -у́л, мн. Те саме, що **НАСИЛИ**. Б-11.

НОСЮРА [но́с'у́ра] -и, ч., зруб. Те саме, що **НОСИЩЕ**. С-17.

НОСЯРА [но́с'а́ра] -и, ч., зруб. Те саме, що **НОСИЩЕ**. С-17.

НОЧКА [но́чка] -и, ж. **1.** фаун. Те саме, що **КАЖАН**¹. Г-26. **2.** [но́ч'ка]. Давнішній танець. С-28.

НОЧКИ [но́чки] -чо́к, мн. **1.** Сходини дівчат увечері для виконання якоїсь спільної роботи. К-70. **2.** мед. Те саме, що **КРИКЛИВЦІ**. *Хтос' накі́нув ночкі́ на диті́ну – трéба йі́хати по баба́х.* П-32.

НОЧНИК [но́чник] -а, ч. Нічний горщик, виготовлений ремісником-гончарем. К-67.

НОЧНИЦІ [ночні́ци] -іц, мн., мед. Те саме, що КРИКЛИВЦІ. *Зна́хурка ночні́ци нак'іда́йє*. П-15; [ниш'ні́ц'і] П-37; [ношні́ци]. *Пла́че, то ка́жуть' – ношні́ци наке́нули*. П-37; [нучні́ци] С-17; [нучні́ц'і] М-19.

НОЧНИЦЯ [ночні́ц'а] -і, ж. 1. фаун. Те саме, що КОЖАН. Ж-14; [ночлі́ца] С-65, Т-2; [ночл'і́ца] О-23; [ночне́ц'а] Г-42. 2. орн. Великий нічний птах (?). Б-44.

НОЧНУШКА [ночну́шка] -и, ж. Жіноча нічна сорочка. С-22; [н'і́чну́шка] Ж-3.

НОЧОВКИ [ночовкі́] -во́к, мн. Ночви. З-14, К-48; [ночов́ки] С-17.

НОША [но́ша] -і, ж. Те саме, що НИШКА. *Вз'а́лі дру́гєї м'ішо́к, там са́хар, – ц'і́ла но́ша*. Б-19, Ж-15.

НОШІ [но́ш'і] *нош*, мн. Коромисло для перенесення відер із водою. *Носі́ла во́ду на но́шах*. З-14.

НОШКИ [но́шки] -шок, мн. Те саме, що НАСИЛИ. Г-34.

НУ¹ [ну] *част*. 1. підсил. І, а. *Ну де ти бу́ла до ц'о́йї по́ри?* С-17. 2. *ствер*. Так, авжеж. *До́бре зна́йїши до́рогу? За́йдиши са́ма?* – Ну. С-17. *Соба́ка вкусі́в. – За но́гу вкусі́в?* – Ну. Л-4. *Ви правосла́вни?* – Ну. Ч-9, П-36.

НУ³ [ну] у зн. присл. Надзвичайно, найкраще. *А так л'уб'і́л'і мене́ л'у́де, же ну...* М-51.

НУ⁴ [ну] *виг*. Те саме, що НО³. С-17.

НУ ВСЬО [ну вс'о́] *незм*. Те саме, що И КОНЕЦЬ-1. *Ну вс'о́: ни́є ві́виз і́ї ни ві́виз но́рми – ни́є пуд'чин'а́йєц'а:а госуда́рству*. Х-11.

НУД [нуд] -у, ч. Страждання; біда. *Са́ко нуду мо́на і́ згі́нути*. Л-4.

НУДИТИ [ну́дити] 3 ос. одн. ну́дит, *недок*. Викликати блювоту. *От солото́го мене́ ну́дит*. С-17.

НУДИТИС [ну́дитис] -жус, -диса, *недок*. Скучати. *Дит'а́ в ха́ти ну́дитса – і́ди надву́р*. С-17.

НУДНИ [ну́дни] -а, -е. Такий, що може спричинити блювоту (про солодку їжу). *Бул'ш ни хо́чу. Кре́пко ну́дни пиро́г'і*. С-17.

НУДНИК [ну́дник] -а, ч. Жадібна людина. *Ни схот'ів буру́н бра́ти в Гри́цка, бо то так'і ну́дник, шо ни ві́просиш*. С-17.

НУДНОТА [нудно́та] -и, ж. Сум, печаль. *І от колиш'у́ дит'а́, нападе́ нудно́та, то і́а складу́ оді́н купл'єт, тоді́ ше оді́н*. М-23.

НУДОТА [нудо́та] -и, ж. 1. Те саме, що НУДНОТА. С-17. 2. Передблювотний стан. *Вночі́ знов мене́ му́чила нудо́та*. С-17.

НУЖ [нуж] *ножа́*, ч. Ніж. *Тупі́ нуж, і́ак сра́ка*. С-17; [нуш] Х-7.

НУЖНИК [ну́жник] -а, ч. Туалет, прибудований до хліва. Б-19, С-17.

НУ Й [ну ї] у зн. едн. спол. І; та. [Молодому] *му́сила бу́ти ну́жвова́тий б'і́л'ї́ю спуд'н'є, о*. Ч-9.

НУ НЕ? [ну не?] *ствердж. част*. Те саме, що НЕ А ЧОГО. *В:ел'іку́ї копа́нц'і пра́л'і сорочкі́. Ну не?* С-48.

НУ-НУ¹ [ну-ну́] *част*. Уживають для ствердження. [Що то за горб перед селом?] *А:! Го́риє так'є бу́ле, го́риє, ну-ну*. О-26.

НУ-НУ² [ну-ну́] *виг*. Уживають для заохочення дальшого повідомлення. *Ну-ну́! І шо бу́ло да́л'ше?* С-17.

НУРЧАК [нурча́к] -а́, ч. Те саме, що НОРКА². О-22.

НУС [нус] *носа*, ч. Те саме, що НИС-1. С-49.

НУ ТО ГОВ [ну то го́в] *виг*. Досить. *Ну то го́в крича́ти*. С-8.

НУТРО [нутро́] -а́, с. Нутрощі тварини. М-17, О-14, О-29.

НУЧА [ну́ча] -и і -і, ж. 1. Онуча, ганчірка. *Ну́ча мі́ти пудло́гу*. П-34,

Б-19, Т-2. **2.** *перен.* Невміла людина. *Не охóтн'їк, а н'уча.* Т-2.

НУЧКИ [нучкі́] -чóк, мн., мед. Те саме, що КРИКЛИВЦИ. *М'усит', хтос' нучкі́є на дит'є насилáйє.* К-70.

НУЧНИЦА [нучні́ца] -и, ч. і ж. Той, хто не спить. *Нáша нучні́ца вс'у нуч ході́ла по хáти.* С-17.

НУЧЧУ [н'уч:у] *присл.* Уночі. *Йак такó п'ўзно шли н'уч:у, то шос' л'акáло на вуд'ї.* Б-25.

НУШНИК [н'ушник] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. Г-21.

НЬО-НЬО-НЬО [н'о-н'о-н'ó!] *виг., дит.* Те саме, що НЮ-НЮ-НЮ. С-17.

НЬОРКА [н'óрка] -и, ж., орн. Те саме, що НОРЧАК²-1. П-53.

НЮ [н'у] *част.* Те саме, що НО³. К-2.

НЮ-НЮ-НЮ [н'у-н'у-н'у́!] *виг., дит.* Виражає погрозу (при цьому похитують вказівним пальцем). С-17.

НЮНЯ [н'у́н'я] -ї, ч. і ж., знев. Плакса. *Нáша н'у́н'я знов ре^вє.* С-17.

НЮНЯТИСЬ [н'у́н'ятис'] -а́йус', -а́йїс'а, *недок.* Плакати. С-1.

НЮНЬОВАТИЙ [н'ун'овáтий] -а, -е. **НЮРА** мовчкуватий. П-15.

НЮРА¹ [н'у́ра] -и, ж. і ч. **1.** Відлюдько. С-17. **2.** Людина, яка приховує свої думки. *Знáйє, но ни хóче сказáти. То ш такá н'у́ра!* С-17.

НЮРА² [н'у́ра] -и, ж., анат. Ніс свині. П-35.

НЮРА³ [н'у́рá] -ї, ж. Нора. Д-19, П-53.

НЮРАТИ [н'у́рати] -а́йу, -а́йєш, *недок.* Пірнати у воду. К-77.

НЮРКА¹ [н'у́рка] -ї, ж. Пірнання у воду. *З ве^рбї скакáв. Д'ви н'у́рк'ї дав.* С-17.

НЮРКА² [н'у́рка] -и, ж. Зменш. до НЮРА³. П-53.

НЮРЧАК¹ [н'урчáк] -а́, ч., фаун. Те саме, що НОРКА². *Н'урчáк лáзит' по н'у́рах.* Д-19, П-53.

НЮРЧАК² [н'урчáк] -а́, ч., орн. Порода диких качок. Д-22.

НЮТ [н'ут] -а, ч. Заклепка з металу. *Гобруч розшиóвс, тра н'у́том скле^нпáти.* С-17.

НЮТУВАТИ [н'утувáти] -у́йу, -у́йїш, *недок.* З'єднувати (склепувати) що-небудь за допомогою НЮТА. С-17, Т-5.

НЮХ [н'ух] -у, ч. **1.** Здатність сприймати і розрізняти різні запахи (усі н. пп.). **2.** -а, ч. Те саме, що МИСА²-2. С-60. **3.** анат. Ніс собаки. *Дóвги н'ух в собáки.* Т-2, К-47, М-49. **4.** анат. Кінець носа собаки, незарослий шерстю. С-19. **5.** анат. Закінчення рила свині. К-47. **6.** у виразі **НЮХ НАБИТЬ** [н'ух набї́т']. Те саме, що МУШТРУВАТИ-2. *Йак набї́є н'ух собáка, тод'ї вже їди на охóту.* Д-39.

НЮШИТИ [н'уші́ти] *3 ос. одн.* н'уші́т', *недок.* **1.** Те саме, що ЗВИТРИТИ. Д-21, О-14, П-26, Р-28. **2.** Шукати за допомогою нюху слід звіра (про собаку). Ж-9, З-16, О-12, Р-5.

НЮШКА [н'у́шка] -и, ж. Блочок у вигляді коліщатка у ткацькому верстаті, по якому рухається шнур, прив'язаний до верхніх рейок начиння. П-37.

НЮШКУВАТИ [н'ушкувáти] *3 ос. одн.* н'ушк'уйє, *недок.* Те саме, що ВИТРИТИ. А-2, Б-21.

НЮЯНСЬКА ГІРКА [н'уйáнс'ка г'їрка] -ойї -и, ж., етн. Те саме, що ГІРКА-2. С-36.

НЯВКА [н'áвка] -и, ж., *дит.* Кіт. Ш-6.

НЯВКАТИ [н'áвкати] *3 ос. одн.* н'áвкáйє, *недок.* Те саме, що МАРАВКАТИ. С-17.

НЯВ-НЯВ [н'ав-н'áв!] *виг.* Наслідкування голосу кота. П-18.

НЯКИЙ [н'áкий] *займ.* Якийсь. *Н'áка бáба так казáла.* Л-26; [н'áк'ї] Р-15.

НЯКО [н'акó] *част.* Тільки, лише. *Н'ем'єцко́го йазикá не бу́ло в нас, н'акó украї́нски́й (у школах під час німецької окупації Берестейщини).* Н-5.

НЯНЬО [н'án'о] -а, с., *дит.* Сало. *Гуз'мі пáти і н'án'а ди ї́йж^ш собї.* С-17.

НЯРАВКАТИ [н'арáвкати] 3 ос. одн.
н'арáвкайе, *недок.* Те саме, що
МАРАВКАТИ. Г-21.

НЯРКАТИСЬ [н'áркатис'] 3 ос. одн.
н'аркайец':а, *недок.* Те саме, що
МАРЦУВАТИСА. Ж-15.

НЯРЧАТИ [н'арчáти] 3 ос. одн.
н'арчít', *недок.* Утворювати звуки (про
зайця). *Зáйец н'арчítт йак кут.* П-52.

НЯХКАТИ [н'áхкати] 3 ос. одн.
н'áхкайе, *недок.* Подавати голос,
переслідуючи зайця (про мисливського
собаку). В-12, Ч-5.

НЯЦО [н'áцо] -а, с., *дит.* М'ясо. С-26.

НЯЧАТИ [н'áчати] 3 ос. одн. н'áчит,
недок. Утворювати звуки (про білку). С-17.

О о

О¹ [о] *виг.* Виражає здивування. *О! Де ти так'є вз'алá?* С-17.

О² [о] *част.* **1.** *вказів.* Ось, он. *Ну ó лижйт... Шо – ни бáчиш?* С-17. *А оцé дес' в сáме ó, дес' в се врémн'е... в пе^мтр'івку, мáйти...* С-25, С-2. **2.** *ствер.* Ось як. *Кáжут' нóжик'и, е:, на малéнк'и шчул'áта, о.* Б-29. **3.** *підсил.* Підсилює значення попереднього слова. *Робóти мнiго булó, отакóйе-о малéке-о – трóшки пудрослó, вже бáба кáже: "Пасi свiни, жинi-о".* Х-11. **4.** Виражає здивування. *О! Так'и пузáтий прийiхав.* С-2.

О³ [о] *прийм.* У певний період. *Гóсин':у жéницц':а б'iдний, о Кол'áд'ух – сирéдн'и, на Грiйцу – багáтий, а на Петрá дурнувáтий.* О-3.

О⁴ [о] *сл.-параз.* *Мáйу тре сi'не. Йiдiн во ч'iрис хáту, о, сáмiй намéнч'и.* Б-19. *Такóйе сражéн'и́е óде булó, о, то дáже в оц'óm сел'и, о.* В-16.

ОБ [об] *прийм.* **1.** Об. *К'iнув об зéмл'у.* С-17. **2.** Про. *Й-а свикрúха – чужá мáти, ни гадáйе об мин'и.* (Весiльна пiсня). П-37.

ОБАДВА [обáдва] *числ.* Обидва. *Ужé йак м'ин'áйут [руку, тримаючи вiнець], то обáдва м'ин'áйут'.* З-40.

ОБАЛЬОК [обáл'ок] *-л'ка, ч.* Балка у перекритті хати, до якої кріплять дошки стелі. Г-21.

ОБАЧИТИ [обáч'ит'и] *-у, -иш, док.* Побачити; ознайомитися. *В К'ийов'и вони ход'л'и, там Лáвра йес'т', i вони ход'л'и обáч'ит'и.* К-21.

ОБВОД [обвóд] *-а, ч.* Місце, обведене шнуром з прапорцями під час облави на вовків. Б-14, Б-21.

ОБГАНЯТИ [обган'áти] *-áйу, -áйиш, недок.* **1.** Переганяти, бути першим у чомусь. *Так'є малé, а вс'ix обган'áйе i пéршим прибижйт.* С-17. **2.** Огортати землею кущі картоплі за допомогою

плуга. *Обган'áй картóпл'у, а то пириростé.* С-17.

ОБГОРІВКА [обгор'івка] *-и, ж.* Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. М-31.

ОБГОРТАЧ [обгóртач] *-а, ч.* Спеціальний плужок з двома полицями для обгортання рядків картоплі. *Попросi, хаi в куз'н'и зрóбл'ат обгóртача.* С-17; [огóртач] С-17.

ОБДЕРТУС [обдертýс] *-а, ч., знев.* Той, хто ходить в обірваному одязі. В-17, Д-20.

ОБДЕРТЮХ [обдéрт'ух] *-а, ч., знев.* Те саме, що ОБДЕРТУС. С-21.

ОБДИРАЧ [обдiрач] *-а, ч., знев.* Те саме, що ОБДЕРТУС. *Забирi с-перед гочéй ц'óго обдiрача!* С-17.

ОБДИРАЧКА [обдирáчка] *-и, ж.* Пристрій для чищення прядива. *Обдирáли плóскун' на такéх обдирáчках.* М-25.

ОБДОЇТИСА [обдойiтиса] *з ос. одн.* обдойса, *док., згруб.* Не втримати сечі під час сну. С-17.

ОБДОЯЧ [обдóйач] *-а, ч., знев.* Той, хто не втримує сечі. С-17.

ОБДЮЖИТИСЬ [обд'ýжитис'] *з ос. одн.* обд'ýжис'а, *док.* Те саме, що ОБДОЇТИСА. Ч-5.

ОБЕРАТИ [оберáти] *-áйу, -áйеш, недок.* Обкрадати; забирати силою речі. *Отó парт'изáни прийiдут' да оберúт'-оберúт' ус'ix.* В-58.

ОБЕРЛЮТ [оберл'ýт] *-а, ч. 1.* Верхня частина віконної рами. Д-20. **2.** [оберл'ýхт]. Кватирка у вікні. В-15.

ОБЕРОК [обéрок || гобéрок] *-рка, ч.* Танець, який танцювали “за Польщі” і в перше повоєнне десятиліття. С-17, С-28; [бéрок]. *I крутакá, о, пól'к'и, бérка [танцювали].* С-25.

ОБЕРТЕНИЙЕ [Обертéнийе] *-а, с., реліг.* Свято знайдення голови Івана Хрестителя (9 березня). *На Обертéнийе пташкi по'вертáйуц':а.* С-8; [Обиртéнийе]. *Обиртéнийе, бо то пташк'é обиртáйуц':а ле^мт'ити назáд до нас.* П-15, К-58.

ОБЕЧКА [обэчка] -и, ж. Обичайка сита, решета. 3-25.

ОБЖИРУВАТИ [обжирувати] -уйу, -уйеш, док. Ошкребти від жиру зняту шкуру з убитого звіра. Д-16.

ОБЗЕМОК [обзэмок] -мка, ч. Те саме, що ОДЗЕМОК. С-17.

ОБЗИВАТИ [обзивати] -айу, -айеш, док. Прозивати, дражнити. *Не помн'у, чи вона там йім дэшо робила, чи н'е, тiко обзивали знахурко'йу.* Х-11.

ОБИВИЦІ [обивици] -иц', мн. Те саме, що КОСТРИЦА. К-70.

ОБИДЕНЬ [обидэн'] присл. Упродовж дня; за один день. *Обидэн' заходив до Луца і ворочавса.* С-17.

ОБИЖИРИТИ [обижирити] -у, -иши, док. Те саме, що ОБЖИРУВАТИ. Д-31, М-34, М-43, О-13, Ф-1.

ОБИЗЯНА [обиз'ана] -и, ж., перен., зруб. Стара зла баба. О-2.

ОБИЗЯНЕ [обиз'ане || gobиз'ане] у зн. ім., -ого, с., знев. Усе те, що подібне до мавпи. С-17.

ОБИТАЄМЦИ [обитайемци] -ив, мн. Звірі, які постійно живуть на одному місці. *То наши обитайемци, живут в нашому л'іси.* М-2.

ОБИЧАЙ [обичай || о'бичай] -у, ч. 1. Звичай. *Обичай в нас – на Йур'я йти на поле і качатиса на жiтти.* С-17. 2. Повір'я. *Такé у нас о'бичай: йакшо, кáже, бáчив русáлки, то ти ше не гр'їшнiй.* 3-23.

ОБИЧЕЙКА [обичейка] -и, ж. Те саме, що КІМБАЛКА. Д-21.

ОБІД [об'ід || обід] -у, ч. 1. Споживання їжі серед дня (у багатьох н. пп.); [гоб'їд] С-17; [б'ід] Л-4. 2. Сніданок. *Обід рано йімó вдóма, а полуден' бирéмо на поле.* С-17. 3. обряд. Поминки по померлому на сороковий день. К-70. 4. обряд. Поминки по померлому, коли виповниться рік. *Жалóбни гоб'їд.* С-17. 5. -а, ч. Південь. *Йак на Покрóву вітер с:ходу чи пiвночи, то т'ашкá бóде зимá, а йак з об'їда – то лéхка.* Б-24. *За дубом на об'ід повертáй.* 3-4.

ОБІДИШНІЙ [об'ідишн'ий] -а, -е. Такий, що стосується обіду (середина дня). *Об'ідишн'е молоко.* С-38; [гоб'ідишн'ий] С-17; [об'ідишний] Л-4; [об'єдишний]. *Бері об'єдишне молоко.* С-38; [обідишний] Л-26; [об'ідн'ішний] Р-30.

ОБІДНИЙ [об'ідн'ий] -а, -е. Те саме, що ОБІДИШНІЙ. *Об'ідн'е молоко.* П-15, Р-2.

ОБІЙ [об'ій] -у, ч., збір. Те саме, що ОБУВКА. *Парт'ізани <...> прийдут', свіни поберут', прийдут' об'ійу наберут'.* 3-31; [обуї]. *А обуї... а в:оїну ходіл'і в дерев'їашках.* С-28.

ОБ'ІДАННЄ [об'їдан'є] -а, с. Те саме, що ОБІД-1. С-17.

ОБ'ІДАТИ [об'їдати] -айу, -айиши, недок. 1. Споживати їжу в середині дня; обідати. Г-16, С-17. 2. Снідати. *Встав, то вмiйса і бóдиши об'їдати.* С-17.

ОБКЛАД [обклад] -а, ч. Те саме, що ОБВОД. С-57.

ОБКРИТИ [обкрити] -ийу, -ийиши, док. Обвести певне місце шнуром з прапорцями під час облави на вовків. *Обкрили квартал л'іса.* Б-34.

ОБЛАВА [облава] -и, ж. Полювання групою мисливців на вовків. *Робили облаву на вóвка.* К-6, М-40, П-46, Р-28.

ОБЛАВАТОК [облаваток] -тка, ч., бот. Те саме, що БЛАВАТ. С-25.

ОБЛАЗИТИ [облазити] 3 ос. одн. облазит', док. 1. Те саме, що ЛЕНИТИСЬ. *Курі почнут' облазити скóро.* Б-44, 3-21, Х-10. 2. Втрачати колір від води чи сонця (про тканину). *Матér'їя обл'їзла.* Д-21, 3-21.

ОБЛЕПЕЧЕНИЙ [облепечений] -а, -е. Обговорений хтось або щось з використанням пліток. *Мóже, шо недопéчене, шоб не булó облепéчене.* (Весільна пісня). Д-18.

ОБЛЕСЛИВИЙ [облесливий] -а, -е. Такий, що підлещується до когось. Л-1.

ОБЛИГ [облиг] -óгу, ч. 1. Межа. П-15. 2. [облуг] -óга, ч. Неоране і незасіяне поле. П-36.

ОБЛПЛЯНЕЦЬ [обл'іпл'анец'] -*нц'а*, ч., *кулін.* Піріжок з тертої картоплі. Ч-2.

ОБЛОГА [обл'ога] -*и, ж.* 1. Те саме, що ОБЛАВА. Р-13; [обл'ага] О-5, П-41. 2. Те саме, що ОБВОД. Р-13.

ОБЛУД [обл'уд] -*у, ч.* Те саме, що БЛУД. *В л'іси облуд берé.* Д-38, Д-8; [облуд]. *Тут облуд воз'мé л'удіну.* Ш-6, Т-9.

ОБЛУПОШИТИ [облуп'ошити] -*ошу, -ошиши, док., згруб.* Обманути. В-23.

ОБЛЬОТ [обл'от] -*а, ч.* Те саме, що КРУГ-2. Л-1, М-40.

ОБМАНВАТИ [обм'анвати] -*айу, -айеш, недок.* Обманювати. К-27.

ОБМАНКА [обм'анка] -*и, ж.* 1. Те саме, що КРИКУХА-2. С-17. 2. Чоловіча шапка-вушанка особливого крою (не відкладається на вуха) (у багатьох н. пп.).

ОБМАЦАНІЙ [обм'ацаній] -*а, -е.* 1. Такий, якого обмацували (у багатьох н. пп.). 2. Обв'язаний. *Був так'їй кишéчний, тóйе [коровай] нар'їзував був, и такó обм'ацаній так'їм ручникóм, и кáждому клав тóйе, и вс'ї клáл'ї грóш'ї.* З-38.

ОБМАЧУВАТИ [обм'ачувати] -*уйу, -уйеш, недок.* Поливати олією чи маслом. *Т'їй варéники обм'ачуйут', т'ї пир'їшкі обм'ачуйут'.* В-37.

ОБМІН [обм'ін] -*у, ч.* Місце, пропущене під час сіяння вручну. К-70.

ОБМ'ЯКШАТИ [обм'якшати] -*айу, -айеш, недок.* Вимовляти звук [л'] у звукосполуках [ли] та [ле]. [У вас кажуть ходіли чи ходіл'ї?] *Ну обм'якшайут, бо українци то вониé, е, трóху тверд'їй.* К-10.

ОБНЬОРТКА [обн'ортка] -*и, ж.* Полотняна обгортка литки поверх постолів, яку використовували чоловіки. З-14.

ОБОДОК [ободок] -*дка, ч.* 1. Невеликий обід чого-небудь (у багатьох н. пп.). 2. Деталь капкана у вигляді півдуги, яка хапає звіра за ногу. А-2.

ОБОДОМ [ободом] *у зн. присл.* Спосіб полювання, при якому мисливці кільцем оточують звіра. Т-2.

О БОЖЕ МИЙ [о Бóже мий!] *виг.* Звертання до Бога. *Не було тóко хутор'ів, одé хатів було... О Бóже мій с'ватéї їедінеї! Гóсподе Бóже мій мéлії!* С-8.

ОБОЛОК [оболок] -*лока, ч.* Хмаринка. *Оболок малі, а йак'ї доиш сипнуv.* С-17; [обалак] В-13; [гоболок]. *Йак на нéби гоболок'ї, то саді гарбузі.* (Повір'я). Л-4, С-17.

ОБОЛОНА [оболона] -*и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. П-41.

ОБОЛОНКА [оболонка] -*и, ж.* Запобіжна металічна дужка навколо спускового курка мисливської рушниці. П-23.

ОБОЛОННЄ [оболон':е] -*а, с.* Пасовище; громадський випас. *Жині-о, оболон':е до нас називáлис'а.* Х-11, С-49.

ОБОЛОНЬ [оболон'] -*ї, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. Ж-6.

ОБОРА¹ [обора] -*и, ж.* Приміщення для домашніх тварин: конюшня. Л-13; для свиней. *У нас тут булó... булá обора <...>, свіни годовáл'ї дóжсо.* П-36, К-56.

ОБОРА² [обора] -*и, ж., збір.* Увесь одяг. *Їди обору принесі, – одинус'.* Г-4.

ОБОРЕМ'Є [оборем'є] -*мїа, с.* Те саме, що НАРУЧЕ. *Ходіл'ї дрóва носіл'ї, збирáл'ї оборем'є.* Д-32.

ОБОРОГ [оборог] -*ога, ч.* Пристосування з чотирьох стовпів і з підйомним дахом для зберігання сіна. В-2, В-13, Д-39, З-1, О-14; [обор'іг] З-2, З-28; [обор'іх] П-23; [оборог] З-39; [оборок] Б-34; [оборох] Х-4; [обур'іг] О-22; [вбор'іг] Р-19; [бор'іг] Р-35.

ОБОРОГА [оборога] -*и, ж.* Те саме, що ОБОРОГ. Ч-5.

ОБОРОЖОК [оборожок] -*жкá, ч.* Зменш. до ОБОРОГ. С-50; [оборжок] К-17; [оборужок] П-52; [оборожок] Т-8; [оброжок] Т-6.

ОБОРОТ [оборот] -*а, ч.* Те саме, що КРУЖОК-2. К-6.

ОБОРУВАТИ [оборувати] *-уйе, -уйеш, недок.* Те саме, що ОБГАНЯТИ. Є-1.

ОБОРУЖКА [оборужка] *-и, ж.* Спусковий механізм мисливської рушниці. Б-21.

ОБРАЗ [образ] *-а, ч.* Ікона. Г-16, К-20; [гобраз]. *Гобрази́ уйїшали над гукнóm.* С-17.

ОБРАЗОК [образок] *-зкá, ч.* 1. Невелика ікона, яку вішають у хаті. З-6, Л-23, Х-7; [убразок] С-5; [бразок] Л-4. 2. Ікона. Г-32, С-2.

ОБРАЗОЧОК [образочок] *-чка, ч.* Зменш. до ОБРАЗОК-1. Д-21.

ОБРЕСКЛИЙ [обрéсклий] *-а, -е.* Опухлий. В-50.

ОБРИЗКА [обрізка || обріска] *-и, ж.* Те саме, що ВРИЗАНКА. О-16.

ОБРИЗУВАТИ [обрізувати] *-уйу, -уйеш, недок.* 1. Укорочувати що-небудь (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ГОБИРАТИ²-2. Д-21, Г-26; [обр'ізувати] Т-5; [обрізвати] М-48; [бр'ізуват'] Л-4; [вубрізувати] В-54.

ОБРИК¹ [обрік] *-ока, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. П-31; [обр'ік] В-7.

ОБРИК² [обрік || гобрік] *-оку, ч.* Їжа для коней: січка з вівсом. *Сипні-но кón'ам гобрóку, а то ц'їли ден' горáли.* С-17.

ОБРИКАТИ [обрика́ти] *-áйу, -áйиш, недок.* Повісити хустки чи стрічки на ікони та хрести з метою позбавитися від недуг. *Хтос' на шос' обрика́йе, йак хто хвóри.* С-17.

ОБРИШТОВКА [обриштóвка] *-и, ж.* Нарощення воза поверх драбин, щоб були вищі (при перевезенні полови, соломи та ін.). К-9.

ОБРИЗ [обр'із] *-а, ч.* Те саме, що ВРИЗАНКА. *По воїн'ї ходіли на охóту з обр'ізами.* Р-28, В-3, Ж-6; [обр'ез] В-2, І-1, О-9, О-12; [гобріс] С-17.

ОБРИЗАНЕЦЬ [обр'ізанец'] *-нц'а, ч.* Те саме, що ВРИЗАНКА. Б-35.

ОБРИЗАНКА [обр'ізанка] *-и, ж.* Те саме, що ВРИЗАНКА. Л-1, С-64.

ОБРИЗАТИ [обр'іза́ти] *-áйу, -áйе'и, недок.* Те саме, що ГОБИРАТИ²-2. Г-5.

ОБРИЗИНА [обр'ізина] *-и, ж.* Те саме, що ЛУПАЙКА-1. *Йїли брукву гнилу́, йїли качані́, обр'ізини з бу́л'би.* С-2, Т-5.

ОБРИЗКА [обр'ізка] *-и, ж.* 1. Те саме, що ВРИЗАНКА. Х-4. 2. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. П-37.

ОБРИЗОК [обр'ізок] *-зка, ч.* Те саме, що ВРИЗАНКА. Г-15, Д-30, Н-14.

ОБРОДИТИСЬ [оброді́тис'] *3 ос. одн.* обрóдиц'а, док. 1. Народити дитину. П-37; [обродетіс'а] Н-20. 2. Оценитись (про суку). З-28.

ОБРОК [обрóк] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. К-1, Ч-2.

ОБРОСЛЯНИ [обрóс'л'ани] *-а, -е.* Зарослий, неголений (про чоловіка). *А вун за йакі́с' [час] то́йе... такі́й, кажú, обрóс'л'ани, бородáти то́йе... пришо́в.* М-51.

ОБРОТКА [обрóтка] *-и, ж.* Те саме, що ЇЖАЧОК-2. *Тел'éтам робіли обрóтку.* З-37.

ОБРОТЬ [обрóт'] *-і, ж.* Те саме, що КАНТАР¹-2. З-1, Р-35.

ОБРУЗОК [обрузо́к] *-зкá, ч.* Брусок для гостріння коси. Д-38, К-15, К-70, П-15.

ОБРУК [обру́к] *-а, ч.* Клятва. *Так'ї обрук дала́.* К-2.

ОБРУС¹ [обру́с] *-а, ч.* Те саме, що НАСТИЛНИК. К-13.

ОБРУС² [обру́с] *-а, ч.* 1. Обтесаний стовбур дерева, який використовують для зведення стін хати; брус. *Хáта з обру́с'ів.* Н-14, В-13, Д-21, З-25, М-40, Ш-6. 2. Те саме, що ОБРУЗОК. Г-4.

ОБРУСОК¹ [обру́сок] *-ска, ч.* Те саме, що НАСТИЛНИК. В-41, К-67, К-68, М-6, Ж-7; [убру́сок] К-23, С-30, Т-1.

ОБРУСОК² [обрусо́к] *-ска́, ч.* Те саме, що ОБРУЗОК. Н-20.

ОБРУЧСЬКА [обруч'е́йка] *-и, ж.* Обід сита; обичайка. Г-42.

ОБРУЧИК [обру́чик] -а, ч. 1. Невеликий обруч (у багатьох н. пп.). 2. кулін. **ОБРУШКА** [обрушка] -и, ж. Спусканий механізм мисливської рушниці. С-27.

ОБСМАЛЮХИ [оубсмал'ухи] -ів, мн. Запах горілого (напр., шерсті). Б-24.

ОБТЕРЕБИТИ [обтерєбіти] -бл'у́, -біши, док. Обрубати гілки зі стовбура поваленого дерева. *Беру́ їа обрубáйу-обтерєбл'у́ [дерево] до сáмого верхá.* Ж-5.

ОБУВ'Є [обу́вє || обу́йє] -а, с., збір. Те саме, що ОБУВКА. *Обу́йє кідал'ї, панто́фл'ї, їак в́же, е, с'áде такó і в́же до поро́га туді, до двєри кідáйє.* Ч-9, П-36.

ОБУВКА [обувка] -и, ж., збір. Загальна назва взуття. Р-33.

ОБУДА [обуда] -и, ж., збір. Гончарний посуд, випалений один раз. К-67.

ОБУМЕРЩИНА [обумєрщина] -и, ж. Велика смертність серед людей. *В нашому сел'ї обумєрщина – і шко́ли не́ма́йє.* Г-26.

ОБУТОК [обу́ток] -тка, ч., збір. Те саме, що ОБУВКА. *Вс'є бос'акóм отак'ї ход'їл'ї. Хто там обу́ток м'їєв?* М-51, О-32.

ОБУТТЄ [обут':є] -á, с., збір. Те саме, що ОБУВКА. *Ми то́йє обут':є и соб'ї вз'ал'ї, шо насувáло.* У-1; [обу́т':є]. *Розл'їч'ївс'а, здав пос'ц'єл', одáв то́йє обут':є.* П-10.

ОБХОДИТИ [обхóдити] 3 ос. одн. обхóдит', недок. Стосуватися когось. *А ч'огó ми б́удемо клонітис'а томú знáхуров'ї? Ч'о в'їн нам обхóдит'?* С-2.

ОБШАР [обшар] -а і -у, ч. 1. Місце, вибране для полювання. Д-21, Ж-5; [обшáр] С-1. 2. Те саме, що ОБВОД. Д-21.

ОБШАРИТИ [обшáрити] -ру, -риши, док., зруб. Обшукати. *Охóтн'їки обшáрили л'їс.* К-4. *Обшáрила вс'у шкáфу, а ху́стк'ї нима́.* С-17.

ОБШАРПАЧ [обшáрпач] -а, ч. Те саме, що ОДИРАЧ. *Гуз'мі г'їнчу сорóчку, ни ході́, їак то́й обшáрпач.* С-17. **ОБЧИНА**

ОБ'ЯЛОВИТИ [об'ялов'їти] 3 ос. одн. об'ялов'їє, док. Бути без теляти цього року (про корову). П-15.

ОВЕКА [овєка] -и, ж., бот. Кормова бобова рослина; вика; *Vicia*. Ж-15.

ОВЕС [овєс] -всá, ч. 1. бот. Яра злакова культура; *Avena sativa* L. (у багатьох н. пп.). 2. іхт., збір. Мальки риби, які тільки що вивелися з ікри. Л-8. 3. етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Н-21.

ОВЕСЕЦЬ [овесєц'] -с'ц'á, ч., бот. Те саме, що ОВЕС-1. *Ої сип, мáти, овесєц', шоп наш овесєц' р'áсен був, шоп наш Микóла крáсен був.* (Весільна пісня). М-23.

ОВЕСНИСЬКО [оувєснис'ко] -а, с. Поле з-під вівса. В-17.

ОВО [овó] присл. Так. *От їакáйя вр'єдна́йя л'уд'є – овó кáжут', кáжут'.* 3-14.

О-ВО-ВО [о-во-во́!] част. Так. *Ої їак же вонá сказáла? Ни знáйу, ни знáйу... [Може, Косачі?]. О! О-во-во́! О-во-во́!* 3-23.

ОВОЧЕНЄ [овочен'є] -єти, с., фаун. Ягня. 3-14.

ОВСЕНІЙ [овс'єній] -а, -є. Такий, що стосується вівса. *Овс'єна солóма.* П-15. *Овс'єне солóме.* Р-21.

ОВСЕНКА [овс'єнка] -и, ж. Те саме, що ГОВСЯНИЦА. Р-35.

ОВСІЩЕ [óвс'їщ'є] -а, с. Те саме, що ОВЕСНИСЬКО. К-27.

ОВСЮГА [овс'угá] -ї, ж., бот. Вівсюнець звичайний; *Avena fatua* (L.). Р-35.

ОВСЯНИСЬКО [овс'áнис'ко] -а, с. Те саме, що ОВЕСНИСЬКО. С-17.

ОВСЯНИЩЕ [овс'áнищ'є] -а, с. Те саме, що ОВЕСНИСЬКО. П-21.

ОВСЯНКА [овс'áнка] -и, ж. Те саме, що ГОВСЯНИЦА. О-32, Ф-3.

ОВЧАР [овчáр] -á, ч., фаун. Те саме, що ВІЛЬЧАР. К-47, С-27.

ОВЧАРКА [овч'арка] -и, ж., фаун. Те саме, що **ВОВЧАРКА**. В-10, 3-2, М-36, П-23.

ОВЧИНА [овч'іна] -и, ж. Шкура вівці. *А мій бат'ко був чимбар – овчини виробляв.* М-48.

ОВЧИНЯ [овчин'я] -ати, с., фаун. Те саме, що **ОВОЧЕНС**. Ж-15.

ОГЕТ [ог'ет] присл. Так. *Да огет ц'їлу в'єсну мотайєс:а с тіми пол'отнами.* М-48.

ОГЕТАК [ог'етак] присл. Ось так. *Менé вівезли в Герман'їю, от огетак їа там працювала.* М-48.

ОГЕТАКИЙ [ог'етакий] займ. Отакий, такий. *Ог'етака, їа знайу, причта була.* Р-22.

ОГЛАДОК [огл'адок] -дка, ч., кулін. Те саме, що **БЕЦЬ**. О-17.

ОГЛЕДЩИНА [огл'едщина] -и, ж., обряд. Попереднє знайомство батьків молодого з хазяйством молодої; оглядини. С-38; [огл'етщина] М-49.

ОГЛИЦІ [огл'іці] -їці, мн., збір. Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. Г-21.

ОГЛОБЛІ [огл'облі] -ів, мн. Голобля у возі. *В'із з оглобл'ами.* В-19; [огнобл'і] 3-11.

ОГЛОДОК [огл'одок] -дка, ч. Недоїдений шматочок чого-небудь (яблука, груші, хліба). К-70, П-15, Ш-6.

ОГНИВО [огн'іво] -а, с. **1.** Залізна пластинка, яку використовували при викресуванні вогню. 3-29, Н-16; [огніло] В-3; [огн'іво] М-49. **2.** Стальна пластинка в кремневій рушниці, яка спричинює підпал заряду. Д-30, Д-39, М-45; [огниво] В-9; [огніло] К-3; [огнило] С-6; [огн'іво] Г-15; [он'іво] 3-16.

ОГНИВЦЕ [огн'івце] -ця, с. Те саме, що **ОГНИВО-1**. П-23.

ОГНЬОВИ [огн'ови] -а, -е. Жовтогарячий; оранжевий. *Ниток огн'ових нимá.* С-17.

ОГНЬОПАЛКА [огн'опалка] -и, ж. Те саме, що **КОМИНКУВКА**. С-17.

ОГОВТАТИС [ог'овтатис] -айус, -айіса, док. Нормалізувати психічний стан після якихось потрясінь. *Їа лет' оговталас п'осл'е см'ерт'і ба́би.* С-17.

О-ГО-ГО [о-го-го!] виг. Використовують, щоб хто-небудь відіззався, коли заблукають у лісі. *І он'ї тут блуд'їл'ї <...>, і: звал'ї друг друга – о-го-го!* О-2.

ОГОЛЬДИЦЯ [огол'одиця] -і, ж. Те саме, що **ВЕРХОЛЬОД**. Л-1.

ОГОНЬОК [огон'ок] -н'ка, ч., бот. Те саме, що **КАЛАЧИКИ-1**. *Огон'кі вже рос'ц'в'їлі.* М-28.

ОГОНЬ ТВОЮЮ МАТИРИ [огон' твой'ї ма́тири!] незмін. Прокльон. С-17.

ОГОРОДНІК [огор'одн'ік] -а, ч. Бідняк, який не мав ґрунту, а володів лише декількома грядочками. *Тої з'їк був огор'одн'іком, а пол'а з'овс'ім не мав.* С-17.

ОГОРТУХА [огорту́ха] -и, ж. Те саме, що **НАКИДУХА**. Ж-15.

ОГОТУХА [Оготу́ха] -и, ж., обряд., реліг. Те саме, що **БАГАТУХА**. *Оготу́ха – то Багатиї в'єч'ір, х'од'ат' ич'одр'їют'.* Г-26. *Вз'автра Нові рук, а то св'етї в'єчур – Оготу́ха.* С-48.

ОГРАБИК [огр'абик] -бка, одн., орн. Рябчик; *Tetrastes bonasia*. Б-29.

ОГРЕБИНИ [огр'єбини] -ин, мн. Рештки сіна, підібрані після основного згрібання. *На верх к'ін' тїїї огр'єбини – хаї на коп'їци дох'од'ат.* С-17.

ОГРОНОМ [огрон'ом] -а, ч. Агроном. *Не тр'єба т'ого огрон'ома! Уж'є хв'атит'!* М-10.

ОГУЛКІ [огул'к'і] -лок, мн. Тиждень після Провідної неділі. С-48; [огул'к'і]. *А вже їак повеч'ераїут, то бул'ї вже Огул'к'і назив'ал'іс' – тої ц'їли тїжден'.* С-48.

ОГУЛОМ [огулом] присл. **1.** Купувати не одну річ, а цілою партією; на гурт. *Їак б'уде огулом бр'ати, то од'ам деш'євше.* С-17. **2.** [огулом]. Робити що-

небудь разом з усіма. *У нас огулом не насл'ї худобу.* Ч-9.

ОГУЛЬНИК [огул'ник] -а, ч., кулін. Гречаний пиріг. *Огул'ник – такі пирі́х з гречки.* Ч-4.

ОГУЛЬНО [огул'но] присл. Іменування усіх разом. *Огул'но загониччик ів звáли гучки.* Д-19.

ОГУЛОМ [ог'ер] -а, ч. Жеребець. Ш-6.

ОГУЛОМ [огулом] присл. Те саме, що ОГУЛЬНО. *Гоні́ц оді́н, а огулом – го́нці.* Ж-5.

ОДАНЬКІ [одán'к'і] -ів, мн. Зібрання молоді для роботи вдень. *На одán'к'і приходили хлопці і дівчэ́та.* К-33.

ОДБИРАТИ [одбира́ти] -а́йу, -а́йеш і -а́йеш, недок. **1.** Забирати що-небудь у когось. *Одбира́ють д'іти в го́нук'і ц'ац'к'і.* С-17. **2.** Виконувати обов'язки бабиповитухи. *А ше в нас така бу́ла ба́нка, що вона одбирала д'і́ти.* В-27.

ОДБОВЧИТИ [одбóвчити] -вчу, -вчиш, док. Відставити, вигнути. *Старá одбóвчила зад.* С-17.

ОДБОЙ [одбо́ї] -о́йу, ч. Сигнал з рижка про закінчення полювання. *Одбо́ї – ко́нець охóти.* В-4.

ОД ВСКУ ВСК [од в'эку в'ек] у зн. присл. Споконвіку. *От і назва́л'ї Пол'ічна. І так вона іс'н'є́є Пол'ічна од в'эку в'ек.* П-36.

ОДВИДЬОНІЙ [одвид'óній] -а, -е. Відведений, призначений для чогось. *Пол'іток – то одвид'óнойе йакé-то місце... по́ле...* М-49.

ОДВИКАТИ [одвика́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Забувати. *В нас одвика́ють кустика спивáти.* О-2.

ОДВИДИНИ [одв'ідини] -ин, мн., обряд. Те саме, що ОДВІТКИ. П-37.

ОДВІТКИ [одв'ітки] -док, мн., обряд. Провідини породіллі. *Йак і́деш на одв'ітки, то шос' несéш з одéж'і.* З-14, Д-3, С-59; [дв'ітки] П-21.

ОДВОДОМ [óдводом] присл. Похило, не стрімко. *Поста́виши рабрі́ну о́дводом, то хоч не^в впаде́ш.* С-17.

ОДГАПАТИ [одга́пати] -а́йу, -а́йеш, док. Відбити, відламати. *Ва́нприк за́совку одга́нав.* В-13; [одгра́пати]. *Ва́нприк двáри одгра́нав і дес' подрáнав.* Г-1.

ОДГОРА [одго́ра] -и, ж. Недоорані кінці ниви біля тину. Б-46, К-68, [одго́ра] В-13.

ОДГРИМИТИ [одгримі́ти] *3 ос. одн.* одгримі́т', док. **1.** Перестати гриміти (у багатьох н. пп.). **2.** перен. Закінчитися. *Од Гро́мніци зима́ одгро́міт'.* П-37.

ОДДАРОК [од:áрок] -рка, ч., оказ. Подарована річ у відповідь на чийсь подарунок. *На подáрок трéба шоб був од:áрок.* Р-30.

ОДДЗЯПИТИ [одз'áпити] -плу, -пиш, док., знев. Відчинити. *Понахо́дили д'іти, одз'áпили двéри – хаї́ хо́лод нахо́дит.* С-17.

ОДДИХНУТИ [од:ихну́ти] -у́, -éш, док. Відпочити. *На га́л' да ви́шла і шчéно тут с'і́ла, посид'і́ла, од:ихну́ла в́же.* С-17.

ОДЕ [óде] присл. Ось тут. Г-16; [о́д'е]. *Па́дло о́д'е ле́жйт'.* П-33; [го́де] С-17; [оде́]. *Не бу́ло ті́ко хутор'і́в, одé хати́в було... О Бо́же ми́ с'ватéї йеді́ней! Го́споде Бо́же ми́ мéлі!* С-8.

ОДЕЖИНА [оде́жина] -и, ж. Щось з одягу. *Ко́ліс' бу́л'о дв'і-три одéжини – б'і́л'ш не^в бу́л'о.* З-14.

ОДЕКА [о́дека] присл. Те саме, що ОДЕ. С-48.

ОДЕН [оде́н] одно́го, ч., числ. **1.** Те саме, що ЄДЕН. С-18; [оді́н]. *За оді́н за́муж бу́ла пошла́, а по́т'ім за дру́г'і.* П-36; [од'о́н]. *Там живе́ од'о́н д'а́т'ко.* Г-26; [одній]. *Одній́ хло́пець мав гармо́шку.* Ж-3. **2.** [оді́н] підсил. част. *У нас ка́жди оді́н мав садка́.* Л-1.

ОДЕНЬКІ [оде́н'к'і || одéнк'і] -нку, мн. Те саме, що НАВДЕНЬКІ. *В на́шуї ха́ти бу́ли ве^вчорк'і, бу́ли і одéнк'і.* С-17; [вде́н'к'і] Р-30.

ОДЕНОК [одéнок || годéнок] -нка, ч.
 1. Підстилка під копицю сіна. С-17.
 2. Нижнє сіно в копиці. *Копи́цу поста́вили в низу́, то годéнок гет' замóк.* С-17.

ОДЕРАБЛО [одера́бло || одира́бло] -а, с., ч., ж., зруб. Погана людина; дурень. *Цит' оде'ра́бло ти тейе! Нихтó тобі не' їме вйіри.* С-17.

ОДИЙТИ [одийті́] -ду́, -деш, док.
 1. [годи́ті]. Відійти від чого-небудь. *Годи́ді од гокна́, не за́стуї.* С-17.
 2. Відпочити. *Лед' одийшла́ од тейі робо́ти.* С-17. 3. З ос. одн. одйїде, док. Набратися вологи від роси (про сіно). *Казала́ ран'її скла́дувати с'їно, а то вже одийшло́.* С-17.

ОДИНАК [одина́к] -а́, ч. 1. Один син у сім'ї. *Одина́к йак не зло́диї, то пийа́к.* Г-16; [йїдина́к] Д-18. 2. Старий дикий кабан, що живе окремо від стада. Р-28, М-9; [йїдина́к]. *Йїдина́к напáв на соба́ку.* Р-29, С-17.

ОДИНАКА [одина́ка] -и, ж. Те саме, що ОДИНАЧКА. *Одина́ка йак ни пїя́ниця, то гу́л'ака.* О-11.

ОДИНАЧКА [одина́чка] -а́, ж. Єдина дочка в сім'ї. *Одина́чка йак не кúрва, то пийа́чка.* Г-16.

ОДИНЕЦ [одине́ц] -ни́ця, ч. 1. Те саме, що ОДИНАК-1. Щ-1, М-48; [одина́ц] О-17; [одине́ц'] -ни́ця, ч. *Одине́ц' – абї йому́ лихїї коне́ц'.* К-40, С-2, С-5. 2. Те саме, що ОДИНАК-2. В-3, В-10. 3. Лелека-самець, який прилітає з вирію раніше за самку. *На одина́дцатуй не'д'їл'ї од Кол'а́д прилетї́т' одине́ц – одїн бус'ок.* Т-2.

ОДИН ЗА ДРУГИМ [одїн за дру́гим] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. Д-7, Р-29; [одїн за дру́гим] П-34.

ОДИНИЦЯ [одини́ця] -ї, ж. 1. рідк., давн. Шкільний бал –“1” (у багатьох н. пп.); [йїдини́ця] С-17; [години́ця] С-17. 2. Те саме, що ОДИНАЧКА. Г-4, Щ-1, С-59; [одини́ця] М-48; [йїдини́ця]. *Понад гáйем кра́ша-наша, йїдини́ця во́ли на́сла...* (Народна пісня). Д-18.

ОДИНОЧКА [одино́чка] -и, ж. Мисливська рушниця з одним стволом. В-2.

ОДИНОШНИК [одино́шник] -а, ч. Те саме, що ОДИНАК-2. Н-19.

ОДИРАЧ [одира́ч || годира́ч] -а, ч. Те саме, що ОБШАРПАЧ. С-17.

ОДИРИВИНТИ [одиривин'їти] мин. ч. одиривин'їв, док. Перелякатися, ставши нерухомим. *Стála, одиривин'їла... Шо йа ма́йу робїти?* С-17.

ОДИЧИЙ [одичий] займ. ~~К-36~~
ОДИЯКИЙ [одийакий] займ. Деякий. К-36.

ОДИННЕЧКО [од'їн:ечко] -а, с., збір., пестл. Одяг. *Ої даї, ма́ти, од'їн:ечко, ви́шиту сорóчку. Благосло́ві жї́то жáти золотї́м серпо́чком.* (Народна пісня). В-13.

ОДІЯЛО [од'їя́ло] -а, с. Тонка шерстяна ковдра. *Спит пуд ко́дройу, а на верх ше ї од'їя́ло кладе́.* С-17.

ОДІЯНІЄ [од'їян'їє] -а, с., реліг. 1. Те саме, що ВСЕНОШНА. *В нас гóвор'ат' Всéночна, і Од'їян'їє гóвор'ат'.* Х-7, Ж-4; [Одийа́нийє]. *На Одийа́нийє по́ложено ц'їлу н'їч св'їтілос'а в хата́х.* Р-28; [Одийа́н'їє]. *На Одийа́н'їє не мо́жна спáти.* Т-7. 2. Псалми, які читає дяк на ОДІЯНІЄ. С-30.

ОДКАЗАТИ [одказа́ти] -жу́, -жиши, док. Переказати потайки що-небудь комусь. *Мин'ї л'уде одказа́ли, шо вона́ гóворїла...* Б-40.

ОДКЛАДКА [одкля́дка] -и, ж. Одна половинка ручки ножа. *Ручка з одкля́дками.* К-58.

ОДКРОМИ [одкро́ми] -о́м, мн. Відгороджене в хліві місце для свиней. *Одрóми – то отд'ел'но в хлїві.* Б-19.

ОДМАНЬВАТИС [одман'ватис] -айус, -айїса, недок. Відмовлятися від чогось, обманюючи цим людей. *То вже твоїй кúри – і не одман'ваїса.* К-6.

ОДМІН [одм'їн] -у, ч. Те саме, що ОБМІН. Ш-6.

ОДНАДНИК [одна́дник] -а, ч., бот. Вероніка; *Veronica L.* С-17.

ОДНАКУВ [одна́кув] -а, -е, оказ. Однаковий. *Ни вс'ак'ї Йа́кув одна́кув.* С-15.

ОДНЄКУВАТИСА [одн'єкуватиса] -куйуса, -куйіса, недок. Відмовлятися від чогось, уживаючи частку *н'є*. *И ни одн'єкуйса – ц'єйє ти зробіла.* С-17.

ОДНОГА [одно́га] -и, ж. Боковий відросток на розі оленя. Д-39.

ОДНОСТВОЛКА [одностволка] -и, ж. Те саме, що ОДИНОЧКА. *Ходів на охоту з одностволкою.* 3-28, С-60, Ч-5; [одностволка] Ф-1; [їдноство́лка] С-65.

ОДНОСТРАННИЙ [однострáн:ий] -а, -е. Іноземний. *Мав однострáн:у рушніц'у – бел'г'їйку.* Б-34.

ОДО [одо] присл. Те саме, що ОДЕ. *Ч'ас'т' село́ одо – то вс'о на́ши хаті, тута ми жив'їли.* В-16, О-6, С-43; [одо́]. *В нас в'інчáйуц':а одо.* О-11.

ОДОГО [одого́] присл. Те саме, що ОДЕ. *Одого́ живе́ син.* М-10.

ОДОГРІТИНА [одогр'їтина] -и, ж. Відтоплене молоко. В-27.

ОДОХРИЩА [Одохришча] -ишч, мн., реліг. Водохреща. П-37, С-2; [Одохришче] С-8.

ОДПАД [одпа́д] -у, ч. Велика смертність серед тварин. А-2.

ОДРЕБНО [одрє́бно] присл. Окремо. *На́ши збирáл'іс'а одрє́бно, а хлопц'ї ході́л'ї з ус'о́го села́.* В-27.

ОДРИГАТИСЬ [одрига́тис'] 3 ос. одн. одрига́йец':а, недок. 1. Виділятися в рот зі стравоходу (про повітря) (у багатьох н. пп.). 2. перен. Даватися знаки. *Ни їду нога́ми – то так ман'ї одрига́йец':а [хвороба].* О-17.

ОДРИЗВАНКА [одрі́званка] -и, ж. Те саме, що ВРИЗАНКА. 3-24; [одр'ізванка] В-29.

ОДРІЗ [одр'і́з] -а, ч. Те саме, що ВРИЗАНКА. К-27; [одр'є́з]. *Пос'л'а*

воїні охотн'їки ході́ли з одр'є́зами. Ч-5, М-45, С-21.

ОДРІЗОК [одр'і́зок] -зка, ч. Те саме, що ВРИЗАНКА. О-23.

ОДРОБИТИ [одробі́ти] -бл'у́, -биши, док. 1. Відпрацювати комусь за що-небудь. *Йа на жнива́х тобі одробл'у́.* С-17. 2. Відвернути чаклування. *Вин в Ковл'у подиві́вс'а на жінку, що вона крас'їва і Бог шо робит', – і одробі́в.* 3-23.

ОДРОДУ [о́дроду] присл. Від дня народження; зроду. *Йа о́дроду так говорю́.* С-52.

ОДРОСТОК [одро́сток] -стка, ч. Те саме, що ОДНОГА. О-13, П-53, Т-7, Х-4; [одроста́к] М-40.

ОДРУСТ [одру́ст] -оста, ч. Пагін дерева. *Кáжут' в нас па́синок і одру́ст.* Г-26.

ОДСІЛЯ [одс'і́л'а] присл. Те саме, що ОДСЮЛЬ. *Ну р'а́дом живемо́ – за во́с'ем' верст одс'і́л'а од нас.* Ф-3.

ОДСКОК [одско́к] -а, ч. Стрибок звіра вбік, щоб заплутати сліди. Р-29.

ОДСЮЛЬ [одс'у́л'] присл. Звідси. *Село́ бу́ло не тутика, ано́ версту́ од... одс'у́л'.* В-18; [одс'і́л']. *А́ле одс'і́л' вони́ там сто́йáл'и в Ті́шковичах.* М-48.

ОДТІКАЧ [одт'і́кач] -а́, ч. Те саме, що КЛИН-2. Б-29.

ОДЧИПНЕ [одчипне́] у зн. ім., -о́го, с. Що-небудь, будь-яка річ, яку дають, аби відчепилися. *Дав одчипно́го... рубл'а́, і ха́ї собі́ їде з Бо́гом.* С-17.

ОДЬОЖА [од'о́жа] -и, ж., збір. Одяг. *Са́м'ї пра́л'ї, са́м'ї тка́л'ї, бил'ї... бу́ла од'о́жа свої́ роботи.* Р-15; [уд'о́жа]. *Полу́тно́ йако́йє вс'уте́н'ко бу́ло, уд'о́жа.* В-16.

ОДЬОН [од'о́н] числ. Один. *Возі́ сто́йáт'... Поста́вл'ї од'о́н ко́ло дру́гого.* С-47. *Пудпал'їв од'о́н ха́ту.* В-18; [уд'о́н] В-18, К-45.

ОДЯГНЯНИ [од'а́гн'ани] -а, -е. Вдягнутий, вдягнений. *За н'є́мц'а сла́бо,*

слабо ход'їл'ї, ал'е, знайте, то іна́чеї...
Слабо ход'їл'ї од'агн'ан'ї. В-34.

ОДЯШКА [од'ашка] -и, ж., збір. Те саме, що **ОДЬОЖА**. *Іака́йа чис'т'їша од'ашка бу́ла, то і бра́л'ї до це́ркви.* В-17; [од'ошка]. *В нас бу́ло ба́рзо кру́то з ла́хам'ї, з од'ошкойу.* М-51.

ОЖЕРДС [ожерд'е] -а, с. Сідало для курей з жердин. Ш-6.

ОЖИВЛЯТИ [оживл'яти] 3 ос. одн. *оживл'а́йе, недо́к.* Те саме, що **ЖИВИТИ**. *Оживл'а́йе стрел'ба.* Д-39, З-32.

ОЖИНА [ожі'єна] -и, ж., бот.
 1. Багаторічна рослина з їстівними плодами чорно-сизого кольору; *Rubus caesius* L. (у багатьох н. пп. сходу і півдня); [ўйажіна] Б-21, В-29; [їжіна] О-2.
 2. Плоди цієї рослини. С-17, К-20.
 3. Невелика рослина з колючками на стеблах і дрібними ягодами, що росте в житі (?). П-15.

ОЖУГ [о́жуг || о́жуг^x || о́жоу^x] -га, ч.
 1. Палиця, за допомогою якої перевертають жар у печі. Б-44, С-62, Ш-6; [о́жуг] В-23, Г-38; [во́жуг] Б-35, Б-43, Р-5, С-2; [о́зог] В-3, В-9; [о́зуг] К-3, Р-28, Р-29; [го́зув] Г-28; [го́жув] Ж-13.
 2. Ручка (держално) коцюби. З-28, П-15, П-46; [о́жох^r] В-10, С-27; [о́жох] П-37; [во́жуг] К-70, П-4.
 3. Ручка рогачів. К-70.
 4. *перен., знев.* Погана мисливська рушниця. Б-38.

ОЗАДОК [оза́док] -дка, ч. М'ясо із задньої ноги тварини. В-4, Ж-14, К-17.

ОЗИМКОВАТИЦЯ [озімковатиц'а] -ї, ж., фаун. Те саме, що **ОЗИМОК**. Х-10.

ОЗИМОК [озі́мок] -мка, ч., фаун. Корова, яка цього року не має теляти; ялова корова. Ш-1, М-48, О-17, С-59.

ОЗИМУХА [озі́муха] -и, ж., фаун. Те саме, що **ОЗИМОК**. М-45, М-49, О-29.

ОЗИР [озі́р] -а, ч. Низ снопа (без колосся). *Снопі ста́вили озирáми на зéмл'у.* Х-7.

ОЗИЯТ [оз'ї́ят] -а, ч., знев. Сердита, зла людина. *Іак оз'ї́ят тої, така́ хóдит.* П-35.

ОЗМОЖЕННЯ [озмо́жен':а] -а, с. Можливість. *Вчїлас'ї до́бре, а́бно бат'кі не ма́ли озмо́жен':а посла́ти.* С-68.

ОЗЯБ [оз'а́б] -у, ч. Земля, виорана на зиму під весняну сівбу. С-17.

ОЗЯБИНА [оз'а́бина] -и, ж. Те саме, що **ОЗЯБ**. С-17.

ОЗЬДО [оз'до́] присл. Тут. *На́ш'ї л'у́ди в'їнча́йуц':а оз'до́.* О-11, Г-21; [гоз'до́] С-17.

ОЙ ГОЙЦЮ [ої го́йцу!]
виг. Ой Боже. К-70.

ОЙ МОЯ ГОЛОВОНЬКО [ої мо́йа гол'овон'ко!]
виг. Уживають у стані розпуки. *Ої мо́йа гол'овон'ко! От за́ра говору́ – мин'ї зї́мно ро́бщ'а.* М-23.

ОЙ МОЯ МАТІНКО [ої мо́йа ма́т'інко!]
виг. Те саме, що **ОЙ МОЯ ГОЛОВОНЬКО**. *А во́ Пул'мо́! Хати́е віе́дно. – Ої мо́йа ма́т'інко!* П-51.

ОЙ-ОЙ-ОЙ [ої-ої-ої!]
виг. Передає різні емоції. [Тепер же дівчата не п'ють...] *О! Ої-ої-ої! Тупе́р пї́ут' і ку́рат', о!* Л-4; [о-йо-йої] С-17.

ОЙЧИМ [о́йчим] -а, ч. Вітчим. Л-26; [оі́чим] С-2; [оі́чїн]. *Оі́чїн до́бри був.* Г-26; [во́йчїм] С-5; [очé"м] О-26; [учї́м] Б-19, Л-4; [гугчї́м] С-17; [вчим] М-23, П-50.

ОКАП [ока́п] -а, ч. 1. Нижній край покрівлі, з якого скапує дощова вода. К-58. 2. Край поперечного фронтона. Г-4.

ОКАРОК [о́карок] -рка, ч. 1. Те саме, що **ОЗИР**. Б-46. 2. Старий стертий віник. К-58.

ОКЕРЕХА [окере́ха] -и, ж. Те саме, що **ОЗИР**. С-40.

ОКСНЦЕ [ок'е́нце] -а, с. Віконце. *На зї́му ок'е́нце затул'а́йу гону́чоїу.* С-17.

ОКИДЕНЬ [о́киден'] -дн'а, ч. 1. Пора, коли сніг лише частково вкрив землю. Ж-14. 2. Легкий сніг, що осідає на дерева в тиху погоду. З-8.

ОКИДУХА [окиду́ха] -и, ж. Те саме, що **НАКИДУХА**. Д-21, Ж-15; [ок'їду́ха] К-9, С-2.

ОКІДЬ [ók'íd' || ók'ít'] -і, ж. Густиий мокрий сніг навесні, коли зимовий уже розтав. *На б'услу з'авше був'ає ок'ід'*. С-17.

ОКІЙКА [ок'ійка] -и, ж., іхт. Верховодка, уклея; *Alburnus alburnus*. *Ок'ійка – ну така б'ілайя вонá, така вунá вздовш ростé. Вонá нивиліка ростé*. З-14.

ОКІТИТИСЬ [ок'ітитис'] 3 ос. одн. ок'ітиць'а, док. Народити малят (про зайчиху); окотитись. Т-7.

ОКЛАДИ [ókлади] -ив, мн. Те саме, що ОДКЛАДКА. С-27.

ОКЛАПОК [оклáпок || окл'áпок] -пка, ч. Клаптик чого-небудь. *П'ісал'і на йакóй-небуд' оклáпку бомáги*. С-12.

ОКНА [ókна] -кон, мн. 1. Вікна (у багатьох н. пп.); [гókна] Г-16; [г'укна] С-17; [г'ікна] М-33. 2. Прорізаний шар рослинності на болоті біля озера, де прали білизну, мили голову, заходили з ранами на ногах. В-13.

ОКО [óко] -а, с. 1. анат. Орган зору людини і тварини (всі н. пп.); [г'óко] (східна частина); [в'óко] (північно-західна). 2. Середина петлі. Т-11.

ОКОВАТИ [оковáти] 3 ос. одн.. окуйé, док. Бути під час кування зозулі. *На Со'ро'к'é палушк'é пич'ут'*. *Хто грóши зал'іплу'є, хто во'лох... Вже тійі грóши трéба носіти при со'б'і, шоб оковáла зо'зул'а, то грóши б'удут'*. П-15.

ОКОЗИТИС [окозітис] 3 ос. одн. окозітса, док. Народити маля (про лісову козу). С-6.

ОКОЛА [окóла] прийм. Навколо. *Окóла óзира писóк*. К-58.

ОКОЛНИЦА [окóлница] -и, ж. Віконниця. К-70.

ОКОЛОТ [околóт] -а, ч. Пряма вимолочена солома, зв'язана у сніп. С-5.

ОКОРЕНОК [окорэнок] -нка, ч. Те саме, що ОЗИР. К-70.

ОКОРОК [óкорок] -а, ч. Те саме, що ОЗАДОК. У-4; [óкорак] Д-16; [óкорк] М-2.

ОКОТИТИСЬ [окотітис'] 3 ос. одн. окóтиць'а, док. Народити малят (про лисицю, вовчицю, суку). В-9, М-34, М-49, Н-14, П-23, Х-4.

ОКОЧИСЬ [окóчис'] присл. Колись. К-39; [окóч'іс'] П-52.

ОКОШИТИСЯ [окошітиса] 3 ос. одн. окошілос'а, док. Роблячи щось погане другому, біда повертається до того, хто її наслав. *Дивіса, ше ц'éєє на тоб'і чи твоїїх д'іт'ах окошіць'а*. С-17.

ОКРАВКЄ [окравк'é] -вóк, мн. Волоки в постолах. *Ди'уч'эта так витанць'ову'ют', шо аж окравк'é со'вайц'а*. З-2.

ОКРАЙЧИК [окраїчик] -а, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. С-59.

ОКРАСИТИ [окрасіти] **ОЛЕНДАРКА** -ишл, асипп, док. Засмачити страву жиром. *Навáриш картóхл'у, нимá чим окрасіти – вз'ав нажáрив то'го лну и вмо'чайеш картóхл'і*. Д-33.

ОКРЕЙКА [окреїка] -и, ж. Лисяча нора з одним виходом у чистому полі. Б-35.

ОКРІЯТИ [окр'іяти] -ійу, -ійеш, док. Окріпнути, виздоровіти. Н-29.

ОКРОПИТИ [окропіти] -пл'у, -пиш, док. Те саме, що ОКРАСИТИ. *С картóфл'і то бáрзо дóбре. А шче йак окропіти йе чим, – о! то вже бул'и ничóго не трéба*. Д-33.

ОКРУЖНИ ДВІР [окру́жни дв'ір] -ого -á, ч. Подвір'я з хатою і всіма господарськими будівлями, зроблений у формі замкнутого прямокутника. *Старіі Пиліп мав окру́жни дв'ір*. С-15.

ОКРУТЬКА [окрут'ка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. П-3.

ОКРУШКА [окру́шка] -и, ж., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. П-15.

ОКРУШОК [окру́шок] -шка, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. *Йіж окру́шка, то врóдиш Андру́шка*. М-23, П-15. *Ни йіж окру́шка, бо пол'убиш Андру́шка*. П-37.

ОКУЛАЧИТИ [окула́чити] -у, -иш, док. Записати когось куркулем (рос.

кулаком). *І вже мого б'ят'ка окулачили – записали кулак'ом.* Х-11.

ОКУЧИТИ [окучити] -у, -иш, док. 1. Обгорнути землею кущі картоплі (у багатьох н. пп.). 2. Оточити. *Окучили д'іти з ус'їх бок'ів.* В-25.

ОКУЧКА [окучка] -и, ж. Яма для засідки мисливця, обтикана сосновим гіллям. Б-18.

ОЛАДКА [оладка] -и, ж., кулін. 1 [в'латка]. Млинець з борошна. М-3. 2. Те саме, що БЕЦЬ. *Пе'клá оладки картопл'ови.* Ф-3, С-38. *Счас бл'їні, а колїс' оладк'ї.* П-21; [олатка] О-31.

ОЛЕКСІЯ [Олекс'їя] незмін., реліг. Свято преподобного Олексія (30 березня). С-17; [Лекс'їя] П-50; [Голикс'їя] С-17.

ОЛЕНДАРКА [олендарка] -и, ж. ~~ОЛЕНИХА~~ П'єня-вєсн'янка. Ш-6.

ОЛЕНИХА [олєніха] -и, ж., фаун. Самка оленя. С-17; [олинїха] Б-29; [олєн'їха] Ч-2; [олин'їха] О-13.

ОЛЕНИЦЯ [олєніц'а] -ї, ж., фаун. Те саме, що ОЛЕНИХА. *Оленїц'а з оле'н'ятком йшли заду.* О-5, 3-21, К-17, Д-5.

ОЛЕШНИК [олєшник] -а, ч., бот. Те саме, що ВУЛЬШИНА-1. С-6.

ОЛЄШНЯК [ол'єшн'ак] -а, ч., збір. Те саме, що ВУЛЬШИНА-2. 3-16.

ОЛИВА [оліва] -и, ж. Мاستило до машин. *Налили оліву і с'в'їт'ат'.* 3-37.

ОЛИВО [оливо || гóливо] -а, с. Стержень олівця. *Так стругáв голивцá, шо гаж гóливо полама́в.* С-17; [о́лово] С-17; [гóлово] С-17.

ОЛИНЯ [олин'á] -áти, с., фаун. Маля оленів. Ч-2.

ОЛІЙ [ол'їй] -а, ч. Олія. *А ол'їй був той... гуркáвий.* Ч-4, К-70, П-37; [ол'єй]. [Що робили з насіння льону?]. 3 насін'а? Ол'єй бїл'ї до йезєн'а. Д-33.

ОЛШИНА [ол'їшина] -и, ж., збір. Те саме, що ВУЛЬШИНА-2. М-36; [ол'єшина] О-23.

ОЛКА [óлка] -и, ж. Те саме, що КОЛЮК. *Однá – óлка, багáто – олк'ї.* С-65.

ОЛЛЯ [ól'а:] виг. Уживають, щоб зупинити запряжених волів. К-68.

ОЛОВОЩИТ [оловошчїт] -у, ч. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Б-21.

ОЛОЛЮД [олол'уд] -óду, ч. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. К-6, К-27.

ОЛОПУЗИК [олопúзик] -а, ч. Те саме, що ГОЛОПУЗ. К-27.

ОЛОПУЦЬКО [олопúц'ко] -а, ч. Те саме, що ГОЛОПУЗ. 3-32.

ОЛОПУЦЬОК [олопúц'ок] -ц'ка, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. 3-32.

ОЛОЧЕБНИЙ [олочéбний] у зн. ім., -ого, ч., обряд. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. О-20.

ОЛЬДИЦЯ [ол'óдиц'а] -ї, ~~ОЛЮВА~~ саме, що ВЕРХОЛЬОД. Б-18, М-40.

ОЛЬДОВИЦЯ [ол'óдовиц'а] -ї, ж. Те саме, що ВЕРХОЛЬОД. Ж-10.

ОЛЬОЦА [ол'óца] -и, ж. Те саме, що ГОЛЬОЦА-3. Л-13.

ОЛЬХА [ól'ха] -и, ж., бот. Те саме, що ВУЛЬШИНА-1. В-29, 3-24.

ОЛЬШИНА [ол'шіна] -и, ж., збір. Те саме, що ВУЛЬШИНА-2. О-16.

ОЛЯНА [ол'ána] -и, ж. 1. Варіант імені Уляна. Г-21. 2. Дівчина-сплюха. *Булá такá д'ївчинка Ол'ána, шо все спáла, – то ї ол'ána.* Г-21.

ОЛЯНИЦЯ [ол'анїц'а] -ї, ж., фаун. Те саме, що ОЛЕНИХА. Т-7.

ОМАЧКА [ómачка] -и, ж., кулін. 1. Розтертий сир з молоком або сметаною. В-26, 3-2, П-15; [гумáчка] Д-21; [гúмачка] К-15; [гóмачка]. *І зáра гóмачку рóбимо, йак йє сир.* Н-20, П-15; [вóмечке] В-13. 2. Рідка страва з конопляного насіння. *В нас óмачку робїл'ї <...>, сїмїє конопл'ї... с конопéл', намéл'ут тих конопéл', тóго сїмїа, тог'дї до водї додайút... цúкор додайút.* Ч-4. 3. Галушки, зварені в сироватці. С-3.

ОМЕЛЬКО [омéл'ко] -а, ч. 1. Варіант власного особового імені Омелян (у багатьох н. пп.). 2. *знев.* Базікало. В-65.

ОМЕЛЯК [омел'ак] -а́, ч. Смолиста соснова тріска; лучина. *Смўлна сосна – то омел'ак.* З-32.

ОМИЛКА [омілка] -и, ж. Помилка. *В тво́му вишива́н'і знашла́ йїдну́ омїлку.* С-17.

ОМІЛЯН [ом'іл'ан] -а, ч. Палиця, за допомогою якої крутять жорна. Г-21.

ОНАЙКА [она́йка] -и, ж. Подруга. З-44.

ОНДИТО [о́ндито] *присл.* Те саме, що ГОНДО. *Ми о́ндито на гості́нці сиді́ли – он на ту́ї гу́рці.* Х-13.

ОНДО [о́ндо] (?). *А в'ін о́ндо ка́же <...>, бі́то проз зу́би.* О-2.

ОНО [оно́] *част.* Те саме, що АНО-1. *В коро́ви нога́, ла́па оно́ в ко́та.* К-43, Д-33, С-17.

ОНОВА [оно́ва] -и, ж. Те саме, що ~~ОНОВА~~ ПОНОВА. Г-5.

ОНТАБА [оу́нтаба] -и, ж. Запобіжна дужка, яка оберігає спусковий курок мисливської рушниці. Т-8.

ОНТАТРА [онтáтра] -и, ж., *фаун.* Те саме, що КОНДАТРА. В-8; [онтáрда] З-37; [онтáндра] С-19; [ондра́та] П-52; [она́дра] Н-14.

ОНУЖНИК [ону́жник] -а, ч. Те саме, що НУЖНИК. Г-21.

ОНУЧНИК [ону́чник] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. М-48.

ОНЧАК [онча́к] -а́, ч., *фаун.* Те саме, що ГОНЧАК-1. З-32, М-36, С-27.

ОНЧАР¹ [онча́р] -а́, ч. Те саме, що ГОРШЕЧНИК. *Онча́р ро́бит о́ршчики.* З-32, З-16.

ОНЧАР² [онча́р] -а́, ч. 1. Те саме, що ГУЧОК. Б-21. 2. *фаун.* Те саме, що ГОНЧАК-1. Б-21.

ОНЬДС [о́н'д'е] *присл.* Тут. С-59.

ОНЬО [он'о́] *присл.* Те саме, що ОНЬДС. Б-28.

ОНЬОГО [он'о́го] *присл.* Те саме, що ОНЬДС. О-17.

ОПАДАТИ [опада́ти] 3 *ос. одн.* опада́йє, *недок.* 1. Падати донизу. *Ліс'т'а опада́йє.* (у багатьох н. пп.). 2. Нападати. *Зйїсі́ хвоста́ [свині́], то бу́дут' соба́ки опада́ти.* (Пові́р'я). Л-6.

ОПАЛ [о́пал || го́пал] -у, ч. Ляк, страх. *Горі́ла са́жа, то с то́го о́палу ни зна́ла, за шо хва́та́тис.* С-17.

ОПАЛА [опа́ла] -и, ж. Торбина для сіна чи вівса, яку чіпляли до голови коня. Г-34.

ОПАЛАТИ [опа́лати] -а́йу, -а́йєш, *док.* Те саме, що ПАЛАТИ-1. *Опа́лати кру́ні йє опа́лушка.* *Йак кру́ну робі́л'і, то трéба опа́лати йїх в ту́ї опа́лущи́.* В-39, Х-13.

ОПАЛКИ¹ [опа́лки] -лок, *мн.* Ночовки, за допомогою яких палають зерно, відділяючи його від полови. С-15. *Присте́н'а опа́лали опа́лками.* Х-13.

ОПАЛКИ² [опа́лки || гопáлк'і] -лок, *мн.* Неглибокий широкий мішок зі шшитими у краї двома палицями, з якого годують коней у дорозі. С-17. **ОПИНКА**

ОПАЛОК [опа́лок] -лка, ч. Недокурок. М-19.

ОПАЛУБКІ [опа́лубк'і] -ів, *мн.* Те саме, що ОПАЛКИ². Ж-15.

ОПАЛУШКА [опа́лушка] -и, ж. 1. Те саме, що ОПАЛКИ¹. *Опа́лати кру́ні йє опа́лушка.* В-39. 2. [ополу́шка]. Дерев'яні ночви. В-18.

ОПАНАХАТИ [опанаха́ти] -а́йу, -а́йєш, *док.* Вийняти нутрощі з тварини; опотрошити. *Опанаха́ї ку́рку.* Р-7.

ОПАНУВАТИ [опанува́ти] 3 *ос. одн.* опану́йє, *док.* З'явитися, вкрити. *Його́ опанува́ли чирак'і.* Л-4.

ОПАРИ [опа́р'і] -ів, *мн., бот.* Різновид очерету (?). *Там руслі́ опа́р'і, похо́ж'і на очирéт.* Б-10.

ОПАРКА [опа́рка] -и, ж., *кулін.* Хлібна закваска. *Опа́рка на хл'іп.* Д-3.

ОПАТРИ [опа́три] -ів, *мн.* Те саме, що ОГЛЕДШИНА. С-38.

ОПАЦА [опаца́] -é, ж., бот. Молоденька сосна. *За горóдом ростé опаца́.* 3-1.

ОПЕНЯКА [опен'а́ка || опин'а́ка] -и, ж. 1. Частина огорожі. *С'іла та́н'а на опин'а́ци.* С-8. *На гопин'а́ци сид'ів варабу́х.* П-51. 2. Кілок в огорожі. С-8.

ОПЕРІНЧИК [опер'інчик] -а, ч., орн. Пташеня, у якого відростає пір'я. Т-8.

ОПЕЦОК [опе́цок] -цка, ч. Товстуватий невисокого росту підліток, чоловік. *Тако́го опе́цка йа ни пудниму́.* С-17.

ОПИКАНЕЦЬ [опика́нець] -нц'а, ч., куліп. Те саме, що КУТИК. У-11.

ОПИЛОК [опі́лок] -лка, ч. Обапіл після розрізання колоди на дошки. В-25, Т-5; [оп'ілок] П-37, Ш-6; [гопу́лок]. *Гопу́лками загородів гу́лицу, шо ку́рка ни прол'ізе.* С-17.

ОПИНАНКА [опі́нанка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. 3-27, М-49, Л-26.

ОПИНАЧКА [опі́начка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. О-2.

ОПИНКА [опі́нка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. С-5.

ОПИНОХА [опино́ха] -и^е, ж. Те саме, що НАКИДУХА. М-23; [опин'о́ха] В-27.

ОПИНЯКИ [опин'а́ки] -ів, мн. Огорожа з жердин. П-15.

ОПИРАКУВАТИ [опира́кувати] -а, -е. Упертий. *То опира́кувати чолов'як.* Б-38.

ОПИЮСНИК [опийу́сник] -а, ч. Те саме, що ОПИЯКА. П-46.

ОПИЯКА [опийа́ка] -и і -і, ж. і ч. П'яниця. *Не^в бу́де хаз'а́йна з опийа́к'і.* С-17.

ОПВЗИНИ [оп'івзини] -ин, мн. Палиці, накладені на верх стіжка, щоб вітер не зривав сіно. Н-13.

ОПІК [оп'і́к] -а, ч. 1. Обпечене місце. С-17. 2. Те саме, що ОЖУГ-1. Р-34.

ОПІЛ [оп'і́л] -о́ла, ч. Те саме, що ОПИЛОК. Б-8.

ОПІНКА [оп'і́нка] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. С-5.

ОПКІДУХА [опк'і'дúха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. Ш-1.

ОПЛАВУХА [оплаву́ха] -и, ж. 1. Низинне місце, залите водою навесні. М-48. 2. Трава, що виросла на низинних місцях. *Л'он носі́л'і по оплаву́хах, йак наростé оплаву́ха, да всти́л'а́л'и.* М-48.

ОПЛАМЕТІТИ [опламе"т'і́ти] -чу́, -ті́ш, док. Бути у стані нерозуміння; одуріти. *Опламе"т'ів гет' – не^в зна́йу, куда ї ме"жу́ ве"сті.* С-17.

ОПЛАТВА [опла́тва] -и, ж. Верхня балка в стіні будівлі; платва. К-70.

ОПОВИВАЧ [опо́вивач] -а, ч. Довгий вузький шматок полотна для сповивання дитини. Р-21.

ОПОЛА [опо́ла] -и, ж. Те саме, що ОПИЛОК. Ж-15.

ОПОЛОНИК [ополо́ник] -а, ч. 1. Черпак. *Нали́ла два ополо́ники йу́шки'.* С-17; [поло́ник] К-41. 2. Кругла дерев'яна посудина, де тримають матку бджіл. П-48. 3. Личинка жаби; пуголовок. Ж-11.

ОПОЛОСКАТИСА [ополо́скатиса] *3 ос. одн.* ополоска́йец'а, док. З'явитися після дощу (про місяць). *Мис'ац ополоска́вса, – ба́шно, йак'і йа́сни.* С-17.

ОПОРАТИ [опо́рати || гопо́рати] -а́йу, -а́йш, недок. Зробити всю господарську роботу. *Вже нуч бу́ла, по́к'і гопо́рала това́р.* С-17.

ОПОЧИВАТИ [опочива́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Відпочивати. *Не опочива́йте там, е, коло ву́л'ши́нк'і, бо там л'ака́йе.* В-15.

ОППИКТЕ [оп:икте́] -чу́, -че́ш, док. Ужалити кропивою. Н-20.

ОПРАВИТИСЬ [опра́витис'] -л'ус', -ис'а, док. Звільнитися від екскрементів. *Ході́ла та́йа ку́риц'а, кл'ува́ла, на одну́ ку́пку [зерна] опра́вилас'.* Н-5, С-17.

ОПРИСК [о́приск] -а, ч. Жар після згоряння дров. Х-7.

ОПРИЧКА [о́причка] -и, ж. Курок мисливської рушниці. Д-31; [о́пришка] П-15; [о́пришка] 3-29.

ОПРУГА [оу́пру́га] -и, ж. Те саме, що КАНТАР¹-2. 3-39.

ОПРУЧ [о́пруч] спол. Крім. *Опруч то́го два злоти вседно́ [пан] дайé.* Ш-6.

ОПСАТКА [опса́тка] -и^е, ж. Металічне перо для письма. *Куліс' то ми писали опса́ткою.* М-23.

ОПСІСТИ [опс'істи] -нс'а́де, -нс'а́деш, док. Зменшитися, осісти. *Дес' опс'ів зго́рочок.* Д-33.

ОПСОВУВАТИСЯ [опсо́вуватис'а] 3 ос. одн. опсо́вуйец'а, недок. Опадати (про листя). *Ну ц'ілий лист опсо́вуйец'а на зіму, а тої дуп до висні диржіт' на соб'і ліс'т'а.* І-3.

ОПІРАЛЬНИК [опт'іра́л'ник] -а, ч. Те саме, що ВІРАЛЬНИК. С-56.

ОПІРПАНЕЦЬ [опт'іпа́нец'] -нц'а, ч., знев. Обірванець. Г-42.

ОПУБЛІКУВАТИ [опубл'ікува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Повідомити, оголосити. *Пан'і опубл'ікува́ла, що зе́млу прода́йе.* О-16.

ОПУДАЙЛО [опуда́йло] -а, с. Подоба людської постаті для відстрашування птахів. П-48; [гопуда́ло] С-17; [пуда́ло] К-60, С-15.

ОПУДЖУВАТИ [опу́жувати] -у́йу, -у́йеш, недок. Пов'язувати, зав'язувати (про головний жіночий убір). *Полотно́ опу́жували на го́лову.* П-15. *Молоду́ху опу́жували... такé покре́вало.* П-37.

ОПУШНІЙ [опу́шн'ій] -н'а́йа, -н'е́йе. Останній. *Ої йіж, та́ту, ц'і́йі йа́год'ки – пе́рш'і́й і опу́шн'і́йі.* (Народна пісня). Д-18.

ОПХОДІТИ [опхóд'іт'і] 3 ос. мн. опхóд'ат', недок. Відзначати, святкувати. *Пу́лпóсту ка́зал'і. О! ц'о кол'іс' то то́ к'е́пс'ко опхóд'іл'і, д'іс' вже заниха́йут'.* В-27.

ОПЧАС [опча́с] -а, ч. Закаблук. *Опча́си в ту́хл'ах годорва́лис.* С-17.

ОПШАРПАНЕЦЬ [опша́рпанец'] -нц'а, ч., знев. Те саме, що ОБШАРПАЧ. П-2.

ОРА [ора́] -і, ж. Гора. Б-11.

ОРАТАЙ [ората́й] -а, ч. Орач. В-13.

ОРХАНГІЛЬСЬК [орха́нг'іл'с'к] -а, ч. Архангельськ. *Мене́ дуч'ка́ йідна́йа в Орха́нг'іл'с'ку майо́ром, з'ат' капіта́ном.* Р-25.

ОРЕСТОВАТИ [орестова́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Арештувати. *Конéшно, йіх орестова́ли, и вони́ ма́ли бу́ти нака́зани.* М-10.

ОРЕЦЬ [оре́ц'] -рц'а́, ч. Те саме, що ОРАТАЙ. О-16.

ОРИШОК [орішо́к] -шка, ч. 1. бот. Плід ліщини (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ГРИБСИ. С-17. 3. бот. Те саме, що ГОРИШОК². В-45; [ор'ішо́к] Г-26.

ОРИШНИК [ор'ішник] -а, ч. 1. Те саме, що ЛІСКА-1. О-32, П-36. 2. Зарості ліщини. В-18.

ОРИШНИЦЯ [ор'ішниц'а] -і, ж., бот. Ліщина; *Corylus avellana* L. М-23.

ОРОЧИЩЕ [орóчищче] -а, с. Урочище. О-9.

ОРУТ [ору́т] -а, ч. Купа лайна. *Коро́ва вели́ки ору́т накла́ла.* С-2.

ОСА¹ [оса́] -і, ж., бот. Осика; *Populus tremula* L. Г-4, Г-26, С-38.

ОСА² [оса́] -і, ж., ент. Чорна з жовтими поперечними смужками комаха, що жалить як бджола; *Vespa vulgaris* L. (у більшості н. пп.); [госа́] Г-16, С-17.

ОСАДА [оса́да] -и, ж. Приклад мисливської рушниці. В-8, 3-29, Т-2, Ф-1.

ОСАДКА [оса́дка] -и, ж. Осад в олії. П-15.

ОСАДЬБА [оса́д'ба] -и, ж. Територія одного господаря. Ш-1.

ОСАЛЬБА [оса́л'ба] -и, ж. Ділянка землі навколо хати; садиба. П-15.

ОСЕДЬ [осе́д'] присл. Відколи. *Осе́д' с'іно згриблé, а ше ни внислé.* В-25.

ОСЕЛЕНЕЦ [оселе́нец] -нца, ч., кулін. Оселедець. *Купі́ла два оселе́нци на вичéру.* С-17, П-15.

ОСЕЛИЦА [осéл'ица] -и, ж. Країна села; околиця. *Тут же не бул'о хатé, оту́т осéл'ица бул'а.* М-48.

ОСЕЛКА [осéлка] -и, ж. Те саме, що БРУС-2. Р-34.

ОСЕНИЦЯ [осéниц'а] -і, ж., ент. Гусениця. Р-35, С-15; [осéлниц'а] З-8.

ОСЕНІ [осен'і] присл. Восени. *То було́ осен'і.* Р-2.

ОСЕНКА [осéнка] -и, ж., ент. Те саме, що ОСЕЛНИЦЯ. Б-40.

ОСЕНОШНИК [осенóшник] -а, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. Ж-11.

ОСЕНЧУК [осенчúк] -а́, ч., фаун. Зайчєня, народжене восени. Л-13; [осинчúк] С-6; [ос'інчúк] Л-5, Н-19.

ОСЕЦ [осéц] осцá, ч., мед. Незаживаюча рана на тілі. *В мéнишого брáта був осéц на руц'і, од то́го і вмер.* С-17.

ОСИНА [ос'іна] -и, ж., бот. 1. Те саме, що ОСА¹. В-13, Л-26, О-2, С-5, С-59; [осéна] О-17; [гос'іна] М-49, Т-5; [ос'іна] Ж-7. 2. [осинá] -і́, ж., збір. Зарості осики. *Ха́й вонó [прокльони] на осину́ їде!..* Х-10, С-5, С-59.

ОСИНЬСЬКИ [ос'ін'с'ки] -а, -е. Осінній; народжений восени. *Ос'ін'с'ки зайц'і́.* В-4.

ОСИПАТИСА [ос'іпатиса] -пл'уса, -писа, док. 1. Легко позбуватися чогось, опалати (про дерево, квітку і т. ін.). *За нуч ~~вє~~реза ос'іпалас.* С-17. 2. перен. Обзавестися дітьми. *Сид'іт дóма – ос'іпаласа д'іт'ми, нидé не^в рóбит.* С-17.

ОСИПАЧКА [осипáчка] -и, ж. Сапка. П-8.

ОСИПКА [óсипка] -и, ж. Відходи від розмелювання зерна, які використовували для годування худоби. *Казáв мн'іє брáт'і од'ін м'ішóк óсипк'і за рас кóн'ам, їа вже очолов'єч'івс'а – б'єрú д'рúг'і м'ішóк.* З-40, М-6.

ОСИЦЯ [ос'іц'а] -і, ж., бот. Те саме, що ОСА¹. П-15, П-37, П-46; [вус'іц'а] З-6.

ОСИЧИНА [ос'ічина] -и, ж., бот. 1. Те саме, що ОСА¹. М-23. 2. збір. Те саме, що ОСИНА-2. П-15. 3. Будівельний

матеріал з осикового дерева. *Постáвив хливá з ос'ічини.* С-17.

ОСИВО¹ [ос'івó] присл. Ось тут. Н-5.

ОСИВО² [ос'івó] незмін. (?). Ось ця. *Ос'івó полов'іна [села], аш туд'і за магаз'ін, то вс'а булá спáл'ана.* Н-5.

ОСІНКА [ос'інка] -і́, ж. 1. Те саме, що ГОСІНКА. *Гон в'їтер їак'і, ск'ідáї ос'інку – бир'і пат'тó.* С-17; [їіс'óнка] З-27. 2. бот. Те саме, що ЗОЛОТУШНИК. К-9.

ОСКЛОБАТЬ [осклóбат'] -аїу, -аїєш, док. Ошкребти. *Шкúру осклóбат' од жéру.* Г-15, Л-13; [осклóб'іт'] В-8, М-36.

ОСКОБЛИЙ [оскóблій] -а, -е. Те саме, що ПСКОБЛИЙ. *Дóбриї, їак собáка оскóблій.* Х-10.

ОСКОБЛИТИ [оскóбл'іти] -бл'у́, -бл'іш, док. Те саме, що ГОБИРАТИ-2. М-23.

ОСКОБЦЮВАТИ [оскóбц'увáти] -у́їу, -у́їєш, док. Те саме, що ОКУЧИТИ-1. *Оскóбц'увáли картóпл'у кóпачкою.* Т-14.

ОСКОМЕЛОК [оскомéлок] -éлка, ч. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. П-56.

ОСКОРБИТИ [оскорб'іти] -бл'у́, -біш, док. Образити. *Мáтира так оскорб'іє р'ідну́у... С-2.*

ОСЛИНЕЦЬ [осл'інец'] -нц'а, ч. Лава для сидіння. *Д'іти сид'іли на осл'інц'і.* Н-19.

ОСЛОБОНИТЬ [ослобон'іт'] -н'у́, -ніш, док. Зробити вільнішим (про петлю, зав'язку та ін.). *Собáка вáшко д'іхáє – прáшку трéба ослобон'іт'.* Ж-9.

ОСЛОНИ [ослóни] -ив, мн. Те саме, що КОЗЛА-1. Ж-9.

ОСЛОНЦА [ослóнца] -ив, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. З-24.

ОСМАЛІНА [осмáл'іна] -и, ж. Запах смаленої шерсті. В-8.

ОСМАЛЬОК [осмáл'ок] -л'ка, ч. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Ж-5.

ОСМАЛЮХ [осмáл'ух] -а, ч. Те саме, що ОСМАЛІНА. М-17, О-12.

ОСМАЛЯНОК [о^усмáл'áнок] -нка, ч. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. В-7.

ОСМЕРДНУТИ [осмерднути] -у, -иш, док., знев. Обриднути. *Вже вона мин'ї с тейу хатойу осмерднула!..* С-17.

ОСМЕРКЛО [осмеркло] 3 ос. одн. осмеркне, док. Смеркне. В-13.

ОСМИЛ [осміл] -у, ч. Сосна з живицею. П-15.

ОСНИ [осні] -ів, мн. Те саме, що КОЛОДКА-10. В-8, К-27, Н-16, С-57, Ш-5.

ОСНОВА [осно́ва] -и, ж. 1. Натягнуті поздовжні нитки для ткання (всі н. пп.). 2. перен. Худа кістлява людина. *А вун йейї бйе! Шо и там біти? – йїднá осно́ва.* С-17.

ОСОВИ [осові] -а, -е. Осиковий. *Натїкали осові г'їлкї.* В-23; [осови] Г-26; [осовиї] П-15, С-59, С-38.

ОСОКІРА [осок'їра] -и, ж. Лезо сокири. З-25.

ОСОН [осон] осна́, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. *Пїрїе з осно́м.* В-29.

ОСОНОШНИК [осонóшник] -а, ч., бот. Соняшник; *Helianthus annuus* L. Ж-11.

ОСОХИ [осох'ї] -ів, мн., кулін. Печені пирїжки з вареної картоплї з додаванням борошна. *Кол'їс' картóхлї з муко́йу м'їшал'ї – там пороб'їл'ї так'ї осох'ї і так пекл'ї.* В-27.

ОСОШОМОЧОК [осошóмочок] -чка, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. *Йа шче Хóмочка – зїїм осошóмочка* (тобто: ще молода і маю всі зуби). Ф-3.

ОСОЧИТИ [осочїти] -ї, -иш, док. Оточити звіра на полюванні. С-6, О-29; [осоч'їт']. *Зáїц'а трéба осоч'їт'.* М-36.

ОСТАМЦІ [остам'їци] присл. Те саме, що СТАМ. П-20.

ОСТАНАВЛІВАТИ [останáвл'ївати] -айу, -айеш, недок. Реставрувати, відновлювати. *Топ'їру р'емонт'їруїут йóго [палац пана], ос... останáвл'ївайут.* Б-25.

ОСТАНОВИТИС [остановїтис || остановїтиса] -вл'ус, -виса, док. 1. Зупинитися (у багатьох н. пп.). 2. 3 ос. одн. останóвиц'а, док. Запліднитися (про

корову). *Три рáзи водїла тилїчку до бикá – і не^в останóвилас.* С-17.

ОСТЕРИГАТИС [осте^вригáтис] -айус, -айеса, недок. Оберігатися від чогось. *В л'їси осте^вригáйса гад'ук.* С-17.

ОСТЕРІГАТИ [остер'їгáти] -айу, -айеш, недок. Застерігати, попереджати. *Матер'ї остер'їгáл'ї, не пускáл'ї своїїх дóчок в ставк'é купáтис'а.* З-6.

ОСТИ [óсти] -ив, мн. Те саме, що КОЛЮК. *Óсти – то вс'ї, однá кол'ушка.* С-50.

ОСТИКІ [остїк'ї] займ. Стільки. К-65.

ОСТИНА [остїна] -и, ж., бот. Остюк на колоску зернових. *Пше^внїц'а без остїн.* К-58.

ОСТКИ [осткї] -ів, мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Лїстом крив йáму, осткáми с:осні.* Г-15.

ОСТОВЦІ [остовц'ї] -ів, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Ф-1.

ОСТОГІДНУТИ [остог'їднути] -дну, -днеш, док., знев. Те саме, що ОСМЕРДНУТИ. *Йак ти мен'ї остог'їд тим хнїкан':ем!..* С-17.

ОСТРАК [острáк] -а́, ч. Будь-який загострений предмет. К-58.

ОСТРИЖОНОК [острижóнок] -нка, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. М-21.

ОСТРИШАНЕЦЬ [остришáнець] -нц'а, ч. Два зв'язані снопки колосками доверху, які використовували для покриття даху. К-68.

ОСТРИЖАНОК [остр'їжáнок] -нка, ч. Те саме, що ОГЛЮДОК. К-68.

ОСТРОВ [óстров] -ова, ч. 1. Підвищення серед болота, де росте трава. Л-26.

2. [óструв]. Підвищене поле серед низовини. *Óструв óч'ен' харóшиї – картóшка рослá, рож рослá.* П-27.

3. Підвищене місце на болоті, де токують тетеруки. П-15. 4. Грибне місце. К-27.

5. Місце, де ростуть чорниці. К-27.

ОСТРОВА [острóва] -и, ж. Яблунева гілка з відростками, на яку вшали віночки, готуючи весілля у молодї.

ОСЬДЕВО

Перед вес'іл':ам д'івкіе вйут' островá.
В-13.

ОСТРОВКИ [островкі] *-ів, мн.* Те саме, що ДЛУПАХ. Л-9.

ОСТРОВОК [островók] *-вкá, ч.* Те саме, що ОСТРОВ-2. Л-9.

ОСТРОГА [острóга] *-и, ж.* Деревце з непарною кількістю гілок як символ влади старшого дружби на весіллі. В-13, 3-5.

ОСТУП [óступ] *-а, ч.* 1. Місце, вибране для полювання. *В однóму óступи забíли два зáйци.* М-53, Ж-5. 2. Те саме, що МЙОТ. М-49, Н-14, О-29.

ОСУГА [о^усугá] *-и, ж.* Те саме, що ХЛУС. П-6.

ОСУХЬ [óсух'] *-а, ч., кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. 3-14; [óсух] Д-33; [вóсух] П-51.

ОСУШИЧОК [осúшичок] *-чка, ч., кулін.* Зменш. до ОСУШОК. Ф-3.

ОСУШКІ [осúшк'і] *-шок, мн.* Осушування, меліорація. *Ой йак н'іколи булó! Те^нпер зус'ім другóйе – осúшк'і гэти да вс'о.* С-52.

ОСУШОК [осúшок] *-шка, ч.* 1. кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. Д-33, К-70, Ш-6; [óсушок] С-48; [осушók] Г-26, С-38; [ошúшок] К-70, Р-35. 2. Те саме, що СУХОСТОЙ. Ж-7.

ОСЦЕТИСЬ [осц'éтис'] *-у́с'а, -іс'а, док.* Не втримати сечі. *Диті́на осц'éлас' і так хóдит'.* П-15.

ОСЬДЕВО [ос'³дево] *присл.* Ось сюди. *И^е знов нас пирил'áли ос'³дево.*
ОСЬМУХА

ОСЬМУХА [ос'мúха] *-и^е, ж.* Міра площі поля – восьма частина десятини. Г-26.

ОСЬО [ос'ó] *присл.* Те саме, що ОДС. В-13, 3-1, Ш-6.

ОСЬОВО [ос'овó] *присл.* Те саме, що ОДС. Г-42.

ОСЬОЙ [ос'óй] *-á, -é, займ.* Цей. *Тут кол'іс' ос'óй гос'т'ін'ец, то, казál'і, цар <...> й'эхав с'удóйу.* К-26. *И вона там*

впáла, там, де цёрков на́ша ос'á сто́йт.
Д-33, В-23, Г-4.

ОСЬОЛКА [ос'óлка] *-и, ж.* Те саме, що БРУС-2. 3-14, К-13; [вус'óлка] Г-42.

ОСЬОЛОК [ос'олók] *-лкá, ч.* Те саме, що БРУС-2. Г-15.

ОСЬОН [ос'óн] *-а, ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. У-4.

ОСЬОСЬО [ос'ос'ó] *присл.* Те саме, що ОДС. Г-17.

ОСЬТЮК [ос'т'úк] *-á, ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. Ф-1, Ш-5.

ОСЬТЬ [ос'т'] *-і, ж., збір.* Підшерсток у собаки. *Густа ос'т' ніжн'а в соба́ки.* Л-5.

ОСЬТЬОВКА [ос'т'óвка] *-и, ж.* Устілка у чоботи. Б-24.

ОСЬТЬОН [ос'т'óн] *-а, ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. Г-15.

ОСЮТА [ос'утá] *займ.* Ця. Д-7.

ОСЮТЕ [ос'утé] *займ.* Це. Д-7.

ОТ [от] *част.* 1. Підтверджує висловлення. *Вона п'ісén' багáто зна́ла і рíзн'і, все украї́нск'і, от.* М-47. 2. Підсилює висловлення. *От ти не зрóбиш ц'óго!..* С-17. 3. Ось так. *А йа тебе тóже стúкну... От!* С-17.

ОТАВИЦЯ [отави́ц'а] *-і, ж., бот.* Отава. Д-37.

ОТАВО [отавó] *займ.* Ця. П-32.

ОТАКО [отакó] *присл.* Ось так. *А тод'і ше отакó сп'івáють'... Х-7.*

ОТАКУСІЙКИЙ [отакус'ійкíй || отакус'ін'кíй] *займ., пестл.* Отакий. *Низдóж'áйу нийáк – отакус'ін'ка зробíлас'а, отакус'ійка.* С-2.

ОТ БОЖИЙ [от Бóжий!] *незм.* Те саме, що БІГМА. Т-5.

ОТДИХ [óтдих] *ч.* 1. -у. Відпочинок. *На стáрус'т' тра óтдих.* С-17. 2. -а. Будинок відпочинку; санаторій. *В нас тут р'áдом óтдих йе... Санатóр'ії.* Ф-3.

ОТЕВОНО [отевóно] *займ.* Оте; оце. К-58.

ОТЕРЕБИНА [отере́бина] *-и, ж.* Прищ. *Не ступáї туді, бо отере́бини на нога́х стáнут'.* Р-21.

ОТИПЕР [отипѐр] *присл.* Ось зараз. *Отипѐр* їа висока, *отипѐр* їа широка, *отипѐр* їа рада стала, шо їа з'ят'а дуждала. (Весільна пісня). Х-7, С-17.

ОТКАЗАТИ [отказати] -жу́, -жиши, *док.* 1. Відповісти. *Губи стулила і на до́бри ден' не отказала.* С-17. 2. Не вистрілити (про мисливську рушницю). *Рушниця отказала.* Н-21, О-22, Р-5.

ОТКИДАЧ [откида́ч] -а́, ч. Те саме, що КЛИН-2. Д-20, М-32; [отк'іда́ч] К-41, К-27; [отк'ідач] Г-16, С-65; [готк'ідач]. *Гуз'мі-но хоч готк'ідача прополошичі.* С-17; [тк'ідач] Л-4.

ОТКІТКА [отк'ітка] -и, *жс.*, кулін. Те саме, що ОМАЧКА-1. К-45.

ОТКЛАД [откля́д] -а, ч. Відкладена справа. *Откля́д ни іде влад.* Г-9.

ОТКЛАДЯНИЙ [откля́д'аний || откля́д'ани] -а, -е. Відкладений. *Откля́д'ани тоно сир до́бри.* С-17.

ОТКОПВАТИ [отко́пвати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Відкопувати. *Або хова́ли [картоплю] у... у:... зако́пвали в радок, а по́с'л'і увечери <...> ході́ла отко́пвати.* Х-13.

ОТКРУНУТИ [откру́нути] -у́, -е́ш, *док.* 1. Відкрутити, що було закручене (у багатьох н. пп.). 2. Відхилити. *Оно́ вс'о одна́ з них: "Откруні́ голову, бо ти ме́н'і за́стуйеш".* В-45.

ОТКУЛЬ [отку́л'] *присл.* Те саме, що СКУЛЬ. *А ви отку́л' родом?* М-10.

ОТОВСТІТИ [отовст'іти] -а́йу, -а́йеш, *док.* Завагітніти. *Нив'істка знов отовст'іла.* В-54.

ОТОЙ [ото́ї] *отá, отé, займ.* 1. Той дальший, а не цей. *Ото́ї хлопе́ц стукну́в цю́го.* С-17. 2. Цей. П-15.

ОТОПЧИЩЕ [отопчи́шче] -а, с. Місце, де була стара хата. 3-2; [отопи́шче] Г-6.

ОТО ТИМ [отó тим] *незмін.* Ось тому. *Отó тим, ка́же, жі́нці'і все нима́ ко́лі.* К-9.

ОТОТО [отото́] *присл.* Надзвичайно; дуже. *Отото́ їа перел'ака́лас'а, мо, не зна́йу, шо бу́ло б.* П-19.

ОТПУСК [отпу́ск] -а, ч. Престольний празник. *У нас параф'іа́л'ний отпу́ск на Петра́.* Д-32, С-4.

ОТРАВА [отра́ва] -и, *жс.* Отрута. *Отра́ву роскідали на тхора́.* К-59, Б-19, Ж-9, К-17, О-14.

ОТРЕЗ [отр'ез] -а, ч. Те саме, що ОБРІЗ. Д-15.

ОТРИПИНИ [отрі́пини] -ин, *мн.* Те саме, що КОСТРИЦА. Р-33.

ОТРОК [отро́к] -а, ч. 1. Чоловік, мужчина. *О! їак там отро́ку назби́ралос'!*. Г-26, В-39, С-48. 2. Той, хто молодший за мовця. *Їа стара́, а ти отро́к.* Г-26.

ОТСІКТИ [отс'ікті] -чу́, -че́ш, *док.* 1. Відрубати. *Отс'і́к го́лову гад'у́ци.* С-17. 2. Те саме, що ОТКАЗАТИ-2. *Отс'і́клá рушниця́.* Л-5.

ОТСІЛЬ [отс'і́л'] *присл.* Звідси. [Ваш чоловік звідки був?]. *Отс'і́л'.* Н-5.

ОТСІЧКА [отс'і́чка] -и, *жс.* Осічка в рушниці. М-36, О-9; [отс'е́чка] Г-15, Н-14, О-9, П-26, Ч-5.

ОТУЛЯ [от'у́л'а] *присл.* Те саме, що ОТУЛЬ. *І вже вун в а́рм'і́ю забра́ли ї́ого от'у́л'а вже.* Б-25.

ОТУЛЬ [оту́л'] *присл.* Звідти. *Прийі́хав оту́л' і не розка́звуйе.* У-4.

ОТУТКА [оту́тка] *присл.* Те саме, що ОТУТО. *Оту́тка ї́ідна́ бу́ла на мо́гилках ше це́рква.* Р-4.

ОТУТО [оту́то] *присл.* Тут. *В мене́ то п'ят' сист'о́р бу́ло <...>, дв'і в сел'і оту́то.* Б-25; [отутó]. *Отутó, де шко́ла, то пан жив ко́ліс'.* Р-4.

ОХАЙКАТИ [оха́їкати] -а́йу, -а́йеш, *док.* Прибрати, впорядкувати. *Оха́їкаї ко́си.* С-20.

ОХВАТИ [о́хвати] -ат, *мн.* **ОХОТІТИС** Те саме, що ВИЛКІ-2. Ж-10.

ОХВАТИТИ [охваті́ти] 3 *ос. мн.* охва́т'ат, *док.* Оточити. *І охваті́ли мене́ зо вс'і́х бок'у́в, шо їа му́сив скака́ти на ту р'і́чку.* Б-21.

ОХ ГОСПОДИ [ох Го́споди!] *виг.* Уживають для висловлення сильних переживань, а також звертань до Бога.

Ох Господи! Мучивс'а так, кормів бош'ей... Г-19.

ОХ ДОЛЕЙКО [ох долейко!] *виг.* Передає великий розпач. *К'ин' забол'ів... Ох долейко! – ну вс'о... кач'ейец'а.* Х-11.

ОХИЛЕНКА [охилénка] *-и, ж.* Те саме, що **НАКИДУХА**. П-21.

ОХЛЮЇТИСЬ [охлүйітис'] *-йус', -йіс'а, док.* Те саме, що **ОСЦЄТИСЬ**. С-62.

ОХЛЯСТИ [охл'ástи] *-áну, -áниш, док.* Знесилитися. *За с'іном йа гет' охл'áла.* С-17.

ОХ МАМОНЬКИ МОЇ [ох мáмон'ки мойі!] *виг.* Те саме, що **ОХ ДОЛЕЙКО**. *Ох мáмон'ки мойі! Йак йа мучус'а туйу зі'му!..* К-10.

ОХ МАТІНКО [ох мáт'інко!] *виг.* Те саме, що **ОХ ДОЛЕЙКО**. *Ох мáт'інко! И то ти їдеш?!* Б-26.

ОХ МИНІ НУДНЕЙКО [ох мин'і нуднеіко!] *виг.* Уживають у хвилини великої розпуки. Л-4.

ОХНАЛЬ [охна́л'] *-а, ч.* Будь-який цвях. В-23, К-58; [охніл']. *Охніл' – то ц'в'ех так'ї.* З-2.

ОХОРОННИК [охорóн'ік] *-а, ч.* Те саме, що **ЕГЕР**. К-53.

ОХОТА¹ [охóта] *-и, ж.* 1. Бажання. *Наш гучен' не^ч майє охóти гучітис.* С-17, В-54. 2. Період тічки у тварин. *Коз'ол перед охóтойу рéмжит'.* В-29; [вухóта]. *Колі^е от воні [лосі] зáраз на вухóт'і <...>, то воні зли страшен'о.* В-29.

ОХОТА² [охóта] *-и, ж.* Полювання. *Трéба їти на охóту.* С-62, С-17, К-6.

ОХОТИТИС [охóтитис] *-чус, -тиса, недок.* Полювати (у багатьох н. пп.); [охóтуватис'а]. *Вот ми^е вс'о врém'а так з іім охóтувалис'а.* Ч-5, П-46.

ОХОТНІЙ¹ [охотн'ій] *присл. вищ. ступ.* Охочіше. *Йди і ти з іім, то йому́ буде охотн'ї.* С-17.

ОХОТНІЙ² [охóтн'ій] *-а, -е.* Такий, що стосується полювання, мисливства. *Охóтн'ї собáка.* М-16.

ОХОТНИК [охóтн'ік] *-а, ч.* Мисливець. *Йóго бáт'ко був охóтн'іком.* З-21, В-2, Р-5, Р-29, С-17; [охóтник] Г-11; [во'хóт'н'ік] Р-5.

ОХОТНІЧКА [охóтн'ічка] *-и, ж.* Те саме, що **МИСЛИВКА**. З-21, О-5, С-17.

ОХОТНО [охóтно] *присл.* За власним бажанням. *Було такі^ех páра роз'ін, же охóтно... охóтно до Рóс'її пуйіхали.* Я-1.

ОХОТЧІЙ [охóтч'ій] *-а, е.* Мисливський. *В менé собáка охóтч'ї, и зáра вин йéс'т'а.* К-71.

ОХРАНА [охрáна] *-и, ж.* Те саме, що **ОНТАБА**. В-3, Н-14.

ОХРАНИТЕЛЬ [охран'ітел'] *-а, ч.* Те саме, що **ОНТАБА**. П-24, С-21.

ОХРАННИК [охрán'ік] *-а, ч.* Те саме, що **ЕГЕР**. Б-14.

ОЦЕЙВОТІКА [оцеївóт'іка] *займ.* Те саме, що **ОЦЬОЙ**. В-63.

ОЦЬОЙ [оц'óй] *займ.* Оцей. *То дáже в оц'óm сел'і, о, дес' зобáчили когó-то.* В-16, С-17.

ОЧАТИЙ [очáтії] *-а, -е.* Такий, що має великі очі. С-40.

ОЧЕПА [очéпа] *-и, ж.* 1. Шнурок для прив'язування чого-небудь. Д-15. 2. Ремінь біля мисливської рушниці, за допомогою якого її чіпляють на плече. К-6, Д-15.

ОЧЕПИНИ [очéпини] *-ин, мн.* Етап весілля, коли з молоді знімали вельон і пов'язували хустку. В-27.

ОЧЕРЕДЬ [óче^нред'] *-і, ж.* Порядок, за яким хазяї пасуть корови; черга. *Взáвтра твоїа óче^нред' пáсти корові – хоч побудіш начáл'ником.* С-17, П-21.

ОЧЕРЕНОК [очерéнок] *-нка, ч.* Те саме, що **ГРИБНИЦЯ**-1. *Черéн' гриб'ів – то очерéнок.* П-15.

ОЧЕТА [очéта] *займ.* Оця. Д-6.

ОЧИПИТИСЯ [очипітис'а] *-пл'ус'а, -чітис'а, док.* Зачепитися, доторкнутися. *Квáчка грáли – становілис'а по двóйе обідв'і páри йідна впрóти дрúгєї, і посе^нридї^ени ше йідї^н ставáв. Тодї*

приказували^е: “*Йа квáчка ни бой’ус’а – за дéриво очипл’ус’а*” і втиkáли. Д-31.

ОЧИРИВАТИТИ [очи^риват’и^{ти}] 3 ос. одн. очи^риват’и^є, док., оказ. “Нажити” великий живіт. *Хто дóвго спит, тої ни забагатіє, а очириватіє*. К-35.

ОЧИРИТЬ [очи^рит’] -д’і, ж. Черга пасти корів. *В нас ни кáжут’ кол’ейка – в нас пáсти очирит’*. Л-4; [бчеред’] С-17.

ОЧКО [óчко] -а, с. 1. Око дитини (у всіх н. пп.). 2. Сильце. *Куропáтви на óчко ловів*. Т-8. 3. Дірочка у ремені, ошийнику і т. ін. В-29, Ж-3, П-46, Р-35, Т-7; [очкó] З-39, О-14. 4. Одна з петель начиння ткацького верстата, через яку пропускають нитку основи. О-26, Ч-6; [очкó] Х-10. 5. Камінь у персні. *Мáла йа перс’т’óнок з óчком*. Г-26, В-27.

ОЧКУВАТИ [очкувáти] -уїу, -уїєш, недок. Пересаджувати пагін або бруньку рослини в тканину іншої; щеплювати. *Заочкóване дéрево, бо очкувáли, прищ’ипл’ували*. Т-10.

ОЧОЛОВЄЧИТИСЯ [очолов’еч’іг’іс’а] мин. ч. одн. очолов’еч’івс’а, док. Освоїтися. *Казáв мн’іє брáт’і од’ін м’ишóк óсипк’і за рас кóн’ам, йа вже очолов’еч’івс’а – б’еру друк’і м’ишóк*. З-40.

ОЧОЧКО [óчочко] -а, с., пестл. Оченько. К-58.

ОШВА [óшва] -и, ж. 1. Те саме, що ОПЛАТВА. Д-20. 2. Дерев’яні балки, які кладуть поверх платв. П-15.

ОШКРОМАДИТИ [ошкромáдити] -áжу, -диш, док. Ошкребти. О-29.

ОШПАРИТИ [ошпáрити] -у, -иш, док. Облити кип’ятком. *Кáчку трéба ошпáрити*. А-2, Л-9.

ОШУКАНИЦА [ошукан’ица] -и, ж. Обманниця. *Пишен’ица – ошукан’ица: раз врóдит, раз н’є*. Ж-7.

ОШУКАТИ [ошукáти] -áйу, -áй’єш, док. Обманути, обдурити. *Цигáнка йак хоч тебе ошукáє*. С-17, П-36, П-51.

ОЩАВЛІЙ [ошчав’ілий] -а, -є. Прокислий (про молоко). Л-26.

ОЩАВІТИ [ошчав’іти] 3 ос. одн. ошчав’іє, док. Прокиснути (про молоко). М-48; [ошчаўй’іти] М-49.

ОЩАВЛЯНИЙ [ошчáвл’аний] -а, -є. Те саме, що ОЩАВЛІЙ. *Ошчáвл’ане молоко*. Л-26, С-59; [ошчáвл’оний]. *Ошчáвл’оне молоко – то кро́ха кіслоє*. О-2.

ОЩЕВІСТИЙ [ошчéв’істий] -а, -є. Те саме, що ОЩАВЛІЙ. *Вжа рáнишне молоко ошчéв’істе*. О-17.

ОЩЕНИТИС [ошченітис] 3 ос. одн. ошченіц’а, док. Народити маля (про суку, лисицю і вовчицю). У-4; [ошчен’ітис] М-36.

ОЩЕПА [ошчéпа] -и, ж., бот. Прищеплене фруктове дерево; щєпа. С-6.

ОЩИПКА [óщипка] -і, ж., бот., кулін. Листя зеленої цибулі, зірване для приготування їжі. *Нарві óщипк’і, накриши і помаж^ш сме^ттáноюу*. С-17.

ОЩОТИНИТИСЬ [ошчотінітис’] 3 ос. одн. мин. ч. ошчотінілас’, док. Піднятися вгору (про шерсть звіра). *На кабанóви ошчотінілас’ шерсть*. О-4.

ОЮН [ой’ун] -а, ч., іхт. В’юн; *Misgurnus fossilis*. *Наловів ой’унів*. К-58.

П п

П [п] част. Б. *А ходіла п ти по гокóпах!..* (Прокльон). С-17, Г-16.

ПАВОЛОКА [пáволока] -и, ж. Стан природи, коли небо затягнуте хмарами. Т-5.

ПАВТЕНЯ [павтén'а] -і, ж. Павутина. З-6.

ПАВУЙКА [паву́йка] -и, ж., бот. Бур'ян, подібний до березки. В паву́йці то нима́ тих óнде насін'а, а в биру́сци насін'е йе. Д-3.

ПАВУК [паву́к] -а́, ч. 1. ент. Членистонога тварина з отруйними залозами (у центральних і західних районах); [пагу́к] (у східних районах). 2. етн. Прикраса із соломи, яку підвішували в хаті до стелі. Г-4; [пагу́к]. *Пагук і робіли с:оломи, обмóтували йїх папéром.* С-17. 3. Сітка, натягнута на квадратний каркас для лову риби. Л-1.

ПАВУСТОК [пáвусток] -стка, ч. Гуля на голові оленя або козла, де мають вирости роги. Л-9.

ПАВУТА [павутá] -і, ж. 1. Павутина. *Вс'у павуту́ молодуха ви́бере в ко́мóри [як буде схована].* К-45, З-2. 2. бот. Березка; *Convolvulus arvensis* L. Б-8, П-46.

ПАВУТИЦЯ [павуті́ця] -і, ж., бот. Те саме, що ПАВУТА-2. К-9.

ПАВУТКА [паву́тка] -и, ж., бот. Різновид бур'яну, подібний до березки (?). *Паву́тка то сви́ни йейі йід'а́т!* В-18, В-45, С-48.

ПАГАДАТИ [пагада́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Сказати; схотіти (?). *Пав'й, в'ітерку, куді́ йа пагада́йу.* В-13.

ПАГАРІЛЛЄ [пагар'і́л'є] -а, с., збір. Місце, де була пожежа. В-13.

ПАГНОТА [пáгнота] -и, ж., анат. Ратиця. П-15.

ПАГНУСЬТЬ [пáгнус'т'] -а, ч., анат. Кіготь звіра. О-12.

ПАГНЬОТ [пáгн'от] -а, ч., анат. 1. Те саме, що ПАГНЮК. *Одлама́в па́гн'ота йіа́струб.* Ж-9. 2. Відросток ззаду ноги

вепра. П-46; [пáгн'ут]. *За́дн'йї́ па́гн'ути.* З-28.

ПАГНЮК [пагн'у́к] -а́, ч., анат. Кіготь хижого птаха. В-54.

ПАГОН [пáгон] -а, ч. Відросток на рогах оленя. Л-5.

ПАГОНЕЦЬ [пáгонец'] -нц'а, ч. Зменш. до ПАГОН. О-9.

ПАГУРОК [пагу́рок] -рка, ч. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. В-2.

ПАГУТИЦА [пагути́ця] -и, ж., збір. Те саме, що ПАВУТА. Л-4.

ПАГУРОК [пагу́рок || пагу́рок] -рка, ч. 1. Пагорб. *Ха́та за пагу́рком.* З-2. *Йéриц'а така́ йак пи́еніц'а, йак же́'іто, но така́ вона́ дробн'йї́'а... на пагу́рку тако́му с'йїал'и.* Г-19. 2. Підвищення серед болота. *Тетеру́кі злет'їлис' на пагу́рок.* Д-21.

ПАДАЛНИЦА [па́далниця] -и, ж. Те саме, що ПАДАЛОШНИК. Д-35.

ПАДАЛОШНИК [па́далошник] -а, ч. Веретільниця, безнога ящірка; *Anguis fragilis* L.; за переказами, вона вилазила на дерева, звідки падала на людей і кусала. *Диві́са, на па́далошника не' наступі́, бо вку́сит.* С-17; [па́долошник] С-17.

ПАДАЛЬ [па́дал'] -і, ж. Те саме, що ПАДЛО-1. А-2, В-23, О-12, Т-8, Х-4.

ПАДАЛЬНИЦЯ [па́дал'ни́ця] -і, ж. Те саме, що ПАДАЛОШНИК. К-17.

ПАДАЛЬНИК [па́дал'ні́к] -а, ч. Те саме, що ПАДАЛОШНИК. Г-42.

ПАДЛИНА [падлі́на] -и, ж. Те саме, що ПАДЛО-1. П-44, С-53, Ч-5.

ПАДЛИЩЕ [па́длишче] -а, с. Те саме, що ПАДЛО-1. Д-39.

ПАДЛО [падло́] -а́, с. 1. Мертва тварина, що лежить де-небудь. Ж-14, З-37, М-2; [па́дло]. *Па́дло в йа́ми лежї́т!* О-25, К-17, К-71, Т-2; [па́дало] П-26. 2. перен. Погана лінива людина. *Ах ти па́дло́ ліни́ве!* С-17.

ПАДОЛИСЬКО [падо́лис'ко] -а, с. Те саме, що КУКРИСКО. Б-43.

ПАДОЛЛЄ [падо́л'є] -а, с. Те саме, що КУКРИСКО. М-14; [падо́л'є] Б-43.

ПАДЬ

ПАДЬ [пад'] -і, ж. 1. Велика смертність серед тварин. *Пад' напала на свиней*. В-4. 2. Те саме, що ПАДЛЮ-1. Д-31, Л-5, Р-35.

ПАЗА [па́за] -и, ж. Виріз у дощці; паз. *Тут тоненке в тонтови, а тут йе така па́за*. П-37.

ПАЗБИРЦЯ [па́збирц'а] -і, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. В-54.

ПАЗБИСЬКО [па́збис'ко] -а, с. Пасовище. Ж-6, П-15; [па́звис'ко] З-9; [пасвіс'ко] Г-26, С-38; [па́з'бискає] В-13; [па́с'биско] К-9.

ПАЗБИЩЕ [па́збишче] -а, с. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. К-58, М-23, М-49, П-15; [па́с'бишче] К-68, Р-19; [па́звишче] П-46; [па́збишча] мн. О-2; [па́з'бишче] С-59; [па́стбишче] П-17; [па́с'бишче] С-21.

ПАЗДЕРИТИ [паздéрити] -ру, -риш, недок., зруб. Бити. С-17; [пазд'óрити] К-28.

ПАЗДРИК [па́здрик] -а, ч., анат. Те саме, що ПАГНЮК. Б-35.

ПАЗОЛИ [па́золи] -у, мн. Вода, яка витікає зі жлукта під час зоління полотняного одягу. *Да в тейе жл'укто вилчивайеш* [кип'яток], *а там дй'роч'ка да... да теч'е вже, па́золи тийй теч'ут'*. М-48.

ПАЗУР [пазу́р] -а, ч., анат. 1. Те саме, що ПАГНЮК. В-10, З-21, М-2, Н-21; [паз'у́р]. *Йа́струб паз'у́ри впер в ку́рку*. Т-11, Ж-14, К-58, П-44; [па́з'ур] В-4, П-32, С-65; [паз'у́р] О-13, С-17, Т-7, Х-4, Ч-2; [паз'і́р] В-5; [паз'о́р] П-15; [паж'у́р] М-49. 2. Те саме, що ПАГНЬОТ-2. Т-11; [паз'у́р] П-44.

ПАЗУРКІ [пазу́рк'і] -рок, мн. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. В-27.

ПАЗУХА [па́зуха] -и, ж. 1. Місце між грудьми і сорочкою, яка до них прилягає (усі н. пп.). 2. Ширінка в чоловічих штанах. З-2, Т-5.

ПАЗУШКА [па́зушка] -и, ж. Зменш. до ПАЗУХА-2. С-51.

ПАЗЮННИК [паз'у́н:ик] -а, ч. Місце, де ростуть лісові суниці. Р-30.

ПАЛАТИ

ПАЙДУНИ [пайду́ні] -ів, мн., знев. Прізвисько частини жителів Підляшшя, які твердо вимовляють звукосполуки [ди], [ли]. К-21.

ПАЙКА [пай́ка] -и, ж., кулін. Окраєць хліба. М-19.

ПАКА¹ [па́ка] -и, ж. Велика в'язка чого-небудь. *За хату од:ала ц'ілу па́ку грошеї*. С-17.

ПАКА² [па́ка] -и, ж. Ящик із дощок для зберігання зерна, борошна та ін. *В хл'ів'і стуйа́ла по́вна па́ка во́сипк'і*. З-3, С-66.

ПАКИ [па́ки] -ів, мн. Велика посуда для зберігання зерна. П-6.

ПАКЛИНОК [па́клинок] -нка, ч. Те саме, що ПАСКЕЛЬ. С-21.

ПАКОЛОДА [па́колода] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-16.

ПАКОЛОДКА [па́колодка] -и, ж. Те саме, що ЛИВКА-1. *В па́колодку по́пав шчу́р*. В-32, Д-30.

ПАКУЛА [паку́ла] -и, ж. 1. Відходи від чесання прядива; клоччя. *Спаліти паку́ле з мол'итво́у: "Рóжсо, рóжсо! <...> Згин' і з лиц'а з'їди"*. С-66, М-49. 2. Прокладка в мисливському патроні з відходів прядива. М-49.

ПАКУЛЄ [паку́л'е] -а, с., збір. Те саме, що ПАКУЛА-1. Б-43.

ПАКУЛЬ [па́кул'л] -а, ч. Те саме, що ПАКУЛА-1. *Намота́йу па́кул' на шóмпол і чішчу* [рушницю]. Т-8.

ПАЛА [пала́] -і, ж. Велика палиця. *Пало́йу йóго, пало́йу! Хаї не кра́де*. С-17.

ПАЛАПУНДИК [палапу́ндик] -а, ч., кулін. Вареник. В-5.

ПАЛАТИ [пала́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. 1. Відділяти полову від зерна, підкидаючи його в ночвах. *Ба́ло, зерно́ пала́ли но́чóвками*. С-17, П-19, П-37, С-15.

2. Будь-що підкидати в ночвах. *Країкі́е пала́ли, д'івка кла́ла сво́йу кра́йку в но́човкі́е і пукіда́ли, і йака́ пе́рша ве́скочит', то та за́муш пе́рша ві́їде*. З-2. *Вуружі́ли – хустк'і́е пала́ли в ну́чóвках*. Я-1.

ПАЛАТКА

ПАЛАТКА [палáтка] -и, ж. **1.** Намет (у багатьох н. пп.). **2.** Тимчасове накриття для весільних гостей. П-44, П-53, Р-28, С-60.

ПАЛАШ [палáш] -а, ч. Те саме, що КОЛОДАЙ. З-9, Х-12.

ПАЛИК [пáлик] -а, ч. Невелика палиця. *На с'юнокóси пáликами значíли мѣжи.* С-17.

ПАЛИКИП [Паликíп] -óпа, ч., реліг. День святого великомученика Пантелеймона (9 серпня). К-58; [пол'ікóп]. *Шо Гл'á нажнѣ, то Пол'ікóп спáлит'.* І-5, В-28.

ПАЛИКОПА [Палікопа] -и, ч., реліг. Те саме, що ПАЛИКИП. *Шо Гán:а нажнѣ, то Палікопа спáлит'.* Р-28, С-49.

ПАЛИМОДА [палімода] -и, ж., ент. Червона кусюча мурашка; Formicidae. М-2, П-15, П-37, П-46, Р-30; [палімода] М-23; [палéмида^е] В-13.

ПАЛИМОТКА [палімотка || палімодка] -и, ж., ент. Те саме, що ПАЛИМОДА. Б-19, В-54.

ПАЛИТИСЬ [палітис'] *з ос. одн.* паліц':а, *недок.* Виявляти статеву охоту (про кобилу). *Кобíла паліц':а.* П-15.

ПАЛИЦЬ [пáлиц'] -л'ц'а, ч. Палець (у північних і західних районах); [пáлец] (у східних).

ПАЛІНКА [пал'інка] -и, ж., кулін. Паляниця. *Наставл'али гумáчки, накрай'али пал'інки. Ої да́йте нам, да́йте до пал'інки гóр'ілки.* (Весільна пісня). П-37; [пал'у́нка]. *Закрѣнко натопíла пйіч – годна пал'у́нка зус'ім згорíла.* С-17. Хлібина, яку перед випіканням обсипали борошном. *Пал'інку з мукóйу виробл'али.* Л-4, Б-19.

ПАЛІТИ [пал'іти] -л'у́, -іш, *недок.* Стріляти. *Мислiвцеу' пал'іт' йедѣн за дру́г'ім.* Х-4.

ПАЛКА [пáлка] -и, ж. **1.** Те саме, що ПАЛА (у всіх н. пп.). **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. Г-5, Л-5, М-2, С-64, Т-2.

ПАЛКУНИ [палкуні] -у́, мн. Стебла картоплі без листя, яке об'їли колорадські жуки. Б-14.

ПАЛЬНУТИ

ПАЛОМНІКА [паломн'іка] -і, ж. Те саме, що ПАЛА. *Цит', бо йак гуз'му' паломн'іку, то зáре" зац'іпит!* С-17; [паламн'іка] С-17.

ПАЛУЗ [пáлуз] -а, ч. Рубель для притискання сіна на возі. Ш-6.

ПАЛУЗА [палу́за] -и, ж. **1.** Різка. *Бувáло, вучіттил' когó ї палу́зою вдáри, хто ни хут'ів вучітис'.* М-23. **2.** Палиця. *Палу́зою бйут' гру́шу, шоб роді'ла.* П-37. *Йакі́й корч, такá палу́за.* П-46.

ПАЛУЗЗЄ [палу́з:є] -а, с., збір. **1.** Дрібне гілля; хмиз. *Приві́ус само́го палу́з:а – поспрѣбу́ натопі́ йім гру́бу.* С-17. **2.** [палу́з'йе]. Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-5.

ПАЛУЗКА [палу́зка] -и, ж. Зменш. до ПАЛУЗА-1. *Палу́зку віри́зав.* П-51; [палу́ска] З-6.

ПАЛУЗЬНЯКА [палу́з'н'áка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-14.

ПАЛУПІНИ [палу́пини] -ин, мн. Те саме, що ЛУПАЙКА-1. В-19.

ПАЛЦАК [палцáк] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-8, Д-19, К-39; [пал'цáк] Т-5.

ПАЛЦАКА [палцáка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-40.

ПАЛЦАМАХА [палцама́ха] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Н-6.

ПАЛЬ [пал'] -а, ч. Будь-який загострений кілок. С-17. Загострений кілок на дні ями-пастки. *На пал'ї впав козѣл.* С-64, О-5.

ПАЛЬБА [пал'ба́] -і́, ж. Часта стрілянина. *За л'ісом он йакá пал'ба́.* Ж-5, К-71, С-6.

ПАЛЬКАТИ [пал'кати] *з ос. одн.* пал'ка́йе, *недок.* Бризкати (про олію на гарячій сковороді). *Гул'йіа на патѣл'н'і пал'ка́йе.* Н-29.

ПАЛЬКУВАТО [пал'кува́то] *присл.* Чванливо, пихато. М-19.

ПАЛЬНУТИ [пал'ну́ти || пал'ну́ти] -у, -еш, *док.* **1.** Вистрілити з рушниці. *Пал'нув по за́йцу – аж пил пошóв.* В-23. *І ба́чили, шо в'ін вййшов, – пал'нули і*

ПАЛЬОК

ногу перебіли. К-45. 2. Ударити чимнебудь об щось. *Йак пал'ну по потілиці, то будиш знати...* С-17. 3. перен. Те саме, що СТРИЛЯТИ-4. С-17.

ПАЛЬОК [пал'ок] -л'ка, ч. Зменш. до ПАЛЬ-1. *Прійажи тил'а до пал'ка.* С-17.

ПАЛЬОНІТИ [пал'он'іти] 3 ос. одн. пал'оніт', недок. Горіти, палати. *Св'ітло пал'оніт'.* С-44.

ПАЛЬОХА [пал'оха] -и, ж., кулін. Круглий плесканий виріб з гречаного тіста, зварений у воді. *Пал'охи варили з гречаного тіста.* М-21.

ПАЛЬОЧОК [пал'очок] -чка, ч. Кілочок. Р-29, С-17.

ПАЛЬТИНА [пал'тіна] -и, ж. Старе пальто. *Пал'тіна – то пал'тo, тил'ко такé абійаке.* П-37.

ПАЛЬЧА [пал'ча] -ати, с. Рукавичка з відділеннями для кожного пальця руки. С-30.

ПАЛЬЧАТКА [пал'чатка] -ток, мн. Зменш. до ПАЛЬЧА. М-19, Н-4. *А вин од'агайе пал'чатк'і і од'айе туйу дубел'тівку.* Ш-6.

ПАЛЬЧИКИ [пал'чики] -ів, мн. 1. Маленькі пальці на руці або нозі людини (всі н. пп.). 2. *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Називали пал'чики, бо хтос' торкав пал'ц'ом спіну парупка.* Ч-8.

ПАЛЮВАТИ [пал'увати] -уйу, -уйеш, недок. Прив'язувати корову на пасовищі до кілка (паля). Б-10.

ПАЛЮВКА [пал'увка] -і, ж. Випалена червона цегла. *Сирувку самі робили, а пал'увку куп'али.* С-17.

ПАЛЮГА [пал'уга] -и, ж., зруб. Велика палиця. У-12.

ПАЛЮНКА [пал'унка] -і, ж., кулін. Те саме, що ПАЛІНКА. *С пал'ункойу йшли в сваті.* С-17.

ПАЛЮТКА [пал'утка] -і, ж. Одна половина сідниці. *Дав в пал'утку – гаж палці знати.* С-17.

ПАЛЮХА¹ [пал'уха] -і, ж. 1. Довгий шматок тканини, яким сповивають дитину. С-17; [пел'оха] В-19. 2. Пелюшка. *Вівис' пал'уху на сонце.* С-17.

ПАМЕНТУЩИЙ

ПАЛЮХА² [пал'уха] -і, ж., бот. Грубозерниста квасоля; Phaseolus L. Т-10; [пал'оха] В-17.

ПАЛЮХА³ [пал'уха] -и, ж., кулін. 1. Те саме, що БЕЦЬ. В-27. 2. Різновид печива. *Пал'ух'і з маком.* В-27.

ПАЛЮХА⁴ [пал'уха] -і, ж. (?). *А н'іс [весільної молодой] йак пал'уха, самá йак кад'уха.* (Весільна пісня). Д-18.

ПАЛЮХІЙ [пал'ух'ій] -а, ч., бот. Те саме, що ПАЛЮХА². *Ц'ої пал'ух'ій – то великий б'іб.* Г-4.

ПАЛЮХУВАТИ [пал'ухувати] -а, -е. Такий, що стосується ПАЛЮХИ². *Там ростé пал'ухувата пасол'а.* Л-4; [пел'уховатиї] Р-33.

ПАЛЮШ [пал'уш] -а, ч. Голова соняшника. С-51.

ПАЛЮШКИ [пал'ушк'і] -ш'ок, мн., кулін. 1. Страва з вареного тіста. Н-21. 2. Маленькі вареники. О-12.

ПАЛЯВАННЄ [пал'аван'е] -а, с. Полювання. М-49.

ПАЛЯНИЦЯ [пал'ані'ця] -і, ж. 1. Кругла хлібина (у деяких н. пп.). 2. *перен.* Шмат чогось їстівного. *Хто ш, кáже, так'уйу пал'ані'цу по'ло'жів мáсла?* В-54.

ПАЛЯНТ [пал'ант] -а, ч., *етн.* Дитяча гра з малим м'ячем, по якому вдаряють палицею. *Ц'іли ден' грáли пал'анта і йісти не' хот'іли.* С-17. *Стáли пал'анта грáти – йа промин'ула мйáчика, не вдáрила.* Н-5.

ПАЛЯРЕС [пал'арес] -а, ч. Гаманець. *Згубів пал'ареса с кон'їкáми.* С-17; [пал'арус] Ш-1.

ПАЛЯТИ [пал'ати] -айу, -айеш, недок. 1. Стріляти з рушниці. *Охóтн'іки пал'айут' і пал'айут' – такá пал'бá.* Б-34. 2. *перен., зруб.* Говорити відверто прикрі слова. *А йа йому прáмо в гóчи пал'айу – ти вкрав и вс'о!* С-17.

ПАМЕНТУЩИЙ [паментушчий] -а, -е. Такий, що надовго запамятовується. *Ну йе так'ійі снi, да, шо запоминай'уц'а, паментушчи так'ійі.* Н-5.

ПАМКА

ПАМКА [пáмка] (?), *вж.* у виразі **НЕ ПАМКІ** [не пáмк'і] *незм.* Не звертаючи уваги ні на що. *Бійгайє, а за роботу і не пáмк'і.* С-17.

ПАМОЛОДОК [пáмолодок] -дка, ч. 1. *бот.* Пагін дерев. С-15, С-5, Ш-6. 2. *бот.* Молода гілка. С-15; [пáмолоток] Р-21. 3. Відросток на рогах оленя, козла. *Біл'ше трох пáмолодк'ів козэл не майє.* Б-24, П-4, С-2.

ПАМОРОКІ [пáморок'і^и] -у, *мн.* Пам'ять, розум, свідомість. *Ни бі дитину по головій – пáморок'і забійєш.* С-17.

ПАМПУХА [пампúха] -і, *ж.* 1. кулін. Кругла булочка переважно з житнього борошна. С-17. 2. *перен.* Дитина з повним обличчям. С-17.

ПАМПУШКА [пампúшка] -и, *ж.* 1. кулін. Зменш. до ПАМПУХА-1 (всі н. пп.). 2. кулін. Те саме, що БЕЦЬ. К-49. 3. *перен.* Товста дитина. *Нáша пампúшка он йакú найíла пампúшечку.* С-17.

ПАМ'ЯТУЩИЙ [памйáтушчий] -а, -е. 1. Такий, що має добру пам'ять, добре запам'ятовує. *Раній йа булá памйáтушча, а тепér не держіц'а в головій.* П-31. 2. Такий, що запам'ятався. *То памйáтушчий ден'.* П-49.

ПАН [пан] -а, ч. 1. Багатий чоловік (всі н. пп.). 2. *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Грál'і в пána, стúкал'і йугó, а в'ін вгáдував, хто то.* З-6.

ПАНАКУХА [панаку́ха || панагу́ха] -і, *ж.*, кулін. Те саме, що БЕЦЬ. *Натрї картóпл'і і нажáр панаку́х'і.* К-30.

ПАНАС [панás] -а, ч. 1. Власне особове ім'я чоловіка (всі н. пп.). 2. *етн.* Піжмурки. *Вóч'і заўйєжут' і панáса грайут'.* З-30, Л-4; -á, ч. *Грál'і панасá: "Панás, лáпаі нас!"* В-39, Є-1. *Панás, вишивáйс' хúтко од нас!* С-26.

ПАНДУРИТИСЯ [пандúритис'а] -ус'а, -ис'а, *недок.* Сердитися. *Сидít' і пандúриц'а, йак гандéк.* С-25.

ПАНЕНКА [пан'énка] -и, *ж.*, *бот.* 1. *рідк.* Молода дівчина (у багатьох н. пп.). 2. *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. К-13; [пан'ánка] О-17.

ПАНТУЛА

ПАНЕНСКИ ВЕЧУР [пан'énск'і вéчур] -ого -а, ч., *обряд.* Дівич-вечір напередодні весілля. *В субóту билó пан'énск'і вéчур, в субóту.* К-16.

ПАНИ [паній] -ів, *мн.* 1. Багаті люди (всі н. пп.). 2. *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. *Йди по пані на Тр'йц'у.* Р-19, В-61; [пан'ій] Р-19.

ПАНИЧИК [пані́чик] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЛОКНО-1. *Б'ілим – то ёто л'іл'йа, а то ми звáл'і докнó, пані́чк'і.* М-48.

ПАНИСТИК [пан'істик] -а, ч., *бот.* Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. М-38.

ПАН КАЛИТИНСЬКИЙ [пан калитінс'кий] -а -ого, ч., *етн.* Учасник молодіжної гри на святі Андрія (13 грудня); вартовий біля калити. О-16.

ПАНКИ [панкі] -ів, *мн.* 1. Не дуже багаті або обіднілі пани (у багатьох н. пп.). 2. *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. М-14.

ПАН КОЦЮБИНСЬКИЙ [пан коц'убінс'кий] -а -ого, ч., *етн.* Учасник молодіжної гри на святі Андрія, який повинен укусити калиту. О-16.

ПАНОВІЯ [панов'йя] -і, *ж.*, *бот.* Трава (?), яку освячують на Купала. О-32.

ПАНОГ [пáног] -а, ч. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Т-8.

ПАНОХТ [пáнохт] -а, ч., *анат.* Ратиця. П-15.

ПАН ПАНІ КОХА [пан пán'і ко́ха] *незм.*, *етн.* Гра на вечорницях. *Путхóдит' ду пáри і кáже: пан пán'і ко́ха. То мусит' пуцелувáти. Йакиó ни цилу́йє, то в'ітсóвайєц'а, і так мóжгут' отсúнути аж за двéри.* Б-18, Д-27.

ПАНСЬКА ХВОРОБА [пán'ска хворóба] -ейі -и, *ж.*, *перен.*, *жарт.*, *мед.* Радикуліт. В-20, С-17.

ПАНТОРИТИ [пантóрити] *оказ.* Виконувати всі процеси праці для виготовлення сорочки. *Трéба булó ни сáвити, ни варвáрити, ни микóлити, а на сорóчку пантóрити.* Д-11.

ПАНТУЛА [панту́ла] -и, *ж.*, *знев.* Недоумкувата людина. *Ой ти, старá панту́ло!.. Сидіи мовчі!..* С-17.

ПАНУВАТИ

ПАНУВАТИ [панувáти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* 1. Щастити у будь-чому. Д-18. 2. Бути наявним (про гарну погоду). *Ціли тижден' погода панувáла.* Д-18. 3. Господарювати. *А старій кáже: "Хто тут пану́йе, то його́ прáво".* Р-2. 4. Жити як пан, нічого не роблячи. С-17.

ПАНЦАЛАКА [панцалáка] -и, *ж.* Те саме, що КОЛОДКА-10. З-25.

ПАНЧЕРИЦА [пáнчерица] -и, *ж.* Нерідна дочка; пасербиця. Л-26, О-2.

ПАНЧОХОЮ [панчóхойу] *в зн. присл.* Те саме, що КРУГЛЯКОМ. О-9, С-53.

ПАНЬОТ [пáн'от] -а, *ч., анат.* 1. Те саме, що ПАГНЮК. Д-5. 2. Відросток ззаду ноги вепра. П-41.

ПАНЬОТА¹ [пáн'ота] -и, *ж., анат.* Те саме, що ПАНОХТ. Б-21.

ПАНЬОТА² [пáн'ота] -и, *ж., бот.* Те саме, що ГВОЗДІКІ. *Кáл'а хáти дóбре, йак ѝе пан'ота, – вáрат малім д'іт'ам і купáйут.* Г-16, С-17.

ПАНЬОТИКІ [пáн'отик'і] -ів, *мн., бот.* Те саме, що ГВОЗДІКІ. Д-8.

ПАНЬСКА СЛАБУСТЬ [пáн'ска слáбус'т'] -ейі -і, *ж., перен., жарт., мед.* Те саме, що ПАНСЬКА ХВОРОБА. С-17.

ПАПА [пáпа] -и, *ж., дит.* Хліб. *Не^м роск'іда́й пáпу! Гáрно ѝжес^м!* С-17. *Відно, шо Гáпа никлá пáпу, бо ворóта в т'іс'т'і.* Г-8.

ПА-ПА [па-пá!] *виг., дит.* Уживають при прощанні, помахуючи рукою. Г-16, С-17.

ПАПИЛІН [папил'ін] -у, *ч.* Шовк. Д-8.

ПАПИЛНОВИЙ [папил'іновий] -а, -е. Шовковий. Д-8.

ПАПІНЮХА [папин'уха] -и, *ж., ент.* Те саме, що ПОПИЛНУХ. Д-31.

ПАПИРКИ [пáпирки] -рок, *мн., бот.* Листя зеленої цибулі. В-24.

ПАПИРУВКА [папир'увка] -і, *ж., бот.* Сорт ранніх яблук. Г-16, К-7, С-17.

ПАПИР'ЯКА [папир'я́ка] -и^і, *ж., знев.* Шматок паперу. *Хо́ж би позбирáла папир'я́ки по пудлóзи!* С-17.

ПАРАЇТИСЯ

ПАПИР'ЯЧЧЕ [папир'я́ч:е] -ч:а, *с., збір., знев.* Шматки паперу. *Понак'іда́йе пóвну хáту то зал'із'áч:а, то папир'я́ч:а.* С-17.

ПАПРОК [пап'ірок] -рка, *ч.* Папірець. *То гребéн'ку зрóбит, пап'ірка і дму́хайе – му́зика бу́ла...* В-45.

ПАПЧКЕ [пап'ічке] -и, *ж., кулін.* Корж із прісного тіста. В-13.

ПАПЛЯ [пáпл'а] -і, *ж., знев.* Те саме, що КАНДУХА. С-51.

ПАПРОТКА [папрóтка] -и, *ж., бот.* Папороть; Filicales. С-30.

ПАПРУГА [папру́га] -и, *ж.* Ремінний пояс. Г-16, С-17.

ПАПРУЖКА [папру́ж'ка] -и, *ж.* 1. Зменш. до ПАПРУГА. Г-16, С-17. 2. Ремінець біля годинника. *Порвáлас папру́ж'ка дл'а часу́.* С-17. 3. Ремінний ошийник для собаки. В-29, З-16, П-15.

ПАРА¹ [пáра] -и, *ж.* 1. Газоподібний стан води (всі н. пп.). 2. Тепле повітря, що виділяється під час дихання при мінусовій температурі. *Аш пáра з рóта іде...* С-17.

ПАРА² [пáра] -и, *ж.* 1. Два предмети. *Пáру чобу́т зносів за гóсин'.* С-17. 2. Декілька штук. *Пáра с'ірник'ів – то не ї́мен:о два.* О-5. 3. Указує на кількість, що більша ніж названа числівником. *Два́цит' пáра л'іт тут о́рав.* Є-1. 4. Подружжя. *З ѝх гáрна пáра бу́де.* С-17. 5. кулін., обряд. Дві зрошені булочки, яких кладуть на весіллі перед молодими. Б-14, Г-16, К-20.

ПАРОВОЗ [паравóз] -а, *ч.* 1. Залізничний локомотив з паровим двигуном (у багатьох н. пп.). 2. *етн.* Гра молоді на вечорницях. *Загáдували загáдки, гра́ли паравóза і дру́г'і ігри.* Г-8.

ПАРАЇТИ [парайі́ти] -йу́, -йéш, *недок.* Говорити. *От парайéт', шоб спáти ни^е хт'іло́с'а.* З-6.

ПАРАЇТИСЯ [парайі́тис'а] -йу́с'а, -йéс'а, *недок.* 1. Прибирати в хаті. К-60. 2. Поратися; давати їсти худобі. *Іду вже парайі́тис'а.* К-60, С-3.

ПАРАЛЯС

ПАРАЛЯС [парал'ас] -а, ч. Торбинка зі шкіри, в якій зберігали різні речі. *Парал'ас дл'а шроту.* Ч-2; [парал'ос]. *Ц'їли парал'ос копийок майє.* С-17; [парил'ос] С-17.

ПАРАМИ [па́рами] у зн. присл., незм. Залишити частину поля під паром. *Па́рами то к'їдайт' на л'їто коровки па́сти.* М-6.

ПАРАНА [па́рана] -и, ж. Незасіяна цього року земля. *Зна́йте, там па́рану покїнув, ну, на віпас – коровки па́сти.* М-6.

ПАРАНИЙ [па́раний] -а, -е. Кип'ячений. *Па́ране молоко – то кип'ячо́не.* Б-19.

ПАРАНИНА [па́ранина] -и, ж. 1. Земля, зорана на пар. К-70. 2. [па́ранина]. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. Н-26, Ш-3.

ПАРАНКА [па́ранка] -и, ж. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. Т-8.

ПАРАННА [па́ран:а] -ї, ж., збір. Те саме, що ПАРАНИНА-1. С-15.

ПАРАПАЊЬКИ [па́рапа́н'ки] -а́н'ок, мн. Опеньки. *Пуд ба́разовим па́н'ком росту́т парапа́н'ки.* З-9.

ПАРАСЕЛЬ [парасе́л'] -ї, ж., бот. Сосна; *Pinus sylvestris* L. *Тїй парасе́л'ї, мо́же, сто ро́к'їв.* К-67.

ПАРАСЛЄ [парас'л'є] -ї, ж. Молода сосна. *Голово́йу в парас'л'є, то за́йец' ста́не.* (Жартівлива порада). Б-18.

ПАРАСОЧКА [па́расочка] -и, ж. 1. Варіант власного особового імені жінки (< Параска) (у багатьох н. пп.). 2. ент. Те саме, що БЕДРИК. К-27.

ПАРАХ [па́рах] -у, ч. Те саме, що ДУХ-4. *Шоб тво́го па́раха тут ни було́.* В-25.

ПАРАХІД [парах'їд] -о́да, ч. Нечиста сила; чорт. *Парах'їд його́ вуз'мі!* Б-22.

ПАРАШУЛЯ [парашу́л'а] -ї, ж. Велика миска. З-11.

ПАРАЩІТИ [паращч'їти] -у́, -їш, недок. Брязкати якимись предметами. *Паращч'їв бра́скалом.* П-23.

ПАРИКУВАТИС [парикува́тис] 3 ос. одн. парикуйец;а, недок. Паруватися (про

ПАРКА

звірів). *Зв'їри в одну́ по́ру парикуйеу:а.* Л-13, М-36.

ПАРИНА [па́рина] -и, ж. 1. Перерана стерня, по якій посходила трава або зерно, що висипалося з колосків. С-17. 2. [парина́] -ї, ж. Те саме, що ПАРАНИНА. З-2; [па́рина] Ж-16.

ПАРИНИНА [па́ринина] -и, ж. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. Ж-13, Л-6; [па́ренина] Р-13.

ПАРИСТИ [па́ристи] -а, -е. Різної масті (про корову); пістрявий. *На́ша коро́ва па́риста, а тво́я ри́жа.* С-17.

ПАРИСТИЙ [па́ристий] -а, -е. Такий, що має пару (чоловік – дружину, жінка – чоловіка). *М'їси́ти коро́ва́я мус'ат' па́рист'ї л'їду́.* К-45.

ПАРИТИ [па́рити] -ру, -риш, недок. 1. Піддавати що-небудь дії пари або кип'ятку. *А с'їчку коро́ви х'їба не па́риши?* С-17. 2. Кип'ятити. *Па́ру молоко́ од ка́шл'у і да́йу ні́ти.* С-17, К-70. 3. Ставити молоко в гарячу піч, не доводячи до кипіння. Т-5. 4. Варити страву. *Шо́ його́ вже па́рити на гобїї́д?* С-17. 5. Тримати ноги в гарячій воді, лікуючись від нежиті. *Знов си́жу і па́ру но́г'ї, а то так ка́шл'айу...* С-17. 6. Припікати (про сонце перед дощем). *Шос' па́рит, набу́т', бу́де дошч.* С-17. 7. Жалити кропивою. *Па́рив д'їте́ї прок'єво́йу.* Д-6, З-14, К-64, С-17.

ПАРИШ [па́риш] -а, ч., кулін. 1. Страва із запареного борошна. *А па́риш був до́бр'ї!* М-49, О-17. *Гр'їши́ї па́риш с'їм раз ва́риш, с'їм раз со́лиш і без со́ли йїсі.* С-59. 2. Страва із запареного гречаного борошна. К-2.

ПАРІВКА [па́р'ївка] -и, ж. Парова молотарка. З-6.

ПАРІСТИЙ [па́р'їстий] -а, -е. Парований. *От ми, Степа́ночку, с тобо́йу па́р'їстийї.* З-9.

ПАРИШКА [па́р'їшка] -и, ж., кулін. Те саме, що ПАРИШ-2. *З гре́цкейї запа́ринейї мук'ї робїли па́р'їшку.* С-5.

ПАРКА [па́рка] -и, ж. 1. оказ. Те саме, що ПАРА²-3. *Хоро́ш'її па́рци ни стї́дно їти в ста́рци.* В-21. 2. Парний

ПАРНИ

ятір (два ятері скраю, а посередині сітка). С-17.

ПАРНИ [парні] -а, -е. Такі, що один одному до пари. *А ці чоботи йак'іс' ни парні.* С-17.

ПАРНИЙ [парній] -а, -е. Свіжовидосне (про молоко). *Парніе – молоко йак шумуїе... йак молоко тєплеїке...* С-30.

ПАРНИ ХЛІБ [парні хл'іб] -ого -а, ч. Те саме, що ДОЛЯ-2. *Парні хл'іб вс'ім шчипаїут' по крішці.* Х-7.

ПАРНУТИ [парну́ти] -ну́, -не́ш, док. Те саме, що ВПАЗДЕРИТИ. *Треба парну́ти по свому кол'їни [то заець впаде].* (Жартівлива порада). З-32.

ПАРНЯ¹ [парн'а] -і, ж., збір. Те саме, що ЛАЯ-1. О-22.

ПАРНЯ² [парн'а] -і, ж. Те саме, що ЗАДУХА-1. *Такá парн'а в хáти, гочині хоч гокно́.* С-17.

ПАРОГ [па́рог] -а, ч. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. С-1.

ПАРОЖЕНЬ [па́рожен'] -жн'а, ч., анат. 1. Ратиця. К-71. 2. Відросток заду ноги у вєпра. В-10.

ПАРОСЛЯ [па́рос'л'а] -і, ж., збір., бот. 1. Те саме, що ПАРАСЛЄ. *Чорніі л'іс – па́рос'л'а, сосна́, йаліна.* Т-7. 2. Пагони дерев. С-17.

ПАРОСТКА [па́ростка] -и, ж. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Ч-5.

ПАРОСТОК [па́росток] -стка, ч. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Б-44, В-23, Л-9, Р-35.

ПАРОХА¹ [па́роха] -и, ж. Те саме, що ПАРАНИНА. Р-30.

ПАРОХА² [па́роха] -и, ж., мед. Заразна шкірна хвороба; парша. З-8.

ПАРОХАЧ [па́рохач] -а, ч. Чоловік, який хворіє паршею. З-8.

ПАРТИЗАНКА [партиза́нка] -и, ж. 1. Військо УПА. С-17; [парт'іза́нка] Г-16, С-17. 2. Військові дії УПА. С-17; [парт'іза́нка]. С-17.

ПАРТИЧКА [парті́чка] -и, ж., кулін. Скибка хліба. *Тоб'ї дам парті́чку хл'їба з ма́слом.* Б-48.

ПАРЦИЛЮВАТИ

ПАРТІЯ [па́рт'і́а] -і́ї, ж. 1. Група осіб, об'єднаних спільністю яких-небудь політичних або економічних інтересів (всі н. пл.). 2. Об'єднання людей спільним заняттям. *Парт'і́а охотн'ік'ів.* П-34. *Коліс' клічут' знов вже друшк'ї ду се́бе па́рт'і́а.* Л-4. 3. перен. Згряя звірів. *Проїшла одна па́рт'і́а свині́, їде дру́га.* П-32.

ПАРТОВИНА [партові́на] -и, ж. Витканий рушник, скатертина. С-8.

ПАРУБІЙ [паруб'і́ї] -а, ч., згруб. Те саме, що ПАРУБОК-1. К-9.

ПАРУБОК [па́рубок] -бка, ч. 1. Молодий хлопець, якому пора одружуватися. *О! твої мєнши вже спра́вжн'ї па́рубок.* С-17, Г-16; [па́рбок] Б-19. 2. Одружений чоловік. *Па́рубок жунáтиї, а мулуде́ц' нежунáтиї.* Б-16, Л-13, М-45, Н-16, О-23. 3. Наймит. Г-15, М-45; [па́робок] К-27.

ПАРУНКА [па́рунка] -к'і, ж., згруб. Пара як життєва сила. *А вішла п с тибє па́рунка!* (Прокльон). С-17.

ПАРУНКІ [парунк'і́] -но́к, мн., кулін. Картопля “в мундирах”. В-61, З-42.

ПАРУПЧУК [парупчу́к] -ука́, ч. Хлопець-підліток. Д-22.

ПАРТОВИНКА [партові́нка] -и, ж. Те саме, що НАСТИЛНИК. З-1, С-18.

ПАРТОЧКА [па́рточка] -и, ж. Поперечна кольорова смуга на зітканому полотні. К-58.

ПАРУСЛЯК [парусл'а́к] -а́, ч., бот. Те саме, що ПРАВДИВИЦЬ. *Парусл'а́к, бо росте́, де парусл'а́... сосні́нка...* П-37.

ПАРХАТІЙ [парха́тії] -а, -е, мед. Такий, що хворіє паршею. К-70.

ПАРХАЧ [парха́ч] -а́, ч. Те саме, що ПАРОХАЧ. Г-16.

ПАРХИ [па́рхи] -ів, мн., мед. Те саме, що ПАРОХА². К-70.

ПАРЦИЛЮВАТИ [парцил'ува́ти] мин. ч. мн. парцил'увáл'і, недок. Ліквідувати; роздавати людям маєтки. *То вже ти двóри парцил'увáл'і – роздавáл'і л'юд'ум. Лі́кве'їдува́л'і ти двóри.* В-27.

ПАРЦУЛЯКА

ПАРЦУЯКА [парцуя́ка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. М-34.

ПАРШВИЙ [парші́вий] -а, -е. 1. мед. Такий, що має паршу. Т-5. 2. Порепаний (про овочі). В нас бу́л'ба вс'а парші́ва. П-15. 3. [парші́ви] -а, -е. Недобрий. Муї ста́рши майє парші́ву нату́ру. С-17, Ж-11. 4. Негарний. Тако́го парші́вого рушні́ка ни бу́ду ви́шати. С-17. 5. Неслухняний. Л-4.

ПАРШВИЦЬ [парші́виць] -ви́'а, ч., зруб. Підла людина. С-30; [парші́вец] С-17.

ПАРШІ [па́рш'і] -ів, мн., мед. Маленькі рани, прищики. Па́рш'і – би ма́ком пос'ї́яни вавочкі́. Б-21.

ПАРШУК [паршу́к] -а́, ч. Прищ. С-2.

ПАРШУКИ [паршу́кі] -ів, мн., мед. Парші; заразна шкірна хвороба. Т-5.

ПАС [пас] -а, ч. 1. Ремінь біля мисливської рушниці, за допомогою якого її вішають на плече. З-16. 2. Біла смуга шерсті на хребті козла. В козла́ пас бі́ли. Ж-14. 3. Зв'язані стовбури дерев для сплавлення рікою. Ё́того пла́вали ми так'ї́ї па́си до́вги, мо, с к'і́лометр то́го па́са. С-37.

ПАСАЖИРНИЙ [пасажи́рний] -а, -е. Пасажирський. Ході́в і това́рний, і пасажи́рний по́їзд^м. Г-19.

ПАСАМАН [пасама́н] -а, ч. Смуга на шкірі від удару батоном або палицею; подряпина. Гра́лас с котом, то на рука́х самі пасама́ни. С-17.

ПАСАРНИЦЯ [пасарни́ця] -і, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. П-6; [па́с'ерни́ця] М-49.

ПАСАРНОК [пасарно́к] -рнка, ч. Те саме, що ПАСЕРБОК. П-6, У-3.

ПАСАСТА МИШ [паса́ста миш] -ої́, -і, ж., фаун. Польова миша з темнішими смугами на животі. Р-29.

ПАСАСТИЙ [паса́стий] -а, -е. Такий, що має смуги. Паса́ста миш йіс'т' зерно́. Р-29.

ПАСВИСЬКО [пасві́с'ко] -а, с. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. Хо́ваного ігра́л'і,

ПАСКА

так йак корч'і, пасві́с'ко... Йак ко́го кол'і хто на́йде. Ч-9, В-45, Д-33.

ПАСВИТИ [па́свити] пасу́, -се́ш, недок. Пасти. Там ми па́свили скоти́ну. Г-3, Ш-5. Йа ма́ла вичкі́, йа йіх па́свила, впо́с'л'і стрі́гли. Ш-5.

ПАСЕНКА [пасенка] -и, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. Г-32.

ПАСЕРБИЦЯ [пасерби́ця] -і, ж. Нерідна дочка. П-15, Х-10, Ц-1; [пасерби́ця] С-38.

ПАСЕРБОК [пасербо́к] -бка, ч. Нерідний син. Р-30.

ПАСИК [па́сик] -а, ч. Зменш. до ПАС-1. С-27.

ПАСИКЕ [па́сике] -и, ж. Зарості берези. Там па́сике бере́зове. В-13.

ПАСИН [па́син] -а, ч. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Х-10.

ПАСИНЕЦЬ [пасине́ць] -ни́'а, ч. Те саме, що ПАСИНОК-1. Р-2

ПАСИНИЦЯ [пасини́ця] -і, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. К-9, Р-33, Р-34.

ПАСИНКУВАТИ [пасинкува́ти] -у́йу, -у́йш, недок. Обламувати листя зі стебел помідорів чи тютюну, щоб добре розвивалися бічні пагони. Йак пасинку́йу помидо́ри, то тоді́ ро́д'ат. С-17.

ПАСИНОК [пасино́к] -нка, ч. 1. Нерідний син. Сво́йх д'іте́й не ма́ла, то живе́ ка́л'а па́синка. С-17, 26, Р-28, О-2, С-5; [па́сунок] С-38; [па́сонок] Х-7. 2. бот. Пагін дерева. Слі́вка роспусти́ла па́синк'і на вс'о́й горо́д^м. С-17, С-5; [па́сонок] Х-7. 3. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Рог бес па́синкув. Б-19, З-32, М-16, П-24.

ПАСИНЯ [пасин'а́] -і, ж. Те саме, що ПАСИНОК-2. З-6.

ПАСІЯ [па́с'ія] -і, ж. 1. Пані. С-8. 2. Злість. Л-4.

ПАСКА¹ [па́ска] -и і -і, ж., реліг. 1. Великдень. Ц'о́го ро́ку Па́ска ра́н'а. (всі н. пп.). 2. Солодкий білий хліб, який випікають до Великодня (всі н. пп.).

ПАСКА² [па́ска] -и, ж. Те саме, що ПАС-2. В козла́ па́ска чорнува́то-сіва́я. С-64.

ПАСКЕЛЬ

ПАСКЕЛЬ [пáскел' || пáск'ел'] -а, ч. Те саме, що ПАСКЛИН. *Забу́в молотка́, то па́скел'а набива́в бру́сом, по́к'і не побі́в.* С-17; [пáскал'] В-17; [пáск'іл'] С-17.

ПАСКЛИН [пáсклі́н] -а, ч. Кли́н, за допомогою якого косу кріплять до кісся. О-16.

ПАСКОВАТА МИШ [пáсковáта миш] -оїі -і, ж., фаун. Миша зі смугами на спині. Б-21.

ПАСКОВАТИ [пáсковáти] -а, -е. Такий, що має смуги. *Пáсковáта миш живе́ в пол'áх.* Б-21.

ПАСКОВИНЬ [пáскові́н'] -а, ч. Те саме, що ПАСКЛИН. П-6.

ПАСКУДА [пáску́да] -и, ч. і ж., знев. Погана людина. С-17.

ПАСКУДНИЙ [пáску́дний] -а, -е. Негарний. Т-5; [пáску́дни]. *Ц'ої рушні́к пáску́дни.* О-16; [пáску́дні́]. *От пáску́дні́ па́рубок.* К-67.

ПАСКУДНО [пáску́дно] присл. **1.** Гидко. Т-5. **2.** Негарно. *Йу́р'ї хот'їли назва́ти, а то так пáску́дно – Йу́рко, Йу́рко...* Б-19. **3.** Недобре, погано. *До шко́ли – то шо ш... Нам пáску́дно попа́ло, бо окупа́ційа.* Г-22. **4.** Скучно. *Хло́пці на вечорні́цах постолі́ плелі́, так ни сид'їли́, бо пáску́дно сид'їти.* П-37.

ПАСКУТСТВО [пáску́тство] -а, с., збір. Плазуни, земноводні. *То: ну рва́в ви'н, то ви́бл'овува́в гад'у́ги, вс'áке пáску́тство.* П-51.

ПАСМУТОК [пáсмүто́к] -тка, ч. **1.** бот. Те саме, що ПАСИНОК-1. *Дере́во ма́йе пáсмүтки.* Н-13. **2.** Те саме, що ПАСИНОК-2. Н-13.

ПАСОВИСЬКО [пáсові́ско] -а, с. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. П-15, П-37; [пáсові́ско] П-46, С-5; [пáсові́ско] К-13; [пáс'іві́ско] Р-19; [пáсувэ́ско] Б-43.

ПАСОК¹ [пáсок] -ска, ч. **1.** Ремінь біля чоловічих штанив (у багатьох н. пп.). *Йа́ за́рас на па́ску пов'ї́шус'а.* Р-2. **2.** Те саме, що ПАС-1. З-24, Л-5, О-13, Т-2. **3.** Те саме, що ПАПРУЖКА-3. К-58, К-71, Т-2. **4.** Те саме, що ПАМОЛОДОК-3.

К-17. **5.** *етн.* Гра на вечорни́цах: хто хоче дівчину з іншої пари, того б'ють паском. В-40.

ПАСОК² [пáсок] -ска́, ч. Риска, позначка на чому-небудь. *Одрі́ж до́шку по пáсові́, да не спорт'.* С-17.

ПАСОК³ [пáсок] -ска́, ч. Те саме, що ГАЗЕТА-2. К-4.

ПАСОЛЯ [пáсол'а] -і, ж., бот. Квасоля; *Phassolus vulgaris* L. *Йе пáсол'а тичко́ва, а йе сиду́ха.* Г-16, К-20, С-17, Н-2.

ПАСОЛЯНИК [пáсол'áник] -а, ч., ку́лін. Пиріг із квасолевою начинкою. *Навару́ холо́днейі йу́шки з гриба́ми да напичу́ пáсол'áнику, то йід'áт аж ду́шац'а.* С-17.

ПАСОЛЯНКА [пáсол'áнка] -и, ж., ку́лін. Суп із квасолею. Х-7.

ПАСОМАЖКА [пáсо'ма́жка] -и, ж. Пасмо прядива. *Тре́ба надéрти дэ́віт' пáсо'ма́жок чэ́саного л'óну.* Г-28.

ПАСОНИЦЯ [пáсо́ниц'а] -і, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. Б-40.

ПАСОЧНИК [пáсо́чник] -а, ч. Мірка міряти зерно. Ж-14.

ПАСТА¹ [пáста] -и, ж. В'язка тісто-подібна маса. *Зубна́ пáста.* (всі н. пп.).

ПАСТА² [пáста] -и, ж., анат. Паша хижого звіра. *В нас ка́жүт' пáста і па́шча.* Л-9.

ПАСТАЛЯКАТИ [пáстал'áкати] -а́йү, -а́йеш, *недок.*, знев. Те саме, що ЛЯПАТИ-2. Г-18, К-11.

ПАСТИ [пáсти] -у́, -éш, *недок.* **1.** Ви́ганяти худобу або птицю на пасовище, доглядаючи за нею (всі н. пп.). **2.** Годувати або підгодовувати тварин або комах. *Пасу́ пчо́ли са́харом.* З-2. *Сві́ни пасу́т зирно́м.* К-9, С-44. *Воне́ каба́на́ заво́дили в с'їни, стано́віли та́з'їка, там і па́сли.* К-19.

ПАСТИС [пáстис || пáстиса] *3 ос. одн.* пасэц'а, *недок.* Бути на пасовищі, годуючись пашею (про тварин, птицю). *Качкі жи́руйүт, за́йці пасу́ц'а.* Л-13, Д-30; [пáстис'а] (у багатьох н. пп.).

ПАСТКА

ПАСТКА [пáстка] -и, ж. Пристрій для лову гризунів. В-2, В-23, К-58.

ПАСТОВЕНЬ [пастовéн'] -вн'а, ч. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. *Йак зн'авс'а верх хáти і понесло йогó на пастовéн'.* О-10, О-33; [пасто'вén'] В-17; [пáстове"н'] П-19; [пáстовин'] Б-19; [пáстувен'] О-20.

ПАСТОВНИК [пасто'внiк] -а́, ч. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. С-2.

ПАСТОЙ-ПАСТОЙ [пастóй-пастóй] незм., жарт. Старовинна мисливська рушниця, яку набивали порохом і шротом, а потім підпалювали. Д-21.

ПАСТОРКА [пастóрка] -и, ж. Пристрій для приведення в рух різних сільськогосподарських машин. Р-4.

ПАСТРИГ [пастрiг] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. В-32, М-7.

ПАСТРИГУВАТИ [пастригувáти] -у́йу, -у́йиш, недок. Тимчасово вручну зшивати частинки одягу. *Зрáзу пастригу́ї, мн'раї, а тод'ї вже шиї.* С-17; [пастриговáти] С-17.

ПАСТРИЖ [пастрiж] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. В-32.

ПАСТРИК [пастрiк] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Х-4.

ПАСТРИЧЕ [пастрiче] -а, с., збір. Те саме, що КОЛОДКА-10. Х-4; [пастрiч:е] К-68.

ПАСТРУК [пастрúк] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. С-60.

ПАСТУВНИК [пастувнiк] -а́, ч. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. О-20.

ПАСТУРБАЧЕ [пастурбáче] -а, с., збір. Тверді частинки пір'я, на яких росте пух. Щ-4.

ПАСТУХІ [пастух'і] -iв, мн. Сузір'я (?). П-37.

ПАСТУШОК¹ [пастушóк] -шкá, ч. 1. Підліток, який пасе худобу (всі н. пп.). 2. Підрослий хлопець, якого вже можна брати за підпасича. *Тво́го гонúка йа ї не позна́ла – пастушóк тоби́.* С-17, К-73.

ПАСТУШОК² [пастушóк] -шкá, ч., орн. Вівсянка звичайна; *Emberiza*. О-11, Т-5.

ПАТРОННИК

ПАСЬТЬ [пас'т'] -і, ж. 1. Пристрій для лову гризунів. Н-21. 2. анат. Паша. *Вовк пас'т' роз':éвив.* Р-5, О-14, П-26, П-46.

ПАСЮГА [пас'ýга] -и, ж. Піщаний горб. *Кругóм болотá, а тут бу́ла пас'ýга.* П-48.

ПАСЯНИЙ [пáс'аниї] -а, -е. Відгодований. *Пáс'аниї кабáн.* К-68.

ПАТЕЛЬНИК [патéл'н'iк] -а, ч., кулін. Млинець, печений на сковороді (пательні). О-16.

ПАТЕЛЬНЯ [патéл'н'я] -і, ж. Сковорода. *Патéл'н'у са́ла напекла́.* Б-14, Г-16, К-7, К-20, С-17; [питéл'н'я] 3-7; [петéл'н'я] М-51.

ПАТИК¹ [патiк] -а́, ч. 1. Загострена гілка (рожен) пекти сало на вогнищі. *На патикóв'ї пеклі́ са́ло в гайі́.* Л-1, Д-39, Ж-9, К-17, М-9. 2. Паличка. *Л'ізак – то цук'éрок на патикóви.* П-36. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. К-17.

ПАТИК² [патiк] -а́, ч. 1. Старий черевик або чобіт. *Натикну́ла до хливá йак'іс' патiки́.* С-17. 2. перен. Старий чоловік. *Ц'ої старiї патiк, а ше на молодiх заглада́йе.* С-17.

ПАТИКІ [патик'і] -у́, мн. Гілки в коровай. *На патик'і нав'іва́ли кв'іткi, каза́ли шишкí.* К-45.

ПАТИКУВАТИ [патикувáти] -у́йу, -у́йиш, недок., знев. Поспішно їсти. *Ни патику́ї так, бо вда́в'іс'а.* В-2.

ПАТИЧКА [патiчка] -и, ж. 1. Паличка. Л-15; [патéчка] С-25. 2. Те саме, що ПАТИК¹. Д-22. 3. [патéчка]. Те саме, що ОЖУГ-1. К-19.

ПАТИЧОК [патичóк] -чкá, ч. Те саме, що ПАТИК¹. О-23, П-52.

ПАТЛИ [пáтли] -у, мн., знев. Волосся на голові. *Зачиса́ла п свої́ї пáтли.* С-17; [пáтла] 3-6.

ПАТРЕТ [патрét] -а, ч. Фотокартка. М-3.

ПАТРОННИК [патрón'и́к] -а, ч. 1. Патронташ. В-23, 3-28, С-6, С-17; [патрón:и́к] Д-19, М-34, П-34. 2. Частина

ПАТРОНУВКА

ствола мисливської рушниці, куди вкладають патрон. Ж-5, М-36, П-26, Ч-5.

ПАТРОНУВКА [патрон'увка] -и, ж. Мисливська рушниця, яку заряджають патронами. *Ліманку називали патронувкою*. Т-2, З-37.

ПАТРОШИТИ [патро'шити || патрошіти] -у́, -іш, *недок.* Виймати нутрощі з убитої тварини. Б-29.

ПАТРУВАТИ [патрува́ти] -у́ю, -у́єш, *недок.* Сторожувати, вартувати. *Вартові патрує вс'іх*. С-60.

ПАТУПЕЦЬ [пагу́пец'] -ту'а, ч. Черевик. *Пату́нци бра́ла на но́ги*. Д-6.

ПАТУРИТИ [пагу́рити] -у́ру, -у́риш, *недок.*, *знев.* Розуміти. *В'ін нічо́го не пату́райє*. Б-4.

ПАХА [пахá] -і, ж. Те саме, що ПАХВА-1. С-17.

ПАХВА [пахва́] -і, ж. **1.** Унутрішня частина плечевого згину. С-17. **2.** Чохол для мисливської рушниці. Б-34.

ПАХВИНА [пахвіна] -и, ж. Те саме, що ПАХВА-1. Ш-6.

ПАХНЮК [пахн'юк] -а́, ч., *бот.* Різновид гриба (?). В-18.

ПАХНЮСТИК [пахн'юстик] -а, ч., *бот.* Те саме, що ГВОЗДІКІ. Ж-1.

ПАХНЮЩИЙ [пахн'ющій] -а, -е. Такий, що має сильний запах. *Черемха в корч'єх ростє... така пахн'ющча*. П-37.

ПАХОЛКІ [пахолк'і] -ів, *мн.* Пристосування для прядіння (?). *А хло́нци́ нам пахо́лк'і похова́ють*. В-34.

ПАХУЩИЙ [паху́щій] -а, -е. Запашний, духмяний. *Ли́пиха паху́щча*. Л-4. *Баб'к'і паху́щчи*. В-39.

ПАЦАК [паца́к] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Ж-16.

ПАЦАЛАКА [пацала́ка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Ж-3.

ПАЦЄ [пац'є] -а́, с. Порося. В-6, П-46.

ПАЦИЛУЙЧИК [пацилу́йчик] -а, ч., *кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. В-13.

ПАЦИНСЄ [пацин'є] -є́та, с. Те саме, що ПАЦЄ. П-46.

ПАЦІЯТ [пац'ія́т] -а, ч. Те саме, що ЗАЩИТ. *А на зашчи́т в нас зашчи́т*

ка́жут', паці́ят. Б-28. *І в Р'єчиці́ ка́жут' пац'ія́т.* Р-20.

ПАЦОНГЕЛЬ [пацонгел'] -нгл'а, ч. Курок мисливської рушниці. Д-30.

ПАЦУК [пацу́к] -а́, ч. Щур; Rattus. К-6.

ПАЦЬНУТИ [пац'нути] -у, -єш, *док.* Ударити. Р-7.

ПАЦЬОРАЧЧЕ [пац'ора́ч:є] -а, с., *збір.* Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-39.

ПАЦЬОРКИ [пац'орки] -рок, *мн.* **1.** Те саме, що ПАЦЮРИ. Т-5; [пац'урк'і] -ро́к, *мн.* *Тип'єра пац'урк'і д'івча́та вже не но́с'ат, а ба́ло!..* С-17. **2.** *перен.* Послід лісової козулі. В-3.

ПАЦЬ-ПАЦЬ [пац'-пац'!] *виг.* Уживають для підкликання поросят і свиней. Г-16, С-17.

ПАЦЮК [пац'ю́к] -а́, ч. **1.** Те саме, що ПАЦЄ. П-15. **2.** *орн.* Те саме, що ГОЛОПУЗ. К-58.

ПАЦЮРИ [пац'юри] -у́р, *мн.* **1.** Намисто. С-51; [пац'юри]. *А ба́ба [під час гадання] накрива́ла ру́мку, поц'юри, грóши, хл'і́б, хрє́с'т'ік і ку́кла.* Л-2, Г-21, Д-6, П-15, Т-5. **2.** [пац'юри] *кулін.* Спечені з тіста кульки для оздоблення короваю. З-33.

ПАЦЮРКА [пац'ю́рка] -і, ж. Намистина. *Була́ хва́йна жу́нка, че́рво́на, от і назва́ли Пац'ю́рко́ю.* С-17.

ПАЦЯ [пац'а] -і, ж., *дит.* Свиня. *Не л'і́з', бо па́ц'а вку́сит.* С-17.

ПАЦЯТИ [пац'ати] -а́ю, -а́єш, *недок.* Бруднити; брати щось немитими руками. Ч-8.

ПАЧИСНИЙ [пачі́сній] -а, -е. Виктаний із грубих лляних ниток. *Насті́льник пачі́сній.* М-48.

ПАЧКА¹ [пачка] -и́, ж. **1.** Паперова коробка для упакування чого-небудь. *Д'ви па́чк'і папирóсу купі́в.* С-17, В-52, М-45, П-44. **2.** Спаковані речі. *Пудийшо́в авто́бус, забра́в нас, на́ши тійі́ па́чк'і вс'є́ и вез'о́т.* П-10. **3.** *обряд.* Різдвяний подарунок хрещеникам. *На Руздво́ но́с'ат' па́чки, – там чикол'а́да, забáвки, щос' з убрáн'а.* Г-26.

ПАЧКА

ПАЧКА² [пáчка] -і і -и, ж. Компанія, група людей. *Зобрáлас пáчка хлопцу і піут.* С-17, Л-1, П-23.

ПАЧОК [пáчок] -чка, ч. 1. Те саме, що ПАЧКА¹-1. *Зробíти пáчок бумáжний.* О-17. 2. Посудина, якою міряють порох для виготовлення мисливських набоїв. *Насíнав пáчок пóроху.* О-29.

ПАЧОСИ [пáчоси] -ів, мн. Гірший гатунок лляного волокна. Х-10.

ПАЧЧИРКА [пáч:ирка] -и, ж. Те саме, що ПАСЕРБИЦЯ. С-8.

ПАША [пáша] -и, ж. 1. Те саме, що ПАЗБИСЬКО. З-2. 2. Трава. *Тут пáши нимá ничóго, а в болóти дóбра віросла.* С-17. 3. бот. Посіяна кормова рослина. *Сардéл'а такóйе, ну, з'ел'óне, нас'і́н'е йест... Такóйе, ну, паш... пáша такáйа билá.* В-34.

ПАШИНА [пáшинá] -і, ж. Поле, з якого зібрали зернові. Р-19.

ПАШИСТИ [пáшiсти] -а, -е. Солома разом із дрібним запашним сіном. *Цу пáшисту солóму порі́жу на с'ічку.* С-17.

ПАШНИК [пáшні́к] -á, ч. 1. Те саме, що ОБОРОГ. Ж-14. 2. Годівниця для диких звірів. Ж-14. 3. Орган травлення жуйних тварин. В-19.

ПАШТАЛАКАТИ [пáштáлáкати] 3 ос. одн. пашталáкайе, недок., знев. Базікати. М-6.

ПАЩ [пáщ] -а, ч., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. *Вóвчий пáщ.* М-45; [пáщ] -і, ж. З-16, П-23.

ПАЩЕК [пáщчéк] -а, ч., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. *Вовк мáйе в'ел'ік'і пáщчéк.* В-8.

ПАЩЕ [пáщче] -и, ж., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. П-44.

ПАЩЕКА [пáщчека] -и, ж., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. О-16; [пáщчéка] В-9, З-39, Х-4; [пáщчáка] Л-5; [пáщчока] П-28, Ч-5; [пáщчика] Б-44, Д-5.

ПАЩЕКИ [пáщчеки] -ів, мн., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. О-23; [пáщчоки] В-54, З-32, Н-21; [пáщчéк'і] С-50; [пáщчуки] П-24.

ПЕКОТА

ПАЩЕКУХА [пáщчекúха] -и, ж., знев. Те саме, що ЛЯПАЛО. П-45; [пáщчикúха] С-56.

ПАЩИТУВКА [пáщчитúвка] -и, ж., кулін. Ліверна ковбаса. М-13.

ПАЩІ [пáщч'і] -ів, мн., анат. Те саме, що ПАСЬТЬ-2. Д-21, М-2; [пáщч'і] Х-10; [пáщчи] В-10.

ПЕВНО [пéвно] част. Так. *У вас гáрно говор'ат'?* – *Пéвно.* С-48.

ПЕГНЮСТ [пéгн'уст] -а, ч., анат. Те саме, що ПАГНОТА. К-70.

ПЕГАЕР [пéгаér || пéгеér] -а, ч. Колективні господарства в Польщі, подібні до радянських колгоспів (Państwowe Gospodarstwo Rolnicze) (уживається в усіх підляських говірках).

ПЕЙЛИ [пéйли] -ив, мн. Нерозчісане розпатлане волосся. П-44.

ПЕЙСАГ [пéйсаг] -а, ч. Те саме, що ПАСАМАН. Ш-6.

ПЕЙСАХ [пéйсах] -а, ч. Бакенбард. В-17.

ПЕЙСИ [пéйси] -у, мн. Те саме, що ПЕЙСАХ. *Тра путстри́хти, а то в́же так'і пéйси, йак в жéйда.* С-17.

ПЕКАЛЬНЯ [пéкал'н'á] -і, ж. Духівка у плиті. З-6.

ПЕКАР [пéкар] -а, ч., етн. Дитяча гра, учасники якої повинні збити палицями вертикально поставлену паличку. *На ві́гони пастушк'і грáли пéкара.* С-17, О-3, С-12; [бéкар]. *В бéкара йак грáле, то тра бу́ло пáлици йакúс' постáвете, а дрúгойу збивáте.* Н-12.

ПЕКАЧ¹ [пéкач] -á, ч. Те саме, що ОЖУГ-1. М-36.

ПЕКАЧ² [пéкач] -а, ч., орн. Пташка з гострим дзьобом (?). С-6.

ПЕКНЯВКА [пéкн'áвка] -и, ж., ент. Те саме, що ПАЛИМОДА. Л-26.

ПЕКОН [пéкон] -а, ч., орн. 1. Бекас; *Capella gallinago*. *Пані казáли бe^мкáс, а тепér пéкон, бо в'ін пéку-пéку.* П-23. 2. Кулик; *Limicolae*. В-17.

ПЕКОТА [пéкóта] -и, ж. Спекá. В-13.

ПЕКТИ

ПЕКТИ [пе^нк^ті || пек^ті] -чу́, -ч^еш, *недок.* 1. Готувати сало або м'ясо на вогні чи жару (всі н. пп.). 2. Сильно нагрівати. *С^онце печ^е.* (всі н. пп.). 3. Те саме, що ПАРИТИ-6. Б-19, Л-6, О-21. 4. Сильно морозити. *А мор^ос аш пич^е.* С-17.

ПЕКТИСЯ [пек^тіс'а] -чу́с'а, -ч^ес'а, *недок.* 1. Пекти що-небудь. *Пл'яцк'і пекл^ос'о, рошчин'алос'о на др^ож:ах і на ол'її.* Р-8. 2. *перен.* Хвилюватися, переживати. *Чо ти печ^ес'а?* Р-27, П-16.

ПЕКУН [пек^ун] -а́, ч. Дуже сильний мороз. С-30.

ПЕКУТ [пек^ут] -а, ч., *орн.* Пташка (?). *Вона каже п'іку-п'іку, то ї пек^ут.* Ш-6.

ПЕКУЧКА [пек^учка] -и, ж., *бот.* Те саме, що ДЖАРКА. О-2.

ПЕКУЧКИЙ [пек^учкїй] -а, -е. Пекучий. З-27.

ПЕЛЕСВА [пе^нле^ншва́] -і, ж., *збір., знев.* Жителі Полісся. *Та́йа пе^нле^ншва́ така бу́ла бїйдна! Ходїли по с^елах молотїти жїто.* С-17.

ПЕЛЕСУК [пе^нле^нш^ук] -а́, ч. Житель Полісся; полішук. *Вїшла за́муж за йако́гос' пе^нле^нш^ука́, то те^нпера жив^ут в Лу́цкови.* Б-14, К-20, С-17; [пул'іш^ук] Г-35.

ПЕЛЕСУЧКА [пе^нле^нш^учка] -і, ж. Жителька Полісся. *Пе^нле^нш^учка йїздїла дод^ом, то каза́ла, шо карт^опл'а до́бре вродїла.* С-17, Б-14, Г-16.

ПЕЛИТИСЯ [пелітис'а] -л'ус'а, -лис'а, *недок.* Поратися по господарству. *Молод^еї хаз'аїїн пелітис'а коло хлівá.* М-23.

ПЕЛИХИ [пеліхи] -ів, *мн., бот.* Приймочки кукурудзи, що нагадують волосся. Г-32.

ПЕЛЮХ [пел'ух] -а, ч., *бот.* Те саме, що ПАЛЮХА². Т-5.

ПЕЛЮХА [пел'уха] -і, ж. Те саме, що ПАЛЮХА¹-1, 2. С-17, П-15.

ПЕНДЖ [пенж] -а, ч. Тепла безрукавка. *Було хулудно́ і вз'ала пенжа.* Т-7.

ПЕНЬОК

ПЕНДИК [п^ендик] -а, ч. Закороткий одяг. С-25.

ПЕНДИЦИТ [пендиціт] -а, ч., *мед.* 1. Запалення апендикса; апендицит. *Йому л^опнув пендиціт.* Б-19, С-17; [пиндиціт] *Слабї на пиндиціт.* С-17, Л-8. 2. Апендикс. *Виризали так^ому мал^ому пиндиціт.* С-17, Л-8.

ПЕНДОМ [п^ендом] *присл.* Швидко, миттю. *Йак дам, то п^ендом п^уїдиш с'у'ул'.* С-17, Г-16; [п^ентом] Ж-5.

ПЕНДРИТИСЬ [п^ендритис'] -ус', -ис'а, *недок., знев.* Задаватися; вихвалитися чим-небудь. Б-8.

ПЕНДРУВАТИ [пендрува́ти] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Те саме, що ПЕНДРИТИСЬ. Т-7.

ПЕНЗЕЛИТИ [пензеліти] -л'у́, -ліш, *недок.* Білити хату. В-23; [пензеліти] В-23.

ПЕНЗИК [п^ензик] -а, ч. Те саме, що ПЕНЗИЛЬ. К-68.

ПЕНЗИЛЬ [п^ензил'] -л'а, ч. Щітка для біління хати. Г-34, С-44; [п^ензел'] Ж-7; [п^ензил'] П-15; [п^енз'ол] Р-21; [б^ензил'] Н-20; [п^інзил'] Т-5; [п^андел'] Д-19.

ПЕНКОЛОДА [пенкол^ода] -и, ж., *ент.* Те саме, що БЕДРИК. *Пенкол^ода, колї^е бу́де пог^ода?* С-2, О-20.

ПЕНЦАК [пенца́к] -а, ч., *кулін.* Перлова крупа. Г-32.

ПЕНЬКАТИ [п^ен'кати] -аїу, -аїиш, *недок.* 1. Розірватися. *Гобр^уч на бо́ц:и п^ен'кне ск^оро – гон йак заг'іржа́вив.* С-17. 2. Тріскати. *А тип^ер ни трїскаїуц'а, не бол'ат', ни в ко́го не п^ен'каїут' [пальці].* В-45. 3. *перен.* Дуже хотіти чогось. *Аж п^ен'каїе – так хо́че с'півáти. То ші по́хорони!* С-17.

ПЕНЬОК [п^ен'ок] -н'ка́, ч. 1. Нижня частина стовбура дерева, яка залишилася після його зрізування або зрубування (всі н. пп.). 2. Залишок зіпсованого зуба (всі н. пп.). 3. Вулик. *Д^есит' пен'к'ів мав колїс'.* К-58. 4. *бот.* Те саме, що ПРИПЕНЬОК. Б-19. 5. *перен.* Дурень. *Ти пен'ок тої – тако́го не пон'маїиш!* С-17.

ПЕНЬОХА

ПЕНЬОХА [пен'о́ха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. *Замота́йс'а пен'о́хоуі скриз'є*. П-15, В-46.

ПЕП [пеп] *попá*, ч. Піп; священик. С-49; [пуп] Г-16, С-17; [пип] Ж-14.

ПЕПЕ [пепé] *незм., дит.* Те саме, що ПІПА. Ж-3.

ПЕПЕНЮХ [пепен'у́х] -а, ч., *етн.* Те саме, що МАТІЙ. *Йак красні пепен'у́х, то буде пол'іток на мед, а йак б'ілії, то на молоко́.* Г-4.

ПЕПКА [пéпка] -и, ж., *мед.* Бородавка. *Пéнку трéба в'іводити при мулудóму м'іс'аці.* В-2, В-25.

ПЕПТИК [пéптик] -а, ч. Нижній гострий кінець веретена. У-3.

ПЕРВАК [перва́к] -у, ч. Найміцніший самогон, який виділяється першим з бражки. *Гостáв трóх'і перваку́ на л'іка́рство.* С-17, Г-16, У-12.

ПЕРВА СЕСТРА [пéрва сестра] -ойі -и, ж. Двоюрідна сестра. Х-10.

ПЕРВЕ [пéрве] *присл.* Спершу. *Пéрве ска́же, потóмка думайе.* Ч-6.

ПЕРВЕНЬ [пéрвен'] -вн'а, ч. Уперше насаджений ліс. *Тутечк'і гóри так'і в'ел'ік'і, шо л'ісу т'іко пéрвен' л'іс <...>.* *Вже йа саділа гэтой л'іс.* М-48.

ПЕРВИЙ БРАТ [пéрвий брат] -ого -а, ч. Двоюрідний брат. Х-10.

ПЕРВІСТКА [пéрв'істка] -и, ж. Корова з першим телям. П-15, Х-7; [перв'істка] С-2; [пéрвистка] Б-40.

ПЕРВОСТРИНИЙ [первострі́ній] -а, -е. Двоюрідний. *Мойá первострі́н'а се"стра́.* З-23.

ПЕРВОТЬОЛКА [первот'о́лка] -и, ж. Те саме, що ПЕРВІСТКА. З-23, П-15, П-37, С-15.

ПЕРВ'ЯТКА [пéрв'ятка] -и, ж. Те саме, що ПЕРВІСТКА. З-25; [перв'ятка] П-15.

ПЕРДИК [пéрдик] -а, ч. **1.** Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-19. **2.** Трубочка-пищик. Б-19.

ПЕРДИКИ [перді́ки] -дік, *мн., оказ.* Голосне звільнення від газів. *Шо за*

ПЕРЕБИРАТИ

сці́ки бес перді́ки – йак вес'і́л'а без музі́ки. П-45.

ПЕРДИЧОК [пéрдичок] -чка, ч., *етн.* Те саме, що БЕДРИК. Б-19.

ПЕРДІТ [перд'і́т] -а, ч., *знев., оказ.* Те саме, що ПЕРДУН-1. *Д'ід"м-перд'іт.* С-17.

ПЕРДУН [перд'у́н] -а, ч. **1.** Той, хто голосно звільняється від газів (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. В-4, К-53. **3.** Пищик, зроблений зі стебла рослини, напр., жита. С-17.

ПЕРДЯ [пéрд'а] -і, ж. Те саме, що ПЕРДУН-1. *Жéрд'у, ко́ники, жéрд'у, привезлі́ ми вам пéрд'у...* (Весільна пісня). П-37.

ПЕРДЯВКА [пéрд'авка] -и, ж. Те саме, що ПЕРДУН-3. *Д'іти робі́ли собі́ пéрд'авки і пишча́ли.* С-65.

ПЕРЕБАЧИТИ [переба́чити] -у, -иш, *док.* Пробачити. *Переба́chte мен'і.* В-54, К-70.

ПЕРЕБАЧКА [переба́чка] -и, ж. Те саме, що ОЖУГ-1. *Перегорі́ла переба́чка.* Б-21.

ПЕРЕБЕНДОВАТИ [перебен'д'увати] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Передражнювати. *І чо́го ти йо́го перебен'д'у́йиш?* В-46.

ПЕРЕБИВАТИ [перебива́ти] -а́йу, -а́йе'ш, *недок.* **1.** За допомогою удару розділити що-небудь на дві частини. *Перебива́ї кл'о́цик'і колунóм.* С-17. **2.** Заважати у чомусь. *Не перебива́ї в'іри́шка ка́зати.* Г-16, К-20. **3.** *вж.* у виразі **ПЕРЕБИВАТИ РУКУ** [перебива́ти р'у́ку]. Висловлювати згоду щодо чогось. *А шо? – а п'іде вже та́йя за́муш д'і́вка? Або́ ка́ж'е: "Та де́! П'іде, бо вже р'у́ку перебива́л'е".* В-54.

ПЕРЕБИРАНЕЦЬ [перебіра́нець] -нц'а, ч. **1.** *етн.* Один із тих, хто перевдягається на весілля, звеселяючи гостей. В-21. **2.** *етн.* Перевдягнутий щедрувальник. *На Бага́тій вéч'ір ході́ли перебіра́нц'і, бу́ла цига́нка, і ко́жухи вивертáли.* З-27, М-7.

ПЕРЕБИРАТИ [перебира́ти] -а́йу, -а́йе'ш, *недок.* **1.** Вередливо вибирати

ПЕРЕБІВАТИ СЕРЕДОПОСТЄ

когось з групи людей. *А вона хлѡпцями все перебирáйє... С-17. 2.* Сортувати (про плоди). *Ше картѡплу не перебрáла, то ї не несú в л'ох. С-17, Г-16. 3.* Складний вид тканиня. *І радúги ткáла, перебирáла... Все ткáла – перебѡри, цв'іті... цв'ітіє. М-49.*

ПЕРЕБІВАТИ СЕРЕДОПОСТЄ [переб'івáт'і Середопѡст'є] *незм.* Відзначати середину Великого посту. *Середопѡст'є переб'івáл'і – пр'ідут... пр'ідут і стúкайт в с'т'інú. Р-8.*

ПЕРЕБОР [перебѡр] -у, ч. Перебірливе вередування. *С тѡго перебѡру вѣйшло недобѡру. Н-23; [пирибѡр]. С пирибѡру вѣбрав Хвидѡру. С-17. С пирибѡру вѣбрав Стас' Федѡру. Б-5.*

ПЕРЕБОРИ [перебѡри] -у, *мн.* Складний спосіб тканиня. *Ткáти с перебѡрами. Ф-3.*

ПЕРЕВАРАНИ [перевáрани] -а, -е. **1.** Забагато варений. *В боршчї капúста перевáрана. С-17. 2.* Кип'ячений. *Не ни сирѣйї водї, а перевáрану. С-17.*

ПЕРЕВЕР [перевѣр] *незм., оказ.* Щонебудь (про їжу). *Перевѣр, абї не вмер. С-17. Перевѣр, шоп ни вмер. В-10.*

ПЕРЕВЕРТЕНЬ [перѣвертен'] -тн'а, ч. **1.** Людина, яку ворожити перетворили на вовка. Т-2. **2.** Те саме, що МЄТІС. *Мáйє собáки – самї перѣвертн'ї. Т-2.*

ПЕРЕВОДИНИ [перевѡдини] -ин, *мн., обряд.* Частина весільного обряду, коли після власне весілля дружок або хрещенї батьки запрошують весіллян до себе в гості. Л-4.

ПЕРЕВУЙ [перевуї] -ѡйу, ч., *бот.* Лоза червонуватого кольору, з якої плели кошики. С-17.

ПЕРЕВ'ЯЗКА [перев'язка] -и, *ж.* **1.** Перев'язування рани (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що КАНТАР¹-2. К-3, К-27.

ПЕРЕВЧИТИ [перевчїти] -ý, -їш, *док.* Навчити. *Ої ти, тáтоїку, бáт'ку наш, перевчї нас, тáтоїку, Отче наш. (Весільна пісня). В-13.*

ПЕРЕГОРОДОЧОК

ПЕРЕВ'ЯЗУВАТИ [пе^нре^нв'язувати] -уйу, -уйиш, *недок.* **1.** Зав'язувати щось чимось (переважно про рани). *Пе^нре^нв'язї врубáного пáлца. С-17. 2.* обряд. Дарувати на весілля молодою родичам молодого щось із одягу. *Молодá пе^нре^нв'язувала вс'їх дорог'їми подáрками. С-17.*

ПЕРЕГНУТИ [перегнúти] -ý, -ѣш, *док.* Зігнути мисливську рушницю, щоб зарядити або вийняти з неї гільзу. З-37, Ч-2.

ПЕРЕГОВАРУВАТИ [переговáрувати] -уйу, -уйеш, *недок.* Передражнювати. *Їа скажу́ слѡво, а в'ін менѣ переговáруйє – мѡна, мѡна. Д-34; [переговѡрувати]. Бúдут нас переговѡрувати, йак ми такѡ говоримо. П-36.*

ПЕРЕГОВОРИТИ [переговорїти] -ý, -риш, *док.* Повідомити; розказати. *Анú переговори, шо знáйеш. Б-19.*

ПЕРЕГОВОРЩИК [пе^нре^нговѡрщчик] -а, ч. **1.** Перекладач. *А тої переговѡрич'їк вс'ѡ розкáзуйє н'їмцáм. С-2. До нáшого Ївáнчика тра пе^нре^нговѡриччика, то шо-нѣбут' пуїмѣш. С-17, С-48. 2. Той, хто все переказує недругам. *То вже пѣршїй переговѡриччик на сил'ї. В-46.**

ПЕРЕГОН [перегѡн] -у, ч., *кулін.* **1.** Залишки від перегнаного через сепаратор молока. С-17; [пиригѡн]. *Пиригѡном дѡбре свїни годовáти. С-30. 2.* Найгїршого гатунку самогон. *Постáвила нам не горїлк'ї, а йакѡгос' перегѡну. С-17.*

ПЕРЕГОРИТИ [пе^нре^нгорїти] *3 ос. одн. пе^нре^нгорїт, док.* **1.** Перестати горїти; згорїти до кінця (всі н. пп.). **2.** Псуватися, ставати неїстівним (про материнське молоко, про молоко корови). *Корѡва в л'їси згубїлас, тїпѣр молоко пе^нре^нгорїт. С-17. 3.* Про вогке сїно, яке складають у копицю, щоб так побуло ніч, після чого воно швидше сохне. *Поск'їдáйу малѣнк'ї копичк'ї – хáй готáва пе^нре^нгорїт, то скор'її вїсохне. С-17.*

ПЕРЕГОРОДОЧОК [перегородочок] *чка, ч.* Шухляда у скрині для одягу, у якій зберігають різні дрібні речі, напр., прикраси. Г-21.

ПЕРЕД [перэд] *-а, ч.* 1. Передня частина чого-небудь (у багатьох н. пп.). 2. Звірі, які в стаді йдуть попереду. Б-14.

ПЕРЕДГУМЕНОК [передгүменок] *-нка, ч.* Подвір'я. С-49.

ПЕРЕДЕРЖУВАТИ [передержувати] *-йу, -уйеш, недок.* Переховувати. *Казів стрибок, що повивозит на Сибір черес те, що ми бендэру передержуєм.* І-3.

ПЕРЕДНИК [перэдник] *-а, ч.* Фартух. Г-34, М-21, П-34; [пирэдник] В-13, Х-10; [пародник] Б-22; [парадник] Г-3; [парідник] З-9; [пириднік] Б-19.

ПЕРЕДНИЧОК [перэдничок] *-чка, ч.* 1. Зменш. до ПЕРЕДНИК. Г-34, М-21, П-34. 2. *анат.* Перетинка між пальцями водоплавного птаха. П-34.

ПЕРЕДОЇЖЖА [пе^ре^дойж:а] *-и, ж., обряд.* Те саме, що ПЕРЕПШІ. *Йак жиніх йіде до молодéйї, його переход'ат'. Ставл'айут' видро́ воді, тарілку хл'їба і сол'ї, – то пе^ре^дойж:а.* Б-19.

ПЕРЕДОЙКА [передойка] *-и, ж.* Ялова корова. Ж-5, М-45, Л-26, О-2; [передуйка] К-2.

ПЕРЕДОК [передок] *-дка, ч.* 1. Те саме, що ПЕРЕД-1 (у багатьох н. пп.). 2. Передня частина воза. *Передок вскочив у йаму, і хура перек'їнулас.* С-17. 3. Передня частина чобота. *Передок в чобототи загнўса.* С-17. 4. Те саме, що ПЕРЕД-2. К-17.

ПЕРЕДОСВІТКОМ [передосв'ітком] *присл.* Рано-вранці. Л-13.

ПЕРЕЖВИ [пережві] *-ов, мн.* Гостювання у четвер після весілля. *Пережві робіл'ї в четвэр.* Ж-7.

ПЕРЕЖИВІТИ [пережив'їти] *3 ос. мн.* пережив'їла, *док.* Пережити; перемучитися. *Ої! пережив'їли! А п'ер'ес'ел'ен'їїє в сороковим годў!..* В-15.

ПЕРЕЖОВІНИ [пережов'їни] *-ін, мн., обряд.* Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА.

Пережов'їни в молодого в четвэр, а в молодéйї в суботу. **ПЕРЕКРИЖУВАТИ** [пережовини] *-ин.* *Ну там вже ко́йекого́ про́сит л'їпших так'їх там, бо вс'їх на пережовини ни про́сит.* Ч-9. *В четвэр вже в молодого пережовини.* Ч-9.

ПЕРЕЗ [пéрез] *прийм.* Через. *Переїшов пéрез дуро́гу.* Р-28. *Пéрез вокно́ л'їзе.* Ч-6; [пéрес]. *Пéрес хату не переїду́.* В-10, С-65; [піриз] Г-9.

ПЕРЕЗВАНЕ [перезване] *-ан, мн., обряд.* Учасники весільної перезви. С-17.

ПЕРЕЗДВА [перездвá] *-ї, ж., обряд.* Те саме, що ПЕРЕЗОВ. *На Воли́н'ї говорат' перезвá, а в нас кáжут' перездвá.* Д-1.

ПЕРЕЗОВ [перезов] *-зві, ж., обряд.* Весільна перезва. О-2.

ПЕРЕЇДИ [перейіди] *-у, мн.* Недоїдені худобою рештки сїна. *В перейідах дóбре маліх д'їтéї купáти.* С-17.

ПЕРЕЙНЯТИ [перейн'áти] *-їмў, -їмéш, док.* 1. Перепинити, заступити дорогу комусь. *На поворóти пе^ре^н'анлі́ весіл':е.* С-17. 2. [пирейн'áти]. Стати на чиесь місце, почати виконувати чинюсь роботу, замінивши когось. *Пасéш тійї корові... Нихтó ни пиреймé, бо хлóпци зайн'ати в робóти.* Б-44.

ПЕРЕКАЛАТАТИ [пе^ре^калáтати] *-айу, -айїш, док., знев.* Прожити як-небудь певний час. *Ц'ої тїжден' пе^ре^калáтайу ше, а там забирўса і пуйїду.* С-17.

ПЕРЕКЛАДИНЦІ [пере^клáдинц'ї] *-ів, мн., кулін.* П'ять великих коржів перекаладених різною начинкою – мак, горіхи, вишні та ін. Р-28.

ПЕРЕКОВЕРКАТИ [перековérкат'ї] *-айу, -айеш, док.* 1. Погано прочитати; недобре вивчити вірш напам'ять. *Перековérкав вс'ї слова́.* С-17. 2. *знев.* Почати вивчати шкільні предмети іншою мовою. *В нас шкóла булá б'елорўскайя. Потóм в Бер'óз'е, в райóн, пошлá <...>, там вже нас перековérкалі на рўск'їй йазїк.* Р-22.

ПЕРЕКРИЖУВАТИ [перекрижува́ти] **ПЕРЕКРУТ** *у́у, у́гечи, док.* Зав'язати що-небудь навхрест або навскіс. *Сва́та на вес'і́л':і перекрижо́увіут'*. В-54.

ПЕРЕКРУТ [перéкрут] -а, ч., *фаун.* Те саме, що МЕТІС. В-3.

ПЕРЕЛАМАТИ [переламáти] -áйу, -áйеш, *док.* 1. Зламати що-небудь, розділяючи на частини (всі н. пп.). 2. Те саме, що ПЕРЕГНУТИ. А-2, О-29.

ПЕРЕЛАМНИТИ [переламні́ти] -н'у́, -не́ш, *док.* Те саме, що ПЕРЕГНУТИ. Ж-5.

ПЕРЕЛИТОК [перéлиток] -тка, ч. Тварина, яка перелітувала; якій минув рік. *Кабáн перéлиток йак 'іс' худі́й.* В-10, С-6.

ПЕРЕЛОГИ [перелóги] -ів, *мн., мед.* Хворобливий стан, коли людину ломить, при цьому вона часто позіхає. *Встúпиши в котові́ло, то бúдут' перелóги.* Ж-10.

ПЕРЕЛУКІ [пе^нре^нлúк'і] -а, -е. Різнобарвний; рябий зі смугами. *Хáту зробі́ла пе^нре^нлúку – йідна́ стина́ така́, а дру́га така́.* С-17.

ПЕРЕМЕТ [перемéт] -а, ч. Рибальська снасть з багатьма гачками, яку встановлювали поперек течії. *Ста́вили перемéти і на во́зер'і.* Г-34. *Перемéтом лóвл'ат' [рибу]. Отака́ жи́лка нат'áгу́йут', на жи́лці́ гачкé і примáнку – малéнк'і рі́пки.* М-23, П-50.

ПЕРЕМІЦНО [перем'іцно] *присл.* Дуже сильно. *Ми страда́ли м'іцно́ і́ перем'іцно.* Щ-2.

ПЕРЕОРОДЬВАВАТИ [переород'ва́вати] -ва́вайу, -ва́вайеш, *недок.* Перегороджувати. *Бобрі́ переород'ва́вайут рі́чку, ро́бл'ат ре́бл'у.* К-27.

ПЕРЕПАДИСТИ [пе^нре^нпа́дисти] -а, -е. Про нестійку погоду, коли часто після ясних днів іде дощ. *Ц'о́й міс'ау́ пе^нре^нпа́дисти так'і, шо с'і́на не^нвісу́иши.* С-17.

ПЕРЕПЕЛІЦА [перепел'і́ца] -и, *ж., обряд.* Залишені стебла жита під час дожинок. *Дожи́нал'і – перепел'і́цу робі́л'і.* Д-33; [п'ер'еп'ел'і́ца]. *Оно́ вже́ кругóм*

то́йі п'ер'еп'ел'і́ци ві́рвут стéрн'у, таку́йу стéжечку до до́ро́г'і, ко́в русáлка пр'і́ход'і́ла. К-16.

ПЕРЕПИВАННЯ [перепивáн':а] -а, с., *обряд.* Частина весільного обряду, коли молодим дарують гроші. *Кол'і́с' бу́л'о перепивáн':а, йак мол'оді́й привезé мол'оду́ додо́му.* П-37.

ПЕРЕПИВАТИ [перепивáти] -áйу, -áйіш, *недок.* Дарувати молодій і молодому подарунки під час поділу короваю, при цьому молодий кожному гостеві наливав чарку горілки. С-17; [пирипивáти]. *Хвалі́лас'а Ган:у́с'а, шо йі́йі р'ід богáти́й, а йак прі́йшлос' пирипивáти – повт'і́калі вс'і с хáти.* (Весільна пісня). Б-19.

ПЕРЕПИЛОЧКА [перепі́лочка] -и, *ж.* 1. *орн.* Молода самка перепела (у багатьох н. пп.). 2. *ент.* Білий метелик навесні. Щ-1.

ПЕРЕПИНАТИ [перепина́ти] -áйу, -áйеш, *недок., обряд.* Переймає весільний поїзд з метою отримати викуп. *Ході́л'и перепина́ти вес'і́л':е в нас.* П-50.

ПЕРЕПІЙ [переп'і́й] -о́йу, ч., *обряд.* 1. Переймання весільного поїзда з метою отримати викуп – горілку, закуску. *Молодо́му робі́ли переп'і́й корова́йниці́.* Х-7; [перепо́й]. *Перепо́йі ро́бл'ат' так – ста́вл'ат' стилéц', видро́ во'ді́, бу́лка хл'ба́, ну ше́ хто ікóни вино́сит'.* 3-27.

2. [пирипій]. Горілка і закуска тим, хто переймає весільний поїзд. *Друшкó то́й пирипій'і́ бирé в сýмку, і ї́дут' і спивáйут'.* 3-2. 3. [перепу́й]. Частина весільного обряду, коли ділять коровай, а гості вручають подарунки, за що отримують від молодого чарку горілки. С-17; [пе^нре^нпій] Б-19; [перепо́й]. *Пооб'і́да́йут і́ перепо́й, вже́ переп'і́вайут.* 3-40.

ПЕРЕПІЛКА [переп'і́лка || пирипíлка] -и, *ж.* 1. *орн.* Самка перепела (у багатьох н. пп.). 2. *ент.* Те саме, що МАТІЙ. Н-1, П-50, Щ-1; [пе^нре^нп'і́лка] П-24; [парап'і́лка] Б-22; [перип'і́лка] О-11; [пирип'і́лка] В-54, М-28, П-34;

[п'ірип'ілка]. *Йак б'ілін'к'е п'ір'ін'ілк'е прилит'іли – то на мулукó, йак жобтін'к'е – на мед.* Д-6, Б-16.

ПЕРЕПЛЕТЯНИЙ [переплét'аній || переплét'ани] -а, -е. 1. Переплетений. *Винóк переплét'ани л'énтойу.* С-17. 2. *перен.* Перемішений. *Ал'е то така вже україїнс'ка мова дал'єко переплét'ана с нóл'с'койу.* К-56.

ПЕРЕПОНКА [перепóнка] -и, ж. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. А-2, Б-19, Б-24, У-4; [перепінка] М-43.

ПЕРЕПРАДІД [перепрэд'ід] -а, ч. Прапрадід. *Потóмство – то д'ідо Тішкович'ами... Не тó, ш'о д'ідо – перепрэд'ід, йак насел'ілл'иса.* М-48.

ПЕРЕРВИ ВОГОНЬ [перерві вогóн'] незм. Переривистий сигнал з мисливського рижка про закінчення полювання. *Збираїмоса – чуйіш сигнал перерві вогóн'?* С-17.

ПЕРЕРИТИ [переріти] -ійу, -ійіш, док. 1. Зрити (про свиней). *З'ік'і гет' картóпл'у пуд л'ісом переріли.* С-17. 2. *перен.* Поперекидати речі, щось шукаючи. *Переріла вс'у годéжу в кўхрови, а хўстк'і ни нашла.* С-17.

ПЕРЕРІЗОК [перер'ізок] -ска, ч., кулін. Корж. *Перер'іски пеклá з мáком.* 3-14.

ПЕРЕРІЧКА [перер'ічка] -и, ж. Річечка. *Покé чéрес т'і перер'ічке перéйдеш, то і вéч'ір настáне.* Я-2.

ПЕРЕРОДЯНИЙ [перерóд'аній] -а, -е. Перегороджений. *Хл'ів перерóд'аній.* Б-21.

ПЕРЕС [пéрес] прийм. Те саме, що КЕРЕС. *Пéрес кўл':е скакáv – камазél'ку подрáv.* (Народна пісня). С-17.

ПЕРЕСИПАТИ [пe"pe"сіпати] -лл'у, -пиш, док. 1. Сиплючи, перемішувати що-небудь з чогось у щось (всі н. пп.). 2. Розібрати стару хату і з того матеріалу побудувати нову. *Л'ітом пe"pe"сіпл'у т'óч:ину хату.* С-17.

ПЕРЕСІДЧИНА [перес'ід'ч'іна] -и, ж., обряд. Перехід у нову хату; новосілля. В-30.

ПЕРЕСКАКАЛКІ [пe"pe"скáкалк'і] -лок, мн., етн. Дитяча гра, в якій учасники перескакують через палицю, покладену на дві опори; виграє той, хто вище стрибне. С-17.

ПЕРЕСКОК [перескóк] -у, ч. 1. Стежка, якою дикі звірі ходять до водопою. Л-13. 2. [перéскок] -а, ч. Стрибок звіра вбік, щоб заплутати слід. К-59.

ПЕРЕСМАГНИЙ [пересмагні'єї] -а, -е. Пересохлий. *Рот пересмагні'єї – три дн'і без воді.* С-2.

ПЕРЕСМИК [перéсмик] -а, ч. 1. Звірина стежка. В-29, М-53. 2. Місце, яким ходять звірі до водопою. *На перéсмику стáне охóтн'ік і жде.* 3-32, П-23, С-62. 3. Місце, яким звірі переходять дорогу. *На перéсмику стайé не одін пан...* В-29, Ж-5. 4. Одна стежка на снігу, якою зайці виходять жирувати. Г-11.

ПЕРЕСМИКАТИСЯ [пересмикатис'а] 3 ос. одн. пересмикайіц':а, недок. Перебігати. *Тут на перéсмику зв'ір пересмикайіц':а.* Б-21.

ПЕРЕСОЛ [пересóл] -у, ч., оказ. Пересолена страва. *Нидосóл на стол'і, а пересóл – на голов'і.* С-17.

ПЕРЕСПИШИТИ [переспишіти] -у́, -іш, док. Обігнати когось у русі. *Йїхали-йїхали, и н'імици переспиші'єли і заверну́ли йїх, і вони верну́лис'а.* Х-11.

ПЕРЕТИРАХА [перетирáха] -и, ж. Те саме, що ЗАТИРКА. К-32.

ПЕРЕТКАНИЙ [перéтканий] -а, -е. Полотно, на якому виткані візерунки з червоних ниток. *Перéткана сорóчка булá в ба́би.* П-15, С-8.

ПЕРЕТРАСТИ [пe"pe"трасті] -су́, -сéш, док. 1. Трусити, щоб вичистити щось від пилу, бруду і т. ін. (у багатьох н. пп.). 2. Шукати щось, перевертаючи і розкидаючи все. *Знікла сподніц'а – хату пe"pe"траслі і нима́.* Х-7.

ПЕРЕТРУБИТИ [пе"ре"трубіти] 3 ос. одн. пе"ре"тру́бит, док. Поперегризати, псуючи і залишаючи кусочки (про гризунів). В *йáми картóпл'у мiши* **ПЕРЕТРЯГ** *гет' пе"ре"трубіли*. С-17.

ПЕРЕТЯГ [перéт'аг] -а, ч. Протяг. *Не дава́ї дити́ни¹ сто́яти на перéт'агу*. Б-43.

ПЕРЕХІДЧИНА [перех'ідчина] -и, ж., обряд. Те саме, що ПЕРЕСІДЧИНА. В-23; [перех'ід'шчина] К-58, П-51; [пирихішчина] Ш-4.

ПЕРЕХІТЬКО [перех'іт'ко] -а, ч. Чоловік, який після весілля деякий час пожив у батьківському домі, а потім перейшов жити до дружини. М-49; [перехіт'ко] Л-4; [переход'ко] К-9, Л-4; [перехед'ко] С-49; [перехут'ко]. *Васил'у́в переху́т'ко знов посварі́вса вчора с те́шчою*. С-17.

ПЕРЕХНЯБИТИС [перехн'абитис || перехн'абитиса] -а́бл'ус, -а́биса, док. Нахилитися на бік. *Хлі́в в стовпа́х – гет' перехн'абивса*. С-17.

ПЕРЕХОДА [перехо́да] -и, ж. Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. П-15.

ПЕРЕХОДИНИ [перехо́дини] -ин, мн., обряд. Те саме, що ПЕРЕСІДЧИНА. 3-2.

ПЕРЕЧИНЮВАТИ [перечі́н'увати] -н'уйу, -н'уйеш, недок. Перебрати ще раз, готуючи до прядіння. *А поті́м вже клóч':е... Ї́х перечі́н'уйут' і пр'аду́т' на м'ішкі́е, пр'аду́т' на р'една, на рад'у́шку*. П-37.

ПЕРЕШУТКІ [перéшутк'і] -ов, мн. Православні жителі Підляшшя, що прийняли католицизм. *Так зва́ни перéшутк'і – перешлі́ с правосла́в'я на католи́ц'.* К-56.

ПЕРИДНИК [пері́дник] -а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИК. М-43; [перо́дник] В-10, Ч-6; [пир'ідник] В-23; [пиро́дник] В-2, В-54; [п'іро́дник] В-2.

ПЕРИПИНЩИКИ [перипі́ншчики] -ів, мн., обряд. Ті, хто перепиняє

молодого, коли він їде до молодої, вимагаючи викуп. Г-33.

ПЕРИСТИЙ [пері́стий] -а, -с. Такий, що має широкі груди (про собаку). *Пері́стий, бо з вели́кими перса́ми*. П-15.

ПЕРИЧ [пéрич] присл. Давніше. *То в нас дв'і вечéри бу́ло [на весі́ллі] так значі́т, йак пéрич*. Д-3.

ПЕРІСТИЙ [пер'і́стий] -а, -е. Те саме, що ПАРИСТИ. М-49.

ПЕРОД [пéро́д] -а, ч. Передня частина чого-небудь; перед. *Рі́жа коро́ва веде́ перо́д*. Р-5.

ПЕРСИ [пéрси] -ив, мн. **1.** Груди коня. 3-2; [пéрсти] Т-5. **2.** Груди собаки. *Соба́ку трéба на пéрсах бра́ти ші́тиком*. Ш-6, П-15.

ПЕРСНИК [пéрсник] -а, ч. Перстень. 3-2.

ПЕРСТИНЬ [пéрстин'] -а, ч. **1.** Те саме, що ПЕРСНИК. Н-3, П-46; [персте́н'] Л-26; [персте́н]. *Купі́ли вже персте́ни*. С-2; [пéрс'т'ін'] С-51; [перс'т'ін'] Щ-1; [пирсте́н'] К-40; [пирсті́н'] С-15. **2.** етн. Гра на вечорницях: вгадати, у чийї долоні перстень. Н-3. **3.** етн. Гра з перснем. *Вк'э́нут пéрстин'а в ночовк'э́ з водо́йу і трéба зубáми його́ ду́стати*. П-46.

ПЕРСТЬОНОК [перс'т'о́нок] -нка, ч. Те саме, що ПЕРСНИК. *Ма́ла йа перс'т'о́нок з о́чком*. Г-26; [перс'ц'о́нок] Ж-7; [перс'т'у́нок] 3-6.

ПЕРУН [пéрун] -а, ч. Грім з блискавкою. *Йак ві́де хма́ра, то с'в'іт'ат' гро́мніц'у, то пéрун не вда́рит'*. Х-7, Д-19, 3-6, П-37, Р-35, С-30. *Де йе бо́ц'ун – пéрун не бу́де бі́ти*. Д-22; [пéром]. *А пéром тебе́ не па́л'не!* Л-1, Л-5; [пéрем]. *Бода́ї тебе́ пéрем забéв*. 3-8; [па́рун] Б-8; [пéрон] Х-7.

ПЕРЦІЯКА [перці́яка] -и, ж. Те саме, що КОЛОДКА-10. Л-5.

ПЕРЧИК [пéрчик] -а, ч. **1.** бот. Малий перець (рослина і плід) (у багатьох н. пп.). **2.** перен. Той, що виривається вперед, хоче бути попереду. *Не"*

с'пийшій, не^н буд' пёрчиком, ше вс'пийшій. С-17.

ПЕРША ПАСКА [пёрша Пáска] -оїї -и, ж., реліг. Благовіщення (7 квітня). Пиклі пáски, бо ж то Пёрша Пáска. **ПЕРШАЧКА**

ПЕРШАЧКА [першáчка] -и, ж. 1. Учениця першого класу (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ПЕРВІСТКА. Л-4.

ПЕРШИ ДИВОСНУБИ [пёрши дивоснуби] -их -ив, мн., обряд. Перше знайомство кавалера з дівчиною. Йак йшл'і пёрши дивоснуби, то несл'і хл'ігб. Г-26. Ну вже прийіжз'айе хлóпец', знáчит', із маршáлком в тійі пёрши дивоснуби. Ч-9.

ПЕРШИЙ БРАТ [пёршиї брат] -ого -а, ч., обряд. Товариш молодого на весіллі; старший сват. П-21.

ПЕРШИЙ-ЛПШИЙ [пёршиї-л'іпшиї] -ого-ого. Будь-який. Ну то жóна <...>, здіймé пёршого-л'іпшого камин'ц'á <...>, притісни т'існо і скажій: "Де вз'алáс', туді, е, знікни". И вс'о. 3-6.

ПЕРШИНКА [першійнка] -и, ж. Те саме, що ПЕРВІСТКА. В-19, Т-5.

ПЕРШИ СОВЄТИ [пёрши сов'єти] -их -у, мн. Те саме, що ТИ СОВЄТИ. Пошлá в шкóлу ше за пёрших сов'єту, а там воїна, то кóнчилася нагúка. С-17.

ПЕРШИ [пёрш'і] -а, -е. Найкращий; найсмачніший. Пóл'с'куї боршч <...> внúтриним сáлом притóвчуйут', кїєслу капúсту – и о! пёрш'і боршч. М-23.

ПЕРШОСТРИДНІЙ [першострідн'ій] -а, -е. Те саме, що ПЕРВОСТРИННИЙ. Ш-6; [першострідн'і]. Першострідн'і брат живé в Новолінс'ку. П-15; [першострédн'і] П-15; [першострін'и] О-17.

ПЕРШОТЬОЛКА [першот'óлка] -и, ж. Те саме, що ПЕРВІСТКА. С-59.

ПЕРЬ [пер'] -р'у, ч., бот. Листя молодого часнику. Нарві-но мин'і пёр'у. 3-18.

ПЕС [пес] пса, ч., фаун. Собака. М-17, О-12, П-15, С-18, Ш-6.

ПЕСИК [песик] -а, ч. 1. фаун. Собаченя. О-12, П-15. 2. Пристрій у ткацькому верстаті, який затримує зворотний рух навою. 3-6. **ПЕТЛЯР**

ПЕСИСТІЙ [песійстиї] -а, -е. Рядно з різнокольорових поперечних смуг. То песісте радно. В-13.

ПЕСТКА [пéстка] -и, ж., бот. Гарбузова насінина. Понанóс'ат [на вечорниці] и пéсток... Пéсток налушчат по' кул'іна. Д-3.

ПЕСТЯ [пéс'т'а] -і, ж. і ч. Той, кого надмірно пестять. Б-46.

ПЕСУНЯ [песун'á] -áти, с., фаун. Те саме, що ПЕСИК-1. Л-1; [писин'є] Х-12.

ПЕТЕЛИТИ [петеліти] 3 ос. одн. петеліт', недок. Те саме, що ПЕТЛЮВАТИ. П-20.

ПЕТЕЛЬКА [петел'ка] -и, ж. 1. Проріз в одязі для гудзика. Завиліка петел'ка – гúз'ік пролázит. С-17; [пител'ка] Г-16. 2. Зменш. до ПЕТЛЯ-3. С-17.

ПЕТЕЛЬНЯ [петел'н'а] -і, ж. Те саме, що ПАТЕЛЬНЯ. Г-4, П-15; [питал'н'а] О-17; [пител'на] Д-11; [пител'н'а] 3-2.

ПЕТЛИХАТИЙ [петлихатій] -а, -е. Те саме, що КОВТАСТИЙ. О-9.

ПЕТЛИЦА [петліца] -и, ж. Те саме, що ПЛИЦА-2. С-6.

ПЕТЛИЦЯ [петліц'а] -і, ж. Петля в одязі. Г-34.

ПЕТЛЮВАТИ¹ [петл'увáти] 3 ос. одн. петл'уйе, недок. Бігти, заплутуючи сліди (про зайця); петляти. К-17, Н-21, О-13, С-62.

ПЕТЛЮВАТИ² [петл'увáти || питл'увáти] -уйу, -уйиш, недок. Отримувати пшеничне борошно тонкого помолу, мелючи на пителі. Возів не^нтл'увáти пшеницу до Трос'т'анцá. С-17.

ПЕТЛЯ [петл'á] -і, ж. 1. Те саме, що ПЕТЕЛЬКА-1 (у багатьох н. пп.). 2. Коло,

яке утворює заєць, щоб заплутати сліди. Б-19, М-2, О-9. **3.** Сильце. *Давуча петл'а.* С-19.

ПЕТЛЯЖ [пéтл'аж] -а, ч. Те саме, що ПЕТЛЯР. Л-11.

ПЕТЛЯР [петл'ар] -а, ч. Мисливець, який користувався петлями для лову звіра. Б-11, М-16, Д-5; [питл'ар]. *То не охóтн'ик – то питл'ар.* З-39, Б-38, Н-21.

ПЕТЛЯРНИК [петл'арник] -а, ч. Те саме, що ПЕТЛЯР. П-41; [петл'арн'ик] П-41.

ПЕТЛЯХ [пéтл'ах] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-47.

ПЕТЛЬОВАНИ [петл'овани] -а, -е. Те саме, що ПЕТЛЬОВИЙ. С-17.

ПЕТЛЬОВИЙ [петл'овий] -а, -е. Пшеничне борошно тонкого помолу. *Петл'ова мукá.* С-38; [питл'овий] Б-19, П-37.

ПЕТРИК [пéтрик] -а, ч. **1.** Варіант власного особового імені (< Петро) (у багатьох н. пп.). **2.** *ент.* Те саме, що БЕДРИК. *Пéтрику налови́ла в пу́шку і гра́йиц'а.* С-17; [пéтр'ик] Щ-1; [пéдрик] С-55.

ПЕТРІВКА [петр'івка || питр'івка] -и, ж., *реліг.* **1.** Петрівський піст (перед святом Петра і Павла – 12 липня) (у багатьох н. пп.); [петру́вка]. *Хто в петру́вку с'іно ко́сит, тої набáк'ер ша́нку но́сит.* Г-16, С-17. **2.** Час перед цим святом. *Хто в питр'івку с'іно ко́сит, тої на ба́к'ер ша́нку но́сит.* М-43, В-23.

ПЕТРО [Пeт'ро́] -а, ч. **1.** Чоловіче ім'я (всі н. пп.); [Пéтро] Ч-11. **2.** *реліг.* День верховних апостолів Петра і Павла (12 липня). Г-16, С-17.

ПЕТРА [Пeт'ра́] *реліг.* Те саме, що ПЕТРО-2. *По Питр'і, то ї по титл'і.* С-17; [Пéтра] Ч-11.

ПЕТРУСЬКИЙ [петру́с'кий] -а, -е. Такий, що стосується ПЕТРІВКИ-1; петрівчаний. *Ми спивáли ї петру́с'к'і п'іс'н'і.* К-9.

ПЕТРУЧОК [петручо́к] -чка́, ч. Те саме, що МАНДРИЧКА-1. Щ-1.

ПЕТРУШОК [петрушо́к] -шка́, ч. Начинка для пирогів із печінки. М-13.

ПЕЦКІЛЬ [пéцк'іл'] -а, ч. Те саме, що ПАСКЛИН. К-70.

ПЕЦЯТИ [пéц'ати] -а́йу, -а́йе'ш, *недок., знев.* **1.** Недбало виконувати якусь роботу. *Шос' пéц'а́йе вес' ráнок дл'а п'лати ї то́лку ма́ло.* С-17. **2.** Бруднити, вимазувати. *Їак хло́пе'ц' зас'м'і́йе'ц'а, то пéц'али са́ж'і́йу.* Ч-8.

ПЕЧАТУВАТИ [печáтувати] *3 ос. одн.* печáтує, *недок.* Робити сліди на свіжому снігу, які добре видно (про зайця). *Печáтуєє сл'ід за́йе'ц'.* В-12.

ПЕЧЕНИЦА [печeніца] -и, ж., *кулін.* Печений у печі гарбуз. О-2.

ПЕЧЕНЯ [печeн'а] -і, ж., *кулін.* Юшка з м'ясом, заправлена борошном. В-11.

ПЕЧЕРА [печeра || пичeра] -и, ж. **1.** Невелике заглиблення під корінням дерева, де живе звір. *Пeчeра у віворотн'і, там куні́ц'а живe.* С-56. **2.** Купина на болоті. П-15; [пичeра] С-19. **3.** [печeра́] -і, ж. Горбик біля озера. *Вода́ пудмі́ла пeчeру.* З-14.

ПЕЧИ [печі́] -у́, -e'ш, *недок.* **1.** Пекти що-небудь на вогнищі, жару. *Рожо́н, шоб са́ло печі́.* Б-44, М-43, П-46; [печ'і́]. *Хорма печ'і хл'і́б.* Р-26; [пичі́]. *Буду пичі́ сву́ї хл'e'ї́б.* Г-26, З-1. **2.** Те саме, що ПАРИТИ-6. О-20.

ПЕЧИРКА [печ'і́рка] -и, ж. Невеликий горбок серед болота, де робить гніздо дика качка. П-15.

ПЕЧИСКО [печиско́] -а, с. Те саме, що ХАТНИСЬКО. *Ті́ко чут'-чут' трóшк'і вперeт – там пeчиско такóйе йе.* М-51; [пéч'іс'ко] Ш-3.

ПЕЧКУР [пéчкур] -а, ч., *етн.* Те саме, що ПЕКАР. Л-4.

ПЕЧОРА [печoра́] -и, ж. Вовче лігво. К-53.

ПЕЧУРА [печура́] -і́, ж. Нора. *Печура́ йі́жá в трав'і.* С-56.

ПЕЧУХА [печуха́] -и, ж. Пісна глина, непридатна для виготовлення

гончарних виробів. К-67; [печуха́] -і, ж. *Печуха́ їде на грубу, а не горшкі.* Р-26.

ПЕЧУЧИЙ [печучій] -а, -е. Пекучий, жалкий. *Прокéва печуча вáл'ме.* О-17.

ПЕЩУГА [пещуга́] -і, ж. Непридатна для хліборобства земля. Р-1.

ПЕКАР [п'екар] -а, ч., етн. Дитяча гра, при якій невелику паличку кидають так, щоб попасти в ямку. К-58.

П'ЄРО [пй'єро] -а, с., збір. Пір'я. С-56.

П'ЄТКА [пй'єтка] -у, ж. 1. анат. П'ята ноги (у багатьох н. пп. на півночі і заході); [пй'ятка] (в інших н. пп.). 2. Частина леза ножа біля ручки. *Риж пй'єткоюу, а то носок зламáйеш.* К-58, Б-44, Д-19, З-37, П-23. 3. Частина коси побіля кісся. С-17.

П'ЄТНАЦІТКА [пй'єтнацітка] -у, ж. 1. Дівчина, якій виповнилося п'ятнадцять років. П-15. 2. Давніша монета в п'ятнадцять копійок. П-51. 3. Кладка з п'ятнадцяти снопів. В-13.

П'ЄТРО [пй'єтро] -а, с. 1. Горище у хліві. Б-44, В-23, Ж-6, З-2, З-29; [п'єтра] М-28; [п'єтро] К-58; [пй'ятро] М-43, П-48; [пй'єтиро] В-2; [пй'єтира] В-13. 2. Піднятий лід на озері чи річці, куди зайшло повітря. П-46.

ПЕХОТОЙ [п'ехото́й] присл. Те саме, що ПЕША. *І ву́н пошо́в п'ехото́й.* К-21.

П'ЄЦ [пй'єц] -а, ч. і ж. Піч. *Кул'обаха п'ит пй'єцом.* Ж-16. *Пол'із спáти на пй'єц.* Б-35, К-13; [п'єц] К-13.

ПЕЦА [п'єца] -у, ж., знев. Нехлюя. *Та́йа п'єца так спуніцу закал'єла, шо л'уде́ї сті́дно.* Б-16.

ПЕЦАЛЬОВИЙ [п'єцал'овій] -а, -е. Великий, довгий. *П'єцал'ові́й твоз'д'.* З-25.

ПЕША [п'єша] присл. Пішки. Н-20; [п'іша]. *Йа п'іша добирáлас'а.* К-70, С-21, Ш-1.

ПИВМЕТРА [пивм'єтра] незм. 1. 50 сантиметрів (у багатьох н. пп.); [пувм'єтра] С-17. 2. 50 кілограмів. *А пй'ат' злóтих, то пивм'єтра хл'іба! О!* Ш-6; [пувм'єтра] С-17.

ПИВНУТИ [півнути] -ну, -ниш, док. Випити. *Дай'ут' диті́ни півнути воді́.* Р-21; [п'івну́ти] П-51.

ПІД¹ [пид] прийм. 1. Указує на розміщення предмета під чимось; під. *Пид хáто́йу шчу́рі завелі́с'а.* Ж-14; [пуд]. *Пуд стрі́хойу горобі́й кубла́ мо́с'т'ат.* С-17. 2. Побіля чогось. *Пуд хливом нічо́го ни са́ді – там за́т'інок.* С-17. 3. Бути у ролі когось: за. *Ту́тка на́да йому́ [партизанові] розу́знáтис'а, в'ін то, е, пид уч'іт'ел'а.* Н-5.

ПІД² [пид] подá, ч. Спеціальна підстилка з гілок під снопи або сіно. В-19, К-58.

ПІДВАРКИ [підварки] -ів, мн. Хлів, клуня і хата, збудовані під одним дахом. Д-31.

ПІДВАРОК [підварок] -рка, ч. 1. Огороджений двір з чотирьох боків різними господарськими спорудами та високим тином. В-54; [п'ідварок] К-70; [пидва́рок]. *Госпо́д' ходи́т' по пидва́рку, в пра́вій ру́ци св'ічу но́сит'.* (Колядка). М-23; [пудва́рок] Ж-7; [пудв'ірок] С-38. 2. Подвір'я. Б-19; [пудва́рок] Д-33.

ПІДКУРЧ [пидку́рч] -а, ч. Спусковий курок у мисливській рушниці. Н-14.

ПІДЛІТОК [підліток] -тка, ч., орн. Напівдоросле дике каченя, яке ще не літає. В-54; [пидлі́ток] К-4; [подлі́ток] Г-11.

ПІДЛИЩКА [підлищка] -у, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. В-28.

ПІДМАРУШКАТИСЯ [пидма́рушкатис'а] -айус'а, -айес'а, док. Підв'язатися хустиною. С-63.

ПІДПАЛОК [підпа́лок] -лка, ч., кулін. Невеликий хліб, спечений перед полум'ям. Х-7.

ПІДРОСТОК [підросток] -стка, ч. Хлопчик 10–15 років. Л-4; [пудросток] С-17.

ПІДСВИНОК [підсвіно́к] -нка, ч. Напівдоросле поросля. О-25; [пудсвіно́к] С-17.

ПІДТЯЖИЧКА [пидт'ажичка] -и, ж. Те саме, що КОСНИК. 3-23; [п'ідт'ажечка]. Булі вино́чки^е і п'ідт'ажечки в їх. 3-23.

ПИЖ¹ [пиж] -а, ч. Прокладка з сукна, якою затакають гільзу при виготовленні мисливських набоїв. С-17, 3-28.

ПИЖ² [пиж] -а, ч., анат. Закінчення рила свині. К-6.

ПИЖЕЖНИК [пижéжник] -а, ч. Спеціальний пристрій робити з битих валянок пижі для мисливських набоїв. *Пиже́жником наруба́в пиж'і.* 3-28.

ПИЖМА [пíжма] -и, ж., бот. Рослина, яку використовують для лікування розладу шлунка (?). О-2.

ПИЖНЯ [пíжн'а] -і, ж. Стерня. Л-26, М-48; [п'іжн'а]. *Йачм'інс'ка п'іжн'а.* О-17; [п'ужн'а] К-2.

ПИЖОВКА [пижóвка] -и, ж. Пристрій для набивання порошу в гільзу. Р-13.

ПИЗИ [пíзи] пиз і -ив, мн., кулін. 1. Галушки. П-15. Картопляні галушки. *С'угодн'і ма́ти наваріла пиз.* В-36. *Йак схотівши, то йак закру́чуйеш пізи, то м'ясо йако́йе-небуд'м', а тоді шкварочкою обл'йец'а.* С-48, Ж-12. 2. Печена на деці терта катропля. Д-19; [пéзи] Д-19.

ПИЗНЯНКА [пизн'анка] -и, ж., орн. Порода великих диких качок, які прилітають найпізніше. С-19.

ПИЙНУТИ [пійну́ти] -у́, -éш, док. Зробити один ковток. *Йак гі́кавка, то пудно́сили до води́ – пійне́ хаї.* Б-19. *Ої да́йте-но мин'і молока́ пійну́ти.* П-51; [пійну́ти]. *Тре́ба води́ пійну́ти трóшечки.* Б-19, П-6.

ПИКАЛО [пíкало] -а, ч. Людина, яка заїкається. Т-5.

ПИК-МИК [пик-мік] виг. Передає нерішучу і незрозумілу відповідь. *И направл'а́йус' д'ла́ да́л'шого навча́н':а у м'істо Кійі́в. Йа: "Пик-мик..." А Веге́ра: "Дурн'у, тебе́ направл'а́йут', то ти л'іс'б'".* М-10.

ПИКАТИ [пíкати] -а́йу, -а́йш, недок. 1. Заїкатися. Т-5. 2. Подавати голос (про лісову козу). Б-13.

ПИКОНУТИ [пикону́ти] -у́, -éш, док. Ударити. *Тре́ба по кол'іни пол'іном пикону́ти [щоб заець упав].* (Пові́р'я). С-53.

ПИКТИ [пикті́] -чу, ~~чеш, тебур.~~

1. Готувати їжу на жару чи вогнищі (у багатьох н. пп.). 2. Доторкуватися чимось гарячим до тіла (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ПАРИТИ-7. П-35.

ПИКУШКА [пику́шка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Г-26.

ПИЛИПУВКА [пилі́пувка] -и, ж., реліг. Осінній піст. *Зимо́йу схóдилис'а, йак пилі́пувка, – почина́йуц'а вечорні́ц'і.* Б-40.

ПИЛИХАТИЙ [пиліхати́й] -а, -е. Те саме, що КУДЛІАТИ-2. Б-35, С-1.

ПИЛІ [пíлі] незм., дит. Сало. *Вр'і́жу пíлі і д'іт'ам.* 3-14

ПИЛКА¹ [пíлка] -и, ж. Металевий інструмент з зубцями для розпилювання різних матеріалів (у всіх н. пп.).

ПИЛКА² [пíлка] -и, ж. 1. Фартушок. К-70. 2. Шматок тканини. В-31.

ПИЛНИК [пилні́к] -а́, ч. Напильник. *Був би пилні́к, то пílку нагострív би.* С-17.

ПИЛОВИННЄ [пиловін':е] -а, с., збір. Тирса від різання деревини. Т-5.

ПИЛЬГУЧИТИ [пил'гучити] -гучу, -гучиш, недок., знев. Перерізати щонебудь тупою пилою. *И до́к'і ти будиш ту́йу до́шку пил'гучити?* С-17.

ПИЛЮВАТИ [пил'ува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Гострити напильником. *Соки́ру б́уду пил'ува́ти пилникóм.* Г-38.

ПИЛЮГА [пил'уга́] -і, ж., зруб. Густи́й пил. *В'ітром несé пил'угу́.* С-50.

ПИЛЮКА [пил'у́ка] -и, ж., зруб. Те саме, що ПИЛЮГА. *Гон йаку́ пил'у́ку пудн'ала́ маши́на.* С-17.

ПИЛЮШКА [пил'у́шка] -и, ж., кулін. Виріб із тіста. М-23.

ПИЛЯВА [пíл'ава] -и, ж. Те саме, що ПИЛЮГА. *А пíl'ава сто́йала за*

вóзом!.. Г-26. *Змитáй, мáти, лáви, шоб ни булò пил'áви...* (Весільна пісня). У-12.

ПИЛЯЧКА [пил'áчка] -и, ж. Те саме, що КОПАНКА-1. *Моті́чка з зубами, а пил'áчка так.* С-38.

ПИНАЧКА [пинáчка] -и, ж. Велика тепла хустка. Л-4.

ПИНДА [пінда] -и, ж. Смілива, гостра на язик дівка. Д-8.

ПИНДЮЧИТИСЬ [пинд'úчитис'] -чус'а, -чис'а, недок. Гордовито поводитися, хвастатися чимось. С-51.

ПИНЖАК [пинжáк] -á, ч. Верхній теплий одяг. *В нас так'ї́й от полунáл'то... Ну, ну, пинжакі́ вони називáлис' коліс'.* О-32, Р-25; [пинжáк] С-17.

ПИНЖАЧОК [пинжачóк] -чká, ч. Зменш. до ПИНЖАК. *Шіли пинжачкі́ сукóн':ї́й.* Р-33.

ПИНЬОХА [пин'óха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. Ч-5; [п'ї́йóха] П-15.

ПИНЯ [пін'а] -і, ж. Пузирчаста слина; піна. *Кáпáйе пін'а б'у́цáми.* П-15, Б-14, Г-38, Л-9; [пин'á] З-39, К-43; [п'ї́нá] М-34, О-25; [п'ї́н'а] Д-21, І-1, К-4, О-12; [пї́йна] К-27.

ПИПКА [пї́пка] -и^і, ж. **1.** Сосок жіночих грудей. К-70, С-17. **2.** мед. Бородавка. П-37; [пéпка] С-8. **3.** Сальна залоза в борсука (?). *В борсука́ пуд хвостóм їе пї́пка, в'ї́н с:е.* К-17. **4.** Те саме, що ПЕПКА. К-70, Х-10, Щ-1. **5.** Гуля на голові оленя, лося чи козла на тому місці, де були роги. П-15. **6.** анат. Відросток ззаду ноги у вепра. Н-21.

ПИПЛЯШОК [пї́пл'ашок] -шка, ч., бот. Пуп'янок. О-30.

ПИПТИК [пї́птик] -а, ч. Те саме, що ПИПКА-1. С-30.

ПИП'ЯШОК [пї́п'яшок] -шка, ч. Пристрій, на якому кріпився пістон у старовинних мисливських рушницях. С-62.

ПИР [пир] -а, ч., бот. Невеличкі цибулинки, що виростили з насіння. *Нас'ї́яли нас'ї́н':а – ві́росте пир.* К-58.

ПИРА [пї́ра] -и, ж. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. В-4.

ПИРДУН [пирдún] -á, ч. **1.** Те саме, що ПЕРДУН-1. С-17. **2.** Трубка-свисток з гарбузового стебла. С-17.

ПИР'Є [пї́р'є] -а, с., збір. **1.** Пир'я птаха. С-17; [п'ї́рд'є] Л-4. **2.** Пластинки, що відділяють насінину яблука від м'якуша; оплодень хрящуватий. *Їак суш'у́ йáблика, то пї́р'є вирї́зу́у.* С-17. **3.** Плавці риби. К-70.

ПИРИВОДИТИ [пиривóдити] -óжу, -óдиш, недок. **1.** Беручи кого-небудь за руку, проводити по чому-небудь кудись (у багатьох н. пп.). **2.** перен. Псувати; вживати без користі. *Наш вéприк ни ростé – тонó пиривóдит харч'ї.* С-17.

ПИРИВ'ЯТКА [пир'єр'єв'їáтка] -и, ж., фаун. Телиця, яка незабаром отелиться. С-30; [перев'їáтка] С-30.

ПИРИГОВОРІТИ [пириговорї́ти] -у́, -иш, док. Повторити вдруге (молитву, вірш та ін.). *Зговорї́ти "Отче наш", потóм знов пириговорї́ти.* Р-2.

ПИРИЗВ'ЯНКИ [пиризв'їáнки] -нок, мн. Учасники весільної перезви. Л-4.

ПИРИЙ [пирї́й] -у́, ч., бот. **1.** Трав'яниста багаторічна рослина злакових, звичайно бурян; *Elytrigia repens* (L.) Nevski (у багатьох н. пп.); [пирéї] С-17. **2.** Різновид лози з корою червонуватого кольору (?). *Ми коліс', їак ше булі́ д'ї́т'мі́, с пирї́й'у́ кóшички плїлі́.* С-17.

ПИРИКАРАБУНИТИСЬ [пирикарабúнитис'] -ус', -ис'а, док. Переповзти в інше місце, перекидаючись. *Їа пирикарабúнилас' їáкос' чириз дорóгу да ї́пунáла знов, де стрїл'áли.* Р-25.

ПИРИКІДАТИСЯ [пирик'ї́дáтис'а] З ос. одн. мин. ч. пирик'ї́дáлас'а, недок. Перетворюватися, ставати іншою істотою. *Вихóдит', шо вонá пирик'ї́дáлас'а в субáку і прихóдила до'ї́ти корóву.* Н-8.

ПИРИРОДЖАНИЙ [пирирóжаний] -а, -е. Такий, що вже погано родить (про поле); вироджений. *С'ї́ємо буракá, то прóсто г'ї́не – пóле <...> пирирóжане в́же.* К-38.

ПИРИСЛО [пирисло́] -а́, с. Пере-
всло. *Такéї зако́н був – ну йак йа їду
ж'éти (йа ш то́же ж'éла сéрпом), то
пéрше пирисло́ на... на спи́ну, шоб не
бол'іла.* П-19.

ПИРИСТОЙКИ [пиристо́йки] -йок,
мн., етн. Гра на вечорницях, коли
парубок і дівка перестоювали один
одного (хто довше стоятиме). Ч-8.

ПИРИХІДЕЦ [пирих'ідец] -дця, ч.
Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. К-40.

ПИРИХІДНИК [пирих'ідник] -а, ч.
Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. В-13.

ПИРИХОДЯЙ [пириход'а́й] -а́йя, ч.
Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. Б-19, Д-21.

ПИРИГ [пир'іг] -ога́, ч., кулін.
1. Печений виріб з тіста з начинкою (у
більшості н.пп.). *Пирогі пичо́ни.* П-37;
[пир'уг] -уга́, ч. *Пируг'і ни ворог'і.* С-17.
2. Біла паляниця. *С пил'о́вої мук'і
пиклі тиені́чний пир'іг – то б'ілі́ хлиб.*
С-38. 3. Вареник. *От пирогі наварі́ла в
нид'ілу.* П-37, Г-42, С-8. *Кол'іс' і" пирог'іе
варі́лі на вес'і́л':е.* В-27; [перо́г]. *То́лько
в нас назива́ли не перог'і, а завийо́х'і.
Éто вс'о в т'істо закру́чувалие і так
вс'о варі́ли.* В-15.

ПИРКА [пирка́] -і, ж. Зібраний
бджолами квітковий пилок рослин. Г-42.

ПИРКАТИ [пірка́ти] 3 ос. одн.
пірка́є, *недок.* Утворювати звуки (про
зайця). В-4; [пірскати] С-64; [пірхати]
Ж-14.

ПИРЛИНА [пирлі́на] -и, ж. Пір'іна.
М-9, Т-7.

ПИРО [пиро́] -а́, с. Те саме, що
КОЛОДОЧКА-6. Б-21.

ПИРОГЕ [пирогé] -і'єв, мн., етн. Те
саме, що ПОВЕСЮЛЬЩИНА. Т-5;
[пирогі] О-11.

ПИРОЖИТИСЬ [пирожі́тис'] -у́с'а,
-і́с'а, *недок., оказ.* Чванитися, гонорувати
(?). *Йак ни пир'іг, то ни пирожі́с'а, йак
ни т'éмиш, то і ни бирі́с'а.* Б-44;
[пиружі́тис']. *Йак ни пир'іх, то ни
пиружі́с'а.* Б-43.

ПИРХ [пирх] *виг.* Передає швидке
відлітання комахи. *Шчéдрику-вéдрику,
де тво́я хатка? Чи в ц'о́му бо́ці, чи в
то́му? Пирх – ди і поле"т'ів.* С-15.

ПИРШЕНЬКА [пиршен'ка] -и, ж.
Те саме, що ПЕРВІСТКА. Ч-5.

ПИР'ЯНКА [пир'я́нка] -и, ж., бот.
Те саме, що ПИРИЙ-1. Ж-11.

ПИСАКА [писа́ка] -и, ж. 1. Писачок
для нанесення воскових візерунків на
великодні яйця. Х-7. 2. ч. і ж., згруб.
Той, хто погано або безграмотно пише.
Написа́в писа́ка, шо ни розби́ре соба́ка.
С-17.

ПИСАЛНИЦЯ [писал'ниця́] -і, ж.,
анат. Те саме, що ЗДЮР. Д-21.

ПИСАНА КОЛЯДА [Пісана
Кол'ада́] -ойі -і́, ж., реліг. 1. Вечір перед
Різдвом; Святвечір. М-13. 2. Водохреще
(19 січня). *Пісана Кол'ада́, бо христі́
нішут'.* Х-7, П-37, Ш-6.

ПИСАНКА [писанка́] -и, ж. 1. обряд.
Великодне яйце, фарбоване в декілька
кольорів. Х-7. 2. [писанка] -и, ж.
Орнамент на глечичку. *Крамінчи́ком
робі́ли пісанку на гладі́шці.* Н-20.

ПІСКА [піска́] -и, ж., анат., згруб.
Губа людини. З-11.

ПІСКАВКА [піска́вка] -и, ж. Те
саме, що ВАБИК. *Дл'а бика́с'ів бу́ла
піска́вка така́.* Б-34.

ПІСКАТИ [піска́ти] 3 ос. одн.
піска́є, *недок.* Подавати голос (про
білку). П-44, Ч-2; [піс'кати] В-4.

ПІСКИ [пі'ск'и'є] -ив, мн., анат.
Губи. *Йак намал'у́ймо брoви'є са́жу́ю, а
пі'єск'и'є бурако́м, то такéйі, йак
л'ал'очкé.* М-7.

ПІСКЛЯ [піскл'а́] -а́ти, с. Маленька
плаксива дитинка. *Чо ти пишчи́ш,
піскл'о́?* М-49, Л-4, С-17.

ПІСКЛЯТКО [піскл'а́тко] -а, с. Те
саме, що ПІСКЛЯ. М-6.

ПІСКОВНЯ [піско́вн'а] -і, ж.
Кар'єр, звідки беруть пісок. Х-7;
[п'іско́вн'а] Б-8, Х-7.

ПІСКОТИ [пі́скоти] -от, мн. Голос, який подає білка. Д-21.

ПІСКОТУН [пі́скотун] -а, ч., фаун. Миша з білою шерстю на животі і темнішою смугою на спині. О-12.

ПІСНА КОЛЯДА [Пі́сна Кол'ада] -ойі -і, ж., реліг. Різдво Христове. Б-19.

ПІСНИКАТИ [пі́сникати^е] -айу, -айеш, недок. Постити; дотримуватися посту. *Треба пісникати – нічо не^е йісти.* Б-19, Ч-6; [поснікати] С-17; [п'існикате] 3-11.

ПІСОК [пі́сок] -ска, ч., анат., зруб. 1. Обличчя. Б-46; 2. Щока. М-6. **ПІСЬМО** пис'ьмо. А-2.

ПІСЬМО [пис'мó] -а, с. 1. Лист (у багатьох н. пп.). 2. перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. Ж-5.

ПИСЬ-ПИСЬ¹ [пис'-піс'!] виг. Уживають для підкликання цуценяти. Д-38, К-58; [п'іс'-п'іс'!] В-17, С-56.

ПИСЬ-ПИСЬ² [пис'-пис'!] виг. Уживають, коли садовлять дитину на нічний горщик. С-17, Ц-3.

ПИСЯТКО [пис'ятко] -а, с., фаун. Щеня. У-10.

ПІТ¹ [піт] *пóду*, ч. Основа печі. Д-11.

ПІТ² [піт] *пóту*, ч. Піт (у багатьох н. пп.); [пут] *пóту*, ч. *Аш пут віступив.* С-17.

ПІТЕЛЬКА [пітél'ка] -и, ж. Те саме, що ПЕТЛЯ-3. К-58, С-21.

ПІТИ [пі́ти] *пйу*, *пйеш*, недок. 1. Ковтати яку-небудь рідину (у всіх н. пп.). 2. Клювати, дзьобати (про птахів). *Воробл'і не тилі конопл'і.* С-15. *Варабушк'і прóсо пйут'.* М-43.

ПІТЛАЙ [пітлáй] -áйа, ч. Те саме, що КУДЛАЙ-2. Л-5.

ПІТЛАТИЙ [пітлáтий] -а, -е. Те саме, що КУДЛАТИ-2. Т-7.

ПІТЛЬОВАНКА [пітл'óванка] -и, ж. Пшеничне борошно тонкого помолу. Г-26.

ПІТРАВКА [пітра́вка] -и, ж., кулі́н. Рідка страва з відвару грибів чи м'яса. *Варіли пітра́вку <...>. К'інл'ат' грибі*

чи мн'áсо, а пóсл'а муко́у колóт'ат' те йу́шк'і, і вмучáли вже хл'іп чи млинці'і. Л-4.

ПІТРІВКИ [пітр'івки] -вок, мн., обряд. Петрівчані пісні; постові пісні. В-23.

ПІТРУВАТИ [пітрува́ти] -у́йу, -у́йе́ш, недок., обряд. Угощати пастухів на свято Петра і Павла (12 липня). *Пастушкі сто́лика зрòбл'ат' з дёрну, ко́жне собі шо-не́бут' принисе́... Коліс' то пастухáм дава́ли, і так пітрува́ли... Л-4.*

ПІХІР [пих'ір] -а, ч. Мозоль. П-37.

ПІХОВАТИ [пихова́ти] -áйу, -áйе, недок. Гонорувати; бути пихатим. *Піхичі тéшче́йка, пішина до з'áт'а не вййшла. Йáк бу́деш пихова́ти – не бу́деш з'áт'а ма́ти.* (Весільна пісня). В-13.

ПІХОТОЮ [пихото́йу] присл. 1. Те саме, що ПЕША. *Два́цят' версто́в пихото́йу йшов.* С-17. 2. Повільною ходою. *Соба́ка пихото́йу іде.* С-17.

ПІХТИК [піхти́к] -а, ч. Те саме, що МІЙКА. Б-12.

ПІЧАНИ [пичані́] -ів, мн., анат. Печінка. *А тої в пичана́х сиді́т'!..* В-13.

ПІШАКА [пишакá] присл. Те саме, що ПЕША. Б-14, С-17.

ПІШВА [пішва] -и, ж. Наволочка на подушку. К-70.

ПІШЕЧКА [пішечка] -и, ж., кулі́н. Шматок тіста, за допомогою якого визначали, чи спікся хліб. *В стакáн вуді́ кйе́дали пішечку. Йáкшó хл'іб гутóви, та пішечка сплива́йе.* Х-7.

ПІШИНКА [пишінка] -и, ж. Те саме, що ПЕРВІСТКА. М-46.

ПІШНЯ [пішн'á] -і, ж. Долото з вигнутим лезом для видовбування ступи. С-17.

ПІЩ [піщч] -á, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. *Хаз'áйка! Піщч'і повик'іда́ла на дорóгу.* П-33, С-62; [п'іщч] С-62.

ПІЩАВКА [пішчавка] -и, ж. Те саме, що ВАБИК. Б-14, П-34; [пішчалка] О-13.

ПИЩАТИ [пишчáти] *3 ос. одн.* пишчít', *недок.* Те саме, що ПИСКАТИ. *Б'їлка пишчít' йак птáшка.* Н-14, Т-7.

ПИЩЕРА [пишчéра] *-и, ж.* Те саме, що КУБАХ⁴-7. *Пишчéра йáг'їд^м.* В-2.

ПИЩЕТИ [пишч'éти] *3 ос. одн.* пишчít', *недок.* **1.** Утворювати звуки (про зайця). М-45. **2.** Утворювати звуки (про куницю). Л-9.

ПИЩИК [пíшчик] *-а, ч.* **1.** Те саме, що ВАБИК. П-44. **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. С-65.

ПИЩІ [пишч'і] *-ів, мн.* Те саме, що КОЛОДКА-10. *Курка почалá губіти пийáк – бóде в пишчáх.* П-33.

ПИЯК [пийáк] *-á, ч.* П'яниця. *Одинáк йак ни злóдїй, то пийáк.* Д-18, В-27, В-54; [п'ійáк]. *У нас булó п'ї'йáк^о в трóха.* Ч-9.

ПИЯТИКА [пийатї'ка] *-и, ж., знев.* П'янка, випивка. Х-7.

ПИЯЧКА [пийáчка] *-ї, ж.* Жінка-п'яниця. *Одинáчка йак не кúрва, то пийáчка.* Г-16.

ПИЯЦЮГА [пийац'ýга] *-и, ч., знев.* Те саме, що ПИЯК. З-6.

ПІВДНІ [п'івдн'ї] *присл.* Опівдні. В-54.

ПІВЗЄ [п'івз'є] *-а, с., збір.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Н-16.

ПІВЗИНИ [п'івзини] *-ин, мн.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Б-19, Б-35, К-59; [пáвз'іни] В-8.

ПІВЗОНЬ [п'івзón'] *-а, ч.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Г-32.

ПІВМИЩИНКА [п'івмішчинка] *-и, ж.* Неглибока миска. Н-4.

ПІВНИЦЯ [п'івніц'а] *-ї, ж.* **1.** Тепла комора для зберігання картоплі, прибудована до хати. *Тепér п'івниц' немáйє, все рóбл'ат' л'óха.* П-48; [півніц'а] З-5. **2.** [п'івн'їца] *-и, ж.* Підвал. *Йéс'л'ї не розобрáл'ї, то шче п'івн'їца с-нуд будінку повін:а бúти іс цéгол вїмурувана.* Д-33.

ПІВНІСІНЬКИЙ [п'івн'іс'ін'кїй] *-а, -е.* Дуже повний. *П'івн'іс'ін'ке в'їдрó йак óко.* В-32.

ПІВТОРАК [п'івторáк] *-а, ч.* Людина здорового зросту. Х-7.

ПІВТРЕТЯ [п'івтрéт'а] *числ.* Три з половиною. Х-7.

ПІВТУРАЧ [п'івтурáч] *-а, ч.* Те саме, що ПІВТОРАК. С-23.

ПІВШОРА [п'івшóра] *-и, ж.* Те саме, що КАНТАР¹-2. М-34.

ПІГАСТА МИШ [п'їгаста миш] *-ойї -и, ж., фаун.* Польова миша з чорною смугою на спині. *Розвеліс'а п'їгаст'ї мїш'ї.* З-2.

ПІГАСТИЙ [п'їгастїй] *-а, -е.* Такий, що має чорну смугу на спині: (про мишу). **ПІД'ДИНЬ** З-2.

ПІГУЛКА [п'їгúлка] *-и, ж.* Те саме, що ГАЛКА². *Йак лис схóпнт' п'їгúлку, то здихáйє.* В-29; [пигúлка] З-24.

ПІД [п'ід] *пóду, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. О-20.

ПІДБИГИ [п'ідбиги] *у зн. присл.* Дія, коли собака починає бігти. *Собáка п'ідбиги їде.* К-58.

ПІД БИТКУ [п'ід бítку] *незм.* Спосіб садіння картоплі (?). П-34.

ПІДВАРОК [п'ідварок] *-рка, ч.* **1.** Те саме, що ПИДВАРОК-1. *Багат'їй, хто мав т'ї п'ідварки.* К-58, Д-31. *П'ідварок був кружнїй.* П-17, Ш-1. **2.** Повітка для зберігання воза, борін та ін. реманенту. С-56. **3.** Загорожа для овець. С-56. **4.** [п'ідворок]. Подвір'я коло хати. Ш-6.

ПІДВОЛОЧКА [п'ідволочка] *-и, ж.* Мішок, у який насипають пір'я для подушки. Г-34.

ПІДГНЬОТОК [п'ідгн'óток] *-тка, ч.* Підметка у взутті. Т-5.

ПІДГОЛОС [п'ідголос] *-у, ч.* Те саме, що ВЕДРО. *Їде п'ідголос п'ід горóйу.* К-71, Д-16.

ПІДГОНЧАСТИЙ [п'ідгónчастїй] *-а, -е.* Такий, що має жовтий колір живота (про масть собаки). П-53.

ПІДГОРЛО [п'ідгóрло] *-а, с.* Те саме, що БОРОДА-2. О-9.

ПІДАШОК [п'ід:áшок] *-шка, ч.* Те саме, що **ОБОРОГ**. С-21.

ПІДУЛКА [п'ід:у́лка] *-и, ж.* Частина приклада мисливської рушниці під стволем. Р-13.

ПІДУЧКИ [п'ід:у́чки] *-чок, мн.* Уставки в чоловічій сорочці від плечей до половини грудей і спини. С-56.

ПІДЖИГУВАЧ [п'іджігувач] *-а, ч.* Той, хто підбурює когось проти чого-або кого-небудь. М-19.

ПІЗЕЛЕНКИ [п'ідзеленки] *-ів, мн., бот.* Те саме, що **ЗЕЛЕНИЦЯ**. О-3.

ПІД'ІДИНЬ [п'ідйїдин'] *-д'н'а, ч., ент.* Довгоносик буряковий; *Bothynoderes punctiventris* Germ. **ПІДКІПЕЛНИ** Ш-6.

ПІДКІПЕЛНИ [п'ідк'іпелни] *-а, -е.* Такий, що народився в жнива під копою (про зайчєня). Р-13.

ПІДКОВА [п'ідкóва] *-и, ж.* 1. Металева пластинка, яку прибивають до копита коня (всі н. пп.). 2. *перен.* Те саме, що **ПЕТЛЯ**-2. Л-5.

ПІДКОЛОЧАНКА [п'ідколóчанка] *-и, ж., кулін.* Те саме, що **ГОДЗЯ**. Д-23.

ПІДЛИСКА [п'ідлі́ска] *-и, ж., бот.* 1. Пролісок; *Scilla bifolia* L. Н-21; [п'ідли́ска] Н-21; [п'ідлашка] П-48; [п'ідли́стка] Б-24; [п'ідличка] Д-38; [п'ідлишка]. *П'ідлишка голубéйким цвітé.* Б-19, Д-38; [п'ідл'ашка] В-13. 2. Те саме, що **КОЗОДРА**. В-23.

ПІДЛІТКА [п'ідл'і́тка] *-и, ж., орн.* Молода дика качка, яка ще не вміє літати. П-32.

ПІДЛІТОК [п'ідл'і́ток] *-тка, ч., орн.* Птах, який ще не вміє літати. Д-16, П-23, Р-5; [подл'і́ток] Г-11; [п'ідл'óток]. *Вбрав'а в палк'і – вже н'ідл'óток.* З-39; [пудл'éток] П-34, [пудл'еток] Г-15; [пудл'і́ток] В-3, В-29, Д-30, Ж-5; [пудл'і́ток] З-32.

ПІДЛЯЩИК [п'ідл'áшчик || пидл'áшчик] *-а, ч., іхт.* Середнього розміру лящ. *Ну л'ашч ве^члікий, а н'ідл'áшчик малий.* П-51, Б-29.

ПІДМАЗАТИСЯ [п'ідма́затис'а] *-áжус'а, -áжис'а, док.* Піддобритися. *Йак н'ідма́затис'а хоч, то кажеш татус'у.* П-15.

ПІДМОЛОДЬ [п'ідмолод'] *-і, ж., вж.* у виразі **ЗРОБИТИ ПІДМОЛОДЬ** [зробити п'ідмолод']. Зробити розчин на хліб. У-3; [п'ідмолот] З-8.

ПІДНАВІС [п'іднав'іс] *-а, ч.* Те саме, що **ОБОРОГ**. М-2; [поднав'ес] Б-38.

ПІДНУШ [п'іднуш] *-а, ч.* Мотузка, за допомогою якої гойдають колиску. С-56.

ПІДПЕНЬОК [п'ідпéн'ок] *-н'ка, ч., бот.* Опеньок; *Armillaria mellea* Quel. Д-6, У-3.

ПІДПУШОК [п'ідпу́шок] *-шка, ч.* Підшерсток у собаки. О-9.

ПІДРАНОК [п'ідра́нок] *-нка, ч.* Поранений звір. Л-5, О-14; [подра́нок]. *А подра́нок вт'ік од охóтн'іка.* Т-2, С-53; [пудра́нок] А-2, Д-22, З-37.

ПІДРОСТИК [п'ідрóстик] *-а, ч., фаун.* Теля, яке вже трохи підросло. У-12.

ПІДРОСТОК [п'ідросток] *-стка, ч.* 1. *фаун.* Напівдорослий звір. С-19, С-64; [п'ідрóсток] В-54, Д-22; [пудросток] Г-15; [пудрóсток] К-27. 2. *фаун.* Звір, народжений минулого року. С-64. 3. *орн.* Напівдоросле маля дикої качки. Ж-3, М-9; [пудрóсток] Д-19, П-53.

ПІДСАДКА [п'ідса́дка] *-и, ж.* Підсадна качка, яку використовують мисливці для примановання селезня. П-32; [подса́дка] А-2.

ПІДСАКАНДРАТИ [п'ідсакандра́ти] *-áйу, -áйеш, док.* Підкоротити одяг. М-6.

ПІДСТИЛКА [п'ідстилка] *-и, ж.* Солома чи трава для підстилання тварин у хліві. *Йа накосів трóхи корóви на н'ідстилку.* Г-19.

ПІЖАРНЯ [п'іжа́рн'а] *-і, ж.* Комора. Т-22.

ПІЖНЯ [п'іжн'а] *-і, ж.* Стерня після зернових культур. *По н'іжн'і буракі дóбре ростут'.* О-32; [пóжн'а] Б-43.

ПІЙЛО [п'ійло] -а, с. 1. Те саме, що ВОДОПІЙ. О-25. 2. Заварена вода з борошном та лляним або конопляним насінням, якою напоювали телят. Г-16; [п'іло] М-3; [п'ійло]. *Дайу тил'атови п'ійло, то аш ближчїт.* С-17.

ПІКАВКА [п'ікавка] -и, ж. Те саме, що ВАБИК. Г-38, О-5.

ПІКАНЕЦ [п'іканец] -нца, ч., кулін., *перев. в мн.* **ПІКАНЦИ** [п'іканци]. Те саме, що КУТИК. С-21.

ПІКАРКА [п'ікарка] -и, ж. Те саме, що ОЖУГ-1. Ч-5.

ПІКАТИ [п'ікати] 3 ос. одн. п'ікає, *недок.* 1. Подавати голос (про куріпку). Б-29, Л-1. 2. Утворювати звуки (про **ПІКЕР** зайця). П-46.

ПІКЕР [п'ікер] -а, ч., *етн.* Те саме, що ПЕКАР. С-48.

ПІКІ [п'ікі] *спол.* Поки. *П'ікі і роботу поробиш...* З-14; [п'іки] У-3.

ПІКНУТИ [п'ікнути] -у, -иш, *док.* Вимовити слово. *Анў мин'ї и ни п'ікни!* С-17.

ПІКОЛОК [п'іко́лок] -лка, ч. Грубка для опалення приміщення. *Напалили дóбре в п'іко́лку.* Л-5, Б-43, Г-42; [п'іко́лук] О-35.

ПІКОТА [п'ікотá] -ї, ж. Те саме, що СПЕКОТА. Стáла така п'ікотá... Р-35.

ПІКУН [п'ікун] -á, ч. Ручка, за допомогою якої виймають з печі сковороду. С-10.

ПІЛ [п'іл] *полá, ч.* 1. Настил з дощок біля печі для спання. З-44; [пил] Ж-14; [пул] С-17. 2. Дерев'яне ліжко. З-44.

ПІЛПОВКА [п'іл'іповка] -и, ж., *етн.* Запускний тиждень перед Великим постом. Д-33.

ПІЛКА¹ [п'ілка] -и, ж. 1. Фартух. *До пéч'ї ходїти – трéба причипїти п'ілку, а то сáжа скр'їз'.* Л-1, Ж-4, П-15. Старий фартух. *Хвартушóк новїй, а п'ілка с'áката́ка.* З-14. 2. Одна із частин тканини, з яких шують широкі спідниці. С-21; [пұлка]. *Їак був цар і царїца – в с'їм пұлок булá спуднїца, їак пришилї*

пол'áки – спуднїца прилїпла до сра́ки, а їак пришóв сов'ёт – сра́ка побáчила св'ет. С-17.

ПІЛКА² [п'ілка] -и, ж. М'яч. К-13.

ПІЛОК [п'ілок] -лка, ч. Те саме, що ГОПУЛОК. Б-19.

ПІЛУЧКА [п'ілучка] -и, ж. Ряднина, за допомогою якої переносять зілля. В-17.

ПІЛЬОТ [п'іл'от] -а, ч. Відрізаний шматок сала. В-21.

ПІМПИК [п'імпик] -а, ч. 1. Будьякий нарїст на рослині. С-17. 2. Підвищення різного роду на предметах. *Впáла крїшика, і п'їмпик годбївса.* С-17.

ПІНЧУК [п'інчук || пинчук] -á, ч. 1. Житель Пінська і Пінщини (н. пп. Берестейщини). 2. Малий **ПІРЙОВАТКА** ніж. К-27.

ПІНЬОХА [п'ін'óха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. П-19.

ПІП¹ [п'іп] *понá, ч.* 1. Священик (у багатьох н. пп.); [пип] Ж-14; [пуп]. *Їак вмер бидн'ачóк, то пришóв пуп и д'ачóк, а їак вмер багáти, то пришло́ все силó хавáти.* С-17, Г-16. 2. *етн.* Те саме, що ТРІСКАЛО. П-46, С-56.

ПІП² [п'іп] *виг., незм.* 1. Наслідування звука автомобільного клаксона. С-17. 2. Автомобіль. *Не їди, бо там п'ін їїде.* С-17.

ПІПА [п'іпа] -и, ж., *дит.* Вода. *Нáше дит'áтко п'іпи схот'їло.* С-17.

ПІПИ [п'іпи] *незм.* Пити. *Будїши п'іпи?* С-17.

ПІПКАТИ [п'іп'ікати] 3 ос. одн. п'іп'ікає, *недок.* Утворювати звуки (про зайця). С-6.

ПІПІП [п'іп'іп] *незм., дит.* 1. *виг.* Наслідування звуків автомобільного клаксона. С-17. 2. Автомобіль. Ш-6.

ПІПКАЛО [п'іпкало] -а, с. 1. Клаксон автомобіля. *Зал'їзе в каб'їну і дўшит рукоїу п'іпкало.* С-17. 2. Дитина, яка наслідує звук автомобільного клаксона. *Ої ти, п'іпкало! Перестáн' вже п'іпкати.* С-17.

ПІПКАТИ [п'іпкати] -аїу, -аїш, *недок.* Наслідувати звук автомобільного

клаксона. *Т'агне машинку і п'іпкайе.* С-17.

ПІР [п'і́р] -а, ч., бот. 1. Листя молодої цибулі. В-19. 2. Листя молодого часнику. Р-35.

ПІРА [п'і́ра] 1. *мн.* Пір'я. *П'іро одне, а н'іра багато.* А-2, Л-5; [п'і́ре] П-53; [п'і́рд'е] Л-4. 2. *анат.* Перетинка між пальцями водоплавних птиць. К-17.

ПІРИСТИЙ [п'і́рйстий] -а, -е. Те саме, що ПАРИСТИ. В-23.

ПІРИТИСЬ [п'і́ритис'] 3 *ос. одн.* п'іриц':а, *недок.* Випадати (про старе пір'я птахів, після чого з'являється нове). Т-8.

ПІРІЙОВАТКА [п'і́рй'йоватка] -и, *ж.*, бот. Пірій повзучий; *Elytrigia repens* (L.) Nevski. I-5.

ПІРІО [п'і́рйо] -а, с. Те саме, що КОЛОДКА-10. К-3.

ПІРНИКУС [п'і́рнікус] -а, ч., *орн.* Порода невеликих диких качок. Р-30.

ПІРО [п'і́ро] -а, с. 1. Пір'їна. А-2. 2. Плавець риби. К-58, П-37; [п'і́ро] В-19. 3. Лопать весла. Г-42.

ПІРШІ [п'і́рш'і] *присл.* Спершу; давніше. *П'ірш'і було лучше жéти.* Ч-3.

ПІР'ЯЧИ КОСТИ [п'і́рйачи кóсти] -их -ей, *мн.* Те саме, що КОЛОДКА-10. 3-2.

ПІСЄ [п'і́с'є] -éти, с., *фаун.* Те саме, що ПЕСУНЯ. С-56, Ш-6.

ПІСЕТКО [п'і́с'єтко] -а, с., *фаун.* Те саме, що ПЕСУНЯ. 3-6.

ПІСИНЄ [п'і́син'є] -éти, с., *фаун.* Те саме, що ПЕСУНЯ. 3-6.

ПІСКАТИ [п'і́скати] 3 *ос. одн.* п'іскайе, *недок.* Подавати голос (про лисицю). К-59.

ПІСКІ [п'і́ск'і] -сók, *мн.*, *обряд.* Великодні писанки. В-34.

ПІСКОВИНА [п'і́сковина] -й, *ж.* Те саме, що ПИСКОВНЯ. М-7.

ПІСКОВНИЦЯ [п'і́скóвниц'я] -й, *ж.* Те саме, що ПИСКОВНЯ. 3-25.

ПІСКУР [п'і́скúр] -а, ч., *іхт.* В'юн; *Misgurnus fossilis* L. *П'ішч'ит', йак сіл':у*

посіпати, то ї п'іскúр. К-70, С-56; [пискúр] 3-6.

ПІСЛЯВЧОРА [п'і́с'л'авчóра] *присл.* Позавчора. К-78.

ПІСНИЙ [п'і́сній] -а, -é. 1 У якому відсутні м'ясні й молочні продукти (у багатьох н. пп.); [пóсній] Ж-14; [пúсній] Г-16, С-17. 2. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. М-34.

ПІСОЧНИК [п'і́сочн'ік] -а, ч., *фаун.* Заєць із шерстю рудого кольору. К-17.

ПІСТИН [п'і́стін] -óна, ч. Капсуль у мисливському патроні; пістон. Ж-6, Н-14, О-29; [пистóн] Д-39, 3-2, 3-21, К-71, Л-11, Х-10; [п'і́стóн] Д-16, К-47, С-17, Т-8, Т-11; [пудстóн] М-49, С-27, С-62.

ПІСТОНІВКА [п'і́стон'івка] -и, *ж.* Саморобна мисливська рушниця. М-45; [пистонівка] К-17, С-21; [п'і́стонúвка] 3-16; [пистонúвка] В-4; [п'і́стунúвка] Г-38, Д-15, Р-28; [пистунівка] С-21; [пудстонівка]. *Ходів на пол'увán':е с пудстонівкоюу.* С-62.

ПІСТУНЧИК [п'і́стúнчик] -а, ч., *етн.* Те саме, що ПЕРСТИНЬ-2. *Ше грали п'істúнчика – дайé солóму в рúки, а тої вга́дує.* Б-42.

ПІСТЮХ [п'і́с'т'úх] -а, ч. Кулак. Ж-1.

ПІСЯТО [п'і́с'áто] -а, с., *фаун.* Те саме, що ПЕСУНЯ. К-68.

ПІТБОЛЬШИ [п'і́тбóл'ши] -а, -е. Такий, що більше підріс. *П'ітбóл'ши да стáл'і вже так'ім'і добр'іш'і девчáтам'і.* В-8.

ПІТИ ПО СОРОЧКУ [п'і́ті по сорóчку] *незм.*, *обряд.* Етап весільного обряду, коли молодий у суботу ввечері перед весіллям іде до молодої викупляти собі сорочку. С-38.

ПІТОНІЯ [п'і́тóн'йя] -йй, *ж.*, бот. Те саме, що ВАРАНИЦЯ. К-39.

ПІТТОЧКА [п'і́т'очка] -и, *ж.* Наточений грубшим полотном низ жіночої сорочки. Х-10.

ПІТЯ [п'і́т'я] -й, *ж.*, *дит.* Те саме, що ПІПА. Ш-6; [пíт'я] Н-8.

ПТЯЖКА [п'іт'ажка || п'іт'ашка] -и, ж. 1. Те саме, що КОСНИК. Д-31, С-44, Т-5, Х-10. 2. Вузька довга смужка тканини, яку заплітали в коси як прикрасу. Г-21. 3. Вузька смужка кольорової тканини, яку пришивали до одягу. *Спудніц'а с п'іт'ажк'ами*. В-19, Х-10.

ПТЬКІ [п'іт'к'і] незм., дит. Пити. С-17.

ПХВА [п'іхва] -и, ж. Чохол для ножа. С-56, У-10; [п'іхв'а] Г-5.

ПХОТА [п'іхота] -и, ж., бот. Те саме, що СИДУХА-3. *Дехто говорит' п'іхота, а дехто се'дун*. Х-7; [пихота] Х-7.

ПХОТКА [п'іхотка] -и, ж., бот. Те саме, що СИДУХА-3. Ж-7.

ПХОТОЮ [п'іхот'ю] присл. Те саме, що ПЕША. 3-30.

ПХУРКА [п'іхурка] -и, ж., фаун. Куниця, яка ходить по землі, а не по деревах. *П'іхурка ходит' по земл'і*. С-6.

ПЦОВИСЬКО [п'іц'овис'ко] -а, с. Місце, де була хата. Т-7.

ПЧКА [п'ічка] -и, ж. 1. Мала піч (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що КУБАРКА. 3-39; [пйічка] С-17.

ПЧНИК [п'ічнік] -а, ч. 1. Той, хто мурує печі. Г-16. 2. Лопата, за допомогою якої саджають хліб у піч. Р-28.

ПШВА [п'ішва] -и, ж. Підкладка в одязі. С-40.

ПШНЯ [п'ішн'а] -і, ж. Різновид сокири з лезом, перпендикулярним до топорища. Т-5.

ПЯТИ [п'ійати] 3 ос. одн. п'іє, недок., оказ. Співати. *Йак ум'іє, так' і п'іє*. Ч-8.

П'ІВНИК [п'ійвник] -а, ч. 1. орн. Молодий півень. Б-14, Г-16, К-20, С-17. 2. кулін. Спеціальна булочка, спечена на весіллі. Б-14, Г-16, К-20.

П'ІЧ [пйіч] *печ'і*, ж. Піч. С-17.

ПЙОРА [пйора] *пйор*, мн. Те саме, що ПІРО-2. Б-19.

ПЛАВЕЦЬ [плав'ец'] -вц'а, ч., анат. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. М-34; [пл'ів'ец'] Ж-3.

ПЛАВКА [плав'ка] -и, ж., анат. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. Р-29, С-64.

ПЛАВОК [плав'ок] -вк'а, ч., анат. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. В-12, В-29, Т-7.

ПЛАВУН [плав'ун] -а, ч. 1. анат. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. П-4, Ш-6. 2. Рідка глина в глибині землі, через що не можна викопати колодязя. *Докоп'алис до плавун'а да і пок'инули коп'ати*. С-17, П-33, О-29.

ПЛАВУХА [плав'уха] -и, ж. Ряска; Lemna minor L. *Треба налув'ети плавухи дл'а мал'ех кач'ок*. В-2.

ПЛАЗЬМА [плав'зма] присл. Покласти що-небудь ширшою частиною до землі. **ПЛАСКОДОН** *Ни став бру'са на рибр'о, а кладі плав'зма*. С-17.

ПЛАКАВИЙ [плав'авий] -а, -е. Нещасливий; такий, що спричинює плач. *П'рава ног'а – плак'ава* [якщо спіткнешся]. (Повір'я). П-32.

ПЛАКАВО [плав'аво] присл. Погано; зі слізьми та плачем. *Переїде к'ім зл'іва направо – буде плак'аво*. П-32.

ПЛАКСИ [плав'аксі] -ів, мн., мед. Те саме, що КРИКЛИВЦІ. *Чар'івніц'а плав'аксі нак'ідає*. В-27.

ПЛАКСИВЦІ-КРИКЛИВЦІ [плав'аксівці-криклівці] -ів - -ів, мн., мед. Хворобливий стан дитини, коли вона постійно плаче і кричить. *Даї мин'і сонлівц'і-др'імлівц'і, на тоб'і плав'аксівці-криклівц'і*. Р-2.

ПЛАКСОХА [плав'асоха] -и, ж. і ч. Те саме, що МАЗЯ-1. Г-21.

ПЛАКСУЛЯ [плав'асул'а] -і, ж. Те саме, що МАЗЯ-1. М-23.

ПЛАКСУН [плав'асун] -а, ч. 1. Те саме, що МАЗЯ-1. С-17. 2. Спеціально найнята жінка голосити за покійником. *То в Рос'ії нан'ім'али плав'асун'а, а в нас н'е, тог'о не було*. 3-27.

ПЛАМЕТА [п'ламéта] -и, ж. **1.** Дошові або снігові хмари, які з'являються через невеликі проміжки часу. *Внос' в хату вийдра з водб'ю – знов п'ламéта суне.* С-17. **2.** Вітер, який то посилюється, то слабне. *П'ламéтойу в'й'є в'ітер – пов'й'є да ї перистане, пов'й'є да ї перистане...* Г-21. **3.** Якась невідома причина; неконтрольована сила. *І й'акá на тибé п'ламéта нашла, шо ти бз'ікай'иш?* С-17.

ПЛАНІТА [план'іта] -и, ж. Хмара. *Л'ізе вил'éка план'іта.* В-31. *Знов план'іта надхóдит.* З-6; [план'éта]. *Такá план'éта шла, шо хто й'огó знай'є, шо тó... Нóс'ат тій'і б'ури...* К-38.

ПЛАСАТІЖІ [пласат'іж'і] -ів, мн. Плоскогубці. К-70.

ПЛАСИ [п'ласі] -ів, мн., мед. Те саме, що КРИКЛИВЦІ. Г-32.

ПЛАСКОДОН [пласкодóн] -а, ч. **ПЛАСТ** *Перевóзили нас пласкодóном.* С-8.

ПЛАСТ [пласт] -á, ч. Те саме, що КУБАХ⁴-7. *Пласт й'áгод.* Л-13.

ПЛАСТОЧКА [п'ластóчка] -и, ж., анат. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. С-19.

ПЛАТ [плат] -а, ч. **1.** Довга вузька тканина, якою пов'язували голови зам'іжні жінки; намітка. *Мáйу плат, а держу на смерт' труну покривáти.* М-43, С-5. *То вона мен'і [на весіллі] тóгó винкá зн'ал'á и тóгó пл'áта, пл'áта тóгó (звáл'е пл'ат) завел'á.* Г-19. **2.** Тканина, якою покривають покійника. З-25.

ПЛАТИТИСА [плат'ітиса] 3 ос. одн. мин. ч. плат'ілос'а, недок. Оплачуватися; продавати з вигодою. *К'еп не плат'ілосо, то б ни^е держáли [парники].* Б-21.

ПЛАТНО [п'латно] присл. Оплачуючи. *П'латно – плáтит грóши ї уч'иц'а.* В-53.

ПЛАТОК [платóк] -ткá, ч. **1.** Носовичок. *Вуз'мі платкá і вітри нóса.* С-17, Г-16. **2.** перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. П-41.

ПЛАТОЧОК [платóчок] -óчка, ч. **1.** Зменш. до ПЛАТОК-1. С-17, К-20. **2.** перен. Одяг як придане майбутньої

молодої. *Складáй по платóчку, пóки дит'á в повитóчку.* Т-4.

ПЛАТТЄ [п'лат'т'е] -а, с. **1.** Жіночий одяг – сукня. *Кут'іла све^дкрúси штáпел'не плáт'т'е.* С-17 (і в багатьох н. пп.). **2.** збір. Білизна. *Плáт'т'е прáли на ріц'у.* Ж-9, Д-18, С-17. *Ої м'її везé гн'її, а йа плáт'т'е прáла.* (Народна пісня). Д-18.

ПЛАХТА [п'лахта] -и, ж. Ряднина для перенесення бурячиння, різного бур'яну та ін. К-17, С-21.

ПЛАЧЕЧКА [п'лаче^ччка] -и, ж. Те саме, що ПЛАШИЧКА. *Спудн'ец'у в такéїї трóшки в плаче^чк'їе ткáли.* П-26.

ПЛАЧКА [п'лачка] -и, ж. Те саме, що ПЛАКСУН-2. *То кол'іс' жиді наймút' плáчку... Наймút', вже вона плáче там... Ше ск'іл'ко то ден' ходітиме плáкатиме.* Б-19; [п'лач'ка]. *То в Рос'їїї, мáма казал'і наймáйут плáч'ку, і вона плáч'е.* П-36. **ПЛЕТЮНКА**

ПЛАШИЧКА [п'л'áшичка || пл'áшечка] -и, ж. Виткана кольорова смуга на рушнику чи рукаві сорочки. *То чирвóна, то зилéна, то чóрна пл'áшечка – йак порóбл'ат'.* Г-21.

ПЛАШНИК [п'лашнік] -а, ч., бот. **1.** Те саме, що ЛАПАХА. К-2, О-32. **2.** Півники болотні; *Iris pseudacorus* L. П-21.

ПЛАЩА [п'лашчá] -а, ж. Плащ. *Плашчá вй'сит на горі, на бáнтини.* С 17.

ПЛАЩИК [п'лашчик] -а, ч. **1.** Невеликий плащ (у всіх н. пп.). **2.** обряд. Подарунок, який дають хресні своїм хрещеникам. О-12. **3.** обряд. Тканина, дарована на хрестинах. С-42.

ПЛАЩОВИ ЦИГАНИ [п'лашчові цигáни] -іх -áн, мн. Цигани, які не люблять працювати. Б-19.

ПЛЕВУХЕ [п'левухе] -и, ж., збір., бот. Рослинність, що росте в озері. *Вже вóзира начинáйе зарастáти п'левухá.* В-13.

ПЛЕМЕННИЦЯ [племѐн:иц'а] -і, ж. Племінниця. П-15.

ПЛЕСКАТИ¹ [плѐскати || плеска́ти] -айу, -ай'иш, недок. Аплодувати. За в'їри йому плѐскали вс'ї. С-17.

ПЛЕСКАТИ² [плеска́ти] -а, -е. Плоский. *Йако́гос' пле^аска́того хл'їба напикла́.* С-17.

ПЛЕСКАЧ [плеска́ч] -а́, ч. 1. *етн.* Гра на вечорницях, очевидно, те саме, що ТРИСКАЛЮ. *Гра́ли в і́гри – фа́нти, плескача́.* Р-33. 2. [пл'еска́ч] кулін. Плоский корж. С-12.

ПЛЕСО [плѐсо] -а, с. Місце на полі без рослинності. *Гондо́ се́рет по́ла плѐсо йак'е́ – про́со ни зишло́.* С-17.

ПЛЕТІНКА [плет'їнка] -и, ж. Те саме, що ЛЕНА. Б-19, 3-21.

ПЛЕТУХА [плету́ха] -и, ж., бот. Витка квасоля. Д-8; [плиту́ха] Х-7.

ПЛЕТЮНКА [плет'унка] -і, ж. Дрібно заплетена дівоча коса. *Запле^{ла} дівочу плет'унку.* С-17.

ПЛЕТЮХ [плет'ух] -а́, ч. Тин з лозових прутів, плетених навколо забитих у землю кілків. С-51.

ПЛЕТЯНКА [плѐт'анка] -і, ж. Обплетений лозовими прутами бутель. С-17.

ПЛЕЧА [пле^ача́] -і, ж., анат. Передня нога свині вище коліна; лопатка. Н-14.

ПЛЕЧІ [плѐч'ї] плеч, *мн.* 1. *анат.* Частина тулуба від ший до рук (всі н. *пп.*). 2. Тупий бік леза ножа. Т-8.

ПЛЕЧКО [плечко́] -а, с., анат. Плече. П-15, С-17, С-40.

ПЛЕШНЯК [плешн'ак] -а́, ч., бот. Те саме, що ЛАПАХА. М-48.

ПЛЕГА [пл'ѐга] -и, ж. 1. Сніг з дощем. К-70. 2. (?) У прокльоні: *Хаї на тебе́ пл'ѐга!* С-43.

ПЛЕЙТУХ [пл'ѐйтух] -а, ч. Те саме, що ПИЖ. М-36.

ПЛЕТА [пл'ѐта] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. Б-33, П-6.

ПЛЕЦОК [пл'ѐцок] -цка, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. П-19, Ш-5.

ПЛЄШКА [пл'ѐшка] -и, ж. Те саме, що БЛЄШКА¹. Л-9.

ПЛИВА [плива́] -і, ж. Те саме, що ЗДЮР. С-60.

ПЛИВТИ [пливті́] -у́, -ѐш, недок. 1. Плавати. *Хло́пци пливлі́ човно́м.* Б-14.

2. Текти (про воду). *В нас тут рика́ пливѐ і назива́йеу':а Орл'анка.* Ч-9.

ПЛИДНИЙ [плї́дний] -а, -е. Кітний (про зайчиху). *Плї́дна заї́чиха.* О-5.

ПЛИЖКАМИ [плї́жками] у *зн.* присл. Підстрибуючи. *Б'їжїт' соба́ка плї́жками.* У-4.

ПЛИСАК [плиса́к || пл'їса́к] -а́, ч. Той, хто сплавляв колоди по ріці. *Плисаки́ жив'їли там на дѐрв'ї.* К-45.

ПЛИСИ [плї́си] *плис, мн.* Те саме, що ПЛИСАК. *Тут йїхали плї́си, т'аглі́ дѐрво, му́сит', вгору́ ду́ Гда́нс'ка.* К-45.

ПЛИСКА [плї́ска] -и, ж., орн. Плиска біла; *Motacilla alba* L. *Плиск'ѐ цвиркот'ѐт'.* Г-40. *Посила́е жа́йворонок плї́ску, – може, пос'їйав дї́д горо́ху мі́ску?* У-12; [плї́ска] К-58.

ПЛИСКАЧ¹ [плиска́ч] -а́, ч. Неповний стручок гороху або квасолі. В-54.

ПЛИСКАЧ² [плиска́ч] -а́, ч., *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛЮ. *Плиска́ч, бо йак пл'асне, и тра вгада́ти, хто віт'ав.* Р-33.

ПЛИСКУХА [плиску́ха] -и, ж., бот. Те саме, що ПЛОСКУХА. Р-33, Х-7.

ПЛИСНА [плисна́] -і, ж. Плісень на квашених продуктах. Р-21.

ПЛИСНЯ [плї́сн'а || плї́сн'а]. -і, ж. Те саме, що ПЛИСНА. *Плі́сн'у збе^{рї} зѐрху на капу́сти.* С-17; [пл'ї́сн'а] С-17.

ПЛИТІНКА [плит'їнка] -и, ж. 1. кулін. Різновид батона (у багатьох н. *пп.*). 2. Жмут вичесаного і сплетеного прядива. 3-11.

ПЛИТВА [плї́тва] -и, ж., *їхт.* Плітка; *Rutilus rutilus.* *Плі́тва у нас ка́жут', вона́ по-кні́жному плотва́.* Б-29.

ПЛИТКЄ [плитк'ѐ] -то́к, *мн.* Те саме, що КОСНИК. *Брат росплита́е се^астру́. Де ти плитк'ѐ под'їв?* П-46.

ПЛИТКО [плі́тко] *присл.* Прудко, швидко (про течію ріки). Там нї плі́тко билó без Буз^х. М-51.

ПЛИТНЯ [плитн'á] -і, *ж.* Тин з лозових прутів. Плитн'á з лозі мо́же бу́ти лежа́ча і сто́йма. С-17.

ПЛИТТЕ [пліт'е] -а, *с.*, *збір.* Верхній шар ґрунту з травою. Пліт'е нар'іжут' з горбká, шоб коноплі не сплива́ли [як вимочують]. П-37.

ПЛИТУН [плитун] -á, *ч.*, *знев.* Базіка. С-38.

ПЛИТЮХ [плит'ух] -а, *ч.*, *знев.* Те саме, що ПЛИТУН. Л-27, С-38.

ПЛИЧОХА [пличо́ха] -и, *ж.* Велика тепла хустка. П-37, К-70; [пл'ічо́ха] П-15.

ПЛИШИЧКА [плішичка] -и, *ж.*, *орн.* Те саме, що ПЛИСКА. Де тійі плишичк'і сид'áт? С-17.

ПЛИШНИК [плишні́к] -á, *ч.*, *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. Ба́ло на плішнику́ пи́клий хлі́б. М-43. В нас ка́жут' плишні́к, а в дру́г'їй д'іре́вн'ї ПЛИВА харні́. Ф-3.

ПЛИВА [пл'іва] -і, *ж.*, *анат.* Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. В-3.

ПЛВКА [пл'івка] -и, *ж.*, *анат.* Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. Б-11, З-29, П-24.

ПЛИДНИЙ [пл'ідний] -а, -е. Про самку звіра, яка носить плід. М-2, С-64.

ПЛИСКА [пл'іска] -и, *ж.*, *бот.* Те саме, що КОРИНОГА. Ба́чу чер'ін' плісо́к. Г-26, Д-3, Ж-7. В нас наїбарз'їі по́пит то... ми назива́єм пліскі́, а по-по́л'ску кúрка. Є-1, В-18.

ПЛИСНЯВА [пл'існ'ава] -и, *ж.* Те саме, що ПЛИСНА. С-17.

ПЛИТ [пл'іт] *плóта*, *ч.* Тин, огорожа. С'ідáл'ї на плоті́ висóко і сп'івáл'ї свáн'ки́, шоб бу́ло чу́ти дал'е́ко. В-27; [плит] Ж-14; [плут] Г-16, С-17.

ПЛИТУХА [пл'іту́ха] -и, *ж.* Кошик з двома ручками. К-13.

ПЛИЦАК [пл'іца́к] -á, *ч.* Кошик з лозового пруття. Д-39.

ПЛИЧКО [пл'ічко] -а, *с.* **1.** *анат.* Те саме, що ПЛЕЧКО. Кру́тит пра́ве пл'ічко. С-17. **2.** Вішак у шафу. Годéжу не к'ідаї, а пові́с' на пл'ічко. С-17.

ПЛИЧО [пл'ічо́] -á, *с.* Те саме, що ПЛЕЧА. С-62.

ПЛИШ [пл'іш] -а, *ч.* **1.** Непридатна для хліборобства земля. К-58. **2.** Місце, пропущене під час сівби. Пліш нидос'ї́яний. К-58.

ПЛИШКА [пл'ішка] -и, *ж.* **1.** Головка цвяха. Т-5. **2.** Потовщення на веретені. В-13.

ПЛОЙКА [плóйка] -и, *ж.* Те саме, що КІМБАЛКА. П-21.

ПЛОМИК [плóмик] -а, *ч.* Тимчасовий шкільний підручник, який видавали у Львові за німецької окупації і поширювали на Берестейщині. І вун йї́здив на Украйіну, там брав так'ї́їі плóмики називáлис', так'ї́їі, как уч'е́бн'ік. В-15.

ПЛОСКУНКА [плóскунка] -и, *ж.*, *бот.* Чоловічі стебла конопель; плоскінь. Ж-7.

ПЛОСКУХА [плóску́ха] -и, *ж.*, *бот.* Півняче просо; плоскуха звичайна; *Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv. В-18, Д-3, П-15; [плоскуха́] Г-16, С-17; [плескуха́] С-30; [плóскуха] В-45.

ПЛОТИК [плóтик] -а, *ч.* **1.** Невисокий тин (у багатьох н. пп.). **2.** Пастка для лову вовків, що складалася з нижчих кілків, за якими були вищі, куди клали приманку; вовк перестрибував через нижчі кілки і напорювався на вищі. Д-7.

ПЛОХ [плож] *оказ.* Поганий. Бог та Бог, áли буд'ї сам ни плох. В-13.

ПЛУГОВАТИ [плугова́ти] -у́їу, -у́їеш, *недок.* Після садіння картоплі по зораному проходити ще плугом, роблячи рівніші борозенки. С-15.

ПЛУЖЕЧОК [плужéчок] -чка, *ч.* Те саме, що ОБГОРТАЧ. Плу́шка в́же ма́йу, к'е́п ше плужéчка зробі́ти. С-17.

ПЛУЖОК [плужо́к] -жка і -шка, *ч.* Плуг для орання. С-17.

ПЛУСА [плу́са] -и, ж., ент. Блошиця; *Acanthia lectularia* L. П-15, Ш-1.

ПЛУТ¹ [плут] плóта, ч. 1. Тин, огорожа. Г-16, С-17, К-2. 2. Гребля, якою бобри перегороджують річку. *Бобри плóта загатіли.* Т-2.

ПЛУТ² [плут] -а, ч., евф. Заєць. *Зáйец' плут, бо заплутує с'л'іді.* С-53.

ПЛУТА [плу́та] -и, ж., знев. Базікання, плітки, несерйозні пісні. *Ой такé-во плута ка́же...* Б-19.

ПЛУТАТИСЬ [плу́татис' || плу́татис' -айус' || -айус, -айес'а || -айіса, недок. 1. Іти, заплігаючи ногою за ногу. *Плута́йтса по дорóзи, йак спу́тане.* С-17. 2. Забувати. *Вже тóчно ни роскажé – плута́йус.* С-17. 3. перен. Жити мучачись. *Вс'і вже померлі, а йа ше плута́йус'.* К-38.

ПЛУТИ [плу́ти] -ив, мн., знев. Плітки. Ж-15.

ПЛУШКУВАТИ [плуш*кува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Те саме, що ОБГАНЯТИ-2. *Ми пошл'і картофл'і плушкува́ти.* Д-3.

ПЛЬОНТАТИ [пл'óнтати] -айу, -айеш, недок. Іти нерівно, плутаючи ногами. *Пльонта́йе, йак пудстрéл'ане.* П-53.

ПЛЬОНТАТИСЯ [пл'óнтаг'іс'а] -айус', -йес'а, недок. Не знаходити постійного місця; часто переїжджати. *А котóри нуз'н'ії поприй'ежз'ал'і, то пл'óнтал'іс'а там по Пóл'шчи.* П-10.

ПЛЬОТИ [пл'óти] -ув, мн. Стрічки, які вплітають у коси. *Роспл'у́в бра́теїко сéстройко косу́. Де вун тійі пл'óти подева́в?* (Весільна пісня). В-58.

ПЛЮВАТИСЬ [пл'ува́тис'] -у́йус', -у́йес'а, недок. 1. Виштовхувати з рота слину (всі н. пп.). 2. Виявляти незадоволення, огиду. *Вун пл'ува́вса на тійі слова́.* С-17. 3. Про kota, який фиркає, але до рук не йде. С-15.

ПЛЮГА [пл'у́га] -и, ж. Те саме, що ПЛЄГА-1. *Дош'ч', пл'у́га... То' в та́ч'ку ту дитіну, і так йа т'ійі буракі вбр'ізували.* Д-20, Ч-5.

ПЛЮГОТА [пл'у́го́та] -и, ж. Те саме, що ПЛЄГА-1. Ч-5.

ПЛЮЖИТИ [пл'у́жити] 3 ос. одн. пл'у́жит', недок. Сильно йти, лити (про дощ). *Ну і дошч пл'у́жит'...* В-25.

ПЛЮНИ [пл'у́ні] -ів, мн., кулін. Те саме, що БАБА³. Ш-4.

ПЛЮСУВАТИ [пл'усува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Гасити вапно. З-6.

ПЛЮХОТА [пл'ухóта] -и, ж. Негода. *Йак настáне вже ниго́да, то тійко в гукн'і сид'іли дивéлис'а на туйу пл'ухóту.* Б-43.

ПЛЮЩАК [пл'у́шчак] -а́, ч. Те саме, що ТРИСКАЛО. Г-21.

ПЛЮЩАНКА [пл'у́шчанка] -и, ж., ент. Те саме, що ПАНАС-2. *На дворé гра́йут' пл'у́шчанку – завйáзвал'і óчи, все ховáл'і, а вон потóм шука́в.* Р-27.

ПЛЮЩИТИ [пл'у́шчити] -у, -иш, недок. 1. Заплющувати (про очі). *Адін хтос' пл'у́шчив, а дру́гії раздава́в прис'т'ін'а б́уд'таби ка́жному, алі аставл'éв в кагос' адно́га.* В-13, В-39. 2. Жмуритися під час гри в хованки. *Йак доби́жит, де пл'у́шчив, – зорá! зорá! И вже вун б́уде пл'у́шчити, трéба засту́кати.* В-39.

ПЛЯМА [пл'áма] -и, ж. 1. Частина поверхні, яка виділяється кольором. *В на́шейі корóви пл'áма бй́ла на лóбови.* С-17. 2. Гандж. *Пл'áма йе в Йевдо́х'ін'ії доу'і.* З-4.

ПЛЯМКА [пл'áмка] -и, ж. Те саме, що КЛЯМКА-1. *Вз'áвса руко́йу за холо́дну пл'áмку.* С-17.

ПЛЯН [пл'ан] -а, ч. Податок. *Мої от'éц' ужé со́рок годóв од: айé пл'áни і не од:áв.* К-21.

ПЛЯНЕЦ [пл'áneц] -нца, ч. Саджанець лісових дерев. С-17; [пфл'áneц]. *Саді́ли пфл'áнци дуба.* С-17.

ПЛЯСТРИ [пл'áстри] -у, мн. Збиті за допомогою грабель оберемки сіна, що ніби склеєні вологою. *Так ко́пцу*

роск'їдала, шо однакови пл'астри. Де ж воно вісохне тобі? С-17.

ПЛЯТУХ [пл'атух] -а, ч. Виплетений із соломи вулик. С-56.

ПЛЯХА [пл'аха] -і, ж. Пляшка. К-57.

ПЛЯЦ [пл'ац] -а, ч. 1. Ділянка землі. Так'ї пл'ац горόδу гоблогуїе в нашого хаз'айїна. С-17. 2. Частина поля, вибрана для полвання. Б-11.

ПЛЯЦИК [пл'ацїк] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. К-64, Ш-4.

ПЛЯЦКА [пл'ацка] -и, ж., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. На гоб'їд напе"клá пл'ацки. Ч-11.

ПЛЯЦКИ [пл'ацки] -цок, мн., кулін. Терта картопля, розлита на все деко і спечена в печі. М-43.

ПЛЯЦКО [пл'ацко] -а, с., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. З-23.

ПЛЯЦОВИСЬКО [пл'ацовїс'ко] -а, с. Те саме, що ХАТНИСЬКО. Ж-16.

ПЛЯЦОК [пл'ацок] -цка, ч., кулін. 1. Корж з прісного тіста. Пл'ацок на соди. В-25, К-70, М-6, П-15, П-48. 2. Те саме, що БЕЦЬ. Тэрти пл'ацок. П-51, З-2, П-34, П-50, Т-5, Ж-7. Пл'ацок картохл'ови. Г-26; [пл'оцок] Р-21.

ПЛЯЦУН [пл'ацун] -а, ч. Удар по пл'аццá. С'ад', бо дам пл'ацунá. З-39.

ПЛЯШКА [пл'ашка] -и і -і, ж. 1. Посудина зі скла для рідин (усі н. пп.). 2. Горілка. С'амого рán':а вже хóдит і шукáїе пл'ашку. С-17.

ПО [по] прийм. 1. Уживають при вказуванні на місце. По вігону ходїла худба. С-17 (і всі н. пп.). 2. Після. По заходу сонц'а см'їт':а не винóс'ат'. Х-7. По армїї 'після служби в армїї'; по воїн'ї 'після війни'; по л'экції 'після уроків ще деякий час перебувати в школі, виконуючи непідготовлені домашні завдання'. С-17. 3. Уживають, указуючи на кількість. То в нас булó по три с'їмїї в хáти. Р-33. Платїла по дэсїт' грївен' за штýку. С-17. 4. За. По плóт'ї [тримаючись за тин] лед' зайшлá додóму – так

но'гá бо'л'їла. Х-7. 5. За (у порівнянні з чимось). Не"мá мн'áса по свїніни, не"мá рїби по лїніни. Л-1. 6. у спол. з ім. вказує на закінчення чогось. В нас вже по картóпл'ї 'закінчилася картопля'. П-26. От и по с'вáту 'кінець святкування'. С-17.

ПО-БАБСЬКИ [по-бáбс'ки] присл. 1. Робити що-небудь так, як старі жінки (всі н. пп.). 2. Зав'язати кінці шнурків так, що їх не можна розв'язати. Завїязáв по-бáбс'ки, то мýсиш рїзати. В-23.

ПОБАГАТО [пóбагато] присл. Забагато. С-25.

ПОБАГАЦЬКО [побагáц'ко] у зн. присл. Дуже багато. Тїко ни побагáц'ко бирї, а потрóшк'ї. М-23.

ПОБАРАХЛИТИ [побарахлїти] 3 ос. одн. побарахлїт', док. Не пощастити. Йому побарахлїло в охóт'ї. Д-22.

ПОБАЯТИ [побáяти] -áїу, -áїеш, док. Розповісти. Ну ше йá побáїу вам... В-58.

ПОБЕРЕЖНИК [поберéжник] -а, ч. Лісник. З-25; [побережник]. Бáт'ко йогó колїс' робїв побережникóм. П-20.

ПОБИРАЛЬНИК [побирáл'ник] -а, ч. Жебрак. М-19.

ПОБИРАЛЬНИЦЯ [побирáл'ниц'я] -і, ж. Жебрачка. М-19. **ПОБОРОТИ**

ПОБИРАТИ [побирáти] -áїу, -áїїш, недок. Жебрати, старцювати. М-19.

ПОБИРАТИСЬ [побирáтис'] -áїус', -áїес'а, недок. Те саме, що ПОБИРАТИ. Хаз'айї вечéру варéли, а ме ходéли побирáтис'. П-23; [побирáтис'а]. Там, в Рос'її, ходїл'и побирáтис'а... за хл'їбом ходїл'и. П-51; [поб'їрáтис'а] Р-35.

ПОБИРУХА [побирóуха] -и, ж. 1. Те саме, що ПОБИРАЛЬНИЦЯ. Ж-4. 2. перен. Жінка, яка постійно ходить до сусідів. То та побирóуха, цо по хатáх хóдит'. Ж-4.

ПОБИРУШКИ [побирóушки] || поб'їрóушки] -шок, мн. Жебракування. Ходїл'и побирáтис'а, побирóушки казáл'и. П-51.

ПОБІВТИ [поб'івти] -жу́, -жіш, док. Побігти. *Зайца́ и пудстрéлив, áле поб'ів.* С-27.

ПОБІГАЛКА [поб'ігалка] -и, ж., фаун. Запліднена телиця. Л-1, С-30; [побійгалка]. *Товáру ма́йе – д'ви корóви, и побійгалка, и бичкá.* С-17.

ПОБІГУХА [поб'ігу́ха] -и, ж. Швидка до роботи жінка. *Вл'éна в нас поб'ігу́ха.* У-2.

ПОБОЖИТИ [побожіти] -у́, -иш, док. Проказати молитву над хворим. *Йак жоуна́ ('хвороба'), то їди побóжит', то каминц'ом л'іку́ють'.* З-6.

ПОБОЖНИЙ [побóжний] -а, -е. Такий, що вірить у Бога, дотримується Божих заповідей. *Ма́ма і вс'а родіна булі́ дуже побóжн'ийі.* К-13.

ПО-БОЖОМУ [по-бóжому] присл. 1. Робити так, як велять Божі заповіді. *По-бóжому робіти, то спасéса.* С-17. 2. Встановлювати невисоку ціну товару. *Сто рубл'у прошу́ за ху́ску – то по-бóжому.* С-17. 3. Пор. вж. із запереченням. *И вона́ [мати] менé с'уді́е од:а́ла́ д'їдови, – то бу́ло ни по-бóжому.* З-23.

ПОБОРОТИ [поборóти] -у́, -еш, док. Перемогти. *То вони́ с'утк'і бїл'ис'а, и руск'і тїх [поляків] поборóли.* Б-29.

ПОБРАТОВА [побра́това] у зн. ім., -оїй, ж. Те саме, що БРАТИХА. Г-32.

ПОБУТЕЛТИ [побутéл'гити] 3 ос. одн. побутéл'ат', док. Зіпсуватися (?). *Су́кна побутéл'ил'и.* С-8.

ПОВАЛ¹ [повáл] -у, ч., збір. Дерева, повалені бурєю. *На Чоботку́ горів торх, а пót'ім вї́тер крутїв, то там так'ї повáл, шо машину́ дров мóна набрáти.* С-17, М-49.

ПОВАЛ² [повáл] -а, ч. Стеля в хаті. Г-4, Д-31, К-58, М-43, П-48.

ПОВАЛИШ [повáлиш] -а, ч. Те саме, що ПОВАЛ². В-13, В-19, В-23, П-34, Т-5; [пувáлош] К-19.

ПОВАЛЛЄ [повáл'е] -а, с., збір. Те саме, що ПОВАЛ¹. В-54.

ПОВАЛЯНЕЦЬ [повáл'анец'] -нц'а, ч., кулін. Картопляний пиріжок із начинкою з гороху. Ч-6.

ПОВГОЛІЙ [повгóлій] -á, -е. Напіводягнений. *А зáре мол'óдуха, хоч йейі в ходак'і став, – повгóлайа.* С-28.

ПОВЕДУХА [поведу́ха] -и, ж. Квочка, яка водить курчат. Д-31.

ПОВЕЛИКИЙ [пóвеликий] -а, -е. Великуватий, трохи завеликий. Т-14.

ПОВЕРТАННЯ [повертáн'а] -а, с. Кінець ниви, де завертають коней під час орання. Р-34.

ПОВЕРХА [повéрха] присл. 1. Зверху. *Шмáт'е накладу́т' в жл'укто, а повéрха застéл'ат' дéякоюу тра́нкоюу і тудá окрóпом л'їут'.* П-37. *Жїто, ка, кв'іту́йе, а по жїт'і повéрха к'їт валїт'.* М-6. 2. Злегка. *Вона́ помелóм повéрха по'дмелá тик.* Щ-1.

ПОВЕТЬ [пóвет'] -і, ж. Те саме, що ДРОВУТНЯ. К-2.

ПОВЕСТИСЬ [повестїс'] 3 ос. одн. поведéц':а, док. Пощастити. *То не поведéц':а на охóти.* Р-5.

ПОВЕСЮЛЩИНА [пове"с'у́лшчина] -и, ж., обряд. Гостювання після весілля. *Пувсе"ла́ сус'їду зобрáли на пове"с'у́лшчину.* С-17; [повисїл'шчина] Л-4; [повес'їл'шчи-на] Л-10. **ПОВКЛЯКАНИЙ**

ПОВЗДИХУВАТИ [повздїхувати] 3 ос. одн. повздїхуйе, док. Пропастити, згинутити (про тварину). *Шоб тобї́ вс'а скотїна повздїхувала!* З-22.

ПОВИВАЧ [повівач] -а, ч. 1. Шнурок, яким обв'язували поверх пелюшки сповиту дитину. В-19, Т-5. 2. Те саме, що ПЛАТ-1. К-45.

ПОВИЖИТИ [повїжити] -у, -иш, док. Вистрілити з рушниць вище цілі. *То повїжит', то понїжит', а все не попадé.* Д-16, К-3, Н-14; [повéжити] М-53; [повїшити] В-4, Ж-5, Ф-1; [повїшчити] В-29.

ПОВИЛИКИЙ [пóвилкий] -а, -е. Завеликий. *Пóвилка хáта.* Щ-1, С-25; [повилїк'ї] М-23.

ПОВИСЕЖВАТИ [повисе́жвати] -а́йу, -а́йеш, док. Повисиджувати. По тих інтерне́тах... Причо́м сид'а́т вони́ – крол'а́та повисе́жва́ють се́д'ачи. С-28.

ПОВИТОЧОК [повито́чок] -чка, ч., етн. 1. Те, чим сповивають немовля. Склада́й по плато́чку, по́ки дит'а́ в повито́чку. Т-4. 2. перен. Від дня народження. С повито́чка по плато́чку [готувати дочці придане]. Д-18.

ПОВИТРИБЛЮВАТИ [повитри́б-л'увати] -у́йу, -у́йеш, док. Повирубувати (ліс). О-2.

ПОВИТУХА [повиту́ха] -и, ж. 1. етн. Баба, яка приймала роди. О-32. 2. бот. Березка польова; *Convolvulus arvensis* L. С-5.

ПОВИЧОРНИЧАТИ [повичорні́чати] -а́йу, -а́йеш, док. Повечіркувати. Вони́ йа́к повичорні́чат', шо́ там праду́т', нашива́йут'. С-36.

ПОВІЙКА [пов'і́йка] -и, ж., бот. Те саме, що ПОВИТУХА-2. Пов'і́йка така́ вона́ до́вга, т'а́гнец'а, цв'і́те б'іло. В-52.

ПОВІСМО [пов'і́смо] -а, с. Найкращий гатунок прядива. В-13.

ПОВКЛЯКАНИЙ [пов'вкл'а́каний] -а, -е. Похилений до землі. Удова́ нешча́сна жи́то жне, да́ йа́кє́ ж воно́ по'вкл'а́канє́ **ПОВКРОМІ** М-48.

ПОВКРОМІ [повкром'і] присл. Окремо. В-2.

ПО-ВОВЧІЙ [по-во́вч'і́й] присл. Пововчи. То́ йа́ – у-у-у-у по-во́вч'і́й. Б-21.

ПОВОД [по́вод] -а, ч. Мотузок або ланцюжок, що прив'язують до ошийника, за допомогою якого ведуть собаку. З-24, Н-21.

ПОВОДЕЦЬ [поводе́ць] -дц'а́, ч. Те саме, що ПОВОД. В-4; [поводе́ць] В-3, К-43.

ПОВОДИР [поводи́р] -а, ч. Те саме, що ВОДІЙ. К-58, М-49, С-62.

ПОВОЛОКА [поволо́ка] -и, ж. Припечене м'ясо для приманювання лиса (для цього його волочили по землі). *Круго́м норі́ т'а́га́в поволо́ку.* Р-29.

ПОВОЛОЧИТИ [поволочи́ти] -у́, -і́ши, док. Заборонувати. *Пос'і́яли жи́то і поволочи́ли.* З-2.

ПОВОРОТКИ [по́воротки] -ів, мн. Полотно з візерунками. П-15.

ПОВПРАВЛЯТИС [повправл'а́тис] -а́йус, -а́йеса, док. Виконати всю господарську роботу. *Знов додо́му вже при́б'єгл'і, повправл'а́л'іс, пособ'і́л'і ма́тери.* С-28.

ПОВРЕДИТИ [повреді́ти] 3 ос. одн. мин. ч. повреді́ла, док. Нашкодила. *В'є́д'ма опе́клá ру́ки, да не... не повреді́ла.* М-45.

ПОВРОЧИТЕ [повро́чите] -у, -иши, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. Т-5; [пувро́чити] В-39, О-11; [повро́чит'] В-11; [пувро́ч'іти] Ц-4; [пуо́рочити]. *Ге́та ба́ба мо́же пуо́рочити.* Т-5, Г-26.

ПОВСТАНЕЦ [повста́нець] -нца, ч. 1. Воїн УПА. С-17. 2. у виразі **БУТИ В ПОВСТАНЦАХ** [бу́ти в повста́нцах] незм. Брати участь у воєнних діях проти фашистів та комуністів на території Західної України. *Два си́ни бу́лі в повста́нцах, а оді́н комун'і́стом.* С-17.

ПОВСТАНЧА АРМІЯ [повста́нча а́рм'і́я] -о́йі -і, ж. УПА. М-6.

ПО-ВУЛІЧНОМУ [по-ву́л'і́чному] присл. Називаючи прізвисько. **ПОГІНЬКА** *На́ нас по-ву́л'і́чному ка́зали Га́л'уні́, бо ба́ба бу́ла Га́л'а.* Р-25.

ПОВХ [повх || поўх] -а́, ч., фаун. 1. Кріт; *Talpa europaea* L. *Повх рі́йє па́гурки на пол'а́х.* В-4, З-21, К-71, М-2, Н-21, О-14; [повхт] Р-33. 2. Гризун дещо більший за мишу з чорною смужкою на спині. Т-7. 3. Польовий гризун сивого кольору більший за мишу. П-28. 4. Гризун чорного кольору з гострим носом завбільшки з мишу. Д-21. 5. Гризун з коротким хвостом завбільшки як щур, який носить у свої нори картоплю. *Повх со́вайє бу́л'бу в но́рі.* Р-5, Д-15, Ч-2. 6. Водяний щур. П-33, Х-10, О-29.

ПОГАДУВАТИ [пога́дувати] -у́ю, -у́єш, *недок.* Розповідати, переказувати. *У нас було п'яти́акц'в трóха – пога́ду́ють, так пога́ду́ють.* Ч-9.

ПОГАЙНУВАТИСЬ [пога́йнува́тис'] 3 *ос. одн.* пога́йну́єц':а, *док.* Знищитись, пропасти. *Йак в'ін вмер, то все воно́ [хазя́йство] пога́йнува́лос'.* В-50.

ПОГАНЕЦЬ [пога́нец'] -ну́'а, *ч.* 1. *знев.* Поганий чоловік (хлопець, підліток). Г-16. 2. *бот.* Те саме, що МАХАМОРА. Р-28.

ПОГАРАНИЙ [пога́раний] -а, -е. Погорілий; обгорілий. *Кро́шка волóс':а бу́ло – то все пога́ране бу́ло.* П-46.

ПОГАРИЩЕ [пога́рище] -а, *с.* Місце, де була пожежа. Ж-15.

ПОГЕТОМУ [поге́тому] *спол.* Тому що. Г-19.

ПОГИБЕЛЬ [поги́бел'] -і, *ж.* Велика смертність серед звірів. *Погі́бел' йака́-то на зв'ірину́.* Б-34; [пог'ібел'] С-17.

ПОГИНЕЦЬ [поги́нец] -нца, *ч.* Те саме, що ГУЧОК. В-4.

ПО-ГІДУНСКИ [по-г'іду́нски] *присл.* Так, як розмовляють ГІДУНИ; по-українськи. *Пуд Кóбрин то там йа́кос' вс'о ка́жут по-г'іду́нски.* К-22.

ПОГІНЬКА [пог'ін'ка] -и, *ж.* Невелике болото. *Ході́ли по йа́годи за боро́вч'а ку́ пог'ін'ку.* О-11.

ПОГІРКАТИСЬ [пог'ірка́тис] -а́йуса, -а́йїса, *док.* Посваритися. *Знов з з'а́т'ом пог'ірка́лас.* С-17; [пойі́рка́тис] Л-4; [пог'ірка́тис] С-17.

ПОГНАТИСЬ [погна́тис'] *пожену́с', пожене́с'а, док.* Бігти навздогін. *Догна́в – ни догна́в, а погна́тис' мо́на.* Г-16; [пугна́тис']. *Пугна́в'а за м'ішка́ми.* Х-6.

ПОГНІЙОК [пог'нї́йок] -їка, *ч.* Поле з-під буряків. П-24.

ПОГНОЇЦА [погно́їца] -и, *ж.* Те саме, що КУПАЙЛО. К-71.

ПОГОДА [пого́да] -и, *ж.* 1. Спокійний стан атмосфери (без хмар, без опадів, без вітру) (всі н. пп.). 2. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. З-2.

ПОГОДКА [пого́дка] -и, *ж.* 1. *знев.* Негода. *Отóто пого́дка – дошч і дошч.* О-13. 2. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Г-40.

ПОГОДНИВИ [пого́дниви] -а, -е. Погідний. *Бу́ло пого́дниве л'їто.* Л-4.

ПОГОДУВАТИ [погодува́ти] -у́ю, -у́єш, *док.* Виростити, виховати. *Ка́же, йак на́писано: йак бат'к'і погоду́ють' д'ітї́й, так' і ма́ють'.* З-14.

ПОГОЙДАТИ [пого́йдати] -а́йю, -а́йїш, *док.* 1. Гойдати недовгий час. *Пого́йда́ї дитї́ну – ха́ї поспї́т.* С-17. 2. Підкидати (піднімати) вгору кого-небудь, вітаючи з чимось. *Йак мо́я дочка́ йшла в Рóвно [замі́ж], то менé пого́йда́ли, і тод'ї подарї́в чо́боти [зять].* Б-19; [пого́йдати] П-37.

ПОГОМОНИТИ [погомони́ти] -н'у́, -ні́ш, *док.* Поворухити чимось, створюючи шум. *Погомонї́в корч'ем, і за́йец' ви́б'їг.* С-62.

ПОГОН [погóн] -а, *ч.* Черета корів. Є-1; [погóн]. *О! до́бре ви згану́л'ї – не табу́н каза́л'ї, а погóн.* Ч-9, В-39, Д-32; [погóн] П-36.

ПОГОНЕЦЬ [погонéц'] -ну́'а, *ч.* Те саме, що ГУЧОК. Р-13; [погонéц] М-16; [погóнец] Т-2.

ПОГОНИТИСЬ [погоні́тис'] 3 *ос. одн.* погóни́ц':а, *док.* Попаруватися, запліднитися (про свиню). **ПОГЛЕМАТИ**

ПОГОНІЧ [погóнич] -а, *ч.* Те саме, що ГУЧОК. С-53.

ПОГОНОК [пого́нок] -нка, *ч.* Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. *Пóгонки на ро́гах.* Б-38.

ПОГОНОМ [погóном] у *зн. присл.* Почергово випасаючи корів. *Йак кору́в побу́л'шало, ста́ли пого́ном па́сти.* Ч-9.

ПОГОНЯ [погóн'а] -і, *ж.* Велике болото. *Погóн'а – то корч'ї нисход'їм'ї, граз'у́ка, боло́то ко́пїанé... Йак зас'а́деш, то ниé ві́л'їзиш.* О-11.

ПОГОРЛИЩЕ [погор'і́лище] -а, *с.* Те саме, що ПОГАРИЩЕ. О-16.

ПОГРЕБИСЬКО [погре́бис'ко] -а, *с.* Місце на грядці, де вигребла курка. О-23.

ПОГРИТИ¹ [погрі́ти] -йу, -йиш, док. Нагріти що-небудь над чимось гарячим. *Погрі́й ру́ки над плі́тоюу.* С-17.

ПОГРИТИ² [погрі́ти] 3 ос. одн. погрі́йе, док. Порити. *Самі свинорі́йї – так свін'є погрі́ли.* 3-32; [погр'і́т'] М-36.

ПОГРІБАЧКА [погр'і́бачка] -и, ж. Металічний гачок для перемішування жару в грубці. *Погр'і́бачка у н'ічу́рку.* Б-30.

ПОГУКАТИ [погукáти] 3 ос. одн. погукáла, док. Те саме, що ПОГУЛЯТИ-2; [поукáти] Б-21.

ПО-ГУЛІЧНОМУ [по-гу́л'ічному] присл. Називати, використовуючи призвисько. Р-25.

ПОГУЛЯНКА [погул'áнка] -и, ж. Те саме, що ЛАЯ-1. Р-13.

ПОГУЛЯТИ [погул'áти] -áйу, -áйеш, док. 1. Потанцювати. *Попі́ють* [на весі́ллі], *пойі́д'ят*, а тоді́ вже і́дут на му́зику, *погул'áють – і на вечéру.* Ч-9. 2. [поул'áти]. Спаруватися, запліднитися. Б-21.

ПОГЕДЗАТИС [погéзатис] 3 ос. одн. погéзайщ:а, док. Те саме, що ГЕДЗАТИС. *Мин'і погéзалос тоváр.* С-17.

ПОГІДЗУВАТЬ [пог'ізува́т'] 3 ос. одн. пог'ізу́йе, док. Те саме, що ГЕДЗАТИС. *Корові пог'ізува́ли.* Л-4.

ПОГЛЕМАТИ [поглéмати] -а́йу, -а́йиш, док., знев. Повільно з'їсти що-небудь через відсутність зубів. *Поглéмайу мн'ак'іша́, а шку́рку вик'іда́йу.* С-17.

ПОГЛЕМЗЯТИ [поглéмз'ати] || поглéмз'ати] -а́йу, -а́йиш, док., знев. Те саме, що ПОГЛЕМАТИ. С-17.

ПОГЛЮГАТИ [погл'ю́гати] -а́йу, -а́йеш, док. Проколоти що-небудь чимсь гострим. *Шку́ру трéба ші́лом погл'ю́гати.* Л-1.

ПОГРАБАТИ [погра́бати] -а́йу, -а́йеш, док. Поколупати, розпушити ґрунт. *Борода́ на по́л'і... Тут зéмлю погра́байут' і пос'і́ють' то́го зирна́.* Х-7.

ПОГУРУВАТИ [погурува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Те саме, що ПОВИЖИТИ. П-15.

ПОДАВНИЙ [по́давний] -а, -е. Досить давній. К-48.

ПОДАВНО [по́давно] присл. Давнувато. К-48, П-18, П-24, Р-35, С-2.

ПОДАРОК [пода́рок] -рка, ч. 1. Подарунок (у багатьох н. пп.). 2. обряд. Тканина, на якій стояли молоді під час вінчання. *Пла́хту сла́л'і і полотна́ так'і кусо́к – то назива́л'і пода́рок.* К-16.

ПОДАТИС [пода́тис] -áмса, -а́суса, док. 1. Піти куди-небудь. *Дес' подала́с мойá свикру́ха.* С-17. 2. Постаріти, змарніти. *Так тво́я ма́ти подала́са, аж го́чи позапада́ли.* С-17.

ПОДБІЙ [подб'і́й] -о́йу, ч. Те саме, що ПУДБІЙ-2. *Ста́ниш в те м'ісце, то ста́не подб'і́й на нога́х.* М-23.

ПОДВЕС [подв'éс] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. К-3.

ПОДВІРКО [подв'і́рко] -а, с. Мале подвір'я. 3-27.

ПОДВІРНІЙ [подв'і́рн'і́й] -н'а, -н'е. Непородистий собака, який стереже дім. *Ма́йе подв'і́рну соба́ку.* О-9.

ПОДВІРОК [подв'і́рок] -рка, ч. Подвір'я. О-32, Ф-3; [подво́рок] Г-26; [подвуро́к]. *І в ха́т'і тро́ху, поджи́гати ті́м'і ба́нкам'і ві́сип'éш, о* [на Трійцю]. Р-8. *Приі́де, по подвуро́ку свої́ум похо́д'ит.* М-51.

ПОДВОЇТИ [подво́йіти] -о́йу, -о́йиш, док. Вистрілити одночасно з двох стволів мисливської рушниці. О-22.

ПОДВОРИСЬКО [подво́рис'ко] -а, с. Місце, де колись була хата. В-23.

ПОДВОРИЩЕ [подво́ришче] -а, с. Те саме, що ПОДВОРИСЬКО. 3-5.

ПОДВУЙНІ [подву́йн'і] -а, -е. 1. Такий, що складається з двох однорідних або подібних частин чи предметів. *Ше не вима́ла подву́йн'іх гу́кон.* С-17. 2. День, коли припадає два свята або свято і

неділя. *Прибирі в хатах – завтра подвуйн'є с'вато.* С-17.

ПОДГАРЛЄ [подгáрл'є] -л'а, с. 1. Відвисла шкіра біля горла в товстих людей. *Он йак схуд – аш подгáрл'є трасець:а.* С-17. 2. Звисаюча шерсть із підборіддя в самців оленя та лося. С-17.

ПОДГЖИБЕК [подгжѳбек] -б^нка, ч., бот. Те саме, що **ПОЛЬСЬКІ ГРИБ**. *Подгжѳбек так'ї подóбни до правд'івка <...>, тїл'ко так вже тїйї спудспод пáл'ц'ом – ву^нн посин'їє.* С-47.

ПОДЕГАЙЛО [подéгаїло] -а, с. Тканина, якою вкривають груди померлого. Х-10.

ПОДЕГНИТИ [подéгнити] -ну, -ниш, док. Накрити щось чимось. *Подéгнимо порткóм хл'їб.* Х-10.

ПОДЕНОК [подéнок] -нка, ч. Підстилка під кладку снопів. С-15.

ПОДЕРТИ [подéрти] -ру, -реш, док. 1. Подряпати щось чим-небудь (у багатьох н. пп.). 2. Гребти грядку (про курку). П-15.

ПОДЕРЮГА [подер'ўга] -и, ж. Рядно. П-15.

ПОДЖАРИ [пожáри] -а, -е. Такий, що має чорно-червону масть (про собаку). *Пожáри то звéрху чóрни, а чéрво чéрвóне.* П-34.

ПОДЖАРИТИ [пожáрити] -ру, -риш, док. Те саме, що **ДЖАРИТИ**. *Пожáру жїж^мкойу.* 3-19.

ПОДЖИГАТИ [пожигáти] -áйу, -áйеш, док. Те саме, що **ДЖАРИТИ**. 3-2.

ПОДЗЮГА [поз'ўга] -и, ж. Під'юдниця. 3-25.

ПОДИНА [подїна] -и, ж. Те саме, що **ПОДЕНОК**. П-6.

ПОДЕЛ [под'їєл] -у, ч. Дїлення чого-небудь на частини; поділ. *Л'їчат' [гроші], кўл'ко то бўде ду под'їєлу.* В-27.

ПОДІЛОЧКА [под'їлочка] -и, ж., обряд. Частина весільного калача, яку дарують весільним гостям. *Дáйте нам*

тар'їлочку, дамó вам под'їлочку. (Весільна пісня). Б-19.

ПОДКОЖУШНИК [подкожѳшник] -а, ч. Підшерсток у собаки. В-9.

ПОДКУРЧ [подкѳрч] -а, ч. Курок мисливської рушницї. М-40; [пудкѳрч] Д-7.

ПОДЛЕЗНИК [подлѳзник] -а, ч. Підлабузник. С-15.

ПОДЛЄСЯКІ [подл'єс'áк'ї] -о'в, мн. Православні жителї частини Підляшшя, що біля Біловезької пушци. *Нас тїйє пудл'єс'áк'ї звáл'ї матанáм'ї, а ми йїх коройéдам'ї.* К-69.

ПОДЛИЙ [пóдлий] -а, -е. Недобрий, поганий. Ч-11.

ПОДЛУГ [пóдлуг] незм. У порівнянні з чимось. *Ц'óго рóку, пóдлуг вторїин'ого, картóпл'а паршїва.* С-17; [пóдлук]. *Пóдлук типéриин'ого, ми не жили, а мўчилис.* Д-34.

ПОДНЕБЕНІЄ [поднебéн'їє] -а, с. 1. анат. Верхня стінка ротової порожнини (у багатьох н. пп.). 2. Склепіння в середині печі. *Нáше поднебéн'їє висóке – пирог'ї не загорáйут.* С-17.

ПОДНЬОТКА [подн'óтка || пудн'óтка] -ї, ж. Підметка у взутті. С-17.

ПОДНЯТИ [подн'áти] -нимў, -німиш, док. 1. Узнявши, переміщати (підводити, підносити і т. д.) щось знизу вгору (у багатьох н. пп.). 2. Зігнати звіра з лігва. *Подн'áлі три зáйци.* С-65.

ПОДОБЕНЬ [подобéнь] **ПОДРАЩАНИ** оказ. Такий, що всім подобається. *Прибері пен', то бўде подобéн'.* Л-1.

ПODOВЖИСТИЙ [подовжїстїй] -а, -е. Продовгуватої форми. *Подовжїста копáн'ка купáли д'ї'тєй.* П-36.

ПОДОВЖНЯ ПІЛКА [подóвжн'а п'їлка] -оїї -и, ж. Пила для розрізання колоди на дошки. *Бáт'ко миї був покóйни с тєйу п'їлкойу подóвжн'ойу рї'зав... розр'їзував на дóски.* Г-19, П-37; [поздóвжн'а пїлка] С-17.

ПОДОЙНИК [подо́йн'ік || пудо́йн'ік] -а, ч. Відро, в яке доять молоко; дійниця. *И ба́т'ко вішов, и вона́ вихо́дила с подо́йн'іком с:арáя перед ра́нком.* С-5.

ПОДОК [подо́к] -дкá, ч. Те саме, що ОБОРОГ. К-6, М-49, Х-12.

ПОДОЛЯНОЧКА [подол'áночка] -і, ж., обряд. Пісня-веснянка. *Пе́ред Па́скою сп'іва́ли подол'áночк'і.* Р-18.

ПОДОРОЖНИК [подоро́жн'ік] -а, ч., бот. Опеньок літній; *Pholiata mutabilis.* Н-18.

ПОДОРОХШАТИ [подоро́хшати] 3 ос. одн. подоро́хшайе, док. Подорожчати. Г-32.

ПОДОХ [подо́х] -у, ч. Значна смертність серед звірів. *На зв'ірину́ подо́х напáв.* М-36.

ПОДПЛИТНИК [подплі́тник] -а, ч., знев. Те саме, що ЗАПОРОЖЕЦ. Л-26.

ПОДПОЛОНИК [подполóник || пудполóник] -а, ч., кулін. Великий млинець, спечений на сковороді перед полум'ям печі. *Йак печу́т' хл'і́б, ра́нше пеку́т' на сковород'і так'і́й бл'і́н, і от е́ти бл'і́н називáвс'а пудполóник.* П-21.

ПОДРАДИТИСЬ [подраді́тис'] 3 ос. одн. мин. ч. подраді́вс', док. Поручитись. *А пан сказа́в: "Приве"де́ш Михал'чука́, щоб подраді́вс' за ти"бе́, то йа дам [гроші]".* З-25.

ПОДРАТЬ [подра́т'] -дру́, -éш, док. Обскубти птицю. *Подра́т' ка́чку.* Г-15.

ПОДРАЦУВАТИ [подрацува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Пошкодити посів, витолочити. Д-20; [подрашчува́ти] К-68.

ПОДРАЩАНИ [подра́щчани] -а, -е. **ПОДРАЩАТИ** [подрашч'іти] -у́, -иш, док. Поколотити на невеликі скалки, які звисають (про стовбур дерева, кілок). *Гобу́хом забивáв, і подра́щчани коло́к зvéрху.* С-17.

ПОДРАЩИТИ [подрашч'іти] -у́, -иш, док. Поколотити на невеликі скалки. *И йак вун рубáйе дрóва, шо топори́шче так подрашч'і́в?* С-17.

ПОДСВИНЧАК [подсвинча́к] -á, ч., фаун. Те саме, що ПИДСВИНОК. В-10, Ф-1.

ПОДСЕДУХА [подседу́ха] -и, ж., орн. Те саме, що ПИДСАДКА. Ж-5.

ПОДУЖАТИ [поду́жати] -а́йу, -а́йиш, док. 1. Змогти побороти когось; бути сильнішим за когось. С-17. 2. перен. З'їсти щось понад норму. *Вже ни поду́жайу ц'óго пирога́.* С-17.

ПОДУЖЧАТИ [поду́жчати] -а́йу, -а́йеш, док. Виздоровіти. *Не бу́ду йісти, по́к'і вже вона́ [дочка] ни зросте́, и зна́йте, йа поду́жччала.* Б-19.

ПОДУМАЙ [поду́май] вст. сл. Як бачиш, як буває. *А шо ж – буди́нку°в ни́е було́, і там же то́же, поду́май...* Я-1.

ПОДУМАЙТЕ [поду́майте] вст. сл. Те саме, що ПОДУМАЙ. *И се́стри повмира́лі, і ше... А йа, поду́майте, ш'е живу́.* М-30.

ПОДУСТ [пóдуст] -а, ч., іхт. Різновид риби (?). Б-29; [п'іду́ст] Б-29.

ПОДУХА [поду́ха] -и, ж. Велика подушка. К-9, П-15.

ПОДУШЕЧКА [поду́шечка] -і, ж. 1. Маленька подушка (у багатьох н. пп.). 2. Карамель у формі подушечки. *Подушечо́к руді́х навезлі́ в копира́тйву.* С-17. 3. анат. М'яка частина кінця пальця, протилежна до нігтя; пучка. *Бра́ла го́жйну, то і́ подушечк'і́ пороздира́ла.* С-17; [поду́шичка] С-17.

ПОДУШКА [поду́шка] -и, ж. 1. Набитий пір'ям чи сіном мішок, який кладуть під голову під час снання (у багатьох н. пп.); [пóдушка] В-25, К-45. 2. Частина приклада рушничі, до якої мисливець прикладає обличчя, цілячись у звіра. Ж-14, К-53. 3. Передня частина воза, на яку кладуть дошку для сидіння. О-5. 4. М'яка підкладка під різні предмети, зокрема у кінській збруї. *Поду́шку робі́ли пуд хому́т.* Р-29, В-4. *Поду́шка пуд с'і́дло.* К-17. 5. Спеціальна підкладка під опленом у санях. Б-14, В-4.

ПОДУЩИНА [поду́щина] -и, ж. Те саме, що ПОДУХА. Г-33.

ПОДЦЄКОВУВАТЕ [подц'єко́вувате] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Підбурювати, під'юджувати проти когось. З-11.

ПОДЦИНГЕЛЬ [подц́ингел'] -нгл'а, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. К-53.

ПОДШКРИБОК [подшкр́ібок] -бка, ч., *кулін.* Невелика хлібина із залишків тіста на дні і стінках діжі. М-13.

ПОЄДИНКА [пойед́інка] -и, ж. Мисливська рушниця з одним стволом. Б-34, З-29; [пойед'інка] З-16; [пойідінка]. *На одноство́лку ка́зали пойд́інка.* В-3, Л-1, П-24, С-6.

ПОЄДИНОК [пойед́інок] -нка, ч., *фаун.* Те саме, що ОДИНАК-2. Б-34, О-13, Т-8, О-29; [пойедина́к] Б-14, К-53; [пойідина́к] Б-14; [пойідінок] З-37, Л-1, О-13, О-22.

ПОЄДИНЧИ [пойед́інчи] -а, е. Такий, що має одне лезо (про ніж). *Ма́йу пойд́інчого ножá.* Б-43.

ПОЖАРИЩЕ [пожарі́шче] -а, с. 1. Місце, де щось горіло. Л-4. 2. Те саме, що ХАТНИСЬКО. П-6.

ПОЖАРНИК [пожарн'і́к] -а, ч. 1. Пожежник (у багатьох н. пп.). 2. *ент.* Жук червоного кольору (?). О-11.

ПОЖИВІТИ [пожив'і́ти] 3 *ос. мн. мин. ч.* пожив'іли, *док.* Пожити недовго. *Зайі́хали в старóйе селó, пожив'іли – во́йна.* В-53.

ПОЖИЛИЙ [пожі́лий] -а, -е. Такий, що прожив багато років. *Йа то вже такó-о – пожі́ла, во́с'імди четв́ертій ри́к пошо́в.* М-45.

ПОЖИРГОТАТИ [пожирготáти] 3 *ос. мн. мин. ч.* пожирготáли, *док.* Розповісти, повідомити по-циганськи. *Пожирготáла [одна другій], шо йа самá, и вже: хот'іли то́йе...* Б-25.

ПОЖИРУВАТИ [пожирува́ти] -у́йу, -у́йеш, *док.* Наїстися (про тварин). *Качкі пожирува́ли на вод'і, кабані на жі́т'і.* С-6.

ПОЖМУРКА [пóжмурка] -и, ж. Те саме, що ЖМУРКИ. П-51.

ПОЗАВТРИ [позáвтри] *присл.* Післязавтра. К-14; [позáвтр'і] О-1.

ПОЗАДДЄ [позáд'є] -а, с., *збір.* Побиті зерна під час молотьби ціпом. К 70.

ПОЗАЛІТОШНІ [позал'і́тошн'і] -н'а, -н'е. Позаминулорічний; позавторішній. З-24.

ПОЗАЛІТЮСЯ [позал'і́т'ус'а] *присл.* Позаторік. О-2; [пузал'і́т'ус'а] П-34.

ПОЗАЛІТЮСЬ [позал'і́т'ус'] *присл.* Те саме, що ПОЗАЛІТЮСЯ. Ш-5.

ПОЗАЛІТЮШНИЙ [позал'і́т'ушн'ій] -а, -е. Дворічний. *Позал'і́т'ушн'ій тил'ук.* З-11.

ПОЗАЛОНИ [позалóни] *присл.* Те саме, що ПОЗАЛІТЮСЯ. Є-1.

ПОЗАТАКРІК [позатакр'і́к] *присл.* Те саме, що ПОЗАЛІТЮСЯ. З-6; [пóзатакр'і́к] Р-30.

ПОЗВОНОЧНИК [позвонóчник] -а, ч. Хребет. *Бо́літ позвонóчник, зогну́тис ни мо́жу.* С-17.

ПОЗДОВЖНИЙ [поздóвжн'і́й] -н'а, -н'е. Такий, що призначений для поздовжнього розрізання. *Поздóвжн'о́йу пі́лкою розрі́зали коло́ду на дошки́.* С-17.

ПОЗДРОЧИТИСЬ [поздрочі́тис'] 3 *ос. мн.* поздрочі́лис', *док.* Те саме, що ПОГІДЗУВАТЬ; часто пастушки самі видають такі звуки, як гедзі, щоб швидше прийти з пасовища додому. *Йак в одін го́лос з-з-з-з, зу-зу-зу – корові поздрочі́лис' і поб'ігли додóм.* З-7.

ПОЗІХУНІ [поз'і́хун'і] *незм., дит.* Позіхання. *Наш синóчок робит' поз'і́хун'і – хо́че спáтки.* С-17. **ПОЗІДЕНЬКА**

ПОЗІХУСІ [поз'і́хус'і] *незм., дит.* Те саме, що ПОЗІХУНІ. С-17.

ПОЗЛІТКА [позл'і́тка] -и, ж. Фольга. *На образка́х позл'і́тка вже те́мна.* В-25.

ПО ЗНАКУ [по знаку́] *незм.* Знайомий. *Го́лос ваш мин'і по знаку́.* С-17.

ПОЗНЮР [позн'ур || по'з'н'ур] -а, ч. 1. фаун. Зайчення, народжене пізно восени. Б-21, В-29. 2. Той, хто найпізніше виконує якусь роботу. *В тих по'з'н'уру ше картóпл'а не^м боронóвана, зіл':е – йак кужу́х.* С-17; [пузн'ур] С-17.

ПОЗНЮРКИ [пóзн'урки] -ив, мн. 1. орн. Курчата, які вивелися в жнива. С-6. 2. [пуз'н'уркі] -рок, мн., фаун. Осінні зайчення. Т-2.

ПОЗНЯК [позн'ак || поз'нак] -а, ч. Те саме, що ПОЗНЮР. В-10.

ПОЗОРНІК [позóрн'ік] -а, ч. 1. Соромітник. *Ої ти, позóрн'іку, гуз'мі хоч штані.* С-17. 2. кулін. Голубець. *Смачн'і твої позóрн'іки.* М-3.

ПО-ІНАЧОМУ [по-іначому] присл. Інакше. *А в нид'ілу в нас не робіли [весілля], ну не^м робі́ли – ни годі́ц':а бу́ло, а тепе́р вже годі́ц':а, вже тепе́р все по-іначому.* М-2.

ПОЇДАТИСЯ [пойіда́тис'а] -йус'а, -йіс'а, недок. 1. Сваритися. *Д'іти! Ни пойдáйтис'а!..* П-30. *На дворі д'іти пойдáйц':а – аж крича́т'.* С-26. 2. Жартувати; насміхатися. *В нас на вечорні́ц'ах то хло́пци пойдáлис'а з дивча́т.* С-26.

ПОЇДИ [пойіди] -ив і -ів, мн. Те саме, що ПЕРЕЇДИ. 3-6, П-15, Ш-6.

ПОЇДИНА [пойідина] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Д-7.

ПОЇДЬ [пойід'] -і, ж., збір. Те саме, що ПЕРЕЇДИ. С-15.

ПОЇЗД [пойізд] -а, ч. 1. Потяг (всі н. шп.). 2. ент. Сороконіжка; комаха з багатьма ніжками; Рагеліо. М-7.

ПОЇЗДЕНЬКА [пойіздéн'ка] -и, ж. і ч., знев. Той, хто часто все кудись їздить. *Кудá в́аша пої́здéн'ка знов подала́са?*
ПОІДУНИ

ПОЙДУНИ [пойду́ні || па́йду́ні] -ів, мн. Прізвисько частини православних жителів Підляшшя, які твердо вимовляють звукосполюки [ли], [ди], [ти]. [А як в Дуб'яжин говорять?] *Ході́, пришо́в – по^аіду́ні назива́ют, па́йду́ні.* К-21.

ПОЙНЯТИ¹ [пойн'ати] 3 ос. одн. мин. ч. пойн'ав, пойн'алá, пойн'алó, док. 1. Спіймати. *Лисі́ца пойн'алá миш.* Ж-5. *Лис ну́ме за́йца.* П-41; [пон'ати]. *Тре́ба борсука́ пон'ати на жир.* Б-21, В-10, М-16, С-6, С-27. 2. Буйно порости, заглушити (про рослини). *Плоску́ха пойн'алá картóплу – за зіл':ем не^м відно.* С-17.

ПОЙНЯТИ² [пойн'ати] по́йму, по́ймеш, док. Зрозуміти. *Так вже торочу-торочу́, а вона́ не мо́же пойн'ати.* С-17; [пóн'ати]. *Ти по́н'ав, шо йа то́бі говору́?* С-17.

ПОКАЗАТИСЯ [показáтис'а] 3 ос. мн. мин. ч. показáлис'а, док. Здатися подібним до чогось. *Ну мин'і показáлис'а такі́ї го́рот^о, так'е домá, шо... С-25.*

ПОКАЗВАТЬ [показват'] -жу́, -жеш, недок. Показати. В-11.

ПОКАЛЄТИ [покал'єти] -є́йу, -є́йеш, док. Док. вид до КАЛЄТИ. *Покал'єла тухл'і.* Р-35.

ПОКАРМИ [пока́рми] -еї, мн. Їжа. *Ну і д'іс' виче́райут', то так по́сни так'і в нас пока́рми, по́сни вс'і, вс'і.* В-27.

ПОКАСТЕНІТИ [покастен'іти] 3 ос. одн. покастен'і́е, док. Почати замерзати. *На во́зери^і вода́ покастен'іла.* 3-14.

ПОКАТАНЕЦ [поката́нец] -нца, ч., перев. в мн. **ПОКАТАНЦИ** [поката́нци] -ив, кулін. Качані пироги з вареної картоплі і пшона. *Пекла́ нив'істка поката́нци.* С-21.

ПОКАЧЄЙЛО [покач'є́ло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. *К'ін'с'ке покач'є́ло.* К-39.

ПОКАЧИЩЕ [пока́чищче] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. *К'ін' покоті́вс'а – пока́чищче.* Т-14.

ПОКВІТУВАТИ [покв'ітува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. З'явитися від морозу (про узорі на шибках). *На́ш'і в'ікна покв'ітува́ли.* Ж-3.

ПО-КЄДИСЬНОМУ [по-к'є́дис'ному] присл. По-колишньому. К-2.

ПОКИДЕННЯ [покидѣн'а] -і, ж., знев. Розлучена жінка. Б-19.

ПОКИСНУТИ [покі'єснути] -у, -еш, док. Бути намоченим у воді деякий час. *К'іко там ден' конóпл'і дóлжны покі'єснути, і віт'агнут', посушат'.* П-37.

ПОКІДУХА [пок'і'дúха] -и, ж., знев. Те саме, що ПОКИДЕННЯ. В-19.

ПОКІНУТИ [пок'інути] -іну, -іниш, док. 1. Залишити когось, не брати з собою (у багатьох н. пп.); [покінути]. *Ну, кажú, йа тобі хлоп'ця покіну.* О-2. 2. Залишити відчиненими. *Нáшо пок'інув двѣри – хóлод нáйде.* С-17. 3. Отелитися. *Шо пок'інула вáша корóва? – Бичкá.* С-17. 4. Народити малят (про зайчиху, лисицю і вовчицю). О-16, П-44.

ПОКІТ [пок'іт] -óта, ч. 1. Те саме, що ГОРА-2. Ф-1; [покіт] М-49; [поквúт] Г-15. 2. Те саме, що ПОВАЛ². М-49, С-10.

ПОКІТНЕ [пок'ітне] -ого, с. Те саме, що КАЧАЛО. С-65.

ПОКЛАД [пóклад] -а, ч. 1. Яйце, залишене у гнізді для того, щоб там неслися кури. *Йа ї на нуч не забирáйу пóклада.* С-17. 2. Земля, виорана на зиму під весняну сівбу. К-64.

ПОКЛАДО [пóкладо] -а, с. Те саме, що ПОКЛАД-1. П-15.

ПОКЛИКАННС [покликáн':є] -а, с., обряд. Третій день весілля. С-32.

ПОКЛИКИНИ [покликини] -ин, мн., обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. О-11.

ПОКЛИНИ [покліни] -ін, мн., обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. *Ідѣм на покліни.* У-2.

ПОКЛІТ [покл'іт] -а, ч. 1. Утеплена комора. *Зимóйу в покл'іт нóсимо жар.* С-17, Ч-11; [пíклит] В-54; [пíклик] Ж-15. 2. Поздовжні і поперечні валки дерев'яної борони. **ПО-КНИЖНОМУ** борони. *Покліт борони.* К-58.

ПО-КНИЖНОМУ [по-кніжному] присл. Літературною мовою. *Плїтвa у нас кáжут', вона по-кніжному плóтвá.* Б-29.

ПОКОЖУШОК [покожу'шок] -шка, ч. 1. Полотно з візерунками. С-30. 2. Грубе полотно з найгіршого гатунку прядива. Б-8.

ПОКОЙНИЦА [покоїница] -и, ж. Покійна; та, що померла. *Мен'ї покоїница мáти остáвила трóхи земл'і.* К-2.

ПО КОЛІЄ [по кол'іє] у зн. присл. По черзі; почергово. *На вѣчур по кол'іє ход'іл'і.* В-34.

ПОКОЙОВИ [покойóви] -ого, ч., обряд. Товариш молодого на весіллі. 3-23.

ПОКОЛОДКА [пóколодка] -и, ж. Те саме, що ЛИВКА-1. Т-2.

ПОКОЛОДОК [пóко'лодок] -дка, ч. Те саме, що ЛИВКА-1. *Промі'ї пóко'лодок кип'єткóм, шоб кров мїши не чу'ли.* В-54.

ПОКОПАНИЙ [покопаний] -а, -е. Віспуватий; поцяткований віспою. В-13.

ПОКОПИЩА [покопишча] -ишч, мн. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. Ч-2.

ПОКОПИЩЕ [покопишче] -а, с. 1. Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. Г-46, Д-31; [пукóп'ішче] Ц-4. 2. [покоп'ішчи]. Поле з-під буряків. О-38.

ПОКОПИЩИ [покопишчи] -ишч, мн. Місце, де колись була хата. Х-10.

ПОКОТИЛО [покотіло] -а, с. Те саме, що КАЧАЛО. К-3, П-4.

ПОКОТОМ [пóкотом || покóтом] присл. Лежачи; покотившись. *Бїли ден', а вс'ї покóтом ше спїят.* С-17.

ПОКРАСИТИСЯ [покрáситис'а] 1 ос. мн. покрáсимос'а, док. Пофарбуватися. *Де йак'ї хусткї пól'с'к'ї булі шерс'т'áни крас'ів'йї, позавйáзуйє, сн'їх ідѣ, по'рустайѣ – ми пукрáсимос'а.* К-38.

ПОКРАТЬКИ [пóкрат'ки] присл. Крадькома. Р-35; [покрáт'ки] Р-35.

ПОКРИВА [покрíва] -и, ж., бот. Те саме, що ПРОКЕВА. *А там не мóжна було вїйти на тóго... тóго... Такáйя булá покрíва... Кропíва, шчо вже ни мóжна було вїйти.* К-56, К-13; [пукрíва] К-13.

ПОКРИЖУВАТИ [покрижувáт'и] -úйу, -úйеш, док. Перехрестити. Ну вже вішов, правда, покрижувáв, і вішов бат'ушка. М-51.

ПОКРИТКА [покрítка] -и, ж. Незаміжня жінка, яка народила дитину. З-6.

ПОКРИТИ [покрítи] -úйу, -úйиш, док. 1. Накрити що-небудь чимось. С-17. 2. Зробити дах. Чим покрíйиш хл'ївчика? С-17. 3. Спарувати самку з самцем. Порá вже кобiлу покрíти. С-17.

ПОКРИШКА¹ [пóкришка] -и, ж. Накривка на кухонний посуд (у мовленні молоді).

ПОКРИШКА² [пóкришка] -и, ж., бот. Айстра; Aster. Б-43, О-27; [пукрiшка] С-66.

ПОКРОПИВНИК [покропiвник] -а, ч., знев. Байстрик. Н-4.

ПОКРОВА [Покрóва] -и, ж., реліг. Свято Покрови Пресвятої Богородиці (14 жовтня) (у всіх н. пп.). Покрóва – зимá готóва. С-17.

ПОКРУЧ [пóкруч] -а, ч. 1. фаун. Те саме, що МСТІС. Б-1, Б-38, Г-5. 2. Те саме, що ПОДКУРЧ. Г-15, М-53, С-62.

ПОКУДИЛІ [покудiл'і] -iл', мн. Зібрання дівчат для прядіння. С-48.

ПОКУДЕЛЬНИЦА [покуд'iел'ница] -и, ж. Дівчина, яка прядла на вечорницях. Вечеру рóб 'иш' тим покуд'iел'ниц'ам. Р-8.

ПОКУЖУШОК [покужúшок] -шка, ч. Полотно з таким переплетінням ниток, що утворюється візерунок. Г-32.

ПОКУЛЬ [покул'] спол. Поки. Вікупатис', покул' ворóна ни купáйе своїх дитей. Д-32. Прáли коло тóго д'ида, коло тих дранок, шоб було крóхи видно, да покул' стáли л'ампи ети. Х-13; [покул'а]. Будеш ждат', покул'а сонце заiде. К-18.

ПОКУТНИЙ [пóкутн'ий] -н'а, -н'е. Те, що стосується ПОКУТІ. Пóкутн'а стiна. Ц-1, В-19.

ПОКУТЬ [пóкут'] -и, ж. Головне місце в хаті під іконами. На пóкут'і лежáв покóйн'ик. В-54.

ПОКУШАТИ [покушати] -айу, -айеш, док. Те саме, що КУШАТИ. Покушáйте мойу грúшку. П-15, Т-5.

ПОЛА¹ [полá] -i, ж. Нижній край кожної з половин верхнього одягу. Назбирáла в полú сливóк. С-17.

ПОЛА² [пóла] -и, ж. Одна з двох великих бічних рам ткацького верстата. Х-10.

ПОЛАВАТИ [полавáти] -áйу, -áйеш, док. Спiямати, половити. Ми^е в жiто повтикáли. Хлóпцi нас полавáли – видúт' i до Стiра. К-31.

ПОЛАДИТИ [полáдити] -áжу, -áдиш, док. 1. Полагодити. Колi вже рóвера полáдиш? С-17. 2. Дати їсти худобі; нагодувати домашніх тварин. Iду полáдити хаз'áцтво. С-62.

ПОЛАДИТИС [полáдитис] -жус', -дис'а, док. Пощастити у якiйсь справi. К'it переiде, то не^и полáдиц'а. К-9.

ПОЛАДИТИСЯ [полáдитис'а] -жус'а, -дис'а, док. 1. Помиритися з кимось. Купiли хáту до спúлк'i, а потóm не полáдилис', то сплатiв половiну. О-32, Б-19, Ф-3, Х-11. 2. Повернути назад здоров'я; стати таким, як був давнiше. Отó тiл'ко не полáдиц'а корóва, то iа тибé забiу. П-51.

ПОЛАПАТИСЯ [полáпатис'а] -айус'а, -айiс'а, док. Побратися за руки. Вихóдит' гурт нивил'чк'i д'iвчáток, полáпал'ис'а i з в'iнóчками танц'уйут'. З-6.

ПОЛАП [пóлап] -а, ч. Те саме, що ПОВАЛ². Тiл'ко кут'у, iа в'идайу, то иче кул'iс' <...>, то к'идал'и иче до пóлапа лóшк'ийу. В-27, З-6, З-14, П-51, С-56.

ПОЛАПАТИСЬ [полáпати'с'] 3 ос. мн. мин. ч. полáпал'iс'а, док. Узятися за руки. Дiвимс'а, шо так'и вихóдит' так'и гурт нив'ил'к'i д'iвчáток, i вс'i полáпал'iс'а i з в'iнóчками танц'уйут'. 3-6. **ПОЛІТІКАНТ**

ПОЛАПИНА [полапiна] -и, ж., співч. Те саме, що ПОВАЛ². Полóжат дил'ув чи пóлапа... там полáпини тейi. В-15.

ПОЛАПКА [пóлапка] -и, ж. Те саме, що ЛІВКА-1. Ж-3, Ж-10, С-21. 2. Те саме, що КАПТАН². Д-22, Д-39, Ж-3, Р-35.

ПОЛАТИ [полáти] -át, мн. Ліжко для спання. Ш-6.

ПОЛЕ [пóле] -л'а, с. 1. Ділянка землі, яку використовують під посіви (всі н. пп.). 2. Основний колір, що переважає у кольорових ряднах; тло, фон. К-2.

ПОЛЕТІТИ [полет'іти] -чу́, -тіиш, док. Швидко побігти. *Заїц'і полет'іли, і собака полет'ів б'ігóm.* Б-35, Д-19, Ж-3, З-37; [пулит'іти]. *Наш субáка дес' пулит'іф.* К-13.

ПОЛИНИЧКА [полинíчка] -и, ж. Дружина чоловікового брата. Х-10, Щ-1.

ПОЛИНЬ [полíнь] -і, ж., бот. Полин; Artemisia. Б-18, З-2; [пол'ін'] К-3.

ПОЛИЧКА¹ [полíчка] -и, ж. Невелика полиця (всі н. пп.).

ПОЛИЧКА² [полíчка] -и, ж., анат. Закінчення рила свині. Д-15.

ПОЛІВКА [пол'івка] -и, ж., фаун. Польова миша. Г-5.

ПОЛІННЄ [пол'ін'е] -а, с., збір. Те саме, що ПОЛІНО. *То гадáли^е на Ш'чодруху, ну, ну... І пол'ін'е принóсили.* Л-17.

ПОЛІНО [пол'іно] -а, с. 1. Частинка стовбура дерева, призначена на паливо (всі н. пп.). 2. перен., знев. Неповоротка людина. С-17, Д-16, Д-21, М-2, Т-7.

ПОЛНЯКА [пол'ін'áка] -и, ж., зруб. 1. Велике поліно. *А тáйя пол'ін'áка ше не згорíла?* С-17. 2. перен., знев. Те саме, що ПОЛІНО-2. С-17.

ПОЛІТИ [пол'іт'і] незм., с. Те саме, що ПОЛІТОК-1. *От пол'іт'і дóбре на картóшкy.* Х-7.

ПОЛІТИКАНТ [пол'іт'ікáнт] -а, ч. Ув'язнений за політику. *Тíйй пол'іт'ікáнти, що були в т'урм'і.* П-8.

ПОЛІТОК [пол'іток] -тка, ч. 1. Урожай, збір. *Йáк крáсни пепен'у́х, то бóде пол'іток на мед, а йáк б'íлий, то на*

молоко́. Г-4, К-58. *Бог зна́йе, йáкій то́й пол'іток збирéмо...* С-2. *Кáжyт' – хорóший врожáй, хорóший пол'іток, а йáк н'е, кáжyт' – пол'іток нивáжни.* П-37, П-46. 2. Усе посіяне і посаджене в городі. С-5. 3. Урожай, який знаходиться на полі. П-15. 4. Якесь поле (?). *Пол'іток – пóле н'áке.* К-2. *Пол'іток – то одвид'óнойе йáкé-то мiсце... пóле...* М-49. 5. [пол'і́ток] -тка, ч. Частина поля. *Пол'і́ток – то час'т' земл'і. Сво́йу зéмлю под'і́лили на пол'і́тки.* Г-26. *У нас пóле бу́ло на три пол'ітки' под'і́л'ане: одíн пол'і́ток – жiто, дрóг'і – йáринá ужé, а одíн пол'іток – нар.* С-48, Д-33, П-10. 6. Спеціально не оброблюване цього року поле. *Кáжyт пол'іток áл'бо йáловé поле.* О-17, С-59. 7. Добрі умови. *То не^и пол'іток на картóпл'у.* П-51. 8. Той, хто ще не закінчив школу. Б-44. 9. Уся худоба, все господарство. *Пронáв пол'іток – все бíдло пронáло.* П-15.

ПОЛІХА [пол'íха] -и, ж., знев. Жителька Полісся. Д-38; [пал'éха] Г-35.

ПОЛІШКА [пол'íшка] -и, ж. Те саме, що ПОЛІХА. Р-35; [пул'íшка] Г-35.

ПОЛОВИНКА [половíнка] -и, ж. 1. Половина чого-небудь. *Половíнка вíшин'і, картóплiни (бу́л'би).* (усі н. пп.). 2. Міра площі (?). *У нас зимл'і бу́ло половíнка. Половíнка – то вилíке-вилíке рос:тойáн'йе, кусóк.* О-17.

ПОЛОВИСЬКО [половíс'ко] -а, с. Місце в печі, де горять дрова; черинь. Л-5.

ПОЛОВИТИ [половíти] -вл'у́, -виш, док. Спіймати. *К'іт половíв однóу миш.* М-49, К-2.

ПОЛОВИЦЯ [по'ло'ви́ц'а] -і, ж. Половина. *Прийшлá Громні́ц'а – зим'і по'ло'ви́ц'а.* З-25.

ПОЛОВНИК [полóвник] -а, ч. Велика ложка для розливання рідких ^{ПОЛУДЕНЬ} страв, ополоник. К-70.

ПОЛОЖИТИСЬ [положíтис'] -у́с', -ис'а, док. Лягти. *В'ін найíв'а і напíв'а,*

на горáлу положів'а. (Народна пісня). 3-6.

ПОЛОКАТИ [полока́ти] -áйу, -áйеш, *недок.* 1. Прати білизну. Г-26. 2. Виполіскувати білизну після основного прання. Г-16; [полоска́ти] С-17.

ПОЛОНКА [полонка́] -и, *ж.* Прорубаний отвір у льоду; ополонка. В-19.

ПОЛОНИК [полоник] -а, *ч.* Те саме, що ПОЛОВНИК. В-19.

ПОЛОСАСТА МИШ [полоса́ста миш] -ойі -и, *ж., фаун.* Польова миша з темнішою смужкою на спині. Ф-1.

ПОЛОСАСТИЙ [полоса́стий] -а, -е. Смугастий. *Полоса́ста миш малá.* Ф-1.

ПОЛОТЕНКО [полотенко́] -а, *с., анат.* Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. В-4.

ПОЛОТЕНЦЕ [полотенце́] -а, *ч., анат.* Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. В-10, Д-16, Ж-14.

ПОЛОТНЕНИЙ [полотн'ені́й] -а, -е. Полотняний, ляний. *Полотн'ена скáтерт'.* В-31.

ПОЛОТНО [полотно́] -á, *с.* 1. Конопляна або лляна тканина особливого переплетення (всі н. пп.). 2. *анат.* Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. *В кáчки на лáпи полотно́.* Т-11, Д-39, Ж-14, П-22, П-23. 3. Основні дошки рами дверей. П-37.

ПОЛОТНЮХ [полотн'ух] -а, *ч.* Те саме, що КАЖАН¹. К-27.

ПОЛОТНЯНА МИШ [полотн'ана миш] -ойі -і, *ж.* Те саме, що КАЖАН¹. Б-11.

ПОЛОХУН [полохун] -á, *ч.* Боягуз. Р-21.

ПОЛОШИТИ [полоши́ти] -у́, -іши, *недок.* Лякати. *Со́йка і со́ро́ка полоши́т' охóту.* Ж-14.

ПОЛУДЕНЬ [полуден'] -дн'а, *ч.* 1. Споживання їжі між обідом і вечерею. *Ше шо-не́буд' зроби́, а тод'і́ бу́де полуден'.* С-17, Г-16; [полудин'] В-25. 2. Приймання їжі в середині дня. *Гобійі́д ráно був, а зáри полуден'.* С-17. 3. Узята з собою їжа на поле або сінокіс.

Жині́ соба́ку, бо полуден' з'іс'т' і будиши́ голо́дни. С-17. 4. *Вирі́й; теплий край. Пташикі́ лет'áт' на полуден'.* К-17. 5. *Південь. Ї́ак в'ітер на Пукро́ву с п'івноч'і́ – зима́ нивáжна, с полудн'а – те́пла.* Л-5.

ПОЛУДНАТИ [полуднати́] -áйу, -áйиш, *недок.* 1. Споживати їжу в проміжок часу між обідом і вечерею. *Да́й полуднати, бо до ве́чора ше далéко.* С-17, Г-16. 2. Обідати. *Ї́ж рáно млинці́, а йак будиши́ полуднати, тод'і́ боршчу́ зйіси́.* С-17. 3. Їсти (у будь-який час доби). *На ве^ч'і́л'і́ бу́ла – не полуднала, помалéнку скачу́, бо йа йісти хочú.* (Весільна пісня). С-17, Д-18.

ПОЛУДНИШНИЙ [полуднишний] -а, -е. Те саме, що ПОЛУДНІЙ. *Полудни́ше молоко́.* Б-19; [пулудн'ішн'і́й] Р-2.

ПОЛУДНІЙ [полудн'і́й] -н'а, -н'е. Такий, що стосується середини дня. *То полудн'е молоко́.* О-17.

ПОЛУДНУВАТИ [полуднувати́] -дну́йу, -дну́йиш, *недок.* Те саме, що ПОЛУДНАТИ. С-17.

ПОЛУДНЬОВИЙ [полудн'ови́й] -а, -е. Такий, що стосується післяобідньої пори. *Полудн'ове молоко́.* В-27.

ПОЛУЙНИК [полуїнік] -á, *ч.* Чоловік брат. В-54, Г-34; [пулуїнік] С-5.

ПОЛУЙНИЦЯ [полуїніц'а] -і, *ж.* 1. Сестра дружини. Г-34. 2. Дружина чоловікового брата. В-54.

ПОЛУЙНИЧКА [полуїнічка] -и, *ж., пестл.* 1. Те саме, що ПОЛУЙНИЦЯ-1. М-46. 2. Те саме, що ПОЛУЙНИЦЯ-2. Щ-1, С-5.

ПОЛУКОПКИ [полукопки] -ів, *мн.* Те саме, що ПОЗНЮРКИ. К-64.

ПОЛУМЕЧКА [полумечка́] -и, *ж., пестл.* Те саме, що ПОЛУЙНИЦЯ-1. В-13.

ПОЛУМ'ЄНИК [полумй'єник] -а, *ч., кулін.* Млинець, спечений у печі перед полум'ям. *Полумй'єник'і́ нисв'іжии́ – ши́ вчо́ра сп'іклá.* П-49.

ПОЛУМИСКА [полуміска] -и, ж. Неглибока миска. Б-46.

ПОЛУМИСОК [полумісок] -ска, ч. Те саме, що ПОЛУМИСКА. С-17.

ПОЛУПЕТРО [полупетро] -а, ч. День 13 липня, другодень після свята Петра і Павла. Ч-11.

ПОЛУПИТИ [полупіти] -пл'у́, -пиш, док. Обчистити варену картоплю від шкірки. *Наварат' бу́лби з лушпаї́ками да полупл'ат', оті́ми конопл'ами по́супл'ут' і йід'ат'.* Л-4.

ПОЛУПИШОК¹ [полупішок] -шка, ч. Те саме, що КОШИК-1. К-58.

ПОЛУПИШОК² [полупішок] -шка, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. П-24.

ПОЛУРАДИНЬ [полуррадин'] -дн'а, ч. Одноколірна тканина, яку використували як простирадло. Г-21.

ПОЛУЧЧАТИ [получ:ати] 3 ос. одн. получ:айе, док. Покращати. *То мен'і пока́жут [зорі], получ:айе чи н'е.* Б-21.

ПОЛУЧИТИСЯ [получітис'а] 3 ос. одн. с. получілос'а, док. Статися, відбутися. *От так' і получілос'а.* Д-8.

ПОЛУЧОК [получок] -а, ч. Різновид ствола мисливської рушниці з невеликим звуженням отвору. В-4.

ПОЛЧОК [полчок] -а, ч. Те саме, що ПОЛУЧОК. К-58.

ПОЛЬОВА КУНИЦЯ [пол'ова куніц'а] -ойі -і, ж., фаун. Куниця, яка живе у полі. *Пол'ова куніц'а б'іла.* П-52.

ПОЛЬОВА РУШНИЦЯ [пол'ова рушніц'а] -ойі -і, ж. Гвинтівка. *Пол'ова, бо пул'ойу стрил'єти.* П-46.

ПОЛЬОВИК [пол'овік] -а́, ч., фаун. 1. Заєць, який живе серед полів. Б-1. 2. Польова миша. Л-11.

ПОЛЬСЬКИЙ ГРИБ [пóл'с'кі́й гри́б] -ого -а́, ч., бот. Гіропор синіючий; *Xerocomus badius* (Fr.) Kuhn. Ex. Gill. Ж-14, 3-1; [пóл'с'к'і́ гри́б]. *У нас вже почали́ бра́ти пóл'с'к'і́ гриби́, а то ба́ло не" бра́ли.* С-17.

ПОЛЬСЬКІ [пóл'с'к'і́] -а, -е. 1. Те, що належить Польщі або полякам. *Кал'а*

Софійі́вк'і булі́ пóл'с'к'і́ мо́г'ілк'і́. Г-16, С-17 (і в ін. н. пп.). 2. Старий, давній; такий, що належить до часів, коли Західна Україна входила до складу Польщі (1920–1939 рр.). *І йа бу́ла в "Прос'ві́ти" – то ше ж пóл'с'ка д'івка.* С-17. 3. Добрий, гарний, найкращого гатунку. *Пóл'с'ка ху́стка.* С-17. 4. Стараний, дбайливий. *Його́ ба́т'ко – пóл'с'к'і́ хаз'а́йен.* С-17.

ПОЛЬСЬКІ БОРЩ [пóл'с'к'і́ борщ] -ого -у́, ч., кулін. Борщ, засмажений внутрішнім салом. *Бо так за Пóл'шчи робі́ли – внутринé са́ло притовчé, ичопото́к вкі́не му́кі, кап'у́сти. То і йе пóл'с'к'і́ борщ.* М-23.

ПОЛЮВАННЄ [пол'уван':є] -а, с. Полювання (у багатьох н. пп.); молоде і середнє покоління вж. лише *охота*.

ПОЛЮВАТИ [пол'увати] 1. -у́йу, -у́йеш, *недок.* Шукати і переслідувати дикого звіра з метою убити або спіймати його (у багатьох н. пп.); [пол'овати] Б-24, Т-2. 2. 3 ос. одн. пол'у́йе, *недок.* Виявляти статевий потяг (про корову). *Наша коро́ва пол'у́йе.* П-33, П-44. 3. Паруватися (про свиней). Д-21, К-4, О-14, Т-2. 4. Паруватися (про зайців). В-4, К-47, О-5, О-14.

ПОЛЮНДРИЦЯ [пол'ундріц'а] -і, ж., анат. М'ясо з обох боків свинячого хребта. Ц-3; [пул'інгв'іца]. *Пул'інгв'іцу і бо́чк'і ско́птиш взáтра.* М-13.

ПОЛЮНДРИЧКА [пол'ундрічка] -и, ж., анат. Зменш. до ПОЛЮНДРИЦЯ. *С'ада́йте, нажа́ру пол'ундрі́чки, то по́ймó.* Ц-3; [пол'андрічка] Ц-3.

ПОЛЮТУВАТИ [пол'утувати] -у́йу, -у́йеш, док. Пожаліти. *Не" пол'уту́йу пра́ци.* Т-5.

ПОЛЮХ [по'л'у́х] -а, ч. Житель полів, не-поліщук. *По'л'у́х і по'л'у́шка – то пол'у́х'і, бо в пол'а́х живу́т.* Л-6.

ПОЛЮШКА [по'л'у́шка] -и, ж. Жителька полів. Л-6.

ПОЛЯК [пóл'ак || пол'ак] -а, ч. Житель Польщі. *Тої пóл'ак був гу́чани.* С-17, Г-16.

ПОЛЯЧОК [пол'ачок] -чка, ч. Зменш. до ПОЛЯК. *Аж бижит' пол'ачок молоді, но двацит' пїат' чи двацит' рок'ів йому' було...* І-3.

ПОМАГАЙ БОЖЕ [помагаї Боже] виг., незм. Уживають як побажання легкого виконання якоїсь роботи. С-17.

ПОМАЗОК [помазók] -зка і -ска, ч. 1. Щіточка з пір'я змащувати жовтком пироги. П-15, С-17. 2. Пензлик для фарб. *Помазók стёрса, тонó папїр де^мре.* С-17.

ПОМАЙБО [помаїбо] 1. виг. Те саме, що ПОМАГАЙ БОЖЕ. Ш-5. 2. -а, ч., перен. Той, хто часто говорить помаїбо, але сам не береться допомагати. *За помаїбу ни п'їду, а дал'їбук ни прихóдит'.* Ш-5.

ПОМАЛЕНЬКУ [помалén'ку] присл. 1. Повільно. *Їде, йак старá баба, – помалén'ку.* С-17. 2. Обережно. *Помалén'ку бири шкл'áнку, не^м побї.* С-17.

ПОМАЛИЙ [пóмалиї] -а, -е. Замалий, малуватий. С-59.

ПОМАЛІН [помал'ін] -а, ч. Те саме, що ПОМАЛІНА. *Помал'ін чóрній.* В-30, С-15, Т-8, Ц-1; [пумал'ін] Ш-3.

ПОМАЛІНА [помал'іна] -и, ж. Крем для взуття. *Де тáйя нушка с помал'іноу?* Г-16, Д-18, С-17, Ч-11.

ПОМАЛО [пóмало] присл. 1. **П**малу вато. С-25; [помáло] Т-5. 2. Небагато. *Далі помáло йéгод.* Х-12. 3. Повільно. *Помáло йшов.* Т-5.

ПОМАЛЮНЮ [помал'ун'у] присл., нестл. Те саме, що ПОМАЛО-3. *Все робé помал'ун'у.* Р-2.

ПОМАРАНЧОВИ [помаранчóви] -а, -е. Оранжевий. *Цв'їтут' помаранчóви áстри.* Л-5.

ПОМЕЛИЩЕ [помелїшче] -а, с., зруб. Те саме, що ПОМЕЛО-1. *Принес'їте помелїшче оптёрти йїї носїшче.* (Коровайна пісня). Х-7.

ПОМЕЛО [пóме^лó] -а, с. 1. Невеликий віник з соломи або осоки замітати черінь печі. *Змочї поме^лó – не*

так бу́де по́пил курі́ти. С-17, Г-16.

2. Віник. *Берї помелó і хату заметї.* В-54, М-3, М-53, П-34; [помилó] Т-5.

3. Віхтик зел, яким кроплять, освячуючи хату. П-6. 4. Віхоть трави, який прив'язують до тички як знак, що на цьому місці заборонено випасати худобу. С-18.

ПОМЄШАНИ [пом'єшани] -а, -е. Такий, що народився від парування мисливського собаки з дворовим. Г-15, М-16.

ПОМИВОК [помївок] -вка, ч. Те саме, що МИЙКА. М-49.

ПОМИДОРА [помидóра] -и, ж. Помідор; *Lycopersicon esculentum* Mill. В-54.

ПОМИЇ [помїї] -її, мн. Відходи від миття посуду, що використовують для годівлі тварин. *Занисї-но помїї бичкóви, вун л'убит жїрне.* С-17.

ПОМИЙКА [помїйка] -и, ж. Те саме, що МИЙКА. Т-10.

ПОМИЙНИК [помїїник] -а, ч. Посудина для помий. П-15.

ПОМИК [пóмик] -а, ч. Пастка з решета для лову горобців. Н-19; [пóm'ік] Л-5.

ПОМИЛНУХ [помилнóх] -а, ч. Те саме, що ПОМЕЛО-1. *Поме^лó дл'а хату, а поми^лнóх дл'а прїп'їчка.* Р-21, П-34.

ПОМИНАЛНА СУБОТА [поминална субóта] -ойі -и, ж., реліг. Те саме, що ПОМИНАЛНИЦА. Г-26.

ПОМИНАЛНИЦА [поминалница] -и, ж., реліг. Церковна відправа поминання померлих; у цей день несуть хліб до церкви. *В ц'у поминалницу ти нисї хл'їб, а на тїюу йа.* С-17.

ПОМИНАЛНУХА [поминалнуха] -и, ж., реліг. Те саме, що ПОМИНАЛНИЦА. В-18.

ПОМИНОК [помїнок] -нка, ч. Згадка. *Тибé и в помінку ни було.* С-17.

ПОМИРОК [помїрок] -рка, ч. 1. Велика смертність серед тварин. *Напáв помїрок на зв'їрину.* Р-29. 2. Смерть,

загибель. [У прокльоні:] *Поміркув на тебе німа!* В-25.

ПОМИСНИЦИ [помисніци] *-іци, мн., реліг.* Період від Різда до Великого посту; м'ясниці. *Їа прийїхала óсин'у, а... а вже зимóйу, в помисніци, вейшла замуш.* М-30.

ПОМИТИ [поміти] *-ійу, -ійеш || -ійиш, док.* 1. Зняти бруд з твердої поверхні за допомогою води. *А в субóту помійиш пудлог'і.* С-17. 2. [поміт'і]. Випрати. *Зн'ала ручн'ік'і, поміла.* К-69.

ПОМИСТ [поміст] *-óста, ч.* Те саме, що МИСТ-2. 3-2; [пáмист] В-13; [помóст] 3-2.

ПОМИТОК [поміток] *-тка, ч.* Те саме, що МИЙКА. В-37.

ПОМИЯК [помийак] *-á, ч.* Те саме, що МИЙКА. П-53.

ПОМИЯЧ [по'мийач] *-á, ч.* Те саме, що МИЙКА. М-19.

ПОМИСТЬ [пом'іс'т'] *-у, ч.* Скошене чи зжате жито, яке клали на стерні, щоб повністю достигло. *Те знайете, шо пом'іс'т'? От ж'єли жи'то і клали, ми йїх ни вїазали, шоb вїсохло добре...* П-46.

ПОМИСТЯ [пом'іс'т'а] *-а, с.* Ганок; накрита прибудова перед входом у будинок. Л-19.

ПОМІШАНЕЦ [пом'ішáнец] *-нца, ч., фаун.* Те саме, що МЄТІС. 3-28, Л-9, Р-35.

ПОМНЄТКА [помн'єтка] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. П-15.

ПОМНЯТУХА [помн'áтуха] *-и, ж., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Г-9; [помн'єтуха] 3-6, М-23, Н-20, П-37, С-44; [помн'єтуха] Л-22, Р-35; [помійєтуха] Г-9; [пумн'єтуха] П-46, Р-36; [помійатуха] Т-15.

ПОМОВКА [помóвка] *-и, ж., оказ.* Те саме, що МОВКА. *Про вóвка помóвка, а от і нахóдиц'а.* Ж-5.

ПОМОК [пóмок] *-а, ч.* 1. Вантаж, яким придавлюють коноплі в мочилі. П-15. 2. Намочені в одному мочилі

коноплі. В-13, Д-21, Л-1; [пóмук] 3-6; [помóх] В-19.

ПОМОЛОЧЕНИЦЄ [помолóчениц'є] *-і, ж.* Вимолочена солома. В-13.

ПОМОР [помóр] *-у, ч.* Те саме, що ПОМИРОК-1. *На звїрив помóр напáв.* Р-28, Н-19.

ПОМОСТ [помóст] *-а, ч.* Підлога. *Споч'єтку пудметї помóст, а тод'і шос'робїє.* В-64.

ПОМОСТОК [помостóк] *-сткá, ч.* Східці перед ганком. В-13.

ПОМОХТІ [помохт'і] *-жу, -жеш, док.* Помогти. М-49; [помохчї] О-17; [помошчї]. *Не'ма кому'помошчї.* 3-1.

ПОМОЧ [пóмоч] *-и, ж.* Допомога. *Бул'и нémочи, йак пóмочи.* С-17.

ПОМОЧНИЙ [помочній] *-á, -є.* Такий, що допомагає від хвороб. *На Іváна рváли з'іл'є – то помочнє.* К-17; [помоцній]. *На Йáна помоцнійї йáгоди.* Л-26.

ПОМУСТОК [помустóк] *-сткá, ч.* Поріг. Л-7.

ПОМ'ЯК [помйак] *-а, ч., бот.* Чорнобривець; Tagetes. М-6, П-6.

ПОМ'ЯТА КАРТОПЛЯ [пóмйата картóпл'а] *-ойї -і, ж., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Л-1; [пóмйати картóфл'і] Ж-7.

ПОМ'ЯТКА [пóмйатка] *-и, ж.* Пам'ять (?), *вж.* у виразі **В ПОМ'ЯТКУ** [в пóмйатку]. *Запам'яталося. Тєйє вес'іл'є так і дóси в пóмйатку.* С-2.

ПОНАТИКАТИ [понатика́ти] *-áйу, -áйеш, док.* 1. Виткати кольорові смуги на рушнику, плату, скатертині і т. д. *І ткáл'а, і так трóшки' понатика́л'а балхвóйу чирвóнийу, поназнáчувал'а пу куц'єх.* Г-19. 2. *перен., знев.* Насадити, насяяти. *Понатика́ла квитóк миж капúстойу... И нáшо, йагбї хто спитáв?* С-17.

ПО-НАШОМУ [по-на́шому] *присл.* Говорити місцевою говіркою. *Привїкли, шо ви гóворите по-на́шому.* М-10.

ПОНДІЛОК [понд'ілок] -лка, ч. Понеділок. Д-3.

ПОНЕСТИСЯ [поне^нстіс'а] -у́с'а, -е́с'а, док. Піти кудись; десь подітисся. *Де вона поне^нслас'а?* В-22.

ПОНИЖИТИ [поніжити] -і́жу, -і́жиши, док. Вистрілити нижче цілі. Д-16, К-3, Н-14, Ф-1; [понéжити] М-53; [поні́зити]. *Тро́хи поні́зив, і за́йец' вт'ік.* К-17, С-6.

ПОНИМАТИ [пон'імати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* 1. Розуміти. *А вун по тра́хтору ничо́го н'е пон'іма́йе.* Г-16, С-17. 2. Шанувати. *Вони́, мотил'а́ни, себé пон'іма́ють, а з дру́г'іх с'іл н'е.* С-59.

ПО-НІМЕЦЬКУ [по-н'імецьку] присл. По-німецьки. К-13.

ПОНОВА [пону́ва] -и, ж. Свіжо випалий сніг (упродовж усієї зими). *По поно́в'і до́бре йти на охо́ту.* З-37, Б-24, В-32, М-45, О-16, С-6; [пану́ва] П-24.

ПОНОВІЯ [понов'ія] -і́йі, ж., бот. Якась рослина (?). *Понов'ія́ така́, йак мія́та.* П-21, З-7.

ПОНОВКА [пону́вка] -и, ж. Те саме, що ПОНОВА. *Йди на охо́ту – віпала пону́вка.* В-29, С-6.

ПО-НОВОЧЕСНОМУ [по-новочесному] присл. По-новому, по-сучасному. *Д'а́т'ко каза́ли, а стрі́йко п [ ] П по-новочесному.* К-45.

ПОНОЖ [пону́ж] -а, ч. Підніжка у ткацькому верстаті. Д-21.

ПОНОРИТИ [понорі́ти] 3 ос. одн. понорі́т', док. Зробити нори (про мишей). *Мі́ши понорі́ли бу́л'бу зако́пану.* К-58.

ПОНОСИТИ¹ [поносі́ти] -шу́, -о́сиши, док. 1. Перенести з одного місця в інше що-небудь (всі н. пп.). 2. Схарапудитись і побігти (про коней). *Мі́шку ко́ни поноси́ли – лео́ живі́ госта́в.* С-17.

ПОНОСИТИ² [поносі́ти] 3 ос. одн. поносі́т', *недок.* Говорити, розказувати. *Л'у́де понос'ат', шо се^нло́ да́вн'е.* С-8; [поносі́ти]. *То ме ве́л'ми поноси́ли до́вго [ці́ слова].* З-2.

ПОНОСИТИ³ [поносі́ти] 3 ос. одн. понос'а́т', *недок.* Святкувати, відзначати. *В нас тако́го с'в'ато́го ни понос'а́т'.* С-8.

ПОНОСУХА [поносу́ха] -и, ж. Сіно, накладене на віз для перевезення без рубля. С-2.

ПОНОЧА [поноча́] *незм.* Пора, коли починається ніч. *В сил'і ко́жного дн'а робо́та бу́ла до са́мого поноча́.* Б-54.

ПОНОЧНІТИ [поночн'іти] 3 ос. одн. поночн'і́йе, *недок.* Смеркати. *Ті́л'ко начне́ поночн'і́ти, так вжа́ хло́пци і зб'іра́йуц'а.* Б-22.

ПОНУРА [пону́ра] -и, ж. і ч., *знев.* Неговірка і нетовариська людина. *Од те́йі пону́ри сло́ва не дожде́са.* С-17; [пону́ра] С-17.

ПОНУРИ [пону́ри] -а, -е. Неговіркий, нетовариський. С-17.

ПОНУРОК [пону́рок] -рка, ч., *знев.* Те саме, що ПОНУРА. Ч-2.

ПОНЧИК [пону́чик] -а, ч., *кулін.* Виріб із дріжджового тіста, зварений в олії. *Пону́чик з пови́длом.* Г-16, К-7, С-17.

ПОНЮРКУВАТИЙ [пону́ркуватий] -а, -е. Те саме, що ПОНУРИ. М-6.

ПОНЯТТЯ [пон'а́т':а] -а, с. 1. Розуміння. *Вун же ш пон'а́т':а ни ма́йе, про шо гово́рит.* С-17. 2. Звичка. *А коліс' пон'а́т':а ни ма́ли в субо́ту [весі́лля робити].* Т-5.

ПООДИНОК [пооди́нок] -нка, ч. Те саме, що ОДИНАК-2. Л-5.

ПООПРАВЛЯТИСЯ [пооправл'а́тис'а] -а́йус', -а́йес'а, док. Виконати всю роботу по господарству. П-36.

ПОПА [попа́] *незм., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Попа́ гра́ле. Оде́н хло́пци' нагне́ц'а, хто́с'а сту́кне його́, і тре вгада́ти.* П-46, С-56.

ПОПАДЯ [попад'а́] -і, ж. 1. Дружина попа (всі н. пп.). 2. *перен.* Жінка, яка носить довгий одяг. П-30, С-17. 3. *етн.* Гра на вечорницях: дівчина сама вибирає парубка, з яким хоче танцювати. К-39, Л-12, Р-4.

ПОПАНУВАТИ [попанувáти] 3 ос. одн. попану́є, док. Пощастити. *Йому не попанувало на базáри.* Н-14; [пупанувáти]. *Мин'ї ни пупану́є.* Б-16.

ПОПАРАЇТИ [поу'пара́йти] -áйу, -áйеш, док. Поприбирати в кімнатах. *Трѣба поу'пара́йти в хáти. Коліс' йак зимл'á булá в хáти, то ше ї мáзали.* П-15.

ПОПАРИСТИТИС [попáриститис] 3 ос. одн. попáростиц;а, док. Прорости (про зерно). *Жіто год зимл'ї в колоскáх попáростило.* С-17.

ПОПАС [пóпас] -у, ч. Те саме, що ПАСБИЩЕ. Л-26.

ПОПАСОК [попáсок] -ска, ч. Те саме, що ПАСБИЩЕ. Л-26, О-17; [пóпасок] К-64.

ПОПАСОМ [пóпасом] присл. Повільно, не поспішаючи гнати корів, даючи їм можливість пастися. *Гнáла товáр попасом по лакáнчиках – дóбре найлосо.* С-17.

ПОПАСТИ [попáсти] -аду́, -адѣш, док. 1. Прийти у визначене місце. *То йїхав тудá темно <...> – йа не попáв, дáл'ше м'їну́в, пóс'л'а верну́вса.* В-29. 2. Стрілити в ціль (у багатьох н. пп.).

ПОПЕКТИ [попектї́] -ечу́, -ечѣш, док. Те саме, що ПАРИТИ-6. М-49.

ПОПЕЛНУШКА [попе'лну́шка] -и, ж., орн. Курча, що вивелося в жнива. Т-5.

ПОПЕРЕД [поперѣд] прийм. Перед кимось (?). *Поперѣд^м менѣ три мѣни 'и'х дитѣї, а позáд^м менѣ, е, знов стáрш'ї, а йа посерѣдин'ї.* (Чи не помилка оповідачки?). К-38.

ПОПЕРЕДЕНЬ [пóпереден'] -дн'а, ч. Ланцюг, яким спереду прив'язують рубель на возі з сіном. Б-19, В-19; [пóприде'н'] Г-34.

ПОПЕРЕДНІК [пóпередн'їк] -а, ч. Фартух, що прикриває спідницю і груди. В-17; [попирідник] С-15.

ПОПЕРЕК [поперѣк] -а, ч., анат. Поясниця. *Так боліт' поперѣк, шо...* П-36.

ПОПЕРЕЧКА [поперѣчка] -и, ж. 1. Планка, прибита упоперек до іншої (у

багатьох н. пп.). 2. Спідниця, тканина у смуги. *Ондарак'ї, поперѣк'ї, йак називáл'ї, тóж'е в полóску ткáнийе.* Р-15.

ПОПЕРЕЧНА ПИЛКА [поперѣчна пїлка] -ейї -ї, ж. Пила для різання стовбура дерева на поліна. С-17.

ПОПЕРЕЧНИ [поперѣчни] -а, -е. Який рухається в напрямку впоперек чогонебудь. *Поперѣчна пїлка.* С-17.

ПОПЕРЕЧНИК [поперѣчник] -а, ч. Те саме, що КАНТАР¹-2. П-53.

ПОПЕРОД [поперóд] присл. Насамперед. *Поперóд зроби тут.* М-43.

ПОПЕРТИ [попертї́] -пру́, -рѣш, док., перен. Минати, проходити. *Абї читвѣр, то ї тїдин' попер.* П-15.

ПОПИ [пóпи] -ив, мн. Бічні великі рами ткацького верстата. Б-8.

ПОПИКАЧ [попїкач] -а, ч. Палиця, якою притримували соломку, коли смалили свиню. *Бирї попїкача – од вітру солóму не'сѣ.* Т-2, К-47.

ПОПИЛИТИСЯ [попїлитис'а] -л'ус'а, -лис'а, док. Зробити все у господарстві; попоратися. Г-6.

ПОПИЛИЩЕ [попїлишче] -а, с. Місце, де була пожежа. Ж-15.

ПОПИЛНУХ [попилну́х] -а, ч., ент. Те саме, що МАТІЙ. В-23; [попил'н'у́х] М-43; [попил'у́х] П-48, С-2; [папил'у́х] 3-2; [папал'у́х] Д-17; [попел'у́х] О-20; [папин'у́х] Г-40.

ПОПИЛНУХА [попилну́ха] -и, ж., ент. Те саме, що МАТІЙ. В-23, Р-21.

ПОПИЛНУХИ [попилну́хи] -ів, мн., орн. Те саме, що ПОПЕЛНУШКА. Г-34.

ПОПИЛЮХ [попил'у́х] -а, ч., ент. Попелиця капустияна. В-25, Р-2.

ПОПИРЕЧКА [попирѣчка] -и, ж. 1. Те саме, що ПОПИРЕЧНА ПИЛКА. П-37. 2. Планка, прибита упоперек до іншої. С-17.

ПОПИРИД [пóпирід] прийм. Перед. *То так кáжут' попірид тóїї п'їс'н'ї.* П-37.

ПОПИРОК [пóпирок] -а, ч. Частина спини нижче пояса. К-64; [пóперек]. *Так пóперек боліт, шо ни зогну́тиса.* С-17.

ПОПИРУД [попир'уд] *присл.* Попереду. *Попир'уд іде вож'ак.* С-27.

ПОПИТИ [попіти] -пійу, -пійеш, *док.* Випити. *Вч'ора м'ощно попів.* Г-26. *Попійут* [на весіллі], *пойід'ат, а тоді вже їдуть на музику, погул'айуть – і на веч'еру.* Ч-9.

ПОПИХАЙЛО [попихаїло] -а, ч., *оказ.* Той, кого попихають (?). *То Михаїло-попихаїло прийіж'ає на б'їлому ко'н'ї.* С-8.

ПОПИХАЧИК [попиха'чик] -а, ч., *знев.* Той, ким усі можуть “попихати”, тобто вказувати, що йому робити. *К'оніки т'упу, т'упу – привезлі на дв'ір ст'упу, до ст'упи – тов'ка'чика, а в х'ату попиха'чика.* (Весільна пісня). Д-18.

ПОПІЗНА [п'оп'ізна] *присл.* Досить пізно. *Теп'ер молод'б'ж встай'ут' п'оп'ізна.* С-59.

ПОПКАЧ [поп'ікач] -а, ч. **1.** Те саме, що ПОПИКАЧ. М-2. **2.** Пристосування, за допомогою якого виймають сковороду з печі. Г-2.

ПОПЛЬНИЦА [поп'іл'ніца] -и, ж. Піддувало в плиті, куди падає попіл. З-25.

ПОПІНКА [поп'інка] -и, ж. Ряднина для перенесення зела. *В'еніс' г'ете л'єс'т'е поп'інкою.* М-54, Д-6. [поп'інка] П-5.

ПОПІСКОРІТІ [поп'іскор'іт'ї] *3 ос. одн.* поп'іскор'іт', *док.* Порити. *Св'їн':ї поп'іскор'іл'ї з'ємл'у.* М-36.

ПОПЛАВ [п'оплав] -а, ч. **1.** Сінокіс біля городів, де навесні багато води. *Не'й'іс'т' кор'ова с'їна с' п'оплава – рострав'їлас гот'авоїу.* С-17, Б-21, Д-33. **2.** Будь-який сінокіс. *П'оплав скос'ів, тр'єба суш'їти с'їно.* Б-11. **3.** Слід качки на воді між травою і ряскою. *До кубл'а вед'є п'оплав.* З-21.

ПОПЛАВЕЦЬ [поплав'ец'] -вц'а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. Н-13.

ПОПЛАВОК [поплав'ок] -вк'а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИЧОК-2. Б-35, В-23, З-28.

ПО-ПОДВОРНОМУ [по-подв'орному] *присл.* Використовуючи прізвиська, а не офіційні імена і прізвища. *Так по-подв'орному нас називаїуть'.* П-15.

ПО-ПОЛЬСЬКУ [по-п'ол'с'ку] || по-п'ол'ску] *присл.* По-польськи, по-польському. *Вун д'обре говор'ит по-п'ол'ску.* С-17.

ПОПОПОЛОТИ [попопол'оти] -л'у, -леш, *недок.* Багато разів полоти. *Тр'єба попосид'їти в тум л'нові, попопол'оти йог'о.* Д-33.

ПОПОПСТИДАТИСЯ [попопстид'атис'а] -айус', -айес'а, *док.* Засоромитися. *И йа зроб'їла так'у д'уже г'арну мог'ї'лу, о, но йатб'їе прийіх'ала, то йа не попопстид'алап'с'а.* В-52.

ПОПОРАТИ [поп'орати] -айу, -айїш, *док.* Нагодувати худобу і виконати іншу господарську роботу. *З'аре поп'орай'у і л'а'жу сп'ати.* С-17.

ПОПОРУШКА [попор'ушка] -и, ж. Те саме, що ПОНОВА. О-22.

ПОПРАВИНИ [поправ'їни] -їн, *мн., обряд.* Гостювання після весілля у батьків молод'ї. Х-7.

ПОПРАВКА [п'оправка] -ї, ж., *обряд.* Гостювання на другий день після весілля, хрестин та ін. В-25, Р-30; [поправ'ка] М-23; [п'оправки]. *П'оправки п'їс'л'а вис'їл':а – р'анше в молод'б'го, а на др'угий ден' в молод'її.* М-23.

ПО-ПРАВОСЛАВНОМУ [по-правосл'авному] *присл.* Те саме, що ПО-СЛАВ'ЯНСЬКІ. *Й'ак чит'ає бат'ушка Й'евангел'їїу в ц'єркви, йа все пон'їмаїу по-укр'аїїн'с'ки, а по-правосл'авному так не по'їм'у.* О-6.

ПОПРАВУНОК [поправ'унок] -нка, ч. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. Г-26, Д-33.

ПОПРАДИ [п'опради] -ив, *мн.* **1.** Зібрання жінок удень для прядіння. *На п'опради ход'їли до Г'ан':и.* С-2, С-5, О-32, Ф-3; [п'опр'ади] З-2. **2.** Вечорниці. *На вичурн'ї'ци ше каз'али п'опради, бо там пр'єли і нашив'али.* З-2.

ПОПРАДКИ [пóпрадки] -док, мн. Те саме, що ПОПРАДИ-1. П-8.

ПОПРАДУХА [попра́духа] -и, ж. Те саме, що ПОПРАДИ-1. Л-26.

ПОПРАДУХИ [попра́духи] -ух і -ив, мн. Те саме, що ПОПРАДИ-1. К-2, О-2; [попр'еду́хи] М-49, О-17.

ПОПРАЖКА [попра́жка] -и, ж. Застібка на ошийнику собаки. Д-30, К-3, Л-11.

ПОПРЄТАТИ [попр'єтати] -а́йу, -айеш, док. Прийняти посуд зі стола після їди; поховати. *Їни'ї то каза́л'ї, шо все попр'єтати, то бу́де чи́стїї горóд.* К-56.

ПОПРИБИРАЛЬНЕНЬКО [попри-бїра́л'нен'ко] присл., нестл. Наведена чистота в кімнатах. *А в хата́х бу́ло чи́стен'ко-чи́стен'ко, поприбїра́л'нен'ко.* З-11.

ПОПРИДИРАТИСЯ [попридира́тис'а] 3 ос. мн. попридира́тис'а, док. Причіпливо ставити необґрунтовані вимоги. *Ту́така на́ше св'їс'ке нача́л'н'їки попридира́лис'а <...> – но́рму не ві́везли.* Х-11.

ПОПРИШКА [пóпришка] -и, ж. Те саме, що ПОДКУРЧ. К-58.

ПОПРИЩИТИ [попри́щити] 1. 3 ос. одн. попри́щит, док. З'явитися на тілі (про прищі) (у багатьох н. пп.). 2. -у, -иш, док. Те саме, що ВИПРИЩИТИ. *Тїїї му́тки тре́ба віприщити, о, горóнчоїу водо́йу попри́щити, коб вони́ про́сти бул'ї.* Д-33.

ПО-ПРОСТУ [по-просту́] присл. По-простому. *Ми гово́римо по-просту́.* В-13.

ПОПРУЖКА [попру́жка] -и, ж. Те саме, що ПАПРУЖКА-3. Д-15, П-44.

ПОПУГАЙ [попуга́ї] -а́йа, ч., орн. Пугач, хижий нічний птах ряду совоподібних; *Bubo bubo* L. К-70, С-15.

ПОПУСКАТИ [попусkáти] -а́йу, -айеш, недок. Додавляти; відступати більше. *Там ск'їл'ко сант'їмитрув попусkáйут'.* З-6.

ПОРАНИЧНИЙ [по'ра́н'їчний] -а, -е. Який стосується ранку. *По'ра́н'їчне молоко́.* П-51; [поран'їшний]. *Поран'їшне молоко́.* П-15, П-37; [поран'їшн'її]. *Поран'їшн'є молоко́.* П-37.

ПОРАНО [пóрано] присл. Дуже рано. П-24, С-59.

ПОРАНОК [пóранок] -нка, ч. 1. Ранок до сходу сонця. *Вже пóранок – со́нце бу́де схóдити. А до́св'їток – то ше нїма́ пóранка.* Б-19, Д-21, Н-1, С-2, Ж-7. 2. Ранок. З-2, К-48. 3. Перша половина дня. *Па́сла корові на пóранок.* С-32. *Пóранком корові гонїв.* Г-26.

ПОРАНЯНИЙ [пора́н'аний] -а, -е. Поранений. *Пора́н'аний за́йец'.* Д-16, М-45; [пора́н'ани] Г-16, С-17.

ПОРАТИ [пóрати] -а́йу, -айїш, недок. Те саме, що ПАРАЇТИСЯ-2. *Шос' ти ну́зно по́райїш...* С-17.

ПОРАТИСА [пóратиса] -а́йуса, -айїса, недок. Виконувати різну роботу в господарстві: годувати худобу і домашню птицю, варити їсти, прибирати в кімнатах та ін. *С'од'н'ї по́раласа до гобїїда кáл'а те́її пєчи.* С-17.

ПОРАЮХА [пора́йу́ха] -и, ж. Дбайлива господиня. *Вз'али́ скрін'у, пи́рїну, до ха́ти господа́їн'у, до пєч'ї пора́йу́ху, до хло́цїа ичебету́ху.* (Весільна пісня). С-8, П-46.

ПОРЕНДЖИ [порє́нзи] -ив, мн. Поручні біля сходів. П-15; [порє́мча] Л-8.

ПОРЕНЧЄ [порє́нч'є] -а, с. Верхня поперечна частина дерев'яного ліжка. П-15.

ПОРИСЯ [порис'á] -áти, с., фаун. Порося. К-67.

ПОРИЧ [порї́ч] -á, ч., бот. Спориш звичайний; *Polygonum aviculare* L. Д-20.

ПОРОГ [поро́г] -а, ч. 1. Поріг (у частині н. пп. сходу досліджуваної території); [пор'є́г]. *Внав с'н'єг на пор'є́г.* С-16; [пору́г || пору́х] Г-16, С-17. 2. Східці, які ведуть до ганку. В-19.

ПОРОДИ [поро́ди] -о́д, мн. Процес народження дитини. *Жїнка дитїє́нку*

роділ'а і рóдищейу в порóдах вми^рл'а. Г-19.

ПОРОДНИ [порóдни] -а, -е. Поро-
дистий. М'ї собáка порóдни, а не
дворн'áжка. С-64.

ПОРОЖНО [порожнó] присл.
Порожньо; без нічого. Ничóго бóде,
порожнó. Ф-1.

ПОРОЗМИРАТИСЯ [порозмирáтис'а]
3 ос. мн. порозмирáлис'а, док. Повмирати.
Вже порозмирáлис'а [люди в селі], máло
їе. С-52.

ПОРОЙ [порóй] -óйу, ч. Місце, яке
порили дикі свині. Д-16.

ПОРОСНИЙ [порóсний] -а, -е.
1. Про свиню, у якої мають народитися
поросята (у всіх н. пп.); [пор'існий] 3-21;
[порв'усний] Г-15. 2. Про вовчицю, яка
винощує плід. Б-14. 3. Про сучку, в якої
мають бути щенята. Дес' нáша сýка
порóсна? О-12. 4. Про кітну зайчиху. С-17.

ПОРОСНЮК [поросн'ýк] -á, ч., орн.
Те саме, що ВАРABУХ. Т-6.

ПОРОСЬОНКО [порос'óнко] -а, с.,
фаун. Те саме, що ПОРОСЯТО. Ч-6.

ПОРОСЮК [порос'ýк] -á, ч., фаун.
Напівдоросле поросля. Л-11, М-45, П-46,
Р-29.

ПОРОСЯТНИК [порос'áтник] -а, ч.,
анат. Статевий орган свині. П
ваються поросята. Б-38, В-23.

ПОРОСЯТО [порос'áто] -а, с., фаун.
Поросятко. Б-40, 3-47; [порус'áто] В-36.

ПОРОСЯТУВАТИСЬ [порос'áтуватис']
3 ос. одн. порос'áтуец'а, недок. Наро-
дити поросят; опороситися. Д-22.

ПОРОХНИЦЯ [порохнїц'а] -і, ж.
Посудина для зберігання пороху; поро-
хівниця. На порóх мав рогов'уїу
порохнїц'у. У-10.

ПОРОХНИЧКА [порохнїчка] -и,
ж. Посудина, якою відміряють потрібну
кількість пороху для набоїв. П-28.

ПОРОХНО [порохнó] -á, с., збір.
Рештки перетлілого або згнилого дерева.
3 дóшки сїплїц'а порохнó. Л-1, В-23,
С-6, Х-10.

ПОРОША [порóша] -и, ж. Перший
свіжий сніг, що випав на початку зими
або восени. Порóша хорóша – їди на
охóту. Ф-1, Б-24, В-29.

ПОРОШОК [порошóк] -шкá, ч.
1. Розтерті до однорідної сипкої маси
ліки (у всіх н. пп.). 2. Пігулка (ліки). Од
голові плá кожнього рáнку по два сїви
порошк'ї. С-17.

ПОРОЮ [порóйу] присл. Іноді.
Бувáйе порóйу, шо і вовк лежїт' горóйу.
Ж-16.

ПОРТ [порт] -у, ч. Льяна тканина.
Сїн'а крáска до порту, а чóрна до
шерс'т'ї. С-17, К-7.

ПОРТКИ [порткї] -ів, мн. Спідні
штани. В-13.

ПОРТОВИНА [портовїна] -и, ж. Те
саме, що НАСТИЛНИК. Б-10, В-54;
[портóвина] П-51; [портавїна] Б-8;
[партовéна] Х-7; [партóвина] С-8;
[партуліна] 3-37; [пуртовїна] О-11;
[пуртувїна] Д-6.

ПОРТОК [портóк] -ткá, ч. Те саме,
що НАСТИЛНИК. В-54, Г-34, М-21,
О-20 П-51; [партóк] В-13; [пуртóк] В-54,
П-34, С-5.

ПОРТЯНИ [порт'áни] -а, -е. Виго-
товлений з льяних ниток, з льяної
тканини. Порт'áни гон'учи холóдни, тра
на зїму сукн'áни. С-17.

ПОРТЯНКА [порт'áнка] -и, ж.
Велика тепла хустка. 3-6.

ПОРТЯННИЙ [порт'áн:ій] -а, -е.
Теплий. Порт'áн:а хустка. 3-6.

ПОРУБИ [пóруби] -ів, мн. Цямриння
колодязя. С-15; [пóр'уби] -ів, мн.
Дерев'яне цямриння. Б-19.

ПОРУД [пóруд] -а, ч. Той, хто
тільки що народився. Булá такáйа бáба,
шо поруд одбирáла. П-36.

ПО-РУСЬКУ [по-рúс'ку] присл.
1. По-російськи. Говóр'ат' по-рúс'ку і
по-пóл'с'ку. Г-4. 2. По-українськи; міс-
цевою підляською говіркою. Їак прїйде
сус'їтка, то по-рúс'ку говóримо. В-27.

ПОРУЧОК [поручок] -чка, ч. Те саме, що РУЧАЙКА-2. *Поприходимо та прадéмо поручок.* В-44.

ПОРХАВКА [порхавка] -и, ж., бот. Гриб дощовик; *Globaria bovista* L. С-17.

ПОРХОВИНА [порховина] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. *Крит наточів порховину.* Ж-10.

ПОРЦИЙОЧКА [порційочка] -и, ж. Зменш. до ПОРЦІЯ. *Йа там при кутóчку – по с'ім порційóчку мин'ї наливáйте, мин'ї додавáйте.* (Весільна пісня). П-37.

ПОРЦІЯ [пóрц'їя] -її, ж. Склянка місткістю 100 мл. *Помій пóрц'їю холоднеїу водóйу.* С-17, Б-30.

ПОРЧА [пóрча] -і, ж. Псування; хвороба. *Вона пóрчу наведé, і молоко од кор'ів крáла.* З-27.

ПОСАГ [посáг] -а, ч. Придане молодой. *На дивоснубах договóруйуц'а про посáг.* Д-33, П-36. *Одна йа доч'ка булá – трéбуло замуш од'ати, то трéбуло посáгу.* П-19.

ПОСАЛНИЦА [посáлница] -и, ж., анат. Те саме, що ЗДЮР. Б-44, В-54, Н-21; [пусáлниц'а] Б-40.

ПОСАВОЛИТИ [посавóлити] -óлу, -óлиш, док. Пожартувати; побешкетувати. *Хлóпц'ї на вечеркáх трóха посавóл'ат'.* В-18.

ПОСВИСТАТИ [посвистáти] -шчу́, -стіш, док. 1. Видавати свист за допомогою губів або свистка. 2. Утратити що-небудь. *Посвищій туйу пл'áшку.* С-17.

ПОСВИСТАК [по'св'истáк] -а, ч. Батіг. *Бує по'св'истáком завязóн:иї.* К-64.

ПО-СВУЙОМУ [по'свуйóму] присл. Говорити місцевою підляською говіркою. Я-1.

ПОСВЯЧЕНЕ [пос'в'ачéне] у зн. ім., -éного, с. Приготовлені паска, ковбаса, сіль, масло та ін. для освячення на Великдень. *А сїру йа ни мáйу на пос'в'ачéне.* С-17.

ПОСЕЛА [посéла || по'сéла] -и, ж. 1. Місце, на якому колись була хата.

Тут Зóс'чи'на посéла... жилá Зóс'ка. 3-11, Д-6, З-23, Р-9, С-5; [пусéла] Д-6.

2. Обійстя; подвір'я з городом. *Булі нидалéко уд Ваїитин'увийї по'сéли.* Ш-5.

ПОСЕЛИТИ [посел'іти] -ел'у́, -éлиш, док. Побудувати оселю. *О там на дорóзи посел'іл'а хáту.* Г-19.

ПОСИДІННЄЧКО [посид'ін':ечко] -а, с. Те саме, що ПОСИДЯНКИ. *Йа вінесла вам л'ітечко, старім ба́бам посид'ін':ечко.* (Веснянка). Ф-3.

ПОСИДЯНКИ [посид'я́нки] -нок, мн. Зібрання людей у вільний від роботи час; посиденьки. Г-4.

ПОСИЛІНКА [посил'інка] -и, ж. Те саме, що ПОСЕЛА-1. М-49.

ПОСИВАЛЬНИК [пос'івáл'ник] -а, ч. Хлопчик, який уранці на старий Новий рік (14 січня) приходив вітати господаря, при цьому розсівав зерно. *Ц'їли рáнок їдут пос'івáл'ники', вже і коп'ійóк нимá.* С-17, О-16, Ц-3.

ПОСІЛЬЩИНА [пос'іл'шчина] -и, ж., обряд. Горілка і ковбаса, які дають тим, хто перепиняє весільний поїзд молодого по дорозі до молодой. Щ-1.

ПОСІННИ [пос'ін':и] у зн. ім., -их, мн. Те саме, що ЗАПОРОЖЦІ. П-21.

ПОСКАВІТАТИ [поскав'ітáти] 3 ос. одн. поскав'іт'ит', док. Подати жалібний голос (про собаку). *Собáка дес' поскав'ітáв.* К-27.

ПО-СЛАВ'ЯНСЬКІ [по-слав'я́н'с'к'ї] присл. Церковно-слов'янською мовою. *По-слав'я́н'с'к'ї прáвл'ат' зáра.* Р-4.

ПОСЛІКА [пос'л'іка] присл. Потім, опісля. *Не^м хоч зáрика, то ї пос'л'іка не^м прихóт'.* С-17.

ПОСЛУШНИЙ [послу́шний] -а, -е. Слухняний. *Такá нев'істка дóбра, кáже. Рóбит' ус'ó – такá послу́шна, такá дóбра.* Х-11.

ПОСЛЯ [пос'л'я] присл. Те саме, що ПОСЛІКА. *Пос'л'я ше приду́.* С-17, Ц-3; [прóс'л'я]. *І прóс'л'я тóго, йак йа пої́хал'а, повтикáл'и вс'ї.* Г-19, С-17.

ПОСМАЧИТИ [посмачіти] -у́, -і́ши, док. 1. Змастити чимось жирним; полити туком. *Картоплу з мунд'ірами посмачу́ют' у н'іст ол'їями.* Б-30, В-23, Д-7, Р-5. 2. Засмажити страву. *Йушку мо́на гол'їями посмачі́ти.* Х-7.

ПОСМЕТИЩЕ [посме́тищче] -а, с. Смітник. Ч-6.

ПОСМИКИ [посмики] -ів, мн. Довгі вантажні сани для перевезення колод. К-68.

ПОСМІХ [пос'м'іх] -а, ч., оказ. Той, з кого насміхаються. *Щоб з мо́го пос'м'і́ха та ві́йшла пот'і́ха.* С-10.

ПОСМІХУВАТИСЯ [пос'м'іхуватис'а] -у́йс', -у́йес'а, недок. Усміхатися один до одного; жартувати. *Ну н'імчики, зна́єте йак? Молоді́йі, ї́ йа ше и молодá – все пос'м'і́хувал'ис'а та пос'м'і́хувал'ис'а.* П-19.

ПОСНИ [посні́] -а, -е, перен. Нешвидкий і неміцний до бігу собака. *Посні́ соба́ка шо линт'а́ї.* Б-34.

ПОСНИЙ [посні́ї] -а, -е. 1. Страва без м'яса. *Посні́й боршч.* С-17; [посні́ї] О-25. 2. Про м'ясо без жирних шматків. *Посне мн'єсо.* С-56, С-64. 3. перен. Неудобрений; без гною. *На посну́ї зимл'і́ ничо не^н ві́росте.* С-17.

ПОСОБИТИ [пособіти] **П** док. Допомогти. *Ті́ко пособне ме^н'і копа́ти – і вже мо^{зо}'л'ї.* Б-19, Г-44. *Ку́мо, пособте мин'і́ жі́то ж'е́те^н!..* П-37. *Бра́тику, ну пособ мин'і́!* О-32; [пособ'іт'і]. *Аї!, кажу́, то до́бре, ти до́бре пособ'ів.* В-56, С-28.

ПОСОБЛЯТИ [пособл'ати] -а́йу, -а́йеш, недок. 1. Допомогати у якійсь справі. *Хло́п'иц' пособл'а́йе ба́т'ков'і.* Р-35; [пособл'ат'і]. *Бат'к'і́ пособл'а́л'і́ все роб'і́т'і т'ро́хи.* З-40. 2. Виліковувати від якоїсь хвороби. *Ба́ло мойá ма́ти росу́ збира́йе, промива́йе о́чи. Йу́ранс'ка роса́ вона́ пособл'а́йе.* П-15.

ПОСОКА [посо́ка] -и, ж. Слід звіра на свіжому снігу. В-8.

ПОСОЛГОТАТИ [посолготáти] -а́йу, -а́йеш, док. Полоскотати. Р-9.

ПОСОЛИТИ [посолі́ти] -ол'у́, -о́лиш, док. 1. Посипати сіллю, насипати солі в страву (всі н. пп.). 2. Посипати щонебудь цукром. *Намо́чі ск'і́б^нку водо́йу і посолі́ цу́кром.* С-17.

ПОСОЛОВ'ІТИ [посолов'і́ти] 3 ос. одн. посолов'ійут, док. Стати непрозорими, вкритися ніби туманом (про очі п'яниці). *О! вже го́чи посолов'і́ли, вже набра́вса бра́шк'і... С-17.*

ПОСОЛЯНКА [посол'а́нка] -и, ж., кулі́н. Хліб, посипаний зверху цукром. З-2.

ПОСОРОМИ [посоро́ми] -ив, мн. Пісні, у яких когось соромлять, з когось насміхаються. *А ше на вечорні́ц'ах спива́ли посоро́ми... Ої́ миї́ ба́т'ко солове́йко, ни дав мин'і́ ничого́йко.* В-49.

ПОСОЧИТЬ [посочі́т'] 3 ос. одн. посочит', док. Залишити сліди на свіжому снігу (про звіра). *Посо́чат' зв'є́р'і, сл'ід в'і́дно.* В-8.

ПОСОШИТИ [посоші́ти] -у́, -иши, док. Посіяти жито, а потім його приорати сохою. *На п'іску́ хо́чу посоші́ти жі́то.* З-2.

ПОСПИРАТИ [поспіра́ти] -а́йу, -а́йіш, док., знев. Зібратися в одне місце. [На дітей:] *Вже постіра́ло вас?! Ану́ пос'ада́йте мен'і́!* С-17.

ПОСПІХА [посп'і́ха || пос'пі́ха] -и, ж., бот. Сорт швидкостиглої картоплі. *Посп'і́ха росі́пчата, до́бра до йі́жи, вона́ со́пка.* С-17; [поспéха] Н-17.

ПОСПРЕБУВАТИ [поспребува́ти] -у́йу, -у́йіш, док. 1. Попробувати; насмілитися. *Ану́ поспребу́ї ві́тнї!.. С-17.* 2. Покуштувати. *Поспребу́ї, чи боршч не^н солóни.* С-17.

ПОСТАВАТИСЯ [поставáтис'а] 3 ос. мн. мин. ч. поставáлис'а, док. Позалишатися. *Молод'о́ш пошла́ по городáм, поставáлис'а так'ї́ї, котóри от трі́цїт' п'я́тїї́ [рік народження].* П-21.

ПОСТАВИТИ [постáвити] -áвл'у, -áвиш, док. 1. Розмістити що-небудь у вертикальному положенні (у багатьох н. пп.). 2. Покласти. *Постáв ниткі. Постáв копи́кі.* Д-6, Н-14.

ПОСТАВІЩЬ [постав'іщ'] -вц'á, ч. Посудина, у якій тримають варену картоплю для свиней. О-11; [постовéц'] С-15.

ПОСТАНОВИТИСЯ [постановітис'а] -вл'ус'а, -óвис'а, док. 1. Зупинитися і постояти. *Війшли надв'ір і такó постановівілис'а.* Х-11. *Йак танц'овáли, так постановівілис'а.* С-2. 2. [постановітиса]. Гостро відреагувати на чиєсь слова. *И до менé постановівіласа – йа тобі ц'óго ни прощ'у.* С-11.

ПОСТАРОСТІЙ [постáрост'ії] -а, ч., обряд. Помічник весільного дружби. С-23.

ПОСТАРИ [пóстари] -а, -е. Досить старий; зношений (про одяг). *Куж'ух пóстари, парши́во вже грійе.* С-17; [пóстарії] С-59.

ПОСТАРШИ [пóстарши] -а, -е. Старший літами. *Вже пóстарши д'áд'ко.* Л-4.

ПОСТАТЬ [пóстат'] -і, ж. Смуга зернових, зайнята одним женцем. *Назát постáвіят, то мн'і л'ен' б'уде, зна́йте, а йак нап'ерóт⁰ – пóстат'і йа йім дай'у.* В-15.

ПОСТЕРНАК [постернáк] -а, ч., обряд. Угощення після весілля. Х-10; [постирнáк]. *Пушлé ме на постирнáк, до нóч'і булé.* Х-10.

ПОСТЕРУНОК [постеру́нок] -нка, ч. Місце перебування польської поліції. *На постеру́нок йак завидут да гумóвими палкáми йак дадут'!..* С-17.

ПОСТИЛ [пості́л] -олá, ч. Взуття з лик, підплетене знизу двічі. Л-4; [посту́л] С-20.

ПОСТИЛКА [пóстилка] -и, ж. Солома або осока, якою застеляють підлогу в хліві для домашніх тварин. *Нагресті́ шепи́ак на пóстилку.* Ч-6.

ПОСТІЛЬНИК [пост'іл'ник] -а, ч., обряд. Один із хлопців-учасників весільного обряду, який несе придане молодої, зокрема подушки, простирадла, ковдру та ін. З-23.

ПОСТОЙ [постóї] -óйу, ч. Місце, на якому стоїть мисливець під час полювання з гучками. П-34.

ПОСТОЛЬНИКІ [постóл'н'ік'і] -ів, мн. Прізвисько частини жителів Підляшшя неподалік Біловезької пущі, які ходили в постолах з липової кори. В-34.

ПОСТОРОНКА [посторóнка] -и, ж. Посторонок у кінській упряжі. В-13; [пустурóнка] Г-42.

ПОСТОЯТИ [постойáти] -ой'у, -ой'иш, док. 1. Стояти певний час. *Постойáла с кумóйу годінку.* С-17. 2. перен., вж. як наказ. Почекати. *Посту́йте, йа спитáйу.* С-48, Г-16. *Аж то бижі́т' чолов'ік і кричі́т': постій!, постій.* Х-11.

ПОСТРАДАТИ [пострадáти] -áйу, -áйеш, док. Загубити, утратити. *Пошóв до Гáпки – пострадáв шáпки.* Д-33.

ПОСТРИЛЯТИ [пострил'áти] -л'áйу, -л'áйеш, док. 1. Стріляти задля розваги. *Ход'імо пострил'áймо трóх'і.* С-17. 2. Те саме, що ВИСТРИЛИТИ-2. *Вс'а цибу́л'а пострил'áла.* С-17.

ПОСТРИЧИ [пострі́чи] -жу', -жéш, док. Постригти. *Трéба вже тебé пострі́чи.* С-18.

ПОСТЮНИТИСЬ [пос'т'унітис'] 3 ос. одн. пос'т'уніц'а, док. Укритися тонким льодом (про річку, озеро). *Водá пос'т'унілас' на óзери.* М-43.

ПОСУДОК [посу́док] -дку і -тку, ч., збір. Кухонний посуд. *Там посу́дку в йéїй йе! К'ухн'а завáлана.* С-17.

ПОСУНУТИСЬ [посунутис'] -нус', -нес'а, док. 1. Дещо переміститись в інше місце. *Посун'с на край гослóна.* С-17. 2. Піддатися на чиєсь умовляння. *Йа то вже ї і тóйе... булá посунулас' [у ціні за хату], пос'л'і ді́ти не дал'і.* В-39.

ПОСУСІДНИКАХ [посус'ідниках] присл. Те саме, що ПОСУСІДНЮ. А

посус'ідниках та сама баба, що то їй кажу' <...>, ц'їли жнива' лиж'єла. П-51.

ПОСУСІДНІЙ [посус'ідн'їй] -а, -е. Такий, що живе по-сусідськи. *Прибиза́йе чолов'їк зв'їти посус'ідн'її вже.* П-46. *Ходів хл'опиц' до д'ївчини. В'їн був крас'їви, но б'їдни, а посус'ідн'її був багатиї.* П-51.

ПОСУСІДНЮ [посус'ідн'ю] присл. По-сусідськи. *І баба нум'єрла, баба посус'ідн'ю з нами.* Р-30.

ПОСУШ [п'осуш] -у, ч., збір. Те саме, що СУХОСТОЙ. Р-2.

ПОСЯДАТИ [пос'адати] 1. Посідати. Г-16, С-17. 2. *уж. в наказі ПОСЯДАЙТЕ* [пос'адайте] *мн.* Заспокійтеся, затихніть. *Ану', д'їти, пос'адайте, бо вже голова болїт од вас!* С-17.

ПОТАЄМНО [потаїємно] присл. Те саме, що ВКРАДКИ. К-21.

ПОТАЙКИ [п'отаїки] присл. Те саме, що ВКРАДКИ. К-48.

ПОТАК [п'отак || п'ота'єк] -а, ч. Пристрій для суцання цївок. В-13, 3-6, Ш-6.

ПОТАКАТИ¹ [потака́ти] -а́йу, -а́йе, *недок.* Схвалювати чиїсь вчинки. *Така́ ма́ти потака́йе сво́му синіс'кови.* С-17.

ПОТАКАТИ² [потака́ти] -а́йу, -а́йе, *недок.* Розказувати, переповідавати. *Потакáють, ніби в казках.* В-54.

ПОТАСЬ [п'отас'] -а, ч. Пристрій для прядіння за допомогою веретена. *Пр'але на кувуруд'ках і п'отас'ах.* Б-22. *И вун їак загра́йе, ми потас'ї вс'є в кут'ок.* С-28, 3-11, О-2; [п'отес'] К-2.

ПОТАЧКА [п'отачка] -и, ж. Переказ, легенда. В-54.

ПОТЕРЕБЕНІ [потереб'єні] -є́н', *мн.* Те саме, що ПОТРОХІ. Ч-5.

ПОТЕРЕБИ [потереб'ї] -у́, *мн.* Вирубаний під поле ліс. С-17; [потерб'ї] Л-4.

ПОТЕРЕБИТИ [потереб'їти] -бл'у́, -біиш, *док.* 1. Вилуцтити насіння зі стручків бобових. *Потереб'ї б'обу на*

їушкy. В-54. 2. Виколупати рештки їжі із зубів. В-54.

ПОТЕРЬ [п'отер'т'] -і, ж., збір. Те саме, що ПЕРЕЇДИ. К-58.

ПОТИКАТИ [потіка́ти] 3 *ос. одн.* потіка́є, *док.* Попаруватися (про сучку). *Дес' на́ша су́чка потікала.* С-27, В-29.

ПОТИЛИЧНИК [потіличник] -а, ч. Удар по потилиці. *Слу́хайса, а то зар'обиш потіличника.* С-17.

ПОТИНОК [п'отінок] -нка, ч. Те саме, що ПАНАС-2. Р-27.

ПОТИРАХА [потира́ха] -и, ж. Ганчірка будь-якого призначення. П-35.

ПОТИРУХА [потир'уха] -и, ж. Те саме, що ПЕРЕЇДИ. *Потир'уху ви́бири з їа́сел.* С-17.

ПОТИШИТИСЬ [потішитис''] -ус', -ис'а, *док.* Затихнути; заспокоїтися. *Пол'ага́йемо сна́ти і потіши́мос'.* В-54.

ПОТІКАНИЙ [пот'іканий] -а, -е. Про вовчицю, яка носить плід; запліднена. *Пот'ікана вовчи́ца.* Р-35.

ПОТНО [п'отно] присл. Гаряче. *Наб'їгалис', і їйм ста́ло потно.* О-31.

ПОТОВЧАНИ **КАРТОФЛІ** [пот'овчани картофл'ї] -их -фел', *мн.* Те саме, що ТУВМАЧИ Ж-7; [пот'овчана картофл'а] О-27.

ПОТОМЕЧКА [пот'омечка] присл. Те саме, що ПОТОМКА. Х-10.

ПОТОМЕЙКЄ [пот'ом'єйк'є] присл. Те саме, що ПОТОМКА. *Вс'ї тан'ц'уйут', а пот'ом'єйк'є вже ї сп'їва́йут'.* С-2.

ПОТОМКА [пот'омка] присл. Потім; після цього. *Воні пошутк'уйут', а пот'омка вже ї за робо́ту.* В-21, П-24.

ПОТОПЧИЩЕ [пот'опчищче] -а, с. Те саме, що ПОСЕЛА. Д-31.

ПОТОПЛЕНИК [пот'оплєник] -а, ч. Той, хто втопився. Н-21.

ПОТРАВА [потра́ва] -и, ж., кулін. Страва. *Шоп бу́ло* [на Рїздвяну вечерю] *в'ус'їм потра́виї, кол'їс' сказа́л'ї.* В-27.

ПОТРАПИТИ [потра́пити] -пл'у́, -пиш, *док.* 1. Прийти у визначене місце. *Ну шо – потра́пиш с'уда́ сама́?* С-17;

[пугра́пити] В-54. 2. Поцілити, стріляючи з рушниці. *Стрілив і потра́пив в качку.*

В-29. 3. Не знати, як пояснити. *Їа вже вам не потра́пл'у так розка́зати.* С-17.

ПОТРЕБЕНЬКИ [потребен'ки] -у, мн., анат. Те саме, що ПОТРОХІ. *Соба́ков'і дай'ут' потребен'ки за́йц'а.* М-36; [потребен'к'і] Ж-6, К-58, Х-10; [потрибен'ки] Г-4.

ПОТРИБЕНЬКИ ВИБИРАТИ [потрибен'ки вибира́ти]. Потрошити тварину. Г-4.

ПОТРЕПТАТИ [потрепта́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Витопгати стежку. *То за́йяча тропá, за́йц'і потрепта́ли.* Р-35.

ПОТРИБ [пóтриб] -у, ч., оказ. Те, що потрібне. *Ну кому́ ти трéба? Так'і не^нпóтриб! – А ти вже, думайш, пóтриб?* С-17.

ПОТРИБЕНЬТАХІ [потрибен'тах'і] -ів, мн., анат. Те саме, що ПОТРОХІ. С-50.

ПОТРІПКА [потр'іпка] -и, ж. Начинка для пирогів із печінки. К-70.

ПОТРОПИТИ [потропі́ти] 3 ос. одн. потро́пит', док. Поробити сліди (про зайця). *Потропи́в за́йця.* С-6.

ПОТРОХИ [пóтрохи] -ів, мн., анат. Нутрощі тварини. Д-16, К-43; [потрохі́] К-3; [пóтрох'і]. *Заколóли свин'у, а пóтрох'і він'ус на відо́н.* С-17; [потрох'і] Б-38; [пóтрухи]. *А дл'а соба́ки пóтрухи.* Д-16.

ПОТРОШКІ [потро́шк'і] присл. Мало. *Ті́ко ни побага́ц'ко бири́, а потро́шк'і.* М-23.

ПОТРУХ [пóтрух] -а, ч., анат. Те саме, що ПОТРОХИ. П-15.

ПОТЦЮКАТИ [потц'ю́кати] -а́йу, -а́йеш, док. Підрубати. *Потом знов потц'юка́йу дру́ге дéрво.* Ж-5.

ПОТЮХ [пóт'ух] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Х-12; [пóц'ух] С-49.

ПОТЮХАТИ [пот'ю́хати] -а́йу, -а́йеш, док., знев. Піти. *А те́шча не слухала – додóму пот'ю́хала.* Х-5.

ПОТЯГ [пóт'аг] -а, ч. Міцний шнурок, за допомогою якого скріплюють ярмо з

дишлем чи оглоблею. *Пóт'аг робі́ли з прéдива м'и́цній.* Г-34.

ПОТЯНУТИ [пот'ану́ти] 3 ос. одн. пот'ану́ло, док. Увійти в землю (про воду). *А йак ста́ла мел'іора́ційа, вже вони́ води́ не ста́ло, вже пот'ану́ло.* У-7.

ПО-УКРАЇНСЬКУ [по-украї́н'с'ку] присл. По-українськи, по-українському. К-13; [по-вкраї́нску] С-17.

ПОФОРТИТИ [пофорті́ти] 3 ос. одн. пофорті́т', док. Пощастити. *Чи то к'іт чи соба́ка переїде́ – жди, шо не пофорті́т'.* П-44.

ПОХАТНИК [поха́тник] -а, ч. Те саме, що ПОХАТНИЦА. З-11; [пуха́тник] У-12.

ПОХАТНИЦА [поха́тниця] -и, ч. і ж. Людина, яка не виконує ніякої роботи, а вештається по хатах, відвідуючи сусідів та знайомих. *Коро́ва до ц'е́йї порі́ не по́яна, а та поха́тниця дес' лáзит і не^нпа́мк'і собі́.* С-17.

ПОХАТНИЩЕ [поха́тнищче] -а, с. Те саме, що ПОСЕЛА. Г-7.

ПО-ХАХЛАЦКУ [по-хахла́цку] присл., нейтр. Те саме, що ПО-УКРАЇНСЬКУ. *Кс'онз муві́в, же гада́ц'е по-хахла́цку.* Я-1, В-27. *Му́в'іл'і по-хахла́цку, о, по-хахла́цку.* *Ал'е то так'і подóбни йезі́к бил до украї́н'к'е... украї́н'кого.* С-47.

ПОХМІЛЛЯ [похм'і́л':а] -а, с. 1. Повторна випивка після пияцтва (всі н. пп.); [прохмі́л':е] С-17. 2. обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. *На похм'і́л':а клі́кали на́блішчих родичу́в, бо вже сті́ко ни склі́чили.* Б-19.

ПОХОДЕНЯ [походен'а] -і, ж. Погана корова, що не держиться стада. Р-35.

ПОХОДЕНЬКА [походен'ка] -и, ж. і ч., знев. Той, хто ходить без мети, відвідуючи сусідів; те саме, що ПОХАТНИЦА. С-17.

ПОХОПНИ [похопні́] -а́, -е́. Беручий до роботи, завзятий. [Мати про сина і невістку:] *Пропаду́т гобойе́! К'еп хоч вона́ лу́ч'а, а то вун так'і похопні́ до робо́ти, і вона́...* С-17.

ПОХОПНИЙ [похо́пний] -а, -е. 1. Такий, що зуміє виконати всяку роботу. *Молода́ їа була́ похопна до робо́ти.* К-2; 2. [похопний] -а, -е. Така річ, що потрібна, щоб була близько, “під рукою”. *На двéрах ви́шайе шос' похопне́ з одéж'ї.* К-17.

ПОХОРИТИ [похори́ти] 3 ос. одн. похори́т', недок. Наточити купи землі (про крота). *Похори́ли гра́дку повх'ї.* Ж-14.

ПОХОТОЧИНА [похо'то́чина] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. Р-5.

ПО-ХОХОЛЬСЬКУ [по-хохо́л'с'ку] присл., нейтр. Те саме, що ПО-ХАХЛАЦЬКУ. [По-якому ви говорите?] *А їа зна́йу, по-їако́му гово́рим? По-хохо́л'с'ку дес'.* Р-8.

ПОХРЕКАТИСЬ [похре́катис'] 3 ос. одн. похре́кайец':а, док. Попаруватися (про свиню). Ш-6; [похро́катис'] 3-39.

ПОХРЕСНИК [похре́сник] -а, ч. Хлопчик, якого хрестили почесні батько і мати; хрещеник. Б-46, 3-27, Л-1, М-7, П-6, Х-7.

ПОХРЕСНИЦЯ [похре́сниц'я] -ї, ж. Дівчинка, яку хрестили почесні батьки; хрещениця. Д-20, 3-27, Л-1, П-6, Х-7.

ПОХРИЩЕНИЙ [похри́щчений] -а, -е. 1. Такий, над яким здійснено обряд хрещення. *В нас вс'ї похри́щчениї.* Н-11; [похри́щчани] С-17. 2. Назва нований. *В нас коро́ви не" похри́щчени [“без кличок”].* Я-1.

ПОЦ [поц] -а, ч. 1. Дитяча гра, коли меншу паличку кладуть на перекладину і вдаряють, щоб вона полетіла і впала в коло. *Їд'їмо гра́ти по́ца.* М-21. 2. Назва малої палички в однойменній грі. М-21.

ПОЦЕНКА [по'це́нка] -и, ж. Змотане у вигляді вісімки лико для зберігання. *Наверт'їла по'ценк'ї і зане"сла́ на гору́.* М-43.

ПОЦИЛОВНИК [поцило́вник] -а, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. *На поцило́вника, – мо, хто поцилу́їе.* К-9.

ПОЦИЛУЙОК [поцилу́йок] -їка, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. *Одрі́ж-но мен'ї поцилу́їка с пал'їнки.* С-15.

ПОЦИЛУНОК [поцилу́нок] -нка, ч. 1. Поцилунок (у багатьох н. пп.). 2. кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. 3-23.

ПОЦИНГЕЛЬ [поци́нгел'] -гл'а, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. А-2, Р-29, Т-2.

ПОЦЛОВАНЕЦ [поц'їло́ванец] -нц'а, ч. Те саме, що ЛОБОК-2. П-46.

ПОЦЬКОВАТИ [поц'кováти] -уйу́, -уйéш, док. Те саме, що НАСКУВАТИ. Н-21.

ПОЧАЄВ [поча́їєв] -а, ч. 1. Місто Тернопільської області, що відоме Почаївською лаврою (всі н. пп.). 2. етн. Гра дівчат. *Круті́ли нога́ми в поча́їєва і пашл'ї. Д'ївча́та соб'ї все сп'їва́ли.* П-58.

ПОЧАКВА [почаква́] -ї, ж., бот. Отруйний гриб, який від натискування пальцем синіє (?). Р-35.

ПОЧИНОВАТНЯ [починова́тн'я] -ї, ж. Полотно, виткане спеціальним способом – з візерунками. С-30.

ПОЧИНОК [почіно́к] -нка, ч. 1. Сплетене ляне волокно найкращого гатунку. Х-10. 2. Пряжа на веретені. *Одно́го почи́нка напрэ́ла, друго́го пр'аду́.* П-37.

ПОЧИТАТИ [почита́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Повважа́ти. *От вс'оравно́ їака́с' прим'éта їе. Верну́с'а додо́м – так вони́ почита́ли, ка́же. От, ві́дно, пра́вда, шо вона́ зна́хурка.* Х-11.

ПОЧИТУВАТИ [почітува́ти] -уйу́, -уйéш, док. Говорити, переказувати. *Так почи́тувал'ї тійї, шо ба́чил'ї.* В-54.

ПО-ЧОЛОВІЦКІ [по-чолов'їцк'ї] присл. Те саме, що ЗАШМОРГОМ. *Зав'їажі́ по-чолов'їцк'ї, то до́бре бу́де.* К-58.

ПОЧУДИТИ [почуді́ти] 3 ос. мн. почуд'а́т', док. Пожартувати; побешкетувати. *І вже́ за стил, почуд'а́т' трóх'ї ди́ вже́ с'ада́йут'.* Л-4.

ПОЧУЖИТИСЬ [почужі́тис'] -у́с', -ис'а, док. Перестати родичатися. *Тройу́ридни в нас почужі́лис'.* П-15.

ПОШЕВКА [поше́вка] -и, ж. Дошка, пририта до кінців лат. В-19.

ПОШЕРСЬТЬ [пóшерс'т'] -і, ж. Пошесьть. Б-46.

ПОШИВАТИ [пошива́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Крити солом'яними снопиками дах. *Пошива́в хліва́ соломо́ю*. Х-7.

ПОШИВКА [пóшивка] -и, ж. Наволочка на подушку. З-27; [пóшовка] В-25, К-70, П-15; [пóшувка] Г-42.

ПОШИТИ [поші́ти] -а́йу, -а́йеш, док. 1. Зшити з тканини якийсь одяг (у всіх н. пп.). 2. Док. вид до ПОШИВАТИ. Б-16.

ПОШИТИЙ [поші́тий] -а, -е. 1. Зшитий (у багатьох н. пп.); [поші́тий]. *Пинжа́к ше за сов'ету поші́ти*. С-17. 2. Дах, покритий солом'яними снопками. *А клу́н'а була́, е, те́йі... по'ші́тайа суло́мою*. Б-16.

ПОШИХУВАТИ [пошихува́ти] З ос. одн. пошиху́йе, док. Те саме, що ПОФОРТИЛО. *На охóти йому́ не пошихува́ло*. Б-29, П-34.

ПОШКАРУПІТИ [пошкаруп'іти] З ос. одн. пошкаруп'і́е, док. Укритися шаром льоду після відлиги (про сніг). *Вже пошкаруп'ів сн'іг*. Ж-5.

ПОШКРЕБИЧ [пошкрéбич] -а, ч., кулі́н. Невеликий хліб із залишків тіста на дні та стінках діжі. Ш-6.

ПОШКРЕБАЧ [пошкрéбач] -а, ч., кулі́н. Те саме, що ПОШКРЕБИЧ. К-70.

ПОШКРИБКАЧ [пошкрі́бкач] -а, ч., кулі́н. Те саме, що ПОШКРЕБИЧ. П-37; [пошкр'ібгач] Г-4, П-15.

ПОШКРИПКА [пóшкрипка] -и, ж., кулі́н. Те саме, що ПОШКРЕБИЧ. Д-8.

ПОШМАРУВАТИ [пошмарува́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Змастити коломаззю колеса воза. *Ї не пошмарова́в, то пишчи́т те́йе ко́л'есо*. Г-26.

ПО-ШНАЙДЕРСКУ [по-шна́йдерску] присл. Говорити так, як ШНАЙДЕРИ (арго кожухарів). *Йóсип'івна! А йак к'ін' по-шна́йдерску?* Н-8.

ПОШПІГАТИ [пошпі́гати] -а́йу, -а́йеш, док. Проколоти чим-небудь

гострим. *Сма́лиш, то шку́ру свин'і пошпі́гай шва́йкою*. Р-2; [пошпі́гати] Р-28.

ПОШТАХУВАТИ [поштахува́ти] -а́йу, -а́йеш, док. Відтягнути в кузні лезо сокири, щоб було гострішим. *Кова́л' до́бре сокі́ру поштахува́в*. Б-43; [поштихува́ти] С-2.

ПО-ШТОКМАНСЬКИ [по-што́кман'с'ки] присл. Говорити так, як СТОКМАНИ (ШТОКМАНИ). *Што́кмані́, бо по-што́кман'с'ки гово́рат' – што́, што́*. Г-26.

ПОШТОКМАНСЬКИЙ [пошто́кман'с'ки́й] -а, -е. Підляські села, де живуть СТОКМАНИ (ШТОКМАНИ). *Йе так'і́йі д'ер'евн'і – в нас назива́йут пошто́кман'с'к'і, і там назива́йут вже ход'і́т'і, роб'і́т'і*. Є-1.

ПОЩІ [пошчі́] присл. Майже. *Йа сиротá з мали́х лі́т пошчі́*. С-17; [пошт'і́]. *Йа по́мн'у ка́ждий ден' пошт'і́*. Н-5.

ПОЩО [пóшчо] част. Навіщо. *Пóшчо ма́йу д'і́л'і́тес'а на трох, йак йа мо́жу сам?* В-27.

ПО-ЯК [по-йа́к] присл. Як; по-якому. [По-якому у вас говорять?] *По-йак хто вм'і́е, так гово́рат'*. Т-4.

ПО-ЯКОМУСЬ [по-йако́мус'] присл. Якоюсь (мовою). *Ми отако́ по-йако́мус' тако́, йак кол'і́с' на́ш'і говорі́л'і, так' і ми*. З-40.

ПОЯС [пóйас] -а, ч. 1. Шкіряна або тканина довга смуга для підперізування одягу в стані (у багатьох н. пп.). 2. Поперек. *Вун мин'і вже до пóйаса [ростом]*. С-17. 3. етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. *Пóйаса гра́ли так: то беру́т' ра́м'ін'ика, а хтос' л'ага́йе і гада́йе, хто дав по руці́*. О-10.

ПОЯСНИЦЯ [пóйасні́ц'а] -і, ж. Поперек. П-15; [пóйасні́ца] -и, ж. *Бо́літ мин'і пóйасні́ца – ни мо́жу зогну́тис*. С-17.

ПРА [пра] вж. перев. у запит. Правда; справді? *Пра, ти ідеи?* З-32.

ПРАБАБА [пра́баба] -и, ж. Прабаба. Л-26.

ПРАБОСТЬ [прабос'т'] *присл.* Взутися на босу ногу. З-8.

ПРАВА СТОРОНА [права сторона] -ойі -і, *ж.* 1. Усе, що знаходиться праворуч (всі н. пп.). 2. Лицевий бік тканини. *На праву сторону хустку не складайут', щоб не лин'ала.* М-43.

ПРАВДИВИЙ [правдівий] -ого, *ч., бот.* Те саме, що ПРАВДИВИЦЬ. Д-3.

ПРАВДИВИЦЬ [правдівиць] -ви'а, *ч., бот.* Білий гриб; *Boletus edulis* Fr. Ж-15; [справді'виць] З-1.

ПРАВДІВОК [правд'івок] -вка, *ч., бот.* Те саме, що ПРАВДИВИЦЬ. *Правд'івок'і у нас називайут'. То л'іпшого гриба ні'ма, йак правд'івок.* С-47.

ПРАВДЮК [правд'юк] -а, *ч., бот.* Те саме, що ПРАВДИВИЦЬ. К-63, С-25.

ПРАВЕТИЦЯ [праветиць'а] -і, *ж., бот.* Те саме, що ПОВИТУХА. Л-23.

ПРАВЕЦ [правец] -ви'а, *ч., мед.* Хвороба, при якій певний орган не може нормально функціонувати; параліч. Г-21.

ПРАВЕЦЬ [правец'] -ви'а, *ч.* Сніп рівно вимолоченої соломи для покриття будівель. Ж-15, С-15.

ПРАВИДЛО [правідло] -а, *с.* Пристосування для натягування шкіри вбитого звіра. *Шкуру нат'єгні на правідло.* О-12; [правіло] В- [ ] П

ПРАВИДНИЙ [правідний] -а, -е. Такий, що добре влучає в ціль (про мисливську рушницю). З-1.

ПРАВИЛО [правіло] -а, *с.* 1. Те саме, що ПРАВИДЛО. З-37, К-17, К-58, С-1, Ч-5. 2. Те саме, що КАНЯ. *Лату забивали в правіло і тесали.* Б-35. 3. У колодязному журавлеві товста деревина, яку кріплять до розсохи. В-19.

ПРАВИТИ [правити] -вл'у, -виш, *недок.* 1. Відправляти церковну службу. *Наш бат'ушка гарно правит.* С-17. 2. Розповідати. *А йа йому правл'у, йак в нас сп'івали.* Х-7, Ж-8, Р-13. *То куліс'ше муйа бабун'а так правила.* У-3, Ш-3. 3. Випрошувати що-небудь у когось.

Тонó встане і починає цук'єрк'і правити. С-17.

ПРАВИТИС [правитис || правитиса] *З ос. одн.* правиц'а, *недок.* Час, коли відбувається відправа церковної служби. *Колі у вас правиц'а в церкві?* С-17.

ПРАВНУК [правнук] -а, *ч.* Правнук. *І вже с'ім правнук'ів майу. Отó вже так'івó правнук'і.* О-5; [пранук] Б-19.

ПРАВНЮЧКА [правн'ючка] -и, *ж.* Правнучка. *Вже вона на́ри ра́зи в мене билá, та́йа правн'ючка.* М-51.

ПРАВОСЛАВНИ [правосла́вни] -ого, *ч.* Мешканець Підляшшя – українець. *Ма́ти бул'а пол'áчка, а ба́т'ко правосла́вни.* В-27.

ПРАВУТИ [праву́ти] *З ос. мн.* праву́ют', *недок.* Вимагати щось. *Бул'баи і їдут', вуйєн.и їдут', і парт'ізани їдут', і р'ізнийі і праву́ют': даї.* О-11.

ПРАВУТИЦЯ [правутиць'а] -і, *ж., бот.* Те саме, що ПАВУТА-2. К-38.

ПРАДА [пра́да] *вст. сл.* Те саме, що ПРА. *Пра́да, ти був там?* С-17.

ПРАДИВИСЬКО [прадивіс'ко] -а, *с.* Поле з-під льону. *По прадивіс'ку пос'їяли бурак'і, тепе́ра готуї копа́нку на тиреї.* С-17.

ПРАДИВО [пра́диво] -а, *с.* 1. Волокно, приготовлене для прядіння. *Принисі прадива сука́ти шнурка́.* С-17. 2. *бот.* Льон. *Рва́ла прадиво – аж ру́к'і попу́хли.* С-17.

ПРАДІД [прад'ід] -а, *ч.* Прадід. П-37.

ПРАДКИ [прадкі] -ів, *мн.* Те саме, що ПОПРАДИ. Б-19; [прадк'і] С-17; [праткі]. *На праткі ми ходіли до Степа́на.* С-38. *Так назива́л'іс' праткі, а́л'е хто с чим приходив: хто вишива́в, хто робів рукави́ц'і чи шкарпе́тк'і.* В-45, Г-34, Л-4; [пр'едк'е] Д-21.

ПРАДУНИЙ [прадуній] -а, -е. Виго-товлений з прядива (льону). *Зал'ізна кубілка, прадуній хвист.* (Відгадка: голка і нитка). Г-40.

ПРАДЬ [прад'] -і, *ж., збір.* Напря-дені починки. *Колі нап्राде́м, то ми йіх, ту пра́д', не"ре"мóтували.* С-27.

ПРАЖАНКА [пра́жанка] -и, ж.
1. Топлений жир зі свинячого сала. Х-10.

2. [пража́нка] -и, ж. Скворода. Г-4.

ПРАЖЕНЯ [праже́н'а] -і, ж. Печені яйця на сковороді; яєчня. *Д'ви пате́л'н'і праже́н'і напекла́, то йїжте*. С-17.

ПРАЖИЛО [пражіло] -а, с. Те саме, що ПРАЖАНКА-1. С-5.

ПРАЖИТИ [пражити] -у, -иш, недок.

1. Пекти курячі яйця на сковороді. Т-5.

2. Перетоплювати в каструлі кусочки свинячого сала. *До ве́чора пра́жила са́ло*. В-23.

ПРАЖНИК [пра́жник] -а, ч. Застібка на ошийнику в собаки. Г-11.

ПРАЗНІЧНИ ПРАЗНИК [празн'ічни празнік] -ого -а, ч., реліг. Храмове свято. В-45.

ПРАЗНУВАТИ [празнувати] -у́ю, -у́єш, недок. Відзначати свята і присвятки; святкувати. *Де йаке́ с'ва́то, то вони́ пражнували те с'ва́то*. Ч-10.

ПРАКОВЕЦЬ [прако́вец'] -вц'а, ч. Обручка, перстень. Г-26, Д-32, Д-33.

ПРАМИЙ [прамі́й] -а́, -е́. 1. Прямий, не кривий (у багатьох н. пп.). 2. Непородистий (про собаку). *Наш соба́ка прамі́й, дома́шин'ї́*. Т-7.

ПРАМО¹ [пра́мо] присл. Прямо, нікуди не звертаючи. *До те́йї ха́ти ід'іте ота́к пра́мо*. С-17.

ПРАМО² [пра́мо] у зн. спол. Як, ніби. *Аж ба́чу – каба́н діки́ї, таки́й здоро́вії!, шо пра́мо аж ну... ну куро́ва*. К-71.

ПРАНЦ [пранц] -а, ч. Якась хвороба (?). [У прокльоні:] *Шоб тибé пранц з'ів*. Б-16.

ПРАНЦИВИЙ [пранці́вий] -а, -е. Бешкетливий, неслухняний. *Ге́тий хло́пиц' вéл'ми пранці́вий*. Б-16.

ПРАНЦУВАТИЙ [пранцува́тий] -а, -е. (?). *Пошла́ б йа танцу́ва́те, та чо́боти пранцу́ва́те...* (Народна пісня). 3-11.

ПРАС [прас] -а, ч. Праска. Д-6.

ПРАСИЛКО [прасі́лко] -а, с. Те саме, що ПРАС. В-19.

ПРАСИЛО [прасі́ло] -а, с. Те саме, що ПРАС. С-17.

ПРАСЛІТКА [прасл'ітка] -і, ж. Фольга. *Фа́йна прасл'ітка на тих о'браза́х*. О-31.

ПРАСЛО¹ [пра́сло] -а, с. Те саме, що ПРАС. Ф-1.

ПРАСЛО² [пра́сло] -а, с. 1. Частина тину від кілка до кілка. *Тра́хтором віви́рнув ц'і́ле пра́сло. От чим хоч горо́ді!* С-17. 2. Огорожа. 3-44.

ПРАСТЕНЬ [прасте́н'] -а, ч. Те саме, що ПЕРСНИК. М-48; [престе́н'] С-5; [прес'т'ін'] Б-19.

ПРАЧ [прач] -а́, ч. Дерев'яний валок з ручкою, який використовували під час прання полотняного одягу. Р-34, С-17.

ПРАЧИК [пра́чик] -а, ч. Личинка жаби; пуголовок. В-19, Р-35, С-17.

ПРАЧКА [пра́чка] -и, ж. 1. Гофрована дошка для прання. Г-8. 2. Те саме, що ПРАЧИК. Б-8, 3-25, П-15, Ш-6.

ПРАШКА¹ [пра́шка] -и, ж. 1. Топлений жир із сала; тук. *Йї́ли пра́шку з бу́л'бойу*. В-23. 2. Кусочки сала після топлення. *Пра́жили сало – йїж пра́шкі*. В-23.

ПРАШКА² [пра́шка] -і, ж. Пряжка на ремені. *Тисн'ї́ пунт'агні пра́шку, а то соба́ка віл'ізе*. С-17.

ПРАЩА [пра́щча] -и, ж. Розколота палиця для лову вужів. О-4.

ПРЕБАБА [преба́ба] -и, ж. Прабаба. Ч-6; [при́ебаба] Д-21, О-2; [приба́ба] П-37, О-17; [проба́ба] С-23, Ч-6.

ПРЕБУК [пре́бук] -а, ч. Призьба. С-56.

ПРЕДБАБА [предба́ба] -и, ж. Те саме, що ПРЕБАБА. С-5.

ПРЕДІД [пред'ід] -а, ч. Прадід. Ч-6; [прід'ід] Д-21, О-2.

ПРЕЖКА [пре́жка] -и, ж. Те саме, що ПРАЖНИК. О-22.

ПРЕЗ [през] прийм. Те саме, що ПРОЗ. *Вона́ сама́ іде през л'іс*. П-57.

ПРЕЗИДЕНСЬКІ ДОМКИ [президен'с'к'і дóm'ік'і] -их -ов, мн. Те саме, що ДОМКИ. П-40.

ПРЕЙСИ БОГУ [прéйси Бóгу] виг. Те саме, що БІГМА. Р-21.

ПРЕМ'Я [прéм'я] -і, с. Премія. *Получіли за л'он прéм'я.* А-2, М-49, С-62.

ПРЕНДЗЕЛЬ [прéнзел'] -нзл'а, ч. Кितिця як прикраса біля хустки, скатертини та ін. В-30; [прéнзел'] Б-38, Д-21, Л-6, Р-28; [прéнзил] Д-38; [прéнз'ол'] В-10; [прéндил'] В-3, К-43, М-5; [прéнз'іл'] К-3; [принз'ол'] Р-36; [пхрéнзил'] Д-21; [спрéнзел'] Т-10.

ПРЕНДЗЛО [прéнзло] -а, с. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. С-65.

ПРЕНДЗЬ [пренз'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Б-29; [пренз] Х-7; [пренз'] З-32.

ПРЕНЗЯ [прéнз'а] -і, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Ої! прéнз'а одурв'алас'а йідна! Бач!* Б-19.

ПРЕНТ [прент] -а, ч. 1. Будь-який загострений металевий предмет. *На прéнта розорв'ав прáвого гуму́вца.* С-17. 2. Загострений металевий предмет на дні ями-пастки. *Булі зал'ізні прéнти на дн'і йáми.* В-4. 3. Металева планка, яка сполучає чепіги плуга. Д-20.

ПРЕНТА [прéнта] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Х-14.

ПРЕНУК [прéнук] -а, ч. Правнук. К-73, С-5.

ПРЕНУЧКА [прéнучка] -и, ж. Правнучка. К-73.

ПРЕСВЯТО [прéс'в'ато] -а, с. Те саме, що ПРИСЬВАТО. К-19.

ПРЕСЛО [прéсло] -а, с. Огорожа зі штахет. Г-3.

ПРЕСНИЦЯ [прéсниц'а] -і, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. *Дівчáта праду́т' на веретин'і абó прéсниц'і.* Ж-8.

ПРЕСТЬОНОК [прес'т'óнок] -нка, ч., обряд. Те саме, що ПРИСТЕНЬ. *Навeт с так'іх монéтув йа шл'уб брáла, то, е, мужі́к вікл'епав прес'т'óнк'і.* М-51.

ПРЕЧ¹ [преч] -á, ч. Те саме, що ПРАЧ. *Брáли преч и бáхали полотно́, и пополока́ла, и суші́ла.* Ф-3.

ПРЕЧ² [преч] у зн. займ. Усе; усі. *Преч ос'в'ічене було́.* Г-26.

ПРЕЧ³ [преч] у зн. присл. Повністю, зовсім. *Селó по с'éтих пур згор'іло преч.* С-48.

ПРЕДВО [пр'édво] -а, с. Те саме, що ПРАДИВО-1, 2. *На Варвáру тíко мо́на пр'édво мн'éти.* М-23.

ПРЕНУЧКА [пр'énучка] -и, ж. Правнучка. С-5.

ПРЕХА [пр'éха] -и, ж. Морда. *Див'ітес'а – к'ін' пр'éху у видро́ су́не. Оджин'іте!* З-5.

ПРЕШКА [пр'éшка] -и, ж. Те саме, що ПРАЖНИК. П-53.

ПРИ [при] прийм. 1. Біля. *При хáти бу́ла комо́ра.* С-17. 2. З кимось. *Де ї такó дуживáйу в'іку при сiнув'і.* С-30. *При бат'ка́х годуйе́ц'а.* В-23.

ПРИБЕРЕЗНИК [приберéзник] -а, ч., бот. Підберезник; *Voletus scaber*; *Krombholzia scabra.* В-57.

ПРИБИТИ [прибі́ти] -бі́у, бі́еш, док. 1. Прикріплювати що-небудь до чогось за допомогою цвяха (всі н. пп.). 2. Покалічити або вбити когось. *К'інула пáлку і прибі́ла квóчку.* С-17.

3. **ПЕРЕБИТИ РУКИ** [перебі́ти ру́к'і] незм. Підтвердити згоду, переважно на купівлю–продаж. С-17. 4. **ПРИБИТИ РУКУ** [прибі́ти ру́ку] незм. Засватати дівку. *Стáроста стáрости прибі́в ру́ку – то д'івка засвáтана.* В-54.

ПРИБОЙКА [прибо́йка] -и, ж. Пристрій для набивання порошу в гільзу. Т-8.

ПРИБОК [при́бок] -а, ч. Прибудова до хати, де зберігали квашені огірки, капусту та ін. К-20, П-15.

ПРИБОЛОТУШКА [приболóтушка] -и, ж., бот. Те саме, що ПРИБУЛОТУХА. Б-19.

ПРИБУЛОТУХА [приболóтуха] -і, ж., бот. Гриб, який росте біля болота; маленька біла бабка. Г-21.

ПРИБУЧА [прибу́ча] -и, ж. Повінь. *Вл'іт'ус'а прибу́ча б'іл'ша була́, йек туп'ер.* Ш-5.

ПРИВАБА [прива́ба] -и, ж. Сіно або кусочки м'яса для приманювання звірини. П-4.

ПРИВАБИТИ [прива́бити] -бл'у, -биш, док. Принадити звіра до себе (про мисливця). О-29.

ПРИВАРВАТИ [прива́рвати] -вуйу, -вуйш, недок. Приварювати. В-11.

ПРИВЕЗЯНИЙ [привез'аній] -а, -е. Привезений. П-48; [привез'ани]. *Зубри в нас привез'ани.* П-44, С-17.

ПРИВЕСТИ [привесті́ || привисті́] -д'у́, -д'еш, док. **1.** Супроводжуючи, примусити кого-небудь йти з ким-небудь (всі н. пп.). **2.** Отелитися (про корову). *Коро́ва привела́ те"л'а́.* Т-11. **3.** Народити малят (про зайчиху). *Зайчи́ха привела́ зайчин'а́т.* С-50, П-4, Р-29. **4.** Народити дитину. *Га́н'іна дочка́ два хлопці привила́... Ше не привезлі́ з бо́л'ниці.* С-17. *Ни привиде́ сув'а сокола́, т'іл'к'і тако́го, йак сама́.* Ж-16.

ПРИВИДЕННИК [привид'ен:ик] -а, ч. Нерідний син. Л-4.

ПРИВИДЕННИЦА [привид'ен:ица] -и, ж. Нерідна дочка. Л-4.

ПРИВИДЬОНКІ [привид'о́нк'і] -ів, мн. Зведені діти вдови і вдівця. П-37.

ПРИВИКШИЙ [приві́кшиї] -а, -е. Привиклий. *Ої шчо то тако́йе ко́л'ец'а? То шч пудо́шва не приві́кша, то́нен'ка.* В-45, З-38; [прив'ікшиї]. *Од:ала́ ш мен'е мой'а ма́мон'ка, де йа жи́ти не прив'ікша.* (Народна пісня). К-26.

ПРИВИТИЦЯ [привити́ц'а] -і, ж., бот. Кручені паничі; *Pharbitis purpurea*; *Ipromoea purpurea*. Р-34.

ПРИВИТУХА [привиту́ха] -и, ж., бот. Березка польова; *Convolvulus arvensis* L. К-40; [привит'у́ха] К-2.

ПРИВИДЬОНКА [прив'ід'о́нка] -и, ж. Те саме, що ПРИВИДЕННИЦА. Б-19; [привид'о́нка] П-15.

ПРИВНУК [прівну́к] -а, ч. Правнук. П-37.

ПРИВОЛАТИ [привола́ти] -а́йу, -а́йш, док. Те саме, що ПРИВАБИТИ. Д-15.

ПРИВ'ЯЗ [прів'я́з] -а, ч. Шнурочок або мотузок, за допомогою якого щонебудь прив'язують до чогось. С-21; [прів'я́з'] -і, ж. *Гуз'мі коро́ву на прів'я́з'.* С-17.

ПРИГАБИТИ [прига́бити] -а́бл'у, -а́бш, док. Те саме, що ПРИВАБИТИ. Д-5.

ПРИГАНУТИ [пригану́ти] -у́, -еш, док. Те саме, що ЗГАНУТИ. С-48.

ПРИГАР [прі́гар] -а, ч. Запах будьчого пригорілого. Л-1, П-4; [прига́р] В-3.

ПРИГАРИ [прі́гари] -ив, мн. Запах паленої шерсті. *Смерди́т' шос', прі́гари чу́ти... шерс'т'...* Т-8.

ПРИГІННИК [приг'ін:ик] -а, ч. Нерідний син. *Вз'ев ж'інку с приг'ін:ик'ем.* М-46, Х-10.

ПРИГІННИЦЯ [приг'ін:иц'а] -і, ж. Нерідна дочка. М-46.

ПРИГОВОРТИ [приговорі́ти] -ору́, -ориш, док. Умовити; змусити. *Мин'е приговорі́ли старі́ бат'кі́ мойі́. Кажут': вин вдов'ец' і ти вдови́ц'а.* Г-19.

ПРИГОЛОСЬВАТИ [приголос'вати] -а́йу, -а́йеш, недок. Голосити за померлим. М-49.

ПРИГОРБЛЯНИЙ [приг'орбл'аній] -а, -е. Трохи згорблений. *Йде л'уді́на приг'орбл'ана. Мо́же, вон'о так зро́ду йе.* П-37.

ПРИГОРТАТИ [пригортáти] -а́йу, -а́йеш, недок. Притуляти когось до себе, виявляючи цим свою любов (всі н. пп.). **2.** Дбати; підремонтувувати. *Ц'еркву в нас пригортáйут' і пригортáйут', то і хоро́ша.* З-2.

ПРИДАНЕ [прі́дане] у зн. ім., -ого, с. **1.** Подарунки батьків для молодих на весіллі. Х-7. **2.** обряд. Частина весільного

обряду, коли придане молодой везуть до молодого. П-36.

ПРИДАНЕ [прида́не] *-их, збір., обряд.* **1.** Молоді хлопці, учасники весілля, які везли віно молодой до молодого. К-45. **2.** Те саме, що ПЕРЕЗОВ. *А вже придане зби'ра́йуц'а – молодейі тийі гóсти, и йїдут, кúрку злáпайут, і вс'і на скрї́н'у пос'адáйут.* С-48; [прида́н'е]. *Ага́, йїде вже тейе придан'е вже с фл'áгом.* Ч-9.

ПРИДАНИ [прида́ни] *-án, мн., обряд.* Другий день весілля у молодого. С-38.

ПРИДАНИЙ [прида́ний] *-а, -е.* Здібний, вдатний. *Жїнка та́йа придана до ві́читу.* К-9.

ПРИДАНКИ [прида́нки] *-ив, мн., обряд.* Дівчата як гості від молодой, які після приїзду до молодого розвішували у нього в хаті рушники молодой. Л-4.

ПРИДАТИ [прида́ти] *-айу́, -айéш, док.* Додати. *Ц'ої коснік вже мин'ї гóлову проснік, к'ебⁿ мин'ї к'їмбалá, то б здоровїя придалá.* Л-4.

ПРИДАТОК [прида́ток] *-тка, ч.* Город, доданий до основного десь у полі. *На прида́тку дóбра вродїла картóпл'а.* С-17.

ПРИДОРОЖНИК [придо́рожник] *-а, ч., бот.* Подорожник; *Plantago L.* Б-27.

ПРИДУМИ [приду́ми] **П** Вигадки. *То придуми ба́бс'к'ї.* Д-33.

ПРИДУРАНИЙ [приду́раний] *-а, -е.* **1.** Такий, що вдає з себе нерозуміючого, дурнуватого. С-17. **2. жарт.** Прокислий (про молоко). *Молоко́ вже приду́ране.* С-59.

ПРИДУРУВАТИС [приду́руватис] *-уйуса, -уйїса, недок.* Прикидатися, удавати з себе що-небудь. *Не приду́руїса, шо слаба́.* С-17.

ПРИДУРЧИСТИЙ [приду́рчистий] *-а, -е.* Нерозумний, дурний. *Хто ни віку́пайе бу́л'би, то та ба́ба приду́рчиста.* П-15; [придурчестий]. *Хто ни ве́копайе*

картóпл'ї до Причесте, то тої придурчестї. П-51.

ПРИДУШИТИ [придуші́ти] *-у́, -иш, док.* **1.** Притиснути когось до чогось. *Йак бїїгли, то придуші́ли минé до гру́би.* С-17. **2.** Задавити, умертвити когонебудь. *Неⁿ л'їз' – придушу́ йак соба́ку!..* С-17.

ПРИЖАР [прїжа́р] *-а, ч.* Те саме, що ПРИГАР. В-10; [прїжа́р] С-6.

ПРИЖЕНЯ [прїже́н'а] *-ї, ж., кулін.* Те саме, що ПРАЖЕНЯ. С-49.

ПРИЖИВИТИСЯ [прїжив'їтис'а] *3 ос. мин. ч. прїжив'ївс'а, док.* Прижився; звик. К-45.

ПРИЖКА [прїжка] *-и, ж.* Те саме, що ПРАЖНИК. Б-19, З-21, П-24.

ПРИЗВИЧАЙ [прїзвіча́й] *-у, ч.* Звичай. *То зимн'á – моги́ла, áл'е то таки́ей прїзвіча́й.* Б-19.

ПРИЗВИЧАЙКА [прїзвіча́йка] *-и, ж.* Те саме, що ПРИЗВИЧАЙ. *Така́йа в їйх прїзвіча́йка.* Х-7.

ПРИЗУК [прїзу́к] *-á, ч.* Шнурок біля одягу та білизни. Ш-5. **2.** Шнурівка черевика. *Завїа́жї прїзука́, ха́ї ни волóчиц'а.* С-17.

ПРИЙДЕСВІТ [прїдесв'їт] *-а, ч., знев.* Батько, який не турбується про своїх дітей. М-23.

ПРИЙМАЧИСЬКО [прїмачіс'ко] *-а, ч., згруб.* Приймак. Х-7, О-2.

ПРИЙМАЧКА [прїмáчка] *-и, ж.* Жінка, яка прийняла приймака. *Вона́ бул'á прїмáчка – прїмака́ до сибé бра́л'а.* Г-19.

ПРИМІСЦИ [прим'їсци] *присл. В* одному місці; разом. *Ну там на́ш'ї вс'ї тако́ прим'їсци бу́лї.* Х-11.

ПРИКАЗУВАТИ [прїка́зувати] *-уйу́, -уйїш, недок.* **1.** Говорити гарно, використовуючи прислів'я та приказки. *Вона́ йак роска́же, да ше йак прїка́же!..* С-17. **2.** Голосити за вмерлим. *Була́ одна́ жїнка, йака́ вм'їла пла́кати і прїка́зувати.* Х-7, Щ-1.

ПРИКІНУТИСЯ [прик'інутіс'а] -ус'а, -ес'а, док. 1. Удавати із себе того, чим не є. *Не прик'ідаіс'а дурником – ти знала все.* Г-16, С-17. 2. Забути якийсь обряд, не відзначати. *Такаіа йакас' давн'ейша мода билá. Тепер прик'інулос'ае тойе.* В-34.

ПРИКІПТИ [прик'іпіти] -пл'у́, -піш, док. Бути ніби приклеєним до чогось. *Йак с'ів – прик'іпів и вичери ни схот'ів.* (Народна пісня). С-17.

ПРИКІСЛИЙ [прик'іслії] -а, -е. Трохи кислий. *Ц'е молоко вже прик'ісле.* С-30.

ПРИКІСЛЯНИЙ [прик'іс'л'аній] -а, -е. Те саме, що ПРИКІСЛИЙ. *Прик'іс'л'ане молоко недобре.* П-37.

ПРИКІТКИ [прик'ітки] -ток, мн. Кінець грядки біля тину. Л-4.

ПРИКЛАД [приклад] -а, ч. 1. Дерев'яна частина рушниці, яку прикладають до плеча під час стрільби (всі н. пп.). 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. К-27.

ПРИКИВА [приківа] -и, ж., бот. Те саме, що ПРОКИВА. С-59.

ПРИКЛАДНИЙ [прикладній] -á, -é. Зручний у користуванні. *Мойá стрел'ба прикладна.* К-53.

ПРИКЛІП [прикл'іп] -а, ч. Обговорення причин чого-небудь. *Смерт' іде – прикл'іп нисе.* П-44.

ПРИКЛІТ [прикл'іт] -а, ч. Те саме, що ПУКЛІТ. В-6, О-11.

ПРИКЛІТОК [прикл'іток] -тка, ч. Відгороджене місце у хліві для полови. В-19.

ПРИКОЗЕЛКИ [прикозёлки] -ів, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. *З берези робили прикозёлки.* М-49, Ж-5.

ПРИКОЗЕРНИЦЯ [прикозёрниц'а] -і, ж. Козирок у кашкеті. Т-5.

ПРИКОЛ [прикол] -у, ч. Можливо, те саме, що ПРИПОЛ (?). *Ої ходіла Гал'ун'а по двору, ої с'ійала рожойки с приколу...* (Весільна пісня). Д-18.

ПРИКОСНУТИСЯ [прикосну́тіс'а] 3 ос. одн. мин. ч. прикосну́лас'а, док. З'явитися, вчепитися (про хворобу). *На приз'ивен' вкусів, то вігнало половіну – прикосну́лас'а рожá вже рок'ів ск'іл'ка.* К-38.

ПРИКРИ [при́кри] -а, -е. Дуже кислий, різкий. *Капу́сту йа полошчу́ в двох водах, а то така́ при́кра, шо бориччу́ нихто́ ни йіс'т'.* С-17.

ПРИКРИЙ [при́криї] -а, -е. Крутий; обривистий. *При́кра горá.* Б-8.

ПРИКРО [при́кро] присл. Дуже стрімко, прямовисно. *Ни став рабріну́ при́кро, бо поле^ттіш.* С-17.

ПРИКРУХМАЛЬНИЙ [при^ккрух-мáл'ній] -а, -е. Нарядний, святковий. Г-42.

ПРИКУМЕДІЇ [прикумед'ійі] -її, мн. Різні жартівливі ігри. *То йакóгос' фáнта, то йакóгос' л'áпаса, то ше... то йакіс'... ну вс'áки такі^еїї прикумед'ійі.* Л-31.

ПРИКУНЦІ [прикунц'і] присл. 1. Скраю; в кінці. *Вона́ сидіт прикунц'і силá.* С-17. 2. В останні роки існування чого-небудь. *При Пол'шчи жил'і плóхо <...>, а вже при сав'ецк'її влáс'т'і прикунц'і, то і багáто.* Б-29.

ПРИЛИТІТИ [прилит'іти] 3 ос. одн. прилитіт, док. 1. Летячи, побути в якесь місце. *Синічка прилит'іла пуд гокно́, відно, йакус' нóвос'т' принислá.* С-17. 2. [прил'іт'іт'і]. Прибігти. *Йак'іс' нес прил'іт'ів, тóже так'і, певна́, йак йа, заблужани.* У-1.

ПРИЛІПЛЯ [прил'іпл'á] -і, ж. Прилітна дошка рамкового вулика. О-16.

ПРИЛОЖИН [приложін] -а, ч. Те саме, що ПОМОК-1. В-13.

ПРИЛЮДНИЙ [прил'юдній] -а, -е. Привітний, людяний. *Такі́ син прил'юдній.* М-43, К-68.

ПРИМАНА [примána] -и, ж. Те саме, що ПРИВАБА. Л-5.

ПРИМАНІТИ [приманіти] -н'у́, -áниш, док. Те саме, що ПРИВАБИТИ. М-43, П-23, П-41.

ПРИМАНКА [примáнка] -и, ж. 1. Те саме, що ПРИВАБА. *То затрáвл'ана примáнка.* О-5, М-45, Р-28, Т-2, Ф-1. 2. Те саме, що ВАБИК. А-2, Д-21, К-59.

ПРИМАНЩИК [примáнщчик] -а, ч. Мисливець, який голосом приваблює звіра або птаха. Б-38, П-44, Р-13.

ПРИМАНЬВУВАТИ [примáн'вувати] -у́ю, -у́йиш, *недок.* Те саме, що ПРИВАБИТИ. *Охóтн'ік примáн'вуйє зв'іра примáнкою.* Ф-1.

ПРИМАЦЬКИЙ [примáц'киї] -а, -е. Те саме, що ПРИМАЧИЙ. *Примáц'киї – то хл'іб собáц'киї.* Х-7.

ПРИМАЧИЙ [примáчий] -а, -е. Те, що стосується приймака. *Примáчий – хл'іб собáчий.* О-32.

ПРИМЕНЮХА [примен'у́ха] -и, ж. Те саме, що МЕНЮХА. *Козéл – то така́ примен'у́ха на л'удину.* С-64.

ПРИМИ [прíми] -ів, *мн.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-6. Б-11.

ПРИМИЗИНИЦ [примизі́ниц] -нца, ч. Безіменний палець. *Примизі́нца нури́зав.* Л-4; [примизі́нец]. *Перед мизі́нцом – примизі́нец.* С-17.

ПРИМІЦНО [прим'і́чно] *присл.* Дуже сильно. Щ-2.

ПРИМНЮХ [прімн'у́х] -а, ч. Те саме, що МЕНЮХА. С-29.

ПРИМОВИСЬКО [примóвис'ко] -а, с. Приказка; прислів'я. Д-33.

ПРИМОСТИ [прíмости] -ив, *мн.* Лава на всю довжину стіни в колишніх хатах. С-8.

ПРИМУСОВО [примусóво] *присл.* Насильно, силою. *Мусит', булі́ б ни то примусóво вивезли.* Я-1.

ПРИМУСТ [прíму́ст] -уста і -оста, ч. 1. Настіл з дощок за піччю, на якому спали. *Спáл'и... Бул'і́ прі́мусти... Ра́дна бул'і́ так'і кул'у́ч'і.* Б-19, Д-11, С-43, Ч-6; [пр'éму́ст]. *И в нас був пр'éму́ст, бо п'і́ч', а тут, е, з до́сок... То д'і́т спав ше.* П-19. 2. Сходи́нки перед поро́гом будинку. С-43.

ПРИМ'ЯЛЬНИК [примйáл'н'і́к] -а, ч. Сестрин син. К-68.

ПРИНАДА [прина́да] -и, ж. Те саме, що ПРИВАБА. *До петл'і покла́в прина́ду.*
ПРИНАДИТИ

ПРИНАДИТИ [прина́дити] -áжу, -áдиш, *док.* Те саме, що ПРИВАБИТИ. Б-14, Т-7.

ПРИНАДКА [прина́дка] -и, ж. Те саме, що ПРИВАБА. Т-7.

ПРИНДИК [прі́ндик] -а, ч. Ручка на кісці. Б-46.

ПРИНЦИЛЬ [прі́нцил'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-22.

ПРИПАС [припа́с] -а, ч. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. *Лóс'а ро́ги ма́йут дв'іна́цят припа́с – б'і боро́на.* С-6. Ж-5, М-45, Н-16.

ПРИПАСИЦА [припа́сица] -и, ж. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. *В козла́ до п'яті́ припа́сиц.* В-29.

ПРИПАСИЧ [припа́сич] -а, ч., *бот.* 1. Те саме, що ПАМОЛОДОК-1. *Припа́сич у дере́в'і.* М-49, Д-16. 2. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Д-16, М-49.

ПРИПАСУВАТИ¹ [припасува́ти] -у́ю, -у́йиш, *док.* Підібрати що-небудь так, щоб щільно прилягало до іншої речі. *Припасу́ї ц'у́ю ре́ку до с'т'іні.* С-17.

ПРИПАСУВАТИ² [припа́сувати] -у́ю, -у́йиш, *недок.* Виганяти корову вперше навесні на пасовище, щоб вона “познайомилася” з іншими коровами. *Ми за́вше на трéт'і ден' Па́ск'і припа́сували това́р.* С-17.

ПРИПЕК [прі́пек] -а, ч. 1. Частина печі перед череном. К-64; [прі́пійк] С-17. 2. Раптове підвищення на дорозі; високий горб при виїзді з ями. *Ви́їж:áв з йáми, а на прі́пійку йакра́с ко́лисо полама́лосо.* С-17; [прі́пик] С-17. 3. Підвищене місце, де живуть бобрі. К-43.

ПРИПЕНДА [припенда́] -і, ж. Те саме, що ПЕРЕДНИК. П-7; [припинда́] Б-24, Г-9, Л-4, М-28, У-3; [припенда́] Б-26.

ПРИПЕНЬКА [припéн'ка] -и, ж., бот. Те саме, що ПРИПЕНЬОК. Б-16, О-24.

ПРИПЕНЬОК [припéн'ок] -н'ка, ч., бот. Опеньок; *Armillariella mellea* (Fr.) Karst. В-54, П-34; [припáн'ок] Б-22.

ПРИПЕРТИ [припéрти || припéрти] -пру́, -прéш, док., знев. **1.** Принести. *Лет' припéр корóб'ку бураку́.* С-17. **2.** Прийти. *1 трéба ж було́ йому́ йакрác тод'и до хáти припéрти.* С-17.

ПРИПИВКИ [припíв'ки] -вок, мн., обряд. Закріплення згоди на шлюб. В-13, М-46.

ПРИПИТАНСЬКИЙ [прип'итáнс'ки́й] -а, -е. Цікавий; такий, що всіх про все питає. *Такі́й прип'итáнс'ки́й ваш хлóпець'.* Б-4.

ПРИПИТКИ [припíт'ки] -ток, мн. Початок сватання. М-23.

ПРИПКАНКА [прип'ікáнка] -и, ж. Саморобна мисливська рушниця, яку набивали порохом, шротом і підпалювали. Ч-2; [припíйкáнка] О-16.

ПРИПНКИ [прип'ін'ки] -нок, мн., бот. Те саме, що ПРИПЕНЬКИ. П-17.

ПРИПЛАКУВАТИ [прип'лáкувати] -уйу, -уйеш, недок. Те саме, що ПРИКАЗУВАТИ-2. В-54, М-49.

ПРИПОЛ [припóл] -а, ч. Нижня частина фартуха або спідниці, куди можна насипати що-небудь. *Мáти тримáйе в припóл'и цукéрки і обс'івáйе* [весільний поїзд]. Б-19; [припíл] С-13; [прип'іл] Б-19.

ПРИПОЛЕЦЬ [приполéць'] -л'ц'á, ч. Те саме, що ПРИПОЛ. *Йíхала Ол'у́н'а до в'и́нц'á, рус'ипала росáдо́йку с припóл'ц'а...* (Весільна пісня). У-12.

ПРИ ПОЛЬСКУ [при Пóл'ску] у зн. присл. Те саме, що ЗА ПОЛЬШИ. *Ше коліс', при Пóл'ску, бу́ла в нас цéрква.* П-21.

ПРИ ПОЛЬЩІ [при Пóл'шч'і] у зн. присл. Те саме, що ЗА ПОЛЬШИ. *Йа*

при Пóл'шч'і, мýс'і, не ход'іла [в школу], *йа в́же, мýс'і, рýск'і бил'і.* В-56.

ПРИПОН [припóн] -а, ч. Поводок, який прив'язують до ошийника собаки. Д-30.

ПРИПУТЕНЬ [припу́тен'] -тн'а, ч., знев. **ПРИРОДА** Низькорослий чоловік. М-23.

ПРИРОДА [прирóда] -и, ж. **1.** Органічний і неорганічний світ у всіх взаємозв'язках. **2.** Рослинний світ, який оточує людину. *О! тут гáрна прирóда* (всі н. пп.). **3.** перен. Статеві органи. *Забíв кабанá, то трéба вір'ізати прирóду.* Д-22.

ПРИРУБЛЮВАТИ [приру́бл'увати] -уйу, -уйеш, док. Ув'язати рубля на возі з сіном або соломю. *Наклáв солóми, наклáв рубл'á і прирубл'увáв.* З-27.

ПРИС [прис] -а, ч., анат. Ніс собаки. *Вел'ік'і прис у собáк'і.* К-27.

ПРИСА [пріса] -и, ж., анат. Ніс зубра, лося. С-6.

ПРИ САВ'ЕТАХ [при сав'éтах] у зн. присл. Те саме, що ЗА САВ'ЕСТУВ. *В́же йа ходíла в шкóлу при сав'éтах.* П-21.

ПРИСВІТ [присв'іт] -у, ч. Спосіб лову риби вночі на світло. О-14.

ПРИСВЯТНО [пріс'в'áтно || прісв'я́тно] присл. Час, коли відзначають невелике свято – ПРИСЬВАТОК. П-50; [пріс'áтно]. *На сил'і бу́ло пріс'áтно* [як русальний тиждень]. *Дéшо поробíли, а пóс'л'а с'в'áткувáли.* З-6; [прéсв'áтно]. *Хоч прéсв'áтно, а в пóле не йíд'.* М-3.

ПРИСВЯТО [пріс'св'áто] -а, с. Те саме, що ПРИСЬВАТОК. *Ган'к'é с'в'áтку́йт'.* *То йе пріс'св'áто.* Н-21.

ПРИСИ [пріси] -ів, мн., анат. **1.** Передня частина голови лося, оленя. А-2, З-16, О-29. **2.** Ніс зубра, лося. З-24, К-71. **3.** Те саме, що ПРИС. Ж-5, З-24. **4.** Закінчення рила свині. З-16. **5.** Кінчик носа собаки без шерсті. М-2; [пріс'і] Г-15, З-16. **6.** Ніздрі корови. З-32, П-23, О-29.

ПРИСИЩЕ [прісищче] -а, с. Поле з-під проса. С-2; [пр'ісищче] К-58.

ПРИСІКАТИ [прис'ікати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Не дозволяти щось робити. *Старці́ такі́х прис'іка́ють, щоб не ході́ли [жебрати].* Б-19.

ПРИСКОВАНИЙ [приско́ваний] -а, -е. Обгорілий, тліючий (?). *Приско́ване дере́во тоб'і́ на че́рево!..* (Прокльон). С-43.

ПРИСКРИНОК [прискрі́нок] -нка, ч. Невелика шухляда для прикрас у скрині для одягу. *В ку́хри такі́ назива́вс'а прискрі́нок, там кла́ли все.* З-27.

ПРИСЛАБНУТИ [присла́бнути] 3 *ос. одн. мин. ч.* присла́бла, *недок.* Прихворіти; бути трохи нездоровою. *Присла́бла мин'і́ коро́ва.* К-39.

ПРИСЛЮ [прісло] -а, с. Ряд кілків у пастиці на вовка. С-6.

ПРИСЛОВИЦА [присло́вица] -и, ж. Прислів'я. *То в нас така́я присло́вица.* Є-1.

ПРИСНИСЬКО [пріснис'ко] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЕ. О-16; [пр'існиско] З-6.

ПРИСНЬОХА [прис'н'о́ха] -и, ж., бот. Те саме, що ЛАБАДА. *В во́йну́ борщ варі́ли с прис'н'о́хи^е.* М-23, В-25, П-15, С-8; [пр'іс'н'о́ха] М-23.

ПРИСНЯК [прис'н'а́к] -а́, ч., кулі́н. Спечена на деці варена картопля з додаванням борошна. *Нава́рат' картохе́л'... Прис'нака́ шче і́ ма́ком мо́жна приси́пати нето́ цибу́л'кою.* С-48.

ПРИСОХЛИ [присо́хли] -а, -е. 1. Засохлий. С-17. 2. Давній слід звіра. *Присо́хли сл'і́д соба́ка не бере́.* Ж-14.

ПРИСПІХУВАТИ [присп'іхувати] 3 *ос. мн.* присп'іхую́т, *недок.* Жартувати. *Тако́ но чуд'а́т, вже́ присп'іху́ють.* П

ПРИСТАВАТИ [приставати] -ста́йу́, -ста́йеш, *недок.* 1. Утомлюватися. *По́к'і до́йшов додо́м, то гет' приста́йу́.* С-17. 2. Піти у прийми. *До йе́йі йак'іс' каца́п схот'і́в пристава́ти.* С-17. 3. Давати

згоду; погоджуватися. *Ді́вка приста́йе́ і вно́сит' буте́лку.* В-13.

ПРИСТАВИТИСЬ [приста́витис'] -влу́с', -вис'а, *док.* Те саме, що ПРИСТАВЛЯТИ-3. *А був та́кий в нас парт'іза́н, шо присла́ли вро́д'і вч'і́т'ел'а, в'ін приста́вивс'а ку́л'га́вим.* Н-5.

ПРИСТАВКА [приставка] -и, ж. Додаток, додача до основної плати; **ПРИСТАВЛЯТИ** *придача.* *В це́днє горшч'е́ насипа́йе зерно́, а дру́ге дава́ли в приста́вку.* Н-20, Х-10.

ПРИСТАВЛЯТИ [приставл'ати] -авл'а́йу, -авл'а́йиш, *недок.* 1. Ставити що-небудь упритул до чого-небудь (у багатьох н. пп.). 2. Приробляти щось до основної споруди. *Хо́че свини́нца до хлива́ приста́вл'ати.* С-17. 3. Удавати з себе когось. *Приставл'а́йе с:ебе́ ду́рника.* С-17.

ПРИСТАРКУВАТИЙ [приста́ркувати́й] -а, -е. Старуватий. *Приста́ркувата ді́вка.* С-17.

ПРИСТАТИ [приста́ти] -а́йу́, -а́йеш, *док.* 1. Док. вид до ПРИСТАВАТИ-1, 2. Г-16, С-17. 2. Пор. вж. з часткою не: **НЕ ПРИСТАЛО** [не приста́ло] *незм.* Не годиться. *Та́к, дити́но, не приста́ло робі́ти.* С-17.

ПРИСТЕНЫ [присте́н'] -е́н'а, ч. Те саме, що ПЕРСНИК. К-40, Х-13; [приста́н'] О-17; [присти́н'] Д-21; [прист'і́н']. *Прист'і́н' з го́чком.* Т-5; [пріс'т'і́н']. *Ади́н хтос' пл'у́шчив, а дру́гий раздава́в прист'і́н'а́ бу́д'таби ка́жному, алі́ аставл'е́в в каго́с' адно́га.* В-13, З-11; [пр'істе́н'] Г-21.

ПРИСТИ [пр'істи] -ду́, -де́ш, *недок.* ПРЯСТИ. *Дивч'е́та пр'і́ли на вичо́рках.* В-27.

ПРИСТИГТИ [присти́гти] 3 *ос. одн.* присті́гне, *док.* Прийти; заставити. *І Бо́гу навч'і́л'ас'а мол'і́тис'а, йек го́ре присті́гло.* С-2.

ПРИСТИНОК [прист'і́нок] -нка, ч. Невелика комірчина в хаті. Р-33.

ПРИСТОНІВКА [пристоні́вка] -и, ж. Те саме, що ПРИПКАНКА. З-29; [пристуні́вка] П-24.

ПРИСТОРЧ [при́сторч] -а, ч. 1. Те саме, що СТРЕМП. *Пробів но́гу на прісторч.* С-17. 2. Те саме, що КОЛОДКА-10. Н-14.

ПРИСТОЯНИЙ [присто́йаний] -а, -е. Такий, що почав скисати (про молоко, страву). *Присто́яне молоко.* П-15.

ПРИСТРИЛЯТИ [пристрил'я́ти] -я́ти, -я́еш, док. Те саме, що ПРОСТРИЛІТИ. С-6; [пристрил'я́ти] Л-9, О-14.

ПРИСТУП [при́ступ] -а, ч. Мереживо, взятє від старого рушника і пришите до нового. М-48.

ПРИСТУПА [присту́па] -и, ч. Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. *Присту́па, бо приступі́в до то́го хаз'я́цтва.* С-59. *Присту́па – приступі́в жи́ти до жи́нк'і.* П-35, Д-33, О-32.

ПРИСТУПИ [присту́пи] -у́п, мн. Прийми. *Був в присту́пах молоді́м.* Г-26, Ч-9. *А му́ї син пушо́в в присту́пи, то ни... ни кя́пс'ко – до́бре жи́вє.* К-16.

ПРИСТУПІТИ [приступ'я́ти] 3 ос. одн. приступ'ів, док. Те саме, що ПРИСТАВАТИ-2. *Д'я́дек з Му́тнийї <...>, був присту́п'ів с'уді́.* М-51.

ПРИСТУПНИЙ [приступні́й] -а, -е. Такий, до якого легко можна підійти з усіх боків. *Вано́ такє́ чи́сте во́зиро бу́ло, такє́ хо́роше, присту́пна́.* В-13.

ПРИСТЯЖЕЧКА [прист'я́жечка] -і, ж. Стрічка для заплітання в косу. [Русалки] *в:ино́чках, чу́єте, так'я́х... Так'я́ вино́чки і прист'я́жечк'я́.* З-23.

ПРИСУК [при́сук] -ска, ч. Гарячий попіл із жаром. Ж-16.

ПРИСУКА [прису́ка] -и, ж. Кінець ниток основи, яких не можна доткати. О-26, Ч-6.

ПРИСУНУТИ [прису́нити] -у́ну, -у́неш, док. 1. Сунучи, наближати щонебудь до чогось або до когось (всі н. пп.). 2. Зачинити. *Прису́н' двє́р'і.* З-22.

ПРИСЬВАТОК [при́с'ваток] -тка, ч. Невелике (нерокове) свято. *В цю́ пріс'ваток мо́на копа́ти.* С-17.

ПРИСЬВЯТО [при́с'в'ато] -а, с. Те саме, що ПРИСЬВАТОК. М-7.

ПРИСЬЦЄ [при́с'ц'є] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЄ. В-13.

ПРИСЯЙБО [прис'я́йбо] виг., незм. Те саме, що ЙІ-БОГУ. К-33; [прис'я́й Бо́гу] Л-1; [прис'я́й Бо́гу] Р-19; [прис'я́йбо] Х-7; [прис'я́бо] Б-43; [прис'я́ши Бо́гу] О-2; [при́с'ел' бу дал' бу] В-11.

ПРИТАБАШНИЦЯ [притаба́шниц'я] -і, ж. Кисет для тютюну. Д-22.

ПРИТЕЛЮШИТИСА [прител'ю́шитиса] -л'ю́шуса, -л'ю́шиса, док., знев. Приплентатися. *Прител'ю́шило́со і сиді́т до но́чи – хо́ч виган'я́.* С-17.

ПРИТЄНУТИСЬ [прит'є́нутис'ь] 3 ос. одн. прит'є́ниц'я, док. Узятися невідомо від чого. *Дес' сла́бос'т'... ро́жа прит'є́нулас'а.* Р-35.

ПРИТИСК [прі́тиск] -а, ч. Те саме, що ПОМОК-1. Д-21.

ПРИТКА [прі́тка] -и, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. В-13.

ПРИТКІ [прі́тк'і] -а, -е. Міцний. *Мишо́к прі́тк'і – і ни пурва́вса.* Л-29.

ПРИТКНУТИ НОСА [приткн'у́ти но́са]. Прийти з просьбою. *Ше приткне́ш ти до мене́ но́са, а ни дам!* С-17.

ПРИТОВКУШКА [притовк'у́шка] -и, ж. Товкачик для набивання порошу в гільзу. О-12.

ПРИТУЛА [приту́ла] -и, ж. 1. Прибудова до основної споруди. Ж-15. 2. Те саме, що ПЕРЕДНИК. Г-4. 3. знев. Те саме, що ПЕРЕХІТЬКО. К-40.

ПРИТЬМОМ [прит'мо́м] присл. Постійно, увесь час. *Вун прит'мо́м ходи́т до ха́ти чере́з горо́ди.* С-17.

ПРИХА [при́ха] -и, ж., анат. 1. Те саме, що ПРИСИ-1. Ж-5. 2. Те саме, що ПРИСА. Ж-5.

ПРИХАПКАМИ [при́хапка́ми] присл. Відриваючись від основної роботи;

несистематично, час від часу. *Приймаками накосів хуру госок'ї, то треба йакос' забрати.* С-17.

ПРИХАТИ [прихати] 3 ос. одн. прихайе, *недок.* Утворювати звуки (про зайця). С-17.

ПРИХВА [прихва] -и, ж. Те саме, що ПРИСИ-4. 3-2.

ПРИХВАТИТИ [прихв'ятити] -чу, -тиш, *док.* Нюхом знайти слід звіра (про собаку). *Гончіи прихв'ятів с'л'їд.* Н-21, В-8, Г-38, К-17, Т-11.

ПРИХИ [прихи] -ив, мн., *анат.* 1. Те саме, що ПРИС. Д-16. 2. Ніздрі звіра. Д-16.

ПРИХИЛЛЯ [прих'їл':а] -а, с. Прихильність; співчуття. *Ої віїду за новіиї воротá, стáну-глáну – все чужáїа сторонá. Ої це мен'ї да прих'їл':а не má.* (Народна пісня). Д-18.

ПРИХОДЖИЙ [прих'о́жїй] -а, -е. Такий, що прийшов з іншого місця. *То прих'о́жїй зв'їр.* П-53.

ПРИХОДИТИС [прих'о́дитис || прих'о́дитиса] -о́жус, -о́диса, *недок.* Бути в родинних стосунках. *Йак вун тобі прих'о́диц':а? Шваг'рóm? С-17; [прих'о́дитис'а]. Мужикá брат мин'ї в'їн прих'о́диц':а д'їв'є"р.* П-21.

ПРИХОРОНЬ [прих'орон'] -а, ч., *обряд.* Спеціальна дубова деревина, яку кладуть на могилу, коли мине рік після похорон. К-2.

ПРИЦА [прица] -и, ж., *ент.* Мурашка. *Чирвони прици кус'ўчи, а чорни н'є.* С-17.

ПРИЦЕНГЕЛЬ [приценгел'] -нгл'а, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. С-17.

ПРИЦЕЛЬНИК [прицел'ник] -а, ч. Пристрій у вигляді бінокля на мисливськїй рушницї. *Целівса чéрез" прицел'ник.* С-17.

ПРИЦНИК [прицник] -а, ч. **П** Розгрибáв прицника, то і прици покусáли. С-17.

ПРИЧ [прич || прич' || прич'ч'] -а, ч. Біль у суглобах. *Прич' св'ачóним ножóm св'át'ат' знахорк'ї.* 3-14.

ПРИЧАНДАЛИ [причандáли] -у, мн. 1. Інструменти будь-якого призначення. *Забирї з столá своїї причандáли.* С-17. 2. Пристосування. *Цизóрик мав багáто причандáлу.* П-48.

ПРИЧАНДАЛЄ [причандáл':є] -а, с., *збір.* Те саме, що ПРИЧАНДАЛИ-1. *Пороск'їдáїє своїє причандáл':є, а тод'ї пувдн'á шукаїє пилникá.* С-17.

ПРИЧАСТЕТИСЯ [причастéтис'а] -аїчус'а, -стїс'а, *док.* 1. Бути до причастя в церкві (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Випити горїлки. В-2.

ПРИЧВЕРУХА [причверу́ха] -ї, ж. Дитина, яка під час гри перевтілюється в різних осіб. Ц-3; [причвирóха] С-17.

ПРИЧВОРЕТИ [причвор'éти] -р'éїу, -р'éїеш, *недок.* Витворяти, бешкетувати. *Хлóтц'ї причвор'éїут' комéd'їїу.* С-23; [причвирáти] С-17.

ПРИЧЕПА [причéпа] -и, ж. 1. Невелика прибудова до хати або хліва, напр., для курей, гусей і т. ін. 3-27, К-17. 2. Важіль на зводі колодязного пристрою (журавля). С-17. 3. *перен.* Причїплива людина. *Годїїдї год минé, причéпо.* С-17.

ПРИЧИПНЬСЬКИЙ [причип'їн'с'кїй] -а, -е. Причїпливий; такий, що до всіх чїпляється. В-17.

ПРИЧИПНИК [причїпн'їк] -а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИК. П-26; [прич'їпник] П-26.

ПРИЧИТАТИ [причитáти] -áїу, -áїеш, *недок.* Те саме, що ВИЧИТАТИ-1. Б-19.

ПРИЧПОТА [прич'їпóта] -и, ж., *знев.* Те саме, що ПРИЧЕПА-3. С-51.

ПРИЧКИ-НИПРИЧКИ [причкї-нїпричкї] *незм.* Правда-неправда (?). *Там за гр'їх'ї"в, там причкї-нїпричкї, л'удїї, знáчит, о, тáїа цёрков, знáчит, йáг би то провал'їлас'а.* Д-33.

ПРИЧУЛОК [причу́лок] -лка, ч. Бокова частина даху, забита дошками. *Крус причу́лок понамн'їтувало по́вну гору́ с'н'їгу.* С-17; [причу́лок] С-56.

ПРИЧУХАТИСЯ [причухатис'а] -айус'а, -айес'а, док. Причесатися. А дивч'ета бигом причухуйуц'а, бо хлопці їдут'. З-1.

ПРИШАТИ [пришати] 3 ос. одн. прийше, недок. Подавати голос (про білку). Б-29.

ПРИШЕВШИ [пришєвши] незм. Переїхавши, переселившись. Ну в'ідомо, йак то пришєвши на чужєє село. В-39.

ПРИШЕДШИ [пришєдши] незм. Прийшовши. Ал'е пришєдши, говорат <...>, кáже: бúde к'єпс'ко. П-10.

ПРИШЕЛЕПА [пришелєпа] -и, ж. і ч. Те саме, що ПРИШЕЛЕПОК. С-17; [пришолóпа]. Сам такій дурній і знашов такú пришолóпу. Б-14.

ПРИШЕЛЕПОК [прише"лєпок] -пка, ч. Дурень. Хто схóче жити с так'ім прише"лєнком?! С-17.

ПРИШЕЛЕПУВАТИ [пришелєпувати] -а, -е. Дурнуватий. С-17; [пришелєпкувати] С-17.

ПРИШЕРШИЙ [пришєрший] -а, -е. Про сніг, укритий льодовою шкіркою після відлиги. Пришєрший с'н'іг. П-32.

ПРИШ [приш'і] вст. сл. Наприклад. От ми н'ідима с тобóйа, приш'і, на грібї... В-13.

ПРИШПЕТЮВАТИЙ [приш'іпетуватї] -а, -е. Шепелявий. З-11.

ПРИШКА¹ [пришка] -і, ж. 1. Невеличкий запалений горбочок на шкірі людини (у багатьох н. пп.). 2. перен. Людина, яка швидко сердиться; нервова людина. Х'ібá мóна побáчити гóрло, йак вун, тáйа пришка, рóта стул'áйе? С-17.

ПРИШКА² [пришка] -и, ж. Те саме, що ПРАЖНИК. П-34, Р-35; [приш*ка] Г-32.

ПРИШЛИПАТИ [пришлипати] -айу, -айеш, док., знев. Прийти. А Карп, то йак Карп, – помалєн'ку соб'є пришлипав. П-10.

ПРИШМАНКА [пришманка] -и, ж. Припечене м'ясо, яке використовували для приманювання лиса. С-60.

ПРИЩ [прищ] -á, ч. Те саме, що ПРИШКА¹-1. С-17.

ПРИЯСТИ [прийáсти] -ду́, -дєш, недок. Те саме, що ПРИСТИ. На вичоркáх ми прийáли. Р-33, Р-25.

ПРИЄДОЧКА [пр'ійєдочка] -и, ж. Жінка, яка пряде. Г-21.

ПРИЗЬБОГУ [пр'із'богу] виг., незм. Те саме, що ЙІ-БОГУ. С-62.

ПРИПЛ [пр'іп'іл] -óлу, ч. Коліна (?). Кладє удну́ рúку за сн'єну, а дрúгу на **ПРИСВИСКО**

ПРИСВИСКО [пр'ісвиско] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЕ. Ш-6.

ПРИСНИЙ¹ [пр'існій] -а, -е. Борошняні вироби без дріжджів (у деяких н. пп.). 2. [пр'існій] -á, -є. Нежирний (про глину). Сíва гліна пр'існа – добáвити трєба чóрну, бо молоко просáсуєц'а. Р-26.

ПРИСНИЙ² [пр'існій || пр'існи] -а, -е. Такий, що недавно випав (про сніг). Н-21.

ПРИССЕ [пр'іс'є] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЕ. М-23, П-15; [пр'іс'є] Д-21.

ПРИСЯЙ БОГУ [пр'іс'áй Бóгу] виг. Те саме, що ЙІ-БОГУ. О-38.

ПРИТУЛКА [пр'ітулка] -и, ж. Те саме, що ПЕРЕДНИК. Щ-1.

ПРОБОЙЧИК [пробóчик] -а, ч. Те саме, що ПРИТОВКУШКА. Б-24.

ПРОВІДНИК [пров'іднік] -á, ч. Те саме, що ВОДІЙ-1. С-50, Ш-6.

ПРОВІНУТИ [пров'інути] 3 ос. одн. пров'іне, док. Трохи вітром підсушити. Зіл'є роск'ідаї - хаї трóх'і пров'іне. С-17.

ПРОВІД [прóвод] ч. Народження дитини (?). Такáйа бáба билá, шо прóвод одбирáла. П-36.

ПРОВІДНА НЕДІЛЯ [Провідна нед'іл'а] -єїї -і, ж., реліг. Те саме, що ПРОВІДИ-1. С-17; [Прóводнаїа нед'їл'а]. Прóводнаїа нед'їл'а по В'ел'ікóдн'у. С-4.

ПРОВІДИ [прóводи] -ову́д, мн. 1. реліг. Свято, яке відзначають наступної

неділі після Великодня. *На Проводи всі їдуть на мого́л'к'і.* С-17 (і в багатьох н. пп.). **2.** Випровадини призовника в армію. *Йак їде в армію, то ка́жуть про́води або випро́вадини.* С-17. **3.** Пригощання з нагоди проводів в армію. П-37, С-17, Ц-3.

ПРОВОДИР [проводі́р] -а, ч. Те саме, що ВОДИ́-1. Г-38, Н-19, П-15, С-60.

ПРОВОДНИК [проводні́к] -а́, ч. Те саме, що ВОДИ́-1. Б-18, Д-19, П-15.

ПРОВОЖАК [провожа́к] -а́, ч. Те саме, що ВОДИ́-1. Д-5.

ПРОВОЛОКА [про́волока] -и, ж. **1.** Тонкий дріт. *Кóшики плетé с про́волоки.* Ж-14. **2.** Те саме, що ЛЕНА. Ж-14. **3.** Колючий дріт. *На жéрдку почиті́в про́волоку – те^нпéр д'іти рвуть штані́.* С-17.

ПРОГАЛИНА [прога́лина] -и, ж. Місце, пропущене при сiянні вручну. Ж-1.

ПРОГАЛОК [прога́лок] -лка, ч. Невелика лісова галявина. *Пас това́р на прога́лках. Зра́зу ше йло козо́дру, а тод'і пол'зло в луг.* С-17.

ПРОГОВОРИТИ [проговори́ти] -ру́, -риш, док. Обманути, збрехати. *То в'ін не вмер? То хтос' проговори́в, мо́же.* П-15.

ПРОГОН [прого́н] -а, ч. Місце серед городів, яким женуть корів на пасовище. С-17.

ПРОГРИСТИ [прогри́сти] -изу́, -изéш, док. **1.** Гризучи зробити отвір. *Ондо́ миш в пудло́зи зроби́ла дірку.* С-17. **2. перен.** Надокучити постійними вимогами чи запитаннями. С-17.

ПРОГУМЕННЕ [прогумéн:е] -ого, с. Подвір'я біля клуні. С-38.

ПРОГАПИТИ [прога́пити] -пл'у, -пиш, док. **1.** Утратити що-небудь через неувважність; прогавити. *Отó на́ша га́па так'і грóши прога́пила.* С-17. **2.** Не попасти з рушниці в ціль. *Заніс'ко стр'ілив і прога́пив.* Д-39.

ПРОДАВЕЧКА [продавэ́чка] -и, ж. Жінка-продавець у магазині; продавчиня. 3-27.

ПРОДУХ [про́дух] -а, ч. Те саме, що ПРОДУХА. П-15.

ПРОДУХА [про́духа] -і, ж. Спеціально зроблений отвір, через який поступає свіже повітря у льох, комору і т. ін. *Бу́де на нуч моро́з^с, затикні́ прóдуху в комо́ри.* С-17; [прéдуха] Г-21.

ПРОЗ [проз] прийм. **1.** Через. *Проз р'ік знов приї́хал'а до нас в го́сти.* Г-19. **2.** Крізь. *А в'ін ондо ка́же <...>, біто проз зу́би.* О-2. *Проз с'іто прос'ева́ла мукó.* С-12.

ПРОІСТИ [пройі́сти] 3 ос. одн. мин. ч. **ПРОКЕВА** [прокэ́ва] -и, ж., бот. Те саме, що ПРОГРИСТИ-2. *Нагада́ла, то тинéр пройі́в го́лову: коли пої́димо да коли пої́димо?* С-17.

ПРОКЕВА [прокэ́ва] -и, ж., бот. Кропива дводомна; *Urtica dioica* L. Р-32; [прок'э́ва] Б-44, Д-6, Н-14; [прокі́ва] В-52, Д-31, О-8, Л-26; [прокі́ва] О-2, Г-26, С-38; [прок'іва́] К-2; [прукі́ва] Б-16, Ш-5; [прок'іва]. *Йа вас прок'іво́йу напечу́.* В-45, Д-33; [прот'э́ва] Г-21.

ПРОКИНУТИСА [прокі́нутиса] -нус, -ниса, док. **1.** Проснутися. *Малі ше не прокі́нувса?* С-17. **2.** З'явитися. *Ка́жуть, шо в Дубо́вому грибі́ прокі́нулис.* С-17.

ПРОКІСЛИ [прок'ісли] -а, -е. Такий, що почав скисати (про молоко чи перші страви). С-17.

ПРОКОВИЦЬ [проко́виц'] -а, ч. Обручка. С-38.

ПРОЛАЯТИ [прола́яти] 3 ос. одн. прола́яв, док. Налаяти (подавати голос собаки). *Булі́ злод'ї́и. Ну йа йіх трóшк'і прола́яв.* П-51.

ПРОЛЕЖНІ [проле́жн'і] -жн'у, мн. Залежане місце на тілі хворого. *Пи́ривирта́ї ба́бу, шоп ни бу́ло проле^жн'у.* С-17.

ПРОЛІТАРИЯ [прол'етарі́йя] -ийі, ч. і ж., знев. Той, хто не дбає про свої дітей та господарство. *То прол'етарі́йя, а не ба́т'ко.* О-2.

ПРОЛИГНУТИ [пролигну́ти] -гну́, -гнѐш, док. Проковтнути. *Потом пролигну́ла дѣвѣйт' разꝑ слѣни.* Ш-4.

ПРОЛИЗ [проліз] -а, ч. Галявина в лісі. Д-16; [проло́з]. *Тел'ук ви́б'іг на проло́з.* С-62.

ПРОЛИШИТИ [пролішити] -у, -иш, док. Пропустити місце під час сіяння вручну. П-15.

ПРОЛЬОТ [прол'от] -а, ч. Сінокіс між двома рядами дерев або кущів. *На ц'ому прол'отѣ мѣжи дѣбре їдут, а на то́му три но́мери ви́лет'іло, – ше тако́го віри́у не^м бу́ло.* С-17.

ПРОЛЮС [про́л'ус] -а, ч., бот. Те саме, що РАННИК. Ж-6.

ПРОМАЗАТИ [прома́зати] -а́жу, -а́жеш, док. Не попасти в ціль, стріляючи з рушниці. *Отѣ охѣтн'ік! Перед са́мим но́сом за́йец' сид'ів – і прома́зав.* Р-13, Г-38, Ш-6; [прома́звати]. *Маке́ка прома́звуйе, не мо́же за́біти.* М-45.

ПРОМАХ [про́мах] -а, ч. Іменник за дією ПРОМАХНУТИС. *Охѣтн'ік про́мах дав.* Г-15, З-21.

ПРОМАХНУТИС [промахну́тис] -у́с, -ѐса, док. Те саме, що ПРОМАЗАТИ. С-17.

ПРОМЕННЄ [проме́н':є] -а, с. 1. Необроблений проміжок на городі. *Там наш горѣд був, там бу́ло проме́н':е такѣ... такѣ кру́:гле проме́н':е бу́ло в нас.* К-38. 2. Вільна територія нічим не зайнята. *Там був горѣд^м, а там був писѣк, там бу́ло проме́н':е такѣ. В нас там бу́ла клу́н'а пувперѣк, там бу́ло такѣ кру́:гле проме́н':е.* К-38.

ПРУМЕНОК [пруме́нок] -ѐнка, ч. Частина хліва біля входу. *Зажині курѣї в пруме́нок.* Л-29.

ПРОМИЗ [про́миз] прийм. Поміж. *Зна́ти сѣн'у кв'іточку про́миз квітѣчками. Зна́ти б'їдну д'івку про́миз багачка́ми.* (Народна пісня). К-46, О-2.

ПРОМИШ [проми́ш] -у, ч. Грубо-зернистий річковий пісок. Р-33.

ПРОМОВКА [промо́вка] -и, ж., оказ. Те саме, що МОВКА. *Про во́вка промо́вка, а він і тут.* Х-10. *Про во́вка промо́вка, а вовк у ха́ту шус'т'.* Р-28.

ПРОНИРА [прони́ра] -и, ж. і ч. Людина, яка виявляє надмірну цікавість. *То така прони́ра, шо все хо́че зна́ти.* С-17.

ПРОПАДОК [пропа́док] -дка, ч. Те саме, що ПОМИРОК-1. О-13, С-64.

ПРОРІЛОВАТИ [прор'ілова́ти] 3 ос. одн. прор'ілова́в, док. Просвердлити (?). *Йа соб'і зробів [для стрільби] тру́бочку таку́їу то́же, а тут прор'ілова́в.* У-10.

ПРОРІЧКА [про́р'ічка] -и, ж. Невелика річка як притока більшої. К-60.

ПРОСАСУВАТИСЬ [просасува́тис'] 3 ос. ~~вон.~~ просасуе́ц':а, недок. Просочуватися, витікати. *Молоко́ просасуе́ц':а.* Р-26.

ПРОСВАТАЙ [просва́таї] -а, ч., обряд. Те саме, що ПРОСВАТУХА. С-25.

ПРОСВАТУХА [просва́туха] -и, ч., обряд. Старший сват – головний розпорядник на весіллі. *Наш ба́т'ко був за просва́туху в систрі́нки.* Д-31, К-58.

ПРОСВІТЛИЙ [прос'в'ітлії] -а, -е. Про вільний час. *Х'іба за ц'ім горѣдом йа ба́чу прос'в'ітлу годі́ну? В'ѣчно в горѣди стирчі... С-17.*

ПРОСВІТЯНСЬКІ [просв'іт'анс'к'і] -а, -е. Такий, що належав “Просвіті”. *Просв'іт'анс'ка ха́та.* С-17.

ПРОСИВИННЄ [просиві́н':є] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЕ. О-2.

ПРОСИЛ [просі́л] -у, ч., мед. Радикуліт. *...Шоб тоб'і ї просі́лу ни бу́ло.* (Замовляння). Щ-1.

ПРОСЛЄЗАВТРА [прос'л'єза́втра] присл. Те саме, що ПОЗАВТРИ. С-2.

ПРОСНИКНУТИ [просні́кнути] -у, -еш, док. Натомити; намучити. *Ц'ої косні́к вже мин'і го́лову просні́к, к'ѣб^н мин'і к'імбала́, то б здоро́вѣя придала́.* Л-4.

ПРОСО [про́со] -а, с. 1. бот. Злакова рослина, з зерен якої одержують просо; *Panicum miliaceum* L. (всі н. пп.). 2. бот. Зерна цієї рослини (всі н. пп.). 3. Дрібний шріт для польовання на птахів. С-64. 4. етн. Гра на вечорницях. *Стáршіи пита́йе: "Д'івко, найміс'а про́со жа́ти!"* В-57.

ПРОСОВИННЄ [просові́н'є || просові́н'є] -а, с., бот. Соняшник; *Helianthus annuus* L. *Ку́ла бу́л'би посади́ла просові́н'є.* Г-4.

ПРОСОВИСЬКО [просові́с'ко] -а, ч. Те саме, що ПРИСИЩЕ. П-37.

ПРОСТИ, БОЖЕ, ГРІХА [прости́, Бо́же, гр'іха́] виг. Уживають після згадування біди чи нечистого. *Тиск [кров'яний] віз'мец':а... Де в'ін берец':а, бидá його зна́йе? Прости́, Бо́же, гр'іха́...* О-11.

ПРОСТИК [прости́к] -а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИК. М-53, Ц-4.

ПРОСТИТАЛО [прости́тало] -а, с. Простираadlo. Т-5.

ПРОСТО [про́сто] присл. 1. Рівно. *Чи́риз хату́ чикунду́, чи́риз с'іни вже про́сто їду.* (Народна пісня). Б-19. 2. Пусто; коли нічого немає. *В пйáниц'і го́ло ї про́сто в хат'і.* К-17.

ПРОСТОЯНИЙ [просто́йаний] -а, -е. Те саме, що ПРИСТОЯНИЙ. *А йа не буду́ йісти просто́яного борщчу́!* С-17.

ПРОСТРИЛЄТИ [прострил'є́ти] -є́йу, -є́йеш, док. Випробувати, як стріляє мисливська рушниця. М-45, Ч-5.

ПРОСТРІТ [простр'і́т] -у, ч., вж. у вислові **ЗРОБИТИ ПРОСТРІТ** [зробі́ти простр'і́т]. Те саме, що НАВРОЧИТИ. Р-13.

ПРОСТУП [про́ступ] -а, ч. Протоптана стежка у снігу. П-37.

ПРОСТЯК [прост'а́ек || прост'е́ак] -а, ч. 1. Посудина прямокутної форми для грибів, виплетена з лик. К-63. 2. Великий саморобний ніж з дерев'яною ручкою. К-58. 3. орн. Те саме, що ВАРАБУХ. *Син пон'ав про́с'т'акá.* С-60. 4. фаун.

Непородистий дворовий собака. *Прос'т'ак не т'е́мит' до пол'ува́н':а.* Н-14, К-58, П-34, С-62.

ПРОСЦЕМ [просце́м] присл. Навпростець. Д-8.

ПРОСЯНИЦА [прос'а́ни́ца] -и, ж. Те саме, що ПРОСЯНКА. С-17; [прос'а́ни́ца] С-5; [про́с'а́ни́ца] Щ-1; [прос'а́ни́ц'а] В-13.

ПРОСЯНКА [прос'а́нка] -и, ж., бот. Стебла проса; солома проса. Г-16, Ф-3; [прос'е́нка] К-58, П-15.

ПРОТЕРЕБА [протере́ба] -и, ж. Ділянка вирубаного лісу. Б-19.

ПРОТЕРЕБЛЮВАТИ [протере́бл'увати] -у́йу, -у́йеш, недок. Проріджувати густо посаджений ліс. Т-5.

ПРОТИ¹ [про́ти] прийм. 1. Навпроти. *Його́ хата́ про́ти канто́ри.* С-17. 2. У порівнянні з чимось. *Про́ти тор'їшн'ого ро́ку, то карто́пл'і нима́.* О-13, С-17.

ПРОТИ² [про́ти] незм. Наперекір. *Скажі́ шо йу́ї про́ти, то годра́зу рос'е́рдитца.* С-17.

ПРОТИВИТИСА [проти́витиса] -вл'уса, -виса, недок. Сердитися, гніватися. *Ти не^ч проти́вса, шо так кажу́, – то пра́вда.* С-17.

ПРОТИВНИЙ [проти́вний] -а, -е. 1. Те саме, що ВРЕДНИЙ-1. *Так'і наш сус'іт прот'івни – все захва́чує горо́д, все йому́ ма́ло.* С-17. 2. Такий, що карає (про свято). *І говорі́л'и ше ра́н'шеі́ л'уде стар'їши, шо воно́ [свято жижок] прот'івне́е.* Б-6.

ПРОТИВНИШИЙ [проти́вн'іший] вищ. ступ., -а, -е. Більш караючий (про заборони під час свят). *А то [було] на жиши́чеху, бо вона́ прот'івн'іша ше за жиши́ка́.* Б-6.

ПРОТОБАЧНИК [протоба́чник] -а, ч. Те саме, що ПРИТАБАШНИЦЯ. Ф-1.

ПРОТОБАЧНИЦЯ [протоба́чниц'а] -і, ж. Металічна коробка для цигарок. С-15.

ПРОТОРГ [про́торг] -а, ч. 1. Голка зі зламаним вушком; якщо її проковтнути або засадити в тіло, то вона дійде до

серця і людина загине. (Повір'я). *Свóму вóрогови дам прóторга*. Х-10. **2.** Голка зі зламаним кінцем, яку використовують замість шила. Х-10. **3.** Те саме, що ПРИТОВКУШКА. Р-5. **4.** Пристрій для чищення каналу ствола мисливської рушниці. Р-5.

ПРОТРАХТИ [протра́хти] -а́хну, -а́хнеш, док. Частково підсохнути; просохнути. *Доро́га протра́хла, мо́на ййхати ро́вером*. С-17.

ПРОТЯГИЧ [прот'агіч] -а, ч., бот. Те саме, що ПРИВИТУХА. *Цо прот'агіч, а ц'о лебеда́*. Г-4.

ПРОХАПЛИВИЙ [проха́пливиї] -а, -е. Нахабний. Г-34.

ПРОХВОСТ [прохво́ст] -а, ч. Погана людина. *У прохво́ста нема́ по́сту*. К-70.

ПРОХМІЛІЄ [прохм'і́л'є] -а, с. **1.** Похмілля. П-37. **2.** обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЩИНА. *А вас клікали на прохм'і́л'є?* П-37.

ПРОХОДЕНЬ [проходéн'] -д'н'а́, ч. Безрезультатне ходіння. *А в мене́ ц'і́ли ден' проходéн'*. С-17.

ПРОХОДИТИСЯ [проході́тис'а] -у́с'а, -ис'а, док. **1.** Прогулятися (у багатьох н. пп.). **2.** Не запліднитися (про корову). *Ц'óго ро́ку на́ша коро́ва проході́лас'а*. В-54.

ПРОЧКАМИ [про́чками] присл. Те саме, що ПРОСЦЕМ. *П'ішо́в про́чками^е, мани́ками^е*. П-24.

ПРОЧЮТИСЬ [проч'у́тис'] -у́нус', -у́нис'а, док. Проснутися. *Снав, снав і проч'і́вс'а*. К-58; [проч'éтис'а]. *І л'іг и засну́в, засну́в... проч'і́вс'а – о́гон' погас*. Х-11.

ПРОШАК [проша́к] -а́, ч. **1.** Зрячий жербак, незрячий – СТАРЕЦ. С-17. **2.** знев. Той, хто постійно щось випрошує. *Наш проша́к знов в ба́би просі́в гро́ши*. С-17.

ПРОШКУВАТИ [прошкунáти] -у́йу, -у́йиш, недок. Іти навпростець. *Хто прошкунáє, то́ї до́ма не ночу́йє*. П-55.

ПРОШЛИЙ [про́шлиї] -а, -е. Минулий. *В про́шлому ро́ці бу́ло так са́мо*. Х-7.

ПРОЩКОВАТИ [прошчкунáти] -у́йу, -у́йєш, недок. Іти навпростець; простувати. В-25.

ПР-Р-Р [пр-р-р!] виг. Уживають, щоб зупинити запряжених коней. Л-23, С-17.

ПР-Р-РА! ПРА! ПРА! [пр-р-ра! пра! пра!] виг. Уживають для нацькування мисливського собаки на звіра. О-29.

ПРУГ [пруг] -а, ч. **1.** Край полотна. С-17. **2.** Шов в одязі. *Попра́в пруга́ на панчо́си*. С-17. **3.** [прух] -у́га, ч. Тупе ребро леза ножа. К-59.

ПРУГАЙЛО [пруга́йло] -а, с. Сильце особливої конструкції для лову диких качок, що прив'язують до нахиленої гілки, яка потім піднімає спійману жертву догори. В-29, С-6; [пурга́йло]. **ПРУГЛО** [пругло́] -а, с. *Пурга́йло ста́вили на вод'і*. С-57.

ПРУГЛО [пругло́] -а́, с. **1.** Сильце на диких качок. *Вчо́ра наста́вив пругла́*. 3-21, В-4, К-58. **2.** Те саме, що ПРУГАЙЛО. 3-24. **3.** Петля з дроту для лову зайців. *За́йец' попáв в пругло́*. Р-13, В-4, 3-21, О-14, П-46; [пру́гло] Д-31, К-70.

ПРУДЛО [прудло́] -а́, с. **1.** Те саме, що ПРУГЛО-1. Б-44. **2.** Те саме, що ПРУГЛО-3. Б-44.

ПРУЖИНА [пружи́на] -и, ж. **1.** Гнучка, пружка металева смужка або спіраль, яка протидіє тискові (у всіх н. пп.). **2.** Те саме, що ПРУГЛО-1. В-29. **3.** Петля з дроту для лову звірів. *Казáли питл'а́, і го́чко, і пружі́на*. Д-16, В-29, 3-24, Л-9. **4.** Вигнута палиця з лози, до якої прикріплювали ПРУГАЙЛО. С-6. **5.** Пружинна застібка на ошийнику собаки. Ж-3.

ПРУЗ [пруз] прийм. Кризь; через. *Ничо́го не^е робит, тоно́ вигл'ада́йє пруз гокно́*. С-17; [прус]. *Була́ бу́л'ба, і вони́ прус ту бу́л'бу пере́б'ігле*. 3-23; [приз']. *Приз' доро́гу йди*. Г-42.

ПРУЗУК [прузу́к] -а́, ч. Шнурівка біля взуття. *Розйазавса прузук, йак наступиши, то впадеш.* С-17.

ПРУКИВКА [прукі́вка] -и, ж., бот. Те саме, що ДЖАРКА. Г-3.

ПРУС [прус] -а, ч., ент. 1. Тарган чорного або бурого кольору; *Regiplaneta orientalis* L. Г-34. 2. Чорний тарган. Б-8.

ПРУСАК [пруса́к] -а́, ч., ент. Те саме, що ТАРАГАН. *Йак завидутса прусака і, то ра́ди ни́хто́ ни да́с'т'.* С-17.

ПРУСЄВ [прус'єв] -а, ч. Пропущене місце під час сівби. С-56.

ПРУСІСЬКО [пру́с'іс'ко] -а, с. Те саме, що ПРИСИЩЕ. С-17.

ПРУСЛЯ [пру́сл'а || прус'л'а] прийм. Після. *А до Ковл'а прус'л'а вуїні попоходіли!..* С-6; [прос'л'а] С-17.

ПРУСТЕК [прусте́к] -а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИК. Г-3.

ПРУТИТИ [пру́тити] -чу, -тиши, недок. Швидко йти. *Куда́ так прутіши здовш се'лом?* С-17.

ПРУТОК [пруто́к] -тка́, ч. 1. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Л-9. 2. Щабель драбини. Г-26, С-48.

ПРУЧАТИС [пру́чатис] -айус, -айіса, недок. Намагатися вирватись від когось або з чогось. С-17.

ПСЄЧИЙ [пс'єчи́й] -а, -е. Собачий. *Пс'єча буда.* З-37.

ПСЄЧКИ [пс'єчки] -чок, мн., збір., бот. Те саме, що ПСЯЧИЙ ГРИБ. З-30.

ПСИВАТИ [псива́ти] -айу, -айеш, недок. Обсівати. *Ма́ти хо́дит' з ба́т'ком и́ псива́ют'* [весільний поїзд]. Б-19.

ПСИНЄ [псин'є́] -єти, с., фаун. Собаченя, щеня. З-28, М-23, П-15, П-23.

ПСИСЬКО [псіс'ко] -а, ч., згруб., фаун. Великий собака. К-13.

ПСІ ГРОШ [псі́ грóш'і] знев. Незначна сума грошей. Є-1.

ПСКОБЛИЙ [пско́блій] -а, -е. Поганий, шолудивий, обдертий. *Добри́, йак соба́ка пско́блій.* В-54.

ПСОТИ [псо́ти] -и́, мн. Псування, збитки. *Ой псо́ти, ой мні́го псо́ти.* В-27, Г-23.

ПСЬ-ПСЬ [пс'-пс'!] виг. Уживають для підкликання щеняти. П-15.

ПСЮРИК [пс'ю́рик] -а, ч. Те саме, що ПСИНЄ. *На́, пс'ю́рик!* Б-8.

ПСЯРНИК [пс'я́рник] -а, ч. Панський слуга, який доглядав мисливських собак. С-9, Х-10.

ПСЯЧИЙ ГРИБ [пс'я́чий гри́б] -ого -а́, бот. Усякий неістівний гриб, крім мухомора. М-19.

ПТАСЯ [пта́са] -і, ж., дит., орн. Пташка. С-17.

ПТАЦТВО [пта́цтво] -а, с., збір., орн. Птаство. В-23, Ж-5.

ПТАШЕНЮК [пташен'ю́к] -а́, ч., орн. Пташеня. З-26.

ПТАШИНА [пташина́] -і, ж., збір., орн. Те саме, що ПТАЦТВО. Л-5.

ПТАШНІК [пта́шнік] -а, ч. Мисливський собака, навчений полювати птахів. *Мав дво́рн'а́гу і пта́шин'і́ка.* Д-22.

ПТУХА [пту́ха] -и, ж., орн. Пташка. *На Благо́в'єшчан'є пту́ха гни́зда́ не вїе, д'ю́вка ко́сі н'є пл'єц'є.* (Повір'я). К-22.

ПТУШКА [пту́шка] -и, ж., орн. Зменш. до ПТУХА. Г-15, З-16, Ф-1.

ПУ [пу] прийм. Після. *Пу в'іче́ри буду́.* С-56.

ПУВАЛОК [пува́лок] -лка, ч. Те саме, що ПОВАЛ². Х-10.

ПУВДЕНЬОЧОК [пувде"н'о́чок] -чка, ч., пестл. Половина дня. *Ни була́! Ни хо́діла в шко́лу! Ни де"н'о́чок, ни пувде"н'о́чка...* С-8.

ПУВДРУГА [пувдру́га] числ. Два з половиною. Х-7.

ПУВКІПКА [пувк'і́пка] -и, ж., орн. Осіннє курча. О-12, С-56.

ПУВКІПНИЧКА [пувк'і́пничка] -и, ж., орн., пестл. Те саме, що ПУВКІПКА. К-70.

ПУВКУСАРИКА [пувкусáрика] *незм.* Площа, яку косар може скосити за півдня. В-54.

ПУВМИСОЧОК [пувмíсочок] *-чка, ч.* Те саме, що ПОЛУМИСКА. Г-26.

ПУВОКА [пуво́ка] *незм.* Міра рідин – приблизно 0,5 л. *Пувóка – то пувл'ітри гор'ілки.* Р-2.

ПУВПЕРЕЧКА [пувпе^нречка] *-і, ж.*
1. Кінець грядки, який доорюють проти- лежно до поздовжніх борозен. *Не схот'ів муї хаз'айін згорáти пувперечку, то му́шу копáти заступом.* С-17.
2. *перен.* Той, хто робить протилено тому, що радять. *Робіи, йак йа кажú, не буд' пувпе^нречкойу.* С-17.

ПУВПУЛЬКА [пувпúл'ка] *-и, ж.* Невеликий заряд зі свинцю або олова в мисливському патроні. *Пувпúл'ка така сáма, йак л'отка.* С-6, П-32.

ПУВРОЗКА [пуврóз'ка] *-и, ж.* Мотузка. *Гобйазáвс'а пуврóз'ко'йу да і сто́йу смй'ус'а.* К-24.

ПУВРУЧКИ [пувру́чки] *незм.* Міра зерна – 12,5 кг. К-58.

ПУВСМЕРТЬ [пувсмéрт'] *вж.* у виразі **ДО ПУВСМЕРТИ** [до пувсмéрти] *незм.* Ледве живий. *Був арештовани чéрез пол'áку – збіли до пувсмéрти.* О-32.

ПУВТОРАК [пувторáк] *-á, ч.* Те саме, що ПУВТОРАЧКА. Ш-2.

ПУВТОРАЧКА [пувторáчка] *-и, ж.* Пляшка місткістю 1,5 л. Б-30.

ПУВЧОК [пувчóк] *-а, ч.* Різновид ствола рушниці з невеликим звуженням отвору. *Йе чок, пувчóк і йе цил'індир, тої р'івний.* О-12.

ПУВЧУЛУВІКА [пувчулув'іка] *незм.* Чоловік невисокого росту. К-2.

ПУВШОРА [пувшóра] *-и, ж.* Те саме, що КАНТАР¹-2. Д-22.

ПУВШОРКА [пувшóрка] *-и, ж.* Те саме, що КАНТАР¹-2. Ж-9, П-52.

ПУВШОРОК [пувшóрок] *-рка, ч.* Те саме, що КАНТАР¹-2. Б-38.

ПУГАЛО [пúгало] *-а, с.* Те саме, що ЛЯКАЛО-3. К-58; [пúгаіло] 3-5.

ПУГАНДРЕЙЧИК [пугандрéйчик] *-а, ч.* Присвяток, який відзначали 14 грудня. *Справл'айут' Гандрéйа <...>, а на дрúгий вéчор схóд'ац'а обрáтно, то був називáвс'а пугандрéйчик.* І-6.

ПУГВИЦА [пúгвица] *-и, ж.* Прикраса круглої форми на гаманцях. *Булá пúгвица на кали^нткáх у чолов'якув, шоб булó хороше.* С-8.

ПУГУЛОШКАТИ [пугулóшкати] *-айу, -айиш, док.* Полоскотати. *Присуділи пáрубку пугулóшкати хаз'айку за пйáтку.* В-50.

ПУГАРЕЦЬ [пугáрец'] *-рц'а, ч.* Міра рідини (?). *Купі^е сóб'і пугáрц'а гор'ілки.* С-8.

ПУД [пуд] *прийм.* **1.** Під. *Пуд листом картóпл'а не мéрзне.* С-17. **2.** Біля. *Хáта пуд вóзе^нром.* С-8. **3.** Для. *Он'і хот'іл'і забрáт'і тон пл'ац і туйу цéрков пуд^н кос'ц'óла.* М-51. **4.** у виразі **ПУД РУКОЮ** [пуд руко́йу] *незм.* Бути близько; так, що можна взяти щось, простягнувши руку. *Чун'і до хливá в с'ін'ах – зáвише пуд руко́йу.* С-17.

ПУДАЙЛО [пúдаіло] *-а, с.* Те саме, що ЛЯКАЛО-3. Г-4; [пúдало] Т-5, Ш-6; [пúзало]. *Кáл'а прóса постáвив пúзало.* К-58; [пудéіло] К-9; [пúдійло] В-13.

ПУДБИВКА [пудбívка] *-и, ж.* Тканина, пришита зісподу в одязі; підкладка. Р-33.

ПУДБИЙ [пудбій'] *-ойу, ч.* **1.** Натерті мозолі та рани на ногах від довгої ходьби чи тісного взуття. *Пудбій' на ноз'і – пудбívс'а в дорóз'и^н.* К-58, П-8; [пудб'ій'] Г-34. **2.** Нарив на нозі. К-58. **3.** Потріскана шкіра з ранами на нозі. Ж-6, С-19.

ПУДБИТИСЬ [пудбítис'] *-бй'ус', -бй'ес'а, док.* Утомитися від довгої ходьби. *За ден' так пудбívс', шо і ступіти не^н мóжу.* Г-38, Д-21. *Пудбívс'а – аж подóшви горáт'.* С-64.

ПУДБИГ [пудб'іг^н] *-іга, ч.* Те саме, що ПУДБИЙ-2. *Ступиши, де к'ін' кач'éвс'а, то пудб'іг^н бúде.* П-51.

ПУДБІЛ [пудб'іл] -у, ч. Білувата пляма в оточенні іншого кольору. *В собáки звéрху чóрне, а пудспóдом пудб'іл.* В-3.

ПУДБ'ІГОМ [пудб'їгом] *присл.* Поспішати майже біжучи. *И кудá пудб'їгом преш?* С-17.

ПУД БОКОМ [пуд бóком] *незм.* 1. Бути біля чийогось боку. *Син привіік спáти пуд бóком... Вс'у нуч товчé менé ногáми.* С-17. 2. *перен.* Близько. *Годнá дочкá живé в Цўман'і, а дрўга – тут, пуд бóком.* С-17.

ПУДБОЛ [пудбол] -а, ч. Футбол. *На скад'іони до нóчи пудбóла грáйут.* С-17.

ПУДБОРОДДЄ [пудборóд'є] -а, с. 1. Підборіддя (у багатьох н. пп. південного сходу). 2. Те саме, що БОРОДА-2. Р-29.

ПУДБОРОДНИК [пудборóдник] -а, ч. Те саме, що БОРОДА-2. К-17; [пудборóдн'ік] С-64.

ПУДБОРОДНИЦЯ [пудборóдниц'а] -і, ж. Те саме, що ПУДБОРОДДЄ-1. Г-34.

ПУДБУХТОРИТИ [пудбухтóрити] -ру, -риш, *док.* Підмовити кого-небудь проти когось; під'юдити. *Все пудбухтóрує сїна прóти не^ввійск'і.* С-17.

ПУДВАЛА [пудвáла] -и, ж. Товстий брус, переважно дубовий, що є опорою стіни; підвалина. *Старá хáта перехн'áбилас, бо пудвáли зогнилі.* С-17.

ПУДВЕВРУТОК [пудвéвруток] -тка, ч. Те саме, що ВИВОРОТЕНЬ. З-6.

ПУДВІЙ [пудвїй] -óйу, ч. Те саме, що ПУДБІЙ-2. *Заїдеш в катавіла, то пудвїй бóде.* В-13, В-28.

ПУДВИР'Є [пудвїр'є] -а, с. Те саме, що КУКРИСКО. *На тóму пудвїрїй хáта стоїáла.* М-21.

ПУДВОДИТИ [пудвóдити] -жу, -диш, *недок.* 1. Приводити кого- або що-небудь до когось. *Пудвидї дит'á до гокнá.* С-17. 2. Зводити кого- або що-небудь у горизонтальне положення.

Пудвидї стару – хай водї вїтїє. С-17. 3. Обманути чїсь сподівання; обдурити. *Пудвїїв їак пуд манастїр.* С-17. 4. Під час співу брати високі ноти; виводити. К-40.

ПУДВОЛНИЦЄ [пудвóлниц'є] -і, ж. Те саме, що ПУДБОРОДДЄ-1. В-13.

ПУДВОЛОЧКА [пудвóлочка] -и, ж. Наволочка на подушку. Р-1.

ПУДВОРИСЬКО [пудвóрис'ко] -а, с. Те саме, що МЕНЮХА. *Нáше пудвóрис'ко Пилип'і.* Л-4.

ПУДВУРОК [пудвурок] -рка, ч. Двір, подвір'я. *Дворн'áшка дл'а пудвурка, а не дл'а охóти.* Г-15.

ПУДГАРЛЄ [пудгáрл'є] -а, с. 1. Відвисла шкіра під підборіддям у товстої людини. П-15. 2. Відвисла шкіра на шії худоби. П-15. 3. Те саме, що БОРОДА-2. Б-14, Г-15.

ПУДГУДЖУГНУТИ [пудгуз'угнути] -у, -ниш, *док.* Те саме, що ПУДБУХТОРИТИ. *Бáба їак бáба – пудгуз'угнула д'їтєй.* В-54.

ПУДГАР'Є [пудгáр'є] -рїа, с. 1. Те саме, що ПОДГАРЛЄ-1. С-17. 2. Те саме, що БОРОДА. С-17.

ПУДЖИПКИ [пуджїпки] -бок, *мн., бот.* Різновид грибів (?). В-18.

ПУДДАШОК [пуд:ашóк] -шкá, ч. Місце, де звисає частинка даху. *Биж'ї^ммо пуд:ашóк. Зачерпнєш тих дров – ну вже несém до хáти.* Ч-9.

ПУДДЖИГОРИТИ [пуджїгóрити] -ру, -риш, *док.* Те саме, що ПУДБУХТОРИТИ. *Пуджїгóрив свáху, то типєрик'і свáратса бес концá.* С-17.

ПУДЕГАЙЛО [пудєгаїло] -а, с. Тканина для накривання грудей покійника. М-3.

ПУДЕЛИЧКО [пудєличко] -а, с. Зменш. до ПУДЕЛКО. В-54.

ПУДЕЛКА [пудєлка] -и, ж. Те саме, що ПУДЕЛКО. *В пудєлку сїнали горóх і робїли такú тарáхавку.* Ж-14, К-13, П-26, М-9.

ПУДЕЛКО [пудéлко] -а, с. Невелика металева або кєартонна коробочка переважно круглої форми. *Гóлка с пудéлка вiпала.* Д-15, В-9, М-16, О-25.

ПУДЕЛУК [пудéлук] -лка, ч. Те саме, що ПУДЕЛКО. Х-6.

ПУДЕНОК [пудéнок] -нка, ч. Підстилка під великими кладками снопів. К-58.

ПУДЖАРИСТИ [пуджáристи] -а, -е. Червонуватий або темно-коричневий (про масть собаки). *На пуджáристому собакови тéмно-смагл'увáта шерс'т'.* Ж-9, В-9, С-27.

ПУДЖИМАТИ [пуджимáти] -áйу, -áйеш, недок. Поливати білизну у спеціальній посудині лугом із попелу. *Трéбе хус'т'е пуджимáти.* В-13.

ПУДЖИРИЙ [пуджiри́й] -а, -е. Такий, що має світлішу шерсть на животі (про тварину). *Пуджiри́й лис.* К-58.

ПУД ЗАПАД [пуд запáд] у зн. присл. Про слід звіра, притрушений снігом. Т-2.

ПУДЗИЛИНОК [пудзилинок] -нка, ч., бот. Те саме, що ЗЕЛЕНИЦЯ. З-35.

ПУДИРВАТИ [пудирвáти] -рвú, -рвéеш, док. Підняти (злякати) сплячого звіра. *Вони́ пудирвáли кабанá.* П-23; [пудурвáти] Ф-1.

ПУДИТИ [пудити] -жу, -диш, недок., знев. Не втримати сечі уві сні (про малих дітей). *Пудит ко́жнейi нóчи в луж'ковi.* С-17.

ПУДИТИСЬ [пудитис'] 3 ос. одн. пуди́щ':а, недок. Лякатися. С-62; [пудитис]. *Гéтот к'ин' пудища.* М-49.

ПУДИЩЕ [пуди́щче] -а, с. Підстилка з гiлляччя під стiг сiна. Б-19.

ПУДКАДЖУВАТИСЯ [пудкáжу-ватис'а] -уйус'а, -уйес'а, недок. Підкурюватися. *Громни́чною св'iчкою пудкáжууйу'а, шоб головá не бол'гла.* М-43.

ПУДКАДИТИ [пудкади́ти] 3 ос. одн. пудкади́т, док. Підпалити зело біля дитини, щоб нічого не боялася. В-18.

ПУДКАСИСТИ [пудкáсисти] -а, -е. Такий, що має втягнутий живіт. *Пудкáсисти парубок йак вовк.* М-2.

ПУДКВАСКА [пудквáска] -и, ж. Кисле тісто, яке додавали для виготовлення квасу чи кислю. [З чого варили кисіль?] *З грéчаної кáшиⁱ, так! Росчин'ейец':а йо'го, знáчиц':а, там пудквáскиⁱ кладéц':а... вк'идáйец':а в ту кáшу.* В-27.

ПУДКИ [пудки] -а, -е. Лякливий (про коня). М-49; [пудк'і] О-17; [пудк'іі]. *То пудк'іі к'ин'.* Л-26.

ПУДКІДАЛНИЦА [пудк'идáлница] -и, ж. Садільниця картоплі в борозну за плугом. *На тої складок за хливом трéба шис'т' пудк'идáлниц.* С-17, Б-14.

ПУДКІПКИ [пудк'іпки] -пок, мн., орн. Пізні курчата. З-14.

ПУДКІПНИК [пудк'іпник] -а, ч. 1. фаун. Заєць, який народився у жнива. З-1, Л-9, П-46. 2. перен. Невисокого росту парубок. В-54.

ПУДКІПНЮХ [пудк'іпн'ух] -а, ч., фаун. Те саме, що ПУДКІПНИК-1. С-21.

ПУДКІРОК [пудк'ірок] -рка, ч. Те саме, що КОРОК-2. Р-21.

ПУДКІС [пудк'іс] -óса, ч. Те саме, що ПУДБІЙ-2. *Дивіс', бо пудк'іс буде.* **ПУДКЛАДКА**

ПУДКЛАДКА [пудклáдка] -i, ж. 1. Підкладка під будь-чим (у багатьох н. пп.). 2. Частина приклада мисливської рушниці під стволом. С-53, Т-2.

ПУДКОБРИНЧАНИН [пудкоб-ринчáнин] -áн, мн. Жителі сіл навколо м. Кобрина Брестської області. П-21; [пудкобричáнин]. *Ту́тика не носіли [андараки], такóго не носіли – пудкобричáни вже булі.* З-7.

ПУДКОВА [пудкóва] -и, ж. 1. Те саме, що ПДКОВА-1 (у багатьох н. пп.). 2. Спосіб полювання, коли мисливці йдуть півкільцем. О-12.

ПУДКОВОЮ [пудкóвою] у зн. присл. Те саме, що ПУДКОВА-2. *Пудкóвою тiл'к'і на за́йц'а йшли.* Н-13, О-12.

ПУДКОПКИ [пудко́пк'і] -нок, мн., фаун. Те саме, що ПУДКІПНИК-1. Пудко́пк'і, бо пуд ко́нами виво́д'ау:а. Б-34; [пудку́пки] В-9.

ПУДКУРИТИ [пудкуру́ти] -у́, -иш, док. Те саме, що ПУДКАДИТИ. Пудку́рат дити́ну – то од грóму. Д-32.

ПУДКУЧИТИ [пудку́чити] -у, -иш, док. Обробляти просапні культури сапою або лопатою вдруге, обгортаючи коріння землею. К-58.

ПУДЛАСИСТИЙ [пудла́систи́й] -а, -е. 1. Такий, що має темний колір шерсті на спині і світліший на животі (про собаку). П-15. 2. Про звірка зі світлішим кольором шерсті на животі. Ласи́ц'а пудла́систа, кори́чнева. Д-22.

ПУДЛЕТЮХ [пудле́т'ух] -а, ч., орн. Те саме, що ПІДЛІТОК. Р-9.

ПУДЛЄСЯКІ [пудл'ес'ак'і] -ів, мн. Прізвисько жителів Підляшшя, які живуть побіля Біловезької пуші. Кол'іс' нас тійе пудл'ес''ак'і зва́л'і матанам'і. К-69.

ПУДЛЄТУВАТИ [пудл'єтува́ти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Бути в компанії зі старшими хлопцями. *Бил так'ім же хлопчакóм <...> и вже пудл'єтував коло старших хлопці́.* М-51.

ПУДЛИВИЙ [пудлі́вий] -а, -е. Те саме, що ПУДКИ. С-59.

ПУДЛИЗНИК [пудлі́зник] -а, ч., *знев.* Підлабузник. *Тої пудлі́зник все ка́л'а нача́л'ства трéц'а.* С-17.

ПУДЛИЗНИЦА [пудлі́зница] -и, *ж.*, *знев.* Підлабузниця. С-17.

ПУДЛІСКА [пудл'і́ска] -и, *ж.*, *бот.* Те саме, що КОЗОДРА. В-23.

ПУДЛОГА [пудло́га] -і, *ж.* Підлога (у багатьох н. пп. сходу).

ПУДЛОЖИНА [пудло́жина] -и, *ж.* Одна з дощок підлоги. Р-33.

ПУДЛОКОТНИК [пудлокóтн'ік] -а, ч. Підвіконня. В-19.

ПУДЛЬОТ [пудл'о́т] -а, ч., *орн.* Те саме, що ПІДЛІТОК. К-58, С-53.

ПУДЛЬОТАЧ [пудл'о́тач] -а, ч., *орн.* Те саме, що ПІДЛІТОК. П-46.

ПУДЛЬОТОК [пудл'о́ток] -тка, ч. 1. *орн.* Те саме, що ПІДЛІТОК. З-1, К-59, П-28, П-44. 2. *фаун.* Напівдоросле поросля. Г-38.

ПУДЛЯ [пудл'а] *прийм.* Біля. Пудл'а хати сид'іли. Б-10.

ПУДМАНКА [пудма́нка] -и, *ж.* Те саме, що ПРИВАБА. *Нак'ідав пудма́нк'і по л'ісу.* Т-2.

ПУДМОВИНИ [пудмо́вини] -ин, мн., *обряд.* Частина весільного обряду, коли батьки молодих домовляються про день весілля. Л-4.

ПУДМОСТИТИСЬ [пудмо́ститис'я] -и́чу́с', -ти́с'а, док. Усістися. *Пудмо́сти́с'а тут на ла́вочку.* К-70.

ПУДМУРУВКА [пудмуру́вка] -і, *ж.* Мурований із цегли або каменю фундамент хати. *Він'али ста́нда́ри и зробі́ли пудмуру́вку.* С-17; [пудмуру́вка] Г-16, С-17.

ПУДМУЧУВАТИ [пудму́чувати] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Кепкувати; жартувати. *Хло́пци пудму́чувели над дивка́ми, а вони́ просéли: "Ої не пудму́чуї надо мно́йа!"* В-13.

ПУДНЕБЕННЄ [пуднебе́н':е] -а, с. ~~ПУДНУЛЬОВКУ~~ Складішшя пєч'і. Б-30.

ПУДНУЛЬОВКУ [пуд нул'о́вку] у *зн. присл.* Повністю обстригти волосся на голові (для чого використовували машинку з номером 0). С-17.

ПУДНЯТИ [пудн'а́ти] -дниму́, -дні́меш, док. 1. Піднести, відірвавши від якої-небудь поверхні (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ПУДИРВАТИ. П-15.

ПУДНЬОТКА [пудн'о́тка] -и, *ж.* Підметка у взутті. *Пудбі́ти пудн'о́тки на чо́боти.* Х-10.

ПУДНЬОТОК [пудн'о́ток] -тка, ч. Те саме, що ПУДНЬОТКА. *Пудн'о́ток готста́в, і но́г'і ме́рзнут.* С-17.

ПУДОК [пудо́к] -дка́, ч. Те саме, що ПУДЕНОК. М-21.

ПУДОКОННИЦЯ [пудокон:иц'а] -і, жс. Підвіконня. П-15.

ПУДОЛЬЄ [пудол'їє] -а, с. Те саме, що КУКРИСКО. С-66.

ПУДОРВАТИ [пудорва́ти] -у́, -е́ш, док. **1.** Перервати частину коренів рослини. *Так рвав квітк'і, шо корчі пудорва́в.* С-17. **2.** Те саме, що ПУДИРВАТИ. Б-38, П-23. **3.** Кинутися бігти (про коня). *Йак мн'і тайа кобіла... <...> йак вона мн'і з гурка в горóдник <...> пудорва́ла.* В-15.

ПУДОШВА [пудо́шва] -и, жс. **1.** Низ взуття (у багатьох н. пп.). **2.** Ступня. *Ой шчо то тако́їє ко́л'ец'а? То ш пудо́шва не приві́кша, то́нен'ка.* В-45. **3.** перен. Низ весільного короваю. *То музикáнтам та пудо́шва.* Х-7; [пуде́шва]. *Давáли пуде́шву дру́жба́нтам, там л'у́д'ам.* К-45. **4.** Те саме, що ПУДВАЛА. В-19, Т-5.

ПУДПАЛУШКА [пудпа́лушка] -и, жс., кулін. Те саме, що ПИДПАЛОК. Б-19.

ПУДПАЛЯНИ [пудпа́л'ани] -а, -е. **1.** Підпалений. *Нат' пудпа́л'ани вирбо́ви дрóва ни горáт.* С-17. **2.** Такий, що має жовтувату шерсть на животі (про масть собаки). К-17.

ПУДПАЛЯНКА [пудпа́л'анка] -и, жс. Саморобна мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом та шротом і підпалювали. *Муї д'ід ході́в на пол'ува́н'є с пудпа́л'анко́ю.* С-17.

ПУДПАЛЬЧИК [пудпа́л'чик] -а, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. С-62.

ПУДПАНОК [пудпа́нок] -áнка, ч. Прислуга пана; підлабузник. *Пан, е:, там ба́чит', шо ц'óго... Але там вже в йóго йе тійі пудпа́нки, чи йак називáлис'а там...* Н-8.

ПУДПАСОК [пудпа́сок] -ска, ч. Те саме, що КАНТАР¹-2. Р-13.

ПУДПАХЄ [пудпах'е] -ів, мн. Пахва. Г-42.

ПУДПЧЧА [пудп'чч:а] -а, с. Місце під піччю для складання дров. Р-33.

ПУДП'ІЧ [пудпй'ч] -і", жс. Те саме, що ПУДПЧЧА. С-17.

ПУДПЛИТУХА [пудпли́туха] -и, жс. Гостра паличка, за допомогою якої підплітали постолі знизу ще одним шаром лик, щоб були міцніші. Л-4.

ПУД ПЛУГ [пуд плуг] у зн. присл. Спосіб садіння картоплі, коли її кладуть у борозну за плугом. З-2, С-17, Ц-3.

ПУДПОВНЯ [пудповн'а] -і, жс. Місяць як світило перед повнею. *Пирихóд'ат [в нову хату] перед пудповнийу на дру́гій квати́ри або на старі́х дн'ах, йак вже читве́рта квати́ра.* Н-25.

ПУДПОЛОК [пудпо́лок] -лка, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Р-21.

ПУДПОЛОНИК [пудполóник] -а, ч., кулін. Те саме, що ПИДПАЛОК. С-38; [подполóник] П-21.

ПУДПРИПИЧОК [пудпрі́пичок] -чка, ч. Те саме, що ПУДПЧЧА. П-15.

ПУДРАТИЦЯ [пудра́тиц'а] -і, жс., анат. Відросток ззаду ноги над ратицею у вепра. П-34.

ПУДРОСТОК [пудро́сток] -стка, ч. Підліток. *Вже и йа бу́ла пудро́стком – так л'іт трина́цят' бу́ло.* П-21.

ПУД РУКУ [пуд ру́ку] незм. Спосіб садіння картоплі, коли лопатою викопували ямку і туди клали картоплину. **ВУДСВИНОК**

ПУДСВИНОК [пудсві́нок] -нка, ч., фаун. Те саме, що ПИДСВИНОК. Б-29; [пудсвинок]. *Пудсвинок ко́ло ме́тра.* П-15.

ПУДСВИНЯК [пудсвин'áк] -а, ч., фаун. Те саме, що ПИДСВИНОК. В-13.

ПУДСВИНЯКА [пудсвин'áка] -и, жс., фаун. Те саме, що ПИДСВИНОК. С-17.

ПУДСВИНЯЧКА [пудсвин'áчка] -и, жс., фаун. Те саме, що ПИДСВИНОК. Т-11.

ПУДСОБАЧНИК [пудсобáчник] -а, ч., знев. Лакей, підлабуза. *Так'ійі бу́ли по... пудсобáчн'іки!* У-7.

ПУДСОЛНУШКО [пудс'олнушко] -а, с., бот. Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. Тут подсолнушко віросло. С-38.

ПУДСРАЧНИК [пудс'рачн'ік] -а, ч. Невелика кількість сіна, на якій сидить їздовий. С поплава привіус два пудсрачник'і с'іна. С-17.

ПУДСТВОЛЬНИК [пудств'ол'нік] -а, ч. Те саме, що ПУДКЛАДКА-2. О-22.

ПУДСТРЕЛЯНИ [пудстр'ел'ани || путстр'ел'ани] -а, -е. 1. Поранений із рушниці. Дес' пудстр'ел'ани з'яец, шо так помалу побійх. С-17. 2. Такий, що дивно йде; зі смішною ходою. С-17. 3. Такий, що має закороткий одяг або дуже вузькі холоші штанів. От вже погод'аг'аліса – йак пудстр'ел'ани х'од'ат. С-17.

ПУДСТРИБОМ [пудстр'ибом] присл. Бігти підстрибуючи. С-17.

ПУДСУМОК [пудс'умок] -мка, ч. Невелика сумка для мисливських патронів. Мав пудс'умок, а теп'ер патрон'аши. Г-5.

ПУДСУХВІТ [пудсухв'іт] -а, ч. Дошки, прибиті знизу до балок стелі. К-68, С-17.

ПУДТИНАТИ [пудтин'ати] -а'йу, -а'йеш, недок. Підрізати. Жинкі р'імно пудтин'али вол'с':е. Ж-15.

ПУДТИРАЧ [пудт'ірач] -а, ч., лайл. Непотрібна людина. С-17.

ПУДТЯЖКА [пудт'ажка] -и, ж. Те саме, що КАНТАР¹-2. О-22.

ПУДХВОСНИК [пудхв'оснік] -а, ч. Те саме, що ГАЗЕТА-2. П-53.

ПУДХВОСНИЦА [пудхв'осниця] -и, ж. 1. Статевий орган корови (ззовні). Пудхв'осниця ве^нліка – ск'оро те^нл'а б'уде. С-17. 2. Те саме, що ГАЗЕТА-2. К-3; [пудхв'осниц'а] С-64.

ПУДХОДІОВАТИ [пудх'од'увати] 3 ос. одн. мин. ч. пудх'од'увати, недок. Залицятися. В'ін прийшов і до мен'е пудх'од'ував. Ну йе не г'ідка бул'а... О-20.

ПУД ЧЕРТУ [пуд черт'у] в зн. присл. Спосіб садіння картоплі, коли спочатку орють і боронують, а потім розмічають, де класти по 2–3 картоплини, які присипають землею. З-2.

ПУДЧИКНУТИ [пудчикн'ути] -кн'у, -кн'еш, док. Підкреслити. Пудчикн'і те сл'ово. С-45.

ПУДЧИРЕВЩИНА [пудчир'евщина] -и, ж. Підшкірний свинячий жир. Д-20.

ПУДШИВУЧНИЙ [пудш'ивучн'ий] -а, -е. Дошка, прибита до кінців лат, щоб вітер не зривав боків покрівлі. Пудш'ивучна д'оска. Д-20.

ПУДШИХУВАТИ [пудшихув'ати] -й'у, -й'иш, док. Те саме, що НАШИХУВАТИ. Ж-5.

ПУД ШНУР [пуд шнур] в зн. присл. Те саме, що ПУД ЧЕРТУ. П-46.

ПУДЩОЧНИК [пудщ'очн'ік] -а, ч. Частина приклада рушниці, до якої мисливець прикладає обличчя, цілячись у звіра. П-44.

ПУДЬОХА [пуд'оха] -и, ж. Те саме, що НАКИДУХА. В-25, К-58.

ПУД'ЮДНИК [пудй'уднік] -а, ч. Підбурювач. О-16.

ПУД'ЯСКА [пудй'аска] -и, ж. Те саме, що КАНТАР¹-2. К-17.

ПУЖАЙЛО [пужайло] -а, с. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. На гор'оди поставили пужайло. М-21, В-23, П-48; [пужайло] ПУЖАК

ПУЖАК¹ [пужак] -а, ч., збір. Те саме, що ПУЖАЛНО. Б-33, П-6.

ПУЖАК² [пужак] -а, ч., збір. Засохлі дрібні зерна жита. С-5.

ПУЖАЛНО [пужално] -а, с. Ручка батога. Нал'уч:е пужално з гранчак'а. С-17; [пужилно] Р-34.

ПУЖАТИ [пужати] -а'йу, -а'йеш, недок. 1. Лякати. І мен'е пок'іница ма'ти пужа'ла, бо рус'алка пол'овит' і ни б'уди'еш ж'іти. К-2, С-17. 2. Проганяти. Пужа'ї к'ури з гор'ода. С-17.

ПУЖАТИС [пужа́тис] *3 ос. одн.* пужа́йец;а, *недок.* Лякатися (про коней, коли вони починають утікати від когось або чого-небудь). *Кони пужливи, нат' от курк'і пужа́йуц;а.* С-17.

ПУЖЛИВИ [пужлі́ви] *-а, -е.* Те саме, що ПУДКИ. *Пужли́вими кун'ми не го́ри.* С-17.

ПУЗАВТРА [пуза́втра] *присл.* Після-завтра. П-44.

ПУЗАЧ [пуза́ч] *-а, ч., знев.* Той, хто має великого живота. Л-26.

ПУЗИЙ [пузі́й] *-ійа, ч., знев.* Те саме, що ПУЗАЧ. С-17.

ПУЗИЯ [пузі́йа] *-і, ж.* Старовинна мисливська рушниця. С-58.

ПУЗНЕБУВАТИ [пузнебува́ти] *-а́йу, -а́йеш, док.* Позбувати; попродавати. *Ми вже пузнебува́ли гове́чки.* Я-1.

ПУЗЬНИЙ [пуз'н'і́й] *присл.* Пізніше. *А котóri пуз'н'і́й попри́йжежа́л'і, то пл'о́нтал'іс'а там по По́л'иччи.* П-10.

ПУЗЮМКА [пуз'ю́мка] *-и, ж., бот.* Суниця; *Fragaria vesca* L. А-1, 3-25; [пуз'ю́нка] 3-25; [пуз'о́мка] Д-20; [буз'ю́нка] В-31.

ПУЇДИНОК [пуїді́нок] *-нка, ч.* Те саме, що ОДИНАК-2. П-34.

ПУЇЩЕ [пуї́щче] *-а, с.* Те саме, що ВОДОПІЙ. *То пуї́щче сви́неї.* В-8.

ПУЙЛО [пу́йло] *-а, с.* **1.** Те саме, що ПІЙЛО-2. С-17. **2.** Те саме, що ВОДОПІЙ. Б-21, К-3.

ПУК [пук] *-а, ч.* **1.** *бот.* Брунька. *Шо ма́йе розвистіс'а – то пук.* Б-19. **2.** Найбільш об'ємне (випукле) місце в гончарних виробках. К-67. **3.** *дит.* Самовільно звільнитися від газів. *Мам, а йа зробі́ла пук.* С-17.

ПУКА [пука́] *присл.* Поки що. *Колго́сп йак колго́сп – ше трима́йец'а пука́.* Р-2.

ПУКАТИ [пука́ти] *-а́йу, -а́йиш, недок.* **1.** *дит.* Голосно звільнитися від газів (у багатьох н. пп.). **2.** Ударяти одним предметом об другий. *Заго́ниччики об де́рево пукали.* П-41.

ПУКІДУХА [пук'іду́ха] *-и́, ж., знев.* Те саме, що ПОКИДЕННЯ. 3-6.

ПУКІТ [пук'і́т] *-о́та, ч.* Те саме, що ПОВАЛ². *На по'кóти су́шим цибу́лу.* Ш-5.

ПУКЛІТ [пукл'і́т] *-а, ч.* **1.** Те саме, що ПОКЛІТ-1. С-17. **2.** Літня кухня, що збудована окремо від хати. *В пукл'і́ти ванá ва́рит' і́єсти.* В-13. **3.** Поздовжній брусок дерев'яної борони, в якому закріплені зуби. 3-6.

ПУКЛО [пу́кло] *-а, с.* Те саме, що ПУК-2. *Глади́шку викида́ї – ту́кло побі́те.* Р-26.

ПУКЛОННИЙ ТИЖДЕНЬ [пукло́нн'і́ тї́жден'] *-о́н:ого -жн'а, ч., реліг.* Передостанній тиждень Великого посту. О-16.

ПУКНУТИ [пу́кнути] *-у, -иш, док.* **1.** Док. вид до ПУКАТИ (у багатьох н. пп.). **2.** Спалахнути, обійняти полум'ям. *Пудпал'ів одно́го <...>, і в клун'а́х було́ по́вно вс'о, вс'о в клун'а́х було́ вже, и вс'о пу́кнуло.* В-18.

ПУКОПИСЬКО [пукóпис'ко] *-а, ж.* Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. *Уста́вили куш'і на пукóпис'ку.* Ш-5.

ПУКОПИЩЕ [пукóпищче] *-а, с.* Те саме, що КАРТОПЛИСЬКО. Г-3.

ПУЛ [пул] *полá, ч.* Дощані нари біля печі. *Пасо́лін':е сла́ли на полу́ і самі́ покóтом спа́ли.* С-17.

ПУЛБУТЕЛЬКІ [пулбу́тєл'к'і] *незм.* Пляшка місткістю 0,5 л. Р-30. **2.** Горілка у такій посудині. *Пулбу́тєл'к'і штурсу́л'ї.* Р-30.

ПУЛЄ [пул'є́] *-є́ти, с., орн.* Курча. *Мале́ пул'є́.* Л-16.

ПУЛЄТКО [пул'є́тко] *-а, с., орн.* Каченя. Р-36.

ПУЛИШУН [пулишúн] *-а́, ч., знев.* Те саме, що ПЕЛІШУК. Б-19.

ПУЛІНЄ [пул'ін'є́] *-є́ти, с., орн.* Гусеня. 3-6.

ПУЛІНЄТКО [пул'ін'є́тко] *-а, с., орн.* Те саме, що ПУЛІНЄ. С-56.

ПУЛІХ [пул'іх] -а, ч. Те саме, що ПЕЛЕСШУК. П-9.

ПУЛІХА [пул'іха] -и, ж. Те саме, що ПЕЛЕСШУЧКА. С-56.

ПУЛІХМАЇ [пул'іхмайї] -ів, мн., знев. Поліщуки. Л-27.

ПУЛІШКА [пул'ішка] -и, ж., знев. Жінка, яка не вмєє ні пекти, ні варити. Г-35.

ПУЛІШУК [пул'ішук] -а, ч., знев. Чоловік з великими руками і ногами. Г-35.

ПУЛКА [пўлка] -і, ж. Один із декількох кусків тканини, з яких зшита спідниця. *Йак був цар і царїца – в с'їм нулок булa спуднїца...* С-17.

ПУЛОНИК [пулўник] -а, ч. Те саме, що ПОЛОВНИК. З-6.

ПУЛПОСТУ [пулпўсту] незм. Середина Великого посту (три з половиною тижні). *Ну то тў ламал'ї пўст – нулпўсту казал'ї.* В-27.

ПУЛУБНИЦЯ [пулўбниц'а] -і, ж. Копчене м'ясо. С-30.

ПУЛУДИНЬ [пулўдин'] -дн'а, ч. Середина дня. Б-19.

ПУЛУНЕ [пулунє] -а, с. Болото (?). *Такє булў пулунє там, шо траслўс'а. Ше там куліс', мўсит', був гўруд, і вунў затупїлус'а.* Т-21.

ПУЛУХАЙЛО [пулухайло] -а, ч., ж. і с. Те саме, що ПОЛОХУН. *Пўсл'є Михайла душa пулухайла.* З-6.

ПУЛУПОШОК [пулупўшўк] -шкa, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. М-43.

ПУЛЬЗІТЕЛЬНО [пул'з'їт'ел'но] присл. Корисно. *Ну берєзовї сик – то пул'з'їт'ел'но на мочовїї пузїр, о.* М-6.

ПУЛЬМАН [пўл'ман] -а, ч. Велике відро. *Купєла нўвугу пўл'мана.* Д-22.

ПУЛЬ-ПУЛЬ [пул'-пул'!] виг. Уживають для підкликання гусенят. Г-34, Ш-6.

ПУЛЬСИ [пўл'си] -ив, мн. Бокова частина обличчя від лоба до вуха; скроня. Г-42.

ПУЛОВАТИСЬ [пул'уватис'] З ос. одн. пул'ўйец':а, недок. Паруватися (про

собак). *Т'їка – то йак собакї пул'ўйец':а.* Д-21.

ПУЛЮВЕК [пул'увєк] -а, ч. Житель полів, не-Полїсся. М-50.

ПУЛЮВЕЦ [пул'увєц] -вцa, ч. Те саме, що ПУЛЮВЕК. М-50.

ПУЛЮНДРИЧКА [пул'ундрїчка] -и, ж. Зменш. до ПОЛЮНДРИЦЯ. *Спичї мїйса с пул'ундрїчки.* Ц-3.

ПУМНЄТКА [пумн'єтка] -и, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. *Пумн'єтка – то пумн'єта бўл'ба.* С-8, П-15.

ПУМ'ЯТОХА [пумїатўха] -и, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Р-19.

ПУНТ [пунт] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. К-58.

ПУНТИК [пўнтик] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. В-54, З-9, С-10.

ПУНЧОХА [пунчўха] -и, ж. Панчоха. К-13.

ПУП¹ [пуп] -а, ч. Пуповина. (у всіх н. пп.).

ПУП² [пуп] *попа*, ч. Піп, священник. Б-14, Г-16, С-17 (та інші н. пп. сходу); [пип] Ж-14.

ПУПАЛАТИ [пупалати] -айу, -айєш, док. Провїяти. *Вїсушит' на пич'ї зернў, да стувчє луску тўйу трўх'ї, да пупалайє на нучўвочк'ї.* Л-4.

ПУПАХ [пўпах] -а, ч., бот. Те саме, що ПУПИНОК. К-20.

ПУПАШОК [пўпашок] -шка, ч., бот. Те саме, що ПУПИНОК. В-38, Д-31.

ПУПЕРИЧНЄК [пупє'ричн'єк] -а, ч. Те саме, що ПУВПЕРЕЧКА-1. Г-42, С-56.

ПУПИНОК [пўпинок] -нка, ч., бот. Пуп'янок квіткї. *В наїшеїї пивон'їїї вже вилїк'ї пўпнк'ї.* С-17, Г-34, П-48; [пўп'їнок] Д-38; [пўпонок] С-38.

ПУПИРЕДНИК [пупирєдник] -а, ч. Те саме, що ПЕРЕДНИК. М-23.

ПУПИХ [пўпих] -а, ч., бот. Те саме, що ПУПИНОК. Л-6, Ц-3, Г-26.

ПУПИЦЬ [пўпиц'] -а, ч., бот. Те саме, що ПУПИНОК. В-13; [пўп'їц] П-34; [пўпец'] Т-14.

ПУПИШОК [пупішо́к] *-шка, ч., бот.* Зменш. до ПУПИХ. Л-6.

ПУПИЩЕ [пупі́щче] *-а, ч., зруб.* Піп. [У народному анекдоті:] ...*А хвості́щче з'іс'т' пупі́щче.* Б-30.

ПУПІНКА [пуп'і́нка] *-и, ж.* Ряднина переносити листя буряків з городу. Д-6.

ПУПРИД [пуп'і́рид] *присл.* Найперше; насамперед. *Стара́лас'а туйу во́ду вє́птити пуп'і́рид.* Х-7.

ПУПЛИК [пуплі́к] *-а, ч., бот.* Те саме, що ПУПИНОК. К-19.

ПУПЛЯНОК [пупл'а́нок] *-нка, ч., бот.* Те саме, що ПУПИНОК. В-54; [пупл'і́нок] Р-30.

ПУПЛЯХ [пупл'а́х] *-а, ч., бот.* Те саме, що ПУПИНОК. *Пупл'ахи на ві́шин'і, бу́де цв'істі.* К-4, Б-19, Р-35, С-17, Х-7; [пупн'а́х] З-15, К-72; [пупйа́х] Б-8, П-51, К-13.

ПУПНЯШОК [пупн'а́шок] *-шка, ч., бот.* Те саме, що ПУПИНОК. В-17.

ПУПОК [пупо́к] *-нка, ч.* Пуповина, пуп. *Де л'уде́ї купка, не бо́літ' б'і́л'а пупка.* Б-46.

ПУПОНОК [пупо́нок] *-нка, ч., бот.* Те саме, що ПУПИНОК. Р-19.

ПУПРЄШКА [пупр'є́шка] *-и, ж.* Те саме, що ПРАЖНИК. Р-21.

ПУПРИЦЯ [пупрі́ц'а] *-і, ж.* Деталь жорен, за допомогою якої регулюють розмелювання зерна – грубшого або дрібнішого помолу. П-37.

ПУПТИК [пупті́к] *-а, ч.* Невеликий виступ у глечичку, щоб було зручно виливати молоко. *Гладі́шка впала, і пупті́к одбі́вс'а.* Р-26.

ПУПЧИК [пупчі́к] *-а, ч., бот.* **1.** Те саме, що ПУК-1. В-13. **2.** Те саме, що ПУПИНОК. В-23.

ПУП'ЯР [пупйа́р] *-а, ч., бот.* Те саме, що ПУК-1. У-3.

ПУРИШ [пурі́ш] *-а́, ч., бот.* Спориш; *Polygonum aviculare* L. *По гу́лиці пору́с пурі́ш.* С-17.

ПУРНАК [пурна́к] *-а, ч., орн.* Порода диких качок, які постійно пірнають під воду. Ш-4.

ПУРПЛИНИ [пурплі́ни] *-і́н, мн.* Лупа між волоссям на голові. Г-32.

ПУРПЛІ [пурпл'і́] *-ів, мн.* Те саме, що ПУРПЛИНИ. Д-22.

ПУРОДУХА [пуроду́ха] *-е́, ж.* Бабаповитуха. П-46.

ПУРСА [пурса́] *-и, ж., анат.* Те саме, що ПРИСИ-1. П-15.

ПУРСКАТИ [пурска́ти] *-айу, -айіш, недок.* Розбризкувати воду з рота. *Пурска́ї на вазо́ні во́ду.* С-17; [пёрска́ти] С-17.

ПУРТЄЛЬНІ [пурт'є́л'н'і́] *-ен, мн.* Вузечка в кінській упряжі. З-6.

ПУРУБИТИ [пурубі́ти] *-бл'у, -обіши, док.* Покривати дах будівлі солом'ю. *Пурубл'а́ли хати́ солóмою.* З-27.

ПУРУН [пуру́н] *-а́, ч., ент.* Гусениця. *Обі́їда́йут' пуруні́ дере́во.* Л-5.

ПУРУСЄТО [пурус'є́то] *-а, с.* Те саме, що ПОРИСЯ. З-27.

ПУСІР [пус'і́р] *-а́, ч.* Пухир; мозоля. Г-21.

ПУСКАЧ [пуска́ч] *-а́, ч.* **1.** Пристрій для запускання в дію двигуна (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що ПОДКУРЧ. С-2.

ПУСНИКАТИ [пусника́ти] *-айу, -айіш, недок.* Постити. *Йа́ пусника́йу дру́гу нид'і́л'у.* Р-33, С-17.

ПУСТ [пуст] *пóсту, ч., реліг.* Піст. *Пуст – ко́ту пут хвуст.* С-17, В-54; [пист] Ж-14.

ПУСТАК [пуста́к] *-а́, ч.* Пустотілий будівельний блок. С-17.

ПУСТИ [пусті́] *-а́, -е́.* **1.** Незаповнений (про посуд) (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Неслухняний (про дітей). *Так'і д'іти́ пусті́ – ну нічо́го не" бойа́ц'а.* С-17. **3.** Недобрий; страшний. *Пусті́ сон ха́ї іде́ на л'іс.* Ж-14. **4.** Поганий у користуванні. *Пусту́ рушні́ц'у викида́ї.* Д-30, З-39.

ПУСТИНЯ [пустин'а] -і, ж. **1.** Місце, де нічого, крім бур'яну, не росте. В-54. **2.** *перен.* Нешвидкий і неміцний мисливський собака. М-16.

ПУСТІСЕНЬКІ [пус'т'іс'ен'к'і] -а, -е. Порожній; незаселений, незаповнений. *Мусит', з двацйт' хатоу в пустіх стойіт, нус'т'іс'ен'к'і'*. К-69.

ПУСТО [п'усто] присл. Недобре, погано. *В'ін все зрóbит' п'усто.* П-15. *Мен'і п'усто.* К-58. *Нарикайут', шо нам нидóбре жéте, шо нам п'усто.* П-23.

ПУСТОВИЙ [пустовій] -а, -é. Такий, що стосується посту. *Йе пустовійіі пис'н'і, йіх в пуст спувáл'и.* В-54.

ПУСТОГРАК [пустограк] -а, ч. Саморобна мисливська рушниця. К-43.

ПОСТОЛЬНИК [постóл'н'ік] -а, ч., *знев.* Той, хто колись ходив у постолах. *То там дес' пуд л'іссом ми називáл'і постóл'н'ік'і <...>, а то там роб'іл'і постолі.* В-34.

ПУСТОМЕЛЯ [пустомéл'а] -і, ж. Базика. М-7.

ПУСТОТА [пустóта] -и, ч. і ж. **1.** Те саме, що ВРИДНОТА. *Ах ти пустóта тайа! Зара б'уду б'іти!* С-17. **2.** Нелухняна дочка. С-30.

ПУСТРОЇНА [п'устрóйіна] -и, ж. Будівля; споруда. *А ше тут за силóм булá п'устрóйіна – така вéл'ми в'ісока ф'ігура.* П-26.

ПУСТУКУР [пустук'ур] -а, ч., *жарт.* Той, хто випрошує тютюн або цигарки. *Коліс' казалі пустук'ур, а тинéр – стрілеці'.* К-58.

ПУСТУЛЯ [пуст'ул'а] -і, ж. Те саме, що ПУСТОТА-2. М-23.

ПУСТЯКА [пус'т'áка || пус'т'áка] -и, ч. і ж., *знев.* Погана людина. М-23.

ПУСЯ [п'ус'а] *прим.* Те саме, що ПРУСЛЯ. *Пус'а Пилéпувки од Руздвá до Нóвого рóку – то Куготіе.* З-2.

ПУСТЯ [п'ус'т'а || п'ус'т'а] -і, ж., *дит.* Капуста. В-7, С-26.

ПУТІРКА [пут'ірка] -и, ж., *кулін.* Страва з розтертого на дрібні кульки борошна з водою; загірка. П-37.

ПУТКІПНОЧКА [путк'іпнóчка] -и, ж., *орн.* Те саме, що ПУДКІПКИ. М-43.

ПУТКОВЕРНУТИ [путковeрну'ти] -у, -éш, *док.* Насміятися з когось. *То себе л'ічат йак'іміс' так'іми, коп тóго... коп путковeрну'ти когó.* К-21.

ПУТЛУМИТИ [путлуміти] -мл'у, -миш, *док.* Згинути (?). [У прокльоні:] *Бог би тибé пубив да шоп тибé п'утлумів!* К-64.

ПУТНЯ [п'утн'а] -і, ж. Велике відро. Ж-16.

ПУТО [п'уто] -а, с. **1.** Шнурок, яким зв'язують ноги тварини, щоб обмежити їхнє пересування (у всіх н. пп.). **2.** Те саме, що ЛЯКАЛО-3. Щ-1. **3.** *перен., лайл.* Лінива людина. *Ти тéйе п'уто свин'áче!..* С-17.

ПУТРЯ [п'утр'а] -і, ж., *кулін.* Круп'яна страва. *Путр'у робіли з йачм'ін:ойі крупі. Варіли, обсипáли жит'н'ойу мукóйу. Пóт'ім в д'ішці залиváли водóйу с:ирóваткóйу.* Р-28.

ПУТСКОКОМ [п'утскоком] *присл.* Підстрибом; радіючи. С-17.

ПУТЬКАЛО [п'ут'кало] -а, ч. і ж., *знев.* **1.** Те саме, що МОНЯЛО. С-17. **2.** Роззява. Ч-1.

ПУТЬКАТИ [п'ут'кати] -айу, -айіш, *недок., знев.* Повільно виконувати якусь роботу. *Тéйе п'ут'кало кáл'а пліти до пувд'н'á п'ут'кайе.* С-17.

ПУХ¹ [пух] -у, ч. **1.** Дрібне пір'я на тілі птахів (у всіх н. пп.). **2.** Підшерсток у собаки. О-13, О-25, П-44. **3.** *перен.* Сніг. *Пуху на г'улиц'і багáц'ко.* З-4.

ПУХ² [пух] -а, ч. Білий кріт. *Поточів пух зéмл'у – самá купинá, косіти не^и пуха.* С-17.

ПУХА [пухá] -і, ж. Тупий кінець яйця. *Бив зубакóм, а тинéр пухóйу.* С-17.

ПУХЛЯТИНА [пухл'áтина] -и, ж. Пухлина. Г-21.

ПУХНАЙЧИК [пухна́йчик] -а, ч. Повна дитина. У-12.

ПУХНЯК [пухн'ак] -а, ч., бот. Гриб подібний до красноголовця (?). *Пухн'акі то тійї так'і, де ростут красн'укі – так'і червони, а тійї б'іли.* Д-3.

ПУЦ¹ [пуц] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. Г-7.

ПУЦ² [пуц] -а, ч. Середня частина невода. К-58.

ПУЦНАТИЙ [пуцна́тий] -а, -е. Повний, товстий. *Такій соб'ї пуцна́тий д'ат'ко.* Р-4.

ПУЦЮСТА [пуц'юста] -и, ж., дит. Те саме, що ПУСТЯ. Ш-6.

ПУЦЬВИРИНОК [пўц'виринок] -нка, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. Ж-9; [пўциринок] Д-6.

ПУЦЬВИРОК [пўц'вирок] -рка, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. Ж-10; [пуцв'ірок] Р-19.

ПУЦЬВІРІНОК [пўц'в'ір'ін'ук] -а, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. Б-35.

ПУЦЬВІРОЧОК [пўц'в'ірочок] -чка, ч., орн. Те саме, що ГОЛОПУЗ. С-10.

ПУЧЕ [пўче] -а, с., бот. Те саме, що ПУК-1. *Пўче одне, а мнўго – пўча.* Г-26, Ж-7.

ПУЧ'Є [пўч'є] -а, с., збір., бот. Бруньки. *То пўч'є з бир'ози.* С-38; [пўч'є] М-17.

ПУЧИТИСЬ [пўчитис'] 3 ос. одн. пўчиц'а, недок. Розпускатися (про листя на дереві). *Вже дєрво пўчиц'а – шукаї де їн:ого міс'ц'а.* Ч-9.

ПУЧОК [пучок] -чка, ч., бот. 1. Те саме, що ПУШИНОК. *Вже пучк'і ѓе, то буде цв'істі ѓаблин'а.* П-15, В-27, Р-30. 2. Те саме, що ПУК-1. В-27, Р-30.

ПУШИНА [пушина́] -ї, ж., збір. Те саме, що ПУХ¹-2. Д-39.

ПУШЧКА [пўш'ічка] -и, ж. Те саме, що ПУДЕЛКО. Д-6; [пўшечка] С-17.

ПУШКА¹ [пўшка] -и, ж. 1. Те саме, що ПУДЕЛКО. *Де ти приткнўв тўйу пўшку с помал'інойу?* С-17, Б-14, Ж-9, П-26, П-32, С-6. Ф-1. 2. Глиняна посу-

дина з вузькою шийкою для води. *Горло пўшки мона палцем заткнўти.* Р-26. *Куліс' булá на вóду пўшка – дóвго во'дá булá хулóдна.* Д-6, В-54, Г-34, Т-5.

3. Дерев'яна посудина з вузьким горлом для води. Л-4. 4. Глечик з вузьким горлом для зберігання олії. З-14, П-51. Великий збанок для молока. Ж-16. 5. Невелика дерев'яна посудина для зберігання масла. З-14, О-16. 6. Глиняний кулястий виріб, у якому збивали масло зі сметани. О-11. 7. Металічна банка для молока, щоб зібрати сметану. Р-13.

ПУШКА² [пўшка] -и, ж. 1. Те саме, що ПУХА. В-19, Г-7, М-4, Т-5.

2. Крашанка. *Пушками товкáйуц'а на Вели́ден'.* П-6. Вигране яйце у великодній грі “битки”. *На Вели́ден' зáвше назбира́йу шмат пўшок.* Б-8, Б-46. 3. Розбите яйце. П-6. Розбита крашанка. О-35. 4. Збитий білок яйця прикрашати великодну паску. Р-13.

ПУШКА³ [пўшка] -и, ж. Корма; задня частина човна. С-15.

ПУШКА⁴ [пўшка] -и, ж. 1. бот. Гриб порхавка. *Вўз'меш пўшки і пшїкнеш.* Р-21. 2. перен. Товста дитина. П-48, С-45; Повна людина. К-64.

ПУШКА⁵ [пўшка] -и, ж. Сніжка. *Кїєнув пўшку на л'удїєну.* З-5. *Їдем на пўшки! Бітис' пўшками!* З-5, Л-18.

ПУШКА⁶ [пўшка] -и, ж. Обман, плітка. П-53.

ПУШКА⁷ [пўшка] -и, ж. Пухова хустка. П-48.

ПУШКА⁸ [пўшка] -и, ж. Гармата. *Їак стрєлит пўшкою, то аж ѓама рóбитса.* С-17.

ПУШКРУПКА [пушкрупка] -и, ж. Те саме, що ПОШКРЕБИЧ. Г-42.

ПУШОК [пушок] -шкў, ч. Те саме, що ПУХ¹-2. А-2.

ПУЩ [пушч] -а, ч., орн. 1. Пугач; Bubo. Ш-6. 2. Сич; Athene noctua. Б-8.

ПУЩАК [пушчák] -ў, ч. Густиий ліс; пуща. С-65.

ПУЩАННЄ [пущчан':є] -а, с., реліг. Піст. Б-19.

ПУЩЕННЄ [пущчен':є] -а, с. Пригощання після весілля. В-13; [пущчан':є] Т-14.

ПУЩИЙ [пущчий] -а, -е. Нічим не заповнений (про посуд); пустий. *Вз'ала місочку и пошла и приходит с пущчойу.* Д-33.

ПУЩИК [пущчик] -а, ч., орн. Зменш. до ПУЩ-2. Б-8.

ПФУ [пфу!] виг. Імітація плювання. *Отó була жизн' нам? Вс'а молодос'т' пройшла отакó пфу! – і вс'о.* В-15.

ПЦЕНЬКІ [пцєн'к'і] -н'ок, мн. Обценьки. Т-5; [пцєн'ки] Б-19, С-51.

ПЦЮНЮ [пц'ун'ю!] виг. Уживають для підкликання телят. М-23.

ПЧАС [пчас] -а, ч. Каблук взуття; обчас. У-3; [вчас] Р-35.

ПЧОЛА [пчолá] -ї, ж., ент. Бджола; *Apis mellifera.* *Їа малім мав пчóли.* М-7, С-17.

ПШЕК [пшек] -а, ч., знев. **1.** Поляк (у багатьох н. пп.). **2.** Українець, переселений із Холмщини. С-17.

ПШЕЧКА [пшєчка] -и, ж. Переселенка з Холмщини. С-17.

ПШИКНУТИ [пшікнути] -у, -еш, док. З протяжним шумом випускати повітря. *Бáло пóрхавкойу пшікнеш на рану і хаї заживáйе.* С-17, Р-21. **2.** Тихо спустити газу. С-17.

ПШИНІСКО [пшиніско] -а, с. Те саме, що ПШІНИЧИСЬКО. З-6.

ПШІНИЧИСЬКО [пшинічис'ко] -а, с. Поле з-під пшениці. Т-5.

ПШІНИШНІСЬКО [пшинішнис'ко] -а, с. Те саме, що ПШІНИЧИСЬКО. С-17.

ПШИ-ПШИ [пши-пши!] виг. Уживають для підкликання щенят. С-30.

ПШІЦИ [пш'іци] пш'іц, мн. Спиці (велосипеда). П-39.

ПШОНО [пшонó] -а, с. **1.** Крупа, виготовлена з проса (у всіх н. пп.). **2.** перен. Дрібний шріт для полювання

на птахів. *Пшонó – то пташіни шрит.* О-16. **3.** [пшунó] перен. Мале дитя. З-25.

ПШУКАТИ [пшукати] -аїу, -аїїш, недок. Тихо звільнятися від газів. С-17.

ПШУЧАТИ [пшучáти] *3 ос. одн.* пшучйт', недок. Утворювати звуки (про дику свиню). М-17.

П'ЯВОЧНИК [пйавóчник] -а, ч. Слимак зі шкаралупкою-хатою. Ш-6.

П'ЯВЧУРІ [пйавчур'і] -ів, мн., бот. Те саме, що КАЛАЧИКИ-1. П-35.

П'ЯДИСЯТКА [пйадис'áтка] -і, ж.

1. Купюра в 50 карбованців (гривень). С-17. **2.** Дошка завтовшки 50 мм. Г-16, К-20, С-17. **3.** Цвях висотою 5 см (50 мм). С-17. **4.** П'ятдесятилітня жінка. С-17. **5.** [пидис'єтка]. П'ятдесят років. *Їагбї мин'ї хоч^н ис с... сóрок л'іт ч'и пидис'єтка.* Б-19. **6.** П'ятий десяток літ життя. *Ти ж не малєн'к'і – вже розм'ін'áв пйадис'áтку, вже ж минуло сóрок два.* С-17.

П'ЯЛА [пйáла] -ал, мн. Пристосування, на яке натягують зняту зі звіра шкуру для просушування. С-53.

П'ЯЛЮ [пйáлю] -а, с. Те саме, що П'ЯЛА. Б-34.

П'ЯНИ [пйáні] -а, -є. П'яний. К-6, Л-4.

П'ЯНИЦА [пйáницá] -и, ч. і ж. П'яниця. *Тої пйáницá мин'ї в печункáх сидїт.* Б-14, С-17.

П'ЯНІЗНИ [пйáнізни] -а, -е, згруб. Дуже п'яний. *Їогó, пйáн'ізного, лед' додóму прит'аглі.* С-17.

П'ЯНЮГА [пйáн'юга] -и, ч., знев. Те саме, що П'ЯНИЦА. С-17.

П'ЯСЧИСТИЙ [пйасчїстий] -а, -е. Піщаний (про ґрунт). *У нас зимл'á пйасчїста.* Ч-9.

П'ЯТА [пйáтá] -ї, ж. **1.** анат. Задня частина ступні (у багатьох н. пп.). **2.** Найширша частина коси біля кісся. *Пйáтá на кос'і кáл'а шїїї.* Д-15. **3.** анат. Закінчення рила свині. О-5. **4.** Перегородка в стволі ПІСТОНІВКИ, куди засипали порох. Ж-5.

П'ЯТАК [п'йатáк] -á, ч. **1.** П'ять копійок. *Коліс' д'іти платіли по п'ятаку за к'іно.* С-17. **2.** Те саме, що П'ЯТА-3. Р-13.

П'ЯТИРОКИЙ [п'йатирóкий] -а, -е. П'ятирічний. *В олен'а п'ят' одрóстк'ів, то п'ятирóкий, чотіри – чотирирóкий.* С-64.

П'ЯТІЗАРАДКА [п'йат'ізарáдка] -и, ж. Мисливська рушниця, яка заряджається п'ятьма патронами. Ж-5, З-37, О-13, П-46, Ч-5.

П'ЯТІПАТРОНКА [п'йат'іпатрóнка] -и, ж. Те саме, що П'ЯТІЗАРАДКА. М-53.

П'ЯТКА [п'йáтка] -и, ж. **1.** анат. Дитяча п'ята (у багатьох н. ш.); [п'йéтка] (захід і північ). **2.** Частина леза ножа біля ручки. Б-14, П-44, Т-2. **3.** Частина коси біля кісся. С-17.

П'ЯТНО [п'йатнó] -а, ч. Те саме, що ГАЗЕТА-2. П-44, Ч-2.

П'ЯТОГО МІСЯЦА [п'йáтого м'іс'аца] незм. У травні. Л-4.

П'ЯТОЧОК [п'йаточóк] -чка, ч., анат. Те саме, що П'ЯТА-3. Р-28; [п'йатачóк] З-28.

П'ЯТЬ [п'йат'] -і, числ. **1.** П'ять (всі н. ш.). **2.** перен. П'ятірна. *Даї п'ят' – їду до хáти.* С-17.

П'ЯТЬОРО [п'йá'оро] числ. П'ятеро. *Нас було п'ят'оро, а зáре остáлас' онó д'ви.* С-52.

П'ЯТЬ СОТОК [п'йат' sóток] числ. П'ятсот. Л-4.

П'ЯТЮНКА [п'йáт'унка] -і, ж., пестл. П'ятниця. *От і дождáла вже п'ят'унк'і.* С-17.

П'ЯТЮНКИ [п'йáт'унки] -нок, мн. Свято (?). *Дес'áтого м'іс'ац'а п'ят'унки' – такé с'в'áто.* С-10.

Р р

РАБАК [раба́к] -а́, ч., ент. Дошовий черв'як. Ш-6.

РАБОВИННС [рабови́н':е] -а, с., збір. Те саме, що РАБОТИННС. Х-2.

РАБОТИННС [рабoтiн':е] -а, с., збір. Веснянки на обличчі. *Нападáйе работiн':е, йак кублo роскiдайеш [ластівки].* 3-16, 3-37, 3-39, П-46, С-17; [рабoт'iн':е] К-43.

РАБРИНА [рабрі́на] -и, ж. 1. Драбина. *Не^в впадi з рабрі́ни – гондо ципок полáмани.* С-17, Б-14, Г-16, К-20, Л-15; [рибрі́на] Т-5; [ребрі́на] 3-32, С-27; [рибрі́на]. *Зл'із' з рибрі́ни, а то впадеш.* П-26; [грабрі́на] П-24; [р'і́брі́на] Г-21. 2. Годівниця для звірів у вигляді драбинок. В-3, 3-29, С-19.

РАБРИНКА [рабрі́нка] -и́, ж. 1. Зменш. до РАБРИНА-1. Г-16, С-17; [рибрі́нка] 3-32. 2. Те саме, що РАБРИНА-2. Б-19, Т-11. 3. бот. Деревій; *Achillea millefolium* L. *Иду рабрі́нку рва́ти.* В-23.

РАБРИНКІ [рабрі́нк'і] -нок, мн. 1. Те саме, що РАБРИНА-2. Д-15; [рабрі́нки] Б-38. 2. бот. Гусяча лапка; *Potentilla anserina* L. С-17.

РАБУТУХА [рабу́туха] -и^е, ж. Дівчина з веснянками. 3-6.

РАБУХ [рабу́х] -а, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. *Рабухі до про́са лит'іли.* Д-7, О-20.

РАБУШИХА [рабуші́ха] -и, ж. Самка горобця. О-20.

РАБУШКА [рабу́шка] -и, ж., вж. *перев. в мн.* **РАБУШКИ** [рабу́шки] -шок. Веснянки на обличчі. Р-4.

РАБУШОК [рабушо́к] -шкá, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. *Рабушо́к, рабушо́к, скажі, в котр'ім бо́ц'и^в женишо́к.* М-17, М-28, П-15.

РАБЧИК [рабчи́к] -а, ч. 1. Той, хто з веснянками на обличчі. *Йак бу́де ластови́н':е, то бу́деш ра́бчик.* С-50. 2. фаун. Собака, у якого шерсть різної масті. Д-15.

РАВТИ [равті́] 3 ос. одн. равá, *недок.* Подавати низькі протяжні звуки (про звіра). *Равá по-во́уцку.* М-53.

РАГИЖ [рагі́ж] -а^е, ч., бот. *Рогіз; Turpha latifolia* L. В-13.

РАГОШЕ [рагоше́] -ош, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. 3-11.

РАГУТИ [рагу́ти] -ут, мн. Корито, в якому м'яли сукно. 3-6.

РАГА [ра́га] -і, ж. 1. Криве дерево. *Ц'у́йу ра́гу не^в мо́на на вуз приточи́ти нийáк.* С-17. 2. анат., знев. Нога людини (переважно крива). *Забири́ сво́йу ра́гу, а то мо́на зачипи́тиса.* С-17.

РАГАТИ [рага́ти] -а, -е. Кривоногий. *Мали́м був рага́ти, на кутка́х ходи́в, а за́ре^в йак'і ви́робивса!* С-17.

РАГАЧ [рага́ч] -а́, ч. 1. знев. Кривонога людина. С-17. 2. Те саме, що П'ЯЛА. Н-16.

РАГІ [ра́г'і] -ів, мн. Роздвоєна на кінці палиця, якою притримували голову спійманого в капкан звіра. Ч-2.

РАДА [ра́да] -и, ж. 1. Порада (у багатьох н. пп.). 2. у запереченні НЕМА РАДИ [не^вма́ ра́ди] *незм.* Немає сил або можливості щось зробити. *Не^вма́ ра́ди на тих д'іте́ї – не гу́чаю:а и вс'о!..* С-17. 3. у виразі РАДИ НЕ ДАТИ [ра́ди не да́ти]. Не змогли зробити щось. *Ц'іле ста́до вовк'ів напада́йе і ра́ди не да́с'т' [лосеві]. Ногóйу йак да́с'т'!* В-29.

РАДЕЛКО [раде́лко] -а, с. Плужечок для обгортання кущів картоплі. Б-29.

РАДИТИСЯ [раді́тис'а] -жус'а, -жис'а, *недок.* Одягатися у святковий одяг. С-51.

РАДІЛЬ [ра́д'і́л'] -а, ч. Гряділь у плузі. К-64.

РАДІВОЛОСИ [рад'іво́лоси] -ив, мн., бот. Гладіолуси. Л-20.

РАДКОМ [радко́м] у зн. присл. 1. Спосіб полювання, коли мисливці йдуть шеренгою. Б-21, Л-1. 2. Те саме, що ГУСАКОМ. *Радко́м пошли́ лос'і.* Г-38, Р-5, С-21, С-27.

РАДКУВАТИ [радкува́ти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Робити рядки, підгортаючи кар-

РАДНО

топлю. *Ше їе радéлко називáйец':а, їім рад^мку́йт'* [картоплю]. Б-29.

РАДНО [радно́] -а́, с. Покривало, виткане кольоровими смугами (у багатьох н. пп.); [р'ійéдно] Г-21.

РАДОМ [ра́дом] присл. Поруч, рядом. *А вже он в Т'ух'іничо^х, село во ра́дом, к'ін' говорат'*. Б-25. *Буг то ра́дом.* Ч-10.

РАДОЧКОМ [радо́чком] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. *Гуси радо́чком до води їшли.* Б-24; [ридо́чком] Л-5.

РАДУГА [ра́дуга] -и, ж. Рядно, виткане кольоровими смугами. К-2.

РАДЮГА [рад'у́га] -и, ж. **1.** Те саме, що РАДУГА. *Шо тка́ла? І ручни^ккі тка́ла, і рад'угі тка́ла.* М-49, В-4. **2.** Старе рядно. *Дéргу рóбл'ат' з радна́, таку рóбл'ат' рад'угу.* З-2, С-10.

РАДЮГОЮ [рад'у́гойу] у зн. присл. Те саме, що КРУГЛЯКОМ. К-53.

РАДЮЖКА [рад'у́жка || рад'у́шка] -и, ж. Рядно, яким застеляють підлогу. Д-31.

РАДЮШКА [рад'у́шка || рад'уш^кка] -і^н, ж. **1.** Невелике рядно. *Вкри́й кон'а рад'ушко́йу, по́к'і охолóне.* С-17, К-38; [рад'ішка]. *Тка́ли рад'ішки ша́шками.* П-51. **2.** Ганчірка. *На пудло́зи вал'áйец':а йака́с' рад'уш^кка.* С-17. **3.** Полотнище для перенесення бурячиння. П-51; [рид'у́шка] З-14.

РАДЯГА [рад'а́га] -и, ж. Те саме, що РАДНО. П-15.

РАДЯНЩИНА [рад'а́нщина] -и, ж. Те саме, що ЗА САВЕТУВ. *А п'ішлé ме знов ду шко́ли вже при рад'а́нщин'і.* П-64.

РАСТИ [ра́йти] 3 ос. одн. ра́йе, недок. Утворювати характерні звуки (про жабу). *Жа́ба ра́йе, почала́ ра́йти.* Ж-6.

РАЖ [раж || раж^ш || раж^ж] -і, ж. Трава з корінням і землею; дерен. *Колі́с' копа́ли на боло́тови рові́, обкла́дали ражóйу, щоб не засо́валис.* С-17.

РАЖАТИ [ража́ти] 3 ос. одн. ражі́т', недок. Те саме, що РАСТИ. *Жа́бі кра́чут', ража́т'.* Д-16; [раж'а́ти]. *Раж'а́т' ж'а́би – то кум, то тарара́.* М-43.

РАК

РАЗ¹ [раз] числ. Один (під час рахування) (у багатьох н. пп.).

РАЗ² [раз] у зн. присл. Якось; одного разу. *А раз бу́ло, шо в сил'і заблуді́ла.* С-17.

РАЗ³ [раз] у зн. спол. Якщо. *До́бра нив'істка, раз гл'ади́т'.* Ч-4. *Рас³ схóчиш, то і зрóбиш.* С-17.

РАЗ⁴ [раз!] виг. Передає швидку дію. *Навпрóт'ів ві́шла, е, йак л'уді́на, і мин'і, ка́же, л'іци раз! – пирир'і́зала...* Л-4.

РАЗАНСЬКІ [раза́нс'к'і] -а, -е. Те саме, що БАЗАРНИЙ-2. С-17.

РАЗГАРАКІ [разгара́к'і] -а́к, мн. Дерево чи гілка з роздвоєнням. *Разгара́к'і в корова́ї.* В-18.

РАЗДВА [раздва́] присл. Швидко. *Раздва́ принисі́ опце́н'к'і!* С-17.

РАЗКИ [разкі́] -зо́к, мн. Зав'язки фартуха. *У фартуха́ разкі́ закорóтк'і.* П-21.

РАЗКОВИЙ [разко́вий] -а, -е. Житній (про хліб грубого помолу). Х-7.

РАЗНЕНЬКО [разне́н'ко] присл. Рівенько. О-24.

РАЗНИЙКИЙ [ра́знийк'і] -а^е і -е, -е. Однаковий; такий самий, як інші. *Бу́л'бе в нас невилі́ке, ра́знийке.* В-13.

РАЗОВИЙ [разо́вий] -а, -е. Те саме, що РАЗКОВИЙ. *І йа некла́ разо́вий хлі́б.* К-17, Х-7; [разові́й]. *Разова́ мука́ – то жі́тна.* Б-19.

РАЗЬ [раз'] -і, ж. Грязь; бруд. *Дошч був... на доро́зи раз'.* К-6, Б-11.

РАЙКАТИ [ра́йкати] 3 ос. одн. ра́йкає, недок. Те саме, що РАСТИ. *Жа́ба ра́йкає, ку́має.* П-46, П-53; [ре́йкати]. *На боло́ти жа́бі ре́йкайт.* С-17, Л-1; [ре́гати]. *Вже жа́бі ре́гатайт.* П-51.

РАЙКО [ра́йко] -а, ч., обряд. Старший боярин. *Ра́йко, бо нара́йав д'івку.* Ж-7.

РАК¹ [рак] -а, ч. Безхребетна прісноводна тварина класу членистоногих; Crustacea (всі н. пп.).

РАК² [рак] -а, ч. **1.** мед. Злоякісна пухлина (всі н. пп.). **2.** Іржа у стволі мисливської рушниці. *Рак напада́є на ствол.* В-12, З-28, Н-19, М-9.

РАКОВИНА

РАКОВИНА [ра́ковина] *-и, ж.* Те саме, що РАК²-2. *Од бе^мздíмногo пóроху стайé ра́ковина.* У-10, Ш-6. *Ра́ковина – то глyбóка іржа́.* Р-29; [раковíна] Б-14, Б-35, П-26, С-62; [ра́кви́на] П-20.

РАКОВИЦА [ра́ковица] *-и, ж., анат.* Ратиця (корови, свині). М-45.

РАКОВИЦЯ [ра́ковиц'а] *-і, ж.* Те саме, що РАК²-2. З-1.

РАКОВНИК [ра́ковн'ік] *-а, ч., бот.* Гілля з лози, придатне для плетіння виробів. *Ра́ковн'ік пл'ес'т'і кошóвку.* В-61.

РАКОВНЯ [рако́вн'а] *-і, ж.* Рибальська сітка для лову раків. Г-2.

РАКОПИВИЦА [ра́копивица] *-и, ж.* Те саме, що РАКОВИЦА. С-65.

РАКОПИТ [ра́копит] *-а, ч., анат.* Те саме, що РАКОВИЦА. А-2, В-3, З-16, К-3, С-53; [ра́коп'іт'] З-16.

РАКОПИТА [ра́копита] *-и, ж., анат.* Те саме, що РАКОВИЦА. С-60.

РАКОПИТИЦА [ра́копитица] *-и, ж., анат.* Те саме, що РАКОВИЦА. С-60; [ра́копитиц'а] *-і, ж.* Ж-9.

РАКОПИТЬ [ра́копит'] *-а, ч., анат.* Відросток ззаду ноги у вепра. З-16.

РАКОПИЦА [ра́копица] *-и, ж., анат.* Те саме, що РАКОВИЦА. З-32, К-27; [ра́копиц'а] *-і, ж.* Л-13, Д-5.

РАКОТИЦА [ра́котица] *-и, ж., анат.* Те саме, що РАКОВИЦА. *Наступíла коро́ва ме^н'н'і ра́котицо́йу на но́гу.* С-17, В-9; [ра́котиц'а] *-і, ж.* Д-39, К-53, Р-28, Р-29.

РАКОТИЧКА [ра́котичка] *-и, ж., анат.* Те саме, що РАКОПИТЬ. Б-38, В-9.

РАКОТОЛИЦА [ра́котолица] *-и, ж.* Те саме, що РАКОВИНА. В-29.

РАКОШИ [рако́ши] *-óш, мн.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. Д-16.

РАКОШКИ [рако́шки] *-шок, мн., обряд.* Гілка, яку устромляли в коровай як прикрасу. *Віриж рако́шки, готуїс' до корова́йу.* Д-16.

РАКУВКА [ра́кувка] *-и, ж.* Блузка з ситцю. В-23.

РАКУВКЄ [ракувк'є] *-ев, мн.* Сорочка зі складочками в поясі. Я-5.

РАМКА

РАЛА [ра́ла] *-и, ж.* 1. *бот.* Стовбур дерева, який роздвоюється. *На зви́д бра́ли со́сну з ра́лами.* Р-21. 2. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Б-34. 3. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. П-46.

РАЛЕЦ [ралéц] *-лицá, ч., обряд.* Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. В-10, М-49; [ралéц'] *-л'ц'а́, ж.* М-45, С-62, К-40; [ранéц'] Б-22, К-57; [ранáц'] З-9, М-53; [рилéц'] М-49; [рилéц] Л-26; [рил'éц'] К-40; [ролéц] Ж-5; [рулéц'] Н-14.

РАЛО [ра́ло] *-а, с.* 1. Дерев'яний примітивний пристрій для обробітку ґрунту. П-24. 2. Те саме, що РАЛА-1. *Зв'ід –то дручо́к на ра́лови.* К-58.

РАЛЬЦЯ [рал'ц'а] *-лец', мн.* 1. Те саме, що П'ЯЛА. З-2, П-46; [ралца] П-33. 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. З-2.

РАЛЮХ [рал'у́х] *-а́, ч.* Грядка. *Ростé ц'іли́й рал'у́х цибу́л'і.* Б-44.

РАЛЮХИ [рал'ухі^є] *-ів, мн.* Рядки посаженої картоплі. Ш-1.

РАЛЮШЕЧОК [рал'уше́чок] *-éчка, ж.* Зменш. до РАЛЮХ. О-20.

РАМЕНЬ [раме́н'] *-а, ч.* 1. Вичинена шкіра для взуття (у багатьох н. пп). 2. Ошийник для собаки. В-54, Ж-14; [ремíн'] Р-13.

РАМИННИ КРИЛА [рамі́н:и кри́ла] *-их -ил, мн.* Те саме, що КАЖАН¹. Д-38.

РАМІННА МИШ [рамі́н:а миш] *-ойі -і, ж.* Те саме, що КАЖАН¹. Д-38.

РАМІННИК [рамі́н:ик] *-а, ч.* Те саме, що ПАПРУГА. *Пóйаса гра́ли так: то беру́т' рамі́н:ика, а хтос' л'ага́йе і гада́йе, хто дав по руці́.* О-10.

РАМІОНЧКА [раміо́нчка] *вж. у спол. сл.* **НА РАМІОНЧКА** [на раміо́нчка] *незм.* Спосіб пошиття сорочки. *Сорочкі́ ші́ли на раміо́нчка з свої́го полотна́.* Я-1.

РАМКА [ра́мка] *-и, ж.* 1. Оправа, в яку вставляють дзеркала, портрети, картини (у багатьох н. пп.); [ре́мка] О-39. 2. Вишита картина; вишивка. *Віши́ла хоро́шу ра́мку.* Г-4, В-23; [ре́мка] З-11.

РАМКО

РАМКО [ра́мко] -а, с. 1. Те саме, що РАМКА-1. Г-7, Г-16, С-17. 2. Те саме, що РАМКА-2. *Вуна́ пов'ісила ра́мко на стину́.* Г-7.

РАМУХ [раму́х] -а, ч. Ремінь біля мисливської рушниці. Б-29.

РАМУШОК [рамушо́к] -шкá, ч. Те саме, що РАМЕНЬ-2. А-2, К-27, П-34.

РАНЕЦЬ [ранéц'] -ну́а, ч., обряд., давн. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ; подарунок на третій день Паски. Ж-16.

РАНИЙ [ра́ний] -а, -е. Ранній. *Ра́на пта́шечка зубці́ терéб'іт'...* Н-21.

РАНИЦА [ра́ница] -и, ж. Межа між полями або частинами лісу; границя. С-65.

РАНИШНИЙ [ра́нишний] -а, -е. Такий, що стосується ранку, виготовлений уранці. *Ра́нишне молоко́.* В-54, Л-4, Л-26, С-5; [ра́н'ішний]. *Ра́н'ішне молоко́.* М-49,454; [ра́н'ішні]. *Ра́н'ішн'е молоко́.* С-17; [вран'ішний]. *Вран'ішне молоко́.* Р-30.

РАНИЙ [ран'і́] присл. вищ. ступ. 1. Раніше. *Ран'і́ л'а́жиши, то ї́ ран'і́ вста́ниши.* С-17. 2. Колись, давніше. *За́йцу́ ран'і́ бу́ло по́вно, а тупéр по́пропа́дали.* С-17.

РАНИЙШЕ [ран'і́ше] присл. вищ. ступ. Те саме, що РАНИЙ-1. С-17.

РАНИШИЙ¹ [ран'і́ший] -а, -е. Те саме, що РАНИШНИЙ. *Ран'і́ше молоко́.* В-27.

РАНИШИЙ² [ран'і́ший] присл. Давніше, колись. *Ран'і́шиї́ д'іти́ вкратко́м хо́діл'и ко́ладува́ти.* В-54.

РАНИК [ра́ник] -а, ч., бот. Пролісок; *Scilla bifolia* L. П-48.

РАНТУХ [ранту́х] -а́, ч., обряд. Полотно, яке пов'язувала на голову мати молодого, коли виряджала дочку до молодого; його повинна була розв'язати мати молодого. *Ма́ти молоду́ опу́жує ранту́хом – таким полотно́м до́вгим.* М-23, П-46, С-8.

РАНЦЮВАТИ [ранц'ува́ти] -у́ю, -у́йеш, недок., обряд. Вітати з Великоднем, даруючи РАЛЕЦЬ. *Кумі́ ранц'ува́ти хо́д'ат'.* М-53.

РАСА

РАНЧЕ [ра́нче] присл. Те саме, що РАНИЙ-2. *Ра́нче чолов'і́кі йі́де в по́ле і посто́лі пле"те́.* С-8; [ра́н'ше] С-17.

РАНЧЕЙ [ра́нчей] присл. Те саме, що РАНШЕ. *Тре́ба ра́нчей на́пра́сти, а по́том його́ вже:... а по́том тка́ти.* М-48.

РАНШЕ [ра́нше] присл. Спершу. *По́правки п'і́сл'а вис'і́л'а – ра́нше в молодóго, а на дру́гий ден' в молодóйі.* М-23.

РАНИШИЙ [ра́ниший] присл. 1. Те саме, що РАНИЙ-2. *Ра́ниши́ бу́ло не" так...* Х-7; [ра́ншеі]. *По́ многод'ётнос'т'і то́йа пошла́ ра́ншеі́ на п'ёнс'і́ю.* М-43, В-4. 2. Швидше. *Вс'о равно́ йа́ ра́ниши́ за те́бе заве́зу [речі].* Р-2.

РАНЬО [ра́н'о] -а, ч. Ранок, досвіток. *Пос'ід'а́т, мо́же, год'іну́ там чи дв'і́е до ра́н'а і тоді́ вже над ра́н'ом молоду́юу́ везу́т.* З-40.

РАНЯНИ [ра́н'ани] -а, -е. Поранений. *Ра́н'ани́ вовк стра́шни.* П-34, С-17, С-21; [ра́н'ани́] В-10, Д-21.

РАПИЦЯ [ра́пиц'я] -і, ж., анат. Те саме, що РАКОВИЦА. М-40.

РАПОВИТИЦА [ра́повитица] -и, ж., анат. Те саме, що РАКОВИЦА. Ф-1.

РАПОТА [ра́пота] -и, ж., анат. Те саме, що РАКОВИЦА. Г-15.

РАПОТЦА [ра́пот'іца] -и, ж., анат. Те саме, що РАКОПИТЬ. Г-15.

РАПОТЬ [ра́пот'] -нт'а, ч., анат. 1. Те саме, що РАКОВИЦА. *Од'ін ра́пот', два ра́пт'і.* У-4. 2. Те саме, що РАКОПИТЬ. *За́дн'і ра́пот'.* В-8. 3. Кіготь птаха. *Ра́пт'і́ йе́ і в ку́рки.* В-8.

РАПТОВИЙ [ра́пт'ові́й] -а, -е. Такий, що швидко сердиться. М-49.

РАПТОМ [ра́птом] част. Лише, тільки. *Робóти госта́лосо ра́птом на годі́ну, но му́сила к'і́дати через^с дошч.* С-17. *Ра́птом два́ц'ат к'і́лометрив в одну́ сто́рону.* Є-1.

РАПУЗ [рапу́з] -а, ч., анат. Кіготь хижого птаха. З-16.

РАСА [ра́са] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-42, К-47, Н-19, У-5;

РАСИНА

[p'áca] П-47; [p'éca] Б-40; [pí'ca] З-8; [píca] Ж-3, К-39.

РАСИНА [расіна] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Т-2, З-17.

РАСПУТІН [расп'ут'ін] -а, ч., знев. Неохайний чоловік. *Позашчібуїса! Ти – расп'ут'ін той!* С-17.

РАСУХІ [расух'і] -ух, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. Ж-6.

РАСУШКИ [расушкі^е] -ш'ок, мн. Виля для сина. В-13.

РАТАЙ [ратаї] -áйа, ч. 1. Орач. *Косарі к'ос'ат', а ратаї волі пасе...* (Народна пісня). Г-4, В-13, Д-21, С-8, С-15, Т-5. 2. Найнятий орач. Ж-7.

РАТВИЦЯ [ратвиц'а] -і, ж., анат. 1. Те саме, що РАКОВИЦА. З-29, К-58, П-15, Р-5, Ш-6. 2. Те саме, що РАКОПИТЬ. Р-5.

РАТИ [рати] райу, райеш, недок. Грати на музичному інструменті. *Музіки рали в бубон, скрипку та армошку.* В-47.

РАТИЛЬ [ратил'] -а, ч. Те саме, що РАТАЙ. К-58.

РАФКОВИЙ [рафковії] -а, -е. Такий, що є сумішшю житнього і пшеничного борошна. *М'ішаний хл'іб рафковії.* Д-38.

РАХУБА [рахуба] -і, ж. Рахування. *Ударши по губі – перебієши рахубі.* Б-12.

РАЧИК [рачик] -а, ч. Маленький складаний ніжик. П-48.

РАЧИЦА [рачіца] -и, ж., мед. Те саме, що РАК²-1. *Рачіца л'удіну швідше з'іс'т', чим рак.* С-17.

РАЧИТИ [рачити] 3 ос. одн. рачит', недок. Нести, красти (?). *Шо ба́чит', те і́ ра́чит'.* П-22.

РАЧКИ¹ [рачки] присл. Пересуватися, спираючись на обидві долоні і обидва коліна. *Л'із п'я́ни ра́чки додо́му.* С-17.

РАЧКИ² [рачки] -чок, мн. Спосіб вишивки кольоровими нитками. М-48.

РАЧКУВАТИ [рачкувати] -у́йу, -у́йиш, недок. Пересуватися рачки. *Наш гон'ук дол'ізе ра́чки до стола́, а тод'і рачку́є наза́д.* С-17.

РЕБРО

РАЧОК [рачок] -чка, ч. Те саме, що РАЧИК. *Купів би соб'і рачка.* Г-4.

РАЧЬОК [рач'ок] -ч'ка, ч. Те саме, що РАБАК. *Рач'ок віл'іс пу душчу.* З-4.

РАШКА [рашка] -и', ж. 1. Низька посудина з клепок для зливання помий і розтовкування картоплі для свиней. С-17; [решка] З-11. 2. перен., знев. Голова людини. В-54.

РАШПІЛІ [рашп'іл'і] -ів, мн., знев. Прізвисько тих, хто живе поблизу с. Шклинь Горохівського району Волинської області. М-39.

РАШТ [рашт] -а, ч. 1. Те саме, що КОЗЛА-1. П-33, С-65. 2. Дерев'яна опора печі, що складається з дощок на високих кілках. Г-34. 3. Розширений віз для перевезення сіна. В-54, М-3.

РАШУЛЯ [раш'уля] -і, ж. Накриття для сіна. С-49, Ш-3.

РАШТИ [рашти] -ив, мн. 1. Високі ослони як підставки. З-2. 2. Нарощені боки воза для перевезення сіна чи листу. В-6; [рашти] К-52.

РАШТУНКИ [раштунки] -ив, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. П-31.

РАЩИНА [рашчина] -и, ж. Те саме, що РАШКА-1. К-68.

РАЮВАТИ [райувати] -у́йу, -у́йеш, недок. Розкошувати. П-19.

РВИГ [рвиг] рога, ч. Ріг (корови, оленя, лося та ін.). Г-15; [рвих] Г-15; [риг] В-54; [рег] С-49; [руг] С-17.

РЕБЛЯ [рэбля] -і, ж. Те саме, що ГРЕБ'Я. *Бобрі ро́бл'ат ре́бл'у.* К-27, К-6.

РЕБОВАТИ [ребова́т'і] 3 ос. мн. ребова́л'и, недок. Вербувати; агітувати їхати. *В сороковом ро́кові́ іа пої́х'хав у ша́хти – так'і́е то ребова́лі і́х'хати.* П-10.

РЕБРА [рэбра] -бер, мн. 1. анат. Ребра людини або тварини (всі н. пп.). 2. Каркас кошика. *Ре́бра робі́ли з ло́зі.* С-21.

РЕБРО [ребро́] -а, с. 1. анат. Дугоподібне скелетне утворення від хребта до грудної кістки (у всіх н. пп.).

2. Те саме, що КОЛОДКА-10. П-51. **РЕБТИ** [реб'ті]. Гра. Ч'інл'áлис'а одін за одного, а їеден так зат'агáв їх, шу аж нупáдайт', – тоу такé ре^мбрó. У-3.

РЕБТИ [реб'ті] -бу́, -бе́ш, недок. Гребти. Бúду ребт'і с'іно. К-27; [рибті] С-45.

РЕВІЛЬ [рeв'іл'] -ел'а, ж. Яма з водою. П-15.

РЕВІНЬ [рeв'ін'] -ен'а, ж. Вибоїна з водою серед дороги. Д-20.

РЕВІТИ [рeв'іти] -у́, -е́ш, недок. 1. Подавати низький протяжний голос (про тварину, зокрема корову) (у багатьох н. пп.). *Нáша корóва реvé – пítи хóче.* С-17. 2. перен. Голосно плакати. *Чогó реvéш, йак тáйа корóва?..* С-17.

РЕВНЯ [рeвн'а] -і, ж. 1. Місце, де гончарі добувають жовту глину. К-67. 2. Високі насипи глини, вийнятої з землі, коли копають колодязь. К-67. 3. Вода в долині, що стікала з пагорбів. Б-35.

РЕВТИ [рeвт'і] -вú, -вéш, недок. 1. Те саме, що РЕВІТИ-1. *Лóс'і реvут' йак бугайі.* В-3, П-23, Ч-5; [рeвт'і] З-16. 2. Подавати низький протяжний голос (про корову). *Корóва рeвe – до бугайá хóче.* С-17, З-16; [рeвсти] К-58; [рeвт'і] Щ-2. 3. Подавати низький протяжний голос (про собаку). *Рув цáлу нуч собáка.* К-27, Н-16. *Собáка реvé і корóва реvé і рíкайе.* З-16. 4. перен., знев. Плакати. С-17; [рeвт'і]. *От почалá реvст'і на все сeлó.* К-33, Щ-2.

РЕГІ [рeг'і] -ів, мн. Те, що вибльовують через рот зі шлунка; блювотиння. М-13.

РЕГІЛІ [рeг'ілі] -ів, мн. Те саме, що ГАБЛІ. З-11.

РЕЖИЧКА [рeжичка] -и, ж. Зменш. до РАШКА-1. Б-30.

РЕЗАК [рeзак] -á, ч. Те саме, що ШЕРІШ. Т-2.

РЕЗІНОВА МИШ [рeз'інова миш] -оїі -і, ж. Те саме, що КАЖАН¹. З-39.

РЕЙВАХ [рeйвах] -а і -у, ч. 1. Безладдя. К-68. 2. Сильний крик, галас.

Наробіли рeйваху на ц'іле се^млó. С-17, Ш-6.

РЕРЕКАТИ

РЕЙГОТИТИ [рeйгот'іти] З ос. одн. рейгóче, недок. Те саме, що РАСТИ. *Рeйгóче жáба, квáкайе.* Т-8.

РЕЙДА [рeйда] чи **РЕЙДАТИ** [рeйдати] оказ. ? *Рeйду, рeйду – ше і зáвтра пріeйду.* П-6.

РЕЙДАТИ [рeйдати || рeйдат'] -айу, -айеш, недок., знев. Недбало малювати. *Ни мóжна кнiшку рeйдат'.* Х-5, С-16.

РЕЙКОТИТИ [рeйкот'іти] З ос. одн. рейкот'іт', недок. Те саме, що РАСТИ. *Рeйкот'ет' жабі.* Б-44, П-15, Х-4.

РЕЛО [рeло] -а, с. Пристрій для обгортання картоплі у вигляді маленького плуга. К-33.

РЕМЖИТИ [рeмжити] -жу, -жиши, недок. 1. Подавати протяжні звуки перед паруванням (про козла). *Коз'óл пeред охóтойу [паруванням] рeмжит'.* *Кóзи рeмжат' подóбийі собáчого.* В-29. 2. перен., знев. Голосно плакати (про дитину). К-64.

РЕМЗАТИ [рeмзати] З ос. одн. рeмзит', недок. Подавати протяжні звуки (про лося). В-29.

РЕМІЗА [рeм'іза] -и, ж. Те саме, що ОБОРОГ. С-12.

РЕМІНИЦЯ [рeм'іниц'а] -і, ж. Те саме, що КАЖАН¹. С-5.

РЕМІННИК [рeм'ін:ик] -а, ч. Ремінний ошийник для собаки. С-1.

РЕМІНЬОК [рeм'ін'ók] -н'ка, ч. Те саме, що РАМЕНЬ-2. К-59.

РЕМНЯ [рeмн'а] -і, ж. Копанка з водою. *Кáла нас глубóка рeмн'а.* Г-21.

РЕПА [рeпа] -и, ч. і ж. Неохайна людина. *Шо то за такá рeпа?! Де ни ступит', то зилéній мак цвитe!* В-23.

РЕПЕЙДАТИ [рeпeйдати] З ос. одн. репeйдайе, недок. Звільнятися від екскрементів (про корову). С-17.

РЕПОТЕНЬ [рeпотен'] -тн'а, ч., знев. Крикливий чоловік. *От тої рeпотен' – никóли рóта не закрийе.* С-17.

РЕРЕКАТИ [рерéкати] 3 ос. одн. рерéкає, *недок.* Те саме, що РАСТИ. **РЕСКА** [рéска] *-и, ж., бот.* Колосок вівса. Д-22.

РЕСКАТИ [рéскати] 3 ос. одн. рéскає, *недок.* 1. Виявляти статевий потяг (про свиню). З-11. 2. Виявляти статевий потяг (про вівцю). Т-5.

РЕСТИТИС [рéститис] 3 ос. одн. рéстица, *недок.* Нереститися. Ріба рéстица. С-6.

РЕТЯЗЬ [рét'аз'] *-а, ч.* 1. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Н-9. 2. Замок-блискавка до одягу. *До спуднеци виéли новéї рét'аз'.* З-1.

РЕТЬМА [рét'ма] *присл.* Раптом, раптово. *Йак встану рét'ма, то мóжу впасти, – так голова морóчиц'а.* С-17.

РЕФА [рéфа] *-и, ж., бот.* Те саме, що БАРАНИЦЯ. Х-3.

РЕХВА [рэхва^е] *-и, ж.* Залізний обідок на маточині колеса. Т-5.

РЕЧАНИ [речáни] *-а, -е.* Гречаний. *Речáне поле. Речáна солóма.* С-45.

РЕЧИСТИЙ [речíстий] *-а, -е.* Говіркий (?). *Прийшла Пёрша Пречíста – стайé д'івка речíста.* В-31.

РЕЧКА [рэчка] *-и, ж., бот.* Гречка; *Fagoripum esculentum Moench.* В-47, С-45.

РЕШЕТ [решét] *-а, ч.* Рикошет. *Зрешет'гло, бо решét далó.* К-6.

РЕШТКА [реш'ітка] *-и, ж.* Невеликий бубон із дзвіночками, який держить у руках музикант. С-5; [риш'ітка] Б-19.

РСМА [р'éма] *-и, ж.* Те саме, що РАМКА-1. Ч-6, Г-40.

РСХА [р'éха] *-и, ж.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Б-40.

РЖАВИНА [ржáвина] *-и, ж.* Сильна іржа в стволі мисливської рушниці. В-8, С-62.

РЖАВЧИНА [ржáвчина] *-и, ж.* Те саме, що РЖАВИНА. В-12, К-27, К-53, К-71, П-44; [ржáвшчина] Г-15; [рижáвшчина] П-24.

РЖЄ [рж'є] *-і, ж.* Іржа. В-13; [риж'є] З-2, З-14; [рижá] К-68.

РЖЄВИ [рж'єви] *-а, -е.* Іржавий. С-5; [рижáви] *Рижáви гоз'д'.* П-15; [риж'єви] З-1, Ш-1; [рижóви] **РИДЕЛЬ**

РЖИВЛЕННИЙ [ржівл'ений] *-а, -е.* Те саме, що РЖЄВИ. *Ржівл'ена стрéлба.* Б-44.

РЖИСЬКО [ржís'ко] *-а, с.* Вижате житнє поле. Б-30, Ш-5, Ж-7; [ржískо] М-49.

РЖИЩЕ [ржíшче, ржíшче] *-а, с.* Те саме, що РЖИСЬКО. К-9, П-17, П-48; [рижíшче] Л-4.

РИБ [риб] *-á, ч., бот.* Гриб. *Козá – то риб з шéрс'т'у.* З-16, Б-11, К-27.

РИБАК¹ [рибáк] *-á, ч.* 1. Рибалка (у багатьох н. пп.). 2. *орн.* Чайка; *Vanellus vanellus.* Г-34.

РИБАК² [ри^ебáк] *-á, ч., ент.* Те саме, що БОРОЗЕННИК. Ш-6.

РИБИ [риби] *риб, мн., іхт.* Рибка. *Там [в озері Світязь] відно дно дáже – на глиб'ин'і там далéко відно... відно, йак риби хóд'ат'.* З-14.

РИБОЛОВ [риболóв] *-а, ч., орн.* Те саме, що РИБАК¹⁻². З-2.

РИБРИК [рибрик] *-а, ч.* Міра сипких речовин (?). *Аш принóсит старá рибрик sóли.* К-7.

РИБРИНИ [рибрини] *-ін, мн.* Драбини воза. С-51.

РИГ [риг] *рога, ч.* 1. Ріг (корови, оленя, козла та ін.) (у багатьох н. пп.); [ри^уг] С-27. 2. Кут поля. *На Йур'я кл'áл и п'рог'і по рогах пól'а.* В-54.

РИГЛІ [риглі] *-ів, мн.* Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. Х-12.

РИГЛІВКА [риглі́вка] *-и, ж.* Хата найпростішої конструкції – зі стовпів. Х-7.

РИГОЗ [ригóз || ригóс] *-зу, ч., бот.* Те саме, що РАГИЖ. С-17.

РИГОВНИЦА [риговні́ца] *-и, ж.* Поперечна планка, яка сполучає передні зігнуті частини полозів саней. С-17.

РИДАТИ [рида́ти] *-áйу, -áйеш,* *недок.* 1. Голосно плакати (у багатьох

н. пп.). **2.** Голосити за померлим. *Дочка ридáйє за свéйу маму́с'ейу.* 3-6.

РИДЕЛЬ [р'идел'] -дл'а, ч. Те саме, що **РИДЗ**
ГОРОДНИК-2. О-32.

РИДЗ [р'ідз] -а, ч., бот. Гриб рижик; *Lactarius deliciosus.* М-22.

РИДЛЯ [р'ідл'а] -і, ж. Те саме, що **ГОРОДНИК-2.** О-32.

РИЖА [р'іжа] -и, ж. Грижа. *В йóго рижа попóва.* С-17.

РИЖАВИЙ [рижа́вий] -а, -е. Оранжевий. *Рижав'і зайці́ б'ігали на стин'і.* Г-1.

РИЖАТИ [рижа́ти] 3 ос. одн. рижé, недок. Утворювати характерні звуки (про коней). *К'ін' рижé.* Б-19; [иржа́ти] Г-16; [г'іржа́ти] С-17.

РИЖЕЦЬ [риже́ц'] -жц'а́, ч. Грубий річковий пісок. Г-34.

РИЖИЦ [рижи́ц] -жца, ч. Жовтий пісок, на якому нічого не родить. К-9.

РИЖУХА [рижу́ха] -и, ж. Лисиця; *Vulpes.* Н-4.

РИЗА [р'іза] -и, ж. Частина поля. В-27.

РИЗАК [ризак] -а́, ч. **1.** Те саме, що **ШЕРШ.** *Об ризак соба́ка порізав но́ги.* К-28. **2.** бот. Осока лісова; *Carex sylvatica* L. Л-26.

РИЗАНКА [ризанка] -и, ж. Кольорова квітчаста хустка. К-70.

РИЗАТИ [ризати] -жу, -жеш, недок. **1.** Відрізати щось від чогось. *Ни риж ножом до сибé.* Г-16, С-17. **2.** перен. Говорити прикрі слова. *Ріже без ножá.* С-17. **3.** перен. Голосно грати (про музик). *Ти, музі́ко, грай, риж – не хова́йса пуд'м капі́ж.* (Весільна пісня). С-17.

РИЗВИЙ [р'ізвий] -а, -е. Непосидючий. *Різва дити́на в мойéй дочкí.* Б-19; [р'ізви] Л-4.

РИЗЕНЬ [різен'] -зн'а, ч. Відрізаний шмат чого-небудь їстівного (переважно сала). *Ба́ло моглá з'і́сти різен' са́ла, а ц'о поглі́майу і вік'іну.* С-17.

РИЗИКАНТ [ризика́нт] -а, ч. **1.** Практична обережна людина. С-17. **2.** Ділова людина. Л-4.

РИЗИКОВНИ [ризикóвни] -а, -е. Практичний. *Ризикóвни ві́рус – нат'лушпа́к'і с карто́плі дудóм во́зит.* С-17. **РИК**

РИЗКА [р'ізка] -и, ж. **1.** бот. Гілка дерева; лозина. Ж-14. **2.** Те саме, що **ТРАЦІНА.** Б-19.

РИЗНИК [різник] -а, ч. **1.** Відрізаний шматок сала. *Вз'ав с собóйу різник са́ла і хл'і́ба лу́ну.* С-17. **2.** Кусочок картоплини в перших стравах. *Бага́то різникув, гу́стéй боршч.* В-25.

РИЗОН [ризóн] -у, ч. Пам'ять; для запам'ятовування. *Д'іти мо́ї слова́ не' биру́т в ризóн.* К-17.

РИЗОХА [ризóха] -и, ж., бот. Те саме, що **РИЗАК-2.** М-19.

РИЗУК [ризук] -а́, ч. Те саме, що **РИЗУН.** *Шоб тибé ризав ризук!* (Прокльон). 3-2.

РИЗУН [ризун] -а́, ч. Різкий біль у животі. *А ризун би тибé заризав!* (Прокльон). С-17.

РИЗУХА [ризуха] -и, ж. **1.** бот. Те саме, що **РИЗАК-2.** С-17, Ч-6. **2.** Те саме, що **РИЗУН.** Ч-6.

РИЗЦИ [ризці́] -ів, мн. Передні зуби зайця. Ф-4.

РИЗЬ [риз'] -і, ж. Те саме, що **ТРАЦІНА.** *На го́лову напа́дала риз' – тре́ба ша́нку бра́ти, йак р'і́жи'єш.* Ч-11.

РИЗЬБА [риз'ба́] -і, ж. **1.** Гвинтове заглиблення на поверхні чого-небудь (у багатьох н. пп.). **2.** Наріз у середині ствола гвинтівки. Д-21, 3-28, М-45, М-49.

РИЗЬЦЬОВИ [риз'ц'óви] -а, -е. Жовтогарячий; оранжевий. *Од со́нц'а риз'ц'óви за́йчики по с'т'і́нах.* Д-11.

РИЙ [рій] -а, ч., анат. Закінчення рила свині. М-49.

РИЙКА [рійка] -и, ж. **1.** Те саме, що **РИЙ.** М-53, Р-5, О-29. **2.** Ніс їжака. *Йе рійка соба́чайа, и йе рійка йак у свин'і.* П-44, Ч-2.

РИЙО [рійо] -а, с., анат. Те саме, що **РИЛО-1.** Ж-13.

РИЙОТИ [рійоти] -от, мн. Те саме, що СВИНОРИЙ. К-27.

РИК [рик] -а, ч. Сильний голос звіра. *Зв'їрина́ так ривла́, рич'єла, вже́ так'ї рик'ї чути́ було́...* В-27.

РИКАТИ [рика́ти] 3 ос. одн. рика́йе, недок. Те саме, що РЕВІТИ-2. С-17.

РИКИНЬ [рі́кин'] -а, ч. Великий вовк, який нападає на коней. *Рі́кин' напав на сі́ву коби́лу.* Д-30.

РИКУДУЛІД [рикуду́л'ід] -а, ч., мед. Радикуліт. Г-34.

РИЛА [рі́ла] -и, ж. Те саме, що МИСА²-2. Л-9.

РИЛО [рі́ло] -а, с. 1. анат. Ніс свині. *Тра задротува́ти ри́ло, а то каба́н пудло́гу зорва́в.* С-17; [рі́л'о] 3-39. 2. анат. Ніс їжака. К-17, К-53. 3. Шийка пляшки. *Буті́лку кру́т'ат'.* Кру́ті́ли, на ко́го ри́лом ста́не – ага́! вихо́д'! ц'ілу́йс'а з і́йм. О-5.

РИЛЬ [рил'] -а, ч. Те саме, що ЗАСТУП. Ж-7.

РИЛЯ [рі́л'а] -і, ч. і ж., знев. Плаксива дитина. *Ти та́йя рі́л'а! Чого ре"вєш?* С-17.

РИМНИЙ [рімний] -а, -е. Рівний. П-26; [р'імний] Г-21, М-43, Ш-6.

РИМНО [рімно] присл. Рівно. *Тут хати́ сто́я́т' рад'ком, рімно.* 3-19, П-26; [р'імно] Г-21, Ж-15.

РИМНЯТЕ [римн'ате] -а́йу, -а́йеш, недок. Рівняти. П-26.

РИНГЕЛЬ [рингел'] -а, ч. Те саме, що РОНДЕЛЬ. М-13.

РИНДЗЯ [рінз'а] -і, ж., мед. Розлад процесу травлення в кишечнику дитяти. Д-20.

РИНКА [рінка] -и, ж. 1. Кухоль для пиття води. 3-2. 2. Ківшик для пиття води. П-2. 3. Глиняна сковорода. К-67. Звичайна сковорода. 3-37.

РИП [рип] виг. Наслідування звуку скрипучих дверей. *А тії́ двєри вс'у до́ро́гу рип! да рип!* С-17.

РИПАВКА [ріпавка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. Ж-5.

РИПАТИ [ріпати] -а́йу, -а́йиш, недок. Відчиняти або зачиняти двері зі скрипучими звуками. *Ни да́с'т' поспати́ – тоно́ ріпа́йе тї́ми двира́ми.* С-17.

РИПАТИС [ріпатис || **РИПАТИСА**] -а́йус, -а́йіса, недок. Те саме, що РИПАТИ. *Са́д' посиді́ да вже́ ни ріпа́йса тї́ми двєри́ма.* С-17. 2. *вж.* у запереч. **НЕ РИПАЙСА** [не ріпа́йса] незм. Не починати якусь справу, бо не під силу. *На́т' ни ріпа́йса посту́пати́ на гу́чител'ку.* С-17.

РИПИ [рі́пи] -ів, мн. 1. Скрипучі звуки; рипіння. С-17. 2. *вж.* у виразі **НА РИПАХ** [на рі́пах] незм. Про чоботи, які під час ходи риплять (для цього спеціально вставляли березову кору). *І́ак прї́дут кавал'єри́ в клуб да в вс'їх хро́мови чо́боти на рі́пах...* С-17.

РИПИТУЛЯ [рипиту́л'а] -і, ж., знев. Те саме, що РЕПОТЕНЬ. М-23.

РИПИЦЯ [рі́пиц'а] -і, ж., анат. Хвіст свині. М-38.

РИПУХ [рипу́х] -а, ч. Той, кого ніхто не поважає. *Ти, рипу́х, б́удиши вка́зувати ми́н'і, шо робі́ти?!.* С-17.

РИПУХА [рипу́ха] -і, ж. Схожа на жабу земноводна тварина; ропуха; Bufo. С-17.

РИПУШИСЬКО [рипу́шис'ко] -а, ч., ж., с. Те саме, що РИПУХА. Б-46.

РИП'ЯХ [рип'я́х] -а, ч. Те саме, що РИПУХА. С-17.

РИСА [риса́] -і, ж. Широка тріщина у кризі, заповнена водою. *Ни іди́ л'одо́м – впаде́ш в рису́.* П-15.

РИСАКОМ [рисако́м] присл. Риссю. Б-8; [рис'ако́м] С-19.

РИСІТИ [рис'і́ти] 3 ос. одн. рис'і́е, недок. Цвісти (про жито). М-27.

РИСКА¹ [рі́ска] -и, ж. 1. Позначка на чому-небудь; лінія. *По ц'у́ ріску́ годри́ж.* С-17. 2. Паросток, що з'являється на картоплині. *Пе́рша ріска до́бре росте́.* С-15.

РИСКА² [р'іска] -и, ж. Мала частинка якоїсь їжі. *Ше и р'іск'і в р'оті ни мав.* С-17.

РИСКАЛЬ [р'іскаль] -ал'а, ч. Металічна лопата для копання городу. З-26.

РИСКАТИ [р'іскати] 3 ос. одн. р'іскайе, недок. 1. Паруватися (про вовків). *Т'іка в л'іси – вовчіца р'іскайе.* Ж-5. 2. Паруватися (про свиней). Д-16. 3. [р'іс'кати] 3 ос. одн. р'іс'кайе, недок. Паруватися (про зайців). Ж-5.

РИСЦ [р'іс'ц] -у, ч. Білий річковий пісок. *Ну невжé ж^м пуд м'остом не ма р'ісцу?* С-52.

РИСЬ [р'іс'] -і, ж. Різновид рибальської сітки. *Рис' трéба зр'обіти р'ідку.* К-53.

РИСЬЦОВИ [р'іс'ц'ови] -а, -е. Оранжевий. *Рис'ц'ова хустка.* Х-10.

РИХВА [р'іхва] -и, ж. 1. Металічна петля на передньому кінці розвори, куди вставляють шворинь. С-17. 2. Залізний обідок на маточині колодиці (у колесі воза). С-17.

РИХТЕЛЬНО [р'іхтél'но] присл. Добре. *Все б'уде р'іхтél'но.* П-12.

РИХТИК [р'іхтик] присл. Так само; точно так. *Вун р'іхтик йак и його бат'ко.* С-17.

РИХТУВАТИ [р'іхтува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Готувати. *В дор'огу тобі то́рбу р'іхту́йу.* С-17.

РИЦ [р'іц] -а, ч., анат. Те саме, що РИЛО-1. *Свин'а гет' р'іца замázала.* Г-6.

РИЧАТИ [р'іча́ти] 3 ос. одн. р'іч'іт', недок. 1. Видавати загрозливі звуки (про собаку). П-51. 2. Подавати протяжні звуки (про лося). Ш-6; [р'іч'іти] С-56.

РИЧЕТИ [р'іч'éти] 3 ос. одн. р'іч'éт', недок. 1. Те саме, що РЕВІТИ-2. *І зв'іринá так ривла́, р'іч'éла, то ї називáли Вірик'і.* В-27, С-56. 2. Плакати (про дитину). *Наш мазун йак шос' схоче, то зра́зу р'іч'éт'.* В-25; [р'іч'іти]. *Чого ти, малé, р'іч'і'ш?* К-58.

РИЧИНА [р'ічинá] -і, ж. Місце, де колись протікала річка. Г-35.

РИШЕТЮХ [р'іш'éт'ух] -а, ч., бот. Маслюк зернистий; *Boletus granulatus.* З-6; [р'ішит'ух] С-56.

РИШИКЕТ [р'ішик'éт] -а, ч. Те саме, що РЕШЕТ. *Стр'ілив, но попáв в дэрево – р'ішик'éт далó.* З-1, З-39.

РИШТКА [р'іш'ітка] -и, ж. Музичний інструмент у складі троїстих музик. *Тим... скр'іпк'уйу, уг'у, и йе р'іш'ітка така була.* В-54.

РИШТ [р'ішт] -а, ч. Те саме, що КОЗЛА-1. А-2, О-23.

РИШУЛЯ [р'іш'у́ля] -і, ж. Крутілка на льоду: сани, прикріплені жердиною до колеса, яке обертало хлопці. В-54.

РИЯ [р'ійа] -і, ж., анат. 1. Те саме, що РИЛО-1. В-2, В-54, Ж-6. 2. Те саме, що РИЛО-2. Д-21. 3. Ніс собаки. Д-21, Л-9.

РИЯХ [р'і'ях] -а, ч., анат. Те саме, що РИЛО-1. Я-5.

РИБАК [р'іба́к] -а́, ч. Глист у людини. З-11.

РИБПОЛИТИ [р'ібпóлити] оказ. Виконувати всі процеси праці для пошиття сорочки. *Сáвила, варва́рила, микóлила, на со'р'очку ни р'ібпóлила.* З-6.

РИГ [р'іг] рога, ч. 1. Те саме, що РИГ-1 (у багатьох н. пп.). 2. Зуб у дерев'яних вилах. *Рога зламáв... одін остáв.* В-29.

РИДНЯК [р'ідн'áк] -а́, ч. Родич. Д-38.

РИЕСКА [р'і'эс'ка] -и, ж. Частина поля. *Р'і'эс'ка то йак пóле на три час'т'і, то одна – р'і'эс'ка.* Г-26.

РИЗАК [р'іза́к] -а́, ч. 1. бот. Те саме, що РИЗАК-2. Т-5. 2. Те саме, що ШЕРІШ. Н-16.

РИЗАЧ [р'іза́ч] -а, ч. Гостра частина леза ножа. Б-21.

РИЕЦЬ [р'і'эц'ь] -зц'а́, ч. Один із двох передніх зубів зайця. Л-9.

РИЗКА [р'із'ка] -и, ж. Те саме, що РИЗЬ. *І порос'áткови п'ідстел'áйут р'із'койу.* Б-19.

РИЗНИК [р'ізн'і́к] -а́, ч. Зарості молоді берези. З-11.

РІЗЬ-РІЗЬ [р'із'-р'із'!] *виг., дит.* Наслідуює звуки різання дров. М-23.

РША [р'іпа] *-и, ж.* **1.** бот. Овочева коренеплідна дворічна рослина родини хрестоцвітних і плід цієї рослини; Brassica gara L. (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Бруд на тілі. В-13, Г-42. Бруд на ногах і руках. Г-32, Д-22, З-25. *Аї ноги в тибé – хоч р'иу с'її.* С-17.

РШИЦЯ [р'іпиц'а] *-и, ж.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. Р-5.

РІСИТИ [р'іс'іти] *3 ос. одн.* р'іс'іє, *недок., бот.* Цвісти (про жито). М-27.

РІСКА [р'іска] *-и, ж.* Крихта. *Р'іски в р'оти ше не мав.* С-17. *Р'іски в губ'і не ма́ти.* Б-27.

РІСКІ [р'іск'і] *-а, -е.* Прокислий; різкий. *Р'іске мо'ло'кó.* Л-4.

РІСУВНИК [р'ісувн'ік] *-а́, ч.* Вид рубанка для вистругування фальца. Г-21.

РІХ [р'іх] *-у́, ч., реліг.* Гріх. *Ої́ б'уде тоб'і р'іх!..* К-27.

РІЧНЯК [р'ічн'ак] *-а́, ч.* Річний самець зубра, лося. Д-5.

РОБАК [робак] *-а́, ч.* **1.** *ент.* Те саме, що БОРОЗЕННИК. З-25. **2.** Черв'як. *Дирк'і [в картоплині] йа́т би робакі́ поробі́ли – то пир'ї́.* Д-3, З-25; [рубак]. *Дошчові́й рубак.* В-17, З-6.

РОБАЧЛІВИЙ [робачл'івий] *-а, -е.* Червивий. *Віскочн'і [гриби] пшева́жн'е робачл'іви.* Д-3.

РОБИТИ [робіти] *-бл'у́, рідк. -біу́, -биш, недок.* **1.** Працювати. *В сил'і вс'і робі́ят.* С-17. **2.** Обробляти. *То там л'уде робі́ли зéмл'у.* **3.** Організовувати, засновувати. *А в sóрок д'іві́ятóм вже колхóзи ста́ли робі́ти.* В-15.

РОБИТИ ПІДМОЛОТ [робіти п'ідмолот] *незм.* Розчиняти хліб. З-8.

РОБІТНИК [роб'ітник] *-а, ч.* Панський слуга. *Собаќ годувáв роб'ітник... в пана...* Г-38.

РОБОЧИ [робóчи] *-ого, ч.* Те саме що РОБІТНИК. *Врóд'і ми́ робóчи, йа́ його́ трóха позна́ю.* Н-8.

РОВЕР [рóвер] *-а, ч.* Велосипед (у всіх н. пп.).

РОВЕРЕЦ [роверец] *-рцá, ч.* Зменш. до РОВЕР. С-17.

РОВЕРИСТ [роверіст] *-а, ч.* Велосипедист (у багатьох н. пп.).

РОВЕЦЬ [ровец'] *-вц'а́, ч.* **1.** Неглибокий рів (у багатьох н. пп.). **2.** Заглибина у дощці, зроблена за допомогою рубанка. *Дóсочка з ро́вц'ами.* В-23.

РОВНИНА [ровнинá] *-и, ж.* Рівнинна місцевість. *А там ровнинá і л'іс.* О-2.

РОВНЯТИ [ровн'ати || рувн'ати] *-а́йу, -а́йш, недок.* **1.** Вирівнювати щонебудь (у багатьох н. пп.). **2.** Качати полотняну білизну за допомогою качалки і рубля; своєрідне прасування. *Прáли, по'тóм тка́ли, ро'вн'а́ли рубл'óм.* В-47.

РОГАЄ [рогайе́] *-ев, мн.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. С-21.

РОГАЇ [рогайі́] *-ів, мн., бот., обряд.* Гілка з відростками, яку як прикрасу встромляли у весільний коровай. С-21.

РОГАЛИК [рогалик] *-а, ч., кулін.* Печений виріб із тіста у вигляді пташки, приготовлений на Різдво. *Рогáлики кла́ли в мишо́к з мукóйу, а шоб мукá не вивóдилас'а.* Х-7.

РОГАЛІ [рогал'і́] *-ів, мн.* **1.** Рогачі для виймання з печі горщиків. К-53, О-16, П-28, Ч-11; [ругал'і́] О-16. **2.** *обряд.* Те саме, що РОГАЇ. П-36. **3.** Те саме, що РАЇ. К-53. **4.** Те саме, що П'ЯЛА. *Шку́ру нат'егні́ на рогал'і.* П-28.

РОГАТИЙ [рогáтий] *-а, -е.* **1.** Такий, що має роги (у багатьох н. пп.); [рогáти]. *Рогáти жук.* С-17. **2.** *перен.* Пихатий. *Йак багáтиї, то і рогáтиї.* Ф-3.

РОГАТІВКА [рогат'івка] *-и, ж.* Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. К-68; [рогат'івка] К-55.

РОГАТКА [рогáтка] *-и, ж.* **1.** Дерев'яна розвилка з прив'язаною до обох кінців гумовою стрічкою для метання чого-небудь (всі н. пп.). **2.** Плата за вхід на базар; плата за місце на базарі. *Запла́тиши рогáтку, то продава́ї.* Г-4,

Ш-6. **3.** Зупинка автобуса. *Автобус пришов на рогатку.* С-6. **4.** Те саме, що КОЗЕЛ'-6. В-13. **5.** Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. К-25.

РОГАТОЧКА [рогáточка] -и, ж. Те саме, що П'ЯЛА. Б-24.

РОГАТШЕЙ [рогáтшей] -а, -е, вищ. ст. Більш сердитий, зліший; пихатіший. *А йак богáтшеї, так' і рогáтшеї.* Ф-3.

РОГАЧ [рогáч] -á, ч. **1.** Те саме, що РАГІ. В-19, К-59. **2.** Те саме, що РОГАЇ. Т-7. **3.** Рогатий жук (у багатьох н. пш.). **4.** Те саме, що КОПАНИЦА-1. Б-40.

РОГАЧІ [рогач'і] -ів, мн. **1.** Те саме, що РОГАЛІ-1. К-17, М-43, П-44. **2.** Те саме, що ГНОЙОВЕЛА. М-43. **3.** Те саме, що РАГІ. К-47. **4.** обряд. Те саме, що РОГАЇ. П-44. **5.** Те саме, що КОЗЕЛ'-4. Б-19.

РОГАЧКА [рогáчка] -и, ж. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. К-13.

РОГИ [рóги] -ів, мн., обряд. Те саме, що РОГАЇ. *Вір'іж на короваї рóги.* Ч-2, О-12.

РОГІ [рóг'і] -ів, мн. Те саме, що ЗУБАТА КОПАНКА. К-33.

РОГО [рóго] -а, с. Те саме, що РИГ-1. *Рóго одногод'ічноїе.* Б-24.

РОГОВИК [роговік] -á, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Б-19; [ругувік] Б-19.

РОГОВНИЦЯ [роговніц'а] -і, ж. Порохівниця, виготовлена з коров'ячого рога. Л-9.

РОГОЖКА [рогóжка || рогóшка] -и, ж. Те саме, що ПЕНЗИЛЬ. П-15, С-8.

РОГУЛИЙКА [рогулі'єка] -и, ж., обряд. Те саме, що РОГУЛИЦЯ. *Ої те, молодéце молодéйка, чо́го те не ве́ди'еш на йу́лику ї ни заспівáйиш рогу́лі'єку?* Д-11.

РОГУЛИЦЯ [рогу́лиц'а] -і, ж., обряд. Пісня-веснянка. *Заведі́ нам рогу́лиц'у.* К-52.

РОГУЛОЧКА [рогу́лочка] -и, ж., обряд. Пісня, яку виконували в піст. *А в*

п'іст пос'іда́ймо на приз'б'і і сп'івáли рогу́лочок. П-17.

РОГУЛЬКА [рогу́л'ка] -и, ж., обряд. Те саме, що РОГУЛИЦЯ. *Бул'і весновійі так'їїі спец'їйáл'ни пис'н'і – вс'о, вс'о надворі́ вихóдил'і спивáл'і, рогу́л'к'і так нáзва.* В-45. *Д'івч'éта йше на Балáнсову гору́ і спивáле рогу́л'ки.* К-48.

РОГУЛЬКИ [рогу́л'кі] -л'ók, мн. Те саме, що КОЗЕЛ'-4. О-12.

РАЖАНА
РОГУЛЯ [рогу́л'а] -і, ж., обряд. Те саме, що РОГУЛИЦЯ. П-8.

РОГАЛІ [рогал'і] -ів, мн. Те саме, що ГНОЙОВЕЛА. *Рогал'і до гно́йу, а ві́лки до с'іна.* Р-21.

РОДИК [рóдик] -а, ч. Те саме, що РІДНЯК. Б-19.

РОДИМИ [роді́ми] -а, -е. Справжній, породистий. *Роді́ми охóтн'іцк'і соба́ка.* В-2.

РОДИНИ [роді́ни] -і́н, мн., обряд. **1.** Гостювання з нагоди народження дитини. *Йак на роді́ни в нас їдут, то нису́т шос' дит'áче.* С-17. **2.** Хрестини. В-13.

РОДИЦЯ [рóдиц'а] -і, ж. Породілля. *Жінка дити́'єнку роді́л'а і рóдице́йу в порóдах вми'єрл'á.* Г-19.

РОДИЧ [рóдич] -а, ч. Член родини, але менш кровний, ніж свояк. *То не свої́ак, то – рóдич.* Б-40.

РОДІЛЯ [род'і́л'а] -і, ж. Жінка, яка народила дитину. Х-7.

РОДІНА [рóд'і́на] -и, ж. Родичі, родина. *Йа вам про свої́у рóд'і́ну скажу́... про вс'іх скажу́... П-15. На запиткі́' йшла рóд'і́на блі́кша.* П-46.

РОДНИНОНЬКА [родні́нон'ка] -и, ж., збір., пестл. Те саме, що РОДІНА. *Да ві́нес' кал'і́нон'ку – звесел'і́ родні́нон'ку.* (Весільна пісня). В-58.

РОДНЯ [род'н'á] -і, ж., збір. Те саме, що РОДІНА. *Зна́йут' ус'і, йак то ка́жут', з йакéї́ род'н'і́, з йакóго хаз'áйства* [парубок чи дівка]. Ф-3.

РОДОВИТИЙ [родовітій] -а, -е. Те саме, що РОДИМИ. 3-39.

РОДЯНИЙ [рід'аний] -а, -е. Народжений. *В менє брат в сороковому рід'аний.* К-38.

РОЖА¹ [рѳжа] -и, ж., бот. Мальва; Malva. *Їа рѳжу не^м с'їяла – самá наросла.* С-17, К-58.

РОЖА² [рѳжа] -и, ж., мед. Захворювання шкіри, при якому на ній з'являються червоно-сині плями. *Рѳжу хѳд'ат спáл'увати до бабєї.* С-17.

РОЖАНА [рожанá] -án, мн. Те саме, що РОЖЕН. РОГАЛІ-1. Б-24.

РОЖЕН [рожєн] -жнá, ч. 1. Загострена гілка, на яку настромлюють сало, коли його печуть на вогнищі. *Їа вогѳн' роскладу, а ти рожні повирізуї.* С-17. 2. Загострений кілок на дні ями-пастки. О-16, П-28. 3. Гостра гілка, на яку нанизують рибу. Н-13. 4. Те саме, що ОЖУГ-1. Г-38. 5. Ручка у возі. *В сáн'ах – рѳчка, у вѳз'і – рожєн.* Ж-10. 6. Ручка в санях, до якої кріпиться драбина. Г-38. 7. Один з чотирьох кілків-опор у санях, щоб перевозити дрова без драбин. Б-35. 8. Те саме, що РОГАЛІ-1. В-30. 9. Розпечене залізо. К-59.

РОЖЕНЕЦЬ [рожєнец'] -н'ц'а, ч. Те саме, що РОЖЕН-1. *Вістружи рожєнец' – сала напе^мчєм.* 3-2, П-51; [рожєниц']. *Рожєниц' – то пáлка сáло спечї.* 3-30, П-32.

РОЖЕНИЦЯ [рѳжениц'а] -і, ж. Пологовий будинок. *Зáра не^мá рѳжениц'і, вѳз'ат' в Кáмин' родїти.* В-6.

РОЖЕНЦЄ [рожєнц'є] -а, с. Те саме, що РОЖЕН-1. Н-21.

РОЖЕНЦИ [роженці] -ів, мн. 1. Те саме, що РАП. Б-1. 2. Те саме, що РОЖЕН-3. П-37.

РОЖЕНЧИК [рожєнчик] -а, ч., обряд. Те саме, що РОГАЇ. П-28.

РОЖИВАТИСЯ [роживáтис'а] -áйус'а, -áйєс'а, недок. Починати краще жити; розживатися. *І тут даваї вже роживáтис'а, йак хто м'їх.* 3-27.

РОЖИЦІ [рожіц'і] -іц', мн. Дерев'яне бокове кріплення воза навпроти коліс. Б-41.

РОЖНА [рожнá] -ів, мн. 1. Дерев'яні вила на два зуби до сіна. Ж-3, Л-5. 2. Те саме, що РОГАЛІ-1. Г-5.

РОЖНИ [рожні] -ів, мн. 1. Гострі кілки в стїжку, на які настромлювали снопи. Р-5. 2. Дріт, на який нанизують гриби для сушіння. П-44. 3. Гострі роги козла без відростків. А-2, Г-38, М-45. 4. Те саме, що РОГАЛІ-1. Г-38, Ж-4, М-45, П-4. 5. Вила до сіна. Г-11. 6. Вила до гною. В-8, М-36. 7. Те саме, що КОЗЕЛ¹-4. В-54, Д-21, 3-39, К-43. 8. Те саме, що РОГАЇ. 3-39, М-49, Н-21. 9. Те саме, що П'ЯЛА. Т-11.

РОЖНИК [рожнік] -á, ч., бот. Чистотіл; *Chelidonium majus* L. *Бородавкїє рожникѳм мázали.* Ч-6, В-13.

РОЖНО [рожнѳ] -жнá, с. 1. Те саме, що РОЖЕН-1. Д-21; [ружнѳ] Ж-6, О-20. 2. Палиця, якою пригортають солому, коли смалять свинню. Н-21. 3. Загострений кілок, який забивають для кріплення тину. Б-43. 4. Палиця біля гребеня в пристосуванні для прядіння. В-10. 5. Загострена палиця, яку підбивали під копицю, щоб можна було перетягти її в інше місце. 3-37. 6. [рѳжно]. Будь-який загострений предмет. *Все гѳстрєйє – рѳжно.* П-53. 7. Те саме, що РОГАЛІ-1. Л-6.

РОЖОК [рожѳк] -жкá, ч. 1. Зменш. до РИГ-1 (у багатьох н. пп.). 2. Зуб у вилах. О-29. 3. Мисливський рїг для подавання сигналів. Б-19. 4. Відросток на рогах козла, який тільки почав рости. Д-22, С-62, С-65.

РОЖОН [рожѳн] -жнá, ч. 1. Те саме, що РОЖЕН-1. А-2, В-54. 2. Те саме, що РОЖЕН-2. Ж-5, 3-21, М-49. 3. Ручка лопати. У-4. 4. Те саме, що РОЖНО-4. *Шѳб пр'єсти, йє днїшче, рожѳн і куж'їлка.* Х-10, В-13. 5. Гостра паличка, якою перевіряють, чи зварилася картопля. С-65. 6. Те саме, що РОЖОК-2. *Зламáлос*

два рожні – то вилкі викидаї. М-36, С-60. **7.** Те саме, що РОГАЛІ-1. Л-23. **8.** Те саме, що ПОПКАЧ-2. Т-2. **9.** Те саме, що РОЖЕН-5. Ж-3. **10.** Те саме, що РОЖЕН-6. Ж-3. **11.** Те саме, що РОЖНО-6. *Пробіла нóгу на ро́жón.* 3-39. **12.** [ружón]. *Ружón в печ'ї ж'ер поворушіти.* С-19. **13.** Погана людина. *О! то дóбрий рожón!..* 3-32. **14.** перен. Холодний пронизливий вітер. *Війшов йак на рожón.* В-10, 3-32, С-27. **15.** ?. [У прокльоні:] *Шоб тобі рожón с'ів!* К-3. **16.** *На рожна!* – ‘уживають замість показування дулі’. Ш-6.

РОЖОНЧИК [рожónчик] -а, ч. Те саме, що РОГАІ. П-26.

РОЗБАЗУРИТИ [розбазу́рити] -уру, -уриш, док. **1.** Витратити що-небудь нерозсудливо (перев. про гроші). *Получит гроши і розбазурит на горілку.* С-17. **2.** Розбестити, розмазати (про дитину). *Розбазурила д'ітеї і шо хоч робі з йїми.* С-17.

РОЗБАХАТИ [розбахати] -аїу, -аїиш, док., знев. Розширити отвір, розтягти одяг або взуття. С-17.

РОЗБИРАТИС [розбира́тис || розбира́тиса || розбира́тис'а] -аїус, -аїїса, недок. **1.** Роздягатися. *Розбираїса і л'агаї спати.* С-17. **2.** Розумітися на чомусь. *Ти так розбираїса в машинах, йак свин'а в книжках.* С-17. **3.** Порозумітися. *Йа говорила по-своїому... Йа розбираїус'а, і вони розбираїуц'а.* Ф-3.

РОЗБИТИ [розбіти] -біу, -біеш, док. **1.** За допомогою ударів поділити що-небудь на дрібні шматки (у всіх н. пп.). **2.** Поміняти великі купюри на дрібніші. *В тебе нема розбіти сотку?* П-15.

РОЗБРОТ [розбрóт] -у, ч. Аморальність. *А типер серед молодіх розбрóт так 'її, шо!..* П-37.

РОЗБРУЙ [розбру́ї] -а, ч. Безладдя. *Йак почне шо шукати, то так 'ї розбруї в дрóвіт'н'ї зробит, шо ного́у не"ма де стáти.* С-17.

РОЗБУРИТИ [розбу́рит'ї] -у, -иш, док. Розкидати, розвалити. *Кон'ушн'у розбу́рил'ї.* Х-8.

РОЗВАЛОК [розва́лок] -лка, ч. **1.** Залишки чого-небудь розваленого. С-17. **2.** перен. Стара хата. С-17.

РОЗВАЛЮВАТИ [розва́лювати] -уйу, -уйеш, недок. **1.** Руйнувати будівлю. *Парт'їя розва́лювала церкві.* С-17. **2.** Ліквідувати організацію. [Коли почали будувати церкву?] *А тут едовó, йак стáли розва́лювати колхóзи.* Н-15.

РОЗВАЛЮХА [розвал'у́ха] -ї, ж. Те саме, що РОЗВАЛОК-2. ~~**РОЗВЕРБАХ**~~ *розвал'уси, шо ї топіти стра́шно.* С-17.

РОЗВЕРЕНКАТИСЬ [розверен'е́катис'] -аїус', -аїес'а, док. Розбазикатись. Б-16.

РОЗВЕСТИ [розвесті́ || розвисті́] -еду́, -едеш, док. **1.** З невеликої кількості насіння мати багато плодів або рослин через деякий час. *Ц'ої сорт картóпл'ї хочу розвесті.* Г-16, К-17. **2.** Розкласти вогнище. *Все сирé, и ни мóжу розвисті́ вогón'.* С-17. **3.** Розлучити когось. *Старá хоче синá розвисті́ з нивіскоїу.* С-17. **4.** [рузвисті́]. Розборонити забяк. *Дéхто бйéца, то дивча́та рувиду́т чи хлопци, да ї вс'о.* С-69.

РОЗВЕСТИС [розвесті́с] -еду́с, -едéса, док. Те саме, що РОЗВЕСТИСЬ¹-1, 2. В-29, С-65.

РОЗВЕСТИСЬ¹ [розвесті́с'] 3 ос. одн. розведéц'а, док. **1.** У великій кількості самосів почав рости (про рослини). *Ну тут і кропіви розвелóс'.* Г-16. **2.** Розмножитись (про звірів). *Зв'ирині розвелóс' тепér!..* Л-1, О-16.

РОЗВЕСТИСЬ² [розвесті́с'] -еду́с', -едéс'а, док. Розлучитися (про подружню пару). *Мару́с'а розвелас'а з своїм.* Г-16, С-17.

РОЗВИЛЯНИЙ [розвіл'а́ний] -а, -е. Такий, що має відростки (про роги оленя, лося, козла). *В козла́ розвіл'аний р'іг.* 3-28.

РОЗВІДНИК [розв'ідник] -а, ч. Чоловік, який розірвав шлюб із дружиною. Х-7.

РОЗВІДНИЦЯ [розв'ідниця] -і, ж. Жінка, яка розірвала шлюб із чоловіком. *Розв'ідниця не може м'ісити короваї.* Х-7.

РОЗВІТРИТИСЬ [розв'ітритис'] 3 ос. одн. розв'ітриц':а, док. Розвіятися з вітром. *Шос' кепс'ке хаї розв'ітриц':а по л'іси.* Р-29.

РОЗВОРА [розвора] -и, ж. Деталь у передній частині воза. С-17.

РОЗГЛЯДИНИ [розг'лядини] -ин, мн., обряд. Заручини (?). Б-40.

РОЗГРІБАХІ [розгр'ібах'і] -ів, мн. Те саме, що ГНОЙОВЕЛА. В-54.

РОЗГУХАТИ [розг'ухати] -айу, -айеш, док. Розгойдати. *Хлопци зойдалку йак розг'ухають!..* П-8.

РОЗГЕРЕГА [розгерéга] -і, ч. і ж. Той, хто має криві ноги. С-17.

РОЗДВО [Роздвó] -а, с., реліг. Різдво Христове. Д-34; [Руздвó] П-37.

РОЗДЕРА [роздéра] -и, ж., знев. Дівка. *Так'і морóс, а твоїа роздéра хóдит бес хустк'і.* С-17.

РОЗДЗЯВА [розз'áva] -и, ч. і ж., знев. 1. Той, у кого весь час розтулений рот. *Розз'áво! стулі рóта.* С-17, Д-39. 2. Неуважна забудькувата людина. *А тáйа розз'áva знов шука́йе ша́нку.* С-17.

РОЗДЗЯВКУВАТИ [розз'áвкувати] -а, -е. Неуважний, забудькуватий. С-17.

РОЗДРІПАНЕЦЬ [роздр'іпанец'] -нц'а, ч. Те саме, що РОСТРЕПА. М-19.

РОЗДРІПАНКА [роздр'іпанка] -и, ж. Те саме, що РОСТРЕПА. М-19.

РОЗЕХУДНИК [розех'удник] -а, ч., бот. Розхідник плющовидний; *Glechoma hederacea* L. *Отепér вже не покажу́ розех'удник, бо тепér вже йогó нима́.* *Вун цвигé тóже жóвтим цв'ітом, вун на зимл'і, вун так'і нивил'ічин'к'і... Вун так, йа́г би розхóдиц':а.* В-39; [розих'ідник] О-32.

РОЗИНА [розіна] -и, ж. Те саме, що ДУБЕЦЬ-2. *В углу́ стойáли розіни... Отó вóз'ме вона́ [вчителька] р'із'ку і л'упит'учн'а.* Г-47.

РОЗИХУДНИЧОК [розих'удничок] -чка, ч., бот. Зменш. до РОЗЕХУДНИК. В-39.

РОЗКАЗВАТЬ [роз'казват'] -айу, -айеш, недок. Розказувати, розповідати. *Так роз'казвал'і нам.* В-11.

РОЗЛАЗЮХА [розлаз'уха] -и, ж., бот. Підберезник; *Lessinum scabrum.* С-56.

РОЗЛІЧИТИСЯ [розл'іч'іт'іс'а] -ч'ус', -ч'іс'а, док. Розрахуватися. *Розл'іч'івс'а, здав пос'ц'ел', одáv тóйе об'ят'е.* П-10.

РОЗМАЇТИЙ [розмай'ітій] -а, -е. Різний, різноманітний. *Розмай'іти штук'і докázувал'і.* М-51; [рузмай'ітій]. *Ту живé, е; з ружмай'ітих сторóн.* В-52.

РОЗНЕСИНИ [рознэсини] -ин, мн., обряд. Те саме, що ГОСТИ-2. Щ-2.

РОЗНІОНЯТИСЯ [розн'ун'атис'а] -айус'а, -айес'а, док. Розплакатися. Г-8.

РОЗОРА [розóра] -и, ж. 1. Глибокий вузький рівчак між грядками, куди збігає вода. *Внизу́ йа завше висипáю розорі.* С-17. 2. Спосіб оранки від країв грядки до середини. Х-7.

РОЗРИВОК [розр'івок] -вка, ч. Відпочинок з веселощами після якоїсь роботи. *Трéба ж дитіни мáти розр'івок по нагу́ци?..* Г-16, С-17.

РОЗТЄТКА [розт'этка] -и, ж. Дитина з верхньою роздвоєною губою. П-48.

РОЗТРИПАНЕЦЬ [ростріпанец'] -нц'а, ч., знев. Той, хто має нерозчесане волосся. М-7.

РОЗУЗНАТИ [розузнáти] -áйу, -áйеш, док. Дізнатися. *Тутка нáда йому́ [партизанові] розузнáти.* Н-5.

РОЗУМАХА [розумáха] -і, ж., пестл. Розумне дитя. *Ої ти ж, моїа розумáхо!* С-17; [розумéха] Г-8.

РОЗУМАШКА [розумáшка] -и, ж., пестл. Зменш. до РОЗУМАХА. С-17.

РОЗ'ЮШИТИСЯ [розйушітис'а] *-у́с'а, -і́с'а, док.* Розсердитися. П-46.

РОЇТИС [ройт'іс] *3 ос. одн.* ройа́ц:а, *недок.* Паруватись (про звірів). *Вовкі і за́йці ройа́ц:а висно́йу.* В-8.

РОКА [рока́] *-ів, мн.* Роки, літа. *То ж ма́йу рока́!* З-14.

РОКЕТА [рок'ета́] *-и, ж., бот.* Вид вербового куща. *Рок'ета не дере́во, а бабі́є не л'у́діє.* Н-21.

РОКОВИ [рокові́] *-а́, -е́.* Такий, що відзначають раз на рік (про велике свято). *Сплéн':е – роковé с'ва́то.* С-17.

РОКУВЩИНА [рокувшчи́на] *-и, ж.* Велике свято, яке відзначають раз у рік. *Св'ата́йя Тро́йца – то рокувшчи́на.* С-8.

РОМЕЗДАТИ [ромездати́] *3 ос. одн.* ромездáйе, *недок.* Жувати жуйку (про тварину). Б-19.

РОНГЕЛЬ [ронгел'] *-нгл'а, ч.* Кастрюля. *Ц'о́й ронгел' без йі́днóго з'у́ха.* С-17.

РОНДЕЛИК [рондэлик] *-а, ч.* Ківш із довгим держакком для зачерпування води з криниці. Л-8.

РОНДЕЛЬ [рондел'] *-ндл'а, ч.* Черпак. С-8; [ру́ндел'] Л-23; [рундéл'] К-68.

РОНДИЛЬ [рондил'] *-а, ч.* 1. Великий кухоль. *Наби́ру в рондил' воді́.* П-32. 2. Скворода. С-63.

РОПА [ропа́] *-і́, ж.* 1. Сік з квашеної капусти. *Шос' ропá солóна, хо́ж би капу́ста бу́ла до́бра.* С-17. 2. Те саме, що КВАС-4. С-60.

РОПАТЬ [ропат'] *-айу, -айеш, недок.* Стукати. *Йа́кіїс' ропáйе в двéри.* К-28.

РОСАДА [росáда] *-и, ж., збір.* Молоді рослини капусти, які вирощують з насіння в парниках, щоб потім пересадити у відкритий ґрунт. *Шос' мойá росáда не зишлá – бу́ду бес капу́сти.* С-17, Г-16.

РОСИШКА [росішка] *-и, ж.* Те саме, що РАГІ. С-60; [рос'ішка] М-45.

РОСІЯНЕЦЬ [рос'ійáнец'] *-нц'а, ч.* Росіянин. К-60.

РОСІЯЧКА [рос'ійáчка] *-и, ж.* Росіянка. В-35.

РОСКАЗВАТИ [роска́звати] *-звуйу, -звуйеш, недок.* Розказувати, розповідати. *Хло́пци роска́звуйут про все.* К-6. *Йа шч'е по́мн'у, йак мойá ба́ба роска́звала...* Р-22.

РОСКАРАКА [роскара́ка] *-и, ж., знев.* 1. *бот.* Дерево, у якого стовбур роздвоюється, розгалужується. С-17. 2. *перен.* Той, хто має криві ноги. Б-44, С-17.

РОСКАРАКУВАТИ [роскара́кувати] *-а, -е.* Кривий, покручений (про дерево). *Йак'іс' роскара́куватих дрoв наві́у́с.* С-17.

РОСКАРАЧКА [роскара́чка] *-и, ж.* Розколота палиця для лову вужів. О-4, Р-35.

РОСКВАЗЬ [ро́скваз'] *-і, ж.* 1. Пороки тане сніг. Т-5. 2. Вода і талий сніг на дорозі. Т-5.

РОСКЕДЬ [роскéd'] *-і, ж.* Нелад, розгардіяш; розбрат. *Роскéd' вели́кії в нас тупéр.* О-17.

РОСКІДНИЙ [роск'ідні́й] *-а́, -е́.* Такий, що все своє роздає, не щадить. М-23.

РОСКІДАТИС [роск'ідатис] *-айус, -айі́єса, док.* 1. Розруйнуватися. *Полáд'м', а то бу́да гет' роск'іда́йец:а.* С-17. 2. *перен.* Не відбутися. *В сус'іду висі́л':е роск'ідалос.* С-17. 3. [роск'едатис']. Отелитися. *На́ша коро́ва роск'едалас'.* З-11.

РОСКІДЧАНИ [роск'ідчани] *-а, -е.* Такий, що не тримає свої речі в порядку. Г-26.

РОСКІШНИЙ [роск'ішні́й] *-а, -е.* 1. Багатий. *То́ї д'іт роск'ішні́, бо до́бре жив.* В-17. 2. Безпутний, лінивий. *Ничо́го ни дба́йе роск'ішна л'уді́на.* К-70.

РОСКІШНО [роск'ішно] *присл.* Добре; зручно. *Тут мен'і сид'іти роск'ішно.* М-21.

РОСКЛЬОЦАТИ [роскл'оцати] *-айу, -айеш, док.* Розбризкати, розлити воду або якусь рідину. К-9.

РОСКОТИТИСЯ [роскоті́тис'а] *3 ос. одн.* роскóтиц'а, *док.* Народити

малят (про лисицю і вовчицю). *Вовчи́ця*'а *роскоті́лас'а* *ту́та*. Ж-14.

РОСКОШУН [роскошун] -а, ч. Той, хто живе в розкоші. *Бач, і не^н зго́рби́ло то́го* *роскошу́на*. С-17.

РОСКОШУХА [роскошуха] -х'і, ж. Жін. до РОСКОШУН. С-17; [рускушуха] Х-5.

РОСКРИЖУВАТИСІ [роскрижува́тис'і] -у́йус', -у́йес'і, док. Нагну́тис'я вперед так, щоб між ногами побачити небо. *Од в́рок'ів в д́вєрах* *роскрижува́тис'і* *тре́ба*. Ж-16.

РОСКУДАКАТИС [роскуда́катис] 3 ос. одн. *роскуда́кайец'а*, док. Утворювати короткі звуки (про курку, яка знесла яйце). *Дес' в зі́л'і* *ку́рка* *роскуда́калас...* *Пу́їді* *пошука́ї* *йаї́це*. С-17; [роскуда́катис] С-17.

РОСКУДЛАНИ [роску́длани] -а, -е. ~~ТАКИЙ, що має нерозчесане волосся.~~ С-17.

РОСКУДЛАЧ [роску́длач] -а, ч., *знев.* Те саме, що РОСТРЕПА-1, 2. С-17.

РОСКУПАЛО [роскупáло] -а, с. ? *Ої* *купáло*, *роскупáло* *в нас* *на в́улиц'у* *упáло*. (Купальська пісня). З-3.

РОСЛИЙ [рослі́й] -а, -е. Високого росту і сильний. *От* *рослі́й* *хло́пці'*. Б-19.

РОСОХА [росо́ха] -и, ж. 1. Те саме, що КОЗЕЛ'-4. Г-15. 2. Те саме, що РАГІ. Ж-5, К-71, С-6, Ф-1; [росо́ха] С-19. 3. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. З-2.

РОСОХИ [росо́хи] -ів, *мн.* 1. Те саме, що РАГІ. П-23; [ра́сохи] З-29. 2. Те саме, що РОСКАРАЧКА. Ж-5; [росо́хи] Ж-5. 3. Вила з двома зубами. Ч-6.

РОСОХАШКИ [росо́хашкі] -шо́к, *мн.* Пристосування зі стовбура молоденької сосинки з сучками для розминання вареної квасолі, моркви, картоплі. З-14.

РОСОШКА [росо́шка] -и, ж. 1. Те саме, що РОСКАРАЧКА. С-60; [рос'о́шка] М-45. 2. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. З-37.

РОСПЕЛЕХАНИЙ [роспелéхани́й] -а, -е. Розкуйовджений. *Роспелéхане* *волос':а* *на* *голов'і*. Б-40.

РОСПЕЛЕХАТИСЬ [роспелéхатис'ь] -а́йус', -а́йес'а, док. Розкуйовдитись (про волосся). Б-40.

РОСПЛУГ [ро́сплуг] -а, ч. Те саме, що РОЗОРА-1. *І* *вона́* *говóре:* “*Втика́йте*, *д'ітки*, *е, с* *хатів* *на... на* *ро́сплуг*”. М-47.

РОСПЛУГА [ро́сплуга] -и, ж. 1. Відорана скиба землі; борозна. *Кол'іс'* *йак* *кун'ми* *ора́л'і*, *то* *карто́хлу* *в* *ро́сплугу* *к'ідал'і*. Є-1. 2. Те саме, що РОЗОРА-1. *Йа* *ше* *ма́л'ен'ка* *була́*, *то* *по́їду* – *вони́* *жнут'*, *а* *йа́* *ро́сплугу* *вибира́йу*. П-14.

РОСПОРКА¹ [ро́спорка] -и, ж. Ширінка в чоловічих штанях. *Защи́бні* *ро́спорку*, *распу́т'ину!* *Л'у́ди* *с'ми́йуц'а*. С-17, П-15.

РОСПОРКА² [роспо́рка] -и, ж. 1. Те саме, що РАГІ. Т-7. 2. Те саме, що РОСКАРАЧКА. Т-7. 3. Те саме, що П'ЯЛА. Ж-6.

РОСПРИНДИТИС [роспрі́ндитис] -і́нжуса, -і́ндиса, док., *знев.* Образитися, розсердитися. *Ничо́го* *про́ти* *не^н* *кажі́* *т'о́тци*, *бо* *роспрі́ндиц'а*. С-17.

РОСПУСТА [роспу́ста] -и, ж. 1. Аморальний спосіб життя (у багатьох н. пп.). 2. Неслухняний син. М-49.

РОСПУСЬТЯНИ [роспу́с'т'яни] -а, -е. 1. Розпущений (про волосся). *О* *їди!* *їди!* *Там* *роса́вка* *с* *косі́ма* *роспу́с'т'яними...* Т-4. 2. Розпещений, розманіжений. Г-16.

РОСПУТСТВО [роспу́тство] -а, с., *збір.* Неслухняність, неповага до старших. Р-4.

РОСП'ЯТТЯ [росп'я́т'а] -а, с. 1. Хрест із зображенням розп'ятого на ньому Ісуса Христа (у всіх н. пп.). 2. Надмогильний хрест. *На* *росп'я́т'і* *пов'ісили* *ручника́*. С-8.

РОССИПАТИСА [рос:і́патиса] -і́пл'уса, -і́писа, док. 1. Сиплючись, падати, безладно котитися, розкидатися в різні боки (у багатьох н. пп.). 2. *перен.*

Народити дитину. *Твоя нивійстка ше не рос:іпалас?* С-17. **3.** перен. Оцени- тись. В-3.

РОССОХА [рос:о́ха] -і, ж. Стовп, угорі роздвоєний, який ставили посеред клуні для підтримування балок. С-17.

РОСТАЛЬ [ро́стал'] -і, ж. Те саме, що РОСКВАЗЬ-2. С-9.

РОСТАННІЙ [ростáн':іі] -а, -е. Перехресний (про дороги). *Шос' дала там [...] і сказа́ла на ростáн':у дорóгу задопта́ти і йе вікинути там.* Ч-4.

РОСТЄТИЙ [рос'т'єти́й] -а, -е. Розрі- заний; роздвоєний. *Рос'м'єта губа́.* Р-9; [рус'т'єти́й] В-17.

РОСТОК [ростóк] -ткá, ч., бот. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. Л-13.

РОСТОПОЛЬ [ростóпол'] -а, ч., бот. Чистотіл; Chelidonium. Б-19.

РОСТОЧИТИ [росточі́ти] -у́, -иш, док. Розширити і подовжити. *Ої свáту, наш свáту, росточі́ нам хáту, росточі́ нам с'іни, шоб вс'і гóстоїки с'іли.*

РОСТРАВИТИС (Весільна пісня). Д-18.

РОСТРАВИТИС [ростраві́тис] 3 ос. одн. ростра́вицá, док. Звикнути до кращої їжі, а гіршу не хотіти (про домашню тварину). *Корóва готáвоюу ростраві́лас – типєр с'іна ни хóче.* С-17.

РОСТРЕПА [рострэ́па] -и, ж. і ч., знев. **1.** Той, хто з розтріпанним волоссям. *Нáша до́ц'а год ви́тру рострэ́поїу стáла.* С-17. **2.** Неохайна людина. Н-21. **3.** лайл. Непотрібна людина. *Ти ж йакáс' рострэ́па, а не жу́нка!..* С-17.

РОСТРЕПАНИ [рострэ́пани] -а, -е. Розкуйовджений. С-17.

РОСТРУХАНІЙ [ростру́ханий] -а, -е. Те саме, що РОСТРЕПАНИ. К-2.

РОСТЯЖКА [рост'áжка] -и, ж. Те саме, що П'ЯЛА. П-53.

РОСТЬОПА [рост'о́па] -и, ж., знев. Те саме, що РОСТРЕПА. Л-8.

РОСФЕРИЩУВАТИС [росфе^рр'і- шчуватис] 3 ос. одн. росферішчуйецá, недок. Розходитися (про краї одягу). *Животá ма́йе – аж рубáшка*

росфе^рр'ішчуйіцá. С-17; [росхвирі- шчуватис] С-17.

РОСХВАЛКА [росхвáлка] -и, ж. Тренувальні постріли мисливців. *Хто йак мóже стрил'áти – відно на росхвáлци.* С-6.

РОСХІДНИЙ БОРЩ [росх'ідній борщ] -о́го -у́, ч., обряд. Те саме, що ГОСТИ-2. Р-13.

РОСХОДИТИСЬ [росхóдитис'] 3 ос. одн. росхóдиц'а, недок. **1.** Розійтися в різні боки. *Дáл'і ц'а дорóга росхóдиц'а, на Городішче бóде напра́во.* С-17. **2.** Розлучатися. *Кáжут, Мейшикова гону́ка росхóдиц'а з свої́м.* С-17. **3.** Переста- вати існувати. *Отó тóго ро́ку бу́ло, йак Пóл'шча росхóдилас'.* К-38.

РОСХРИСТАНИ [росхр'істани] -а, -е. Такий, що має розстебнутий одяг. С-17.

РОСХРИСТАТИС [росхр'істатис] -айус, -айіса, док. Бути у незастебнутому одязі. С-17.

РОСХРИСТАЧ [росхр'істач] -рош'і ж. Неохайна людина у розстебнутому одязі. *О! Наш росхр'істач іде! В'єчно не^мма́йе ту́з'іку.* С-17.

РОСЧЕНІТИС [росчен'іт'іс] 3 ос. одн. росчен'іцá, док. Народити малят (про лисицю, вовчицю). 3-16.

РОСЧЕПКА [росчэ́пка] -и, ж. Те саме, що РОСКАРАЧКА. Л-11.

РОСЧП [ро́сч'іп] -єпа, ч. Те саме, що РОСКАРАЧКА. С-56.

РОСЧУХАНІЙ [росчу́ханий] -а, -е. Розчесаний, причесаний. Д-8.

РОСЧУХАТИ [рос^шчу́хати] -айу, -айеш, док. Розчесати. *Рос^шчу́хаї чупріну і заплиті.* С-18. *Воз'мі́ грибинцá і росчу́хайиш ковт'.* П-37; [рошчу́хати] В-25.

РОСЩОП [росщóп] -а, ч. Те саме, що РОСКАРАЧКА. 3-28.

РОТАЙ [ротáй] -айá, ч., знев. **1.** Лю- дина з великим ротом. С-20. **2.** Криклива (сварлива) людина. *Тóго ротайá на вс'о́ї с'інокóс чу́ти.* С-17.

РОТИЙ [роті́й] -а, ч. Те саме, що РОТАЙ-1, 2. С-17.

РОТЯРА [рот'áра] -и, ч., згруб. Великий рот. *От рот'áру розз'áвив!* С-17.

РОХА [рóха] -и, ж., фаун. Свиня. *Та рóха все потириувиртáла.* Х-2.

РОХКАТИ [рóхкати] 3 ос. одн. рóхкайе, *недок.* Подавати голос (про дику свиню). В-3, М-40, О-14, Ф-1.

РОЧКАТИ [рóчкати] 3 ос. одн. рóчкайе, *недок.* Те саме, що РОХКАТИ. П-53.

РОЧНИК [рóчн'ík] -а, ч. Уродженець певного року. *Йа sóрок дрúг'í рóчн'ík.* Є-1. *Муї наїстáрши син, е, sóрок четвэрти рóчн'ík.* М-51.

РОЧНЯК [рочн'ák] -á, ч., фаун. Річний самець корови, оленя, лося. К-59, Л-9, М-45, П-24, С-53, Т-2; [рошн'ák] С-17, Т-8; [р'ічн'ák] У-10.

РОЧОК [рочóк] -чкá, ч., *пестл.* Рік. *Не в'ід:áї, мойá мáт'інко, ц'ої рочóк – хаї йа поношу ц'ої зелéнен'киї в'іночóк.* (Весільна пісня). Д-18.

РОШИ [рóш'í || рóш'í^ш] -еї, *мн.* **РОШКИ** [рóшк'í] Б-11, С-65, Т-8.

РОШКИ [рóшк'í] -жок, *мн.* Те саме, що П'ЯЛА. К-71.

РОШКІ [рóшк'í] -жок, *мн.* Спеціальне пристосування на голову теляті, щоб не ссало корову. Р-29.

РОШКОШНИЦА [рошкóшн'іца] -и, ж. Те саме, що РОСКОШУХА. *Йа то не нáт:о булá [замучена роботою] – йа булá рошкóшн'іца.* М-48.

РОШНИК [рóшник] -а, ч. Ровесник, одноліток. *Мойї рóшник'í вже повмирáли.* С-17.

РОШНИЦА [рóшница] -и, ж. Ровесниця. С-17.

РОШШУГАТИ [рош:угáти] -áйу, -áйїш, *док.* Те саме, що РОЗГУХАТИ. *Гóйдачка там булá. По двох рош:угáймо. А коровіе пасу́ца, а миe отó гóйдаїмос.* С-25.

РОШТ [рошт] -а, ч. Те саме, що ВИШКА-1. *Подас'і солóму на рошт.* Ж-7; [руш'т] Ж-7.

РОЩ [рошч] -і, ж. Невеликий ліс, гай. *Дубóва рошч.* О-32.

РОЯ [ройá] -і, ж. Те саме, що ЛАЯ-2. В-8.

РУБАК [рубáк] -á, ч., *ент.* 1. Черв'як. С-22. Дощовий черв'як. П-6. 2. Те саме, що ШАШВІЛЬ. *То рубакé, шо йід'áт' дáриво.* Д-19.

РУБАНЕЦ [рúбанец] -нца, ч. 1. Відрубані тонкі стовбури дерев, складені в складометри. *Рóбит в л'ісхóзи. Хóдит в л'іс і стáвит рубанци.* С-17. 2. Будь-яка товста палиця. *А рúбанцом йогó по спіни!.. Рúбанцом.* С-17.

РУБАНКА [рúбанка] -и, ж. Рубаний з дроту шріт для мисливського набою. Д-39.

РУБАНКІ [рúбанк'í] -ів, *мн.* Те саме, що РУБАНКА. *Шрóту не булó де купіти, то робіли сам'і рúбанк'і.* Б-34, Б-38.

РУБАНЦИ [рúбанци] -ив, *мн.* Те саме, що РУБАНКА. М-16, О-25.

РУБАТТЯ [рубáт':а] -а, **РУГОГАТИ** що ГОНУЧА-2. *Пудлóгу мíла рубáт':ем.* 3-6.

РУБАХА [рубáха] -и^е, ж. Те саме, що ГОНУЧА-2. *Вуз'м'é рубáху і в'ётри стулá.* Г-42, В-25.

РУБАШКА [рубáшка] -ї^ш, ж. 1. Чоловіча кольорова сорочка. *Гáрну рубáшку купíла сíнови.* Г-16, С-17. 2. Ганчірка, за допомогою якої виймають з печі горщики. С-56.

РУБАШНИК [рубáшни^к] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. С-56.

РУБЕЛЬ [рубéл'] -бл'á, ч. 1. Російська грошова одиниця (всі н. пп.). 2. Жердина, за допомогою якої прив'язують сіно на возі. *Наїлúч:и грабóви рубéл'.* С-17. 3. Пристосування для качання білизни (замість прасування). *На горі в менé ше і зáра йе рубéл' і качáлка.* С-17.

РУБЕЦЬ [рубéц'] -бц'á, ч. 1. Шов, утворений при зшиванні двох кусків тканини (всі н. пп.); [рубéц] С-17. 2. Те саме, що КЛИН-2. Д-19.

РУБУТНИЧОК [рубутничо́к] -чка́, ч., *знев.* Поганий працівник. П-26.

РУБЦЮХ [рубц'у́х] -а, ч., *орн.* Те саме, що ВОРАБ². Р-19.

РУБЧИК [ру́бчик] -а, ч., *кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. *Др'іж-но мин'ї рубчик.* С-34.

РУВ [рув] *ровá* || *ро'ва́*, ч. Рів. *Дивіс, ни впадї в рув.* Г-16; [рев] *ровá*, ч. *Йак дам в бек, то впадеш в рев.* С-49.

РУВНИНА [рувнина́] -ї, ж. Рівне поле. О-2.

РУВНЯ [ру́вн'а] -і, ч. і ж. **1.** Представники одного соціального стану. С-17. **2.** Одноліток. *Ти мин'ї ни ру́вн'а – йа старá, а ти молодї.* С-17.

РУВЧАК [рувча́к] -á, ч. Невеликий рів, канава. *Рувча́к так'її невел'їк'її був, і вода́ бул'á <...>, то із:а то́го, шо струмо́к* [назвали село Струмівка]. С-61.

РУВЧАЧОК [рувчачо́к] -чка́, ч. Зменш. до РУВЧАК. *А тудї-го йе (йáк' би вам...) о!, тудї ві'єдно пострóйки так'їїї – там рувчачо́к.* С-61.

РУГОТАТИ [руготáти] *3 ос. одн.* руго́че, *недок.* Утворювати характерні звуки (про лося). Ч-2.

РУГУЛЬКА [ру'гу́л'ка] -и, ж. Те саме, що РАПІ. Л-5.

РУДИЙ [рудї́й] -á, -é. Темно-коричневий. П-28; [рудї́]. *Купів рудї тухл'ї.* С-17.

РУДІК [ру́д'їк] -а, ч. Невеликий мішок фабричного виробництва на 50 кг. *Накопа́ла за ден' два руд'їк'ї карто́пл'ї, – сам шрут.* С-17.

РУДІЛЯ [руд'їл'а] -і, ж. Породілля. Б-19.

РУДКА [ру́дка] -и, ж. Коричнева глина, яку додають гончарі у свої вироби для підфарбовування. К-67.

РУДНЯ [рудн'á] -ї, ж. Весь рід; рідня. К-17, С-17.

РУЖАНЕЦЬ [ружа́нец'] -нц'а, ч. Чотки. *Дол'удна и до та́нц'а, и до ружа́нц'а.* В-27.

РУЖНИЙ [ру́жний] -а, -е. Різний. *Л'убїли на вечорніц'ах в со́н'їк іграти, то гада́ли ружн'ї снї.* Н-4.

РУЖНИЦА [ружні́ца] -и, ж. Те саме, що РУЧНИЦЯ. Б-11.

РУЖОВИЙ [ружо́вий] -а, -е. Рожевий. Х-7.

РУЗБІЯХА [рузб'ї́яха] -и, ж. і ч. Забіякувата дитина. М-19.

РУЙ¹ [руї́] -á, ч. Рій бджіл. *Мулуде́ї руї нулит'ів.* З-6, Г-16, С-17.

РУЙ² [руї́] -о́а, ч. Те саме, що РИГ-1. *Одїн руї, а два рої.* Б-11.

РУЙНИЦЯ [руї́ниц'а] -і, ж. Коробка для збирання рою, що вилетів з вулика. Ш-6.

РУК [рук] *ро́ку*, ч. Рік. *В нас ц'їли рук збирáлис' д'івча́та.* В-18, К-20, Д-32.

РУКАВ [рука́в] -á, ч. **1.** Частина (деталь) одягу, що вкриває ру́ку (у всіх н. пп.). **2.** Те саме, що КЛИН-2. О-20, С-51.

РУКАВЕЦЬ [рукаве́ц'] -вц'á, ч. **1.** Зменш. до РУКАВ-1. Г-16, К-20. **2.** Те саме, що КЛИН-2. В-13, М-28, П-15, С-8; [рукава́ц'] Б-22; [рукеве́ц'] В-13; [рукове́ц'] Б-19.

РУКЛІТ [рукл'ї́т] -а, ч. **РУСАЛОЧНИЙ** Невелика прибудова до хати для зберігання овочів. М-23, П-15, С-8, Ш-1.

РУЛЬ [рул'] -á, ч. **1.** Кермо автомобіля (всі н. пп.). **2.** *перен., знев.* Великий ніс людини. Р-34.

РУЛЬКА [ру́л'ка] -и, ж. **1.** Ствол мисливської рушниці. Б-21. **2.** *кулін.* Запечена частина свинячої ноги. *Гол'о́нка ка́жут' і ру́л'ка ка́жут'.* З-25.

РУЛЯ [ру́л'а] -і, ж. Те саме, що РИЛО-1. К-43.

РУМ [рум] *ро́му*, ч. Грім. *Де бу́з'ко посели́вса, там рум не вда́рит.* Б-21.

РУМБАМБАРУМ [румбамба́рум] -а, ч., *бот.* Ревінь. *А те йів румбамба́рум с цу́кром?* З-3.

РУМЕ [ру́ме] -и, ж. Кучугура снігу. *Намелó ру́ми вилі́к'ї.* Р-21.

РУМІТИ [рум'ї́ти] -мл'у́, -міш, *недок.* Те саме, що РЕВІТИ-3. К-70.

РУМНЯНОК [румн'янок] *-нка, ч., бот.* Ромашка лікарська; *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert. *Заварі румн'янку і промії дитини гоци, а то зак'іпаіут.* С-17; [румн'янок] Г-16, С-17.

РУМУН [румун] *-а, ч., бот.* Ромашка безпелюсткава, без'язичкова; *Chamomilla suaveolens* (Pursh) Rydb. С-17.

РУНИТИ [руніти] *3 ос. одн.* руніт', *недок.* Квітувати (про жито). *Руніт' жиєто.* Г-42, Г-26.

РУНКА [рунка] *-и, ж.* Вухо лопати або сапки, куди вставляють ручку. С-30.

РУРА [рура] *-и, ж., дит.* Соска. М-8.

РУРКУВАТИ [руркувати] *-уїу, -уїєш, недок.* Робити кучері. С-21.

РУСАВКА [русавка] *-и, ж. 1. етн.* Русалка. *Отó гул'аіут' русавкіє в цу пору.* 3-6, Г-26, П-23; [рус'авка] М-13; [росавка]. *О їди! їди! – там росавка с косіма росп'ус'т'аними.* Т-4. **2. ент.** Гусениця. Ш-6.

РУСАКИ [русакі] *-ив, мн.* Православні жителі Підляшшя. Є-1.

РУСАЛОЧНИЙ [русалочний] *-а, -е.* Такий, що стосується русалок. *Отóї тїден' пос'л'є Зел'єних св'єтók називал'ї русалочним.* 3-6.

РУСАЛЬНИЦЯ [русальниц'а] *-і, ж.* Русальний тиждень (після Трійці). *Отó настанє русал'ниц'а п'ис'л'а Трійці, то д'ітєї нал'ак'аіут' русалками...* П-51, 3-6; [русальниц'а] П-37, С-8; [русальниця] П-37, П-49; [русальниц'а] 3-6, П-50.

РУСКІЙ [руск'ій] *-а, -е. 1.* Російський. *В Луцку, йак по лісах стойали рак'єти, то було багато руск'іх симєї.* С-17. **2.** [руск'ій]. Православний. *А вже рус'ке Рuzдвó прїїде, вже тоді забáva, ї комедійка, и вс'о.* К-21. *Мама то похóдил'ї і ніби з рус'коїї родіни.* В-27. **3.** Недбайливий, лінєвий. *То рускїї хаз'аїїн, бо ничóго не мáїє.* К-58.

РУСТИ [русті] **1.** Те саме, що РЕВІТИ-2. Ж-6, Ж-15, 3-5; [ро'встї]. *Йак бик навїк, то і в черед'ї бóде*

ро'встї. М-39. **2. перен.** Те саме, що РЕВІТИ-3. *І ск'їко тїє вжє мóжєшє рустїє?* Ч-6.

РУХ [рух!] *виг.* Передає швидкий рух чим-небудь. *Так йа на йбго [лося] л'ан! А вин до менє лáпоіу – рух!* В-29.

РУХАВКА [рухавка] *-и, ж.* Гімнастичні вправи, які виконували школярі “за Польщі”. С-17.

РУХАТИ [рухати] *-аїу, -аїєш, недок. 1.* Вирушати; починати їти. *Рухаїтє вжє додóму.* Г-10. **2.** Торкати, зачіпати. *Не рухаї менє!* Л-15.

РУЧИЦЯ [ручїц'а] *-і, ж.* Ручка у возі, до якої кріплять драбину. *Бєз ручїц'ї, бєз кол'їс пóвна хура молодїц'...* Х-7.

РУЦЮМАХ [руц'умах] *-а, ч.* Те саме, що ВЕРЦИМАК. В-30.

РУЧАЙКА [ручайка] *-і, ж. 1.* Напрядені й намотані на веретено нитки. *За вечорк'ї напрадála д'ви ручаїк'ї.* С-17. **2.** [руч'єїка] *-и, ж.* Підготовлене до прядіння прядиво. *Ну на так'їїї грибин'ї булі, тудї вжє руч'єїку на тої грєб'їн'.* П-37.

РУЧАЄЧКА [ручайечка] *-и, ж., пєстл.* Зменш. до РУЧАЙКА-1. *І руя там прадєм по ручаїєц'ї одної.* С-28.

РУЧИСЬКО [ручїс'ко] *-а, с., зруб.* Велика рука. *Очїс'ка – страїїс'ка, а ручїс'ка – дурнїс'ка: все зрòбл'ат'.* П-55.

РУЧКА [ручка] *-и і -ї, ж. 1.* Невелика рука дитини (у всіх н. пп.). **2.** Прилад для писання (всі н. пп.). **3.** Частина приладів, щоб держати рукою (у сапи, лопати, в глєчика та ін.) (всі н. пп.). **4.** Сплетене прядиво найкращого гатунку. *Пр'але на... на кудєл'ках так'єх, пр'єлє. Ручку намотаїїш.* 3-11, В-13. **5.** Міра лика для виготовлення постолів. 3-21. **6.** Посудина з клєпок, якою міряли збіжжя. *Штїри ручки на мїєшóк.* К-58. **7.** Один прокіс трави. *За годїну прошóв д'ви ручк'ї.* С-17, М-19.

РУЧНИК [ручнїк] *-а, ч.* Рушник. Б-32, Г-34, П-15, С-8; [ручн'їк] К-2;

[речнік]. *Марш'єлок мав речника віишитиї*. П-36; [ручн'єк] Б-43.

РУЧНИЦЯ [ручніц'а] -і, ж. Рушниця. Б-18, З-39, К-17, Л-1, С-62; [ручн'їца] М-36; [рушніца] В-9; [рушн'їца] В-8, К-27.

РУЧНИЦЕ [ручнишче] -а, ч., згруб. Рушник для витирання рук. *Ої даїте ручнишче, абї втєрти носїшче*. П-36.

РУЧНО [ручно] присл. Вручну. *Сад'їл'ї ручно* [картоплю], *под лопатку сад'їла*. Х-8.

РУШИТИ [рушити] -у, -иш, док. Злякати. *Охотн'їк рушив зайца*. М-16.

РУШИТО [рушитó] -а́, с. Решето. З-6.

РУШНИТЕНЦЕ [рушнитєнце] -а, с. Рушник. М-17.

РУШТА [рушта] -и, ж. Решітка в плиті, через яку випадає попіл. З-25.

РУЮЯТИ [руйуйати] 3 ос. одн. руйуйє, недок. Паруватися (про вовків). *Г'їка йак вовкі руйуйут'*. М-53.

РУЯ [руйа] -і, ж., збір. **1.** Те саме, що ЛАЯ-1. О-14. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. О-14.

С с

САВИТИ [сáвити] *оказ*. Святкувати день Св. Сави Освяченого (18 грудня); цей день вважається присвятком, а не святом. *Було не сáвити, не йевдо́шити – на куде́л'у ковдо́шити*. З-25.

САГАН [сага́н] *-а, ч.* 1. Великий череп'яний горщик. Г-42. 2. Те саме, що БАНЕК. *Повни сага́н картопéл'*. Б-11.

САГАНЕЦЬ [сагане́ць] *-нц'а́, ч.* Зменш. до САГАН-1. Г-42.

САДЖА [са́жа] *-и, ж.* Саж. З-2, С-51.

САДЖАВКА [са́жавка] *-и, ж.* 1. Невеликий ставок для розведення риби. Ш-6. 2. [са́жалка]. Малий ставок у лісі. Б-44, Л-1; [са́жо́вка]. *В са́жо́вци не^м купáлиса – по́вно гужу́ було*. С-17.

САДИТИС [сади́тис] *-жу́с, -ди́са, недок.* Сідати. М-48; [сади́тис'] Д-31.

САДІЛЬНИЦЯ [сади́льниц'а] *-і, ж.* Те саме, що ПУДКІДАЛНИЦА. Д-34, К-17; [сади́льниця] М-48; [сади́льниця] Л-4.

САДКА [са́дка] *-и́, ж.* Осад в олії. Г-21.

САДОВИНА [садо́вина] *-и, ж., збір.* Усі дерева, які ростуть у саду. *В сороко́вому ро́ці вімерзла садо́вина*. С-8.

САДОХА [садо́ха] *-и, ж.* Те саме, що ПУДКІДАЛНИЦА. П-15.

САДУН [саду́н] *-а́, ч., бот.* Те саме, що СИДУХА. М-23, П-15.

САДУХА [саду́ха] *-и, ж.* Те саме, що ПУДКІДАЛНИЦА. В-65.

САДУШКА [саду́шка] *-и, ж.* Насіннева картопля. Ж-11.

САЄЧА [сайе́ча] *-и, ж., бот.* Те саме, що СОЛОНЕШНИК. К-2.

САЖОР [сажо́р] *-а, ч.* Сажотрус. Г-34.

САЖОТЬОР [сажот'о́р] *-а, ч.* Те саме, що САЖОР. П-15.

САЗАН [саза́н] *-а́, ч., іхт.* Короп; *Surpinus carpio*. *На коро́пи ка́жут' сазáн*. Б-29.

САЙНО [сайно́] *присл.* Усе одно. *Ск'іко во́вка ни кормі, сайно́ в ліс т'єгне*. Ч-3. [сйіно́]. *Ни затайіи шіла в мишку́ – сйіно́ вілизе*. Л-4.

САК [сак] *-а, ч.* Верхній жіночий зимовий одяг. С-17.

САЛАМАХА [салама́ха] *-і, ж., кулін.* 1. Страва з розтертого на дрібні кульки борошна з водою. С-17. 2. Страва з вареної картоплі і пшона. С-17.

САЛАТНИЙ [салáтний] *-а, -е.* Світло-зелений. Л-26.

САЛАТОВИЙ [салáтовий] *-а, -е.* Те саме, що САЛАТНИЙ. Х-7; [салáтовий]. *Дошіти рушнікá не хватіло салатóвих нито́к*. С-17.

САЛИНА [сали́на] *-и, ж.* Шматок сала. К-58.

САЛДИРКА [сал'іді́рка] *-и, ж.* Велика череп'яна миска білого кольору. Р-34.

САЛІСОВА ХУСТКА [сал'ісо́ва ху́стка] *-ейі -і, ж.* Те саме, що САЛІСОХА. С-17, Ч-11..

САЛІСОХА [сал'ісо́ха] *-и, ж.* Велика квітчаста хустка. *До це́ркиви бра́ла сал'ісо́ху*. Г-9.

САЛМАН [салма́н] *-а, ч.* Неохайне ліжко. *То берло́га, а не л'їжко, то салма́н*. Б-35.

САЛНИК [салні́к] *-а́, ч., анат.* Те саме, що ЗДЮР. Б-14.

САЛНИЦЯ [сални́ц'а] *-і, ж., анат.* Те саме, що ЗДЮР. В-2, І-1, К-4, С-21; [салні́ц'а] К-59, О-22; [сал'ни́ц'а] П-28.

САЛО [са́ло] *-а, с.* 1. *анат.* Підшкірний свинячий жир (всі н. пп.). 2. *кулін.* Топлений жир із САЛА-1. *З са́ла ка́пайе са́ло, йак печу́т'*. С-53, В-10, В-29, К-27. *Захолода́ло са́ло*. В-29. 3. *етн.* Гра пастушків. *І ше йак па́сли корове́, то гра́ли са́ло. Хто програ́йе, то заста́вл'али нисте́ са́ло в зуба́х – гру́дочку зимл'і с траво́йу*. З-2.

САЛО ВНУТРЕННЕ [са́ло вну́трен:е] *-а -ого, с., анат.* Те саме, що ЗДЮР. Х-10.

САЛО КРИЖОВЕ [са́ло крижо́ве] *-а -ого, с., анат.* Те саме, що ЗДЮР. П-4.

САЛО МНЯКЕ [са́ло мн'а́ке] *-а -ого, с., анат.* Те саме, що ЗДЮР. В-12; [са́ло м'е́ке] Л-5.

САЛО РІДКЕ

САЛО РІДКЕ [сáло р'ідке] -а -ого, с., кулін. Те саме, що САЛО-2. В-4.

САЛО СЕРЕДНЄ [сáло серед'н'є] -а -ого, с., анат. Те саме, що ЗДЮР. В-8, У-10.

САЛО СЕРЕДОВЕ [сáло середовé] -а -ого, с., анат. Те саме, що ЗДЮР. О-23.

САЛО ТОНКЕ [сáло тонкé] -а -ого, с., анат. Те саме, що ЗДЮР. К-58.

САЛОХА [салóха] -и, ж., знев. Жінка з товстими губами. К-68.

САЛТІСОН [салт'ісón] -а, ч., кулін. Свинячий шлунок, начинений шматочками м'яса, сала, легень та ін. М-19; [салцисón] С-17; [сал'цисón] Г-16.

САЛЬКО [сáл'ко] -а, с., дит. Сало. Ш-6.

САЛЬНИЙ [сáл'ниї] -а, -е. Такий, що має велике сало; добре вгодований. *То сáл'ниї кабáн.* З-11.

САЛЬНИЦЯ [сáл'ниц'я] -і, ж., анат. Те саме, що ЗДЮР. *Ві́йме тої хл'іб с пéчи, бирéмо чусника́, натурáйімо чусникóм і сáл'нице́йу пумáжимо.* П-16.

САМЕЙКИЙ [самéїкії] -а, -е, пестл. Сам. *Нáшо бу́ло його́ покида́тиє самéїкого?* Ч-6.

САМЕЦЬ [самéц'] -мц'а́, ч. **1.** Особина чоловічої статі у тварин, комах і т. ін. (у багатьох н. пп.). **2.** фаун. Старий дикий кабан, який живе окремо від стада. *Три ро́ки каба́н живе́ с.та́дом, а там самéц'.* З-2, Л-11, М-40, Н-21, С-60. *В л'іси самц'а́ трéба бойáтис'.* Л-9; [самéц'] Ж-5, Ж-9, М-36.

САМИЧКІ [самічк'і] -чок, мн., бот. Те саме, що КОЗОДРА. 9.

САМІСЬКИЙ [сам'іс'кії] -а, -е, пестл. Те саме, що САМЕЙКИЙ. К-13.

САМОВИБРАСУВАТЕЛЬ [самовібра́сувател'] -тел'а, ч. Пристрій у мисливській рушниці, який сам викидає вистрілену гільзу і подає новий патрон. Ф-1.

САМОВИКІДАЧКА [самовик'іда́чка] -и, ж. Мисливська рушниця, яка сама

викидає вистрілену гільзу і подає новий патрон. С-60.

САМОГОНКА [самогónка] -і, ж. Самогон. *На ве^мс'іл':і купл'анейі не^м бу́ло – самá самогónка.* С-17, Г-16, К-7, К-20.

САМОГОНЯРА [самогон'áра] -и, ж., зруб. Те саме, що САМОГОНКА. *То все ко́дло пйáне – жину́т самогон'áру да пйут.* С-17.

САМОЗАРАДКА [самозара́дка] -и, ж. Те саме, що САМОВИКІДАЧКА. В-4, О-14, С-6.

САМОЛОВКА [самоло́вка] -и, ж. Пастка з високих кілків у два ряди для лову вовків та лисиць. Н-21.

САМОЛЬОТ [самол'óт] -а, ч. Літак. *От литі́т' самол'óт – так'і здурóви н'іме́цк'і бомбово́з, бо́мби во́зит'.* К-38.

САМОЛЮБ [самол'у́б] -а, ч. Егоїст. *Не говóрит' ни с ким самол'у́б.* Б-38.

САМОЛЮБЕЦ [самол'у́бец] -бца, ч. Те саме, що САМОЛЮБ. Б-Б-34.

САМОЛЮБИВЕЦЬ [самол'убі́вец'] -вц'а, ч. Те саме, що САМОЛЮБ. Н-13, С-64.

САМОПАЛ [самопа́л] -а, ч. **1.** Саморобний пристрій, виготовлений переважно підлітками для стріляння (у багатьох н. пп.). **2.** Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і шротом. Б-1, Б-19, В-2, Д-22, Д-39, Ж-14.

САМОПАЛКІ [самопа́лк'і] -лок, мн. Сірники. П-15, К-61.

САМОПРЕДКА [самопр'édка^е] -и^е, ж. Те саме, що КОВОРІТОК. В-13.

САМОРОБКА [саморо́бка] -и, ж. **1.** Будь-яка річ, зроблена власноручно (у багатьох н. пп.). **2.** Саморобна рушниця, яку набивали порохом та шротом і підпалювали. *Ше д'ід ході́в на пол'ува́н'е с:аморо́бкойу.* Ф-1, 17, Д-39, П-28, П-34.

САМОСІЙ [самос'і́ї] -у, ч. **1.** Рослина, яка виросла, сама насіявшись. *Там, зна́йте, житá – ёто самос'і́ї ужé оста́вс'а, то понароста́в.* Л-17, Г-16, С-17. **2.** перен. Позашлюбна дитина. С-8.

САМО СОБОЮ [самó собо́йу] част. Теж, також; зрозуміло. *Св'ачéнойу воді́ю*

САМОТОХА

крóпл'ат' кругóм хáту, а шо остáнец'а – в колóд'аз виливáйут', а в хáти тримáйут' самó собóйу. П-37.

САМОТОХА [самотóха] -и, ж. Військові дії; заворушення. *Отó вже стáла та самотóха – рúски прийшли.* М-6.

САМОТУЖ [самотóж] присл. Лише сама; самотійно. *Йа ї самотóж вивóзила тáчкóйу гнóйу.* К-38; [самотóг] К-38.

САМОШЄЧЕ [самош'єче] присл. Без міри; великою мірою. *Йе ї гор'лку продайóт' самош'єче.* Р-2.

САМУТУШКАМИ [саму^огúшками] у зн. присл. Те саме, що САМОТУЖ. *Ме йздили ну с'íно там дилéко, саму^отúшками вузéли курувám.* М-3.

САМЧИК [сáмчик] -а, ч. Малий самець птахів. *Сáмчик ї куропáтка пáслис'.* Б-1.

САНИ С КРОСНАМИ [сáни с крóснами] мн. Довгі сани для перевезення колод. С-17.

САНКА [сáнка] -и, ж. Частина плуга, якою він сунеться по дну борозни. К-58, Ш-6.

САП [сап] -у, ч. Рідка глина жовтого кольору, що залягає на певній глибині. П-53.

САПАЛЯ [сапáл'а] -і, ж. Жінка, яка обробляє просапні культури. Н-4.

САПАНКА [сапáнка] -и, ж. Сапа. *Ц'а ко'пáнка чи йак тáмика... То ц'а, шо сапáйут', – сапáнка, а та ко'пáнка.* К-38, Л-4, С-49.

САПАТОР [сапатóр] -а, ж. Культиватор. М-58.

САПАТОРИТИ [сапатóрити] -у, -иш, недок. Культивувати поле. М-58.

САПАЧКА [сапáчка] -и, ж. Те саме, що САПАНКА. С-30.

САПЕТКА [сапéтка] -и, ж. Виплетена з лозових прутів великого розміру корзина з двома ручками. *Пóвна сапéтка с'íчки.* С-15, Б-24, З-18; [сап'éтка] Ч-6; [сапáтке] В-13; [сопéтка] О-37.

САПЛЯ [сáпл'а] -і, ж. Те саме, що КОЦЛІ. К-58, К-70, П-9, П-35.

СВАНИ

САРАДЕНА [сарадéна] -и, ж. Середина. *Тут сарадéна пóл'а.* Г-3.

САРАНА [саранá] -і, ж., збір., знев., перен. Дітвора. *За тéйу саранóйу йáблика ни дос'пíйут.* С-17.

САРАФАН [сарафáн] -а, ч. Верхній домотканий жіночий одяг. *Булі сарафáни дл'ін:ийе, сáми ткáли, такійе зе'л'óнийе.* П-21.

САРДЕЛЯ [сардél'а] -і, ж., бот. Кормова рослина для годування худоби (?). *Сардél'а такóйе, ну, з'ел'óне, нас'ієн'е йест... Такóйе, ну, паи... пáша такáйа билá.* В-34.

САРНЯК [сарн'ák] -á, ч. Заряд, більший за дріб, призначений для полювання на сарн. *Сарн'ák казáли коліс', тепér – карт'єч.* Р-29.

САСИ [сáси] -ив, мн. Якесь дуже войовниче плем'я. *Сáси груди ж'інкám одр'ізували.* С-8.

САХАРИЯ [сахарійа] -і, ж., мед. Цукровий діабет. С-17.

САХАРУХА [сахарúха] -и, ж. Те саме, що ЦУКРУВКА. П-18.

САЧИК [сáчик] -а, ч. 1. Короткий верхній зимовий одяг жінок. *Стáло холодно, то сáчика год'агáй.* С-17. 2. Фуфайка. Н-4.

САЧОК¹ [сáчок] -чка, ч. Жіночий піджак. В-20.

САЧОК² [сáчок] -чка, ч., анат. Те саме, що ЗДЮР. Р-5.

САЧОК³ [сáчок] -чка, ч., знев., нове. Той, хто уникає роботи. С-17 (і в багатьох н. пп.).

САЯН [сайáн] -á, ч. Ткана спідниця з вовняних ниток. *Накладáл'и два або три сайáни, йак в'інчáл'іс'а, то овечкі бóдут' шиховáти.* В-45, С-48.

СВАДЬБА [свáд'ба] -и, ж. 1. рідк. Весілля. 2. перен. Група вовків під час парування. М-2.

СВАНЕЧКА [свáнечка] -и, ж., пестл. Сваха. *Віпій, свáнечко, віпій – кéлишок невеликії.* (Весільна пісня). В-13, Ф-3.

СВАНИ [свáни] -а, -е. Розумний. *Свáни пáрубок – знайе по-пóл'ску.* М-43.

СВАНКА

СВАНКА [сва́нка] -и, ж., фаун. Свинка. С-43.

СВАНЯ [сва́н'а] -і, ж. Те саме, що СВАНЕЧКА. Б-8.

СВАНЬКА¹ [сва́н'ка] -и, ж., пестл. 1. Те саме, що СВАНЕЧКА. *То вже сва́н'ка мойа́ розка́зує мойу́ї...* Г-26, Д-33, П-21, П-36, Х-7, С-38. 2. Те саме, що СВАШКА. *Сван'кі в молодого кал'ат' хату в четвєр.* С-38, Г-26.

СВАНЬКА² [сва́н'ка] -и, ж., обряд. Пісня-веснянка. *С'ідал'і на плоті високо і сп'івал'і сва́н'ки, щоб було чути дал'єко.* В-27.

СВАРА [сва́ра] -и, ж. Сварка. Г-7, С-51.

СВАРУЩИЙ [свару́щчий] -а, -е. Сварливий. Г-34.

СВАТ [сват] -а, ч. 1. Невістчин або зятів батько. Г-16, К-20, С-17, Ц-3. 2. Кожен чоловік зі свити молодого родичам молодой і навпаки. Г-16, К-20, С-17.

СВАТАНИ [сватані] -ів, мн., обряд. Сватання. З-23.

СВАТАЧ [сватач] -а, ч., обряд. Той, що бере участь у сватанні. *Йе прийдут' сватачі, то і найдут' на печі.* Н-21.

СВАТЕ [сватє] -єв, мн. 1. Сват і сваха. *Наших сватєв не було в цєркви.* П-46; [сваті]. *Пойіхали до свату на празник.* С-17. 2. обряд. Те саме, що СВАТАНИ. П-46; [сваті]. *Ше не приходили сваті до ва́шейі д'івки в сваті?* С-17.

СВАТКО [сва́тко] -а, ч. Пестл. до СВАТ-1. *Сва́тко, бері бєрд'у, – ої даіте нам меду...* (Весільна пісня). П-37.

СВАТОВЕ [сватове] мн., збір., обряд. Ті, хто здійснюють обряд сватання. *Йід'те, сватове, до Котеіова...* (Весільна пісня). Ц-2. *Сватове, ни бійтис'а, в вкна ни див'итис'а – нивіліка нас сіла.* (Весільна пісня). Ч-6.

СВАТТЯ [сва́т'а] -а, с., обряд. 1. збір. Ті, що сватають; свати. *Прійде сва́т'а, с'аде за стил, вже ї мол'ода́йа с'а...* с'аде. В-58. 2. Етап весілля (?).

СВЕКРАТКО

Йідут' у єтого... у сва́т'у, то вже везє молодіі корова́йа. В-58.

СВАТУХ [свату́х] -а, ч., обряд. Чоловік, який здійснює обряд сватання дівчини. *Сватухі – то дво́је чолов'ік'ів.* К-9.

СВАТУХИ [сватухі^є] -і^є, мн., обряд. 1. Те саме, що СВАТАНИ. *Пушо́в Пе^мтро́ в сватухі^є до Га́л'і.* П-37, В-13, Т-14. 2. [свату́хи]. Обряд знайомства батьків молодого з батьками молодой; оглядини. Г-4.

СВАТУХНС [свату́хн'є] -ів, мн., обряд. Те саме, що СВАТАНИ. П-15.

СВАХА [сва́ха] -и^є, ж. 1. Невістчина або зятева мати (у багатьох н. пп.). 2. обряд. Кожна жінка зі свити молодого родичам молодой і навпаки. Г-16, К-20, С-17.

СВАХИ [свахі^і] -ів, мн., обряд. Те саме, що СВАШКА. Л-4.

СВАШИХА [сваші́ха] -и, ж., обряд. Те саме, що СВАХА-1, 2. *Сва́ха сваші́с'і вклунілас'а, сва́ха сва́ху прусіла, щоб ра́но дочку ни буділа...* (Весільна пісня). У-12.

СВАШКА [сва́шка] -и^і, ж., обряд. Дівчина з весільної свити молодого. *Сва́шка ма́йє обма́зати хату молодому.* С-17, Х-7.

СВЕДЕР [све́дер] -дра, ч. Светр. *Ц'ої све́дер вже лих'і.* С-17, Г-16; [све́дир] В-57; [све́дур] Х-10; [све́д'ор] М-25; [цве́ди'єр] С-3.

СВЕДРА [све́дра] -и, ж. Те саме, що СВЕДЕР. Г-17, Н-7, С-43; [сві́дра] Б-16.

СВЕДРИК [све́дрик] -а, ч. Зменш. до СВЕДЕР. С-17.

СВЕДРИК-БЕДРИК [све́дрик-бе́дрик] -а -а, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. Г-28.

СВЕКИР [све́кир] -кра, ч. Чоловіків батько; свекор. У-12.

СВЕКРАТКО [свекра́тко] -а, ч., пестл. Те саме, що СВЕКИР. *Да не та́к же тим л'уд'ам, йак рудному ба́т'ку а чужо́му свекра́тку.* (Весільна пісня). В-58.

СВЕКРУХНА

СВЕКРУХНА [свекру́хна] -и, ж. Чоловікова мати; свекруха. О-20, П-8; [свिकру́хн'а] С-2.

СВЕКРУШИНЬКА [свекру́шин'ка] -и, ж., пестл. Те саме, що СВЕКРУХНА. Гул'аї, гул'аї, свекру́шин'ку, на одно́му місци, шоб ти зна́ла, йак годі́ти молоді́й ниві́сци. (Весільна пісня). Б-19.

СВЕРБЛИК [све́рблик] -а, ч. Невелике свердло. К-70, Ш-6.

СВЕРБЛЯЧКА [све^врбл'ачка] -и, ж., мед. Шкірна хвороба людини і тварини; лишай. П-53.

СВЕРЩИК [све́рщик] -а, ч., ент. Цвіркун; Gryllus L. В-13, В-23.

СВИД [свид] -у, ч., бот. Свидина кров'яна; Swida sanguines (L.) Opiz. 3-2.

СВИДЕРОК [свиде́рок] -рка, ч. Те саме, що СВЕРБЛИК. К-68.

СВИДИЙ [свиді́й] -а, -е. Те саме, що СВИДНИЙ. Свидо́йе жи́то. П-50.

СВИДИНКА [свиді́нка] -и, ж. Прутик із лози. М-43.

СВИДНИЙ [свидні́й] -а, -е. Недоспілий; вологий (про зернові). Жи́то свідне. Х-7; [свидні́й]. Свидне́ жи́то. С-15.

СВИДОВИТИЙ [свидові́тий] -а, -е. Те саме, що СВИДНИЙ. В-19.

СВИЄЦ [свійе́ц] -ійца, ч. Сувій полотна. С-17; [свуйе́ц]. Накача́ла два свуйі́ци рушніку́. С-17.

СВИЖИНА [свижи́на || с'вижи́на] -і, ж. **1.** Заколоте поросля. *Завтра ра́но бу́ду свижи́ну робі́ти.* С-17. **2.** обряд. Свіже сало і м'ясо, принесене родичам і сусідам. *Годне^всі́ с'вижи́ну Марі́йї, вона́ нам прино́сила.* С-17; [с'в'іжи́на] В-23, Р-28. **3.** обряд. Гостювання з нагоди заколотої свині. *А те^вбе́ то́же просі́ли на свижи́ну?* С-17.

СВИКРОВ [свикро́в || свекро́в] -и, ж. Чоловікова мати; свекруха. *Свикро́в – чужа́ кров.* С-26. *Свекро́в – соба́ча кров.* П-8, О-3.

СВИКРУХНЯ [свикру́хн'а] -і, ж. Те саме, що СВИКРОВ. С-2.

СВИНОРИЙ

СВИЛЬ [свил'] со́л'і, ч. Сіль. Г-15.

СВИНАРНИК [свина́рник] -а, ч. Приміщення для свиней. Х-7.

СВИНС [свін'е] -е, с. Те саме, що СВИННЯ¹. *Тако́ зако́л'е то́йе сві́н'е.* Ч-9.

СВИНСЧКА [свин'е́чка] -и, ж., бот. Те саме, що СВИНЮХА-1. О-12, С-31.

СВИНИ [сві́ни] -е́ї, мн. **1.** Свині (у н. пп. східної частини території). **2.** бот. Гриби грузді; Lactarium resimus. *Сві́ни – ну гру́з'д'і назива́ють по-друго́му, а в нас сві́ни. Сві́ни йе б'і́ли і чо́рн'і.* С-28.

СВИНИНЕЦ [свині́нец] -нца, ч. **1.** Те саме, що СВИНАРНИК. *Ви́пусти сві́ни з свині́нца.* С-17, П-11. **2.** перен. Брудна хата. *І йак мо́на в тако́му свині́нцови жи́ти?* С-17.

СВИНИНЧИК [свині́нчик] -а, ч. Зменш. до СВИНИНЕЦ. К-2.

СВИНИЧКА [сві́ничка] -и, ж., бот. Те саме, що СВИНЮХА-1. Б-24.

СВИНКА¹ [сві́нка] -и, ж., фаун. Невелика свиня (самка) (всі н. пп.).

СВИНКА² [сві́нка] -и, ж. **1.** Частина димоходу, що лежить на стелі. Г-34, К-70, Ш-6. **2.** етн. Дитяча гра з м'ячем із шерсті, якого палицею потрібно загнати в ямку. К-58. **3.** етн. Гра на вечорницях. *Сві́нка то ко́лі йі́днá д'івка шос' дайе́, а дру́гуї́ тре́ба одгада́ти.* Д-15.

СВИННЯ¹ [свин'а́] -і, ж., фаун. Свиня. *Берло́га робі́т свин'а́ – бу́де поросі́тиса.* С-6, Л-4. *Тре́ба забі́ти свин'у́.* В-29; [свин'е́] 3-9.

СВИННЯ² [сві́н'а] -і, мн., збір. Свині. *Купа́йуц:а сві́н'а – бу́де пого́да.* М-16; [сві́н'йе]. *Пори́ли зе́м'лу сві́н'йе.* С-60.

СВИНОБОЙ [свинобо́й] -о́йа, ч. Те саме, що КОЛЮН-1. *Свинобо́ї сви́жину́ все ма́йе.* К-4.

СВИНОРИЙ [свинорі́йї] -ів, мн. Те саме, що СВИНОРИЙ. В-9, В-54, М-45; [св'інорі́йї] Г-15; [св'іно́р'і́л'і] Л-13.

СВИНОРИЙ [свинорі́й] -а, ч. Місце, порите дикими свиньми. С-27; [свиногрі́й] В-4; [св'і́н'орі́й] В-8.

СВИНОРИЙНИК

СВИНОРИЙНИК [свино́рійник] -а, ч. Те саме, що СВИНОРИЙ. П-34.

СВИНОРИЯ [свино́рійя] -і, ж. Те саме, що СВИНОРИЙ. Ж-3, Л-5, С-6.

СВИНОЧКЄ [сви́ночк'е] -éв, мн., бот. Шипшина; *Rosa canina* L. К-48.

СВИНЮР [свин'у́р] -а, ч. Той, хто доглядав і підгодовував диких свиней "за Польщі". В-10.

СВИНЮХ [свин'у́х] -а, ч. 1. фаун. Самець свині; кнур. У-12. 2. Доглядач диких свиней "за Польщі". У-10.

СВИНЮХА [свин'уха́] -і, ж., бот. 1. Лобода; *Chenopodium* L. З-1, К-25, П-37, П-46, С-18; [све"н'уха́] С-8; [св'ін'уха́] З-33, М-13. 2. [свин'у́ха]. Старі стебла лободи. Г-35. 3. [свин'у́ха]. Галінсога; *Galinsoga parviflora* L. П-26. 4. Дрібна картопля, яку використовують для годівлі свиней. З-11.

СВИНЮШКА [свин'у́шка] -и^е, ж., бот. 1. Те саме, що СВИНЮХА-1. З-22. 2. Те саме, що СВИНЮХА-4. О-11.

СВИНЮШНИК [свин'у́шник] -а, ч. Те саме, що СВИНИНЕЦ-2. *Ни хата, а свин'ушник*. С-17.

СВИНЯ [свин'а́] -і, ж. 1. фаун. Домашня тварина (у багатьох н. пп.). 2. [сви́н'а] перен. Той, хто перебирає їжею. О-12; [свин'а́]. *Ой ти, свин'о, йїж добре, не викулу́пуї с пирогу́*. С-17. 3. етн. Дитяча гра. О-3.

СВИНЯК [сви"н'ак] -а́, ч., бот. Гриб свинуха тонка. З-6.

СВИНЯКА [свин'ака] -и, ж. 1. нейтр. Те саме, що СВИНЯ-1. *Нимá де з'їл':а ворва́ти свин'а́ци*. Р-33. 2. зруб. Вгодвана свиня. *Сус'їди заколо́ли до́бру свин'а́ку*. С-17.

СВИНЯЧЕ [свин'аче] -ого, в зн. ім. Посудина для приготування їжі свиням. *Йїу́шку ві́ли в свин'аче – вже ни́хто́ ни бу́де йїсти*. С-17.

СВИНЯЧЕ ЗИЛЄ [свин'аче зи́л':е] -ого -а, с. Те саме, що СВИНЮХА-3. *В нас все ка́жут на його́ свин'аче зи́л':е, бо сви́ни до́бре йїд'а́т*. С-17.

СВИСТОК

СВИНЯЧИЙ ДОЩ [свин'ачи́й дощ] -ого -у́, ч. Дрібний дощ. Ж-1.

СВИНЯЧКА [свин'ачка] -и, ж., бот. Те саме, що СВИНЮХА-1. М-35.

СВИРГУН [свиргу́н] -а́, ч., ент. Те саме, що СВЕРЩИК. *Свиргу́ні ту́д п'їч:у цви́рка́ли*. Б-19; [св'їргу́н] В-17, Ш-6.

СВИРЕНЬ [сви́рен'] -рн'а, ч. Залізний стержень, який скріплює перед воза з розворою. С-17.

СВИРІБКА [сви́рїбка] -и, ж., бот. Те саме, що СВИНЮХА-1. Д-31; [сви́рїпка] З-2.

СВИРПА [сви́р'їпа] -и, ж., бот. Те саме, що СВИНЮХА-1. *В нас не ка́жут' лебеда́, а свир'їпа*. К-58, В-19, П-46.

СВИРНИК [сви́рник] -а, ч. Залізний гак на кінці дишла для кріплення нашійників. С-17.

СВИРОНОК [сви́ронок] -нка, ч. 1. Будівля для сільськогосподарського реманенту. В-2. 2. [св'їро́нок]. Комора для зберігання збіжжя. З-38.

СВИСНУТИ [сви́снути] -ну, -неш, док. 1. Подати звук за допомогою складених трубочкою губів або закладених у рот пальців (всі н. пп.). 2. перен. Гукнути; повідомити. *Тре́ба бу́ду – то сви́снеш*. С-17. 3. перен., нове. Вкрасти. *Нї́хто ро́вера сви́снув*. Ж-5, Г-38, Л-1, П-26.

СВИСТІЛКА [сви́с'т'їлка] -и, ж. Те саме, що СВИСТІЛЬ. З-2; [св'їс'т'їлка] З-6, С-56.

СВИСТІЛЬ [сви́с'т'їл'] -а, ч. Сопілка. *Вилі́кії свист'їл'*. О-20.

СВИСТІАНСЬКЕ [сви́с'т'їа́нс'ке] в зн. ім., -ого, с., бот. Рослина, яка має лікарські властивості, заготовлена, очевидно, на Яна – Івана Купала. Т-7.

СВИСТОК [сви́сто́к] -тка́, ч. 1. Дитяча іграшка, за допомогою якої свищать (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ВАБИК. *Сви́сто́к зама́нч'їви*. С-6, Т-11; [св'їсто́к] М-36. 3. перен., знев. Підліток. *Збиру́ц:а так'ї свистк'ї да самого́нку пі́ут*. С-17.

СВИСТОЛИННЯ

СВОЄ

СВИСТОЛИННЯ [свистоли́н'а] -а, с., збір., бот. Бур'ян, яким підгодовували корів (?). К-39.

СВИСТУЛЬКА [свисту́лка] -и, ж. Свинцевий заряд у мисливському набой, призначеному для полювання на диких кіз. *Карт'єчко – то і йє свисту́лка*. Р-5.

СВИСТУН [свисту́н] -а́, ч. 1. Те саме, що СВИСТОК-1. *Зробі́в свистуна́ з лозі́*. С-17, Б-38. 2. *перен, знев*. Те саме, що СВИСТОК-3. С-17.

СВИСТУХА [свисту́ха] -и, ж., знев. Дівчина-підліток. С-17.

СВИСТЬ [свист'т'] -і, ж. Сестра дружини. *От тво'йейі́ жу́нк'і Га́л'а – то і йє свист'т'*. С-17; [свес'т']. *У жу́нк'і свес'т' – одне́йі шерс'т'*. С-59; [св'іс'т'] Ф-3, Х-10, Щ-1.

СВИСТЮХ [свист'ту́х] -а, ч. Те саме, що СВИСТОК-1. Н-20.

СВИСТЮШОК [свист'тушо́к] -шка́, ч. Зменш. до СВИСТЮХ. Н-20.

СВИТЮХ [свит'у́х] -а, ч. Примітивний пристрій для освітлення, в якому використовували олію. Т-8.

СВИЩИК [свіщ'чик] -а, ч. 1. Те саме, що СВИСТОК-1. *Горшч'єр робит' свіщ'чики д'іт'ам*. Р-26. 2. *перен., анат*. Хвіст свині. К-57.

СВДИР [св'ідир] -а, ч. Свердло. З-6.

СВІЖИЙ БОРЩ [св'іж'ий боршч] -ого -у́, ч., кулі́н. 1. Щойно зварений борщ (у всіх н. пп.). 2. Борщ із молоденьких буряків і свіжої капусти. П-15.

СВІЖИТИ [св'іжі́ти] 3 ос. одн. св'іжі́т', *недок*. Про дію мисливської рушниці, коли вона одразу вбиває звіра наповал. *Стрел'ба не св'іжі́т', хоч купі́ дру́гу*. Д-7, Д-16, Ж-6, М-49, Х-10; [св'ижі́ти]. *Мойа́ стрел'ба св'ижі́т'*. Д-16; [св'іжі́ти] М-43.

СВІЖИЦЯ [св'іжі́ц'я] -і, ж. Рушниця, яка СВІЖИТЬ. Б-22.

СВІЙСЬКИЙ [св'і́с'кий] -а, -е. 1. [св'у́с'к'і]. Домашній. *Охо́т'н'ік забі́в св'у́с'ку свин'у́ – ду́мав ді́ка*. С-17. 2. Місцевий. *Ту́така на́ше св'і́с'ке*

начал'н'іки попридира́лис'а <...> – но́рму не ві́везли. Х-11.

СВІЙ ЧАС [св'і́й час] -о́го -у, ч., евф. Менструація. *Йак в жу́нк'і св'і́й час і переі́де доро́гу, то бу́де нешча́с'т'е*. Т-8.

СВІКОР [св'і́кор] -кра, ч. Свекор. Л-26, М-49, О-32, С-2; [св'о́кор] М-48, О-2.

СВІРБА [св'і́рба] -и, ж., мед. Короста; шкірне захворювання. В-20.

СВІРОНОК [св'і́ронок] -нка, ч. Будівля для зберігання зерна. *Не́котори говора́т' шпихе́р і св'і́ронок*. З-38.

СВІРТЯТИ [св'і́рт'я́ти] 3 ос. одн. св'і́рт'я́т', *недок*. Подавати голос (про куріпку). А-2.

СВІРХОТИТИ [св'і́рхот'і́ти] 3 ос. одн. св'і́рхот'і́т', *недок*. Подавати голос (про білку). К-17.

СВІСТЯ [св'і́с'т'я] -і, ж. Те саме, що СВИСТЬ. М-56, П-16.

СВІТЛА НИЧ [Св'і́тла нич] -ойі -і, ж., *реліг*. Те саме, що ВСЕНОШНА-1. К-58.

СВІТЛА СИДМИЦЯ [св'і́тла сидмі́ц'я] -ойі -і, ж., *реліг*. Великодній тиждень. *Св'і́тла сидмі́ц'я – то Велико́дній ті́ждин'*. В-13.

СВІТЛИЙ ПОНЕДІЛОК [Св'і́тлий понеді́лок] -ого -лка, ч., *реліг*. Великодній понеділок. Л-5.

СВІТНЯ [св'і́т'н'я] -і, ж. Свитка. *В е́тих св'і́т'н'ях у нас е́так не ході́л'і*. С-28.

СВІТОВАЯ ЗІРКА [св'і́това́я з'і́рка] -ойі -и, ж. Планета Венера перед сходом сонця. П-37.

СВІЧКИ [св'і́чки] -чок, *мн., реліг*. Святкові дні у період із 7 по 14 січня. *У св'і́чки вовкі́ пару́й'уц'а*. П-46.

СВОЄ¹ [сво́й'е] *займ., -його, с*. Який належить собі. *Сво́й'е нас'і́н':е на́йлу́ч:е, а не ку́пл'ане*. С-17.

СВОЄ² [сво́й'е] *в зн. ім., -і́х, с*. Родичі. *Вони́ ми́ж собо́й'у йак'єс' сво́й'е*. С-17. *А вони́ нам сво́й'е*. Л-4.

СВОЄ³ [сво́й'е] *в зн. ім., -о́го, с*. Покарання в залежності провини. *А хто*

СВОЇ

ни слухав гучитил'а, то вже получит' своїє. К-20.

СВОЇ [свої́] в зн. ім., -іх, мн. Те саме, що СВОЄ². Булі вс'ї свої́ – чужі́х не було. Д-20.

СВОЇ РОБОТИ [свої́ роботи] незм. Власного виробу. *Сам'ї прал'ї, сам'ї ткал'ї, бил'ї... була од'бжа свої́ роботи.* Р-15; [свє́йї роботи]. *Радно́ було свє́йї роботи, кал'ісо́ни – свє́йї роботи, марина́рка – свє́йї роботи.* В-27; [свої́єйї роботи] С-17.

СВОЇТИСЯ [свої́тис'а] -йус'а, -йіс'а, недок. Родичатися. *Ми́ бат'ко був Іва́новому бат'кови двуйру́дн'її д'ед'мо́ко, то ми́ ше свої́мос'а.* М-23.

СВОЛО [сво́ло] -а, с. Ствол рушниці. 3-29.

СВОЯ БОЛЄЗЬ [свої́а бол'єз'] -є́йї -і, ж., мед. Епілепсія. *Кажут' – свої́а бол'єз', кажут' – чо́рна бол'єз', то л'удіну так кеда́йе.* П-37.

СВОЯК [свої́ак] -а, ч. 1. Родич. *При́йж:ав жу́нчин свої́ак, то так тро́шк'ї віпили.* С-17; [свої́єк] К-40. 2. Сестрин чоловік. П-21. 3. бот. Гриб підосичник. 3-6.

СВОЯТИСЬ [свої́атис'] -чус', -чис'а, недок. Те саме, що СВОЇТИСЯ. *Вони́ з Мари́но́йу свої́ац':а.* П-15. *В трє́т'ому ни свої́ац':а, так і кажут' – родич.* Б-40.

СВОЯЧИНА [свої́ачина] -и, ж. Сестра дружини. Ф-3.

СВОЯЧКА [свої́ачка] -і, ж. Родичка. *Ц'є́йе каза́ла ва́ша свої́ачка.* С-17.

СВУЙ [сву́ї] сво́го || свої́ого, займ. Свій. Г-16, Л-14, С-17, Ц-3.

СВУЙСЬКІ [сву́їс'к'ї] -а, -е. Домашній, культурної селекції; не дикий. *Сву́їс'к'ї сві́ни ході́ли по ві́гону.* С-17.

СВЯТКЄ [св'атк'є́] -то́к, мн. Свята. М-23.

СВЯТКИ [св'атки] -то́к, мн. Святі вечори (від Різдва до Водохреща). *В:є́чори с'в'атки. Ё́то ж йака́ добрин'а – ё́то ж не пра́сти.* С-28.

СЕЛІТЕР

СВЯТОСТЬ [св'я́тос'т'] -і, с. Велика пошана, святість. *Хл'ї́б – то св'я́тос'т' було́.* С-59.

СВЯЧЕНЕ [св'ачэ́не] в зн. ім., -ого, с. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. П-20.

СВЯЧОНІЙ [св'ачо́ній] -а, -е. Свячений, посвячений. *Тре́ба ві́пити св'ачо́ну во́ду.* С-15.

СВЬОКРОВ [св'окро́в || с'в'окро́в] -и, ж. Те саме, що СВИКРУХНЯ. М-49, Л-26.

СВЬОКРУХА [св'окру́ха] -и, ж. Те саме, що СВИКРУХНЯ. О-2.

СЕГОДНІ [сего́дн'ї] присл. Сьогодні. К-13.

СЕДІСКО [седл'і́ско] -а, с. Сільський двір. Г-26.

СЕДУНКА [седу́нка] -и, ж., бот. Те саме, що СИДУХА-3. С-59.

СЕЙ [се́ї] с'а, се, займ. Цей. *А оц' дес' в са́ме о́, дес' в се вре́мн'е... в пе́тр'івку, ма́йти...* С-25.

СЕЛА [се́ла] сел, мн. Сильця. *Наставл'є́ли се́ла на куропа́тви.* О-16, С-17.

СЕЛАХ [се́лах] -а, ч., орн. Дикий качур. П-48; [се́лех]. *Се́лех лит'ів до ка́чки.* Ж-6; [се́лих] К-58; [се́лик] М-23; [се́л'уг] Н-16; [се́л'ух] 3-32, П-24; [се́л'ах] В-12, К-53; [са́л'ух] Д-17; [се́л'ох] В-29, С-2; [се́л'о] Б-11; [сел'о́х] К-71.

СЕЛЕДЕЦЬ [селéдец'] -дц'а, ч. Оселедець. *Ві́кин' го́лову селéдц'а.* Л-1; [с'і́лэдиц'] Г-42.

СЕЛЕЗЕНЬ [селéзен'] -з'н'а, ч., орн. Те саме, що СЕЛАХ. Л-5, С-53, Т-8; [сел'езэ́н'] А-2, П-44.

СЕЛЕЗЬ [селéз'] -а, ч., орн. Те саме, що СЕЛАХ. Ж-10.

СЕЛЕШЕНЄ [селешен'э́] -э́ти, с., орн. Маля дикої качки. Л-9.

СЕЛИНЬ [се́лин'] -а, ч., орн. Те саме, що СЕЛАХ. 3-2; [се́лен'] Н-19.

СЕЛІТЕР [сел'і́тер] -тра, ч., ент. Паразит у кишках людини чи тварини; солітер. *Йак три дн'ї тих гри́б'ів пуйів – ві́шов сел'і́тер, здо́х сел'і́тер.* Х-7.

СЕЛО

СЕЛО¹ [селó] -а, с. Сільський населений пункт (всі н. пп.).

СЕЛО² [селó] -а, с. **1.** Сильце для лову птахів. М-43. **2.** Петля з дроту для лову звірів. Ж-6, С-65. **3.** Пристосування з багатьох петель, прив'язаних до одного мотузка. *Селó стáвили на куро́пáтви.* Т-2. **4. перен.** Петля, яку утворює заєць, утікаючи від собак. *За́йец' селó рóбит'.* В-9.

СЕМ [сем] числ., -і. Сім. Р-19; [с'ум] Х-3.

СЕМАРАНКА [семарáнка] -и, ж., реліг. Свято, яке відзначають після Великодня (?). *Там слúжба отпра́вл'áйец' :а все на: ... на тéйе... на Семарáнку, значит, то котóрас' там нед'і́л'а по В'ел'ікодну.* Р-17.

СЕМІЙ [сéмії] -ого, ч. Сьомий. *Ш'іс'т' дóчок і сéмії син Андр'її.* К-13.

СЕМИНА [семі́на] -и, ж. Сьома частина від цілого. Ч-6.

СЕМОРОГ [семоро́г] -а, ч., бот. Те саме, що КОЗА¹-5. Л-13; [семиро́г] С-6.

СЕНОШНИК [се́ношник] -а, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. *Через горобі́у се́ношник не^м мо́же дос'пíти.* С-17.

СЕПАНКА [сéпанка] -и, ж. Видовбана з липи або верби висока бочка для зерна. Г-4.

СЕРВЕТА [сервéта] -и, ж. Те саме, що НАСТИЛНИК. Ж-13; [серві́та]. Купована скатерка. Ч-1.

СЕРВИТУТ [сервиту́т] -а, ч. Частина вигону; громадський випас. *Това́р хóдит по сервиту́тові.* С-17; [сирвиту́т] С-17.

СЕРДАК [серда́к] -а, ч. **1.** Безрукавка. 3-27, О-10; [сéрдак] М-8. **2.** Двополий верхній чоловічий одяг. П-15.

СЕРДЕНЯ [сердéн'а] -і, ж., бот. Конюшина; *Trifolium* L. В-19.

СЕРДЕЧКО [сéрдечко] -а, с. **1.** Мале серце (у багатьох н. пп.). **2.** Звертання до коханої людини. **3. перен.** Середина рослини, з якої виростають листки.

СЕРНЄГА

Сáдиши росáду, то диві́с – не засі́п зимл'о́у сéрдечко. С-17.

СЕРДЄЧНИК [серд'éчник] -а, ч., бот. Різновид зела (?). П-8.

СЕРДЕЧНО [се́рдéчно] присл. Добросовісно. *Ми ж'éли се́рдéчно ц'ілії ден'.* О-26.

СЕРДИНЬКО [сéрдин'ко] -а, с., ент. Те саме, що БЕДРИК. С-50.

СЕРДУВАТИ [сердува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Сердитися; бути злим на когось. *Тої же сердува́в <...> на мо́го хлопч'а, на мо́го сiна.* М-30.

СЕРДИЧКО [сéрдичко] -а, с., ент. Те саме, що БЕДРИК. Г-42.

СЕРЕДЕЙКА [середéйка] -и, ж., етн. Страшило, яке сидить у колодязі. *Йак загл'áneш в колóд'аз', то там середéйко сиді́т' – не^м л'із'.* П-21.

СЕРЕДНІ [серéдн'і] у зн. ім., -а, -е. Середній син (дочка). *Серéдн'а дóбре гл'аді́т худóбу.* С-17.

СЕРЕДОХРЕСНА НИДЛЯ [середохрeсна нид'і́л'а] -оїі -і, ж., реліг. Тиждень середини Великого посту. *Четвэ́рта нид'і́л'а – то середохрeсна нид'і́л'а.* В-54.

СЕРЕДНЯК [се́редн'áк] -а, ч., орн. Напівдоросле маля тетерука. С-9.

СЕРЕДОПУСЬТЯ [середопу́с'т'а] -а, с., реліг. Те саме, що СЕРЕДУХРЕСНА СИРИДА. Д-33, М-51; [середопу́с'т'е] Д-32; [середопóс'т'е] Р-8; [сирит'п'і́с'т'е]. *Сирит'п'і́с'т'е, ну, то дес' посерéдин'і пом'іж Пáскоїа а... йакрác посерéдин'і постá.* С-38.

СЕРЕДУХРЕСНА СИРИДА [се́редухрeсна сиридá] -оїі -і, ж., реліг. Середа, яка припадає на середину Великого посту. Т-10.

СЕРИК [сéрик] -а, ч., кулін. Висушений сир для тривалого зберігання. *Сéрики і суши́л'і, а пúзн'її його́ йáкос' струга́л'і.* Д-3.

СЕРНЄГА [серн'éга] -и, ж. Верхній довгополий чоловічий одяг; серм'яга.

СЕРНИЙ РУКАВ [сѣрни́й рука́в] *В-13, [сѣрни́й рука́в]. Сирн'ѣга – то така шѣпта світа сукн'ѣна. В-54, Т-5; [с'ірни́га] Б-19.*

СЕРНИЙ РУКАВ [сѣрни́й рука́в] *-ого -а́, ч. Те саме, що КЛИН-2. Д-17.*

СЕРНИК [сѣрник] *-а, ч. Те саме, що КЛИН-2. Б-8, В-17.*

СЕРПИК [сѣрпик] *-а, ч., орн. Пташка, подібна до ластівки тільки з довгими крилами (?). З-21.*

СЕРЦЕ [сѣрце] *-ца || -ц'а, с. 1. Центральний орган кровоносної системи людини і тварини (всі н. пп.). 2. перен. Те саме, що СЕРДЕЧКО. *Капу́сту бе"з сѣрц'а з гра́дки вик'еда́їут!* С-15. 3. перен. Серцевина стовбура дерева. З-11. 4. перен. Середина сильця. Д-15, Х-10.*

СЕСТРА У ПЕРШИХ [се"стра́ у пѣрших] *-и у -их, ж. Двоюрідна сестра. Н-4.*

СЕСТРИНКА [сестри́нка] *-и, ж. 1. пестл. Рідна сестра. С-59, С-38; [сестро́нка] Г-26; [систри́нка] К-40, О-17. 2. Те саме, що СЕСТРА У ПЕРШИХ. В-13, З-6, О-20, П-15, П-18, С-2; [сестр'ѣнка] Щ-1; [систри́нка] Д-31, К-9, О-26.*

СЕСТРИСКО [се"стри́ско] *-а, ж. і с., знев. Сестра. З-6.*

СЕСТРИЦЯ [сестри́ц'а] *-і, ж. 1. пестл. Те саме, що СЕСТРИНКА-1. Р-30. 2. Те саме, що СИСТРИЧКА-2. Х-7.*

СЕСТРОНЬКА [сѣстرون'ка] *-и, ж. Те саме, що СЕСТРИНКА-1. Н-4.*

СЕСТРОЧКО [сѣстрочко] *ж. Звертання однієї жінки до іншої. *Ох мойа́ сѣстрочко мила́й! Послу́хаї мене́...* Л-4.*

СЕСТРУНКА [сестру́нка] *-и, ж., пестл. Те саме, що СЕСТРИНКА-1. Д-33; [систри́нка]. Цибру́нка – ти мойа́ систри́нка. В-45.*

СЕСТРУНЯ [се"стру́н'а] *-і, ж., пестл. Те саме, що СЕСТРИНКА-1. Л-1.*

СЕСТРУХА [се"стру́ха] *-и, ж., пестл. Те саме, що СЕСТРИНКА-1. Л-1.*

СЕСТРУХНА [сестру́хна] *СѢЧКА* *Сестра. С-59; [сестру́хна] П-8.*

СЄ [с'є] *займ., с. Це. *С'є було́ давнѡ. С-15, Г-21, Ч-6. Так с'є о́зеро ста́ло, а сто́йє Броно́...* С-2.*

СЄІВО [с'єйіво́] *займ., с. Те саме, що СЄ. Г-21; [с'єйєво́] С-17.*

СЄМИРОГ [с'ємиро́г] *-а, ч., бот. Те саме, що КОЗА¹-5. В-8, М-36.*

СЄМУХ [с'ємух] *-а, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. *Ц'ѡго л'іта бу́де багáто с'ємух'ів.* Ц-2.*

СЄМУШКО [с'ємушко] *-а, с., бот. Те саме, що СЛОНИЦ-2. *С'ємушки пудсо́лнушка, а одне́ – с'ємушко.* С-38.*

СЄМУШОК [с'ємушок] *-ика, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. *Насади́ла с'ємушку на прида́тку.* С-17.*

СЄНДИКА [с'єндика] *присл. Сьогодні, тепер. *Вже дру́г'і ри́к нема́ коро́ви, с'єндика не було́, і гѣто не"ма́... не"ма́...* Р-20.*

СЄНДИ-ТЕНДИ [с'єнди-тѣнди] *присл. Сюди-туди. *Тонѡ хѡдит по сил'і с'єнди-тѣнди...* С-17.*

СЄПКА [с'єпка] *-и, ж. Шапка. О-27.*

СЄРИЙ [с'єрій] *у зн. ім., -ого, ч., евф. Вовк. М-49.*

СЄТИЙ [с'єтії] *-а, -е, займ. Цей. [Помагало?] *Зна́йте, с'єтого на соб'ѣ не м'ієла... Господ' іюго́ в'ідає.* С-4, К-16. *То с'єте то вже все.* С-4. *От так, іяк над с'єтим па́ном...* З-40. *С'єта весна́ була́, то по́пит на карто́хл'і був.* Є-1; [с'єті] Д-32.*

СЄТИ-О [с'єті-о] *займ. Оцей. *Оту́та с'єті-о кусѡк од тамтѣйї мурѡванки черво́ної до с'ул', то нико́го не було́.* Д-32.*

СЄТКА [с'єтка] *-и, ж. 1. Будь-яка виплетена сітка. Г-16, С-17. 2. анат. Те саме, що ЗДЮР. А-2, В-9, М-9.*

СЄТРИЙ [с'єтрії] *-а, -е. Хитрий. Г-21.*

СЄТРО [с'єтро] *присл. 1. Хитро. *С'єтро дів'їца на нас.* Г-21. 2. Розумно. *Так с'єтро роз'казує...* Г-21.*

СЄТО [с'єто] *займ. Це. *Тут в нас тако́йє с'єто окол'їце коло Га́йнувк'і...* К-69.*

СЄЧКА [с'єчка] -и, ж. **1.** Саморобний шпир із рубаного дроту для мисливських набоїв. Ф-4. **2.** Осічка (мисливська рушниця не вистрілила). І-1.

СИВАК¹ [сива́к] -а́, ч. Коробка, з якої брали зерно під час сіяння вручну. Г-34.

СИВАК² [сива́к] -а́, ч., кулін. Те саме, що СИВУХА-2. П-19.

СИВЕНЬКА [сиве́н'ка] -и, ж. Те саме, що СИВАК. *Сиве́н'ка* – то коро́пка, сплёт'ана с соло́ми. Х-7, Б-19, М-28.

СИВИЦЯ [сиви́ц'я] -і, ж., бот. Гриб зеленушка сіра. З-6.

СИВОЛОКА [сiво́лока] -и, ж., бот. Пирій повзучий; *Elytrigia repens* (L.) Nevski. *На вгороди́є вплоди́лас'а сiво́лока*. Ч-6, С-49.

СИВОРОТОК [сiво́роток] -тка, ч. Те саме, що КЛИН-2. К-37.

СИВОЯЙ [сиво́йа́й] -а, ч., знев. Солідного віку чоловік із дитячими вчинками. *Так'і сиво́йа́й, а бйі́гайе з діт'ми по вігони*. С-17; [сиву́йа́й] Л-4.

СИВУВАТИ¹ [сивува́ти] -а, -е. **1.** Подібний до сивого кольору (у багатьох н. пп.). **2.** Такий, що має сивіюче волосся. *Вже сивува́ти, а ше не жє́н'ани*. С-17.

СИВУВАТИ² [сивува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Довго дівувати; бути дівкою до сивого волосся. В-19.

СИВУХА [сiву́ха] -и, ж. **1.** орн. Порода великих диких качок. Ж-9. **2.** кулін., знев. Мутний самогон. С-17.

СИГНАЛУВКА [сигналу́вка] -и, ж. Те саме, що РОЖОК-3. Ш-6.

СИДЕЛЬЦЕ [сиде́л'це] -л'ц'а, с. Те саме, що СЕЛО²-1. Р-19.

СИДЕНЬКА [сиде́н'ка] -и, ж. Поперечна дошка у ткацькому верстаті, на якій сидить ткаля. Х-10.

СИДІТИ [сид'іти] -жу́, -діш, недок. **1.** Сидіти на чому-небудь (всі н. пп.). **2.** Бездіяльно проводити час. *Вона́ вес' ден' сиді́т в гокн'і*. С-17. **3.** Бути ув'язненим. *Його́ син дес' сиді́т за*

бо́йку. Г-16. **4.** Проживати в певному місці. *Вони́ сид'а́т в каз'о́н'ц' хати*. С-36. *Там, де Бзі́чка сид'іла...* Б-19, Х-13. *И репатр'і́я́нт з:а Бўга сиді́т'* [у їхній хаті] – *нимá пра́ва ві́гнати*. Я-1. **5.** Наймати квартиру. *Коліс' в ме́нє сид'іла завклубом*. Б-19.

СИДМИЦЯ [сидми́ц'я] -і, ж. Тиждень. В-13.

СИДНЯ [сидн'а́ || сид'н'а́] -і, ж. **1.** Сидіння. *Од ц'є́йї сидн'і сті́на бо́літ*. С-17. **2.** Ледарювання. *В його́ голові́ не робо́та, а сидн'а́*. С-17.

СИДОР [сiдо́р] -а, ч. **1.** Чоловіче власне особове ім'я (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що КОЗУБ. Д-16. **3.** Узятий з собою полудень. Г-16.

СИДУН [сиду́н] -а́, ч., бот. Те саме, що СИДУХА-3. Г-4, М-49, Т-5, О-2; [с'іду́н] М-50.

СИДУНКА [сиду́нка] -и, ж., бот. Те саме, що СИДУХА-3. *Биб сиду́нка*. С-38, Л-26.

СИДУНЧИК [сиду́нчик] -а, ч., бот. Те саме, що СИДУХА-3. В-18.

СИДУХА [сиду́ха || сид'у́ха] -и, ж. **1.** орн. Курка, яка сидить на яйцях, висиджуючи курчат. В-23, Г-9, К-70, О-12; [с'іду́ха] С-9. **2.** орн. Дика качка, яка сидить на яйцях. Р-13, У-4. **3.** бот. Квасоля невитка; *Phassolus vulgaris* L. С-17.

СИДУШКА [сиду́шка] -и, ж., орн. Те саме, що СИДУХА-1, 2. В-32.

СИДЬОХА [сид'о́ха] -и, ж., орн. Те саме, що СИДУХА-1. Р-9, Д-33.

СИДЯТИСА [сид'а́тиса] *3 ос. одн.* сид'алоса, недок. Справджуватися. *Йес'т' так'і л'у́де, шо... бо на мен'і сид'алос'а, на мо́му дит'а́ти*. Б-21.

СИКАТИ [сіка́ти] *3 ос. одн.* сіка́йе, недок. Утворювати протяжний свистячий звук (про гусака, який захищає гусенят). *Гуса́к сіка́йе, і дит'а́ бойа́лос'*. М-45.

СИКАТИС [сіка́тис] -а́йус, -а́йіса, недок. Говорити комусь прикрі слова.

Не^н сїкаїса тут ме^ні! С'ад' і помовчі!
СИКАЧ

СИКАЧ [сикач] -а, ч. 1. Те саме, що САМЕЦЬ-2. Д-21, М-2, С-6. 2. Те саме, що КОЛОДАЙ. Л-4.

СИКАЧКА [сикачка] -и, ж. 1. Пристрій, за допомогою якого подрібнюють картоплини для згодовування худобі. С-17. 2. перен. Сварлива жінка. *А твоїя сикачка и на мин'утину не замóвкне – сичé и сичé.* С-17.

СИЛАК [силак] -а, ч. Сильний чоловік. Н-4.

СИЛЕНИЦЬ [силéниц'] -нц'а, ч., кулін. Те саме, що СЕЛЕДЕЦЬ. *Пуйїхала ду Кувл'é, набрала силéнц'ув, с'їла та і сид'у.* С-23.

СИЛЕСЕНЬКА [силéсен'ка] -и, ж., пестл. Сила. *Ої ни сїла, ни силá, ни силéсен'ка, шоб їа тéбе просилá, молодéсин'ка.* (Народна пісня). 3-6.

СИЛЕЦЬ¹ [силéц'] -л'ц'а, ч. Те саме, що СЕЛО²-1. М-35.

СИЛЕЦЬ² [силéц'] -л'ц'а, ч. Те саме, що СЕЛЕДЕЦЬ. *Купїла силéц'ї.* Г-17, Д-22, М-19.

СИЛЕННИЙ [сил'én:ий] -а, -е. Великий, страшний, темний. *Сил'én:а хмáра їде.* 3-6.

СИЛИТЬБА [силит'л'ба] -и, ж. Те саме, що КУКРИСКО. *А там, на силит'л'б'ї, коровї пас.* Ж-5.

СИЛИЩЕ [силїшче] -а, с., зруб. Село. *Ле^нт'ів шул'ачїшче чїриз Св'їт'азке силїшче.* (Народна пісня). С-8.

СИЛДИНОВИ [сил'їдинóви] -а, -е. Ясно-зелений. В-27.

СИЛКО [силкó] -а, с. Те саме, що СЕЛО²-1. С-53.

СИЛНИ [сїлни] -а, -е. 1. Сильний, міцний. *Хвед' сїлни чолов'їк.* С-17. 2. Великий; великої кількості. *Було кублó їáгод сїлних.* П-33.

СИЛНИК [силнік] -а, ч. Окрема будівля для зберігання сїна і воза. Г-34.

СИЛО [силó] -а, с. 1. Те саме, що СЕЛО²-1. *Вчóра с'їла постáвив.* А-2.

2. Те саме, що СЕЛО²-2. *Годнé силó, а багáто – сéла.* О-16, С-53; [СИЛОВЕЦЬ] Г-15, 3-16, К-27. 3. Вирьовка зі спеціальною петлею, за допомогою якої ловлять коня. *Силóм переїн'али кон'á.* Б-21.

СИЛОК [силóк] -лкá, ч. Те саме, що СЕЛО²-1. 3-2, С-53.

СИЛОС [сїлос] -у, ч. 1. Корм для худоби із заквашених подрібнених рослин (всі н. пп.). 2. перен., жарт., кулін. Вінегрет. Г-16, К-20, С-17; [с'їлос] О-10.

СИЛЦЕ [силцé] -а, с. Пастка з полотна для лову куріпок. Х-10.

СИЛЬНО [сїл'но] присл. 1. Міцно (у багатьох н. пп.). 2. Дуже; надзвичайно. *Сїл'но хóчу їїсти.* 3-22, С-17. *А мойá мéнша систрá сїл'но дóбре вчїлас'а.* К-38, Г-37.

СИМЛЯ [симл'á] -ї, ж. Сім'я. *Їогó симл'á такá велїка.* С-21; [семн'á]. *Жилї рáзом нáши сémн'ї.* Р-33.

СИМУВАТИ [симувáти] 3 ос. одн. мин. ч. симувáла, недок. Збиратися до гурту (про відьом). *Їак їа булá млодá, то їа там симувáла на тї^х дémбах.* Н-8.

СИНЕЧНИК [синéчник] -а, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. 3-1; [синéшник] Г-39; [син'óшник] П-6.

СИНИЦА¹ [синїца] -и, ж., орн. Синиця; *Parus.* *Синїца бїйец'а в шїпку – дес' прибуде хтос'.* С-17, К-20.

СИНИЦА² [синїца] -и, ж., бот. Лісова суниця і її ягоди; *Fragaria vesca* L. 3-23, Л-4, М-23, П-46; [синéца] 3-6; [силніц'а]. *Силніци вже в л'їси їе.* Г-4.

СИНИЧНИК [синїчний] -а, ч. Місце, де ростуть лісові суниці. С-5.

СИНИЩЕ [си^нїшче] -а, ч., зруб. Син. М-23.

СИНКО [сїнко] -а, ч., пестл. Син. Л-4.

СИНОВА [синóва] -ойї, ж. Дружина сина; невістка. *Син то вз'ав пóл'с'ку жс'юнку, синóва пóл'с'ка – в кос'ц'ел'ї брав.* В-34.

СИНОВЕЦ [сино́вец] -вца, ч. Братів син; племінник. М-48, О-17; [си^оно́вец'] **СИНОЖАТЬ**

СИНОЖАТЬ [сино́жат'] -і, ж. Місце, де скошили траву. *Пустелим л'он на сино́жат', вуно пулижіт', ст'ане вже вулукно о'дстават', і туд'і збирайім.* Л-4.

СИНУНЬО [сину́но] -а, ч., пестл. Син. Х-7.

СИНЮШНИК [син'ушник] -а, ч., знев. П'яниця. *Кулі твиї син'ушник вчора дудому присунувс'а?* М-23.

СИНЯК [син'ак] -а, ч. 1. Посиніле місце на тілі від удару. *Гон йак'і син'ак носит пуд гоком.* С-17. 2. бот. Те саме, що ПОЛЬСЬКИЙ ГРИБ. *Ми зр'оду не брали син'ак'у.* С-17.

СИНЯТА [син'ата] -и, ж. Те саме, що СИНЯК-1. *На лобови син'ата.* К-58.

СИНЬКА [син'ка] -и, ж. 1. Синя фарба для підсинювання тканин (у всіх н. пп.). 2. Ткана ляна спідниця. *Йа син'ку вже забула тка́ти.* С-15.

СИПА [сіпа] -и, ж. 1. Відгороджене місце в коморі для зсіпання зерна. Ш-6. 2. Те саме, що НАПРНАЧ. Б-46.

СИПАНКА [сіпанка] -и, ж. Велика бочка для зерна. П-15.

СИРАВЕЦЬ [сиравец'] -вц'у, ч. Те саме, що СИРУВКА. М-7.

СИРВАТКА [сирватка] -и, ж. Сироватка від скисання молока. К-70, М-13.

СИРВІТА [сирв'іта] -и, ж. Те саме, що НАСТИЛНИК. Т-8; [сирв'іта] Г-2, М-7.

СИРЕЦЬ [сирец'] -рц'а, ч., кулін., обряд. Печений сир як обрядова страва на весіллі. *Дивно нам, дивно, – у св'янечки сирец' видно...* (Весільна пісня). В-13, Т-1.

СИРИ [сирі] -а, -е. 1. Просякнутий водою; вологий. *Сирі др'ова не горат.* Г-16, С-17. 2. Не варений, не кип'ячений. *Не дава́ тил'атови сирейі воді.* С-17. 3. Недоварений. *Шос' твоїа карт'опл'а сира...* С-17. 4. Про породіллю, яка недавно народила дитину; про корову, яка щойно отелилася. *Ни бі кор'ову, бо сира.* С-17. *Сира жу́нка.* С-17.

СИРИДПУСНА НИДЛЯ [сиридпу́сна нид'іла] -ойі -і, ж., реліг. Остання неділя перед Великим постом. **СИРОЖКА**

СИРИЙ БОРЩ [сирій боршч] -бо́гу -у, ч., кулін. Те саме, що ХОЛОДЕЦ-2. *Молодийі бурак'і варіли, р'зали, заправл'али сироваткоюу чи смитанойу, к'ідали туді пир'ушку, чуснік, цибу́лу – ц'о був сирій боршч.* Р-28.

СИР'ІЖКА [сирійж^шка] -і, ж., бот. Сироїжка. *Луч:е бра́ти сіви сирійж^шк'і – то йак грибі.* С-17.

СИРНИК [сірник] -а, ч. 1. Те саме, що КЛИН-2. Ж-11, О-2, Г-26; [сірник] Н-20; [сирнік] В-17, Д-8, К-13. 2. кулін. Те саме, що СЕРИК. Ч-4.

СИРНИ МИШЕЧОК [сірни мише́чок] -ого -а, ч. Те саме, що КЛИН-2. К-13; [сірній м'іша́чок] С-62.

СИРНИЧОК [сірничок] -чка, ч., пестл. Зменш. до СИРНИК-1. *Одл'ийут' тойе мол'око, шоп стекл'о в сірничку.* Ф-3.

СИРНУТИ [сирну́ти] -у, -еи, док. 1. Трішки звільнитися від екскрементів (у багатьох н. пп.). 2. перен. Виконати незначну частину якоїсь робот. *Сирне́ і вже їде на пирик'ур.* С-17.

СИРНЯГА [сирн'ага] -и, ж. Верхній теплий одяг на ваті. П-21.

СИРОВЕЦЬ [сировец'] -вц'а, ч. Те саме, що СИРУВКА. Г-34.

СИРОВСЖКА [сиров'ежка] -и, ж., бот. Те саме, що СИР'ІЖКА. *Ку́бах – то мален'ка сиров'ежка.* О-14.

СИРОВ'ЯТКА [сиров'я́тка] -и, ж. Те саме, що СИРВАТКА. П-15, В-27; [сар'оватке^а] В-13; [сор'овл'атка] З-6; [сор'ов'я́тка] М-23; [сур'ов'я́тка] П-50, Р-30; [сор'оватка] Р-21.

СИРОЇГА [сиройі́га] -и, ж., бот. Те саме, що СИР'ІЖКА. *Набра́ла сиройігеі в л'іси понад дор'ог'е'йу.* О-16, О-17.

СИРОЇЖА [сиройі́жа] -и, ж., бот. Те саме, що СИР'ІЖКА. *Ку́бах – то така сиройі́жа.* К-4, З-16, Л-9.

СИРОСІК [сирос'ік] -а, ч. Грунт зі значним умістом піску і глини. Ш-6.

СИРОСІКА [сирос'іка] -и, ж. Те саме, що **СИРОСІК**. *Сирос'іка – то зимн'а. Йак дошч, то но́ги гру́знут' – так'ї шче́риц', а ті́ко спе́ка – вс'о горі́т.* 3-1.

СИРОТЕНА [сиротéна || сиротенá] -и і ú, ч. і ж. Сирота. *Не диву́їтес'а, л'уде, шо сиротенá пла́че...* (Весільна пісня) П-37. *Куде́ литéш, бидо́? – А то на вдовéну, а то на сиротéну.* С-15.

СИРОТЮК [сирот'у́к] -а, ч. Те саме, що **СИРОТЕНА**. Б-32.

СИРУВЕЦЬ [сирувэ́ц'] -вц'а́, ч. Шнурок зі шкіри тварини. Л-1.

СИРУВКА [сиру́вка] -і, ж. Висушена на сонці цегла, але не випалена на вогні. *Сиру́вку бра́ли на гру́бу, а пал'у́вку на ко́мина.* С-17.

СИРУН [сиру́н] -а́, ч. 1. Той, хто часто звільняється від екскрементів (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Малолітній хлопець. С-17.

СИРУНЧИК [сиру́нчик] -а, ч., *пестл.* Мале дитя. *Ої ти наш сиру́нчик золотéйк'ї.* С-17.

СИРУХА [сиру́ха] -и, ж. Жін. до **СИРУН**-1, 2. С-17.

СИСАЧОК [сисачо́к] -чка́, ч. Дитина, яка ще ссе материнське молоко. К-70.

СІСКА [сіска] -и, ж. 1. *дит.* Соска. С-48. 2. Те, чим колись підгодували дитину. *Сіску зроби́ят – хл'ї́ба нажу́їє с цу́кром і в ла́точку, ні́точкою́ закруне́, і вонó с:е.* С-48.

СИСТРИНА [систрі́на] -и, ж. Те саме, що **СЕСТРА** У **ПЕРШИХ**. Д-31, К-58.

СИСТРИЦЯ [систри́ц'а] -і, ж., *пестл.* Те саме, що **СЕСТРИНКА**-1. К-9.

СИСТРИЧКА [систри́чка || си́стри́чка] -і, ж., *пестл.* 1. Те саме, що **СЕСТРИНКА**-1. С-17. 2. Жінка – член церковного братства; у її обов'язки входило насамперед прибирання церкви. *Вона́ в це́ркви бу́ла систри́чко́ю.* С-17.

СИСТРУН [систру́н] -а́, ч. Сестрин чоловік. *Сварлі́вий систру́н у не́її.* К-64.

СИСТРУХА [систру́ха] -и, ж. 1. *пестл.* Те саме, що **СЕСТРИНКА**-1. К-13, Т-5. 2. *знев., згруб.* Сестра. К-40.

СИТАР [ситáр] -а, ч., *ент.* Шашіль, який точить дерево. Г-42, П-15.

СИТИЙ [сіти́й] -а, -е. 1. Неголодний. 2. Жирний. *Мйáсо сі́те.* Г-15.

СИТНИК [сітник] -а, ч., *бот.* Різновид трави (?). *Тут ху́тор, и пáша – сі́тник такі́ї, л'ї́пах...* *Такá дол'ї́нка.* Г-19.

СИЧАТИ [сичáти] 3 *ос. одн.* сичі́т, *недок.* Те саме, що **СИКАТИ**. *Гусáк сичі́т.* С-17; [січати]. *Гусáк сі́че.* 3-16, Л-13.

СИЧИТИСЬ [сичі́тис'] 3 *ос. одн.* сиче́ц':а, *недок.* Випадати (про пір'я птахів). *Ку́рка сиче́ц':а, а не лин'áїє.* С-50.

СИЧУХ [сичу́х] -а, ч., *анат.* Орган травлення жуйних тварин. С-56.

СІБА [сіба́] *част.* Хіба, невже. *С'їба́ ти кому́ тре́ба?* Г-21.

СІВАК [сіва́к] -а́, ч., *фаун.* Сивий заєць. *С'їва́к, бо сі́виї.* К-17.

СІВЕРНИЙ [сі́верний] -а, -е. Холодний (про вітер із півночі). В-13.

СІВКА [сі́вка] -и, ж. Недолік на полотні через недостатньо прибиту нитку піткання. Д-21.

СІВО [сі́во] *займ.* Те саме, що **СЕТІ**-О. 3-9.

СІВУЛЯ [сі́ву́л'а] -і, ж., *знев.* 1. Стара дівка. Д-32. 2. Дружина старша за свого чоловіка. Д-32.

СІДАВКА [сі́давка] -и, ж. Те саме, що **СІДЕНЬКА**. С-30.

СІДАЙЛО [сі́даїло] -а, с. Місце, де сидять (ночують) кури. В-54, К-9, Р-33, С-5; [сі́дало] С-17.

СІДАЛКА [сі́далка] -и, ж., *орн.* Те саме, що **СІДУХА**-1. П-45.

СІДАЛОК [сі́далок] -лка, ч. Те саме, що **СІДАЙЛО**. Б-19, С-21.

СІДЕЦЬ [сі́де́ц'] -дц'а́, ч. 1. Те саме, що **СІДЕНЬКА**. С-30. 2. Той, хто сидить.

Ни мугла вірватис', бо зас'ів с'ідэц' у нас. У-12.

СІДЬОЛКО [с'ід'олко] -а, с. Ремін у кінській упряжі, який проходить через **СІМКА** коня до голобель. В-19.

СІЙКА [с'ійка] -и, ж., бот. Цибулинки, які вирости з насіння; сійнка. З-14, П-15, Ш-1.

СІКАНКА [с'іканка] -и, ж., збір. Кусочки дроту, які використовували замість шроту у мисливських набоях. С'іканку не викачували, а так сіпали в г'іл'зу. О-29.

СІКАЧ [с'ікач] -а, ч. 1. Те саме, що СІКАНКА. Ф-1. 2. анат. Один із двох передніх зубів зайця. Б-35, Т-7. 3. фаун. Те саме, що САМЕЦЬ-2. То самéц', а кáжут' тепér с'ікач. С-19, А-2, Б-38. З'ік-с'ікач. М-53; [с'екáч] М-49. 4. Великий ніж. Колодáч і с'ікач – то те саме. Б-34, П-41.

СІЛЕДЕЦЬ [с'іл'едець] -дц'а, ч., кулін. Оселедець. В-27; [селéдець]. Ёто, значит картóшка, сушóни гриби́ і селéдець [на борщ]. В-15; [госилéнець] -нца, ч. С-17.

СІЛКА [с'ілка] -и, ж. Те саме, що СЕЛО²-1. Ж-5.

СІЛНИК [с'ілнік] -а, ч. 1. Матрац, наповнений сіном. С-51; [с'імник] Г-34; [с'ін:ик] С-17. 2. Приміщення для зберігання снопів та сіна. Р-21.

СІЛЬКУТАТИ [с'іл'кутáти] -чу́, -тіши, недок. Те саме, що ПІЛЬГÁТИ. О-11.

СІЛЬСЬКИЙ [с'іл'с'кій] -а, -е. 1. Такий, що стосується села (всі н. пп.). 2. Такий, що із с. Світязя Шацького району Волинської області. То дин'киé не пудмáн'увс'киé, то с'іл'с'к'ійи. С-8, П-15.

СІМЕЙСТВО [с'імéйство] -а, с., збір. Сім'я. Пійат' с'імéйство на гэти пос'облок, шо йе д'іти. П-21.

СІМ'Є [с'імйе] -а, с., збір. 1. бот. Тільки коноплиане насіння. С-17; [с'імн'е]. Бáло с с'імн'а робіли бичáче молоко́ і йіли. С-17. 2. Ластовиння. Не чипáї лáстовки, бо б́уде с'імйе на л'іци. В-11.

СІМНАЦІТКА [с'імнáцйтка] -і, ж.

1. Сімнадцятирічна дівчина. Г-16, С-17. 2. ірон. Стара баба, яка поведінкою нагадує дівчину. Бач, йак йде нáша бáба, – йак с'імнáцйтка. С-17.

СІСТРОНКА

СІМНАЦЯТЕРИЙ [с'імнáц'атерий] -а, -е. Сімнадцятий. Мáлос'а пóс'л'а Пётрá вес'іл':е с'імнáц'атерого б́ути. К-38.

СІМРИГА [с'імрйга] -и, ч. і ж., знев. Той, хто не дивиться в очі співрозмовникові. С'імрйга то в очи не гл'áne нáвйт'. П-36.

СІМ СОТОК [с'ім сóток] числ. 1. Сімсот. Л-4. 2. Сім арів землі. С-17.

СІНИ [с'іни] -éї, мн. 1. Нежитлова частина селянських хат (всі н. пп.). 2. Коридор. Р-2.

СІНКИ [с'інки] мн. Зменш. до СІНИ-1. П-26.

СІНОВАЛ [с'іновáл] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Б-38, Ж-9.

СІНОЖИТЬ [с'іножйт'] -і, ж. Сіножать. Б-48.

СІП-СІП [с'іп-с'іп!:] виг. Уживають для підкликання курчат. З-25.

СІРА [с'іра] -и, ж. Усяка заразна хвороба; хиря. Собáки здихáйут', бо такá с'іра хóдит'. Г-21.

СІРИ [с'іри] у зн. ім., -ого, ч., евф. 1. Заець. С-64. 2. Вовк. Б-14, Б-29.

СІРИК [с'ірик] -а, ч., анат. Статевий орган хлопчика. П-36.

СІРКА [с'ірка] -и, ж., орн. Порода невеликих диких качок сірого кольору. Б-19.

СІРКАЧ [с'іркáч] -а, ч. Самопал, який діти заряджали сіркою із сірників. З-10.

СІРКО [с'іркó] -а, ч., евф. Вовк. С-17.

СІРНИЙ [с'ірній] -а, -е. 1. Хворий. Вонá такá с'ірна, такá нипотр'ібна. Г-21. 2. Нездатний щось зробити. С'ібá ти с'ірни був дров наносіти? Г-21.

СІРОТА [с'іротá] -и, ж. Те саме, що ЛЯЛЬКА-4. В-17.

СІСТИ [с'істи] с'áду, с'áдеш (схід і південь) || с'éду, с'éдеш, док. 1. Сідати на що-небудь (всі н. пп.). 2. (у наказі:)

СЯДЬ [с'ад!], *док.* Припини бешкетування. *Ану с'ад! чого кричиш?* С-17.

СІСТРА [с'істра] -і, *ж.* Сестра. М-49.

СІСТРОНКА [с'істронка] -и, *ж.*, **СІТА**. Те саме, що СІСТРА. М-49.

СІТА [с'іта] *займ.* Ця. *Звати мене Ліда, дівоча [фамілія] Шумик, а с'іта Кашина.* Н-5.

СІТАТИ [с'ітати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Хитати. *Перестан' с'ітати лавку.* Г-21.

СІТИ [с'іті] *займ.* Ці. *С'ітих два штукі йа зна́йу.* В-18.

СІТОЙ [с'іто́й] *займ.* Цей. *С'ітого року картохлі ба́йк'і, с'р'едні.* Є-1.

СІЧИ [с'ічі] -чу́, -че́ш, *недок.* Просувати городні рослини; сікти. З-8.

СІЯ [с'і́я] *займ.* Те саме, що СІТА. Л-4.

СІЯНКА [с'і́янка] -и́, *ж.*, *збір., бот.* Те саме, що СІЙКА. *С'іянку покладі на ко́мин – ха́й задім'луйе́ц:а.* С-17; [с'і́йонка] Т-5.

СІЯТИ [с'і́яти] с'і́йу, с'і́йеш, *недок.*

1. Кидати зерно в землю, певним способом розсіпаючи його (всі н. пп.).

2. Класти картоплини в борозну. *Буде́мо с'іяти бу́л'бу.* Л-4. *П'ід плуг с'і́йут' бу́л'бу.* М-23.

СКАВЕНЧАТИ [скавенча́ти] 3 *ос. одн.* скавенча́т', *недок.* Подавати жалібний голос (про собаку). Б-24; [скавинча́ти] Л-11; [скав'іча́ти] Н-21; [скавуча́ти] Ж-3.

СКАВУЛИТИ [скавулі́ти] 3 *ос. одн.* скавулі́т, *недок.* Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. *Соба́ка скавулі́т на морозі – про́сиц:а в ха́ту.* С-17; [скавлі́ти] Х-4.

СКАДІОН [скад'іо́н] -а, *ч.* Стадіон. *На вігоні зробі́ли д'іти скад'іо́на і гра́йут мн'ача́.* С-17.

СКАЗУЛКА [сказу́лка] -и, *ж.* Те саме, що КОЛОДКА-10. О-22.

СКАКАНКИ [ска́канк'і] -нок, *мн.* Перескакування через тичку, покладену на підпорах. Ч-9.

СКАКУН [скаку́н] -а́, *ч., ент.* Комаха з довгими задніми ногами, яка стрибає; коник; *Locusta viridissima.* Д-8, П-15, С-17.

СКАКУНЕЦ [скакуне́ц] -нця́, *ч., ент.* Те саме, що СКАКУН. С-40.

СКАКУНИ [скакуні́] -ів, *мн.* Сучасні танцюристи. *В нас бу́ло хороше́ – ни так, йак типе́ра оті́ скакуні.* К-38.

СКАКУНКА [ска́кунка] -и, *ж., етн.* Гра, подібна до "класів". *Ска́кунка... Ок'е́нко, ок'е́нко, ок'е́нко, і тако́го черепа́, йак то горшк'і бу́л'і, попаде́ш – вігра́в.* Ч-9.

СКАЛА [скала́] -і, *ж.* Блискавка. *І грим, і скала́ с хма́ри.* Г-4.

СКАЛИТИ [ска́лити] -лу́, -лиш, *недок.* 1. Прижмурювати (очі). *Приві́к ска́лити го́чи – гет' чиде́ про́ти со́нца.* С-17. 2. *знев.* Сміятися, показуючи зуби. *Ва́ша д'івка до кавале́ру все зу́би ска́лит.* С-17.

СКАЛТИ [скал'і́ти] 3 *ос. одн.* скал'і́т', *недок.* Подавати голос, переслідуючи зайця (про мисливського собаку). К-27; [скал'і́т']. *Соба́ка скал'і́т' в л'іску́.* З-16.

СКАЛКА¹ [ска́лка] -и́, *ж.* 1. Соснова смоляниста трісочка; лучина. *Поло́жат' тіх па́ра ска́лок, дрова́ми обло́жат' і па́лат'.* З-27, Г-42, Х-7. 2. Гострий кусочок кременю, який використовували для викресування іскри. В-4, Т-2, Х-10.

СКАЛКА² [ска́лка] -и́, *ж.* Зменш. до СКАЛА. К-53.

СКАЛКОВИЙ [скалкові́й] -а́, -е́. Гострий (про кусочок кременю). *Бра́ли кресі́ло, ка́м'ін' скалкові́й і зу́бку... так криса́ли.* М-2.

СКАМИЧАТИ [скамича́ти] 3 *ос. одн.* скамі́че, *недок.* Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. *Собачин'а́ скамі́че – хтос' бив.* М-49, Б-44, В-12, Ч-5.

СКАМЛІТИ [скамлі́ти] 3 *ос. одн.* скамлі́т', *недок.* Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. З-39; [скамл'і́ти] А-2.

СКАМЛЯТИ [скамл'а́ти] 3 *ос. одн.* скамл'а́йе, *недок.* Утворювати звуки (про дику свиню). З-21.

СКАМУЛИТИ [скамуліти] 3 ос. одн. скамуліт', *недок.* Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. Н-14, П-34.

СКАМУРЧАТИ [скамурчати] 3 ос. одн. скамурчйт', *недок.* 1. Утворювати звуки (про вовка). К-53. 2. Голосно плакати. *Малá дитіна скамурчйт'*. К-53.

СКАМЧАТИ [скамчати] 3 ос. одн. скамчйт', *недок.* Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. *Соба́ка скамчав – шос' бол'іло йому'*. О-14, П-46.

СКАНАВІКУ [сканав'іку] *присл.* Зроду, від народження. *Живу́ тут сканав'іку.* З-1, П-28. *Вона́ вам роска́же сканав'іку, що де роби́ц:а.* С-17.

СКАНАТИ [сканати] -а́йу, -а́йиш, *док., знев.* 1. Сильно захотіти чогось. *Коро́ва скана́ла води́ – гон йак би́жйт до коло́д'аза.* С-17. 2. Пропасти, згинуті. [На квочку:] *А скана́ла п ти! Да по вс'ому́ горóду курча́т во́дит!* С-17.

СКАНДРИЦА [скандри́ца] -и, *ж., ент.* Те саме, що ПАЛИМОДА. Л-4.

СКАПАРИТИ [скапа́рити] -у, -иш, *док., зруб.* Те саме, що СКАПАТИ-2. С-17.

СКАПАТИ [ска́пати] -а́йу, -а́йеш, *док.* 1. Зменшитися, скапуючи (переважно про свічку) (у багатьох н.п.). 2. *зруб.* Померти, згинуті. *Шоб^н ти до ра́нку ска́пала!* (Прокльон). П-6.

СКАПЦАНІТИ [ска́пцан'іти] 3 ос. одн. ска́пцан'ііє, *док.* Звестися; зробитися малим. *Ска́пцан'іло на́ше село́.* З-2; [скапцан'іти]. *Сус'ід скапцан'ів нан'іве́ц'.* С-68.

СКАРПЕТКА [скарпéтка] -и, *ж.* Шкарпетка. Н-4.

СКАРУЛІЗНИК [скарулі́зник] -а, *ч.* Підлесник. Г-4.

СКАСУВАТИ [скасува́ти] -у́йу, -у́йиш, *док.* Звести, знищити. *На дру́г'і р'ік гу́си скасу́йу – ни бу́ду му́читис.* С-17.

СКАТІРКА [ска́т'ірка] -и, *ж.* Те саме, що НАСТИЛНИК. Д-31; [ска́т'орка] З-6, П-46.

СКАЧОК [скачо́к] -чка́, *ч.* 1. Стрибок звіра вбік, щоб заплутати сліди. П-44; [скочо́к] С-53. 2. *фаун.* Миша червоножовтого кольору з чорною смугою на спині, яка живе в снопах і стіжках. Д-7.

СКВАРИТИ [сква́рити] -у, -иш, *недок.* Пекти (переважно про сало). **БЖАВІТИ** **СКВАРКА** [сква́рка] -и, *ж.* Шматок спеченого сала; шкварка. П-15, Г-26.

СКВАРОК [сква́рок] -рка, *ч.* Те саме, що СКВАРКА. Р-35.

СКВЕРНИЙ [скве́рний] -а, -е. Негарний. *То́ї хло́пец' скве́рний.* К-19.

СКЄБА [ск'éба] -и, *ж.* Те саме, що СКІПКА². *Рі́ба – х'éба, абі́ була́ хлі́ба ск'éба.* Б-30.

СКЄНУТЕ [ск'э́нуге] -ну, -ниш, *док.* 1. Кидати що-небудь униз. Т-5; [ск'інути] С-17. 2. Замовити, заговорити (про вроки). *Йди° до ба́би ск'э́нуге вро́к'е.* Т-5.

СКЄПЕТЕНЬ [ск'э́петен'] -тн'а, *ч.* Лютий мороз. З-8; [ск'іп'ітін'] Д-20.

СКИДАТИСЯ [скида́тис'а] -а́йус'а, -а́йес'а, *недок.* 1. Збирати щось у складчину; складатися. *Скида́лис'а, грóш'і здава́ли ку́пи – ну вже прибра́на на́ша це́рква.* Б-46. 2. *перен.* Бути подібним на когось. *Вун мин'і ски́да́йец:а на з'а́т'а.* С-17.

СКИПЧИК [скі́пчик] -а, *ч.* Нагорнута земля на посаджену картоплину (?). *Бу́л'бу са́д'ат в скі́пчики пун^д плу́х.* О-24.

СКІБАНИЦА [ск'і́баніца] -и, *ж.* Велика скибка хліба. С-17.

СКІГЛИТИ [ск'і́глити] 3 ос. одн. ск'і́глит', *недок.* 1. Те саме, що СКАВЕНЧАТИ. *Шчен'а́ ск'і́глит'.* Г-5. 2. *перен.* Тоненько плакати (про дитину). С-17.

СКІДАТИ [ск'і́дати] 1. 3 ос. одн. ск'і́да́йє, *недок.* Дія, коли старі роги козла спадають, а після цього виростають нові. П-44, Т-2, Ф-1. 2. -а́йу, -а́йиш, *недок.* Роздягатися; знімати одяг чи взуття. *Ск'і́да́й сво́го блоха́тн'іка да би́рі хала́та.* С-17. 3. Те саме, що

ЗМОВИТИ. *Трѣба, жи́би хтос' ск'іда́в, хто вм'і́е ск'іда́ти, врѣк'і.* З-27.

СКІДКА [ск'ідка] -и, ж. Те саме, що **СКАЧОК**-1. Т-2.

СКІКО [ск'іко] займ. Скільки. *Ск'іко дн'ів проšlo?* Х-7.

СКІЛАВИТИ [ск'ілав'іти] 3 ос. одн. ск'ілав'іла, док. Не скластися в головку (про капустину). *Наша капу́ста ск'ілав'іла.* **СКІЛЄСЬ**

СКІЛЄСЬ [ск'іл'ес'] присл. Звідкілясь. С-56.

СКІЛЬ [ск'іл'] присл. Звідки. *І ск'іл' вонó, їа да́же не могу́ зна́ти.* П-21, С-2; [скил']. *Ми зна́ли харошо́ м'єснос'т', скил' за́тїи.* Ч-5; [скул']. *А скул' ти будиш?* С-17.

СКІЛЬКА [ск'іл'ка] займ. 1. пит. Скільки. *Ск'іл'ка л'іт ти ма́йїи?* Г-16. 2. неозн. Декілька. *Ліс'ача но́ра ма́йє ви́ходов ск'іл'ка.* С-53. *Прикосну́лас'а рѣжа вже ро́к'ів ск'іл'ка.* К-38.

СКІЛЬКО [ск'іл'ко] займ. 1. Те саме, що **СКІЛЬКА**-1 (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що **СКІЛЬКА**-2. *Там ск'іл'ко сант'іметрув попуска́йут'.* З-6.

СКІНУТИСЯ [ск'інутис'а] 3 ос. одн. ск'інец'а, док. Закінчитися. *Було́, їак ву́їна по́л'с'ка ск'інулас'а.* П-48.

СКІМЕНЬ [ск'імен'] -мен'а і -мн'а, ч. Те саме, що **СКСПЕТЕНЬ**. *Не ви́урбу́ї дитіну, – годліга надвори́. Ха́ї-но ск'імен' бу́де...* С-17.

СКІПИТИ [ск'іпіти || ск'іпйіти] -пл'у́, -пйіш, док. 1. Закип'ятити (воду, молоко). *Ча́йу ше не робі́, бо вода́ не ск'іпіла.* С-17. 2. Раптово розсердитися. *Їак сказа́ли, шо вона́ злоді́йка, то аш ск'іпіла..* С-17.

СКІПИТИСА [ск'іпйтис || ск'іпййтиса] 3 ос. одн. ск'іпйц'а, док. Зсістися при кип'ятінні (про несвіже молоко). Г-16, Д-18, К-20, С-17.

СКІПКА¹ [ск'іпка] -и, ж. Те саме, що **СКАЛКА**-1. *Худа́, їак ск'іпка, жи́нка, худа́ аж страїна́.* З-28, Г-34.

СКІПКА² [ск'іпка] -і, ж., кулін. Скибка хліба. С-17.

СКІРКА [ск'ірка] -и, ж., кулін. 1. Шкуринка хліба. П-21. 2. Плівка на кип'яченому молоці. Д-20.

СКІРТУПРАВ [ск'ірту'прав] -а, ч. Той, хто в колгоспі відповідає за скиртування соломи. *А в'ін був ск'ірто'прав назива́в'а – ск'ірту правив.* Х-7.

СКІЧКА [ск'ічка] -и, ж. Дівчина чи жінка, схильна до пустощів. *Їагбї ск'ічка не скака́ла, то б і н'їжку не зламала.* В-60, Б-8.

СКІЧНЯ [ск'ічн'а] -і, ж., збір. Те саме, що **ЛАЯ**-1. Б-41.

СКЛАД¹ [склад] -у, ч. Колгоспна будівля для зберігання зерна. *Ше малá була́, а бригад'ір вже гоні́в у склад ви́їати зирно́.* С-17, Г-16.

СКЛАД² [склад] -а́, ч. 1. Грядка, зорана від середини до країв. С-17. 2. Узагалі грядка. *Тїжден' копа́ла ц'о́ї склад.* *Ше полови́на стої́т.* С-17.

СКЛАДАНЧИК [складанчик] -а, ч. Те саме, що **СКЛАДНИК**. В-18, Д-33, С-48.

СКЛАДНИК [складник] -а, ч. Кишеньковий складаний ніж. Р-13.

СКЛАДОК [складок] -дка́, ч. 1. Широка борозна посередині ниви. Б-46. 2. Те саме, що **СКЛАД**-1. Х-7. 3. Зменш. до **СКЛАД**-2. *На ц'о́му складку́ фа́йна картóпл'а, а за хливом не́ма́ ничѣго.* С-17.

СКЛАДУВАТИ [складувати] -у́їу, -у́їїш, недок. Складати. *Ве́ліка, а не́ мн'їїш дрѣва скла́дувати.* С-17.

СКЛАСТИ [скласти] -аду́, -аде́ш, док. 1. Покласти що-небудь рівно одне біля одного (всі н. пп.). 2. Оцінити; указати вартість якогось товару. *За качку́ ц'іні не́ мо́же скла́сти.* С-17.

СКЛАСТИ РУКИ [скласти рук'і] перен. Померти. С-17

СКЛЄНКА [скл'єнка] -и, ж. Шибка у вікні. *Розбі́ли скл'єнку в окн'і.* Г-4; [склі́нка]. *Д'їти склі́нку побі́ли.* С-15.

СКЛЄП [скл'єп] -а, ч. Крамниця. Пуїду до скл'єпа по гол'їю. С-17.

СКЛЯНИЦА [скл'яница] -и, ж. Склянка. Ми ше не пїани – віпїємо по скл'яници. (Весільна пісня). П-37.

СКЛЯНЧИТИС [скл'янчитис] -чус, -чиса, док. 1. Зігнути ся, згорбитися. Баба скл'янчилас на лушкови – знов заслабла. С-17. 2. Померти. Так самá і скл'янчилас, ніхтó ї не^в бачив. С-17.

СКЛЩИТИС [скл'їшчитис] 3 ос. мн. скл'їшчац:а, док. Надовго з'єднатися під час парування (про собак). С-17.

СКНИРА [скніра] -и, ч. і ж. Миршавець. М-19.

СКНИРЛИВИЙ [скнірливиї] -а, -е. Миршавий. М-19.

СКОБА [скоба] -ї, ж. 1. Металічна захисна планка біля курка мисливської рушниці. Б-21, Г-38. 2. Деталь капкана у формі півдуги, яка хапає звіра за ногу. Т-2.

СКОБИТИ [скобіти] -бл'у, -бліш, недок. Те саме, що СКОБЛИТИ-1. П-15.

СКОБЛИЙ [скоблій] -а, -е. Такий, що має непривабливу зовнішність; миршавий. Дóбриї, їак соба́ка скоблій. Б-19.

СКОБЛИТИ [скобліти] -бл'у, -бліш, недок. 1. Обчищати шкіру з картоплини; чистити картоплю. Скобл'у бул'бу на боршч'. С-8, П-15, С-38. 2. Зішкрябати шкірку з молоді картоплини. К-70, П-15, Ф-3.

СКОБЛО [скобло] -а, с. Спеціальне дерев'яне знаряддя у вигляді ножа для обезжирювання знятої зі звіра шкури. Скоблом обжїрують' шкуру. Т-8.

СКОБОЧКА [скобочка] -и, ж. Зменш. до СКОБА-1. Р-2.

СКОВЗАЛКА [сковзалка] -ї, ж. Каток на льоду. Наш на сковзальци гóдорвáv пудн'óтк'ї. С-17.

СКОВЗАЛКІ [сковзалк'ї] -лок, мн. Лижі. С-14.

СКОВЗАЛО [сковзало] -а, с. Ковзанка на льоду. В-4.

СКОВОРОДА [сковорода] -ї, ж. 1. Неглибока посудина для пряження сала (спорадично на півночі); [сковорда]. Др'їб викáчували на сковорд'ї. Ч-5; [сквóрода]. Розбї йáйцá, посол'ї і вил'їваї на сквóроду. В-11. 2. бот. Те саме, що КОЗОДРА. Г-7.

СКОВРОНОК [сковронок] -нка, ч., орн. Жайворонок; Alaudidae. Т-5.

СКОЗЛИ [скóзли] -ив, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Щ-1.

СКОК [скок] -а, ч. Те саме, що СКАЧОК-1. С-6.

СКОКОМ [ско́ком] присл. Підстрибуючи. Ско́ком соба́ка бижїт'. М-2.

СКОЛІЗОВАТИ [скол'їзова́ти] -уїю, -уїєш, док. Щепити дичку. С-15.

СКОЛІТИ [скол'їти] -їю, -їїш, док. 1. Змерзнути. Скол'їїш на сучóк на ц'óму морóзови. С-17. 2. Померти. А скол'їв би ти на мн'їсци! (Прокльон). С-17.

СКОЛОЗДРА [сколóздра] -и, ж., бот. Ранній сорт яблуні. О-31.

СКОЛОТИ [сколóти] -л'у, -ли^си, док. Заколоти домашню свиню. Свин'у сколóти, а пóт'їм смалїти. П-34, Ж-5.

СКОЛОТИТИ [сколотіти] -чу́, -тиш, док. 1. Отримати масло зі сметани. С-2. 2. перен. Намовити когось проти іншого. А хто то зрòбив? Н'їмец'и! сколотів л'уде. В-27.

СКОЛОТІНКА [сколóт'їнка] -и, ж. Відходи при збиванні масла; маслянка. Колїс' казáли сколóт'їнка, а тупєр масл'áнка. С-2.

СКОЛЯ [скóл'а] присл. Те саме, що СКИЛЬ. Ни в'єдаїю, скóл'а їа тóїє шчáс'т'їє м'єла. М-51.

СКОНА ВІКУ [скóна в'їку] у зн. присл. Те саме, що СКАНАВІКУ. Їа скóна в'їку живу́ ос'ó. Щ-1.

СКОНЕЦЬ [сконéц'] присл. У кінець чогось. То їдем аш до сконéц' тудї. В-45.

СКОПЕЦЬ¹ [скопéц'] -пц'á, ч. 1. Яма круглої форми для тривалого зберігання взимку картоплі чи буряків. Т-5.

2. [скопе́ц]. Те саме, що КОПЕЦ. *Вішила ни йа́ма, а спра́вжн'ї скопе́ц.* С-17. 3. Те саме, що ГАНОК²-1. *Ми са́димо в скопц'ї.* 3-1, К-58, Р-21; [скóпиц'] В-23.

СКОПЕЦЬ² [скопе́ц'] -нц'а, ч. Посудина, у яку доять молоко. Ш-6; [скупе́ц'] К-70, С-56.

СКОПОТАТИ [скопотáти] -áйу, -áйеш, док. Спалити (?). *Шоб тибé вогóн' скопотáв.* (Прокльон). 3-2.

СКОПОТИТИ [скопот'іти] 3 ос. одн. скопот'ів, док. Те саме, що СКОПОТАТИ. **СКОРИНКА** *Щоб ти скопот'їла!* 3-30.

СКОРИНКА [скорінка] -и, ж., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. Л-26.

СКОРКО [скоркó] -а, ч., бот. Те саме, що РАННИК. *Муї ходів в л'їс. Нічóго не прин'їс – скоркó ше не ц'вité... ше зарáн'а.* Г-16.

СКОРОДИТИ [скорóдити] -óжу, -óдиш, недок. Боронувати. С-15, Х-7; [скородіти] В-13.

СКОРОЗДРОСТЬ [скорóздрос'т'] -і, ж., бот. Те саме, що КОЗОДРА. *В л'їс'ї вже цв'іте скорóздрос'т'.* Ш-3.

СКОРОМЕНА [скоромéна] -и, ж., збір. Скоромна (нежирна) їжа. Ш-1.

СКОРОМНИЙ [скорóмний] -а, -е. 1. Жирний (про страву з м'ясом або салом). Б-19. 2. перен. Весільна пісня сороміцького змісту. *Скорóмних п'їсén' не бóду вам казáти.* Б-19.

СКОРУПА [скору́па] -и, ж. Те саме, що ШКАЛЯРУЩА. *Скору́па йїц'а.* Р-8.

СКОТ [скот] -а, ч., збір. Худоба. *Одбїлос'а двóйе скотá.* В-54.

СКОТИНА [скоті́на] -и, ж., фаун. 1. Корова. Н-4. 2. збір. Те саме, що СКОТ. *Трéба скоті́н'ї йї́сти да́ти.* Н-4, П-37. *Нам не бу́ло ко́лі – скоті́ну па́сли з малі́х л'їт.* Л-2.

СКОЧИТИ [скóчити] -чу, -чиш, док. 1. Стрибнути. *Твуї гону́к наїда́л'ї скóчив.* С-17. 2. перен. Почати сваритися. *Так вун тоді, пра́вда, скóчив до ма́тера: “Шчо ти зробі́ла?”* Д-3.

СКОЧКА [скóчка] -і, ж., обряд. Пісня, яку співають перебиранці на весіллі. Ш-1.

СКОЧНИЙ [скóчний] -а, -е. Такий, що виконують “до скоку” (про весільну пісню). *Бу́ле такéйї, шчо ни стидáлис'а скóчнийї п'їс'н'ї сп'їва́ти.* В-2.

СКРАЄЦЬ [скра́йец'] -йц'а, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. Г-4, П-8, Р-21; [скра́йц'] Г-42; [скра́ц']. *Зйїж-но скра́ц'а, то привидéш Микола́йц'а.* Р-21.

СКРАЙЧИК [скра́йчик] -а, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. В-19, **СКРИПЕЛЬ** П-37, С-2.

СКРАКЕЛЬ [скракéл'] -кл'а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. В-25, Г-42, М-28, П-32, С-56.

СКРЕВАЛО [скрэвало] -а, с., обряд. Полотно, яким обмотували молоду після вечері. *Пóт'їм на вичéре забирáле молоду́. Обмóтувале йї́ї полотно́м – скрэвало́м називáле.* Г-5.

СКРЕГОТАТИ [скреготáти] -очу́, -отіш, недок. 1. Утворювати звуки (про гусей). У-10. 2. Подавати голос (про білку). Д-16. 3. Утворювати скрегіт зубами. *Вун йак спит, то скрего́че зубáми.* С-17.

СКРЕГЕКАТИ [скрегéкати] 3 ос. одн. скрегéче, недок. Подавати голос (про сороку). *Соро́ка скрегéче і л'акáйе зв'їра.* І-1, Г-7.

СКРЕНТ [скрент] -а, ч. Крутий вигин дороги. В-13, Д-20.

СКРИБСТИ [скрибсті́] -бу́, -бéш, недок. Шкребти. О-14.

СКРИВАЛЬЩИНА [скривáл'шчина] -и, ж., обряд. Полотнище, яким пов'язували голову молодиці; намітка. К-45; [скривáшчина] К-45.

СКРИВАТИ [скривáти] -áйу, -áйїш, недок. Приховувати. *Старá слабá на ра́ка, но вони́ скривáйут.* С-17.

СКРИНЬКА [скрін'ка] -и, ж. 1. Ящик будь-якого призначення. В-54, Л-1, Т-11. 2. Шухляда стола. *Вуз'мі*

ножа́ в скрін'ци. С-17. **3.** Коробочка. Де скрін'ка з запálкам'і? П-15. **4.** Само-робна пастка для лову гризунів у вигляді ящика. В-9, В-54, Л-1, Т-11.

СКРИНЬКОВАТИЙ [скрин'ковáтиї] -а, -е. Картатий; у клітинку (про тканину). *Скрин'ковáта рубáшка.* В-25.

СКРИПАР [скрипáр] -á, ч. Скрипаль. С-40.

СКРИПКИ [скріпкѝ] -пок, мн. Блочки в ткацькому верстаті, по яких рухаються шнури начиння. С-40.

СКРИПЕЛЬ [скріпел'] -пл'а, ч., бот. **СКРИПЛЯК** [скрипл'áк] -á, ч.

Сухий гриб-трутовик на березі. *Де тійї дрóва б́удут горіти, йак вони́ с:крипл'акáми?! С-17.*

СКРИТА ЯМА [скріта йáма] -ейї -и, ж. Те саме, що **ВОВКОПАДЛЩЕ**. Б-14.

СКРИТНИЙ [скрітнії] -а, -е. Такий, що уміє приховати свої думки чи вчинки. *В мейї нивістк'і ничо́ ни допитáйїса – такá скрітна.* С-17.

СКРОБАТИ [скрóbати] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що **СКРИБСТИ**. *Скрóбайу молоді картóхл'і.* Г-26, В-27.

СКРУНУТИ [скрун́ути] -ну́, -нѝш, *док.* **1.** Повернути в інший бік. *Зáйец' скрун́ув в стóрону.* Д-21. *Йїт' прóсто дорóгоїу до Соснóвиц'і – скрунѝш напра́во.* У-1. **2.** Боляче забити; зламати. *Ни скачі з мосткá, а то гóлову скрунѝш.* З-6, С-17.

СКРУТИТИ [скрутíти] -чу́, -тиши, *док.* **1.** Крутячи, звивати що-небудь (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що **СКРУНУТИ-1**. С-17. **3.** Сказати неправду. *І тут вун не признáвса – скрутíв.* С-17. **4.** Подрібноувати м'ясо за допомогою м'ясорубки. *Мн'áсо з^ж жїлами – нийáк не^н скрутíши.* С-17. **5.** Зіпсувати що-небудь, поламати. *Шо – рóвера вже скрутíв?* Г-16, С-17. **6.** Те саме, що **СКРУНУТИ-2**. *Ни т'агні так, бо дитíни скрутíши рýку.* С-17.

СКРУТИТИСЯ [скрутíтис'а] *з ос.* *одн.* скру́тиц'а, *док.* **1.** Сказитися (про собаку). Л-8. **2.** Гостро відреагувати на чиїсь слова. *Йїу́ про бáт'ка ше не кажї, бо аш скру́титса, – знáйу йейї.* С-17.

СКРУЧУВАТИ [скру́чувати] -уйу, -уйеш, *недок.* *Недок.* вид до **СКРУТИТИ-1**, **2**, **4.** *На туйу дурóгу ни скру́ч'уйте.* Б-25.

СКУБСТИ [скубстí] -бу́, -бѝш, *недок.* Скубти. *Б́удиш кáчку скубстí?* З-2, Ч-5.

СКУВИРДА [скувирдá] -ї, ж., бот. Те саме, що **КОЗОДРА**. Г-42.

СКУВЛИТИ [скувлíти] *з* **СКУВЛІТ'А** [скувліт'] *недок.* Те саме, що **СКАЛІТИ**. Д-39.

СКУГЛИТИ [скугліти] *з ос.* *одн.* скугліт', *недок.* Те саме, що **СКАВЕНЧАТИ**. С-53.

СКУЛА [ску́ла] -и, ж. **1.** анат. Вилиця. *Йак дам в ску́лу, то ничо́ не^н схоч.* С-17. **2.** Чиряк. *На нозі мóже б́ути ску́ла.* Ж-5, К-71. **3.** *пор.* вираз **СЯДЬ В СКУЛАХ** [с'ад' в ску́лах] *незм.* *Замовкни, заспокійся.* С-17.

СКУЛИТИСА [ску́литиса] -л'уса, -ўліса, *док.* Те саме, що **КУЛИТИСЯ**. С-17.

СКУЛЬБАЧИТИС [скул'бáчитис] -áчус, -áчиса, *док.* Згорбитися, скулитися; померти. *Менé скул'бáчило вже – швї́дко нóсом зарї́йу ('помру').* С-17.

СКУЛЬКІ [скул'к'і] *займ.* Скільки. *Скул'к'і ти далá за порос'á?* С-17, Г-16.

СКУЛЯ [скул'а] *присл.* Те саме, що **СКІЛЬ**. *Ви скул'а? – С Костопул'а. – І йа стул'а.* О-9.

СКУМЛИТИ [скумліти] *з ос.* *одн.* скумліт', *недок.* Те саме, що **СКАВЕНЧАТИ**. Б-34; [скумліти] Б-38; [скумуліти]. *Собáка скумуліт'.* В-2.

СКУНДУШИТИ [скунд́ушити] *оказ.* Пошити, виготовити (?). *Ни сáвити, ни варв́арити, ни андр́ушити, а сорóчку скунд́ушити.* П-15.

СКУП [скуп] -а, -е. Жадібний. *Хто скуп, той собі ни глуп.* М-48; [скупий] -а, -е. *Хто скупий, той ни глупий.* В-25.

СКУПЕНДА [скупенда] -і, ж. і ч., знев. Жадібна людина. П-15; [скуперда] Х-7; [скупин'д'а] Л-26.

СКУПИНДЯКА [скупинд'ака] -и, ж., згруб. Те саме, що СКУПЕНДА. Ж-7.

СКУПИНЬДЯЙ [скупин'д'ай] -а́йа, ч. Те саме, що СКУПЕНДА. С-17.

СКУРАТИ [скурути] -айу, -айиш, док. Отримати покарання. *Ой скурайиш ти в мене!..* Д-18. *Йа рас скурав дэс'ит' л'ин'йук в'ід пупа.* С-30.

СКУРКА [скурка] -и, ж. Те саме, що ПОДКУРЧ. Б-1.

СКУРОК [скурок] -рка, ч. Недопалок.
СКУРОМНЕ

СКУРОМНЕ [скурóмне] в зн. ім., -ого, с., збір. М'ясні страви. *Йак скурóмногo ни мóна йїсти, то трéба посіпати бу́л'бу тїми кунóпл'ами.* Л-4.

СКУРУДА [скурудá] -и, ж., бот. Те саме, що СНІЖИНКА-2. Б-41.

СКУРУПА [скурупа] -и, ж. Те саме, що ШЕРШ. Ш-6.

СКУТОГІН [скуто'г'ін] -го́ну, ч. Пасовище; вигін. Д-6.

СКУТОК [ску́ток] -тку, ч. Те, що не можна виконати. *А в сов'эта, йак сов'ет, то отдайут пл'ани* ['запланований податок'] *і нема́ ску́тку.* К-21.

СКУТЯНКА [ску́т'анка] -и, ж., обряд. Підготовлене місце для качання крашанок з горбочка під час Великодніх свят. *Зрóбл'ат' таку́йу ску́т'анку і кача́йут' кра́шанки. Ску́т'анка – тэ́йе, шо тї́йї качанки кача́йут'.* П-37.

СЛАБЕНЬКИЙ [сла́бен'киї] -а, -е, пестл. Те саме, що СЛАБИЙ-2. *В нас сла́бен'ка земл'а.* К-45.

СЛАБИЙ [сла́бїї] -а, -е. 1. Хворий. *На́ша ма́ти шос' слаба́ – не встайе́.* Г-16, С-17. Тяжко хворий. К-70. 2. [слабїї || сла́бїї]. Неродючий (про ґрунт). *В нас гурудá тут слабї́йї в л'уз'ї – от шос' з ва́рива, бо: слабї́йї гур...*

слаба́йа зéмл'а <...>. В нас сла́бїйї зéмл'ї, так. Ж-7. В нас то слабї́йї зéмл'ї – с'ї́єм жы́то, овес. Є-1.

СЛАБІЗНИ [слаб'ізни] -а, -е. Тяжко хворий. *Йїхн'ї син слаб'ізни, тоно́ вони́ нікому́ ни призна́йутса.* С-17.

СЛАБКО [сла́бко] присл. Погано щось натягнуте. *Сла́бко нат'агну́в шнурка́ – доста́йе до зе́мл'ї.* С-17.

СЛАБО [сла́бо] присл. 1. Погано; недобре. *Е.; сла́бо йа наметáйу.* Т-4. 2. Неврожайно. *Горóд'їна в нас сла́бо рóд'їт.* П-21. 3. Не маючи чого-небудь у достатній кількості. *За н'э́мц'а сла́бо, сла́бо ход'їл'ї, ал'е, зна́йте, то іна́чеї... Сла́бо ход'їл'ї од'а́гн'ан'ї.* В-34.

СЛАБОВАТИЙ [слабовáтїї] -а, -е, Те саме, що СЛАБОВІКИЙ. М-23.

СЛАБОВІКИЙ [слабов'їкиї] -а, -е. Такий, що часто хворіє; хворобливий. Т-5, Х-7, С-5, С-38; [слабовї́к'ї]. *От в мене́ д'івчинка дóбра, а син йак'їс' слабовї́к'ї – все ка́шл'а́йе.* С-17; [слабувї́киї] Р-33.

СЛАБЧІЙ [слабч'її] присл. вищ. ступ. Не так тісно, вільніше. *Отпустї́ попру́жку, шоб слабч'ї́ було́.* Ж-5.

СЛАВА [сла́ва] -и, ж. Поговор. *Нем' схот'ів сла́ви робї́ти, а то дав би дóбре...* С-17.

СЛАВНЕНЬКО [сла́внен'ко] присл. Гарно; добре; акуратно. *Сла́внен'ко покладéм л'он на трав'ї...* Р-35.

СЛАВНИЙ [сла́внїї] -а, -е. 1. Гарний, хороший. *От сла́вна ж'їнка!..* Р-35, Г-8, П-35. 2. Сонячний, погідний. *Сла́вна погóда булá.* Д-8. 3. Жирний; із жирними шматками. *Сла́вне мїа́со, то ї не йїс'т'.* М-16.

СЛАВНО [сла́вно] присл. Добре, гарно. Р-35.

СЛАТИСЯ [слáтїс'а] недок. 1. 1 ос. одн. стел'ус'а. Готувати постіль до спання. *Ти ше не стéлис'а?* Г-16. 2. 3 ос. мн. шл'уц'а. Посилання старостів до дівки. *Дирї́ ліка, пóки диру́ц'а, їди за́муж, пóки хлóпц'ї шл'уц'а.* Ж-13.

СЛЕПЕЦ [слепец] -п'я́, ч. **1.** знев. Той, хто не бачить або недобачає. С-17. **2.** етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Йак завія́зували о́чи і лові́ли по х́ати – ц'о́ був слепе́ц.* О-3.

СЛЕПОТЕНЬ [слепотен'] -тн'а, ч., згруб. Те саме, що СЛЕПЕЦ-1. *Сок'і́ра ле'ж'і́т перед но́сом, а слéпотен' не' ба́чит.* С-17.

СЛЄДЗЬ [с'л'ез'] -а, ч., кулін. Те саме, що СЕЛЕДЕЦЬ. Т-7; [сл'ез'] В-17, Р-35; [сл'ец'] Т-10.

СЛИ [сли] спол. Якщо, коли. *Чи йе в св'іти така́ дру́га, йак же йа, молодéйка? Сли йе в св'іти така́ дру́га – перестáну жу́ритис'а.* Ш-1.

СЛИВИЙ [сліви́й] у зн. ім., -а, ч. Те саме, що СЛИВИНЬ. Б-19.

СЛИВИНЬ [слівин'] -івн'а, ч. Різновид отруйної гадюки. *Слівин' йак ву́ж, тоно́ вноч'і ла́зит'. Йак вку́сит', то л'уді́на вмре.* Б-19.

СЛИВКА [слівка] -и́, ж., бот. **1.** Слива домашня; *Prunus domestica* L. *Зра́зу ни хот'і́ла слі́вка рості́, а по́т'ім йак пороспу́скала́ па́синк'і, то на вс'о́ї горóд.* С-17, Г-16, К-20. **2.** Плід цієї рослини. Г-16, К-20, С-17.

СЛИВНЯ [слівн'а] -і, ж., бот. Те саме, що СЛИВКА-1. Ш-3.

СЛИЗНУТИ [слізнути] -зну, -знеш, док. Зникнути. *Куді́ в'ін сліз?* Б-4.

СЛИЗОТА [слизота́] -і, ж. **1.** Те саме, що ШЕРШ. *Слизота́ намéрзла на сн'і́гу.* Д-7, В-32. **2.** [слизота́] -и, ж. Ожеледиця. *Така́ слизо́та надвори́, шо но́г'і мо́на полама́ти.* С-17.

СЛИМАК [слима́к] -а́, ч. **1.** Черевоний молюск; *Helix* (у багатьох н. пп.). **2.** Черевоний молюск-слизун (у багатьох н. пп.); [сл'ума́к] В-17. **3.** бот. Маслюк; *Suillus luteus*. П-37.

СЛИМЕНЬ [слімен'] -а, ч. **1.** Те саме, що СЛИМАК-2. В-13; [слімин'] В-13. **2.** Коротка гадюка. *Слімен'і так'йі́ бйі́лийі.* О-16; [слім'ін']. *Побáчив*

слім'ін'а і зл'акáвс'а. Г-21. **3.** Веретільниця; подібна на змію ящірка; *Anguis fragilis* L. Г-21; [слім'ін'] Г-21.

СЛИН [слин] слóна, ч. Ослін. Т-5.

СЛИНЧИК [сліничик] -а, ч. Зменш. до СЛИН. Ч-2.

СЛИНЯ [слін'а] -і, ж. Слина. Г-16, Л-4, С-17; [сл'уна] Н-19.

СЛИПАК [слипа́к] -а́, ч. **1.** ент. Двокрила комаха, яка живиться кров'ю тварини і людини; сліпень. *Говаді́ год':éлно, а слипа́к год':éлно, вун так'і́ сивова́ти.* С-17; [слепáк] К-64. **2.** Каганець для освітлення. *Робі́ли слипа́к'і с пл'áшк'і, лилі́ та́зу, сажáли з ва́ти кно́та і палі́ли.* С-17, К-70, О-12, С-60, Т-5, Ч-3.

3. Те саме, що КАЖАН¹. Д-16. **4.** Куля, послана мисливцем наосліп. *Посла́в охóтн'і́к слипака́.* К-53. **5.** Той, що недобачає. С-38.

СЛИПА КІШКА [слипа́ к'ішка] -éйі -і, ж., мед. **1.** Апендикс. Г-16, С-17. **2.** Апендицит. *Ду́мала ко́нчус, по́к'і ві́ризали слипу́ к'ішку.* С-17.

СЛИПА КУРКА [слипа́ курка] -ейі -і, ж., знев. Той, хто недобачає. *О́ї ти, слипа́ курко! Сок'і́рка ли́ж'іт пуд но́сом, а ти ни ба́чиш!..* С-17.

СЛИПА МИШ [слипа́ миш] -о́йі -і, ж. Те саме, що КАЖАН¹. Н-14.

СЛИПА РУЧНИЦЯ [слипа́ ручни́ця] -о́йі -і, ж. Мисливська рушниця, яку ставили на звіриній стежці; стріляла, коли звір зачіпав мотузку. К-17.

СЛИПА ТЮТЯ [слипа́ т'у́т'а] -о́йі -і, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Гра́ли ку́ручку, ше називáли слипа́ т'у́т'а.* Н-2.

СЛИПАЧОК [слипачо́к] -чка́, ч. Зменш. до СЛИПАК-2. В-54.

СЛИПОТА [слипота́] -і, ж. **1.** Захворювання, коли людина погано бачить у сутінках. *Диві́с', бо тебе́ вче́пиц'а слипота́.* П-53. **2.** знев. Те саме, що СЛЕПЕЦ-1. С-17.

СЛИПУВАТИ¹ [слипу°вати] -а, -е. Такий, що недобачає. *Дівка фájна, тоно слипу°вата*. С-17.

СЛИПУВАТИ² [слипу°вати] -уйу, -уйеши, *недок.* Виконувати яку-небудь роботу при тьмяному освітленні. *Не слипуї, бо зопсуйеши гóчи*. С-17.

СЛІВЕНЬ [с'л'івен'] -івн'а, ч. Те саме, що СЛИМЕНЬ-1. В-38.

СЛІДА [сл'іда] -и, ж. Слід. *Сл'іда остáлас'а на с'н'гúу*. К-70, Б-19.

СЛІДКОМ [сл'ідкóм] *присл.* Іти, стежачи за кимось. *Мислiвец' iде сл'ідкóм за лiсом*. В-4.

СЛІД У СЛІД [сл'ід у сл'ід] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. *Кóзи йшли сл'ід у сл'ід*. Б-14, Б-24, Г-11.

СЛІНИЦЬ [сл'іниц'] -ниц'а, ч. Лава; ослін. Т-11.

СЛІНЯВЕЦЬ [сл'ін'авец'] -вц'а, ч., ~~сл'іпа капуста~~

СЛІПА КАПУСТА [сл'іпá капúста] -ойі -и, ж. Те саме, що ШУЛЯК-2. Р-35.

СЛІПАЧКА [сл'іпáчка] -и, ж. Те саме, що СЛИПАК-2. К-68.

СЛІПОКИШКА [сл'іпокішка] -и, ж. Те саме, що СЛІПА КШКА-1. М-19.

СЛІПУШКА [сл'іпушка] -и, ж. Те саме, що ПАНАС-2. Б-40.

СЛІСКОУХИ [сл'іскоухи] -ив, мн. Прізвисько, яким православні Підляшшя прозивали католиків. Є-1.

СЛІТА [сл'ітá] -і, ж. Затяжний дощ. *Вже три дн'і сл'ітá*. Х-7.

СЛІЧНИЙ [сл'ічний] -а, -е. Гарний, хороший. Д-20, Л-1.

СЛОЇК [слóйік] -а, ч. Скляна банка місткістю 0,5–3 літра. С-17; [слóн'ік] В-25, Д-2, П-34.

СЛОЙЧИК [слóйічик] -а, ч. Зменш. до СЛОЇК. Ш-1.

СЛОЙЧОК [слóйічок] -чка, ч. Зменш. до СЛОЇК. С-17.

СЛОЙ [слої] -а, ч. Великий горщик з двома ручками. *Те пер слóйі не рóбл'ет' горшч'єри*. Р-26, К-67.

СЛОЙЧИК [слóйічик] -а, ч. Зменш. до СЛОЇК. С-17.

СЛОН [слон] -а, ч., *бот.* Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. К-60.

СЛОНЕЧНИК [слонéчник] -а, ч., *бот.* Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. К-9, П-15, П-37; [слинéчник] М-23; [слинéшник] Х-2; [слонéшник] В-25; [солнéчник] В-19; [солнéшник] Щ-1; [силнéшник] Л-4.

СЛОНИ [слóни] -ив, мн. Те саме, що КОЗЛА-1. Т-2.

СЛОНИЦ [слóниц] -нца, ч., *бот.*
1. Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. Д-21.
2. Одна насінина соняшника. В-25.

СЛОНКА [слóнка] -и, ж., *орн.* Пташка з довгим дзьобиком дещо більша за куріпку (?). П-53.

СЛОНЦЕ [слóнце] -ив, мн., *бот.*
1. Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. Ж-15.
2. Те саме, що СЛОНИЦ-2. ~~СЛУХНЯНИЙ~~
не дойів слóнце. В-25, Г-4, Г-40.

СЛОНЧИНА [слонч'іна] -и, ж., *бот.* Те саме, що СЛОНИЦ-2. В-13, Л-7.

СЛОНЯХ [слóн'ах] -а, ч., *бот.* Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. *Шла з горóду, то наламáла трóхи слóн'ах'ів*. С-75.

СЛОТА [слотá] -і, ж. 1. Те саме, що СЛІТА. В-27, К-70; [сл'утá] Р-34; [сл'отá] Б-8, С-17; [слутá] Х-7. 2. *перен.* Причіплива людина. В-25; [слóта] В-46; [сл'отá] С-17.

СЛОТЯНИЙ [слот'аній] -á, -é. Затяжний (про дощ). Р-35.

СЛУГА [слугá] -і, ч. і ж. 1. Наймит (у багатьох н. пп.). 2. *давні.* Приймак. П-56.

СЛУЖ [служ] -á, ч. Різновид вужа (?). Г-4.

СЛУЖАКА [служáка] -и, ж. Наймит, який прислуговував панам на полванні. П-52.

СЛУЖАНЕЦ [служáнец] -нца, ч. Панський слуга. Л-13.

СЛУЖЕБКА [служéбка] -и, ж. Панська служанка. П-53.

СЛУКА [слукá] -і, ж., *орн.* 1. Лісова пташка завбільшки із середнього розміру

качки (?). *Слукá живé в л'іси, йак чирі́ца*. С-6. **2.** Вальдшнеп; *Scolorax rusticola* L. П-32.

СЛУНИЧКА [слунічка] -и, ж. Те саме, що СОЛЬНИЧКА. Т-10.

СЛУНЧИК [слунчик] -а, ч. Стільчик. К-27.

СЛУП [слуп] -а, ч. Стовп. *На слупови бусел кубло́ намостів*. С-17.

СЛУТА [слутá] -ій, ж. Дощ зі снігом і вітром. З-6.

СЛУХАЙТЕ [слуха́йте] *вст. сл.* Уживають для актуалізації уваги співрозмовника. [Чи сниться вам ваше село на Холмщині?] *Сні́ць'а, слуха́йте, бо на́ше село́ було́ такé кругле, шкóла посере́дин'і*. З-27. *Ну йак його́ запаліти, слуха́йте, щоб ви́н згорі́в?* З-27.

СЛУХНЯВИЙ [слухн'аві́й] -а, -е. Послушний. *То слухн'аві́й син*. В-4, Л-1, Д-5; [слухн'ави]. *О! в йе́йі д'іти слухн'ави*. С-17, С-50; [слухн'э́ви] Д-22.

СЛУЧАЙ [случа́й] -а, ч. Випадок. *І так 'їй случа́й смийа́лис'а*. І-3.

СЛУЧИТИСЯ [случи́тис'а] *З ос. одн.* случі́лос'а, *док.* Трапитися. *Вéрнис', ма́ти, ти до ме́не – случи́лос'а го́ре в ме́не*. (Народна пісня). С-2.

СЛУШКО [слу́шко] -а, ч. і ж. Звертання старших за віком людей до молодих. *Слу́шко, дай-но ме́н'і води́!* К-57.

СЛУШНИЙ [слу́шний] -а, -е. Те саме, що СЛУХНЯВИЙ. *Соба́ка на́ш слу́шний*. М-49, Р-5; [слушний] В-4.

СЛЬОЗИНА [сл'озі́на] -и, ж. Сльоза. П-37.

СЛЮЗКА [сл'у́з'ка] -и, ж., *пестл.* Одна сльозина. *Сл'о́зи, а о́днá сл'у́з'ка*. П-36.

СЛЬОЗОВИЦЯ [сл'озови́ць'а] -і, ж. Те саме, що ШЕРЕШ-1. П-20.

СЛЮНЯК [сл'ун'а́к] -а́, ч. Те саме, що СЛИМАК-2. Б-19.

СЛЯКА [сл'а́ка] -и, ж. Те саме, що СЛУТА. *О́син' ... поча́лас'а сл'а́ка...* Т-2, Г-8.

СЛЯКОТЬ [сл'а́кот'] -і, ж. Те саме, що СЛУТА. *Така́ сл'а́кот' бу́ла надвори́ – сл'а́кот' – вс'орво́но пуска́ли до ха́ти [на вечорниці]*. Л-17.

СЛЯКОЧ [сл'а́коч] -і, ж. Те саме, що СЛУТА. *Сл'а́коч, хоч с ха́ти не вихо́д'*. Т-2.

СМАГА [сма́га] -и, ж. Бажання з'їсти чи випити щось. *Аш сма́га напáла – так хо́чет'ц'а пом'ідо́ра*. Ч-11.

СМАЖИНИЦЯ [смажини́ць'а] -і, ж. Яешня. Д-20.

СМАЖИТИ [сма́жити] -у, -иш, *недок.* **1.** Пекти на вогні чи жару що-небудь. *Набра́ла губи́а́к, то типéр хо́чу сма́жити на патéл'н'і*. С-17. **2.** Дуже хотіти чогось випити. *Так води́ хо́чу – сма́жит прóсто*. С-17.

СМАЖОХИ [смажо́хи^е] -ів, *мн.* **1.** бот. Те саме, що ГУБИ. З-6. **2.** Смажені гриби. З-6.

СМЕРДЮХА

СМАКЛЯК [смакл'а́к] -а́, ч. Те саме, що САПЛЯ. Р-34.

СМАКОТА [смакотá] -і, ж. Щось смачне з їжі. *Нажа́рила на смита́ни сирі́йжо́к – то така́ смакота́!..* С-17.

СМАЛИТИ [сма́лити] -л'у́, -лиш, *недок.* **1.** Обпалювати вогнем що-небудь. *Пувго́'діни сма́лили каба́нчика*. С-17. **2.** *знев.* Палити цигарку. *Вже вун по кутка́х сма́лит бичка́*. С-17. **3.** *перен., безос.* Те саме, що СМАЖИТИ-2. *Ц'іли ден' ме́не сма́лит піти*. С-17.

СМАЛИТИНА [сма́литина] -и, ж. Те саме, що СМАЛЮХ-1. О-25.

СМАЛЮХ [сма́л'ух] -а, ч. **1.** Запах паленої шерсті. В-23, Д-39, Ж-6, Л-9. **2.** Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Г-18, З-2, Л-23, О-27; [сма́л'ух]. *Не л'і́з' туди́, бо бусел' виз'ме́ сма́л'уха принесе́*. Б-1, Б-35, Ж-16, З-25.

СМАЛЯТИНА [сма́л'а́тина] -и, ж. Те саме, що СМАЛЮХ-1. М-34, Т-2.

СМАЛЯХ [сма́л'ах] -а, ч. Те саме, що СМАЛЮХ-1. *Сма́л'ах'і чу́ти*. Р-13.

СМАЛЬНУТИ [смал'ну́ти] -ну́, -не́ш. *док., згруб.* Сильно вдарити. *Йак смал'ну́, то бл'униш.* С-17; [смал'нути] С-17.

СМАЛЬОК [смал'ок] -л'ка, ч. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Б-40.

СМАРКАЧ [смарка́ч || с^ммарка́ч] -а́, ч. **1.** Те саме, що САПЛЯ. К-39, М-43. **2.** *знев.* Підліток. *Ої ти с^ммаркачу! Куди тобі ше до клуба?* С-17.

СМАЧИТИ [смачіти] -у́, -і́ш, *недок., кулін.* Додавати до страви жир, масло чи сметану. *Пампушкі варіли в горшкú, а смачіли в місци.* Р-26, О-17.

СМАШКИ [смашкі] -жók, *мн., кулін.* Страва з порізаних грибів, варених у жирі на малому вогні. З-1.

СМЕРДЮХ [сме^ррд'ух] -а, ч. **1.** *ент.* Комаха, яка залишає після себе неприємний запах на плодах. С-17. **2.** *перен.* Той, хто смердить. С-17.

СМЕРДЮХА [сме^ррд'уха] -і, *ж., перен., згруб.* Те саме, що САМОГОНКА. *Відушиш траóх і сме^ррд'ух'і, то типéр тилжосн на роботу не показуйиц'а.* С-17.

СМЕРДЯВА [смéрд'ава] -и, *ж.* **1.** Сморід. *В хл'іві така смéрд'ава...* Д-16. **2.** *бот.* Смородина; *Ribes nigrum* L. *Пуїду́ смéрд'аву обривати.* П-49.

СМЕРТЕЛЬНА ЯМА [смертél'на йáма] -ойі -и, *ж.* Те саме, що ВОВКОПАДЛІЩЕ. К-17.

СМЕРТЕЛЬНИК [смертél'ник] -а, ч., *бот.* Бліда поганка; *Amanita phalloides*. Г-26.

СМЕРТЕЛЬНИМ ВУЗЛОМ [смертél'ним вúзлом] у *зн. присл.* Те саме, що ГУЗЛОМ. *Смертél'ним вúзлом не розвіázвийиц'а.* Ж-5.

СМЕРТЕЛЬНО [смертél'но] *присл.* Те саме, що ГУЗЛОМ. У-10.

СМЕРТИЙКА [смéртийка] -и, ч. і *ж., перен.* Худа людина. С-2.

СМЕРТУХНА [смéртухна] -и, *ж.* Смерть. З-11.

СМЕТИЩЕ [смéтищче] -а, с. Те саме, що ПОСМЕТИЩЕ. Ч-6.

СМЕСЬ [с'м'ес'] -і, *ж.* і ч. Те саме, що МЕТІС. К-47, Л-5, М-2, О-9.

СМИК¹ [смик] -а, ч. **1.** Смичок для гри на скрипці. *Поламáйім тоб'і сміка – будиши дурак ни музика.* (Народна пісня). К-70. **2.** Дерев'яна ручка зі шнуром, за допомогою якої утворюють обертальний рух у пристрої для намотування нитки на цівку. С-17. **3.** *виг.* Те саме зн., що дієсл. *смикнути.* *Смик котá за хвостá...* С-17.

СМИК² [сми^к] -а, ч. Райдуга. *І райдуга кáжут' – дошч бúде, вже смі^кк вóду смóкче.* П-37.

СМИКАВИСТИЙ [смика́вистий] -а, -е. Розумний, тямущий. К-70; [смика́л'істи] С-12.

СМИКАВИЦА [смікавица] -и, *ж., бот.* Болотяна трава, з якої роблять помело (?). *Звіázуйут' смікавицу і рóбл'ат' помилó.* Ш-4, В-19.

СМИЛ [смил] -у, ч. Частина стовбура сосни, де багато живиці. Л-4.

СМИЛЬНИЙ [смил'ній] -а́йа, -éйе. Такий, що із живицею (про сосну). *Тако́йе смил'но́йе дéрво на хату.* Х-7; [смулній] П-15; [сму́лни] -а, -е. *Ц'óго сму́льного пин'ка порубáй на лучіну.* С-17.

СМИРАГА [смира́га] -и, *ж.* Серм'яга. К-64.

СМИРІД [смир'ід] -óду, ч. Те саме, що СМЕРДЯВА-1. Ч-2; [смóрод] С-17; [смóрид] К-20.

СМИЧКА [смíчка] -и, *ж.* Пристрій у вигляді залізного гачка для смикання сіна з копиці. С-15.

СМИЯТИС [смийáтис || с'мийáтиса] -йúса, -йéса, *недок.* **1.** Сміятися від веселоців, радості та ін. (у багатьох н. пп.). **2.** Жартувати. *Ти правду кáжиши чи с'мийéса?* С-17; [см'ійáтис']. *Йа пошла до дохтур'ів. Дóхтор см'ійéц':а, кáже – р'іг ростé. См'ійéц':а так...* Б-19.

СМІЛНИЙ [см'ілний] -а, -е. Брудний, засмальцьований. *Тийі итані такійі см'ілнийі, шо йіх нийéкиї порошóк ни воз'мé.* Б-16.

СМІЛО [см'іло] *присл.* Упевнено; переконано. *Йа шоб так бач'іти, то йа см'іло так не бач'іла.* П-51.

СМІЛЯК [см'іл'ак] -а́, ч. Сміливець. *То на́ш'і см'іл'ак'е.* Г-32.

СМІТЮШОК [см'іт'уш'ок] -шк'а, ч., *орн.* Посмітюха; Galerida. Т-5.

СМІХІ [см'іх'і] -ів, *мн.* Смішні історії. *І п'іс'н'і вс'ак'і́йі сп'ів'али, а хто вже знав йак'ейі см'іх'і, ту все ка́зали.* М-23.

СМІШКІ [с'м'ішк'і] -у, *мн.* Жарт. *А ни б́удите з менé, старéйі, робі́ти с'м'ішк'і!* С-17. *То вам ни с'м'ішк'і, а жива́ пра́вда.* С-17.

СМОЛЕРНЯ [смор'єрн'а] -і, *ж.* Місце, де виготовляли смолу. *Там кол'іс' смо́лу гна́лі – то смол'єрн'а.* В-18.

СМОЛИТИС [смор'ітис] 3 *ос. одн.* смолі́ц'а, *недок.* Тертися щетиною об живицю з сосни (про диких свиней). *Сві́ни смол'а́ц'а.* С-6.

СМОЛОВЕЦЬ [смо'л'овец'] -вц'а, ч. *Заряд для живлення кишенькового ліхтарика.* Д-38.

СМОЛЮХ [смор'юх] -а, ч. Те саме, що ГОЛОВЕНЬКА. Т-20.

СМОЛЯНКА [смор'анка] -и, ч. 1. Яйце, з якого через дірочку виссали жовток і білок, заповнивши розтертою з піском смолою; використовували для гри в БИТКИ. *Те йай'ічко назива́ють' смол'анко́у... вже йе, чим побі́тис'а.* В-54. 2. *перен.* Самогон. *Смор'анк'і нап'і́ец'а, го́чи поче'рвон'і́ють, йак в корол'а́... С-17.*

СМОЛЯНОЄ ЯЙЦЕ [смор'ано́йе йай'це́] -ого -а́, с. Скорлупа яйця, наповнена живицею, щоб вигравати крашанки у грі битки. В-45.

СМОРК [сморк] -а, ч. Сопля з носа. Р-35.

СМОРОД [смор'од] -у, ч. Неприємний запах. С-17; [смур'ід] С-2.

СМОРОДА [смор'ода] -и, *ж.*, *бот.* Те саме, що СМЕРДЯВА-2. *С'огó ро́ку вроді́ла смор'ода.* Ч-6.

СМОЧИК [см'очик] -а, ч., *дит.* Дитяча соска. В-54, П-11.

СМОЧИСЬКО [см'очис'ко] -а, с. Грязюка із застоюною водою в калюжі серед дороги. З-25.

СМУГА [см'уга] -и, *ж.* Сінокіс серед лісу. *Покосі́ли см'уги.* П-15.

СМУЖ [смуж] -а, ч. 1. Різновид отруйної гадюки коричневого кольору (її укуси вважають смертельним). П-24, Т-5. 2. *ент.* Те саме, що СЛИМАК-2. *Сму́ж пуд'і́да́йе гри́бі.* Ж-14.

СМУЖИК [см'ужик] -а, ч., *ент.* Те саме, що СЛИМАК-2. Л-4.

СМУКТУЛЬКА [сму́ктул'ка] -и, *ж.* Те саме, що КОЦІЛ. Н-26.

СМУЛКА [см'улка] -і, *ж.* Прополіс. *Нарва́ло пуд н'о́хтом, прикла́ла см'у́лку – і все ві́т'агло.* С-17.

СМУРНО [см'урно] *присл.* Неяскраво. *Сму́рно бли́щало зо́лото.* Л-29.

СМУРШ [смурш] -а, ч., *бот.* Те саме, що КОЗА¹-5. З-29.

СНАЙПЕР [сна́йпер] -а, ч. Пристрій на мисливській рушниці **СНУВНЕЦІ** бінокля. М-2.

СНАЙТЕЗИ [сна́йте́зи] -ив, *мн.* Пристрій для видавлювання різьби на металічних виробках. *Вонó ни на́риза́ло ри́з'бу́, а вида́вл'увало, – то сна́йте́зи.* П-37.

СНИВ [снів || сніу́] сні́ву, ч. Сніг. *Вже снів ві́пау́, пон'ова.* Б-11; [сній]. *По снійу́ сл'іді́.* Б-11; [с'н'ег] С-16.

СНИВНИЦЯ [снівни́ц'а] -і, *ж.* Пристосування, на якому снують основу для ткання. Р-33; [сн'івни́ц'а] С-59; [снувни́ц'а]. *Йак ма́ла снувни́ц'а, то тре́ба губу́ на радно́.* В-27; [сн'у́ни́ц'а] Д-21, Д-33.

СНИДІТИ [снід'іти] 3 *ос. одн.* снід'і́е, *недок.* Пліснявіти, вкриватися цвіллю. *Ма́сло сні́д'і́е в квасци.* С-17; [снідити] С-17.

СНИТИЙ [снитій] -і́йу, ч. Грибковий паразит у колосках жита; *Glaviceps purpurea* Tul. Т-5; [снит'і́й] Х-7.

СНИТКА [снїтка] -и, ж., бот. 1. Яглиця звичайна; *Aegopodium podagraria* L. П-37. 2. Лісова трава (?). С-1.

СНІГУРКА [сн'ігурка] -і, ж., бот. Стокротка; *Bellis perennis* L. *На вігоні сн'ігурк'і ц'виту́т.* С-17.

СНІДАННЄ [с'н'ідан':є] -а, с. Пригощання на другий день після весілля, хрестин і т. ін. *Шос' пүзно клікали на сн'ідан':є.* С-17.

СНІЖИНКА [сн'іжїнка] -и, ж. 1. Кристал снігу у вигляді зірочки (у всіх н.пп.). 2. бот. Пролісок; *Scilla*. Д-22, П-42.

СНІЖНИК [сн'іжнїк] -а, ч., бот. Те саме, що СНІЖИНКА-2. Ж-16.

СНОВИДА [снoвїда] -и, ч. і ж. Лунатик. *Ходит по хати, йак та сновїда вночі.* С-17.

СНОСКА [снoска] -и, ж. Поперечна планка в полудрабку воза. Б-46.

СНУВАТИ [снyвати] 3 ос. одн. снуїє, недок. З'являтися (про візерунки від морозу на шибках). *Бачиш ласиц'ї? Мороз почав снувати.* М-9.

СНУВНЕЦІ [снyвнe"ц'ї] -нeц', мн. **СНУСКА**, що СНИВНИЦЯ. З-6.

СНУСКА [снyска] -и, ж. 1. Плоский шабель у драбині. *Ципок круглий, а снуска з дошки.* Б-8, Р-35, К-67. 2. Дошки в драбині по краях. Д-38.

СНУСОК [снyсок] -ска, ч. Те саме, що СНУСКА-1. В-17.

СОБАКА [сoбáка] -и, ч., фаун. Собака, пес. *Мисливець с:обáком.* М-2.

СОБАКАР [сoбaкáр] -а, ч. Наймит, який доглядав у пана мисливських собак. М-49.

СОБАКАРНИК [сoбaкáрн'їк] -а, ч. Приміщення для мисливських собак. Н-16.

СОБАКУВАТИЙ [сoбaкyвaтїї] -а, -е. Обманливий, брехливий. *То чолов'як собакуватиї – бреше і бреше.* В-29.

СОБАРНО [сoбaрнó] -а, ч., згруб. Великий собака. *Такóму собарнóви то ше трéба дóбре йїсти дати.* С-17.

СОБАЦЬКИЙ [сoбáц'кїї] -а, -е, оказ. Те, що стосується собаки. *Примáц'кїї – то хл'їб собáц'кїї.* Х-7.

СОБАЧА КРОПИВА [сoбáча крoпїва] -oїї -и, ж., бот. Глуха кропива; *Lamium maculatum* (L.) L.; *Lamium purpureum* L. Д-38.

СОБАЧЕ [сoбaчe || сyбaчe] -а, с. Те саме, що СОБАЧКА-1. Б-43.

СОБАЧЕ ВЕСЕЛЛЄ [сoбáчe вeсeл':e] -oго -а, с. Те саме, що ЛАЯ-1. К-17.

СОБАЧЕНЮК [сoбaчeн'yк] -а, -ч. Собаченя. Д-16.

СОБАЧКА¹ [сoбáчка] -і, ч. і ж. 1. фаун. Щеня (у багатьох н. пп.). 2. фаун. Порода невеликих собак (всі н. пп.). 3. Застібка на ошийнику в собаки. Ж-5, Р-13. 4. Один з двох блочків у ткацькому верстаті, по якому рухаються шнури, прив'язані до верхніх рейок начиння. С-17.

СОБАЧКА² [сoбáчка] -і, ч., нар. етим. Додатковий заробіток; шабашка. *То йїз'д'ат дес' по собáчках – в Рос'їю то... то в Кїїїв.* Р-20.

СОБАЧНИК [сoбáчник] -а, ч. 1. Те саме, що СОБАКАР. Д-22, Ж-14; [сoбáчн'їк] Т-8. 2. Те саме, що СОБАКАРНИК. Ж-14, Ч-2.

СОБРАНІЄ [сoбрáн'їє] -а, с. Зібрання для спільної молитви сектантів. *Вонá вже в цeркву не ходит, а ходит на собрáн'їє.* К-7, С-17, Ц-3.

СОВАК [сoвáк] -а, ч. Частина плуга, якою він пересувається по дну борозни. К-70; [сувáк] З-6.

СОВАТИ [сoвaтї] -aїу, -aїеш, недок. 1. Сунути, тягнути. *Повх соваїє бул'бу в нóри.* Р-5. 2. Боліти, колоти. *Менé так соваїє в бук...* С-17.

СОВАТИСЯ [сoвaтїс'я] -aїус'а, -aїїс'а, недок. 1. Ходити без мети. Ч-6. 2. Повільно пересуватися. *Йа старéкїї, то ї такó соваїус'а.* В-54. 3. [сoвaтїсa]. Животіти. С-17.

СОВЕТ [сoв'eт] -а, ч. 1. Те саме, що СОВЕТИ-1. *Йак був цар і царїца – в с'їм пүлок булá спуднїца, йак пришлї*

пол'яки – спудніца приліпла до сраки, а йак пришо́в сов'ёт – срака побáчила св'ет. С-17, С-21. А в сов'ета, йак сов'ёт, то отдайút пл'яни [‘запланований податок’] і нема́ скутку. К-21. 2. Росіянин. А йак 'їс' сов'ёт ка́же: “Мої от'ець ужé sóрок годóв д:айé пл'яни і не од:ав”. К-21.

СОВЕТИ [сов'эти] -ив, мн. 1. Радянська влада, її представники (у багатьох н. пп.). 2. Радянські солдати. *І дес' тута [на кордоні] сов'эти зл'апал'і йогó.* М-51.

СОВІЛКИ [совілки] -лок, мн. Пристосування у вигляді драбини, за допомогою якого з болота витягали скошену траву. *Траву совілками вит'егáли.* С-15.

СОВКА [сóвка] -и, ж. 1. Довга лава в селянській хаті. М-25. 2. Лава, внизу якої ящик для складання чого-небудь. *Покладі в сóвку ц'уву спудніц'у.* Ч-6. 3. Канапа для сидіння зі спинкою. Д-11, Х-10.

СОВ'ЯК [сов'як] -á, ч., бот. 1. Підберезник; *Boletus scaber* Fr. ex Bull. *С'бдн'і тил'коно со'в'як'ів набрáв.* К-35, Г-40; [сув'як] З-6. 2. Красноголовець; *Boletus aurantiacus* Fr. ex Bull. **СОГОДАТИ**

СОГОДАТИ [согoдáти] 3 ос. одн. согодáйе, недок. Те саме, що ГОГОТАТИ. *Гоготáла, согoдáла: “Гузú, дáйте тóйе, шо на ругú!”* Д-33.

СОКНОВЕНІЄ [Сокнов'ен'іє] -а, с., реліг. Те саме, що ГОЛОВОСТЕННЄ. Р-2.

СОКОРА [соко́ра] -и, ж., бот. Те саме, що СОКУР. С-17.

СОКОРИТИ [сокоріти] 3 ос. одн. сокоріт, недок. Утворювати короткі уривчасті звуки *ко-ко* (про курку). С-17.

СОКУР [со́кур] -а, ч., бот. Осокір; *Populus nigra* L. Щ-1.

СОЛНИЧКА [солнічка] -и, ж. 1. Невеличке блюдечко для солі. Н-4; [солонічка] С-30; [сол'нічка || сул'нічка] С-17. 2. Пристосування, у яке клали сіль для звірів у лісі. П-53; [сол'нічка] М-16.

СОЛОД [со́лод] -у, ч., кулін. 1. Рідина, приготовлена для розчиняння хліба. *Запа́рат'* [житно муку], і *вона́ посто́йіт'*, і *вона́ прокисáйе*, і *рошчин'áйут'* хл'ін. В нас називáли со́лод^м. П-21. 2. Страва із запареного житнього борошна. П-21.

СОЛОДУХА¹ [солoдóха] -и, ж., кулін. 1. Страва із запареного гречаного борошна. К-13; [сулудóха] Х-7. 2. Страва з густо запареного житнього борошна. Ш-6, К-13. 3. Страва із заквасу – тіста, залишеного в діжі. В-52. 4. бот. Солодке яблуко. П-18.

СОЛОДУХА² [солoдóха] -и^е, ж. Місце в лісі, де купаються дикі свині. Ч-5.

СОЛОДУХА³ [солoдóха] -и, ж., мед. Хвороба вух, яка супроводжується виділенням великої кількості жовтої рідини. *Йак в когó вже солoдóха, то гуши вигривáли на печі в прóси.* С-17.

СОЛОЗАН [солoзán] -а, ч. Видовбана зі стовбура дерева висока посудина на зерно або борошно. С-30.

СОЛОМ'ЯНИК [солoм'я́ник] -а, ч. 1. Те саме, що ПАВУК-2. Г-21. 2. Посудина, виплетена з соломі для зберігання зерна. З-27; [солóм'яник] З-27. 3. Капелюх, виплетений зі соломі. С-21; [солóмл'яник] С-21. 4. Матрац, натоптаний солом'яною. В-38; [солóмл'яник] В-38.

СОЛОНЕЦЬ [солoнэ́ц'] -н'ц'á, ч. Те саме, що СОЛНИЧКА-2. Б-24, Д-39.

СОЛОНЕЧНИК [солoнэ́чник] -а, ч., бот. Соняшник; *Helianthus annus* L. З-23, Р-30; [солонéшник] Р-19; [солoвéшник] В-21, Щ-2; [силинéшник] Л-4, Х-5; [со'ло'удéшник] К-35; [солонéчник] М-48; [сулунéчник] Г-42.

СОЛОНИНКА [солoнінка] -и, ж. Сало. *Щче отакó принесé солонінк'і, і кубасі, і ййц'э.* В-45.

СОЛОНЯЧОК [солон'ачóк] -чкá, ч. Те саме, що СОЛНИЧКА-2. М-2.

СОЛОТКИЙ [солóткий] -а, -е. 1. Посолоджений (засолоджений) цукром. *Солóткий ча́й* (всі н. пп.). 2. Непрокислий (про молоко). *Прине'су солóтке молоко.* В-54, Г-16, С-17, М-48, С-5.

СОЛЬКА [сól'ка] -и, ж. Сіль. *А там не добавл'а́йец:а сáхар, тóл'ко сóл'ка і кúраче йа́йцó.* С-46.

СОЛЬКАТИ [сól'кати] -а́йу, -а́йеш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. В-10, Г-21, К-9.

СОЛЬКОТАТИ [сол'котáти] -а́йу, -а́йеш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. В-19, К-52.

СОЛЬНИЦЯ [сол'ні́ц'а] -і, ж. Те саме, що СОЛНИЧКА-2. В-2.

СОЛЬОНИ [сол'óни] -а, -е. Солоний. *Свекру́шин боршч сол'óни.* Ц-3.

СОЛЯ [сól'а] -і, ж. Те саме, що СОЛЬКА. С-46.

СОЛЯНИК [сол'áник] -а, ч. Невелика коробка з березової кори. Н-21.

СОЛЯНКА [сол'áнка] -и, ж. **1.** Те саме, що СОЛНИЧКА-1. Н-4. **2.** Те саме, що СОЛНИЧКА-2. Л-1. **3.** ку́лін. Зварені і посолені цілі картоплини. К-70. **4.** [сól'áнка] -и, ж., ку́лін. Варені картоплини, политі шкварками і туком. В-19.

СОМПЕЛЬ [сómпел'] -мл'а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. М-63.

СОМПЛЯ [сómпл'а] -і, ж. Те саме, що КОЦІЛ. Т-9; *мн.* **СОМПЛІ** [сómпл'і] **СОНИКО**

СОНИКО [сóнико] -а, с. Сонечко. Г-7, С-25.

СОНИЙКО [сón'ійко] -а, с. Те саме, що СОНИКО. *А вже сón'ійко не ráно, в нас робóтоїки чимáло...* (Народна пісня). В-13.

СОНЛИВЦІ-ДРІМЛИВЦІ [сонлі́вц'і-др'імлі́вц'і] -ів - ів, *мн.* Те, що заставляє дитину довго спати. *Да́й мин'і сонлі́вц'і-др'імлі́вц'і, на́ тоб'і плаксівц'і-криклівц'і.* Р-2.

СОННІК [сón':ік] -а, ч. Гра на вечорницях – відгадування снів. *На вечорні́ц'ах л'убі́ли в сón':ік ігра́ти – то гада́ли рúжн'і снi.* Н-4.

СОНОВИЙ [сóнові́й] -а, -е. Такий, що має колір цвіту сон-трави. О-8.

СОНЦЕ [сóнце] -нц'а, с. **1.** Центральне небесне світило сонячної системи (всі н. пп.). **2.** Головка (кошик) соняшника. *Сóнце сón'ушка.* В-13.

СОНЮШОК [сón'ушок] -ика, ч. Те саме, що СОЛОНЕЧНИК. В-13.

СОПЕЛЬ [сópел'] -пл'а, ч. **1.** Слиз із носа. *Ві́шмарка́й сопл'а́ – ха́ї не^м ві́сит.* С-17, Ж-7; [сópил'] К-68. **2.** Те саме, що КОЦІЛ. С-17, Ж-7; [сópил']. *Сóпил' уна́в с крúш'і.* С-21, К-68.

СОПКЕ [сópке] -и, ж. Лава для сидіння, яка має спинку. *Тогд'і бу́лі сópке в ха́ти.* Р-21.

СОПКИ [сópк'і] -а, -е. Добрий на смак, розваристий, не водянистий (про картоплю). *Типéр так'е́йі сópк'і́йі картóпл'і не^мма́, йак бу́ла пос'тíха.* С-17.

СОПЛЕВИЦЬ [соплéвиц'] -вц'а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Н-20.

СОПЛЯ [сópл'а] -і, ж. Те саме, що СОПЕЛЬ-1. З-19; [сопл'á] С-8. **2.** Те саме, що КОЦІЛ. З-19.

СОПЛЯК [сопл'áк] -а́, ч. **1.** Те саме, що СОПЕЛЬ-1. С-17. **2.** *перен.* Підпарубок. *Ти ше сопл'áк ході́ти по ве^мчорка́х.* С-17. **3.** Те саме, що КОЦІЛ. *Пригрíло сóнце, і с сопл'аку́ ка́пайе.* С-17; [сópл'ах] Р-35.

СОПОНЯ [сопóн'а] -і, ж. Чоловічий пояс. С-45.

СОПРУНЕЦЬ [сопруне́ц'] -нц'е́, ч. Пасмо волосся; кучер. *О́й урúште на́ши́й молодúсе сопру́нц'е́, ичóби привика́ла до на́шого молодц'е́.* (Весільна пісня). Л-10.

СОПТИ [сопт'і] -нү, -неш, недок. **1.** Важко дихати, присвистуючи (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що СІКАТИ. В-8.

СОРОКДЕНЬ [сóрокден'] -кдн'а, ч., *реліг., обряд.* Поминки на сороковий день після смерті. Д-22.

СОРОКИ [Сорокі́] -у́, *мн., реліг.* Свято Сорока Святих. *На Сорок'і бусел мусит' принисті́ сóрок лама́к на кубло́.* С-17.

СОРОК ПАРА ЛІТ [сóрок па́ра лі́т] *незм.* Понад сорок років. Є-1.

СОРОКУВКА [сороку́вка] -і, ж.
 1. Дошка завтовшки 4 см (40 мм). С-17.
 2. Цвях завдовжки 4 см (40 мм). С-17.
 3. Сорокарічна жінка. С-17; [сорок'івка]. *Сорок'івка – саме д'івка.* М-23.
 4. Четвертий десяток життя. *Йому вже стукнула сороку́вка.* С-17; *пор. вислів РОЗМІНЯТИ СОРОКУВКУ [розм'ін'ати сороку́вку]. Почати жити четвертий десяток. Тобі трі́цят' два ро́к'і! Ти вже розм'ін'ав сороку́вку.* С-17.

СОРОМОТА [соромо́та] -и, ж. Те саме, що СТИДОТЄ. *Та́нець не робо́та, а не вм'їєш, то ї соромо́та.* Н-21. *Та́нець ни робо́та, хто ни мн'їє – соромо́та.* С-17.

СОРОМУТНИК [сорому́тник] -а, ч. Те саме, що СТИДНИК. С-17.

СОРОЦЯ [соро́ця] -і, ж., дит. Сорочечка. *Бирі́ те́плу соро́ця, бо з'у́за.* С-17.

СОРОЧКА [соро́чка] -и, ж. 1. На- тільний або верхній одяг (всі н. пп.). 2. *перен.* Те саме, що ЛЕНЬ. *Ск'їнув соро́чку ву́ж.* Т-2.

СОРОЧКУ ВИКУПЛЯТИ [соро́чку викупл'ати] *обряд.* Етап передвесільного обряду, коли молодий з товаришем приїжджав до молодої забирати весільну сорочку. *Вже прийіде тої хло́пець, їак назива́ють, по соро́чку викупл'ати.* В-45.

СОС [сос] -у, ч., кулі́н. Підлива, соус. Б-46, М-6, М-19.

СОСА [соса́ || соу́са] -і, ж. 1. Шосе. 3-1, 3-6, П-15; [со́са]. *А ту́тика бу́ла са́ма гла́вна доро́га на со́су, за Буг.* Н-5, М-43. 2. Ожеледиця (?). *Соса́ тоді́ бу́ла... сі́л'на соса́ на доро́гах...* П-51.

СОСНИЦЯ [сосні́ця] -і, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. К-12.

СОСНЯК [сосн'я́к] -а́, ч., збір. Зарості молодого соснового лісу. П-15, С-30.

СОСОНКА [со́сонка] -и, ж. 1. *бот.* Польовий хвощ; *Equisetum arvense.* В *ц'єйї со́сонк'ї чо́рне корі́н':є.* С-17.

2. Полотно з візерунком (переплетення ниток), що нагадує сосну. Д-22.

СОСОНОК [со́сонок] -а, ч. Суконне зимове взуття. *Ші́ли з сукна́ со́сонок – гэ́то та́кії на зі́му обу́ток, їак ва́л'аночок.* О-32.

СОТА [со́та] -и, ж. Міра площі поля – 10×10 м; ар (всі н. пп.). *В мене́ горо́д шисна́цит' со́теї.* С-17.

СОТАНА [сотана́] -і, ч. Сатана. К-58; [сотона́] К-48.

СОТИ [со́ти] -ив, мн. Осушені землі, на яких давали городи колгоспникам. *Карто́шку са́димо – дал'ї нам со́ти.* П-14, О-17.

СОТКА [со́тка] -и, ж. 1. Зменш до СОТА. С-17. 2. Купюра вартістю 100 карбованців (гривень). С-17. 3. Цвях завдовжки 100 мм. С-17. 4. Дошка завтовшки 10 см. Г-16.

СОТНИК [сотні́к] -у́, ч., *бот.* Рослина, яка росте в заплаві річки. *Нарва́ла в Стиру́ пучо́к сотні́ку.* Б-29.

СОХА [соха́] -і, ж. Звід колодязя – стовп з розгалуженням. К-2.

СОХАЧ [соха́ч] -а́, ч. Те саме, що КОЗЕЛ'4. М-19.

СОХАРІ [сохар'і́] -ів, мн. Залізні вила до гною. *Сохар'і на три зу́би, їє і на шті́ри.* Н-21; [сохарі́]. *Їєс'а у нас назива́ють ві́лка, а не'єко́торїє в се́лі сохарі́.* Ну на ві́лка сохарі́. В-18; [сокор'і́] Х-10; [сохор'і́] Т-5, Щ-1; [сохар'і́] С-51; [сухор'і́] М-21.

СОХІР [сох'і́р] -а, ч. Ви́ла. К-24, С-27.

СОХЛИЙ [со́хлий] -а, -е. Худий. *Со́хлий чолов'ї́чк.* Щ-4.

СОХОВІЛКИ [сохові́лки] -лок, мн. Те саме, що СОХАРІ. Г-21.

СОШ [сош] -і, ж. Те саме, що СОСА-1. *В нас назива́ли не асфа́л'т, а сош.* П-21, Т-5.

СОШИТИ [соші́ти] -шу́, -їш, *недок.* Спосіб садіння картоплі в борозну за плугом. *На висо́кому соші́ли, на ніс'кому в гр'єди сади́ли.* Г-4.

СПА [спа] *незм.* Спасибі. В-21.

СПАГОДИТИСЬ [спаго́дитис'] 3 ос. одн. спаго́диц'а, док. Відстоятись, очиститись (про воду). В-13.

СПАКОВНИЧКА [спаковні́чка] -и, ж. Шпаківня. Б-34.

СПАКУЛЯ [спаку́ль'а] -і, ж. Те саме, що ПАКУЛА-1. Д-20.

СПАЛИЩЕ [спали́щче] -а, с. Місце, де згоріла хата. В-17.

СПАЛЮНЕСКО [спал'унеско] -а, с. Місце, де була пожежа. Ш-6.

СПАМЕТАТИ [спаметати́] -а́йу, -а́йеш, док. Згадати. "То ти то́ грабл'і!" А ка́же: "Шо, вже спаметав?" О-32.

СПАНИЕЄ [спані́йе] -а, с. Свято (?). Жижок шóстого сёрпн'а, а Спані́йе с'о́мого. С-62.

СПАРАЗАТИ [спараза́ти] -жу́, -жиш, док. Побити, відлупцювати. Хоч, шоп спараза́в те"бе́ ну́жалном? С-17.

СПАРАЗОВАНИ [спаразо́вани] -а, -е. 1. Побитий, відлупцюваний. Пушóв, йак спаразо́вани, і сло́ва не сказа́в. С-17. 2. Паралізований. Три ро́к'і лж́ит спаразо́вана. С-17; [спарижóвани] С-17.

СПАРИЖОВАТИ [спарижова́ти] 3 ос. одн. спарижу́йе, док. Спаралізувати. Старóго Микола́йя спарижова́ло... ли"ж́ит'... Т-5.

СПАРТАЧИТИ [спарта́чити] -чу, -чиш, док., знев. Зіпсувати що-небудь. Лавк'і не" зроби́в, тоно́ до́шку спарта́чив. **СПАРХАНИИ**

СПАРХАНИЙ [спарха́ний] -а, -е. Хворий на парші. Б-33.

СПАС¹ [спас] -а, ч., реліг. Свято Преображення Господнього (19 серпня). На Спа́са с'ва́т'ат грушк'і і йа́блика. Г-16, К-20, С-17, Ц-3.

СПАС² [спас] -у, ч. Рятунок. Од"м комару́ не"ма́ спа́су. С-17.

СПАСА [спа́са] незм., реліг. Те саме, що СПАС¹. У-12.

СПАСАТИ [спаса́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Рятувати. Спа́сати тра слабо́го ба́т'ка. С-17, Г-16. 2. Надбати. Гондо́ сус'іди" спаса́йут де́рво – хо́чут хлива́ ста́вити. С-17.

СПАСИВЧИНИЙ ПІСТ [Спа́сивчиний п'іст] -ого поста́, ч., реліг. Те саме, що СПАСУВКА. Л-5.

СПАСІБУВАТИ [спас'ібувати] -у́йу, -у́йеш, недок. Дякувати. В-4; [спас'ібова́т'] Т-6.

СПАСУВКА [спасу́вка] -і, ж., реліг. Двотижневий піст перед Спасом – Святом Преображення Господнього. С-17.

СПАСУНОК [спасу́нок] -нку, ч. Те саме, що СПАС². От послáв Бог сус'іди́в – нимá вже спаса́нку. Г-23.

СПАТИ [спа́ти] сп'у, -иш, недок. 1. Перебувати у стані сну (всі н. пп.). 2. Заплющувати очі і чекати, поки інші учасники гри у хованки поховаються. Тобі́, Ко́л'а, знов спа́ти!.. С-17. 3. Перебувати у статевих зносинах з ким-небудь. А вона́ спит с тво́йім д'а́т'ком!.. Г-16, С-17.

СПАТУНЯТИ [спату́н'ати] -а́йу, -а́йиш, недок., дит. Спати. Ход'імо, синóчку, спату́н'ати – вже ну́зно. С-17.

СПАТУНЬКАТИ [спату́н'кати] -а́йу, -а́йиш, недок. Те саме, що СПАТУНЯТИ. С-17.

СПЕКАНИЙ [спе́каний] -а, -е. Спечений, запечений. Отако́ мис'ац', друг'і нимá на рубáсци, а тоді́ н'іде [кров] спе́канами куска́ми. Г-19. Кубáс несу́т і перу́х спе́каний. П-36.

СПЕКАТИС [спе́катис || спе́катиса] -а́йус, -а́йіса, док. Випровадити **СПИРТЯКА** ко́гось звідкись; позбутися. Лед' спе́калас то́го п'я́ниці – хо́чу спа́ти, а вун не" іде. С-17.

СПЕННЯ [спен'а] -а, с. Спання. До Сплéн':а в по́л'і спéн':а, а по Сплéн':і вже по спéн':і. Р-30.

СПЕРСТИ [спе́рсти] -у, мн. Груди коня. С-17.

СПЕРШУЮ [спе́ршуйу] присл. Спершу, спочатку. Ну і та д'івиз'і́йя, шо йа попáв, ві́йїхала в По́л'ше́йу спе́ршуйу в Іра́к. О-32.

СПЕЦАК [спеца́к] -а, ч. Те саме, що РОЖНИ-3. С-57.

СПЕЧИ [спечі́] -у́, -еш, док. Спекти. *Коб ба́ба схот'іла хл'іб спечі́, то нема́ д'іжк'і.* С-48, Б-44, М-43, П-46; [спичі́]. *Тре́ба стичі́ пиро́гі.* С-18.

СПИЖ [спиж] -а, ч. Кістковий мозок. Б-44; [сп'іж] С-15.

СПИЖЕНЬ [спі́жен'] -жен'а, ч. Верхній загострений кінець веретена. Р-33; [сп'іж'ін'] Т-5.

СПИЖИНЬ [спижі́н'] -а, ч. Те саме, що СПИЖ. С-15; [спі́жен'] Р-13.

СПИНАТИСЬ [спина́тис'] -а́йус', -а́йіса, недок. Підніматись угору. *А ва́ше дит'а́ вже спина́йец'а на но́г'і?* С-17. *К'ін' дуба спина́йец'.* Г-38.

СПИНЖАК [спинжа́к] -а́, ч. Те саме, що ПИНЖАК. С-17.

СПИНКА [спі́нка] -и, ж. **1.** Спина дитини (всі н. пп.). **2.** Опора для спини у стільці, дивані, лаві і т. ін. (у багатьох н. пп.). **3.** Тупе ребро леза ножа. *Не риж спі́нкоюу хл'іб – риж го́стрим.* С-64, Б-14, Б-19, Г-11.

СПИНЯР [спин'а́р] -а́, ч. Хребет. *Трёт'і ден' спин'а́р бо́літ – ни зогну́тиса.* С-17.

СПИРАТИ [спира́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Зібрати докупи кого- або щонебудь. *На д'іте́й сва́рац'а – а спи́рло вас тут!* Т-5.

СПИРНИК [спирні́к] -а́, ч. Прилітна дошка рамкового вулика. Д-38.

СПИРТЯКА [спирт'а́ка] -и, ж., зруб. Міцний самогон. У-12, Г-33.

СПИТАТИ [спита́ти] -а́йу, -а́йеш, док. **1.** Запитати (всі н. пп.). **2.** Те саме, що КУШАТИ. *Спита́йте ме́ду з ліпи.* К-2.

СПИТИСЯ [спі́тис'а] спі́ус'а, спі́с'а, док. **1.** Стати п'яницею. Г-16, С-17. **2.** Дrajнитися, кпитися. *А в'ін з ме́не спі́ц'а!..* С-44.

СПИХОВАСТИЙ [спихова́стий] -а, -е. Стрімкий. *Спихова́стий бе́рег.* В-25.

СПИЦЯ [спі́ц'а] -і, ж. **1.** Спиця у колесі велосипеда (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що РОЖЕН-1. Г-15.

СПИЧКА [спі́чка] -и, ж. **1.** Те саме, що РОЖЕН-1. О-13, С-64. **2.** Будь-який загострений предмет. Б-19.

СПІВАННЯ [сп'іва́н'а] -а, с. Спів. *В'ін хётни до сп'іва́н'а... хётни́.* С-38.

СПІВКІ [сп'іvk'і] -вок, мн. Співі. *Молоді́йї па́ри поприсипа́йут' д'іте́й і ідут' на сп'іvk'і.* К-59.

СПІДНИСЬКО [сп'ідни́с'ко] -а, с. Підстилка під копу чи копицю, щоб уберегти від вологи. Ж-3.

СПЛАВ [сплав] -ва, ч. Драговина. *По спла́вови тре́ба ході́ти осторо́жно, бо йе во́кна б'іздон'и.* Г-9.

СПЛАВОК [сплавóк] -вкá, ч. Поплавок вудки. С-56.

СПЛЕННЄ [сплén'е] -н'а, с., реліг. Свято Успіння Пресвятої Богородиці (28 серпня). *Спас – би́рі рукаві́ци прозапас, Сплén'е – напéвне.* С-17; [Сплі́н'е] П-26, [Спл'ін'е́]. *Спл'ін'е́ – нажирéс'а йек свин'е́.* Ч-6; [Сплáнийе] Б-43; [Всп'ін'а] О-31.

СПЛЕТНЯ [спл'ёт'н'а] -і, ж. Плітка. В-13.

СПЛИХТУВАТИС [сплихтува́тис || спли́хтува́тиса] -у́йуса, -у́йіса, док. Потоваришуватися; зв'язатися з якоюсь компанією. *Вун сплихтува́вса, йак і сам, с так'іми пйáницями.* С-17.

СПЛЮХА [спл'ухá] -і́, ч. і ж. Той, хто любить довго спати. *То так'і спл'ухá, шо до гобйі́да спит.* С-17.

СПОВНИТИСЯ [сповни́тис'а] ^{3 ос.} **СПОМАГАТИ** ^{3 ос.} одн. сповни́ц'а, док. Док. вид до СПОВНЯТИСЯ. *Такé говорі́ли д'іді. То, ба́чте, – шо ни сповни́лос'а? Сповни́лос'а!* З-23.

СПОВНЯТИСЯ [сповн'а́тис'а] ^{3 ос.} одн. сповн'а́йец'а, недок. Справджуватися, здійснюватися. *Не' вс'і сні сповн'а́йуц'а, не вс'і... М-45.*

СПОВОРОЧИТИ [споворо́чити] -о́чу, -о́чиш, док. Те саме, що НАВРОЧИТИ. М-49.

СПОВШИТИ [сповші́ти] -у́, -і́ш, док. Сточити, порити землю (про крота). *Повхі сповші́ли зéмл'у.* В-21.

СПОДОБИТИ [сподоб'і́ти] -бл'у́, -биш, док. Дозволити (?). *Сподоб'і́, Бо́же, стуйу п'ішчу прин'єти.* В-21.

СПОДИННЯ [споді́н':а] -і, с., збір. Спеціальна підстилка під стіг сіна чи снопи. 3-11.

СПОЗАРАНКУ [спозарáнку] присл. Дуже рано. *Сплин':é – ни спе, йек св'ін'є, вставáї спозарáнку, б'іре в рúк'е копáнку.* 3-11, Т-5.

СПОЙКА [спо́йка] -и, ч. і ж. Той, хто спився; п'яниця. *Дочка́ хоро́ша, а син – спо́йка.* М-45.

СПОЛОХАТИ [споло́хати] -а́йу, -а́йш, док. Злякати. *Споло́хайш вс'іх пташо́к.* П-32.

СПОЛОХАТИС [споло́хатис] -а́йус, -а́йіса, док. Злякатися. *Кобі́ла споло́халас.* Л-4; [споло́хатис']. *Ско́чив на корóву [кіт] – ну та корóва споло́халас'.* М-6.

СПОМАГАННЯ [спомага́н':а] -а, с. Дарування грошей весільними гостями на початку весілля. *Спомага́н':а ро́бл'ат', йак молоді́й йі́де до молодóйі.* П-37; [спомага́н'є]. *Ну с'ада́йут за стул вже, о, с'ада́йут, трóху по́й'ут, по́й'ід'ат, – ну вже спомага́н'є.* Ч-9; [спомага́н'є] Г-26, С-38; [спромага́н'є]. *На спромага́н':е кла́ли по три рубл'і.* С-17.

СПОМАГАТИ [спомага́ти] -а́йу, -а́йш, недок. Дарувати гроші на весіллі: у молодого – перед відходом до молодої, у молодої – перед вінчанням. *Спомага́ти батен'ку, свої́ому дит'ови кун'мі, корóвами, чирво́ними чирвóнц'ами.* П-36, В-13; [спромага́ти] С-17.

СПОМЕТАТИ [спомета́ти] -а́йу, -а́йє'ш, док. Згадати. *А ка́же: “Шо? Вже спомета́в?”* О-32.

СПОМИНОК [спомі́нок] -нка, ч., обряд. Те саме, що ВОЛОЧЕБНЕ. Р-5.

СПОРАДИТИ [спораді́ти] -ж'у́, -ді́ш, док. Привести до ладу, впорядкувати. *Вже спораді́ли ми с'іно.* 3-14.

СПОРИЙ [спо́риї] -а, -е. 1. Працьовитий; меткий до праці. *То йа вже була спо́ра.* В-53. 2. Великий. *То вже спо́ри дит'у́к.* В-27.

СПОРО [спо́ро] присл. Чимало. [А з-за Буга багато переселилось?] *Ну, там же бу́ло трóха... бу́ло спо́ро.* Я-1.

СПОРХА [спо́рха] -и, ж. Польова глина чорного кольору. Ж-5.

СПОСКІКОМ [спо́ск'іком] присл. Підстрибом. *Поб'іг соба́ка спо́ск'іком.* К-3.

СПОСОБИСТ [способ'і́ст] -а, ч. Той, хто вдатний до всякої роботи; умілець. *Йа до вс'о́го спосо́біст.* М-49.

СПОТИКНУТИСЬ [спотикну́тис'] -ну́с', -не́с'а, док. 1. Спіткнутися, зачепившись ногами за що-небудь. *Дит'а споткну́лос'.* 3-4; [спуткну́тиса] С-17. 2. перен. Зробити якусь помилку в житті. *Раз в жит':у́ спотикні́с' – л'уди і те зоба́чат'.* 3-4.

СПОТКАТИСЯ [спотка́тися] -а́йус'а, -а́йіс'а, док. Те саме, що СУДОСИТИСЯ. К-45, С-38.

СПОТОМИСЬКА ВІКА [спотомі́с'ка в'іка] присл. Те саме, що СКАНАВІКУ. К-9.

СПРАВЖКИ [спра́вжки^е] присл. Дійсно, справді. *Ді́вл'аца – ї́ спра́вжки^е цв'іте́ на́порот'...* С-2.

СПРАВИТИ [спра́вити] -вл'у́, -виш, док. 1. Зробити що-небудь прямим, випрямити. *Ц'у ре́йку тра́ спра́вити – годні́м бо́ком ви́г'ін'ана.* С-17. 2. Добре ошкребти шкуру свині після смалення. *Свин'у́ тре́ба осма́л'ит', а тоді́ спра́вити.* С-56. 3. Почистити рибу. 3-6. 4. Відремонтувати. *Мо́жш мин'і ро́вера спра́вити, бо тришчі́т?* С-17. 5. Відзначити якесь свято. *Ти то́же спра́виш свої́ мені́ни?* С-17. 6. Придбати (купити) що-небудь. *На Вилі́нден' спра́вили старóму ку́с'ц'ум.* С-17. *Прийі́хали з:а́ходу, то гу́мо́вц'а спра́вили і йі́здили.* Я-1.

СПРАВІНЧИТИ [справ'інчити] -у, -иш, док. Поламати. *Хто рове́ра вже справ'інчив?* Н-29.

СПРАВЛЯТИ [справл'яти] -а́йу, -а́йеш, недок. Недок. вид до СПРАВИТИ-1, 2, 4, 5, 6.

СПРАВНИ [справни] -а, -е. **1.** Який не має пошкодженъ. *Твуй рове́р вже справни?* С-17. **2.** Спритний. *Так'е мале, а так'е справне – впаде́ і зра́зу на но́г'і схопи́ц'а.* С-17. **3.** Добрий, зручний. *Ма́йу справну стрéл'бу до охóти.* 3-21, Б-14; [справни́] Л-13, П-41.

СПРАВУНКИ [справу́нки] -у, мн. Вияснення стосунків. *Ходи́ла на справу́нки́ до Го́л'ки́, то так посварі́лас – аж го́рло бо́літ.* С-17.

С ПРАДА ДІД [с пра́да д'ід] у зн. присл. Те саме, що СПРЕЖДЕВ'ІКУ. *Костомло́ти назива́йец'а с пра́да д'ід.* К-45.

СПРАДВЄКУ [спрадв'е́ку] присл. Те саме, що СПРЕЖДЕВ'ІКУ. *Спрадв'е́ку гэ́то Кол'а́д'иче, Вои́чін'иче, Хоревá.* К-34.

СПРАЖКА [спра́жка] -и, ж. Те саме, що ПРАЖНИК. М-40; [спр'а́жка] Ж-3; [спр'е́жка] П-15; [спр'е́шка] В-13; [спри́жка] 3-37; [спри́шка] Б-43, Д-19, М-17, П-15.

СПРАТТЯ [спрат':á] -а́, с. Місце схованки. *Пуло́жіла в спрат':і́, шо ни мо́жу зна́ти.* К-20; [спрат':е́] С-17.

СПРАХТІКУВАТИ [спрахт'ікува́ти] -у́йу, -у́йеш, док. Випробувати, перевірити. *Руж:о́ спрахт'ікува́ти, йак стрі́ла́йе.* П-46, В-10.

СПРЕЖАК [спрежа́к] -а́, ч. Те саме, що КОЛУ́ДКА-10. *Ві́кин' спрежа́к'е.* Б-6.

СПРЕЖДЕВ'ІКУ [спреждев'і́ку] присл. Споконвіку. *Спреждев'і́ку тут жили́ л'уди́.* С-17; [спраждав'е́ку]. *А в нас та́кийі пис'н'і́, старожи́тни, спраждав'е́ку.* Ч-4.

СПРЕТВІКА [спре^{тв}'іка́] присл. Те саме, що СПРЕЖДЕВ'ІКУ. *Спре^{тв}'іка́ так село́ назива́йц'а.* 3-6.

СПРИКРЕННИЙ [сприкрен:и́й] -а, -е. Упертий. Л-14.

СПРИКРИТИС [спрі́критис] -ус, -уса, док. Обриднути. *Вона́ спрі́крилас свéйу гу́торкою.* С-17. *Вже мин'і твуй суп го́рохови спрі́кривса.* С-17.

СПРИТ [сприт] -у, ч. Уміння, спритність. [Як цигани дурять людей?] *Сприт зло́дійя!* К-45.

СПРИХОДУ [спрі́ходу] присл. Скраю, при вході. *Спрі́ходу в пукл'і́тови сто́йіт бату́г'.* С-17.

СПРИХТИ [сприхті́] -жу́, -жеш, док. **1.** Зісмажити що-небудь на сковороді. *Ра́но спригла́ патéл'н'у сала з йа́йцями.* С-17. **2.** перен., зруб. Померти, згинути. *Те^бе́ ше не^д спригло́ до ц'е́йі но́ри?* С-17.

СПРИЧКА [спрі́чка] -и, ж. Те саме, що ПЕТЛЯ-3. *Колі́с' ході́ли спрі́чки ста́вили.* М-40.

СПРИЩ [сприщч] -а́, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. В-23.

СПРОНЖКА [спро́нжка] -и, ж. Те саме, що ПРАЖНИК. Д-7, О-29; [спро́нка] К-71.

СПРОСОНЕЦЬ [спросо́нец'] -нц'а, ч. Людина, яка під час сну робить якісь несвідомі дії. Р-33.

СПРОТИВИТИСЬ [спротівитис'] -вл'ус', -вис'а, док. **1.** Розсердитись (про людину). Д-15. **2.** Зіпсуватись від необережного поводження або від недоброго ока (про рушницю). *Спроти́вилас' руши́нц'а – не мо́жу забі́ти ничо́го.* Д-15.

СПРОЦЯ [спро́ц'а] -і, ж. Рогатка, за допомогою якої діти стріляли горобців. *Побі́в окно́, йак стрі́лив з'ва́хом с:про́ц'і.* Т-2.

СПРУЖИНА [спружі́на] -и, ж. Пружина. *В капка́на йе дв'і спружі́ни.* П-23, Р-29; [спринжі́на] В-32; [спрунжі́на] С-17.

СПРУНЖИНА [спрунжі́на] -и, ж. Пружинна застібка на ошийнику. *На пра́щици приши́ли спрунжі́ну.* С-17.

СПУНЯТИ

СПРУНЖКА [спру́нжка] -и, ж. Те саме, що СПРУЖИНА. К-71, М-53.

СПРУТИТИСЯ [спру́титис'а] 3 ос. одн. спру́тити'а, док. 1. Наслати хворобу ворожінням на кого-небудь, при якій його весь час ломить. П-15. 2. [спру́титис']. Померти. Л-23.

СПУВАТИ [спува́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. Співати. *Тод'ї так спували вс'ї.* В-54, В-23, Д-6, З-22, С-15, Л-26; [спува́т'ї]. *Ми га́рно спували пес'н'ї.* С-13. *Спува́ти пус'н'ї.* С-15.

СПУГАТИ [спуга́ти] -а́йу, -а́йиш, док. Злякати. Б-14.

СПУД¹ [спуд] *споду*, ч. Спідня (нижня) частина чого-небудь. *Ни рви с'їна зі споду.* С-17.

С-ПУД² [с-пуд] *прийм.* 1. З-під. *С-пуд ха́ти ку́ри вигриба́ют тисо́к.* С-17; [с-пу́до]. *Таки́й націо́нал'їста був – він спудо́ Льво́ва сам.* О-32. 2. 3. *Пи молоко́ с-пуд ба́нк'ї.* П-15.

СПУДЕЧКО [спуде́чко] -а, с. Маленька тарілочка, блюдечко. С-21.

СПУДИТИС [спуді́тис] 3 ос. одн. спуді́тис'а, док. Злякатися. *Пудк'її к'їн' спуді́вса.* Л-26, Б-21; [спу́дитис']. *К'їн' спуді́вса.* В-54.

СПУДНЯ [спу́дн'а] -ї, ж. Спідниця. Р-7.

СПУЖАНИ [спу́жани] -а, -е. Зляканий. *Спу́жани за́йец' поб'їг.* В-4, Ч-2.

СПУЖАТИ [спужа́ти] -а́йу, -а́йиш, док. Те саме, що СПУГАТИ. *Спу́жали качку на кубл'ї.* М-2, Ж-9, Ж-14.

СПУЖАТИС [спужа́тис] -а́йус, -а́йїса, док. Те саме, що СПУДИТИС. С-17.

СПУНЯТИ [спу́н'ати] -а́йу, -а́йиш, недок., дит., пестл. Те саме, що ~~СПУНЬКАТИ~~ СПУНЬКАТИ. С-17.

СПУНЬКАТИ [спу́н'кати] -а́йу, -а́йиш, недок., дит., пестл. Те саме, що СПАТУНЯТИ. *Їд'ом спу́н'кати, дити́нко.* С-17.

СПУР [спур] *спору*, ч. Успішність у роботі. *Йак дас'т' Бог' спору, то докопа́йу карто́пл'у.* С-17; [сп'їр] *спору*,

ч. *Бо́же, дупумуже́, спа́ти ни пу́луже́, даї хво́ту на ту робо́ту, а сп'їр зу вс'їх стурі́н.* (Приказують, починаючи якусь роботу). З-6.

СПУРНО [спу́рно] *присл.* До ладу; дружно; швидко. *С'од'н'ї спу́рно бу́ло копа́ти карто́пл'у – пувскла́дка вікопала.* С-17.

СПУСК [спуск] -а, ч. 1. Похла поверхня чого-небудь. *На ц'ому спу́ску все возі́ ламайут – так'ї при́кри.* С-17. 2. Те саме, що ПОДКУРЧ. Р-2.

СПУСКАТИ [спуска́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Переміщувати щось зверху вниз (всі н. пп.). 2. Знижувати ціну. *От ба́ба! Не^а спуска́йе ціні́ і все.* С-17. 3. Випадати (про молочні зуби коня, корови). *Коро́ва ни йіс'т', ма́бут', спуска́йе зуби.* С-17, Г-16.

СПУСКИНИ [спу́скини] -ин, мн. Гадання молоді: у ночви з водою на підставках ставили дві свічки (одна – парубка, друга – дівчини) і гребли воду ложкою; якщо свічки зближаться, то й молоді зйдуться. К-58.

СПУСКОМ [спу́ском] *присл.* Похило. *Спу́ском став рабрі́ну до стині́.* С-17.

СПУСТ [спуст] -а, ч. 1. Рубанок для стругання дошки після первинної обробки її шерхеблем. *На фуга́нок коліс' каза́ли спуст.* П-37. 2. Те саме, що ПОДКУРЧ. Д-19, О-12, О-22, П-32, С-19.

СПУСТИТИ [спусті́ти] -ушчу́, -устиш, док. 1. Те саме, що СПУСКАТИ-1 (всі н. пп.) 2. Дія, коли в козла, оленя, лося старі роги спадають, після чого виростають нові. *Ходит безро́ги оле́н' – спусті́в ро́ги.* Б-14, К-47, П-44, Т-11.

СПУТАНИЙ [спу́таний] -а, -е. 1. Про тварину, у якої путом зв'язані ноги, щоб не могла далеко піти. ~~СПУТЯТИ~~ **ССЯКНУТИ** 2. *перен.* Заміжня, вагітна. *От гул'ала, гул'ала, а тепе́р спута́на.* К-58.

СПУТКАТИСЯ [спутка́тися] -а́йус'а, -а́йїс'а, док. Зустрітися. *Там, напра́от'їв це́ркви, ба́т'ушка йе, то з йім мо́жна спутка́тис'а.* К-45.

СПУЧИТИ [спучі́ти] *-іну, -іниш, док.* Відпочити. *С'ад' тут-о, спучі́н' трóшк'і.* – *От йак пу́дóу з дóми ду дóми, то там вже спучі́ну* [йак помру]. С-17.

СП'ЯЧКА [спйáчка] *-и, ж.* Місце, де живуть їжаки. Б-19.

СРАЙНО [срайно́] *-á, ж., згруб.* Збільш. до СРАКА-1. С-17.

СРАКА [сра́ка] *-и, ж.* 1. Сідниця (всі н. пп.). 2. Тупий кінець яйця. С-17. 3. Недоорані кінці ниви біля тину. П-15.

СРАКАТИ [срака́ти] *-а, -е.* Такий, що має товсті сідниці. С-17.

СРАКАЧ [срако́ч^ач] *-а, ч., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. Ч-2.

СРАКОЧЄ [сракоч'е́] *-а, с., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Сракоч'е́ гра́ли, то оді́н стайе́ за́дом, а ми бйе́мо йогó.* Ч-2.

СРАТИ [сра́ти] *серу́, се́реш, док.* Звільнятися від екскрементів (у всіх н. пп.).

СРАЧ [срач] *-á, ч.* Те саме, що НУЖНИК. Г-16, К-20, С-17.

СРАЧКА [сра́чка] *-и, ж.* 1. Розлад шлунка (у багатьох н. пп.). *В тибé йак ни сра́чка, то дриста́чка.* С-17. 2. Те саме, що СРАКА-2. Т-10.

СРОТИНА [сроті́на] *-и, ж.* Одна дробина; шротина. З-37.

СРУЛЬО [сру́л'о] *незм.* Насмішувате звертання до дітей. М-17.

ССІЛЬ [с':і́л'] *присл.* Звідсі́ль. *А тої, шо с':і́л', був наш чолов'я́к.* З-29.

ССЯКНУТИ [с':áкнуги] *3 ос. одн.* с':áкне, *док.* 1. Зменшитись (про воду), ослабнути (про мороз). *Мороз^с трóх'і с':áкнуг перед годлі́гою.* С-17. 2. Погано рости на перезволоженому ґрунті, бути кволими, тоненькими (про буряки). *Буряк'і тра прорва́ти, а то дошчі́, – ста с':áкнут.* С-17.

СТА [ста] *займ.* Ця. *Сподоб'і, Бо́же, стуйу п'и́шчу прин'ети.* В-21. *Ста́ли дру́гий фунда́мент робі́ти на сту це́ркву.* М-43.

СТАВ¹ [став] *-á, ч.* Водойма з непро- точною водою (всі н. пп.).

СТАВ² [став] *-а, ч.* Ткацький верстат спеціальної конструкції. С-5.

СТАВЕНЬ [ставе́н'] *-вн'á, ч.* Стояк у стіні, який одним кінцем кріпиться у підвалині, а другим у платві. Г-34.

СТАВИТИ [ста́вити] *-вл'у, -виш, недок.* 1. Надавати чому-небудь вертикального положення (всі н. пп.). 2. Будувати якусь будівлю. *Не став хливá двері́ма до за́ходу.* С-17, Б-14, Г-16, К-20.

СТАВОК¹ [ставо́к] *-вкá, ч.* Зменш. до СТАВ¹. *До ставкá пошлі́ хлóпци купáтиса.* С-17, Г-16, К-20.

СТАВОК² [ставо́к] *-вкá, ч.* 1. Кладка з 10 снопів. *Три ставкíе́ жи́'та поста́вили.* Г-4. 2. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. *Ставо́к – то так'і козлі́ р'ізати дрóва.* С-2, Б-16, Г-21.

СТАВЦІ [ставц'і́] *-ів, мн.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. Д-21.

СТАГОВКА [стаго́вка] *-и, ж.* 1. Велика бочка. К-70. 2. Посудина для заквашування капусти. Ш-6.

СТАДИНА [стади́на] *-і, ж., збір.* Загальна назва свійських птахів. Д-22.

СТАДО [ста́до] *-а, с.* 1. Гурт лісових кіз. *Ба́чив ста́до куз.* Л-4, М-36. 2. Гурт диких свиней. *Ста́до ца́л'е... ста́до свине́ї.* З-16, П-46. 3. Зграя собак. Б-44, С-6. 4. Зграя диких гусей. З-16, З-28, К-47, Ф-1.

СТАЙНІК [ста́йн'ік] *-а, ч.* Жіночий піджак. Г-23.

СТАЙНЯ [ста́йн'а] *-і, ж.* Приміщення для коней. *Завиді́ ко'н'á до ста́йн'і.* Х-7.

СТАКАН [стакáн] *-а, ч.* Склянка (у багатьох н. пп.); [стокáн] Г-4.

СТАКАНЯРА [стакáняра] *згруб.* Велика склянка. *Йак ві́пив стакан'áру, то ї гопіа́н'ів.* С-17.

СТАЛІЙ [ста́лії] *-а, -е.* Обов'язковий; постійний. *Та́кії кис'ї́л' – то вже бу́ла та́ка́я ста́ла, ну, стра́ва.* К-56.

СТАЛКА [ста́лка] -і, ж. **1.** Разок наміста. *Дівкоюу ма́ла пацу́рк'і аш шті́ри ста́лк'і.* С-17. **2.** Кільце ковбаси. *Конча́йе йісти ста́лку кубасі́.* С-17.

СТАЛЬ¹ [стал'] -і, ж. Твердий, ковкий метал; сплав заліза, вуглецю та деяких інших домішок (всі н. пп.).

СТАЛЬ² [стал'] -і, ж. Одинарна нитка. *Гуз'мі нітку в д'в'і ста́л'і і приші́ гүз'іка.* С-17.

СТАЛЮГА [стал'ю́га] -и, ж. Те саме, що КОЗЕЛ'-3. Ф-1; [стал'ю́г'і] Ц-4.

СТАМ [стам] присл. Звідти. С-8.

СТАМИЦІ [стамі́ц'і] присл. Те саме, що СТАМ. *Тої хло́пи'ец' брав д'івчину стамі́ц'і.* Х-7; [стам'і́ц'і]. *А йа тихе́н'ко, ка́же, стам'і́ц'і чіри́з окно́.* Р-2, Л-1, Х-4; [стам'і́ти] П-32, Ш-6.

СТАМИЦІЛЬ [стамі́ц'і́л'] присл. Те саме, що СТАМ. *Йа ро́дом стамі́ц'і́л' – з Воли́н'а.* О-7.

СТАМТИЛЬ [стамті́л'] присл. Те саме, що СТАМ. *А йа стамті́л' втекла́.* П-23, П-15. *Йакура́т там дес' Буг стамті́л' походи́т'.* К-45.

СТАНДАР [станда́р] -а, ч. Товста дубова підставка під підвалину хати. *За́ри ро́бл'ат' пудму́рүкү, а коли́с' все ста́вили ста́ндари́.* С-17.

СТАНИЧНИЙ [стані́чний] -а, -е. Статурний, стрункий. *Стані́чна л'уді́на – йака ж хоро́ша!..* К-70.

СТАНИК [ста́н'ік] -а, ч. **1.** Коротка жіноча жилетка, прикрашена вишивкою. *Ма́ла чо́рни ста́н'ік і че^мрво́ну спудні́цу з л'е́нтами.* С-17. **2.** Безрукавка. К-70. **3.** рідк. Ліфчик. С-17.

СТАНОВИСЬКО [станові́с'ко] -а, с. **1.** Місце, на якому стоїть мисливець під час групового полювання. *Вс'і ви́брали станові́с'ко.* П-15, В-12, Ж-14, К-47; [станові́с'ко] М-16; [станові́ско] С-27. **2.** Місце, де відпочивають мисливці під час полювання. *Охо́тні'ки при́шли́ на свої́е станові́с'ко посі́д'іти.* П-15; [станові́с'ко] О-13.

СТАНОВИТИ [стано́вити] -вл'у, -виш, недок. Зупиняти. [Жінка] *стано́вит' то́го авто́буса і входи́т' в авто́буса.* О-32.

СТАНОВИТИСЬ [станові́тис'ь] *з ос. одн.* станові́ц':а, недок. Зупинятися, щоб постояти. *“Йа, – ка́же, – ста́ну...”* *Станові́ц':а тої чолов'я́к...* О-32.

СТАНОВИЦА [станові́ца] -овл'ус, -овіса, недок. Ставати. *Вони́ становл'а́ца за пора́дком і спү'ва́ют.* О-2.

СТАНОВИЩЕ [стано́вище] -а, с. **1.** Те саме, що СТАНОВИСЬКО-1. Р-13, С-50. **2.** Місце, де токують тетеруки. К-4.

СТАНОК [стано́к] -нка́, ч. Яма для засідки мисливця, обтикана сосновим гіллям. З-16, Н-21.

СТАРАЙЛИВИЙ [стара́йливи́й] -а, -е. Дбайливий, старанний. З-11, С-51.

СТАРВИК [ста́рвик] -у, ч. Старість. *Здур'іла ба́ба на ста́рвик.* Т-5; [ста́рві́к]. *Хто ж^м тоб'і ви́п'іре на ста́рві́к сорочку?* (Народна пісня). П-37.

СТАРА́Н [стара́н] -а́, ч. Стебло картоплі без листя. *Жуки́е обйі́ли бу́лбу – самі́е старга́ніе.* В-23.

СТАРЕВІК [старе́в'ік] -у, ч. Те саме, що СТАРВИК. С-8; [старе́ві́к] Х-7.

СТАРЕЗНИ [старе́зни] -а, -е. Дуже старий. *Та́йа ба́ба вже старе́зна – зо сто л'іт бу́де.* С-17; [старе́зни] С-17.

СТАРЕЦ [ста́рец] -рца, ч. Сліпий жебрак. *Ма́рец – зме́рзне ста́рец.* С-17, Г-16, К-20; [ста́ри́ц] М-49; [ста́ри́ц] В-13.

СТАРИВИЦІ [ста́риви́ц'і] -иц', мн. Те саме, що СТАРВИК. П-15.

СТАРИ ДНІ [ста́рі дн'і] -іх д'н'у, мн. Дні, коли місяць в останній фазі. *Капу́сту сади́ла в ста́рі д'н'і, то гон йака́ віросла.* С-17. *Пирихо́д'ат [в нову хату] перед пудпо́вни́у на дру́гі квати́ри або на ста́ріх дн'ах, йак вже читве́рта квати́ра.* Н-25.

СТАРИЦА [ста́ри́ца] -и, ж. Те саме, що СТАРИ ДНІ. *Перехо́д'ат в нову́ хату в стари́ці.* В-11.

СТАРОЗЛОТНИЦЯ [старозло́тниц'я] -і, ж. Фольга в іконах. Р-35.

СТАРОПОЛИЦА [старопóлица] -и, ж., бот. Звіробій звичайний; *Hypericum perforatum* L. X-15.

СТАРОСВЕЦКІ [старосв'єцк'і] -а, -е. Застарілий; колишній. *Виход'їт вс'о новочєсне, ужє тóйє старó... старосв'єцк'є, йак то кáжут, ужє зан'їкáйє.* К-69.

СТАРОСТА [стáроста] -и, ч. 1. Виборна посада в селі “за німців”. *За н'їмцу стáростойу в нас був Симєнко.* С-17. 2. обряд. Головний розпорядник на весіллі. Л-4.

СТАРОСТИНА [старост'їна] -и, ж., обряд. Жінка з роду молодої, яка знімала фату з молодої і пов'язувала хустку. В-27.

СТАРЧЕ [стáрче] част. Досить, вистачить. *Стáрче літи вóду, бо потичє.* В-54.

СТАРША ДРУШКА [стáрша дрúшка] -ойі -и, ж., обряд. Найближча подруга молодої у весільному обряді (у багатьох н. пп.). К-20, X-7.

СТАРШИ¹ [стáрши] -а, -е. 1. Такий, що більший за віком серед інших. *Гул'ана стáрша за вс'їх бабєї – без пáру л'їт сто.* С-17. 2. Вищий за посадою, чином, званням серед інших. Г-16, С-17.

СТАРШИ² [стáрши] у зн. ім., -ого, ч. Найстарший син. *Твóго стáршого ше не берúт до вóйска?* С-17.

СТАРШИ ДРУЖБАН [стáрши дрúжбант] -ого -а, ч., обряд. Те саме, що **СТАРШИЙ СВАТ**. *В'їнци'ї над головáм'ї [держать] стáрши дрúжбант му'ї і стáрши дрúжбант йогó.* З-40.

СТАРШИЙ¹ [стáрши] -а, -е. Те саме, що **СТАРШИ¹**-1, 2 (у багатьох н. пп.).

СТАРШИЙ² [стáрши] у зн. ім., -ого, ч. Доросла людина. *Стáрших тра слúхати.* С-17.

СТАРШИЙ БОЯР [стáрши бóйар] -ого -а, ч., обряд. Те саме, що **СТАРОСТА**-2. М-23.

СТАРШИЙ ДРУЖБА [стáрши дрúжба] -ого -и, ч., обряд. Те саме, що **СТАРОСТА**-2. К-45.

СТАРШИЙ КУТОК [стáрши кутóк] -ого -ткá, ч. Хатній куток, де висять ікони. *Стáрши кутóк – то в пóкутн'ї стин'ї.* Щ-1.

СТАРШИЙ СВАТ [стáрши сват] -ого -а, ч., обряд. Найближчий товариш молодого у весільному обряді (у багатьох н. пп.); [стáрши сват]. *Стáрши сват, стáрши сват ни мн'їє прохáти, вин пов'їнен стáршу дрúшку та ї поц'їлувáти.* (Весільна пісня). С-17, Г-16, К-20.

СТАРШИ, КУДА ПОШЛЮТ [стáрши, кудá пошл'úт] незм., жарт. Різнорабочий. *Вун в колгóсти начáл'ник – стáрши, кудá пошл'úт.* С-17, Г-16.

СТАРШИНА [старшинá] -ї, ч., обряд. Те саме, що **СТАРОСТА**-2. П-8.

СТАСТУРКА [стастúрка] -и, ж., реліг. Великий піст. *В стастúрки сп'ївáли про Грїц'а.* Д-21.

СТАТИ [стáти] -áну, -áнеш, док. 1. Зупинитися (у всіх н. пп.). 2. 3 ос. одн. стáне, док. Вистачить. *Л'їше хáї остáне, йак не стáне.* С-17.

СТАТИВКА [статівка] -и, ж. Одна з двох бічних великих рам ткацького верстата. Б-19, Г-21.

СТАТИСЯ [стáтис'а] 3 ос. одн. стáвс'а, док. Залишитися, зостатися. *Воні пов'їрили. “Ну то, – кáже, – йїд’”.* Бáт'ко пришóв. *Так стáвс'а, стáвс'а і так стáвс'а...* К-45.

СТАТОК [стáток] -тку, ч. Велика рогата худоба. *Л'їтом стáток збікав.* В-54, Р-5, О-17; [стáток] -тка, с. *Стáток пузалáзило в курч'ї.* Ш-5. *Стáток пошлó на пáшу.* М-49.

СТАТОЧОК [стáточок] -чка, ч. Зменш. до **СТАТОК**. [Весна:] *Хлóпц'ам по к'їйóчку стáточок гунєти.* (Веснянка). Б-22.

СТАЩИТИ [сташчїти] -у, -їши, док. 1. Згребти сіно. *Вже с'їно ми сташчїли.*

П-26, С-21. **2.** Зібрати сіно із сінокошу. К-4, П-26, С-21.

СТАЯ [ста́йа] *-і, ж.* **1.** Те саме, що СТАДО-1. Д-39. **2.** Те саме, що СТАДО-2. М-2, Ч-5. **3.** Те саме, що СТАДО-3. Д-39, Ж-5, К-53, П-23. **4.** Те саме, що СТАДО-4. Д-39.

СТВІЛ [ств'іл] *-ола́, ч.* Дуло мисливської рушниці. У *вертика́лци ств'іл на стволóв'і.* П-23.

СТВУРНЕЙ [ствурне́й] *-а́, -е́.* Негарний. *С'ої хлóпець ствурне́й.* Д-13.

СТЕ [сте] *-о́го, займ.* **1.** Цей. *Сте ми́й сус'ід.* М-43, В-21, Р-5. **2.** Це. *Сти слова́ ка́зала на сте св'а́то.* М-43, Р-5.

СТЕБКА [сте́бка || сте́б'ка] *-і, ж.* Комора. *Та́йя сте́бка давно́ будова́лас'.* О-5.

СТЕБЛО [стеблó || сте́блó] *-а́, с.* **1.** Стебло рослини (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. Ж-10, О-13.

СТЕГА [сте́га] *-и, ж.* Стежка, якою звірі ходять до водопою. Л-5.

СТЕГНЯКА [стегн'а́ка || стигн'а́ка] *-и, ж., анат., згруб.* Частина задньої ноги свини вище коліна. Б-19, Л-1, О-5, Х-10; [стигн'е́ка] Б-43, П-53.

СТЕГОР [сте́гор] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. С-19.

СТЕЖА [сте́жа] *-и, ж.* Ширина; отвір (?). *Две́ри' на вс'у сте́жу* [навстіж]. П-15.

СТЕЖОР [сте́жор] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. П-17.

СТЕЖУР [сте́жур] *-а, ч.* Підкладка з гілок або дрючків під стіжок сіна чи снопи. М-21, Т-5.

СТЕКЛЯТИ [стекл'а́ти] *3 ос. одн.* стеклі́т', *недок.* Блищати, як скло. *Тійі́ зуби вс'і золотійі́ наперед'і́ – аш стекл'а́т'.* Б-25.

СТЕНО [стенó] *-а́, с.* Стегно. Б-11, Б-21, О-23, С-27; [ст'іно́] В-8.

СТЕНЦІ [стéнці] *вж. у виразі* **СОНЦЕ ЗА СТЕНЦЯМИ** [со́нце за стéн'ц'ами] *незм.* Коли сонце, вкрите

паволокою-туманом, але ще добре проглядається. К-57.

СТЕПИР'Є [сте́пир'є] *-а, с.* Листя зеленої цибулі. В-25; [стіпір'є] К-58, К-70; [стипі́р'я] Ж-15; [стіп'і́р'є] Ш-6; [стип'і́р'є] О-5; [стіпар'є] П-15.

СТЕПІР'Є [степ'і́р'є] *-а, с.* Плавці риби. Р-34.

СТЕРВА [сте́рва] *-и, ж.* **1.** Те саме, що ПАДЛО-1. *Сте́рву воро́ни рвут'.* Б-44, Н-21. **2.** *перен.* Погана і лінива людина. *Ти сте́рва та́йя парш'і́ва!..* С-17.

СТЕРВО [сте́рво] *-а, с.* Те саме, що ПАДЛО-1. Ж-9, З-29, З-32, С-56, Ч-2.

СТЕРЕНЯ [стерен'а́] *-і́, ж.* Стерня. М-19.

СТЕРЕНЬ [сте́рен'] *-е́рен'і, ж.* Те саме, що СТЕРЕНЯ. *Парш'і́во покосі́в – гон йа́ка висо́ка сте́рен'.* С-17; [стире́н'] Ш-4.

СТЕРЖЕНЬ [сте́рже'н'] *-жн'а́, ч.* **1.** Обчищений качан кукурудзи (без зернят). К-68. **2.** Те саме, що КОЛОДКА-10. П-20. **3.** Те саме, що СТРИЖЕНЬ. У-3.

СТЕРИНЬ [сте́рин'] *-рн'і́, ж.* Поле, з якого зібрали зернові. Б-19.

СТЕРНЯ [стерн'а́] *-і́, ж.* Поле, з якого зжаті зернові культури. *На стерн'і́ посади́ли бу́л'бу.* П-15.

СТЕРНЯВКА [стерн'а́вка] *-и, ж.* Ряд високої стерні з правого боку прокошеної смуги. З-25.

СТЕЧАНИЙ [сте́чаний] *-а, -е.* Такий, що сказився (про собаку). М-19.

СТЕЧНЯ [стечн'а́] *-і, ж.* Те саме, що ЛАЯ-1. Ж-16.

СТЕЛКА [ст'е́лка] *-и, ж.* Устілка у взутті. Ж-10, С-27, Ш-6, Д-5; [ст'і́лка] О-9, О-14.

СТЕНКІ [ст'е́нк'і] *-нок, мн.* Металічні частинки мисливської рушниці, які з'єднують ствол з прикладом. С-17.

СТЕРОК [сте́рок] *-рка, ч.* Те саме, що МИЙКА. Б-44.

СТИГНЄКА [стигн'е́ка] *-и, ж.* **1.** Те саме, що СТЕГНЯКА. Б-43, П-53. **2.** *анат.* Частина передньої ноги свини вище коліна. *Пирéдн'а стигн'е́ка.* Б-43.

СТИД [стид] -у́ і -а́, ч. Сором. *В його́ и ни стида́ и ни со́рома.* С-17, Г-16, К-20.

СТИДНИК [стиднік] -а́, ч. Соромітник. *Стиднік! стиднік! ану́ год'ага́йса, а то л'у́ди б́удут с'ми́йа́тиса.* С-17.

СТИДНИЦА [стидніца] -и, ж. Соромітниця. *Бирі́ соро́цу! Ой́ йа́ка́ ти стидні́ца.* С-17.

СТИДНО [стідно] *присл.* Соромно. *Стідно, стідно – в тибé трусі́ відно.* С-17; [встідно] С-30.

СТИДОБА [стидобá] -и, ж. Те саме, що СТИДОТЄ. *Стидобá пірид л'уд'ме́.* С-25.

СТИДОТЄ [стидо́т':є] -а, с., збір. Сором. *За те́бе́ да ма́йу стидо́т':є на все се́ло́.* С-17.

СТИДУВАТИСА [стидува́тиса] -у́йуса, -у́йіса, *недок.* Соромитися. *Чи б́удиш ти колі́с' стидува́тиса?* С-17.

СТИЖАР [стіжар] -а, ч. Місце, де ставлять стіжки. Д-16.

СТИЙКА [стійка] -и, ж. Пристосування, за допомогою якого вчать дітей стояти. К-58; [стуйка]. *За пудн'а малé зне"мо́жеец'а сто́йати в стуйці́ и плáче.* С-17.

СТИЙЛО [стіло] -а, с. **1.** Місце, де токують тетеруки; токовище. *Тетеру́кі сточкува́ли стійло.* О-12, О-9. **2.** Місце, де постійно живуть звірі. *Зві́ри ма́йут сво́йе стійло.* С-60.

СТИКА [стіка] *займ.* Стільки. *Сті́ка на"ба"мбу́рив вади́!* В-13; [ст

СТИКАТИСА [стикáтиса] -а́йуса, -а́йіса, *недок.* **1.** Рухаючись назустріч, натикатися один на одного (у багатьох н. пп.). **2.** Не знаходити собі місця. С-17.

3. Бідувати. *Ма́йиш стика́тиса по с'віту, то гоставáйса до́ма ди́ ї живи́ з бат'ка́ми.* С-17.

СТИКОВО [стиково́ || стико'во́] *займ.* Те саме, що СТИКА. *Стиково́ т'іста виз'му́т.* В-54, П-30.

СТИЛЕННИЙ [стиле́н:ій] -а, -е. (?). [У прокльоні:] *К стилéн:ій ма́тири!* Д-6.

СТИЛЕЦЬ [стиле́ц'] -л'у́а́, ч. Табурет; лавочка. З-27.

СТИЛО [стіло] -а, с. Місце відпочинку худоби біля водопою. Г-5.

СТИЛЮГА [сти'л'у́га] -и, ж. Те саме, що КОЗЛА-1. *Козлі́ переносні́, а сти'л'у́га не пе"ре"но́сиц'":а.* О-14.

СТИЛЮГИ [сти'л'у́ги] -у́г, *мн.* Те саме, що КОЗЛА-1. Д-16, О-29; [стил'угі] Т-5.

СТИЛЯ-ГЕ [стіл'а-ге] *присл.* Те саме, що СТАМ. *Вже́ поноси́ли цибу́лу сті́л'а-ге.* З-14.

СТИНУТИСА [стину́тиса || сти"ну́тис] -у́са, -е́са, *док.* Почати щось робити; взятися за роботу. *И не" стинéц'":а шос' до робо́ти.* С-17.

СТИПІР [стіп'і́р] -у, ч. Те саме, що СТЕПІР'Є. Г-9; [стіпер] З-30; [стіпир]. *Наи́чипа́й сті́пиру на сала́т.* Г-9.

СТИПЛЯК [стіпл'а́к] -а, ч. Старий постіл. *Сті́пл'а́к – пості́л нидохо́д'ани.* Л-4.

СТИР [стир] -а, ч. Ганчірка. *Пода́й мен'і́ ото́ї вели́кої стир.* Н-19.

СТИРБУНЕЦЬ [стирбуне́ц'] -иу́а́, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-11.

СТИРЛИЧ [стирлі́ч] -а, ч., *бот.* Тирлич звичайний; *Gentiana pneumonanthe* L. *Ой́ вже́ вéсна, ой́ вже́ кра́сна, руз'і́ва́йса, стирлі́чи". Чом ни же́нис'":а, молоді́й пані́че?* (Веснянка). Т-7.

СТИРНІВКА [стирн'івка] -и, ж., *бот.* Ріпа, яку сіяли по переораній стерні після збирання зернових; *Brassica rapa* L. К-70.

СТИРЧАТИ [стирча́ти] *З ос. одн.* стирча́т, *недок.* **1.** Бути застромленим у щось. *Забири́ до́шку с-пуд нуг – он з'ва́хи стирча́т.* С-17. **2.** *перен.* Перебувати в одному місці. *Стара́ ц'їли ден' стирча́т в ха́ти.* С-17, П-2.

СТИСКИ [стіски] -ів, *мн.* Те саме, що КАНЯ. Д-22.

СТИХНУТИ [стіхну́ти] -ну, -неш, *док.* **1.** Заспокоїтися. *Ану́ сті́хни!* Ч-2, П-32. **2.** Зменшитися (про полум'я). *Обй́хав, і ого́н' одра́зу стих.* С-38.

СТИЧИТИ [сті́чити] 3 ос. одн. сті́чит, док. Вистачити. Чи сті́чит шнурка? П-31.

СТИЧКА [сті́чка] -и, ж. 1. Те саме, що ЛАЯ-1. *Сті́чка собача́я.* 3-37, І-5; [ск'і́чка] 3-8. 2. Те саме, що ЛАЯ-2. 3-37; [ст'і́чка] Б-35, Д-22, Н-6; [с'т'і́чка]. *С'т'і́чка пулет'іла селом.* Д-22.

СТИШИТИСЯ [сті́шитис'а] 3 ос. одн. сті́шиц'а, док. Заспокоїтис'я; відпочити. *І ш'е ї ка́ж'е: "Хаї́ вона́ сті́шиц'а, пол'еж'іт'".* Г-19.

СТІ́ЛО [ст'і́ло] -а, с. Місце, де сплять дикі кози. Т-7.

СТІ́Й-НО [ст'і́-но] 1. Прохання почекати. *Ст'і́-но, помал'і́ говорі́.* Х-11; [ст'у́-но] С-17. 2. вж. як вст. сл. Передає роздуми оповідача. *Іде... Ст'і́-но, хто ш'є тут в'ред робіт'?* Х-11.

СТІ́КО [с'т'і́ко] займ. Те саме, що СТІ́ЛИЧКИ. *Не сип'юму́ с'т'і́ко овесу.* Х-11.

СТІ́ЛИЧКИ [ст'і́лички] займ., нестл. Сті́лки. У-12; [сті́л'ечк'і] К-20; [с'ц'у́л'очк'і] С-17; [с'т'у́л'очк'і] С-17.

СТІ́ЛО [ст'і́ло] -а, с. Випас, луг. *Вже на ст'і́л'і трава́ зелена́.* Т-5.

СТІ́ЛЬ [с'т'і́л'] -а, ж. 1. Те саме, що ПОВАЛ². *В хат'і висо́ка ст'і́л'.* С-21, Ж-13, 3-25, С-30; [ст'і́л'] ст'е́л'і, ж. *То так і вже вми́рала [відьма], то Га́л'ка му́сила с'т'і́л' зрива́ти.* Б-40, Б-35; [стил'] П-56. 2. Горище в хліві. М-34.

СТІ́ЛЯ [с'т'і́л'а] -і, ж. Те саме, що ПОВАЛ². Б-46.

СТІ́МЕННИЙ [с'т'і́мен:и́] -а, -е. Скупий, жадібний. К-70.

СТІ́Н [ст'і́н || с'т'і́н] ст'о́ну, ч. 1. Вода, яка тільки почала замерзати. С-58. 2. Легкі крижини на початку замерзання озера. В-13. 3. Тоненький лід, який тільки з'являється. *С'т'і́н на во́зер'і.* Г-4, В-13, П-48, С-2; [ст'і́н']. *Д'іти ході́ли ст'і́н' ламати́.* В-23, О-29.

СТІ́НКА¹ [ст'і́нка] -и, ж. Невелика сті́на будівлі (у багатьох н.пп.).

СТІ́НКА² [ст'і́нка || с'т'і́нка] -и, ж. 1. Межа між полями, по якій можна

проїхати возом. *Пожину́-но корові́ ст'і́нкою́.* В-6, В-54, 3-2, К-17, П-34, С-8, Т-5; [ст'е́нка]. *Пої́деш ст'е́нкою́, шо понад гра́дко́ю.* Р-27; [ст'і́нке] В-13. 2. Дорога, яку зробив собі пан. *Тотó прóсто доро́га с'т'і́нка.* П-51. 3. Вузька дорога для повертання кіньми між будівлями. Х-10. 4. Утоптана стежка. К-57.

СТІ́Р¹ [с'т'і́р] -у, ч. Те саме, що СТЕЖА. *Две́р'і на вс'у с'т'і́р отчині́в.* Ш-6.

СТІ́Р² [с'т'і́р] -а, ч., анат. Те саме, що ЗДІР. М-19.

СТІ́РКА [ст'і́рка] -и, ж. 1. Рушник для витирання посуду. 3-25. 2. Те саме, що МІЙКА. Д-33.

СТІ́ШКА [ст'і́шка] -и, ж. Те саме, що СТІ́НКА²-1. Г-42.

СТОВБІЧИТИ [стовбі́чити] -ічу, -ічиш, док., знев. Довго стояти на одному місці. *Све"кру́ха ста́ла перед не"війско́ю і стовбі́чит вес' ден'.* С-17.

СТОВКЛІСЬКО [стовкліс'ко] -а, с. 1. Витоптане місце на городі. *Су́чка с:оба́ками зроби́ла на цибу́л'і стовкліс'ко.* С-17. 2. Місце, де постійно пасеться худоба чи домашня птиця. *Надобі́иш молока́, йак на кун'с'кому стовкліс'ку пасе́ пувдн'а́.* С-17.

СТОВПАК [стовпа́к] -а́, ч. Насінневий пагін цибулі, редьки, буряка та ін. В-19; [стовба́к] Р-35.

СТОГНАТИ [стогна́ти] -ну́, -ниш, недок. 1. Утворювати протяжливі жалібні звуки від болю (всі н. пп.). 2. Пропастити, згинутити. [Пастух на корову:] *Куда́ пушла́? А стогна́ла б ти йому́ до ве́чора!* С-17.

СТОГНОТА [стогно́та] -и, ж. Хвороба; загибель. *Стогно́ти б" ти найі́вса!* С-17.

СТОГРАМОВЕЦЬ [стограмо́вец'] -вц'а, ч. Склянка місткістю 100 г. С-21.

СТОГРАМУВКА [стограму́вка || стограмо́вка] -и, ж. Те саме, що СТОГРАМОВЕЦЬ. *На вис'і́л'і: і́ят' стограму́вок побі́ли.* С-17.

СТОДА [сто́да] -и, ж., оказ. (?). *Йа́ка сто́да, така́ і мо́да.* Г-36.

СТОЖАР [сто́жар] -а, ч. Те саме, що **СТЕЖУР**. К-68.

СТОЖАРНО [сто́жарно] -а, с. 1. Закопаний у землю тонкий стовбур дерева, навколо якого кладуть сіно в стіжок. *Сто́жарно – то така тіка на сто́жкá.* З-14. 2. Те саме, що **СТЕЖУР**. В-17. 3. Місце, де був стіжок сіна. В-17.

СТОЖОК [сто́жók] -ж^мкá, ч. 1. Стіг сіна (більший за копицю). *Звѣрху стои́шкá ше ї накріли раднóм.* С-17. 2. Дрова складені у вигляді копиці. В-52.

СТОЙ [стої] займ. 1. Цей. *Стої чолов'як не наш. Сто́йе л'іто Бóже мо́кройе. Сте с'іно нігди сухо́йе не бóде.* В-21, С-5. 2. Той. *Так с'е о́зеро ста́ло, а сто́йе Броно́...* С-2.

СТОЙКА [сто́йка] -и, ж. Те саме, що **ЗАПОРОШЦИ**. Ж-7; [сту́йка]. *Сту́йка сто́йт', де бра́ма.* С-38.

СТОЙМА [сто́йма] присл. Стоячи; у вертикальному положенні. *Плит'н'á з лозі сто́йма.* С-17.

СТОКАН [стока́н] -а, ч. Склянка. Г-4.

СТОКМАНИ [с^мтокмані] -ів, мн., знев. Ті, хто вимовляє што 'що'. *Вони́ с^мтокмані́, бо ка́жут' с^мто, а ми шчо.* Г-26.

СТОКОВИСЬКО [стоко́вис'ко] -а, с. Місце, на якому токують тетеруки. З-37.

СТОКОЛОС [стоколóс] -а, ч., бот. Бур'ян (?). Л-4.

СТОЛЕЦЬ [столéц' || стол'éц'] -л'и'á, ч. 1. Ослін для сидіння. **С** П-15; [стулéц'] В-13, В-23, Г-34. 2. Лава. *Тад'ї вже воз'ме там (називáли столéц') лáвка.* Ф-3. 3. Табурет. П-15; [стулéц'] В-13. 4. Те саме, що **КОЗЕЛ**¹-3. *Столéц' с'ої дривá рíзати.* К-70, З-2, З-14, П-34; [стулéц'] В-12, В-13, З-2. 5. Те саме, що **КОЗЛА**-1. *Дра́чку р'ізали на стол'ц'áх.* П-34, В-54.

СТОЛИК [сто́лик] -а, ч. 1. Невеликий стіл (всі н. пп.). 2. Шухляда стола. *В сто́лику го́лка лижіт'.* К-58, К-70, Л-8; [стóл'ік] В-57, Г-42.

СТОЛИЦЯ [столі́ц'я] -і, ж. 1. Головне місто держави (всі н. пп.). 2. Те

саме, що **СТОКОВИСЬКО**. *Столі́ц'я, де гра́йут' тетеру́кі.* М-17, Б-34.

СТОЛИЧОК [сто́личок] -чка, ч. Ящикок у скрині для дрібних речей; прискринок. Ж-15.

СТОЛКІ [стóлк'і] -ів, мн. Те саме, що **КОЗЕЛ**¹-3. Д-33.

СТОЛО [стóло] -á, ч. Стіл. *Там сто́йáв стóло.* Р-27.

СТОЛОВАТИСЯ [столова́тис'я] -у́йс'я, -у́йіс'я, недок. Жити, перебувати. *Болóто Сті́лно, бо столова́лис'я л'у́ди.* Б-22.

СТОЛОЧИСЬКО [стóлочис'ко] -а, с. Те саме, що **КАЧАЛО**. Л-23.

СТОЛЮГА [стол'у́га] -и, ж. Те саме, що **КОЗЛА**-1. С-60.

СТОЛОК [стóлок] -ока, ч. Те саме, що **КОЗЕЛ**¹-3. С-53.

СТОЛЯ [стóл'я] -і, ж. Стеля в хаті. *Ст'іни ма́зала сін'ім, а стóл'я бй́ла.* С-17, Б-38, Г-16, К-20.

СТОЛЯРКА [стол'áрка] -і, ж., збір. Вікна і двері, виготовлені столяром. *Стол'áрка вже порóбл'ана, ше трéба мул'áрку робі́ти.* Г-16, К-20, С-17.

СТОЛЬЦІ [стол'ц'і] -ів, мн. Те саме, що **КОЗЛА**-1. *На стол'ц'áх рíзали тра́чку.* Б-18, Д-31; [стóл'ци] Б-43, О-12; [стул'ці] П-4, С-2; [стóл'ц'я] Д-22.

СТОНОХ [стонóх] -о́га, ч., ент. Стонога стінна, мокриця льохова; Oniscoidea. Ш-6.

СТОПА [стопá] -і, ж. Частина приклада рушниці, яку мисливець під час стріляння притискує до плеча. Р-29.

СТОПАРИК [стопáрик] -а, ч. Те саме, що **СТОГРАМОВЕЦЬ**. Ч-6.

СТОПАХ [стопáх] -а, ч., бот. Насінневий пагін цибулі. З-11.

СТОПКА [стóпка] -і, ж. Те саме, що **СТОГРАМОВЕЦЬ**. *Д'ви стóпк'і к'інув за гобй́дом і пой́хав на робо́ту.* С-17, Г-16.

СТОПОР [стóпор] -а, ч. Вид сокири з перпендикулярним до ручки лезом. Б-8.

СТОРКО [стóрко] присл. Прямовисно. Р-35.

СТОРОНА [сторонá] -í, ж. 1. Прос-тір, місцевість, розташовані в якому-небудь напрямку від когось або чогось (всі н.пп.). 2. Відгороджене місце у хліві, куди складають сіно. *Вс'у стóрону заклáла с'іном.* С-17, К-70.

СТОРЧМА [стóрчма] присл. Униз головою. *З вíшок стóрчма полит'ів на тук.* С-17.

СТОРЧОВИЙ [сторчовíй] -á, -é. Такий, що має два вертикально розміщені стволи (про мисливську рушницю). Ч-2; [сторцовíй] Б-38.

СТОС [стос] -а, ч. Складений ряд політ. *За гóсин' спалíла два стóси дрoв.* С-17.

СТОЧИТИ [сточíти] 3 ос. одн. стóчит', док. 1. Порити землю (про крота). *Мой'у с'йянку гет' кротí сточíли.* С-17. 2. Погризти буряки чи картоплю, перемішавши з послідом і землею. *Тóто мíшии бурак' і сточíли – самí д'упла...* С-17.

СТОЧКУВАТИ [сточкувáти] 3 ос. одн. сточк'уйт', док. Витоптати місце під час токування (про тетеруків). *Тетерукí сточкувáли стíйло.* О-12.

СТОЮШКА [стой'ушка] -и, ж. Те саме, що СТИЙКА. Г-34, С-6.

СТОЯН [стойáн] -á, ч. 1. Стовп у стіні будівлі. *Ше брак'уйе до хливá три стoйáні.* С-17. 2. Те саме, що СТИЙКА. Ш-6.

СТОЯНКА [стойáнка] -и, ж. 1. Те саме, що СТАНОВИСЬКО-1. *Пан мав стoйáнку і там стoйáв.* Ч-5. 2. Те саме, що СТИЙКА. М-7.

СТОЯТИ [стойáти] -ой'у, -ой'и, недок. 1. Перебувати у вертикальному положенні (всі н. пп.). 2. Чекати, ждати. *Стуй! Ни роскáзуї, пóк' і с к'ухн'і ни прид'у.* С-17.

СТОЯЧИ СТВОЛИ [стойáчи стволí] -их -ів, мн. Мисливська рушниця з двома вертикально розміщеними стволами. В-54.

СТРАВOK [стравóк] -вкá, ч. Острівок. *З вот тейí старáні там стравóк йе посередини [озера].* В-13.

СТРАЖНИК [страж'ник] -а, ч. Слуга, який допомагав панам на полюванні. О-29.

СТРАМИ [стра́ми] -ив, мн. Верхи (?). *Чо ти лáзиш по стра́мах?* Р-4.

СТРАМИНА [стра́міна] -и, ж. 1. Те саме, що РАБРИНА-1. *Постáв до хáти стра́мину і л'із' на хáту.* С-6, В-10, Ж-5, М-49, Ш-5. 2. Те саме, що ДРАБИНА-2. Ф-1.

СТРАМИНКИ [стра́мінки] -нок, мн. Те саме, що РАБРИНА-2. Ж-5, М-45.

СТРАНУТИ [стран'ути] -у́, -éш, док. Пильно шукати щось; перекидати. *Шукáл'і, стран'ул'і – н'иц нимá.* Ч-9.

СТРАПА [стра́па] -и, ж., перев. в мн. **СТРАПИ** [стра́пи] *страп.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. О-25.

СТРАПАЛЯС [страпал'áс] -а, ч., перев. в мн. **СТРАПАЛЯСИ** [страпал'áси] -у. Витріпаний одяг, з якого звисають нитки. *Віттрипав в марина́рци рукаві – самí страпал'áси вйіс'ат.* С-17.

СТРАСТЬ [Страс'т'] -і, ж., реліг. Четвер перед Великоднем; Страсті Христові. *На Страс'т' ідут з с'вичкáми, шоб запáл'ану додóму принисті и христí потисáти.* С-17, Г-16, К-20, У-12, Ц-3.

СТРАФІН [страф'ін] -и, ж. Сильна отрута, яку затикали в м'ясо-приманку для лисів. К-58.

СТРАХ [страх] 1. -у, ч. Лякливий стан людини чи тварини (всі н. пп.). 2. -а, ч. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. *Постáвив на прóси страх, шоб стра́хало.* Б-8, П-15, С-8. 3. -а, ч. Курінь з гілок. П-34.

СТРАХАЛІНА [страхал'іна] -и, ж. Те саме, що СТРАФІН. С-17; [стрихл'іна] Д-39; [струхл'іна] Б-21; [стрихл'ізна] Х-4; [страхл'іна]. *То жидí продавáли страхл'іну.* П-53; [стрехл'іна] М-49.

СТРАХАТИ [страхати] -ай'у, -ай'еш, недок. Лякати. *Стра́хал'і: “Не ід'іте, бо там русалк' і в жит'і йе”.* 3-6, Ч-9. *До п'івн'ів воно́ мóже стра́хати.* С-8, Б-8, В-17; [страхáти]. *Отó д'ітеї́ страхáли русáлкою.* Б-40.

СТРАХАТИСЬ [страхáтис'] -áй'ус', -áй'ис'а, недок. Боятись. *Була́ вуїна...*

Кожного бійця, кожного страхіс'я. О-26; [страхати с'є] В-27.

СТРАХАЧ [страхач] -а, ч. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. 3-8.

СТРАХІДЛО [страх'ідло] -а, с. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. *Страх'ідла вже варáбух'і не бойáц':а.* П-15.

СТРАХОПОЛОХ [страхополóх] -а, ч. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. 3-1; [страхупулóх] С-42.

СТРАХОПУД [страхопúд] -а, ч. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. В-54.

СТРАХОПУДЛЮ [страхопúдлю] -а, с. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. Р-19.

СТРАХОТА [страхóта] -и, ж. Те саме, що СТРАХ-1. У-12.

СТРАХОТЄ [страхóт':є] -а, с. Те саме, що СТРАХ-1. *Йак пучнút' русkáзувати пру м'іриц'ів, в'ід'ом, мáвук, ту вдне страхóт':є.* Д-6, Р-25.

СТРАШИДЛЮ [страшідлю] -а, с. Те саме, що ЛЯКАЛО-3. 3-11.

СТРАШИЛКА [страшійлка] -і, ж., *перев. в мн.* **СТРАШИЛКИ** [страшійлки] -лок, мн. Страшна історія; розповідь про страхи. *Хлóпци почина́йт' страшійлки́ росkáзуват' і нал'акáйт' д'євчáт.* С-41.

СТРАШИСЬКО [страшіс'ко] -а, с., *оказ.* Той, хто всього боїться. *Очіс'ка – страшіс'ка, а ручіс'ка – дурніс'ка: все зрóbл'ат'.* П-55.

СТРАШИТИ [страшіти] -у́, -іиш, *недок.* Те саме, що СТРАХАТИ. *Йáна зіл':ачко свéт'ат – нарвати козél'цу, то нас страшійл'і, шчо русáлка в жіт'и́.* С-48; [страшіт'і]. *То нас усé страшійл'і, шчо́б коб де русáлка...* С-48.

СТРАШКА [стра́шка] -к'і, ж., *оказ.* Виховувати, використовуючи залякування, страх. *Учі д'ітє́й не стра́шко́йу, а лáско́йу.* Р-14.

СТРАШНЕ ДІЛО [стра́шне д'іло] у зн. *присл.* Дуже; надзвичайно. *Йак йа за тим собáко́йу пла́кала – стра́:шне д'і:ло.* Р-25.

СТРАШНО [стра́шно] *присл.* 1. Стан, коли охоплює ляк (у всіх н. пп.).

2. Надзвичайно багато. *Да, обливáлис'а, стра́шно обливáлис'а.* П-51.

СТРЕБУК [стрéбук] -а, ч. Дитяча гра, учасники якої чим-небудь попадали в шапку. *Маліми ми гра́ли в стрéбука... давнó вже бу́ло.* 3-21.

СТРЕЖИНЬ [стрéжин'] -жн'а, ч. Те саме, що РОЖЕН-2. К-59.

СТРЕЛЕЦЬ [стрелéц'] -л'ц'а́, ч. Мисливець, який полює з рушницею. Д-15; [стрел'éц] О-23, У-4; [стрилéц] М-45; [стр'ілéц'] П-15.

СТРЕЛОК [стрелóк] -лká, ч. Те саме, що СТРЕЛЕЦЬ. К-53; [стрилóк] Ж-9, О-14, С-17; [стр'ілóк] Л-9, О-13, С-53.

СТРЕЛОШНИК [стрéлошник] -а, ч., *жарт., знев.* Те саме, що СТРИЛЕЦЬ-2. М-34.

СТРЕЛЬБА [стрéл'ба] -и, ж. 1. Мисливська рушниця. Б-18, М-53, Т-8; [стрел'ба́] Б-43; [стріл'ба] К-13; [стрил'ба́]. *От бу́ла харóша стрил'ба́!.. Стрил'áла йак... С-6; [стр'іл'ба]. Стр'іл'ба з двома стволáми.* В-12, Ж-6, 3-29. 2. [стрел'ба́] -і, ж., *збір.* Стрілянина. *Охóтн'ік'і розвел'і стрел'бу́.* Г-15, К-27; [стрил'ба́]. *Стрил'ба́ по л'ісу.* Д-39, Х-10.

СТРЕМП [стремп] -а, ч. 1. Невеликі гострі пеньочки від зрубаних молодих дерев. *Нарубáйу сух'іх стрéмпу – бу́де на росáл.* С-17. 2. Будь-який гострий кілочок. С-17.

СТРЕМПАЛЬ [стрéмпал'] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-2. Б-14.

СТРЕНЗЕЛЬ [стрéнзел'] -з'л'а, ч., *перев. в мн.* **СТРЕНЗЛІ** [стрéнз'л'і] -ів, мн. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Д-39, К-13.

СТРЕПАНИ [стрéпани] -е, -а. Покараний, побитий (?). *Дам, то пúїдиш йак стрéпани.* С-17.

СТРЕП'Є [стрéп'є] -а, с., *збір.* Те саме, що СТЕПИР'Є. 3-6.

СТРЕЧКО [стрéчко] -а, с. Те саме, що СТРИЧА. Д-19.

СТРЕЧУН [стрéчун] -а, ч., *орн.* Пташка, менша за дику качку (?). О-16.

СТРЕПАХ [стр'эпах] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *Стр'эпах'і найлүчого рушнікá порвáлис'*. Г-32; [стрэпах] 3-3.

СТРЕПОК [стр'эпок] -нка, ч. 1. Старий одяг, лахміття. Б-19. 2. Ганчірка. *Де вс'і стр'эпк'і пуд'ілис'?* С-23.

СТРИБАХ [стрібях] -а, ч. Стебло картоплі без листя. *Жук'і пої́ли – самі стрібахи стирчáт.* Р-29.

СТРИБОК [стрибók] -бкá, ч. Боєць “истребительного батальона”, організованого після другої світової війни для боротьби з українськими патріотами. *Казáв стрібók, що повивóзит на Сибір черес те, що ми бендэру передэржуйем.* І-3. *Так'і був собáка, що йак забів йідэн, е:, ходів стрібók <...>, то йа плакала.* Р-25.

СТРИБУЙЦІ [стрибуїці] -ів, мн. Сонячні зайчики. П-49.

СТРИБУК [стрибúk] -а, ч. 1. Те саме, що КОЛОДКА-10. П-26. 2. Те саме, що СТРИБАХ. С-64.

СТРИБУЛИНА [стрибуліна] -и, ж. 1. Те саме, що СТОВПАК. К-17. 2. Те саме, що СТРИБАХ. К-17. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. С-17.

СТРИБУЛІЄ [стрибул'є] -а, с., збір. Стебла картоплі чи іншої рослини без листя. *Жук'і гет' з'ілі картóпл'у – самé стрібул'є стирчít.* С-17.

СТРИБУЛЬ [стрибул'] -а, ч. Те саме, що СТРИБАХ. О-16. 2. Сухе стебло рослини без листя. *На горóди стрібул'і лебеді.* Д-15, О-16, С-17. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. Р-28.

СТРИБУН [стрибу́н] -á, ч. Те саме, що СТОВПАК. *Цибул'а стріл'áйе – стрібуні ростут'.* В-4.

СТРИБУННЄ [стрибу́н'є] -а, с., збір. Те саме, що КОЛОДКА-10. В-10.

СТРИБУХ [стрибу́х] -а, ч. 1. Те саме, що СТОВПАК. Т-7. 2. Те саме, що СТРИБАХ. Т-7.

СТРИГАНЕЦЬ [стриганец'] -нц'á, ч. Зменш. до СТРИГАН. Д-19.

СТРИГУН [стригу́н] -á, ч., анат. Один із двох передніх зубів зайця. М-49, Т-8.

СТРИГУНЧИК [стригу́нчик] -а, ч., фаун. Однорічне лоша. Д-8.

СТРИГАН [стрига́н] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-29.

СТРИГАТИ [стригати] -áйу, -áйиш, недок. Повільно збирати що-небудь. *Не^{мá} йáгуд^м – пувдн'á по годнү́ стрігала.* С-17.

СТРИДНИЙ [стридний] -а, -е. Двоюрідний. *Стридний брат і стрідна сестра.* М-23; [стридні] Л-4, П-37, П-46; [стридні]. *Стридні брат, стрідн'а сестра.* П-15.

СТРИЄЧНИЙ [стриєчний] -а, -е. Те саме, що СТРИДНИЙ. *Стриєчний брат.* К-45, П-47; [стриєчні] В-27, К-13; [стриєчні] Л-4; [стриєчний]. *Мойá стринєчна се^мстра.* Т-5; [стриєчний] К-64, М-48; [стриєчні]. *Воні миш собóйу стринєши.* Г-16, С-17; [стриєчні] Л-1.

СТРИЖЕНЬ [стрижен'] -жн'а, ч. 1. Осьова, серединна частина у стовбурі рослини. *Жер^дка сосно́ва попу́хла – вс'а гоболон'а зогніла, а стріжен' сам гостáв.* С-17. 2. Огризок яблука чи груші. *К'інув стріжн'а в гокно́ і побів шйб'ку.* С-17, Г-16, К-20. 3. Тверда середина чиряка (корінь). *Видушиє стріжн'а с чиракá, и ста́ло лэ́кше.* С-17. 4. Гуля на голові лося, оленя, козла в тому місці, де був ріг. О-5. 5. Те саме, що КОЛОДКА-10. С-1.

СТРИЖИНЬ [стрижин'] -жн'а, ч. Будь-який загострений предмет. *Гóстриї стріжин'.* К-59.

СТРИЖОНОК [стрижо́нок] -нка, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. 3-28.

СТРИЙ [стриї] -у, ч. Так, як має бути; порядок. *Спéреду стрії, а з'áду хоч з лопáтойу стії.* В-25. *На голув'і стрії, а в хáти хоч з лупáтийу стії.* С-23.

СТРИЙКО [стриїко] -а, ч. Дядько; батьків брат. *Д'áт'ко казáли, а стріїко то топ'ірко по-новочэсному.* К-45.

СТРИЙНІ [стриїні] -н'а, -н'е. Те саме, що СТРИДНИЙ. *Стриїні брат і стріїн'а сестра.* К-9.

СТРИКОЗА [стрикоза́] -і, ж. **1.** *ент.* Хижа комаха з довгим тонким тілом і двома парами великих прозорих крил, яка літає над водою; бабка; *Libellula*. *На по́плави дес' стрико́зи понабира́лис і ле́тайут, і ле́тайут.* С-17. **2.** *перен.* Невеликий колісний трактор. *Робі́в на ді́зе"л'і, а те"пéр на стрико́зі.* С-17.

СТРИКОТАТИ [стрикотáти] *3 ос. одн.* стрикоче, *недок.* Подавати голос (про куницю). *Куні́ця стрикоче, йак соро́ка.* С-53.

СТРИКЧИ [стрі"кчи] -жу́, -же́ш, *недок.* Стригти. В-23; [стріхчи] П-15; [стрішчи] З-1, С-18.

СТРИЛ [стрил] -у, ч. *Постріл.* *В л'іси стрі́ли чу́ти.* О-9, Ж-5, Л-13, Н-16, Н-21, П-15; [стр'іл] М-16, Н-14, Ш-6.

СТРИЛЕЦЬ [стриле́ць] -л'ц'а́, ч. **1.** Те саме, що СТРЕЛЕЦЬ. *В застáви сто́йав стріле́ць.* М-4, М-49, П-41. **2.** *перен.* Той, хто випрошує в когось цигарку. *Стріле́ць стріл'а́йе за чужі́м.* Б-38, З-2.

СТРИЛИТИ [стрілѝти] -і́л'у, -і́лиш, *док.* **1.** Вистрілити (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Закурити; палити цигарку. *Чи не мо́на стрі́лити коло те́бе?* З-28.

СТРИЛКА¹ [стрілка] -и, ж. **1.** Годинникова стрілка (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що СКАЛКА-2. О-16.

СТРИЛКА² [стрілка] -и, ж. Те саме, що ГАРБУЗКА. *Тра́ба з гарбу́за стріло́к навибира́ти.* О-17.

СТРИЛКІ [стрилк'і] -л'ок, *мн., бот.* Польовий бур'ян (?). *Хваст так'і. Йак досп'і́йе, то че́пл'а́йеца, — ка́жут стрілк'і.* В-39.

СТРИЛОК [стрило́к] -л'ка́, ч. **1.** Те саме, що СТРЕЛЕЦЬ. *В'ін харо́шиш стріло́к.* С-21. **2.** *перен.* Те саме, що СТРИЛЕЦЬ-2. *Он стріло́к стріл'а́йе по сел'і.* М-41.

СТРИЛЯТИ [стрил'áти] -а́йу, -а́йиш, *недок.* **1.** Робити постріли з рушниці (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Говорити комусь прикрі слова. *Не" стріл'а́ї гозд'о́*

СТРИМАН [стріма́н] -а, ч. *Стремено біля сідла.* Б-8. **3.** *перен.* Пройти прямо, виводячи межу на сінокосі, або прокласти першу рівну борозну. *Йа ста́ну на па́лику, а ти йди с ко́нця стріл'а́ї.* С-17. **4.** *перен.* Голосно звільнятися від газів. Г-16, К-20, С-17. **5.** Випросити щось у когось (перев. цигарку). *Сво́го не ма́йе закурі́ти, то хо́дит' стріл'а́йе.* Б-1, В-4, К-59, С-17.

СТРИМАН [стріма́н] -а, ч. *Стремено біля сідла.* Б-8.

СТРИНІШНИЙ [стріне́шний] -а, -е. Двоюрідний. *Ц'о д'іти стріне́шого бра́та.* С-17.

СТРИНІШНИЦА [стріне́шни́ца] -и, ж. Те саме, що ГРОМОВА СВІЧКА. Б-21.

СТРИНІШНИЙ [стріне́шний] -а, -е. Те саме, що ГРОМОВА СВІЧКА. В-10.

СТРИННИЙ [стрін'і́й] -а, -е. Те саме, що СТРИДНИЙ. *Стрін'і́й брат.* В-54, Д-21, М-48; [стрін'і́] П-15; [стрін'і́]. *Стрін'а сестра́.* Н-10; [стрін'і́]. *Мойі стрін'і́й брат і стрін'і́а систра́.* К-70, Г-43, С-49; [стр'і́нн]. *Стр'і́на систра́.* Л-29.

СТРИП [стрип] -а, ч. Місце з'єднання двох половин солом'яної покрівлі. В-13.

СТРИПОК [стріпок] -нка, ч. **1.** Те саме, що МИЙКА. Б-19. **2.** Ганчірка будь-якого призначення. Б-19. **3.** Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. П-1.

СТРИПОЧОК [стріпочок] -чка, ч. Зменш. до СТРИПОК-1. Б-19; [стріпучок] Б-19.

СТРИПУХ [стріпу́х] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. З-47.

СТРИТИНЕВИЙ [стрітине́вий] -а, -е. Такий, що стосується ГРОМОВОЇ СВІЧКИ. Б-41.

СТРИТИНСЬКИЙ [стрітин'с'кі́й] -а, -е. Те саме, що ГРОМОВА СВІЧКА. *Де на́ша стрітин'с'ка св'ічка?* Л-6; [стр'ітинс'кі́й]. *Стр'ітинс'ка св'ічка.* Т-5.

СТРИТНИКИ [стрітніки] -ів, *мн., обряд.* **1.** Посланці молодого, які повинні дізнатися, чи готові в молодій прийняти весільний поїзд. *Мулуді́й посила́йе стрітнік'ів по"пир'ід до" мулудо́йі.* Х-7.

2. Посланці молодой, що вказують молодому і його весільянам дорогу до молодой. *Стрітники йїдут з ве^сл^ним знамено^м*. М-13.

СТРИХА [стріха || стрі'ха] -і, ж. 1. Солом'яна покрівля. *Вїтер до самого грєбен'а зорв'ав стріху*. С-17. 2. Дах будівлі. *Граба пуладити стріху, бу з'урєва*. Г-42.

СТРИХІН-МАРТІШКА [стрих'ін-март'іпка] -и, ж. Те саме, що СТРАФІН. Д-30.

СТРИХЛІН [стрихл'ін] 1. -и, ж. Те саме, що СТРАФІН. *Виходило дв'інацят' г'алок с сто грам стрихл'іни*. С-62, Ж-5, Т-2; [стрихал'ін] В-54; [стрихил'ін] П-33; [стрихнін] П-52; [стрихн'ін] Г-11, Т-8; [стрихот'ін] У-4. 2. -у, ч. Якась сильна отрута. *А напівса б ти стрихл'іну!* К-43.

СТРИЧА [стріча] -и, ж. Петля з дроту для лову звірів. С-56.

СТРИЧКА [стрічка] -и, ч. 1. Те саме, що СТРИЧА. *Стрічку прив'язав до груши на заїца*. Ж-10, Б-24, Б-43, М-40, П-46, Х-4; [стрічка] П-53. 2. Петля на довгій палиці, за допомогою якої ловили бродячих собак. *Гіцл'і собак ловіли стрічкою*. Б-34. 3. Сильце на воді для лову диких качок. О-14.

СТРИЧКУН [стричкун] -а, ч. Те саме, що ПЕТЛЯР. *Он вже пушоб стрічкун в л'іс*. С-9, З-1; [стрічкун]. *Стрічкун ставит' стрічки*. П-15, П-32.

СТРИЧНИК [стрічник] -а, ч., обряд., *перев. в мн.* **СТРИЧНИКИ** [стрічники] -ів, мн. 1. Призначені від молодой гості, які повинні зустрічати молодого. Х-7. 2. Той, хто перепиняє весільний поїзд, вимагаючи викуп. *Стрічники – то т'і, що перепойі р'обл'ат'... трєбуїут за ту д'івчину могор'іч*. З-27.

СТРИЧОК [стрічок] -чка, ч. Те саме, що СТРИЧКА-1. Л-5, П-15, Х-4; [стрічок] Б-43; [стрічок] Ж-3, З-1, М-17.

СТРИЙНИЙ [стрі'їний] -а, -е. Стрункий. В-17.

СТРІЛА [стр'іла] -і, ж. 1. Тонкий стрижень із загостреним кінцем для стріляння з лука (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Випрошена цигарка. *Стрєлошник стр'ілу к'урит'*. М-34, Б-44.

СТРІЛКА [стр'ілка] -и, ж. 1. Тонка вузька пластинка з загостреним кінцем у годиннику, компасі та ін. приладах (у багатьох н. пп.). 2. Спущена петля в панчосі чи ін. в'язаних речах. *На л'івуї ноз'і панчоха пустила стр'ілку*. С-17. 3. *бот.* Насінневий пагін цибулі. Ш-6.

СТРІЛУН [стр'ілу'н] -а, ч. Те саме, що СТОПАК. М-19.

СТРІПКА [стр'іпка] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-13.

СТРІПЧИК [стр'іпчик] -а, ч. Кладка з десяти снопів, накритих снопом-шапкою. П-19; [стр'ібчик] Ж-5.

СТРІТЕННЄ [Стр'ітен':є] -а, с., *реліг.* Свято Стрітєння Господа Ісуса Христа (15 лютого). Г-16, К-20; [Стр'ітен':є]. *Стр'ітен':є, бо зим'а з л'ітом стріч'айуц'а*. С-17; [Встр'ітен':є] Ч-6.

СТРІТИТИ [стр'ітити] -чу, -чиш, *док.* Зустріти. *Йакіі йїхав, таку ї стр'ітив*. З-26.

СТРІХ [стр'іх] -а, ч. 1. Дах будинку. *Ч'асом нер'ас волок'ут санк'і господар'а на стр'іх туді-о* [перед Щєдрим вечором]. С-4. 2. Горище. Л-6.

СТРІХА [стр'іха] -и, ж. 1. Те саме, що СТРИХА-1. Г-16. 2. Горище в хаті. К-6. 3. Горище в хліві, де складають сіно. В-36.

СТРІШАКИ [стр'ішакі] -ів, мн. Верх солом'яного даху. Б-19.

СТРОЇТИ¹ [стр'ойіти] -ойу, -ойіш, *недок., рідк.* Те саме, що СТАВИТИ-2 (у багатьох н. пп.).

СТРОЇТИ² [стр'ойіти] -ойу, -ойіш, *недок.* Готувати (про наїдки). *Трєба вже на сти'л стр'ойіти*. Д-31. *На Рудв'о п'ос'н'є все стр'ойіли*. П-15. *Вже все настроїли на П'аску?* З-6.

СТРОЇТИСЬ¹ [стр'ойітис'] -ой'ус', -ой'іс'а, *недок.* Будуватися. *И за шо ти будєш стр'ойітис', йак грош'єї ним'а?* Г-16.

СТРОЇТИСЬ² [строї́тис'] -о́йус', -о́йіс'а, *недок.* Збиратися, вибиратися до когось. *Вéчером вс'і д'івчáта стрóйац'а до хлопцув.* Я-1.

СТРОКИ [стро́ки] *строк, мн.* Кріплення (переплетіння) постолів. *А́л'е ш ну стрóки пурвáлис', бо ш н'ідем танц'увáти.* В-54.

СТРОМИ [стро́ми] -ів, *мн.* 1. Будьякий високий предмет, на який можна вилізти. *Чуго́ ти вил'із на стрóми?* Н-3. 2. Високе небезпечне місце. *Ни лаз' по' стрóмах! Го́лову хоч скруну́ти?* З-6.

СТРОМКАТИ [стро́мкати] -айу, -айеш, *недок.* Подавати звуки (про скрипку). *На ху́тори скрі́пка стрóмкала.* О-11.

СТРОМЛЯТИ [стро́мл'ати] -айу, -айеш, *недок.* Застромлювати, засторчувати. *Баб'к'і ко́ліс' в стр'іху стрóмл'ал'і.* В-18.

СТРОПЕЦЬ [стропéц'] -нц'а́, *ч.* 1. Кладка з п'ятнадцяти снопів у вигляді хреста. З-11. 2. Дев'ять снопів у вертикальному положенні, накриті десятич. *Стойéли стропц'і на по́ли.* М-49; [струпéц'] Г-34, Ш-5.

СТРОПИТИ [стропі́ти] *З ос. одн.* стрóпит', *док.* Залишити сліди на снігу. *Зайіц стропів... на охóту ідем... С-6.*

СТРОЩИТИ [строшч'іти] -шч'у́, -шчиш, *док., зруб.* Зламати. *І йак ти строшч'іла грибинцá?* С-17.

СТРУБАК [струба́к] -а́, *ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. З-26.

СТРУБУЛЯ [струбул'а́] *присл.* Те саме, що СТОРЧМА. *Полит* ██████████ **С** *з дéрива.* Р-4.

СТРУВОК [струво́к] -вкá, *ч.* Острівок. Б-19.

СТРУГ¹ [струг] -а, *ч.* Інструмент для грубої обробки деревини струганням (у багатьох н. пп.).

СТРУГ² [струг] -а, *ч.* Невелика притока, що впадає у велику річку. Т-5.

СТРУГЛІНИ [стругл'іни] -ін, *мн., бот.* Те саме, що ВЕДМЕДИНА-1. *Йак стругл'іни наросту́т, то варéн':е и крáсне и дóбре.* В-11.

СТРУГАН [струга́н] -а, *ч.* Те саме, що КОЛОДКА-10. Д-21.

СТРУЖАНИЙ [стру́жаний] -а, -е. Струганий. *Стру́жана до́шка.* М-45.

СТРУЖИНИ [стружі́ни] -ин, *мн.* Стружка; відходи від стругання деревини. *Вже принесл'і стружін, насі́пал'і в хáт'і – шо то за ма́истра вихо́д'іт [заміж], о.* К-16.

СТРУЖНИЦЯ [стружні́ц'а] -і, *ж.* Пристрій, на якому столяр виготовляє столярні вироби. П-37.

СТРУЙ [струї́] *стрóйу, ч.* Порядок, лад. *Скрус' так' і струї́.* Г-16.

СТРУМБЕЛЬ [стру́мбел'] -а, *ч.* Те саме, що КОЦІЛ. К-17.

СТРУП [струп] -а, *ч.* Те саме, що СТРИЖЕНЬ-4. Ж-5.

СТРУПЦІ [стру́пц'і] -ів, *мн.* Те саме, що ПРЕНДЗЛІ. Ш-4.

СТРУСЕНЬ [стру́сен'] -с'н'а, *ч.* Обрядовий весільний хліб з пшеничного борошна, який має продовгувату форму. *Чорни хл'іб гет' з':іли, а стру́с'н'і дáрма кра́йали.* С-17.

СТРУЧОК¹ [стручо́к] -чкá, *ч.* Довгий і вузький плід багатьох рослин, у якому міститься насіння (всі н. пп.).

СТРУЧОК² [стручо́к] -чкá, *ч.* Те саме, що СТРИЧА. З-28, С-19.

СТРУЧЬЄ [струч'іе] -а, *с., збір., бот.* Стручки бобових культур. *Струч'іе до́вг'і бо́ба.* П-36.

СТУВПАК [стувпа́к || сто'впа́к] -а́, *ч., бот.* Посіяний буряк чи цибуля, у яких передчасно виріс насінневий пагін. С-17.

СТУДА [стúда] *присл.* Звідти. З-11.

СТУДАВО [студаво́] *присл.* Те саме, що ЗВІДТИ. З-11; [стúдова]. *Йіх стúдова виéган'éли – а ни хóчут.* О-24.

СТУДЕНЕЦЬ [студене́ц'] -нц'а́, *ч.* Те саме, що ХОЛОДНИЦА. З-14, П-51; [студинéц'] П-50, Р-30; [студонéц'] Р-30.

СТУДЕНКА [студ'énка] -и, *ж.* Те саме, що СТУДНЯ. *Студ'énка тепéрка морóвана вона́, фáйно зрóбіане.* К-21. *Там, шо то студ'énка тепéрка.* К-21.

СТУДИТИ [студіти] *3 ос. одн.* студит', *недок.* Холодити. *Сорóки-ворóни д'їт'ам кашу варіли, на порóзї студіли.* (Дитячий вірш). 3-14.

СТУДНО [студно] *присл.* Холодно. Ц-5.

СТУДНЯ [студн'а || студ'н'а] *-ї, ж.* Колодязь. *В студн'ї ѝе жирилó.* Д-19, Ж-10, 3-6, 3-37, О-27, Р-19, Х-4, М-7. *Посерéдин'ї студн'а, знайете, колóд'аз' був.* 3-27.

СТУДУПЕНЬКИ [студупен'ки] *-н'ок, мн.* Східці. *Мурóвани і дирил'яни студупен'ки.* Ж-15.

СТУЖУВИК [стужувік] *-а, ч.* Те саме, що **ОБОРОГ**. Г-36.

СТУЙКА [стуйка] *-и, ж.* **1.** Пристосування, за допомогою якого вчать дітей стояти. *Забирі́ дит'а с:туйки – гет' втомі́ло.* С-17. **2.** *перен.* Те саме, що **ЗАПОРОЖЦІ**. В-45, Д-3, П-36.

СТУКАЛКІ-ПАЛКІ [стукáлк'і-пáлк'і] *-лок-пáлок, мн., етн.* Те саме, що **ХОВАНКИ**. С-64.

СТУКНУТИ [стукнути] *-кну, -кнеш, док.* **1.** Створити стук чи шум за допомогою удару (у багатьох н. пп.). **2.** Ударити кого-небудь. *Не їди, бо стукну пáлкою.* М-2, Б-14, Д-16, 3-1.

СТУК-СТУК [стук-стук!] *виг.* Звуконаслідування стукоту. *Стук-стук! Д'їт'ол – ни д'їт'ол.* М-23. *Стойу́. Стук-стук!, стук-стук! Вже бли́кше. Вже мин'ї стра́шно...* М-23.

СТУКУЛОС [стукулóс] *-а, ч., бот.* Вівсюг; дикий овес; *Avena fatua* L. Г-42, С-56.

СТУЛЕНЬ [стулен'] *-а, ч., кулін.* Пиріг без начинки. В-13.

СТУЛЕЦЬ [стулéц'] *-л'ц'а, ч.* Стілець, крісло. *Ма́йу пáра стул'ц'ів, ѝак хтос' при́де.* В-27, Г-32.

СТУЛНИКИ [стұлники] *-ів, мн., кулін.* **1.** Хліб із пшеничного борошна з загорнутими всередину краями. В-13. **2.** Хліб на поминки. К-68.

СТУЛЄПА [стул'éпа] *-и, ж., збір.* Горщики, які посклеювалися під час випалювання в горні. Н-20.

СТУЛЄЧОК [стул'éчок] *-éчка, ч., пестл.* Стіл. *С'їла с'їмія́ об'їдати та ї кругóм стул'éчка.* С-42.

СТУЛО [стуло] *-а, с.* Стілець; крісло. В-2.

СТУЛЬ [стул'] *присл.* Те саме, що **СТУДА**. Г-26; [стил']. *Там стил', с тейі Ниплівки, перевезлі́ бат'ка до... в Брест.* К-45.

СТУЛЬО [стул'ó] *присл.* Те саме, що **СТУДА**. *Кáже, шчо стул'ó рúск'ї їдут.* Ч-9.

СТУЛЯ [стул'а] *присл.* Те саме, що **СТУДА**. *На вечоркі́ приходили аж стул'а.* С-53.

СТУМО [стумó] *присл.* Там (?). *А то брат робів у Кáмени, у мил'їцїйї... ст... стумó – в зáкци.* Г-19.

СТУОК [стуок] *поч. ф. – ?, недок.* Перебував, жив; товкся (?). *До питнáцїти л'їт, до вус'їмнáцїти л'їт стук коло дóму.* П-10.

СТУП [ступ] *-а, ч.* Крок. Л-8.

СТУПА [ступá] *-ї, ж.* Стопа ноги. Т-5.

СТУПАК¹ [ступáк] *-а, ч.* **1.** Ступня ноги. *Пробі́ла ступáк на з'вáхови.* Ч-11. **2.** Те саме, що **СТУП**. Т-5.

СТУПАК² [ступáк] *-а, ч.* **1.** Те саме, що **СТУВПАК**. *Мойá цибу́л'а пошлá в ступак'ї.* С-17. **2.** Сухе стебло тюпону без листя. *Д'їді коліс' куріли ступак'ї.* С-17.

СТУПЕЦЬ [ступéц'] *-пц'а, ч.* Кладка з п'яти-десяти снопів. Т-5.

СТУПИНЬ [ступін'] *-пн'а, ч.* **1.** Рух ногою вперед (у багатьох н. пп.). **2.** Вимірювання віддалі ступенями, яка дорівнює відстані між стопами ніг (70–75 см). С-17. **3.** Міра лічби часу – вимірювання ступенями довжини власної тіні; опівдні вона буде найкоротшою. *Жин'їм товáр додóм! – два ступн'ї т'їн'.* С-17.

СТУПИЦЯ [ступіц'а] -і, ж. Металічна пастка з пружиною; капкан. *Тепёр кагáн, а коліс' казáли ступіц'а.* С-2, Д-16, Ж-6; [ступіца] Ж-5, О-29.

СТУПКА [стúпка] -и, ж. Різновид пастки на гризунів, яка їх убиває, коли миша доторкується до приманки. Д-21, М-36, П-23, П-26, Т-11.

СТУРБАН [стурба́н] -а, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. М-45.

СТУСЯ-СТУСЯ [стúс'а-стúс'а!] виг. Уживають для підкликання ягнят. К-70.

СТУЩОНИЙ [стущо́ний] -а, -е. Такий, що має худе тіло. Д-20.

СТЬОБАТИ [с'т'óбати] -айу, -айеш, *недок.* Шити сорочки вузьким швом. Ш-3.

СТЬОНИК [с'т'óник || с'т'óник] -а, ч. Те саме, що ШЕРІШ. Д-7.

СТЬОНИТИСЬ [с'т'оні́тис' || с'т'оні́тис'а] 3 ос. *одн.* с'т'оні́ц'а, *недок.* Замерзати, покриватися льодом (про воду). *Вже óзе"ро с'т'оні́ц'а.* М-21.

СТЬОНКА [с'т'óнка || с'т'óнка] -и, ж. Вузька смужка кольорової тканини, яку пришивають до одягу як прикрасу. Ш-6.

СТЬОС [с'т'ос] -а, ч. Кладка снопів. *...Далéко нестí до кúпи, йак до ст'óса, – нам гор'лочку донóс'ат'.* (Обжинкова пісня). П-46.

СТЬОСИК [с'т'óсик || с'т'óсик] -а, ч. Нашвидкуруч зроблена кладка зі снопів, коли наближається дощова хмара. *В с'т'óсик наскідáли снопі.* Г-4.

СТЯГА [с'т'áга] -и, ж. Смуга білої шерсті, яка росте на хребті козла. Д-15.

СТЯГАТИСЯ [с'т'агáтис'а] -айус'а, -айес'а, *недок.* 1. Повертатися на попереднє місце проживання. *В [ ] С [ ] н'ікого н'е билó <...>, а вже по воін'і потрóшк'і л'ýд'і ст'агáл'іс'а назáд.* М-22. 2. [с'т'агáтиса]. Те саме, що СПАСАТИ-2. *Лед' с'т'агліса брúсами на хату.* С-17.

СТЯГНО [с'т'агно || с'т'агно] -á, с. Те саме, що СТЕГНО. 3-16, М-36.

СТЯГНУТИ [с'т'агну́ти] -гну́, -гнéш, *док.* 1. Зсунути що-небудь із чогось (всі н. пп.). 2. Те саме, що ОБЖИРУВАТИ.

Ст'агну́ти жир, бо шку́ра не схне. О-22, М-53.

СТЯЖКА [с'т'áж^жка] -и, ж. Вузька смуга поля або сінокоосу. *От прокосі с'т'áж^жку, абі вóзом мóна булó пройїхати.* С-17.

СТЯНА [с'т'ána || с'т'ána] -и, ж. Те саме, що ЛІНІЯ-2. 3-1.

СТЯТИ [с'т'áти] *стну, стнеш, док.* Зжати; зрізати. *С'т'ав комба́йном жíто.* Г-26.

СТЯТИС [с'т'áтис || с'т'áтиса] *ст'ану́с, ст'аниса, док.* Розпочати гостру сварку. *Йак ст'аліс при мен'і обдіе, то мúсили їти с хáти.* Ц-3.

СУБОТНИК [субо́т'нік] -а, ч. Член протестантської секти, що святкують суботи. В-18, С-17.

СУВОЛОК [сúволок] -а, ч. Широкий рухомий брус із двома ручками на передку воза. В-19.

СУВОРА [сувóра] -и, ж. Ув'язь, яка з'єднує капиці ціпа і бияка. *Сувóрою вйéжут' ц'іпа.* К-70.

СУВУЛКА [сúвулка] -и, ж., *бот.* Те саме, що ПИРИЙ-1. Б-48.

СУВУЛОКА [сúвулока] -и, ж., *бот.* Різновид бур'яну (?). 3-9.

СУГОЛОВ [сúголов] -а, ч. Вузька межова дорога. 3-6.

СУГОЛОВОК [сúголовок] -вка, ч. Кінець ниви, де повертають коня під час орання. К-58.

СУДЕБНИЦЯ [судéбниц'а] -і, ж. Те саме, що РОЗВІДНИЦЯ. Г-4.

СУДЕНЬ [сúден'] -дн'а, ч. Кухонний стіл із тумбочкою. *Понакладáла в суден' хл'ба, а вун аж поц'вів.* С-17.

СУДИТИ [суді́ти] -жу́, -диш, *недок.* 1. Розглядати чию-небудь справу в судовому порядку (всі н. пп.). 2. Обговорювати кого-небудь, розпускаючи плітки. *Тéшча з'át'а судит на все селó.* С-17. *Йїжте, гóстон'ки, пійте, но нас не суд'іте.* (Народна пісня). Д-18.

СУДИЧКА [сúдичка] -и, ж. Те саме, що СУТОЧКИ. Д-8, Т-10.

СУДКИ [судки] -док, мн. Те саме, що СУТОЧКІ. О-16.

СУДНИК [судник] -а, ч. 1. Зменш. до СУДЕНЬ. *Лошк'ї бе'рї в суднику.* С-17. 2. Мисник у вигляді декількох полиць, з'єднаних між собою. Г-34.

СУДНИЦЯ [судниц'а] -і, ж. Те саме, що СУДНИК-2. М-8.

СУДНЯ ДОШКА [судн'а дошка] -н'ейі -і, ж. Уживають як прокляття. *А шобн тобі до вєчора бул'а судн'а дошка!* С-17.

СУДОМОЙОЧКА [судомойочка] -и, ж. Те саме, що МИЙКА. Ф-3.

СУДОСИТИ [судосити] -ошу, -сиш, док. Зустріти. *Вчора судосив т'ітку.* М-49; [судосіти]. *Пушл'а г'ікавка до м'ора – судосіла Риг'ора.* (Замовляння). М-43.

СУДОСИТИСЯ [судоситис'а] -шус'а, -сис'а, док. Зустрітис'я. *На дороз'ї судосілас'а с кум'ойу.* Щ-1, Г-4, О-32, С-5; [судоситис'а] С-59.

СУДЬБА [суд'ба] -и, ж. 1. Доля (у багатьох н. пп.). 2. Суджений. *Наливаїе в стакан воду і кліче: "Іді, будеши дивітис'а своєю суд'бу".* П-8.

СУК [сук] соку, ч. Сік. *Сук бер'озовї.* В-45, Г-16, С-17.

СУКА [с'ука] -і, ж. 1. фаун. Самка собаки (всі н. пп.). 2. перен. Жінка розпусної поведінки. *А твоїя жу'нка – с'ука.* С-17.

СУКАЛНИЦА [сукалница] -и, ж. Те саме, що СУКАЛО. С-17.

СУКАЛО [сукало] -а, с. Пристрій для намотування ниток на цівку. Х-7, К-2.

СУКАТИ [сукати] -чу, -чиш, недок. 1. Виготовляти свічки з воску. *Сукати с'вичк'ї перед полумн'ем.* С-17. 2. Намотувати нитки на цівку за допомогою спеціального пристосування. *Т'їсно сучі нитк'ї, шоб не поспад'али.* С-17. 3. Показувати дулі. *Черес плут все мен'ї сук'ала дул'ї.* С-17.

СУКАЧ [сукач] -а, ч. Те саме, що СУКАЛО. Д-21, К-70, П-37, Ш-6.

СУКЕНКА [сукенка || сук'енка] -и, ж. Жіноче плаття. *Кр'асну сукенку купіла на баз'арі.* Ч-11; [суконка] П-46.

СУКМАН [сукман] -а, ч. 1. Верхній довгий чоловічий і жіночий одяг із сукна. К-70. 2. Піджак. П-15.

СУКМАНКА [сукманка] -и, ж. Двополий довгий верхній чоловічий одяг зі сукна. З-6.

СУКНЕНКА [сукн'енка] -и, ж. Те саме, що СУКЕНКА. З-9.

СУКНЯНИЙ [сукн'аний] -а, -е. Такий, що виготовлений із сукна. С-17, Х-7.

СУКНЯНКА [сукн'анка] -и, ж. Устілка зі шматка сукна. Д-16.

СУКОННИЙ [сукон:ий] -а, -е. Те саме, що СУКНЯНИЙ. Х-7; [сукон:и] Г-16, С-17.

СУКУТАТИ [сукутати] 3 ос. одн. сукутит', недок. Те саме, що СОКОРИТИ. Г-42.

СУЛЬ [сул'] со́ли, ж. Те саме, що СОЛЬКА. *Сул' в сул'ниці.* С-17; [свил'] Г-15

СУМАТА [сумата] -и, ж. Великий сум. *Стив'али! Се"ло ході:ло! А туперка сумата. То хто його знає...* Р-33.

СУМЕТА [сумета] -и, ж., згруб. Велика сумка. *Накл'ав сумету мн'аса і поїхав до Луцька.* С-17.

СУМІТИ [сум'іти] -їю, -їєш, док. Зуміти, змогти. *А моїа сестра ни сум'їла так говорити, їак вони.* Я-1.

СУМКА [сумка] -і, ж. 1. Виріб із тканини чи шкіри, який має форму торбинки і служить для перенесення чого-небудь (всі н. пп.). 2. Портфель, ранець. *Поскладуваї книшк'ї в сумку на з'автра.* С-17.

СУМЛИВИЙ [сумлівий] -а, -е. Сумний. В-23.

СУМНІВАТИСЯ [сумн'іватис'а] -аїус'а, -аїєс'а, недок. Вагатися. *То сумн'івалис'а чолов'їки піти.* П-51.

СУНДУК [сундук] -а, ч. Скриня для зберігання одягу. Ч-9.

СУНЕЧА [сунéча] -и, ж., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. Т-6.

СУНЕСНІК [сунéшн'ік] -а, ч., бот. Те саме, що СОЛОНЕШНИК. К-27.

СУНИЦНИК [суніцн'ік] -а, ч. Місце, де ростуть лісові суниці. О-2.

СУНИЧКА¹ [сунічка] -и, ж., бот. Невелика суниця – рослина і ягода; *Fragaria vesca* L. (всі н. пп.).

СУНИЧКА² [сунічка] -и, ж., фаун. Невеличка хижа тварина з тонким і гнучким тілом; ласка; *Mustela nivalis*. Ш-6.

СУНУТИ [суну́ти] -у́, -éш, док. Ударити. *Добре суну́ла в гру́ди стрéл'ба* [після пострілу]. С-53, Б-1. *Не чипа́й бі́ц'у, а то сунé рóгом.* С-17.

СУПА [су́па] -и, ж. Суп. В-13.

СУПЛЯН [супл'я́н] -а, ч. 1. Те саме, що СОПЕЛЬ-1. Б-19. 2. Те саме, що КОЦІЛ. Б-19.

СУПРОТИ [супрóти] прийм. Проти. *Добре поспáти супрóти хорóби.* К-29.

СУПУРНЯНИЙ [супурн'я́ний] -а, -е. Суконний (?). *Г'о́пла ху́стка [як] од'і́яло супурн'я́не.* С-28.

СУРА [су́ра] -и, ж., зруб. Те саме, що СУКА-2. *Су́ро! Не переїма́й мо́го чолові́ка, бо ко́си ві́рву!* С-17.

СУРЖА [су́ржа] -и́, ж., бот. Те саме, що СУРЖИК. *Хл'і́б до́водило́с' пекті́ нав'і́т' з су́рж'і.* З-7, К-58.

СУРЖИК [су́рж'ік] -а, ч., бот. Суміш пшеничного, житнього і ячмінного зерна. Т-5.

СУРЖИЦЯ [су́рж'іц'я] -і, ж., бот. Те саме, що СУРЖИК. Г-4.

СУРЖОК [су́рж'ок] -рж'о́ка, ч., бот. Те саме, що СУРЖИК. К-64.

СУРОГА [суро́га] -и, ж., орн. Сорока; *Pica pica*. К-38.

СУРОМОТА [суромо́та] -а, ж. *Гул'я́н':а – ни рубо́та, а ни вм'і́єш – суромо́та.* К-20.

СУРУХИ [сурух'і] -ів, мн. Вила до сіна. П-19.

СУСЕЙ [сус'éй] -ха́, -с'é. 1. Сухий, висохлий. *Сус'é с'іно.* Г-21. 2. Худий. *Вéл'ми сус'éй д'і́д.* Г-21.

СУСІДКИ [сус'ідки] -док, мн. 1. Дві жінки, що живуть поруч (у багатьох н. пп.). 2. етн. Гра на вечорницях. П-47.

СУСІЛКА [сус'ілка] -и, ж. Те саме, що КОЦІЛ. К-12.

СУСІТСЬКИЙ [сус'іт'с'кі́й] -а, -е. 1. Те, що належить сусідам. *Ану́ не л'і́з' в сус'іт'с'кі́й горóд!* С-17. 2. Сусідній; поблизький. *Брав д'і́вчину сус'іт'с'кого си́ла.* Р-33.

СУСЛИ [су́сли] -ів, мн. Те саме, що КОЦІЛ. В-19.

СУСУНЧИК [сусу́нч'ік] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Б-19.

СУСЯ [су́с'я] -і, ж., дит. Що-небудь солодке, напр., мед, цукор. С-30.

СУТЕНІТИ [суте"н'і́ти] 3 ос. одн. сутен'і́є, недок. Смеркати. *Іди до ха́ти – вже суте"н'і́є.* С-17; [сутон'і́ти]. *Вже надв́ечур сутон'і́є, т'имн'і́є... Ка́жуть' і сутон'і́є і т'имн'і́є.* П-37; [сутун'і́ти] С-56.

СУТКА [су́тка] -и, ж. Те саме, що СУТОЧКИ. П-48.

СУТКІ [су́тк'і] -ток, мн. Доба. *То вони́ су́тк'і́ біл'г'ис'а, и ру́ск'і́ йі́х [поляків] поборо́л'ч'и.* Б-29.

СУТОНІТИ [сутон'і́ти] 3 ос. одн. сутон'і́є, недок. Вечоріє, сутеніє. З-2.

СУТОЧКИ [су́точк'і] -чок, мн. 1. Вузкий прохід між будівлями. *Свин'а застрáгла в тих су́точках.* С-17; [су́точки] П-15; [су́дочк'і] С-17; [су́дички] С-40. 2. Запічок. Ш-6; [су́точки] Ш-6.

СУТЦИ [су́тци] -ив, мн. Те саме, що СУТОЧКИ. Ж-15.

СУХА ДРИНДА [суха́ дрінда] -о́йі -и, ч. і ж., знев. Дуже худий чоловік. 3-37.

СУХАРИКИ [суха́рики] -ів, мн. Коржики, печиво. Б-32.

СУХА СЕРЕДА [суха́ середá] -о́йі -і́, ж. Середá після Великодня. *В су́ху се́реду ни горóд'ац'а, шоб ни загоро́жувати дошч'у.* (Пові́р'я). Л-3, Ч-6.

СУХАЦКИЙ [суха́цкиї] -а, -е. Дуже худий. Л-4; [сух'єц'кий] С-76.

СУХВИТ [сухві́т] -а, ч. Другий шар дощок стелі, прибитий знизу балок. *А сто́лу зроби́мо пуд^м сухві́т, то ма́зати бу́де ле́кше.* С-17; [суф'іт] С-17.

СУХЕ ВАПНО [сухе ва́пно] -о́го -а́, с. Негашене вапно. К-70.

СУХЕНІН [сухе́н'ін] -а, знев. Те саме, що СУХОРЕБРИК. Д-33.

СУХИ [сухі́] -а́, -е́. **1.** Висохлий. *Сухе́ с'іно* (всі н. пп.). **2.** Худий. *Суха́, йак лома́ка, д'івка.* С-17, Г-16, К-20, Н-17. **3.** Давній (про слід звіра). С-27. **4.** Про м'ясо без жиру. *Сухе́ м'ясо́ то л'убі́ме.* Д-15, К-17, П-33.

СУХІЗНИЙ [сух'і́зній] -а, -е. Те саме, що СУХИ-2. Б-40; [сух'і́зни] С-17.

СУХІР [сух'і́р] -а, ч. Стовп із сучками для сушіння глечиків. Г-32.

СУХІТНИЙ [сух'і́тний] -а, -е. Те саме, що СУХАЦКИЙ. З-9.

СУХНЯК [сухн'а́к] -а́, ч. Те саме, що СУХОСТОЙ. Г-17.

СУХОБЕЦКІ [сухобе́цк'і] -а, -е. Худорлявий. *Тра бул'и́ йісти, то не буди́ш так 'ім сухобе́цк'ім.* С-17.

СУХОБИЗДЯ [сухобиз'д'а] -і, ж., знев. Худа жінка. Л-4.

СУХОВИЛИ [сухові́ли] -і́л, мн. Залізні вила для подавання сіна (для гною – вилки). *В гота́ву не^м мо́на вбі́ти сухові́л – така́ мн'а́ка.* С-17.

СУХОВІЛКИ [сухові́лки] -лок, мн. Те саме, що СУХОВИЛИ. Г-21.

СУХОДЕРЕВО [суходе́рево] -а, с. Те саме, що СУХОСТОЙ. С-8.

СУХОЗЛИТКА [сухозлі́тка] -и, ж. Фольга в іконах. К-39.

СУХОЗЛОТИЦА [сухозло́тица] -и, ж. Те саме, що СУХОЗЛИТКА. Л-4.

СУХОЗЛОТНИЦЯ [сухозло́тниц'а] -і, ж. Те саме, що СУХОЗЛИТКА. К-68.

СУХОЛЬОДИЦЯ [сухол'о́диц'а] -і, ж. Те саме, що ШЕРІШ. Р-5.

СУХОПАРИЙ [сухопа́рий] -а, е. Те саме, що СУХОБЕЦКІ. П-19.

СУХОПАРНИК [сухопа́рник] -а, ч. Невелика бочка, яку використовують при самогонварінні. *Шос' на́ш сухопа́рник забі́вс'а.* К-20; [сухопа́рн'ік] Г-16.

СУХОПОСТОЇНА [сухопосто́йна] -и, ж. Те саме, що СУХОСТОЙ. Л-26.

СУХОПОСТОЙ [сухопосто́ї] -а, ч. Те саме, що СУХОСТОЙ. Д-6, О-2, О-17.

СУХОРЕБА [сухоре́ба] -и, ж., іхт. Лящ; *Abramis brama.* М-7.

СУХОРЕБНИК [сухоре́бник] -а, ч. Те саме, що СУХОРЕБРИК. Б-40, П-56.

СУХОРЕБРІЙ [сухоре́брий] -а, -е. Те саме, що СУХОБЕЦКІ. С-17, Х-7, Г-26.

СУХОРЕБРИК [сухоре́брик] -а, ч. Худий чоловік. С-8, С-17, С-64, Т-8.

СУХОРЕБРИЦЯ [сухоре́бриц'а] -і, ж. Худа жінка. Г-26.

СУХОРЛЯК [сухорл'а́к] -а, ч. Те саме, що СУХОРЕБРИК. Р-25.

СУХОСТОЙ [сухосто́ї] -о́йа, ч. Сухе дерево, що стоїть у лісі серед тих, які ростуть. *Повну ху́ру нарубав сухосто́йу до плі́ти.* С-17, В-18, Х-7; [сухостоу́ї] Г-26; [сухості́ї] З-1, З-5.

СУХОТА [сухота́] -і́, ж., перен. Біда. *Ої мен'і ж^м сухота́!* С-17.

СУХОТИ [сухоти́] -о́т, мн., мед. Хвороба, коли дитина дуже худне. *От дити́на... от л'уде́на схне, схне і схне. То дите́на поб'і́л'ше в дите́ї було́, і назива́ли^е сухоти́.* П-37.

СУХУВИНА [сухувина́] -і́, ж., збір. Те саме, що СУХОСТОЙ. Д-34.

СУХШИЦЯ [сухши́ц'а] -і, ж. Те саме, що СУХОСТОЙ. М-23.

СУЧЕ ГИМНЄ [су́че гі́мн'е] -ого -а, с., мед. Нарив під рукою. *Йак вже в ко́го су́че гі́мн'е, то так бо́літ, шо́ і ну... аж по́к'і прорве́.* С-17; [су́че ві́мн'е] С-17.

СУЧИНЯ [сучин'а́] -а́ти, с., фаун. Щеня. В-3, К-3.

СУЧКА [су́чка] -и, ж. **1.** фаун. Те саме, що СУКА-1 (всі н. пп.). **2.** перен. Те саме, що СУКА-2. С-17. **3.** Пристрій

у ткацькому верстаті, який затримує зворотний рух навою. 3-6.

СУЧОК [сучок] -чка, ч. 1. Відламок усохлої гілки (всі н. пп.). 2. Те саме, що ПАМОЛОДОК-3. *На рогах сучок, і на дерев'ї сучок.* Г-38, У-10.

СУШ [суш] -і, ж., збір. Сухофрукти. *Грушк'ї та йаблика сухійї – то то була суш.* В-27.

СУША [суша] -и, ж. Засуха. *Пїят' тїжн'у суша стоїт.* С-17; [суш'а]. *Була суш'а, і втерусили того огн'у, тої торх йак загор'їв'а...* С-2.

СУШАНИНА [сушанина] -и, ж., збір. Сухофрукти. *Вару узвэр с:ушанини.* Ж-16.

СУШЕЦЬ [сушець] -иц'а, ч. Те саме, що СУХОСТОЙ. К-55.

СУШИНЯ [сушин'а] -і, ж. Те саме, що СУША. *Ц'їлу гобин' така сушин'а, шо вода в колод'азях повисихала.* С-17.

СУШИЦЯ [сушицьа] -і, ж. 1. Те саме, що СУХОСТОЙ. 3-2, П-15, Щ-1. 2. Шосе. Ч-8.

СУШИЧКА [сушичка] -и, ж. Зменш. до СУШИЦЯ-1. Щ-1.

СУШКА [сушка] -и, ж. Те саме, що СУХОСТОЙ. *Пойїхав і нат'ав сушки'.* Г-26, В-27, С-38.

СУШНЯК [сушн'ак] -у, ч. Відчуття спраги. У-12.

СУШОК [сушок] -шка, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. 3-6.

СУЩИНА [сущина] -и, ж. Вошана основа стільника без меду. К-58.

СХАБИК [схабик] -а, ч. Хребет тварини. 3-33.

СХАМУРЧИТИ [схамурчіти] 3 ос. одн. схамурчіт', недок. Подавати голос, переслідуючи дикого кабана (про мисливського собаку). *Собака схамурчіт'.* Ж-14.

СХИЛИТИС [схилітис] С -л'ус, -лиса, док. 1. Змінити пряме положення на похиле (у багатьох н. пп.). 2. перен. Померти. *Йак старі схилиц'а,*

то вона корову ни буде диржати. Хто с'їна накосит? С-17.

СХІДКИ [сх'ідки] -док, мн. Східці. К-58; [сходки] Т-5.

СХІДНИ [сх'ідни] -а, -е. Такий, що сходить (піднімається) (про дріжджове тісто). *Сх'ідни пател'н'їк.* О-16; [сх'ід'ні]. *Сх'ід'ні млин'ц'ї.* В-11.

СХОВАНКА [схованка] -и, ж. Місце схованки звіра. О-5, С-17, С-64.

СХОВИЩЕ [сховище] -а, с. Те саме, що СХОВАНКА. Н-21.

СХОЛОДАТИ [схолодати] 3 ос. одн. схолодає, док. Схолонути, вихолонути. *Картопл'ї схолодаїут – тод'ї йїж.* В-11.

СХОПУВАТИ [схопувати] 3 ос. одн. схопуйе, недок. Швидко запам'ятовувати. *Шоб так обшчатиса тейу просто мовоу [арго нововижівських кожухарів], то нам тр'їдно, бо ме дешо чуле, ну схопувалие – шо не схупели.* Н-8.

СХОТИВШИ [схотівши] незм. Маючи бажання. *Йак схотівши, то йак закручуйеш пізи, то м'ясо йакойе-небуд'м', а тод'ї шкварочкоїу обл'їїец'а.* С-48; [схот'івши]. *Схот'івши чи на кусочки пор'їзав [прісняка], пришов и вр'їзав вел'їкого куск'а.* С-48.

СХРЕЩАНИ [схрещчани] -а, -е. Те саме, що МЕТІС. Т-8, Д-5.

СХРОН [схрон] -у, ч. Те саме, що СХОВАНКА. *Кобжен звир майе свуї схрон.* П-41, К-45.

СХУДНИЙ [сх'удний] -а, -е. Такий, що дає можливість швидко знайти вбитого звіра (про мисливську рушницю). *Старі Гнат мав сх'удну стрел'бу.* Б-34.

СЦЕКЛІ [сцеклі] -ів, мн. Те саме, що СЦИКЛИНИ. Т-20.

СЦИКИ [сціки] сцик, мн., оказ. Звільнення від сечі. *Шо за сціки бес пердіки – йак вес'їл'а без музики.* П-45.

СЦИКЛИНИ [сцикліни] -їн, мн., збір. Сечовина. С-17.

СЦИКУН [сцикун] -а, ч. 1. Той, хто не втримує сечі. Г-16, С-17. 2. перен. Малоліток. С-17. 3. Сечовий міхур. *Ни прубеї сцикуна, бо буде вс'о нан'їц.* М-13.

СЦИКУНКА [сцикунка] -и, ж. Жін. до СЦИКУН-1, 2. Г-16, С-17.

СЦИКУНЧИК [сцикунчик] -а, ч., *пестл.* Те саме, що СЦИКУН-2. С-17.

СЦИКУХА [сцикуха] -и, ж. Те саме, що СЦИКУНКА. С-17.

СЦИП'ЮРА [сцип'юра] -и, ж., *збір., бот.* Те саме, що СТЕПИР'Є. З-25.

СЦІНА [сц'іна] -і, ж. Стіна будівлі. Н-17.

СЦЮЛЬ [с'ц'ул'] *присл.* Те саме, що ОТСІЛЬ. *С'ц'ул' вже вийшло багато л'удей.* С-17, Є-1; [сц'іл']. *З воїс'ка верн'ус'а с'уді, а с'ц'ул' пуйіхав ше раз.* К-45.

СЦЯГУЛКА [с'ц'агулка] -и, ж. Нивка (?), сінокіс (?). *Там така с'ц'агулка Моринц'ова, а т'ута, е, видмид'і бир'ут'.* М-23.

СЧИСТИТИС [сч'іститис] *3 ос. одн.* сч'іститса, *док.* Виділити після отелення те місце, де розвивалося теля. *Шос' корова довго не може сч'іститис, нагл'адаї, шоб не з'іла.* С-17.

СВАТОК [с'ваток] -тка, ч., *реліг.* Храмовий празник. Г-4.

СВІЧКА [с'вічка] -и, ж. **1.** Воскова паличка з гнотом, яку використовують для освітлення (у багатьох н. пп.). **2.** Внутрішня частина стовбура дерева; серцевина. С-17.

СВІРОК [с'в'ірок] -рка, ч., *ент.* Те саме, що МАТІЙ. М-56.

СЬО¹ [с'о] *с'ого, займ.* **1.** Це. *С'о було коліс' давно.* Б-7, Д-30, К-3. *Та шо с'о ви б'айали?* Л-4. **2.** (?). *Самá... отó с'о ц'ої син, о, ж'ивé в минé.* Р-25.

СЬО² [с'о] *присл.* Недавно. *І шче с'о згадувал'і, йак в'інч'ал'іс'а.* В-45.

СЬОГОДНЯКА [с'огóдн'ака] *присл.* Те саме, що СЮДНЄ. Р-18.

СЬОГОРКУ [с'огóрку] *присл.* Цього року. *С'огóрку май'у багато робóти.* У-9.

СЬОДНІШНІ [с'óдн'ішн'і] -а, -е. **1.** Нинішній. *С'óдн'ішн'і ден' то вже т'епли.* С-17. **2.** *перен.* Не простакуватий; досвідчений. *Йа ни с'óдн'ішн'і – йа йіх дóбре знай'у.* С-17.

СЬОДНЯ [с'óдн'а] *присл.* Те саме, що СЮДНЄ. *Охóтн'іку не везé с'óдн'а.* О-5; [с'óдн'і] С-17; [ц'óдн'і] С-17; [с'óдн'е] Х-11, П-24.

СЬОДНЯШНІЙ [с'óдн'ашн'ій] -а, -е. Сьогоднішній. *По с'óдн'ашн'ій ден' – так об'яс'н'ал'і.* І-2.

СЬОЙ [с'ої] *с'ого, займ.* Цей. *С'ої кутóк майе своїй мóгилки.* Д-21, В-13, Д-30, К-3, Ч-6. *Йа і с'оїе знай'у.* Г-26. *Йа поставила с'у хату, а впері́д купіла с'у́йу.* Л-1. *Грóмке л'іто с'ого рóку.* Л-4.

СЬОЙГО [с'оїгó] *займ.* Те саме, що СЬОЙ. Л-4.

СЬОЙГОВО [с'оїгóвó] *займ.* Те саме, що СЬОЙ. Л-4.

СЬОЙО [с'оїо] *займ.* Те саме, що СЬОЙ. Ч-6.

СЬОЙОВО [с'оїовó] *займ.* Те саме, що СЬОЙ. Ч-6.

СЬОЙОВОЙ [с'оїовóї] *займ.* Те саме, що СЬОЙ. Ч-6.

СЬОМУХА [с'óмуха] -и, ж., *реліг.* Те саме, що ЗЕЛЄНИ СВЕТКІ. Д-32.

СЬОННІ [с'óн'і] *присл.* Сьогодні. *Ну, мóже, молод'óжи с'óн'і з'араин'і т'анци нар'ав'яц'а.* К-22.

СЬОННЯ [с'óн'а] *присл.* Те саме, що СЬОННІ. *Т'анки [танци'] бил'і хорóши, а с'óн'а товк'уц'а но.* К-22.

СЬОРПА [с'орпá] -і, ж. Юшка з баранячим м'ясом. П-32.

СЬОСТРА [с'óстра] -и, ж. Сестра. З-6.

СЬЦЮХ [с'ц'юх] -а, ч. Сечовий міхур. В-17.

СЬЦЬОХІ [с'ц'óх'і] -у, *мн.* Те саме, що СЦИКЛИНИ. С-17.

СЮГАТИ [с'югáти] -áйу, -áйеш, *недок.* Те саме, що КУРИВАТИ. С-9.

СЮГУ [с'юг'у!] *виг.* Передає швидкий політ. *Том'у дам, том'у дам – том'у не дам. С'юг'у на бáбину гор'у!* (Дитячий вірш). З-14.

СЮДА [с'юдá] *присл.* Сюди. Г-16, К-20, С-17.

СЮДАВО [с'удавó] *присл.* Те саме, що СЮДА. Г-21.

СЮДИ¹ [с'уді] *присл.* Указує на близьке місце (у багатьох н. пп.).

СЮДИ² [с'уді] *виг.* Уживають для повертання запряжених волів ліворуч. *А наліво повернути – в нас с'уді.* С-5.

СЮДИВО [с'удивó] *присл.* Те саме, що СЮДА. *То с'удивó їти до Чóрча.* О-26. *Трах! – упало мен'ї с'удивó у́гол' <...> Мн'е шóфл'а з рук вірвалас'а.* П-10.

СЮДНЄ [с'удн'є] *присл.* Сьогодні. В-2; [с'удн'ї] В-2.

СЮДОЮ [с'удóйу] *присл.* Цією дорогою. *С'удóйу їд'їте до Цу́ман'а, с'удóйу...* С-17.

СЮЙВО [с'уйвó] *займ.* Те саме, що СЬОЙГО. О-11.

СЮКРОВКА [с'укрóвка] *-и, ж.* Свекруха. М-48.

СЮЛЬ [с'ул'] *присл.* Сюди. *Оту́та с'єти-о кусóк од тамтєйї мурóванки червóнойї до с'ул', то нікого не бу́ло.* Д-32.

СЮРИ [с'у́ри] *-ив, мн., знев.* Сльози. *Вже почала с'у́ри спускáти.* Ч-15.

СЮРИК [с'у́рик] *-а, ч., анат.* Статевий орган хлопчика. П-36.

СЮРКОТІТИ [с'уркот'іти] *3 ос. одн.* с'уркотіт', *недок.* Видавати характерні звуки (про індичок). Г-32.

СЮ-СЮ [с'у-с'у!] *виг.* Уживають для підкликання гусенят. К-70, П-15, С-30, Ш-6.

СЮСЮН [с'ус'у́н] *-á, ч.* Порося. Б-19.

СЮСЯ [с'ус'а] *-і, ж., дит.* Гуска. П-15, Ш-6.

СЮТ [с'ут] *присл.* Тут. Д-21.

СЮТ НИ ТУТ [с'ут ни тут] *присл.* Часто; постійно. П-15.

СЮТ-ТУТ [с'ут-тут] *присл.* Щоразу; дуже часто. *Ростє і ста́ла бул'и йїсти – с'ут-тут і шос' жу́йє.* С-17.

СЯВКАТИ [с'áвкати] *3 ос. одн.* с'áвкайє, *недок.* Подавати тихі звуки (про гуску). К-70.

СЯГАЇН [с'ага́йін] *-а, ч.* Хазяїн. В-26.

СЯДАТИ [с'ада́ти] *-áйу, -áйиш, недок.* 1. Сідати (у багатьох н. пп.). 2. З'являтися на склі (про візерунки від морозу). *Лáсици с'ада́йут на шкло.* О-23.

СЯКИЙ-ТАКИЙ [с'акі́й-такі́й] *-а, -е, займ.* Який-небудь. *П'ілка с'акá-такá.* З-14.

СЯНЮЧИЙ [с'ан'у́чий] *-а, -е.* Сіяючий, блискучий. *Б'іла с'ан'у́ча цє́рква.* З-5.

СЯРА [с'áра] *-и, ж.* Молозиво. Р-34.

СЯТОВАТИ [с'атовáти] *-у́йу, -у́йеш, недок.* Святкувати. *Хо́дїли до цє́ркиви, с'атовáли вс'ї с'ватá.* М-47.

СЯЯВО [с'áйавó] *займ.* Ця. Г-21.

Т Т

ТАБАРЕТКА [табарéтка] -и, ж. 1. Стілець зі спинкою або без спинки. Н-7. 2. [табурéтка] -и, ж. Стілець без спинки. С-17.

ТАБАЧНИК [табáчник] -а, ч. Кисет для тютюну. К-6.

ТАБАЧНИЦЯ [табáчниц'я] -і, ж. 1. Те саме, що ТАБАЧНИК. *Табáчниц'я на т'ут'ун*. Ж-14. 2. [табачни́ц'я] -і, ж. Невелика торбинка для тютюну. *В табачни́ц'і був т'ут'ун і огніво*. О-12.

ТАБЛИЦЯ БІЛА [таблі́ц'я б'іла] -і -ойі, ж., перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. К-53.

ТАБЛИЦЯ ЗАДНЯ [таблі́ц'я за́дн'я] -і -н'ойі, ж., перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. П-26.

ТАБЛИЦЯ КОЗЄЧА [таблі́ц'я коз'єча] -і -ойі, ж., перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. Х-10.

ТАБОРКА [табо́рка] -и, ж. Табурет. С-8.

ТАБУН [табу́н] -а, ч. 1. Те саме, що СТАДО-3. С-64. 2. перен. Група дітей. *И вже ж йак в жи́то табу́н дите́ї їде, то вс'о крича́л'і бат'ки*. Г-26.

ТАВАРИ [тава́ри] -ів, мн. Корови. *Вже йшли тавари́ додóму*. К-64.

ТАВОНО [таво́но] займ. Ось та. 3-5.

ТА ДЕ [та де!] у зн. част. Те саме, що ТАК¹-1. *А шо? – а н'їде вже та́йя замуш д'ївка? Абó ка́ж'е: “Та де! П'їде, бо вже ру́ку перебива́л'е”*. В-54.

ТА ДЕ ТАМ [та де там!] у зн. част. Ні. *Ви пол'áки? – Та де там!* Ч-9.

ТАЖЕ [та́же] част. Те саме, що ТОЖЕ. *Ти та́же прихо́д'*. Л-4.

ТА Й [та ї] спол. єдн. І, та. *Йак пошла́ бéслиху та ї ни вирну́ласа*. С-17.

ТАЙВОНО [таїво́но] займ. Те саме, що ТАВОНО. П-32.

ТАЙКОМ [таїко́м] присл. Те саме, що ТАЙНО. *Тіл'ко шо ше л'уде, е:, звóни вз'али́ таїко́м в óзеро схова́ли – затопі́ли*. У-7.

ТАЙНИК [таї́ник] -а, ч., бот. Рослина як обов'язкова складова частина букета для освячення у церкві (?). П-8.

ТАЙНО [таї́но] присл. Таємно. *В'ін таї́но хóдит' на охóту*. Д-15. *Водів таї́но* [через кордон з СРСР], *бо був гéтаки, ш'о водів*. М-48.

ТАК¹ [так] 1. част. Так, добре. *Так, йа їду* (всі н. пп.). 2. Указує на відсутність чогось; ‘без’. *Моті́чка з зубами, а пил'áчка так*. С-38.

ТАК² [так] у зн. присл. 1. Безплатно. *Ус'ім д'їткам продайé – Васил'кóви так дайé*. (Народна пісня). С-8. 2. Нічого не роблячи. *Хлóпци на вечорні́цах постолі́ плелі́, так ни сид'іли, бо паску́дно сид'іти*. П-37. 3. Будь-як. *Мóжна бу́ло гуск'і* [прикраси з тіста для короваю] *так положі́ти, йак н'е – то крижóм клáл'і*. С-48. 4. Приблизно. *Вже и йа бу́ла пудрóстком – так л'їт тринáцят' бу́ло*. П-21.

ТАК А ТАК [так а та́к] у зн. присл. Дуже старано, по-хазяйськи. *Йу́ї все зроби́ так а та́к*. С-17.

ТАКВО [такво́] присл. Ось так. *Йакшо́ диті́ну наврóчат, то шóби ма́ти сорóчки, шо ста́ла такво́, и йї́й побрї́згати и обт'óрла*. К-13.

ТАКИЙВО [такийво́] такаво́, такево́. 1. займ. Такий. *Такогово́ рушні́ка ві́шиїу*. О-5; [так'ї́во] У-12; [так'ї́вот] У-12; [так'ї́во] С-17. 2. Чималий. *Так'івó вже гону́к'і... вже вилі́к'і*. С-17, О-5. 3. Сякий-такий. *Гáрни рушні́к? – А так'івó*. Ч-6.

ТАКИЙСЯ [такийс'я] займ. Якийсь. *Найшо́вс' тут такийс'я когда́с'-то-когда́с' так'ї́ д'їет, о, закупів тут...* П-36.

ТАКИЙ-СЯКИЙ-ТАКИЙ [такийс'акій-та́кий] займ. Який-небудь (просто вдягнена). *Така́-с'ака́-та́ка бу́л'а мол'о́ду́ха, не так йак тепéр росфу́фірана*. Ф-3.

ТАКІЙО [так'ї́йо] такайó, такейó, займ. Те саме, що ТАКИЙВО-1. Ч-6; [так'ї́йовó] Ч-6; [так'ї́йої] Ч-6.

ТАКІЙ ОДЕ ЯКІЙ [так'ї́ оде йак'ї́] займ. Сякий-такий; який-небудь. *Там*

ТАК І ТАК

так'ї́ о́де йак'ї́ трапл'áлис'а [женихи], шо йа йїх ни хт'їла. К-38.

ТАК І ТАК [так' і так] незм. Слова, якими заміняють повідомлені раніше відомості. *Тийї л'уде йому сказа́ли: "Ї́ди-но так' і та́к – ти, мо́же, посóб... помóжеш"*. Х-11. *Вун говорів на то́го соба́ку – так' і так, шчо вун в примака́х.* Г-26, М-51.

ТАКОВОНКА [таковонка] присл. Так. *Стра́шно було́... Ни раз таковонка перетр'асе́с'а...* В-54.

ТАКОЄ [тако́йе] *о́го, займ.* Таке. *І шо воно́ тако́йе? Нима́ никóго.* Х-7.

ТАКРИК [такри́к] присл. Те саме, що ВЛПТЮСЬ. 3-6, П-25, П-51, С-8; [такр'і́к]. *Такр'і́к булі хорóш'ї грибі́.* П-15, П-32, П-46, С-56.

ТАКРІЧНИЙ [такр'і́чн'ї́] *-н'а, -н'е.* Те саме, що ЛІТОШНИЙ. С-56; [такр'і́шн'ї́] П-15.

ТАКРОКУ [такро́ку] присл. Те саме, що ЛІТОШНИЙ. Р-30.

ТАКСУВКА [таксу́вка] *-і, ж.* Легковий автомобіль. *Ондо́го д'іти пос'ада́ли на до́рози... А йак бу́де йїхати таксу́вка?* С-17.

ТАК ЯК БИ [так йа́г би] у зн. спол. Те саме, що ТАЯК¹-1. *Над ве́ч'ором со́нце на за́ходи так йа́г би.* Г-19.

ТАЛИНА¹ [тали́на] *-і, ж.* Місце, де розтав сніг. *На горóди за клу́н'о́йу вже йе тали́на.* С-17.

ТАЛИНА² [тали́на] *-і, ж.* Тупий бік ножа, протилежний до гострого. 3-2.

ТАЛПРОЧКА [тал'і́рочка] *-и, ж.* Тарілочка. С-17; [тарóлочка] Г-4.

ТАЛЬКА [та́лка] *-і, ж.* Пристосування для намотування міток. Л-1, С-17.

ТАЛЬОВИЙ [тал'о́ви́] *-а, -е.* Те саме, що ВИСТІГОВИ. *Йака́ тал'о́ва па́н'ї...* Б-32.

ТАЛЮРКА [тал'у́рка] *-и, ж.* 1. Тарілка. Ж-10, К-67; [тал'а́рка] Л-6; [тал'і́рка] С-17. 2. бот. Те саме, що ВАРАНИЦЯ. Ж-10, К-67; [тал'а́рка] Л-6.

ТАМГЕ [тамге́] присл. Те саме, що ТАМИКА. Г-39, С-64; [тамгі́] С-32.

ТАМТЕШНИЙ

ТАМДО [тамдо́] присл. Те саме, що ТАМИКА. Д-4.

ТАМЕ [та́ме] присл. Те саме, що ТАМИКА. *Д'івча́та та́ме не сед'їл'ї без робо́ти.* Л-25. *Са́ме украї́нці́ жили́ та́ме^а.* К-13.

ТАМИКА [та́мика] присл. Там. *Не тра́було та́мика ході́ти з заде́рти́ю голово́йу, тра́було гл'ад'їтис.* С-17; [таме́ка] Л-25.

ТАМИКІ [та́мик'ї́] присл. Те саме, що ТАМИКА. *Вона́ та́мик'ї́ робі́ла, і йа б'їл'а не́йї.* К-13.

ТАМІЙКИ [та́м'ї́йки] присл. Те саме, що ТАМИКА. С-2.

ТАМІНЬКА [та́м'ін'ка] присл. Те саме, що ТАМИКА. С-6.

ТАМКАЙ [та́мкай] присл. Те саме, що ТАМИКА. Ц-1.

ТАМО [та́мо] присл. Те саме, що ТАМИКА. *Тамó лижї́т сок'їра.* С-17.

ТАМОВОВО [тамовово́] присл. Ось там. Ш-5.

ТАМОГО [тамо́го] присл. Те саме, що ТАМОВОВО. С-17; [тамуго́] С-14.

ТАМОДЕ [тамóде] присл. Те саме, що ТАМОВОВО. П-1; [тамóнде]. *Тамóнде хма́ра су́не.* Х-6.

ТАМОНО [тамо́но] присл. Те саме, що ТАМОВОВО. 3-22, К-58, Л-18.

ТАМОНОЧКИ [тамо́ночки] присл. Те саме, що ТАМОВОВО. В-13.

ТАМОНЬКИ [та́мон'ки] присл. Те саме, що ТАМИКА. С-56.

ТАМОЧКИ [та́мочки] присл. Те саме, що ТАМИКА. Д-4.

ТАМТАЙВОНО [тамтаї́воно] займ. Те саме, що ТАВОНО. П-32.

ТАМТАМТОЙ [тамтамто́ї] займ. Той інший, а не цей. *Шче хати́ стуйа́ли с тамтамто́го кон'ца́ [села].* Я-1.

ТАМТЕШНИЙ [тамте́шн'ї́] *-н'а, -н'е.* Такий, що з іншої хати, напр., у хаті молодой такими будуть батьки молодого. *Про́симо... туте́шн'ї́ї ба́т'ка і ма́тера, тамте́шн'ї́ї ба́т'ка і ма́тера і вас, панóве го́с'т'ї, благослов'їте нам.*

ТАМТОЙ

(Благословіння молодих перед весіллям). П-37.

ТАМТОЙ¹ [тамтої] -а, -е., займ. Той, а не цей. *І тамтої пан подарів то́го крипакá зап'я́л'с'кому панов'і.* П-32, П-15; [тантої] В-31, Г-32, С-30; [ган'тої]. *А на тан'тої ви́шен'ки р'ічен'ка ста́ла.* (Народна пісня). О-2.

ТАМТОЙ² [тамтої] *озн. артикль. То називáл'и клун'ї́ю. То в одній пол'овин'і тримáл'и тамто́йе збі́ж'е.* П-51.

ТАМТОЙВОНО [тамтоївоно] *займ.* Те саме, що **ТОЙВОНО**. П-32.

ТАМТОЙ РИК [тамтої рик] *присл.* Те саме, що **ЛІТОШНІЙ**. Ч-6.

ТАНЄЙШИЙ [тан'єйшій] -а, -е. Вищ. ступ. до **ТАНІЙ**. *Пошл'ї за́казáл'ї тан'єйше йезе́н'е.* П-10.

ТАНІЙ [тан'їй] -н'а, -н'е. Дешевий. *Зус'їм та́н'е мило.* К-70, Ж-3.

ТАНКА [та́нка] -і, ж. Танк. *Там бу́ла пудбі́та та́нка.* С-17, Г-16, К-20; [та́нга] Б-31; [та́нга]. *А шче сто́йáла та́нга одо́.* К-21.

ТАНТОГО РОКУ [танто́го ро́ку] *в зн. присл.* Позаторік. З-8.

ТАНЦОР [танцо́р] -а, ч. Танцюрист. П-23; [танцо́р] Р-32.

ТАНЦОРКА [танцо́рка] -и, ж. Танцюристка. П-23; [танцо́рка] Р-32.

ТАНЦУЛЬКІ [танцу́л'к'ї] -л'ок, мн., *знев.* Танці; гуляння молоді. *В йе́їі голо́віі тоно́ танцу́л'к'ї.* С-17.

ТАНЧЕ [та́нче] *присл. вищ. ступ.* Дешевше. *Ха́ї бу́де та́нче, абі́е прода́ти́е.* П-23, П-15.

ТАНЬО [та́н'о] *присл.* Дешево. *Прода́м гри́біі та́н'о.* П-15. *Све́дрив понаку́пл'уйеш та́н'о, і вже вс'о ул'їпише́н'ї́е.* Я-1, Б-8, Ж-6, К-70.

ТАПІНЬКІ [тапи́н'ки] -н'ок, мн. Тапки. К-14.

ТАРАГАН [тарага́н] -а, ч., *ент.* Тарган; *Periplaneta orientalis* L. Д-20; [тарака́н] Г-16.

ТАРАГУНИТИСЬ [тарагу́нитис'] -у́н'ус', -уни́с'а, *недок., знев.* Іти куди-небудь, пертися, пхатися. Х-1.

ТАРАХТУН

ТАРАДАЙКА [тарада́йка] -и, ж. Те саме, що **БУРКАВКА**. В-23, Д-7, М-43, С-2; [тарада́йка] Б-19.

ТАРАКАЛО [тарака́ло] -а, с. Те саме, що **БУРКАВКА**. С-60.

ТАРАМОК [тарамо́к] -мка́, ч. 1. Пастка для лову горобців у вигляді ящика, зробленого з лободи. *Тара́мка ста́вили і на шчо́глик'ів.* П-33. 2. Те саме, що **БУРКАВКА**. З-32.

ТАРАМЧІТИ [тара́мч'їти] -у́, -їши, *недок.* Подавати звуки за допомогою **ТАРАМКА**. З-32.

ТАРАНДА [тара́нда] -і, ч. і ж. Те саме, що **КВАНДА**. С-17.

ТАРАНОК [тара́но́к] -нка́, с. Те саме, що **БУРКАВКА**. Г-15.

ТАРАРА [тара́ра] *виг.* Наслідування голосу жаби. *Ра́ж'а́т' ж'а́би – то кум, то тара́ра.* М-43.

ТАРАСОВА ХАТА [Тара́сова ха́та] -оїі -и, ж. Стара хата. Д-15.

ТАРАСЯКИ [тара́с'а́ки] -с'а́к, мн. Хмиз; гілля. Г-38; [тара́с'е́ки] Б-43.

ТАРАСЯЧКА [тара́с'а́чка] -и, ж., мн. **ТАРАСЯКИ** [тара́с'а́ки]. Те саме, що **ПРЕНДЗЕЛЬ**. М-61, Ш-3.

ТАРАТУЛЯ [тара́тул'а] -і, ч. і ж., *знев.* Те саме, що **КВАНДА**. С-56.

ТАРАХ [тара́х!] *виг.* Передає звук глухого удару або побитих предметів. *Дес' ві́рвали́са хло́пци – тара́х! йа́йца в коро́пци.* (Коровайна пісня). С-17. *То ву́з'ме ту́йу глади́шку годи́бра́в, оп сосну́ тара́х! тара́х! – побі́е.* С-17.

ТАРАХАВКА [тара́хавка] -и, ж. Те саме, що **БУРКАВКА**. *С пуде́лка с помал'їни робі́ли гу́чки тара́хавку.* Ж-14, С-64; [тарака́вка] Д-39; [тара́хавка] Г-38, М-2; [тара́хта́вка] П-34.

ТАРАХАЛКА [тара́халка] -і, ч. і ж., *знев.* Те саме, що **КВАНДА**. С-17; [тараха́лка] М-49.

ТАРАХТІЛКА [тара́хт'ї́лка] -и, ж., *знев.* Те саме, що **КВАНДА**. К-64.

ТАРАХТУН [тара́хту́н] -а́, ч. 1. Іграшка з надутого свинячого сечового

ТАРАХТУХА

міхура, у який всипали горошини. П-15.
2. *знев.* Те саме, що КВАНДА. 3-2.

ТАРАХТУХА [таракхту́ха] -и, ж., *знев.* Те саме, що КВАНДА. Р-33.

ТАРАХТУШКА [таракхту́шка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. Б-21.

ТАРАЩАТИ [тарашча́ти] -у́, -іш, *недок.* Стріляти. *Самол'от летіт и тарашчіт ус'о.* Ч-9.

ТАРИЛКА [тары́лка] -и, ж. 1. Тарілка, неглибока миска (у багатьох н. пп.); [тар'елка] Л-11, Т-2. 2. *бот.* Те саме, що БАРАНИЦЯ. К-41, О-16; [тар'ілка] Ж-4. 3. *перен.* Те саме, що ГАЗЕТА-2. Л-11, Т-2; [тары́лка] С-17.

ТАРКОТУН [таркоту́н] -а́, ч. Те саме, що БУРКАВКА. П-4.

ТАРТАК [тарта́к] -а́, ч. 1. Лісопильний завод. *За По́л'иши вун робів в тартаку́.* С-17; [карта́к] М-19. 2. Пилорама. П-37. 3. Тирса від різання деревини. П-10; [ти'рта́к] В-39; [те́ртак] В-39.

ТАРТИ ПЛЯЦОК [та́рти пл'а́цок] -ого -а, ч., *кулін.* Те саме, що БЕЦЬ. К-13.

ТАСЬМА [та́с'ма] -и, ж. Поводок, який прив'язують до собачого ошийника. П-53.

ТАСЬОНКА [та́с'о́нка] -и, ж. 1. Те саме, що КОСНИК. *Перед Новім ро́ком тас'о́нки мотали і палали на сітові – чийа пє́рша віле"тит', та пє́рша заму́ж вііде.* П-37. 2. Тканий кольоровий пояс для підперізування. *Тас'о́нкою пудвіа́зували лату́шку.* П-15, К-70.

ТАТАРАК [тата́ра́к] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. Ж-7.

ТАТАРКИ [тата́ркі] -ро́к, мн., *бот.* Те саме, що СТЕПИР'Є. *Ідіе нашчипа́ї татаро́к.* 3-2, Р-21, Г-40, П-13.

ТАТАРНИК [тата́рник] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЛАПАХА. М-18.

ТАТАРУК [тата́ру́к] -а́, ч., *орн.* Тетерук; *Lyrurus tetrix* L. Г-38, С-56.

ТАТЄЙ [таг'е́й] *займ.* Такий. Г-21, Р-9.

ТАТКО [та́тко] -а, ч., *пестл.* 1. Рідний батько. Г-16, К-20, С-17. 2. Хрещений батько. С-21.

ТАЯКБИ

ТАТОЙКО [та́тої́ко] -а, ч., *пестл.* Те саме, що ТАТКО-1. *Ої обжі́нки, та́тої́ку, обжі́нки, – вже пожа́ли го́рої́ки і долі́нки.* (Народна пісня). В-13.

ТАТУСЬ [тагу́с'] -а́, ч., *пестл.* 1. Те саме, що ТАТКО-1. С-17. 2. Те саме, що ТАТКО-2. Р-21.

ТАТУСЬКО [тагу́с'ко] -а, ч. Те саме, що ТАТКО-2. Б-46, 3-27, Л-1, П-6.

ТАТУСЬО [тагу́с'о] -а, ч. Те саме, що ТАТКО-2. 3-27.

ТА ШТУКА [та шту́ка] -о́йі -і, ж., *евф.* Статевий орган. *Спа́ти л'а́жут' <...>, і все го́во́рит', шо в ме́не то́йі шту́к'і німа́.* П-51.

ТАЩІЛНИЦЯ [ташчі́лниц'я] -і, ж. Жінка, яка згрібає сіно на сінокосі. Д-20; [ташчі́л'ниц'я] Р-35.

ТАЩИТИ [ташчі́ти] -у́, -іш, *недок.* Гребти сіно. *Ідем ташчі́ти с'іно.* О-16, В-54, 3-23, П-34.

ТАЯ [та́йя] *займ.* 1. Та. *Ну і доро́га та́йя кні́шка.* С-17. 2. Указує на якусь невизначену особу. *Ої́ бу́де бида́, йак та́йя каза́ла.* С-17. 3. *евф.* *Одні́ сп'іва́ют' – в не́йі гулува́ жил'є́зна, а ге́нчи – та́йя жил'є́зна.* Х-7. *Хло́пці́ ту́йу рослиха́ли, шо ни мо́на с'істи.* (Весільна пісня). Х-7.

ТАЯ БІДА [та́йя б'іда́] те́йі б'іди́, ж., *евф.* Онкологічне захворювання. С-30.

ТАЯВОНО [тайяво́но] *займ.* Та. С-25.

ТАЯК¹ [та́йяк] *спол.* 1. *порівн.* Як; ніби; наче. *Кошчу́ра – то та́йяк л'а́шчик, похо́же на л'а́шчика.* Б-29. *Висо́к'і, та́йяк його́ ба́т'ко покóїни був.* С-17, К-38. *Свин'а́че кубло́ та́йяк берлі́г.* Т-7; [так йак] С-8. 2. Якщо. *Та́йяк мене́ вже нема́йе, шо вже не при́шла до гу́рту, то вже поси́ла́ют'.* П-19.

ТАЯК² [та́йяк] *част.* Хіба, невже. *Та́йяк йа ду́мала, шо бу́де гури? Ду́мала – луч'.* С-17.

ТАЯКБИ [та́йягби] *спол.* Те саме, що ТАЯК¹. *В нас був так'йі д'іт, м'йі д'іт був, шо ві́н, е, та́йягби був приру́чани до... до руж'а́.* Ж-14. *Вихо́дит с корчу́, та́йягби винто́вка, – во́йєн'и.* С-17.

ТВАР

ТВАР [твар] -у, ч. Обличчя. *Буде на твару ластовін'є.* Г-4, Г-42, П-15, Т-5. *Вона на твару видайє молідше.* О-26.

ТВЕРДИНА [твердина] -і, ж. Корова з твердими ділками. С-23.

ТВЕРДИНЯ [твердин'я] -і, ж. Твердий ґрунт. С-17.

ТВЕРДІНЬ [тверд'ін'] -і, ж. Те саме, що ТВЕРДИНЯ. *Міс'яц нимá дошчú, то на горóди така тверд'ін', шо ї не копнєш.* С-17.

ТВОРИЛО [творило] -а, с. Великий ящик, у якому готують розчин із жовтої глини для мулярних робіт. М-59, Т-5.

ТВУЧКА [твучка] -и, ж. Кріт. Г-15; [твущка] Г-15.

ТЕБЕНКИ [тебенкі] -но́к, мн. 1. Нитки, які звисають з обтріпаної спідниці. *Студні́ца с тебенка́ми.* К-58. 2. [тебен'ки] -но́к, мн. Кінці основи, яких не можна доткати. К-58.

ТЕБЕНЬКА [тебен'ка] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. П-46.

ТЕБИНИ [тебини] -ин, мн. Нитки, які звисають біля хустки, не пов'язані в китиці. К-58.

ТЕВО [тево] займ. 1. Це. Ж-10. 2. сл.-параз. Те саме, що ТЕСВО². *Йа ше, тево... хот'гла попросіти... тево... шоп ти принисла мин'і тево... Йак то йогó?..* С-17.

ТЕВОНО [тевоно] займ. Те саме, що ТЕВО. Б-15, К-58.

ТЕДА [теда] присл. Звідти (?). *Так' йа думала, шо йа никагда не^м віж'у'ву і теда [з Німеччини] не^м прийіду здорова.* М-30.

ТЕС¹ [тэйе] займ. Он те. *Тэйе дит'а шо пустé, то пустé.* С-17.

ТЕС² [тэйе] сл.-параз. Те саме, що ТЕСВО². *От йа їду, і тэйе... жóга йак схопіла...* С-17.

ТЕС³ [тэйе] евф. Парування. *От там в корчáх вони і зробіли тэйе...* С-17.

ТЕСВО¹ [тейевó] займ. Те саме, що ТЕС¹. *Тейевó видро́ подáй.* С-17.

ТЕСВО² [тейевó] сл.-параз. Уживають у паузах між повідомленнями, пригаду-

ТЕЛУШКИ

ючи потрібне слово або взагалі без потреби. *Йа брав собі... тейевó... дрéл'ку.* С-17; [тейегó] С-17; [тойевó]. *І знайу музика́л'ну гра́моту <...>, слух музика́л'ніи і вс'о... и: тойевó... и подийшла до тейі ма́тушки...* М-43.

ТЕСВО ЯК ЙОГО [тейевó йак йогó] сл.-параз. Те саме, що ТЕСВО². С-17.

ТЕКЛЮНЯ [текл'юн'я] -і, ж. 1. Варіант імені Текля (у деяких н. пп.). 2. бот. Те саме, що ВАРАНИЦЯ. *Самі нас'йалис текл'ун'і, а типéра гон йак фáйно ц'виту́т.* С-17.

ТЕКЛЮША [те^мкл'уша] -и, ж. 1. Те саме що ТЕКЛЮНЯ-1 (у деяких н. пп.). 2. бот. Те саме, що ВАРАНИЦЯ. К-1.

ТЕКЛЯ [Тéкл'я] -і, ж. 1. Власне жіноче ім'я (всі н. пп.). 2. орн. Те саме, що БОЦУНИХА. 3-1.

ТЕКУЧИЙ [теку́чий] -а, -е. 1. Такий, що тече, плине (про воду). *Мóжеш піти – то вода́ текуча.* С-17, Ц-3. 2. Такий, що протікає. *Будінк'і булі с повибіваними óкнами, текучими даха́ми.* К-56.

ТЕЛЕБУХ [телéбух] -а, ч., анат. Те саме, що ВЕНТРОБИ. *Телéбуха вікин' – соба́ки рознесу́т'.* С-64; [тél'бух] Д-30.

ТЕЛИКА [те́лика] -и, ж., фаун. Молода корова. *У вас корóви – телі́ки і мандрі́чки вели́к'і...* (Весільна пісня). В-13.

ТЕЛИЦА [те́лиця] -и, ж., фаун. Те саме, що ТЕЛИКА. С-17; [телиц'я] Г-16; [тилі́ця] С-17; [тилі́ц'я] Г-4.

ТЕЛИЦІ [те^млиц'і] -лі́ц', мн., фаун. Корови. *Наш пасту́х насé те^млиц'і.* 3-2; [тилі́ц'і]. *Тили́ці іду́т' с пástовен'а.* Г-4.

ТЕЛИШ'І [телиш'і] -і́в, мн. Порізаний стовбур дерева на поліна. Г-21.

ТЕЛОЧКА [тéлочка] -и, ж., фаун. Молода корова, яка ще не мала теляти. Г-4.

ТЕЛУШКА [телу́шка || тилу́ш'ка] -и, ж., фаун. Те саме, що ТЕЛИКА. 3-14, О-20; [талу́шка] Д-17; [тилу́шка] Р-30.

ТЕЛУШКИ [телушк'і^с] -шо́к, мн., фаун. Те саме, що ТЕЛИЦІ. *Дивчéта*

ТЕЛЯТО

мелушк'і^е подійуть і сход'аца до йекейіс' хати. С-2.

ТЕЛЯТО [тел'áто] -а, с., анат. Теля. Н-4, О-33, К-61; [тил'áто] В-36, Б-40; [тил'éто] З-27, Г-40.

ТЕЛЬБАТИ [те^л'бáти] -а, -е. 1. Людина з великим животом. С-17. 2. Вовчиця, яка носить плід. О-23, П-33.

ТЕЛЬБО [тél'бо] -а, с., знев. 1. Великий живіт. С-17. 2. Людина з великим животом. *От тёл'бо йакé твоїа животáта бáба.* С-17.

ТЕЛЬБУХ [тél'бух] -а, ч. 1. Те саме, що ТЕЛЬБО-1. С-17. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. З-6, П-15.

ТЕЛЬБУХИ [тél'бухи] -ив, мн., анат. Те саме, що ВЕНТРОБИ. О-23; [тél'бух'і] З-16.

ТЕЛЬБУЧЧЕ [тел'бучч:е] -а, с., збір., анат. Те саме, що ВЕНТРОБИ. Т-2; [тел'бúшйе] Т-2.

ТЕЛЬБУШИТИ [тел'бушіти] -шú, -шіш, недок. Виймати нутроці з убитої тварини. Ж-14, О-16.

ТЕЛЬО [те^л'л'ó] -á, с., фаун. Те саме, що ТЕЛЯТО. Р-27.

ТЕМНО-СМАГЛЮВАТИЙ [тёмно-смагл'увáтиї] -а, -е. Темно-охристий. В соба́ки тёмно-смагл'увáта шерс'т'. Ж-9.

ТЕНУТИ [тэнути] -ну, -ниш, док. Рушити. *Стáла на м'іс'ц'і и не тэне.* Б-14.

ТЕНУТИСЯ [тэнутис'а || тэнутис'е] -нус', -нис'е, док. 1. Зрушити з місця. *Ни мóжу і з м'іс'ц'я тэнутис'е.* В-13. *Тобі шо – вáжно тэнутис'а?* Т-5. 2. Почати працювати; взятися до роботи. *Сидіт, а до робóти и не^т тэнитса.* С-17.

ТЕПЕРА [тепéра] присл. Тепер. *Тепéра мóна жыти, да здорóвл'а браку́йе.* С-17; [типéра] С-17.

ТЕПЕРАКА [те^п'пéрака] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. Р-18.

ТЕПЕРИКА [те^п'пéрика] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. *Саму́й те^п'пéрика вáшко пришилóс жыти на старос'т'і л'іт.* С-17; [типі́р'іка]. *Типі́р'іка ме накладéмо во^{гн}'у суб'і і панáм накладéм во^{гн}'у.* Ш-6.

ТЕРЕБИТИСЬ

ТЕПЕРИЧКІ [тепéричк'і] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. С-17; [тепéричка] Г-16.

ТЕПЕРИШНІ [тепéришн'і] -н'а, -н'е. Сьогоднішній. *Теперішн'і хл'іб мн'ékій.* З-14; [типéришн'і] С-17.

ТЕПЕРКА [тепéрка] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. С-17; [типéрка]. *Х'іба коліс' так булó, йак типéрка?* К-38, К-45.

ТЕПЕРКІ [тепéрк'і] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. Г-16, С-17.

ТЕПИЦЬ [тэпиц'ь] -ц'у, ч., бот. Різновид трави, яка росте в сосновому лісі (?). *Де тэпиц', там і рижóк.* З-6.

ТЕПЛИНЯ [те^п'плин'á] -і, ж. Пора, коли дуже тепло. *Вс'у гóсин' така те^п'плин'á, шо в саму́й сорóц:и копáла картóпл'у.* С-17.

ТЕПЛОГО ОЛЕКСІЯ [тэплого Олекс'і́а] незм., реліг. Те саме, що ОЛЕКСІЯ. Г-16, С-17.

ТЕПЛУШКА [теплу́шка] -и^е, ж. Ватяна фуфайка. *Де мойá теплу́шка?* Ч-6.

ТЕПТИ [тепті] -у́, -éш, недок. 1. Витіпувати одяг від пилу. *Ни титі куфа́йку над вйідрами – їди на двур.* С-17. 2. Пильно шукати щось. *Вони́ [митники] знáли, шо ми пéришй раз^с пої́хали і пéришй раз не теплі.* О-2.

ТЕРАЗ [тэраз] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. *Тэраз, знáйте, слабійе р'ічки, бо дл'а тóго, же нема́ болотóв^ф.* Ж-7.

ТЕРБИЧИТИ [тербі́чити] -у, -иш, недок. Вдягати; носити. *Вербі́ч – кужу́ха тербі́ч.* С-17; [тириб'і́чити]. *Вербу́ верб'і́ч, а кужу́ха тириб'і́ч.* Н-17.

ТЕРЕБИТИ [теребі́ти || те^п'ре^б'і́ти] -бл'у, -біш, недок. 1. Обрубувати гілляки зі зрізаного дерева. Т-5. 2. Виймати рештки їжі із зубів за допомогою сірника. К-70; [терéбити] -бл'у, -биш, недок. *Рáна птáшечка зубц'і терéб'іт' – п'ізна вочкáм'і шлу́найе.* Н-21.

ТЕРЕБИТИСЬ [терéбитис'ь] 3 ос. одн. терéбит'с'а, недок. Чистити дзьобом пір'я (про птаха). *Йак терéбит'с'а бусин', то недóбре – бóдеш слабій (уперше побачивши навесні).* (Повір'я). З-2; [тирéбитис'а] П-48.

ТЕРЕБ'ЯЧИЙ

ТЕРЕБ'ЯЧИЙ [тереб'ячіи] -а, -е. Такий, що дзьобом чистить пір'я (про птаха). *Йак тереб'ячого бус'ля побачиш, то будиш бол'ні.* П-48.

ТЕРЕМИЧ [теремич] -а, ч. Те саме, що РОГАЇ. Б-35.

ТЕРЕМОК [теремок] -мк'а, ч. Пастка з рибальської сітки для лову птахів. С-53.

ТЕРЕМЦЕ [теремце] -а, ч. Те саме, що РОГАЇ. П-20.

ТЕРЕН¹ [тэрен || тэре"н] -у, ч., бот. Колючий кущ родини розових; *Rubus spinosa* L. (всі н. пп.).

ТЕРЕН² [тэрен] -у і -а, ч. 1. Земля, ґрунт. *Тут низ'кій тэрен, то рóбл'ат пудшнурóвку.* П-36. 2. Місце, вибране для полювання. П-26; [терен] А-2, В-32, Н-21, П-32; [тэрен'] Ж-5. 3. Місце, обведене шнуром з прапорцями під час полювання на вовка. П-26.

ТЕРЕПЕНЯ [терепен'а] -і, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Ш-6.

ТЕРКА [тэрка] -и, ж. Тертка для овочів. П-15, К-2; [т'орка] О-17.

ТЕРНИЦЯ [тэрниц'а] -і, ж. 1. Пристрій для первинної обробки льону та конопель; терлиця (у багатьох н. пп.); [тэрница] -и, ж. *Б'ало, в'їдиш надвур, то в ц'у пору тэрници вже трах-трах-трах!* С-17, Б-14. 2. Пастка на тхора. *В'їми тхор'а с тэрниц'и.* О-22.

ТЕРПЕЦ [те"рпэц] -пц'у, ч. Здатність витримувати щось неприємне; терпіння. *Ну все – муї те"рпэц лóпнув!* С-17; [терпэц'] Х-1.

ТЕРПКИЙ [тэрпкиі] -а, -е. Кислуватий. *Шо в йóму [березовому соку]? Так, йак с колóд'аз'а вод'а. Ну врóд'і чут'-чут' йакійс' тэ:рпкиі... Ф-3.*

ТЕРПУХА [терп'уха] -и, ж., реліг. День напередодні Водохреща, коли цілий день постять, а увечері Водянуха – пісна вечеря. Л-4; [тирп'уха]. *На Тирп'уху ни йїж, то г'арного хлóпца вїтиршиш.* Ц-3.

ТЕРТА БАПКА [тэрта б'апка] -ойі -и, ж., кулін. Те саме, що БАБА³. П-51.

ТЕСЛИЦЯ

ТЕРТИ [тэрти] *тру, треш, недок.*

1. Масажувати частини тіла; натирати чимось. *Два дн'і тэрла спїртом р'уку.* Г-16, С-17. 2. Подрібнювати що-небудь за допомогою тертки. *Р'ано тэрла картóпл'у на картопл'áник'і.* С-17.

3. Очищати волокно на терлиці від костриці. *Йак треш конóпл'і, то х'усткойу замотáйїса по сáми гóчи.* С-17.

4. Чистити димар від сажі. *Б'уду тэрти сáж'у.* П-51. *Тре сáже тэрти.* Р-35.

ТЕРТИСЬ [тэртис'] *трус', трэс'а, недок.* 1. Рухаючись туди й сюди, зачіпати що-небудь, виявляючи цим свою радість. *А коті л'убїят тэртис об нóг'і.* С-17. 2. Нереститись (про рибу). *Б'рали каганэц' ловїти, йак риба трэт'с'а.* С-50.

ТЕРТУН [тэртун || тиртун] -á, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. В-10, Д-38, Д-39, Л-6.

ТЕРТУСНИК [тэртусник] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Р-7.

ТЕРТУШКА [тэрт'ушка || те"рт'ушка] -и", ж. Те саме, що ТЕРКА. *Тэрла картóпл'у, то те"ртушкойу пáлци подэрла.* С-17, Ж-11, О-32, С-59.

ТЕРТУШОК [тэрт'ушок] -шка, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. Ж-4.

ТЕРТЮХ [тэрт'ух] -á, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. У-6; [те"рц'ух] О-27; [тарт'ух] К-13.

ТЕРТЬ [тэрт'] -і, ж. Те саме, що ТРАЦІНА. *Терт' насїпалас' в черевїк.* Ж-15.

ТЕРУМБАХА [терумбаха] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. Б-8.

ТЕСАК [тесак] -á, ч. Великий ніж. *Вїстружи пáлку тесакóм.* К-71; [тисак] 3-2, М-19.

ТЕСИНА [тэсіна] -и, ж. Слід від удару сокири. [Не рубай до порога, бо як] *хтос' йе б'іремен:иї, то йак врóдиц'а дит'э, то та тэсіна б'уде на дит'эти.* Ч-15.

ТЕСЛИЦЯ [теслиц'а] -і, ж. 1. Спеціальна сокира для виготовлення корита. П-37. 2. Те саме, що ГАНЯ². П-46.

ТЕСТЬО

ТЕСТЬО [тэс'т'о] -а, ч. Батько дружини; тєсть. *Йак, е, йогó тэс'т'о звáвс'а?* П-51.

ТЕСЬЦЬОВА [тес'ц'óва] -оїї, ж. 1. Тєща. Ж-7. 2. Свєкруха. Ж-7.

ТЕТЕР [тэтер] -а, ч., орн. Те самє, що ТАТАРУК. М-2; [тэтэр] 3-39, О-5.

ТЕТЕРА [тэтэра] -и, ж., орн. Самка тєтерука. І-1, М-2.

ТЕТЕРВИЧА [тэ"тє"рв'ича] -і, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. П-53.

ТЕТЕРИВЕНЯТКО [тэ"тє"ривє"н'áткó] -а, с., орн. Маля тєтерука. П-32.

ТЕТЕРИХАТИ [тєтєр'ихати] 3 ос. одн. тєтєр'ихайє, недок. Токувати (про тєтерука). О-12.

ТЕТЕРИЦЯ [тэ"тє"р'иц'я] -і, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. Б-14, К-59.

ТЕТЕРИЧ [тэ"тє"рич] -а, ч., орн. Те самє, що ТАТАРУК. *Тэ"тє"рич і титирин'є.* 3-2.

ТЕТЕРІВКА [тєтєр'івка] -и, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. *Тєтєр'ук і тєтєр'івка.* 3-32.

ТЕТЕРКА [тэтэрка] -и, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. *Тэтэр с тэтэркóйу.* О-5, П-32; [тєт'ірка]. *От тєтєрук'є <...>, знáчит', йіх збирáйєц'а мн'іго, а тєт'ірка прил'ітáйє, знáчит', однá.* В-54; [т'іт'ірка] Н-16, О-14; [т'іт'урка] К-58; [т'іт'óрка] А-2, В-8, В-12.

ТЕТЕРОВИСЬКО [тєтєрóвис'кó] -а, с. Місце, де токують тєтеруки. С-65.

ТЕТЕРОКЬ [тєтєрóк'] -рк'у, ч., бот. Те самє, що СТЕПИР'Є. *Нарвáла тєтєрк'у – бóдєм йісти.* М-21.

ТЕТЕРУНЯ [тєтєрун'á] -áти, с., орн. Те самє, що ТЕТЕРИВЕНЯТКО. С-64.

ТЕТЕРУХА [тєтєр'уха] -и, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. С-64.

ТЕТЕРУЧИХА [тєтєруч'иха] -и, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. Ж-6, О-22.

ТЕТЕРУЧОК [тєтєручóк] -чкá, ч., орн. Те самє, що ТЕТЕРИВЕНЯТКО. 3-21, Ф-1.

ТЕЩЕЙКА [тэщчэйка] -и, ж., пєстл. Тєща. *Пішна тэщчэйка, пішна – до з'áт'а не в'ійшла.* (Вєсільна пісня). В-13.

ТИК

ТЭЛЬНА [т'эл'на] -и, ж. Кельня. Г-21.

ТЭМИТИ [т'эмити] -мл'у, -миш, недок. 1. Пам'ятати. *Йа тóго не т'эмл'у – булó давнó.* В-54, Д-21, Х-10. 2. [т'áмити]. Уміти, знати. *Молод'ийі вжє не т'áмл'ат ткáти.* Ч-11.

ТЭНУТИ [т'енúти] -н'у, -нэш, недок. Тягнути. В-31.

ТЭТИ [т'эти] тну, тнеш, недок. Ударяти. *Трэба сєбэ по кол'іну т'эти, то зáйєц' впадé.* (Жартівлива порада). Р-5.

ТЭТЬОРКА [т'єт'óрка] -и, ж., орн. Те самє, що ТЕТЕРА. М-16.

ТИБЕЛЬ [т'ібєл'] -б'ла, ч. 1. Різновид свєрдла. К-53. 2. Кілочок, за допомогою якого з'єднують бруси в стіні будівлі. С-17.

ТИБЕНЬКА [тибэн'ка] -и, ж. Те самє, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-58.

ТИВОЙ [тивóй] займ. Тої. 3-13.

ТИ Й [ти ї] спол. єдн. Те самє, що ТА Й. *Кáт'а, е:, роскáзувала... Вєс'іл'є булó, ти ї, кáж'є, то йак пушил'є тани'увáти вє'і... С-2.*

ТИЙВОНИКА [тиївóника] займ. Те самє, що ТИВОЙ. *Воні т'іл'кó гур'ілочку п'йут', йак тийвóника Андрóчикув ун'ук.* В-54.

ТИЙО [тийó] незм. Те самє, що ТЕСВО². *М'єсних то йа знáла, а тийй, котóри тийó... то йа не знáла.* В-16.

ТИДЕНЬ [т'ідєн'] -д'н'а, ч. Тиждень. *Йіздив до сєстр'і, тідєн' там був.* П-23. *Хл'єба вжє на тідєн' хапáйє мн'є.* Х-8, 3-14; [т'ідин'] 3-1, С-18, Ш-6; [тэдин'] В-25; [тэ́дин'] Г-9.

ТИК¹ [тик] тóка, ч. 1. Місце в клуні для молотьби зернових (у багатьох н. пп.). 2. Долівка в хаті. *Бєр'і змаж тóка.* К-58, Л-4, П-15, Р-33. 3. Місце, де токують тєтеруки. Б-24, В-29, 3-2, М-43, С-6.

ТИК² [тик] тóку, ч. Топлений жир зі свинячого сала. Р-2.

ТИК³ [тик] виг. Передає швидкий рух рукою. *І тої вжє такó корос пол'у, е, вєз'мэ тої сват [руку] и вжє так тої тик! – пириб'йут' руку.* В-54.

ТИКА

ТИКА¹ [ті́ка] -и, ж. Тичка, довга палиця. З-14.

ТИКА² [ті́ка] -и, ж. Те саме, що ГОЙНЯ. М-45.

ТИКАТИ¹ [ті́кати] -айу, -айеши, недок. Говорити старшим людям ти, а не ви. *Не тикай мені – йа с тобоюу тичок не тикала.* П-15, С-17.

ТИКАТИ² [ті́кати] -айу, -айеши, недок. 1. Устромлювати що-небудь у землю. *По картонлі в'зала гарбузі тикала.* С-17, К-20. 2. Паруватися. *Вовкі тикають.* С-6; [ті́кати]. *Сука т'кайе.* З-21.

ТИКАТИС [ті́катис] 3 ос. одн. тикаець;а, недок. Те саме, що ТИКАТИ² -2. *Вовкі тикають;а і собаки тикають;а.* С-6; [ті́катис'] З-21, П-4.

ТИКИ [ті́ки] част. Те саме, що ТИКО. *Ни впадé йабличко далиі йаблун'ки, тіки там же.* М-23.

ТИКЛО [ті́кло] -а, с. 1. Паличка з дірчастим кружком на нижньому кінці, якою збивають масло в масничці. З-2. 2. Ручка батога. Т-14, Г-40.

ТИКО [ті́ко] част. Тільки. *Не робіла – тіко дивілас'.* З-1, П-32, П-37, Ш-6. *Тіко вона́ бачи'ла йїх.* М-7, К-45, Ц-5. *Тіко ост'алас' тайа лавка, де сид'ла рідна мамка.* (Народна пісня). С-2.

ТИКО ВСЬОГО [ті́ко вс'огó] част. Тільки це, лише це. *Отó ході'ли по сел'і тіко кол'адов'али – тіко вс'огó.* П-37.

ТИКОНО [ті́коно] присл. Тільки що; щойно. *Тіконо ходіла в копіратіву.* Ш-6, Б-19.

ТИКШЕ [ті́кше] присл. вищ. ступ. Тихше. *Ану́, д'іти, тікше!* С-17; [ті́кши]. *Тікши йїдеш, дал'ши будеш.* С-2.

ТИЛ [тил] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². В-54, З-24.

ТИЛАПНУТИ [тил'апнути] -у, -еш, док. Упасти. *Латав, латав – тилапнув і вмар.* С-54; [тил'епнути] С-17.

ТИЛЕНЕ-ТИЛЕНЕ [тил'ене-тил'ене!] виг. Уживають для підкликання телят. П-15.

ТИЛЬБУЛЯ

ТИЛЄТО [тил'это] -а, ч. Телятко. Д-11; [тил'ато] З-47.

ТИЛИЙ [тилі́й || ти'єлі'єї] -а, ч. 1. Те саме, що ТАЛИНА². З-21, К-58, Л-5, П-53, С-27. 2. Валок граблів, у який вставлені зуби. *Д'івкі готув'али дв'ір – міли, тилийом загортали, заливали водоюу.* Н-4, К-58.

ТИЛИПУН [тиліпун] -а, ч., знев. Те саме, що КВАНДА. К-68.

ТИЛИСТИЙ [тилісті́й] -а, -е. Огородний, із великим животом. Р-21.

ТИЛИСЬКО [тиліс'ко] -а, с. Чимале теля. Л-1.

ТИЛИТИСЯ [тилітис'а] -л'ус', -лис'а, недок. 1. Отелюватися (про корову) (у багатьох н. пп.). 2. перен. Повільно виконувати якусь роботу. З-2.

ТИЛИШ [тиліш] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². *Хот'ів різати тилишом.* В-17.

ТИЛІЙ [тил'і́й] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². Г-5.

ТИЛІЛІ [тил'іл'і] незм., оказ. Закінчення, кінець. *П'ис'ла Л'і л'ітов'і тил'іл'і.* П-46.

ТИЛІЄ [тил'і́є] -а, с. Те саме, що ТАЛИНА². Ж-5, К-71, С-6. С-60.

ТИЛУБАХ [тилу́бах] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. *В й'ами самі тилубах'і – не буде чим годув'ати корову.* О-16, Д-15, К-53.

ТИЛУШКА [тилу́шка] -и, ж. 1. Те саме, що ТИЛИСЬКО. *П'асла своїе, трóха зан'імала чуже... Д'ви тилушки зан'імала.* Р-30, Л-4. 2. Молода корова, отелена вперше. *На ф'ерму пошла на роботу, тилушкі дойла в колхозі.* Б-54, П-21.

ТИЛЬ [тил'] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². М-36.

ТИЛЬБАТИ [тил'ба́ти] -а, -е. 1. Такий, що має великого живота. Г-16, С-17. 2. Сучка, яка носить плід. П-33.

ТИЛЬБУЛЯ [тил'бу́ля] -і, ж., знев. Вагітна жінка. *Найх'ужче, йак тил'бу́ля переїде дорóгу.* (Повір'я). Т-7.

ТИЛЬБУШИТИСЬ

ТИЛЬБУШИТИСЬ [тил'буші́тис'] 3 ос. одн. тил'буші́ц'а, недок. Чистити пір'я (про птаха). *Ку́ри тил'буші́ц'а – то́ буде дошч.* (Пові́р'я). Б-19.

ТИЛЬЄ [тил'йе́] -а́, с. Те саме, що ТАЛИНА². В-10, З-16, К-27, Ф-1.

ТИЛЬЙО [тил'йо́] -а́, с. Те саме, що ТАЛИНА². В-8.

ТИЛЬКО¹ [тіл'ко] част. обмеж. Тільки, лише. *Ті́л'ко там до́бре, де нас ни́ма.* К-20; [тіл'к'і] С-17.

ТИЛЬКО² [тіл'ко] займ. Стільки. *Од ми́ш'ей не схова́йтес'а, але не бу́ло те́йї на́ваз'і ті́л'ко.* М-6.

ТИЛЬКО-ТИЛЬКО [тіл'ко-тіл'ко] част. От-от. *Соба́ка ті́л'ко-ті́л'ко шо до́жене...* В-4.

ТИЛЮШИЧКА [тил'у́шичка] -и, ж., фаун. Те саме, що ТИЛІСТО. О-2.

ТИМ [тим] спол. Тому; для того. *Ви́рбу́ тим с'в'а́т'ат', шо кі́дали в'і́т':е пуд но́ги Ісу́сов'і.* Б-19. *Ше ба́ло ка́жут' бу́с'ол Іва́нко. Ото́ вин тим Іва́нко, шо вин іс то́го...* [чоловіка]. М-23, В-39.

ТИМНОТА [тимно́та] -і́, ж. Темінь. *Надво́рі така́ тимно́та, шо хоч ду́л'у да́ї.* С-17.

ТИМНЯЖИТИ [тимн'а́жити || темн'а́жити] 3 ос. одн. тимн'а́жит, недок. Нездужати, хворіти; хворобливий стан, коли то гаряче, то холодно. *Вс'у нуч ме^не́ тимн'а́жило.* С-17.

ТИМ ЩО [тим шчо] спол. Тому що. *Не йі́д'а́т', тим шчо ни да́й'ут'.* В-18. *Не вк'іса́є к'іс'і'єл', мо, тим, шчо в пла́стикових тих-о́... комед'і́ях все ро́шчин'а́йут.* С-48.

ТИНДАТИ [тіндати] -а́й'у, -а́й'иш, недок. 1. Повільно виконувати яку-небудь роботу. *До пувра́нка тінда́є, а все бес то́лку.* С-17; [тінд'ати] Г-1; [тін'з'ати] С-17. 2. Повільно йти, плентатися С-17; [тін'д'ати]. *Ше до ц'ейі́ по́ри л'ісом дес' тін'д'а́є. А коли́ в се^нло́ придé?* С-17.

ТИНКОВАТИ [тинкова́ти] -у́й'у, -у́й'еш, недок. Штукувати. К-70.

ТИРТИЦЯ

ТИНЯК [тин'а́к] -а, ч. Чучело тетері, яке використовували мисливці для приманювання самця під час полювання. В-54.

ТИНЯКА [тин'а́ка] -и, ж., знев. Те саме, що БРАКОНЬЙОР. К-58.

ТИНЬОВАТИ [тин'ова́ти] -у́й'у, -у́й'иш, недок. Добирати кольори під час ткання кольорових ряден чи килимів. *Фа́йни к'і́л'імок – мн'йіе тин'ова́ти.* С-17.

ТИПЕРИЧКА [типéричка] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. С-17.

ТИПЕРИЧКАЙ [типéричкай] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. С-56.

ТИПЕРИШНІЙ ДЕНЬ [типéришн'ій ден'] -ого -е, ч. Сьогодні. *Типéришн'ого дн'е на Ку́пала́ рвут' ле́пу... Вона́ помага́є.* Т-5.

ТИПЕЦ [тіпец] -и́ца, ч., бот. Неви́сока сивувата трава, яку погано косити (?). Ч-11; [ті'єп'іц']. *Ті'єп'іц' косі́ти о́й ва́шко.* В-54.

ТИПРО [тип'і́ро] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. С-21.

ТИПРУ [тип'і́ру] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. *Тип'і́ру шко́ла там.* Н-15.

ТИПЛШИЙ [типл'і́ший] -а, -е. 1. вищ. ступ. до теплий (у багатьох н. пп.). 2. перен. Ближчий родич; рідніший. *Вс'і́х на пережо́вини вже ни про́сит – типл'і́ших так'і́х ужé.* Ч-9.

ТИПТИ [типті́] -у́, -е́ш, недок. 1. Трясти. *Лубі́, йак ду́шу, а типі́, йак гру́шу.* К-67. 2. Витрясати що-небудь. *Вз'ала́ ми́шка и в с'ін'ах типла́...* С-17. 3. Шукати щось. *От нас типлі́ на кордо́ни!* О-2.

ТИПУХА [типу́ха] -и, ж., знев. Те саме, що КВАНДА. О-32.

ТИРИПЕЛЯ [тирипéл'а] -і́, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Р-19, С-56; [тирапéра] Г-42.

ТИРИПЕЛЬ [тирипéл'] -а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Г-23, Р-19.

ТИРНИШКА [тирні́шка] -и, ж. Чавунна сковорода на трьох ніжках. М-23.

ТИРТИЦЯ [тирті́ц'а || терті́ц'а] -і́, ж. Дошка, яку отримували від ручного

ТИРТУХА

розпилювання колоди. *Нав'іт' на до́ски... ше мойá ба́бушка... каза́ли ти́ртуці'ї*. П-37.

ТИРТУХА [тирту́ха] -и, жс., кулін. Те саме, що БАБА³. Т-23.

ТИСИ [тис'і] -ха, -с'е. Тихий. Г-21.

ТИСЛІЦЯ [тисл'іц'а] -і, жс. Знаряддя видовбувати корито зі стовбура дерева. В-39.

ТИСНІЙ [тисн'ій] присл. вищ. ступ. Тісніше. *Папру́жку тре́ба тисн'ій зробі́т'*. З-16.

ТИСНОТА [тиснота́] -і, жс. Тіснота. *В йіх ха́ти така́ тиснота́, шо ни пови́рну́тис*. С-17, С-25.

ТИСНЬОХА [тисн'о́ха || тис'н'о́ха] -и, жс. Плаття, сукня. *Го́л'ц'і поші́ли хоро́шу тис'н'о́ху*. Г-1.

ТИ СОВЕТИ [ти сов'єти] -их -ив, мн. 1. Представники радянської влади у період з вересня 1939 по червень 1941 року. *Прихо́дили ти сов'єти за́писувати в колго́сп... Нихто́ не йшов!* Ч-11; [ти сав'єти]. *При тих сав'єтах трóшки ході́ла [в школу] и вс'о, а по́сл'а трóшки при ц'ітих [саветах]*. Л-17. 2. Період з вересня 1939 по червень 1941 року, коли Західна Україна була у складі Радянського Союзу. *Пуча́лі гучи́ц'а за тих сов'єтив, а кунча́ла за н'імцив*. Ч-11, С-17; [ти сав'єти] Л-17.

ТИСОВИЙ [тисо́вий] -а, -е. Виго-товлений з тису (?); тесаний (?). *Сі́дит' Ма́н'ічка за тисо́вим сто́лом*. (Весільна пісня). П-36.

ТИСТО [тісто] -а, с., кулін. Тісто. В-45.

ТИСЯЧНИК [тис'ачник] -а, ч., бот. Гриб, який дещо нагадує цвітну капусту (?). М-11.

ТИТЕРАТКО [титера́тко] -а, с., орн. Те саме, що ТЕТЕРЕВЕНЯТКО. О-29.

ТИТИРУНС [титирун'е́] -єти, с., орн. Те саме, що ТЕТЕРЕВЕНЯТКО. *Титє́ра і титирун'є́та*. Д-21, С-21.

ТИТИРИХА [титири́ха] -и, жс., орн. Те саме, що ТЕТЕРА. С-50.

ТИЧКА

ТИТИРУЧКА [титиру́чка] -и, жс., орн. Те саме, що ТЕТЕРА. В-32, Н-13, П-4.

ТИТЯНКА¹ [тит'анка] -и, жс. 1. Варіант жіночого імені Тетяна. *На ста́рус'т' Тит'анка о́й попому́чилася...* С-17. 2. Оздоблювальний елемент плаття – складка по лінії талії. О-8.

ТИХИКО [тіхико] присл. Тихенько. О-20.

ТИХО БУДЬ [тіхо буд'!] незм. Наказ дітям заспокоїтися. О-35.

ТИХУС [тіхус] 1. -у, ч., мед. Тиф. *Слабі́х на тіхус опстрига́ли*. С-17. 2. перен., -а, ч. Якийсь непотріб. *На тіхуса вони́ мен'і!..* (Прокльон). В-54.

ТИЦЬ [тиц'] виг. 1. Назва дії за значенням *тікати*. *А йа йуї тиц' д'у́лу пуд са́ми нус...* С-17. 2. вж. у виразі **ТИЦЬ – БАБИН ГРИЦЬ** [тиц' ба́бин Гриц'] незм. Щось недоречно сказане. С-64.

ТИЦІОНИ [тиц'у́ні] -у́, мн. 1. Незначна, неосновна робота. *За ті́ми тиц'уна́ми не́ма́ ко́лі по йа́годи пу́тіті*. С-17. 2. Хатня робота. *Да́й йак втикті́ с ха́ти од тих тиц'у́ну...* С-17.

ТИЦЯЛО [тіц'ало] -а, ч., жс. і с. Той, хто виконує неосновну роботу або повільно її робить. *Тіц'ало ден' проти́ц'ало – лу́ч:е п пушпа́ до с'і́на*. С-17.

ТИЦЯНКА [тіц'анка] -и, жс., кулін. 1. Кисле молоко. П-15. 2. Те саме, що ОМАЧКА-1. С-8.

ТИЦЯТИ [тіц'ати] -а́йу, -а́йиш, недок. Повільно виконувати якусь неосновну роботу. *Ц'і́ли ден' ти́ц'а́йу. И робо́ти не́в'і́дно, і не́ма́ ко́лі прис'і́сти*. С-17.

ТИЧ [тич] -а, ч., фаун. Кріт; *Taipa europa* L. К-43.

ТИЧАЙКА [тича́йка] -и, жс. Текуча вода; невелика річка, струмок. *Пе́р'є́демо ше ц'у тича́йку, а да́л'і вже́ бу́де су́хо*. С-17.

ТИЧКА¹ [тічка] -и, жс. Те саме, що ТИКА¹. *На пасо́лу вже́ тре́ба тичк'і ста́вити*. С-17, Г-16, К-20.

ТИЧКА² [тічка] -и, жс. 1. Те саме, що ЛАЯ -1. *Тичка суба́ча*. Л-4, П-33,

ТИЧКА

П-53, С-6. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. В-29, К-53, С-65, Т-2.

ТИЧКА³ [тічка] -и, ж. **1.** фаун. Те саме, що ТИЧ. С-51; [тіч'ка] Т-5. **2.** ент. Земляний жук, який під'їдає картоплю. П-26, С-6. С-62: [то'чка] Л-13.

ТИЧКОВИЙ ВОЛОХ [тічковий во́лох] -ого -у, ч., бот. Те саме, що ТИЧКУН. М-23.

ТИЧКУН [тичкун] -а́, ч., бот. Квасоля звичайна з витким розгалуженим стеблом; *Phassolus vulgaris* L. В-18, Г-4, К-9, М-49, П-34, П-37.

ТИЧКУХА [тичкúха] -и, ж., бот. Те саме, що ТИЧКУН. С-30.

ТИЧНИЙ [тичний] -а́, -е́. Такий, що в'ється по тичці (про квасолі). *Тична пасо́ла*. Л-8.

ТИЧНЯ [тичн'а] -і, ж. Те саме, що ЛАЯ-1. М-34, П-20.

ТИЧУН [тичун] -а́, ч., бот. Те саме, що ТИЧКУН. К-58.

ТИ ШО [ти шо?!] виг. Висловлює велике здивування. *Ти шо?! Так тобі нивістка і сказала?* С-17.

ТИКА [тіка] -и, ж., збір. **1.** Те саме, що ЛАЯ-1. Р-35, С-1, Ч-2; [к'іка] М-19. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. *Тіка вóвча*. Б-19, Д-15, Д-16, О-9, С-64.

ТИКОНЬ [тікон'] част. Те саме, що ТИКО. *Але ш ми, т'ікон' маши́на ста́не н'іме́цька на сос'і, то ми вс'і вт'іка́ли*. Ш-7.

ТИКУВАТИ [тікува́ти] 3 ос. одн. тіку́є, недок. Те саме, що ТИКАТИ²-2. *Тічка тіку́є – не їди в ліс*. Ч-2.

ТІЛО [тіло] -а, с. **1.** Тулуб людини або тварини (у багатьох н. пп.). **2.** Шкіра людини. *Шку́ра на худóби, а в л'уді́ни т'іло*. С-17.

ТІЛОВИЙ [тіловий] -а, -е. Кольору тіла; бежевий. З-42.

ТІМИНИЦІ [тімініц'і] -иц', мн. Бруд на спітнілому тілі. С-30.

ТІН [ті́н] -а, ч. Тінь. *Хóдит' т'і́ном*. Л-4.

ТЛУСТИЙ

ТІПНУТИ [тіпнути] 3 ос. одн. ті́пне, док. Ударити в плече мисливця після пострілу (про рушницю). З-39.

ТІСЬОМКА [тіс'омка] -и, ж. Кольоровий шнурочок або вузька стрічка, пришиті до одягу як прикраса. М-6.

ТІТ [ті́т] -у, ч. Віконна замазка. Г-21, З-25; [к'і́т] С-17.

ТІПРИНЄ [тіті́рин'е́] -е́ти, с., орн. Те саме, що ТЕТЕРИВЕНЯТКО. В-12.

ТІЧА [ті́ча] -и, ж., збір. **1.** Те саме, що ЛАЯ-1. Б-8, Д-19; [ті́ча] О-27. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. Д-19.

ТІЧКА [ті́чка] -и́, ж., збір. **1.** Те саме, що ЛАЯ-1. *По горо́дах т'і́чка бйі́гає*. С-17, М-36, Ф-1, Д-5. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. Ж-14, З-32, К-47, П-44.

ТІШИК [ті́шик] -а, ч. Посудина, у якій товчуть сало. *Т'і́шик на стол'і*. П-15.

ТКАНИЦА [ткани́ца] -и, ж. Прикраса, виплетена з соломи, яку молодиці накладали на голову, поверх чого пов'язували невелику хустку. К-2.

ТКАНКА [тканка] -и, ж. Червона трикутна хустина молодиці. К-2.

ТКАЧКА¹ [тка́чка] -и, ж. Ткаля. Х-10.

ТКАЧКА² [тка́чка] -и, ж. Залізний гак на кінці дишла. Д-38.

ТКІДАЧ [тк'і́дач] -а, ч. Те саме, що КЛИН-2. Л-4.

ТЛОСЯ-ТЛОСЯ [тлос'а-тлос'а!́] виг. Уживають для підкликання корови. З-23.

ТЛУК [тлук] -а, ч. Дурень. Б-8, В-17, З-25.

ТЛУМАЧОК [тлумач'о́к] -ч'ка́, ч. Невеликий клунок. *Нич'о́ ни привизл'и́є, т'і́ко тійі́ тлумач'к'и́є*. С-2.

ТЛУМКИ [тлу́мки] -ів, мн. Дві з'єднані між собою торби, які вішали з обох боків плеча. Р-34.

ТЛУМОК [тлумо́к] -мка́, ч. **1.** Клунок. *Колес' с тлумка́ми ході́ли*. В-25. **2.** Наполовину заповнений мішок. П-6; [тлу́мок] Д-22.

ТЛУСТИЙ [тлу́стий] -а, -е. Жирний. *Вона́ не л'у́бит' тлу́стого мн'а́са*. Р-29, В-54, Л-9, О-12.

ТЛУЧКА

ТЛУЧКА [тлúчка] -и, ж. Палиця в маслoбійці, на якій кріпиться кружечок із дірками. *Берé тлúчку і гвoздíт мáсло.* Г-26.

ТЛУЧОК [тлúчок] -чка, ч. Те саме, що ВЕРЦИМАК. К-13.

ТЛУЩ [тлушч] -у, ч. 1. Жир. *Кíшку начин'али и кáшою йач'м'ін:ою... гречáною кáшою, картофл'ами, ну. А красил'и тлúшчом, ну (то на Нoвiй рук).* Д-3. 2. Жирне м'ясо. Г-5.

ТЛУЩА [тлúшча] -и, ж. Те саме, що ТЛУЩ-1. Л-11.

ТЛЬОНЬКА-ТЛЬОНЬКА [тл'óн'ка-тл'óн'ка!] виг. Уживають для підкликання теляти. С-51.

ТНУТИ [тnúти] тну, тнеш, недок. Стріляти. *А н'íмци починáют' тnúти з автомáта.* Г-26.

ТОБИ [тобі] підсил. част. *Тво́го гонúка йа ї не познáла – пастушóк тобі.* С-17. *Лиснік пріде – нeмá бил'ета, воз'мé тобі йáгоди росіпле, е, наб'ірач'а пубіе.* Л-17.

ТОВАР [товáр] 1. -а, ч. Шкура для пошиття чобіт або черевиків. Д-31. 2. -у, с., збір. Велика рогата худоба. *Нáше товáр вже пошлó на пáшу?* С-17, Г-16, К-20. ч., збір. *Товáр с'огóдн'а так д'азувáв...* Г-21.

ТОВДІ [товд'і] присл. *Тоді. Морóз товд'і був!..* Ж-5, М-43; [товді]. *Хлóпци товді насмихáйуца з дивчáт.* К-7.

ТОВКАНИЦЯ [товканіц'а] -і, ж. 1. Те саме, що ВЕРЦИМАК. Г-8; [товкан'іца] П-37. 2. кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Д-33, О-32, С-38; [товканіца] М-49, К-40, М-48, О-2; [товкан'іца]. *Товкан'іца – ёто пйурé картоф'ел'не товкан'іца.* С-46, Б-12; [тувканіц'а] О-16, Ш-5.

ТОВКАНИЦИ [товканіци] -ніц, мн., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Х-12; [товканіц'і] П-8.

ТОВКАТИСЯ [товкáтис'а] мн. мин. ч. товкáлис'а, недок. Випробовувати крашанки на міцність. *На Вели́ден' ми товкáлис'а крашанкáми.* П-6.

ТОГО

ТОВКАЧ [товкáч] -á, ч. 1. Дерев'яний пристрій розтовкувати картоплю, зварену для свиней. *Так товк картопл'у, шо товкáч тріснув.* С-17, С-38. 2. Невеличкий кілочок для набивання порошу в гільзу. О-14. 3. перен., зруб. *Дурень. Муї товкáч знов пйáни л'ізе.* С-17.

ТОВКАЧКА [товкáчка] -и, ж. Те саме, що ТОВКАЧ-1. Г-28.

ТОВКАЧЕЧКА [товкáчечка] -и, ж. Те саме, що ТОВКАЧ-2. Ж-14.

ТОВКАЧИК [товкáчик] -а, ч. 1. Те саме, що ТОВКАЧ-2. О-22. 2. перен. Ріг козла без відростків. Б-14.

ТОВСТІЙ [тóвстий] -а, -е. 1. Не тонкий (у багатьох н. шп.). 2. Те саме, що ГРУБА²-2. В-10, Р-5.

ТОВСТУХА [товстúха] -и, ж. Товста жінка. *Мáти товстúха, дочкá красúха, сен п'ірип'іл – вéлитив надв'ір.* (Відгадка: піч, вогонь, дим). Н-14.

ТОВЧ [товч] -и, ж. Борошно грубого помолу з відходів, яке використовують для годівлі домашніх тварин; осипка. *Насіп тóвчи в видрó, хаї мóкне.* С-17.

ТОВЧАНКА [товчáнка] -и, ж., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. С-30; [тоўчáнка]. *Тепér в нас все кáжут' тоўчáнка.* М-43.

ТОВЧЕНИК [товчéник] -а, ч., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Т-6.

ТОВЧЕНИКИ [товчéники] -у, мн., кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. В-11.

ТОВЧИ [товч'і] -чу́, -éш, недок. Товкти. *Бúду товч'і бúл'бу.* П-23, К-70.

ТОВЧОК [товчóк] -чка, ч. Поштовх. *Стр'ілиш – і товчкá дас'т' стрéл'ба.* Ф-1, Д-39, К-53.

ТОГДІ [тогд'і] присл. Те саме, що ТОВДІ. В-19; [тогді]. *А вони тогді: "Тóл'ік... Тóл'ік... Йак ти нас ошукáв!"*. П-36, В-13, К-45, Н-21.

ТОГО [тогó] сл.-параз. Замінник паузи під час пригадування чогось. *Спувáli, і тогó... грóши ге л'úде клáли на базáри.* Т-4. *Л'ічат йак'імс' так'іми,*

коп то́го... коп пуктоверну́ти ко́го.
ТОДИ^{С-2}.

ТОДИ [тоді] присл. Те саме, що ТОВДІ. Збира́йє вс'і друшк'і тоді́ та́йя молодáйя, о. Ч-9, В-18.

ТОЄ¹ [то́йе] займ. Те. *І йа кра́ду то́йе про́со мишкáми – так сні́ц'а мин'і.* Х-7.

ТОЄ² [то́йе] -і, с., бот. Лікарська рослина (?). *Вз'áти св'аче́ніи а́ркуш, йак-то на Прóводи розда́йєц':а, і то́йу, таке зі'л':е... В-54.*

ТОЄ-СТОЄ [то́йе-сто́йе] займ. Те-се. *Прі́де н'е́мец и б'у́де тут вас б'іт'і і баба́м щик'і р'е́зат'і, і то́йе-сто́йе.* П-10.

ТОЖ [тож || тош] част. Те саме, що ТОЖЕ. *То тож бу́ло дес' в русáлни тіден'.* З-6. *І йа тош так д'у́майу.* Г-42.

ТОЖЕ [то́же] част. Теж, також. *Да́й, Бо́же, за́втра то́же.* (Приказують до чарки). С-17, Г-16, К-20.

ТОЖИТЬ [то́жит'] част. Те саме, що ТОЖЕ. *А пу дру́гуйу сто́руну гурба́ то́жит' се'ло́ бу́ло.* Х-3. *На вичурни́ц'ах ігри то́жит' бу́лі.* Г-32.

ТОЙ¹ [то́й] займ. 1. Той (дальший). *Ц'о́ї пійвен' наш, а то́й сус'ідув.* С-17. 2. Цей. *А йак фа́йно с'н'іва́ли, усóб'іно ту п'іс'н'у – в по́л'і б'і́р'о́за.* Б-16, З-1, С-8.

ТОЙ² [то́й] у зн. означеного артикля. *А вун стуйі́т собі́, йак то́й д'у́рен'.* С-17.

ТОЙ³ [то́й] то́го. Указівка на невизначену особу; зрідка узагальнює думку багатьох. *В клуб'і то́же те'пéр, йак то́й ка́зав, та́йяк в бардаку́ йако́му.* Л-4. *Все пок'іну́ли і ше тї́л'ко, шо бу́ло, йак то́й ка́зав, на нас, так' і п'ішлі.* З-27.

ТОЙВО¹ [то́йво] тоговó, займ. Те саме, що ТОЙ. Г-21, С-17, Ч-6; [ту́йво] У-12.

ТОЙВО² [то́йво] слово-вставка. Уживають, коли забули назву якоїсь реалії. *Мен'і ка́зав... ну... то́йво... шо то пуд л'ісом живé... то́го Талимо́нового сіна... Ж-14.*

ТОЙВОНО [то́йвоно] займ. Той, а не цей. З-5, П-32, Щ-1.

ТОЙВОНОЧКЄ [то́йво́ночк'е] займ. Те саме, що ТОЙВОНО. З-5. **ТОКОВИЩЕ**

ТОЙГО [то́йго] займ. Те саме, що ТОЙВО. *Так ка́зав мин'і... то́йго... Кóл'а Срул'.* С-17.

ТОЙО [то́йо] займ. Те саме, що ТОЙВО. Ч-6.

ТОЙОВО [то́йово] займ. Те саме, що ТОЙВО. Ч-6.

ТОЙОВОЙ [то́йово́й] займ. Те саме, що ТОЙВО. Ч-6.

ТОЙОГО [то́його́] займ. Те саме, що ТОЙВО. С-17.

ТОЙОЙ [то́йо́й] займ. Те саме, що ТОЙВО. Ч-6.

ТОК¹ [ток] -а, ч. Те саме, що ТИК¹⁻³. О-14, Р-13, Т-8, Ч-5.

ТОК² [ток] -у, ч. Токування тетеруків. *Ток зак'інчї́вс.* А-2.

ТОК³ [ток] -у, ч. Те саме, що ТИК². *То́ком полі́ти картóпл'у.* Р-29, Б-38.

ТОК⁴ [ток] -у, ч. Електричний струм. *Тимо́шову жу́нку забі́ло то́ком.* Г-16, С-17.

ТОКАР [тока́р] -а, ч. Те саме, що ТИЧ. *То́чит' зе́мл'у тока́р.* М-53.

ТОКИ [токі́] -їв, мн. Те саме, що ТИК¹⁻³. У-4.

ТОКЛИЩЕ [то́клищче] -а, с. 1. Те саме, що ТИК¹⁻³. Н-21. 2. Місце, де сплять дикі кози. Н-21.

ТОКМАЧ [токма́ч] -а́, ч., кулін. 1. Те саме, що ТУВМАЧИ. В-10. 2. Пиріжок з вареної розтовченої картоплі. Х-10.

ТОКО [то́ко] част. Те саме, що ТИКО. К-18.

ТОКОВИЛО [токові́ло] -а, с. 1. Те саме, що ТИК¹⁻³. *До токові́ла не підхо́д'.* П-46, З-39, К-58, М-49. 2. Місце відпочинку великої рогатої худоби, коли вона цілий день на пасовищі. К-58. 3. Те саме, що ТОКЛИЩЕ-2. С-62. 4. Місце, де сплять вовки. Ч-2.

ТОКОВИСЬКО [токові́с'ко] -а, с. Те саме, що ТИК¹⁻³. *Тут йї́хн'е токові́с'ко.* П-26, Б-19, П-52, С-58; [токові́с'ко] П-32, С-53; [токові́ско] З-1, Н-21.

ТОКОВИЩЕ [токови́щче] -а, с. Те саме, що **ТОКІК**¹⁻³. В-2, Д-39, З-16, М-45; [токови́щче] Г-15, Ж-5, С-60; [токов'і́щче] В-8.

ТОКУВАТИ [токува́ти] 3 ос. одн. току́йє, *недок.* 1. Особливим криком, який супроводжується відповідними рухами, підкликати самок (про тетерука). (у багатьох н. пп.). 2. Паруватися (про собак). *Г'іка коли́ току́йут' соба́ки.* Д-7.

ТОКУВАТИСЬ [токува́тис'] 3 ос. одн. току́йєц':а, *недок.* Паруватися (про вовків). *Вовкі́ току́йуц':а на Громні́ци.* Ч-5.

ТО КУМ, ТО ТАРАРА [то кум, то тарара́] *виг.* Наслідування голосу жаб. *Раж'а́т' ж'а́би – то кум, то тарара́.* М-43.

ТОЛИЙ [толі́й] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². М-2.

ТОЛОБАШКА [толоба́шка] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. М-34.

ТОЛОБОМ [то́лобом] у зн. *присл.* Те саме, що БАЛБТЮКОМ. З-16.

ТОЛОКОЮ [толоко́йу] у зн. *присл.* 1. Виконувати якусь роботу за допомогою запрошених людей, які працюють тільки за пригощання. *Пі́рйє нат' дєрла толоко́йу.* С-17. 2. Те саме, що ГУСАКОМ. Г-15.

ТОМОЛОК [томоло́к] -лка́, ч. Молоток. Р-7.

ТОН [тон] *займ.* Те саме, що ТОЙ-2. *Тон свойа́к був.* Ж-7. *Он'і хот'ілі́ забра́т'і тон пл'ац і ту́йу це́рков пуд^м кос'ц'о́ла.* М-51; [тун]. *Так оста́лас'а в тун спо́суб.* М-51.

ТОНКУНОГ [тонкуно́г] -у, ч., *бот.* Рослина, з якої робили невеликі віники (?). С-11.

ТОНО [тоно́] *част.* Тільки; лише. *В клуби л'уде́ї не було́, тоно́ самі́ хустк'і́* (тобто дівчата і жінки). (Жарт). С-17.

ТОНЧІЙШИЙ [тонч'і́ший] -а, -е, *вищ. ступ.* Тонший. *Де тонч'і́ша коса́* ('селезінка'), *то ме́нша зима́.* (Повір'я). М-36.

ТОНЬ [тон'] -і, *ж.* Ополонка в льоду. Д-20.

ТОПОРИЩЕ

ТОНЯ [то́н'а] -і, *ж.* 1. Куші, де мисливці сидять у засідці. П-15. 2. Місце, де тягнуть невода. П-15.

ТОПІР [топ'і́р] *присл.* 1. Тепер. В-54. 2. Опісля; після цього. *Бойе́ри ц'ілі́й ден' танц'у́йут', а топ'і́р забира́йут' молоду́йу до сибé.* В-54.

ТОПРИКО [топ'і́рико] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Топ'і́рико пострóйли в нас це́ркву.* О-11.

ТОПІРІЧКА [топ'і́р'ічка] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. В-19.

ТОПІРІЧКИ [топ'і́р'ічк'і] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Молоде́йу все ході́ла бес ху́ск'і, то топ'і́р'ічк'і́ все крén'кайє.* С-17.

ТОПІРКА [топ'і́рка] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Алі́ вже топ'і́рка ни гово́рат так.* Ч-4; [топ'і́рка]. *Буле́ ше д'іти [у батьків], буле́ мойі́ сєстри.* *Ше то́п'і́рка йє дв'і.* З-23.

ТОПІРКАВО [топ'і́ркаво] *присл.* Тільки що. К-33.

ТОПІРКО [топ'і́рко] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Д'а́т'ко каза́ли, а стрі́йко то топ'і́рко по-новоче́сному.* К-45.

ТОПІРО [топ'і́ро] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *То вже йі́ [дорогу] пола́дили топ'і́ро.* С-25, З-2, Ц-1; [то'п'і́ро]. *То'п'і́ро так: шо вис'і́л':є, шо по́хорон – йі́днаково харч'і.* К-38.

ТОПІРУ [топ'і́ру] *присл.* 1. Те саме, що ТЕПЕРА. *Була́ і шко́ла, де і топ'і́ру, за́раз шко́ла.* П-37. *Топ'і́ру вже їду додо́м.* С-17, М-21, О-32, П-34, Х-7, Я-1. 2. Те саме, що ТОПІРКАВО. М-21.

ТОПІРУЧКУ [топ'і́ручку] *присл.* Те саме, що ТЕПЕР. *Топ'і́ручку тако́го не чу́ти.* С-8.

ТОПОР [топо́р] -а, ч. Велика сокира для обтесування колод. *Топо́р тєса́ти коло́ду, соки́ра – рубáти дрóва.* В-3.

ТОПОРИСЬКО [топорі́с'ко] -а, с. Держак сокири. *Заб'у́ в топорі́с'ко клі́на.* Г-38, П-26.

ТОПОРИЩЕ [топорі́шче] -а, с. Те саме, що **ТОПОРИЩЬКО**. *И йак вун рубайіе дрóва, шо топорі́шче так подрашчів?* С-17, Г-16, К-20.

ТОПТАНИ КАРТОПЛІ [то́птани карто́плі] *мн.*, кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. В-52.

ТОПТАНКА [топта́нка] -и, ж. Ви-топтана стежка. *Не зна́ли, не в'ідали, де ко́н'і пої́хали – горóйу-долино́йу за сво́йейу дитино́йу, стéжкоюу-топта́нкоюу за сво́йейу коха́нкоюу.* (Весільна пісня). Д-18.

ТОР [тор] -а, ч. Паз по краю клепки у бочці, куди вставляють дно. Д-20.

ТОРА [то́ра] -и, ж. Залізнична колія. Ч-9.

ТОРБАЙ [торба́й] -а, ч., *знев.* Те саме, що ТОРБАЧ. *Торба́йі, бо ході́ли с торба́ми.* Л-7.

ТОРБАЧ [торба́ч] -а́, ч., *знев.* 1. Той, хто ходить з торбами, напр. жебрак. *Зна́йс'а бага́ч з бага́чем, а торба́ч с торба́чем.* Т-16. 2. Ті, що їдуть із сумками, наповненими продуктами. *Торба́чі прийі́дут в субóту і кру́т'ат су́мку на па́лцови, а в нид'і́лу лет' і́йх дот'а́гнут до авто́буса.* С-17.

ТОРБЕТА [торбе́та] -и, ж., *згруб.* Те саме, що ТОРБЕХА. С-17.

ТОРБЕХА [торбе́ха] -і, ж., *згруб.* Велика торба; велика сумка. *До Лу́чка нато́кала торбе́ху са́ла.* С-17.

ТОРБЕШНИК [торбе́шник] -а, ч., *знев.* 1. Те саме, що ТОРБАЧ. С-17. 2. Той, хто їздить з великими сумками. *О! в́же торбе́шники пода́ліс на гавто́бус, а до́ма робі́ти ни хо́чут.* С-17.

ТОРБИНА [торба́йна] -и, ж. Невелика торба. Х-7.

ТОРБОХВАТ [торбо́хвát] -а, ч., *знев.* Те саме, що ТОРБЕШНИК-2. С-17.

ТОРИГНУТИ [торі́гнути] -у, -еш, *док.* Ударити в плече після пострілу (про мисливську рушницю). *Прикля́д то́ригнув в плече́.* К-3.

ТОРІЧНИЙ [тор'і́чний] -а, -е. Торішній. 3-39; [тор'і́чн'і]. *Тор'і́чн'а то́чити!* 3-24.

ТОРКАВКА [то́ркавка] -и, ж., кулін. Те саме, що ГОМАЧКА-1. *Йіли то́ркавку на христі́нах, з сі́ру така́...* С-51.

ТОРОБУШКА [торо́бушка] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. П-20.

ТОРОКА [торо́ка] -и, ж., *вж. перев.* в *мн.* ТОРОКИ [торо́ки] -ок, *мн.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Р-35.

ТОРОЧКА [торо́чка] -и, ж. 1. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-2. 2. Мереживо. Л-24.

ТОРОЧКИ [торо́чки || торо́чкэ] -чо́к, *мн.* 1. Кінці ниток основи, яких не можна доткати. В-13, Ч-6. 2. Зав'язочки біля фартуха. Х-7.

ТОРФІСЬКО [торф'і́ско] -а, с. Те саме, що ТОРХОВИСЬКО. К-13.

ТОРХЛЯНИЙ [торхл'ані́й] -а́, -е́. Такий, що у перемішку з торфом. *На то́рхл'ане́ по́ле гно́йу ни́ дайé.* М-23.

ТОРХОВИСЬКО [торхо́вис'ко] -а, с. Місце, де добувають торф. Х-7.

ТОРЧАК [торча́к] -а́, ч., *бот.* Насінний пагін часнику. О-16.

ТОСІ-ТОСІ [то́сі-то́сі!] *виг.* Супроводження гри дітей ударянням однієї долоні в другу. *То́сі-то́сі, сві́ни в горо́сі, поро́ата не вс'і – полови́на в говс'і.* С-17.

ТО СЬОЄ, ТО ТОЄ [то с'о́йе, то то́йе] в *зн. займ.* Що-небудь. *То с'о́йе, то то́йе зйісі.* С-38.

ТОТО [то́то] *підсил. част.* Дуже, надзвичайно. *То́то ліні́ви наші сині́ско!..* С-17.

ТОУЧКА [тоу́чка] -и, ж. Те саме, що ТИЧКА³. Л-13.

ТОХЛИТИ [тохлі́ти] -хл'у́, -хлі́ш, *недок., знев.* Пити. *Тохлі́в би ден' и нуч самогон'а́ру, но ни робі́ти.* С-17.

ТОХМАЧИКИ [тохма́чики] -ів, *мн.*, кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Д-21.

ТОЧЕ [то́че] *присл.* Колись. *Жі́ти було то́че до́бре.* К-58.

ТОЧАР [точа́р] -а, ч. Те саме, що ТИЧ. О-23.

ТОЧИТИ¹ [точі́ти] *3 ос. одн. то́чит, недок.* Рити нори (про крота). *А кроті́* **ТОЧИТИ** *є ти́нку то́чат и вс'о!..* С-17.

ТОЧИТИ² [точі́ти] *3 ос. одн. то́чит', недок.* Те саме, що ТОКУВАТИ-1. *На паго́рку то́чат' тетеру́кі.* Д-21.

ТОЧКА¹ [то́чка] *-и, ж., фаун.* Те саме, що ТИЧ. В-8, У-4.

ТОЧКА² [то́чка] *-и, ж., нове.*
1. Військові укріплення; дот. *То́ч'ки' вс'о робіли круго́м на́шого села́.* Н-5.
2. Крамниця, де продають горілку. *С'удн'і іду на то́чку.* В-2. **3.** Хата самогонниці. *Йе ї гор'ілку прода́йт' <...>. А в нас то́ч'к'і ка́жут'.* Р-2. *Вже ідеши на Га́н:ину то́чку?* С-17.

ТОЧКОВИЛО [точко́віло] *-а, с.* Те саме, що ТИК¹-3. З-29.

ТОЧКУВАТИСЬ [точкува́тис'] *3 ос. одн. точку́єц':а, недок.* Те саме, що ТОКУВАТИ-2. *Су́ка точку́єц':а.* С-58.

ТОЧНС [то'чн'є́] *-і, ж.* Те саме, що ЛАЯ-2. П-23.

ТОЧНИЦЯ [точні́ц'а] *-і, ж.* **1.** Те саме, що ЛАЯ-1. Ч-5. **2.** Те саме, що ЛАЯ-2. З-29.

ТОЧНЯ [точн'а́] *-і, ж.* Те саме, що ЛАЯ-1. М-43.

ТОЧОК¹ [точо́к] *-чка́, ч.* Те саме, що ТИК¹-3. Л-9, С-19.

ТОЧОК² [точо́к] *-чка́, ч.* Те саме, що ТИЧ. Ж-5.

ТОШНОТИК [тошно́тик || то'шно́ти'к] *-а, ч., кулі́н.* Те саме, що БЕЦЬ. *Напикла́ то'шно́тики.* Ж-8.

ТОЩАК [тошча́к] *-а́, ч.* Худа тварина. Ж-14, Л-5, Ч-2.

ТОЩИЙ [то́щий] *-а, -е.* **1.** Худий. Н-19, Н-21, С-65. **2.** Хворобливий. Н-19, Н-21, С-65.

ТПРУ [тпру!] *виг.* Уживають, щоб зупинити запряжених коней. Г-16, С-17; [тпр-р-р!] С-17; [пру!] С-17.

ТПРУТЮ [тпру́т'ю] *виг.* Уживають як запрошення дітей на прогулянку. С-17; [тпру́т'і] С-17; [пру́т'ю] С-17.

ТРА [тра] *присл.* Треба. *Тра до с'іна їти.* С-17, Г-16, К-20.

ТРАБУЛО [трабу́ло] *присл.* **ТРАХ** було; потрібно. *Трабу́ло йісти бра́ти, не був би голо́дни.* С-17; [требу́ло]. *Одна́ йа доч'ка́ була́ – требу́ло за́муш од:а́ти, то требу́ло поса́гу.* П-19.

ТРАВИЦЯ [траві́ц'а] *-ци, ж., бот.* Трава. *Йак на Громні́ци п'івин' нап'ієц':а воді́ци, то на Йу́р'я в'іл напасе́ц':а траві́ци.* (Пові́р'я). П-37.

ТРАВОНАЙ [травозна́й] *-а, ч.* Той, хто знається на лікарських травах. З-6.

ТРАЙДАЧОК [трайдачо́к] *-чка́, ч.* Коротенька пісня до танцю. З-23.

ТРАМ [трам] *-а, ч.* **1.** Те саме, що КОЗЛА-1. Б-19, В-23, З-1, К-58, Н-21. **2.** Високі закопані в землю підставки, на яких розрізали колоду на дошки. *Зако́паній – тра́м, а йак переноси́ти – то козлі́.* Д-21.

ТРАМИНА [трамі́на] *-и, ж.* Те саме, що РАБРИНА. З-26.

ТРАНЖЕРИТИ [транже́рити] *-у, -иши, недок.* Те саме, що ТРИНЬКАТИ. *Транже́рити гро́ш'і то вс'і вм'і́ют'.* С-25; [транжі́рити] С-17.

ТРАНЗИЛЬ [транзі́л'] *-а, ч., вж.* частіше в мн. **ТРАНЗИЛІ** [транзі́лі'] *-ів.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. П-53.

ТРАПАЛЯС [трапал'а́с] *-а, ч.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Б-11; [трапел'о́с] П-31; [трапил'о́с] Ц-2; [трап'і́л'о́с] Х-15.

ТРАПУНОК [трапу́нок] *-нка́, ч.* Випадок. *Був ми́н'і та́кії трапу́нок...* К-58.

ТРАСОВИЧИНА [трасовичи́на] *-і, ж.* Грузьке болотисте місце. Ж-15.

ТРАСЦЯ [тра́с'ц'а] *-і, ж., мед.*
1. Якась хвороба, яку насилають прокльоном. *А ха́й то́бі тра́с'ц'а!..* С-17. *А тра́с'ц'а тво́юї ма́тири!* С-17. **2.** Дуже худа людина. *Та ді́вка йак тра́с'ц'а.* С-66.

ТРАТИЙ [тра́тій] *-а, -е.* Третій. В-13.

ТРАХ [трах!] *виг.* **1.** Уживають для наслідування звуків пострілу. *Трах і трах в л'іси охот'нік'і.* С-17. **2.** [трах-

тра́х!]. Звуконаслідування стрільби. С-17.

3. Звуконаслідування впалого предмета.

Трах! – упало мені с'удиво́ уго́л'. <...>

ТРАХНУТИ [трахну́ти] *з рук вірвалас'я.* П-10.

ТРАХНУТИ [трахну́ти] -у, -еш, док. Поцілити (про блискавку). *Бах! Ше не всп'іли л'уде оди́ті, у ййй [копицю] тра́хнув гр'ім і спал'єв.* Б-6.

ТРАХТ [трахт] -у, ч. Військова дорога, викладена камінням. Ч-1. Бруківка. Ж-16.

ТРАХ-ТРАХ-ТРАХ [трах-трах-тра́х!] виг. **1.** Те саме, що ТРАХ-2. С-17. **2.** Звуконаслідування терлиці, коли проводять первинний обробіток стебел льону. *Ба́ло, ви́йдиш надву́р, то в ц'у по́ру те́рници вже трах-трах-тра́х!* С-17, Б-14.

ТРАЧ¹ [трач] -а́, ч. **1.** Той, хто розрізує вручну колоду на дошки. *Трач'і то обі́чно назива́лис'я л'уде, вони́ р'ізал'и кол'оди.* П-37. *Вин був траче́м, тра́чку різа́в на стол'ці.* В-54, К-70. **2.** Те саме, що ТРАМ-2. Б-19.

ТРАЧ² [трач] -а́, ч. Те саме, що ПРАЧИК. К-70.

ТРАЧИНА [трачи́на] -и, ж., збір. Тирса від різання деревини. Г-34; [траці́на] Г-4; [троці́на]. *В нас про́сто ка́зали троці́на, а типе́р по-ру́ски ка́жут' тирса́.* П-37, М-43, П-48; [троці́на] 3-6.

ТРАЧКА [тра́чка] -и, ж. Дошка, отримана від ручного розрізання колоди поздовжньою пилою. *На ко́злах тра́чку різа́ли.* 3-37, Б-18, В-54, П-4.

ТРАЧОВАННЄ [трачова́н':є] -а, с. Різання колоди на дошки. П-37.

ТРАЧОВАТИ [трачова́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Уручну розпилювати колоду на дошки. В-13, К-70; [трачува́ти] П-37.

ТРАЧОВЕННЄ [трачова́н':є] -а, с., збір. Те саме, що ТРАЧИНА. Ж-7.

ТРЕ [тре] присл. Треба. *Тут тре попере́к ора́ти.* С-15, К-58, П-24, С-1. *Дв'є па́ск'і тре по́лож'іт'і, два мазу́рк'і [у великодний кошик].* В-34.

ТРЕБЕ [тре́бе] присл. Те саме, що ТРЕ. Р-21.

ТРЕБУВАТИ [требува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Вимагати. *В ба́би все гро́ши тре́бу́ют.* С-17. *Ста́л'і бат'ушк'і́ вс'уда тре́бува́ти мис'ц'а́ сво́й.* С-36.

ТРЕБУХ [требу́х] -а, ч., анат. Орган травлення тварин. В-17.

ТРЕБУХА [требуха́] -ів, мн., анат. Те саме, що ВЕНТРОБИ. В-3, Д-21, 3-39; [трибуха́]. *Трибуха́ охот'н'ік да́йє го́нчому.* Д-21, 3-39.

ТРЕБУХИ [требухі́] -ів, мн., анат. Те саме, що ВЕНТРОБИ. Г-15.

ТРЕБУШИТИ [требуши́ти] -у́, -у́иш, недок. Те саме, що ТЕЛЬБУШИТИ. *Йак требуши́ти тхора́, то но́са зату́ла́й.* Т-2.

ТРЕНДЗІ [трє́нз'і] -ів, мн. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. К-23; [трє́нз'л'і] Б-24, К-13, Т-8.

ТРЕПАТИ [трепа́ти] -а́йу, -а́йеш, недок. **1.** Витріпувати льон за допомогою трепачки. Д-33; [трипа́ти] Г-16. **2. перен.** Розпускати плітки. *Та́йя трипа́чка знов трипа́йе про ми́не вс'а́ку га́дос'т'.* С-17. **3. перен.** Жадібно їсти. *Го́лодни, то і трипа́йе вчора́шн'і боршч.* С-17.

ТРЕПАЧКА [трепа́чка] -и, ж. **1.** Спеціальна лопатка для витріпування прядива від залишків стебел. *Трепа́чка така́йя і ка́лдуб, і бі́ його́, бі́ л'он, шоб ві́трипати коро́сту.* Д-33; [трипа́чка] В-4. **2. перен., знев.** Те саме, що КВАНДА. С-17.

ТРЕПКА [тре́пка] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Т-8.

ТРЕПЛИК [тре́плик] -а, ч., кулін. Те саме, що БЕЦЬ. У-8.

ТРИПЛИТИ [трипли́ти] -л'у́, -л'єш, недок. Те саме, що ТРЕПАТИ-2. *Ти вже йа́зіком хоч ни трипл'і.* П-36.

ТРЕПЛО [треплó] -а́, с. Те саме, що КВАНДА. С-5.

ТРЕТИНА [трє́т'є́на] -и, ж. Третя частина від цілого. Ч-6.

ТРЕТІЙ МИСЯЦ [трє́т'і́й мис'ац] -т'ого́ -а, ч. Березень. *То ше бу́ло трє́т'ого́ мис'аца́.* Л-4.

ТРЕТІЙ РУД [трет'їй руд] -*т'ого роду, ч., перен.* Те саме, що ЗАПОРОЖЕЦ. К-2.

ТРЕТЬОНКА [трет'онка] -*и, ж.* Широкий залізний обідок на маточині колеса. 1-42.
ТРЕТЬОРИДНІ

ТРЕТЬОРИДНІ [трет'оридн'ї] -*н'а, -н'е.* Троюрідний. *Трет'оридних в нас кл'эчут* (на весілля). 3-6.

ТРЕТЮХА [трет'уха] -*і, ж.* Скляна банка місткістю 0,75 л. *Вз'али^е трет'уху воді^е в л'іс за йагодами і віпили^е.* Н-21.

ТРИБА [тріба] -*и, ж.* Широка польова дорога. *Йіхали трибойу до селá.* К-57.

ТРИБУВКА [трибúвка] -*и, ж.* Молотарка. Г-32.

ТРИВІНКА [трив'інка || трив'інка] -*и, ж.* Те саме, що ЯТРОХА. П-21, О-32; [трив'інки]. Три невістки в хаті. Ф-3.

ТРИВКІ [тривк'ї] -*á, -é.* Поживний, ситний. *Йушка з грибáми тривкá – до вéчора йісти не схоч.* С-17.

ТРИГУБ [тригúб] -*а, ч.* Той, хто має верхню розсічену губу. Г-3, Н-20.

ТРИГУБИЦА [тригúбица] -*и, ж.* Невелика рибальська сіть, яку тягнуть два рибалки. Р-34.

ТРИДИНА [тридїна] -*и, ж.* Залізний обідок на маточині колеса. П-15.

ТРИЗУБИЦА [тризúбица] -*и, ж.* Сапка з трьома зубами. Г-31.

ТРИ КРУЛІ [три крул'ї] -*ох -ув, мн., реліг.* Католицька назва Водохреща. *Ажé од Руздвá до Трох Крул'ув то вже бáрзо бул'ї с'ватїйе вечорá.* В-45.

ТРИЛЮВАТИ [трил'увáти || трил'овáти] -*уйу, -уйиш, недок.* 1. Стягати до купи зрізані дерева, причепивши їх ланцюгами до кінської упряжі (без воза). *Два дн'ї трил'увáв колоди в л'іси.* С-17. 2. Вивозити дрова з грузького, заболоченого місця на сухе. *С'одн'ї трил'увáли рубанци, а зáвтра повóзим додóм.* С-17, Г-16.

ТРИМАТИ [тримáти] -*áйу, -áйеш, недок.* 1. Держати що-небудь у руках (всі н. пп.). 2. Доглядати, ростити (про

тварин). *Вонá ше тримáйе козу.* В-23, Б-19, С-17. 3. Бути одруженим із кимось. *Вун тримáйе йéїї систру Гóл'у.* С-17.

ТРИНА [тріна] -*и, ж.* Те саме, що ТРАЧИНА. *Рїзали дрóва, то трїну поносила в хл'ів на путстїлку.* С-17.
ТРИПОЛЮВКА

ТРИНДИ-РИНДИ [трїнди-рїнди] -*ив -ив, мн., жарт.* Фартух. В-30.

ТРИНІЖКА [трин'їжка] -*и, ж.* Те саме, що ТИРНИШКА. *Кол'їс' сáло пектї бул'á трин'їжка на трох лáпках.* П-37.

ТРИНІРУВАТИ [трин'їрувáти] -*уйу, -уйиш, недок.* Те саме, що ТРИНУВАТИ. Б-19, П-32.

ТРИНКотУЛЯ [тринкотúл'а] -*і, ж., знев.* Те саме, що КВАНДА. М-23.

ТРИНУВАТИ [тринувáти] -*уйу, -уйиш, недок.* Навчати молодого мисливського собаку поведінки під час полювання. С-17, С-64.

ТРИНЯ [трїн'а] -*і, ж.* Потерта солома. *В матрáси самá трїн'а. Трїн'а їде на п'їдстїлку.* Б-35.

ТРИНЬК [трин'к] -*у, ч.* Штукатурка. 3-6.

ТРИНЬКАТИ [трїн'кати] -*айу, -айиш, недок.* Не заощаджувати (про гроші). *Бáт'кови грóши, то ї трїн'кайе.* С-17.

ТРИНЬКУВАТИ [трин'кувáти] -*уйу, -уйеш, недок.* Штукатурити. 3-6.

ТРИП [трип] -*у, ч.* Багато заячих слідів. Д-16; [троп] С-6.

ТРИПАЛО [трипáло] -*а, с.* Спеціальна дощечка, за допомогою якої ткали візерунки на полотні. К-2.

ТРИПИ [трїпи] -*ів, мн.* Саморобне взуття з дерев'яною підошвою. 3-14; [трéпи] С-17.

ТРИПИНИ [трїпини] -*ин, мн.* Відходи від чесання прядива. Р-33; [отрїпини] С-17; [тр'їпини] Ч-6.

ТРИПИТИНА [трипитїна] -*и, ж.* Скипидар. *Кáже – не мóже їти. К'еп йуї пїáти помáзати трипитїно́у, то ше б побїйгла!* С-17.

ТРИПИТУХА [трипиту́ха] -и, ж., знев. Те саме, що КВАНДА. Б-40.

ТРИПЛО [триплó] -а́, ч., ж. і с. Те саме, що КВАНДА. III-6.

ТРИПОЛЮВКА [трипол'у́вка] -и, ж. Поле, поділене на три частини для **ТРИ ПУВГЕКТАРА**. Д-32.

ТРИ ПУВГЕКТАРА [три пувгекта́ра] незм. Три з половиною гектари. А: *с'інокóси то там далéко. Там три пувгекта́ра було́.* О-32.

ТРИПУХА [трипу́ха] -и, ж., знев. Те саме, що КВАНДА. К-2.

ТРИСКА [трі́ска] -и́, ж. 1. Невеликий шматок деревини, відколотий від стовбура (всі н. пп.). 2. Дерта соснова планка, яку використовували для покриття даху. Т-5.

ТРИСКАЧКА [тріска́чка] -и́, ж. Те саме, що БУРКАВКА. З-39.

ТРИСКОТКА [тріскóтка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. З-24.

ТРИСТВОЛКА [тріствóлка] -и, ж. Мисливська рушниця з трьома стволами. *Пані́ ма́ли і тріствóлки.* Н-14; [троствóлка] О-12, Р-29; [трохствóлка] Д-39, К-47, П-24.

ТРИСЬ [трис'!] виг. Наслідування звука ламання дерев'яної речі. А *йá наступі́ла на гу́л':а́чку, го́л':а́чка – трис'!* Р-25.

ТРИТКАЛКА [трит'іка́лка] -и, ж. Самогон з борошна пшениці сорту тритикале. Г-16.

ТРИФУС [трі'фус] -а, ч. Те саме, що ЖЛУКТО-1. *На́л'е́й во'ді́ в трі'фус на пу́лутно́.* З-6; [тріхуст] П-15.

ТРИХРІДНИЙ [трихр'ідний] -а, -е. Те саме, що ТРЕТЬОРИДНІ. *Трихр'ідний брат і трихр'ідна систра́.* П-15.

ТРИЦЦЄ [Три́ц':е] -і, ж., реліг. Трійця. В-13; [Три́ц'а] Ч-6; [Три́ц'а] Ж-14; [Тру́ц'а] Г-16; [Тру́ц'а]. В нас *Тру́ц'а – то три дн'і с'ват.* С-17.

ТРИЦЯТКА [триц'ятка] -і, ж. 1. Дошка завтовшки 3 см (30 мм). С-17. 2. Тридцятирічна жінка. С-17. 3. Третій десяток життя. С-17; *пор.: ТРИЦЯТКУ*

РОЗМИНЯТИ [триц'ятку розмин'ати] Прожити двадцять років і починати жити третій десяток. С-17.

ТРИЩОТКА [трищóтка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. В-3, П-15, С-17.

ТРИЯН [трия́н] -а, ч. Пляшка, місткістю 3 л. Г-21. **ТРИСЬК**

ТРИЙКА¹ [тр'ійка] -и, ж. 1. Тертка. *Буракі́ тру на тр'ійку.* С-30. 2. Макітра для розтирання маку. Ш-6; [трі́йка]. *До трі́йки був ше макове́рт.* З-14, К-70. 3. Глибока череп'яна миска. Ш-3; [трі́йка] С-56.

ТРИЙКА² [тр'ійка] -и, ж. Отрута. Р-29; [трі́йка]. *Три́йка на мише́й.* Б-1; [тру́йка] Д-21, О-16, П-15, П-33.

ТРИП [тр'іп] -о́па, ч. Звірина стежка. *Кабані́ йшли трóпом.* М-53; [троп] С-50; [труп] П-52.

ТРИПАЛКА [тр'іпа́лка] -и, ж. Те саме, що ТЕРНИЦА. В-13.

ТРИПАТИ [тр'іпа́ти] -а́йу, -а́йеш, *недок.* 1. Відділяти стебла льону від прядива за допомогою ТРИПАЛА. Д-6; [трипа́ти] С-17. 2. Ударяти. *Тр'іпачк'е́ то так: вдин става́в, а г'енчийі бі́ли йуго́ – тр'іпа́ли.* Д-6.

ТРИПАЧКА [тр'іпа́чка] -и, ж. 1. Те саме, що МАНТАЧКА. С-56. 2. *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. Б-16; [тр'іпа́чк'е] Д-6.

ТРИПАЧКЄ [тр'іпачк'е́] -чо́к, *мн., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Тр'іпачк'е́ то так: вдин става́в, а г'енчийі бі́ли йуго́ – тр'іпа́ли.* Д-6.

ТРИСКАВКА [тр'іска́вка] -и, ж. Те саме, що БУРКАВКА. М-34.

ТРИСКАЛ [тр'іска́л] -а, ч., *етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. *Гра́ли в тр'іска́л – лага́ли ни́ц'ма і у ру́ку ла́шч'е́ли.* Р-1.

ТРИСКАЛО [тр'іскало] -а, с., *етн.* Гра на вечорницях (переважно парубоча). *Тр'іскало гра́ли так – з:а́ду хтос' п'ід'іде́ і стукне... і му́сиш вгада́ти...* К-64, Р-39.

ТРИСКУН [тр'іску́н] -а́, ч. Лютий тріскучий мороз. В-17.

ТРИСКУТЕНЬ [тр'іскутен'] -тн'а, ч. Те саме, що ТРИСКУН. Т-5; [тр'іскутин'] Д-20.

ТРИСУМАХА [тр'ісумаха] -х'е, ж. Худа людина. З-6.

ТРИСЬК [тр'іс'к!] виг. 1. Те саме, що ТРИСЬ. *А л'ін'їка тонó – тр'іс'к!* С-17.
ТРИФНІЙ [тр'іфній] -а, -е. Жирний. *Д'іс'а йушка тр'іфн'їа.* З-25.

ТРОЗУПКА [трозупка] -и, ж. Зубата сапка. О-32, П-21.

ТРОЇТИ [тройіти] 3 ос. одн. тройіт', недок. Залишати сліди на снігу – два паралельні, а третій окремо (про зайця). *Зайец' тройіт'.* Ч-2.

ТРОЙНЄСТІЙ [троїн'єстій] -а, -е. Залізні вила з трьома ріжками (зубами). Г-32.

ТРОЙНЯК [троїн'ак] -а, ч. 1. Слід зайця. М-2. 2. Три одночасні постріли з мисливської рушниці. В-4.

ТРОЙОМ [тройом] присл. Утрьох. *Ми соб'їе с чумаїданч'ік'ім за пл'ечіма и тройом пошл'ї.* П-10.

ТРОЙЦЮ СЪВАТУЙ [Тройц'ю с'ватуй] незм. Те саме, що БІГМА. К-2.

ТРОМАСТЬОВИЙ [тромас'т'овий] -а, -е. Тварина, у якої шерсть трьох забарвлень. *Йак тримас'т'ова кішка, то дóбре, а от котá ни бувáйе.* О-32.

ТРОНА [трóна] -и, ж., збір. Те саме, що ТРАЧИНА. В-19.

ТРОНОК [трóнок] -нка, ч. Ручка знярядь праці (ціпа, сапи, лопати і т. д.). *Трóнок то муг бúти з бил'їакого дєрва – и л'іскóви, и бирóзови.* Є-1, М-43, Р-35.

ТРОПА [тропá] -ї, ж. 1. Слід звіра. В-2; [тропа]. *Охóт'н'їк по трóпу пошóв.* Ж-14. 2. Те саме, що ТРІП. *Собáка зн'ухав сл'їд – попáв на трóпу.* В-2, Ж-5, П-44, Р-35, С-6. Ф-1.

ТРОПИНА [тропíна] -и, ж. Те саме, що ТРІП. М-17.

ТРОПОЮ [тропóйу] у зн. присл. Те саме, що ГУСАКОМ. А-2.

ТРОСТИНА¹ [тростíна] -и, ж. Один із зубів берда ткацького верстата. О-26.

ТРОСТИНА² [тростина́] -ї, ж. Те саме, що ЧЕРЕТ. *Трос'ц'енóйе* [урочище] – *там трости'на́ рослá.* В-15.

ТРОСТКА [трóстка] -и, ж. Те саме, що ТРОСТИНА. Д-21, З-6.

ТРОСЬТЬ [трос'т'] -ї, ж. Тоненька дощечка. *Деркун в середин'ї майє трос'т'.* С-19. **ТР-Р-Р**

ТРОТЬ [трот'] -ї, ж. Те саме, що ТРАЧИНА. Ш-6.

ТРОХА [трóха] присл. Трохи. *Йак жїто пєрше жнут', то вонó ше трóха сирóйе.* Х-7, Я-1. *Ше трóха посїд'у.* П-24.

ТРОХЛІТРОВЕЦ [трохл'ітровец] -вца, ч. Скляна банка місткістю 3 літра. Р-30.

ТРОХРОДНИ [трохрóдни] -а, -е. Те саме, що ТРЕТЬОРИДНІ О-2.

ТРОХРУЖНІЙ [трохрúжн'їй] -н'а, -н'е. Такий, що має три роги (зуби). *Копáчка трохрúжн'а – то на три рóги.* П-51.

ТРОХУ [трóху] присл. Те саме, що ТРОХА. Є-1, П-36, П-48.

ТРОЦ [троц] -а, ч. Товстий дріт, сплетений з багатьох тонких. К-58.

ТРОЦІНА [троц'іна] -и, ж., збір. Те саме, що ТАРТАК-2. *Йак немá солóми – тертакóм, троц'їни, чим-небóт' там висипáл'ї, о.* В-39.

ТРОШКУ [трóшку] присл. Те саме, що ТРОХА. *Там пуд гран'їцейу сáмейу трóшку ни так [говорять]. Чим не так? Бо там гац'áкайт.* М-51.

ТРОЩИТИ [трошчїти] -у, -иш, недок. 1. Ламати. *Гонук трóшчит свойї ц'ац'кї.* С-17. 2. перен. Їсти. *Трóшчит пирога́ за пиро́гом.* С-17.

ТРОЮРИДНИЙ [тройурїдний] -а, -е. Те саме, що ТРЕТЬОРИДНІ. Л-1; [тройурїдни]. *Тройурїдни – то другострїдн'ї.* С-8.

ТРОЯЦА [тройáца] -и, ж., згруб. Трійка як шкільна оцінка. *Гучїтил'ка закатáла йому́ тройáцу, то вун и сирдїти.* С-17; [тройáса] С-17.

ТРОЯЧКА [трой'ачка] -і, ж. Купюра вартістю 3 карбованці. *Трой'ачк'і ше од Кол'ад не од. айє.* С-17.

ТРОЯЧКИ [трой'ачки] -чок, мн. Три запасні виходи з лисячої нори. К-17.

ТРОЯЧОК [трой'ачок] -чка, ч., бот. Те саме, що **ВАРАНИЦЯ**. Д-24.

ТР-Р-Р [тр-р-р!] *виг.* 1. Уживають, щоб зупинити запряжених коней. *"Тр-р-р, – каже, – с'їдай, Панас'ук, пудв'їзєм"*. Р-2, С-17. 2. Уживають для повертання запряжених волів праворуч. *Йєс'л'ї направо повернути волі – тр-р-р.* С-5.

ТРУБА [труба] -і, ж. 1. Довгий порожнистий предмет кільцевого перерізу різного призначення (у всіх н. пп.). 2. Музичний духовий інструмент (всі н. пп.). 3. Цементний круг колодязя. *С'їм труб в колóдецьї.* С-48. 4. *перен.* Той, хто голосно кричить, плаче. *Ої трубó, хвátит тобі труб'їти!* С-17. 5. *перен.* Те саме, що **ГАПЛИК-2**. С-17.

ТРУБИТИ [трубіти] -бл'у, -биш, *недок.* 1. Видобувати звуки або сигнал, дмучи в трубу – музичний інструмент (всі н. пп.). 2. Подрібнювати що-небудь (про гризунів). *А в засторóнку м'їши с'їно трубл'ат...* С-17. 3. *перен.* Голосно плакати. *И чо́го на́ша труба́ вес' вéчур труб'ит?* С-17. 4. Те саме, що **ВИТИ**¹. *Там вовк'ї труб'їат'.* П-33, В-54, К-53, С-17.

ТРУБКА [трубка] -и, ж. 1. Циліндричний згорток чого-небудь (всі н. пп.). 2. Те саме, що **ВАБИК**. П-53.

ТРУБНЕ [трубне] *в зн. ім., -ого, с.* Сигнал з мисливського рижка на полюванні. *Трубне – то сигнал охóтн'їкам.* Ч-2.

ТРУБНЯВА [трубн'ава] -и, ж., *збір.* Низькі протяжні звуки, які подають вовки. *Трубн'аву чути з л'їсу.* С-27.

ТРУДА [труда] -і, ж. Гризота, тягар на серці. *У вас на грóд'ах трудá... То не сéрце бол'їт', то трудá...* Г-25.

ТРУДНИЙ [трудн'їй] *присл. вищ. ступ.* Важче. *Самóму трудн'їй склáсти.* Н-8.

ТРУДОК [трудок] -дка, ч. Результат праці. *Йа подар'їла ц'їлого сувóйа [полотна]. <...> Йак ёто мóжна ётаку тру́док да́ти^е.* М-48.

ТРУЗВИТИ [трузв'їти] -їйу, -їйш, *недок., знев.* Стовбичити. *Чуго трузв'їти на хóлуди?* В-2.

ТРУМЛЮ [трумлю] -а, с. Труна. С-22.

ТРУСИТИ [трусіти] -ш'у, -сиш, *недок.* 1. Поштовхами хитати дерево, примушуючи падати плоди. *Трус'їла йáблика в садк'у.* С-17. 2. Трясти чим-небудь, смітячи. *Не трусі мин'ї над т'їстом кóс'ами.* С-17. 3. Чистити димар від сажі. С-17. 4. Робити обшук (у багатьох н. пп.).

ТРУСИТИСЯ [трусітис'а] *з ос. одн.* трусиц'а, *недок.* 1. Трястися з ляку чи від холоду (у багатьох н. пп.). 2. Надмірно опікуватися. *Вона́ трусиц'а над дит'їною.* В-63.

ТРУСКАВКА [трускавка] -і, ж., бот. 1. Полуниця; *Fragaria ananassa* Duch. *Трускáвк'ї зїл'ем зарослі... тра полóти...* С-17, Г-16; [трускалка] 3-6; [труста́вка] С-23. 2. Плоди цієї рослини. *Ход'ї, дит'їно, зїс'ї трускáвок.* С-17; [трускалка] Ж-13; [труста́вка] С-23.

ТРУТА [трута] -и, ж. Те саме, що **ТРІЙКА**². 3-39, Т-7.

ТРУТИЗНА [трутізна] -и, ж. Те саме, що **ТРІЙКА**². *Зáйач'ї гриб'ї – то трут'їзна.* П-34, В-3, Р-29; [трут'їзна]. *Зїїв горц'їлку, трут'їзни понал'ївав.* В-27, С-62.

ТРУТКА [трутка] -и, ж. Те саме, що **ТРІЙКА**². Насіпала трутки на мишеї. Д-22, К-47, Л-1, О-22, С-17, Ш-6.

ТРУХА [труха] -і, ж. Повільний біг. Г-5.

ТРУХОМ [трухом] *у зн. присл.* 1. Швидкою ходюю, що переходить у біг (про тварин). *Поб'їг тру́хом собáка.* К-27. 2. Дрібною рисою, трусськом. С-17.

ТРУШКОМ [трушкóм] у зн. присл. Те саме, що ТРУХОМ-1. Собака трушкóм бижит'. М-45; [тру́шком] Б-29.

ТСІР [тс'ір] тхорá, ч. Тхір; Putorius. Г-21; [тхур] Г-16, С-17.

ТУ [ту] присл. Те саме, що ТУТА. На марина́рку тут б́удут ка́зати вурéчок, а ту д'іжуро́к. Ч-4. Ту живе́, е:, з розумайтих сторóн. В-52.

ТУБАЛНИК [тубалник] -а, ч. Корінний жител ь населеного пункту. П-21.

ТУБАЛНИЦА [тубалница] -и, ж. Жін. до ТУБАЛНИК. П-21; [ту́белница]. Їа найéжжа, а вона́ ту́белни́ца – тут роділас'. П-21.

ТУВМАЧІ [тувмачі || тувмач'і] -у́, мн., кулі́н. Зварена і розтовчена картопля як страва; пюре. На ве́чэру тувмач'і́ б́удут с к'іслим молоко́м. С-17; [тохмачі́]. Шос' ти пересоліла тохмачі́. Ч-11; [токмач'і́] Т-5; [тукмач'і́]. Ході́ йісти – помн'éла тукмач'і́. К-68, М-32, Х-7, С-5; [товкач'і́] Т-8; [товкмач'і́] Ж-13; [такмач'і́] В-13; [тухмач'і́]. Тухмач'ів на вичэру намн'éв. П-34, Д-6, З-23.

ТУВСТУХА [тувстúха] -и, ж., бот. Шампіньйон польовий; Agaricus; Psalliota. З-6.

ТУГО [ту́го] присл. Важко, трудно. Старім ту́го жити. М-6.

ТУДА¹ [туда́] присл. Туди. Туда́ корові не^м жині́. С-17. **2.**

ТУДА² [ту́да] присл. Тут. Їа ж положи́ла ту́да!.. П-22.

ТУДАВО [тудаво́] присл. Те саме, що ТУДА¹. Г-21.

ТУДАГО [тудаго́] присл. Те саме, що ТУДА¹. С-17.

ТУДАКИ [ту́даки] присл. Тут. В-13.

ТУДЕКА [ту́дека] присл. **1.** Те саме, що ТУДА². П-24; [ту́дика] О-11. **2.** Те саме, що ТУТА. От у нас ту́дека плóт'н'ік йéс'т'іка. Х-8.

ТУДИВО [тудивó] присл. Те саме, що ТУДА¹. Не п'ідн'алáс'а, а показáла но́гийу – тудивó, тудивó ід'іте. К-9.

ТУДИВОН [тудивóн] присл. Те саме, що ТУДА¹. Р-12.

ТУДИГО [тудигó] присл. Те саме, що ТУДА¹. Тудигó запáлк'і положи́. С-17; [туді-го]. А туді-го йе (йáк' би вам...) о!, туді́ ві́дно пострóйки так'йі́ – там рувчачóк. С-61.

ТУДИМА [туді́ма] присл. Те саме, що ТУДОЮ. Ну бáчитимете – не́ма хáти, ал'é до́рога йе, і туді́ма по́йд'іте. В-56.

ТУЛКА
ТУДИ-СЮДИ [туді́-с'уді́] присл. **1.** Не знаходячи собі постійного місця. Ни с'áде ни посиді́т – тоно́ туді́-с'уді́. С-17. **2.** Поверхово; як-небудь. Ни^е тиллі́ пол'áки [митники]. Вони́ побáчили так туді́-с'уді́ – де і ни^е тиллі́. О-2.

ТУДИЧКА [ту́дичка] присл. Те саме, що ТУТА. Л-23.

ТУДОЮ [тудóйу] присл. Тією дорогою. Не^м іди тудóйу – там т'ічка б́ігайе. С-17.

ТУЖУРКА [тужúрка] -и, ж. Куртка. В-25; [зи́журка] С-17.

ТУЗАТИСЯ [ту́затис'а] -а́йус'а, -а́йіс'а, недок. **1.** Шарпати один одного; битися. Стáли серед шл'áху и ту́зайу́ц'а... аж кров з но́са... Г-16; [ту́затиса] С-17. **2.** Боятися. Р-30.

ТУИК [ту^мк] то́ка, ч. Те саме, що ТИК¹-3. Б-21.

ТУЙВОТ [ту́йвóт] займ. Те саме, що ТОЙВО. У-12.

ТУК¹ [тук] то́ку, то́ком, ч. **1.** Те саме, що ТИК¹-1. С-17, Г-16. **2.** Місце на колгоспному дворі, де очищають зерно. Бригад'ір зака́зував на тук. С-17. **3.** то́ка, ч. Те саме, що ТИК¹-3. М-16, М-36. **4.** Місце, де паруються дикі кози. М-36.

ТУК² [тук] ту́ку, ту́ком, ч. Те саме, що ТИК². Карто́пл'у ту́ком пол'áти. З-39, Б-44, Ж-10, З-28, Ч-5; [тук] то́ку, то́ком, ч. Вмочáй варéники с карто́пл'у́йу в тук, да не обл'áпáй сибé тим то́ком. С-17, О-16, П-4, С-21; [туг] В-17.

ТУКОВЕ САЛО [ту́кове са́ло] -ого -а, с. Проціджений без шкварок топлений жир зі свинячого сала. М-45.

ТУКІН [тук'ін] -у, ч., бот. Тютюн; Nicotiana. К-68, Л-4.

ТУКМАЧІ-НАГАЧІ [тукмач'і-нагач'і] -ів -ів, мн. Те саме, що ТУВМАЧІ. П-17.

ТУКУВИСЬКО [тукувіс'ко] -а, с. Те саме, що ТИК¹-3. С-21.

ТУЛАХ [ту́лах] -а, ч. Відлюдник. З-25.

ТУЛКА [ту́лка] -и, ж. Мисливська рушниця, виготовлена в Тулі (Росія). Була ту́лка, була іжовка, а загранична ту́лка. Ж-53, П-24, Х-4.

ТУЛУБ [ту́луб] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. П-4; [то́луб] Ж-9.

ТУЛУБА [тулу́ба] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Сама тулу́ба остала́с' – вітулубили міши бурáк. В-23.

ТУЛУБАХ [тулу́бах] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. Б-43, З-37, П-53, С-64; [тулуба́х] К-17, О-5.

ТУЛУБАХА [тулу́баха] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. С-1.

ТУЛУБАШИТИ [тулу́башити] -шу, -шиш, недок. Те саме, що ТЕЛБУШИТИ. Почалі за́йц'а тулу́башити. Ж-10.

ТУЛУБЕЦЬ [тулубе́ць] -бц'а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. К-4.

ТУЛУБИЩЕМ [тулубі́щчем] у зн. присл. Те саме, що БАЛТЮКОМ. Д-39.

ТУЛУБОМ [ту́лубом] у зн. присл. Те саме, що БАЛТЮКОМ. Ж-14, З-32, Л-11.

ТУЛУБЦЕМ [тулубце́м] у зн. присл. Те саме, що БАЛТЮКОМ. В-29, К-43.

ТУЛУВАТИЙ [тулува́тий] -а, -е. Сутулий. Г-4.

ТУЛУПОМ [ту́лупом] у зн. присл. Те саме, що БАЛТЮКОМ. П-26.

ТУЛЬБАХ [ту́л'бах] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. С-56, Ч-5.

ТУЛЬКІ [ту́л'к'і] част. Тільки. На с'в'áто З'ел'ні́ка в четве́р в:эчери повече́райе, то ту́л'к'і на В'ел'і́тден' на пе́рши аш ден' поснеда́йе. Д-32.

ТУЛЬКІ² [ту́л'к'і] займ. Те саме, що ТИЛЬКО². А йа не вста́ну, по́ки ти не дасі́ ту́л'к'і гроше́й. В-58.

ТУЛЬКО-ГО [ту́л'ко-го] част. Те саме, що ТИЛЬКО². Ло́н ту́л'ко-то нид'і́л' тре́ба коб віл'іжвив'а. Не моч'і́л'і, но сла́л'і. Д-33.

ТУЛЮБАТИ [тул'у́бати] З ос. одн. тул'у́байе, недок. Прочи́щати що-небу́дь. Ра́н'і пташк'е́ зу́пц'і тул'у́байут', п'із'н'і – во́чи плу́байут'. Г-35.

ТУМАН [тума́н] -у, ч. 1. Скупчення найдрі́бніших крапелько́к води у нижні́х шарах атмосфе́ри (у всіх **ТУРБИИ**). 2. Гіпно́тичний стан. Цига́ни тумáн наведе́ і квар́т'іру обиру́т. В-35.

ТУМАЧ [тума́ч] -а́, ч., кулі́н. Те саме, що ТУВМАЧІ. Тума́ч дббри. Л-4, Л-8.

ТУПАК [тупа́к] -а́, ч. 1. Тупий ні́ж. Нагострі́ то́го тупа́ка. К-17. 2. Те саме, що ТАЛИНА². В-7, О-20, П-31. 3. *перен.* Нерозумна людина. С-17.

ТУПАЛО [ту́пало] -а, с., етн. Гра на вечорни́цях. Гра́ли в ту́пала. Пудво́дили хло́пц'ув'і д'івчину. Йак ни на́ра́виц'а йому́, то ту́пне нуго́йу. С-39.

ТУПАРИЩЕ [тупа́рищче] -а, с. Те саме, що ТОПОРИСЬКО. М-36, С-6.

ТУПАЧ [тупа́ч] -а́, ч. Те саме, що ТАЛИНА². Ж-16.

ТУПЄР [туп'е́р] присл. Те саме, що ТЕПЕРА. Туп'е́р тих знахур'ів в нас нима́, йак ко́ліс'. Х-7.

ТУПИК [тупі́к] -а, ч. Те саме, що ТАЛИНА². Б-38, К-3.

ТУПИЦА [тупі́ца] -и, ж. 1. Тупа сокира. Тупі́цою ка́л'а коло́д'аза л'уд поруба́й. С-17. 2. *перен.* Те саме, що ТУПАК-3. С-17.

ТУПИЦЯ [тупі́ц'я] -і, ж. Те саме, що ТУПАК-1. Не би́рі тупі́ц'у – хл'іба не врі́же"ш. К-59.

ТУПІКА [туп'і́ка] -и, ж. Те саме, що ТУПАК-1. М-2.

ТУПІРОВО [туп'і́рово || туп'і́руво] присл. Ось зара́з. Ш-5.

ТУШРУ [туп'іру] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Хай ти ослепнеши туп'іру.* 3-23.

ТУШРУЧКА [туп'іручка] *присл.* Те саме, що ТЕПЕРА. *Ни дуже л'убл'ат' вже туп'іручка.* Я-1.

ТУПУ [т'упу] *виг.* Наслідуює тупотіння коня. *Кóники т'упу, т'упу – привезлі на дв'ір ст'упу, до ст'упи – товчáчика, а в хáту потихáчика.* (Весільна пісня). Д-18.

ТУР [тур] *-а, ч., обряд.* Перебрана за молоду на весіллі будь-яка дівчина, яку виводять показувати матері другого дня. Л-4.

ТУРБИЙ [турбий] *-а, ч.* Те саме, що СТАРЕЦ. *Коліс' все турбийї по сéлах ХУРЕТЕНЯ.*

ТУРЕТЕНЯ [туреген'á] *-áти, с., орн.* Те саме, що КУРОПАНЯ. К-6.

ТУРЗОНУТИ [турзон'ути] *-у́, -éш, док.* Зачепити. *И гапéл'ку чепл'áйу. Йéс'л'і зв'ер' бижіт', лисіца абó ї зáйец, турзон'ув, и вонó вгóру і: понеслó.* Ж-5.

ТУРІХВА [тур'іхва] *-и, ж.* Залізний обід на маточині колеса біля спиць. Г-42.

ТУРКА [т'урка] *-и, ж., бот.* Сорт гречки. О-16.

ТУРКОТАТИ [туркотáти] *3 ос. одн.* туркотít', *недок.* Те саме, що ТОКУВАТИ-1. О-23; [туркот'іти] О-12.

ТУРМА [т'урма] *-и, ж.* Буря, ураган. 3-6.

ТУРНУТИ [турн'ути] *-у́, -éш, док.* Виселити; вигнати. *Там мáти, éта стар'ушка, то, мóже, менé б і турн'ули за т'уйу хáти, шо бáт'ко поїхав [жити в Польшу].* О-2.

ТУРОК [т'урок] *-рка, ч.* 1. Житель Туреччини (всі н. пп.). 2. *перен., знев.* Дурень, розумово обмежена людина. *Ти т'урок той! Ну ничóго не пон'імáйе!..* С-17, Г-16, К-20.

ТУРСЬКА ЛОЗА [т'урс'ка лозá] *-ойі -и, ж., бот.* Різновид лози (?). С-8.

ТУРУВАТИ [турувáти] *-у́йу, -у́йиш, недок.* Ходити, топчучись, на одному місці; місити грязь. *В к'учи те"л'á туруйе – гнóйу по г'уши.* С-17.

ТУРУТКА [тур'утка] *-и, ж., орн.* Те саме, що КУРОПАТА. *Тур'утка і турутен'áта ходіли по ж'іту.* К-6.

ТУСЮНЯ-ТУСЮНЯ [тус'ун'а-тус'ун'а!] *виг.* Уживають для підкликання корови. К-9.

ТУТА [т'ута] *присл.* Тут. *Т'ута на горóди воді багáто – саді кан'усту.* С-17, Г-16, К-20.

ТУТАВО [тутавó] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Коліс' булó такé тутавó п'ід^м тим л'ісóчком.* П-45, С-25.

ТУТАГО [тутагó] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Тутагó, кáл'а минé, с'адáї.* С-17.

ТУТАЙ [т'утáй] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Ми ж'іли т'утáй.* К-13. **ТУТОЧКИ**

ТУТАКА [т'утáка] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Т'утáка нáше св'й'с'ке начáл'н'іки попридирáлис'а <...> – нóрму не вівезли.* Х-11.

ТУТАМ [т'утáм] *присл.* Те саме, що ТУТА. Д-4.

ТУТВО [тутвó] *присл.* Те саме, що ТУТА. Г-18, Г-23.

ТУТГО [тутгó] *присл.* Те саме, що ТУТА. С-17.

ТУТЕЙШИЙ [тутéйшиї] *-а, -е.* Місцевий, тутешній. *Тої мисл'івец' тутéйшиї.* Л-1. *Тутéйшиї зáйец' рудій.* Т-7, С-38, Я-1; [тутéйши] К-45.

ТУТЕШНІЙ [тутéшн'ій] *-н'а, -н'е.* 1. Те саме, що ТУТЕЙШИЙ. Л-1; [тутéшн'і] Б-8; [тутéчний] С-5; [т'утошн'ій] 3-11. 2. Той, хто живе у цій хаті; протилежне – ТАМТЕШНІЙ. *Тутéшн'ійї бáт'ка і мáтера вйишли до тамтéшн'ійїх бáт'ка і мáтера.* П-37.

ТУТИКА [т'утика] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Т'утика коліс' хáта стоїáла.* С-17, Г-16, К-20; [т'ут'іка] 3-14; [т'утека]. *Й'їхав т'утека з др'угого селá наш рóдич'.* С-25, Л-25; [т'удека]. *От у нас т'удека плóт'н'ік йéс'т'іка.* Х-8.

ТУТИКАЙ [т'утикаї] *присл.* Те саме, що ТУТА. С-56.

ТУТИНЬКА [т'утин'ка] *присл.* Те саме, що ТУТА. *Ми прий'їхали – т'іко*

покойік і кúхн'а, і то вже ж^м було бáрзо
дóбре нам, е, тóтин'ка. Я-1; [тúтийка] 3-22.

ТУТИЧКА [тúтичка] присл. Те саме,
що ТУТА. Г-16, С-17.

ТУТИЧКІ [тúтичк'і] присл. Те саме,
що ТУТА. Тúтичк'і мóкро – с'ад' на
клáд^мку. С-17.

ТУТКАВО [туткаво] присл. Те саме,
що ТУТА. Туткаво́ йіх хáта. Г-19.

ТУТКАЙ [тúткай] присл. Те саме, що
ТУТА. Ц-1.

ТУТО [тутó] присл. Те саме, що
ТУТА. Тутó тик'і штíри клáси було.
О-31. Тутó йак идúчи' коло двóра. К-21.

ТУТОЧКИ [тúточки] присл. Те саме,
~~Щ-ТУТА~~. Д-4.

ТУ-ТУ [ту-тú!] виг., дит. Автомобіль.
Г-16.

ТУФИЛЬ [тúфил'] -фл'а, ч. Туфля.
В-55; [тúхел'] Щ-1; [тúх'ел'] С-17;
[тúхил'] 3-2; [тúхол'] П-48, С-17.

ТУЧА [тúча] -ч'і, ж. Темна грозова
хмара. Жíто ни вйáзали в нид'іл'у. То
х'ібá вже нивíдомо йакá тúча, то тод'і
звйéжут'. П-46, Х-7; [тúч'а] П-46.

ТУЧАК [тучáк] -á, ч. Ручне точило.
Сокіру на тучáк гострív. Б-24.

ТУЧКА [тúчка] -и, ж. Те саме, що
ТИЧ. 3-16, К-27, М-36, С-53.

ТУЧНЄ [тучн'є || туч'н'є] -і, ж. Те
саме, що ЛАЯ-1. П-23.

ТУЧНИЙ¹ [тúчний] -а, -е. Про чорну
градову хмару. Хаї хмáра тúчна їде на
л'іс. Б-14.

ТУЧНИЙ² [тучний] -á, -é. Жирний,
вгодований. Нáша свíнка тучнá. В-54.

ТУЧНИЦЯ [тучніц'а] -і, ж. Те
саме, що ЛАЯ-1. 3-29.

ТУШ [туш] -і, ж. Тіло вбитого
великого звіра; туша. Кабáн'ача туш
лежáла на земл'і. П-15, Л-5.

ТХІРНЯ [тх'ірн'á] -і, ж. Пастка для
лову тхорів. Б-19.

ТХОРАНКА [тхорáнка] -и, ж. Те
саме, що ТХІРНЯ. О-16.

ТХОРАЧА СКРИНЬКА [тхорáча
скрін'ка] -ейі -і, ж. Те саме, що ТХІРНЯ.
В клун'і постáвив тхорáчу скрін'ку. Б-14.

ТХОРНИЦЯ [тхорніц'а] -і, ж. Те
саме, що ТХІРНЯ. Ж-9, П-41, П-53, Р-29,
Р-35.

ТЧЄТИ [тч'єти] тчу, тчеш, недок.
Ткати. Г-4.

ТЬМА [т'ма] присл. Дуже багато. В
нáши риц'і р'єби було т'ма. С-51, С-32.

ТЬМА-ТЬМЕННА [т'ма-т'мєн'а]
присл. Те саме, що ТЬМА. Ч-6.

ТЬМА-ТЬМУЩА [т'ма-т'мúща]
присл. Те саме, що ТЬМА. Ч-6.

ТЬОГАТИСЬ [т'óгатис'] -гайус',
-гайіс'а, недок. **1.** Соватися, шкандиоати.
Йак иче т'óгайес'а на ногáх, то иче
бáйк'і, то иче т'óгайес'а. В-18. **2.** Таємно
зустрічатися з кимось для статевих зно-
син. Вона́ т'óгалас' з йакімс' чолов'іком,
а вдóма – дочкá!.. Г-26.

ТЬОЛ [т'ол] -у, ч. Отелення. Корóва
пéршим т'óлом. Л-26.

ТЬОЛКА [т'óлка] -и, ж., фаун.
1. Річна телиця. Г-26, П-21, С-38, С-56, Х-
7. **2.** Корова з першим телям. 3-6, О-2.

ТЬОЛОЧКА [т'óлочка] -и, ж., фаун.
Зменш. до ТЬОЛКА-2. М-49, О-2, Ф-3;
[т'óлучка] Г-42.

ТЬОС-ТЬОС [т'ос-т'ос!] виг. Ужи-
вають для підкликання лошади. С-30.

ТЬОТА [т'óта] -и, ж. Те саме, що
ТЬОТКА. В-27, С-38.

ТЬОТКА [т'óтка] -і, ж. Тітка. Г-16,
С-17; [т'úтка] К-7, С-17; [к'ítка] Л-4.

ТЬОТЧИН [т'óтчин] -а, -е. Тітчин.
Т'óтчин горóд нивáжсни – картóпл'а ни
рóдит. С-17; [т'úтчин] С-17; [к'ítчин].
К'ítчина хúстка. Л-4.

ТЬОТЯ [т'óт'а] -і, ж., нестл. Те саме,
що ТЬОТКА. К-7.

ТЮГУВАТИ [т'угувáти] -у́йу, -у́йеш,
недок. Прасувати. Г-21.

ТЮК-ПРИТЮК [т'úk-прит'úk] незм.
(?). Т'úk-прит'úk почíнка привол'úk. С-17.

ТЮК-ТЮК [т'ук-т'ук!] виг. Ужи-
вають для підкликання індика. П-15.

ТЮЛЕНЬ [т'улєн'] -а, ч., орн. Пташка, на яку полювали мисливці (?). 3-37.

ТЮЛЯ [т'ул'а] -і, ж. Тюль. С-3.

ТЮНЬ [т'ун'] -а, ч. Галош. *Купіла соб'ї т'ун'ї.* Д-38.

ТЮРЕМЩИК [т'урємщик] -а, ч. Те саме, що ТЮРМІЯН. *А за с'т'інюю тако т'урємщ'їки бул'їє, воен:опл'єн:и бул'ї за с'т'інюю.* С-2.

ТЮРМІЯН [т'урм'їян] -а, ч. Той, хто сидів у тюрмі; в'язень. *В'ін сторожував т'урм'їян.* Р-2, Л-7; [турмийан] Б-19.

ТЮ-ТЮ [т'у-т'у!] виг. Уживають для підкликання курки С-17.

ТЮТЯ [т'ут'а] -і, ж. 1. дит. Курка. *Ході дамó т'ут'ї йїсти.* С-17. 2. перен. **ТЮТЬОНЬКА**

ТЮТЬОНЬКА [т'ут'он'ка] -і, ж., нестл., дит. Те саме, що ТЮТЯ-1. С-17.

ТЮТЬОНЬКІ ТЮ-ТЮ [т'ут'он'к'ї т'у-т'у!] виг. Те саме, що ТЮ-ТЮ. С-17.

ТЯВКАТИ [т'авкати] 3 ос. одн. т'авкає, *недок.* 1. Подавати голос, переслідуючи зайця (про мисливського собаку). Б-14, Д-30, К-43; [ц'авкати] А-2. 2. Подавати голос (про лисицю). Б-19, В-2, П-33. 3. Подавати голос (про білку). Д-16.

ТЯГА [т'агá] -ї, ж. Стежка, якою звірі ходять до водопою. *Пáна стáв'їл'ї недалєко т'агї.* М-36.

ТЯГТИ [т'агті] -гнү, -гнеш, *недок.* 1. Сунучи, переміщати щось у певному напрямку (у багатьох н. пп.). 2. Сплавляти щось річкою. *Т'аглі дєрво, мусит', вєору ду Гдáнс'ка і тут зав'їсил'їс'а.* К-45.

ТЯГЛИТИ [т'агліти] 3 ос. одн. т'агліт', *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. К-58, Р-5.

ТЯГНУТИ [т'агнути] -гнү, -гнеш, *недок.* 1. Сунути що-небудь по якійсь поверхні (у багатьох н. пп.). 2. Відстань,

якої сягає постріл. *Мойá рушніц'а т'агне на сто мэтрив.* П-23, Б-38.

ТЯГЧИТИ [т'агчіти || т'ахчіти] -чү, -чіш, *недок.* Те саме, що ТЯГНУТИ-1. *Трєба т'агчіти мн'єсо по зе'мл'ї.* П-23.

ТЯЖКИЙ ГРИП [т'ажкїй грип^б || т'ашкїй грип] -ого -бá, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. Л-1.

ТЯМАТИ [т'амати] 3 ос. одн. т'амає, *недок.* Те саме, що КЛАЦАТИ-2. П-52.

ТЯМИТИ [т'амити] -мл'у, -миш, *недок.* 1. Розуміти. *Вонá не т'амит пирог'ї пекті.* Ч-11. 2. Уміти. *Вáша до'чкá ничó ни т'амит' – понак'їдувала дров...* Л-4.

ТЯПА [т'áпа] -и, ж. Сапа. О-32.

ТЯПАТИ [т'áпати] -аїу, -аїеш, *недок.* Знищувати бур'яни за допомогою сапки; сапати. К-70, Р-35.

ТЯПКА [т'áпка] -и, ж. Зменш. до ТЯПА. *Агá! Пошл'у хлóпц'ув, дам т'áпк'ї: "Анү, хлóпц'ї, вп'їрód!" <...> Бúдут полóти.* В-15, Б-19, К-70, Р-35, О-2, С-59; [ц'áпка] С-5.

ТЯХАТИ [т'áхати] 3 ос. одн. т'ахайє, *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Н-21.

ТЯХКАТИ [т'áхкати] 3 ос. одн. т'ахкає, *недок.* 1. Те саме, що ТЯВКАТИ-1. *На зáїц'а т'áхкає собáка.* В-23, С-50. 2. Те саме, що ТЯВКАТИ-2. Р-35.

ТЯХЛИТИ [т'ахліти] 3 ос. одн. т'ахліт', *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Б-44, О-12.

ТЯХЧИ [т'ахчі] ?, *недок.* 1. Те саме, що ТЯГНУТИ-1. *Дóбре булó т'ахчі.* Я-1, П-15. 2. Витягати. *Т'ахчі вóду с колóд'аз'а.* П-15.

ТЯШКА [т'áшка]у зн. ім., -оїї, ж. Печінка. *На пичїнку кáжут' т'áшка. Йє лєхке і т'áшке.* Х-7.

ТЯШКОСТЬ [т'áшкос'т'] -і, ж. Важкість; труднощі. *Йа с такєїу т'áшкос'т'у читáла украинс'ку л'їт'єратуру.* М-10.

У у

У [у] прийм. **1.** з М. в. У видрі́ холо́дна вода́. (у всіх н. пп.). **2.** з Р. в. У Стипан'їни був садок. С-17. **3.** вж. в зн. 'при'. Вишива́ли у св'ічка́х. З-22.

УБЕРІГ [убер'іг] -ога, ч. Те саме, що **ОБОРОГ**. В-17; [убо'рог^x] О-16; [убур'іх] Г-42.

УБОЙЩЕ [убойішче] -а, с., знев. Уперта людина. *Шо то вже за убойішче!.. жити не мо́жу...* В-46.

УБОРА [убо́ра] -и, ж. **1.** збір. Те саме, що **ОДЬОЖА**. І чо́рна бл'у́ска бу́ла ви́шета, о́так'е-о бу́л'о, та́ка убо́ра бу́ла. П-37. **2.** Те саме, що **БОРНА**. С-17.

УБРІХ [убр'іх] -ога, ч., етн. Те саме, що **ТРИСКАЛО**. Б-32.

УБРОТКА [убро́тка] -и, ж. Вузечка. Г-42.

УВЕЗ [увез] -а, ч. Купа городини, певним чином складена й крита соломою та землею для тривалого зберігання взимку. Т-5; [уовез] Т-5.

УВИЧКІ [увичк'і] -чо́к, мн. Вівці. П-46; [говечк'і] С-17.

УВРАТИ [увра́ти] -у́, -е́ш, недок. Орати. *А ба́т'ко увре́, с'ї́е на св'у́йему́ полі, л'он с'ї́е, вевс с'ї́е.* П-26.

УВСЕНІЙ [увс'єній] -а, -е. Вівсяний. В-23; [увс'єні]. *Увс'є́на соло́ма.* Б-19; [увс'єні] Б-38; [говс'єні] С-17.

УВСЕНКА [увс'єнка] -и, ж. Те саме, що **ГОВСЯНИЦА**. З-6.

УВСЬО [увс'о́] займ. Усе. *А тепе́р, ка́жещ'а, увс'о́ же ж'їе.* Л-2.

УВСЯНИ [увс'яні] -а, -е. Такий, що народився у вівсі під час жнив (про зайчєня). *Увс'я́ни, бо в овс'ї́ виво́дищ'а.* Б-38.

УГЛО [угло́] -а, с. Кут хати; вугол. *Йа́ н'ї́ду на угло́ ха́ти <...> зговори́ти Отче́ наш.* Р-2.

УГНАЛЬ [угна́л'] -а, ч. Цвях, яким прибивають підкову до кінського копита. Т-5; [ухна́л'] С-17.

УГНЕЛО [угне́ло] -а, с. Ланка (кільце) ланцюга. У-3.

УГУ [угу́] част. Так. *А це́рква гор'їла, с:ере́дини хтос' п'ут...* [З середини?] *Угу́.* М-43, М-48. *До це́ркви вже ход'їл'ї і в:е́чори зб'їра́л'їс'а, угу́, ну так.* В-34, В-54; [у^мгу́]. [Ви білоруска?] У^мгу́. М-48.

УГАРЬ [уга́р'] -р'у, ч. Задушливий отруйний газ, що йде з печі після неповного згоряння палива. З-6.

УГОР [у́гор] -у, ч. **1.** Поле під облогом. Г-26; [у́гир] К-13. **2.** Пасовище. К-13.

УГОРУВАТИ [угорува́ти] З ос. одн. угору́йє, недок. Облогувати. *Угору́йє год по́ле, а тод'ї́ с'ї́йут'.* Г-26.

УДАСИТИСЯ [удасі'тис'а] -шус'а, -сіс', док. Те саме, що **СУДОСИТИСЯ**. В-13.

УДИВИТИСЯ [удиві́тис'а] -вл'ус', -віс'а, док. Здивуватися. *Вона́ уди́вилас'а так.* Н-5.

УДИРИТИ [уді́рити] -у, -иш, док. Ударити. *Поста́вив [крижа], бо дес' гром уди́рив у ха́ту.* Г-26.

УДИРИТИСЬ [уді́ритис'] -рус', -рис'а, док. Ударитись. *Уді́ривс'а об ко́л'бу.* Г-26.

УДРУЖИТИ [удружі́ти] -жу́, -жіш, док. Подарувати. *Мужчи́нс'ку соро́чку могу́ удружі́ти вам.* К-2.

УДУГРІТИЙ [удугр'і́тій] -а, -е. Про молоко, яке після скисання ставлять у гарячу піч. Л-4.

УЖОВКА [ужо́вка] -и, ж. Віршовка для ув'язування рубля на возі з сіном або соломою. З-27.

УЖОГ [ужо́г] -а, ч. Те саме, що **ОЖУГ**-1. С-30.

УЗІР [уз'і́р] -о́ра, ч. Гуля від удару. Т-5; [вуз'і́р] Т-5.

УЗДЕР [уздє́р] -а, ч. Те саме, що **КОЛОДКА**-10. *Уздє́рї в'їк'їнут'.* М-36.

УЗЕР [уз'є́р] -а, ч. Нижня товста частина снопа. З-8.

УЗИРЦЕ [узи́рце] -ц'а́, с. Невелике озеро. П-32.

УЗЬДЕНИЧКО [уз'де́ничко] присл. Зменш. до **ОЗЬДО**. Ш-2.

УЙ [уї!] *виг.* Передає невдоволення. *А йа кажу́ – уї! мен'ї вже е́ти н'е́мци осто́... [остогидли].* О-2. *А вона́ ка́же: “Уї, дн'е́тн'е, ти дурна́ ї дурна́ твоїа́ робота́ – тої́ с'в'їт позич'анїї!”* 3-14.

УЙМА [уїма] *присл.* Те саме, що **ТЬМА**. *Наро́ду бу́ло уїма, то́лком ни́чого ї не^в побáчив.* С-17.

УЙЧИМ [уїчим] *-а, ч.* Те саме, що **ОЙЧИМ**. С-30; [учім] Х-10.

УКАТИС [укатис] *3 ос. одн.* укайец'а, *недок.* Те саме, що **ГУКАТИСЬ**. К-27.

УКАП [укап] *-а, ч.* Нижній край стріхи, який звисає над стіною. Г-42.

УКЛАДЕ [уклад'е] *-а, с.* Одна дерев'яна чи пластмасова половинка ручки ножа. 3-39.

УКЛЄЙКА [укл'єйка] *-и, ж., іхт.* Верховодка; дрібна риба з родини коропових. *Укл'єйка, верхопла́вка чи йак вона́ там по-кні́жному...* Б-29.

УКЛИПАТИСЯ [уклипа́тис'а] *-а́йус'а, -а́йїс'а, док.* Запамятати. Х-10.

УКНО [укно́] *-а, с.* Вікно. 3-32; [гукно́] С-17.

УКРАЇНЦІ [украї́нц'ї^н] *-ив, мн.* На Берестейщині так називають тих, хто виступав за самостійність України під час другої світової війни. *Украї́нц'ї^н, е, ха... одно́го хл'їва́ спали́ли.* Б-25.

УКРАТКИ [укратки] *присл.* Те саме, що **ВКРАДКІ**. *Спикул'ант, що укратки тургуйе.* Х-7.

УКРУГУВУЮ [укругу́вуйу] *присл.* Усім по черзі. *Оди́н к'їл'їшок укругу́вуйу був [на весіллі]: там їїд'ат, а там їче пїют. Так не билó, йак тепер.* С-48.

УКУНЬОК [укун'óк] *-н'ка́, ч.* Ковзан. Г-42.

УЛПШЕНІЄ [ул'пшє́н'їє] *-а, с.* Покращення. *Типеричка нашо́ нам? І вже вс'о ул'пшє́н'їє ...* Я-1.

УЛЬОВКА [ул'óвка] *-и, ж., бот.* Те саме, що **ВОЛЬХОВКА**. С-56.

УЛЬШИНОВИЙ [ул'шинóвиї] *-а, -е.* Те саме, що **ВУЛЬХОВИЙ**. Х-7; [гол'ші́новїї] С-17.

УМАСТА [ума́ста] *-и, ж., кулін.* Те, чим засмачують страву. *Сир ни ума́ста, а з'ат' ни дитїна.* Ж-16.

УМИННЄ [умин'н'є] *-а, с.* Те саме, що **ВИМИНЄ**. П-15.

УНДЗІКАГО [унз'їкаго́ || ун'з'їкаго́] *присл.* Те саме, що **ТУТА**. Л-4.

УНДЗЬО [унз'ó || ун'з'ó] *присл.* Те саме, що **ТУТА**. Л-4.

УНИСЯ [унїс'а] *-ї, ж., бот.* Городній бур'ян (?). *І така́ йакáс' така́йа б'їлим цв'їтом цвиту́т... Йа зна́йу? У нас назива́йут унїс'а.* Д-3.

УНО [уно́] *част.* Те саме, що **АНО**¹. *Уно́ хто пуд локн'їну (то стар'їш'ї роска́зувал'и) захавáвса, то остáв.* М-48.

УНЬО [ун'ó] *присл.* 1. Ось тут. *Будут' ос'в'áчувати ун'ó дарї.* Б-28. 2. Там. *Ун'ó ду е́те Тóн'ї Бє́зихи.* С-69.

УНЬО-УНЬО [ун'о-ун'о] *присл., дит.* Ось тут; ось там. *Твоїа́ ц'а́ц'а ун'о-ун'о...* С-17.

УНЯТИ [ун'ати] *3 ос. одн.* ун'áv, *док.* Зупинити. *Но́ги п'їдн'áv – кров ун'áv.* С-63.

УПАДОК [упáдок] *-дка, ч.* Те саме, що **ПАДЬ**. Т-11.

УПЕРИСТИЙ [уперїстїї] *-а, -е.* Упертий. Г-34.

УПЕРУЧ [уперуч] *присл.* Спершу. *Уперуч зроби́ тут, а не там.* Г-26.

УПИНАХА [упина́ха] *-и, ж.* Те саме, що **НАКИДУХА**. Х-7.

УПИШНІЙ [упїшн'її] *-а, -е.* Останній. *Приїшла́ упїшн'а годїна.* К-28.

УПЛІТКА [упл'їтка] *-и, ж.* Те саме, що **КОСНИК**. К-14; [упл'їтка]. *А брат сестрїц'у ропл'їта́в. А де т'її упл'їтки под'їва́в? (Весільна пісня).* Д-18.

УПОЛУДЕНЬ [уполудє́н'] *присл.* Опівдні. *Уполудє́н' мо́жна чу́ти тїїї звонї церкóвни.* Д-33.

УПРАЖКА [упра́жка] *-и, ж.* Те саме, що **КАНТАР**¹⁻². Х-4.

УП'ЯКИ [упїякі] *-ів, мн., бот.* Гриби; опеньки (?). *Де барїли́с' д'ївчатóчка? Бра́ли в л'їс'ї упїякі.* (Народа пісня). Л-1.

УРАНО

УРАНО [ура́но] *присл.* Уранці. *На будн'ї ура́но встайеши, ма́тери там бу́л'би наобрі́звав.* С-28.

УРОДЛИВИЙ [уро́дливий] *-а, -е.* Урожайний. *Йек хло́пцї за́йде [на Новий рік], зна́чит', бу́де рик уро́дливий.* (Пові́р'я). М-23.

УРОЧИСЬКО [уро́чис'ко] *-а, с.* Урочище. *В то́му уро́чис'ку охотн'їки ходи́ли.* Т-11, М-2; [уро́чиско]. *А вин ка́ж'е: "А шо то тут за уро́чиско? Ну йак назива́йец':а?"* Р-25; [уро́чис'ко]. *Все уро́чис'ко назива́йец':а* *Ал'ександру́вка.* П-36.

УСАК [уса́к] *-а́, ч., орн.* Гусак. *Уса́к, у́ска, усин'а́та.* Б-11, З-16, З-32, К-27.

У СВИЧКАХ [у св'ічка́х] *незм.* Період від Різдва до Водохреща. В-63.

УСЄЧКА [ус'єчка] *-и, ж.* Те саме, що **ОТСЄЧКА.** Ж-9, З-37.

УСИНЬ [у́син'] *-і, ж.* Осінь. Р-34.

УСІЄНУЧНА [ус'їєну́чна] *-ойі, ж., реліг.* Те саме, що **ВСЕНОШНА-1.** *До н'іко́го не говор'їш от йак їдеши з Ус'їєну́чної, йак с'в'єт'їт па́ску.* Р-22.

УСІКНОВЕНІЄ [Ус'ікнов'єн'їє] *-а, с., реліг.* Усічення голови Святого Пророка Предтечі і Хрестителя Господнього Іоана (11 вересня). Р-13; [Вс'ікнов'єн'їє] Ж-4; [Сокнов'єн'їє] Р-28; [Сукнов'єн'їє] К-58.

УСІЛЬОТКО [ус'іл'отко] *-а, с., кулін.* Те саме, що **СЕЛЕДЕЦЬ.** Б-10.

УСКА [у́ска] *-и, ж., орн.* Гуска; *Anser.* Б-11, З-32.

У СКИБУ [у ск'їбу] *у зн. присл.* Спосіб садіння картоплі у борозну за плугом. Є-1.

УСКУДАВЕЦЬ [ускуда́вец'] *-вц'а, ч.* Те саме, що **КЛИН-2.** С-7, С-24.

УСКУДАЛО [ускуда́ло] *-а, с.* Те саме, що **КЛИН-2.** Т-7.

УСТ [у́ст] *-а, ч.* Те саме, що **ВОСЬТЯХ-1.** Д-20.

УСТАВА [уста́ва] *-и, ж.* Звичай. *В нас коро́ваїу нема́, то́її уста́ви нема́.* Г-26.

УХОТА

УСТЕМП [у́стемп] *-а, ч.* Те саме, що **ВИХОДОК.** С-47.

УСТУПЕЦЬ [у́ступец'] *-пц'а, ч., вж.* переважно в мн. **УСТУПЦІ** [у́ступці] *-ів, мн.* Тапочки. К-70.

УСЬ [у́с'] *-і, ж., орн.* Те саме, що **УСКА.** З-16, К-27, М-36, С-27.

УСЬЦЯТИС [у́с'ц'ятис] *-ц'ус, -ц'уса, док. 1.* Не втримати сечі (у багатьох н. пл.). **2.** *перен.* Злякатися когочого-небудь. С-17. **3.** Зменшитися (про мороз). *С'одн'ї вже морос ус'ц'авса.* С-17.

УСЮТКО [у́с'ютко] *займ.* Геть усе. *Тепер ус'ютко недобре – вел'їка роспу́ста пришла́.* С-48.

УСЯНИСЬКО [у́с'янис'ко] *-а, с.* Те саме, що **ГУВЕСНИСЬКО.** Х-7.

УТИК [у́тік] *-ів, ч.* Те саме, що **ВТОК.** Д-22.

УТКУЛЄСЬ [уткúл'єс'] *присл.* Звідкілясь. З-11.

УТРАВИТИСЬ [утраві́тис'] *3 ос. одн.* утравитиц'а, *док.* Учепитись; напасти (про хворобу). *Бол'єс' утравілас' на курєї.* З-11.

УТЮК [ут'у́к] *-а, ч., орн.* Те саме, що **КАЧИНЮК.** Ф-1.

УТЯНИ [ут'я́ни] *-а, -е.* Качиний. *Ут'я́не мн'єсо.* С-6.

У-У-У-У [у-у-у-у!] *виг.* Звуконаслідування голосу вовка. *То йа – у-у-у-у по-во́вч'її.* Б-21.

УХАТИ [у́хати] *3 ос. одн.* ухайе, *недок.* Подавати голос (про дику свиню). Б-21.

УХАТИЙ [уха́тий] *-а, -е.* Такий, що має відстовбурчені вуха. С-59.

УХВАТ [ухва́т] *-а, ч.* Частина капкана у формі півдуги, яка хапає звіра за ногу. Р-29.

УХИТЧИНА [ухі́тчина] *-и, ж., обряд.* Те саме, що **ВХИДЩИНА.** Д-8; [ух'ішчина] О-16.

УХНАРИК [ухна́рик] *-а, ч.* Середнього розміру цвях. Д-20.

УХОТА [ухо́та] *-и, ж.* Те саме, що **ПОЛЮВАННЄ.** О-22, Т-7.

УХОТНИК

УХОТНИК [ухóтн'ік] -а, ч. Те саме, що ОХОТНИК. Т-7.

УЧА [úча!] *виг.* Уживають для відганяння свині. С-17.

УЧЕПА [úчепа] -и, ж. **1.** Ошийник для собаки. З-1. **2.** [учипа]. Мотуз або ланцюг, яким що-небудь прив'язують. *Наш пес на учипи.* П-25.

УЧПКА [úч'іпка] -и, ж. Ремінь біля мисливської рушниці. *Уч'іпка порвалас' – треба дру́гу.* В-23.

УЧКА [úчка] -и, ж. Очко рибальської сіті. *Учка вел'ікайя.* К-27.

УЧКУР [учкúр] -а, ч. Мотузок для підв'язування чоловічих штанів. С-17; [гучкúр] С-17.

УШУМОК

УЧКУРЕЦЬ [учкурéц'] -рц'а, ч. Те саме, що ПОВОД. О-33.

УЧОК [учóк] -чка́, ч. Те саме, що ГУЧОК. Б-21, С-27; [úчок] -чка, ч. З-32.

УШАТИЙ [ушáтій] -а, -е. Те саме, що УХАТИЙ. К-2.

УШИСТИЙ [уші́стій] -а, -е. Такий, що має довгі вуха. *Чистокрóвни вовча́к уші́стий.* О-5.

УШКА [úшка] -шок, *мн., кулін.* Маленькі вареники з грибною начинкою, подібні до пельменів. *То ушка вже з гриба́ми, боршч чирво́ни.* В-27.

УШУМОК [ушúмок] -мка, ч., *кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. Б-14.

Ф ф

ФАЄРКАС [файєрка́с] -а, ч. Страхівка. *Файєрка́с – ёто страховка значит'*. В-15.

ФАЇТОВИЙ [файїтовий] -а, -е. Фіолетовий. В-5.

ФАЙКА [фа́йка] -и, ж. Люлька для куріння. *Мойа свикру́ха на л'у́лку каза́ла фа́йка*. С-17, В-17.

ФАЙНИ [фа́йни] -а, -е. Гарний, красивий. *Приві́юс фа́йну д'івку, ка́жут, ростиса́лиса вже*. Г-16, К-20; [хва́йни] С-17.

ФАЙНІШЕ [фа́йн'іше] присл. вищ. ступ. Гарніше, краще. Г-16, К-20, С-17; [хва́йн'іше] С-17.

ФАЙНО [фа́йно] присл. Гарно, красиво; добре. *На ве^сц'і́л'і бу́ло фа́йно*. Г-16; [хва́йно]. *Хва́йно вішов гону́к на ка́ртоц'и*. С-17.

ФАЙТАК [фа́йтáк] -а́, ч., знев. Довгоногий чоловік. М-19.

ФАЙТОН [фа́йтóн] -а, ч. Сильний струмінь води, подібний до фонтана. *Фа́йтóном б'є вода́ в коло́д'азі*. Р-5.

ФАЛЄРКА [фал'єрка] -и, ж. Конфорка плити. К-70, П-32; [файєрка] М-8; [фо'йєрка] Р-35.

ФАЛЄРКИ [фал'єрки || фал'єрки'] -рок, мн. Плита на кухні. З-6, З-14; [фал'єркі]. *Топі́ла в фал'єрка́х і воді нагрі́ла*. З-14; [файєркі] П-51.

ФАЛЯ [фа́л'а] -і, ж. Хвиля на озері. Р-34; [хва́л'а]. *Он йа́ка хва́л'а ви́ліка*. Г-21, О-5.

ФАЛЬБАНА [фал'ба́на] -и, ж. Зібрана в складки смужка кольорової тканини, що пришивають до одягу як прикрасу. К-70.

ФАЛЬБАНКА [фал'ба́нка] -и, ж. Те саме, що ФАЛЬБАНА. Л-8; [хвал'ба́нка] В-25, Г-42, З-6.

ФАЛЬКОТА [фал'кота́] -і́, ж. і ч., знев. Нахабна людина. Б-8.

ФАМІЛІЯ [фам'і́л'ія] -ійі́, ж. 1. Прізвище (у багатьох н. пп.). 2. Кровні родичі. *Чолов'ік ж'і́нц'і не фам'і́л'ія*. Ж-16.

ФАНАБЕРНИЙ [фанабе́рний] -а, -е. Примхливий, вередливий. Г-32.

ФАНАР [фанáр || хванáр] -а́, ч. Ліхтар. *Пушов с фанаро́м до хлива́*. С-17; [хвинáр] С-17.

ФАНТИ [фа́нти] -ив і -у, мн., етн. Поширена давніше гра на вечорницях, коли спершу “заробляли” фанти, а потім їх треба “одробляти” співом чи виконанням якихось дій. Д-27, К-20, П-21, Р-6, С-17 (і в багатьох інших н. пп.).

ФАРТУХ [фарту́х] -а́, ч. 1. Шматок тканини, який одягають жінки спереду на спідницю (у багатьох н. пп.); [кварту́х] Г-16, К-20, С-17; [кварту́х] Р-13. 2. Ткана полотняна спідниця. *Тка́ли фарту́х, а йак куп'а́ли, то каза́ли спудні́ц'а*. В-19, В-54, Г-4, Т-5; [кварту́х] В-54, П-34, Т-5. 3. Спеціальне пристосування з дощок під фронтоном будинку над причілковою стіною для стікання води. *Од^м с'н'ігу фарту́х зугнів*. С-17. 4. перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. К-17, П-34, С-27; [кварту́х]. *В козі́ кварту́х, би ба́би*. Б-21.

ФАРТУШОК [фартушо́к] -шка́, ч. Зменш. до ФАРТУХ-1, 4. Ж-14, П-15, У-4.

ФАРШМАК [фаршма́к] -а, ч., кулін. Перемелені оселедці з сухарями. С-30.

ФАС¹ [фас] -у, ч. Ворожба; уміння відмувати. *А вже подáс'т' ру́ку, йак ма́ти [відьма] вмира́йє, стéл'і не трéба виривáти – вже в'ін вз'ав то́й фас*. М-6.

ФАС² [фас!] виг. Уживають для нацьковування собаки на звіра. О-7.

ФАСКА [фа́ска] -и, ж. Діжка, у якій зберігають солене сало. Р-34.

ФАСКЕЛЬ [фáск'е"л'] -ел'а, ч. Те саме, що ПАСКЛИН. З-6; [фáскил'] Г-42; [хва́ск'і́л'] С-56; [пáск'ел'] С-17.

ФАТКА [фа́тка || хва́тка] -и, ж. Рибальська снасть – сак. *Ти ри́бу фа́ткоюу лові́в?* П-6.

ФАЦІЯТА [фац'і́йáта] -и, ж. 1. Довга жердина, яку прибивають до кроков під час покриття даху. Б-8. 2. Причілок даху, оббитий дошками. Н-16, О-28.

ФАЩИНА

ФАЩИНА [фашчіна] -и, ж. Те саме, що КЛИН-2. В-55.

ФВУ-У-У [фву:] виг. Те саме, що БВУ-У-У. *Пудно́сит' но́гу – бву:!* <...> *Йе́шче мо́жна? – Мо́жна. – А вин – фву:!* Ш-6.

ФЕДИРКА-КОМИРКА [федірка-комірка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. 3-2.

ФЕДОРА¹ [федора || хвидора] -и, ж.
1. Власне жіноче ім'я (всі н. пп.).
2. *знев.* Неохайна забудькувата жінка. *Ти хведора тайя! Повійсила хустку і не знайе де.* С-17. *С пирибору вєбрав Стас' Федору.* Б-5. 3. *ент.* [фе^ндора]. Те саме, що БЕДРИК. 3-2.

ФЕДОРА-КОМОРА [федора-комора] -и -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. *Федора-комора, чи буде погода?* 3-2.

ФИГУРОВА ПОЛЬКА [фігурова пól'ка] -ойі -и, ж., ент. Назва танцю – різновид польки. *А то пól'ка фігурова, а то дівка гонорова...* (Народна пісня). В-13.

ФИЙНИК [фійник] -а, ч., бот. Молодий сосновий ліс. *В фійнику росли грибі.* В-3; [фуйник]. *У фуйнику тетерукі.* К-43, К-3, Л-11; [хв'їник] С-6; [хвоїник] К-2.

ФИЛЬОНКОВАЯ ЛАВКА [фил'он-кóвайа лáвка] -ойі -и, ж. Лава зі спинкою для сидіння. О-13.

ФИГУЛКА [ф'ігулка] -и, ж. Те саме, що ГАЛКА². В-29.

ФИГАРИК [ф'ігарик] -а, ч. Безрукавка. *Майу теплі ф'ігарик.* Т-8.

ФИГОЛЬ [ф'ігол'] -г'ла, ч. Жарт. *Дівчата ризут'ат', шо ф'іг'ла встроїли.* Н-3.

ФИЙКА [ф'їка] -и, ж., бот. Сосна. В-6.

ФІЛНТУБЕЛЬ [ф'іл'інтубел'] -б'ла, ч. Вид рубанка для вистругування фальца. Д-22.

ФІЛТОВІНЬКИЙ [ф'іл'ітов'ін'киї] -а, -е. Фіолетовий. *Чебрéц' так'ім ф'іл'ітов'ін'ким цв'ітé.* В-39.

ФЛЯНЕЦЬ

ФІЛЬБАНКА [ф'іл'бáнка] -и, ж. Те саме, що ФАЛЬБАНА. 3-11.

ФІРА [ф'іра] -и, ж. Порожній або із сіном чи соломою віз. Д-22, 3-37; [фúра]. *Примáк іс тés'ц'ом, кáже, йідут фúрийу.* Г-26; [хвіра] В-28; [хв'іра] 3-2, П-23, С-18, Ш-6; [хвúра] Б-44, О-14, С-15, С-58; [хúра] С-17.

ФІРАНКА [ф'іра́нка || хвира́нка] -и, ж. Занавіска з білої тканини на вікно. Г-16, С-17; [ф'іра́нтка] С-15.

ФІРАНОЧКА [ф'іра́ночка] -и, ж.
1. Зменш. до ФІРАНКА. Г-16, С-17.
2. Тюль чи гіпюр як прикраса на ікони. *То ш по тих ф'іра́ночках почéпл'увани в'іно́чки.* К-69.

ФІРДЗЯ [ф'ірз'а] -і, ж., *знев.* Дівчина легкої поведінки. Н-12.

ФЛАГ [флаг] -а, ч., *обряд.* 1. [фл'аг]. Корогва. *Агá, йіде вже тéйе придáн'е вже с фл'агом.* Ч-9. 2. Палиця зі стрічкою і червоним буряком, яку несуть стритники, проводжаючи молодого до молодої. Х-7.

ФЛАЖОК [флажóк] -жкá, ч. Прапорець, який використовували під час полювання. О-13.

ФЛАЧОК [флачóк] -чкá, ч. Кусочок червоної тканини, який чіпляли на шнур під час облави на вовка. *Шнур с флачкáми на вóвка.* С-17, Д-30, П-32, Р-29.

ФЛАШКОВАТЬ [флашкóват'] -у́йу, -у́йиш, *недок.* Обводити вибране для полювання місце шнуром із прапорцями. *Охóтн'ики почалі флашкóват'.* С-57.

ФЛЕГА [фл'éга] -и, ж. Те саме, що ПЛЕГА-1. П-15.

ФЛЄШКА [фл'эшка] -и, ж. Те саме, що БЛЄШКА-1. Р-34.

ФЛІНТА [фл'інта] -и, ж. Мисливська рушниця. М-43, С-57; [флінта] Г-5.

ФЛІТ [фл'іт] -а, ч. Те саме, що ГАЛКА². В-2.

ФЛЯНЕЦ [фл'áneц] *-нца, ч.* Те саме, що **ФЛЯШТОК**. С-17.

ФЛЯШТОК [фл'ашток] *-а, ч.*
1. Пристрій для чищення каналу ствола мисливської рушниці. Б-34. 2. Товкачик для набивання пороху в гільзу. Б-34.

ФЛЬОВЕР [фл'óвер] *-а, ч.* Малокаліберна рушниця. К-17.

ФОЇНА [фойіна] *-і, ж., збір.* Те саме, що ФИЙНИК. О-29.

ФОЙОВИЙ [фойóвий] *-а, -е.* Хвойний. Л-26; [фойóви]. *Чорни л'іс – де фойóви, бо там тёмно.* С-50.

ФОКСТРОТИ [фокстрóти] *-ив, мн.* Криї чобіт (?). *Завина́л'ув нагав'іци гал'афé, чобутк'і фокстрóти, кос'ц'умчик.* П-10.

ФОКУСНИЙ [фóкусний] *-а, -е.* Сміший, комічний. *Була́ дóуже см'ішна істор'ія... То' їа ни мóжу зга́дати, їак во'но́ було́, фóкусне такé...* К-39.

ФОРЕНГИ [форéнги] *-éнг, мн.* Те саме, що ХОРУГВИ. О-16.

ФОРЕНГА [форéнга] *-и, ж.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. *В наїхор'ішчому рушнику́ були́ форéнги.* В-1.

ФОРМА [фóрма] *-и, ж.* Неглибока посудина з листового заліза для випікання хліба. Б-30, Л-8; [хóрма]. *Хóрма печі хл'іб.* Р-26, С-17, Т-5.

ФОРНАЛЬ [форна́л'] *-л'а, ч.* Панський слуга; наймит. Д-19, З-24, Н-19; [фурне́л'] С-17, Д-5.

ФОРТ [форт] *-а́, ч., фаун.* Хорт; породистий мисливський собака. Д-21, П-26.

ФОТОКРИТКА [фотокрítка] *-и, ж.* Фотографія. Р-34.

ФРЕНДЗЛЯ [фрэнзл'а] *-і, ж.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Р-25; [хрэнз'а] Г-46.

ФРЕНЗ [френз] *-а, ч.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. В-9.

ФРЕНЗЕЛЬ [фрэнзел'] *-зл'а, ч.* Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Г-5, З-39, М-41, Д-5; [фринзіл'] Т-15; [фрэнгл'і] П-6.

ФРЕНЗЛИК [фрэнзлик] *-а, ч.* Зменш. до ФРЕНЗЕЛЬ. О-13. **ФУЩ**

ФРЕНЧ [френч || хренч] *-а, ч.* Усякий чоловічий піджак. С-17; [хренч] Б-32.

ФРЕНЧИК [фрэнчик || хрэнчик] *-а, ч.* 1. Зменш. до ФРЕНЧ. С-17.

2. Жіночий піджак. О-2.

ФУЗ [фуз] *-у, ч.* Бруд. Н-29.

ФУЗИЯ [фúзийа] *-і, ж.* 1. Мисливська рушниця, ствол якої набивали порохом і дробом. С-58; [фуз'éйа] С-6. (Цю назву вживали дорослі, коли під час розмови присутні діти. Б-35).

2. Саморобна мисливська рушниця. *Наш старій мислівець робів фузію.* З-28.

3. Усяка мисливська рушниця. А-2; [фúз'і́йа]. *Фуз'і́йу закінув на плéч'і.* С-53.

ФУРАГАН [фурага́н] *-а, ч.* Бурелом. Д-20.

ФУРАН [фура́н] *-а, ч.* Фуганок. В-13.

ФУРИЩЕ [фúришче] *-а, ж.* Великий віз, навантажений сіном чи соломною. *Три фу́ришче солóми.* Р-13.

ФУРКАЛО [фúркало] *-а, ч.* Дитяча іграшка. Д-8.

ФУРКАТИ [фúркати] *3 ос. одн.* фурка́є, *недок.* 1. Утворювати звуки (про білку). Ж-14, С-64. 2. Утворювати звуки (про зайця). Б-14.

ФУРМАНКА [фурма́нка] *-и, ж.* Підвода. *То шче нам дал'і дв'і́е фурма́нк'і.* К-56, Т-2.

ФУС [фус] *-у, ч.* Те саме, що ХЛУС. Б-46, К-49, М-13.

ФУСІР [фус'і́р] *-а, ч., кулін.* Те саме, що ТУВМАЧИ. Б-24.

ФУТЛЯР [футл'а́р] *-а, ч.* Чохол для рушниці. А-2, О-9.

ФУТОРАВ [футора́в] *-а́ва, ч.* Те саме, що ФУТЛЯР. *Футора́в на стрéл'бу.* В-10.

ФУТРИНА [футрíна] *-и, ж.* Хутро зайця. Б-14.

ФУЩ [фушч] *фушча́, ч., бот.* Хвощ польовий; *Equisetum arvense* L. *Мискі міли фушчóм.* М-28; [хвишч] О-16.

Х х

ХАБАЗЄКА [хабаз'єка] -*єк, ж., збір.* Гілля; хмиз. К-78.

ХАБИ [ха́би] 1. част. Хай би. *Ха́би зробів шос'...* Н-15. 2. в зн. спол. Якби. *Ха́би ти пришо́в.* Г-9.

ХАБИНО [ха́бино] в зн. спол. Те саме, що ХАБИ-2. *Ха́бино йа ни сказáл'а, то ї ни знав.* О-24.

ХАВАЛКА [ха́валка] -и, ж. 1. етн. Дитяча гра в хованки. С-17. 2. Місце, де спить заєць. Т-2.

ХАВАТИ [хава́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. 1. Класти що-небудь у таємному місці, щоб ніхто не міг знайти. *Ниде́ не^м хава́ї грóши, бо сама́ ни зна́йдиш по́т'ім.* С-17. 2. Хоронити померлих. *Не^м ми́ голови́ с'о́д'н'і – бóдут Матру́нку хава́ти.* С-17, Б-19.

ХАВАТИ [ха́вати] -а́йу, -а́йиш, недок., знев. Позіхати. Д-20.

ХАВАЧКІ [ха́вачк'і] -чок, мн., етн. Піжмурки. С-21.

ХАВКА [ха́вка] -и, ж., етн. Те саме, що ХАВАЛКА. *Д'іти гра́ли хавку.* Ч-6.

ХАВКАТИ [ха́вкати] -а́йу, -а́йеш, недок. 1. Те саме, що ХАВАТИ. М-19. 2. Плямкати під час їди. Д-20.

ХАВОЧКА [ха́вочка] -и, ж., етн. Те саме, що ХАВАЛКА. Ч-6.

ХАЗЯЙКА [хаз'а́йка] -и, ж. 1. Дружина господаря (у всіх н. пп.). 2. Добра господиня. *О! вона́ хаз'а́йка!.. Без йе́й вун про́ав би...* С-17. 3. Кухарка на весіллі. *В нас на ве^мс'і́л'і багáто хаз'а́йо́к, все ва́р'ат'.* П-51.

ХАЗЯЙСТВУВАТИ [хаз'а́йствува́ти] -у́йу, -у́йеш, недок. Господарювати. *На пруса́х хаз'а́йствува́ли, а́ле ни об ч'і́м ни дба́ли – все хот'і́ли наза́д.* Я-1.

ХАЗЯЙСЬКИЙ [хаз'а́йс'ки́й] -а, -е. 1. Старанний, працьовитий (у багатьох н. пп.). 2. Такий, що належить господареві, хазяїнові (у протилежність колгоспному). *Ц'о хаз'а́йс'ке по́ле.* С-17. 3. Непородистий собака, який стереже хазяйство. І-1, Н-21.

ХАЗЯЙНСТВО [хаз'а́йінство] -а, с. Хазяйство. *Мав вели́ке хаз'а́йінство.* В-50.

ХАЙБИ [ха́йби] у зн. спол. Якби; якщо. *То ни во́йєн'и пиришо́див. Ха́йби во́йєн'и пиришо́в, то попита́в би: "Куда́ ти, ба́бо?"* С-17.

ХАЙ БІГ КРИЄ [ха́й Б'іг кри́йє!] виг. Те саме, що БІГМА. Д-6.

ХАЙ ВЕЛИКА РОСТЕ [ха́й вели́ка росте́!] виг. Побажання під час садіння городини. С-17; [ха́й вели́ка ро́дит!] С-17.

ХАЙ ВИЛИКІ РОСТЕ [ха́й вили́к'і росте́!] виг. Побажання новонародженому. С-17.

ХАЙ-НО [ха́й-но] присл. 1. Потім, опісля. *За́ри їдеи́? – Не, ха́й-но...* С-17. 2. Як, як тільки. *Ха́й-но бу́де ден', тод'і попо́райиш.* С-17, П-15; [ха́-но] *Ха́-но прі́йде о́син', то йа о́жин'у́с'а.* (Народна пісня). С-8, Д-31, Л-15, М-21, П-15, С-43.

ХАЙ ПРИЙДЕ ДОПОМОГА ВІД ГОСПОДА БОГА [ха́й прі́йде допо́мо́га в'ід Го́спода Бо́га] незм. Побажання успішної праці. *Благослов'а́йу, же́нчи́ки, благослов'а́йу. Ха́й прі́йде допо́мо́га в'ід Го́спода Бо́га.* В-13.

ХАЙ ЦАРСТВО НЕБЕСНЕ [ха́й ца́рство небесне́] незм. Побажання померлому. *Вона́ ми́н'і два ра́зи на ден' згава́рувала, то д'акува́ти Бо́гови і йу́ї – ха́й ца́рство небесне́ и Бо́гови – йа за́ре ни зна́йу ни́яко́го врач'а́.* Р-25.

ХАЛАБУДА [халабу́да] -и, ж., знев. 1. Стара хата. Р-35. 2. Буда для дворового собаки. С-2.

ХАЛАМАЧКА [халама́чка] -и, ж., кулін. М'ясна підлива. Р-16.

ХАЛАМШКА [халам'і́шка] -и, ж., кулін. Страва зі свіжих вишень, борошна чи круп. Д-38, К-68.

ХАЛАШ [хала́ш] -а́, ч. Те саме, що ШАЛАШ. С-6.

ХАЛІ [хал'і́] -ів, мн. Цвяхи. С-2.

ХАЛУЙ [халу́й] -а і -а́, ч. 1. Наймит, який слугував панам на полюванні. Б-14, П-44, Х-10. 2. Підлабузник. Г-16; [холу́й] С-17.

ХАЛУПА

ХАЛУПА [халу́па] -и, ж., знев. 1. Хата. К-13. 2. Стара маленька негарна хатина. ...Спалили н'їмци хату, поставили халу́пу... (З дитячого віршика). С-17.

ХАЛУЧИТИ [халу́чити] -у, -иш, недок. Виконувати первинну обробку льону. Л'он халу́чити – то од корóсти трипа́ти. С-59.

ХАМИЧЧЯ [хаміч'а] -а, с., збір. Хмиз. 3-8.

ХАМІЛЯ [хам'іл'їя] -її, ж. Прізвисьце. Г-21; [хвामीл'їя] С-17.

ХАМЛО [хамло́] -а, с., кулін. Те саме, що ХАМУЛА-1. У-6.

ХАМРАЧ [хамра́ч] -а́, ч. Той, хто невиразно говорить. М-19.

ХАМРІТИ [хамр'іти] -у́, -їш, недок. Говорити невиразно. То та́йя, шо хамрє́т'. 3-25.

ХАМУЙЛО [хаму́йло] -а, ч. і ж. Невезуча людина. Ти хаму́йло... тоби́ не щасті́т'. Н-13.

ХАМУЛА [хаму́ла] -и, ж. 1. кулін. Страва із запареного житнього борошна, до якого додані варені вишні. Б-40. Страва з черешень і борошна. Ж-12, М-6. 2. кулін. Те саме, що ТУВМАЧИ. Б-30, О-11. 3. перен. Неповоротка лінива людина. То хаму́ла йак'іс' – ни за собо́йу, ни пе́ред^м собо́йу. С-17, Т-5. 4. перен. Немічний і нешвидкий до бігу собака. П-44.

ХАМУЛИСЬКО [хаму́лис'ко] -а, ч. і ж., знев. Те саме, що ХАМУЛА-3. В-17.

ХАМУТ [хаму́т] -а́, ч. Металічна дужка навколо курка рушниць. Д-22.

ХАНАБЕРИСТИ [ханабе́ристи] -а, -е. Гоноровий, чванькуватий. Тої хло́пц'у вє́л'ми ханабе́ристи. Ж-5.

ХАНДРУВАТИ¹ [хандрува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Швидко сердитися. Не^м хандру́ї тут ме^н'ї!.. С-17.

ХАНДРУВАТИ² [хандрува́ти] -а, -е. Такий, що швидко сердиться. Хандрува́ти – то бз'ікува́ти, раздв́а і рос:єрдивса. С-17.

ХАП [хап!] виг. 1. Передає швидкий рух хапання. А йогó за ру́ку – хап! С-17.

ХАТА

Йа тіл'ко до мук'ї, а вітр'їшка за ру́ку – хап! Б-16. 2. Уживають на позначення стрибка. Вонó відкри́ло двє́р'ї і в тої за́п'їк – хап! – йак скóче. Р-2.

ХАПАТИ [хапа́ти] 1. -а́йу, -а́йеш, недок. Схоплювати когось або щось. Сус'їд^м хапа́йе все, шо збо́ку лижї́т. С-17. 2. Вистачати. Хл'є́ба вже на тї́ден' хапа́йе мн'е. Х-8

ХАПТУРИ [хапту́ри] -ив, мн., обряд. Поминання померлого на дев'ятий день; дев'ятини. Ходї́т' до нас на хапту́ри... Л-4.

ХАПУН [хапу́н] -а́, ч. 1. Злий дух. Хапу́н хватáйе т'їк'ї жид'їв і нисє́ в пє́кло. Г-8. 2. у прокльоні: А хапу́н би тибє́ вхопів!.. С-17.

ХАП-ХАП [хап-ха́п!] виг. Уживають для позначення хапання чого-небудь. Нимá Пóл'ичи – нимá хап-ха́п. С-17.

ХАРАМУШКА [хараму́шка] -и, ж., кулін. Молочна страва з дрібними розтертими кульками борошна; затїрка. Ж-3.

ХАРАШАЙ [хараша́й] -а́йя, ч. Кастратор тварин. Ж-15, С-17.

ХАРАШАТИ [хараша́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. Каструвати тварин. Каба́нчик вже ве^л'їк'ї, трє́ба хараша́ти. С-17; [хороша́ти] С-6.

ХАРАШЄТНИК [хараш'є́тник] -а, ч. Те саме, що ХАРАШАЙ. Г-42.

ХАРАШУТНИК [харашу́тник] -а, ч. Те саме, що ХАРАШАЙ. Ш-1.

ХАРИЙ [харі́й] -а, ч., бот. Те саме, що ЛАПАХА. В нас ка́жут' плишнік, а в дру́г'її д'їре́вн'ї харі́й. Ф-3, П-21.

ХАРИШАНИЙ [харі́шаний] -а, -е. Кастрований. Харі́шаний к'їн'. П-15.

ХАРМУРА [харму́ра] -и, ж. Те саме, що КУБАРКА. Б-8.

ХАТА [ха́та] -и, ж. 1. Сільський будинок (всі н. пп.). 2. Міська квартира. Ти ма́йїш в Лу́чку хату? На йакóму по́верси? С-17. 3. Кімната. Ни мо́жу в ц'у́ї хати́ бу́ти, пу́їду в дру́гу – там здоро́вії. С-17, Г-16. 4. [вели́ка хата] -ейі -и. Світлиця. В ве^л'їку́ї хати

ХАТВИСЬКО

прибира́йу раз на міс'ац. С-17. **5.** Місце, де живуть бобри. *Хата боброва.* В-29, Д-16, К-27, М-49, Ф-1.

ХАТВИСЬКО [хат'вись'ко] -а, с. Те саме, що ХАТНИСЬКО. К-25.

ХАТЕЦА [хат'эца] -и, ж., згруб. Те саме, що ХАТНО. Л-4.

ХАТИСЬКО [хат'ис'ко] -а, с. **1.** Те саме, що ХАТНИСЬКО. Г-26. **2.** [хат'ис'ко]. Те саме, що ХАТНО. *Отó хатіс'ко поста́вив – на все сіло́.* С-17.

ХАТИНЬ [хат'ін'] -і, ж. Те саме, що ХАТНО. Л-4.

ХАТНИСЬКО [хат'нис'ко] -а, ч. Місце, де була хата. *Това́р па́сло́с на хатніс'ку.* С-17.

ХАТНО [хат'но́] -а́, ж., згруб. Велика хата. *То́то в Микола́йа хатно́ – де́сит' ме́тру довжи́ноїу!* С-17.

ХА-ХА-ХА [ха-ха-ха́!] виг. Наслідування сміху. *Ме с тійі́ го́дачке хто куда́ – ха-ха-ха́!* Б-16.

ХАХЛАКІ [хак'лак'і] -у́в і -і́в, мн. Так на Підляшші називають тих, хто розмовляє українською говіркою. П-8.

ХАХЛАЦЬКИЙ [хак'лац'кий] -а, -е, нейтр. Український. *Хак'лац'ка́йа мо́ва.* К-45. *На́ша хак'лац'ка мо́ва.* Є-1.

ХАХЛИ [хак'лі] -у́в і -і́в, мн. Те саме, що ХАХЛАКІ. *Нас кол'іс' назива́лі хак'ла́ми. А хто то так'і?* В-18. *На́ша мо́ва, то ка́жут, же вона́ невидо́мо йака́йа... Хак'ла́... нас назива́йут хак'ла́ми.* П-36.

ХАХЛИСЬКИЙ [хак'ліс'кий] -а, -е, нейтр. Те саме, що ХАХЛАЦЬКИЙ. *Хак'ліс'ка мо́ва.* П-36. *Никту́ри ка́жут: ото́ хак'ліс'ка мо́ва.* П-36.

ХАХЛЯЧИЙ [хак'ляч'ий] -а, -е. Те саме, що ХАХЛАЦЬКИЙ. [До якої мови ваша мова ближча?] *Му́сит', до хак'ляч'ой.* П-10.

ХАХУЛА [хак'ула] -и, ж., кулін. Те саме, що ХАМУЛА. У-3.

ХАЦЬКО [хак'ко́] -а, ж. Те саме, що ХАТНО. *Ста́ра хак'ко́ сто́йіт' над доро́гойу.* К-70.

ХВАРИНА

ХАЦЮК [хак'юк] -а, ч., знев., вж. *перев. в мн.* **ХАЦЮКИ** [хак'юкі] -і́в, мн. Ті, що цекають, тобто звукосполюки [т'е], [т'і] вимовляють, як [ц'е], [ц'і]. *В нас хак'юка́ми прозива́йут' <...>, вони́ бі́то... бі́то по-б'елору́ски.* С-52.

ХАЦЯКАТИ [хак'якати] 3 ос. одн. хак'яка́йе, *недок.* Говорити по-білоруськи. *Вони́ хак'яка́йут' то́ж'е, то нас йі́х, йак вони́ роска́зуйут', – хак'юкі́* [прозивають]. С-52.

ХАЩАВИНА [хашчавина́] -і́, ж. Дуже густий ліс. С-15.

ХАЯ [ха́йа] -і, ж. Неохайна людина. *Ої ти ха́йа заха́йана.* Н-21.

ХВАЄРКІ [хвай'єрк'і] -рок, мн. Те саме, що ФАЛЄРКА. Г-42.

ХВАЛОБЗДУН [хвалобздун] -а́, ч., знев. Те саме, що ХВАЛЬКО. В-32.

ХВАЛОДУП [хвалодуп] -а, ч. знев. Те саме, що ХВАЛЬКО. Х-10.

ХВАЛЮН [хвал'юн] -а́, ч. Те саме, що ХВАЛЬКО. *У хвал'уна́ ї́ грушкі́ на ве"рбі́ росту́т.* С-65, Г-34, С-6; [фал'юн] Ч-2.

ХВАЛЮНКА [хвал'юнка] -и, ж. Жінка, яка любить хвалитися. Г-34.

ХВАЛЬБА [хвал'ба́] -і́, ж. Те саме, що ХВАЛЬОЩІ. *Хвал'бі́ по́вни торбі́, а в торбі́ хоч насирі́.* Г-16; [фал'ба́]. *Фал'бі́ по́вни торбі́, а в торба́х хоч св'ішчі́.* М-27.

ХВАЛЬКО [хвал'ко́] -а́, ч. Той, хто любить хвастатися будь-чим. С-58.

ХВАЛЬКУН [хвал'кун] -а́, ч. Те саме, що ХВАЛЬКО. *То́го хвал'куна́ вс'і зна́йут.* П-52.

ХВАЛЬОНДРА [хвал'ондра] -и, ж. і ч., знев. Те саме, що ХВАЛЬКО. *От хвал'ондра́ росте́ – ко́жни раз нове́ плат'е́ бире́.* С-17.

ХВАЛЬОЩІ [хвал'ощч'і] -і́в, мн. Хвастощі. К-70.

ХВАРИНА [хваріна] -и, ж., обряд. Дерев'яний спуск для гри крашанками на Великдень. *На Вели́ден' там таке́ було́ зроб'ляне́ з дере́ва і кача́ли йайі́чка... Хваріно́йу зва́ли... П-46.*

ХВАРТУШИНА

ХВАРТУШИНА [хвартушіна] -и, ж. Те саме, що ФАРТУХ-1. 3-5.

ХВАСОЛЯ [хвасол'я] -і, ж., бот. Те саме, що ПАСОЛЯ. В-54, 3-25.

ХВАСТ [хваст] -у, ч., збір., бот. Бур'ян. *Хваст так і. Йак досп'їє, то чепл'айец'а, – кáжут стрилк'і.* В-39.

ХВАСТУН [хвасту́н] -а, ч. Те саме, що ХВАЛЬКО. К-43.

ХВАСЬЦЬО [хвас'ц'о] -а, ч. Те саме, що ХВАЛЬКО. М-7.

ХВАТАТИ¹ [хвата́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. Хапати щось рукою. *Не^м хватáї свейу лапоіу ц'у дил'ікáтну шкл'áнку.* С-17.

ХВАТАТИ² [хвата́ти] 3 ос. одн. хватáйє, недок. Вистачати. *Не^м варі свін'ам картóпл'і – ше вчорáшн'їйі хватит.* С-17.

ХВАТАТИ³ [хвата́ти] 3 ос. одн. хватáйє, недок. Траплятися, бувати. *На св'іти вс'огó хватáйє...* С-28.

ХВАТИ [хвáти] -ив, мн. Те саме, що РОГАЛІ-І. 3-28, С-50; [вхвáти] П-4.

ХВАТКА¹ [хвáтка] -и, ж. 1. Саморобна пастка для лову гризунів. В-9. 2. Те саме, що РОГАЛІ-І. Н-21.

ХВАТКА² [хвáтка] -и, ж. Характер, вдача людини. *Таку хвáтку дурну́ майє.* Р-5.

ХВАТКИЙ [хваткі́й] -а́, -é. Беручий до роботи. *Хватка́ то д'івка.* Р-35.

ХВАТЛИЩЕ [хватлі́щче] -а, с. Ручка рогаців, за допомогою яких виймають горшки з печі. К-68.

ХВАТЬ [хват'!] виг. Передає швидке хватання чого-небудь. *Хват'! менé – то́йє кол'цо зн'алá.* Б-25.

ХВЕДИРКА [хведі́рка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. К-60.

ХВИГУРА [хвигу́ра] -и, ж. Те саме, що КРИЖ². *Ду́де^мш до хвигу́ри – поверне́ш в пра́ви бук.* С-17; [хвигу́ра] Г-16, С-17.

ХВИЖА [хвіжа] -и, ж. Завірюха з сильним вітром. *Надвори́ така хвіжа, шо до́бри хаз'а́йін собáк'і не^м випустит.* С-17.

ХВОР

ХВИЗДЯ [хвізд'а || хвізд'д'а] -і, ж., знев. Ледача жінка. *Вуз'мі собі́ таку́ хвізд'ду, то ц'їли вї́к будиши му́читис.* С-17.

ХВИЙКА [хвійка] -и, ж., бот. 1. Сосна; *Pinus sylvestris* L. *І вели́ка, і малéйка – то хвійка... то сосна...* П-37; [хв'їйка]. *Хв'їйку рі́жмут'.* П-51, П-37, М-23; [хв'їйка] К-20, О-23, Г-26. 2. Те саме, що ФІЙНИК. Б-44, П-15; [хв'їйка] Д-21. 3. Стовбур сосни без гілок. К-70.

ХВИШТАЛО [хвішталo] -а, ч. і ж., знев. Те саме, що ШВЕНДЯЛО. Г-42.

ХВІНИК [хв'іник] -а, ч. Хвойний ліс. Г-21.

ХВІРТКА [хв'іртка] -и, ж. Кватирка у вікні. Б-23.

ХВІСТ [хв'іст || хвист] -оста́, ч. 1. анат. Задня кінцева частина тіла тварини, що є продовженням хребетного стовпа від крижової кості (у багатьох н. пп.); [хвуст] Г-16, С-17. 2. перен., обряд. Те саме, що ПОВЕСЮЛЬЩИНА. Ш-5.

ХВІТНО [хв'ітно] присл. Гарно, приємно, весело. *Да так бу́ло хв'ітно на в'ічурка́х...* П-26.

ХВИЩКА [хв'іщка] -и, ж., бот. Те саме, що ФУЩ. В-19, П-15, Р-30; [хв'ішка] М-23; [хв'іщ'ка]. *То хв'іщ'ку йак ростé, то ві́рвут, то хв'іщ'ку при́ма́йут, купл'а́йут.* Д-3.

ХВОЇНА [хвойі́на] -и, ж. 1. бот. Те саме, що ХВИЙКА-1. *Лопáйє пáлкоіу у хвойі́ну.* Б-21. 2. збір. Те саме, що ФІЙНИК. Б-11, П-23, С-2; [хвойі́на] С-5; [хвоі́на] О-17.

ХВОЇНКА [хвоі́нка] -и, ж., збір. Те саме, що ФІЙНИК. П-46.

ХВОЙДА [хвоі́да] -и, ж., знев. 1. Дівчина легкої поведінки. С-40. 2. Мати, яка не доглядає своїх дітей. П-46.

ХВОЙОВИЙ [хвоі́ові́й] -а, -е. Сосновий. *Хвойо́вій л'іс зелéній.* Ж-5, М-49. *Там хвойо́вого л'ісу на́йбі́л'ше.* О-2, В-27.

ХВОР [хвор] -и, ж. Хвороба. *Не вступáй ного́йу, бо нападé хвор.* С-65.

ХВОРОВИТИЙ [хворовітій] -а, -е. Те саме, що СЛАБОВІКІЙ. С-59.

ХВОРОВІКУВАТИЙ [хворов'ікува́ти] -а, -е. Те саме, що СЛАБОВІКІЙ. О-32; [форов'ікува́ти] Г-26.

ХВОСТАЧ [хвоста́ч] -а́, ч. 1. Нижній край солом'яної стріхи. К-70, П-15. 2. фаун. Щур; *Erimys rattus* L. С хвостом до́вгим, то і хвоста́ч. М-45.

ХВОСТАЧИК [хвоста́чик] -а, ч. Ківш із довгою ручкою для набирання води. *Принисі хвоста́чик води́.* П-22.

ХВОСТУВАТИ [хвостува́ти] 3 ос. одн. хвосту́йє, *недок.* Те саме, що ГЕДЗАТИС. *Хвосту́йє худоба́ з л'ісу.* Г-4.

ХВОСТЮРА [хвос'т'у́ра] -и, ж., анат., зруб. Те саме, що ХВОСТЯРА. С-17.

ХВОСТЯРА [хвос'т'а́ра] -и, ч., анат., зруб. Великий хвіст. П-23.

ХВОТА [хво́та] -и, ж. Охота, бажання. *Бо́же, дупумуже́, спати́ ни пулуже́, да́ї хво́ту на ту робо́ту, а сп'ір зу вс'іх сту́рін.* (Приказують, починаючи якусь роботу). 3-6.

ХВОЩАЙ [хвошча́й] -у, ч., бот. Те саме, що ФУЩ. *Ба́ло хвошчайо́м горшк'і міла.* С-17.

ХВОЩЕНКА [хвошч'е́нка] -и, ж. 1. бот. Те саме, що ФУЩ. К-40; [хвошча́нка] М-49, О-16; [хвошча́нка] С-5. 2. Зв'язаний пучечок хвощу для миття посуду. К-40.

ХВОЯ [хво́я] -і, ж., бот. Те саме, що ХВИЙКА-1. *Там расту́т' хвої́.* Б-19.

ХВУРТКА [хвуртка] -и, ж. Невеликі дверцята в огорожі. *Зачин'а́ї на нуч хвуртку.* С-53.

ХВУТОРКА [хву́торка] -и, ж. Те саме, що МУТЕРКА. К-70.

ХВУСТ [хвуст] *хвоста́, ч.* 1. анат. Те саме, що ХВІСТ-1 (у багатьох н. пп. сходу досліджуваної території). 2. перен. Корова. *Ни ма́йу в хл'іві́ і хвоста́.* С-17.

ХЕ [хе!] *виг.* Передає зітхання. *Одйїж:а́ла – то двац'а́тїї р'ік наступі́єв. Хе!..* С-2.

ХЕВКАТИ [хевкати] 3 ос. одн. хевка́йє, *недок.* Подавати голос (про лисицю). Л-5.

ХЕТНИЙ [хетній || хетни] -а, -е. Охочий, удатний. *В'ін хетни до сп'іван'а... хетній.* С-38.

ХЕЖА [хе́жа] -и^е, ж. Те саме, що ХАТА-1. *Побудова́ле хе́же.* С-10.

ХЄБА [х'е́ба] -и, ж. Те, що не основне, не найголовніше. *Рі́ба – х'е́ба, аби́ була́ хл'і́ба ск'е́ба.* Б-30.

ХЄЛИЙ [х'е́лий] -а, -е. Миршавий, непоказний. 3-11.

ХИ [хи!] *виг.* Звуконаслідування сміху. *А пані́ там прохóдили <...>, и пудхвату́ла [мисливська петля] за но́гу – хи! – и приподн'ала́ но́гу.* Ж-5.

ХИЖКА [хі́жка] -и, ж. Прибудова до основної споруди, напр., для дров. С-15.

ХИЛИЙ [хі́лий] -а, -е. Худий; хворобливий. К-70, Ш-6.

ХИЛИТИСЯ [хилі́тис'а] -л'у́с'а, -лис'а, *недок.* 1. Нахилитися (всі н. пп.). 2. Бути прихильним до когось. *До мине́ т'і́тка хилі́лас'а.* О-26.

ХИЛЯВИЙ [хі́л'ави́й] -а, -е. Хворобливий, непривабливої зовнішності. Д-20.

ХИНА [хі́на] -и, ж. Те саме, що СТРАФІН. 3-24.

ХИТР [хитр] -а, -е. Те саме, що ХИТРИЙ-1, 2. *Хитр Дмі́тер, Савка – ни дура́к.* П-50.

ХИТРИЙ [хі́трий || х'і́три] -а, -е. 1. Лукавий, підступний (у багатьох н. пп.). 2. Розумний. *То хі́тре дит'а – вже вс'і б'укви зна́йє.* С-17. *О:, ка́жут, така́ хоро́ша і х'і́тра.* В-53. 3. Здоровий, сильний. *Бу́син' леті́т' – хі́трий бу́деши ході́ти.* (Повір'я). М-21.

ХИТРОДУПІЙ [хитроду́пій] -а, -е, зруб. Те саме, що ХИТРИЙ-1. У-12.

ХИТРОЖОПІЙ [хитрожо́пій] -а, -е, зруб. Те саме, що ХИТРИЙ-1. У-12, С-8.

ХИТЬОР [хі́т'ор] -тра, -тре. Те саме, що ХИТРИЙ-1. *Дмі́т'ор хі́т'ор йак пе́рихі́трит'.* П-15.

ХИ-ХИ-ХИ [хи-хи-хі!] *виг.* Те саме, що ХА-ХА-ХА. *Хто втика́йє, в'ін за*

ХИЦАВКА

йім б'їжїт', тої Гантїн, – хи-хи-хі!
От такїї був. Б-16.

ХИЦАВКА [хіцавка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. С-2.

ХИША [хіша!] виг. Те саме, що А-КИШ. Д-21.

ХІБА¹ [х'іба] част. пит. Невже. Х'іба тому правда? С-17; [хуба] В-54.

ХІБА² [х'іба] вж. для припущення висловленого. Таїа р'єчечка називаїеу'а Орл'анка х'іба. Д-33.

ХІБАНОК [х'ібанок] -нка, ч. Фуганок. Г-21.

ХІБИТИ [х'ібити] -бл'у, -биш, недок. Не попасти в ціль під час стріляння. Молодїм їа все х'ібив, нич'ого не забивав. Б-14; [х'ібити]. Руж:о х'ібїт – вик'їдаї. Л-13.

ХІРА [х'іра] -и, ж. 1. мед. Якась хвороба (?). Х'іра – то їе бол'ез'н'. К-17. З дїмом вс'а х'іра вїїде. Р-35. Г'оспода Б'ога пр'осимо, шоб х'іру зн'ав... (Замовляння). К-68. 2. у прокльонї: С'ад' в х'ірах і мувчі! С-17.

ХІРНИЙ [х'ірний] -а, -е. Хворобливий. Тип'ерїшн'ї парубкїє, подивл'ус'а, слабїїї, х'ірни. Х-10.

ХІТАВКА [х'ітавка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. Щ-1.

ХІТАНКА [х'ітанка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. М-48.

ХІТРАК [х'ітрак] -а, ч. Той, що ХИТРИЙ-1. Х'ітрак х'ітри їак л'їс'їца. Г-15.

ХІТРИЗНИ [х'ітрїзни] -а, -е. Дуже ХИТРИЙ-1. То х'ітрїзни чоловїїк, м'ало кому шо позичаїе... С-17.

ХІТРУВАТИ¹ [х'ітрувати] -їїу, -їїш, недок. Досягати своєї мети підступністю. Не х'ітруї, а кажї пр'амо, шо ти хоч. С-17.

ХІТРУВАТИ² [х'ітрувати] -а, -е. Дещо ХИТРИЙ-1. С-17.

ХІТРУН [х'ірун] -а, ч. Те саме, що ХИТРАК. С-17.

ХІТРУНЧИК [х'ірунчик] -а, -е. Зменш. до ХИТРУН. С-17.

ХЛОП

ХІХЕЛЬ [х'іхел'] -хл'а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Х'іхл'ї ростайут. Д-34.

ХІХЛИК [х'іхлик] -а, ч., кулін. Закручений пирїг без начинки. Пиче б'аба х'іхлики. О-13.

ХІХЛЯ¹ [х'іхл'а] -ї, ж., кулін. Нарїст збоку паляниці. Д'їти л'їубїат їїсти х'іхл'ї – гет' погобдир'аїут. С-17; [х'ехл'а] Х-10.

ХІХЛЯ² [х'іхл'а] -ї, ж. Те саме, що КОЦІЛ. Д-34.

ХЛАП [хлап] -а, ч., анат. Те саме, що ИКЛО. Б-44.

ХЛЕНУТИ [хл'енути || хл'енути] -ну, -неш, док. Знесилитися, охляти. Їак дох'одили до Луч'еу, то мой'а д'ївчина гет' хл'енула. З-5.

ХЛИБ [хлиб] -а, ч. 1. кулін. Хліб (печений). Жїтн'її хлиб г'ожиї. С-38, Л-4; [хл'еб]. Теп'ер кажемо хл'їб, а старї каз'али хл'еб. В-4. 2. збір. Зерно; збіжжя. А пїат' зл'отих, то пивм'етра хл'їба! О! Ш-6.

ХЛИНУТИ [хлин'ути] -ї, -їш, док. Випити ковток води. Хлин'ув водї і л'їг. Г-19.

ХЛИСТ¹ [хлист] -а, ч. 1. Стовбур дерева без бокових гілляк. Б-14, Б-29. 2. Стовбур дерева без верха. Д'ерево рїжут хлистом. Ж-14.

ХЛИСТ² [хлист] -а, ч. Те саме, що КЛЯЦАВКА. К-17.

ХЛИСТАТИ [хлиста'ти] -шч'у, -шче, недок. Жадїбно їсти. А те мужичїїшче за те капустїїшче с'їв сїб'ї к'уне"ц' ст'ола та пут'їху хлїшче. С-30.

ХЛБЕЦЬ [хл'їбец'] -бц'а, ч., кулін. Паляниця. С-48.

ХЛБІНА [хл'їбіна] -и, ж., кулін. Паляниця, яку посипали борошном перед тим, як саджати в пїч. М-23.

ХЛБІЦЬ [хл'їбиц'] -бц'а, ч., кулін. Святковий пирїг. Хл'їбиц' пиклії, пир'їг називавс'а... На К'ол'аду, на П'аску, на П'утр'а. О-17.

ХЛОП¹ [хлоп] -а, ч. Чоловїк, житель. Тої хлоп з Уструвц'а. О-27.

ХЛОП² [хлоп!] *виг.* 1. Звуконаслідування ударів. *По руці його – хлоп! хлоп!* С-17. 2. Наслідування швидкого зачинання дверей. *Вона хуч'її назад, а в'ін – хлоп! – двєри закрів.* О-32.

ХЛОПАВКА [хло́павка] *-и, ж.* 1. Те саме, що СТУПКА. Р-29. 2. Те саме, що КЛЯЦАВКА. Л-8.

ХЛОПАК [хлопа́к] *-а, ч.* Хлопець. К-70.

ХЛОПАКА [хлопа́ка] *-и, ч.* Те саме, що ХЛОПАК. О-13, Х-9.

ХЛОПАНКА [хло́панка] *-и, ж.* Те саме, що КЛЯЦАВКА. В-38.

ХЛОПЧАЧОК [хлопчачо́к] *-чка, ч., нестл.* Зменш. до ХЛОПАК. *На вечурк'ї готак'ї хлопчачк'ї поприход'ат'.* М-48.

ХЛОРОФОСТ [хлорофо́ст || хворофо́ст] *-ста, ч.* Хлорофос. П-34.

ХЛОСОВНИК [хлосовн'ік] *-а, ч.* Те саме, що КЛОСОВНИК. Ж-5; [хлусовн'ік] П-32.

ХЛУД [хлуд] *-у, ч.* Огорожа з горизонтально прибитих жердин. Ш-6.

ХЛУДСЕ [хлуд'є] *-а, с., збір.* Те саме, що ХЛУД. К-70, П-37.

ХЛУДЕЦЬ [хлудец'] *-дц'а, ч.* Те саме, що КЛУДЕЦЬ. В-13, Ч-6; [хлидец'] П-15.

ХЛУПАЙ [хлупа́й] *-а, ч.* Те саме, що ХЛОПАК. *А раз, по́мн'у, хлупа́йі були́ кум'ус' куд'їл'ку спалили...* К-64.

ХЛУС [хлус] *-у, ч.* Осад в олії. *Старі гол'її – пувл'а́шк'ї хлусу.* С-17.

ХЛЮБ [хл'уб] *-а, ч.* 1. Гілка дерева, товста палиця. В-39, Ч-9. 2. Стовбур дерева. Ч-9.

ХЛЮБЕНЬ [хл'убен'] *-бн'а, ч.* Лозовий прут для плетіння коробки зі соломи. Д-3.

ХЛЮВ [хл'ув] *хл'ув'а, ч.* Хлів. Р-19.

ХЛЯКАТИ [хл'а́кати] *3 ос. одн.* хл'а́кає, *недок.* Те саме, що КЛЯЦАТИ-2. Д-21.

ХЛЯПАТОХА [хл'апа́то́ха] *-и, ж.* Сніг із дощем. Б-8, П-6; [хл'апа́то́га] 3-8.

ХЛЯПАТУХА [хл'апа́ту́ха] *-и, ж.* Те саме, що ХЛЯПАТОХА. С-17; [хл'епа́ту́ха] Г-42.

ХЛЯКАТЬ [хл'а́кат'] *3 ос. одн.* хл'а́кає, *недок.* Те саме, що КЛЯЦАТИ-2. В-8.

ХМАРЕТА [хмарéта] *-и, ж., згруб.* Велика хмара. *Гон йа́ка хмарéта суне – град бу́де.* С-17.

ХМАРНО [хмарно́] *-ї і -а, ж., згруб.* Те саме, що ХМАРЕТА. С-17.

ХМЕЛИННС [хмелін'є] *-а, с., збір., бот.* 1. Стебла картоплі; картоплиння. *Копа́й карто́пл'у – хмелін'є сухé.* О-22. 2. [хмилін'є]. Листя і стебла огірків. *В минé хмилін'є з гурку́ вже посóхло.* С-17.

ХМЕРЕЧА [хмерéча] *-е, ж.* Те саме, що ХАЩАВИНА. *В хмерéче бу́лє найлу́че йéгода.* Ш-1.

ХМІЛЯЧКА [хм'їл'а́чка] *-и, ж.* Похмілля. П-15.

ХМУРНИЙ [хмурні́й] *-а, -е.* Хмарний. *Хмурна́ пого́да.* П-15, М-23, П-37; [хму́рні]. *Так'ї с'о́д'н'ї хму́рні ден'...* С-17.

ХМУРНО [хму́рно] *присл.* Хмарно; без сонця. *Бу́де дошч – вес' ден' хму́рно.* С-17.

ХНАЛЬ [хнал'] *-а, ч.* Те саме, що ДЗЬВАХ. Г-3, Д-6, Р-21; [шнал'] Д-6.

ХНИКАЛО [хні́кало] *-а, ч. і ж., знев.* Дитина, яка весь час плаче, хникає. *Ої ти, мо́йє малéке хні́кало! Цит' вже...* С-17.

ХНИКАННС [хні́кан'є] *-а, с.* Дитячий плач. С-17.

ХНИКАТИ [хні́кати] *-а́йу, -а́йє'ш, недок., знев.* Плакати, випрошуючи щонебудь. С-17.

ХО¹ [хо] *незм.* Хотіти. *А шо витé хо?* П-19. *Йа не хо сна́ти...* Ч-11.

ХО² [хо!] *виг.* Передає презирство. *Хо! Ти <...> с:їла́, а йа – м'їсто.* П-40.

ХОБ [хоб] *спол.* Щоб. *Хоб тибé хол'єра забра́ла!..* В-21. *Тре́ба, хоб бу́ла всéнка симн'э.* П-35; [хоп]. *Хоп то зна́ти, де па́дати!..* Ч-6.

ХОВАНИЙ [ховані́й] *-ого, ч., дит.* Те саме, що КАЛЬДОВКА. *Хованого ігра́л'ї, так йак корч'ї, пасвіс'ко...* Йак

ХОВАНКИ

кого кол'ї хто наїде. Ч-9; [хóвани]. В хóвани гра́ли. К-45.

ХОВАНКИ [хóванки] -нок, мн. Дитяча гра, коли учасники ховаються. К-70, М-13, Р-18.

ХОВАЧКИ [хóвачки] -чок, мн. Те саме, що ХОВАНКИ. П-23; [хóвашки] В-2.

ХОВРАЧОК [хóвращок] -чка, ч. Невеликий ховрах. П-15.

ХОДАК [ходáк] -á, ч. Пристосування, щоб привчати дітей стояти (?). *А зáре мол·óдуха, хоч йéйї в ходак'ї став, – повгóлайя.* С-28.

ХОДАКИ [ходак'ї] -ів, мн. Те саме, що ГАМРА-2. *Поробіли ходак'ї і ходи'м.* Г-15, 3-32.

ХОДАР [ходáр] -а, ч. Міцний до ходу (бігу) собака. *Тої соба́ка ходáр хоро́шиї – он ріс'ї:у би́жїт.* В-4.

ХОДИ [хóди] -у і -ув, -ів, мн. Велика кількість мишачих нір. К-3, Л-1, М-36, М-45, П-23.

ХОДИКИ [хóдики] -ів, мн. Годинник з маятником. *На́шї хóдики ста́ли.* В-54.

ХОДИТИ [ході́ти] -жу́, -диш, недок.
1. Переміщатися, ступаючи ногами (всі н. пп.). **2.** Брати участь у чомусь. *Два ро́ки ході́в с панáми в загóнку.* Ч-2.
3. Танцювати; перед водити. *А хто пól'ку дóбре хóдит', тої на пól'ї дóбре рóбит'.* (Народна пісня). В-13. **4.** Плавати (про риб). *Там [в озері Світязь] ві́дно дно дáже – на глиб'ін'ї там далéко ві́дно... ві́дно, йак рíби хóд'ат'.* 3-14. **5.** Доглядати домашніх тварин. *Наш сус'їт ни мн'їє ході́ти кáл'а товáру.* С-17.
6. Вдягатися. *Тепер хóд'ат' шче л'éпеї, йак кол'іс' на Гра́барку.* В-45. **7.** Залицятися, дружити (про парубка і дівку). *Ході́в хлóпец' і не схот'ів потóм. Вони́... Роді́ла вона́.* Л-2.

ХОДНІК [ходн'ік || хóд'н'ік] -а, ч. Килимова доріжка, яку застеляють на підлогу. *Помі́ пудлóгу, а пót'ім позастил'áї хóд'н'ік'ї.* С-17, Ф-3.

ХОЛОДИНА

ХОДНЯ [ходн'á || хóд'н'á] -і, ж., знев. Ходіння без мети. *Ни ма́єе ча́су найі́стис за хóд'н'óйу.* С-17.

ХОДОМАН [ходомáн] -а, ч. **1.** Той, що ходить, не виконуючи ніякої роботи; гультай. С-17. **2.** Той, що багато ходить. *Ходéв ходомáн і д'їти годовáв, а при́шлос'а вмирáти – тре за плит викидáти.* (Відгадка: постולי). Р-21.

ХОДОМАНИХА [ходомáниха] -и, ж., знев. Жінка, яка постійно ходить до сусідів. *Де ш ти хóдиш, ходомáнихо? Никóли тибé не'ма́ вдóма.* С-17.

ХОДОР [хóдор] -а, ч. Ледар. Ж-14.

ХОДУЛІ [ходу́л'ї] -у́л', мн. Те саме, що ГАМРА-2. Ж-9.

ХОДУН [ходу́н] -á, ч. Пристосування, за допомогою якого вчать дітей ходити. П-15.

ХОДУНЕЦЬ [ходунéц'] -ни́á, ч. Те саме, що ХОДУН. П-15; [ходунáц'] 3-25.

ХОДУНИ [ходуні́] -ів, мн. Те саме, що ГАМРА-2. О-25.

ХОДУНЦІ [ходунці́] -у́, мн. Те саме, що ХОДУН. С-17.

ХОДЯНКА [ход'áнка] -и, ж. Те саме, що ХОДУН. К-58.

ХОІ [хоі́] -ів, мн. Те саме, що ХОДИ. Б-17.

ХОЛОДЕЦ [холодéц] -ди́у́, ч., кулін.
1. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. Ж-11.
2. Страва з хлібного квасу, куди додають покришені огірки, зелену цибулю та ін. овочі. М-48; [холодéц']. *Холодéц'... Ну с чо́го? Бурачкі в́же такі <...>, е́т'ї ботві́ трóшки, до квáсу и́чавуху́ <...>, ну ї́ там окрóпчик, листóк лаврóвий...* П-21, Ж-7, С-38, Ч-4.

ХОЛОДЕЧА [холодéча] -и, ж. Сильний холод. *Кáжнийї но́чи така́ холодéча...* С-17.

ХОЛОДИНА [холоді́на] -и, ж., кулін. Те саме, що ХОЛОДНИЦА. В-14, М-32, Р-34, Б-12; [хулуді́на] Н-25.

ХОЛОДИНА [холод'їна] -и, ж. Те саме, що ХОЛОДЕЧА. *Хоч собáк гоні́ – така́ холод'їна.* Б-8. *Холод'їна, шо но́са*

ХОЛОДНА ЮШКА

страшино вісунути надвур. С-17.
Холод'їна, хоч чорт'їв ган'її. Л-1.

ХОЛОДНА ЮШКА [холодна йушка] -ейї -ї, ж., кулін., обряд. Зварена страва з самих лише сушених грибів та оселедців і заправлена олією; їдять охолодженою; до неї колись подавали пироги з квасолею; обов'язкова страва на Різдва вечерю. *Набрала губ'їаку – буде с чо́го холо́дну йу́шку варі́ти.* С-17, Г-16.

ХОЛОДНЕ [холодне] -ого, с., кулін. Те саме, що **ХОЛОДНИЦА**. *Свин'ачи нбшки', голові, там отакéйе-о кóсточки – ёто називáйеу'а холо́дне.* П-21, М-43, С-8.

ХОЛОДНЕЧА [холоднеча] -и, ж. Те саме, що **ХОЛОДЕЧА**. С-17.

ХОЛОДНИЙ БОРЩ [холодний борщ] -ого -у, ч., кулін. **1.** Те саме, що **ХОЛОДЕЦ-2**. Р-28. **2.** [холодни борщ] Те саме, що **ХОЛОДНИЦА**. М-4.

ХОЛОДНИЙ МИКОЛА [Холодний Мико́ла] -ого -и, ч., реліг. День Святого Миколи Чудотворця (19 грудня). В-49.

ХОЛОДНИК [холодник || холодни́к] -а, ч., кулін. **1.** Те саме, що **ХОЛОДНИЦА**. Б-10, Д-6, М-48, О-17; [хулудник] С-5. **2.** Страва з березового соку, куди додавали кришені огірки, яйця, цибулю та ін. зелень. О-2. Страва з кислого молока, куди додавали кришені огірки, яйця, цибулю та ін. зелень. Л-26, О-32, Ф-3.

ХОЛОДНИЦА [холодница] -и, ж., кулін. Холодець. *Повино́сила холо́дницю в та́нок, а вона́ замéрзла.* С-17; [холодн'їца] К-27; [холодниц'а] Г-16.

ХОЛОДНИЙ [холодн'їй] присл. вищ. ступ. Холодніше. *Ц'о́дн'а набага́то холо́дн'їй.* С-17; [холодн'ї]. *Вчо́ра бу́ло холо́дн'ї, а с'о́го́дн'ї тепл'ї.* Б-8.

ХОЛОДНЯВО [холодн'аво] присл. Холоднувати. *Бе́рї ша́нку – надво́рі холо́дн'аво.* С-17.

ХОЛОДОК [холодо́к] -дка і -тка, зрідка -тку, ч. **1.** Затінок від дерева чи

якоїсь будівлі. *Ни сиді́ на со́нці, с'ад' в холодо́к.* С-17. **2.** кулін. Те саме, що **ХОЛОДЕЦ-2**. *Ну то шо? Квáсу, цибу́лка і посол'їти, гу́рочок йе́ молодéнк'ї – ростéрти, посол'їти – и холодо́к.* С-48, Г-26, П-36.

ХОЛОДРИГА [холодри́га] -и, ж. Те саме, що **ХОЛОДЕЧА**. *Надво́рі така́ холодри́га!..* Г-16, С-17, Ц-3; [хулудри́га] С-42; [холодри́га] С-17.

ХОЛОДУХА [холоду́ха] -и, ж., кулін. **1.** Те саме, що **ХОЛОДЕЦ-2**. 3-11. **2.** Страва з кришеного зеленого листя цибулі, засмачена олією або сметаною. Г-16, Д-18, П-47.

ХОМАЧ [хома́ч] -а, ч., кулін. Те саме, що **ГУВМАЧИ**. 3-32, Н-10.

ХОМИНА ПАСКА [хомина́ паска] -ойї -и, ж. Маленький хліб, освячений у церкві на свято Хоми; його дають у дорогу молодим на весіллі. В-13.

ХОМУТ [хому́т] -а, ч. **1.** Дерев'яна частина кінської упряжі, яку накладають коневі на шию в однокінці (всі н. пп.). **2.** Деталь капкана у вигляді півдуги, яка хапає звіра за ногу. А-2.

ХОМУТІК [хому́т'ік] -а, ч. Те саме, що **БЕСПЕЧНИК**. Б-14, 3-28, К-58.

ХОП¹ [хоп] спол. Щоб. *Мол'у́с'а, хоп л'у́ди во́їни ни зна́ли.* В-21. *Замóтуї́мо йому́ го́лову, хоп ни ба́чили, та ї нас ло́вит.* В-44.

ХОП² [хоп!] виг. Передає швидкий рух хапання, ловіння. *По́с'л'а заї́ду по гушчакáх – хоп!* Ж-5.

ХОПИТ [хóпит] присудк. сл. Вистачить; досить. *Хо́пит вже́ со́ли.* П-31.

ХОРИЩЕ [хорі́шче] присл. вищ. ступ. Краще. *Вона́ хорі́шче за вс'їх пичé паскі.* П-44.

ХОРИЩИЙ [хорі́шчий] -а, -е. Кращій. *Ц'а сукéнка хор'їшча – крáсного бага́то.* Ч-11, П-44; [хорі́шчи] Л-4; [хор'їш:ий]. *Л'їсна́ куні́ца хор'їш'а, йак сил'ска́.* С-6; [хор'їши́]. *Там така́ бу́ла хор'їша хáта.* Т-19.

ХОРОБА

ХОРОБА [хорóба] -и, ж. Хвороба. *Хорóба напáла на свинéй. Б-24, Г-38; [фурóба]. Вс'ák'і фурóби булé – і к'ір, і мал'ар'їа... То мал'ар'їа, то шіпл'а. М-3.*

ХОРОБА ЙОГО ЗНАЄ [хорóба його зна́є] у зн. займ. Те саме, що ЧОРТЬ ЙОГО ЗНАЄ. *Хорóба його зна́є, де вун лáзит. С-17.*

ХОРОБЛЯВИЙ [хоробл'áвий] -а, -е. Те саме, що СЛАБОВІКИЙ. Р-2.

ХОРОВИТИЙ [хорові́тий] -а, -е. Те саме, що СЛАБОВІКИЙ. Ж-7.

ХОРОМИ [хорóми] -у і -ів, мн. 1. Гарна хата. *Ц'о не^а хáта, а справжн'і хорóми. С-17.* 2. Господарство, маєток. *В хорóмах ше ї гобéремка с'їна нима́. Г-16, С-17.* 3. Господарські будівлі. *В хорóми не бу́де гр'ім біти, де йе бу́сни'. Х-10. А скоті́на же остáлас'а. Хорóми палі́ли – скоті́ну туйу повиган'áли. Л-17.*

ХОРОМИНА [хорóмина] -и, ж. Будівля для зберігання вилежаного і висушеного льону. В-4.

ХОРОНГВА [хорóнгва] -и, ж., обряд. Деревце з гілками, прибране дзвіночками і стрічками, яке на весіллі носить ХОРОНЖИЙ. *Хорóнгву вбира́ють так крас'їво цв'іта́ми. Йак їде перед молоді́ми, то в хату... в гушáк три ра́зи хлóпайе те́йу хорóнгвойу. П-37; [хорóнгва] М-23; [хорóнга] П-46; [корóнка]. Корóнка тепéр так ка́жуть на хорóнгву. П-46.*

ХОРОНЖИЙ [хорóнжий] -ого, ч., обряд. Один із розпорядників на весіллі – товариш молодого, який носить ХОРОНГВУ. П-15; [хорóнжий]. *Друшкó корова́ї д'їлит', а хорóнжий с хорóнгвойу хóдит'. М-23; [харóнжий]. Наперед'ї їде харóнжий і нисé на ружнóви са́ло і звáрху цибу́ла. В-13; [хорóнژی] П-15; [хорóнژی] Ш-1.*

ХОРОНИ БОЖЕ [хороні́ Бóже] виг., незм. Те саме, що БЕРЕЖИ БОЖЕ. В-31.

ХОХЛЯ

ХОРОСТВО [хороствó] -á, с. Краса. *Гукна помал'ува́в те́мним і ше ї хва́лиц'а. Тóто хороствó знаи́ов! С-17; [хуруствó]. Почалі́ кру́живо вїазáти да тако́го хуруствá нарóбл'ат'... К-64, Л-4; [хор'їствó] П-6.*

ХОРОШЕ [хорошé] присл. Гарно. *Хорошé, зна́йте, мин'ї бу́ло! Х-7, З-27, Ф-3. Ми спивáли так хорошé! К-38.*

ХОРОШИЙ [хорóший] -а, -е. Гарний. *Хорóший рушні́к. Х-10.*

ХОРОШИТИСЬ [хорóши'єтис'] -у́с', -ис'а, недок. Прикрашатися, чепуритись. *Вони́ л'убл'ет' хороши́т'єис'. В-23.*

ХОРОШИСТЬ [хорóш'їс'т'] -ос'т'ї, ж. Те саме, що ХОРОСТВО. Б-46.

ХОРОШИЗНИЙ [хорóши́зний] -а, -е. Дуже гарний. С-17.

ХОРОШУЗНИЙ [хорóш'у́зний] -а, -е. Те саме, що ХОРОШИЗНИЙ. Д-15.

ХОРОШУН [хорóш'ун] -á, ч. Гарний парубок. С-51.

ХОРОШУХА [хорóш'уха] -и, ж. Гарна жінка. В-21, П-18.

ХОРОЩИЙ [хорóшчий] -а, -е. Крашций. *А кол'їс' все бу́ло хорóшче. С-28.*

ХОРУВАТИ [хорувáти] -у́йу, -у́йеш, недок. Хворіти. *Даї́, Бóже, шуткува́ти, абі́ ни хорувáти. Ц-1.*

ХОРУГВИ [хорóгви] -гов, мн. Церковні знамена. С-17; [хорóнгви] Г-16, К-20, С-17.

ХОРУЙ [хорóї] присл. вищ. ступ. Те саме, що ХОРИЩЕ. *По-б'елоруск'ї, йак йа слухáйу ра́д'їо "Б'елосток", то хорóї гóворат. В-34.*

ХОРУНДЯКИ [хорунд'áки] -ів, мн. Те саме, що ХОРУГВИ. *Процéс'їа йшла... Бра́ли хорунд'áки, п'їс'н'ї сп'їва́ли. С-8.*

ХОРЧАК [хорчáк] -á, ч., фаун. Хорт; мисливський собака. Б-38.

ХОХЛУХА [хохл'уха] -и, ж., знев. Українка. *Мéне вс'о врém'а хохл'ух'їйу звáли, хот'á йа ч'їсто б'їлоруска. Кажу́: йа ни хохл'уха. П-40.*

ХОХЛЯ [хóхл'а] -ї, ж. 1. Велика ложка для розливання перших страв;

черпак. Б-10, Г-30, М-15, О-35. **2.** Довга жердина, яку використовували під час підльодного лову риби. Г-34.

ХОЦ [хоц] *спол.* Хоч. *Хоц собáк прийáзуї.* П-6.

ХОЧ КУДА [хоч кудá] *незм.* Дуже гарний. *Хлóпец хоч кудá.* С-17; [хот' кудї] С-17.

ХПИТИСЯ [хпїтис'а || хпїтис'] *хпл'ус'а, хпїс'а, недок.* Те саме, що КПИТИСЬ. *Хлóпцї хпїлис'а з д'ївч'єт.* П-32.

ХРАБ [храб!] *виг.* Те саме, що ТРИСЬК-2. *А тїйї грабл'ї йому́ – храб! по голов'ї.* О-32, С-17; [храп!] Г-16.

ХРАК [храк] -á, ч., *фаун.* Те саме, що САМЕЦЬ-2. Р-5, С-53.

ХРАКАТИСЬ [хракатис'] *3 ос. одн.* хрáкайец':а, *недок.* **1.** Те саме, що КНУРУВАТИ-1. *Свин'á хрáкайуц':а.* П-15. **2.** Те саме, що КНУРУВАТИ-2. Б-24, Н-21, О-12, П-53; [хрэкатис'] І-1, С-21.

ХРАПА¹ [хрáпа] -и, ж., *анат.* **1.** Передня частина голови лося, оленя. Л-9, С-19. **2.** Ніс корови, зубра, лося. *Тел'áтам ч'їпл'áв шкуру їйжá на хрáпу – не буде с:áти!* К-27, К-3, К-43. **3.** Передня частина голови свині. П-34. **4.** Рило свині. *Вилїка хрáпа – тра задрутувáти.* П-34. **5.** Ніс собаки. П-34, С-19. **6.** *перен., знев.* Обличчя людини. Г-34.

ХРАПА² [хрáпа] -и, ж. **1.** Те саме, що ШЕРШ. *Собáка лáпи порїже – такá хрáпа.* Т-2. **2.** Замерзла грязь. О-23; [хрэпа] О-29; [хрїпа] В-10, С-6.

ХРАПИ [хрáпи] -ів, *мн., анат.* **1.** Те саме, що ХРАПА¹-1. О-14, Т-2. **2.** Ніздрі звіра. З-2, К-58, П-46. **3.** Те саме, що ХРАПА¹-5. К-58, С-64.

ХРАПАК [хрaпáк] -á, ч. **1.** Те саме, що ШЕРШ. *Такїй хрaпáк – аж постолї деруц':а.* П-46. **2.** Мокрий сніг під час відлиги. З-2.

ХРАПАНИНА [хрaпанїна] -и, ж. Те саме, що ШЕРШ. М-40.

ХРАПОВИК [хрaповїк] -á, ч. Те саме, що ШЕРШ. О-13.

ХРАСТЕНИК [хрaст'єник] -а, ч., *кулін., обряд.* Хрест, спечений із тіста. *Їєк їйхале пáришїй рас с'їйате, паклє хрaст'єника. Паклє їугó за дв'ї над'їле ду Валєкудн'а.* З-9.

ХРАСТОК [хрaстóк] -сткá, ч., *анат.* **1.** Гнучка й пружна тканина, що з'єднує частини кістяка. С-17. **2.** Ніс їжака. С-64.

ХРАСТУБО [Хрaстубó] *незм.* Те саме, що БІГМА. Б-43.

ХРАЧАТИ [хрaчáти] *3 ос. одн.* хрáче, *недок.* Утворювати звуки (про дику свиню). М-53.

ХРЕБІСНИЦЯ [хрeб'їсниц'а] -ї, ж. Хребет. С-51; [хрeб'єсн'їца] Г-42; [хр'єб'єсниц'а] В-13.

ХРЕБУСТ [хрeбуст] -у, ч., *збір., бот.* Листя якоїсь водяної рослини (?). В-19; [хрóbост] П-23.

ХРЕКАТИ [хрэкати] *3 ос. одн.* хрэкайє, *недок.* Те саме, що КНУРУВАТИ-2. П-26.

ХРЕНЗЕЛЬ [хрэнзел'] -зл'а, ч. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. О-4.

ХРЕПКА [хрэпкa] -и, ж., *мед.* Ангіна. Г-42; [хрїпка] Г-32.

ХРЕСНА [хрэсна] у *зн. ім., -ойї, ж., обряд.* Те саме, що ХРЕСНА МАТИ. Л-1, С-17, Х-7; [хрósна]. *Д'ївчáта пекл'ї, хрósна тїл'ко заминáла, а тїйї вс'ї тóйє... тикл'ї.* З-38.

ХРЕСНА МАТИ [хрэсна мáти] -ойї -ири, ж., *обряд.* Жінка або дівчина, яка тримала немовля під час хрещення. С-17.

ХРЕСНИЙ¹ [хрэснїй] -а, -е. Перехресний (про дороги, що перехрещуються). *Їáмочку відоптати на хрэснїй дорóзи.* Ч-4.

ХРЕСНИЙ² [хрэснїй] у *зн. ім., -ого, ч., обряд.* Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. Л-1, Х-7; [хрэснї] С-17.

ХРЕСНИЙ БАТЬКО [хрэснїй бáт'ко] -ого -а, ч., *обряд.* Чоловік або парубок, який тримав немовля під час хрещення. Г-16; [хрэснї бáт'ко] С-17.

ХРЕСНИК [хрэснїк] -а, ч., *обряд.* Той, кого хрестили ХРЕСНИЙ БАТЬКО

ХРЕСНИЦЯ

і ХРЕСНА МАТИ. С-8; [хрѣс'н'ік] Д-33, С-38, Ф-3.

ХРЕСНИЦЯ [хрѣсниц'а] -і, ж., обряд. Та, яку хрестили ХРЕСНИЙ БАТЬКО та ХРЕСНА МАТИ. С-8; [хрѣс'н'іца] С-38, Ф-3.

ХРЕС СВЯТИЙ [Хрес св'атій] незм. Те саме, що БІГМА. Л-4; [Хрѣсто с'в'атій] П-6.

ХРЕСТИ БОЖЕ [хресті́ Бóже] незм. Те саме, що БІГМА. З-5; [хрѣсти́ Бóже] В-23.

ХРЕСТИТИ [хресті́ти] -ешчу́, -сті́ши, недок. **1.** обряд. Здійснювати обряд хрещення (всі н. пп.). **2.** Називати, іменувати. *Ході́ли проро́ки і хресті́ли се́ла. Булі́ ку́пи – назва́ли Ку́пич'ів...* К-68. **3.** перен. Карати, лущувати. *О́ї бу́ду ш тибѣ христі́ти до́бре, анó ни послуха́йши.* С-17.

ХРЕСТОВНИЦЯ [хрестовні́ц'а] -і, ж. Горизонтальна перекладина в хресті. П-51.

ХРЕСЦЕНИК [хре'сц'ѣник] -а, ч., кулін., обряд. Пампушка, яку випікають у середу середохресного тижня Велико-го посту. М-53.

ХРЕЩЕНА [хрешчѣна] у зн. ім., -ойі, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЦЯ. Х-7; [хре'щчóна] П-15; [хришчóна]. *Мойá хришчóна тут живе́.* З-14, П-15, П-37.

ХРЕЩЕНЕЦЬ [хрешчѣнец'] -н'ц'а, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИК. К-13; [хришчѣниц'] Х-10; [хришчóниц'] П-15, С-8.

ХРЕЩЕНЄ [Хрешчѣн'є] -а, с., реліг. Те саме, що ВОДОХРЕЩЕ. Ж-7.

ХРЕЩЕНИЙ [хрешчѣні́] у зн. ім., -ого, ч. Те саме, що ХРЕСНИК. Х-7; [хришчóній] П-15, П-46; [хришчóни] В-27, П-37.

ХРЕЩИК [хрѣшчик] -а, ч. **1.** кулін., обряд. Малий хлібець із викладеним із товченої пшениці хрестиком; з ним господар увечері перед Водохрещем обходить своє обійстя, малюючи на дверях хрестики. М-49. **2.** обряд. Тканина,

на яку кладуть дитину під час хрещення. П-37. **3.** етн. Дитяча гра. *Хрѣшчика гра́ли так. Забива́йут' паликі́, помі́жи ті́ми палика́ми хóд'ат' і с'н'іва́йут'.* К-29, З-45.

ХРЕЩИКИ [хрѣшчики] етн. Дитяча гра. *Хрѣшчики то ста́йут' по дво́х, а оді́н говорі́т: "Оста́н'а па́ра роз'ї́діс'!"* І доган'а́йе їх. Б-27.

ХРИБЄСНИЦЯ [хриб'ѣсниц'а] -і, ж., анат. Те саме, що КРИЖ³. Ж-15.

ХРИПЧИШЕ [хрипчѣше] присл. вищ. ступ. Більш хрипко; хрипкіше. *Лос' реве́ до корóви под'ї́бно, но хрипчѣше.* В-10.

ХРИС БОЖИ [хрис Бóжи] виг. Те саме, що БІГМА. Р-26.

ХРИСТЄ ПАНЄ [хріс'т'є пán'є] виг. Те саме, що БІГМА. В-27.

ХРИСТОСНИК [христóсник] -а, ч., бот. Звіробій; *Nupercium perforatum* L. *Йак в тил'áти понóс, то христóсника вару́...* *Христóсник, бо ліс'т'є наперехрѣст.* С-17.

ХРИЩЕНИК [хришчѣник] -а, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИК. Г-16, С-17; [хришчóник]. *Ма́йу хришчóника і три хришчóниц'і.* Т-5, Д-21, О-32, Л-26.

ХРИЩЕНИЦЯ [хришчѣниц'а] -і, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЦЯ. Х-10; [хришчѣница] С-17, Л-26; [хришчóниц'а] М-49, О-32; [хришчóница] М-48.

ХРИЩИНЯ [хришчин'á] -áти, с., обряд. Те саме, що ХРЕСНИК. *Несу́ волочѣ́льне хришчин'áти.* Т-2.

ХРИЩОНА [хришчóна] у зн. ім., -ойі, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНА МАТИ. З-11, П-50.

ХРИЩОНА МАМКА [хришчóна ма́мка] -ойі -и, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНА МАТИ. К-70.

ХРИЩОНА МАТИ [хришчóна ма́ти] -ойі -ер'і, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНА МАТИ. *Хришчóна ма́ти нисѣ хришчóним д'і́т'ом волочѣ́вне.* М-23, В-27, З-6, Т-5.

ХРИЩОНИЙ [хришчóній] у зн. ім., -ого, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. З-11, П-46, П-51; [хришчóни].

ХРИЩОНИЙ БАТЬКО

М'її хришчóни прин'їс волочéвне. 3-14, П-50.

ХРИЩОНИЙ БАТЬКО [хришчóний ба́т'ко] -ого -а, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. 3-6; [хришчóни ба́т'ко]. Бу́лі мо́їа хришчóна ма́ти і хришчóни ба́т'ко. Т-5, В-27, 3-6, К-70, Щ-1.

ХРИЩОНИЙ СИН [хришчóний син] -ого -а, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИК. 3-6.

ХРИЩОНКА [хришчóнка] -и, ж. Те саме, що ХРЕСНА МАТИ. 3-14, П-15, П-46.

ХРИЩОНЦЬО [хришчóнц'о] -ц'а, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЙ БАТЬКО. М-23.

ХРОБУТ [хрóбут] -а, ч., анат. Хребет. П-26.

ХРОКА [хрóка] -и, ж., дит. Свиня. М-23, Ш-6.

ХРОКАТИ [хрóкати] 3 ос. одн. хрóкає, *недок.* Утворювати звуки (про дику свиню). Ж-9, Л-1, Л-11; [хрóхати] Ж-6, 3-1.

ХРОМАЛІНА [хромал'їна] -и, ж. Те саме, що ПОМАЛІНА. В-17, 3-14, М-27, Н-10, Т-8.

ХРОСНИЙ [хрóсний] у зн. ім., -ого, ч., обряд. Те саме, що ХРЕСНИК. П-8.

ХРОСНИЦА [хрóс'н'їца] -и, ж., обряд. Те саме, що ХРЕСНИЦЯ. П-8.

ХРУБУСНИ [хрубу́сни] -ив, мн. Те саме, що ШЕРШ. П-4.

ХРУКАТИ [хру́кати] 3 ос. одн. хру́кає, *недок.* Утворювати звуки (про свиней). Б-18, Г-15, І-1, Н-16; [хру́кат'] В-8.

ХРУКАТИСЬ [хру́катис'] 3 ос. одн. хру́каєц':а, *недок.* Те саме, що КНУРУВАТИ-2. М-53.

ХРУМАЛІН [хрумал'їн] -а, ч. Те саме, що ПОМАЛІНА. В-17, М-14; [храмул'їн] М-56.

ХРУПАТИ [хру́пати] 3 ос. одн. хру́пає, *недок.* Подавати голос (про куницю). О-5.

ХУЖИЙ

ХРУЩАНКА [хрушчáнка] -и, ж. Те саме, що МИЙКА. С-64.

ХТО [хто] займ. 1. *пит.* Хто? *Хто то був?* (всі н. пп.). 2. *віднос.* Хто. *Хаї говорит той, хто зна́є.* С-17 (та інші н. пп.). 3. *неознач.* Дехто. *Хто каже с'їрник'ї, а хто запáлк'ї.* С-17. 4. *неознач.* Хто-небудь. *Хаї хто подáс'т' водіи...* *Кликн'їте ж когó...* С-17. *Коп хто спивáв, то п спивáла за їм.* В-45.

ХТОЛЕНЬКА [хтол'єн'ка] займ., *пестл.* Хто-небудь, хтось. *Хтол'єн'ка, мо́же, і роб'їл'ї п'їсáнк'ї.* С-4.

ХТОСЯ [хтóс'а] займ. Хтось. *А хтóс'а с хлóпц'ув стукну́в йогó.* П-46. *За кі'мс'а то б́ду спи'вáти, ал'ї самá то вже н'ї.* П-36.

ХТО-ТО [хтó-то] займ. Те саме, що ХТОСЯ. *Йако́го вони́ с'уді́ ба́т'ушку хтó-то прислáв?* Х-8.

ХУДИЙ [худі́й] -а, -е. 1. Який має тонке виснажене тіло (всі н. пп.). 2. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. *Худо́є мн'áсо.* Ф-1, Д-39. *Мн'єсо худо́є.* 3-37.

ХУДІЗНИЙ [худ'їзний] -а, -е. Дуже худий. П-15; [худ'їзні́] Ш-4.

ХУДОБА¹ [худóба] -и, ж., збір. 1. *фаун.* Те саме, що ТОВАР-2 (у багатьох н. пп.). 2. *перен.* Воші. *В голові́ пóвно худо́би.* С-17.

ХУДОБА² [худóба] -и, ж., *знев.* Худа людина. Г-26.

ХУДУХА [худу́ха] -и, ж. Дуже худа жінка. М-7.

ХУДЮЧИЙ [худ'учи́й] -а, -е. Те саме, що ХУДІЗНИЙ. *Корóва худ'уча – тил'á зас'áло.* С-17, П-26; [худ'ушчий] С-6.

ХУЖЕ [ху́же] *присл. вищ. ступ.* Те саме, що ХУЖЕЙ. *Не^м бу́єс – ху́же не бу́де.* С-17.

ХУЖЕЙ [ху́жеї] *присл. вищ. ступ.* Гірше. *В'їн не водверну́в град, а зробів ше ху́жеї.* В-54; [хужéїе]. *А там хужéїе жи́ти.* П-21.

ХУЖИЙ [ху́жиї] -а, -е. Гірший. *Там зилл'á ху́жа, йак у нас.* М-6.

ХУКАТИ

ХУКАТИ [ху́кати] 3 ос. одн. ху́кає, *недок.* Утворювати звуки (про зайця). Б-29.

ХУЛЄВКА [хул'євка] -и, *ж.* Халява чобота. Г-42.

ХУР [хур] -а, ч. Те саме, що **БАМБУР**. Л-24.

ХУРА [ху́ра] -и, *ж.* 1. Накладений сіном або соломою віз. *Добра ху́ра с'іна.* Б-38, З-16; [фу́ра] В-23, Ж-3, А-1, О-22, П-4, Р-35; [хфу́ра] В-13; [хву́ра] Щ-1. 2. Кількість сіна чи соломи, що вміщується на возі. *На ві́шках д'ви ху́ри с'іна.* С-17. 3. Віз, підвода. *Пойі́хав ху́рою на город.* С-17; [хву́ра] Г-1.

ХУРІНЬ [хур'ін'] -і, ч. Збільш. до **ХУРА**. *Хур'ін' с'іна вже майє.* Л-4.

ХУРКАТИ [ху́кати] 3 ос. одн. ху́ркає, *недок.* Те саме, що **ХУКАТИ**. Д-39.

ХУРМАН [ху́рман] -а, ч. Візник. С-17.

ХУРМАНКА [хурма́нка] -и, *ж.* Те саме, що **ХУРА**-3. *На тійі хурма́нци лет' привезлі його с'удá.* О-2, В-24, П-46, П-48; [хурма́нке]. *До силá йіхели д'в'и хурма́нке.* В-13.

ХУРЧИНА [ху́рчина] -и, *ж.* Зменш. до **ХУРА**-1,2. *С по́плава вз'ав ху́рчину готáви.* С-17.

ХУСТЄ [ху́с'т'є] -а, с., *збір.* Полотняна білизна. *Сті́ка вже ху́с'т'є трéба пра́ти.* В-13, Б-19, В-23.

ХУСТИНКА [хусті́нка] -и, *ж.* 1. Зменш. до **ХУСТКА**-1. Р-28. 2. *етн.* Гра на вечорницях. *Д'івча́та в радóк с'іда́ли на лáвку і за спіно́ю передава́ли хусті́нку, а хлóпец' му́сив вгада́ти, в ко́го вона́.* Р-28.

ХУСТКА [ху́стка] -и, *ж.* 1. Шматок тканини, який жінки пов'язують на голову (всі н. пп.); [ху́ска] С-17. 2. Те саме, що **БРИЖИ**. В-3, М-36. 3. *етн.* Гра

на вечорницях. *Гра́ли ху́стку. Йіде́н прика́зував: "Ху́стіно, ху́стіно, диво́ча ху́стіно, упаді на плічє на мо́є".* Г-9.

ХУСТКОВИЙ [хустковій] -á, -é. Тонке полотно з найкращого гатунку прядива. *Хустковé полотно́.* Х-10.

ХУТКИ [хуткі || хуткі́] -док, *мн., ку́лін.* 1. Те саме, що **ХОЛОДНИЦА**. *Ми наварі́ли худóк.* Г-26, Ж-7, С-38; [худ'кí] В-45; [хутк'í]. *Тепéр га́л'арéта, а кол'іс' хутк'í.* З-38, Д-33, П-36; [хуткі́] Ч-4. 2. [хутк'í]. Те саме, що **ХОЛОДНИК**-2. В-18.

ХУТКІ [ху́тк'і] -а, -е. Швидкий. *До йі́жи ху́тк'і, но ни до робо́ти.* С-17.

ХУТКО [ху́тко] *присл.* Швидко. *На́ша старá ше ху́тко хóдит.* С-17. *Ху́тко-ху́тко миша́є ло́шк'і́ю.* Ф-3.

ХУТНІЙ [хутн'ій] *присл.* *вищ. ступ.* 1. Те саме, що **ХУТНІШ**. *Йди на́простєц, то хутн'ій бу́де.* С-17, Я-1. 2. Раніше за інших. *Хустк'і́є пала́ли в нучóвках. Чийá ві́литит', та́йа д'івчина ну́де хутн'ій за́муш.* Я-1.

ХУТНІШ [хутн'іш] *присл.* *вищ. ступ.* Швидше. *Хутн'іш прихóд'те до нас.* Ч-3.

ХУТРИНА [хутрі́на] -и, *ж.* 1. Рама вікна. С-17. 2. Дошка в підвіконні. Х-10.

ХУТРИСЬКО [ху́трис'ко] -а, с. Те саме, що **ХАТНИСЬКО**. Р-19.

ХУТЧИЙ [хутчі́й || хуч'і́й] *присл.* *вищ. ступ.* Те саме, що **ХУТНІШ**. *Ході́ хутчі́й – шос' дам.* С-17; [хуч'і́й]. *Соба́ка шче хуч'і́й поб'і́х.* О-5, К-38.

ХУТЬОР [ху́т'ор] -а, ч. Хутір. З-22.

ХУХАТИ [ху́хати] -а́ю, -а́йши, *недок.* Дути, дмухати, охолоджуючи що-небудь. *Ху́хаї на ка́шу – гара́ча.* С-17.

ХУХКАТИ [ху́хкати] -а́ю, -а́йши, *недок.* Те саме, що **ХУХАТИ**. С-17.

Ц ц

ЦАЛЄ [цáл'є] -а, -е. Ціле; багаточисельне. *Стáдо цáл'є... стáдо свинéї.* 3-16.

ЦАЛКІ [цáлк'і] -ів, мн. Сушена на печі морква, поріzana соломкою. Я-5.

ЦАЛЬ [цáл'] -л'а, ч. Міра довжини – 2,54 см. *Дошк'і нарíзав на три цáл'і.* С-17

ЦАЛЮВКА [цáл'у́вка] -і, ж. Дошка, товщина якої 1 цаль (2,54 см). *С цал'уво́к зробі скрін'ку.* С-17.

ЦАП [цап] -а, ч. 1. *фаун.* Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. С-8, С-56. 2. Пристосування піднімати колоду на високі підставки, щоб її розрізати на дошки. Ш-6.

ЦАПИ [цапі] -ів, мн. Те саме, що КОЗЛА-1. П-15.

ЦАПАТИ [цапати] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що ТЯПАТИ. *Порá цáпати бурак'і.* Д-38.

ЦАХАТИ [ца́хати] 3 ос. одн. ца́хайє, *недок.* Те саме, що КЛЯЦАТИ-2. 3-28, Ф-1.

ЦАХЛИТИ [цахлі́ти] 3 ос. одн. цахлі́т', *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. В-10, В-29.

ЦАЦАКАТИ [цаца́кат'і] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що ЦЯХАТИ. *Там на ц'а-ц'а-ц'а': – там цацака́йут.* Р-22.

ЦВАКАТИ [цва́кати] 3 ос. одн. цва́кайє, *недок.* Подавати голос (про качку). *Кáчка цва́кайє – тах-тах-тах.* М-53.

ЦВАНИ [цва́ни] -а, -е. Розумний. *Сте мужі́к вéл'ми цва́ни.* М-43.

ЦВАХ [цвах] -а, ч. Те саме, що ДЗЬВАХ. *І го́з'д', і цвах – ё́то те са́ме.* У-4, В-8; [ц'вих] О-38.

ЦВЕДИР [цвэ́дир] -дра, ч. Те саме, що СВЕДЕР. *Гáл'а ну́рва́ла цвэ́дра.* Р-32, С-3; [цвітир] М-3.

ЦВЕЛІ [цвэ́л'і] -ів, мн. Колоди. *В дво́рі лежа́ли цвэ́л'і, то д'іти пе^ере^еска́кували.* С-68.

ЦВЄШКА [цв'э́шка] -и^е, ж. Те саме, що ДЗЬВАХ. В-13.

ЦВЄШОК [цв'э́шок] -шка, ч. Зменш. до ЦВАХ. 3-30; [з'ва́шок] Г-16, С-17.

ЦВИГ [цви́г] -а, ч., *знев.* Великий здоровий хлопець. *Так'і цви́г, а карто́пл'у не копа́йє, все ган'а́йє по селу́.* С-17; [ц'вик] С-17.

ЦВИДНИЙ [цвídний] -а, -е. Те саме, що СВИДНИЙ. *Цвídне жи́то.* С-5.

ЦВИДОВАТИЙ [цвидова́тиї] -а, -е. Не повністю достиглий. *Цвидова́те жи́то.* П-37.

ЦВИДОВИЙ [цвидові́ї] -á, -é. 1. В пору зібрані зернові культури (?). Т-5. 2. Зілля, скошене зеленим. Т-5.

ЦВИНТАР [цві́нтар] -а, ч. Огороджене місце навколо церкви. *На цві́нтари тра́ву ко́с'ат.* С-17, Л-4.

ЦВИРИКАТИ [цви́рікати] 3 ос. одн. цви́рікайє, *недок.* Подавати голос (про цвіркуна). *Свиргу́ні пуд п'іч'у цви́рікали.* Б-19; [ц'в'і́р'ікати] П-24.

ЦВИРИКОТЄТИ [цви́рико́т'єти] 3 ос. одн. цви́рико́т'іт', *недок.* Подавати голос, співати (про птаха). *Плиск'é цви́рико́т'єт'.* Г-40.

ЦВИРИТИ [цви́ріти] 3 ос. одн. цви́ріт', *недок.* Те саме, що ЦВИРИКАТИ. 3-2.

ЦВИРКАТИ [цві́ркати] 3 ос. одн. цві́ркайє, *недок.* Подавати голос (про куріпку). В-29; [чві́ркати] Д-22, К-17.

ЦВІРКАТИ [цв'і́ркати || ц'в'і́ркати] -айу, -айіш, *недок.* Те саме, що ЦЬВИКАТИ. С-17.

ЦВІК [цв'і́к || ц'в'і́к] -а, ч. Те саме, що ДЗЬВАХ. Ж-5.

ЦВІКОЛЬ [цв'і́кол'] -кл'а, ч. Кли́н під рукавом чоловічої сорочки. Р-34.

ЦВІРГУН [цв'і́ргун] -á, ч., *ент.* Те саме, що СВЕРЩИК. Д-8.

ЦВІРКОТАТИ [ц'в'і́ркота́ти] 3 ос. одн. ц'в'і́рко́че, *недок.* Те саме, що ЦВИРКАТИ. Т-7.

ЦВІРКОТУН [цв'і́ркоту́н] -á, ч., *ент.* Те саме, що СВЕРЩИК. Т-5.

ЦВІРКУН [цв'і́ркун] -á, ч., *орн.* Те саме, що ВАРАБУХ. М-39.

ЦВІРКУХА

ЦВІРКУХА [цв'ірку́ха] -и, ж., орн. Те саме, що ВАРАБЛИХЄ. М-39.

ЦВІТИ [цв'іті] -ів, мн. 1. бот. Квіти, лікарські рослини. *Тепер* [на Купала] *і цв'іті вс'ак'і зберайут'*. Т-5. 2. Кольори. *Так м'ін'айеу':а* [сонце] *вс'акого... вс'акими цв'іта́ми так*. Т-5.

ЦВІТИТИ [цв'ітіти] 3 ос. одн. цв'ітіт', *недок.* Квітувати (про жито). *Жіто цв'ітим'*. Ж-15.

ЦВІТКА [цв'ітка] -и, ж., бот. Квітка. *Ходіли цв'ітк'і рвати*. С-8, Д-31, П-15.

ЦВІТНИК [цв'ітнік] -а, ч. Квітник. П-15.

ЦВІТУВАТИ [цв'ітува́ти] 3 ос. одн. цв'іту́йе, *недок.* Те саме, що ЦВІТИТИ. *Русалки^е, йак жіто цв'іту́йе*. М-7. *Йак жіто цв'іту́йе, и': воні* [русалки], *ка́же, в б'ілому вд'а́гнен'і*. В-7.

ЦВЯК [цв'ак] -а, ч. Прутик, на якому обертається цівка в ткацькому човнику. Б-8.

ЦЕБАБЕ [цебабе́] *незм., етн.* 1. Те саме, що КАЛЬДОВКА. Р-32; [цебаби] С-51. 2. [цебабе]. Те саме, що ПАНАС-2. *Ше колес' на вечурка́х і це́бабе гра́ле. То одно́му заві́ежут' о́че, а те́йи вте^мка́йут'*. Т-5; [цібаба] К-28.

ЦЕ¹ [це] *займ.* Позначає істоти та неістоти с. р. *Це дит'а рузі́мне* (у багатьох н. пп.); [ц'е]. *Ц'е молоко́ прок'ісло*. С-17; [ц'ейе]. *Ц'ейе по́ле не обробл'ане*. Г-16.

ЦЕ² [це] *част. вказ.* Указує на ближчі предмети. *Бирі́ ц'е по́лно роско́лі*. С-17.

ЦЕ³ [це] *сл.-параз.* *За сов'е́ц'коїи влас'т'і йіх вс'іх по це... повисел'али, то це...* С-61.

ЦЕБЕР [це́бер] -бра, ч. Невисока посудина з клепок, у якій для домашніх тварин готують їжу. *Повни це́бер с'ічк'і напáрила корóви*. С-17, Г-16.

ЦЕБЕРКО [цебе́рко] -а, с. Невелике дерев'яне відро з клепок біля колодязя. 3-27.

ЦЕБРЕНЯ [цебрéн'а] -а, с., збір. Цямриння колодязя. С-56.

ЦЕВОТНО [цевóтно] *займ.* Це. Г-40.

ЦЕРЕМОНІЯ

ЦЕГЛОВИЙ [цегло́вий] -а, -е. Те саме, що ЦЕГЛЯНИ-2. С-38; [цигло́вий] П-34, Х-7, Б-40; [цагл'о́ви] О-17.

ЦЕГЛЯНИ [цегл'ані] -а, -е. 1. Такий, що побудований із цегли. *Цегл'ану́ хату́ хо́че ста́вити*. С-17; [цигл'ані] Г-16. 2. Такий, що має колір, подібний до випаленої цегли; темно-оранжевий. *Ни хватіло до рушника́ цегл'ані́х нито́к*. С-17, Г-16, К-20.

ЦЕЛИТИСЬ [целітис'] -л'ус', -лис'а, *недок.* Цілитись із рушниці. Н-14, Ч-5; [целітис'] М-49.

ЦЕЛОВНИК [целовн'ік] -а, ч. Мушка на кінці ствола мисливської рушниці. Ж-9.

ЦЕМБА [це́мба] -и, ж. і ч. Довгонога людина. 3-11.

ЦЕНГЕЛЬ [ценгел'] -гл'а, ч. Те саме, що ПОДКУРЧ. В-54, Т-7; [ценгал'] М-53; [цінгал'] Б-24, В-32; [цінг'іл'] Д-22, Л-5, Н-13; [цінкел'] С-1.

ЦЕНТИМЕТЕР [центі́метер] -тра, ч. Сантиметр. С-17.

ЦЕНТРАЛКА [центра́лка] -и, ж. Те саме, що ВЕРТИКАЛКА. К-59, Л-9.

ЦЕНЬКА-ЦЕНЬКА [цен'ка-цен'ка!] *виг.* Уживають для підкликання поросяти. 3-6, П-15, С-56; [цін'ка-цін'ка!] К-70, Ш-6.

ЦЕНЯ [цен'а] -і, с., *дит.* Порося. С-8; [цін'а] С-26.

ЦЕПКА [це́пка] -и, ж. Ланцюжок. *Ниж до це́пки приві́за́в*. С-6. Б-14, К-17, Р-5.

ЦЕПКОЮ [це́пко́ю] *у зн. присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. О-14.

ЦЕПОМ [це́пом] *у зн. присл.* 1. Спосіб полювання, коли мисливці йдуть шеренгою. В-32, Н-14, О-25. 2. Те саме, що ГУСАКОМ. Д-21, 3-16, М-36.

ЦЕП'Ю [це́п'ю] *у зн. присл.* 1. Те саме, що ЦЕПОМ-1. П-23, Ч-5. 2. [це́по́ю]. Те саме, що ГУСАКОМ. П-20.

ЦЕРЕМОНІЯ [це^мре^мон'і́я] -ійі, ж. Хвастоші, хвальба. *Ни ході́ го́ла, ни пока́зуї це^мре^мон'і́ю – по́т'ім бо́ком віл'ізе*. С-17.

ЦЕРКВИЦЯ

ЦЕРКВИЦЯ [ц'єрквіця] -і, ж. Церква. С-22.

ЦЕРКОВКА [ц'єрков'ка] -и, ж. Невелика церква. *Тут бу́ла ко́ліс' гáрна ц'єрков'ка.* Л-1.

ЦЕХУВАТИ [ц'єхувáти || ц'є^хувáти] -у́ю, -у́йиш, недок. Позначати в лісі дерева, які потрібно вирізувати. *На бору́ ц'є^хувáли со́сни. Ме б і тобі вітисали йак 'і кубик?* С-17.

ЦЄВОНО [ц'євóно] займ. Ось це. З-5.

ЦЄВОНОЧКЄ [ц'євóночк'є] займ. Те саме, що ЦЄВОНО. З-5.

ЦЄЄ [ц'єй'є] ц'óго, займ. Те саме, що ЦЄ. С-17.

ЦЄЄВО [ц'єй'євó] 1. займ. Те саме, що ЦЄВОНО. С-17. 2. сл.-параз. *Тра до годéжи кла́сти... ц'єй'євó... йак то?.. нафтал'ін...* С-17.

ЦИ¹ [ци] спол. Чи. *Ци в прáв'її, ци в л'ів'її сторони?* В-13. *Трéба спудніца, бл'уска ци плáт':е?* К-38, Г-34, З-1, П-37.

ЦИ² [ци] пит. част. Чи. *Ци ти знав йогó?* Ч-11.

ЦИБАБА [ц'їбаба] -и, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Грáли ц'їбабу – завйáзували óч'і і б'їгали ловіли.* К-28.

ЦИБА-БАБА [ц'їба-баба] -и, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *На вечуркáх грáли в ц'їба-бабу.* Ч-11.

ЦИБАК [ц'їбáк] -á, ч. 1. Мундштук люльки. С-17. 2. Насінневий пагін цибулі. *Цибу́л'а пошлá в цибак'ї.* К-17.

ЦИБАЛА [ц'їбала] -и, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Грáли ц'їбалу. Завйáзували óч'і і ловіли.* К-64.

ЦИБАЛКИ [ц'їбалки] -ів, мн. Те саме, що ГОЙДАНКА. О-2.

ЦИБАНКИ [ц'їбáнки] -ів, мн. Поперечні балки між кроквами. К-68.

ЦИБАНТИ [ц'їбáнти] -ив, мн. Металева петля для скріплення осі з дерев'яними брусками задньої чи передньої частини воза. Г-42.

ЦИБАТИЙ [ц'їбáтий] -а, -е. Такий, що має тонкі довгі ноги. *Цибáта ж'їнка.* П-53.

ЦИГАНЕЦЬ

ЦИБАТИЙ ОПЕНЬОК [ц'їбáтий оп'єн'ок] -ого -н'ка, ч., бот. Опеньок сірчано-жовтий несправжній. З-6.

ЦИБАХ [ц'їбах] -а, ч. Те саме, що КУБАХ⁴-2. Д-30.

ЦИБАХИ [ц'їбах'ї] -ів, мн., бот. Те саме, що СТЕПИР'Є. *Нарослі ц'їбах'ї.* С-6; [ц'їбах'ї] З-42; [ц'їбах'ї] Л-4.

ЦИБАЧ [ц'їбáч] -á, ч., знев. Довгоногий чоловік. Г-42.

ЦИБИ [ц'їби] -у, мн., бот. Те саме, що СТЕПИР'Є. *На ц'їби посадила цибу́лу.* В-27.

ЦИБИРУШКА [ц'їбиру́шка || цибру́шка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. *Цибру́шка, цибру́шка, дошч чи погóда? Йак погóда, то л'іті, а йак дошч, то сиді.* П-36.

ЦИБРУНКА [ц'їбру́нка] -и, ж., ент. Те саме, що БЕДРИК. Ж-7; [ц'їбру́нка]. *Циб'ру́нка, ц'їбру́нка, дошч чи погóда?* П-36. *Цибру́нка – ти мойá систру́нка.* В-45.

ЦИБУК [ц'їбу́к] -á, ч., бот. Те саме, що ЦИБАК-2. *Пострил'áла цибу́л'а... Віпустила цибу́к.* Ж-15; [ц'їбу́х] Т-5.

ЦИБУЛНИК [ц'їбу́лник] -а, ч. Лушпиння цибулі для фарбування великодніх крашанок. В-13; [ц'їбу́л'ник]. В-18, В-45.

ЦИБУЛЬКА [ц'їбу́л'ка] -і, ж. 1. бот. Маленька цибулина (всі н. пп.). 2. бот. Нарцис; Narcissus. *Рос'ц'вилá цибу́л'ка в горут'чику.* С-17. 3. етн. Гра на вечорницях на вгадування. *Сид'áт хлопци і дивчин'áта, і дайу́т цибу́л'ку однóму, а ти вгадáї.* С-48.

ЦИБУХ [ц'їбух] -а, ч. Саморобна цигарка. П-6.

ЦИВИЛЬО [ц'ивил'ó] -á, с. Те саме, що ПІДДУЛКА. Д-21.

ЦИВІЛЬ [ц'ив'їл'] -а, ч. Цивільний, а не військовий. *Ні'мци ц'ив'їл'а гнáл'ї. Сказáл'ї розбирáтис'а. Йак сорóчка кúнна, то остав'áл'ї [щоб розстріляти].* С-48.

ЦИГАНЕЦЬ [ц'иган'єц'] -нц'á, ч. Те саме, що ЖИДОК-1. О-9.

ЦИГАНИ

ЦИГАНИ [цига́ни] -ів, *мн.* 1. Народність індійського походження (всі н. пп.). 2. *перен.* Ті, хто постійно щось випрошує або позичає в сусідів. *О! знов тійї цигани їдут позичати...* С-17. 3. *кулін., перен.* Підгорілі коржі. З-25.

ЦИГАНИК [цига́ник] -а, *ч.* Те саме, що ЖИДОК-1. *Цига́ник – то склади́аний но́жик.* П-23, [цига́н:ик] Л-23, П-50.

ЦИГАНКА [цига́нка] -і, *ж.* 1. Представниця народності індійського походження (всі н. пп.). 2. *перен.* Прохальниця. *Тво́я гону́ка – цига́нка: шо хоч віпросит.* С-17. 3. *бот.* Сорт картоплі з темно-синьою, аж ніби чорною шкіркою. *До во́їні ба́гато сади́ли цига́нк'ї.* С-17. 4. Деталь коврітка. Г-26, С-48.

ЦИГАНОК [цига́нок] -нка́, *ч.* 1. Те саме, що ЖИДОК-1. К-58, П-33, С-65. 2. Невеликий саморобний ніж. К-58, С-56.

ЦИГАНЧИК [цига́нчик] -а, *ч.* 1. Молодий циган (у багатьох н. пп.). 2. Те саме, що ЖИДОК-2. Д-34, П-36, Ч-5. 3. Те саме, що ЦИГАНОК-2. В-12, Ч-5, Ж-7.

ЦИГАНЧУК [цига́нчу́к] -а́, *ч.* 1. Те саме, що ЦИГАНЧИК-1 (у багатьох н. пп.). 2. Великий саморобний ніж з дерев'яною ручкою. *Колі́с' був в мене́ цига́нчу́к... Ото́ ниж!* З-21.

ЦИГАНЮРА [цига́нюра] -и, *ж.*, *зруб.* Представник народності індійського походження. С-17.

ЦИГАРНИЧКА [цига́рничка] -и, *ж.* Металічна коробка для зберігання цигарок. В-11.

ЦИГЛЯСТИЙ [цигл'а́стий] -а, -е. Те саме, що ЦЕГЛЯНИ-2. Б-40.

ЦИДИЛОК [циди́лок] -лка, *ч.* Тканина для проціджування молока. Б-30, Д-11.

ЦИЗОРИК [цизо́рик] -а, *ч.* Те саме, що ЖИДОК-1. Б-38, В-32, Ж-10, К-13, П-48; [стизо́рик] Т-8.

ЦИЙ [ций] *займ.* Чий. Р-22.

ЦИК [цик!] *виг.* Те саме, що ЦИТЬ. С-17.

ЦИНДРА

ЦИК-НО [ци́к-но!] *виг.* Те саме, що ЦИТЬ. *Ци́к-но, ни кричі́... говори́ пол'у́к'ї.* С-17.

ЦИЛИ-БАБА [цилі-ба́ба] -и, *ж.*, *етн.* Те саме, що ПАНАС-2. *Гра́ли цили-ба́бу, завія́жут' о́ч'ї ху́сткою і лóвл'ат'.* Б-39.

ЦИЛВКА [цил'івка] -и, *ж.* Мисливська рушниця, з якої легко попасти в ціль. *Мав колі́с' цил'івку – ото́ біла!..* О-4.

ЦИЛНДЕР [цил'інде"р] -дра, *ч.* Різновид ствола мисливської рушниці, у якому отвір прямий – без звуження. О-12, О-13.

ЦИЛТИ [цил'іти] -у́, -ши, *недок.* Те саме, що ЦЕЛИТИСЬ. А-2.

ЦИЛЬО [цил'о́] -а́, *с.* Те саме, що ПІДДУЛКА. Т-2

ЦИЛУШКА [цил'у́шка] -и, *ж.* Те саме, що ЛОБОК-2. Л-4.

ЦИЛОВАТИ [цил'ува́ти] -у́їу, -у́їеш, *недок.* Те саме, що ЦЕЛИТИСЬ. П-53.

ЦИЛЬОВА [цил'о́ва] у *зн. ім.*, -и, *ж.* Слід по межі на сінокоші. *По в'їшках зробі́в цил'о́ву.* К-17.

ЦИМАЛИЙ [цима́лій] -а, -е. Чималий. *Цима́лій во́вчик ви́шов з л'їсу.* П-32, Р-5, Т-7; [цималі́ї]. *Лисин'е́ цимале́.* Л-9; [ци́малі́ї] В-13.

ЦИМАЛКО [цима́лко] *присл.* Те саме, що ЦИМАЛО. С-59.

ЦИМАЛО [цима́ло] *присл.* Чимало. *От то́ж'е дите́ї бул'о́ цима́ло.* Г-19, Ж-6, С-44.

ЦИМ-БАБА [цим-ба́ба] -и, *ж.* Те саме, що ПАНАС-2. Д-20.

ЦИМБРИНИ [ци́мбрини] -ин, *мн.* Те саме, що ЦЕБРЕНЯ. Г-42; [ци́мрини] С-40; [ц'а́мрини] С-17.

ЦИМУС [ци́мус] -у, *ч.*, *кулін.* Горілка. *Тре́ба купі́ти в магази́ни ці́мусу.* К-20.

ЦИН [цин] *незм.* Непарна кількість чогось (?). *І пол'ін':е прино́сили – цин чи за́муш ну́їдеш.* Л-17.

ЦИНДРА [ци́ндра] -и, *ж.* Те саме, що ТРАЦНА. *То за́ре вс'ї ка́жут три́на, а за По́л'шчи все казали ци́ндра.* С-17.

ЦИНДРОВКА

ЦИНДРОВКА [циндрóвка] -и, ж. Те саме, що БАНКА-3. П-34.

ЦИНИК-ЦИНИК [ці́ник-ці́ник!] виг. Те саме, що ЦЕНЬКА-ЦЕНЬКА. С-6.

ЦИНОК [цино́к] -нка́, ч. Те саме, що СНУСКА-1. К-67.

ЦИНУВАТИСЯ [цинува́тис'а] 3 ос. одн. цину́йец'а, недок. Мати вартість, визначену цінність. *Коліс' і два́цит' коп'ійок цинува́лис'а.* К-7; [цінува́тиса] С-17.

ЦИНЬКА [ці́н'ка] -и, ж., дит. Те саме, що ЦЕНЯ. П-15.

ЦИНЬ-ЦИНЬ [цин'-ці́н'!] виг. Те саме, що ЦЕНЬКА-ЦЕНЬКА. П-51.

ЦИПЕЛЬ [ці́пел'] -пл'а, ч. Кінець лісу; узлісся. Д-16.

ЦИП'Є [ципйе́] -éти, с., орн. Курча. П-51, Р-19; [ці'уп'е́] К-13, П-15; [ципл'е́] П-32; [ці'упйе́] А-1.

ЦИП'ЄТО [ципйе́то] -а, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. 3-27.

ЦИПИНЄ [ципин'е́] -éти, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. *Дес' пропа́ло одне ципин'е́.* В-23, В-13, Ш-4, Л-26; [ці'ипин'е́] К-13; [ципан'е́] К-42; [цупин'е́] П-15, С-38; [ці'упен'е́] 3-14; [ці'упин'е́] В-23; [цифин'е́] Р-30.

ЦИПІНЮК [цип'ін'у́к] -а́, ч., орн. Те саме, що ЦИП'Є. Д-6; [цупин'у́к] С-2; [ці'упен'у́к] Р-9; [ці'уп'ін'у́к]. В-2.

ЦИПКА [ці́пка] -и, ж., бот. Те саме, що СТЕПИР'Є. О-20.

ЦИПКИ [ципк'і] -но́к, мн. Три палиці-підпори, що тримають коліску, коли мати брала дитину в поле. *Йак схопі́лас'а бу́ра! Схопі́ла дити́ну с ципка́ми ди і понисла́...* К-38.

ЦИПЛЮК [ципл'у́к || ци'пл'у́к] -а́, ч., орн. Те саме, що ЦИП'Є. К-1, О-2.

ЦИПЛЯ [ципл'а́] -а́ти, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. К-11.

ЦИПЛЯХ [ціпл'ах] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. С-24.

ЦИПОК¹ [ципо́к] -нка́, ч. **1.** Круглий шабель драбини. Г-34, Т-5. **2.** Одн. до ЦИПКИ. *Коліс' пушла́ ди і пу́ста́вила*

ЦИЦЯТИ

куліску. Ну так'і тичк'і булі́ – три дру́к'і, о... Ципк'і, ципк'і ка́зла.и. К-38.

ЦИПОК² [ципо́к || ци'по́к] -нка́, ч. Те саме, що ЦЕПКА. К-59, П-53.

ЦИРИМОННИЙ [циримóн:иї] -а, -е. Гордовитий, чваньковитий. С-1.

ЦИРКОВНИК [цирко́вник] -а, ч., іхт. Йорж; *Aserina serpua L. От ич'ука пита́йе – куди́ ти їдеш? – До це́ркви. – То йа с тобо́ю. Да ї ул'ізли в йа́т'ір. В'ін малій – віл'із, а вона́ вста́лас'. От і цирко́вник.* С-51.

ЦИРУВАТИ [цирува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Штопати дірки. *Най'ітше цирува́ти ишка́рпéтку на л'а́мпоц.и.* С-17.

ЦИТЬ [цит'!] виг. Наказ мовчати. *Цит', стара́! Шо ти зна́йиш!* С-17.

ЦИТЬТЕ [ці́т'те!] виг. Наказ мовчати для декількох осіб. С-17; [ці́т'ти'е]. *Цит'ти'е, дивч'е́та, йа вам зробл'у́, шо вони́е низа́шчо до вас ни вл'ізут'.* С-36.

ЦИТЬ-НО [ці́т'-но!] виг. Те саме, що ЦИТЬ. С-17; [ці́к-но!] С-17.

ЦИЦ [циц'!] виг. Те саме, що ЦИТЬ. Д-17.

ЦИЦАК [цица́к] -а́, ч. Те саме, що КЛИН-2. Г-42.

ЦИЦАТИ [цица́ти] -а, -е. Такий, що має великі груди, перса. *Цица́та ба́ба йшла – аж вс'а трисла́са.* С-17.

ЦИЦИ-БАБА [ці́ци-ба́ба] -и, ж. Те саме, що ПАНАС-2. *Цици-ба́бу гра́ли – отако́ го́чи завйа́зати ди ї луві́ти.* Р-33, С-30.

ЦИЦКА [ці́цка] -и, ж. **1.** анат. Жіноча груди (у багатьох н. пп.); [ці́ц'ка] Г-16; [ці'іц'ка] В-27. **2.** анат. Дійка у коров'ячому або козячому вим'ї. *На́ша коро́ва до́йиц'а на три ці́цки.* С-17. **3.** перен. Те саме, що ХІХЛЯ¹. С-5.

ЦИЦУЛЯТИ [цицул'а́ти] -а́йу, -а́йе, недок. Ходити без мети; не мати ніякої роботи. *В бу́ден' хоч робо́та йе, а ве"д'ілу цицул'а́йе вес' ден'.* Ч-11.

ЦИЦЯТИ [циц'а́ти] -а́йу, -а́йиш, недок. Те саме, що ЦИЦУЛЯТИ. С-17.

ЦІБАБА

ЦІБАБА [ц'іба́ба] -и, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2. *Ча́сом гра́ли^е в ц'іба́бу. Одно́му завія́зували^е о́чи, і в'ін му́сив лові^ети^е гіннішх.* З-26.

ЦІВКА [ц'івка] -и, ж. 1. Порожниста гілка, на яку намотували нитки для ткацького човника (всі н. пп.). 2. Дуло мисливської рушниці. О-9.

ЦІВО¹ [ц'івó] займ. Ці. *А то вже ц'івó мона́хи живу́т'.* П-39.

ЦІВО² [ц'івó] сл.-параз. Те саме, що ЦЄСВО. *Ручк'і були́... ц'івó... п'іро́м писáли.* С-30.

ЦІДИК [ц'ідик] -а, ч. Те саме, що КЛИН-2. Б-9, Д-34; [ц'і́зик] К-67, Р-34.

ЦІДИЛКА [ц'іділка || циділка] -і, ж. Те саме, що ЦИДИЛОК. С-17.

ЦІДИЛО [ц'іділо] -а, с. Те саме, що ЦИДИЛОК. С-51.

ЦІКАВИ [ц'іка́ви] -а, -е. 1. Говіркий. *Ц'іка́ве дит'а́ – то говорлі́ве, воно до вс'іх пристáне.* Б-19. 2. Перебірливий (щодо їжі). *Шо ни звару́, то все ни йіс'т', – так'і ц'іка́ви.* С-17.

ЦІКАВІЙ [ц'ікав'ій] присл. вищ. ступ. Цікавіше. *Коліс'т' було́ ц'ікав'ій.* К-45.

ЦІКАТІ [ц'ікат'і] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ЦЯХАТИ. *А вже'е в д'ер'евн'е Соко́лово – там вже'е то́ж'е ц'іка́йут.* Р-22.

ЦІКЕРОК [ц'ік'е́рок] -рка, ч., кулін. Цукерка. Б-19; [цук'е́рок] С-17.

ЦІКОТАТИ [ц'ікотати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Ш-5.

ЦІКУВАТИ [ц'ікувати] -уйу, -уйеш, недок. Стежити. *В'ін ц'ікува́в за д'івчино́у.* М-45.

ЦІЛИ [ц'іли] -а, -е. 1. Непобитий. *Впав сло́йк з госло́на, но ни побі́вса, – ц'іли.* С-17. 2. Повний. *Ц'ілого бан'ака́ картóпл'і зйіли.* С-17; [ц'ілі]. *Б'іг ц'ілі́ табу́н ко́неї.* О-23; [ц'ілії]. *Чо́вен с ц'і́лойі коло́ди.* П-15.

ЦІЛУШОК [ц'ілушо́к] -шкá, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. *Мойа́ гуну́ка л'убит ц'ілушкá йісти.* С-17; [цолушо́к] В-11.

ЦІСЯЧА

ЦІЛЬНИЙ [ц'і́льнії] -а, -е. Такий, що добре стріляє в ціль (про мисливську рушницю). *Ма́йу ц'і́л'ну руши́ц'у.* П-52.

ЦІНАБОР [ц'іна́бор] -а, ч. Свердло. В-19.

ЦІНЬ [ц'і́н'] -і, ж. Олово; Stannum. *Ц'ін' бра́ли у ваго́н'ках робі́ти шприт.* Б-21.

ЦІПИВО [ц'і́пиво] -а, с. Держак ціпа; ціпилно. О-16.

ЦІПІНС [ц'і́п'ін'е́] -а́ і -е́ти, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. Ц-4.

ЦІПКА [ц'і́пка] -и, ж., орн., дит. Те саме, що ЦИП'Є. С-17.

ЦІПКА-ЦІПКА [ц'і́пка-ц'і́пка!] виг. Те саме, що ЦІП-ЦІП. С-17.

ЦІПОВКА [ц'і́повка] -и, ж. Сільськогосподарська машина молотити збіжжя. *Була́ така́йа ц'і́повка назива́лас'а маш'іна, йа́т би то вса́д'іт те жі́то, обёрне од'ёл'но, – там збо́же сиплеу́'а.* К-21.

ЦІПОК [ц'і́по́к] -пкá, ч. Круглий або плескатий щабель драбини. *Ра́бріна рос'о́хлас – аш ц'і́пк'і х'іта́йуц'а.* С-17, С-51; [ц'іво́к] Р-9.

ЦІП-ЦІП-ЦІП [ц'і́п-ц'і́п-ц'і́п!] виг. 1. Наслідування голосу пташат. *Ну йа рву, а то ц'і́п-ц'і́п-ц'і́п! ота́к.* З-23. 2. Уживають для підкликання курчат. С-17.

ЦІРКАТИ [ц'і́ркати] -айу, -айіш, недок. 1. Повільно доїти. *Низду́жайу ц'і́цку придуші́ти, то годі́ну ц'і́ркайу, по́к'і відойі́ла.* С-17. 2. Тонкою струєю переливати рідину з однієї посудини в іншу. С-17.

ЦІРОВЕЦЬ [ц'і́рове́ц'] -вц'а́, ч. Те саме, що КЛИН-2. Р-34.

ЦІСЬКА [ц'і́с'ка] -и, ж., дит. Те саме, що КЩЬКА. В-13.

ЦІСЬО [ц'і́с'о!] виг. Те саме, що ЦИТЬ. С-56, Ш-6.

ЦІСЬ-ЦІСЬ [ц'і́с'-ц'і́с'!] виг. Те саме, що КЩЬ-КЩЬ. В-13.

ЦІСЯЧА [ц'і́с'ача] -і, ж. Тисяча. П-26.

ЦІТ [ц'іт] *незм.* Парна кількість предметів. *Йак ду п'ар'і, то ц'іт, йак н'е, то лішка.* У-12.

ЦІТИЙ [ц'ітій] *займ.* Цей. *А та́йа сторона́ – жы́та росла́, а ц'і́та вже карто́шку, то л'оні́ с'і́яли.* Л-2, Л-17.

ЦІТИ САВЕТИ [ц'іти сав'єти] *-их -ив, мн.* Те саме, що ДРУГІ САВЕТИ. *При тих сав'єтах трóшки ході́ла [в школу] и вс'о, а пóс'л'а трóшки при ц'і́тих [савєтах].* Л-17.

ЦІТРА [ц'ітра] *-и, ж., знев.* 1. Непосидюча дитина. *Отá ц'і́тра скруз' вл'і́зе.* О-5; [ц'ітра] Ц-3. 2. Сварлива жінка. С-17; [ц'ітра] С-17.

ЦІХ [ц'іх] *-а, ч.* Те саме, що ЦІХА-2. *То ц'і́х на л'і́то, йак б'удут' му́луті́ти.* П-28.

ЦІХА [ц'іха] *-и^е, ж.* 1. Матрац з рядна, натоптаний сіном чи соломою. *Ну мешо́к те́й називáлас'а ц'і́ха – с'і́ном напеха́йт'.* П-19, Б-19, С-15, Ч-6; [т'і́ха] К-68. 2. Великий мішок. *Б'удима бра́ти ц'і́х на бу́л'бу.* В-13, Ж-13. 3. Ряднина, за допомогою якої переносили листя буряків з городу до хліва. Т-7.

ЦІХО [ц'іхо!] *виг.* Те саме, що ЦИТЬ. *Ану́ ц'і́хо ме^н'і! Пос'ада́йте!* С-17, Л-12, П-32.

ЦІХОТА [ц'іхота!] *виг.* Те саме, що ЦИТЬ. 3-9.

ЦІХТЕ [ц'іхте!] *виг.* Мн. до ЦІХО. *Ц'і́хте, зара́зи! Ни бушу́йте!..* Х-3, Б-43, М-31.

ЦІЦЬКА [ц'іц'ка] *-и, ж.* 1. *анат.* Те саме, що ЦИЦКА-1. В-27. 2. *кулін.* Наріст збоку паляниці. В-27.

ЦІЦЮХ [ц'іц'ух] *-а, ч.* Те саме, що КЛИН-2. *В'єк'ін' си^р с ц'і́ц'уха.* 3-6, С-56; [т'і́г'ух] 3-6.

ЦІЬМАТИ [ц'і'ьмати] *-айу, -айеш, недок., знев.* Надто повільно їсти. В-13.

ЦІЯМКАТИ [ц'і'амкати] *-айу, -айеш, недок.* Плямкати ротом під час їди. Г-32.

ЦМОК [цмок!] *виг.* Звуконаслідування поцілунка. *Ск'і́л'ки раз^с коп'і́ка в*

тарі́лку цок, сті́л'ки раз молоді́ї молоду́ цмок. (Весільне побажання). Д-18.

ЦМОКАТИ [цмо́кати] *3 ос. одн.* цмо́кає, *недок.* Подавати голос (про куницю). О-22.

ЦМОКОВИНЕ [цмокові́не] *-и^е, ж.* Грузьке болотисте місце. В-13.

ЦОБ [цоб] *виг.* Уживають для повертання запряжених волів праворуч. П-15.

ЦОБЕ [цобє] *виг.* Уживають для повертання запряжених волів ліворуч. П-15.

ЦОК [цок!] *виг.* Звуконаслідування удару металічного предмета об керамічний виріб. *Ск'і́л'ки раз^с коп'і́ка в тарі́лку цок, сті́л'ки раз молоді́ї молоду́ цмок.* Д-18.

ЦОКАТИСЬ [цо́катис'] *-айус', -айес'а, недок., етн.* Гратися крашанками на Великдень, перевіряючи їхню міць. *О́ї куме, дава́й-но цо́катис', – так каза́ли.* П-46.

ЦОК-ЦОК [цок-цок!] *виг.* Звуконаслідування годинника (у всіх н. пп.).

ЦОЛОВІК [цолов'і́к] *-а, ч.* Чоловік. 3-14; [чолові́к] С-17.

ЦОЛУВАЛНИК [цолува́льник || цулува́льник] *-а, ч.* 1. Той, хто когось цілує (у н. пп. сходу Західного Полісся). 2. *етн.* Гра на вечорницях. *Йак хло́нец угада́в зага́дку, то його́ поцилу́є д'і́вчина.* Б-55.

ЦОСЬ [цос'] *займ.* Чогось; чомусь. *Цос' хóчу сна́ти.* Ч-11.

ЦОХНУТИ [цохнут'і] *3 ос. мн. мин. ч.* цохнул'і, *док.* Перевести назад у попередній клас. *Ну а йак пришл'і вже сав'єти, то цохнул'і до... до дру́гої [кляси].* Р-8.

ЦС-С [цс:] *виг.* Те саме, що ЦИТЬ. С-17.

ЦУГ [цуг] *-у, ч.* Тяга в плиті або грубці. Р-35.

ЦУГИ [ц'уги] *-ів, мн.* Те саме, що КАРАБИ. *Нисé сі́на на ц'угах.* С-44.

ЦУКІР [ц'ук'ір] *-кру, ч.* Цукор. М-6.

ЦУКОРНЯ [цукорн'а] *-і, ж.* Цукровий завод. *Наш пан мав і цукорн'у.* К-58.

ЦУКРУВИЦІ

ЦУКРУВИЦІ [цукрувиц'і] -виц', *мн., мед.* Те саме, що СОЛОДУХА³. М-19.

ЦУКРУВКА [цукру́вка] -і, *ж.* Самогон із цукру. *От цукру́вк'і голова́ боліт, а од жит'н'у́вк'і н'е.* С-17.

ЦУПАВКІ [цупавк'і] -вок, *мн., етн.* Те саме, що ТРИСКАЛО. Н-2.

ЦУПАК [цупа́к] -а́, *ч., орн.* Те саме, що ЦИП'Є. О-20.

ЦУПНИТИ [цупніти] -пну, -пнеш, *док.* Ударити. *Хтос' його́ цупне, а в'ін му́сит' вгада́ти.* Н-2.

ЦУРОЧКА [цурочка] -и, *ж., рідк.* Дочечка. Л-4.

ЦУФ [цуф] -у, *ч.* Те саме, що ЦУГ. К-68.

ЦУЦУЛУВАТИЙ [цуцулува́тий] -а, -е. Невисокого росту товстий чоловік. Т-10.

ЦУШКА [цу́шка] -и, *ж., кулін.* Сухар, розмочений у воді. *Цу́шка – то кусо́чок засу́шинугу хлі́ба і ро́змочи́нугу в вод'і.* Г-35.

ЦЬВАГЛИТИ [ц'вагліти] *3 ос. одн.* ц'вагліт', *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Ч-2.

ЦЬВИКАТИ [ц'вікати] -айу, -айиш, *недок.* Дорікати комусь чимось. *Чого́ мин'і ц'вікайиш тим городо́м? Год:ала́ – то те"пéричк'і муї!* С-17.

ЦЬО¹ [ц'о] *займ.* Це. *Чийé ц'о насін'е?* С-17.

ЦЬО² [ц'о] *присл.* Тепер; зараз. *Була́ здоро́ва, а ц'о вес' час слаба́.* С-17. *Ц'о ду́мала за вас.* Д-35, Д-32.

ЦЬОВТА [ц'овта] -и, *ж.* Те саме, що КОЦІЛ. Ж-6.

ЦЬОДНЯ [ц'од'н'а] *присл.* Сьогодні. *Ц'од'н'а набага́то холо́дн'іі.* С-17.

ЦЬОЙ [ц'ої] *займ.* Цей. *Ц'ої рик до́бре вроді́ли йа́блика.* С-17, Г-16, Р-25; [ц'еї]. *Січики назива́лис'а о́де ц'еї кусо́к [села].* В-16.

ЦЬОЙВО [ц'оїво́] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Р-7.

ЦЬОЙВОНО [ц'оїво́но] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Ц-1.

ЦЬОПИНЮК

ЦЬОЙГО [ц'оїго́] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Л-4, С-17.

ЦЬОЙОВО [ц'оїово́] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Ч-6.

ЦЬОЙОВОЙ [ц'оїово́ї] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Ч-6.

ЦЬОЙОЙ [ц'оїої́] *займ.* Те саме, що ЦЬОЙ. Ч-6.

ЦЬОКАТИ [ц'ока́ти] -айу, -айеш, *недок.* Прополловати за допомогою сапки. *За́втра ц'ока́ти бурак'е́.* Л-16.

ЦЬОЛДА [ц'олда́] -и, *ж.* Те саме, що КОЦІЛ. З-2; [ц'овда́] З-2.

ЦЬОМ¹ [ц'ом] *виг.* Звуконаслідування поцілунка. С-17.

ЦЬОМ² [ц'ом] *незм., дит.* 1. Поцілунок. С-17. 2. Те саме, що ЦЬОМАТИ. *Даї, – тебе́ ба́ба ц'ом.* С-17.

ЦЬОМАТИ [ц'ома́ти] -айу, -айиш, *недок., дит.* Цілувати. *Ц'омаї́ ма́му в ру́чку.* С-17.

ЦЬОМ-ЦЬОМ [ц'ом-ц'ом!] *виг.* Те саме, що ПА-ПА. К-13.

ЦЬОНЬКА-ЦЬОНЬКА [ц'он'ка-ц'он'ка!] *виг.* Те саме, що ЦЬОНЬ-ЦЬОНЬ. К-70.

ЦЬОНЬ-ЦЬОНЬ [ц'он' -ц'он'!] *виг.* Уживають для підкликання лоша́ти. В-13, З-6, П-15.

ЦЬОНЯ-ЦЬОНЯ [ц'он'а-ц'он'а!] *виг.* Те саме, що ЦЬОНЬ-ЦЬОНЬ. К-70.

ЦЬОПАК [ц'опа́к] -а́, *ч., орн.* Те саме, що ЦИП'Є. Р-32.

ЦЬОПАНКА [ц'опанка́] -и, *ж.* Те саме, що ТЕРНИЦА. *Л'он суши́л'і, а тоді́ бц'опува́л'і на ц'опанц'і.* З-6.

ЦЬОПАТИ [ц'опати́] -айу, -айеш, *недок.* 1. Рубати, сікти. *Ц'опа́йу сви́н'ом гéчку.* Г-42. 2. Проводити первинну обробку льону на спеціальному станку. З-6.

ЦЬОПАЧКИ [ц'опачкі́] -чо́к, *мн., орн.* Курчата; пташенята. Т-5.

ЦЬОПИК [ц'опиќ] -а, *ч., дит.* Черевичок. *Вуз'мі́ ц'опики – ни ході́ бо́си.* С-17.

ЦЬОПИНЮК [ц'опин'у́к] -а́, *ч., орн.* Те саме, що ЦИП'Є. Н-15.

ЦЬОПКА

ЦЬОПКА [ц'ópка] -и, ж., орн. Пташка. В-54, 3-9.

ЦЬОПОЧКА [ц'ópочка] -и, ж., орн. Зменш. до ЦЬОПКА. О-26.

ЦЬОСЯ [ц'ós'а] -і, с., дит. Лоша. С-17.

ЦЬОСЬКА [ц'ós'ка] -и, ж., дит. Те саме, що ЦЬОСЯ. С-17.

ЦЬОСЬ-ЦЬОСЬ [ц'ос'-ц'ós'!] виг. Уживають для підкликання лоша. С-17.

ЦЬОТЕЧНИЙ [ц'отéчний] -а, -е. Те саме, що СТРИДНИЙ. *Казáли, стрійéчна булó, а тепér ц'отéчна систрá.* В-27.

ЦЬОТКА [ц'ótка] -и, ж. Тітка. Ж-13, Г-23.

ЦЬОЦЯ [ц'óc'а] -і, ж., пестл. Те саме, що ЦЬОТКА. Г-23, Г-42.

ЦЮДА [ц'удá] присл. Сюди. О-16.

ЦЮДИ [ц'удí] присл. Те саме, що ЦЮДА. *Пришли́ сус'íдови качкí ц'удí.* В-6. *І перет'агли́ бат'ка вже ц'удí.* К-45, В-5.

ЦЮЄ [ц'уйé] займ. Те саме, що ЦЕ. *Цуйé тра́ба гувурéте вáл'ме хутко.* Д-17.

ЦЮК [ц'ук!] виг. Наслідування удару ножем чи сокирою. *То'му́ далá, то'му́ далá, то'му́ – ц'ук! – шéйку зн'алá.* Б-19.

ЦЮПАК [ц'упáк] -á, ч., орн. Те саме, що ЦИП'Є. 3-9.

ЦЮПЄ [ц'уп'é] -éта, с. Те саме, що ЦИП'Є. *Йак'é ц'уп'é, такá квóчка, йакá ма́ма, такá ї дóчка.* 3-4; [ц'упйé] Б-43.

ЦЮПЕТКО [ц'уп'éтко] -а, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. П-37.

ЦЮПИНЯТКО [ц'упин'áтко] -а, с., орн. Зменш. до ЦЮПЕТКО. 3-23.

ЦЮПКИ [ц'упк'í] -но́к, мн., збір., орн. Пташки. *На болóт'і ц'упк'í вóд'ац'а.* В-54.

ЦЮПРИК [ц'уприк] -а, ч., бот. Те саме, що КАПЕЛЮШОК-2. М-6, Х-3.

ЦЮРА [ц'ура!] виг. Уживають для відганяння курчати. С-17.

ЦЮРЕТКО [ц'урéтко] -а, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. Б-8.

ЦЮРЕ [ц'ур'é] -éти, с., орн. Те саме, що ЦИП'Є. *Клічу ц'ур'éта, а йідно́го ц'ур'éта нимá.* Б-8.

ЦЮРИНЬКА-ЦЮР-Р-Р [ц'урин'ка-ц'ур-р-р] виг. Те саме, що ЦПП-ЦПП. С-17.

ЦЯПКАТИ

ЦЮРОЧОК [ц'у́рочок] -чка, ч. Шматочок чогось їстівного (напр., хліба, сала). В-42.

ЦЮРПАЛАК [ц'урпáлак] -лка, ч. Кусок (шматок) чого-небудь. *Ц'урпáлак каба́ски.* В-13.

ЦЮРПЕЛИК [ц'урпéлик] -а, ч. Те саме, що КОРДУПИЛЬ-1. 3-50.

ЦЮР-ЦЮР [ц'ур-ц'ур-р-р!] виг. Те саме, що ЦПП-ЦПП. С-17.

ЦЮХ [ц'ух] -а, ч. Собака; пес. *На пса в нас ка́жут' ц'ух.* П-23, Л-3, П-50, Р-21, Р-30, Ч-5.

ЦЮХ-ЦЮХ [ц'ух-ц'ух!] виг. Те саме, що ЦЕНЬКА-ЦЕНЬКА. Т-5.

ЦЮЦІ-БАБКА [ц'у́ц'і-ба́бка] -и, ч. Те саме, що ПАНАС-2. Р-2.

ЦЮЦЬО [ц'у́ц'о] -а, ч., дит. Цукор. С-17.

ЦЮ-ЦЮ [ц'у-ц'у́!] виг. Уживають для підкликання щеняти. С-17.

ЦЮ-ЦЮ НЕ-НЕ-НЕ [ц'у-ц'у́ не-не-не́!] виг. Те саме, що ЦЮ-ЦЮ. Г-34.

ЦЮЦЯ [ц'у́ц'а] -і, ж., дит. Те саме, що ГАВА. С-17.

ЦЮШИНЄ [ц'у́шин'é] -éти, с. Собаченя. П-23.

ЦЮШКИ-ЦЮШКИ [ц'у́шки-ц'у́шки!] виг. Те саме, що ЦЕНЬКА-ЦЕНЬКА. Т-5.

ЦЯБРИНИ [ц'áбрини] -ин, мн. Те саме, що ЦЕБРЕНЯ. *Ц'áбрини порос:ихáлис, і му́лом заплів колóд'аз.* С-17.

ЦЯВО [ц'авó] займ. Ця. *Ц'авó Стипан'іна ка́зала.* К-19. *Мо́же, ц'авó жінка сус'іт'о́ка [знає]?* С-61.

ЦЯВОЙ [ц'авóї] займ. Цей. *Ц'авóї чолов'ік і ц'авóїї л'у́де.* 3-13.

ЦЯМАТИ [ц'áмати] -айу, -айеш, недок. Плямкати губами під час їди. К-70.

ЦЯПАТИ [ц'áпати] 1. -айу, -айеш, недок. Те саме, що ТЯПАТИ. К-70. 2. 3 ос. одн. ц'áпайе, недок. Те саме, що КЛАЦАТИ-2. Ч-5.

ЦЯПКАТИ [ц'áпати || ц'ч'áпати] 3 ос. одн. ц'áпкайе, недок. Подавати голос (про куріпку). В-4.

ЦЯПУК

ЦЯПУК [ц'апук] -а́, ч. Те саме, що ГОЛОПУЗ. С-6.

ЦЯРХОТИТИ [ц'архот'іти] 3 ос. одн. ц'архот'іт', *недок.* Подавати голос (про білку). К-17.

ЦЯХАТИ [ц'ахати] 3 ос. одн. ц'ахайе, *недок.* Цекати; говорити як білоруси. *А вот там вже М'інска облас'т', мойé д'ети [там], то там вже ц'ахайут.* Р-15.

ЦЯХКАТИ [ц'ахкати] 3 ос. одн. ц'ахкайе, *недок.* 1. Подавати голос (про лисицю). З-39, Т-2. 2. Те саме, що ТЯВКАТИ-1. І-1.

ЦЯЦЯ

ЦЯХЛИТИ [ц'ахліти] 3 ос. одн. ц'ахліт', *недок.* Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Л-9, М-49, О-16, П-34.

ЦЯЦЬКА [ц'ац'ка] -і, ж. 1. Те саме, що ЦЯЦЯ-1. *Бирі своїі ц'ац'кі и їди додому.* С-17. 2. *перен.* Рана. *Дивіноса, йакү ц'ац'ку на руці молотком зробів.* С-17.

ЦЯЦЯ [ц'ац'а] -і, ж., дит. 1. Іграшка. *На ц'ац'у, дитіно, на, пограїса.* С-17. 2. Усе, що гарне, приемне. *А наш синочок ц'ац'а. Правда?* С-17.

Ч ч

ЧАВИТИ [чавіти] -вл'у́, -виш, недок.
1. Давити, тиснути. *Ни чаві́ ру́ку – б́уде син'а́к.* С-17. *Чо́бут ц'ої в носку́ чавит.* С-17; [чаві́т'] В-11. **2.** знев., перен. Те саме, що ГНАТИ-2. *Вночі́ б́уду чаві́ти смирд'у́ху.* С-17; [чаві́т'] Л-4.

ЧАВУХ [чаву́х] -а, ч., бот. Те саме, що ЩАВУХ. М-23, П-51; [чаві́у́х] В-23, М-21, Х-10, Ш-4; [ча́йу́х] М-25, П-48, Р-21, С-32; [чавл'у́х] Г-6.

ЧАВУХА [чаву́ха] -и, ж., перен., знев. Самогон. Л-4.

ЧАВУХОВИЙ [чаву́ховий] -а, -е. Такий, що зі щавлю. *В нас чаву́ховий боршч.* М-23.

ЧАГАРНИК [чага́рнік] -а́, ч. Місце, де ростуть чорниці. *Чага́рнік іа́г'ід.* Х-4.

ЧАГУН [чагу́н] -а́, ч. Те саме, що БАНСК. С-6.

ЧАДА [ча́да] незм. (?), ж. Те саме, що ЧАДО. М-48.

ЧАДО [ча́до] незм. (?), ж. і с. Потомок, нащадок. *Е́то в нас ска́жуть' – та́йа ча́до б'ідне, а те́йе бага́те.* М-48.

ЧАЙКА¹ [ча́йка] -и, ж., орн. Птах родини сивкових ряду кулікоподібних, який поселяється на узбережжі річок та озер; *Vanellus vanellus* L. Л-1, Р-28.

ЧАЙКА² [ча́йка] -и, ж. **1.** Звичайний човен. *Збив до́вгу ча́йку.* Г-15. *Ча́йк'і́йу не"ре"виз'іте.* Б-29, Х-15, Н-2. **2.** Плоскодонний човен. *Говорі́ти ча́су нема́йе – робл'у́ ча́йку.* У-4, С-49.

ЧАКВА [ча́ква] -и, ж. Заболочене місце. У-4.

ЧАП [чап!] виг. Звуконаслідування побитого скла. *Йак та жінка сказа́ла, що д'івчина роді́лас', в'ін кі́нув [пляшку] – чап!, вз'а́в ша́пку і поб'і́г надв'і́р.* І-3.

ЧАПЕЛЬ [ча́пел'] -пл'а, ч. Те саме, що ЦШОК. П-26.

ЧАПКА [ча́пка] -и, ж. Шапінка гриба. [Кладуть] *ті́ми пі́урками зи споду, а на́вєрх ча́пко"у́.* В-52.

ЧАРАЗ [ча́раз] прийм. Через. *Ча́раз вукно́.* Б-22, К-42.

ЧАРКА¹ [ча́рка] -и, ж. Невелика посудина для пиття вина; чарочка. С-17.

ЧАРКА² [чарка] -и, ж., орн. Порода невеликих диких качок; чирка. *Вже чарк'і́ прилет'і́ли.* П-32, М-45, П-46, П-53, Ш-6.

ЧАРНУШКА [чарну́шка] -и, ж., бот. Кмин; *Satum carvi* L. П-15; [черну́шка] Т-5.

ЧАРНЮШКА [чарну́шка] -и, ж., бот. **1.** Чорнушка посівна; *Nigella sativa* L. П-37. **2.** Насіння цієї рослини. *Колі́е"с' чарну́шку ба́ло дава́ли пі́ти од глист'і́в.* П-37; [чирну́шка]. *Йе́ли чирну́шку, і помага́ло од глист'і́в.* Б-19.

ЧАРНЯСТИЙ [чарн'а́стий] -а, -е. Темно-червоний. П-15; [чирн'а́стий] Б-19; [черн'а́сти] М-23, П-37.

ЧАРУБАЛОК [чару́балок] -лка, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. О-14.

ЧАРУК [чару́к] -а́, ч., орн. Те саме, що ЧАРКА². М-45.

ЧАС [час] -у, ч. **1.** Пора доби, року. *Пу́зн'і́й час – ла́гаї́ спати.* С-17. **2.** Перша година ночі. *Час, а вун ше ни спит...* С-17. *Погос'т'а́т' ве́чор до годі́н ча́су.* Л-4. **3.** Тринадцята година. *В час го́бийда́йм.* С-17.

ЧАСАМИ [часа́ми] присл. Те саме, що ЧАСОМ. *Часа́ми при́йдут хло́пц'і, де гармо́н'а бу́ла в одно́го.* В-45. *Мойа́ Л'і́да, йак бу́ла мале́н'ка, до п'і́вроку спала. Йа часа́ми хо́чу побавитис' з не́йу – вона́ спит', йак пол'і́но.* Р-2.

ЧАСИНА [часі́на] -и, ж. Хвилька, хвилина. *Часі́на зостава́лас'а до по́йїзда.* С-50.

ЧАСНЕЙ [часне́й] реліг. Те саме, що ЧЕСНОГО. Т-5.

ЧАСНИЧИНА [часничі́на] -и, ж., бот. Головка часнику. Р-28; [часниче́на] К-58.

ЧАСОКОЛИ [часокóли] -ив, мн., перен., анат., знев. Зуби людини. У-3.

ЧАСОМ [часом] присл. Іноді. *Ча́сом за ц'і́ли ден' ни́хто́ і́ни загла́не.* С-17.

ЧАСТУВАТИСЬ [частува́тис'] 3 ос. мн. часту́йуц':а, *недок.* Вгощатися. *С'ада́йут за стул і часту́йуц':а – пі́ут і йі́д'а́т.* Ч-9.

ЧАТИ [ча́ти] у виразі **НА ЧАТАХ** [на ча́тах] *незм.* У засідці (про мисливця). *Охо́тн'ік сто́йіт' на ча́тах.* С-9.

ЧАХ [чax'!] *виг.* Те саме, що **ЧИК**. *Тому́ далá, а тому́ – чax'! – голо́вку.* В-39.

ЧАХЛИЙ [ча́хлий] -а, -е. Негарний, вимучений хворобою. С-51.

ЧАХНУТИ [ча́хнути] 3 ос. одн. ча́хне, *недок.* Догоряти, згасати (про вогнище). *Ча́хне в плі́ти – пудкладі́ дров.* С-17.

ЧАЦЬКИЙ [ча́ц'кий] -а, -е. Приватний. *Ра́н'ше бу́лі ча́ц'ке то там, то там...* О-32.

ЧАЧА¹ [ча́ча]-и, *ж.*, *дит.* 1. Те саме, що **ЦЯЦЯ**-1. Г-34; [ча́ца] П-15. 2. *бот.* Квітка. Б-19, М-28.

ЧАЧА² [ча́ча] -и, *ж.*, *дит.* Те саме, що **ВАВКА**-1. Ч-6.

ЧАЧКА [ча́чка || ч'а́ч'ка] -и, *ж.*, *дит.* 1. Те саме, що **ЦЯЦЯ**-1. Ж-15, М-13, Р-32, Т-5, Ш-6. 2. *бот.* Те саме, що **ЧАЧА**¹-2. Г-1, З-1, М-28. 3. Те саме, що **ЦЯЦЯ**-2. С-56.

ЧВАГОЛИТЕ [чваго́лите] -лу, -лиш, *недок.*, *знев.* Їсти. *Чваго́л' хутчі́й.* Т-5.

ЧВАНИТИС [чва́нитис || чва́нитиса] -н'ус, -ниса, *недок.* Хизуватися чимось. *Зав'язáла нову́ ху́стку і в́же чва́нитса.* С-17, Ч-11.

ЧВАНКА [чва́нка] -и, *ж.* Чванливість. К-68.

ЧВАНЬ [чван'] -і, *ж.* Гонор. Т-10.

ЧВАНЬОХА [чван'о́ха] -і, *ж.* і ч., *знев.* Людина, яка хизується чимось. *Ха́й бо́літ голо́ва́ таку́й чван'о́си – бес ху́ск'і хо́дит.* С-17.

ЧВЕРИТИ [чве́рити] -ру, -риш, *недок.* Бешкетувати (про дітей). *Пос'ада́йте мин'і, ни чве́рте в́же, бо за́биру́ то́го рови́ра́!* С-17, Т-5, Ч-11; [чво́рит'і]. *О! кол'іс' вс'о́й то так'і́е чво́рил'і.* С-4.

ЧВИРЕЦ [чві́рець] -риу і -рца, ч. Жовтий неродючий шар піску під родючим. *Так глибо́ко зго́ра́в, шо зве́рху сам чві́рець жо́вт'і́е.* С-17.

ЧВИРТКА [чві'ртка] -и, *ж.* 1. Посудина з клепок місткістю 25 кг для міряння борошна. Х-10; [чв'іртке] В-13; [чве́ртка] М-6. 2. Кількість борошна, яку вміщує ця посудина (25 кг). Х-10. 3. Певна кількість збіжжя (14 кг). *Прив'і́з ме́тер. В'ін [мельник] там чве́ртку набра́в, а те змоло́в.* М-6.

ЧВОРИ [чво́ри] -ив, мн. Бешкетування. *За ден' і́ак'і чво́ри ви́чворит'?*.. Г-9.

ЧВОРУХА [чвору́ха] -и, *ж.*, *знев.* Жінка, яка робить людям зло. *Аво́ та чвору́ха жи́вє.* Г-9.

ЧЕКОТИНА [че́котина] -и, *ж.*, *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. Ж-13.

ЧЕКОТЬ [че́кот'] -і, *ж.*, *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. В-30, С-7; [че́кут'] П-1; [че́кут] Б-9, К-68.

ЧЕЛЯДА [че'л'ада́] -і, *ж.*, *збір.* Те саме, що **ЧЕЛЯДЬ**-4. *Іде ц'і́ла че'л'ада́ худо́би... ба́гато...* М-23.

ЧЕЛЯДЬ [чел'ад'] -і, *ж.*, *збір.* 1. Усі члени сім'ї. *В нас дв'іна́цят' душ чел'ад'.* 3-6. *Ото́ чел'ад', жи н'і́ц ни ро́бл'ат'.* 3-25. *Чел'ад' і́де в по́л'е.* В-27. 2. Усі рідні, вся родина. *До нас ц'і́ла чел'ад' пришла́ на пра́зник.* Х-7. 3. Учні коваля (?). Г-8. 4. Стадо корів. *Велі́кий табу́н бі́дла – то чел'ад'.* П-37. *Чел'ад' – то бі́дло.* П-46. *Гурт кор'ів – то чел'ад'.* П-51, Б-8, В-13. 5. Отара овець. В-13, Г-9, Д-21. 6. Виводок птахів у гнізді. К-59. 7. Узагалі група істот. *Чел'ад' і́де дите́й.* Г-26, П-8. *Ма́йє чел'ад' ку́рин'а́т.* Ф-3; [чел'ад']. *Чел'ад' лу́де́й.* Д-33; [чел'од']. *Ц'і́ла чел'од' коро́в.* П-21; [ч'ел'ат']. *По́л'с'ка бу́ла вла́да колі́с' тут. Па́ні то́го... І йі́хн'а ч'ел'ат' то говори́ли по-по́л'с'к'і.* М-47.

ЧЕМЕР [че́мер] -у, ч. 1. *бот.* Чемериця; *Veratrum lobelianum* Bernh. Г-16, М-23; [че́мир]. *Че́миром ма́зали од*

ЧЕМЕРГЕС

корóсти. П-37. 2. (?). Віймут з мишкá [м'ясо] – вонó солóне, йак чéмер. Ч-4.

ЧЕМЕРГЕС [чемерг'ес] -у, ч., знев. Самогон. *Чемерг'ес, бо гурка, йак чéмер.* Г-16.

ЧЕМЕРКА [чемéрка] -и, ж. Довгий двополий одяг чоловіків із сукна. М-19.

ЧЕНУВАТИ [ченувáти] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Ткати полотно зі спеціальним візерунком для рушників або скатерки. В-19.

ЧЕПЕЦЬ [чепéц'] -нцá, ч. 1. Очіпок для заміжніх жінок. П-15, П-46, Х-7. 2. *анат., перен.* Те саме, що ЗДЮР. О-9; [чепéц'] -нцá, ч. *Од к'ишеї сáло – то чепéц.* Г-15, М-45.

ЧЕПИК [чéпик] -а, ч., *орн.* Якась болотна пташка (?). *Чéпик каже чіку-чіку!* В-54.

ЧЕРВА¹ [червá] -у́, *мн., ент.* Зародки бджіл (ячка). *Йак мáтка пропадé, то во'ні з мулудéйї черві зрóбл'ат' мáтку.* В-7.

ЧЕРВА² [чéрва] -и, ж. Низина (?). *Там такáйя чéрва в сил'ї і там сáжавка – то тó булá кол'іс' крини́ц'а.* Д-33.

ЧЕРВЕНКА [черв'énка || ч'ерв'énка^с] -е, ж., *бот.* Те саме, що РИЗАК-2. В-13.

ЧЕРВИТИ [черві́ти] 3 *ос. одн.* черві́т', *недок.* Відкладати ячка в комірки (про матку бджіл). Р-34.

ЧЕРВО [чéрво] -а, с. Черво. *Роспорóла об колóк нáша корóва чéрво.* С-17.

ЧЕРВОНИ БОРЩ [че^нрвóни боршч] -ого -у́, ч., *кулін.* Борщ із червоних буряків. К-7.

ЧЕРВОНИЙ [червóний] -а, -е. 1. Який має забарвлення кольору крові (всі н. пп.); [чарвóний] М-53. 2. Здоровий, міцний. *Отó червóна д'івка!* М-5.

ЧЕРВОНИ ЯГОДИ [червóни йáгоди] -их -ід, *мн., бот.* Суниці. Х-7.

ЧЕРВОНКА [червóнка] -и і -і, ж. 1. *іхт.* Краснопірка; Scardinius erythrophthalmus. Р-34. 2. *мед.* Розлад шлунка через з'їдені неспілі фрукти. *Не^н йіж*

ЧЕРЕЗ

зе^нлéних йáблик, бо че^нрвóнка нападé. С-17.

ЧЕРВОНОГОЛОВЕЦЬ [червонo-голóвец'] -вц'а, ч., *бот.* Те саме, що КРАСНЮК-3. *Йак йест л'іс, то і грибі росту́т <...>, і тійї червонoголóвц'і (крас'н'áчки називáють).* М-22.

ЧЕРВОНУХА [червонúха] -и, ж., *мед.* Те саме, що РОЖА². Т-10.

ЧЕРГА [чéрга] -и, ж. 1. Метелиця з мокрим снігом. *Будé чéрга, бо че^нргіку́ють' куро́птви.* П-46. 2. Дощ із сильним вітром. П-51. 3. Затяжний дощ. М-23, П-15.

ЧЕРГИКАТИ [че^нргікати] 3 *ос. одн.* че^нргіка́є, *недок.* Подавати голос (про куріпку). *Че^нргіку́ють' куро́птви.* П-46.

ЧЕРЕВАТИЙ [черевáтий || че^нре^нвáтий] -а, -е. 1. Який має великого живота. *Одін був н'імиц', че^нре^нвáтий такій...* С-2; [чиривáтий]. *Чиривáта курувáниц'а курувáї м'ісит'.* (Коровайнв пісня). Х-7. 2. Вагітна жінка. *Черевáтуї ни мóжна курувáї м'ісити.* Х-7. *Бáба винувáта, шо ж'інка чиривáта.* Ц-2, Л-28. 3. Сучка, у якої мають народитися щенята. В-44.

ЧЕРЕВ'Є [черéўйє] -а, с., *анат., збір.* Свиняче сало з живота. *То складáл'ї в кén'д'ух... тóйє черéўйє вс'о тóйє...* Ч-4.

ЧЕРЕВИЧЕЙКИ [черевічэйки] -йок, *мн., пестл.* Черевиченьки. *Ої ти, мáт'унко, вберіс'а, в черевічэйки обуйс'а.* (Народна пісня). В-13.

ЧЕРЕВО [чéре^нво] -а, с. Живіт вагітної жінки. Т-5.

ЧЕРЕДА [чередá] -у́, ж. Група собак. Д-16, З-21.

ЧЕРЕДОЮ [чередóйу] у *зн. присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. В-2, З-21, П-53.

ЧЕРЕДЬ [чéред'] -і, ж. Стадо великої рогатої худоби. З-23.

ЧЕРЕЗ [чéрез] *прійм.* 1. Указує на місце, уперек якого щось відбувається. *Чéрез дорóгу йшли д'іти.* (у багатьох н. пп.). 2. Пор. уживання словосполучення з цим прийменником замість О. в. *Був*

ЧЕРЕМШИНА [черемшина] *через пол'яку – збіли до пувсмерти. О-32. 3. уж. замість прийм. за. Ї нема ї роду ми^ел'ішого через бат'нка. (Пісня). К-40. Бат'ко стойав, і так через бат'ка тої чолов'їк. Р-2.*

ЧЕРЕМШИНА [че^ере^емшіна] -и, ж. **1.** рідк. Черемха; Radus. Г-16. **2.** перен. Те саме, що БУДА-2. *В нас шалаш не кажут' – кажут' че^ере^емшіна. П-37, П-15, Р-30.*

ЧЕРЕНИК [чер'єник] -а, ч. Те саме, що ГРИБНИЦЯ. *Чер'єник гриб'їв. К-9.*

ЧЕРЕНКИ [черенкі] -їв, мн. Ручка ножа, яка складається з двох половинок. Т-2; [чарунк'ї] Б-29, К-17; [чиринкі] Р-35.

ЧЕРЕПЛЯНИ [черепл'яни] -а, -е. Такий, що виготовлений з глини і випалений (про гончарний посуд). *Черепл'яну міску котї побіли. С-17.*

ЧЕРЕПОК [череп'ок] -нка, ч. Шматок побитого глиняного посуду. *Черепк'ї повик'їдаї надвур. С-17. 2.* Те саме, що ДЛУПАХ. М-36.

ЧЕРЕТА [чер'єта] -и, ж., бот. Те саме, що ЧИРОТ. Г-4, Т-5; [чир'єта] 3-11, Р-21.

ЧЕРЖИЙКА [ч'єржійка] -и, ж. Біда, горе. *Жінка втикала од татар і кричала: ох мойа ч'єржійко! Значит' – лихайа годіно. Ч-6.*

ЧЕРИГНУТИ [ч'єрїгнути] -їгну, -їгнеш, док. Різонути. *Ножом ч'єрїгнув по шійї... Г-26.*

ЧЕРИЗ [ч'єрїз] прийм., вж. із 3. в. Побіля. *Пруїшов ч'єрїз^е суб'яку. Л-4.*

ЧЕРИНОК [ч'єрїнок] -нка, ч. Ручка сапи. *Тр'єба вб'єти новїї ч'єрїнок. В-66.*

ЧЕРІДЬ [ч'єр'їд'] -ї, ж. Згряя звірів. *Ч'єр'їд' лисїц'. П-34.*

ЧЕРІНЬ [ч'єр'їн'] -єн'а, ч. **1.** Місце в печі, де горять дрова. Т-11; [ч'єр'їн] Д-15; [ч'єр'єн] С-17; [ч'єр'єн']. *Ч'єр'єн' в печ'ї спїдн'її. П-15; [ч'єр'ун] Б-21. 2.* Найгарячіше місце зверху на печі, де колись лягали спати. Т-11; [ч'єр'єн]. *Л'агаї на ч'єр'єн, то хоч вігрийїса. С-17; [ч'єр'єн']. Ч'єр'єн' в'єрхн'її. П-15; [ч'єр'їн].*

Л'їз' на ч'єр'їн – там наріїїса [на ч'єр'їн]. С-65; [ч'єр'їн] Д-15; [ч'єр'ун] Б-21. 3. Те саме, що ГРИБНИЦЯ. *Знайшла ч'єр'їн' гриб'їв. Т-11; [ч'єр'їн] С-65; [ч'єр'їн]. Ч'єр'їн грибу. Д-15; [ч'єр'єн]. Натр'япила на ч'єр'єн, то корб'ку набрала грибу. С-17; [ч'єр'єн']. Пошли гриби ч'єр'єн'ами. С-59, П-15; [ч'єр'їн]. Ч'єр'їн грибув. К-2; [ч'єр'ун] Б-21; [ч'єр'їн'] О-32. **4.** Місце, де росте багато чорниць. *Ч'єр'їн' їагуд. П-46; [ч'єр'їн]. Ч'єр'їн їагод. 3-28; [ч'єр'їн]. Ч'єр'їн їаг'їд. О-9; Ч'єр'їн їагод. Д-15. 5.* Група людей, які сидять відпочиваючи. *Л'уди сид'єт' ч'єр'єном. Т-11; [ч'єр'єн'] П-15. 6.* [ч'єр'їн]. Те саме, що ЧЕЛЯДЬ-6. *Ц'їли ч'єр'їн сидїт' в кубл'ї. В-4, Р-29, Д-15. 7.* Темні плями на обличчі вагітної жінки. П-6.*

ЧЕРКОТАТИ [ч'єркотати] 3 ос. одн. ч'єркотїт', *недок.* Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. О-16.

ЧЕРНИЦИ [ч'єрніци] -їц, мн., кулін. Компот із сушених груш і чорниць. П-34.

ЧЕРНИЧНИК [ч'єрнічник] -а, ч. Місце, де ростуть чорниці. О-32.

ЧЕРНІ [ч'єрн'ї] -їв, мн., орн. Порода найменших диких качок (?). Ф-1.

ЧЕРНЮК [ч'єрн'ук] -а, ч., орн. Самець найменших диких качок. *Ч'єрн'ї – найм'єни'ї качкї... В'їн ч'єрн'ук, а вона ч'єрн'а. Ф-1.*

ЧЕРНЯ [ч'єрн'я] -ї, ж., орн. Самка з породи найменших диких качок. Ф-1.

ЧЕРСТВИЙ [ч'єрствїї] -а, -е. **1.** Який став твердим, несвіжим (про хліб і борошняні вироби). Г-16; [ч'єрствїї]. *Ч'єрств'єго хл'їба не^е вк'усиш. С-17; [ч'єрствїї] О-14. 2.* Давній слід звіра. О-25, С-6; [ч'єрствїї] М-9; [ч'єрствїї] О-14.

ЧЕРТИТИ [ч'єртїти] -чу, -тїш, *недок.* Поводїти чим-небудь над чимось. *Їак їачм'їн' [на оці], то ч'єрт'ят' пїон'о і пташк'ам д:аїут'. Б-19.*

ЧЕРУНОК [ч'єрунок] -нка, ч. **1.** Одна половинка ручки складного ножа. *Так'ї в'ашк'ї н'ожик! А їед'єн кос'т'анї*

черунок годбивса. С-17. 2. Держак вил. **ЧЕСАТИСЬ** [ч'еса́тис'я] Ш-6.

ЧЕСАТИСЬ [ч'еса́тис'я] 3 ос. одн. ч'ешец':а, *недок.* Тертись (чухатись) об дерево (про звіра). К-6, М-2, О-5.

ЧЕСНИ ХРЕСТ [ч'есни́ Хрест] -ого -а́, ч., *реліг.* Те саме, що ЧЕСНОГО. Г-16, С-17; [Ч'есний Хрест]. *На Ч'есного Христа́ ни їдут' у л'іс, бо все гáдство на д'єриво л'ізе.* П-37.

ЧЕСНОГО [ч'есно́го] у зн. ім., *незм.*, *реліг.* Свято Воздвиження Чесного і Животворного Хреста Господнього (27 вересня). П-15. *На Ч'есного гáдин':а вилáзит' на дир'єва.* С-8.

ЧЕСЬ-ЧЕСЬ [ч'ес'-ч'ес'] *незм.*, *дит.* 1. Гребінець. *Даї мен'ї ч'ес'-ч'ес' – не" бири́ в рот...* С-17. 2. Чесати. *Ходи́, гон'учечко, б'уду тебе́ ч'ес'-ч'ес'.* С-17, Ц-3.

ЧЕТВЕРТЕ [ч'етв'є́рте] -ого, с. 1. *порядк. числ.* Четвертий предмет при лічбі. *За ден' четв'є́рте гукно́ мал'у́ю.* С-17. 2. Четверте покоління. *У нас в четв'є́ртому вже жені́лиси'.* Л-1.

ЧЕТВЕРТУХА [ч'етв'є́ртуха] -и, ж. 1. Міра площі – четверта частина десятини. Б-19. Міра площі – близько 4 га. Г-26. 2. Міра рідин – четверта частина літра (?). *Йак парубк'є́ пр'є́дут, а йак ше четв'є́ртуху в'ізмут та розип'у́т, то вже йаз'є́к д'обре м'єле.* Н-12.

ЧЕТВЕРТЬ [ч'є́тв'є'рт'] -і, ж. Рубанок, за допомогою якого рубили фельці у дощі. *Рубáнок, шо вибирáє прим'є́рно два с полови́ною... н'ї, п'івтора́ сантим'є́тра, чом'ус' називáли його́ ч'єтв'є'рт'.* П-37.

ЧЕХІЯ [ч'єх'ї́йя] -і, ж. 1. Європейська країна, яку населяють чехи (всі н. пп.). 2. Село, у якому живуть чехи-переселенці. *В'ін пош'ов на Ч'єх'ї́ю, і там ч'єшка одроб'їла... [хворобу].* Р-2.

ЧЕХЛА [ч'єхла] -и, ж. Манжет сорочки. *Одна́ ч'єхла порвáлас'.* К-70.

Ч'ЄЖИЧОК [ч'є́жичок] -чка, ч. Маховичок із дерева, який насаджували на веретено для кращого обертання під

час прядіння. *Хл'опци на виритин'о вит'очували ч'є́жички.* Х-10. **ЧИКІНДА**

Ч'ЄШКА [ч'є́шка] -и, ж. Миска. 3-2.

Ч'ЄЩИНА [ч'є́шчина || ч'є́шч'їна] -и, ж. Те саме, що Ч'ЄШКА. В-13, П-15, П-51; [ч'їшчина] В-13, Д-11, Л-18; [ч'є́шчине] В-13; [ч'є́шч'їна] Р-21.

Ч'ЄЩІНКА [ч'є́шч'їнка] -и^е, ж. Зменш. до Ч'ЄШКА. *В'ін зїїв ч'є́шч'їнку борич'у.* Ц-1.

ЧИБРИНЕЦЬ [ч'ибри́'ниц'] -а, ч., *бот.* Те саме, що ЩЕРБЕЦЬ. К-36.

ЧИВИНДИТИ [ч'ивї́ндити] -нжу, -ндиши, *недок.*, *знев.* Хворіти. *Не ходї́ по вод'ї – б'удиши ч'ивї́ндити.* Б-44.

ЧИВУН [ч'ив'у́н] -а́, ч. Те саме, що БАНСК. *Каган'є́ц – то ч'ив'у́н.* О-23.

ЧИГАНЧУК [ч'иганч'у́к] -а, ч. Те саме, що ЖИДОК-1. 3-14

ЧИГУН [ч'иг'у́н] -а́, ч. Те саме, що БАНСК. Д-11, П-15.

ЧИГУНЕЦЬ [ч'игун'є́ц'] -нц'а́, ч. Зменш. до ЧИГУН. Г-15.

ЧИГУНКА [ч'иг'у́нка] -и, ж. Залізниця. *Куди́ їдеш? – За ч'иг'у́нку.* Т-14.

ЧИД [чид] -у, ч. Чадний газ. С-6.

ЧИЖИК [ч'ї'є́жик] -а, ч. Дзига. В-2, Р-32.

ЧИЖИКАТИ [ч'ижї́кати] 3 ос. одн. чижї́кає, *недок.* Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. П-15.

ЧИЖИЧОК [ч'ї'є́жичок] -чка, ч. Потовщення на веретені. Х-10.

ЧИЙ [чї́й] *займ.* Чий (у багатьох н. пп.); [цї́й]. *К'ур'їцу пр'їно́с'їл'ї в хáту, сїпал'ї йої з'єрно... А йак вже цї́й'у п'є́ришу зогн'є, – вс'о, вже п'уїдеш в є́том год'у зáмуш.* Р-22.

ЧИК [чик!] *виг.* Передає швидке відрізання чого-небудь. С-17.

ЧИКАТИС [ч'їкати́с || ч'їкати́са] -айус, -айїса, *недок.* Упрошувати когось, ніколи не сварити; панькатися з кимось. *Їди до карт'опл'ї! Йа с тоб'о́ю чїкати́с ни б'уду!* С-17.

ЧИКІЛ [чик'ї́л] -олá, ч. Те саме, що РОЖНИ-3. Д-16.

ЧИКІНДА [чик'інда́] -і, ч. і ж., *знев.* Жодина, яка накульгує. *Он їде чик'інда́ – чик'індік, чик'індік, по цибу́л'у, по чоснік.* С-17.

ЧИКІНДИКАТИ [чик'індікати] -айу, -айіш, *недок.* Накульгувати. С-17.

ЧИКОЛОДОК [чіколодо́к] -дка, ч. 1. *анат.* Суглоб пальця. П-15, Т-5; [шчідоколодо́к] С-40. 2. Те саме, що КОЛОДКА-10. Г-3. 3. Відросток, який тільки почав рости на розі козла. Д-16.

ЧИКОЛОТКА [чіколотка] -и, ж., *анат.* Те саме, що ЧИКОЛОДОК-1. К-39; [чо́колотка]. *Шоб не вреклі, куса́ї чо́колотки.* Д-19.

ЧИКОЛЯДОВИЙ [чикол'адовій] -а, -е. Шоколадний. *Накра́йав бураку́, а наве́рх чикол'адових цукерку.* К-16.

ЧИКОТА [чико́та] -и, ж., *збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. Б-8, О-22; [чикота́] -і, ж., *збір.* М-32; [чо'ко́та] Х-7.

ЧИКОТИНА [чикоті́на] -и, ж., *збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. Ч-12.

ЧИКОТИТИ [чикот'іти] 3 *ос. одн.* чикоті́т', *недок.* Подавати голос (про білку). *Б'їлка чи-чі́, чи-чі́, – чикоті́т'.* Б-1.

ЧИКУНДА [чикунда́] -і, ж., *анат.* *знев.* Крива нога. Б-19.

ЧИКУНДАТИ [чикунда́ти] -у́, -ііш, *недок.* Іти накульгуючи. *Чи́риз ха́ту чикунду́, чи́риз с'іни вже прóсто їду.* (Народна пісня). Б-19.

ЧИКУТ [чікут] -у, ч., *збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. Б-46; [чехут] Д-33.

ЧИКУТЯ [чіку́т'а] -і, ж., *збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-7.

ЧИКУХА [чіку́ха] -и, ж. Великий дерев'яний молот, яким забивають кілки в землю. Т-5.

ЧИКУШКА¹ [чіку́шка] -и, ж., *орн.* Дикий голуб; *Columba*. Ш-6.

ЧИКУШКА² [чіку́шка] -і, ж. Пляшка місткістю 0,25 л. *Бути́лк'і не дала́, налила́ чікушку смердо́ух'і.* Г-16, С-17.

ЧИК-ЧИК [чик-чик] *незм., дит.* 1. Ніж. *Не^н бири́ чик-чик, бо бу́де ва́ва.*

С-17. 2. Різати. *Да́ї йа тоби́ ко́ск'і чик-чик.* С-17, Ш-6.

ЧИЛЯДИН [чил'адін || чел'адін] -а, ч. Добрий хазяїн. *О! то́ї чолов'ік – то чил'аді́н!* В-54.

ЧИЛЯДНИК [чил'адник] -а, ч. Наймит. Г-32.

ЧИМБАР [чимба́р] -а, ч. Той, хто вичиняв шкури тварин. *А ми́ї ба́т'ко бу́в чимба́р – овчіни ви́робл'ав.* М-48.

ЧИНАШ [Чина́ш] *незм., реліг.* Отче наш (початок молитви). *Муле́лис' Бо́гу, ба́йале Чина́ш, шоб врудéло.* З-9.

ЧИНІТИ [чині́ти] -н'у́, -ниш, *недок.* 1. Обробляти прядиво за допомогою спеціальної гребінки. *Ну на так'ї́ї грибин'і бу́лі, туди́ вже руч'ї́ку на то́ї грéб'ін', і така́ бу́де гриб'інка, і почи́с'т'ат', почи́с'т'ат'. Так чині́ли...* П-37. 2. Ткати з візерунками. *Чині́ти к'іліми́.* Б-8. 3. Начиняти м'ясом ковбасу. *Колі́ будиши кубасу́ чині́ти?* С-17. 4. Годувати дитину. *Хва́тит' чині́ти диті́ну! Вже не йіс'т'...* С-25.

ЧИНКА [чі́нка] -и, ж. Лезо. *Зошкрибі́ вуск чінко́ю.* С-17.

ЧИННИЙ [чі́н:и́ї] -а, -е. Діючий; використовуваний. *Йа шче пам'ята́йу його́ [палац], йак в'ін бу́в чін:и́ї, йак там па́н'і жи́ла.* П-45.

ЧИНОВАТИНА [чиновáтина] -и, ж. Полотно з візерунками. Ш-6.

ЧИНОВАТНИЙ [чиновáтний] -а, -е. Такий, що має візерунки (про полотно). *Чиновáтне полотно́.* В-13, Д-21; *Чиновáтноїе полотно́.* Р-21.

ЧИНОВАТНИК [чиновáтник] -а, ч. Поперечна кольорова смужка на зітканому полотні. Р-21.

ЧИНОЧКА [чіночка] -і, ж. Зменш. до ЧИНКА. *В те^нбе́ не^нма́ чіночк'і годри́зати нітку?* С-17.

ЧИПАЦЬ [чипа́ц'] -нц'а́, ч., *анат.* Те саме, що ЗДІР. Ж-3.

ЧИПЕЛІК [чипéлик] -а, ч. Невеликий ніж. *Да́ї нож'е́, а не^н тако́го чипéлика.* В-23. Складаний ніжик. Ж-6.

ЧИПИЛИНКА [чипилінка] -и, ж. Лезо ножа. *Купіла нóżика на дві чипилинки*. М-28.

ЧИПИТИ [чипіти] -пл'у́, -ніш, недок. Почепити. *Чипіли за́йц'а і облупіли*. П-34.

ЧИПРАДЛО [чип'іра́дло] -а, ч., ж. і с., знев. Дивак. С-68.

ЧИПТИ [чип'іти] -пл'у́, -ніш, недок., знев. Перебувати в певному місці без роботи. *Не^в хóчу тут б'іл'ше чип'іти – пої́ду на заробітки дес'*. С-68.

ЧИПЛИЯ [чиплійа] -і, ж. Пристрій у вигляді залізного прута із загнутим кінцем для виймання сковороди з печі. О-29.

ЧИПРАШКА [чипрашка] -и, ж. Пряжка на чоловічому поясі. Г-42.

ЧИПОЧОК [чипóчок] -чка, ч. Зменш. до ЧЕПЕЦЬ-1. *Старім баба́м по чипóчку, шоб стива́ли вис'н'анóчку*. (Веснянка). Х-5.

ЧИПЧИК [чипчик] -а, ч., анат. Те саме, що ЗДЮР. С-6.

ЧИР [чир] -у, ч. **1.** бот. Гриб, що росте на березі, який використовували при викресуванні вогню. К-4, П-34, П-52. **2.** Місце у грибові-трутовику біля самого стовбура берези. З-21.

ЧИРАНКА [чира́нка] -и, ж., орн. Те саме, що ЧАРКА². В-9, П-41, П-52; [цира́нка] С-1.

ЧИРВАК [чирва́к] -а́, ч., ент. Черв'як. З-2.

ЧИРВЄК [чирв'е́к] -а, ч. Черевик. Г-42, С-56; [чирві́к] Г-21.

ЧИРВОНИЙ ГРЕБ [чирво́ний греб] -ого -а́, ч., бот. Те саме, що МАХАМОРА. *Набра́ла тих чирво́них гриб'ів, нажа́рила їйх, в'ін найі́вс'а*. Х-7.

ЧИРГОТІТИ [чиргот'іти] **3** ос. одн. чирготі́т', недок. Стрекотати (про сороку). *Соро́ка чирготі́т'*. З-39.

ЧИРЕНКА [чире́нка] -и, ж. Колодочка (ручка) ножа. Б-19.

ЧИРИДА [чиридá] -і́, ж. Зграя диких свиней. *Чирида́ з'їку*. В-54, В-32, М-17; [чарада́] Б-43.

ЧИРИКАНС [чирі́кан'е || ч'ирі́кан':е] -а, с., збір. Голос куріпок. *Чути ч'ирі́кан'е пуд копо́йу*. П-32. **ЧИРОЧКА**

ЧИРИКАТИ [чирі́кати] **3** ос. одн. чирі́кайе, недок. Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. Ж-14, К-53, Х-4; [чир'ікати] Б-19, С-53; [чирл'ікати] З-37.

ЧИРИНОК [чирино́к] -нка́, ч. **1.** Ручка лопати. *В лопáту встав чирино́к*. Л-5, Р-35. **2.** Ручка сапи. К-70, Р-35, К-13; [чируно́к] М-43. **3.** Те саме, що ТОПОРИСЬКО. К-70.

ЧИРИНЬКОТАТИ [чирин'кото́ати] **3** ос. одн. чирин'кото́т', недок. Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. *Куропа́тва чирин'кото́т' – чирі́н'! чичирі́н'!* У-10.

ЧИРИНЬ! ЧИЧИРИНЬ! [чирі́н'! чичирі́н'!] виг. Наслідування голосу куріпки. У-10.

ЧИРИЦА [чіри́ца] -и, ж., орн. Те саме, що ЧИРКА². *Чиру́к – самéц', а са́мка – чіри́ца*. Ф-1; [чирі́ца] Г-15.

ЧИРИЦЯ [чирі́ц'а] -і, ж., мед. Великий чиряк. Б-40.

ЧИРИЧАТИ [чирича́ти] **3** ос. одн. чиричі́т', недок. Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. Д-16.

ЧИРИЧКА [чирі́чка] -и, ж., орн. Те саме, що ЧИРКА². К-27, О-23, С-60.

ЧИРКА [чірка] -и, ж., орн. Те саме, що ЧАРКА². Л-11, Р-5. **2.** Пташка, у якої на голові пір'я підняте вгору (?). П-51.

ЧИРКАТИ [чіркати] **3** ос. одн. чірка́йе, недок. Те саме, що ЧЕРГИКАТИ. О-16, П-23.

ЧИРНЕЦЬ [чирне́ц'] -рні́а́, ч. Старий місяць (?). *На Па́ску тре, шоб був м'іс'ац' чирне́ц', бо йакио́ ни бу́де чирне́ц', то бу́де св'а́тови куне́ц'*. М-23.

ЧИРНИЦЯ [чирні́ц'а] -і, ж., орн. Те саме, що ЧАРКА². С-2.

ЧИРОК [чіро́к] -рка, ч., орн. Те саме, що ЧАРКА². Щ-2.

ЧИРОТ [чиро́т] -у, ч., бот. Очерет; *Phragmites australis* (Gav.) Trin. ex Steud. *Гоні́лиє* [німці] *нас чиро́т ж'єти*. С-2,

Б-21; [черéт || че^нрét] Г-16; [чир'ít] В-19; [чирéц'] Г-40.

ЧИРОЧКА [чірочка] -и, ж., орн. Те саме, що ЧАРКА². С-2.

ЧИРУК [чирúk] -а, ч., орн. Самець із породи невеликих диких качок. Т-2, Ф-1.

ЧИРУНОЧОК [чируночок] -чка, ч. Ручка в маслобійці. В б'ійáнци іє чируночок. С-38.

ЧИРУПА [чирúпа] -и, ж., знев. 1. Стара хата; розвалюха. К-57. 2. Стара людина. К-57.

ЧИСАВКА [чисáвка] -и, ж. Пристосування вичісувати залишки стебел з прядива. В-37.

ЧИСАЛНИЦІ [чисáлниця] -иц, мн. Зібрання жінок в одній хаті для чесання льону. Б-19.

ЧИСЛЕНИК [чісле^нник] -а, ч. Календар. *Годорві листка на чісле^нникови – с'ód'н'і вже не^нд'іл'а.* С-17.

ЧИСНИЦА [чісниця] -и, ж. Велика група людей; дуже багато чого-небудь. *Пришла ц'іла чісниця хлопцú.* С-17.

ЧИСТИЙ [чістий] -а, -е. 1. Незабруднений (у всіх н. пп.). 2. [чісти]. Без домішок. *От йак'і чісти писок...* С-17. 3. Корінний; без домішків крові іншої національності. *То чісти пол'ак.* Г-16.

ЧИСТИЛО [чістило] -а, с., анат. Місце, де розвивається зародок теляти. *Г'ладі, шоп корова не з'іла чістило. Йак віде – вік'ін' на гнуї.* С-17, М-19.

ЧИСТИТИ¹ [чістити] -шчу і -с'т'у, -стиш, недок. 1. Робити щось чистим, вичищати (всі н. пп.). 2. Вакувати взуття. *Чис'т' кожен ден' че^нре^нвік'і помал'інойу.* С-17, Г-16, К-20. 3. Заготовляти дрова, обрубуючи тонкі гілляки. *Три д'н'і ходила в ліс чістити дрóва.* С-17; [чістит'] Л-4. 4. Каструвати самця. *Тра вéприка вже чістити, бо мн'áсо буде смерд'іти.* С-17, Г-16.

ЧИСТИТИ² [чістíти] 3 ос. одн. чистít', недок. Щастити. *Йому чистít', бо дóбриї охóт'н'ік.* Д-22.

ЧИСТО¹ [чісто] присл. 1. Не забруднено (у всіх н. пп.). 2. Присл. до ЧИСТИЙ-3. *Мéне вс'о врém'а хахлúх'йу звáли, хот'á йа ч'істо б'ілорúска.* **ЧИШНИК** йа ни хохлúха. П-40.

ЧИСТО² [чісто] част. підсил. Геть увесь. *І прийіде жен'іх до н'ев'éсти – н'е пúс'т'ат у хáту, покúда чісто вес' той н'ев'éсти рот н'е зберéц'а.* К-22.

ЧИСТОКРОВНИЙ [чистокрóвний] -а, -е. 1. Породистий (про тварину). *Мав чистокрóвного охóтн'іцкого собáку.* С-17. 2. Корінний (про жителя). *Чистокрóвних лавр'івц'ів то вже половíну нímá.* Л-1.

ЧИСТЬОХА [чис'т'óха] -и, ж. і ч. Той/та, що любить чистоту. Ц-3.

ЧИТВЕРТА ВСТРЕЧА [читвэрта встрэча] -ойі -ч'і, ж., перен. Те саме, що ЧЕТВЕРТЕ-2. Р-30.

ЧИТВЕРТА КВАТИРА [читвэрта кватíра] -ийі -и, ж. Остання чверть місяця. *Пирихóд'ат [в нову хату] перед пудпóвнийу на дрúгій кватíри або на старіх дн'ах, йак вже читвэрта кватíра.* Н-25.

ЧИХІТНИЙ [чих'ітний] -а, -е. Те саме, що ЧИХОТЛИВИЙ. 3-9.

ЧИХОЛ [чихól] -хлá, ч. 1. Чохол. *Пошів чихól на сокірку.* В-23, Т-8. 2. Манжет сорочки. С-17; [чохól]. *Сорóчка ше дóбра, тонó чохлі вітрипалис.* С-17.

ЧИХОТКА [чихóтка] -і, ж., мед. Туберкульоз. *Сам слабій на чіхотку, то ше ї нас позарáжує.* С-17, П-36, П-37.

ЧИХОТЛИВИЙ [чихóтливий] -а, -е. Хворобливий. Х-7.

ЧИ-ЧИ [чи-чі] виг. Наслідування голосу білки. *Б'ілка чи-чі, чи-чі, – чикотít'.* Б-1.

ЧИЧИРИЧКА [чичирічка] -и, ж., орн. Те саме, що ЧАРКА². Ж-9.

ЧИЧОТ [чичót] -у, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Б-44; [чичót'] Б-44.

ЧИЧОТА [чичóта] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-15.

ЧИШИТИ [чиші́ти] 3 ос. одн. чиші́т', *недок.* Пильно перевіряти; прочісувати місцевість. *Тут вже чиші́т' повста́нс'куйу а́рміейу.* І-3.

ЧИШНИК [чі'шник] -а, ч. Те саме, ~~ЩО~~ **СТАРШИ СВАТ.** О-17.

ЧИЖ [ч'іж] -а, ч., *етн.* Дитяча гра на пасовищі. *Гра́ли ч'іжа. Тре́ба попа́сти в йа́мку.* Л-5.

ЧИКУТЕНЄ [ч'ікутє́н'є] -а, с., *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ.** Р-36; [чикутє́н':а] Р-36.

ЧИПАТИ [ч'іпати] 3 ос. одн. ч'іпа́є, *недок.* Намірятися вдарити. *Вона́ [корова] так са́мо до ме́не ного́у ч'іпа́є, тако́ ч'іпа́є, ч'іпа́є, ну ни вда́рит'.* Б-40.

ЧІС [ч'іс] *чо́са*, ч. *Шосе.* *Йду на ч'іс.* С-15.

ЧКАТИ [чка́ти] -а́йу, -а́йєш, *недок.* Чекати. *Чка́й мене́ там.* П-17.

ЧМАНА [чманá] -і́, *ж.*, *зруб.* Якесь страшна істота. *Ти чмано́ обл'і́зла!..* С-17.

ЧМИЛЬ [чмил'] -а, ч., *ент.* Джміль. *Чмил'і... Йа виз'му́ со'ло'мініу, дам чу́кру йім... В-7.*

ЧМИХАТИ [чмиха́ти] -а́йу, -а́йєш, *недок.* 1. Чихати. *Йак чолов'ік чмиха́є, то ше бу́де швидко коло́ти свин'у.* П-53. 2. [чміхати] 3 ос. одн. чміха́є, *недок.* Утворювати звуки (про дику свиню). Б-24, Д-15, С-6. С-19.

ЧМІНЬ [чм'ін'] *чме́н'у*, ч. 1. *бот.* Ячмінь; *Hordeum vulgare* L. П-37. 2. *мед.* Захворювання повіки ока. П-37.

ЧМУД [чмуд'] -у, ч. Ча́д з печі. Ч-8, В-17.

ЧО¹ [чо] *незм.* 1. *Що. Чо ти там ка́жиши?* П-15. 2. *Чого.* С-17, К-13, Л-2.

ЧО² [чо] *незм.* Чому. *Чо тибé не́ було́ вчо́ра?* С-17, К-13. *Чо ви бойіте́с'а минé?* С-30. *Чо ти сіка́єш тут коло ме́не?* П-10, П-60.

ЧОБОТАР [чобота́р] -а́, ч. Шве́ць. П-37.

ЧОВГАЛКА [човгалка] -и, *ж.* Місце, де сковзаються діти. *Чисо́м зі шко́ли ут'іка́ли на чо́вгалку, на л'ід.* К-29.

ЧОВИНЬ [чóвин'] -вн'а, ч. Човен. М-21.

ЧОГОСЯ [чогóс'а] *незм., присл.* Чомусь. *Чогóс'а мен'і т'е́жко.* К-58.

ЧОК [чок] -у і -а, ч. Невелике звуження в кінці отвору ствола ~~Мисливське~~ **ЧОРНИЙ БОРШ** рушниці, щоб дріб краше летів у ціль. 3-28, Л-1, П-26.

ЧОЛОВЩЬКИЙ ГУЗЬОЛ [чолов'іц'кий гуз'о́л]. Те саме, що **ГУЗЛОМ.** Ч-5.

ЧОЛОВЧИНА [чолов'ічина] -и, ч. Чоловік. Ж-3.

ЧОЛОВ'ІЧОК [чолові́чок] -чка, ч. Зіниця ока. *Гол':а́коюу суну́в йа́кра́з'є чолові́чок – ничо́го не́ ба́чит.* С-17.

ЧОМ НЕМА [чом нема́] в *зн. част.* *ствер.* Те саме, що **ЧОМ НІ.** [А серед молодих є п'яниці?] *Чом нема́?! Бо́же! И наркомáни, шо хо́чте йе.* Л-1.

ЧОМ НІ [чом н'і] в *зн. част. ствер.* Так, авжеж. *А ти їдеиш? – Чом н'і.* Б-24, К-38; [чом н'є]. *Їдеиш на христі́ни? – Чом н'є.* Ш-6. *Чи копа́ли бу́л'бу в'ід Сима́на? – Чом н'є.* П-50; [чому́ ж н'є]. [Ті флаги сюди привезли?] *А невже́ ж! Йакшо́ лежа́ло на дорóзи, по дорóзи йак йі́хал'и, то ї вз'ал'і́. Чому́ ж н'є? Вз'ал'і́.* М-48. *Пор. це:* [А куделю хлопці пудпалювали?] *Чом не пудпа́лували? О, не рас' спáлат'.* Л-17. [А танцювали?] *Чом не танчу́вали?* Б-40.

ЧОПИК [чóпик] -а, ч. Туля на голові оленя, лося, козла, де мають вирости роги. П-23.

ЧОРНА БОЛЄЗЬ [чóрна бол'єз'] -о́йі -і́, *ж.*, *мед.* Епіле́сія. П-37.

ЧОРНА МУХА [чóрна му́ха] -о́йі -и, *ж.*, *перен., нове.* Те саме, що **ЗАПОРОЖЕЦЬ.** 3-6.

ЧОРНА СТУПА [чóрна ступá] -о́йі -и, *ж.* Те саме, що **ЧОРНА ТРОПА.** 3-37, О-22.

ЧОРНА ТРОПА [чóрна тропá] -е́йі -і́, *ж.* Дорога без снігу; земля, не вкрита снігом. *По чо́рну́й тропі́ ва́шко ліса́ віс'л'ідити.* С-17.

ЧОРНЕНЬКИЙ ГРИБ [чорнен'кий гриб] -ого -а, ч., бот. Різновид їстівного гриба (?). В-18.

ЧОРНИЙ БОРЩ [чорний борщ] -ого -у, ч., кулін. Борщ із буряків, картоплі і свинячої крові. *Коліс' часто вирили чорний борщ.* К-4, С-8.

ЧОРНИЙ ЛЮД [чорний л'юд] -ого -у, ч., етн. Гра на вечорницях. *Тоді чорний л'юд починає ловіте, когд' зловит', тої ставав чорним л'удом.* К-4.

ЧОРНИЧНИК [чорнічник] -а, ч. 1. Місце, де ростуть чорниці. Л-5. 2. бот. Листя і стебла чорниць. К-20.

ЧОРНОБИЛЬ [чорнобил'] -а, ч., бот. 1. Полин звичайний; *Artemisia vulgaris* L. Полин польовий; *Artemisia campestris* L. Б-19, К-30. 2. Хризантема. *Чорнобил' – то гос'ін':і квіткі.* К-30.

ЧОРНОСТУП [чорноступ] -а, ч. Те саме, що ЧОРНА ТРОПА. *Ходів на охоту по чорноступи.* С-9; [чорностоп] Р-13.

ЧОРНУХА [чорнуха] -и, ж. 1. Поле, на якому сіятимуть жито. *Тоді вже їде чорнуху орати. То пол'є пуд жито.* С-48. 2. орн. Порода диких качок. Ч-1.

ЧОРТВІДЬ-ДЕ [чортв'ід'-де] присл. Хтозна-де. Р-35.

ЧОРТОВЕ РЕБРО [чортове ребро] -ого -а, с., етн. Гра на вечорницях. *Ставали спіною до спіни і кружл'алис'а. Хто впадé, тої програв.* У-8, Б-22.

ЧОРТОВ ПАЛИЦЬ [чортов палиц'] -ого -л'ц'а, ч. Те саме, що БОЖИЙ ПАЛИЦЬ. К-70.

ЧОРТОПОЛОХ [чортополох] -а, ч., бот. Будяк кучерявий; *Carduus crispus* L. В-39, П-21.

ЧОРТЬ ЙОГО ВІДАЄ [чорт' йогó в'ідає] незм. Не знаю. *Ск'іл' вони були – чорт' йогó в'ідає.* К-45.

ЧОРТЬ ЙОГО ЗНАЄ [чорт' йогó знає] у зн. займ. Казна-хто; ніхто. *Збіли до пувсмерти, чорт' йогó знає за шо.* О-32; [чорт' йогó голову знає]. *Де под'ілосо тейе шланпан'е, чорт' йогó голову знає.* Л-4.

ЧОРТЯКА [чорт'ака] -и, ч., згруб. 1. Чорт; усяка нечисть. С-17. 2. перен. Смолокур. В-17.

ЧОС [чос] -а, ч. Те саме, що ЧІС. В-13, В-19, Н-7.

ЧОСА [чоса] -і, ж. Те саме, що ЧІС. *Така чоса довга.* С-15, В-19, М-3.

ЧОСАНКИ [чосанки] -ив, мн. Різновид валянок. Є-1; [чосонки] О-32.

ЧОСНИЙ [Чосній] у зн. ім., -ого, ж., реліг. Те саме, що ЧЕСНОГО. *Йак Чосній, то гад'е в кочогурі на зіму ховайец'а.* Ш-5. *На Чосного ни шаткүйут' капусти, бо буде мн'ека.* З-26.

ЧОСОНОЧКИ [чосоночки] -ив, мн. Зменш. до ЧОСАНКИ. *І шіли чосонки – ну гэто на зіму такий обұток, йак... йак вал'аночки, такийі чосоночки.* О-32.

ЧОСЬ [чос'] присл. Чомусь. *Там чос' дóбре жити.* С-17, Х-11. *Морс'к'э чос' так називаүйут'* [різновид річкової риби]. Б-29.

ЧОТИРИРОЖНОВИ [чотирирожнóви] -а, -е. Такий, що має чотири зуби (про вила). *Чотирирожнóви вилк'і.* С-60.

ЧОТИРНЄСТИ [чотирн'єсти] -а, -е. Те саме, що ЧОТИРИРОЖНОВИ. Г-32.

ЧОХЛО [чохлó] -а, с. Те саме, що ЧИХОЛ-1. *Не майу чохлá на стрéлбу.* О-16, Б-14, З-21.

ЧОХЛОМ [чохлóm] у зн. присл. Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. С-53.

ЧУБ [чуб] -а, ч. 1. Волосся на голові чоловіка (всі н. пп.). 2. Спосіб зав'язування хустки ріжками на лоб. В-13.

ЧУБАРИ [чубáри] -ив, мн., знев. Прізвисько православних Підляшшя, отримане від католиків. В-39, Є-1; [чубáри] В-39.

ЧУБАРИКИ [чубáрики] -ив, мн., знев. Те саме, що ЧУБАРИ. Є-1.

ЧУБАТЕНЬКИЙ [чубáтен'кій] -а, -е. З довгим волоссям. *Йак булá у батен'ка, то булá чубáтен'ка, а йак п'ишлá до свекрұх'і, то обійли чубá мух'і.* Р-18.

ЧУБАТИЙ [чубáтиї] -а, -е. **1.** Такий, що має великого чуба (у багатьох н. пп.). **2.** перен. Пташка, у якої на голові підняте пір'я. *Наша чубáта кúрка в зiл':i дес' нисéц:а.* С-17. **3.** перен. Висока шапка. *Йiдут' козакi с тiми чубáтими шапкáми, зв'óздочки червóн'i на ц'óму...*

ЧУБАТКИ

ЧУБАТКИ [чубаткi] -тóк, мн., бот. Чорнобривці; Tagetes. В-39.

ЧУБИ [чубi] -iв, мн. Хустка молодиці. В-54.

ЧУБОК [чубóк] -бкá, ч. **1.** Зменш. до ЧУБ-1 (у багатьох н. пп.). **2.** Те саме, що ДЗЮБ-2. *Шкúру проколóв чубкóм.* Р-35, Б-24, П-23, С-19. **3.** Те саме, що ДЗЬОБКА. П-15. **4.** Невеликий корок для затикання пляшки. К-58. **5.** Те саме, що ЧОПИК. Б-29. **6.** (?). *Йiвдук'йiа – бирiс'а за к'йiа, бирi свин'у за чубóк i жинi на гурбóк.* З-4.

ЧУВАЛ [чувáл] -а, ч. Те саме, що ЧУВАЛО. *Ми б вже далi чувáл мукиé йому за тóйе.* Х-11.

ЧУВАЛО [чувáло] -а, с. Мішок. С-15.

ЧУД [чуд] -а, ч. Чудо. *Дес' хтос' там йак'ic' н'iби чуд бив.* Р-17.

ЧУДИЛО [чудiло] -а, ч. Той, хто жартує, веселить інших. *Так'i чолов'ик був – чудiло... Не^в раз споминáли йогó.* С-8.

ЧУДИСА [чудисá] -дés, мн. **1.** Будь-що незвичайне (у багатьох н. пп.). **2.** Різні жарти. Х-7. **3.** Збитки. *На Новiй р'ик хлóнци'и чудисá робiли – то ворóта зн'iмут', то...* Х-7.

ЧУДИТИ [чудiти] -жу', -диш, недок. Жартувати, бавитися, веселитися. *На с'в'áто ч'iпл'áли колóдку i чудiли.* М-9. *Чудiли на вес'iл':i – в стúпу водi нал'áйут', шоб л'ópала...* Л-4; [ч'уд'iт'i]. [На Купала] *пúйдут до н'éкого <...> по хатáх шо-небúт' там крác'т'i, шо-небúт' ч'уд'iт'и.* Р-22.

ЧУДНИ [чуднi] -á, -é. **1.** Дивакуватий. *Вун трóх'и чуднi – iде и сам до сибé говóрит.* С-17. **2.** Не зовсім розум-

ний. *Чуднá – йак дайúт, то бирi, а йак бiют, то тикáй.* С-17.

ЧУДНУХА [чуднúха] -и, ж. Дивакувата людина. П-44.

ЧУДО [чúдо] -á, с. **1.** Диво (у багатьох н. пп.). **2.** Опудало на городі. З-8.

ЧУДО-БИДА [чудо-бидá] -i, ж. **1.** Бешкетування. *Никóго дóма не^в бiур, то вже д'iти чудо-биду робiли.* С-17. **2.** Сварка. С-17.

ЧУДУВАТИ [чудувáти] -уйу, -уйеш, недок. Те саме, що ЧУДИТИ. *Хлóпци кужiлки хавáли i палили – чудувáли колiс'.* Т-13.

ЧУДУВАТИСЯ [чудувáтис'а] -уйус'а, -уйес'а, недок. Дивуватися. К-70.

ЧУСТЕ [чúйте] незм., вст. сл. Уживають, щоб звернути увагу на когось або щось. [Русалки] *в:инóчках, чúйте, так'ix... Так'i винóчки i прис'т'ажечк'i.* З-23.

ЧУЖБИНА [чужбiна] -и, ж. Чужина. *Ти, стáросте, на чужбiн'i ни впiйс'а, бо позн'iмáйут' з вóзика колiс'ц'а...* (Весільна пісня). З-6.

ЧУЙНИ [чúни] -а, -е. Такий, що має добрий нюх (про мисливського собаку). *Чúйна собáка.* Р-2.

ЧУЙТЕ-НО [чúйте-но] незм., вст. сл. Те саме, що ЧУСТЕ. *Ну, чúйте-но, йа самá л'iчно своїми очiма бáчила...* З-23.

ЧУЛА [чúла] -и, ж. Безкуркова рушниця. В-4.

ЧУЛКОМ [чулкóм] у зн. присл. Те саме, що БАЛЬТЮКОМ. Б-18, Г-11, Р-13.

ЧУМАК [чумáк] -á, ч. Ряд складених порубаних полін. Т-8.

ЧУМЕЗА [чумéза] -и, ж., бот. Сорго; Sorghum. З-8.

ЧУНЯ [чún'а] -i, ж. Глибока калоша. *Вáл'онк'и мóкри – чún'i порвáлис.* С-17.

ЧУНЬ [чун'] -н'а, ч. Те саме, що ЧУНЯ. С-17.

ЧУШКА [чуп'iка] -и, ж. Волосся. Д-31.

ЧУПРИК [чúприк] -а, ч., бот. Чорнобривець; Tagetes. В-19.

ЧУПРИНА [чупріна] -и, ж. 1. Волосся на голові чоловіка. *Велика чупріна – тра гонюка пудстригти.* С-17, Г-16, К-20. 2. Волосся на голові жінки і чоловіка. *Росчухай чупріну і заплити.* С-18.

ЧУР [чур] (?). *Йа не в'їду, шó то – чур ма, чур ти.* С-28.

ЧУРКАЛО [чуркало] -а, с. Джерело. В-47.

ЧУРКОТАТИ [чуркотати] 3 ос. одн. чуркотят', *недок.* Те саме, що **ЧЕРГИКАТИ**. Б-14.

ЧУСТРИ [чўстри] -а, -е. Рухливий, жвавий. *Ну а там вже то́же йе так'івó – молодї, чўстри.* Н-8.

ЧУСТРИТИ [чўстрити] -ру', -риши, *недок.* Терти на тертці (картоплю). М-43.

ЧУСЬ-ЧУСЬ [чус'-чўс'] *незм., дит.* Чухати. *Ходї спїнку ба́ба чус'-чўс'...* С-17.

ЧУСЯТИ [чўс'ати] -айу, -айїш, *недок., дит.* Те саме, що **ЧУСЬ-ЧУСЬ**. С-17.

ЧУТИ [чўти] чўйу, чўйеш і чўйїш, *недок.* 1. Сприяти за допомогою слуху (всі н. пп.). 2. Відчувати запах. *Чўти йак'ес' падло.* С-17. 3. Передчувати. *Чўйу – бидá бўде.* С-17.

ЧУТКІЙ [чутк'їй] -а, -е. Такий, що добре чує. [Тетерук], *знáчит', так'їй чутк'їй, шó хай йогó хол'єра...* О-22.

ЧУТЬКИ [чўт'ки] *присл.* Трохи. *Тре́бе чўт'ки ад:ихнўти ад текейї рабóти.* В-13.

ЧУТЬ-ЧУТЬ [чут'-чўт'] *присл.* Трішечки. *Шó в йóму [березовому соку]? Так, йак с колóд'аз'а водá. Ну*

врóд'ї чут'-чут' йакїйс' тє:ркїй... Ф-3, С-17.

ЧУХАВКА [чўхавка] -и, ж., *мед.* Те саме, що **КОРОСТА**¹. С-30.

ЧУХАНКА [чўханка] -и, ж., *мед.* Те саме, що **КОРОСТА**¹. Г-4.

ЧУХКАТИ [чўхкати] 3 ос. одн. чўхкайе, *недок.* Те саме, що **ЧМОНГЛО**. К-17.

ЧУХМОРИТИС [чухмóритис || чухмóритиса] -рус, -риса, *недок., згруб.* Чухатись. *Чо чухмóриса? Ме, в те"бє корóста йакá?* С-17.

ЧУХОТА [чухотá] -ї, ж., *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. Ш-6.

ЧУХРАТИСЯ [чухрátис'а] 3 ос. одн. чухраїец':а, *недок.* Те саме, що **ЧЕСАТИСЬ**. Т-11.

ЧУЧВЕРИТИ [чўчверити] -ру, -риши, *недок.* Пропадати, гинути. *Бурак'ї чўчвирїйут – шос' пудїїдаїе корїнчик'ї.* С-17.

ЧУЧИЙЛО [чўчийло] -а, с. Те саме, що **ЛЯКАЛО**-3. В-13.

ЧУЧУТЬ [чучўт'] *присл.* Те саме, що **ЧУТЬ-ЧУТЬ**. *На убразáх чучўт' блисц'їло старé зóлутко.* С-68, І-5.

ЧУШКАТИ [чуш'їкати] 3 ос. одн. чуш'їкайе, *недок.* Подавати голос (про тетеруків). *И вонé [тетеруки] бїўц':а мєжду собóйу, и вонé – чи':, чи':, знáчит', чуш'їкайут'.* В-54.

ЧХУР [чхур] -á, ч. Щур; Rattus. Б-19.

ЧШЬ-ШЬ [чш':] *виг.* Звуконаслідування голосу тетерука. В-54.

ЧЬОНГЛО [ч'óнгло] *присл.* Завжди. В-41.

Ш ш

ША¹ [ша!] *виг.* Досить; тихіше! *Ша!* помовчі... С-17.

ША² [ша] *част.* Ще. *До нас ша сходилис'а капусту кришиєти.* І-4, Р-36. *Мали дв'ї дис'атіни і ша купіли дис'атіну.* Ц-5.

ШАБАЛАН [шабалан] *-а, ч., бот.* Грубозерниста квасоля. Л-8.

ШАБАС [шабас] *-у, ч.* Перерва у якійсь дії. Д-15.

ШАБАСУВАТИ [шабасувати] *3 ос. одн.* шабасує, *недок.* Робити перерву; відпочивати після якоїсь дії. *Тетеруки шабасуїут' – зробіли шабас.* Д-15.

ШАБАТА [шабата] *-ї, ж., збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. К-13, К-17.

ШАБЕТА [шабета] *-и, ж.* Сумочка для тютюну і кресала. *Кресало їа завше в шабети носів.* С-17.

ШАБЕТКА [шабетка] *-и, ж.* Шкіряна сумка з накривкою, яку вішали через плече. *Охотн'їк ходів с шабеткою.* В-29.

ШАБЛІ [шаблі] *-їв, мн., перен.* Великі стручки квасолі. В-52.

ШАБЛОН [шаблон] *-а, ч.* Те саме, що ШАЛОН. Х-7.

ШАВАР [шавар] *-у, ч., бот.* 1. Широколиста осока; *Carex L.* *Накрітти їаму шаваром.* П-53, Д-22. 2. Те саме, що ЛЕПЕХ. П-56; [шавар] М-39.

ШАВ'Я [шаўйá || шавйá] *-ї, ж., бот.* Те саме, що ЩАВУХ. В-54.

ШАГА [шага!] *виг.* Те саме, що А-КИШ. Д-20.

ШАГАСТ [шагáст] *-а, ч.* Бешкетник. *Іде три такїх шагáстуф – іде три хлóпцув.* В-27.

ШАДИН [шадін] *-у, ч.* Те саме, що ГЕМЕЛЬ-1. Б-24 (холм.).

ШАДИНА [шадина] *-ї, ж., збір.* Те саме, що ГЕМЕЛЬ-1. Б-24 (холм.).

ШАДОВИНА [шадовина] *-ї, ж., збір.* Те саме, що ГЕМЕЛЬ-1. Т-8 (холм.).

ШАЙКА [шáйка] *-и, ж.* Посудина у вигляді черпака для набирання води. Ж-10.

ШАЛАБАЙКА [шалаба́йка] *-и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. 3-39.

ШАЛАБАН [шалаба́н] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. Л-7, П-34.

ШАЛАБУДА [шалабу́да] *-и, ж.* 1. Тимчасове накриття для весіллян. *Наскликáла бул'ш їак пувтури́ сòт'н'ї л'удеї, то ї мусили робіти шалабу́ду.* С-17. 2. Курінь з гілок. *Д'їти зробіли шалабу́ду.* 3-2.

ШАЛАВИЛО [шалаві́ло] *-а, ч., ж. і с., знев.* Той, хто виконує якусь роботу швидко, але абияк, при цьому розкидає та губить інструменти. *То так'є шалаві́ло – де рíзав, там і пок'їдав.* *Те"пёр ме"н'ї ході і збираї.* С-17.

ШАЛАДАН [шалада́н] *-а, ч.* Те саме, що ОБОРОГ. Р-9.

ШАЛАМАТТЄ [шалама́т':є] *-а, с., збір.* Старий одяг. *Сунду́к пòвни шалама́т':а.* Б-19.

ШАЛАМИТТЄ [шалами́т':є] *-а, с., збір.* Хмиз, гілля. *Напа́дало на стéжку шалами́т':а.* С-50.

ШАЛАПАТТЄ [шалапа́т':є] *-а, с., збір.* Дірявий одяг. П-15.

ШАЛАШ [шала́ш] *-á, ч.* 1. Те саме, що БУДА-2. В-23, М-45, Х-7, Ш-6. 2. Те саме, що ОБОРОГ. Г-34.

ШАЛК [шал'і́к] *-а, ч.* Теплий шарф укутувати шию. *Шїїу шал'і́ком дòбре вкўтаї.* С-17.

ШАЛНІВКА [шал'ін'івка] *-и, ж.* Шерстяна хустка з китицями. М-43, Р-30; [шал'анівка]. *Вона́ ше маїе шал'анівку.* П-51.

ШАЛНОХА [шал'інóха] *-и, ж.* Хустка з квітками. 3-6.

ШАЛОН [шалóн] *-а, ч.* Хата і клуня під спільним дахом. Х-7.

ШАЛУПА [шалу́па] *-и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. П-4.

ШАЛЬКАТЕ [шал'ка́те] *-айу, -айеш, недок.* Те саме, що ПІЛЬГАТИ. 3-9.

ШАЛЬОХА [шал'óха] *-и^е, ж.* Велика хустка з китицями. С-8.

ШАЛЬОХАТИ

ШАЛЬОХАТИ [шал'охати] -айу, -айеш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. М-53.

ШАМЕНДРА [шамендра] -и, ж., знев. Щось старе, покривлене. *Не хата, а шамендра.* Д-21.

ШАМРУВАТИ [шамрувати] 3 ос. одн. шамру́йе, недок. Дути, закручуючи зо всіх боків (про вітер). *Шамру́йе ві́тер – наже^нне, набут', хма́ри.* С-17.

ШАНА [шана] -і, ж., обряд. Пригощання після весілля. Х-10.

ШАНАЛІВКА [шанал'івка] -и, ж. Хустка червоного кольору. *Дав шанал'івку с фрэнз'лами.* С-38.

ШАНДА [шандá] -і, ж., бот. Лопух; *Arctium lappa* L. Р-30.

ШАПА [ша́па] -и, ж., дит. Шапка. С-17.

ШАПАЛЬКЕ [шапал'ке] -л'ок, мн., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. М-53.

ШАПАЛЬНИ [шапал'ні] у зн. ім., -ого, ч. Дитяча гра (хлопчака), коли один доганяє інших учасників, кидаючи шапку. *В нас на дворі хлопці грали шапал'ного, то шапк'і лит'іли и на хату.* С-17.

ШАПКА [ша́пка] -и і -і, ж. 1. Зимова шапка-вушанка (всі н. пп.). 2. Кепка. *В ша́пці козирок годорва́са.* С-17, Г-16, Г-34, К-20. 3. перен. Сніп, яким накривають полукіпок. Х-7. 4. перен. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. *Крит накрутів ша́пку.* Д-38. 5. перен. Те саме, що ГАЗЕТА-2. Л-9.

ШАПКОБРАНІЄ [шапкобра́н'йє] -а, с., жарт. Закінчення гостини. М-19.

ШАПЛИК [шاپлі'к] -а, ч. Дерев'яна посудина з клепок для зберігання м'яса. Ч-6.

ШАПНО [шапнó] -а, ж. і с. Велика шапка. С-17.

ШАПОЧКА [ша́почка] -і, ж. 1. Зменш. до ШАПКА-1, 2 (всі н. пп.). 2. Бляшаний ковпачок на машинці гасової лампи. С-17.

ШАРАВИЛО [шаравіло] -а, ч. і ж., с. Те саме, що ШАЛАВИЛО. С-17.

ШАФЄР

ШАРАГИ [шара́ги] -а́г, мн. Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. А-2.

ШАРА ГОДИНА [шара година] -ойі -и, ж. Смеркання. С-4; [ш'ара година] Л-5.

ШАРАМИЖНИК [шараміжник] -а, ч., знев. Брудна людина. У-12.

ШАРАНДАК [шарандáк] -а́, ч. Тепла тканина спідниця. 3-11.

ШАРГА [шарга] -и, ж. 1. Сильний поривистий вітер. Р-13. 2. Завірюха. М-60.

ШАРИ [шари^е] -а, -е. Невибілене полотно. *Вітчииш [полотно], а воно ша́ре.* Д-33. *Полотно́ йе ша́ри^е, приб'іл'ане, б'іле – віб'іл'ане.* П-34.

ШАРИТИ [шарити] -ру, -риши, недок. Шукати що-небудь навпомацки. *Шо ти там по столо́ви ша́риши? Ше шкля́нку ск'іниши.* С-17.

ШАРИХВОСТ [шаріхвост] -а, ч., знев. Бешкетник. Д-8.

ШАРОК [шаро́к] -рка́, ч. 1. Рядок чого-небудь посіяного або посадженого. *Далі з'алку бураку́ – ши́с'т' шарку́ довг'іл'а́цк'іх.* С-17. 2. Ряд дітей. *А ми за ру́ки поберемо́с'а хлопці́ з д'івчатами – шаро́к д'івча́т, шаро́к хлопці́в.* П-8.

ШАРПАК [шарпа́к] -а́, ч. Те саме, що ШЕРШ. П-34.

ШАРСТЬ [шарс'т'] -і, ж. Шерсть. Б-43.

ШАСТАТИ [шастати] -айу, -айіш, недок. Не заощаджувати, не берегти (про гроші). *Ни ша́стаї гроше́ї, ни купл'аї дурні́ци.* С-17.

ШАТІРИТИ [шат'ірити] -ру, -риши, недок. Терти. *Мі́ ['мий'] ру́к'і до́бре да шат'і́р одна́ об дру́гу.* С-17.

ШАТРО [шатро́] -а́, с. 1. Розбірне конусоподібне житло циган (всі н. пп.). 2. Те саме, що БУДА-2. *На вес'іл'е робі́ли шатро́.* Б-44, Ж-6.

ШАФАРНЯ [шафа́рн'а] -і, ж. Велика посудина для зберігання зерна. *В шафа́рн'і зирна́ тїл'ко на днóв'і.* Г-42, 3-6; [шахва́рн'а] С-56.

ШАФЄР [шаф'єр] -а, ч., обряд. 1. Те саме, що СТАРШИ СВАТ. С-59. 2. Один

ШАФИНА

із хлопців, який тримає вінець під час вінчання над головою молодих. С-59.

ШАФИНА [шафіна] -и, ж. Невелика шафа для посуду; мисник. Д-20.

ШАФЛИК [шафлік] -а, ч. Те саме, що РАШКА-1. Р-34.

ШАХОВНИЦЯ¹ [шаховніц'а] -і, ж. Поля, розділені між хазяями. Г-26; [шаховніц'а] В-18.

ШАХОВНИЦЯ² [шаховніц'а] -і, ж. Шатківниця. Г-34, П-15.

ШАХРАТАЙ [шахратаї] -а, ч., знев. Шахрай. Б-19.

ШАХРАТИ [шахрати] -а, -е. Такий, що на поверхні має льодову шкірку (про сніг). *Шахрати с'ніг пор'їже лати собакови.* Л-11.

ШАХРУН [шахрун] -а, ч. Те саме, що ШАХРАТАЙ. Д-22.

ША-ША [ша-ша!] виг. Те саме, що А-КИШ. П-15.

ШАШВІЛЬ [шашв'іл'] -а, ч., ент. Шашіль; Anobiidae. Ж-15; [шчашч'іл'] Р-33.

ШАШКАМИ [шашками] у зн. присл. У клітинку. *Ткалі рад'їшки шашками.* П-51.

ШАШЛИКИ [шашликї] -ів, мн. Перекручене ХАХЛАКІ. *Інши кажут, же ми шашликї, чи йак називаїут...* Г-26.

ШВАГЕРКА [шваг'єрка] -и, ж. Сестра дружини. З-11.

ШВАГІР [шваг'ір] -ора, ч. Брат дружини. З-11; [шваг'ір] З-23, Л-4; [шваг'ор] П-59, С-2.

ШВАГРО [швагрó] -а, ч. Те саме, що ШВАГІР. С-17.

ШВАГЕР [швагер || шваг'єр] -гра і -грі, ч. 1. Те саме, що ШВАГІР. С-17. 2. Сестрин чоловік. С-17. 3. Чоловік дружининої сестри. *Маїу трох швагрі, но нхтó ни прїде помохті.* С-17.

ШВАГРИХА [швагрїха] -и, ж. 1. Дружина швагра. Р-34. 2. Сестра дружини. Л-4.

ШВАЙ [швай] -а, ч., ент. Те саме, що ШАШВІЛЬ. *Поточїли швайї с'тїну.* З-2.

ШВІНКА

ШВАЙКА [швайка] -и, ж. 1. Шило. *Швайкоїу пошпїгати шкуру.* Р-28, Ж-14, К-17. *Каже, йак швайкоїу мн'ї вколóло сєрце.* О-2. 2. Пристрій із загостреного металічного прута для коління свині. Г-34, З-7, З-8, П-15.

ШВАЛГИ [швалгі] присл. Галопом. Г-42.

ШВЕД¹ [швед] -а, ч. Те саме, що СВЕДЕР. *Од'їла шведа да ї пушлá.* К-19, В-13.

ШВЕД² [швед] -а, ч., ент. Те саме, що ШАШВІЛЬ. Д-3, К-58, К-70; [швет] В-13.

ШВЕД³ [швед] -а, ч., кулін. Те саме, що СКВАРКА. *Дáї-но мин'ї шведу ду тумачу.* Д-34, М-48.

ШВЕДА [шведа] -и, ж. Те саме, що СВЕДЕР. Д-23.

ШВЕНДЯ [швен'д'а] -і, ч. і ж., знев. Той, хто ходить по селу, хто не любить виконувати будь-яку роботу. С-17, Т-5.

ШВЕНДЯТИ [швен'д'ати] -аїу, -аїїш, недок., знев. Ходити без мети, уникаючи роботи. *Чо швен'д'аїїш без робóти ц'їли ден'?* С-17, Т-5.

ШВЕНТЯР [швен'тар] -а, ч., знев. Те саме, що ШВЕНДЯ. В-17.

ШВИНДІТИ [швинд'іти] З ос. одн. швинд'іт, недок. Базікати. Л-29.

ШВИРГАВКА [швіргавка] -и, ж. Шнурок, за допомогою якого запускали камінець на горобців. *Швіргавкоїу кїдали камін':е.* К-59.

ШВИРГОТАТИ [швірготати] З ос. одн. швіргóче, недок., знев. Говорити по-циганськи. *И їде, швіргóче до йїї по... по-циганс'ку.* Б-25.

ШВИРПА [швір'іпа] -и, ж., бот. Те саме, що ЛАБАДА. С-65.

ШВИРНУТИ [швірнути] -ну, -нєш, док., знев. Кинути. *Йак швірнє йáблико да прáмо в лоб...* С-17.

ШВІЛЬГАН [шв'іл'ган] -а, ч. Те саме, що ЛЕВШУН. З-6.

ШВІНКА [шв'інка] -и, ж. Великий ніж. Ж-8.

ШВІРКА

ШВІРКА [шв'ірка] -и, ж. Поводок, за допомогою якого ведуть собаку. П-23; [швор'рка] Ж-5,167, Ф-1.

ШВІРКАТИ [шв'іркати] -айу, -айеш, *недок* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. С-56.

ШВОР [швор] -а, ч. Те саме, що ШВІРКА. М-53.

ШВОРА¹ [шво́ра] -и, ж. Те саме, що ШВІРКА. Д-16, О-29.

ШВОРА² [шво́ра] -и, ж., збір. Гілля. *Куні́ця швору́ха іде по шво́ри*. С-6.

ШВОРИНЬ [шво́рин'] -а, ч. Цвях із різьбою; великий гвинт. С-17.

ШВОРИТИ [шво́рити] -ру, -риш, *недок.*, *знев.* Шукати. *Шо ти там шво́риши?* *Поперек'іда́в все догорі́ нога́ми*. С-17.

ШВОРНИ [шво́рни] -а, -е. Міцний здоров'ям, рухливий. *Ді́д ше шво́рни – ка́ла ха́ти гет' все зроби́т*. С-17.

ШВОРОБАЙ [швороба́й] -а́йа, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. С-62.

ШВОРОБАЙХА [швороба́йха] -и, ж., орн. Самка ШВОРОБАЯ. С-62.

ШВОРУХА [швору́ха] -и, ж. Куниця, яка живе на деревах. *Швору́ха іде по шво́ри*. С-6.

ШЕБАШ [ше́баш] -а, ч. Якийсь танець (?). *Пок'е́ пре́йдут' парáзве, танц'у́йут' ше́баш на вас'і́л':і*. З-9.

ШЕБЕР [ше́бер] -бра, ч. Те саме, що ЛЮХТА²-1. Б-8; [шибр] Г-42.

ШЕЇСЯТ [ше́йіс'ат] -т'о́х, числ. Шістдесят. Л-4.

ШЕКОТ [ше́кот] -у, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-64; [шехут] Г-26.

ШЕКУТ [ше́кут] -у, ч., збір. Гілля. С-64.

ШЕЛЕП [шелéп!] *виг.* 1. Уживають для позначення падіння. *А гори́ок шелéп об зéмн'у*. С-17. 2. *перен.* Про якусь неприємну подію, що трапилася несподівано. *Шелéп шча́с'т'е в ха́ту*. С-17.

ШЕЛЕПА [шелéпа] -и, ж. і ч., *знев.* 1. Той, хто говорить невизначено. *Наша шелéпа шос' пуд нус мі́мрит і не пу́ймеш*. С-17. 2. Базіка. *Ти та́йа шелéпа и на ми́н'утину не замо́вкне*. С-17.

ШЕЛЬМА

ШЕЛЕПАТИ [шелéпати] -айу, -айеш, *недок.*, *знев.* 1. Говорити невизначено. *Перестáн' шелéпати – говори́ по-чолові́цьк'і*. С-17. 2. Базікати. *Та́йа шелéпа собі́ шелéпайе, а ни́хто́ не слуха́йе*. С-17. 3. Шелестіти. *Не' ше'лéпаі газéто́йу – да́ї засну́ти*. С-17.

ШЕЛЕПИТИ [ше'ле'піти] -пл'у́, -піш, *недок.* Те саме, що ШЕЛЕПАТИ-3. *Шос' ходи́т', шос' ше'ле'піт' на гори́*. Х-7.

ШЕЛЕПУХА [шелепу́ха] -и, ж., бот. 1. Сорт квасолі з великими квасолинами. Ц-3; [шилипу́ха]. *В гору́тчику посади́ла шилипу́ху*. С-17. 2. Те саме, що ШУЛЯК-2. Ж-3.

ШЕЛЕПУШКИ [шелепу́шки] -шок, *мн.*, бот. Безсмертники однорічні; *Xeranthemum annuum* L. *Подиві́с', йак фа́йно шелепу́шки цв'іту́т'*. Д-19; [шилипу́шки] Ж-3.

ШЕЛЄГАТИ [шел'єгати] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. В-47.

ШЕЛЄПАТИ [шел'єпати] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. С-45.

ШЕЛЄСТУН [шел'єстун] -а́, ч. Прикраса з навоскованого кольорового паперу. *Молоду́йу везу́т па́ру ко́н'і – ел'єга́нцко в шел'єстуні́ вбра́ни*. З-40.

ШЕЛЄНЕ [шел'єне] -ев, *мн.*, *ент.* Те саме, що ШАШВІЛЬ. З-11.

ШЕЛЬГУН [шел'гун] -а́, ч., *ент.* Те саме, що ШАШВІЛЬ. Ш-6.

ШЕЛЬГАТИ [шел'гати] -айу, -айеш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Н-10, Н-17.

ШЕЛЬКІТ [шел'к'іт] -оту, ч. Лоскіт, лоскотання. *Дивче́та бойе́ц':а шел'коту*. Т-5.

ШЕЛЬКОТАТИ [шел'котати] -чу́, -тіш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Н-15, Т-5; [шил'готате] З-11; [шил'котати] М-49.

ШЕЛЬМА [шел'ма] -и, ж., *знев.* Неакуратна жінка. *О́ї ти, в'ітри́йку бу́йнэсе́й'і, ві́суш'і ми́н'і фа́ртух тонéсе́й'іі, шо́б ми́не ма́ти ни наби́ла, шо́б ми́не шéл'мо́ї ни назва́ла*. (Народна пісня). Б-19.

ШЕЛЬПАТИ

ШЕЛЬПАТИ [шѐл'пати] -аїу, -аїеш, *недок.* Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Б-29.

ШЕМУЛЬКАТИС [ше^м'мўл'катис] -аїус, -аїїса, *недок.* Вертітися, неспокійно спати. *Ни мўжу з Оксáнкоюу спáти – ц'їлу нуч ше^м'мўл'каїїц:а.* С-17.

ШЕМУРУДС [ше^м'муруд'е] -а, с., *бот.* Те саме, що ШУЛЯК-2. Г-42.

ШЕНДЕЛЬ [шѐндел'] -а, ч., *ент.* Те саме, що ШАШВІЛЬ. Г-34.

ШЕ НИЧОГО [ше ничóго] *незм.* Ще придатні для споживання (про продукти харчування). *Та кубасá ше ничóго?* С-17.

ШЕНО [шѐно] *присл.* Щойно. *Шѐно пришіов додóми.* С-17; [шіно]. *Шіно ми встáли.* Б-3.

ШЕНО-ШЕНО [шѐно-шѐно] *присл.* Те саме, що ШЕНО. П-24.

ШЕПЕТЛИВИ [шепетліви] -а, -е. Шепелявий. *Ти д'їд шепетліви.* П-33.

ШЕПТУХА [ше^п'птўха] -и, *жс., знев.*
1. Та, яка шепче, – говорить тихо. С-17.
2. Та, яка намовляє кого-небудь проти когось. *А йак ожинівс'а, вз'ав жінку ше^п'птўху, – ої то незнавідив мáминого дўху.* (Народна пісня). М-23. 3. Ворожка. *Кóл'їс' шептўхеї скўл'ко булó.* К-27.

ШЕПШАКА [шепшáка] -и, *жс.* Голка сосни; хвоїнка. *Мин'ї в нóгу втикну́лас' шепшáка.* Ч-6.

ШЕПШАКИ [шепшáки^с] -ак, *мн.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Нагресті шепшáк на пóстилку.* Ч-6.

ШЕРЕПА [ше^р'рѐпа] -и, *жс., знев.* Товста неповоротка жінка. *Їваніс'ко пушóв с свѐйу ше^р'рѐпоу.* С-17.

ШЕРЕШ [шѐреш] -у, ч. 1. Лід на поверхні снігу після відлиги. Д-30; [шѐр'їш] Ж-9, М-2, Х-4; [шѐрист] З-39; [шѐр'їш] С-64. 2. Лід, який з'являється тільки на поверхні води (на річці, озері). В-9, Д-30; [шѐрѐш]. *Р'їкóйу їде шерѐш.* Т-2; [чѐр'їш]. *Чѐр'їш – то одірвана закрáйн'їца... пливѐ по р'їц':ї.* К-27; [шѐр'їш]. *Шѐр'їш до бѐре^с'га же^с'нѐ.* П-41. *Шѐр'їш на тикўчїї вод'ї.* С-53; [шѐрóш] З-24, С-6; [ши^с'р'їш] П-15.

ШЕРШУН

ШЕРІД [шѐр'їд] -еду, ч. Боршно грубого помолу. К-67.

ШЕРІН [шѐр'їн] -у, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. М-43.

ШЕРІХ [шѐр'їх] -еху, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. Б-18, Д-21, П-20, С-21.

ШЕРОНГ [шѐрóнг] -а, ч. Ряд, шеренга. *Шѐрóнг^с д'ївчáт, шерóнг^с хлóпц'ув і вс'їм селóм тудї і назáд.* П-8.

ШЕРСТІЛ [шерст'їл] -а, ч., *бот.* Дика вишня. К-40; [ширс'їл] К-40.

ШЕРСТЯНИ [шерст'яні] -а, -е. Такий, що виготовлений із шерсті (у багатьох н. пп.). *Ширс'т'яні свѐдер.* С-17.

ШЕРСТЯНИ РОГИ [шерст'яні рóги] -их -ив, *мн.* Старі роги козла, оброслі шерстю. В-8.

ШЕРУН [шерўн] -а, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. Л-5.

ШЕРУХ [шерўх] -а, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. З-2; [шѐрўх] В-13.

ШЕРУХА [шерухá] -ї, *жс.* Те саме, що ШЕРЕШ-2. *Зашерушїло р'їчку, шерухá вже їе.* Д-5.

ШЕРУШ [шерўш] -á і -у, ч. 1. Те саме, що ШЕРЕШ-2. Б-21, З-1. 2. Суха трава, сухе гілля. *Насóхле с'їно, сухї гул'áки – то шеруш.* Ш-4.

ШЕРУШЕЙ [шерушѐї] -у, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. С-18, О-29.

ШЕРХНУТИ [шѐрхнути] З ос. *одн.* шѐрхне, *недок.* Починати замерзати. *Вже шѐрхне вóзеро.* З-14

ШЕРШАБОК [шѐршá^сбок] -бка, ч. Рубанок для первинного стругання дошки; шерхебель. П-37; [шѐршѐпок]. *Ц'ої шершѐпок ше дóбре стругáв.* К-14.

ШЕРШЕЙ [шѐршѐї] -а, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. *Шѐршѐї женѐ на рїчци.* Ж-5.

ШЕРШОВИННС [шѐршовін':е] -а, с., *збір.* Те саме, що ШЕРЕШ-2. П-34.

ШЕРШУЛЬ [шѐршул'] -а, ч., *ент.* Те саме, що ШАШВІЛЬ. Д-20.

ШЕРШУН [шѐршўн] -á, ч., *ент.* Те саме, що ЖЕРШ-2. *Покрутїв шершўн стѐлу, упáв Тán'ї на постѐлу...* (Весільна

ШЕСТИНА

пісня). П-37, М-7; [ширшун] К-68; [ш'іршун] С-56.

ШЕСТИНА [шесті'на] -и, ж. Шоста частина від цілого. Ч-6.

ШЕ ЧОГО [ше чо́го] у зн. *запереч. част.* Ні; не так. *Од: асі їм хату? – Ше чо́го! Шоп їа по л'уд'ах ск'італаса?* С-17.

ШЕ ЧОГО БРАКУВАЛО [ше чо́го бракува́ло] у зн. *запереч. част.* Те саме, що **ШЕ ЧОГО НИ ХВАТАЛО**. С-17.

ШЕ ЧОГО НИ ХВАТАЛО [ше чо́го ни хвата́ло] у зн. *запереч. част.* Ні; не так. *Прихо́дила позичити гро́ши, кривіласа. Ше чо́го ни хвата́ло! А чим ду́майут год: авати?* С-17.

ШЕШІЛЬ [шеш'іл'] -а, ч., *ент.* Те саме, що **ШАШВІЛЬ**. З-25, К-64.

ШЕМУРУДС [ш'емуруд'е] -а, с. Те саме, що **ШУЛЯК**-2. С-3-6.

ШЕРИНА [ш'ері'на] -и, ж. Причілок горища. П-37.

ШИБАНОК [шиба́нок] -нка, ч. Великий довгий рубанок для вирівнювання поверхні дерева; фуганок. С-15.

ШИБЕР [ші́бер] -бра, ч. Те саме, що **ЛЮХТА**²-1. В-17, Ж-15; [ш'е́бор] С-25; [ші́б'ір] Д-22; [ш'у́бер] Ж-3, П-6.

ШИБИСТИЙ [шибі́стий] -а, -е. Такий, що має криві ноги. М-23, М-49, П-15, П-37.

ШИБКА [ші́б'ка || ші́пка] -и, ж. 1. Скло у вікні. *Хтос' це́глоїу шипкі повибива́в.* С-17. 2. Кватирка у вікні. *Закри́ї ші́б'ку, бо хо́лод^м.* З-46.

ШИБКИЙ [ші́бкий] -а, -е. Швидкий. *Кон'і ші́бк'її.* М-2.

ШИБКО [ші́бко] *присл.* Швидко. *Он їак ші́бко п'івин' поб'їг.* Н-21.

ШИВОРОТ [ші́ворот] -а, ч. 1. *анат.* Потилиця. С-17. 2. Частина одягу, яка вкриває потилицю, переважно комір. *Вуз'му тибé за ші́ворот да на віворот.* С-17. *Ал'е там їа́кос' вз'али́ [циган] хахлі́ за ші́ворот виган'а́ют.* В-35. 3. *перен.* Навпаки. *Все бу́ло зробл'ано на ші́ворот.* С-30.

ШИНДИТИ

ШИГА [ші́га] -и, ж., *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. *Ка́жут ші́га і ка́жут ігліца.* В-9; [шига́] Д-30.

ШИДЕЛКО [шиде́лко] -а, с. Гачок для в'язання мережива, светра, рукавиць та ін. *Ці́м шиде́лком до́бре кору́нку вибира́ти.* С-17; [ш'іде́лко] Я-3.

ШИЙКА [ші́йка] -и, ж. 1. *анат.* Мала шия людини чи тварини (у всіх н. пп.). 2. Звуження вгорі пляшки. *Ни мн'їе пі́ти с пл'а́шки – бирé ші́йку в рот.* С-17. 3. Разок намиста. *Бул'ї пац'оркі. Дне́йка ші́йка нал'ожі́ти і так ході́л'и с те́йу ші́к'їю.* Г-19.

ШИКОТИННЕ [шико'тін'е] -а, с., *збір.* Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. К-17.

ШИКУВАТИСЯ [шикува́тис'а] -у́йс'а, -у́їс'а, *недок.* Готуватися до чогось. *В молодóго шикуйу́ц'а до прида́н'а – прида́не везу́т.* Ч-9.

ШИЛАК [шилáк] -а́, ч., *ент.* Те саме, що **ШАШВІЛЬ**. С-51; [шил'áг] Л-4.

ШИЛЕГАТИ [шилéгати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що **ГІЛЬГАТИ**. К-19.

ШИЛИПУХА [шилипу́ха] -и, ж., *бот.* Квасоля з маленькими квасолинами, сухі стручки якої на вітрі шелестять. Л-4.

ШИЛИПУЧКА [шилипу́чка] -и, ж., *бот.* Те саме, що **ШЕЛЕПУШКИ**. С-22.

ШИЛНИК [ші́лник] -а, ч., *ент.* Те саме, що **ШАШВІЛЬ**. Ж-11.

ШИЛЬОХАТИ [шил'о́хати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що **ГІЛЬГАТИ**. Г-3.

ШИМА [ш'і́ма] -и, ж. Давній танець. *Пол'ка танц'у́ют', ш'і́ма... А ш'і́ма та́нец' – все хо́д'ат' по... В-54.*

ШИМЕЛЬ [ші́мел'] -а, ч. Непосидюче дитя, шибеник. В-21, Н-1.

ШИНДЕЛЬ [шінде́л' || шінде'л'] -а, ч., *ент.* Те саме, що **ШАШВІЛЬ**. В-17, В-19, Л-8.

ШИНДИТИ [шіндити] -нжу, -ндиш, *недок.* 1. Вертіти чимось. *Ші́ндит за́дом, їак на ші́лови сиді́т.* С-17. 2. Ходити, щось шукаючи. *По с'ін'ах ші́ндит і ші́ндит.* С-17. 3. Ходити без будь-якої мети. *Ші́ндит вздовш селом*

ШИНЕЛЬ

то с'єнди, то тєнди. С-17. **4.** Кривити губи, показуючи своє невдоволення. *Ска́жиши шо прóти – зра́зу губáми шинди́т.* Ч-11, С-17.

ШИНЕЛЬ¹ [шинéл'] -і, ж. Верхній форменний одяг особливого крою переважно для військових (всі н. пп.). *На з́му вкривáла шинéлу цибу́лу на горі́.* С-17.

ШИНЕЛЬ² [шинéл'] -і, ч., ент.; вж. *перев. в мн. ШИНЕЛІ* [шинел'і] -л'у, мн. Те саме, що ШАШВІЛЬ. *Шинел'і гет' бру́са сточи́ли – самé порохно́.* С-17.

ШИНІЛВКА [шин'іл'івка] -и, ж. Тепла хустка. *На то́нку ху́стку зав'язáла і шин'іл'івку.* П-21.

ШИНКА [шінка] -и, ж. М'ясо із задньої свинячої ноги. В-2, З-37, К-47, П-52, Р-35, С-19.

ШИПАЙКА [шипáйка] -и, ж. Нижній гострий кінець веретена. Р-33.

ШИПАК [шипáк] -á, ч. **1.** Те саме, що ГАЛИЦЯ. М-46. **2. бот.** Квіти або плоди, які виростили один біля одного. *А сливкі на на́шуї сли́вци прóсто шипакáми росту́т.* С-17.

ШИПИНА [шипина́] -і, ж., збір. **1.** Те саме, що ГАЛИЦЯ. Д-6. **2.** Колбочки на їжакові. К-71.

ШИПИХА [шипихá] -і, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. С-32.

ШИПКА¹ [ші́пка] -и, ж. **1.** Прибудова різного призначення до господарської будівлі. С-15; [ш'і́пка] С-56. **2.** Легка споруда для зберігання інструментів. С-43. **3.** Дровітня. В-13, Г-6, З-2, С-44; [шиб'ка] М-23. **4.** [ш'і́пка]. Комора. Р-30.

ШИПКА² [ші́пка] -и, ж. Те саме, що КРОТОВИСЬКО. К-4.

ШИПЛЯ [ші́пл'а] -і, ж., мед. **1.** Пропасниця. *Вс'áк'і фу́роби бу́ле – і к'ір, і мал'ар'і́я... То мал'ар'і́я, то шипл'а.* М-3, С-15. **2.** Дизентерія. С-15.

ШИПОТА [шипотá] -і, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. З-2, К-70; [шапотá] Г-9, Н-20; [шчупатá] П-15; [шчупотá] П-15, С-8; [шчапотá] С-18; [шчипотá] П-25, П-51; [шчопотá] З-6.

ШИРІН

ШИПТУН [шипту́н] -á, ч. Той, хто лікує за допомогою молитви та замовлянь. В-23, К-68.

ШИПТУНИХА [шиптуні́ха] -и, ж. Жінка, яка лікує за допомогою молитви та замовлянь. В-23.

ШИПТУХ [шипту́х] -а, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Г-34.

ШИПТУХА [шипту́ха] -и, ж. Те саме, що ШИПТУНИХА. *Уд ро́ж'і шипту́ха замувл'áйе.* Р-36; [ш'і́пту́ха] О-11.

ШИПУХА [шипухá] -і^е, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Йáму на з́му накривáйут' шипухóйу.* В-23, В-13; [шчипухá] М-23.

ШИПХА [шипхá] -і^е, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-19, В-54, Г-29, Р-9, Р-32, Т-5; [ші^епха] П-24; [ш'і́пхá] Б-16.

ШИПЧИНА [шипч́йна] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Д-21.

ШИПЧОХА [шипч́оха] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Б-19.

ШИПШИК [ші́пшик] -а, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Т-7.

ШИПШИНА [шипші́йна] -и, ж. **1. бот.** Дикоросла троянда; *Rosa canina* L.; *Rosa cinnamomea* L. (у всіх н. пп.). **2. збір.** Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Нагреблá шипші́ни на йáму.* С-21, В-13, П-30, С-10.

ШИПШИННЄ [шипші́н':є] -а, с., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-2, В-23, С-15, Ш-4; [шипш́ен':є] З-5, Н-20.

ШИРИ [ші́ри] -а, мн. Причілок хати. М-23.

ШИРИН [ши́рін] -а, ч. Велика клітина рибальської сіті; очко. *Ширі́н – то вели́ке о́чко.* І-1.

ШИРИНИ [ширині́] у зн. присл. Те саме, що ШИРИНОЮ. *Д'і́йу́са – сто́їт така́йа-о бо́чка вишині́ і така́йа ширині́.* П-36.

ШИРИНОЮ [ширинóйу] присл. Завширшки. *Ха́та ширинóйу шис'т' мэ́тру.* С-17.

ШИРИШУХА [шириш́уха] -и, ж. Те саме, що ШЕРЕШ-2. З-11.

ШИРІН [ші́р'ін] -а, ч. Бокова стіна хати; причілок. П-15.

ШИРИТ

ШИРИТ [шир'іт] -óту, ч. **1.** Те саме, що ШРУТ. В-32; [шур'іт] С-27. **2.** перен. Послід зайця. *Шир'іт зайчачій.* В-32.

ШИРИШ [шир'іш] -у, ч. **1.** Те саме, що ШЕРЕШ-2. П-15; [шур'іш] Р-13. **2.** Дрібний град. Ш-6.

ШИРМАТИЙ [ширмáтій] -а, -е. Широкий. *Дóшка ширмáтайа.* С-2.

ШИРОКОНОСКА [широкóно́ска] -и, ж., орн. Порода великих диких качок. Д-22.

ШИРОКОСТЬ [широкóс'т'] -і, ж. Ширина; завширшки. *Мóже, н'ітсóт широкóс'т'і л'іс був, мóже ї, бул'и.* В-18.

ШИРОТ [ширóт] -у, ч. Те саме, що ШЕРШ. С-65.

ШИРШ [ширш] -а, ч., ент. Якась кровососна комаха (?). Г-42.

ШИСНАЦІТКА [шисна́цитка] -і, ж. **1.** Шістнадцятирічна дівчина. Г-16, К-20, С-17. **2.** ірон. Баба, яка своїми рисами нагадує молоду дівчину. *В на́шейі ба́би зуби гáрни – йак в шисна́цитки.* С-17; [шисна́ц'атка] Г-16, Л-4.

ШИСТУХА [шисту́ха] -і, ж. Давня міра площі поля (?). *Три шисту́х'і – то йідéн ґрунт.* С-17; [шосту́ха] Г-26.

ШИСТЬ СОТОК [шис'т' со́ток] числ. Шістсот. Л-4, С-17.

ШИТИК [ші́тик] -а, ч. **1.** Ремінний пояс біля штанів. В-54, М-43, П-28, Р-28, С-2. **2.** Ремінь біля мисливської рушниці. Л-9, П-28, Р-35, С-2. **3.** Ремінний ошийник на собаці. *Ші́тик порва́в'а, а соба́ка поб'іг.* Б-44, В-54, М-43. **4.** етн. Те саме, що ТРИСКАЛО. Д-20, Т-3, Т-9.

ШИТИЧОК [ші́тичок] -чка, ч. **1.** Зменш. до ШИТИК-І, Д-21. **2.** Зменш. до ШИТИК-3. Д-21, І-1, Р-35, С-2.

ШИТОК [ші́ток] -тка, ч. Зошит. О-17; [шитóк] Г-7.

ШИТЦА [ші́тца] -и, ж. Те саме, що ШИТИК-1. Ш-1.

ШИТЬ [шит'!] виг. Уживають, супроводжуючи підкидання дитини на руках угору. *Шит', до́цу, шит'!* С-17.

ШИШНАЦЯТКА

ШИТЬКАТИ [ші́т'кати] -айу, -айіш, недок. Підкидати дитину вгору. *Такé малé, а л'убит, шоб йогó ші́т'кали.* С-17.

ШИТЬКІ [ші́т'к'і] незм. Підкидання дитини вгору. *Синóчок ші́т'к'і хóче?* С-17.

ШИХВОРОСТ [ші́'хворост] -а, ч., знев. Той, хто робить будь-що швидко, але неякісно. Т-5.

ШИХОВНИЙ [шихóвній] -а, -е. Стрункий, поставний, гарний. *О! ц'а д'івка шихóвна.* Р-33; [шихóвни] С-17.

ШИХУВАТИ¹ [шихува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. **1.** Готувати щось. *Шиху́йу гобійі́д^м косарáм.* С-17, С-8; [шихува́ти]. *Шиху́ї, д'іду, худóб'і.* Г-42; [шихува́т'і]. *Што-н'ібу́д' на то́ї шл'уб там... там шиху́їе.* М-51. **2.** Рівно, акуратно складати що-небудь. *Рос:інпала за́пáлк'і – то позбирáї да до́бре шиху́ї.* С-17.

ШИХУВАТИ² [шихува́ти] -у́йу, -у́йиш, недок. Щастити у чомусь. *Пого́да шихува́ла на ц'у́йу готáву – до́бре вісушила.* С-17; [шихова́ти]. *Не давáв поро́ху, бо мен'і не шихова́тиме.* Ж-5. *Накладáлі два або́ три сайáні, йак в'інчáл'іс'а, то овечкі́ бу́дут' шихова́ти.* В-45.

ШИШАК [шиша́к] -á, ч., анат. Потилиця. *За́ре дам по шишаку́.* З-35.

ШИШАН [шиша́н] -á, ч. Стусан. Б-19.

ШИШКА [ші́шка] -и, ж. **1.** бот. Суцвіття хвойних рослин, вкрите лусочками. (всі н. пп.). **2.** Нижня частина веретена. С-15. **3.** Горбок на голові оленя в тому місці, де були роги. Д-21. **4.** Маленький відросток на рогові козла. Д-22. **5.** обряд. Гілка, яку застромлювали в коровай як прикрасу. М-2. **6.** Китиця з шерстяних ниток біля хустки. П-37.

ШИШКИ [шишкі́] -шóк, мн. **1.** бот. Те саме, що ШИШКА-1 (всі н. пп.). **2.** обряд. Те саме, що ШИШКА-5. Ж-5.

ШИШЛАННЄ [ші́шлан'є] -а, с. Розум, пам'ять. *В тебе́ гит то́го ші́шлан'а нимáїе.* Ч-6.

ШИШНАЦЯТКА [шисна́ц'атка] -и, ж. **1.** Мисливська рушниця шістнадцятого

ШИШНИЦЯ

калібру. В-3, В-23, Д-21, П-15, П-34; [шишна́ц'атка] П-46; [шишна́цатка] М-53, С-60; [шишна́ц'етка] П-23. **2.** ірон. Стара баба, яка вдає із себе молоду дівчину, хоч беззубо вимовляє саме слово ші́стнадцять. *Ти не ба́ба – ти спра́вжн'а ши́сна́ц'атка, а ше йак вста́виши зу́би...* С-17.

ШИШНИЦЯ [шишні́ц'а] -і, ж. Жінка, яка має дитину до місяця. З-6; [ші́шниц'а]. *Ші́шниц'і не мо́на по грибі́ ході́ти.* З-6.

ШИЯ [ші́йа] -і, ж. **1.** анат. Частина тіла людини, яка з'єднує голову з тулубом (всі н. пп.). **2.** перен. Звужена частина сінокосу, поля; вузький прохід серед чогось. *Погна́в това́р в ші́йу, а вонó круну́ло в дил'а́нку, – пувд'н'а шука́в.* С-17.

ШІЛЬГУТАТЕ [ш'і́л'гута́те] -а́йу, -а́йеш, недок. Те саме, що ПІЛБ'АТИ. Д-17.

ШІНДИЛЬ [ш'і́ндил'] -а, ч., ент. Те саме, що ШАШВІЛЬ. Г-21.

ШПКА [ш'і́пка] -и, ж. Те саме, що ШПИХІР. Г-21.

ШПЛЯ [ш'і́пл'а] -і, ж., мед. Малярія. С-21.

ШКАБАРА [шкаба́ра] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Д-22.

ШКАВРАТ [шкавра́т] -а, ч. Кірка, що вкриває рану, яка гоїться. В-19.

ШКАЙ [шкай!] виг. Уживають як команду собаці шукати слід звіра. К-3.

ШКАЛІК [шка́лік] -а, ч. **1.** Маленька пляшечка місткістю 100–150 г. *Помі́ шка́лі́ка і налі́ диті́ни ка́ши, со́ску то́же помі́.* С-17. **2.** Скляночка. *Шка́лі́к впа́в і розбі́вса вдре́беск'і, тра бра́ти бу́л'шу шкл'а́нку.* С-17.

ШКАЛЯРУЩА [шкаля́рущ'а] -и, ж. Шкаралупа яйця. Ж-15.

ШКАМАРОХА [шкамаро́ха] -и, ж., бот. **1.** Усякий неістівний гриб. К-63, К-65. **2.** Те саме, що МАХАМОРА. С-63.

ШКАНДИБАЙЛО [шкандиба́йло] -а, ч. і ж., знев. Той, хто іде, сунучи ноги і

ШКАРЛУПА

накульгуючи. *До Дмі́тра д'івка хі́тра, а п'іс'л'а Миха́йла пушлі́ б за йако́го-нибу́д'^м шкандиба́йла.* Ч-3.

ШКАНДУЛЬКА [шканду́л'ка] -и, ч. і ж., знев. Те саме, що ШКАНДИБАЙЛО. О-16.

ШКАНТ [шкант] -а, ч. Дерев'яний цвях. Р-13.

ШКАРАБА [шкара́ба] -и, ж. Дупло, що вигнило в дубові. *В шкара́би живе́ куні́ц'а.* Л-1.

ШКАРАБАЧКА [шкараба́чка] -и, ж. Сапка з трьома зубами. Ц-2.

ШКАРАБУХ [шкара́бух] -а, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. Р-30.

ШКАРАЛУПА [шкаралу́па] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Б-35, Л-5, М-9; [шкаралу́па] Д-19, Ж-10.

ШКАРАЛУПЛЯ [шкаралу́пл'а] -і, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. В-19.

ШКАРАЛЮЩА [шкаралу́щ'а] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. С-50; [шкарлу́щ'а] В-2, К-3.

ШКАРАТЯНКА [шкарат'а́нка] -и, ж. Те саме, що КОЖАН. В-22.

ШКАРБОНЬКА [шкарбо́н'ка] -и, ж., кулін. Рибна консерва. Б-45.

ШКАРБУН [шкарбу́н] -а́, ч. **1.** Стопаний чобіт або черевик. *Не^м чо́вгаї́ ті́ми шкарбу́нами!..* С-17. **2.** перен. Старий чоловік. *А тву́ї шкарбу́н в ха́ти?* С-17.

ШКАРБУШКА [шкарбу́шка] -и, ж. Те саме, що ЛОБОК-2. П-50.

ШКАРВІТОК [шкарв'і́ток] -тка, ч. Шматок чого-небудь. *Вди́рі́ шкарв'і́ток ону́чи.* В-63.

ШКАРЛЯТИНА [шкарля́тіна] -и, ж., мед. Гостре інфекційне захворювання; скарлатина. *То шос' вмер – ше ма́лі́м шкарля́ті́на йака́с'... бол'ес' така́ бу́л'а.* Г-19.

ШКАРЛУПА [шкарлу́па] -и, ж. **1.** Те саме, що ШКАЛЯРУЩА. *Шкарлу́пу с'ваче́ного йа́йца́ к'ідали в во́ду и вмива́лиса.* С-17. **2.** Шкірка старої картоплі. С-17. **3.** Те саме, що ДЛУПАХ. Ж-3, П-46, Ч-2.

ШКАРПЕТА

ШКАРПЕТА [шкарпéта] *-и, ж.* Велика шкарпетка. Д-18.

ШКАРПИ [шкар́пи] (?). Дорога (?). Б-35.

ШКАРУПА [шкарúпа] *-и, ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. Б-24, К-53.

ШКАРУПКА [шкарúпка] *-и, ж.*
1. Те саме, що ШКАЛЯРУЩА. К-58, Т-5.
2. Те саме, що ДЛУПАХ. П-34.

ШКВАРИТИ [шкварíти] *-ру, -риш,* *недок.* Пекти сало. *Добре сало шкварити на рожні.* Б-11.

ШКВАРКА [шквар́рка] *-и, ж.* 1. кулі́н. Шматок печеного сала (у багатьох н. пп.). 2. кулі́н. Шматок сала. *Рожéнец' пекті шкварку.* З-14. 3. Шкіра на потилиці. *Йак вуз'му за шкварку і йак дам!..* З-3.

ШКВОРЕЧНЯ [шкворéчн'а] *-і, ж.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. С-53.

ШКВОРЕШНІК [шкворéшн'ік] *-а, ч.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. Ж-6.

ШКЕЛІСТ [шкел'éт] *-а, ч.* 1. Скелет (у багатьох н. пп.). 2. Дуже худий чоловік. Б-35.

ШКЄЛКО [шк'éлко] *-а, с.* 1. Кусочок скла. С-17. 2. Скляний ковпачок газової лампи. О-22. 3. Скло газової лампи. Б-33, О-22, П-6.

ШКЄРГЕТІТИ [шк'ергет'іти] *3 ос. одн.* шк'ергече, *недок.* Те саме, що ШКРЕГЕТАТИ. Б-29.

ШКЄРТА [шк'эрта] *-и, ж.* Скирта соломи. Б-8.

ШКИТЕРИЦА [шкит'еріца] *-и, ж., бот.* Печериця; *Agaricus.* В-61.

ШКІДНИЦЯ [шк'ідніц'а] *-і, ж.* Та, що робить шкоду. *Соро́ка – шк'ідніц'а, бо видайє охотні́ка.* П-23.

ШКІЛКА [шк'ілка] *-и, ж.* Місце, де вирощують розсаду дерев. Б-43; [шкúлка] С-17.

ШКІРОДЬОР [шк'ірод'ор] *-а, ч.* Крутіювата людина. П-15; [шкурод'ор] С-17.

ШКЛІНКА [шклі́нка] *-и, ж.* Шматочок битого посуду, переважно скляного. *Так'і шклінкі збира́єм, коб нам класи гра́ти.* М-48.

ШКОДОВАТИСЯ

ШКЛОБИТИ [шкlobíти] *-бл'у, -біш,* *недок.* Очищати шкірку з молодої картоплини; шкребти. В-38; [шкlobіти] Б-14.

ШКЛУБКА [шклуб́ка] *-и, ж.* Спеціальне дерев'яне знаряддя у формі ножа для здирання жиру зі знятої шкіри звіра. С-53.

ШКЛЮТ [шкл'ут] *-а, ч.* Теслярська сокира з широким лезом. З-11.

ШКОБ [шкоб] *-а, ч.* Скоба для з'єднання дерев'яних деталей. Т-5.

ШКОБАТИ [шкобати] *-а́йу, -а́йш,* *недок.* Те саме, що ШКЛОБИТИ. М-17.

ШКОВОРОДА [шкворода́] *-і, ж.* Скворода. *На шкóвороду кача́ли дрóби.* С-53, Б-30, С-51; [шкворода́] Л-4.

ШКОДА [шкóда] *-и, ж.* 1. Жаль. *А шо тобі шкóда да́ти мен'і плу́га?* С-17. 2. Збитки, утрата. *Он корові пушли́ в шкóду.* С-17.

ШКОДИ [шкoді́] *-ів, мн.* Посіви, які худоба може витоптати. *По л'іси кругóм шкoді́ – пол'а понас'ї́ували.* Х-11.

ШКОДЛИВИ [шкoді́ви || шкудлі́ви] *-а, -е.* 1. Той, хто завдає шкоди, робить збитки. *Шкoді́вого котá вик'іда́ют с хáти.* С-17. 2. Жадібний. *Ни дас'т' дít'ам нат' мóркви – така́ шкoді́ва.* С-17; [шкудлі́вії] С-42.

ШКОДНИК [шкoдні́к] *-а, ч.* Той, хто робить якесь зло, шкоду. *Тої шкoдні́к вішн'у зламáв.* Б-14.

ШКОДОВАТИ [шкoдoвáти || шкo'до'вáти] *-у́йу, -у́йш, недок.* 1. Жаліти. *Йа ш тибé так шкoду́йу, гла́жу по голо́вци...* С-17; [шкoдувáти]. *“Йа хóчу с твéйу жі́єнко́йу ві́єт'и”.* Тої ка́же: *“Йа шо, тобі шкoду́йу?”* Р-2. 2. Шанувати. *Не жури́с'а, Тан'очкó, – дóбре то́би бóде, ше С'іро́шка молоді́ї – шкoдoвáти бóде.* (Весільна пісня). П-37. *Став знов йі́ї л'убі́ти, шкoдoвáти.* Х-11. 3. Бути жадібним. *Вун вс'óго шкo'ду́йє позі́чити.* С-17.

ШКОДОВАТИСЯ [шкодовáтис'а] -ду́йс', -ду́йес'а, *недок.* Жалітисся кому-небудь на когось. П-37.

ШКОЛА [шкóла] -и, *ж.* 1. Навчальний заклад (всі н. пп.). 2. Те саме, що ШКІЛКА. *Шк'ілка малá, а шкóла ве"ліка.* Б-43.

ШКОЛОТАТИ [школо́тати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що ПЛІБ'АТИ. Б-35.

ШКОРБУХ [шкóрбух] -а, ч., *кулін.* Те саме, що ЛОБОК-2. П-50.

ШКОРОДИТИ [шкóродити] -жу, -диш, *недок.* Те саме, що ВОЛОЧИТИ. Т-5.

ШКРАБАН [шкраба́н] -а́, ч. Те саме, що ШКЛУБКА. *Бері шкраба́н – обде"рі́ жир.* Х-10.

ШКРАБАНИ [шкраба́ни] -а, -е. Подряпанний, подертий. *Дивіс' на свóго гону́ка, бо вже ї так ц'ої стул шкраба́ни.* С-17.

ШКРАБАТИ [шкраба́ти] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що ШКЛОБИТИ. О-2.

ШКРЕБТАНИЙ [шкре́бтаний] -а, -е. 1. Те саме, що ШКРАБАНИ. Р-35. 2. Брудний. *Ої ти, свін'о, никім не шкре́бтана, замазуро ти!* Р-35.

ШКРЕБТИ [шкре́бті] -бу́, -бе́ш, *недок.* 1. Зішкрібати що-небудь. *Т'істо з столá шкребі́ ножом.* С-17. 2. Те саме, що ШКЛОБИТИ. *Пок'і ше шкребе́ц:а молодá картóпл'а, то шкребу́.* С-17.

ШКРЕГЕТАТИ [шкрегéтати] 3 *ос.* одн. шкрегéче, *недок.* Подавати голос (про жабу). *Шкрегéче жа́ба.* Т-2; [шкриготáт']. *Ве"силу́шки шкригóчут'.* Л-4.

ШКРЕПУВАТИ [шкре́пувати] -у́йу, -у́йеш, *недок.* Те саме, що ШКРЕБТИ-1. *Жир трéба шкре́пувати с шку́ри.* П-15.

ШКРЕПЧИТИ [шкре́пчити] -чу, -чиш, *недок.* Те саме, що ШКЛОБИТИ. С-5; [шкрипчіти] Б-19.

ШКРИБАТИ [шкри́бати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що ШКРЕБТИ-1. Б-34.

ШКРИБНИЦЯ [шкрибні́ц'а] -і, *ж.* Металева щітка для чищення коней. С-40.

ШКРИБТАТИ [шкрибта́ти] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що ШКЛОБИТИ. Г-21; [шкр'ібта́ти] П-26. **ШЛАПТИ**

ШКРОМАДИТИ [шкромáдити] -жу, -диш, *недок.* Те саме, що ВОЛОЧИТИ¹. М-23.

ШКУДИЛЬ [шкúдил'] -л'а, ч., *знев.* Те саме, що ЗЛИДЕНЬ-1. Б-16.

ШКУМИЛЄ [шкúмил'е] -а, с., *збір.* Жарти, бешкетування. *Хло́пци л'убі́ли зробі́ти шкúмил'е на вичурні́цах.* С-32.

ШКУМИЛЬНИК [шкúмил'ник] -а, ч. Пустун, бешкетник. Ж-15.

ШКУРА [шкúра] -и, *ж.* 1. Шкіра людини. *Шос' шкúра на па́лцах помóричила.* С-17, Г-16, К-20. 2. Шкура тварини. *Лупі́т'і будем, шкúру суші́ти будем.* З-16, Ц-3. 3. *перен.* Те саме, що ЖИЛА². *Шкúра во́вча, а не луді́на.* М-2. *Ти шкúра прода́жнайа.* Ж-14, С-17.

ШКУРАНКА [шкура́нка] -и, *ж.* Те саме, що КОЖАН. У-12.

ШКУРАТ [шкура́т] -а, ч. Те саме, що КОЖАН. Н-16; [шкурла́т] В-19, М-49.

ШКУРАТЄНИК [шкура́т'єник] -а, ч. Те саме, що КОЖАН. С-6.

ШКУРЛУПА [шкурлу́па] -и, *ж.* Те саме, що ШЕРІШ-1. Г-38.

ШКУРУБАЙКА [шкуруба́йка] -и, *ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. У-10.

ШКУРУПА [шкуру́па] -и, *ж.* 1. Те саме, що ШЕРІШ-1. Х-4. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. Б-29.

ШКУРУПКА [шкуру́пка] -и, *ж.* 1. Те саме, що ШЕРІШ-1. Р-5. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. Х-4.

ШКУРУПЛИЙ [шкуру́плий] -а, -е. Такий, що починає замерзати (про сніг після відлиги). *Тро́хи прише́рхло, і сн'г шкуру́плий.* О-25.

ШКУРУПЛЯ [шкуру́пл'а] -і, *ж.* Те саме, що ДЛУПАХ. П-52.

ШЛАПАК [шлапа́к] -а́, ч. 1. Той, хто під час ходьби чалапає ногами. С-17. 2. *бот.* Отруйний гриб – ентолома жовтувато-сіра. З-6. 3. *бот.* Те саме, що

ШЕЛЕПУХА. Г-42, М-19, П-36, Р-30; [шлапук] Р-21.

ШЛАПТИ [шлапт'і] -ів, мн., знев. **ШЛЕКУ** М-6.

ШЛЕКУ [шл'еку] встав. сл. Як бачиш; чоловіче (?). *Йа, шл'еку, не знайу вже, коли в ц'єркви була. С'єрце, шл'еку, йак ва́вка, бо́літ.* С-17.

ШЛЕП [шлеп!] виг. Звуконаслідування удару рукою по тілі. *Вин на спіну ложів р'уку долон'ойу, одін шлеп по руц'і, а тої устайе і одга́дує.* О-3.

ШЛЕЯ [шл'єя || шлей'а] -і, ж. 1. Частина упряжі, прив'язана до посторонків, у яку запрягають коней (всі н. пп.); [шлий'а] Г-16. 2. Те саме, що КАНТАР¹-2. Б-24, К-53, Р-29.

ШЛЕГА [шл'єга] -и, ж. Великий дерев'яний молот, яким забивають кілки в землю. Г-32, К-70, П-37, С-15, Ш-6.

ШЛИШКУ [шлишк'у] незм. Звертання чоловіка до чоловіка. *Чуї, шлишк'у, шо йа попрошу... Л-4.*

ШЛІЙКА [шл'їйка] -и, ж. Те саме, що КАНТАР¹-2. Р-5.

ШЛИМАК [шл'імак] -а́, ч. Слимак. Ш-6.

ШЛІПА КИШКА [шл'іпа кішка] -о́йі -и, ж., мед. 1. Апендикс. Д-20. 2. Апендицит. Д-20.

ШЛІХТА [шл'іхта] -и, ж. Клейка рідина з борошна для змащування ниток основи. П-15; [шлі'гта] Б-8.

ШЛІХТОВКА [шл'іхт'овка] -и, ж. Сільськогосподарська машина для молотьби та одночасного віяння збіжжя. *Називалас'а шл'іхт'овка – йак так'о мол'от'іт', то раз'ом зб'о́же то́йе...* К-21.

ШЛІХТУВАТИ [шл'іхтува́ти || шл'ихту'о́вати] -у́йу, -у́йіш, недок. Очищати тупим ножем кишки від бруду і жиру перед виготовленням ковбаси. *Ти шл'іхту́ї к'іши, а йа мн'аса накришу.* С-17.

ШЛОПАВКА [шл'опавка] -и, ж. Те саме, що КЛЯЦАВКА. С-12; [шл'опавка] Д-18.

ШЛУНКИ [шл'у́нк'і] -ів, мн. Те саме, що ВЕНТРОБИ. Н-21.

ШЛУПАТИ [шл'упати] -айу, -айеш, недок. Кліпати. *Ра́на пташи́ца **ШМАЛЕЦЬ** тер'єб'іт' – п'ізна вочка́м'і шл'упає.* Н-21.

ШЛЬОНДРА [шл'о́ндра] -и, ч. і ж. 1. Той, хто байдикує; хто ходить селом, а ніякої роботи не виконує. *І де та́йя шл'о́ндра пошл'о́ндра́ла?* С-17. 2. Жінка легкої поведінки. П-46.

ШЛЬОНДРАТИ [шл'о́ндрати] -айу, -айіш, недок. 1. знев. Ходити без будь-якої мети. *Вздовш се'л'ом тр'єт'і рас шл'о́ндрає.* С-17. 2. Волочитись; не зберігати подружньої вірності. *Шл'о́ндрає дес' до са́мого ра́нку, а по́т'ім до пувдн'а стит.* С-17.

ШЛЬОП [шл'оп!] виг. 1. Звуконаслідування падіння. *Бй'ігло дит'а́, бй'ігло, а на пор'о́зи шл'оп!* С-17. 2. Звукопадіння плеску вилитої води. *Шл'оп! – те видр'о воді мен'і в ха́ту.* П-8.

ШЛЬОПАНЕЦЬ [шл'о́панец'] -нц'а, ч. Тапочок. Ш-1.

ШЛЬОПНУТИ [шл'о́пнути] -у, -еш, док. 1. Упасти. *Шл'о́пнула на л'оду́.* Г-16. 2. Злегка ударити. *Тон'о шл'о́пнула по сра́ци, а вон'о аж заходіц'а.* С-17.

ШЛЮФКА [шл'у́фка] -и, ж. Кусочок ремінця. *Шл'у́фкойу прив'язав ножа́ до по́йаса.* З-37.

ШЛЯГА [шл'а́га] -и, ж., анат., знев. Рука. В-17.

ШЛЯПАВКА [шл'а́павка] -и, ж. Те саме, що КЛЯЦАВКА. П-15, Р-33.

ШЛЯПАТУР [шл'а́пату́р] -а, ч. Штукатур. Д-20.

ШЛЯРИ [шл'а́ри] -у, мн. Те саме, що ВЕЛІН. С-65.

ШЛЯРКА [шл'а́рка] -и, ж. Смужка тканини, зібрана в складки і пришита до одягу як прикраса. Б-46.

ШЛЯХ [шл'ах] -у, ч. 1. Широка вимощена дорога (всі н. пп.). 2. Центр села, де знаходяться магазини. *Йди на шл'ах купі хл'іба.* С-17, Т-10.

ШМАЛЕЦЬ [шма́лец'] -л'ц'у, ч. Топлений жир; смалець. *Варéники – до сметáни, пирижкí – до шма́л'цу...* (Весільна пісня). М-29; [шма́л'ец] К-43, ~~ШМАДЯТИНА~~ П-33.

ШМАЛЯТИНА [шмал'áтина] -и, ж. Те саме, що СМАЛЮХ-1. Р-5; [шма́л'атина] В-4.

ШМАР [шмар] -у, ч. Те саме, що СМАЛЮХ-1. В-29.

ШМАРІВКА [шмар'івка] -и, ж. Мастило для змащування осі воза. Г-32, Н-4.

ШМАРОВИДЛО [шмаровíдло] -а, с. Те саме, що ШМАРІВКА. Г-34.

ШМАРОВОЗ [шмаровóз || шмарувóс] -за, ч. і ж. Брудна людина; той, хто в брудному одязі. *Вчóра йогó скупáла, а с'од'н'і не познáйши шмаровóза.* С-17.

ШМАРОД [шма́род] -а, ч. 1. Сморід. Ф-1. 2. Те саме, що СМАЛЮХ-1. *Чу́ти шма́род – шос' горíт'.* Ф-1; [шма́руд'] Г-15.

ШМАРУГА [шмару́га] -и, ж. Те саме, що БАЮРА. *Кáл'а хáти шмару́га.* Б-16.

ШМАТ [шмат] присл. Багато. *Йá майу шмат л'ít.* Б-8. *Пóл'а шмат бу́ло.* М-43, Ш-3.

ШМАТА [шма́та] -и, ж. Те саме, що ШМАТКА. О-12, П-15, К-13.

ШМАТЕНА [шматéна] -и, ж. Те саме, що ШМАТКА. Г-35.

ШМАТИ [шма́ти] -ив, мн. 1. Ганчір'я. *А те́раз ус'о́ [давній одяг] в шма́ти пошло́.* З-40. 2. Виткані хідники зі шматочків будь-якої тканини для застеляння підлоги. В-27.

ШМАТКА [шма́тка] -і, ж. Ганчірка будь-якого призначення. *Помі́ла пудло́гу, то ві́полоши шма́тку.* С-17.

ШМАТНИК [шма́тник] -а, ч. Те саме, що ГОНУЧНИК. *Жид був шма́тник.* П-51.

ШМАТТЄ [шма́т'є] -а, с., збір. 1. Ганчір'я. *Позбира́й ц'є шма́т'є*

гону́чникови. С-17. 2. Брудна білизна. *Шма́т'є кла́ли в жлу́кто і так золі́ли.* П-37.

ШМАТУН [шмату́н] -а, ч. Виткане рядно з кусочків старої ~~ШМОПАТИСЬ~~ застилання підлоги. *На́тка́ла шмату́ну, позастил'áла пудлог'і – ха́й д'іти по́взайут.* С-17.

ШМАЧИНА [шма́чина] -и, ж. Шматочок чого-небудь. О-17.

ШМАЯ [шма́йа] -і, ч. і ж., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. П-8.

ШМЄТКО [шм'є́тко] присл. Швидко. С-56.

ШМИГЛО [шмигло́] -а, с. Пропелер; крило фюзеляжа літака. *Бру́са об ко́су так стер, що став йак шмигло́.* С-17.

ШМИДКИЙ [шмі́дкий] -а, -е. Швидкий. Д-38; [шмі́тки]. *Будиши шмі́тки... но́ги не бол'áт'... З-1; [шмі́тк'і].* *Пес шмі́тк'і.* П-32; [шмі́тк'і́]. *Йак лет'у́чиї бо́ц'ун, то бу́деш шмі́тк'і́ (уперше побачивши навесні).* (Пові́р'я). П-15, Б-35, Г-38, О-22.

ШМИТКО [шмі́тко] присл. Швидко. З-1.

ШМІЛЬКО [шм'і́л'ко] -а, ч. Неакуратна людина. М-17.

ШМОНЬГАЛО [шмо́н'гало] -а, ч., ж. і с., знев. Той, хто повільно виконує якусь роботу. *То́го шмо́н'гала за го́дину не^н ду́ждиса.* С-17.

ШМОНЬГАТИСА [шмо́н'гатиса] -айуса, -айіса, недок., знев. Повільно щось робити. *Пушлá в хл'ів і пувд'н'á там шмо́н'гайі́тца, а в хáти ничо́го ни ро́бит.* С-17.

ШМОНЯТИСЯ [шмо́н'атис'я] -айус'а, -айіс'а, недок., знев. Те саме, що ШМОНЬГАТИСЯ. Т-5.

ШМОРИГАЛО [шморі́гало] -а, с., ж. і ч., знев. Дитина, яка постійно шморгає носом. *Ви́с'ака́й но́са, шморі́гало!* С-17.

ШМОРИГАЧ [шморі́гач] -а, ч., знев. Те саме, що ШМОРИГАЛО. *Ах ти шморі́гач соп'лі́ви!* С-17.

ШМОРТАТИ [шмóртати] -а́йу, -а́йеш, *недок.* Те саме, що ПІЛБІАТИ. Н-6.

ШМОТАТИСЬ [шмóтатис'] 3 ос. одн. шмóтаїєц':а, *недок.* Поратися, працювати. *Нáша бáба вес' ден' шмóталас' на ШМУЛЯТИ*

ШМУЛЯТИ [шмул'ати] -л'а́йу, -л'а́йиш, *недок., знев.* 1. Терти що-небудь чимось. *Не^м шмул'а́ї тупі́м стру́гом по дэ́ржалнови.* С-17. 2. *перен.* То заходить куди-небудь, то виходить. *Ни рíпаїса две^мрíма, не^м шмул'а́ї перед гочíма.* С-17.

ШМУНЯТИСЬ [шмун'атис'] -а́йус', -а́йес'а, *недок.* Те саме, що ШМОНЬАТИСА. В-13.

ШМУРГУНУТИ [шмургуну́ти] -у́, -éш, *док., знев.* Випити. *І вус'мóх пулбу́тэл'к'і шмургуну́л'і, то пйáни бул'і.* Р-30. *Йак прійі́хал'і, йак зобрáл'іс'а і вус'мóх пулбу́тэл'к'і шмургуну́л'і, то пйáни бул'і – аж скéл'і л'ет'іл'і.* С-56.

ШМУШОК [шмушóк] -шкá, ч. Те саме, що ДЛУПАХ. *С картóпл'і остáли шму́шки.* Б-21.

ШНАЙДЕР [шнáйдер] -а, ч. Кравець, що шив кожухи (с. Нова Вижва Старовижівського району Волинської області). *То там портнéї зáра чи то там швец', а то шнáйдер.* Н-8. *Воні йак говоріли м'іж собóйу, вже тійі шнайдері <...>, то йіх н'іхтó не пуімé.* Н-8.

ШНИРИТИ [шні́рити] -ру, -риши, *недок., знев.* Шукати щось, роблячи нелад. *Курéц' хáту переки́дав – шні́рит' папíроси.* Х-4; [шнóрити]. *Поперек'іда́ли все – так шнóрили цук'éрк'і.* С-17.

ШНІРОЧКА [шн'і́рочка] -и, ж. Те саме, що ПРЕНДЗЕЛЬ. Т-14.

ШНОБЕЛЬ [шнóбел'] -бел'а, ч., *знев.* Великий ніс людини. С-40.

ШНУР [шну́р] -а, ч. 1. Мотузок (у багатьох н. пп.). 2. Вузька смуга поля. *Бул'ó с хуторі́в – тогó ш'ну́р, тогó ш'ну́р, тогó ш'і́рш'и'ї, тогó в'у́шч'и'ї.* Г-19.

ШНУРІВЕЦЬ [шну́р'івец'] -вц'а́, ч. Шну́рівка біля черевиків. К-1.

ШНУРІВОК [шну́р'івок] -вка, ч. Те саме, що ШНУРІВЕЦЬ. Ж-13, Л-4, С-21; [шну́р'івок] Х-5.

ШНУРКОМ [шну́рком] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. Д-19, Л-11.

ШНУРКУВАТИ [шну́ркувати] -у́ю, -у́йиш, *недок.* Ходити один за одним, приглядаючись до чогось. *Цигáни так і шну́ркуйут, все дівл'ац'а, шо вкрати.* С-17.

ШНУРОВІДЛО [шну́рові́дло] -а, с. Те саме, що ШНУРІВЕЦЬ. К-13.

ШНУРОК [шну́рок] -ркá, ч. 1. Зменш. до ШНУР; [шн'у́рок] С-65. 2. *перен.* Згряя диких гусей. *Шн'у́рок ц'іли полет'ів.* С-65. 3. *перен.* Довге поле, яке колись мав хазяїн. *В нас бул'і шну́ркиé – такé по́ле. Вонó бул'ó і ші́роке...* Б-19. 4. *перен., знев.* Підліток. *Збирáйуц'а так'і шну́рк'і да пйут да бйу́ц'а...* С-17.

ШНУРОМ [шну́ром] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. Н-16.

ШНУРОЧКОМ [шну́рочком] у зн. *присл.* Те саме, що ГУСАКОМ. 3-28.

ШНЯГАТИС [шн'а́гатис] -а́йус, -а́йіса, *недок., знев.* Те саме, що ШЛБОНДРАТИ. *Не робі́в, шн'а́гáвса по силóви, – типéра дес' в гóрод поій́хав.* С-17.

ШО [шо] *займ.* 1. *пит.* Що? *Шо ти хочіши купі́ти?* Г-16, К-20, С-17. 2. *пит.* Кого? (питання про істот). *Шо приве^мла твої́а ниві́їска? Хлóпца?* С-17. 3. *неозн.* Щось. *Ска́жиши шо прóти – зра́зу губáми шй́ндит.* Ч-11. *Нагорі́ тримáли шо старé ... полóви насі́племо.* Б-19. 4. *неозн.* Будь-хто. *И і́де абó вовк, абó там коз'óл, абó там ше шо з з'і́чині.* 3-32.

ШОБ [шоб] *спол.* Щоб. *Шоб найі́стис', тра потруді́тис'а.* Г-16; [шоп]. *Шоп ти здох!* (Прокльон). С-17; [шóби]. *Йакшо́ диті́ну наврóчат, то шóби ма́ти сорóчки, шо ста́ла такво́, и ййі́ побрízгати и обт'éрла.* К-13.

ШО-БУДЬ [шо-бу́д'] *займ.* Будь-що. *Вичвирáли, мулуді́ булі́, то вичвирáли шо-бу́д'.* С-69.

ШОВК [шовк || шоўк] -у, ч. 1. Тканина з шовкових ниток (всі н. пп.). 2. Те саме, що БАЛФА-1. *Купіла шовку д'я вишиван'а.* Х-10.

ШОВКОВА ТРАВА [шовкова трава] -ейі -і, ж., бот. Декоративна трава з мугою посередині листка; є обов'язковим компонентом вінка 'букета квітів, призначених для освячення в церкві'. С-17.

ШОВКУН [шовкун] -а, ч., бот. Шовковиця, що не плодоносить. П-56.

ШОЛОМОК [шоломок] -мкá, ч. 1. Те саме, що ШКЄЛКО-2. К-58. 2. Те саме, що ДЛУПАХ. Х-10.

ШОЛОМОЧОК [шоломочок] -чка, ч. Зменш. до ШОЛОМОК-1. 3-11.

ШОЛОТА [шолота] -и, ч. і ж., знев. Базіка. *Ої ти шолота віл'зла з болота!* С-17, Ж-14.

ШОЛОТАТИ [шолотати] -айу, -айиш, недок., знев. Базікати. *Тайа шолота шолотайте, а все бес толку.* С-17.

ШОЛУДАЙ [шолудай] -а, ч. Той, хто хворіє паршами. Р-33.

ШОЛУХА [шолуха || шо'луха] -і, ж. 1. Те саме, що ШЕРШ. В-3. 2. Грязь із водою, яка тільки починає замерзати. Л-11. 3. Те саме, що ДЛУПАХ. Т-8.

ШОЛЬКАТИ [шол'кати] -айу, -айиш, недок. Те саме, що ПЛБГАТИ. Б-16, В-44, В-54, Д-6.

ШОМ [шом] -а, ч. Те саме, що ШОМПІЛ. Г-38.

ШОМОК [шомок] -мкá, ч., кулін. Те саме, що ЛОБОК-2. У-12.

ШОМПІЛ [шомпил] -а, ч. Пристрій для чищення каналу ствола мисливської рушниці. В-32, О-14, П-24; [шомпел]. *Шомпелом чистили руж:о.* В-4, 3-32; [шомп'іл] Д-22, П-44; [штёмпил']. *Йе штёмпил' чистити стрёл'бу.* Н-14.

ШОМПИЛОВКА [шомпиловка] -и, ж. Старовинна мисливська рушниця. П-44; [шомполівка] Д-21, П-46; [шомполівка] О-29; [шомполівка] О-13, П-15; [шонполівка] В-12.

ШОМПОЛКА [шомполка] -и, ж. Саморобна мисливська рушниця. Р-13.

ШОМПОЛЬНИК [шомпол'ник] -а, ч. Отвір нижче ствола мисливської рушниці для шомпола. П-24.

ШОПА [шопá] -и, ж. 1. Велика споруда для зберігання снопів і ремішоту С-17. 2. Те саме, що БУДА-2. 3-2, С-62.

ШОПЕЛЬКА [шопел'ка] -и, ж. 1. Зменш. до ШОПЛЯ-1. Д-32. 2. обряд. Жолобок для великодньої гри. *От голуб'ка ігрáлі. От шопел'ку воз'мут, котиц'а де ййіце, друга нус'т'ит'. Йак стукне, то вже йогó тóйе ййіце.* С-4.

ШОПЕНЯ [шопен'а] -і, ж., кулін. Страва з гороху на поминальний обід. Д-23.

ШОПКА [шопка] -и, ж. Вертеп. *Кол'адники хód'ат' с'м шопкойу.* В-31.

ШОПЛЯ [шопл'а] -і, ж. 1. Дерев'яний совок набирати зерно. К-16. 2. Те саме, що ШОПЕЛЬКА-2. К-16.

ШОП НИ ЧАСОМ [шоп ни часом] у зн. част. Повне заперечення чогонебудь. *Шоп ни часом йа пошів чистити дрóва!* С-17.

ШОПОТА [шопотá] -і, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Г-4.

ШОП ЧАСОМ [шоп часом] у зн. част. Те саме, що ШОП НИ ЧАСОМ. *Шоп часом йа тобї ше позїчив грóши!* С-17.

ШОРОХ [шóрох] -а, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-1. Г-38, С-64.

ШОРХ [шорх] -а, ч. Те саме, що ШЕРЕШ-2. Г-15.

ШОС [шос] -а, ч. Те саме, що ЧІС. Г-34, П-21, Т-8.

ШОСА [шосá] -і, ж. Те саме, що ЧІС. М-19.

ШОСЬ [шос'] займ. Чомусь. *Нáши д'іти все шос' слабїйї.* С-17.

ШОСЬ-ТО [шос'-то] займ. 1. Щось. *Кáже: бáште, с кунупél', кáже, кáшка пусїпана. То тóже д'я чогóс'-то воно посїпане.* Л-4. 2. Хтось. *Бóга ни^е бáчила, áле шóс'-то волóдає св'ітом, о.* Л-1.

ШО ТІКО [шо т'іко] *присл.* Тільки що. *Шо т'іко спе"клі пироги.* Б-32.

ШО-ТО [шó-то] *займ.* Щось. *Йак сніц'а кров, то шó-то с крѣвних бѹде.* Х-7, Є-1.

ШО ТО [шо тó] *спол.* Тому що. *Вже принесл'ї стружін, насїпал'ї в хát'ї – шо то за мáїстра вихóд'їт [замїж], о.*
ШОХТИНА

ШОХТИНА [шóхтина] *-и, ж.* Деталь у начинні ткацького верстата. С-17.

ШО-ШО [шо-шó?] *пит. займ.* Що? *Шо-шó?.. Ни чѹйу – кажї голос'н'їш.* С-17, Г-16, Ч-6.

ШОЯ [шóйа] *-и, ж., орн.* Сойка; *Garrulus glandarius.* 3-21.

ШПАГА [шпáга] *-и, ж.* Те саме, що ДРАГА. Г-34.

ШПАГЕЛЬ [шпáгел'] *-а, ч.* Те саме, що ГОРОДНИК. П-51, С-8; [шпáг'іл'] Г-42; [шпáгел'] П-15, П-51; [шпáг'іл'] 3-6; [шпáгил'] (*тільки про куповану лопату*) П-15; [шпáдел'] В-6, Ж-7, 3-14, К-13, Р-19; [шпáдил'] 3-6, К-70.

ШПАК [шпак] *-á, ч. 1. орн.* Птах родини шпакових; *Sturnus* (всі н. пп.). **2.** Кінь темно-сірої масті. М-19. **3. етн.** Дитяча гра, при якій дві палички клали навхрест; потрібно було так ударити по верхній, щоб вона полетіла і впала у визначене місце; *пор. вираз: ЗАБИТИ ШПАКА* [забіти шпакá] *незм.* Так ударити по паличці, щоб вона піднялася вгору і полетіла. С-17.

ШПАКАРНЯ [шпакáрн'а] *-ї, ж.* Приміщення для шпаків у формі маленького будиночка. К-3.

ШПАКІВНИЦЯ [шпаківніц'а] *-ї, ж.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. О-9, П-26; [шпак'івніц'а] Р-28; [шпаковніца] В-9; [шпаковн'їца]. *Шпаковн'їца дл'а шпакá.* Г-15, Л-13.

ШПАКІВКА [шпак'івка] *-и, ж.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. 3-24, О-5.

ШПАКІВНИК [шпак'івник] *-а, ч.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. К-17; [шпакóвник]

Ф-1; [шпаковнік] Б-14; [шпакóвн'їк] 3-16, М-40, Р-5.

ШПАРА [шпáра] *-и, ж.* Щілина; вузенький отвір у чому-небудь. *Шпáри в діл'ови позатикаї мóхом, а то с'н'їзу напрѣ.* С-17.

ШПАРИ [шпáри] *шпар, мн.* Зашпори. *Йак шпáри, то в зїмну вóду, всадї пáл'ци.* К-70, С-17, Т-5.

ШПАРИГОВА ПОСОЛЯ [шпарїгова посóл'а] *-ойї -ї, ж., бот.* Квасоля з витким стеблом. Ж-3.

ШПАРИТИ [шпáрити] *-ру, -риш, недок.* Те саме, що ДЖАРИТИ. Ч-8.

ШПАРКІЙ [шпáркії] *-а, -е.* Те саме, що ШМИДКІЙ. *Будеш лѣтати, будеш шпáркії.* Б-21, С-21; [шпаркії]. *Шпаркії нес.* П-23; [шпарк'її] Р-5.

ШПАРКО [шпáрко] *присл.* Те саме, що ШМИТКО. *Шпáрко робóту робит'.* Н-21, 3-14, П-17, С-6; [шпáртко]. *Шпáртко собáка їде.* К-58, 3-29.

ШПАРНУТИ [шпáрнѹти] *-рнѹ, -рнѣш, док., згруб.* Ударити. *Шпáрнѹла по спїни ломáкоюу, то пушóв йак стрѣпани.* С-17.

ШПАРУВАТИ [шпарувáти] *-ѹйу, -ѹйїш, недок.* Значити шнуром, змашеним деревним вугіллям, колоду, яку мають тесати. К-58, М-59.

ШПАРУТИЛЬ [шпарѹтил'] *-а, ч.* Брус у ткацькому верстаті, через який натягують полотно. В-17.

ШПАРУХА [шпарухá] *-ї, ж.* Кірка, що вкриває рану. М-19.

ШПАРЧИ [шпáрчи] *-а, -е.* Швидший. *Тої со'бáка шпáрчи.* С-21.

ШПАЦІР [шпáц'їр] *-у, ч.* Прогулянка. *Тра вже їти на шпáц'їр, бо вѣчур. Отó нáшуї д'ївци живѣтса!* С-17.

ШПАЦІРОВАТИ [шпáц'їровáти || шпáц'їрувáти] *-рѹйу, -рѹйїш, недок.* Нічого не робити; ходити без будь-якої мети. *Чогó на пóле не" їдеш? Чогó шпáц'їруїїш?* С-17.

ШПАЧЕЧНИК [шпачѣчник] *-а, ч.* Те саме, що ШПАКАРНЯ. С-50.

ШПАЧИВНИК [шпачівник] -а, ч. Те саме, що ШПАКАРНЯ. П-24.

ШПАЧИТИСА [шпачитиса] 3 ос. одн. шпачитса, док. Викривитися (про дошку, двері і т. ін.). *Цієї двірци з діхти гет' шпачилиса... не зачин'аїутса.* С-17.

ШПАЧКА [шпачка] -и, ж. Те саме, що РОЖЕН-1. 3-24; [шпечка] Б-24.

ШПЕГИ [шпéги] -ів, мн. Те саме, що ШПИГА 1. 3-8.

ШПИГА [шпіга] -и, ж. Те саме, що РОЖЕН-1. М-41; [шпіга] 3-24.

ШПИГАТИ [шпігати] -аїу, -аїїш, недок. Проколувати. *Шваїкоїу шпігали шкуру, шоп не лопала.* Р-28.

ШПИГАН [шпіган] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-1. М-36.

ШПИК [шпик] -а, ч. 1. анат. Кістковий мозок. В-23, М-17, С-19; [шпег] Б-1, Р-29; [шпиг] Д-19, К-3, О-13, [шпих] Л-5, О-12. 2. Те саме, що РОЖЕН-1. 3-24.

ШПИЛА [шпіла] -и, ж., анат. Недорозвинений палець ззаду ноги вепра. С-64.

ШПИЛЬКА [шпіл'ка] -и, ж. 1. Особливий рід приколки, що застібається (у багатьох н. пп.). 2. Колочка їжака. Б-44, В-3, Ж-10, К-53; [шп'іл'ка] Б-35. 3. Те саме, що КОЛОДКА-10. С-27.

ШПИЛЬКОВИЙ [шпил'ковий] -а, -е. Хвойний; сосновий. *Зелені л'іс – то шпил'ковий.* Т-8.

ШПИЛЬОК [шпил'ок] -л'ка, ч. Те саме, що РОЖЕН-1. П-15.

ШПИЛЮХ [шпил'ух] -а, ч. Загострений предмет (товстий дрiт), яким можна робити проколи. П-53.

ШПИНЬ [шпин'] -а, ч. Те саме, що ДЗЮБ-2. О-9.

ШПИР [шпир] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-2. К-47.

ШПИРАК [шпіра́к] -а, ч. Те саме, що КОЗА². В-8.

ШПИРАТИСЯ [шпіратис'а] -аїус'а, -аїіс'а, недок. Поратися по господарству. Г-16.

ШПИРКА [шпі́рка] -и, ж., кулін. Шматок сала. *Ружно́, шоп печі шпірку.* О-20, Г-9, К-70, Л-18, С-2, Ц-1; [шпéрка] Д-17; [шп'э́рка] Г-42, С-56; [шп'ірка]. *На столáх пок'ідал'и^е, іак і пил'и^е <...> ус'о-вс'о, і шп'ірка.* С-2.

ШПИХІР [шпих'ір] -а, ч. 1. Комора для зберігання зерна. С-15, Т-5; [шпихéр]. *Н'э́катори говорáт' шпихéр і с'в'іро́нок.* 3-38. 2. [шпихл'ір]. Невелика комірчина, побудована окремо від хати для зберігання сала, м'яса та ін. продуктів. С-2.

ШПИХЛИК [шпі́хл'ик] -а, ч. Те саме, що ШПИХІР-2. *Такá кладовá називáйиц'а колі^ес' шпіхл'ик.* В-54.

ШПИЧАК [шпичáк] -а, ч. Лось з одним гострим рогом. У-4.

ШПИЧКА [шпі́чка] -и, ж. 1. Те саме, що ШПИЛЮХ. *Шпі́чкоїу проколóв шкуру.* Ж-10, Т-8. 2. Те саме, що РОЖЕН-1. *Сáло неклі́, бра́ли шпі́чку і неклі́.* Г-38, В-10, Ж-10, Л-11, С-60; [шпáчка] 3-24; [шпéчка] Б-24. 3. Довгий вузький ніж, яким колють свиней. Б-46.

ШПІ́ГАВКА [шп'і́гавка] -и, ж. Те саме, що РОЖЕН-1. П-20.

ШПІ́Ж [шп'і́ж] -а, ч. Те саме, що ШПИК-1. Б-19.

ШПІ́НЬ¹ [шп'і́н'] -а, ч. Те саме, що ШПИК-1. М-9.

ШПІ́НЬ² [шп'і́н'] -а, ч. Те саме, що ДЗЮБ-2. Р-5.

ШПОНДИР [шпóндир] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-1. 3-32.

ШПРИХА [шпрі́ха] -и, ж. Спиця дерев'яного колеса у возі. Г-32.

ШПУГА [шпúга] -і, ж. Те саме, що ДРАГА. *Шурува́в рукоїу по до́сци і шпу́гу загна́в.* В-25, К-58.

ШПУГАЧ [шпúгач] -а, ч. Столярське знаряддя для вистругування пазів у дошці. Ш-6.

ШПУЛЄР [шпул'э́р] -а, ч. Те саме, що СУКАЛО. Ч-6.

ШПУЛЯР [шпул'áр] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-1. К-43.

ШПУНТ [шпунт] -а, ч. **1.** Те саме, що РОЖЕН-1. С-27. **2.** Те саме, що ШОМПЕЛ. *Чистили шпунтом стрѣлбу.* С-27.

ШПУНЬКА [шпун'ка] -и, ж. Запонка до манжета чоловічої сорочки. К-58.

ШПУРУГА [шпур'уга] -и, ж. Те саме, що ДРАГА. Ж-15.

ШРАМПАК [шрампа́к] -а́, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. Б-8.

ШРОН [шрон] -у, ч. **1.** Те саме, що ШЕРІШ. А-2; [шром] С-64. **2.** Те саме, що ШЕРЕШ-2. А-2.

ШРОТУВКА [шроту́вка] -и, ж. Те саме, що ДРОБИВКА. Г-5.

ШРУБСТАК [шрубста́к] -а́, ч. Лещата, якими слюсарі затискують оброблювану деталь. Ш-6.

ШРУПКА [шрупка] -и, ж. Гайка. *Пудай мин'ї шрупку.* В-31.

ШРУТ [шрут] шро́ту, ч. Мисливський дріб; шріт. *Шрут насінав в г'іл'зу.* З-16, Ж-9; [шуріт] С-27.

ШРУТОВНИК [шруто́вн'ік] -а, ч. Пристрій розмелювати зерно. *Шруто́вн'ік шрутува́ти о́сипку.* Д-3.

ШРУТУВАТИ [шрутува́ти] -у́ю, -у́юш, *недок.* Розмелювати зерно. Д-3.

ШТАБЕЛЬ [штабел'ь] -бл'а́, ч. **1.** Ряд складених дров. *Йак понавóзит' дров, то зв'ідси аж до шко́ли штабел'а́.* Р-4. **2.** Те саме, що ЦПОК. Г-7.

ШТАК [штак] -а, ч. Брус у ткацькому верстаті, через який натягають полотно. Г-32.

ШТАЛЮГА [штал'ю́га] -и, ж. **1.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. З-24. **2.** Те саме, що КОЗЛА¹. Г-15, М-45.

ШТАЛЮГИ [штал'ю́ги] -л'у́г, *мн.* **1.** Те саме, що КОЗЕЛ¹-3. В-29. **2.** Те саме, що КОЗЛА¹. В-29, Ж-5, Л-13.

ШТАНСНА [штан'є́на] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. П-15.

ШТАНИГА [штані́га] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Г-9.

ШТАНІ [штáн'і] -ів, *мн.* Штани. Д-20.

ШТАНКА [штáнка] -и, ж. Те саме, що КАЛОША. Ц-1.

ШТАНЧИКИ [штáнчики] -ув, *мн.* Дитячі штани. К-27.

ШТЕЛЬГА [штел'га́] -і́, ж., *бот.* Різновид лози, з якої плетуть кошики. Г-4.

ШТИБИР [штї́бир] -а, ч. Те саме, що ЛЮХТА²-1. Д-38.

ШТИБНИ [штї́бни] -а, -е. **1.** Спритний, зграбний. *Ц'а д'івка он йакá шти́бни.* С-17; [штї́бніі]. *Три ра́зи напос'ада́вс'а кїнути – ни кїнув, и никїнув. Штї́бніі бу́вем.* К-56. **2.** Зручний у користуванні. *Вуз'мі то́го шти́бного за́ступа і копа́й.* С-17.

ШТИГАТИ [штї́гати] -а́ю, -а́єш, *недок.* Шкутильгати. Ш-6.

ШТИГЕНЯ [штїгє́н'а] -і, ж. Те саме, що КАЛОША. К-13, К-70, П-32, Ш-6.

ШТИКІНДИКАТИ [штик'індікати] -а́ю, -а́юш, *недок.* Те саме, що ШТИГАТИ. *Штик'індіка́є по горóді. І шо зрóбит там та́йа кривинда́?* С-17.

ШТИЛК [штїл'і́к] -а, ч. Те саме, що ШИШКА-3. Д-39.

ШТИЛЬ [штил'ь] -а, ч. Те саме, що РОЖЕН-2. К-47, Л-1.

ШТИН [штин] -у, ч. Сморід. З-46; [штин'] І-6.

ШТИР [штир] -а́, ч. **1.** Загострений металічний прут. *Штиро́м пробїв л'уд.* С-17, Г-16. **2.** Те саме, що РОЖНИ-3. К-53, М-2.

ШТИРИ [штї́ри] -ро́х, *числ.* Чотири. *Соба́ка би́жит на шти́ри но́г'і.* М-36, Г-16, С-17; [шт'ї́ри] Л-4.

ШТИРИДЕСЯТЬ [штиридєс'ат'] -т'о́х, *числ.* Сорок. С-50.

ШТИРИНАЦЯТКА [штирина́ц'атка] -и, ж. **1.** Дівчина чотирнадцяти років. С-17. **2.** Мисливська рушниця чотирнадцятого калібру. К-58.

ШТИРОГУБИЙ [штирогу́бий] -а, -е. Такий, що має заячу губу (з розрізом). Х-12.

ШТИРОЙКА [штиро́йка] -и, ж. Четвірка. *Прин'їс пїат'орку чи штиро́йку с шкóли?* С-17.

ШТИРХАВКА [шти́рхавка] -и, ж., кулін. Страва із розведеного в холодній воді борошна, звареного з молоком. Ч-6.

ШТИХ [штих] -а́, ч. **1.** Великий саморобний ніж. Ж-14. **2.** у виразі **НА ШТИХ** [на штих] незм. На довжину лопати. *На картóпл'у насїпала зе^мл'ї на штих – не^м повїн:а прихолóнути.* **ШТИХТ**

ШТИХТ [штихт] -а, ч. Дерев'яний кілочок, яким швець прибивав підошву у взутті. К-70, П-37, Ш-6.

ШТИХТА [шти́хта] -и, ж. Те саме, що ШТИХТ. В-17.

ШТИХТОК [штихтóк] -ткá, ч. Те саме, що ШТИХТ. К-70.

ШТО [што] займ. Те саме, що ШО-1, 2, 3. *І не знáйу, хто-то чи' вїїв, чи вона захвор'їела от:óго, чи' што.* С-4, К-21.

ШТОКМАНІ [штокмані́] -їв, мн. Те саме, що СТОКМАНІ. *А вже там називáйем штокмані́ – то вже ход'їт'ї, роб'їт'ї.* Є-1. *Штокмані́, бо по-штокман'с'ки говорáт' – што, што.* Г-26, П-36.

ШТОМПЕЛЬ [штóмпел'] -а, ч. Деталь у прядці – палиця, до якої кріпили прядиво під час прядіння. *Штóмпел'а стáви^ли в днішче.* Ч-6.

ШТОМПІЛЬ [штóмпил'] -а, ч. **1.** Пристосування з дроту для проколювання чого-небудь. П-48. **2.** Те саме, що КОЦІЛ. П-48; [штóмпел'] М-27.

ШТОМПЛЯХ [штóмпл'ах] -а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. В-17.

ШТО-НІБУДЬ [што-н'їбúд'] займ. Що-небудь. *Што-н'їбúд' на тої шл'уб там... там ших'їе.* М-51; [што-небу́т'] К-21; [шо-небу́т' || шо-нибу́т'] С-17.

ШТОРЦОВИЙ [шторцові́й] -а́, -е. Такий, що розташований над іншим. *Мойá рушниц'а ма́ла шторцові́ два стволі́.* П-20.

ШТОСЬ [штос'] займ. Щось. *А штос' тако́йе-о заб'їт'ї св'їн'áка, то вонé трéба билó здавáт'ї... то дас'т' [німець] зезвол'ен'їїе заб'їт'ї.* К-21; [шос'] С-17.

ШТРАПИВКА [штрапівка] -и, ж. Податок. Г-4.

ШТРАХУВКА [штраху́вка] -ї, ж. **1.** Страхування. *Ти вже получіла штраху́вку за хáту?* С-17. **2.** Те саме, що ШТРАПИВКА. С-17.

ШТРИМПАК [штримпáк] ~~ШУВЕР~~ саме, що КОЛОДКА-10. Г-38.

ШТРОМПЕЛЬ [штрóмпел'] -пл'а, ч. Те саме, що КОЦІЛ. Б-35.

ШТРУПАК [штрупа́к] -а́, ч. Те саме, що КОЛОДКА-10. С-10.

ШТРУХАНА [штруха́на] -ойї, ж. Про мисливську рушницю, ствол якої набивали порохом і шротом. О-22; [штруха́наїа] О-22.

ШТУКАР [штука́р] -а, ч. **1.** Жартівник. В-46. **2.** Бешкетник. В-46.

ШТУЛЬ [штул'] -а, ч., знев. Те саме, що ЧИКІНДА. Х-7.

ШТУНДА [штúнда] -и, ж. Сектант протестантської секти (всі н. пп.). *Ходїв в Карпїловку до штúнду на собрáн'їе, шоп за йóго помолїлис.* С-17.

ШТУР-БАБКА [штур-ба́бка] -и, ж., етн. Те саме, що ПАНАС-2, ЦЮЦІ-БАБКА. *Надойїс'ц' ужé такó прéсти та ї вже кáжимо: "Давáйте-но пограїймо штур-ба́бк'ї".* В-44.

ШТУРМА [штúрма] -и, ж. **1.** Сильний вітер з дощем і снігом. В-25. **2.** Буря, ураган. 3-6, П-15, Ш-1; [штурма́] К-70. **3.** Велика дощова хмара. Ш-6.

ШТУРМАК [штурма́к] -а́, ч. Спосіб зав'язування хустки рогами назад. В-13.

ШТУРМАЧОК [штурмáчок] -чкá, ч. Зменш. до ШТУРМАК. 3-23.

ШТУРПАК [штурпа́к] -а́, ч. Рештки зрізаного стебла кукурудзи, залишені на полі. 3-11, П-6.

ШТУЦЕР [штúцер] -а, ч. Військова гвинтівка. *Тод'ї не казали караб'їн – тіюко казали штúцер.* У-10.

ШУБАЙКА [шуба́йка] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. С-6.

ШУБАК [шуба́к] -а, ч., бот. Те саме, що ШУЛЯК-2. П-15.

ШУБИЦА [шуби́ца] -и, ж. Шуба. *Да злáпайїм козицу, да пошійїм шуби́цу.* (Народна пісня). С-17.

ШУВАРА [шувара́] -и, ж., бот. Широколиста осока; Carex L. С-50.

ШУВЕР [шúвер] -у, ж., бот. Те саме, що ШУВАРА. *Тра накосіти шúве^ру на шугу* (закопувати картоплю). С-17.

ШУГ [шу:г!] виг. Передає швидке кидання чого-небудь. В-39.

ШУГАЙ [шуга́й] -а́йа, ч. Те саме, що ШУЛЯК-2. Д-22, Я-7.

ШУГАЙКА [шуга́йка] -и, ж. Те саме, що ШУЛЯК-2. Г-4, М-7.

ШУГАЛЯ [шугал'я́а] -йї, ж. Човен. *На о́зері стоїт'м шугал'я́а.* З-2.

ШУГАТИСЯ [шуга́тис'а] -а́йус'а, -а́йес'а, недок. Гойдатися. В-2.

ШУГАШКА [шúгашка] -и, ж. Те саме, що ГОЙДАНКА. В-2, М-3.

ШУГІ [шуг'і!] виг. Те саме, що ШУГ. В-39.

ШУГА [шúга] -и, ж. Лід. З-6.

ШУДРАТИ [шудра́ти] -а, -е. 1. Кучерявий. *От на́ша гонúчка шудра́та.* С-17; [шудра́тиї]. *Наш госпóдар шудра́тиї – на горіло́йку багáтиї...* (Обжинкова пісня). Б-19, Т-5, Х-7. 2. Нерозчесаний. *Ти шудра́та жидúвочка! Ходí хоч росчишú.* С-17.

ШУДРИ [шúдри] -ив і -у, мн. Кучері. Т-5, С-17.

ШУДРОЙКИ [шудро́йкі] -ів, мн. Зменш. до ШУДРИ. *Йак шудро́йка́ми затрасé – нам горіло́йки прине^сé.* (Обжинкова пісня). Б-19.

ШУК-ШУК [шук-шук!] виг. Уживають, щоб змусити собаку шукати слід звіра. П-15, Т-11.

ШУЛАВИНЬ [шúлавин' || шúлавен'] -вн'а, ч., орн. Те саме, що ШУЛЯК-1. С-2, Ц-1.

ШУЛЕПОК [шулéпок] -нка, ч., бот. Те саме, що ШУЛЯК-2. Р-35.

ШУЛЄК [шул'ék] -а, ч., кулін. Непокришений листок капусти, зварений у борщі. З-6.

ШУЛЄКА [шул'éка] -и, ж., орн. Те саме, що ШУЛЯК-1. С-5.

ШУЛЄКАТИ [шул'éкати] -а́йу, -а́йеш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. З-9.

ШУЛУБАЙКА [шулуба́йка] -и, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. О-25.

ШУЛУБАХА [шулуба́ха] -и, ж. ~~ШУМ~~ Те саме, що ДЛУПАХ. Б-18, Р-35, С-15.

ШУЛУХА [шулуха́] -і, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. З-28, П-28.

ШУЛЬ [шул'] -а, ч., орн. Те саме, що ШУЛЯК-1. *Шул' ма́йє го́стр'ї наз'урі.* П-46, П-37.

ШУЛЬГА [шул'га́] -і, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. П-37.

ШУЛЬГАЙ [шул'га́й] -а, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. Г-21.

ШУЛЬГАН¹ [шул'га́н] -а, ч., знев. Те саме, що ЛЕВШУН. З-23, К-9, К-73, М-23.

ШУЛЬГАН² [шул'га́н] -а, ч., бот. Те саме, що ШУЛЯК-2. К-68, Р-35.

ШУЛЬГАНІСТИЙ [шул'гані́стий] -а, -е. Те саме, що ШУЛЬГАТИЙ. З-6.

ШУЛЬГАНОМ [шул'ганóм] у зн. присл. Лівою рукою. *В'ін шул'ганóм рóбит'.* К-68.

ШУЛЬГАТИЙ [шул'га́тиї] -а, -е. Такий, що все робить лівою рукою. Г-21.

ШУЛЬКІТ [шúл'к'іт] -оту, ч. Те саме, що ПІЛЬГАНЄ. П-26.

ШУЛЬКАТИ [шúл'кати] -а́йу, -а́йеш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. П-19.

ШУЛЬКОТАТЕ [шул'котáте] -чу́, -тіш, недок. Те саме, що ПІЛЬГАТИ. П-26.

ШУЛЬЦ [шул'ц] -а, ч. Стовп у стіні будівлі. Г-42, П-15.

ШУЛЯК [шул'ак] -а, ч. 1. орн. Шуліка; Milvus. *Ни мѳжу схавати курчат от шул'акá.* С-17, Г-16; [шўл'ак] Ф-3. 2. бот. Капуста, що не склалася в головку. *Ни бўде шо кришити ц'ѳго рѳку – на градци самі шул'ак'ї.* С-17; [шўл'ак] Ф-3.

ШУЛЯКОВАТИЙ [шул'аковáтиї] -а, -е. Такий, що не склався в головку (про капусту). О-32.

ШУЛЯЧИЩЕ [шул'ачищче] -а, ч., орн., згруб. Те саме, що ШУЛЯК-1. *Лиєт'їв шул'ачищче чериз Шáц'койї селіщче.* (Народна пісня). С-8.

ШУМ [шум] -у, ч. Слина з рота ~~дикого кабана.~~ 3-29.

ШУМА [шўма] -и, ж. Те саме, що ШУМ. Ч-5.

ШУНДИК [шўндик] -а, ч., бот. Те саме, що ШУЛЯК-2. В-25, П-46.

ШУНІ [шўн'ї] -у, мн. Виплетене взуття з прядива гіршого гатунку. *І сáм'ї вйазáл'ї так'їїє шўн'ї обувáл'ї, бо не булѳ в чѳму.* Р-15.

ШУПЛЯК [шупл'ак] -а, ч. 1. бот. Те саме, що ШУЛЯК-2. Н-4. 2. перен. Мисливець-невдаха. *Не охѳтн'їк, а шупл'ак.* С-62.

ШУР [шур] -а, ч. Те саме, що ОБОРОГ. Р-21.

ШУРА [шўра] -и, ж. 1. Накриття для різного реманенту. С-17. 2. Те саме, що ОБОРОГ. Л-4.

ШУРАБЕЙ [шурабей] -бйá, ч., орн. Те саме, що ВАРАБУХ. П-33, С-65.

ШУРАБ'ІХА [шурабйїха] -и, ж., орн. Те саме, що ВАРАБЛИХЄ. П-33, С-65.

ШУРБАТИ [шўрбати] -айу, -айїш, недок. Вдягати забагато одягу на когось. *Не шўрбаї так дитїну – надворї те^нплѳ.* С-17.

ШУРПАТИЙ [шурпáтиї] -а, -е. Те саме, що ШУДРАТИ-1. Р-21.

ШУРПИ [шурпї] -їв, мн. Те саме, що ШУДРИ. Р-21; [шўрпе] 3-11.

ШУРУВАТИ [шурувáти] -ўїу, -ўїєш, недок. Терти. *А гліноїу колїс' ст'їрáли... Шурувáлиє сорочкѳ гліноїу... Мїла ни булѳ.* П-37.

ШУРУХ [шурўх] -а, ч. Те саме, що ШЕРШ. П-46.

ШУРУШУН [шурушўн] -á, ч., ент. Те саме, що ШЕРШУН. 3-6.

ШУРХАВИЦЯ [шурхáвиц'á] -ї, ж. Те саме, що ШЕРШ. Т-8.

ШУСТЬ [шус'т'!] виг. Уживають для передавання швидкого бігу. *Про вѳвка промѳвка, а вѳк у хáту шус'т'.* Р-28.

ШУСТЯК [шус'т'ак] -á, ч. Те саме, що ВОСЬТЯХ-1. 3-8, Р-21, Т-5.

ШУТКА¹ [шўтка] -и, ж. ~~Щярягодинá~~
ШУТКА² [шўтка] -и, ж. Жарт. *То все нїпрáвда... то такá в їѳго шўтка...* Г-16, С-17.

ШУТКА-ШУТКА [шўтка-шўтка!] виг. Уживають для підкликання ягняти. С-56.

ШУТКУВАТИ [шуткувáти] -ўїу, -ўїєш, недок. Жартувати. *Вонїє шуткувáле і миє со'бї шуткуїємо.* Х-7. *Дáї, Бѳже, шуткувáти, абї ни хорувáти.* Ц-1.

ШУТ-ШУТ [шут-шўт!] виг. Те саме, що ШУТКА-ШУТКА. Т-5.

ШУХЛЯ¹ [шўхл'á] -ї, ж. Велика металїчна лопата із загнутими краями. *Шўхл'ѳїу дѳбре писѳк набїрáти.* С-17; [шўфл'á]. *Трах! – упáло мен'ї с'удивѳ ўгол'.* <...> *Мн'є шўфл'á з рук вїрвалас'á.* П-10.

ШУХЛЯ² [шўхл'á] -ї, ж. Те саме, що СКРИНЬКА-2. Г-34.

ШУШВАЛЬОК [шўшвал'ок] -л'ка, ч. 1. Те саме, що ШУЛЯК-2. Р-34. 2. [шушвáлок]. Худий, невисокий хлопець. *Хлѳпц'ї так'ї здѳрѳви, то ж ни так'ї, їак їá, шушвáлок, – му^ѳлу^ѳдѳн'к'ї був.* К-56.

ШУШВАРКА [шушвáрка] -и, ж., кулїн. Те саме, що СКВАРКА. В-13; [шўшварка] Ж-5, С-6.

ШУШВАРОК [шушвáрок] -рка, ч. Те саме, що СКВАРКА. В-54, Р-21,

X-10; [шўшварок] Ж-5, 3-11, Щ-1; [шўшвара́к] В-13.

ШУШКА [шўшка] -и, ж. Те саме, що КВИТКА-2. С-21.

ШУШЛЯК [шўшл'ак] -а́, ч. Те саме, що ШУЛЯК-2. С-30.

ШУШМА [шўшма́] -и́, ж. Те саме, що ДЛУПАХ. Н-16.

ЩАВЕЙ

Щ щ

ЩАВЕЙ [щчавéй] -вйу́, ч. 1. бот. Те саме, що ЩАВУХ. *Шос' муї щчавéй в стувпак'і пушóв.* С-17, X-7, Л-26; [щчивéй] Г-35; [щчавáл'] 3-25; [щчав'и́] О-2. 2. кулін. Борщ зі щавлю. *Наварила щчавл'у́.* Л-26.

ЩАВ'Є [щчавйé] -а́, с., бот. Те саме, що ЩАВУХ. В-54, П-34.

ЩАВЙОВАТИЙ [щчавйовáтий] -а, -е. Такий, що має кислуватий смак; прокислий. *Щчавйовáте молоко́.* М-49.

ЩАВЙОВИЙ [щчавйóвий] -а, -е. Зварений зі щавлю. *Щчавйóвий борщч.* Б-19, X-7; [шавйóвий] Б-40.

ЩАВЛІВ [щчавл'ів] -ова, -ове. Те саме, що ЩАВЙОВИЙ. *Щчавл'ів борщч.* Л-4.

ЩАВЛЯ [щчавл'а́] -и́, ж., бот. Те саме, що ЩАВУХ. 3-9; [щчавйá] К-2.

ЩАВУХ [щчаву́х] -а, ч., бот. Трав'яниста рослина родини гречкових, що має кислий смак; щавель; *Rumex acetosa* L. В-25, В-45, Г-23, К-13, П-15, П-21; [щчавйу́х] В-13, В-19, О-32, П-48; [щчавл'у́х] С-23; [щчаву́к] Р-30.

ЩАВУХОВИЙ [щчавухóвий] -а, -е. Те саме, що ЩАВЙОВИЙ. П-15.

ЩАВУШНИЙ [щчаву́шний] -а, -е. Те саме, що ЩАВЙОВИЙ. Р-30; [щчаву́шни]. *Варіла щчаву́шни борщч.* П-51; [щчаву́шн'и́] С-8; [щчавйу́чни] К-58.

ЩАДИТИ [щчаді́ти] -ж́, -ди́ш, недок. Бережно ставитися до чого-небудь. *Йа одéжу щча́ж́у.* О-17.

ШУ-ШУ-ШУ [шу-шу-шу!] виг. Те саме, що ШУТКА-ШУТКА. П-15.

ШЯРА ГОДИНА [ш'ара годі́на] -ойі -и, ж. Присмерк. *Поприходим такó ше не св'ітиц', а вже темну́вато. То ш'ара годі́на, ка́зали.* Л-5.

ЩЕТИНА

ЩАМКАТЬ [щчáмкат'] 3 ос. одн. щчáмкайе, док. З'їсти (про свиней). *Сві́н'а щчáмкала тéйе... йі́жу.* Л-4.

ЩАЯ [щчáйа] -і, ж. Недолік на полотні. Д-22.

ЩЕ [щче || ше || ши] част. 1. Ще. *Робóти ше ба́гáц'ко.* Г-16. *Ши вчóра прихóдила.* П-49. 2. Вже (?). *Кол'іс' так то робі́л'і, а д'іс' тóго нима́ щче.* Д-33.

ЩЕБЕНЯЧКА [щчебен'áчка] -и, ж., збір. Кусочки каменю як будівельний матеріал. О-16.

ЩЕБИТ [щчéбит] -а, ч. Верх шиферного даху. Б-19.

ЩЕДРЕЦЬ [щчедрéc'] -а́, ч., реліг. Те саме, що БАГАТУХА. *А Щчедрéc' – то пéред Нóвим рóком, то вже тра, шоб ба́гато бул'ó страв.* Б-19, Ч-6; [шчодрéc'] X-10.

ЩЕДРИК [щчéдрик] -а, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. К-9.

ЩЕДРИК-БЕДРИК [щчéдрик-бéдрик] -а -а, ч., ент. Те саме, що БЕДРИК. К-28; [шчéдрик-пéдрик] Л-7.

ЩЕДРУХА [щчедру́ха] -и́, ж., реліг. 1. Щедрий вечір (вечір перед старим Новим роком – 13 січня). *На Шче"дру́ху за́вше ході́ли д'іти щче"дру́вати.* С-17, Д-21; [шчидру́ха] 3-23; [шчодру́ха] М-49, С-2, С-17; [шчудру́ха] Б-22. 2. Пісня-щедрівка. О-16, Щ-1; [шчодру́ха]. *Ба́бі стувáли шчодру́ху.* Л-26.

ЩЕНУЧОК [шччену́чок] -чка́, ч. Щеня. Х-4.

ЩЕНЮК [шччен'у́к] -а́, ч. 1. фаун. Те саме, що ЩЕНУЧОК. Д-16; [шчин'у́к]

В-54, М-16, М-17, Н-16, Р-5. **2.** *перен.* Мала дитина. Т-7.

ЩЕНЯ [шче^н'н'á] -áти, с. **1.** *фаун.* Маля собаки (у багатьох н. пп.). **2.** *перен.* Те саме, що ЩЕНЮК-2. *Пишчїт' дитїна йак шче^н'н'á.* П-15.

ЩЕНЬКЕ [шчѐн'ке] -а, с. Те саме, що ЩЕНУЧОК. М-40.

ЩЕРБЕЦЬ [шче^н'рбѐц'] -рбц'у, ч., *бот.* Чебрець; *Thymus serpyllum* L. 3-6; [шчибирѐц] О-17; [шчибрѐц'] С-15; [чербѐц'] П-6.

ЩЕРИЦЬ [шчѐриц'] -рц'у, ч. Неродючий ґрунт, у якому переважає білий пісок. *Так'ї шчѐриц'... А тїко спѐка – вс'о горїт'.* 3-1.

ЩЕТИНА [шчетїна] -и, *ж.* ~~ЩЕТИНА~~ на вовкові. Л-11; [шчот'їна] М-36. **2.** Волосяний покрив на обличчі чоловіків. С-17.

ЩЄКНУТИ [шч'ѐкнути] -у, -неш, *док.* Задзвенїти, брязнути. *Шч'ѐкнуло, бр'ѐзнуло за силóm – ої то йїде Сїрг'їкó коникóm.* (Весільна пісня). П-37.

ЩИБИРЕЦЬ [шчибирѐц'] -рц'á, ч., *бот.* Те саме, що ЩЕРБЕЦЬ. 3-7, П-21.

ЩИБИТОК [шчибитóк] -ткá, ч. Місце, де сходяться схили солом'яної покрівлі. 3-11.

ЩИВИСТИЙ [шчивїстїй] -а, -е. Те саме, що ЩАВЙОВАТИЙ. *Шчивїсте молоко.* О-17.

ЩИКА [шчикá] -ї, *ж.* Частина приклада рушницї, до якої мисливець прикладає щоку, цілячись у звіра. А-2; [шчокá] Г-38, Н-13, П-26, С-6, Х-4.

ЩИКАВКА [шчикáвка] -и, *ж.* Те саме, що КАВКА. *То шчикáвка, йак дитїна шчїкаїе.* Д-3.

ЩИКАТИ [шчикáти] 3 *ос. одн.* шчикáїе, *недок.* **1.** Ікати. Д-3. **2.** Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Х-10.

ЩИКІТУРИТИ [шчик'їтúрити] -ру, -риш, *недок.* Штукатурити. П-15.

ЩИКОЛОТ [шчїколот] -а, ч., *анат.* Те саме, що ЧИКОЛОДОК-1. С-17.

ЩИКОТАТИ [шчикотáти || шчикутáти] -чу́, -тїш, *недок.* Те саме, що ПЛЪГАТИ. Б-46, К-1, С-55, Ч-12; [шч'їкутáти] К-68, Л-23; [шчокотáти] Т-9; [шчукотáти] Д-22.

ЩИННИЙ [шчїн:иї] -а, -е. Про вовчицю, яка носить плід. У-4.

ЩИПАНКА [шчїпанка] -и, *ж., бот.* Те саме, що СТЕПИР'Є. Г-16, Д-8.

ЩИР [шчир] -а, ч., *бот.* Те саме, що ПАВУТА-2. М-48.

ЩИРАК¹ [шчирáк] -á, ч., *мед.* Чиряк. Б-19; [шчир'áк] Р-35.

ЩИРАК² [шчирáк] -á, ч., *їхт.* Дрібна річкова риба родини коропових; піскар; *Gobio gobio* L. 3-20.

ЩИРЕЦЬ [шчїрец'] -рц'у, ч. Вимитий грубий озерний пісок. 3-14.

ЩИРО [шчїро] *присл.* Добросовісно, старанно. *Ну ї ме так, знáйте, йїм шч'їро жне... Вїж'али.* О-26.

ЩИРОБУР [шчиробúр] -бóру, ч., *бот.* Невелика сивувата трава без стебел, яку дуже погано косити (?). *С'їно вїсушиє швид'тко – сам же шчиробúр.* С-17.

ЩИРЯВКА [шчїр'авка] -и, *ж.* Те саме, що ЩИРАК¹. Р-21.

ЩИТ [шчит] *шчóту, ч., збір.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. *Соснóвого шчóту нагрибу́ на йáму* (закопаної картоплї). О-16; [шч'їт] Н-2; [шчот] О-16.

ЩИТАЙ [шчитáї] *вст. сл.* Вважай. *То спал'їл'и отó, шчитáї, по'ло'вїна тудá селá.* Б-29.

ЩИТАТИ [шчитáти] -áйу, -áйш, *недок.* Рахувати, лічити. *Сидїт и коп'їк'ї шчитáїе.* Г-16, К-6, С-17, П-15.

ЩИТИЛІ [шчитїл'ї] -їв, *мн.* Те саме, що ГАЛИЦЯ. Г-42.

ЩИТИНА [шчитїна] -и, *ж.* **1.** Коротка цупка шерсть на дикому кабанові. Б-19; [шчотина] -ї, *ж., збір.* Ш-6. **2.** Те

саме, що ГАЛИЦЯ. Д-38, С-7; [шчитина́] -і, ж., збір. В-17; [шчетина́] К-13.

ЩИТИНЯ [шчитін'а] -і, ж. 1. Те саме, що ЩИТИНА-1. Б-24, П-28. 2. Те саме, що ГАЛИЦЯ. З-25.

ЩИТНЯК [шчит'н'ак] -а́, ч., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. О-9.

ЩІННИЙ [шч'ін:ий] -а, -е. Сучка, яка носить плід. *Сучка шч'ін:а*. Г-15, Н-16.

ЩІПАНКА [шч'іпанка] -и, ж., кулін. Страва з рваного тіста, звареного в молоці чи воді. К-24.

ЩІПКА¹ [шч'іпка] -и, ж. Прищеплене фруктове дерево; щеп. З-6, П-15, С-56.

ЩІПКА² [шч'іпка] -и, ж. Те саме, що РОСКАРАЧКА. М-40.

ЩІПКА³ [шч'іпка] -и, ж. Кількість чого-небудь сипкого, взятого пучками пальців. *Сóли шч'іпк'і воз'му*. Х-10.

ЩІПКИ [шч'іпк'і] -ів, мн. Те саме, що ~~ЩІПКИ~~. П-15.

ЩІПЦИ [шч'іпци] -ив, мн. Те саме, що РОСКАРАЧКА. М-36, Ч-5.

ЩІЧКА [шч'ічка] -и, ж. Те саме, що ЩИКА. Р-2.

ЩОДРИК [шчóдрик] -а, ч., обряд. 1. Те саме, що ЩЕДРУХА-1. Г-40, Т-14. 2. Учасник обряду, який виконують перед старим Новим роком; щедрувальник. *Вже хóд'ат' шчóдрики*. Л-26. 3. Те саме, що ЩЕДРУХА-2. *Хóчемо вам шчóдрики спивáти*. О-2.

ЩОДРУГИЙ [шчодру́гий] -а, -е. Такий, що через одного. *Прийіжáв кс'онз з Словáтич шчодру́га нед'іл'а, шчотрét'а*. Я-1.

ЩО Й НУ [шчо ї ну] част. підсил. Виражає вищий ступінь оцінювання. *И холодо́к и так'ї́ був до́бри – шчо ї ну*. С-48.

ЩОКА [шчокá] -і, ж. 1. Те саме, що ЩИКА. Г-38, С-53, Х-4. 2. Частина капкана у вигляді дужки, яка хапає звіра за ногу. Л-5, О-22.

ЩОКАТИ [шчóкати] -айу, -айеш, недок. 1. Вимовляти займенник і спо-

лучник *що* як [шчо]. *Ми шчóкайемо, а вона́ н'е*. С-48. 2. [шóкати]. *Часто запитувати [шо?]. Те дит'а ц'їли ден' тонó шóкайе*. С-17.

ЩОКЛИЙ [шчóклиї] -а, -е. Те саме, що ВИКАПАНИЙ. *То в́же така́ Зо́сичка шчóкла*. Т-5.

ЩОКОВА СТОРОНА [шчокова́ сторона́] -о́йі -і, ж. Те саме, що ЩИКА. Ч-2.

ЩОКОТАТИ [шчоко́тати] -чу́, -чиш, недок. Те саме, що ГІЛЬГАТИ. Т-9.

ЩОЛОК [шчóлок] *шчу́лку, ч.* 1. Приготовлений з попелу розчин для прання білизни. *То'д'і робі́ли шчóлок с по́пелу. Поста́вити це́брика, насі́пати по́пшу, тод'і лі́ти тудá кін'ін'*. Б-19. 2. кулін. Узвар із сухофруктів. *Шчóлок з грушо́к*. Д-32, Г-26. *Мо́же шчу́лку да́ти вам?* С-48.

ЩО-НІБУТЬ [шчо-н'ібу́т'] ^{щупля} _{зійм.} Що-небудь. *Приві́к жі́т'і тако́, коб'н шчен'... по:шчén'зуват'і шчо-н'ібу́т' тако́йе*. П-10.

ЩОПОТОК [шчопо́ток] -ткá, ч. Те саме, що ЩІПКА³. *К'ін' шчопото́к со́ли в йу́шку*. С-17.

ЩОРУОК [шчоруо́к] присл. Щорічно. *На Петра́ і Павла́ шчоруо́к в нас вес', зна́чит, о, в'ел'к'і прáзник*. Д-33.

ЩОТИНА [шчотина́] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. В-17.

ЩОТИННЄ [шчотін'н'є] -а, с., збір. Те саме, що ЩИТИНА-1. Д-7, З-2; [шчут'ін'а] Р-5.

ЩОТИНЬ [шчотін'н'] -і, ж. 1. Те саме, що ЩИТИНА-1. Б-14, Б-29, С-65; [шчутін'н'] С-21. 2. Те саме, що ЦЕТИНА. С-21. 3. Те саме, що ГАЛИЦЯ. З-6.

ЩОТРЕТІЙ [шчотрét'її] -а, -е. Через два рази на третій. *Прийіжáв кс'онз з Словáтич шчодру́га нед'іл'а, шчотрét'а*. Я-1.

ЩОЧКА [шчóчка] -и, ж. Те саме, що ЩИКА. К-58.

ЩОЧНИК [шчóчн'ік] -а, ч. Те саме, що **ЩИКА**. Б-14, П-53.

ЩУДРУВНЕ [шчудрувнэ] у зн. ім., -óго, с. Подарунок хресних батьків своїм хрещеникам на Новий рік. К-28.

ЩУПАК [шчупáк || шч'упáк] -á, ч., іхт. Самець щуки; *Esox lucius* L. На сами́'а ка́жут' шч'упáк. П-51, П-37, С-17.

ЩУПАТИ [шч'упати] -айу, -айиш, недок. Перевіряти, чи буде курка сьогодні нестися. *Мик'ітка зра́нку шч'упа́йе куре́ї, йака́ знесе́:а*. С-17.

ЩУПАЧОК¹ [шчупачóк] -чка́, ч., іхт. Зменш. до **ЩУПАК**. В са́жовку запусти́в шчупачку́. С-17.

ЩУПАЧОК² [шчупачóк] -чка́, ч. Те саме, що **ЩПКА**³. *Шчупачóк – то йак шч'іпну́ти раз мукі́*. М-23.

ЩУПЛИЙ [шч'уплий] -а, -е. Худий, невисокого росту. Б-8, Б-46; [шч'упли]. *Так'е шч'упле, а так'е жи́лувате*. С-17.

ЩУПЛЯ [шчупл'á] -áти, с., іхт. Маленька щука. *Ка́жут' но́жик'и́, е: ~~ЩУПОТА~~ ~~чи́ маленьк'і шчупл'áта~~*, о. Б-29.

ЩУПОТА [шчупотá] -и, ж., збір. Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. З-30; [шчупутá] М-17.

ЩУПОТИНЬ [шчупотін'] -і, ж., збір. Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. Ш-6.

ЩУР [шчур] -á, ч., фаун. **1.** Ссавець родини мишоподібних з довгим лускатим хвостом; *Rattus* (всі н. пп.). **2.** Те саме, що **КОЖАН**. В-4.

ЩУРАК [шчура́к] -á, ч., фаун. **1.** Те саме, що **ЩУР**-1. П-37. **2.** перен. Худе поросля. *А от топ'ірко поста́вила в дру́гому хлив'і дво́йе ше такі́х шчурак'ів*. М-23.

ЩУРАКА [шчура́ка] -и, ч., фаун., зруб. Те саме, що **ЩУР**-1. П-37.

ЩУРИК [шчу́рик] -а, ч. Те саме, що **КАЖАН**¹. С-1.

ЩУРИТИСА [шчу́ритиса] -руса, -риса, недок. Мружитися від світла. С-17; [шчу́ритис'а] С-25.

ЩУРНИЦЯ [шчурніц'а] -і, ж. Пастка для лову щура. Д-5.

ЩУТЕНЬ [шчутé'н'] -а, ж., збір. Те саме, що **ГАЛИЦЯ**. С-56.

ЩУЧА [шчу́ча] -и, ж., дит. Сало. Щ-1.

ЩУЧКА [шчу́чка] -и, ж. **ЩУЧКА** Невелика щука; *Esox lucius* L. (у багатьох н. пп.). **2.** Недолік полотна через зламаний зубець берда. Ш-6.

Ю ю

ЮБИВИЙ [йубівий] -а, -е. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. С-65.

ЮДА [йуда] -и, ч. 1. Погана людина. *Йе л'уди, а йе йуди*. С-17. 2. Те саме, що ПУД'ЮДНИК. М-19.

ЮДИТИ [йудити] -зу, -диш, *недок*. Те саме, що ПУДБУХТОРИТИ. М-19.

ЮЗОМ [йюзом] *присл.* Плазом, униз обличчям. *Спотикнўвса ди ї йюзом об цёмент... Кров з носа йушит*. С-17.

ЮЛИЙКА [йулійка] -и, ж., *пестл.* 1. Вуличка між будівлями. Д-11. 2. Зібрання молоді надворі для співу і танців. *Ої те, молодёце молодёйка, чоѓо те не вёйдиеш на йулійку ї ни заспиваїиш роѓуліеїку?* Д-11.

ЮН [йун] -а, ч., *іхт.* Те саме, що ВОЮН. 3-8.

ЮНЮК [йун'ук] -а, ч., *фаун.* Ягня. С-27.

ЮРА [йура] -і, ч. 1. Те саме, що ЛАЯ-1. 3-16, К-27. 2. Те саме, що ЛАЯ-2. 3-16, К-27; [йура] К-6.

ЮРАНСЬКИЙ [йуранс'кий] -а, -е. Такий, що стосується Дня святого Юрія. *Йуранс'ка роса вона пособл'аїе*. П-15.

ЮРАТИС [йурагис] 3 *ос. одн.* йураца; *недок.* Паруватися (про звірів). *Вовк'ї йураца:а*. К-27; [йурагис] К-27.

ЮРЖАВИЙ [йуржавий] -а, -е. Такий, що має плями, подібні до іржі. *Наша бул'ба йуржава*. Л-4; [г'іржави] С-17.

ЮРИЯ [йурійа] *незм., реліг.* День святого Юрія (6 травня). С-17; [Йурійа] Г-16, С-17; [Йуріе] У-12.

ЮРІК [йур'ік] -а, ч. 1. Варіант чоловічого імені Юрій (у деяких н. пп.). 2. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Д-6.

ЮРКІЙ [йурк'ій] -а, -е. Вертлявий (про дитину). С-13.

ЮРКО [йурко] -а, ч. 1. Варіант імені Юрій (у багатьох н. пп.). 2. [йурко] -а, ч., *реліг.* Те саме, що ЮРИЯ. *На Йурка*

маїе схуватис' в трав'ї курка. І-5. 3. Те саме, що ЮРОК-2. П-37. 4. *ент.* Те саме, що БЕДРИК. Д-6.

ЮРОК [йурок] -рка, ч. 1. Пристосування з товстої гілки, за допомогою якого в'язали перевесла на снопах. *Берé йурка і їде в по́ле*. С-17. 2. Пристосування з порожнистої гілки для підтримування нитки, коли звивають мотки в клубок. П-15. 3. *кулін., обряд.* Невелика обрядова пампушка. *На Йур'іа йурк'ї нек'ут і ма́ком посипа́ют', і нисут' в жі́то, чи схава́йц'а*. П-50.

ЮСТРО [йўстро] -а, с. Те саме, що ЛЮСТРО. К-70, С-17.

ЮХА [йўха] -и, ж. 1. *кулін.* Перша страва з риби; рибна юшка С-8; [йўха]. *Йўха рибна*. П-15. 2. *кулін.* Компот зі сухофруктів. П-32. 3. *кулін.* Незахололий жир, топлений зі свинячого сала. Г-15. 4. Рідка їжа для свиней, приготовлена з картоплі та борошна. Р-19. 5. Кров з носа. *Дам, то йўхойу вмієс'а*. Н-14, В-29, М-49, Ф-1. 6. Сечовина свиней, зібрана у спеціально викопану яму. В-13, К-9.

ЮХОВЕЦЬ [йўховец'] -вца, ч. Член секти свідків Єгови. *Йўхóвци в нас йе, а ми правосла́вни*. Г-26.

ЮХТ [йўхт] -а, ч. Невеличка заглибина збоку печі, куди кладуть сірники. Г-34.

ЮЦ [йўц] -а, ч., *анат.* Шлунок свині, який використовують для виготовлення сальтисона. *Ше по́трох'ї ле"жам, не" ма́йу часу нач'у"ніти йўца*. Г-16.

ЮШИНТИ [йушиніти] 3 *ос. одн.* йушиніт', *недок.* Те саме, що ЮШИТИ. *Кров йушиніт'*. Ж-14.

ЮШИТИ [йушіти] 3 *ос. одн.* йушіт і йушіт', *недок.* Текти, литися (про кров із носа). *Ни рас придé, шо кров з носа йуши́т*. С-17. 3 *носа йўшка йуши́т'*. М-9, Б-14, О-13, С-64; [йўшити] Р-29.

ЮШКА [йўшка] -и і -і, ж. 1. *кулін.* Суп картопляний або рибний (у багатьох н. пп.). *Йўшка – то зу́па на*

ЮШНИК

мулуц'і с картóпл'ами і пасóл'у́у. Г-35, Т-9. **2.** Те саме, що ЮХА-5. *Йак дам, то йушко́у вмі́йіса.* П-18, В-32, М-34, О-13, Т-2, Ф-4. **3.** ку́лін. Незахололий жир, топлений зі свинячого сала. В-3, К-27, О-9. **4.** Те саме, що ТИК². Л-26, М-48. **5.** ку́лін. Узвар зі сухофруктів.

ЮШНИК

Грушки́е, сливки́е залива́ли водо́у, кло́ч:ем накрива́ли і так вари́ли йу́шку. С-50, В-13, С-60, Ч-5.

ЮШНИК [йушнік] -а́, ч., ку́лін. **1.** Борщ зі свинячої крові. С-25. **2.** Те саме, що ХОЛОДНИЦА. К-2.

Я я

ЯБКО [й'абко] -а, с., дит. Те саме, що ЯБЛИКО. М-7; [й'апко]. *Йіли коліс'і й'апка дік'йі.* В-7.

ЯБЛИКО [й'абліко] -а, с., бот. Плід яблуні – яблуко. *З'ара зимови й'абліка ше тв'єрди.* С-17, Г-16, К-20.

ЯБЛИНЯ [й'аблін'а] -і, ж., бот. Яблуня; *Malus sylvestris* Mill. Г-16, К-20, С-17.

ЯБЛУЧКО [й'аблужко] -а, с. 1. бот. Маленьке яблуко (у багатьох н. пп.). 2. анат. Колінна чашка. Г-34.

ЯБЛЬО [й'абл'о] -а, с., дит. Те саме, що ЯБКО. С-17.

ЯВКАТИ [й'авкати] 3 ос. одн. й'авкаїе, недок. Те саме, що ТЯВКАТИ. С-2, С-58.

ЯВО [й'аво] присл. Те саме, що ТУТА. *С'ад'те й'аво – д'обре б'уде.* В-54, В-2, П-24.

ЯВУР [й'авур] -вора, ч. 1. бот. Явір; *Acer pseudoplatanus* (у багатьох н. пп. східної частини дослідженої території); [й'авор || й'авир || й'ав'ір] (центр і захід). 2. етн. Дитяча гра, при якій учасники попарно бралися за руки, а під ними проходили діти і приказували: “*Й'авур, й'аворови л'уде...*”. С-17.

ЯВЧАТИ [й'авч'ати] 3 ос. одн. й'авч'іт', недок. Те саме, що ТЯВКАТИ. М-40.

ЯГІДКА [й'аг'ідка || й'аготка || й'агутка] -и і -і, ж. 1. бот. Невелика ягода (здебільшого чорниця) (у багатьох н. пп.). 2. анат. Пучка пальця. П-15, К-70.

ЯГІДНИК [й'аг'ідник] -а, ч. Місце, де ростуть чорниця. М-48; [й'агоднік] -а, ч. Л-11, Х-7, О-2; [й'агуднік] С-17.

ЯГЛІ [й'аглі] незм., мн., вж. лише у виразі **НАВАРИТИ ЯГЛІ** [наваріти й'аглі]. Нічого не приготувати з їжі. *Наваріла й'аглі ди ї сп'ати гол'одни л'аглі.* С-17.

ЯГЛІТИ [й'агліти] 3 ос. одн. й'агліт', недок. Те саме, що ТЯВКАТИ. Р-13, С-19.

ЯГЛИЦА [й'агліца] -и, ж., збір. Те саме, що ГАЛИЦЯ. Л-4, С-49, Я-6.

ЯГЛИЧКА [й'аглічка] -и, ж. Дерев'яна голка для в'язання рибальської сіті. Д-8.

ЯГЛІЦЯ [й'агліц'а] -і, ж., фаун. Те саме, що ЯГЛИЧКА. З-6.

ЯГНЯТО [й'агн'ато] -а, с., фаун. Те саме, що ЮНЮК. О-33; [й'агн'это] П-32.

ЯГОДА [й'агода] -и, ж., перев. в мн. ЯГОДИ [й'агоди] й'агуд^м. 1. бот. Чорниця (кущ і плоди). *Прине'сі й'агуд^м да насущі, то б'уде на пирог'і.* С-17; [й'агуда] П-53 (і в багатьох н. пп.); [й'агуда] П-53. 2. бот. Плід суниці. Ж-11. 3. бот. Плід черешні. *Л'із' на д'єриво по й'агоди.* В-1, Б-35, С-1. 4. анат. Те саме, що ЯГІДКА-2. Ш-6. *Й'агуду вр'ізав.* П-53, Г-26.

ЯГОДОК ГУРБ [й'агодок гурб] незм. Те саме, що ЯГІДНИК. Т-2.

ЯГУДНИК [й'агуднік] -а, ч. 1. Те саме, що ЯГІДНИК. П-15, С-17. 2. бот. Стебла чорниць. П-15.

ЯГРУСТ [й'агруст] -а, ч., бот. Агрис; *Grossularia reclinata* (L.) Mill. З-11.

ЯДЕРЦЕ [й'адерце] -ц'а, с., бот. Те саме, що КАМИНЕЦ-2. С-15.

ЯДИРЦЕТКО [й'адирц'єтко] -а, с., бот. Зменш. до ЯДЕРЦЕ. Б-19.

ЯДКИЙ [й'адкії] -а, -е. Такий, що одразу вбиває звіра (про мисливську рушницю). *Й'адка рушниц'а д'обра до заб'ойу.* К-58. *Й'адкоїе ружіо д'оброїе.* Ч-5.

ЯДНИЙ [й'аднії] -ого, числ. Один. Х-1.

ЯДНОЯ [ядно́я] -о́йї, у зн. займ. Одна. *В й'адно́йї ж'інк'і чолов'ік д'обре в'єп'ів...* Х-1.

ЯДОВИТИЙ [й'адовітиї] -а, -е. 1. Гострий (про ножа, сокиру). *Й'адовіта сок'іра, бо острій д'обрий.* П-46. 2. Те саме, що ЯДКИЙ. *Мой'а рушниц'а д'обрайа, й'адовітайа.* Ж-6. 3. Те саме, що ЗАВЗЯТИЙ. С-19.

ЯДРИНИЙ [й'адринії] -а, -е і -а́йа, -е́йе. Про зернові, у яких великі зерна; урожайний. *Пр'осо б'уде й'адрин'е.* С-15, П-15. *Було й'адрин'е́е ж'іто.* С-5.

ЯДРО

ЯДРО [й'адрó] -а́, с., бот. 1. Те саме, що КАМИНЕЦЬ-2. *Й'адрó з в'ишн'ї*. В-13, В-17, Г-26, К-70, П-15; [й'адрó] П-36. 2. Насінина соняшника, гарбуза. *Й'адрá слонéчничкови, й'адрá д'їн'ї*. Д-33, Щ-1; [й'едрó] Щ-1.

ЯДУХА [й'адуха] -і, ж., мед. Астма. Г-32, К-7, С-17.

ЯДУХИ [й'адухи^е] -ів, мн., мед. Те саме, що ЯДУХА. П-37.

ЯДУХЛИВИЙ [й'адухливиї] -а, -е. Такий, що хворіє астмою. М-19.

ЯДУШНИ [й'адушни] -а, -е. Те саме, що ЯДУХЛИВИЙ. *Й'еїї й'адуха душит, вона́ давнó й'адушна*. С-17.

ЯЄ [й'айе́] -а, с. Те саме, що ЯІЧКО. *Б'їем, чийé й'айе́ моцн'їше*. Р-30.

ЯЄШНИЦЯ [й'айе́шниц'а] -і, ж., куліп. Яечня. З-11; [й'айе́шниц'а] Д-38.

ЯЖИНА [й'ажина] -и, ж., бот. 1. Стебла ожини; *Rubus caesius* L. М-49, К-2, Л-26, М-48; [й'ажини] -їн, мн. М-49. 2. Ягоди цієї рослини. К-2, Л-26, М-49; [й'ажини]. *Й'ажини ї малїни й'ес'т'а – хóд'ат' бир'ут'*. М-49.

ЯЖИННИК [й'ажин:ик] -а, ч., бот. Зарості ожини. М-49, Л-26.

ЯЗДА [й'азда] виг. Геть. *Ану́ мин'ї й'азда с х'ату!* Ч-6.

ЯЗЕЧНИЦЯ [й'азе́чниц'а] -і, ж., знев. Те саме, що ЯЗИКАХА. В-22.

ЯЗИКАХА [й'азика́ха] -и, ж., знев. 1. Жінка-базика. Щ-1. 2. Обманниця. К-64.

ЯЗИКУЛЯ [й'азик'ул'а] -і, ж., знев. Те саме, що ЯЗИКАХА-1. П-15.

ЯЗИЧОК [й'азичóк || й'азичóк] -чка і -чка, ч. 1. анат., пестл. Язик. *Так'ї маїстер – й'ак стар'айец':а шос' робїти, то нат' свóго й'азичка́ висолóпл'уйе*. С-17. 2. анат. Малий язик у ротовій порожнині людини (у багатьох н. пп.). 3. перен. Дошкульні слова. *О! вона́ до й'азичка́ дóбра!..* С-17. 4. Деталь у взутті під шнурівками (у багатьох н. пп.). 5. Гачечок, на який чіпляють приманку в пастці. М-49, П-15; [й'азичóк] Р-29. 6. Пристрій у ткацькому верстаті, який

ЯКИЙ

затримує зворотний рух навою. О-26, Ч-6. 7. [й'азичóк]. Курок мисливської рушниці. Ж-9, К-4, М-49, П-26, С-53.

ЯЗИКАЧ [й'азика́ч] -а, ч., знев. Той, хто розпускає плітки. С-40.

Я ЗНАЮ [й'а зна́ю?]. Уживають у запереченні. [Тоболі більші за Червища?] *Й'а зна́ю, чи б'їл'ше, чи н'е?* Т-5.

ЯІР [й'айір] -у, ч., бот. Те саме, що ЛАПАХА. С-59.

ЯІЧКО [й'айичкó] -а́, с. Яйце (переважно куряче). *Зрóбл'ат дерев'яни жолобе́ц', й'айичкó клáл'ї і ст'укне. Й'ак у моїе́ ст'укне, то од менé забере́*. С-48, О-2.

ЯЙКО [й'айко] -а, с. 1. пестл. Яйце. В-45, К-20. 2. перен., реліг. Великдень. *Вже ни до Кут'ї, ано́ до Й'айка*. К-20.

ЯЙНО [й'айно́] -а́, с., згруб. Велике яйце. Д-18, С-17.

ЯЙЦЯ [й'айц'а] -е́ц', мн. 1. Яйця птахів (у більшості н. пп.); [й'айца] -е́ц, мн. (східна частина). 2. Блочки в ткацькому верстаті, по яких рухаються шнури, прив'язані до верхніх рейок начиння. З-6. 3. анат. Чоловічі статеві органи (всі н. пп.).

ЯК¹ [й'ак] спол. 1. Як. *Ти дурні, й'ак тої бар'ан*. К-20. 2. Якби. *То ним'айе німиру – одне́ другóго, й'ак мугло́, то втупіло*. Л-4.

ЯК² [й'ак] присл. Яким чином. *Й'ак ти с'удá дой'хав?* С-17.

ЯКБИ [й'агбі] част. Якраз; саме там. *Центр селá – то й'агбі́ старé селó*. Б-28.

ЯК БОГА КОХА [й'ак Бóга кóха] виг. Те саме, що ЙІ-БОГУ. О-27.

ЯКИЙ [й'акїї] займ. 1. пит. Який. *Жит'н'ого́ чи пишнїшого́ – й'акóго хл'їба л'убиш?* Ж-14; [й'ак'ї]. *Погубїла д'н'ї... Й'ак'ї с'од'н'ї ден'?* С-17. 2. неозн. Якийсь. *Бáт'кова [х'ата] там, там булá дáл'її – то й'акїх п'їдис'ат мéтро*. З-38. *І тут й'акá пел'ушкy причїпїят на гóловy [молодїй]*. С-28. 3. неозн. Деякі; дехто. *Й'ак'ї кáжут' так, др'уг'ї так*. Р-2. 4. неозн. Казна-який. *Й'ак пóле йе, то хáї вона́ й'акá, то зáмуш п'їде*. Б-19.

ЯКИЙЖЕСЬ

ЯКИЙЖЕСЬ [йакійжес'] займ. Те саме, що ЯКИЙ-ТО. *І перед йакімжес' прázником ми пошлі.* П-21.

ЯКИЙСЬ-ТО [йакійс'-то] займ. Те саме, що ЯКИЙ-ТО. *Було йакійс' ч'ес, мусит', р'ок україїнс'кої [школи], дес' з Гал'цїий був научіц'ел' йакійс'-то.* Г-22.

ЯКИЙСЯ [йакійс'а] займ. Якийсь. *Йакійс'а хлòниц' казав.* К-58, Д-33, С-59; [йак'їс'а]. *То потòм йак'їс'а там тóму понрáвивс'а.* Б-25. *Дивітес'а, шо в Хартин'учки' на кóминови вісит' йакóйес'...* П-36.

ЯКИЙ-ТО [йакій-то] займ. Якийсь. *Погібел' йакá-то на зв'ірину.* Б-34, Х-11; [йак'ї-то] К-26.

ЯКИХ [йакіх] част. 1. Лише, тільки. *Тут було вс'òго йакіх с'емдис'ат три іл'ї с'емдис'ат с'ем домòв.* О-32. 2. [йак'їх]. Приблизно стільки. *Було два клáси по йак'їх трїцїит' чолов'їк.* Л-23.

ЯКІ [йак'ї] оказ. Добрі ще. *Вже йáгоди нийák'ї. – Йák'ї... ше йák'ї... С-17.*

ЯКІ-ТАКІ [йак'ї-так'ї] займ. Який-небудь. *А вже клун'а була новáйа, ну і хл'їв йак'ї-так'ї був.* М-20.

ЯКЛО [йаклò] -á, с., анат. Те саме, що ИКЛО. *Йéкла, а одне йаклò.* Р-5.

ЯКОВ [йáков || йáкув] -ова, ч. 1. Власне чоловіче ім'я (всі н. пп.). 2. орн. Те саме, що БОЦІОН¹. *Скажі: "Йак там, йáкове?", і в'їн поверне гóлову.* П-22.

ЯКРО [йакрò] -а, с., анат. Литка ноги. *Веліке йакрò на ноз'ї.* П-15.

ЯК ТО [йак то?] встав. сл. Уживають, пригадуючи потрібну назву. *Тра до годéжи клáсти... ц'ейевò... йак то?.. нафтал'їн.* С-17.

ЯК ТОЙ КАЗАВ [йак тої казав] встав. сл. Конструкція, яка ні на кого конкретно не вказує. *В тóму клуби, йак тої казав, йак в бардаку йакóму.* Л-4. *Йак тáйа казала, ни живу', а мучуса.* С-17.

ЯКУРАТ [йакурáт] присл. Саме так, саме стільки. *Йакурáт там дес' Буг^x стамтіл' похòдит'.* К-45.

ЯЛОВЧИХА

ЯК-ЯК [йак-йак?] присл. Як? *Йак-йак ти казав?* Г-16, С-17.

ЯЛЕНКА [йалénка] -и, ж. 1. бот. Зменш. до ЯЛИНА (у багатьох н. пп. півночі Волинської області). 2. обряд. Укріплене на новозведених кроквах деревце як знак, що хата збудована. С-56.

ЯЛИНА [йалина] -ї, ж. 1. бот. Ялина як одне дерево; *Picea abies* (L.) Karsten. П-15; [йалина] -и, ж. Г-16, С-17, К-20. 2. збір. Місце, де ростуть ялини. С-5.

ЯЛОВЕЦЬ [йаловец'] -вц'у, ч. 1. бот. Вічнозелений чагарник родини кипарисових; ялівець; *Juniperus communis* L. С-18; [йалóвиц'] П-46. 2. Те саме, що ЯЛИНА-2. *Йаловец' – то йаловїї л'їс, йалїни.* Д-21.

ЯЛОВИЙ¹ [йáловиї] -а, -е. 1. фаун. Корова, яка ще ні разу не отелювалася. М-45. 2. фаун. Корова, яка цього року не має теляти. *Йáлова корóва ше дóйц'а.* Г-16, Д-18, С-17. 3. перен., знев. Бездітні чоловік чи жінка. С-17. 4. Поле, нічим не засіяне цього року. *Тримав йáлове пòле.* Ж-6; [йаловїї]. *Кáжут пол'їток áл'бо йáлове пòле.* О-17. 5. Те саме, що ЛИКОВАТИЙ. *Йáлове мн'есо.* П-26.

ЯЛОВИЙ² [йáловиї] -á, -é. Такий, що стосується ялини. *Йáловїї л'їс – то йалїни.* Д-21; [йáловиї]. *Йáлова скрін'ка.* П-15.

ЯЛОВИЦЯ [йаловїц'а] -ї, ж., фаун. Те саме, що ЯЛОВИЙ¹-2. С-2; [йáловиц'а] Г-4; [йáловица] В-29; [йáлов'їца] С-60.

ЯЛОВІТИ [йáлов'їти] 3 ос. одн. йалов'їє, недок. Бути без теляти (про корову). *Нáша корóва йалов'їє.* П-41, К-6; [йáлов'їт']. *Мойá корóва йáлов'їт'.* 3-6.

ЯЛОВКА [йáловка || йáлувка] -ї і -и, ж., фаун. 1. Телиця 2–3-х років, яка ще не мала теляти. *Корóву продали, а гостáла з йáловкоу.* С-17, А-2, П-15. 2. Корова без теляти цього року. С-17.

ЯЛОВЧИХА [йаловчїха] -и, ж., бот. Ялівець, на якому виростають ягоди. 3-23.

ЯЛОХА

ЯЛОХА [йалóха] -и, ж., фаун. Те саме, що ЯЛОВИЙ¹⁻². 3-2, Ч-5, С-38; [йалóха] 3-2.

ЯЛОШКА [йалóшка] -и, ж., фаун. Те саме, що ЯЛОВКА. Ж-7.

ЯЛУВИЧКА [йáлувичка] -и, ж., фаун. Те саме, що ЯЛОВИЙ¹⁻². П-51.

ЯЛУВКА [йáлувка] -и, ж., фаун. 1. Те саме, що ЯЛОВКА-1. В-17, Л-1, С-53, Х-7; [йáлувка] Р-29. 2. Те саме, що ЯЛОВИЙ¹⁻²; [йáлувка] 3-6.

ЯЛУВНИК [йáлувник] -á, ч., збір. Телята та бички до двох років. Годувáла йáлувник. *И булó продáти де...* П-36.

ЯМА [йáма] -и, ж. 1. Будь-яке заглиблення у землі (у багатьох н. пп.); [йéма] (н. пп. заходу і півночі Волинської області). 2. Купа картоплі, вкрита соломною і землею для тривалого зберігання взимку; для цього не обов'язково викопувати заглиблення в землі. *Висóка вишла йáма, тра багáто лiс'т'а вкривáти.* С-17, Г-16, К-20.

ЯМИЩА [йáмишча] -ишч, мн. Місце, де копають глину для своїх потреб. Р-35.

ЯМИЩЕ [йáмишче] -а, с. Місце в лісі, де купаються дикі звірі. 3-39.

ЯМКУР [йáмкóур] -а, ч., фаун. Те саме, що ЄМЩУК. Л-5.

ЯМНИК [йáмник] -а, ч., фаун. Те саме, що ЄМЩУК. Ж-5, Р-29, Т-8.

ЯМПУЛКА [йáмпóлка] -и, ж. Те саме, що КАГАНЕЦЬ-3. *Казáли каганéц' і казáли йáмпóлка.* Л-1.

ЯМЩИК [йáмшчик] -а, ч., фаун. Те саме, що ЄМЩУК. Б-1, Х-4; [йáмшчiк] Д-39.

ЯН [йан] -а, ч., реліг. Свято, яке відзначають 7 липня, після Купала. *На Йáна зiл':ачко свéт'ат – нарвáти козéл'цу, то нас страшiли, шчо русáлка в жiтти¹.* С-48, В-45, Л-26, С-59; [йен]. *Купáло шóстого ййóл'а, а с'óмого Йен.* К-40.

ЯНДЕК [йáндéк || йáндiк] -а, ч., орн. Те саме, що АНДИК. 3-6, С-56, О-10.

ЯНДЕЧКА [йáндéч'ка] -и, ж., орн. Індичка. 3-6.

ЯРКОТЕНЬ

ЯНИЧАР [йáничáр] -а, ч., фаун. Те саме, що МЕТІС. Л-1.

ЯНОВА КРОВ [йáнова кров] -ойі -и, ч., бот. Те саме, що БОЖЕ ДРЕВКО. В-45.

ЯНОТА [йáнота] -и, ж., фаун. Єнот; Procyon. С-6.

ЯНЧАТИ [йáнчáти] 3 ос. одн. йáнчiт', недок. Подавати жалібний голос (про собаку). Ж-6.

ЯНЧЕТИ [йáнчéти] 3 ос. одн. йáнчéт', недок. Уголос плакати жалібно (про дитину). Б-16.

ЯНЮК [йáн'óк] -á, ч., фаун. Те саме, що ЮНЮК. С-27.

ЯОДА [йáода] -и, ж., бот. Те саме, що ЯГОДА-1. *Лохач'і – то йáоди.* Б-21.

ЯРАХ [йáрах] -а, ч., вж. перев. в мн. **ЯРАХІ** [йáрах'і] -ів, мн. Те саме, що ГАРАХИ. В-21, С-5.

ЯРАХАТИЙ [йáрахáтиї] -а, -е. Те саме, що ГАРАХАТИЙ. С-5.

ЯРГОТАТИ [йáрготáти] 3 ос. одн. йáрготiт', недок. Те саме, що ГАГАТИ-1. Х-4.

ЯРИЙ¹ [йáриї] -а, -е. Який дає урожай в рік посіву (про сільськогосподарські культури). *Йáре жiто, пшiнiця.* С-17 (у всіх н. пп.).

ЯРИЙ² [йáриї] -а, -е. Завзятий. *Йáриї охóт'н'iк.* М-49.

ЯРИЦА [йáрица] -и, ж., бот. Ярі культури. Г-21.

ЯРКАТИ [йáркати] -айу, -айеш, недок. Голосно сваритися. С-17.

ЯРКИЙ [йáркiї] -á, -é. Такий, що вбиває звіра наповал (про мисливську рушницю). *Дóбра стрéл'ба йáрка.* Б-44. *Йáркайá рушниц'а.* Ш-6; [йáрка] П-15.

ЯРКІ [йáрк'і] -а, -е. Дуже гострий (про ніж, сокиру і т. ін.). *Ц'éйу йáрк'ейу сок'роїу йáк'é хоч дéрво зрубáйиш.* С-17.

ЯРКОСТЬ [йáркóст'] -і, ж. Здатність рушниці вбивати звіра наповал. *Рушниц'а не мáйе йáркóст'і, то ї не бiе дóбре.* Д-22, К-58.

ЯРКОТЕНЬ [йáркóтен'] -т'н'а, ч. 1. Той, хто постійно свариться з кимось.

ЯРМАЛОК

Замóвкни, йáркот'н'у! Хаї тобї зац'їтут!..
С-17. **2.** Сварка, крик. *Тїїї д'їти йак*
почнút сварїтиса, то так'ї йáркотен'
пуднїмут... С-17.

ЯРМАЛОК [йáрмалок] -лка, ч.
Ярмарок. Ш-6.

ЯРМАНЕ [йáрмане] у зн. ім., -ого, с.
Плата за місце на базарі. Г-21.

ЯРМО [йáрмо] -á, с. **1.** Упряж для
робочої великої рогатої худоби, яку
накладають тварині на шию (всі н. пп.).
2. Те саме, що ГАНЯ². О-22. **3.** Те саме,
що КАНТАР¹⁻². Ж-10. **4.** Дерев'яна
дощечка, за допомогою якої гончарний
круг кріплять до лави. Р-26.

ЯРУГА [йáруга] -и, ж. Низьке місце
з водою. *Обливáли водóйу <...> Ої!*
Хлóтцї ич'е в йáругу заведóут', зат'áгнут'.
З-7.

ЯРУШКА [йáрушка] -и, ж., ент. Те
саме, що БЕДРИК. Б-22.

ЯРУШОК [йáрушóк] -шкá, ч., ент.
Те саме, що БЕДРИК. М-54.

ЯРЧАТИ [йáрчáти] 3 ос. одн. йáрчít',
недок. **1.** Плакати вголос. *Йáрчїи, йак*
ишчен'á... Мовчї!.. Д-15. **2.** Те саме, що
ЯНЧАТИ. В-29. **3.** Подавати голос (про
лисицю). Д-30. **4.** Подавати голос (про
куницю). О-16.

ЯСЕНЬОВИЙ [йáсен'óвий] -а, -е.
Виготовлений з ясена. П-15.

ЯСІК¹ [йáс'ік] -а, ч. Маленька
подушечка. *Впрїла дитїна, вес' йáс'ік*
мóкри – хоч викрúчуї. С-17, Г-16.

ЯСІК² [йáс'ік] -а, ч. Відгороджене
місце в коморі для засипання зерна;
засік. Ш-6.

ЯСІЧОК [йáс'ічок] -чка, ч. Зменш.
до ЯСІК¹. М-6.

ЯСЛА¹ [йáсла] -сел, мн. **1.** Корито, з
якого годують велику рогату худобу (у
багатьох н. пп.). **2.** Годівниця з драбинок
для диких звірів. З-37, С-17.

ЯСЛА² [йáсла] -сел, мн., анат.
Слизова оболонка, що покриває зубні
відростки щелеп та коріння зубів; ясна.
П-15.

ЯЧАНИЙ

ЯСЛІ [йáс'л'і] -сел', мн. Те саме, що
ЯСЛА¹⁻². М-49, Р-5.

ЯСЛО [йáсло] -á, с. **1.** Те саме, що
ЯСЛА¹⁻¹. П-15. **2.** Те саме, що ЯСЛА¹⁻².
О-12.

ЯСНЕЦЬ [йáснéc'ь] йáсенц'у, ч.
1. Лід, що тільки з'являється на озері.
Б-19. **2.** Ясний місяць. Г-21.

ЯСЬ [йáс'] -і, ж., бот. Те саме, що
ТИЧКУН. Ж-7.

ЯСЬОНКА [йáс'óнка] -и, ж. Те
саме, що ГОСІНКА. Г-23; [іс'óнка] Т-13.

ЯСЬЦЬ [йáс'ц'] -у, ч. Ясний (прозо-
рий) лід на озері. С-8.

ЯТЄЙ [йáт'єї] займ. Який. Г-21.

ЯТЛИНКА [йáтлінка] -и, ж., бот.
Те саме, що ГОРИШОК². *Гусин'áта*
вél'ми йáтлінку йїд'ém'. Л-4.

ЯТРИВАТИ [йáтрївати] 3 ос. одн.
йáтрївит', недок. Те саме, що СВІЖИТИ.
Це руж:ó бóде йáтрївити. Л-1.

ЯТРИТИ [йáтрїти] 3 ос. одн. йáтрїт',
недок. Кровоточити, не загоюватися (про
рану). *Вáвка йáтрїт і йáтрїт, нийáк*
не^н гóйїц:а. С-17.

ЯТРО [йáтрó] -á, с. Ятір – рибальська
снасть. Г-4, К-59.

ЯТРОВИЦА [йáтровїца] -и, ж. Те
саме, що ЯТРОХА. *И ти йáтровїца, и*
йá йáтровїца – мойá спуднїца тибé не
бойїц:а. С-17.

ЯТРОВКА [йáтрóвка] -и, ж. Те саме,
що ЯТРОХА. *Де в хáти дви йáтрóвки,*
то там ни бóде тóлку. Л-4; [йáтрóвка]
С-17; [йáтрéвка] С-49.

ЯТРОХА [йáтрóха] -и і -і, ж.
Дружина чоловікового брата. *Йáтрóха*
йáтрóхи не бойїц:а і трóхи. П-15;
[йáтрóхá] К-70, П-37, Х-7; [йáтрóха]
Б-46, Б-40; [йáтрóхá] В-17, К-68.

ЯТРОШКА [йáтрóшка] -і, ж. Пестл.
до ЯТРОХА. *Йáтрóшка йáтрóшк'ї не*
бойїц:а и трóшк'ї. С-17, Г-26.

ЯТЬ [йáт'!] виг. Те саме, що ДЖУЙ.
О-16.

ЯЧАНИЙ [йáчáний] -а, -е. Виготов-
лений з ячменю; ячний. [З чого кутя?] **Я**

ЯЧЕНИЦЯ

Ну часом пшениця, часом йачана – така груба. В-27.

ЯЧЕНИЦЯ [й'ачениц'а] -і, ж. Те саме, що ЯЧНИЦЯ. С-17.

ЯЧИМІНЬ [й'ачим'ін'] -ен'у, ч., бот. Ячмінь; *Hordeum vulgare* L. Б-32.

ЯЧИСКО [й'ачиско] -а, с. Те саме, що ЯЧМИНИЩЕ. Г-26.

ЯЧМИНИЩЕ [й'ачм'інишче] -а, с. Поле з-під ячменю. С-5; [й'ачм'інишче] П-21.

ЯЧМІНІСЬКО [й'ачм'ін'іс'ко] -а, с. Те саме, що ЯЧМИНИЩЕ. Ж-7.

ЯЧМІНКА [й'ачм'інка] -и, ж. Те саме, що ЯЧНИЦЯ. Р-35, Ф-3.

ЯЧМІННИЦЯ [й'ачм'ін:иц'а] -і, ж. Те саме, що ЯЧНИЦЯ. М-43, П-50.

ЯЧМІНСЬКИЙ [й'ачм'ін'с'кій] -а, -е. Такий, що стосується ячменю. *Й'ачм'ін'с'ка п'іжн'а*. О-17.

ЯЧМ'ЯНКА [й'ачм'янка] -и, ж. Те саме, що ЯЧНИЦЯ. Ж-7

ЯЩИК

ЯЧНИСЬКО [й'ачнис'ко] -а, с. Те саме, що ЯЧМИНИЩЕ. *Б'іжйт' з'й'ичок ч'ерес й'ачнис'ко та ї ск'аче. Їде матус'а до д'онеїки да ї пл'аче.* (Весільна пісня). Д-18, Л-4, П-37; [й'ашнис'ко] С-17.

ЯЧНИЦЯ [й'ачниц'а] -і, ж. Ячмінна солома. К-58, М-43, О-16, П-15, С-15; [й'ачница] Л-4, С-59; [й'ашніц'а] Б-19, К-64.

ЯЧНИЩЕ [й'ачнишче] -а, с. Те саме, що ЯЧМИНИЩЕ. М-23, П-15.

ЯЩАТИ [й'ашч'ати] 3 ос. одн. й'ашч'йт', недок. Те саме, що ТЯВКАТИ-1. Н-13.

ЯЩИК [й'ашчик] -а, ч. **1.** Прямокутної форми виріб переважно з фанери або дощок для зберігання чого-небудь (у багатьох н. пп.). **2.** Поштова скринька. *Й'ашчик на газ'ети*. С-17. **3.** Пастка для лову гризунів у формі ящика. Б-24, Л-11, П-44.

Зміст

(у дужках указано кількість словникових статей)

Передмова до першого видання Словника.....	I
Передмова до другого видання Словника.....	XI
А (121).....	1
Б (980).....	6
В (1098).....	41
Г (931).....	80
Ґ (221).....	114
Д (749).....	121
Е (25).....	148
Є (54).....	149
Ж (216).....	151
З (1001).....	159
И (17).....	196
І (62).....	197
Ї (37).....	200
Й (27).....	202
К (1927).....	203
Л (717).....	273
М (803).....	297
Н (824).....	324
О (596).....	353
П (2503).....	374
Р (598).....	467
С (1594).....	488
Т (791).....	544
У (113).....	571
Ф (86).....	575
Х (387).....	578
Ц (301).....	592
Ч (324).....	602
Ш (635).....	614
Щ (96).....	635
Ю (24).....	639
Я (154).....	641

А

СЛОВНИК

ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ТОВІРОК

А – Я

*Видання друге,
перероблене, виправлене і доповнене*

Друкується в авторській редакції
Верстка М. Б. Філіповича